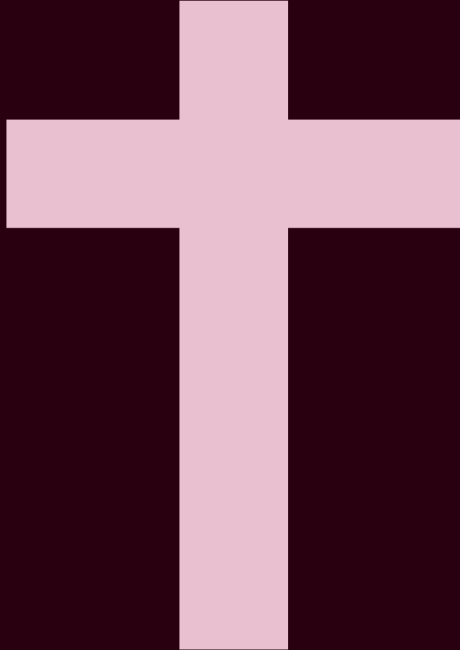

Nduudu n'dai yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e cuicateco yeⁿ'e

Tepeuxila

New Testament in Cuicatec, Tepeuxila (MX:cux:Cuicatec,
Tepeuxila)

Nduudu n'dai yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e cuicateco yeⁿ'e Tepeuxila **New Testament in Cuicatec, Tepeuxila (MX:cux:Cuicatec, Tepeuxila)**

copyright © 1974 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cuicatec, Tepeuxila

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cuicateco, Tepeuxila [cux], Mexico

Copyright Information

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cuicatec, Tepeuxila

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	56
SAN LUCAS	89
SAN JUAN	145
HECHOS	180
ROMANOS	227
1 CORINTIOS	252
2 CORINTIOS	277
GÁLATAS	293
EFESIOS	302
FILIPENSES	312
COLOSENSES	318
1 TESALONICENSES	324
2 TESALONICENSES	329
1 TIMOTEO	332
2 TIMOTEO	339
TITO	344
FILEMÓN	347
HEBREOS	349
SANTIAGO	368
1 PEDRO	375
2 PEDRO	382
1 JUAN	386
2 JUAN	391
3 JUAN	392
JUDAS	393
APOCALIPSIS	395

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŨⁿ APÓSTOL MATEO

*Ye'n'é 'iín'yāⁿ chi ndaata ye'n'é Jesucristo
chí ymnááⁿ ymnáaⁿ
(Lc. 3.23-38)*

¹ Chuū chí lista ye'n'e ndaata ye'n'e Jesucristo, ndíí na ndaata Abraham ndíí na ndaata David ndíí tiempo chí ch'iindiyáaⁿ Jesucristo.

² Abraham miiⁿ ch'iindī daiya sa chí nguvi Isaac. Isaac miiⁿ ní ch'iindī daiya sa chí nguvi Jacob. Jacob miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Judá ndúúcū tanáⁿā 'díínu yā. ³ Judá miiⁿ ní ndúúcū Tamar chí n'daataá ye'n'é sa ch'iindī daiyá yā chí cuates chí nguvi Fares ndúúcū Zara. Fares miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Esrom. Esrom miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Aram. ⁴ Aram miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Aminadab. Aminadab miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Naasón. Naasón miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Salmón. ⁵ Salmón ndúúcū Rahab chí n'daataá ye'n'é sa ní ch'iindī daiyá yā Booz. Booz miiⁿ ndúúcū Rut chí n'daataá ye'n'é sa ní ch'iindī daiyá yā Obed. Obed miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Isaí. ⁶ Isaí miiⁿ ní ch'iindī daiya sa rey David. Rey David miiⁿ ní ch'iindī daiyá yā Salomón taachi caneé yā ndúúcū n'daataá chí ymnááⁿ ymnáaⁿ ní n'daataá ye'n'e saⁿā Urías.

⁷ Salomón miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Roboam. Roboam miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Abías. Abías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Asa. ⁸ Asa miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Josafat. Josafat miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Joram. Joram miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Uzías. ⁹ Uzías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Jotam. Jotam miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Acáz. Acáz miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Ezequías. ¹⁰ Ezequías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Manasés. Manasés miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Amón. Amón miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Josías. ¹¹ Josías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Jeconías. Jeconías miiⁿ ndúúcū tanáⁿā vī'í yā ch'iindiyáaⁿ yā taachi chiidá yā ndúúcū chεεcú yā ní preso yā ndúúcū tanáⁿā 'iín'yāⁿ ye'n'e ndaata Israel ní taachi cueⁿé yā na cyúúni na yáⁿā Babilonia.

¹² Cuayiivi chí cho'ó yā na yáⁿā Babilonia, Jeconías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Salatiel. Salatiel miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Zorobabel. ¹³ Zorobabel miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Abiud. Abiud miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Eliaquim. Eliaquim miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Azor. ¹⁴ Azor miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Sadoc. Sadoc miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Aquim. Aquim miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Eliud. ¹⁵ Eliud miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Eleazar. Eleazar miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Matán. Matán miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Jacob. ¹⁶ Jacob miiⁿ ní ch'iindī daiya sa José, 'iín'yāⁿ chí isáⁿā ye'n'e María. Ní daiya ta ní Jesús chí nguvi Cristo.

¹⁷ 'Tíicā nducuénⁿé ndaata ye'n'e Abraham ndíí rey David ní ndiichicúūⁿ ndaata ye'n'é yā o generaciones. Ní ndíí rey David miiⁿ ndíí taachi cueⁿe nducyáácá 'iín'yāⁿ ndaata ye'n'e yā na país Babilonia ní ndiichicúūⁿ ndaata ye'n'é yā. Ní ndíí taachi cheⁿe yā na yáⁿā Babilonia ndíí taachi ndaā Cristo iⁿ'yéⁿdi 'cūū ní ndiichicúūⁿ ndaata ye'n'é yā.

*'Túucā ch'iindiyáaⁿ Jesucristo
(Lc. 2.1-7)*

¹⁸ 'Túucā ch'iindiyáaⁿ Jesucristo. Taachí María miiⁿ chí chεεcú Jesús miiⁿ caⁿa yā chí 'caandavaacú yā ndúúcū José níicú taachi 'āā cuéé 'caandavaacú yā ndúúcū vī'í, véé 'áámá daiya yā chεεtí yā cucáávā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. ¹⁹ José miiⁿ ní neⁿé yā 'caandavaacu yā ndúúcū María miiⁿ. Ní José miiⁿ ní neéné n'dai yā. Ní cuayiivi nguéé neⁿé yā 'caandavaacú yā ndúúcū táⁿā cucáávā chí véé dacua'a chεεtí yā. Ní nguéé neⁿé yā yaa'vī yā 'iín'yāⁿ ye'n'e yáāⁿ miiⁿya ye'n'e María chí nguéé n'daācā ti nguéé neⁿé yā chí María cuuví 'cuinaaⁿ yā. ²⁰ Ní taachí José miiⁿ nacadínuuⁿ yā chí cu'neen yā María miiⁿ, cuayiivi ní taachí cyaadu yā, 'áámá ángel ye'n'e Señor Ndyuūs che'enaán yā ye'n'é yā ní caⁿa yā chí yā José miiⁿ: Díí, José, saⁿā ye'n'e ndaata rey David, nguéé 'va'a di cuuví n'daataá ye'n'e di María, ti dacuáⁿā ye'n'é tá chí véé chεεti tá nguéé ye'n'e 'iín'yāⁿ ti ye'n'é Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. ²¹ Ní táⁿā miiⁿ ní 'cuundiyáaⁿ daiya tá 'áámá saⁿā 'lííⁿ. Díí ní cu'neen di chí nguúvī sá JESÚS caati cucáávā Jesús miiⁿ

ní nadanguán'ai 'ii'nyān yen'e ín'yee'ndí 'cūū
ní nadich'εεcú yā nuu'ndi yen'e nducyaaca
'ii'nyān.

²² Tanducuén'e chuū ní 'tíicā chiī ndúúcū
María ní 'íicú cuuvi cuaacu chí ca'nā pro-
feta yen'e nduudu yen'é Ndyuūs ndíi cuaa'n
vmnaa'n, nduudu chi canéé nguū'n na libro
yen'é Ndyuūs 'tíicā:

²³ Níicú n'diichí nī. Tá 'cūū 'áámá chí
cuiinuu tá 'cuūndí daiya tá. Taachí
'cuundiyāān 'áámá daiya tá ní
cu'nee'n chí duuchi Emanuel chí
ne'e caa'nma'n Ndyuūs ndúúcū
s'uūú'n.

²⁴ Cuayíivi mii'n ní taachi José mii'n
nanduuchí yā, tuu'mi ní dii'n yā tan'dúúcā
chí nga'nā ángel yen'e Señor Ndyuūs níicú
ch'iindivaacú yā ndúúcū María mii'n.
²⁵ Naati José mii'n nguée n'diichí sá María
mii'n ndíi ch'iindiyāān daiya tá, ní José
s'nee'n sá chí nguúví dacua'āa mii'n dúúchí
JESÚS.

2

*Yen'é 'ii'nyān magos chí chen'e sa n'diichí
sa Jesús*

¹ Taachi Jesús ch'iindiyāān yā na yāān
Belén yen'e yā'nā Judea, tiempo mii'n ní
sa'nā Herodes mii'n ní rey yen'e yā'nā Judea.
Ní n'duuví magos, 'ii'nyān chí déenu ca yā
yen'e 'íi'nyū'n ndiicá ya'nái yā ndíi cuaa'n ná
ícan'daā 'yā'nā. Ní magos ndaa yā na yāān
Jerusalén. ² Magos ní ndaa yā nanáā'n rey
Herodes mii'n ní ntiinguunee'n yā rey: ¿Tíi
cánéé 'ii'nyān chí rey yen'e 'ii'nyān Israel chí
'niindiyāān yā? Nús'uū ní n'diichí 'nū 'áámá
'íi'nyū'n ch'εεte cuáā'n ná ican'dáā 'yā'nā 'íicú
chíi'n chí cuchií 'nū. Níicú ndaa 'nū chí
cu'téenu 'nū sa'nā 'líi'n rey mii'n.

³ Taachí rey Herodes mii'n ch'iindiveén
yā chuū, chista'nā vaanicadínūu'n yen'e yā.
'Tiicá ntúū'n nducyaaca 'ii'nyān yen'e yāān
Jerusalén taachi ch'iindiveén yā. ⁴ Ní rey
Herodes mii'n ní nádaamá yā nducyaaca
chiidūu n'gεεtε chí nga'nā ntii'nyū'n yā yen'e
yaācū Israel ndúúcū 'ii'nyān chí ngi'cuéén
ley 'ii'nyān yen'e Israel. Ní itiinguunée'n
yā 'ii'nyān s'een: ¿Tíi 'niindiyāān Cristo?
⁵ 'Ii'nyān s'een ní ca'nā yā chíi yā rey mii'n:
'Cuundiyāān yā na yāān Belén yen'e yā'nā

Judea caati 'tíicā canéé nguū'n na libro yen'e
Ndyuūs cucáāvā sa'nā profeta:

⁶ Ndís'tíi 'ii'nyān yen'e yāān Belén yen'e yā'nā
Judá, ¿'áá nguée yāān yen'e nī chí
'líi'n cá nguaa'n nducuén'e yāān yen'e
yā'nā Judá naachi 'ii'nyān ndíi tíi'n
nga'nā ntii'nyū'n yā? Nguée chí 'tíicā,
caati nguaa'n ndís'tíi chí yen'e yāān
Belén can'dáā 'áámá sá'nā chí nga'nā
ntii'nyū'n sá yen'e nducyáácá 'ii'nyān
Israel chí judíos chí 'ii'nyān s'een chí
Ndyuūs nndεεve yā.

⁷ Tuu'mi ní rey Herodes yaa'vi n'dé'ei
yā sa'nā magos ní ntiinguunee'n cá yā
sa'nā s'een: ¿De'ε tiempo n'diichí nī 'íi'nyū'n
mii'n? ⁸ Ní rey mii'n ní ca'nā yā chíi yā
sa'nā s'een: Ndís'tíi magos, cuen'e nī na
yāān Belén ní in'nuū'n n'daāca nī dacua'a
'líi'n mii'n. Ní taachí ndaaca nī dacua'a
míi'n, nanguεεcunée'n nī ní caa'nma'n nī yen'é.
Maa'n níicú 'úú ntúū'n ní cuuvi ca'nā cu'teenú
dacua'a 'líi'n mii'n.

⁹ Magos ní ch'iindiveén yā nduudu yen'e
rey mii'n ní cūna'nā yā. Cuin'diichí nī.
'Íi'nyū'n chí 'ii'nyān magos n'diichí yā cuaa'n
na ican'daa 'yā'nā, 'íi'nyū'n míi'n cuen'é
nanáā'n yen'e magos taanduvée'ndaā ní
cānee lugar naachi canéé dacua'a 'líi'n. ¹⁰ Ní
taachi magos 'āā n'diichí yā 'íi'nyū'n mii'n,
yéenu taaví yā. ¹¹ Ní taachi sndaā yā va'āi
mii'n, n'diichí yā sa'nā 'líi'n dacua'ā mii'n
ndúúcū chεεcu sá María. Ní chíntii'yā yā
nanáā'n dacua'ā mii'n ní s'téenu yā. Taachi
n'guaa'n yā caja naachi snée'regalos yen'e
yā, tuu'mi ní ca'á yā yen'e dacua'ā mii'n.
Regalos ní 'díi'nguaān ndúúcū yā'nā chí
n'dεεve ngée'n ndúúcū mirra chí diitū taavi
n'dai ngée'n. ¹² Cuayíivi mii'n ní Ndyuūs
yaa'vi yā magos na 'yúúdúyaa'n yen'e yā chí
'āā ntée na'nā yā nanáā'n rey Herodes mii'n.
Níicú magos cuna'nā yā na vaacu yā na
taama yúúni.

Cuen'e yā ngéenu yā na yā'nā Egipto

¹³ Taachi magos cuna'nā yā, tuu'mi ní
Ndyuūs dicho'ó yā 'áámá ángel níicú ángel
mii'n ní ndaa yā nanáā'n José mii'n taachi
cyaadú yā ní ca'nā yā chíi yā José: Díi José,
nducuee'n di ní cuta'a di sa'nā 'líi'n ní cuen'e
di cáanū di ndúúcū chεεcu sa ndíi yā'nā
Egipto. Ní 'cuεetinée nī mii'n ndíi taachi 'úú

caa'n'mán caati canéé chí rey Herodes mii'n ní nan'nuún yā sa'n'ā 'lín chí 'caa'n'nún yā sa'n'ā.

¹⁴ José mii'n ní nanduuchí yā. 'Tiicá ntúūn chεεcu sa. Ní sta'a yā sa'n'ā 'lín mii'n ní nguiinū mí'n nūu'n cue'n'e yā ndúúcu chεεcu sa na yá'n'āa Egipto. ¹⁵ Níicú mii'n ch'εεtinée yā ndíi chí ch'ii rey Herodes. Níicú cúúnú ca'a chí'n chí Señor Ndyuūs ca'n'a yā na libro ye'n'e yā ndii cuáán vmnaa'n cucáávā sa'n'a profeta mii'n taachi ca'n'a yā 'tíicā: Ná yá'n'āa Egipto 'caí daíyá.

Rey Herodes ca'n'a ntiinyún yā chí 'caa'n'nún yā dacua'āa ngaiyāā

¹⁶ Taachí rey Herodes mii'n tuumi-cadínuu'n yā chí 'ii'n'yān magos chinnche'ée yā 'ii'n'yān, tuu'mi ní nduuvi taán n'dai yā. Ní rey mii'n ní ca'n'a ntiinyun yā ní dichó'ó yā soldados chí ch'ii'n'nu'n yā nducyáácá dacua'āa chí sa'n'ā ndíi cuaacu 'uūvī nduūyū chí véé na yāān Belén ndúúcu taná'n'ā yāān chí na nii'nuún. 'Tíicā rey mii'n dii'n cuenta yā ti cho'ōo 'uuvi nduūyū chí magos n'diichí yā 'íi'nyún ch'εεte mii'n ye'n'e nanguuvi. ¹⁷ Tuu'mi ní cho'ōo chuū chí cuuvi cuaacu tan'dúúcu chí canéé nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs cucáávā chí ca'n'a sa'n'ā profeta Jeremías cuáán vmnaa'n 'túúcu:

¹⁸ Na yāān Ramá ch'iindiveén 'ii'n'yān chí ngeεcu yā ní n'gái yā ndúúcu 'áámá vaadi ya'ai ch'εεté cucáávā daiya yā chí ch'ii. N'daataá ye'n'e Israel s'ee'n ngeεcu yā cucáávā daiya yā chí ch'ii'n'nūn rey tan'dúúcu chí tá'n'ā Raquel ngeεcu yā cucáávā daiya yā chí ch'ii. Ní nguée chíi ndaacā n'daataa s'ee'n 'viich'εεtíinūu'n mii'n.

¹⁹ Cuayiivi taachí ch'ii rey Herodes mii'n, José mii'n ní 'āā canee yā na yá'n'āa Egipto. Tuu'mi ní Señor Ndyuūs dicho'o yā 'áámá ángel ní ángel che'enaán yā ye'n'é José taachi cyaadú yā. ²⁰ Ní ángel mii'n ca'n'a yā chíi yā José: Díi José, nducuee'n di ní cuta'a di sa'n'ā 'lín dacua'āa ní cuina'n'a di ndúúcu chεεcu sa na yá'n'āa Israel caati ch'ii 'ii'n'yān chí ne'n'e yā 'caa'n'nu'n yā sa'n'ā 'lín.

²¹ Tuu'mi ní José ncuee'n yā. 'Tiicá ntúūn chεεcu sa. Ní sta'a yā sa'n'ā 'lín mii'n ní cue'n'e yā ndúúcu chεεcu sa na yá'n'āa ye'n'e 'ii'n'yān Israel. ²² Taachí José mii'n ch'iindivee'n yā

chí sa'n'ā Arquelao canéé lado ye'n'e rey Herodes chí chiida sa, tuu'mi ní José mii'n ní 'va'á yā chí ca'n'a yā na yá'n'āa Judea chí yá'n'āa ye'n'e 'ii'n'yān Israel. Naati tan'dúúcu chí ángel che'enaán ye'n'e yā na 'yuudiyaa'n ye'n'e yā, cue'n'e yā yá'n'āa Galilea chí yá'n'āa ye'n'e 'ii'n'yān Israel ntúūn. ²³ Ní ndaá yā na yá'n'āa mí'n ní cue'n'e yā ch'εεtinee yā na yāān Nazaret ye'n'e yá'n'āa Galilea. Ní 'iicu cuuvi cuaacu chí ca'n'a profetas vmnáán vmnaa'n ye'n'e Jesús chí 'túúcu: Canéé chí cuuvi nguúví yā 'ii'n'yān nazareno yā cucáávā chí cue'n'e yā na yāān Nazaret.

3

Ye'n'e chí Juan cuēdínū'n nī yā ní nga'n'a yā nduudu cuaacu

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Tiempo mii'n chiicá Juan chí cuēdínū'n nī yā na lugar naachi nguée ch'εεtinée 'ii'n'yān. Lugar mii'n chí ye'n'e yá'n'āa Judea ní mí'n nga'n'a Juan nduudu cuaacu. ² Juan mii'n ní nga'n'a yā chí 'túúcu: Ndís'tiī, ndaacadaamí nī ye'n'e chí dii'n nī chí nguée n'dai caati 'āā ndaā nii'nuún nguuvi mii'n naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyún yā na va'ai chεeti nguuvi. ³ Níicú ye'n'e Juan 'cūū ní sa'n'a profeta Isaías ca'n'a yā ye'n'e yā vmnáán vmnaa'n taachí ca'n'a yā 'túúcu:

'Caandivee'n nī. 'Áámá sa'n'ā nga'n'ā yuudu sa 'túúcu na yá'n'āa cuū'n'mán naachi nguée ch'εεtinée 'ii'n'yān: 'Cuundiyaán nī yúúní ye'n'e Señor Ndyuūs caati cúchii yā. Nan'guáa'n nī yúúní cuaacu caavá yā. Dideεvé nī staava ye'n'é nī ní cuuvi cuáán nī 'ii'n'yān mii'n taachi ndaa yā.

⁴ Catecai Juan mii'n ní nin'dai ndúúcu yuūdū ye'n'e 'iiti camello. Ní cinturón ye'n'e sa ní dii'ma'n 'iiti. Níicú chí che'e sa ní 'iiti langostas ndúúcu n'di'i ye'n'e 'iiti 'yáai'n chí vεε cuεeti. ⁵ N'deeé 'ii'n'yān can'daa yā chí 'caandivee'n yā nduudu ye'n'é Juan mii'n. Ní can'daa yā ye'n'e yāān Jerusalén, ye'n'e yá'n'āa Judea, ní ye'n'e yá'n'āa chí cuaa'n 'diituū ye'n'e yíicú Jordán. ⁶ 'Ii'n'yān ní ca'n'a yā nuu'ndi ye'n'é yā nanáán Ndyuūs níicú Juan mii'n ní chεēdínū'n nī sá 'ii'n'yān mii'n na yíicú Jordán mii'n.

⁷ Taachí Juan miiⁿ n'diichí sa chi neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ fariseos ndúúcū 'iiⁿyāⁿ sa-duceos neⁿé yā chi cuēdínūⁿnīⁿ sa 'iiⁿyāⁿ, Juan miiⁿ caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿyāⁿ miiⁿ: Ndís'tiī tan'dúúcā cúú, 'tíicā ndís'tiī. ¿Du'ú chí 'cuééⁿ ndís'tiī chí cuuvi cáánu nī yeⁿ'e castigo taaⁿ chi cuchii? ⁸ N'daāca diīⁿ nī maaⁿ níicú 'cuuⁿ'míⁿ nī 'iiⁿyāⁿ chí 'āā ndaa-cadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e nī. ⁹ Ndís'tiī ní 'āā ntéé nadacádínūⁿ nī chí n'dai nī caati ndaata yeⁿ'e Abraham ndís'tiī. Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngī ndís'tiī chí Ndyuūs cuuvi diīⁿ yā chí tuū s'tiī ní cuuvi daiya Abraham. ¹⁰ Cutíiⁿ miiⁿ 'āā canéé na dii'yu yáⁿ'á. Nducyaaca yáⁿ'á chí nguéé n'dáacā ngii n'gui'i yeⁿ'e canee chí 'caata yáⁿ'á miiⁿ ní cūnuuⁿ na yaⁿ'ā. ¹¹ 'Úú ní cuaacu níiⁿnyúⁿ chí ngēdínūⁿnīⁿ ndís'tiī ndúúcū nuūⁿnīⁿ caati 'āā ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e nī. Naati ndáá táámá 'iiⁿyāⁿ cuayiivi yeⁿ'e 'úú chí ch'etē taavi cá poder yeⁿ'e yā nguéé ti 'úú. 'Úú ní nguéé neené n'dai 'úú chí cuuvi candéé ndaacuú yeⁿ'e yā. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní n'dai taavi cá yā chí cuuvi 'úú. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní cuēdínūⁿnīⁿ yā ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū yaⁿ'ā. ¹² Ní taachi ndaa 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí nguuvi Jesús diīⁿ yā tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí didēvé yā trigo 'tíicā diīⁿ yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ. Ní sta'á yā zaranda yeⁿ'e yā ní nadidaamá yā trigo na ch'eti dínūⁿ. Ní dēcú miiⁿ nī'neeⁿ yaⁿ'a yā ná nguuchí yaⁿ'ā chí 'āā ntéé n'tuūvi. Dēcú miiⁿ ní tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs.

Juan chēdínūⁿnīⁿ sa Jesús

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Tuu'mi ní Jesús chiicá yā na yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā na yíicú Jordán naachi canee Juan chí Juan miiⁿ ní cuēdínūⁿnīⁿ sa Jesús miiⁿ. ¹⁴ Juan miiⁿ ní nguéé 'cuuⁿ sa. Ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: 'Úú ní neⁿ'é chí dii cuēdínūⁿnīⁿ di 'úú. ¿Áá dii cuchii di nanáⁿ 'úú?

¹⁵ Jesús nan'guēcútāⁿ'a yā: Diiⁿ dí maaⁿ 'tíicā; ní diiⁿ yú tan'dúúcā chí Dendyuūs neⁿ'e yā chí diiⁿ yú. Tuu'mi ní Juan 'cuūⁿ sa.

¹⁶ Cuayiivi taachi 'āā chēdínūⁿnīⁿ Juan miiⁿ Jesús miiⁿ, tuu'mi ní Jesús ní nan'dáa yā na nuūⁿnīⁿ. Cuayiivi ní nanguaāⁿ nanguuvi. Ní Juan n'diichí sa Espíritu N'dai

yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ chí tan'dúúcā paloma 'tíicā. Chiica yeⁿ'e na va'ai ch'eti nguuvi ní ndaā vmnaaⁿ yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ¹⁷ Tuu'mi ní n'giindiveéⁿ yā 'áámá nduudu yeⁿ'e nanguuvi chí ngaⁿ'a: Saⁿ'a 'cūū Daiyá chí neⁿ'e taaví. Ní yeenú taaví cáávā sánⁿ'a 'cūū.

4

Yááⁿn'guiinūⁿ neⁿ'e sa tuu'vi neeⁿ sa Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Tuu'mi ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs candéé Jesús miiⁿ ná yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguéé ch'etinéé 'iiⁿyāⁿ chí yááⁿn'guiinūⁿ neⁿ'e sa chí Jesús diīⁿ yā nuuⁿndi.

² Jesús canéé yā miiⁿ 'uūvū ngēecu nguuvi ní 'uūvī ngēecu n'gaaⁿ ní nguéé che'é yā. Ní cuayiivi ní cuiicú yā. ³ Yááⁿn'guiinūⁿ ní ndaā sa nanááⁿ Jesús chí n'diichineeⁿ sa 'iiⁿyāⁿ. Ní caⁿ'ā sa: Dii Jesús, nduuti chí dii chí Daiya Dendyuūs dii, caaⁿ'maⁿ dí cuuvi dí tuū 'cūū chí nduuví pan. Ní nduuví pan ní cuuvi che'e di.

⁴ Jesús miiⁿ nan'guēcútāⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: 'Túúcā canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Nguéé dámaāⁿ pan che'é 'iiⁿyāⁿ ní cunduūchi yā caati ndúúcū tanducuén^{'e} nduudu chí ngaⁿ'a Ndyuūs ní 'iiⁿyāⁿ cunduūchí yā nduuti chí cu'téenu yā.

⁵ Tuu'mi ní yááⁿn'guiinūⁿ miiⁿ candéé sa Jesús na yááⁿ Jerusalén chí yáāⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. Ní chin'duu sá 'iiⁿyāⁿ na yáácú yeⁿ'e yaācū. ⁶ Ní yááⁿn'guiinūⁿ caⁿ'a sa chii sa Jesús: Nduuti chí dii chí Daiya Dendyuūs dii, cáávā di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿ'āa; caati 'túúcā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Ndyuūs dichó'o yā ángeles yeⁿ'e yā chí diiⁿ yā cuidado yeⁿ'e di. Ní ángeles cundéé yā dii ndúúcū ta'á yā, ní nguéé cuuvi ya'ai ca'a di na tuū.

⁷ Jesús nán'guēcútāⁿ'a yā: 'Tuucá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Nguéé diiⁿ di mar 'áámá cosa chí n'diichineeⁿ di Señor Ndyuūs yeⁿ'e di.

⁸ Tuu'mi candéé yááⁿn'guiinūⁿ miiⁿ Jesús miiⁿ na 'áámá yīicū yáácú ní ch'iⁿ'i sa tanducuén^{'e} naciones yeⁿ'e iⁿ'yeendí 'cūū ndúúcū chí ngaⁿ'á ntiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e ndúúcū dendú'ū chí n'gēete chí véeⁿ yeⁿ'e. ⁹ Ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: Tanducuén^{'e}

chuū teé dii nduuti chi caantí'ya dí nanaán ní cu'téenu di 'úú.

¹⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Dí yááⁿ'nguiniūⁿ, cuví di nanaán caati 'túúcā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs: Cu'téenu di Señor Ndyuūs yeⁿ'e di ni 'caandiveeⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ míⁿ nūⁿ.

¹¹ Tuu'mi ní yááⁿ'nguiniūⁿ miiⁿ diví sa yeⁿ'e Jesús, ní nindaā ángeles ní dichí'vε yā Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹² Taachi ch'iindiveéⁿ Jesús miiⁿ chi Juan chi ngεεdinuūⁿniⁿ 'iiⁿ'yāⁿ canúúⁿ sá vácūū, nanguεεcunée yā cunaⁿ'a yā na yáⁿ'āa Galilea. ¹³ Chiicá yā na yáāⁿ Nazaret ní ndaa yā canee yā na yáāⁿ Capernaum. Yáāⁿ miiⁿ ní niiⁿnuúⁿ na nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā canee, ní canee na yáⁿ'āa yeⁿ'e Zabulón ndúúⁿcū yáⁿ'āa yeⁿ'e Neftalí. ¹⁴ Ní cuuvi cuaacu nduudu yeⁿ'e saⁿ'ā profeta Isaías chí caⁿ'a sa cuááⁿ vmnaaⁿ 'túicā:

¹⁵ Ná yáⁿ'āa yeⁿ'e Zabulón ndúúⁿcū na yáⁿ'āa yeⁿ'e Neftalí chí canéé na yúúⁿ chí ngeⁿ'e ná nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā ndúúⁿcū na yáⁿ'āa chí canee taama lado yeⁿ'e yíicú chí nguuvi Jordán. Míⁿ canéé yáⁿ'āa Galilea yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel.

¹⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ chí snée na maāⁿ ti nguée yeⁿ'e Ndyuūs, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā 'áámá dεεvε ch'εεtε. Ní chí dεεvε miiⁿ naachi sneé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

¹⁷ Ndíi tuu'mi tucá'ā Jesús caⁿ'a yā nduudu cuaacu ní caⁿ'a yā: Ndaacadaamí ní yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é ní caati tiempo chí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuvi 'āā ndaa niiⁿnuúⁿ.

Jesús yaa'vi yā cuūⁿ saⁿ'a chí itungááⁿ 'yaācā

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Cuayiivi ní Jesús miiⁿ cachiicá yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā chí nguuvi Galilea, ní n'diichí yā na 'uuví saⁿ'ā 'díinu sa vi'í. 'Áámá saⁿ'a ní Simón Pedro nguuvi sa. Táámá saⁿ'ā ní 'diinu sa ní Andrés nguuvi sa. Saⁿ'ā s'uuⁿ ní n'gaa nuuⁿ sa yáanā yeⁿ'é 'yaācā miiⁿ na nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā ti saⁿ'ā

s'eeⁿ itungááⁿ sa 'yaācā na nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā ti ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é sa. ¹⁹ Jesús caⁿ'a yā chí yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Cuchí ní nduucú, ní 'úú ní díiⁿ chí in'nuúⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí cuuvi caⁿ'ā yā nduucú. Ní tan'dúúⁿcā chí tungaáⁿ ní 'yaācā yeⁿ'e nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā, 'túicā in'nuúⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'ā yā nduucú.

²⁰ Hora míⁿ nūⁿ ní saⁿ'ā s'eeⁿ s'neeⁿ sa yaānā yeⁿ'é sa ní cueⁿ'e sa ndúúⁿcū Jesús miiⁿ.

²¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ cueⁿ'e ca yā ní n'diichi yā taama 'uuvi saⁿ'ā chí 'diinu sá vi'í chí nguuvi sa Jacobo ndúúⁿcū Juan. Ní saⁿ'ā s'uuⁿ ní daiya Zebedeo. Ní snee sa na barco miiⁿ ndúúⁿcū chiida yā Zebedeo miiⁿ ní n'diyaatá yā yáanā yeⁿ'e yā. Jesús 'cai yā Juan ndúúⁿcū Jacobo miiⁿ. ²² Tuu'mí nūⁿ ní saⁿ'ā s'uuⁿ ní s'neeⁿ sa barco miiⁿ ndúúⁿcū chiida sa, ní cueⁿ'e saⁿ'ā s'uuⁿ ndúúⁿcū Jesús miiⁿ.

Jesús ngi'cuéeⁿ yā 'yaaⁿ taavi 'iiⁿ'yāⁿ (Lc. 6.17-19)

²³ Jesús cachiicá yā núúⁿmáⁿ ná yáⁿ'āa yeⁿ'e Galilea ní ngi'cueeⁿ yā na yaacū sinagogas na yáāⁿ yeⁿ'é yáⁿ'āa miiⁿ. Ní caⁿ'ā yā nduudu cuaacu yeⁿ'é naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Jesús miiⁿ ní díiⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuén'ē naaⁿ ca'ái ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuén'ē chí ya'ai yeⁿ'e yā. ²⁴ Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ yáāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Siria ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní candéε yā 'iiⁿ'yāⁿ chí ya'ai yeⁿ'é, ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dee nááⁿ ca'ai ndii yā, ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí canee yā ndúúⁿcū espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ, ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ndistáⁿ'ā vaanicádiīnūⁿ yeⁿ'é, ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ ndúúⁿcū ca'āi chí in'dúuví cuerpo yeⁿ'e yā. Ní Jesús díiⁿ yā chí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nduūvā yeⁿ'é yā. ²⁵ Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'é yā ndúúⁿcū Jesús miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea, ndúúⁿcū distrito yeⁿ'é Decápolis chí vée ndíichi yáāⁿ yeⁿ'é, ndúúⁿcū yáāⁿ Jerusalén, ndúúⁿcū yáⁿ'āa yeⁿ'e Judea, ndúúⁿcū yáⁿ'āa chí snée táámá lado yeⁿ'é yíicú Jordán.

*yiicu**(Lc. 6.20-23)*

¹ Taachi Jesús n'diichí yā chi n'deee n'dái 'iīn'yān cuen'e yā ndúúcu yā tuu'mi ní Jesús cuen'e yā 'áámá yiīcū. Taachi Jesús miiⁿ ch'iindí yā tuu'mi ní discípulos yen'e yā ní ndaa yā nanáán yā. ² Jesús ní ca'n'a yā ní ngi'cuéeⁿ yā 'iīn'yān s'eeⁿ.

³ Dε'ε chúúcā n'dái 'iīn'yān chi deenú yā na staava yen'é yā chi ne'n'e deenu cá yā yen'e Ndyuūs, caati cuuvi yen'é yā yen'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúⁿ yā ná va'ai chεeti nguuví.

⁴ Dε'ε chúúcā n'dai 'iīn'yān chi ndaachi 'iīnú yā cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs maaⁿ, caati cuayiivi ní Ndyuūs ca'á yā 'viich'εεtiīnūⁿ 'iīn'yān.

⁵ Dε'ε chúúcā n'dai 'iīn'yān chi ndiicúuⁿ yā na staava yen'e yā, ti 'iīn'yān s'eeⁿ cuuvi ndaācā yā dε'ε chi cuuvi yen'e yā chi Ndyuūs ca'n'a yā chi ca'a yā 'iīn'yān s'eeⁿ.

⁶ Dε'ε chúúcā n'dai 'iīn'yān chí ne'n'e ca yā diīⁿ yā chi n'daācā tan'dúúcā chi ne'n'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs cúnnee yā 'iīn'yān s'eeⁿ.

⁷ Dε'ε chúúcā n'dai 'iīn'yān chi 'nuūⁿ ndī ya'ai 'iīnú yā cáávā tanán'ā 'iīn'yān, caati Ndyuūs 'nuūⁿ ndī ya'ai 'iīnú ntúuⁿ yā cáávā 'iīn'yān s'eeⁿ.

⁸ Dε'ε chúúcā n'dai 'iīn'yān chi dεεve staava yen'é yā, ti 'iīn'yān s'eeⁿ ní snaaⁿ yā Ndyuūs.

⁹ Dε'ε chúúcā n'dai 'iīn'yān chi diīⁿ yā chi nguée 'caa'vá 'iīn'yān, ti tanán'ā 'iīn'yān caan'mán yā yen'é 'iīn'yān chi daiyá Dendyuūs 'iīn'yān.

¹⁰ Dε'ε chúúcā n'dai 'iīn'yān chi n'geenú yā ngii cáávā chi diīⁿ yā chíⁿ chi Ndyuūs ne'n'é yā, caati véé parte yen'e yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúⁿ yā ná va'ai chεeti nguuví.

¹¹ Dε'ε chúúcā n'dai ndís'tiī taachi 'iīn'yān diīⁿ yā chi ndís'tiī 'cuenú nī cuuvi cucáávā 'úú, ní taachi 'iīn'yān taán yā ndúúcū ndís'tiī ní n'deee n'dái caan'mán yā nduudu yaadi yen'e ndís'tiī cucáávā 'úú. ¹² Cuuvi yeenu taaví nī caati cuuvi ndaācā nī chí ch'εεte yen'é nī ná va'ai chεeti nguuví. 'Túúcā 'iīn'yān can'daa yā ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ 'iīn'yān profetas chi ndéé yā nduudu yen'e Ndyuūs. Ní profetas ch'eenú yā chíi.

*Yiīmā yen'ē yá'n'āa**(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)*

¹³ Jesús ca'n'a yā: Ndís'tiī, nduuti chí i'téenu nī chí 'úú chí Cristo, tuu'mi ní ndís'tiī, tan'dúúcā yiīmā yen'ē yá'n'āa 'tiicá nī. Nduuti chí yiīmā nguée n'daācā sabor yen'ē, ¿dε'ε cuuvi diīⁿ nī? Nguée dε'ε vεε dichíí'vē yiīmā miiⁿ. 'Āa taanduu rá chí cungeé 'iīn'yān na yá'n'āa ní n'diivi neeⁿ ca'a yā.

Déévé yen'e i'n'yeeⁿdí 'cūū

¹⁴ Ndís'tiī chí i'téenu nī chí 'úú chí Cristo, tan'dúúcā dεεve yen'e i'n'yeeⁿdí 'cūū 'tiicá nī, ti ca'n'á nī chí'i'í nī dεεve yen'é Ndyuūs nanáán 'iīn'yān. 'Áámá yāāⁿ chí canduūu na 'áámá yiīcū nguée cúví cunuūⁿ n'de'ēi.

¹⁵ Ndíí nguée ndúú 'iīn'yān ra 'cuu'miⁿ yā 'áámá lámpara ní cu'nuúⁿ yā maaⁿ 'áámá caja; naati cun'duúⁿ yā na 'áámá mesa, ní íícú cuuví dεεve yen'ē nducyaaca 'iīn'yān chí snée yā chεeti va'āi. ¹⁶ Tan'dúúcā 'áámá lámpara chí ngii ndεεve, 'tiicā cuuvi n'daācā vida yen'é nī nanáán 'iīn'yān chí snée yā i'n'yeeⁿdí 'cūū. Ní 'íícú 'iīn'yān s'eeⁿ cuuvi snaaⁿ yā ntii'nyuⁿ chí n'daacā chí idiīⁿ nī. Ní 'iīn'yān s'eeⁿ caan'mán yā: Dε'ε chúúcā ch'εεte Ndyuūs chí Chiidá nī, Ndyuūs chí canée yā ná va'ai chεeti nguuví.

Jesús nga'n'ayā yen'e ley yen'e 'iīn'yān Israel

¹⁷ Nguée nadicádíínuuⁿ ndís'tiī chí 'úú chí Jesús ní cúchí chí divií ley yen'e Moisés ndúúcū nduudu yen'e profetas chí canée nguūⁿ ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ. 'Úú nguée ndaá chí divií ti ndaá chí dicuaācú yen'ē. ¹⁸ Ti cuaacu ní'nyúⁿ nga'n'á ngii ndís'tiī: Ne'n'e chí canée cá nanguuvi ndúúcū i'n'yeeⁿdí 'cūū nguée cuuvi chó'ōo mar 'áámá punto 'lííⁿ ndíí nguée ndúú mar 'áámá coma yen'e ndúúdú yen'e ley, nuu'maⁿ ne'n'e chí tan-ducuéⁿē 'āa cuée cuuvi cuaacu taanduvεε chí canée nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs.

¹⁹ 'Tiicā 'āa du'ú nūuⁿ 'iīn'yān chí nguée diīⁿ yā cumplir 'áámá mandamiento 'lííⁿ ní 'tiicā ngi'cueeⁿ yā 'iīn'yān chí diīⁿ yā tan'dúúcā maán yā diīⁿ yā, 'lííⁿ 'lííⁿ cá nūuⁿ cuuvi tuneen yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuví nguée tan'dúúcā tanán'ā 'iīn'yān. Naati 'iīn'yān chí n'daāca idiīⁿ yā ní ngi'cueeⁿ yā 'iīn'yān

táacā chi cuuvi diiⁿ n'daacá yā, 'iīn'yāⁿ miiⁿ cuuvi tuneenⁿ yā dendu'ū chi n'daacā ná va'ai chεeti nguuvī naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. ²⁰ 'Úú ní ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiī: Nduuti chi ndís'tiī nguéeⁿ n'daacā ca idiīⁿ nī chi cuuvi 'iīn'yāⁿ chi ngi'cueenⁿ ley ndúúcū 'iīn'yāⁿ fariseos, tuu'mi ní ndís'tiī nguéeⁿ cuuvi cundaa nī na va'ai chεeti nguuvī naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi nduuvī táán 'iīn'yāⁿ

(Lc. 12.57-59)

²¹ Maaⁿ ní ch'íindiveénⁿ nī chí caⁿ'a yā chii yā 'iīn'yāⁿ ndii cuáánⁿ vmnaaⁿ chi 'túúcā: Nguéeⁿ caaⁿ'nuⁿ di 'iīn'yāⁿ. Du'u chí 'caāⁿ'nūⁿ 'iīn'yāⁿ véeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguuvī chi Ndyuūs caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e nuuⁿndi. ²² Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiī 'tíicā: 'Āā du'ú nūuⁿ chi nduuvī taaⁿ yeⁿ'ē vi'i, véeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguuvī chi Ndyuūs caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'ē nuūⁿndī. 'Āā du'ú nūuⁿ chi caaⁿ'maⁿ cuuvi vi'i 'tíicā: De'ē chúúcā chεechí tiīⁿ di, véeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e yā nanáánⁿ juez. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iīn'yāⁿ chi caaⁿ'maⁿ yā 'tíicā: De'ē chúúcā zonzo dii, caⁿ'á yā na infierno naachi canéeⁿ 'áámá nguuchi yaⁿ'ā.

²³ Nduuti chi diiⁿ di tan'dúúcā costumbre yeⁿ'ē di ní ndεε di ofrenda yeⁿ'ē di ní ca'a di Ndyuūs vmnáánⁿ nátaī yeⁿ'e yaācū templo, ní hora miiⁿ nūuⁿ ninán'gaacu di chi vi'i di ní véeⁿ vaadi 'caa'va yeⁿ'ē di ndúúcu sa; ²⁴ tuu'mi ní cu'neeⁿ di ofrenda yeⁿ'ē di niiⁿnuúⁿ nátaī. Ní cueⁿ'e di ntun'dáá n'dai di ndúúcū vi'i di. Cuayivi ní cuuvi nguεεcundí di ní ca'a di ofrenda yeⁿ'ē di nátaī.

²⁵ Tun'dáá n'dai di ndúúcū 'āā du'u nūuⁿ 'iīn'yāⁿ chi taaⁿ yeⁿ'e di maā'ncheētē nūuⁿ taachi canúu di yúúní ndúúcu yā, 'aatiī caⁿ'a yā canguu yā dii nanáánⁿ juez. Ní juez miiⁿ nca'a yā dii ta'ā policía. Ní policía miiⁿ ní cu'nuūⁿ sa dii vácūū. ²⁶ Cuaacu níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngiiⁿ dii chi nguéeⁿ nan'daā di vácūū neⁿ'e chí nguéeⁿ 'cuiinu nadíí'vē di tanducuén^{'ē} chi can'diicu di.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e adulterio

²⁷ N'giindiveénⁿ nī chí caⁿ'a 'iīn'yāⁿ yeⁿ'ē nuuⁿndi chi adulterio 'túúcā: Ndís'tiī chi n'giindivaacú nī, nguéeⁿ in'nuúⁿ nī n'daataá o isaⁿ'ā chi nguεε yeⁿ'ē di. ²⁸ Naati 'úú, Jesús

ní ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiī 'tíicā: 'Āā du'ú nūuⁿ chí n'giīⁿnyūⁿ ndúúcū 'áámá saⁿ'ā o n'daataá ní neⁿ'e yā cuuvi n'dái yā ndúúcū vi'i, 'āā diiⁿ nuuⁿndí yā na staava yeⁿ'e yā tan'dúúcā chi 'āā 'tíicā yā ndúúcū vi'i. Ní 'āā diiⁿ yā adulterio.

²⁹ Chuū ngaⁿ'á: Nduuti chi nduutináaⁿ di lado tá cuaācú di diiⁿ chí diiⁿ di nuuⁿndi, 'caaca di nduutinaaⁿ di ní cun'dáa di. Ti n'dáacā ca chi cuuvi ndai di 'áámá parte yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē di, nguéeⁿ ti tanducuén^{'ē} cuerpo yeⁿ'ē di caⁿ'a na infierno. ³⁰ Ndúúti chí ta'ā cuaācú di idiīⁿ chí diiⁿ di nuuⁿndi, 'caaca di ní cun'dáa di. Ti n'dáacā ca chí cuuvi ndai 'áámá parte yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē di, nguéeⁿ ti núúⁿmáⁿ ch'εεte cuerpo yeⁿ'ē dii caⁿ'a na infierno.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chí i'tεechi vi'i yā

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ Tiempo chi chó'ōo 'iīn'yāⁿ caⁿ'a yā 'túúcā: 'Āā du'ú nūuⁿ 'iīn'yāⁿ chi 'tεechi n'daataá yeⁿ'ē yā, canéeⁿ chí ca'a yā 'áámá caaca yeⁿ'ē chí 'tεechi vi'i yā. ³² Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiī 'tíicā: Nduuti chí 'áámá saⁿ'ā chí 'tεechi sá n'daataá yeⁿ'ē sa, nguéeⁿ cáāvā chi véeⁿ saⁿ'ā chí n'dai ndúúcu tá, tuu'mi ní diiⁿ sa chi n'daātāa cuuvi adulterio tá. 'Āā du'ú nūuⁿ saⁿ'ā chí 'caandavaacu sá ndúúcū n'daataa chí i'néeⁿ isaⁿ'ā yeⁿ'e ta táⁿ'ā, saⁿ'ā miiⁿ idiīⁿ ntúūⁿ sa nuuⁿndi chí adulterio.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē nduudu chi 'tíicā o nguεε 'tíicā

³³ Ndís'tiī ní ch'íindiveénⁿ nī chí caⁿ'a yā chii yā 'iīn'yāⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo 'tuucā: Nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ nī nduudu, “por Ndyuūs”, cáāvā cosa chi cuaacu níⁿnyuⁿ chí diiⁿ nī ní nguéeⁿ 'tíicā diiⁿ nī. Taachi caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “por Ndyuūs”, diiⁿ cuaacú nī tan'dúúcā chí diiⁿ nī cáāvā Ndyuūs. ³⁴ Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiī: Nguéeⁿ caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “por Ndyuūs”, yeⁿ'ē mar 'áámá naaⁿ. Ndíí nguéeⁿ caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “cucáāvā nanguuvi”, ti miiⁿ canéeⁿ trono yeⁿ'e Dendyuūs. ³⁵ Ndíí nguéeⁿ ndúú caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “cáāvā yáⁿ'āa 'cūū”, ti chííⁿ chi banco 'lííⁿ yeⁿ'ē ca'a Ndyuūs; ndíí nguéeⁿ ndúú 'áámá nduudu, “cáāvā yáāⁿ Jerusalén”, ti chiíⁿ chí yáāⁿ yeⁿ'ē Rey Ndyuūs chí ch'εεte yā. ³⁶ Ndíí nguéeⁿ ndúú caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “cáāvā tííⁿ nī”, ti nguéeⁿ

cúuví diiⁿ nī chi cuuvi cuéē naachi cuáinⁿ mar 'áamá yuūdū tiīⁿ nī. Ní nguée cuuvi diiⁿ nī chi cuuvi cuáinⁿ naachi cuéē mar 'áamá yuūdū tiīⁿ nī. ³⁷ Naati ndís'tiī caaⁿmaⁿ nī, “tíicā”, nduuti chi 'tíicā; o nduuti chi nguée 'tíicā, tuu'mi ní caaⁿmaⁿ nī, “nguēē 'tíicā”, caati nduuti chi caaⁿmaⁿ nī nduudu, “por Ndyuūs” o cáávā táámá yeⁿe chuū, tuu'mi ní nduudu miiⁿ ní nguée n'daācā chi caaⁿmaⁿ nī.

Diné'e nī 'iī'yāⁿ chi nguée ngí n'diichí yā ndís'tiī
(Lc. 6.29-30)

³⁸ Jesús caⁿa yā: Ndís'tiī ní ch'iindiveén nī chí caⁿa 'iī'yāⁿ tiempo chi chó'ōo yeⁿe ley chi 'tíicā: Nduuti chí 'áamá 'iī'yāⁿ tun'dāa yā nduutinaaⁿ taama 'iī'yāⁿ, 'tiicā ntúūⁿ 'iī'yāⁿ miiⁿ ní cuuví tun'dāa yā nduutinaaⁿ 'iī'yāⁿ chí diiⁿ nduucú yā 'tíicā. Ní 'áamá 'iī'yāⁿ chí tun'dāa yā 'diiⁿyuⁿ táámá 'iī'yāⁿ, 'tiicā ntúūⁿ cuuví tun'dāa yā 'diiⁿyuⁿ 'iī'yāⁿ chí diiⁿ nduucú yā 'tíicā. ³⁹ Naati 'úú ní ngaⁿá ngí ndís'tiī: Nguée 'cuuⁿmaⁿ nī ndúúcu 'iī'yāⁿ chi yaādii'yā yā. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iī'yāⁿ chí 'cuen'é yā tiicūnáaⁿ nī ti duuchineén yā yeⁿe nī 'cuuⁿ nī chí diiⁿ yā taama vmnéⁿēe nduuti chi neⁿe yā. ⁴⁰ Ní nduuti chí 'aama 'iī'yāⁿ chí in'nuúⁿ yā vaadi 'caa'va ndúúcu nī, ní neⁿe yā divíi yā tiinuⁿ yúudū yeⁿe nī, ca'a ntúūⁿ nī cotón yeⁿe nī. ⁴¹ Ní nduuti chí 'aama 'iī'yāⁿ chí cuuví yā ndís'tiī chí a fuerza canéé chí cándεε nī chéédí yeⁿe yā tan'dúúca 'uūví kilómetros 'tíicā yaⁿai ca cándεε nī yeⁿe yā ndii cuūuⁿ kilómetros. ⁴² Taachi caaca 'iī'yāⁿ ndís'tiī 'āā dε'ε nūuⁿ cosa ca'a nī 'iī'yāⁿ cosa miiⁿ. Nguée nguεcundí nī cuadáámí nī yeⁿé yā.

Diné'e nī 'iī'yāⁿ chí taaⁿ ndúúcu nī
(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ndís'tiī ní ch'iindiveén nī chí caⁿa 'iī'yāⁿ tiempo chí 'āā chó'ōo: Diné'e di 'iī'yāⁿ na nīⁿnuúⁿ vaacu dí. Nguée diné'e di 'iī'yāⁿ chí taán yā ndúúcu di. ⁴⁴ Naati 'úú ní ngaⁿá ngí ndís'tiī: Diné'e nī 'iī'yāⁿ chí taaⁿ yā ndúúcu nī. N'dáacā caaⁿmaⁿ nī yeⁿe 'iī'yāⁿ chí nguée n'daācā ngaⁿa yā yeⁿe nī. N'daācā diiⁿ nī ndúúcu 'iī'yāⁿ chí nguée neⁿe yā ndís'tiī. Caaⁿmaⁿngua'á nī yeⁿe 'iī'yāⁿ chí 'cuen'e ndís'tiī ní nguée n'daācā

idiīⁿ yā ndúúcu nī ní idiīⁿ yā chí ndís'tiī n'geenú nī ngii. ⁴⁵ Ní ndís'tiī ní 'cuuⁿmiⁿ nī 'iī'yāⁿ s'eeⁿ chí ndís'tiī ní daiya Dendyuūs ndís'tiī. Chiida yú chí cánéé na va'ai chεeti nguuvi idiīⁿ yā chí ican'daa 'yáⁿā naachi snée 'iī'yāⁿ chí n'dai ndúúcu 'iī'yāⁿ chí nguée n'daācā diiⁿ yā. Ní Ndyuūs idiīⁿ yā chí ngeen cuūví yeⁿé 'iī'yāⁿ chí n'daācā idiīⁿ yā ndúúcu 'iī'yāⁿ chí nguée n'daācā idiīⁿ yā. ⁴⁶ Ndúúti chí ndís'tiī diné'e nī 'iī'yāⁿ chí neⁿe yā ndís'tiī, ¿dε'ε premio chí ndaaca nī? ¿'Āā nguée 'tiicā ntúūⁿ idiīⁿ 'iī'yāⁿ chí cobrador yā? ⁴⁷ Nduuti chí ndís'tiī diiⁿ nī saludar dámaāⁿ hermanos yeⁿe nī, ¿dε'ε premio chí ndaaca nī? ¿'Āā nguée 'tiicā ntúūⁿ idiīⁿ 'iī'yāⁿ chí nguée yeⁿe ndaata Israel chí nguée i'téenu yā Ndyuūs? ⁴⁸ N'daācā n'dai ca diiⁿ ndís'tiī chí diiⁿ nī tan'dúúca chí diiⁿ Dendyuūs, Chiida yú, chí canéé na va'ai chεeti nguuvi.

6

Jesús ngaⁿ'ayā yeⁿe chí nginneeyú 'iī'yāⁿ

¹ Ndís'tiī nguée diiⁿ nī dendu'ū chí n'daācā yeⁿe yaācū nanáán 'iī'yāⁿ caati snaaⁿ yā chí diiⁿ nī chí nadacadiinúúⁿ yā chí ndís'tiī ní n'daāca nī. Nduuti chí 'túúca idiīⁿ nī, tuu'mi ní Ndyuūs Chiida yú nguée téé yā chí cuuvi yeⁿe nī yeⁿe chí diiⁿ nī taachi ndaa nī ná va'ai chεeti nguuvi. ² Taachi ndís'tiī ca'a nī ofrenda yeⁿe nī, nguée diiⁿ yuudú nī níicú nguée cuuvi cadínuuⁿ 'iī'yāⁿ. 'Tíicā idiīⁿ náⁿā 'iī'yāⁿ chí 'uūví naaⁿ 'uūví cheendí yā taachi snée yā na yaācū sinagoga ndúúcu na cuaaⁿ cyúúní. Ní 'íicú 'iī'yāⁿ ní cuuvi snaaⁿ yā ní caaⁿmaⁿ yā chí 'iī'yāⁿ s'eeⁿ ní nn'dai yā. Cuaacu níínyúⁿ 'úú ngaⁿá ngí ndís'tiī, chí 'iī'yāⁿ s'eeⁿ ní vεε chí 'āā ndaāca yā yeⁿe chí diiⁿ yā na iⁿyeendí 'cūū. ³ Taachi ndís'tiī ní ca'á nī cosas chí inneé nī 'iī'yāⁿ chí nguée yeⁿe yā, nguε ca'a nī chí tuumíadiinuⁿ ta'ā 'cueé nī chí diiⁿ tá'ā cuaacú nī. ⁴ 'Tíicā ca'a n'de'ée nī cosas miiⁿ yeⁿe nī ní 'iī'yāⁿ nguε cuuvi snaaⁿ yā; 'íicú Chiida yú chí cánéé ná va'ai chεeti nguuvi inaán yā chí nguée n'diichi 'iī'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Chiida yú téé yā chí cuuvi yeⁿe nī nanáán 'iī'yāⁿ.

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿe chí ngaⁿ'ānguá'āa
(Lc. 11.2-4)

⁵ Taachi ndís'tiī caa'n'ma'ngua'á nī, nguée díi'n nī tan'dúúcā 'iī'n'yān chí 'uūvī naa'n 'uūvī cheendí yā, caati 'iī'n'yān s'ee'n inee yiinú yā chí n'gēetīndii yā na yaācū sinagogas ndúúcū cuaa'n cyúúni ní 'íicú 'iī'n'yān ní snaa'n yā 'iī'n'yān s'ee'n. Cuaacu ní'nyú'n nga'n'á ngii ndís'tiī, chí 'iī'n'yān s'ee'n ní 'āā véé chí cuuvi ye'n'é yā na i'n'yee'ndí 'cūū. ⁶ Ndís'tiī, taachi caa'n'ma'ngua'á nī, cundāa nī na cuarto 'līi'n ye'n'e va'ai ye'n'e nī ní n'gaadí nī cheendi va'āi cuarto 'līi'n mii'n. Ní caa'n'ma'ngua'á nī ndúúcū Chiida yú chí inaa'n n'de'ei yā. Ní Chiida yú ntée yā chí cuuvi ye'n'e nī nanáán 'iī'n'yān.

⁷ Ní taachi caa'n'ma'ngua'á nī, nguée dachíi'n dachíi'n caa'n'ma'n nī tan'dúúcā chí dii'n ná'n'ā 'iī'n'yān chí 'uūvī naa'n 'uūvī cheendí yā chí nguée i'téenu yā Ndyuūs ní nguē ye'n'e ndaata Israel yā. Ní 'iī'n'yān s'ee'n nadicadínuu'n yā chí Ndyuūs ca'n'á yā 'caandiveén yā nduudu ye'n'é yā ti neenē n'deēe nduudu nga'n'a yā. ⁸ Nguée díi'n nī tan'dúúcā chí idii'n 'iī'n'yān s'ee'n ti Chiida yú 'āā déenu yā dendu'ū chí ne'n'e nī taachi 'āā cuée caaca nī. ⁹ Ní taachi ndís'tiī caa'n'ma'ngua'á nī, 'túúcā caa'n'ma'ngua'á nī:

N'diī Chiidá nducyaaca 'nū, n'diī chí canee nī ná va'ai chēeti nguuvī. Dē'e chúúcā dēve chí ngúúvī nī.

¹⁰ Canée chí ndaá tiempo naachi chí nga'n'a ntii'nyu'n nī. Cúúvī tan'dúúcā chí n'diī ne'n'e nī tan'dúúcā ná va'ai chēeti nguuvī 'tiicá ntúū'n na yá'n'āa 'cūū.

¹¹ Téé nī chí cuuví che'é 'nū nguuví 'cūū.

¹² Nadich'εεcú nī nuu'ndi ye'n'e 'nū tan'dúúcā chí nús'uu inadich'εεcú 'nū ye'n'e 'iī'n'yān chí nguē n'daācā díi'n yā nduucú 'nū.

¹³ Nguée 'cuáa'n nī chí ndaā nanaán 'nū cosas chí chēchi ca chí dii'n chí díi'n 'nū nuu'ndi naati nadanguá'n'ai nī nús'uu ye'n'é nducué'n'ē chí nguē n'daācā. Tí ye'n'é nī naachi nga'n'a ntii'nyú'n nī ndúúcū poder ndúúcū dēve chí n'dái taavi ca ye'n'e nī ndúúcū nducué'n'ē nduuyū cue'n'e daā'ma'n. 'Tíicā cuuvi.

¹⁴ Nduuti chí ndís'tiī nadich'εεcú nī ye'n'e 'iī'n'yān chí nguée n'daācā idiī'n yā nduucú nī, tuu'mi ní Chiida yú chí cánée yā ná va'ai

chēeti nguuvī nadich'εεcú ntúū'n yā ye'n'é nī. ¹⁵ Ndúúti chí ndís'tiī nguée nadich'εεcú nī ye'n'e 'iī'n'yān chí nguée n'daācā idiī'n yā ndúúcū nī, 'tiicá ntúū'n Chiida yú nguée nadich'εεcú yā nuu'ndi ye'n'é nī.

Jesús nga'n'a yā ye'n'e chí 'iī'n'yān nguée ca'diínú yā tiempo chí nga'n'angua'á yā

¹⁶ Taachi nguée nga'diínú'n nī caati nga'n'angua'á nī nguée nduuví ndaachí naán nī tan'dúúcā 'iī'n'yān chí 'uūvī naa'n 'uūvī cheendí yā chí ne'n'é yā chí taná'n'ā 'iī'n'yān snaa'n yā. 'Iī'n'yān s'ee'n idiví yā catecai vmnáán yā ní 'cuu'n'mín yā taná'n'ā 'iī'n'yān chí nguée nga'diínú'n yā. Cuaacu ní'nyú'n nga'n'á ngii ndís'tiī, chí 'iī'n'yān s'ee'n ní 'āā véé chí ndaācā ye'n'e yā na i'n'yee'ndí 'cūū. ¹⁷ Naati ndís'tiī, ní taachi nguée nga'diínú'n nī, 'cuii'nī aceite tíi'n nī ní náánú nī naa'n nī. ¹⁸ Ní nguée 'cuu'n'mín nī nanáán 'iī'n'yān chí nguée nge'é nī naati Chiida yú chí cánuu'n yā nán'de'ei snaán yā. Ní Chiida yú chí snáa'n yā chíi'n chí dii'n nī taachi cánúú'n nī nán'de'ei ní téé yā nanáán 'iī'n'yān dē'ē chí cuuví ye'n'e nī.

Vée vaadī 'cuiica ná va'ai chēeti nguuvī

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Ca'n'a Jesús: Ndís'tiī ní nguée díi'n nī chí cuuvi 'cuiica nī ná i'n'yee'ndí 'cūū naachi véé i'yéevē chí di'tuuví tī ndúúcū che'e yá'n'āa chí tuuví ní naachi véé chí duucu ní diduucú sa. ²⁰ Naati n'daācā chí díi'n nī chí 'cuūndí ye'n'e nī ná va'ai chēeti nguuvī naachi nguée véé i'yéevē chí di'tuuví tī ndíi nguée ndúú che'e yá'n'āa chí tuuví, ndíi nguée ndúú cuuvi cundaā chí duucu ní diduucú sa. ²¹ Caati naachí canée vaadī 'cuiica ye'n'é nī, mii'n canee staava ye'n'e nī chí nadicadiínú'n nī ye'n'e tanducué'n'ē.

Chídeve ye'n'e cuerpo ye'n'e yú ní nduuti-naa'n yú

(Lc. 11.34-36)

²² Ca'n'a Jesús chí chídeve ye'n'e cuerpo ye'n'e yú chíi'n chí nduutináa'n yú. Ndúúti chí nduutináa'n nī n'daācā, tuu'mi ní núú'mán nchēte cuerpo ye'n'e nī ní inaa'n chí dēve.

²³ Ní nduuti chí nduutináa'n nī nguée n'dai, tuu'mi ní núú'mán nchēte cuerpo ye'n'é nī cunée na maāi'n. 'Tíicā nduuti chí dēve chí cánee nduucú nī nguée n'daācā, tuu'mi ní canee nī na maāi'n chí díitūu n'dái.

Jesús nga'a yā yen'e chí 'cuiica 'i'in'yān
(Lc. 16.13)

²⁴ Mar 'áamá 'i'in'yān nguée cuuvi dichíí'vε yā 'uūvī 'iivi yā caati diné'e yā 'aama yā ní nguεε diné'e yā taama yā. Ní n'dáacā nadicádíínuuⁿ yā yen'e 'aama yā ní nguée n'daācā nadicádíínuuⁿ yā yen'e taama yā. Nguée cuuvi in'nuúⁿ nī vaadī 'cuiica yen'e nī ní dichíí'vε nī 'iivú Ndyuūs.

Ndyuūs idiin yā cuidado yen'e 'i'in'yān yen'e yā
(Lc. 12.22-31)

²⁵ Chuū nga'ná ngii ndís'tiī: Nguée nadicádíínuuⁿ nī yen'e vida yen'e maaⁿ nī, o yen'e chí che'é nī, o yen'e chí cu'u nī, ndíí nguée ndúú cáávā chí ne'e cuerpo yen'e nī chí 'cuεetinúu nī. ¿Áá nguée ya'ai ca vida yen'e nī nguée ti chí ngé'e nī? ¿Áá nguεε ya'ai ca chíí'vε cuerpo yen'e nī nguée ti catecai nī? ²⁶ Cuin'diichí nī 'yaada yen'e nanguuvi. Nguée ngiinú tī ndaata, ndíí nguée ngii cosecha yen'e tī, ndíí nguée ndúú ín'guain'daí tī yen'e tī. Chiida yú chí cánée ná va'ai chεeti nguuví ngá'a yā chí nge'e tī. ¿Áá nguée ya'ai cá chíí'vε ndís'tiī nguée ti 'yaada? ²⁷ ¿Chεé ndís'tiī chí néené n'dai tíín nī cúúví iintiineeⁿ nī 'áamá yuúchí yen'e chí yaācu nī?

²⁸ ¿De'ε cáávā chí inadícádíínuuⁿ nī yen'e catecai nī? Nadacádíínuuⁿ nī yen'e naāndā cuéε yen'e cuεeti táácā chí n'giita. Nguée díín ntii'nyuⁿ ndíí nguée ndúú idin'daí hilo. ²⁹ Naati 'úú ní nga'ná ngii ndís'tiī, chí rey Salomón miiⁿ ní ndúúcu tanducuén'e catecaí yā chí n'déévé n'dai ndíi tuunu ngii 'yá'ā naati nguée neené n'dεεvεé tan'dúúca yen'e naāndā s'eeⁿ. ³⁰ Ndúútí chí Ndyuūs idiin yā cuidado yen'e yáatā chí vεε cuεeti chí maān ní canee ní cavyaaⁿ ní nti'í ní n'nee ya'ā 'i'in'yān. ¿Áá nguée díín cá Ndyuūs cuidado yen'e ndís'tiī, 'i'in'yān chí duū'vī i'téenu nī Ndyuūs? ³¹ Nguée nadicádíínuuⁿ ndís'tiī, ní caa'n'maⁿ nī 'tíicā: ¿Dé'ε che'é 'nū? o ¿de'ε cu'ú 'nū? o ¿de'ε 'cuεetinúu 'nū? ³² 'I'in'yān chí nguée yen'e ndaata Israel in'nuúⁿ yā dendu'ū chí 'túúca. Chiida yú chí cánée yā ná va'āi chεeti nguuví déenu yā tanducuén'e dendú'ū chí necesidades ne'e yú. ³³ Naati ndís'tiī ní canee chí in'nuúⁿ nī vmnáán vmnaaⁿ yen'e naachi Ndyuūs nga'ná ntii'nyúⁿ

yā ndúúcu vaadī cuaacu yen'e Ndyuūs, ní 'íicú tanducuén'e dendu'ú 'cūū ní ntiineeⁿ yā yen'e nī. ³⁴ Nguée nadicádíínuuⁿ nī yen'e cavyaaⁿ caati cavyaaⁿ ní táámá nguuví ndúúcu yen'e, ní 'íicú nguuví ní 'āā vée nūuⁿ chí vée. Dámaāⁿ nadacádíínuuⁿ nī yen'e maa'nguuví, 'āā 'tiicá nūuⁿ.

7

'Túúca nga'a Jesús: Nguée tun'daá nī nuu'ndi yen'e táámá 'i'in'yān
(Lc. 6.37-38, 41-42)

¹ Jesús ca'a yā: Ndís'tiī ní nguée caa'n'maⁿ néeⁿ nī yen'e táámá 'i'in'yān maaⁿ ní 'íicú Ndyuūs nguée caa'n'máⁿ yā nuu'ndi yen'e nī. ² Caati ndúúti chí ndís'tiī caa'n'maⁿ nī nuu'ndi yen'e 'i'in'yān, 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs caa'n'máⁿ yā nuu'ndi yen'e nī. Nduuti chí n'dee n'daí caa'n'máⁿ nī, 'tiicá ntúūⁿ caa'n'máⁿ Dendyuūs yen'e nī. Nduuti chí duu'ví nūuⁿ, 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs caa'n'máⁿ yā yen'e nī. ³ ¿De'ε cúúvī chí maaⁿ nch'εεté nūuⁿ n'gíinu nī nuu'ndí chí díín taná'ā 'i'in'yān ní nguée inaaⁿ nī nuu'ndí ch'εεté chí díín nī? ⁴ ¿De'ε cúúvī chí caa'n'máⁿ nī 'i'in'yān yen'e chí díín yā chí nguεε n'daācā nduuti chí ndís'tiī díín nī cosas chí nguée n'daācā? 'Caandivéεⁿ nī. Vée nuu'ndi yen'e nī chí ch'εεté chí nguée ndaacadaamí nī yen'e. ⁵ Ndís'tiī 'i'in'yān 'uūvī naaⁿ 'uuví cheendi nī. Díín cá maāⁿ nī ndaacadaamí nī yen'e nuu'ndi chí díín nī ní 'íicú cuuvi caa'n'máⁿ nī yen'e 'i'in'yān chí cánée chí din'daācā yā ní ndaacadaamí yā yen'e nuu'ndi chí díín yā.

⁶ Nguée ca'a nī dendu'ū chí yen'e Ndyuūs 'yaānā s'eeⁿ ti 'yaānā s'eeⁿ cuuvi contra yen'e nī. Ní ca'n'á tī che'e tī ndís'tiī chí pedazos cánée nī. Nguée 'cuíi nī cosas yen'e nī chí dichíí'vε tan'dúúca perlas nanáán puercos tī cuuvi nanguεεcúndii tī ní ca'a ta'á tī ní ndís'tiī cánée nī maaⁿ ca'a tī.

Caacá nī, in'nuúⁿ nī, ní yaa'ví nī cheendi va'ai
(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ Ca'a Jesús: Caacá nī Ndyuūs, ní Ndyuūs téε yā yen'e nī. In'nuúⁿ nī ní ndaāca nī. Yaa'ví nī cheendi va'āi ní nan'guaaⁿ yen'e nī. ⁸ Caati nducyaaca 'i'in'yān chí ngiica Ndyuūs ní Ndyuūs ca'a yā yen'e yā. Ní

nducyáacá 'iín'yān chí in'nuuⁿ yā, ní in-ndaaca yā. Ní nducyáacá 'iín'yān chí yaa'vi yā cheendi va'āī, ní nan'guaaⁿ ye^{n'}é yā.

⁹ ¿Chéé ye^{n'}e ndís'tiī taachi caaca daiya nī 'aama pan, ca'a nī 'áámá tuūu? ¹⁰ O nduuti chí caaca daiyá nī 'áámá 'yaācā, ¿'áá ca'a nī 'áámá cúú? ¹¹ Nduuti chí ndís'tiī chí cúⁿcheeⁿ nī deenú nī ca'a nī cosa chí n'daācā daiya nī, ndii 'tēē cá Chiida yú chí canée yā na va'ai chēeti nguuví ca'a yā cosas chí n'dáacā n'dai cá 'iín'yān chí caaca yā Ndyuūs.

¹² 'Tíicā chí tanducué^{n'}ē chí ne^{n'}é nī chí diíⁿ 'iín'yān ndúúcu nī, chuū ntúūⁿ diíⁿ nī ndúúcu 'iín'yān. Chuū chí ley ye^{n'}e Moisés ndúúcu chí canée nguūⁿ ye^{n'}e profetas s'uuⁿ ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ.

Cheendi va'āī chí 'tuūcuú
(Lc. 13.24)

¹³ Ca^{n'}a Jesús: Cundāa nī chééndí va'āī chí 'tuūcuú, tí cheendi va'ai ch'ēēⁿū ndúúcu yúúⁿí ch'ēēⁿū, chíiⁿ chí candēē 'iín'yān chí ca^{n'}a yā na infierno. Nééné 'yaaⁿ 'iín'yān chí ndaa yā chééndí va'ai chí ch'ēēⁿū miiⁿ. ¹⁴ Naati chééndí va'āī 'tuūcuú miiⁿ ní yúúⁿí cuēēⁿ miiⁿ chí candēē 'iín'yān chí ca^{n'}a yā na vida cue^{n'}e daāⁿmaⁿ. Ní duu'ví 'iín'yān chí nndaāca yā chééndí va'āī miiⁿ.

Yá^{n'}á ní cucáāvā n'gui'i ye^{n'}ē tu-umicádíínuuⁿ nī
(Lc. 6.43-44)

¹⁵ Ca^{n'}a Jesús: Diíⁿ nī cuidado ndís'tiī ye^{n'}e 'iín'yān profetas chí falsos yā chí nga^{n'}a yā chí ndēē yā nduudu cuaacu ye^{n'}é Ndyuūs naati nguēē 'tíicā. Taachi nndaā yā nanááⁿ ndís'tiī cuaaⁿ dáámí 'iín'yān miiⁿ tan'dúúca catecai 'iiti cuūchī naati cuááⁿ chēēti yā tan'dúúca 'yááⁿyāⁿ ngaātāⁿ chí taaⁿ tī. ¹⁶ Ní ye^{n'}e chí diíⁿ yā tuumicádíínuuⁿ nī ye^{n'}e yā. ¿'Áá cuta'a 'iín'yān uvas ye^{n'}e yááⁿ? o ¿'Áá cuta'a 'iín'yān n'guiidīi yaaⁿ nguuví ye^{n'}e yááⁿ? Nguēē 'tíicā. ¹⁷ 'Tíicā, nducyaaca yá^{n'}á chí n'dái, n'daācā ngíi n'gui'i n'dáacā ye^{n'}ē, naati yá^{n'}á chí nguēē n'daācā ní nguēē n'dai n'gui'i ye^{n'}ē. ¹⁸ 'Áámá yá^{n'}á chí n'dáacā nguēē 'cuūndi n'gui'i chí nguēē n'daācā, ndíi nguēē ndúú ye^{n'}e chí nguēē n'daācā 'cuūndi n'gui'i chí n'daācā ye^{n'}ē. ¹⁹ Nducyaaca yá^{n'}á chí nguēē n'daācā ngíi n'gui'i ye^{n'}ē, 'iín'yān ní 'cáaca yā ní 'cuūi yā na ya^{n'}ā. ²⁰ 'Tíicā

ntúūⁿ ndís'tiī tuumicádíínuuⁿ nī ye^{n'}e 'iín'yān cáāvā cosas chí diíⁿ yā ye^{n'}e chí n'daācā o ye^{n'}e chí nguēē n'daācā.

Nguēē cuuví cundaa nducyaaca 'iín'yān na va'ai chēeti nguuví
(Lc. 13.25-27)

²¹ Jesús nga^{n'}a yā 'tíicā: Nguēē nducyaaca 'iín'yān chí nga^{n'}á yā ye^{n'}ē 'úú: N'díi Señor, Señor, ní cuuví cundaa yā naachí Ndyuūs nga^{n'}a ntiinnyuⁿ yā, dámaāⁿ 'iín'yān chí diíⁿ yā tan'dúúca chí ne^{n'}e Chiidá chí canee yā na va'ai chēeti nguuví. ²² Nééné 'yaaⁿ 'iín'yān caa^{n'}maⁿ yā cuuví yā 'úú nguuví ye^{n'}é juicio N'díi Señor, Señor, ¿'áá nguēē ca^{n'}a 'nū nduudu cuaacu ndúúcu chí duuchí nī ní tun'dáa 'nū yááⁿn'guiinūuⁿ ye^{n'}e 'iín'yān ndúúcu chí duuchí nī? Ní nééné n'dēē vaadī n'gíínú idiíⁿ 'nū ndúúcu chí duuchí nī. ²³ Tuu'mi ní 'úú Cristo caa^{n'}mán cuaacú cuuví 'iín'yān s'eeⁿ: 'Úú nguēē n'diichí tandíi ndís'tiī. Cuví nī ye^{n'}ē 'úú, ndís'tiī chí nguēē n'daācā diíⁿ nī.

Ye^{n'}ē ndúú 'uūví cimientu ye^{n'}é va'āī s'eeⁿ
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴ Ní ca^{n'}a ntúūⁿ Jesús: 'Āā du'ú nūuⁿ 'iín'yān chí n'giindiveēⁿ yā ndúúdu 'cūū ye^{n'}é níicú idiíⁿ yā chēē chí 'úú nga^{n'}á, 'iín'yān miiⁿ ní tan'dúúca 'áámá sa^{n'}ā chí n'dēēvēē nadicádíínuuⁿ sa. Sa^{n'}ā miiⁿ din'dái sa vaacu sá na 'áámá yááⁿvā. ²⁵ Níicú chēēⁿ cúúví na^{n'}ā ní ch'iita yíicú. Ní chēēnū 'yúúné taaⁿ contra ye^{n'}é va'āī miiⁿ ní nguēē chindēēvē caatí n'daācā chééndii na yááⁿvā miiⁿ. ²⁶ 'Āā du'ú nūuⁿ 'iín'yān chí n'giindiveēⁿ yā nduudú 'cūū ye^{n'}é ní nguēē idiíⁿ yā tan'dúúca chí nga^{n'}á, 'iín'yān miiⁿ ní tan'dúúca 'aama sa^{n'}ā chí nguēē n'daācā inadicádíínuuⁿ sa. Sa^{n'}ā miiⁿ ní din'dái sa vaacu sa na yá^{n'}āa ndúútīi. ²⁷ Ní cheeⁿ cuuví na^{n'}ā ní ch'iita yíicú miiⁿ. Ní chēēnū 'yúúné taaⁿ contra ye^{n'}é va'āī miiⁿ ní va'āī chidēēvē ní ntuūvīi.

²⁸ Taachí Jesús miiⁿ ch'iinu ca^{n'}a yā ndúúdu 'cūū, 'iín'yān miiⁿ chen'e yíinú yā ye^{n'}e chíiⁿ chí ngi'cueeⁿ Jesús. ²⁹ Caati Jesús miiⁿ ngi'cueeⁿ yā 'iín'yān s'eeⁿ tan'dúúca 'áámá 'iín'yān chí déenu o 'áámá 'iín'yān chí nga^{n'}a ntiinnyúⁿ yā nguēē tan'dúúca 'áámá maestro chí ngi'cueeⁿ ley ye^{n'}e yā.

8

Jesús idiin yā chi nduūvā ye'nē 'áámá sa'nā ye'nē ca'āi chi nguuvī lepra chí ín'duuti yuūtē ye'nē sa

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Taachí Jesús cuch'een yā na 'áámá yiicū, néené 'yaa'n 'i'in'yā'n cue'né yā ndúúcu yā. ² N'diichí nī. Nanáán Jesús ndaā 'áámá sa'nā chí ndíi sa 'áámá ca'ai chí nguuvī lepra chí ín'duuti yuūtē ye'nē sa. Ní chintii'ya sa nanáán yā ní s'teenu sá ní ca'n'a sa chíi sa 'i'in'yā'n: N'dií Señor, nduuti chí ne'nē nī, ní diin nī chí nduūvā ye'nē.

³ Jesús ní n'doó yā ta'á yā ní tuu'ví yā sa'nā mii'n ní ca'n'a yā chíi yā sa'nā: 'Úú ne'né. Nduūvā ye'nē di. Tuu'mí nūu'n nduūvā n'daācā ye'nē sa ní nduūvī dēēve sa. ⁴ Tuu'mi ní Jesús ní ca'n'a yā chíi yā sa'nā mii'n: Cuén'e di ní 'cuu'n'mi'n dí cuerpo ye'nē di nanáán chiiduú ní ca'a di ofrenda nanáán Ndyuūs tan'dúúcā chí nga'n'a na ley chí dinguu'n Moisés. 'Tíicā ní chiiduú caa'n'ma'n cuaacú yā ye'nē di nanáán nducyaaca 'i'in'yā'n, ní nguée 'cuu'n'mi'n di ye'nē chí chíi ndúúcu di mar 'áámá 'i'in'yā'n.

Jesús diin yā chi nduūvā ye'nē 'aama mozo ye'nē capitán romano

(Lc. 7.1-10)

⁵ Taachí Jesús cáámá ndaa yā na yāān Capernaum, ndaā 'áámá sa'nā capitán ye'nē ndaata ye'nē 'i'in'yā'n romanos nguée ye'nē ndaata Israel. Ní ndaā sa nanáán Jesús mii'n ní di'cuítu sa 'i'in'yā'n. ⁶ Ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: N'dií Señor, mozo ye'né candítí sá na cama ndúúcu ca'āi chí ín'duuví cuerpo ye'nē sa. Néené ya'āi ngiitā sa.

⁷ Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'nā: 'Úú ní ca'n'a ní diin chí sa'nā ní nduūvā ye'nē sa.

⁸ Sa'nā capitán nan'guēcúta'n'a sa ní ca'n'a sa chíi sa Jesús mii'n: N'dií Señor, 'úú nguée neené n'dai 'úú chí cundaa nī chéétí va'āi ye'né. Dámaān chí caa'n'ma'n nūu'n nī ní sa'nā mozo ye'né nduūvā ye'nē sa. ⁹ 'Úú ní sa'nā chí véé sa'nā ndíi tii'n ye'né, ní nga'nā ntii'nyún yā ye'nē 'úú. 'Úú ntúū'n ní nga'nā ntii'nyún ye'nē cien soldados chí maa'n poder ye'né. 'Úú ní nga'nā ngii 'aama sa: Cúna'nā di, ní ina'nā sa. Ní nga'nā ngii taama sa: Cuchíi di, ní chíi sa. Ní nga'nā ngii mozo chí diin

mandado ye'né: Diin di ntii'nyún 'cūū, ní diin sa.

¹⁰ Taachí Jesús ch'iindiveén yā chuū chen'é yiinú yā. Ní ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yā'n chí ndúúcu yā: Cuaacu ní'nyún nga'nā ngii ndis'tiī chí 'úú nguée īndaacá 'i'in'yā'n chí i'téenu n'dai yā mar 'áámá 'i'in'yā'n ye'nē ndaata Israel tan'dúúcā sa'nā 'cūū. ¹¹ Ní nga'nā ngii ndis'tiī, chí neené 'yaa'n yā chí caaca yā cuaa'n ná ícan'daa 'yá'nā ndúúcu cuaa'n na ngiiya 'yá'nā ní 'cuēté yā ná va'ai chēeti nguuvī ndúúcu Abraham, ndúúcu Isaac, ndúúcu Jacob. ¹² Naati n'dee n'dái daiyá 'i'in'yā'n ye'nē ndaata Israel chí canéé chí 'cuētineé yā naachí Ndyuūs nga'nā ntii'nyu'n yā ná va'ai chēeti nguuví, Ndyuūs tun'dáa yā 'i'in'yā'n s'een chuva'āi naachí maāi'n. Mii'n ní cuēcū yā ní che'e 'diin'yu'n yā ti nguée i'téenu yā Dendyuūs.

¹³ Tuu'mi ní Jesús mii'n ca'n'a yā chíi yā capitán mii'n: Cuna'nā di. Tan'dúúcā chí i'téenu di chí 'úú idiin chí nduūvā ye'nē mozo ye'nē di, 'tíicā cuuví ndúúcu mozo ye'nē di. Ní hora mii'n nūu'n nduūvā ye'nē mozo ye'nē sa.

Jesús diin yā chi nduūvā ye'nē indán'ā Pedro

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴ Cuayiivi ní ndaā Jesús ná va'ai ye'nē Pedro mii'n ní n'diichí yā chí indán'ā Pedro mii'n candiiti yā na cama. Ndeē 'i'in'nū'n taán tá'nā mii'n. ¹⁵ Jesús tuu'ví yā ta'ā tá ní 'i'in'nū'n mii'n ní chivii. Tuu'mi ní tá'nā mii'n ní nducuee'n tá ní diin ta mandado ye'né 'i'in'yā'n s'een ní ca'a ta chí che'e yā.

Jesús diin yā chi nanduūvā ye'nē n'dee n'dái 'i'in'yā'n

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶ Taachí chí 'da'a nguuvī mii'n, tuu'mi ní 'i'in'yā'n ye'nē yāān mii'n ndaa yā chí ndéē yā 'yaa'n n'dái 'i'in'yā'n nanáán Jesús. Ndeē yā 'i'in'yā'n chí snéē yā ndúúcu espíritus ye'nē yáán'nguiinūu'n. Jesús ca'n'a yā 'áámá nduudu nūu'n ní tun'dáa yā espíritus ye'nē yáán'nguiinuu'n ye'nē 'i'in'yā'n. Ní diin yā chí nduuva ye'nē nducyáácá 'i'in'yā'n s'een chí ngiita yā. ¹⁷ 'Tíicā ní cuuví cuaacu chí ca'n'a sa'nā profeta Isaías ndíi cuaa'n vmnaa'n taachí ca'n'a yā 'túúcā: 'i'in'yā'n maán yā sta'á

yā ca'āi ye'n'e yú ní candée yā vaadi ya'ai ye'n'e yú.

Ti'n'yān 'āā ne'n'e yā ca'n'a yā ndúúcu Jesús (Lc. 9.57-62)

18 Taachi Jesús n'diichi yā nducyaaca 'i'n'yān cuaa'n 'diitú yā ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'e yā chí cho'ó yā táámá lado ye'n'e nuū'nī'n'yā'n'ā. 19 'Áámá sa'n'ā chi ngi'cueen ley ndaā sa nanáán Jesús ní ca'n'a sa chii sa 'i'n'yān: N'dií Maestro, ca'n'ā ndúúcu nī 'āā tií nūu'n naachi cá'n'a nī.

20 Jesús ca'n'a yā chii yā sa'n'ā mii'n: 'Yu-unéēn ní véé yiivi yáává ye'n'e tī. 'Yáádá ye'n'ē nanguuvi véé 'déécē tī naati 'úú chi Sa'n'ā chi Daiya Dendyuūs nguée va'ai chi vaacú naachi cundiití tiín.

21 Táámá discípulo ye'n'ē yā ca'n'a sá chii sa Jesús: N'dií Señor, vmnáán vmnaa'n téē nī lugar 'úú ti ca'n'ā 'cuūchí chiidá ní ca'n'a yú.

22 Jesús nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Cuchí di ndúúcu 'úú. Cu'neen dí 'i'n'yān chi nguée i'téenu yā chí 'cuuchí yā tinán'ā chi chiida di. Tí 'i'n'yān s'een tan'dúúcā tinán'ā 'tiíca yā.

Jesús chi'neen 'diín yā olas ye'n'ē nuū'nī'n'yā'n'ā nduūcū 'yúúné chi táán (Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Jesús sndaa yā na 'áámá barco ní discípulos ye'n'e yā cuen'e yā ndúúcu yā nī sndaa yā na barco mii'n. 24 Hora mii'n nūu'n ní ndaā 'áámá 'yúúné táán chí olas ye'n'e nuū'nī'n'yā'n'a mii'n ní ch'εεε cá chí ndaā nuū'nī'n' chεeti barco mii'n. 'Téé 'téé nūu'n nguée cánduūu ná barco. Jesús mii'n ní cyaadu yā. 25 Discípulos ye'n'ē yā ndaa yā nanáán Jesús ní nanduūchí yā 'i'n'yān mii'n ní nga'n'a yā ngii yā Jesús: N'dií Señor, nadanguán'ai nī s'uūú caati 'cuūvi yú. 'Āā 'cuεεchi yú cuaa'n maa'n nuū'nī'n'yā'n'ā.

26 Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'ē yā: ¿De'ē cúví chí 'va'á nī? Ndís'tií ní dúú'vī i'téenu nī. Tuu'mi ní Jesús nducueen yā ní yaa'vi yā 'yúúné mii'n ndúúcu nuū'nī'n'yā'n'ā chí cu'néén 'diín. Ní hora mii'n nūu'n canee 'diín. 27 Discípulos ní che'n'e yiinú yā ní ca'n'a yā nguaa'n ví'i: ¿Du'u sán'ā chí 'túúcā, ti ndii 'yúúné ndíi nuū'nī'n'yā'n'ā n'giindiveéén ye'n'ē sa?

Sa'n'ā s'een ye'n'e yá'n'ā Gadara chí véé espíritus ye'n'e yáá'n'nguiniūu' ndúúcu sa (Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Taachi Jesús ndúúcu discípulos ye'n'ē yā cho'ó yā nuū'nī'n'yā'n'ā mii'n ní ndaā yā nīi'nuú'n na yá'n'ā Gadara mii'n, snéé na 'uuvi sa'n'ā chí snéé sa ndúúcu espíritus ye'n'e yáá'n'nguiniūu' ní nacan'dáa sa na yiive yáává chí nguaa'n yáinyān. Ní nééné taa'n sa chí mar 'áámá 'i'n'yān nguée ngí ngo'ó yā yúúní mii'n. Sa'n'ā s'een ní ndaa sa nanáán Jesús. 29 Ní 'cai yiicu sa: N'dií Jesús Daiya Dendyuūs, ¿dé'ē canéé ye'n'ē nī ndúúcu nús'uu? ¿'Áá ndaā nī 'muu' chí di'vaachí nī ye'n'ē nús'uu taachi 'āā cuée cúúnú ca'a tiempo taachi Dendyuūs ca'a yā castigo?

30 Ní naachi snéé sa'n'ā s'een ní ya'n'ai 'téé na 'áámá yiicū. Ní nīi'nuú'n sa'n'ā s'een snéé 'yaa'n n'dái puercos, chí nge'ē tī.

31 Ní espíritus ye'n'e yáá'n'nguiniūu' mii'n ní di'cuítu sa Jesús mii'n: N'dií Jesús, ndúúti chí tun'dáa nī nús'uu ye'n'e sa'n'ā s'uu'n, 'cuáa'n nī chí cundaa 'nū chεeti puercos mii'ya.

32 Jesús mii'n ca'n'a yā chii yā espíritus ye'n'e yáá'n'nguiniūu': Cuén'e nī. Tuu'mi ní espíritus ye'n'e yáá'n'nguiniūu' cán'daa sa ní cuen'e sa chεeti puercos. Cuin'diichí nī. Nducyaaca puercos chéenu tī na yiicū mii'n ní chingéé nuú'n tī nguáán nuū'nī'n'yā'n'ā ní ch'íi nuú'n tī nguáán nuū'nī'n' mii'n.

33 'I'n'yān chí diín cuidado puercos mii'n cuna'n'ā yā ngéenu yā na yáán mii'n ní ca'n'a yā tanducue'n'ē chí chíi tan'dúúcā chí chó'oo ye'n'e 'i'n'yān chí snéé ndúúcu espíritus ye'n'e yáá'n'nguiniūu'.

34 Nducyaaca 'i'n'yān ye'n'e yáán mii'n che'n'e yā n'diichi yā Jesús. Taachí ndaa yā naachi canéé Jesús mii'n, 'i'n'yān s'een ní di'cuítu yā Jesús mii'n chí cuεvii yā ye'n'ē yáán vaacú yā.

9

Jesús diín yā chí nduuvā ye'n'e 'áámá sa'n'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúúví sá (Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

1 Tuu'mi ní Jesús mii'n sndaa yā na barco, ní cuen'ē yā táámá lado ye'n'ē nuū'nī'n'yā'n'ā ní cuen'e yā ní ndaa yā yáán vaacú yā.

2 Tuu'mi ní ndaā nanáán Jesús 'i'n'yān ní ndεε yā 'áámá sa'n'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúúví cuerpo ye'n'e sa. Candúu sa na 'áámá yiive. Taachí Jesús mii'n tuumi-cadínuu' yā chí sa'n'ā s'een i'téenu sa ye'n'ē

yā, tuu'mi ní ca'n'a yā chii yā sa'n'a mii'n: Nduuví tiínú di daiyá. 'Úú 'āā nadach'εεcú nuu'ndi ye'n'e di.

³ Tuu'mi ní ná'n'ā sa'n'ā s'een chi ngi'cueen ley chi snee sa mii'n tucá'a sa nadacadínnuu" sa nguaa" maā" sa: Sán'a 'cūū ní nga"n'a taa" sa contra ye'n'e Ndyuūs. ⁴ Jesús mii'n tuumicádiinnuu" yā vaanicadínnū" ye'n'e sa ní ca'n'a yā chii yā sa'n'ā s'een: ¿De'ē cuuvi chi nguée n'daācā inadicadínnuu" nī na staava ye'n'e nī? ⁵ ¿Chēē cá chi nguée ngi'n'i chi caa'n'má" cuuví sán'a 'cūū: Nuun'di ye'n'e di nch'εεcú o chi caa'n'má": Ndúcuéén dí ní caaca dí? ⁶ 'Tíicā nga'n'á chi ndís'tiī cadínnuu" nī chi Sa'n'ā chi Daiya Dendyuūs ní véé poder ye'n'e sa na i'n'yee"ndí 'cūū chi nadach'εεcú sa nuu'ndi ye'n'é 'i'n'yān. Tuu'mi ní ca'n'a yā chii yā sa'n'ā ndúúcū ca'āi chi in'dúuví sá: Nducuee" di ní nta'a di yiive ye'n'e di ní cuna'n'ā di na vaacu di.

⁷ Tuu'mi ní sa'n'ā mii'n ní nducueé" sá ní cúna'n'ā sa na vaacu sa. ⁸ Taachí 'i'n'yān s'een n'diichí yā chuū che'n'e yiinú yā ní ca'n'a yā: De'ē chúucā ch'εεte Dendyuūs chí ca'á yā poder 'cūū sa'n'ā i'n'yee"ndí cūū.

Jesús yaa'vi yā sa'n'ā chi nguuví Mateo
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Jesús cho'ó yā mii'n, ní cachii'cā yā ní n'diichí yā 'áámá sa'n'ā chi nguuví sa Mateo. Mateo mii'n ní véε sa na cuarto naachi nadí'vē 'i'n'yān ye'n'e yán'āa ye'n'e yā. Jesús ca'n'a yā chii yā sa'n'ā: Díí, cuchíi di ca'n'ā di nduucú. Ní Mateo mii'n nducuee" sa ní cue'n'e sa ndúúcū Jesús.

¹⁰ Taachí Jesús véε yā na mesa ná va'āi ye'n'e Mateo mii'n, hora mii'n nééné 'yaa" 'i'n'yān publicanos chi cobradores chí inn'guεε yā ye'n'e impuesto ndúúcū 'i'n'yān nuū"ndíí ní ndaa yā ní ch'εēté yā na mesa ndúúcū Jesús ndúúcū discípulos ye'n'e yā. ¹¹ Taachí 'i'n'yān fariseos n'diichí yā chuū, ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'e Jesús: ¿De'ē cúuví chí nge'e maestro ye'n'e nī ndúúcū sa'n'ā publicanos chi cobradores chí inn'guεε yā ye'n'e impuesto ndúúcū 'i'n'yān nuū"ndíí?

¹² Taachí Jesús ch'iindivee" yā chuū, ca'n'a yā chii yā 'i'n'yān s'een: 'I'n'yān chi nguée ngiitā nguée ne'n'e yā 'aama médico, dámaa" 'i'n'yān chí ngiitā. ¹³ Cue'n'e nī

ní tuumicádiinnuu" nī de'ε chí canéé nguū" na libro ye'n'e Ndyuūs ndúúcū chí ne'n'e caa'n'ma" chí 'tíicā: 'Úú ne'n'é chí 'i'n'yān nduuví ya'āi 'iinú yā ndúúcū vi'í. 'Úú ní nguée ne'n'é chí 'caa'n'nu" yā 'iiti ní ca'á yā 'iiti tan'dúúcā ofrenda cucáávā 'úú. Ní 'úú ní nguée cuchíi i'n'yee"ndí 'cūū chí yaa'vi 'i'n'yān chí nadacadínnuu" yā chí n'dáaca yā ti nguée dinuu"ndí yā, naati 'i'n'yān chí véé nuu'ndi ye'n'e yā ní 'íicú ndaacadaamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā.

'I'n'yān ntiinguuneen yā ye'n'e chí nguée ca'diinnú" yā ti caa'n'ma'ngua'a yā
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Tuu'mi ní discípulos ye'n'e Juan chí chēēdínū"nī yā ndaá yā nanáán Jesús mii'n ní ca'n'a yā: N'diī Jesús, ¿de'ē cúuví chí nús'uu ndúúcū 'i'n'yān fariseos nééné n'deeε cuūví nguée nga'diinnú" 'nū ní discípulos ye'n'e nī nga'diinnú" yā?

¹⁵ Jesús ca'n'a yā chii yā 'i'n'yān s'een: ¿Áá cuuví 'cuεetinée 'i'n'yān ndúúcū catecai 'cuá'ī tina'n'ā taachí ca'n'á yā naachi n'giindivaacu 'i'n'yān ne'n'e chí sa'n'ā chí n'giindivaacu mii'n canéé sá? Naati ndaá nguuví chí isa'n'ā ye'n'e yā ní cuavíi sa ye'n'é yā ti 'cuūví sa; tuu'mi ní nguεε ca'diinnú" yā.

¹⁶ Mar 'áámá 'i'n'yān nguée cúuví cuta'á yā 'áámá tiinū" ngai chí nguée naa"nu yā chí n'dyaatá yā na catecai ndiicúū ye'n'e yā. Nduuti chí 'tíicā diín yā, caātā ndu'ū tiinū" ndiicúū. Ní cuuvi ch'εεte ca naachí ndíí ntee" tiinū" ndiicúū. ¹⁷ Ndíí nguée ndúú caa'n'yú" 'i'n'yān vino ngai chééti bolsa yii"ma" ndiicúū tan'dúúcā chí diín 'i'n'yān tiempo chí chó'ōo caati yii"ma" ndiicúū mii'n ní cútee" ní vino mii'n ní cungéē. Ní cuuvi ndái yii"ma". Caa'n'yú" yā vino ngai chεeti bolsa yii"ma" ngai; ní cuaví'ī nduu 'uūví n'dáacā canéé ye'n'e.

Jesús diín yā chí nanduūvā ye'n'e 'uūvī n'daataá
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Taachí Jesús mii'n nga'n'a yā ndúúdu 'cūū, 'áámá sa'n'ā chí nga'n'a ntii'nyú" yā ye'n'e yáacū sinagoga ndaa sa nanáán Jesús, ní chiintii'ya sá ní chí'teenu sa. Ní ca'n'a sa chíi sa 'i'n'yān: N'diī Jesús, minii'yu" ch'iī daiyá; naati cuchíi nī ní cun'duu nī ta'a nī vmnaa" ye'n'e tá ní nnduuchi tá.

19 Ní Jesús nducueen yā ní cuen'e yā ndúúcū discípulos ye'n'e yā ní ndaa yā ndúúcū sa'n'ā miiⁿ na vaacu sá. 20 Tuu'mi ní 'áámá n'daataa chí canéé ndúúcū 'áámá ca'ai, chí ican'dáa yuuúⁿ ye'n'e cuerpo ye'n'e tá 'āā ndiichúúví nduūyū ndaa niiⁿnuⁿ tá cuaaⁿ dáámí Jesús. Tuū'vi tá naachí ndeetúú ye'n'e catecai Jesús miiⁿ. 21 Ti ta'n'ā miiⁿ maāⁿ tá nadicádiinuⁿ tá 'tíicā: Ndúúti chí 'úú tuū'vi dámaaⁿ catecai yā, tuu'mi ní nduūvā ye'n'e. 22 Tuu'mi ní Jesús nguεεcúndii yā ní n'diichi yā tá'n'ā, ní ca'n'a yā chii yā tá'n'ā: Cúúví ditiínú di, díí daiyá; 'āā nanduuvā ye'n'e di ti i'téenu di 'úú. Hora mííⁿ nūuⁿ tá'n'ā miiⁿ nánduūvā ye'n'e tá.

23 Taachí Jesús miiⁿ sndaa yā na va'ai ye'n'e sán'ā chí nga'a ntiiⁿnyuⁿ yā ye'n'e yáacū sinagoga tuu'mi ní n'diichí yā 'iín'yāⁿ chí i'tiiví yā flauta, ndúúcū 'iín'yāⁿ chí n'gai yā, ndúúcū 'iín'yāⁿ chí nguεεcú yā ní snée yā naachi candítí tiná'n'ā. 24 Ní Jesús ca'n'a yā chii yā 'iín'yāⁿ s'een: Cuvíi ní; ti ta'díí miiⁿ nguée n'dii tá, cyaadu tá. 'Iín'yāⁿ s'een ní chííⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ. 25 Taachi tun'dáa yā 'iín'yāⁿ miiⁿ cheeti va'āí, Jesús ndaa yā va'āí ní sta'á yā ta'ā n'daataa 'lííⁿ miiⁿ, ní n'daata 'lííⁿ miiⁿ ní nducueen tá. 26 Chuū chí diiⁿ Jesús ní ndōō fama miiⁿ nuuⁿmaⁿ ná yāāⁿ naachí chíi chuū.

Jesús diiⁿ yā chí nanduūvā 'uuví 'iín'yāⁿ chí ngueenááⁿ

27 Taachi Jesús cho'ó yā ye'n'e miiⁿ, ní 'uuví sa'n'ā chí ngueenááⁿ can'dáa sa 'iín'yāⁿ. 'Cai yiicú sá ní ca'n'a sa: N'díí Daiya David, cunée ya'ai 'iínu nī nús'uu.

28 Taachi Jesús cuen'é yā ndaa yā na va'ai tuu'mi ní ndaa ndúú 'uūví sa'n'ā ngueenááⁿ miiⁿ nanááⁿ Jesús. Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā s'een: ¿Áá i'téenu nī chí 'úú cuuvi díí chí nanduūvā ye'n'e nī? Sa'n'ā s'een ní ca'n'a sa: 'Tíicā Señor.

29 Tuu'mi ní Jesús tuū'vi yā nduutinááⁿ sa'n'ā s'een ní ca'n'a yā: 'Tíicā cuuví tan'dúúca chí i'téenu nī ye'n'e.

30 Nduutinááⁿ sa'n'ā s'een ní n'guaaⁿ ní nduuvā ye'n'e sa. Ní Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā s'een: Nguée ca'a nī chí cadíínúuⁿ 'iín'yāⁿ ye'n'e chuū.

31 Naati sa'n'ā s'een ní cuen'e sa núúⁿmaⁿ ná yán'āa miiⁿ, ní ca'n'a sa nducuéⁿe chí Jesús miiⁿ dííⁿ yā.

Jesús diiⁿ yā chí nduūvā ye'n'e 'áámá 'díí'mí

32 Taachi Jesús ndúúcū 'iín'yāⁿ s'een nan'daa yā na va'ai miiⁿ, ndaa sa'n'ā s'een nanááⁿ Jesús ní ndéé sa 'áámá 'díí'mí chí canee sa ndúúcū espíritu ye'n'e yááⁿn'guiinūuⁿ.

33 Ní taachi Jesús miiⁿ tun'dáa yā espíritu ye'n'e yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ, tuu'mi ní 'díí'mí miiⁿ ní chíí ca'n'a sa. 'Iín'yāⁿ ní che'n'e yiínú yā ní ca'n'a yā: Nguée in'diichí dendu'ū chí 'túúca nguaaⁿ 'iín'yāⁿ ye'n'e Israel.

34 Naati 'iín'yāⁿ fariseos ca'n'a yā: Sa'n'ā miiⁿ ní tun'dáa sa espíritu ye'n'e yááⁿn'guiinūuⁿ cáávā sa'n'ā chí nga'a ntiiⁿnyuⁿ sa ye'n'e espíritus ye'n'e yááⁿn'guiinūuⁿ.

Jesús ya'ai 'iínú yā 'iín'yāⁿ

35 Jesús cachiica yā nuuⁿmaⁿ na yáāⁿ n'geete ndúúcū yaāⁿ n'gaiyāā, ní ngi'cueen yā na yáacū sinagogas ye'n'e 'iín'yāⁿ Israel. Ní nga'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'e naachi Ndyuūs nga'n'ā ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai cheeti nguuví. Ní dííⁿ yā chí nduūvā ye'n'e nducyaaca 'iín'yāⁿ ye'n'e nducuéⁿe naaⁿ ca'ai ye'n'e yā ndúúcū 'iín'yāⁿ chí ya'ai ye'n'é yā. 36 Ní taachi Jesús n'diichi yā nducyaaca 'iín'yāⁿ s'een, tuu'mi ní yá'ai 'iínú yā caava 'iín'yāⁿ s'een, ti 'iín'yāⁿ s'een ndicúúnu yā ní snée yā tan'duucā 'iiti cuūchí chí nguée du'ū chí idiíⁿ cuidado 'iiti. 'Tíicā yā. 37 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ca'n'a yā chíi yā discípulos ye'n'e yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí ngíí ye'n'e néené n'deēe chí diiⁿ yú cosechar naati 'iín'yāⁿ chí idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ nguée 'yaaⁿ yā. 38 Cáávā chuū cáácá nī Ndyuūs chí véé cosecha ye'n'e yā chí dicho'ó yā mozos ní nadidáámá yā cosecha ye'n'é yā.

10

Jesús yaa'vi yā ndu'u ndiichúúví discípulos (Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

1 Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā ndu'ū ndiichúúví discípulos ye'n'e yā chí ndaa yā nanááⁿ yā. Ní Jesús miiⁿ ca'a yā poder discípulos chí tun'daá yā espíritus ye'n'e yááⁿn'guiinūuⁿ ye'n'é 'iín'yāⁿ, ní dííⁿ yā chí

nduūvā yēn'ē 'iīn'yān chi ngiitā yēn'e ndu-cué'n'ē naa'n ca'ai yēn'e yā ndúúcu 'iīn'yān chi ya'ai yēn'ē yā.

² 'Túúcā duūchi ndu'u ndiichúúví apóstoles; Simón chi nguuví Pedro ndúúcu Andrés 'dínu sa, Jacobo ndúúcu Juan 'diinū sa chi daiya Zebedeo; ³ ndúúcu Felipe, ndúúcu Bartolomé, ndúúcu Tomás, ndúúcu Mateo chi sán'a publicano chi cobrador; ndúúcu Jacobo sa'n'a daiya Alfeo; ndúúcu Lebeo chi nguuví Tadeo; ⁴ ndúúcu Simón yēn'e yán'āa Caná; ndúúcu Judas Iscariote sa'n'a mii'n chi cuayivi ch'i'n'i sá du'u chí Jesús mii'n chi cuuvi 'caa'n'nún ya yā.

*Ntii'nyu' yēn'ē ndiichúúví apóstoles
(Mr. 6.7-13; Lc. 9. 1-6)*

⁵ Jesús dicho'ó yā ndu'ū ndiichúúví apóstoles ní ca'n'a yā chiī yā 'iīn'yān taacā chi canee chi díñ yā. Ní Jesús ca'n'a yā: Ngué ca'n'á nī cuaa'n yúúni yēn'ē 'iīn'yān chi nguéé ndaata yēn'ē Israel chi judíos. Nguéé cundaa nī yāān vaacú 'iīn'yān Samaritanos. ⁶ Naati ndís'tiī ní ca'n'a nī nanáán 'iīn'yān Israel s'een tí 'iīn'yān s'een tan'dúúca 'íiti cuuchi chi nínái tī na icyá'n'ā, 'tíica yā. ⁷ Ní taachi ca'n'á nī 'túúcā caa'n'ma'n nī nduudu cuaacu ní caa'n'ma'n nī yēn'ē naachí Dendyuūs nga'n'a ntii'nyún yā na va'ai chēeti nguuví chí 'āā ndaa nīi'nuún. ⁸ Díñ nī chí nduūvā yēn'ē 'iīn'yān chi ngiita. Díñ nī chí nduuchi 'iīn'yān chi n'díi chí tinán'ā. Díñ nī chí nduūvā ní nduuví dēv'e cuerpo yēn'e 'iīn'yān chí véé vaadī ya'ai chí nguuví lepra chí in'duuti yuūtē yēn'e yā. Ní díñ nī chí diví nī espíritus yēn'ē yáá'n'guinūn chí snéé ndúúcu 'iīn'yān. Ndís'tiī ndaacá nī poder 'cūū yēn'ē Dendyuūs, ní nguéé cuta'a nī tuumī cáávā chuū. Chuū chí díñ nī ndúúcu 'iīn'yān nguéé cuuvi cún'dí'i yēn'ē yā.

⁹ Nguéé candée nī 'díínguua'n, ndíi nguéé ndúú 'díínguē, ndíi nguéé ndúú tuūmī cheēyé ra. ¹⁰ Nguéé candée nī morral yēn'e nī cuaa'n cyúúni chí cá'n'a nī. Ndíi nguéé ndúú 'uūvī ra catecai nī candée nī. Ndíi nguéé ndúú canduu ndaacuú yēn'ē nī, ndíi nguéé ndúú in'daacuú rá yēn'e nī, tí 'iīn'yān chí díñ ntii'nyu'n, na ntii'nyún chí díñ yā ní ndaācā chí ché'e yā ndúúcu necesidades chí ne'n'e yā.

¹¹ 'Āā tíi nūu'n yāān n'gēte ndúúcu yāān n'gaiyāā naachí cundāā nī tínguunee'n nī du'ú 'iīn'yān yēn'ē yāān mii'n chí n'dai yā ní cunée nī na vaacú yā ndii n'dáá cá nī. ¹² Taachí ndaā nī na vaacu 'iīn'yān: Ndaí ndís'tiī, caa'n'mán nī, tan'dúúca costumbre yēn'e nī. ¹³ Ndúúti chí 'iīn'yān yēn'ē va'āi mii'n n'dai yā tuu'mi ní vaadī 'diíi' yēn'e nī cunée ndúúcu yā. Nduuti chí nguéé n'dai yā o nguéé vaadī 'diíi' ndúúcu yā, nacan'dāā nī va'āi mii'n ndúúcu 'áamá nduudu n'dai. ¹⁴ Nduuti chí 'iīn'yān s'een nguéé 'cuaa'n yā ndís'tiī ndíi nguéé ndúú 'caandivee'n ra yā nduudu yēn'e nī nan'dāā nī va'ai mii'n o yēn'e yāān mii'n ní n'dáadi nī iyaācā yēn'e ca'á nī tí nguéé n'giindivee'n yā yēn'ē nī. ¹⁵ Cuaacu níi'nyún cuaacu níi'nyún nga'n'á ngi ndís'tiī chí taachi ndaā nguuví chí Ndyuūs n'diichí yā nuu'ndi yēn'e yāān, castigo yēn'e 'iīn'yān yēn'e yāān 'cūū cunncaā ca chí cuuví castigo yēn'e 'iīn'yān yēn'e yāān Sodoma ndúúcu yāān Gomorra chí yāān s'een yēn'ē 'iīn'yān chí nguéé díñ yā chí n'dai ndíi nguéé 'iīn'yān yēn'e ndaata Israel yā.

Ndaā nguuví chí 'iīn'yān din'gíinu yā ndu-ucú nī

¹⁶ Cun'diichí nī. 'Úú ní dicho'ó ndís'tiī tan'dúúca chí ndís'tiī ní 'íiti cuūchí náávta'n'ā yēn'ē 'yāānyāān n'gaātāā, 'tiicá nī. Canée chí díñ nī chí listo nī tan'dúúca 'aama cúu. Ní canée chí din'daacá nī ní canée manso nī tan'dúúca 'áamá paloma. 'Tíicā díñ nī. ¹⁷ Candée nī cuidado caati 'iīn'yān s'een ní nca'á yā ndís'tiī nanáán 'iīn'tyēn'ē yēn'e yaacū sinagoga. Ní cúvī 'cuen'ē yā ndís'tiī na yaacū sinagoga mii'n. ¹⁸ Ní 'iīn'yān s'een candée yā ndís'tiī nanáán gobernadores ndúúcu nanáán reyes cucáávā 'úú. Ní 'íicú ndís'tiī cuuví caa'n'mán nī nduudu cuaacu yēn'ē 'úú nanáán 'iīn'yān s'een ndúúcu 'iīn'yān chí nguéé yēn'e ndaata Israel. ¹⁹ Ní taachi 'iīn'yān nca'a yā ndís'tiī nanáán 'iīn'yān s'een, nguéé nadicadínuu'n nī yēn'e chí caa'n'mán nī tí hora míi'n nūu'n ní Ndyuūs téé yā nduudu chí caa'n'mán nī. ²⁰ Tí nguéé ndís'tiī chí caa'n'mán nī naati Espíritu N'dai yēn'ē Ndyuūs Chiida yú. Espíritu mii'n caa'n'mán yā cáávā ndís'tiī tí canée yā nduucú nī.

²¹ Nguaa'n 'díinū sa ca'n'a sa caa'n'ma'n sa contra yēn'ē ví'i chí canée chí 'cuūvī sa.

'Tiicá ntúūⁿ chiidá yā caⁿ'a yā caaⁿ'maⁿ yā contra yeⁿ'ē daiya yā chi canéé chí 'cuūvi yā. 'Tiicá ntúūⁿ daiyá yā ní caⁿ'á yā diiⁿ yā ndúú^{cū} chiidá yā ti ndís'tiī candéε nī nduudu yeⁿ'é. ²² Ní nducyáá cá 'iīⁿ'yāⁿ nguée cuuvi n'diichí yā ndís'tiī cucáávā 'úú ti cueⁿ'é nī nduucú. 'Iīⁿ'yāⁿ chi cuchée yā tanducuéⁿ'ē chuū nducuéⁿ'ē nguuví yeⁿ'é yā 'iīⁿ'yāⁿ miiⁿ chí nanguaⁿ'ai yā. ²³ Taachí 'iīⁿ'yāⁿ can'daá yā ndís'tiī chí neⁿ'e yā chi ndís'tiī 'cueenú nī cuuvi, na 'áámá yāāⁿ, tuu'mi ní caⁿ'ā nī cáānu nī ná taama yāāⁿ ti cuaacu níⁿ'nyūⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs miiⁿ nndaa sá taama vmnéⁿ'ēe vmnaaⁿ chí ndís'tiī cuuvi caaⁿ'maⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é nuuⁿ'maⁿ na yáⁿ'āa Israel.

²⁴ Mar 'áámá discípulo ní nguée n'gεεte ca ntiiⁿ'nyuⁿ sá chi cuuvi maestro yeⁿ'ē sa, ndí nguée ndúú mar 'áámá mozo ní n'gεεte ca sa chí cuuvi 'iīvi sa. ²⁵ N'dáacā chí discípulo miiⁿ diiⁿ sa tan'dúú^{cā} chí īdiiⁿ maestro yeⁿ'e sa ní mozo miiⁿ diiⁿ sa tan'dúú^{cā} chí diiⁿ 'iīvi sa. Ndúúti chí 'iīⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e va'ai chí nguuví Beelzebú chí yááⁿ'nguīnūⁿ, tuu'mi ní tanán^{'ā} 'iīⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e familia yeⁿ'e Beelzebú miiⁿ cunncaā caⁿ'a yā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Beelzebú.

Du'ū chí cuuvi 'va'ā yú
(Lc. 12.2-9)

²⁶ Tuu'mi ní ndís'tiī nguée 'va'á nī 'iīⁿ'yāⁿ ti nguée 'áámá chí canúúⁿ n'de'ei chí nguée cuuví snaaⁿ yú, ndí nguée ndúú canee 'áámá secreto chí 'iīⁿ'yāⁿ nguée cuuvi cadíínuuⁿ yā. ²⁷ 'Iicu chíiⁿ chí 'úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī yeⁿ'e nduūdū n'de'ei chí nguée ituumicadíínuuⁿ 'iīⁿ'yāⁿ, ndís'tiī caaⁿ'maⁿ nī nduudu chí túúmícadíínuuⁿ 'iīⁿ'yāⁿ. Níicú de'ε chí ngaⁿ'á ngií ndís'tiī ní 'cuai nī ndii na yaacū yeⁿ'ē tiīⁿ va'āi ní túúmícadíínuuⁿ 'iīⁿ'yāⁿ nduudú 'cūū. ²⁸ Nguée 'va'á nī 'iīⁿ'yāⁿ chí 'caāⁿ'nūⁿ cuerpo yeⁿ'e nī ní nguée cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā alma yeⁿ'e nī. Di'va'á ca nī Dendyuūs chí cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā alma yeⁿ'e nī ndúú^{cū} cuerpo yeⁿ'e nī chí caⁿ'á nī na infierno.

²⁹ ¿'Áá nguée in'díicui yā na 'uūvī 'yaada cáávā 'aama tuūmī? Mar 'áámá 'yáádá s'ééⁿ nguée 'cuuvá tī na yáⁿ'āa 'cūū núúⁿ'máⁿ

neⁿ'e chí nguée déenu Ndyuūs Chiida yú. ³⁰ Níicú nducyaaca yuudu tiīⁿ nī ní ndii dúúché ndúú^{cū} Ndyuūs. ³¹ Nguée di'vá'a ndís'tiī caati ch'εεte cá nī chí cuuvi 'yaaⁿ n'dái 'yaada.

'Iīⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā iintiiⁿ'naáⁿ yā Cristo nanááⁿ 'iīⁿ'yāⁿ
(Lc. 12.8-9)

³² 'Áā du'ú nūⁿ chí ngaⁿ'a chí iintiiⁿ'naaⁿ 'úú nanááⁿ 'iīⁿ'yāⁿ, 'úú ntúūⁿ ní caāⁿ'máⁿ chí iintiiⁿ'naáⁿ 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ Chiidá chí canée yā na va'ai chεeti nguuví. ³³ 'Áā du'ú nūⁿ chí caāⁿ'máⁿ chí nguée in'diichi 'úú nanááⁿ 'iīⁿ'yāⁿ, 'úú ntúūⁿ ní caāⁿ'máⁿ chí nguée in'diichi 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ chiidá chí canée yā na va'āi chεeti nguuví.

Cáávā Jesús miiⁿ vée divisiones nguaaⁿ 'iīⁿ'yāⁿ
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Nguée nadicadíínuuⁿ nī chí 'úú, Jesús, ndaá chí ndéε vaadī 'diīⁿ 'iīⁿ'yāⁿ na in'yeeⁿdí 'cūū. Nguée ndaá chí ndéε vaadī 'diīⁿ caati ndéε vaadī 'caa'va ní tan'dúú^{cā} chí candéε 'áámá machete chí 'caāⁿ nduu 'uuvī lados. ³⁵ Tí ndaá chí 'iīⁿ'yāⁿ ní nguée cuuvi n'diichí yā chiidá yā, ní n'daataá nguée cuuvi n'diichi tá chεecu tá, n'daataá nguée cuuvi n'diichi ntúūⁿ tá indán'a tá. ³⁶ Caati 'áámá 'áámá yā ní enemigos yā yeⁿ'e yā ví'i na vaacu yā.

³⁷ 'Iīⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e cá yā chiidá yā o chεecu yā nguée ti 'úú, nguée neene n'dai yā chí cuuvi yeⁿ'é 'iīⁿ'yāⁿ. 'Iīⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e cá yā daiyá yā saⁿ'ā o daiyá yā n'daataá nguée ti 'úú, nguée neene n'dai yā chí cuuvi yeⁿ'é 'iīⁿ'yāⁿ. ³⁸ Ní 'iīⁿ'yāⁿ chí nguée neⁿ'e yā 'cueenú yā cuuvi cucáávā 'úú chí tan'dúú^{cā} chí cuta'á yā cruz yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā nduucú, nguée neené n'dai yā chí cuuvi yeⁿ'é 'iīⁿ'yāⁿ. ³⁹ 'Iīⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e cá yā vida yeⁿ'e yā cáávā cosas chí vée ná in'yeeⁿdí 'cūū nguée ti 'úú, tuu'mi ní táámá vida ní dindaí yā. 'Iicú 'iīⁿ'yāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿ'e yā na in'yeeⁿdí 'cūū cucáávā 'úú, ti diīⁿ yā chí 'úú neⁿ'é ní ndaacá yā táámá vida yeⁿ'é yā.

Yeⁿ'e chí ndaācā yeⁿ'ē yú
(Mr. 9.41)

⁴⁰ 'Iīⁿ'yāⁿ chí 'cuaaⁿ yā ndís'tiī, 'cuaaⁿ yā 'úú. 'Iīⁿ'yāⁿ chí n'gúuⁿ yā 'úú, n'gúuⁿ yā 'iīⁿ'yāⁿ chí dichó'o yā 'úú. ⁴¹ 'Iīⁿ'yāⁿ chí

n'gúuⁿ yā 'áámá saⁿa profeta caati profeta miiⁿ chií yā lado yeⁿe Ndyuūs 'iiⁿyāⁿ ní cuta'á yā premio chí ndaacā yeⁿe chí tunééⁿ 'iiⁿyāⁿ chí profeta. 'Iiⁿyāⁿ chí n'gúuⁿ yā 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí n'dai caati 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní n'dai yā, 'iiⁿyāⁿ ní cuta'á yā premio chí tunééⁿ 'iiⁿyāⁿ chí n'dai. ⁴² 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ca'a 'áámá vaso nuūⁿnīⁿ 'iiche 'áámá 'iiⁿyāⁿ caati i'téenu yā 'úú, cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí véé premio yeⁿe 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí cuuvi ndaacā yā yeⁿe yā.

11

Juan chí chεdínuūⁿnīⁿ sa dichó'o sa 'iiⁿyāⁿ nanááⁿ Jesús
(Lc. 7:18-35)

¹ Taachí Jesús ch'íínú chii yā ndu'u ndi-ichúúví discípulos yeⁿe yā táacā chí canéé chí diíⁿ yā tuu'mi ní Jesús chiicá yā yāā miiⁿ ní cuen'é yā na tanáⁿ'ā yāā s'eeⁿ chí ca'cueeⁿ yā ní caaⁿ'maⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs.

² Juan chí chεdínuūⁿnīⁿ sa 'iiⁿyāⁿ canúúⁿ sá vacūū. Ní taachí ch'iindiveeⁿ sá taacā idiíⁿ Jesús miiⁿ, tuu'mi ní dichó'o sa ná 'uuvi discípulos yeⁿe sa nanááⁿ Jesús.

³ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndāā yā ní ntiinguuneen yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá n'dií chí Cristo chí canee chí ndaa o cunee ngiínú 'nū taama yā?

⁴ Jesús miiⁿ nán'guεcútaⁿa yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī cúnaⁿ'a nī ní cuuvi nī Juan miiⁿ yeⁿe dendu'ū chí inaaⁿ nī ndúúcū chí n'giindiveeⁿ nī.

⁵ 'Iiⁿyāⁿ chí ngueenāáⁿ ní inaaⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ ngii ngiicá ní ngiicá yā, 'iiⁿyāⁿ chí ndíí ca'ai lepra chí in'duuti yuūtē yeⁿe yā ní nduuva dεεve yeⁿe yā, 'iiⁿyāⁿ chí chεtūū ní n'giindiveeⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ chí n'díí ní nnduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā, ní cú 'iiⁿyāⁿ chí ndaachí snee yā ch'iindiveeⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs chí nadanguáⁿ'ai 'iiⁿyāⁿ ti 'iiⁿyāⁿ candεε yā nduudu cuaacu miiⁿ nanááⁿ yā. ⁶ Dε'ē chúúcā n'dai 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ cunncāā ch'εnú yā 'úú ndúúcū nduudu yeⁿe.

⁷ Taachi cuinaⁿ'a yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Juan chí chεdínuūⁿnīⁿ miiⁿ: ¿Dε'ē cheⁿe ndís'tiī n'diichi nī na yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguée

ch'εtinéeⁿ 'iiⁿyāⁿ? ¿'Áá 'áámá ndúú chí n'giídi 'yúúné? ⁸ O ¿dε'ē tuu'mi cheⁿe nī n'diichi nī? ¿'Áá 'áámá saⁿ'ā chí cánuuⁿ sa catecái n'dai sa? Cuin'diichi nī. 'Iiⁿyāⁿ chí snúuⁿ yā catecai n'dai yā snee yā ná va'ai yeⁿe rey. ⁹ Tuu'mi ní ¿dε'ē cheⁿe nī n'diichi nī? ¿'Áá 'aama profeta chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs? 'Tíicā nduudu cuaacu. Ní 'úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī 'tíicā. Cheⁿe nī n'diichi nī 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí ch'εεε ca yā chí cuuvi profeta. ¹⁰ Chuū cánée nguūⁿ yeⁿe Juan miiⁿ náⁿ libro yeⁿe Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ:

Cuin'diichi nī. 'Úú ní dicho'ó 'áámá saⁿ'ā chí caaⁿ'maⁿ sa nduudu cuaacu yeⁿe nanááⁿ di. Saⁿ'ā miiⁿ ní nuūⁿnūⁿ cuaacú sa yúúni cáávā di.

¹¹ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Nguááⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí n'giindiyáaⁿ yā yeⁿe n'daataá nguéeⁿ taama yā chí ch'εεε ca yā ti Juan miiⁿ chí chεdínuūⁿnīⁿ sa. Naati 'iiⁿyāⁿ chí ndiicuúⁿ ca yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ní ch'εεε ca yā nguéeⁿ ti Juan miiⁿ.

¹² Caati ndíí tiempo chí ch'iindiyaāⁿ Juan chí chεdínuūⁿnīⁿ sa ndíí maaⁿ yeⁿe naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí yeⁿe Ndyuūs ní n'geenu cá yā ngii. Ní 'iiⁿyāⁿ chí nguⁿ'u yā contra yeⁿe Ndyuūs neⁿe yā caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹³ Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ profetas ndúúcū ley yeⁿe Moisés ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿe naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ndíí tiempo chí ndāā Juan miiⁿ ná in'yeeⁿdí 'cūū.

¹⁴ Ndúúti chí ndís'tiī neⁿe nī 'caandiveeⁿ nī nduudu yeⁿe profetas ndúúcū nduudu yeⁿe ley miiⁿ, tuu'mi ní cadíínuuⁿ nī chí Juan miiⁿ ní saⁿ'ā chí profeta Elías dinguuⁿ yā chí canée chí ndaa sa. ¹⁵ Ndís'tiī chí véé veéⁿ nī 'caandiveeⁿ nī yeⁿe.

¹⁶ ¿Dε'ē tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí snée yā na in'yeeⁿdí 'cūū maaⁿ? 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā saⁿ'ā n'gaiyāā chí n'gεēεε nii'vεε ní duūchi sa ní n'gai sa compañeros yeⁿe sa. ¹⁷ Ní ngaⁿ'a sa: 'Tiiví 'nū flauta cáávā baile naati nguéeⁿ inde'eí nī. Ní chiita 'nū canción chí ndaachií tan'dúúcā canciones cáávā tináⁿ'ā naati nguéeⁿ chεēcu nī. ¹⁸ Juan chí chεdínuūⁿnīⁿ sa ndāā sa. Nguéeⁿ cheⁿe sa

pan, nguée chi'i sa vino ní ndís'tiī nga'n'á nī chí sa'n'ā mii'n ní canee sa ndúúcū espíritu ye'n'e yáán'nguínūu'n. ¹⁹ 'Úú ní ndaá, 'úú chí Sa'n'ā chí Daiyá Ndyuūs 'úú. Ní nge'é ní ngi'í. Tuu'mi ní ndís'tiī nga'n'a nī ye'n'é: Cuin'díichí nī. 'Áámá sa'n'ā chí n'deēe n'dái nge'e sa ní ngi'í taavi sá vino. Ní nga'n'á nī chí 'úú ní sa'n'ā chí n'dai ndúúcū 'iī'yān publicanos chí cobradores chí inn'guē yā ye'n'e yán'āa ndúúcū 'iī'yān chí dinuun'di yā. Nducyaaca 'iī'yān deenu yā chí vaadī deenu mii'n ní ye'n'é Ndyuūs. Ní 'iī'yān ch'in'í yā vaadī deenu mii'n cáávā dendu'ū chí n'daācā chí diī'n yā ti ye'n'é Ndyuūs 'iī'yān.

De'ε chúúcā ya'āi 'iī'yān ye'n'e yáān naachi nguée indaacadaamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā

(Lc. 10.13-15)

²⁰ Jesús tucá'a yā diī'n yā regañar 'iī'yān s'een na yáān s'een naachi diī'n yā néené n'deēe vaadī n'giinu ti 'iī'yān ye'n'e yáān mii'n'āa cuée ndaacadaamí yā ye'n'e núú'ndi ye'n'e yā. Ní nga'n'a yā 'tíicā: ²¹ De'ε chúúcā ya'āi ye'n'é ndís'tiī 'iī'yān ye'n'e yáān Corazín. De'ε chúúcā ya'āi ye'n'e ndís'tiī 'iī'yān ye'n'e yáān Betsaida ti ndúúti chí chíi vaadī n'giinu na yáān Tiro ndúúcū yáān Sidón tan'dúúcā chí chíi nguaa'n ndís'tiī, tuu'mi ní 'iī'yān ye'n'e yán'āa s'een 'āa 'naa'n tiempo ndaacadaamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā. Ní ch'in'í yā 'iī'yān tan'dúúcā costumbre ye'n'é yā chí neené ya'ai yā. Ní ch'εetinūu'n yā catecaí yā ye'n'e chí díínūu'n ní ch'εetē yā nguaa'n yaiyā. ²² 'Úú nga'n'á ngií ndís'tiī ti nguuvi chí Ndyuūs caa'n'mán yā nuu'ndi ye'n'é 'iī'yān nguée ya'āi ca 'cueenú yā cuuvi 'iī'yān ye'n'e yán'āa Tiro ndúúcū 'iī'yān ye'n'e yán'āa Sidón nguée ti ndís'tiī. ²³ Ndís'tiī 'iī'yān ye'n'e yáān Capernaum, ¿'áa cuuvi ca'n'á nī na va'ai chεeti nguuvi? Nguée cuuvi. Ca'n'á nī infierno ti nguée i'téenu nī nduudu cuaacu ye'n'é ndúúcū vaadī n'giinu chí diī'n Ndyuūs. Ndúúti chí chíi vaadī n'giinu na yáān Sodoma tan'dúúcā chí chíi nguaa'n ndís'tiī tuu'mi ní 'iī'yān ye'n'e yáān 'cūū 'āa i'téenu yā. Ní yáān 'cūū 'āa canée ndíi maa'n. ²⁴ 'Úú nga'n'á ngií ndís'tiī ti nguuvi chí Ndyuūs caa'n'mán yā nuu'ndi ye'n'e 'iī'yān nguée ya'āi ca 'cueenú yā cuuvi 'iī'yān ye'n'e yán'āa Sodoma nguée ti ndís'tiī.

Cuchii nī nanaa'n 'úú ní ntaavi'tuunúú'n nī (Lc. 10.21-22)

²⁵ Ní tiempo mii'n ní Jesús nan'guεεcúta'n'a yā ye'n'e yā ní ca'n'a yā: N'diī Chiidá chí 'iiví nī ye'n'é va'ai chεeti nguuvi ndúúcū yán'āa 'cūū, 'úú ca'á gracias n'diī caati snuun' n'dé'ei nī nduudu 'cūū ye'n'e 'iī'yān chí déenu ca yā ndúúcū 'iī'yān chí n'deēe n'dái tuumicadínnuun' yā, ní ca'a nī chí cadínnuun' 'iī'yān chí ndiicúu'n yā chí nguée n'deēe cá déenu yā. ²⁶ 'Tíicā diī'n nī Chiidá ti 'tíicā ne'n'e nī chí n'daācā diī'n nī ti n'daācā.

²⁷ Ní Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos ye'n'e yā: Chiidá ní teé yā 'úú tanducué'n'e dendu'ū. Mar 'áámá 'iī'yān nguée deenu yā táacā 'áámá n'dyá'n'ā Daiya Dendyuūs, dámaān Chiidá yā. Mar 'áámá 'iī'yān nguée deenu yā táacā Dendyuūs Chiida yú, dámaān 'áámá n'dyá'n'ā Daiyá yā ndúúcū 'āa du'ú nūu'n 'iī'yān chí Daiyá Ndyuūs ne'n'é yā 'cuun'mi'n yā Chiida yā. ²⁸ Cuchii nī nanaa'n 'úú, ndís'tiī, chí vée n'deēe n'dái cuidado yē'n'e nī chí tan'dúúcā 'áámá carga ye'n'é nī ní 'úú ní diī'n chí ntaavi'tuunúú'n nī. ²⁹ Ní diī'n nī tan'dúúcā chí can'déε nī yugo ye'n'é chí 'tíicā. 'Cueen nī ye'n'é 'úú caati 'úú ní ndiicúu'n 'úú ní néené n'dai staava ye'n'é, tuu'mi ní ndaācā nī vaadī ntaavi'tuunúú'n ye'n'e alma ye'n'e nī. ³⁰ Caati yugo ye'n'é chí teé ndís'tiī nguée ngi'n'í. Candéε nī chεedí ye'n'é ní nguée cuuvi n'gii ye'n'e nī.

12

Discípulos ye'n'e Jesús sta'á yā trigo nguuvi chí ntaavi'tuunúú'n 'iī'yān Israel

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ 'Áámá nguuvi sábadó chí ntaavi'tuunúú'n 'iī'yān Israel, Jesús cue'n'e yā ndúúcū discípulos ye'n'e yā cuaa'n naachí 'iī'yān 'āa ndíi'n ntii'nyú'n yā ní mii'n ní vée trigo. Discípulos ye'n'e Jesús mii'n chíi cuiicú yā ní sta'á yā trigo ní che'e yā. ² 'Iī'yān fariseos n'diichí yā chuū, ní ca'n'a yā chíi yā Jesús mii'n: Cuin'diichí nī, discípulos ye'n'e nī ní nguée diī'n yā tan'dúúcā chí nga'n'a ley ye'n'e nguuvi chí ntaavi'tuunúú'n 'iī'yān.

³ Jesús ca'n'a yā chíi yā 'iī'yān s'een: ¿'Áa nguée n'geen nī táacā diī'n David mii'n ndúúcū 'iī'yān chí cue'n'e ndúúcu sa taachi chíi cuiicú yā? ⁴ David mii'n sndáa yā ná yáacū ye'n'e Ndyuūs ní sta'á yā pan chí

canéé na mesa yen'e nátai. Ní che'é yā ní ca'a yā chí che'e 'iín'yān chí nduucú yā. Pan miiⁿ dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní tan'dúúcā chí ngaⁿ'a na ley miiⁿ nguéeⁿ canéé chí che'e rey David ní nguéeⁿ cánéé chí che'e 'iín'yān chí ndúúcu yā. ⁵ ¿'Áá nguéeⁿ n'geen ndís'tiī na ley yen'e Moisés chí diīⁿ chiiduú s'eeⁿ? Nguéeⁿ ntaavi'tuunúúⁿ yā yen'e ntiiⁿnyuⁿ yen'e yaācū tínnūⁿ ngu-uvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iín'yān. Chiidu s'eeⁿ nguéeⁿ diīⁿ yā tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yen'e Moisés ní nguéeⁿ nuuⁿndi yen'é yā. ⁶ 'Úú ngaⁿ'á ngī ndís'tiī chí véé 'áámá 'iín'yān chí ch'εεε ca yā chí yaācū templo ní canee yā ndúúcu ndís'tiī. ⁷ Ndís'tiī nguéeⁿ déenu nī de'ε chí nen'e caaⁿ'maⁿ chí canéé nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs yen'e chuū: Nen'é chí 'iín'yān ya'āi 'iínú yā 'iín'yān caavā 'úú. Nguéeⁿ nen'é chí 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiti ní téé yā 'iiti caavā ofrenda yen'e 'úú. Nduuti chí cadínnuⁿ nī tuu'mi ní nguéeⁿ diīⁿ nī condenar 'iín'yān chí nguéeⁿ nuuⁿndi yen'e yā. ⁸ 'Tíicā Saⁿ'ā chí Daīyá Dendyuūs miiⁿ véé ntúūⁿ poder yen'e sa yen'e nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iín'yān.

Saⁿ'ā chí ntí'i ta'ā sa
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Cuayiivi ní Jesús chen'e yā na yāacū sinagoga yen'é 'iín'yān yen'e yaāⁿ miiⁿ. ¹⁰ Cuin'diichí nī. Miiⁿ ní canéé 'áámá saⁿ'ā chí ntí'i ta'ā sa. Snéeⁿ 'iín'yān miiⁿ chí tiinguunéeⁿ yā Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: ¿'Áá canéé na ley yen'e yú chí nduuvā yen'é 'iín'yān nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iín'yān? Chuū ní caⁿ'a yā ti nen'é yā cuuvi caaⁿ'maⁿ yā núúⁿndi yen'e Jesús miiⁿ.

¹¹ Jesús caⁿ'a yā chí yā 'iín'yān s'eeⁿ: ¿Dú'u 'aama saⁿ'ā nguaaⁿ ndís'tiī chí véé 'áámá 'iiti cuūchī yen'e sa? Ní ndúúti chí cun'daa nuúⁿ tī na 'áámá yiivi yáⁿ'āa ngu-uvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iín'yān, ¿'áá nguéeⁿ ntuun'dáa sa 'iiti nguuvi miiⁿ? ¹² ¿'Áá nguéeⁿ yaⁿ'ai ca chíⁿ vē 'áámá 'iín'yān nguéeⁿ ti 'áámá 'iiti cuūchī? 'Tíicā diīⁿ yú chí n'daācā ngu-uvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iín'yān.

¹³ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā saⁿ'ā chí ya'āi yen'e sa: N'doo dí ta'a di. Saⁿ'ā miiⁿ ní n'doō sá ta'ā sa ní ta'ā sa nduūvī n'dáācā tan'dúúcā taama. ¹⁴ 'Iín'yān fariseos nan'dáa yā cheeti yaācū ní nduuvidaamá

yā chí caⁿ'a yā contra yen'e Jesús miiⁿ ti nen'é yā 'caaⁿ'núⁿ yā 'iín'yān.

'Áámá nduudu chí caaⁿ'maⁿ yen'e Jesús

¹⁵ Taachí Jesús chicadínnuⁿ yā chuū nan'daa yā miiⁿ. Neené 'yaaⁿ 'iín'yān cuen'e yā ndúúcu Jesús miiⁿ ní Jesús miiⁿ idiīⁿ yā chí nduūvā yen'e nducyáácá 'iín'yān. ¹⁶ Ní caⁿ'a yā chí yā 'iín'yān s'eeⁿ chí nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā tanán'ā 'iín'yān du'u yā. ¹⁷ Ní 'iicu cuaacu chí profeta Isaías miiⁿ caⁿ'a yā ndii cuáán vmnaaⁿ taachí dinguuⁿ yā 'tíicā. Ndyuūs ngaⁿ'a yā:

¹⁸ Sáⁿ'a 'cūū nī idichíⁿ vē 'úú. 'Úú chínndeēvē saⁿ'á 'cūū chí nen'é ní neene yeenú ndúúcu sa. 'Úú ní cu'neén Espíritu N'dai yen'é vmnáán yen'e sa. Saⁿ'á 'cūū caaⁿ'maⁿ sa yen'e ley yen'é nanáán nducyáácá naciōnes na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

¹⁹ Nguéeⁿ 'cuuⁿ'maⁿ sa ndí nguéeⁿ ndúú 'cuāi ra sa. Mar 'áámá 'iín'yān na yúúni nguéeⁿ 'caandiveén yā nduudú yen'e sa ti nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ yúúdu sa cuaaⁿ na yúúni.

²⁰ Saⁿ'á 'cūū nginnee sa 'iín'yān chí véé ca cuidados yen'e yā, 'iín'yān chí tan'dúúcā 'áámá taaⁿ ndúú chí 'aa ndētuú 'tēε 'tēε, 'tiicā yā. Ndí nguéeⁿ ndúú chí ntuūvi sa 'aama mecha yen'e quinque chí ican'dáa ca 'yaāⁿ'míⁿ yen'e. Ndí nguéeⁿ candēε sa nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ndii taachi a fuerza 'āā cuéé de'ē vεε chí cuchεε sa ndúúcu vaadi cuaacu miiⁿ yen'e tanducuéⁿē.

²¹ Ní 'íicú nducyáácá 'iín'yān yen'e naciones yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cūnee ngíínú yā yen'e saⁿ'á 'cūū chí cu'téenu yā yen'e sa.

'Iín'yān ngaⁿ'á yā chí Jesús véé poder yen'e yááⁿ'nguīnūⁿ ndúúcu yā

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²² Tuu'mi ní 'iín'yān ndaa yā nanáán Jesús ní ndéε yā 'áámá saⁿ'ā chí canee sa ndúúcu espíritu yen'e yááⁿ'nguīnūⁿ yen'e chí ngueenáaⁿ sa ndúúcu chí nguéeⁿ ngīi ngaⁿ'a sa. Jesús miiⁿ diīⁿ yā chí nduūvā yen'e sa. Ní saⁿ'ā chí ngueenáaⁿ miiⁿ ní inaaⁿ sa ní ngíi ngaⁿ'ā sa. ²³ Nducyaaca 'iín'yān ngen'e

yiinú yā ní nga'n'a yā: ¿'Áá sán'a 'cūū Daiya 'i'in'yān chí ndaataá ye'n'e David?

²⁴ Ní taachi 'i'in'yān fariseos ch'iindiveén yā chuū ní ca'n'a yā: Sán'a 'cūū nitun'dáa sa espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūu'n cáávā Beelzebú, chí Satanás chí nga'n'ā ntii'nyu'n sa ye'n'e espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūu'n.

²⁵ Jesús mii'n déenu yā chi nadacadíinūu'n 'i'in'yān s'een ní ca'n'a yā chii yā 'i'in'yān s'een: 'Áámá gobierno chi nga'n'a ntii'nyú'n yā ye'n'e yán'āa chí vée 'uūvī partido yā chí ngu'u yā 'áámá yā ndúúcū taama yā, tuu'mi ní nguεε cuuvi 'naa'n chí 'i'in'ntyé'n'e yā. Ní nducuén'e yán'āa o va'ai naachi 'i'in'yān vée 'uūvī vaanícadíinūu'n ye'n'e yā nguée cuuvi nduuvidaamá yā. ²⁶ 'Tiicá ntúū'n nduuti chí yáá'n'guiinūu'n tun'dáa sa espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūu'n vée 'uūvī vaanícadíinūu'n ye'n'e sa ní cuáácú chí ngu'u sa ye'n'e maa'n sa ní vée 'uūvī partido ye'n'e sa ní 'cuiinu sa. ²⁷ Ndís'tiī ní nga'n'a nī chí 'úú itun'daá espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūu'n ye'n'e 'i'in'yān ndúúcū poder ye'n'e Beelzebú chí Satanás chí nga'n'a ntii'nyu'n sa ye'n'e espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūu'n. Ndúúti chí 'tíicā tuu'mi ní, ¿ndúúcū du'ū rá poder ye'n'e tun'daá 'i'in'yān chí ndúúcu nī espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūu'n? Chíín chí diin 'i'in'yān chí ndúúcu nī n'gi'n'i yā chí nguée 'tíicā chí nga'n'á nī. ²⁸ Ndúúti chí 'úú itun'daá espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūu'n cáávā poder ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Dendyuūs, cuaacu ní'nyú'n naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā ndaā nanáán ndis'tiī.

²⁹ Mar 'áámá 'i'in'yān nguεε cuuví cundaa yā va'ai ye'n'e 'aama sa'n'ā chí vée fuerzas ye'n'e sa ní divíi yā chí vεε ye'n'e sa. ¿Canée chí cachiichí yā sa'n'a vmnáán vmnaa'n? Cuayivi ní cuuví diin yā tun'dáa yā dendu'ū chí snúūn va'ai ye'n'e sa.

³⁰ 'I'in'yān chí nguée canée yā lado ye'n'é, 'i'in'yān mii'n canée yā contra ye'n'é. 'I'in'yān chí nguée dáámá diin yā cosechar nduucú, tuu'mi ní diin yā tan'dúúcā chí ingée tandu-cué'n'e cosecha.

³¹ Chíín chí nduudu cuaacu chí 'úú nga'n'á ngii ndís'tiī: Tanducuén'e nuu'ndi chí diin 'i'in'yān ndúúcū nduudu taa'n chí nguée n'dáacā chí nga'n'a yā contra ye'n'e Ndyuūs, Ndyuūs nadach'εεcú yā ye'n'e yā. Naati

'i'in'yān chí nga'n'a yā nduudu taa'n chí nguée n'dáacā chí contra ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ní nguée nch'εεcú yē'n'e yā maa'n ní tiempo chí cuchíi. ³² 'Áā du'ú nūu'n chí caa'n'ma'n nduudu chí nguée n'dáacā contra ye'n'e Sa'n'ā chí Daiyá Ndyuūs ní cuuvi nach'εεcu ye'n'e yā. Naati 'i'in'yān chí nguée n'daācā nga'n'a yā contra ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ní nguée cuuvi nach'εεcú ye'n'e yā ndíi nguée ndúú na i'nyee'ndí 'cūū ndíi nguée ndúú táámá i'nyee'ndi chí cuchíi.

'Áámá yán'á ní ngi'n'i cucáávā n'gui'i ye'n'e (Lc. 6.43-45)

³³ 'Tiicá ntúū'n ca'n'a Jesús: Ndúúti chí vée 'áámá yán'á chí n'dáacā ye'n'é nī tuu'mi ní cuuvi n'gui'i n'dáacā ye'n'e. Níicú ndúutí chí vée 'áámá yán'á chí nguée n'daācā ye'n'é nī nguεε n'dáacā cuuvi n'gui'i ye'n'e. Cáávā n'gui'i ye'n'e yán'á ituumicadíinūu'n yā táácā yán'á nduuti chí n'dai o nduuti chí nguée n'dai. ³⁴ Ndís'tiī, tan'dúúcā ndaata ye'n'e cúú 'tiicá nī. ¿Táácā nga'n'a nī cosas chí n'daācā ní idiin nī chí nguεε n'daācā? Tí chíín chí nga'n'a nī ndúúcū cheendí nī ngiica na staava ye'n'é nī. ³⁵ Sa'n'ā chí n'dái idiin sa dendú'ū chí n'daācā chí nadacadíinūu'n sa na staava ye'n'e sa chí n'daācā. Sa'n'a chí cunncaā idiin sa tanducuén'e chí nguεε n'daācā nadacadíinūu'n sa caati staava ye'n'e sa nguée n'dáacā. Nduudu chí nga'n'ā sa ngiica sa ye'n'e chí ndiituú na staava ye'n'e sa. ³⁶ Naati 'úú ní nga'n'á ngii ndís'tiī: Ndu-cué'n'e nduudu chí nguée de'ε vεε chíi'vε chí 'i'in'yān nga'n'a yā, nducyááca yā ní cánée chí nca'á yā cuenta ye'n'e nduudu chí nguεε n'daācā chí ca'n'a yā nguuvi chí Ndyuūs caa'n'ma'n yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā. ³⁷ Tí cáávā nduudu ye'n'e nī chí n'daācā ndu-uví n'dai nī ní 'iicu cáávā nduudu ye'n'é nī nduuti chí nguée n'dáacā cuuví nī castigo.

'I'in'yān chí nguée n'daācā né'n'e yā snaa'n yā señales (Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸ Tuu'mi ní n'duuvi maestros ye'n'e ley ndúúcū n'duuvi sa'n'ā fariseos nga'n'a sá ngii sa Jesús mii'n ní ca'n'a sa: N'díi maestro, né'n'e 'nū snaa'n 'nū 'áámá señal chí diin nī.

³⁹ Jesús nán'guεεcúta'n'a yā ye'n'e sa'n'ā s'een ní ca'n'a yā: 'I'in'yān cunncaā ndúúcū 'i'in'yān chí nguée i'téenu yā Ndyuūs ne'n'e yā snaa'n

yā señal naati señal nguée snaan yā. Dámaan snaan yā señal ye'n'e profeta Jonás chi ndíí cuaa' vmnaa' canee nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs. ⁴⁰ Ti tan'dúúca Jonás canúú' sá ch'eti 'yaācā ch'ete 'iīnū nguuvī 'iīnū n'gaa' 'tíicā canee chí cūnee Sa'ā chi Daiyá Ndyuūs máa' yá'āa 'cūū 'iīnū nguuvī 'iīnū n'gaa'. ⁴¹ Na nguuvī ye'n'e juicio 'iī'yā' chí ch'etinée yā na yāā' chi nguuvī Nínive nducué' yā contra ye'n'e 'iī'yā' chi snée maa'nguuvī taachí Ndyuūs caa'mán' yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e 'iī'yā', ní cuuví yā condenado. 'Tíicā tí 'iī'yā' ye'n'e yāā' Nínive ní ndaacadaamí yā taachí profeta Jonás mii' ndíí cuáa' vmnaa' ca'n'a sá nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs. Cuin'díichí nī 'áamá sa'ā chí ch'ete ca nguée tí profeta Jonás mii' canee sa 'muu' na lugar 'cūū. ⁴² 'Tiicā ntúū' nguuvī ye'n'e juicio n'daataá reina chí tiempo chí chó'ōo nga'ā ntii'nyu' tá ye'n'e lado ye'n'e Sur ca'n'a tá nducuee' tá contra ye'n'e 'iī'yā' chí snée yā maa'nguuvī taachí Ndyuūs caa'mán' yā nuu'ndi ye'n'e 'iī'yā'. Ní tá'ā mii' ní diī' tá condenar 'iī'yā' chí snée yā maa'nguuvī ti tá'ā mii' ndaā tá ndíí na ya'ai taaví ye'n'e yá'āa. Ní ngiica tá ní ch'iindivee' tá ye'n'e vaadī deenu ye'n'e rey Salomón. Cuin'díichí nī 'áamá sa'ā chí ch'ete ca vaadī deenu ye'n'e sa canee sa 'muu' nguée ti Salomón mii'.

Espíritu ye'n'e yáa'n'guiinū' chí nanguēcunee na sa'ā
(Lc. 11.24-26)

⁴³ Ca'n'a Jesús: Taachí espíritu ye'n'e yáa'n'guiinū' nacan'daa na 'áamá sa'ā cachiica na yá'āa cuū'mán' naachi nguē ch'etinée 'iī'yā' ní n'nuū' naachi cuuvi ntaavi'tuunū' ní nguée ndaācā. ⁴⁴ Tuu'mi ní espíritu ye'n'e yáa'n'guiinū' nga'a: Nanguēcunee na vaacū naachi chíicā. Taachí nguēcunee ní ndaā na vaacu mii' ndaācā sa'n'a mii' ní tan'dúúca 'aama va'āi chí n'dai ní nduuví deevé ndúúcu nducué' na lugar ye'n'e. ⁴⁵ Tuu'mi ní espíritu mii' cue'n'e ní in'nuu' tá ná ndēchē espíritus chí cunncaā ca chí cuuví maāa'. Ní ndaā espíritu mii' ndúúcu ndēchē espíritus ní ch'etinée na sa'ā mii'. Cuayiivi ní n'geenu sa ngī taavi ca ní cunncaā ca canee sa nguée ti vmnaa'. 'Tiicā ntúū' 'cuenú yā

cuuvi 'iī'yā' chí snée yā maa' ti nguē n'daācā idiī' yā.

Chēcú Jesús mii' ndúúcu 'dīnu yā
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Taachí Jesús mii' indeé yā ndúúcu 'iī'yā', tuu'mi ní ndaā nii'nuu' chēcú yā ndúúcu 'dīnu yā ní snée yā chuva'āi. Ní ne'n'e yā ndeé yā ndúúcu Jesús mii'. ⁴⁷ 'Áamá 'iī'yā' ca'n'a yā chí yā Jesús mii': N'díí Jesús, cuin'díichí nī. Chēcú nī ndúúcu 'dīnu nī snée yā chuva'āi ní ne'n'e yā ndee yā ndúúcu nī.

⁴⁸ Jesús nan'guēcúta'n'a yā ní ca'n'a yā chí yā sa'n'a mii': ¿Dú'ú chí chēcú mii'? o ¿dú'ú chí 'diinú mii'?

⁴⁹ Ní n'doó yā ta'á yā naachi snée discípulos ní ca'n'a yā: Cuin'díichí nī, 'iī'yā' s'ūu' ní tan'dúúca chí chēcú ndúúcu 'dīnu, 'tíica yā. ⁵⁰ Tí 'āa du'ú nūu' 'iī'yā' chí diī' yā tan'dúúca chí ne'n'e Chiidá chí canee yā ná va'ai ch'eti nguuvī tuu'mi ní 'iī'yā' s'ee' chí 'diinú ndúúcu ví'í ndúúcu chēcú.

13

'Áamá ejemplo ye'n'e sá'ā chí ngiīnū ndaata
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Nguuvī mii' Jesús can'daa yā va'āi mii' ní ch'iīndi yā nii'nuu' ná nuū'nī'yá'ā. ² Ní néené n'deē 'iī'yā' ndúúvidaamá yā naachi canee Jesús. Tuu'mi ní Jesús ndaa yā na 'áamá barco ní ch'iīndi yā. Nducyáacá 'iī'yā' snée yā 'diituu núu'nī' naachi vee yá'āa ndúúti. ³ Ní Jesús ca'n'a yā néené n'deē náa' ndúúcu parábolos chí ejemplos tan'dúúca dendu'ú chí véé i'n'yee'ndí 'cūū. Ní ca'n'a yā chuū: 'Áamá sa'ā chí ngiīnū ndaata can'daa sa chíinū sa ndaata. ⁴ Taachí chíinū sa, 'áamá duutu ndaata mí' ní chíiya cyúúní. Ndaā 'yaadá ní chíinu che'e tí. ⁵ Ná'ā duutu ndaata mii' ní chíiya na tuū naachi nguée ch'ete yá'āa. Maa'ncheetē nūu' can'daa ti nguée ch'ete yá'āa ye'n'e. ⁶ Can'daa 'yá'ā ní yaata mii' ní tí' ti nguée diī'yu ye'n'e. ⁷ 'Iicu ná'ā duutu ndaata mii' ní chíiya nguaa' yáa'. Yáa' mii' ní chíiita ní di'vaachí ye'n'e yaata mii'. ⁸ 'Iicu ná'ā duutu ndaata mii' ní chíiya na yá'āa n'daācā ní n'daācā chí cosecha ye'n'e. 'Áamá ní chíi 'áamá ciento ye'n'e, taama

ní chiī 'iīnū ngɛɛcu ye'nē, ní táámá ní chiī ndiícú ndiichi ye'nē. ⁹ 'Ii'n'yān chi véé veén yā ní 'caandiveén yā nduudu ye'né.

Chíín chí ne'nē caān'mān ejemplo mii'n
(Mr. 4.10-20; Lc. 8.9-15)

¹⁰ Tuu'mi ní discípulos ndaá yā nanáán Jesús mii'n ní ca'n'a yā chiī yā Jesús: ¿Dɛ'ɛ cáávā chi ndúúcū ejemplos ngi'cueen ní 'ii'n'yān?

¹¹ Jesús nan'guɛɛcúta'n'a yā ní ca'n'a yā chiī yā discípulos ye'n'e yā: 'Āā ndís'tiī nūu'n ndaācā chicadíínnuū'n ní dendu'ū chi canúú'n n'de'ei ye'n'e naachí Ndyuūs ngan'a ntii'nyún yā ná va'ai chɛeti nguuví, naatí tanán'a 'ii'n'yān s'een nguée canée chí cadíínnuū'n yā. ¹² 'Ii'n'yān chi véé ye'n'e yā Ndyuūs ca'a cá yā ní n'deēe cá cuuvi ye'n'e yā. 'Ii'n'yān chi nguée véé ye'n'e yā, 'áará chí dúú'ví nūu'n chi nadacadíínnuū'n yā chi véé ye'n'e yā chuū ní Ndyuūs ndivíi yā ye'n'e yā. ¹³ Cáávā chíín chí ngan'á ngiī 'ii'n'yān ndúúcū ejemplos caati inaa'n yā naati n'gɛetinée yā tan'dúúcā chi nguée inaa'n yā. Ní n'giindiveén yā naati n'gɛetinee yā tan'dúúcā chi nguée n'giindiveén yā ndiī nguée ndúú tuumicadiínnuū'n yā. ¹⁴ Ní 'íícú cuuvi cuaacu ye'n'e 'ii'n'yān s'een chíín chí ca'n'a profeta Isaías ndii cuáán vmnaa'n taachi ca'n'a yā 'túúcā ní canée nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs:

Ndúúcū veén yā 'caandiveén yā ní nguɛɛ tuumicadiínnuū'n yā; ní snaa'n yā ní nguée ca'a yā cuenta ye'nē.

¹⁵ Caati staava ye'n'e 'ii'n'yān s'een ní chɛɛchi. Ndúúcū veén yā n'giindiveén yā naati nguée tuumicadiínnuū'n yā n'daācā. 'Ii'n'yān s'een ní n'gaadí yā nduutinaa'n yā caati nguée snaa'n yā ndúúcū nduutinaa'n yā; ní nguée 'caandiveén yā ndúúcū veén yā, ndii nguɛɛ ndúú ituumicadiínúú'n yā ndúúcū staava ye'né yā, ndii nguée ndúú ndaacadamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā chí 'úú cuuví nadich'ɛécú nuu'ndi ye'né yā.

¹⁶ Dɛ'ɛ chúúcā n'dai ndís'tiī ti véé nduutinaa'n ní chí inaa'n ní veén ní chí n'giindiveén ní. ¹⁷ Ti cuaacu níí'nyún 'úú Jesús ngan'á ngiī ndís'tiī chí neené 'yaa'n 'ii'n'yān profetas ndúúcū 'ii'n'yān chí

n'dai ne'né yā snaa'n yā chíín chí ndís'tiī inaa'n ní naati nguée n'diichi yā. Ne'n'e yā 'caandiveén yā chíín chí ndís'tiī n'giindiveén ní naati nguée ch'iindiveén yā.

¹⁸ 'Caandivee'n ndís'tiī ejemplo ye'n'e sa'n'a chí ngiīnū ndaata. ¹⁹ 'Ii'n'yān chí n'giindiveén yā nduudu ye'n'e naachí Ndyuūs ngan'a ntii'nyún yā ye'nē va'ai chɛeti nguuví ní nguée ituumicadiínnuū'n yā, 'ii'n'yān s'een tan'dúúcā duutu ndaata chí chiīya cuaa'n cyúúní. Ndaa yáán'nguīnnūu'n ní sta'a sa nduudu ye'né Ndyuūs chí canée na staava ye'né yā. ²⁰ Ndaata chí chiīya nguaa'n tuūu ní tan'dúúcā 'ii'n'yān chí n'giindiveén yā nduudu ye'né Ndyuūs. Ní taachí n'giindiveén yā nduudu mii'n ní yeenú n'dai yā, ²¹ naati nguée 'áámá cānee na staava ye'né yā ní nguée 'náán tiempo cūnee. Taachí n'géenu yā ngiī ti 'ii'n'yān cán'daa yā 'ii'n'yān s'een cáávā nduudu ye'né Ndyuūs, tuu'mí nūu'n divíi yā nduudu mii'n ní nguée canée na staava ye'né yā. ²² Ndaata chí chiīya nguaa'n yáán ní tan'dúúcā 'ii'n'yān chí ch'iindiveén yā nduudu mii'n naati ne'n'e cá yā nducuén'e ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū ndúúcū chí véé. Ní nginnche'ei yā 'ii'n'yān. Ní vaadí 'cuiica mii'n di'vaachiī ye'n'e nduudu mii'n ní diīn chí nguée dichíi'vɛ nduudu mii'n na vida ye'n'e 'ii'n'yān s'een. ²³ Ndaata chí chiīya na yán'āa n'dáacā chíín chí tan'dúúcā 'ii'n'yān chí n'giindiveén yā nduudu ye'né Ndyuūs ní tuumicadiínúú'n yā ní i'téenu yā nduudu mii'n. Ní n'daācā idiīn yā. Ní nduudu mii'n tan'dúúcā chí chiī 'aama ciento ye'nē o chí chiī 'iīnū ngɛɛcu ye'nē o chí chiī ndiícú ndiichi ye'nē. 'Tíicā chíi cosecha ye'nē nduudu mii'n.

Ejemplo ye'né yaātā chí nguée n'daācā chí véé nguaa'n trigo

²⁴ Jesús mii'n ngan'a yā ngiī yā 'ii'n'yān s'een: Cuuví ndís'tiī táámá ejemplo. Ní caa'n'mán ye'n'e naachí Ndyuūs ngan'a ntii'nyún yā ye'nē na va'ai chɛeti nguuví ní tan'dúúcā 'áámá sa'n'a chí ngiīnū sa ndaata ye'n'e trigo chí n'daācā na campo ye'nē sa. ²⁵ Taachí mozos cyaadu sa, tuu'mi ní sa'n'a chí enemigo ye'nē sa ndaā sa ní chiīnū sa 'daa'n'nun trigo na campo ye'n'e sa'n'a mii'n nguaa'n trigo chí n'daācā mii'n, ní cúna'n'a sa. ²⁶ Taachí can'daa yaata ye'nē ní chíi trigo, tuu'mi

ní can'daā nguuví 'daa'nu' trigo mii'.
²⁷ Tuu'mi ní mozos chí idii' sa ntii'nyu' na campo mii' ndaa sa nanáán sa'a chí 'iivi ye'e campo mii' ní can'a sa chí sa 'iivi: N'dií Señor, ¿'áá nguée chíinū ndaata ye'e trigo chí n'daācā na campo ye'e nī? ¿Tíi chíicā ndaata 'daa'nu' trigo? ²⁸ Sa'ā 'iivi mii' ní can'a sa chí sa mozos chí idii' ntii'nyu': 'Áámá sa'ā enemigo ye'é níinū sa. Mozos ní can'a sa chí sa 'iivi sa: ¿'Áá ne'e nī chí can'a 'nū ní tiicu 'nū yaātā mii' chí nguée n'daācā? ²⁹ 'Iivi mii' ní can'a sa chí sa mozos chí idii' ntii'nyu': Nguée tiicū di 'daa'nu' trigo mii' caati cuuví tiicú ntúu' di trigo chí n'daācā mii'.
³⁰ Ca'a di lugar chí dáámá 'cuiita ndíi taachi ndaa tiempo ye'e cosecha mii', tuu'mi ní 'úu caa'n'mán cuuví 'ii'yā' chí 'caacá yā trigo mii' chí 'caacá yā vmnáán vmnaa' 'daa'nu' trigo mii' ní dichíichí yā caadī ticuaá ní 'nee' ya'a yā. 'Cuiinu maa' ní nandée yā trigo mii' ní 'cuí yā chεeti díinūu'.

'Áámá ejemplo ye'e ndaata ye'e yivē ntíi'yā

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Táámá ejemplo Jesús can'a yā chí yā 'ii'yā' s'ee': Naachí Ndyuūs nga'a ntii'nyú' yā na va'ai chεeti nguuví ní tan'dúúcā 'aama nduutií ye'e yivē ntíi'yā chí 'áámá sa'ā sta'a sa ní chíinū sa na yá'āa ye'e sa. ³² Ndaata yivē ntíi'yā 'cūu ní 'lii' ca nguée ti tanducuén'ē ndaata. Taachí n'giita yaātā mii', tuu'mi ní chεete ca chí cuuvi tanán'ā yaātā. Ní chíi yá'á. Ní ndaa 'yáádá ye'e nanguuvi ní din'dái tī 'dεεε tī na dúu'nē yá'á mii'.

Ejemplo ye'e levadura ye'e pan

(Lc. 13.20-21)

³³ Táámá ejemplo Jesús can'a yā chí yā 'ii'yā' s'ee': Naachí Ndyuūs nga'a ntii'nyú' yā ye'e na va'ai chεeti nguuví ní tan'dúúcā 'áámá táán levadura ye'e pan. 'Áámá n'daataá sta'a tá levadura mii' ní chista'ā tá nguaa' 'iinū medida ye'e harina ndíi chí nan'guiita tanducuén'ē yaāchí ye'e.

Chuū chí nga'ā Jesús mii' ndúúcū ejemplos

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Tanducuén'ē chuū ngi'cueen Jesús ní can'a yā chí yā 'ii'yā' s'ee' ndúúcū ejemplos. Ní nduuti chí nguée ndúúcū ejemplos ye'e chí véé in'yee'ndí 'cuū, nguée ngi'cueen yā 'ii'yā' s'ee'. ³⁵ Ní 'iicu cuuvi cuaacu chí can'a profeta ndii cuáán vmnaa' taachí can'a yā 'túúcā. Ní canée nguū' ná libro ye'é Ndyuūs 'túúcā:

Caa'n'mán ndúúcū ejemplos. Ca'cueén dendu'ū chí canúú' n'de'ei ndíi taachi Ndyuūs din'dái yā in'yee'ndí.

Jesús nga'a yā ye'e chí ne'e caa'n'mān ejemplo ye'e trigo

³⁶ Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā 'ii'yā' s'ee' chí cuna'á yā na vaacú yā. Jesús ntúu' cuna'a yā ní sndaa yā 'áámá va'ai. Discípulos ye'e yā ndaa yā nanáán Jesús, ní can'a yā chí yā 'ii'yā': N'dií, Jesús, ca'cueén nī chí ne'e caā'n'mān ejemplo ye'e 'daa'nu' trigo chí véé nguaa' trigo na campo.

³⁷ Jesús nan'guεεcúta'a yā ní can'a yā chí yā 'ii'yā' s'ee': 'Ii'yā' chí ngiinu ndaata chí trigo chí n'dáacā, 'ii'yā' mii' chí Sa'ā chí Daiya Ndyuūs. ³⁸ Campo mii' ní tan'dúúcā in'yee'ndí 'cūu. Ndaata chí n'dáacā mii' ní tan'dúúcā nducyáácá 'ii'yā' chí daiya Ndyuūs ní ye'e naachi Ndyuūs nga'a ntii'nyú' yā. Yaātā ye'e ndaata chí nguée n'daācā ní tan'dúúcā 'ii'yā' chí nguée n'daācā idiín yā, 'ii'yā' s'ee' chí daiya yáán'nguiinūu'. ³⁹ Sa'ā chí chíinū sa 'daa'nu' trigo mii' ní tan'dúúcā maān yáán'nguiinūu'. Ní cosecha ye'e mii' ní tan'dúúcā chí 'cuiinu in'yee'ndí. Sa'ā s'ee' chí ita'a sa cosecha mii' ní tan'dúúcā ángeles. ⁴⁰ Tan'dúúcā chí tiicú yā 'daa'nu' trigo ní nadidáámá yā ní 'nee' ya'a yā, 'tíicā cuuvi tiempo taachi 'cuiinū in'yee'ndí 'cūu. ⁴¹ Sa'ā chí Daiya Ndyuūs ní dichó'o yā ángeles ye'e yā chí nadidáámá yā 'ii'yā' chí ye'e naachí Ndyuūs nga'a ntii'nyú' yā. Niicú tun'dáa yā nducyaaca 'ii'yā' chí díi' yā chí ná'a yā idiín nuu'ndí yā ndúúcū 'ii'yā' chí idiín chí nguεε n'daācā. ⁴² Ní cu'nuún yā 'ii'yā' na nguuchí ya'ā. Míi' 'ii'yā' s'ee' ní cuεεcú yā ní che'e 'dii'yú'.

yā. ⁴³ Tuu'mi ní 'iinyān chi n'dái nanaán Ndyuūs cuuvi dεεvé yā ngii tan'dúúcā 'yá'nā taachi 'āā snée yā naachi Ndyuūs Chiidá yā ngan'a ntii'nyún yā na va'ai chεeti nguuvi. Ndís'tiī chi véé veén nī 'caandiveén nī nduudu ye'né.

Ejemplo ye'n'e vaadī 'cuiica chi canúún n'de'ei

⁴⁴ Can'a ca Jesús mii'n táámá ejemplo: Naachí Ndyuūs ngan'a ntii'nyún yā ye'né va'ai chεeti nguuvi ní tan'dúúcā vaadī 'cuiica chí canúún n'de'ei na 'áámá campo. 'Áámá sa'nā ní ndaācā sa vaadī 'cuiica mii'n ní cunuu'n n'dé'ei ntúū'n sa lugar mii'n. Yeenú taavi sa. Cuna'n'a sa ní n'diicui sa tanducué'né chi véé ye'né sa ni cuái sa campo mii'n.

Ejemplo ye'né 'áámá perla chi ya'n'ai taavi chiúvε

⁴⁵ 'Tiicá ntúū'n. Naachí Ndyuūs ngan'a ntii'nyún yā na va'ai chεeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá sa'nā chí n'diicui sa chí in'nuu'n sa perlas chí ya'n'ai taavi chíúvε.

⁴⁶ Taachí ndaācā sa 'áámá perla chi n'dεεvé ní ya'n'ai taavi chíúvε, tuu'mi ní cuina'nā sa ní n'diicui sa tanducué'né chi véé ye'né sa níicú cuai sa perla mii'n.

Ye'n'e ejemplo ye'n'e yaānā

⁴⁷ 'Tiicá ntuū'n. Naachí Ndyuūs ngan'a ntii'nyún yā na va'ai chεeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá yaānā chí sa'nā n'gaa nuún sa na nuū'nī'n'yá'nā ní ita'āa nducué'né naa'n 'yaācā. ⁴⁸ Taachí 'āā ndiituú yaānā mii'n, in-tun'dáa yā cuaa'n 'diituú nuū'nī'n'yá'nā mii'n. Ní n'daaviyai yā ní nan'guaān yā 'yáacā chí n'daācā. N'gii yā 'iiti 'cuéētεε. Ní 'iiti chí nguée n'dáacā mii'n nginngée yā 'iiti. ⁴⁹ 'Tíicā cuuvi taachi 'cuiīnū in'yee'ndí 'cūū. Nandaā ángeles ní tun'dáa yā 'iinyān chí n'dai yā nguaan 'iinyān chí nguεε n'dáacā idiín yā. ⁵⁰ Ní 'cuíi yā 'iinyān chí nguée n'daācā ná nguuchi ya'nā. Míin 'iinyān s'een' cue'né daā'ma'n cuεεcú yā ní cue'né daā'ma'n ché'ε 'dii'nyu'n yā.

Ejemplo ye'né vaadī 'cuíicá ngai ndúúcu chí ndiicúū

⁵¹ Jesús tiinguunee'n yā 'iinyān s'een': ¿'Áá tuumicádíinuun ndís'tiī tanducué'né dendu'ū chí 'túúcā? 'Ii'nyān s'een' ní n'guεεcúta'n'a yā: 'Tíicā Señor.

⁵² Jesús ní can'a yā chíi yā 'iinyān s'een': 'Áámá 'aama maestro ye'né ley chí'nee'n yā ye'né naachi Ndyuūs ngan'a ntii'nyún yā na va'ai chεeti nguuvi, maestro mii'n ní cuuvi yā tan'dúúcā 'áámá patrón chí véé vaadī 'cuiica ye'né sa na va'ai ye'né sa. Ní deenu sa táácā tun'dáa sa ye'né vaadī 'cuiica ye'né sa dendu'ū cosa chí ngai ndúúcū cosa chí ndiicúū.

Jesús canee yā na yāān Nazaret

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Taachí Jesús mii'n chíínú can'a yā nduudu 'cūū, cue'né yā ye'né mii'nyā. ⁵⁴ Ní ndaā yā yāān vaacú yā chí nguuvi Nazaret ní ngi'cueen yā yaācū sinagoga mii'n. 'Ii'nyān s'een' ní che'né yíinú yā ye'né chí chí'cueen Jesús. Ní ngan'a yā: ¿Tií ndiicaá vaadī déenu ye'né sa'nā 'cūū? ¿Táácā cuuvi diín sa vaadī n'giinu chí idiín sa? ⁵⁵ Sán'a 'cūū chí daiya 'viichiyá'nā ní María nguūvī chεecu sa. Ní 'dínū sa ní Jacobo, ndúúcū José, ndúúcū Simón, ndúúcū Judas. ⁵⁶ Ví'i ntúū'n sa snee yā ndúúcu yú. ¿Tií ndiicaá tanducué'né vaadī deenú 'cūū chí ngi'cuéén sa? ⁵⁷ Ní cáávā chuū 'iinyān ye'né yāān mii'n cunncāa can'a yā ye'né Jesús mii'n, ní nguée i'téenu yā ye'né yā. Naati Jesús ní can'a yā chíi yā 'iinyān s'een': Nguée véé mar 'áámá profeta chí candεε nduudu ye'né Ndyuūs chí 'iinyān ye'né yāān vaacú yā ndúúcū 'iinyān na vaacu yā diné'né yā profeta mii'n.

⁵⁸ Jesús mii'n nguée neené n'deēe vaadī n'giinu diín yā mii'n caati 'iinyān s'een' nguée s'téenu yā ye'né Jesús mii'n.

14

Ch'iī'n'nú'yā Juan chí ngεεdínuū'nī'n

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

¹ Tiempo 'cūū sa'n'a rey Herodes, chí gobernador ye'né yá'nā Galílea, chí indivee'n sá tan'dúúcā chí 'iinyān ngan'a yā ye'né Jesús mii'n. ² Ní rey mii'n can'a sa chíi sa mozos ye'né sa: Sánā Jesús 'cūū ní Juan chí ngεεdínuū'nī'n chí nnduuchi sá ye'né nguaan tinánā. Ní cáávā chuū véé poder ye'né sa chí idiín sa vaadī n'giinu.

³ Rey Herodes mii'n ní 'iinyān chí can'a ntii'nyún yā chí soldados sta'a sa Juan mii'n ní cāchiichí sa Juan ndúúcū cadenas ní chí'nuu'n sa Juan vácūū. 'Tíicā diín rey

miiⁿ cucáávā n'daataá yeⁿe yā chi ngu-
uvi Herodías ti vmnááⁿ vmnaaⁿ n'daataá
miiⁿ ní n'daataá yeⁿe Felipe chi 'dínu rey
miiⁿ. Ní diví rey miiⁿ tán'ā miiⁿ yeⁿe
Felipe. ⁴ "Tíicā díⁿ rey ndúúcū Juan chi
ngɛɛdínuūⁿnī ti Juan miiⁿ ngaⁿ'a sá ngii sa
Herodes miiⁿ chi tan'dúúcā chi ngaⁿ'a na
ley, nguée canee chí cuuvi n'daataá yeⁿe yā
n'daataá miiⁿ.

⁵ Rey Herodes miiⁿ ní neⁿe yā 'caanⁿnuⁿ
yā Juan miiⁿ, naati 'va'á yā 'iⁿyāⁿ yeⁿe
yāāⁿ miiⁿ; ti 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní s'téenu yā chí
Juan miiⁿ ní 'iⁿyāⁿ profeta chi dichó'o
Ndyuūs. ⁶ Taachí 'iⁿyāⁿ díⁿ yā 'viicu yeⁿe
cumpleaños yeⁿe Herodes miiⁿ, n'daataá
'líⁿ daiya tán'ā Herodías miiⁿ nde'ei tá
naavtaⁿā yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní rey Herodes
miiⁿ ní chíⁿ yeenu yā chí nde'ei tá ní caⁿ'a
yā: ⁷ Dii, n'daataá 'líⁿ. 'Úú ngaⁿ'á ndúúcū
nduudu, “por Dios”, chí teé díⁿ 'āā de'é nūⁿ
chí neⁿe dí. ⁸ Chɛɛcu tá ní caⁿ'a yā chí
yā n'daataa 'líⁿ miiⁿ de'ē chí caaca tá. Ní
n'daata 'líⁿ caⁿ'a ta chíⁿ tá rey miiⁿ: N'di
rey, té nī 'úú tíⁿ Juan chi ngɛɛdínuūⁿnī
cu'nuúⁿ chɛɛtí 'áámá cu'u.

⁹ Tuu'mi ní rey Herodes miiⁿ s'neen
ndaachii yiínú yā; naati rey miiⁿ caati 'āā
caⁿ'a yā ndúúcū nduudu, “por Dios”, ní
ch'iindiveén 'iⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcu yā
na mesa miiⁿ, caⁿ'a yā chí 'āā caⁿ'a núúⁿ
yā chíⁿ chí ngiica tán'ā miiⁿ. ¹⁰ Caⁿ'a
ntiiⁿnyúⁿ yā chí 'caātā daandu Juan chi
ngɛɛdínuūⁿnī chí canúⁿ sa vácuū. ¹¹ Ní
ndɛɛ sa tíⁿ yā miiⁿ sn'núúⁿ chɛɛtí cu'u ní
caⁿ'a sa n'daata 'líⁿ miiⁿ. Ní tán'ā miiⁿ ní caⁿ'a
tá chɛɛcu tá.

¹² Tuu'mi ní discípulos yeⁿe Juan chi
ngɛɛdínuūⁿnī ndaá yā ní sta'á yā cuerpo
yeⁿe Juan miiⁿ ní ch'iichi yā. Ní cheⁿe yā
chíⁿ yā Jesús miiⁿ tan'dúúcā chí chíⁿ.

Jesús ca'á yā che'e nyu'u mil 'iⁿyāⁿ
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Taachí Jesús miiⁿ ch'iindiveén yā
chuū, cuen'é yā ní sndáa yā na 'áámá
barco, ní cuen'e yā na 'áámá lugar cuɛɛti
naachi nguée 'iⁿyāⁿ. Taachí 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ
ch'iindiveén yā chuū, can'dáa yā yeⁿe yāāⁿ
s'eeⁿ ní cuen'e yā ndúúcū Jesús. ¹⁴ Ní
taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā ná barco miiⁿ,
n'diichí yā n'dee n'dái 'iⁿyāⁿ, ní nnee

ya'ai 'iinu yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní díⁿ yā chí
nduūvā yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí ngítā chí ndaā
ndúúcū 'iⁿyāⁿ chí candɛɛ yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ.
¹⁵ Ní taachí 'āā chiinu discípulos yeⁿe Jesús
miiⁿ ndaá yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chíⁿ yā
'iⁿyāⁿ: 'Āā chí chíⁿū maaⁿ, ní 'muuⁿ nguée
n'gɛɛtinée 'iⁿyāⁿ. Yaa'ví nī 'iⁿyāⁿ s'tíⁿ chí
caⁿ'á yā cuááⁿ na yāāⁿ n'gaiyāā ní cuái yā
chí che'e yā.

¹⁶ Jesús caⁿ'a yā chíⁿ yā discípulos: 'Iⁿyāⁿ
s'tíⁿ nguée cánée chí náⁿ'a yā. Ndís'tíⁿ caⁿ'a nī
chí che'e yā.

¹⁷ Discípulos ní caⁿ'a yā: Nguée tunéeⁿ chí
che'e yā. Dámāāⁿ nyuⁿ'u panes ndúúcū na
'uūvī 'yaācā véé.

¹⁸ Jesús caⁿ'a yā chíⁿ yā discípulos: Candɛɛ
nī panes ndúúcū 'yaācā 'muuⁿ.

¹⁹ Cuayiivi ní Jesús chíⁿ yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ
chí ch'ɛɛtē yā ná yaātā miiⁿ. Jesús ní
sta'á yā nduu nyúⁿ'ú panes miiⁿ ndúúcū
'uūvī 'yaaca ní n'diichí yā nanguuvi ní caⁿ'a
yā gracias Ndyuūs Chiidá yā. Cuayiivi
ní n'dee yā panes ní caⁿ'a yā discípulos
yeⁿe yā. Discípulos miiⁿ ní caⁿ'a yā 'iⁿyāⁿ
chí snée miiⁿ. ²⁰ Nducyáácá yā che'e yā
ní chíⁿu 'iⁿyāⁿ. Ní discípulos nān'guaáⁿ
yā chí nángaāva panes yeⁿe miiⁿ ndúúcū
'yaācā miiⁿ ní chíⁿu tá ndiichúví 'cuɛɛtē.

²¹ 'Iⁿyāⁿ chí che'e miiⁿ nyuⁿ'u mil ngii yā,
ndii nguée chiduūche n'daataá, ndí nguée
ndúú da'caiyā ra.

Jesús ngiicá yā cuááⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnī 'yáⁿ'ā
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²² Cuayiivi ní Jesús caⁿ'a yā chíⁿ yā
discípulos yeⁿe yā chí cundaa yā na barco
ní caⁿ'á yā táámá 'dítuú nuūⁿnī 'yáⁿ'ā, 'naaⁿ
chí Jesús miiⁿ díⁿ yā despedir yeⁿe 'iⁿyāⁿ.

²³ Jesús díⁿ yā despedir yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ
ní diví yā yeⁿe yā ní cuchɛɛ yā na 'áámá
yíicū ní caⁿ'angua'á yā. Taachí chíⁿ 'da'a, 'āā
dámāāⁿ Jesús cánée yā miiⁿ. ²⁴ Barco miiⁿ
ní 'āā cánduū naavtaⁿā yeⁿe nuūⁿnī 'yáⁿ'ā
miiⁿ naachi olas yeⁿe nuūⁿnī miiⁿ neⁿe
'cuuchii na yaānūⁿ yeⁿe nuūⁿnī miiⁿ.
'Yúúné ní ngeēnū taaⁿ ní diitu n'dái n'geⁿe
na barco miiⁿ. Ní barco miiⁿ nguée ngii
ngíicá. ²⁵ Taachí 'da'a ca táámá nguuví
tan'dúúcā n'gɛɛcu cuūⁿ o n'gɛɛcu nyuⁿ'u,
Jesús ndaá yā nanááⁿ discípulos ní ngíicá yā
cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnī 'yáⁿ'ā miiⁿ. ²⁶ Taachí

discípulos ní n'diichí yā Jesús miiⁿ chi ngi-icá yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ ní dii'yá yā chiī. Ní chistaⁿa vaanicadiinūⁿ yeⁿé yā. Ní 'cai yā: Chuū ní 'áámá bulto. Ní caⁿ'á yā ndúú^{cū} vaadi 'va'a.

27 Cuayiivi miiⁿ ní Jesús yaa'ví yā discípulos ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī cúúví ditiinū nī caati 'úú. Nguéé di'va'á nī.

28 Tuu'mi ní Pedro nán'guεεcútaⁿa sa ní caⁿ'a sa: N'diī Señor, ndúúti chí n'diī caaⁿ'maⁿ ntiīnyúⁿ nī chí caⁿ'á naachi canee nī ní caacá cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿā.

29 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā: Pedro, cuchí di. Pedro miiⁿ ní nan'dáa sa na barco miiⁿ ní tucá'a sa ngiica sa cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní cuen'e sa naachi canee Jesús miiⁿ. 30 Taachi Pedro miiⁿ n'diichí sa 'yúúné taaⁿ miiⁿ di'vá'a sa ní 'āa tucá'a cheεchi sa nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Tuu'mi ní 'cái yiicu sa ní caⁿ'a sa: Señor, nadanguáⁿai nī 'úú.

31 Hora míiⁿ nūⁿ, Jesús miiⁿ n'doó yā ta'a yā ní sta'á yā ta'a Pedro ní caⁿ'a yā chiī yā Pedro: Dii saⁿ'ā chí dúú'vī i'téenu di, ¿de'ε cúúví chí nadi'uūvī di staava yeⁿé di ní nguéé i'téenu di?

32 Ní taachi Jesús ndúú^{cū} Pedro sndáa yā na barco miiⁿ, canee 'diiⁿ 'yúúné míiⁿ.

33 Tuu'mi ní discípulos chí snūⁿ yā na barco miiⁿ ní ndaá yā nanááⁿ Jesús ní s'téenu yā 'iī'yāⁿ. Ní caⁿ'a yā: N'diī Jesús, cuaacu nínyúⁿ chí Daiya Ndyuūs n'diī.

Jesús diiⁿ yā chí nduuvā yeⁿe 'iī'yāⁿ yeⁿe yáⁿ'āa Genesaret

(Mr. 6.53-56)

34 Tááchí ch'iinu cho'ó yā táámá lado yeⁿe nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ ní ndaá yā na yáⁿ'āa Genesaret. 35 'Iī'yāⁿ s'een yeⁿe yáⁿ'āa miiⁿ taachi tuumicadiīnuuⁿ yā chí Jesús canee yā miiⁿ, tuu'mi ní 'iī'yāⁿ s'een caⁿ'á yā ní chiī yā 'iī'yāⁿ yeⁿe núúⁿmáⁿ cuaaⁿ yáāⁿ n'gaiyā chí snéé nīⁿnuúⁿ chí Jesús canee yā miiⁿ. Níicú 'iī'yāⁿ s'een cándéε yā nducyaaca 'iī'yāⁿ chí ngiíta yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. 36 Ní 'iī'yāⁿ s'een di'cuítu yā Jesús miiⁿ chí 'cuáaⁿ yā chí 'iī'yāⁿ s'een tuu'ví yā naachi n'déétií yeⁿé catecái yā. Ní nducyaaca 'iī'yāⁿ chí tuu'ví yā catecai Jesús miiⁿ ní nduū^{vā} yeⁿe yā.

15

Yeⁿe chí diiⁿ chí vεε nuuⁿndi yeⁿe 'iī'yāⁿ (Mr. 7.1-23)

1 Tuu'mi ní duu'vi maestros chí ngi'cueeⁿ ley ndúú^{cū} 'iī'yāⁿ fariseos chí chiicá yā yáāⁿ Jerusalén ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā chiī yā 'iī'yāⁿ: 2 ¿De'ε cúúví chí discípulos yeⁿe ní nguéé diiⁿ yā tan'dúú^{cā} costumbre yeⁿe 'iī'yāⁿ ndiicú^ū? ¿De'ε cúúví chí nguéé inaaⁿnu yā ta'á yā taachi 'āa cuéé che'e yā pan?

3 Jesús nan'guεεcútaⁿa yā ní caⁿ'a yā chiī yā 'iī'yāⁿ s'een: ¿De'ε cúúví chí ndís'tiī ní nguéé diiⁿ nī tan'dúú^{cā} chí ngaⁿ'a ley yeⁿé Ndyuūs ní diiⁿ nī tan'dúú^{cā} costumbre yeⁿe 'iī'yāⁿ ndiicú^ū? 4 Tí Ndyuūs ní ca'á yā ley yeⁿe yā ní caⁿ'a yā: Diiⁿ nī honrar chiidá nī ndúú^{cū} cheεcú nī. 'Iī'yāⁿ chí nguéé n'dáacā ngaⁿ'a yā yeⁿe chiidá yā o yeⁿe cheεcú yā ní 'cuūvi yā.

5 Naati ndis'tiī ní ngaⁿ'a nī chí 'āa du'ú nūⁿ 'iī'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā cuuvi yā chiidá yā ndúú^{cū} cheεcú yā 'tíicā: Nducuén'e chí tee n'diī maaⁿ ní ca'á lado yeⁿé Ndyuūs caava ofrenda yeⁿe yā. 6 'Iī'yāⁿ 'āa ntéé idiīⁿ yā chí ne'é yā chiida yā ndúú^{cū} cheεcú yā. 'Tíicā caavā costumbre yeⁿé ní diiⁿ nī chí 'āa ntéé idichí'vε ley yeⁿé Ndyuūs yeⁿe yú. 7 Ndís'tiī 'uūvī naaⁿ 'uuvi cheendí nī. N'daācā caⁿ'a profeta Isaías miiⁿ yeⁿé nī taachi caⁿ'a sa ndiī vmnaaⁿ ní canee nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'tíica:

8 'Iī'yāⁿ s'uūⁿ ní i'téenu yā 'úú ndúú^{cū} ndu-udu yeⁿe yā, naati staava yeⁿé yā yaⁿ'ai canee yeⁿe 'úú.

9 Nguéé de'ε vεε dichí'vε chí i'téenu yā 'úú, caati chí ngi'cueeⁿ yā ní ley yeⁿe saⁿ'ā yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé yeⁿé Ndyuūs.

10 Jesús n'gai yā n'deee n'dái 'iī'yāⁿ chí ndaa yā nanááⁿ yā. Ní caⁿ'a yā chiī yā 'iī'yāⁿ s'een: 'Caandivéεⁿ nī ní tuumi-cadiīnuuⁿ nī. 11 Nguéé tanducuén'e chí nge'e saⁿ'ā chí ndaā cheendi saⁿ'ā idivaatí saⁿ'ā naati nduudu chí ican'daā cheendi saⁿ'ā, chíiⁿ chí diiⁿ chí vεε nuūⁿndi yeⁿe saⁿ'ā.

12 Tuu'mi ní discípulos yeⁿe Jesús ndaá yā nanááⁿ yā ní caⁿ'a yā chiī yā Jesús miiⁿ: ¿'Áa nguéé déenu nī chí 'iī'yāⁿ fariseos taachi

ch'iindiveén yā nduudú 'cūū nduuvī taán yā?

¹³ Naati Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ a yā ní caⁿ a yā: Taanduvée yaāta chi nguée chiichi Chiidá chi canée yā na va'ai cheeti nguuvī canee chí tiicūu ndii dí'yú. ¹⁴ 'Áā s'néén rá 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ chi tan'dúúcā 'iiⁿ yāⁿ chi ngueenááⁿ chi candée yā táámá 'iiⁿ yāⁿ chi ngueenááⁿ ndúúcu yā. Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ yāⁿ chi ngueenááⁿ candée yā táámá 'iiⁿ yāⁿ chi ngueenááⁿ ndúúcu yā, nduu 'uuví yā cungee nuún yā na yiivi yáⁿ āⁿ.

¹⁵ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ a sa ní caⁿ a sa chii sa Jesús miiⁿ: Cúúví ní nús'uu de'ε néⁿ é caāⁿ māⁿ ejemplo 'cūū.

¹⁶ Jesús caⁿ a yā: ¿'Áá 'tiicá ntúūⁿ nguée ituumicadínuuⁿ nī? ¹⁷ ¿'Áá nguée ituumicadínuuⁿ nī chi tanducuéⁿ é chí indaā cheendi saⁿ ā ngeⁿ e cheeti sa ní cungee cuaaⁿ chuva'āi? ¹⁸ Naati nduudu chi ícan'daa cheendi sa chí níngiica na staava yeⁿ ē sa, chuū idiīⁿ chí véé núúⁿ ndí yeⁿ ē sáⁿ ā. ¹⁹ Caati yeⁿ e na staava yeⁿ e 'iiⁿ yāⁿ ngiicá dendú^u chí nguée n'dáacā chí inadicadínuuⁿ yā. Chuū ní inadicadínuuⁿ yā yeⁿ ē chí 'caāⁿ nuⁿ yā 'iiⁿ yāⁿ, ndúúcū yeⁿ ē chí caⁿ á yā ndúúcū isan'ā o n'daataá chí nguée yeⁿ e yā, ndúúcū chí n'diichí yā 'aama saⁿ ā o n'daataá chí duuchí vi'í, ndúúcū yeⁿ ē chí ididuucú yā, ndúúcū yeⁿ ē chí testigo yā ní caaⁿ máⁿ yā nduudu yaadi, ndúúcū yeⁿ ē chí caaⁿ maⁿ taán yā contra yeⁿ e Ndyuūs. ²⁰ Dendú^u 'cūū chí idiīⁿ chí véé nuuⁿ ndí yeⁿ ē sa naati chí che'e sa taachi nguée naaⁿ nú sa ta'a sa, chiiⁿ ní nguée idinuunⁿ dí sa.

Yeⁿ e 'áámá n'daataá chí nguεε yeⁿ e ndaata Israel ní i'téenu tá Jesús (Mr. 7.24-30)

²¹ Jesús chiicá yā yeⁿ ē yáāⁿ miiⁿ ní cueⁿ e yā na yáⁿ āa yeⁿ e Tiro ndúúcū Sidón. ²² Cuin'díichí nī. 'Áámá n'dáátā yeⁿ e yáⁿ āa Canaán chí can'daā tá yeⁿ e yáāⁿ vaacu tá. N'gaī yiicu tá ní ngaⁿ a tá ngii tá Jesús miiⁿ: N'dií Señor chí Daiya David, nnée ya'ai iinu nī 'úú. 'Áámá espíritu yeⁿ e yáāⁿ n'guiinūⁿ idindú^u taaví táⁿ ā daiyá.

²³ Jesús nguée nan'guεεcútaⁿ a yā yeⁿ ē tá. Tuu'mi ní discípulos yeⁿ e Jesús miiⁿ ndaá

yā nanáaⁿ yā ní di'cuítu yā Jesús ní caⁿ a yā chii yā 'iiⁿ yāⁿ: N'dií Jesús, díⁿ nī despedir yeⁿ ē ta ti táⁿ a 'cūū ní n'gaī tá cūchiitá cuaaⁿ daami yú.

²⁴ Jesús nan'guεεcútaⁿ a yā ní caⁿ a yā: Dendyuūs dicho'ó yā 'úú cucáāvā 'iiⁿ yāⁿ yeⁿ e Israel chí tan'dúúcā 'iiti cuūchí chí nindái, 'tiicá yā.

²⁵ Tuu'mi ní tan'ā miiⁿ ndaā ta nanááⁿ Jesús ní chiinti'ya tá ní caⁿ a tá chii tá 'iiⁿ yāⁿ: N'dií Señor, cunneé nī 'úú.

²⁶ Jesús miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ a yā yeⁿ ē tá ní caⁿ a yā chii yā táⁿ ā: Nguée n'daācā chí divií pan yeⁿ ē daiyá 'nū ní ca'á chí che'e 'yaānā.

²⁷ Táⁿ ā miiⁿ ní caⁿ a ta: 'Tiicā Señor, naati 'yāanā miiⁿ ngé'e tī yeⁿ ē cheeyée chí ngéē yeⁿ ē na mesa yeⁿ ē 'iiví tī.

²⁸ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ a yā ní caⁿ a yā chii yā táⁿ ā: Díⁿ n'daataá, dé'ε chúúcā ch'εεte vaadi i'téenu yeⁿ ē di. Cuuví ndúúcū di tan'dúúcā chí neⁿ ē di. Daiya tá miiⁿ ní hora míⁿ nūⁿ nduuva yeⁿ ē ta.

Jesús idiīⁿ yā chí nduūvā yeⁿ e 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ yāⁿ

²⁹ Jesús chiicá yā yeⁿ ē yáⁿ āa miiⁿ ní ndaá yā 'diituú nuūⁿ nī yáⁿ ā Galilea. Cuayi-ivi ní cuchée yā ná yiicū miiⁿ ní ch'iīndi yā. ³⁰ Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ yāⁿ ndaā nīⁿ nuún yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ndéε yā 'iiⁿ yāⁿ chí ngaā yó'ōo, ndúúcū 'iiⁿ yāⁿ chí ngueenááⁿ, ndúúcū 'iiⁿ yāⁿ 'díⁿ mī, ndúúcū 'iiⁿ yāⁿ chí ló'ō ta'á yā o ca'a yā, ndúúcū 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ yāⁿ chí véé cá tanán'ā ca'ai chí ndí yā. Ní s'neen yā 'iiⁿ yāⁿ s'een nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní Jesús díⁿ yā chí nduūvā yeⁿ e 'iiⁿ yāⁿ s'een.

³¹ Nducyáácá 'iiⁿ yāⁿ cheⁿ e yiinú yā taachí n'diichi yā chí 'iiⁿ yāⁿ 'díⁿ mī ní ngí ngaⁿ a, ní 'iiⁿ yāⁿ chí ló'ō ta'á yā o ca'a yā nduuva yeⁿ e yā, ní 'iiⁿ yāⁿ chí nguée ngii ngiicá, ngiica yā; ní 'iiⁿ yāⁿ ngueenááⁿ, inaaⁿ yā; ní tucá'a yā caⁿ a yā: De'ε chúúca ch'εεte Ndyuūs yeⁿ e 'iiⁿ yāⁿ Israel.

Jesús ca'a yā chí che'e cuūⁿ mīl 'iiⁿ yāⁿ (Mr. 8.1-10)

³² Jesús 'caí yā discípulos yeⁿ e yā ní caⁿ a yā chii yā discípulos: Ya'ái cáāvā 'iiⁿ yāⁿ s'tíⁿ tī 'āā iīnū nguuvī snée yā nduucú ní 'muuⁿ ní nguée de'ε véε chí che'e yā. Nguée neⁿ é

nadicho'ó 'ii'yān chi nguée che'e yā. 'Áátī cuuví cúúnu yā cuaaⁿ cyúúní chi náⁿ'a yā.

³³ Tuu'mi ní discípulos yeⁿ'e yā caⁿ'a yā chí yā Jesús: ¿Tí cáⁿ'a 'nū nguaí 'nū pan chi n'dee n'dái chi ché'é nducyaaca 'iis'tī na lugar 'cūū naachi nguē ch'ētínéé 'ii'yān?

³⁴ Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos: ¿'Áá 'yaaⁿ ca pan yeⁿ'é nī vεε? Discípulos caⁿ'a yā: Ndēchē panes ndúúcu n'duuví 'yaācā n'gaiyā vεε.

³⁵ Jesús caⁿ'a yā orden 'ii'yān s'eeⁿ chí 'cuēté yā na yáⁿ'āa miiⁿ. ³⁶ Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ndu'ū ndēchē panes miiⁿ ndúúcu 'yaācā miiⁿ. Ní caⁿ'a yā gracias Ndyuūs cáāvā panes miiⁿ. Ní n'dee yā panes miiⁿ ní caⁿ'a yā discípulos yeⁿ'e yā. Ní discípulos ní caⁿ'a yā 'ii'yān chí snéé miiⁿ. ³⁷ Nducyāaca yā che'e yā ní chiitu 'ii'yān. Discípulos ní nān'guaāⁿ yā chí nángaāva ní chiitu tá ndēchē 'cuētē. ³⁸ 'Ii'yān chí che'e yā miiⁿ ní taanduu cuūⁿ mil ngii sáⁿ'ā. Nguée diduuche yā n'daataá ndí nguée ndúú da'caiyā. ³⁹ Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā 'ii'yān s'eeⁿ chí cuna'á yā. Ní Jesús ndaá yā na barco miiⁿ ní cueⁿ'e yā na yáⁿ'āa yeⁿ'e Magdala.

16

'Ii'yān s'eeⁿ ngiica yā vaadī n'giinu
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ 'Ii'yān fariseos ndúúcu 'ii'yān saduceos ndaá yā nanááⁿ Jesús chí neⁿ'e n'diichíneeⁿ yā Jesús. Ní chiica yā Jesús 'áamá vaadī n'giinu yeⁿ'e va'ai chēti nguuví.

² Naati Jesús nan'guēcútaⁿ'a yā yeⁿ'é 'ii'yān s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Taachí ngii chíinū ní nanguuvi ní ndí cuá'āa, ndís'tī ní ngaⁿ'á nī chí n'dáacā diiⁿ tiempo. ³ Ní cuááⁿ ná nguētyaaⁿ taachí meēⁿ ngí cuá'áa, ndís'tī ngaⁿ'a nī chí nguée n'dáacā diiⁿ tiempo maaⁿ. Ndís'tī 'uūví naaⁿ 'uūví cheendí nī chí déenu nī dē'ē chí cúúví yeⁿ'e nanguuvi naati nguée tuumicadínuuⁿ nī dē'ē chí cuuvi tiempo 'cūū ndúúcu señales chí inaaⁿ nī.

⁴ 'Ii'yān chí cunncāa idiíⁿ yā ndúúcu 'ii'yān chí nguée i'téenu yā Ndyuūs 'ii'yān miiⁿ néⁿ'e yā snaaⁿ yā 'áamá vaadī n'giinu naati señal miiⁿ nguée ndaāca yā. Dámaāⁿ cánéé

señal yeⁿ'e profeta Jonás chí ndí cuaaⁿ vm-naaⁿ chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs. Jesús s'néeⁿ yā 'ii'yān s'eeⁿ ní cueⁿ'e yā.

Levadura yeⁿ'e 'ii'yān fariseos
(Mr. 8.14-21)

⁵ Discípulos yeⁿ'e Jesús ndaá yā táamá lado yeⁿ'e nuūⁿnī'yáⁿ'ā ní chinaáⁿ yā chí cāndē yā pan. ⁶ Jesús caⁿ'a yā chí yā 'ii'yān s'eeⁿ: Cundē ndís'tī cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e 'ii'yān fariseos ndúúcu 'ii'yān saduceos ti levadura miiⁿ ní chí chí chí cueⁿ'e yā.

⁷ Discípulos ní tuca'á yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā. ¿'Áá chí nguée ndē yú pan chí chí 'tíicā ngaⁿ'a yā?

⁸ Jesús miiⁿ tuumicadínuuⁿ yā yeⁿ'e chí inadacadínuuⁿ discípulos ní caⁿ'a yā chí yā discípulos: ¿Dē'ē cúúví chí inadacadínuuⁿ nī 'túúca na staaⁿa yeⁿ'é nī chí cáāvā chí nguée ndē nī pan? Ndís'tī ní dúú'vī i'téenu nī. ⁹ ¿'Áá nguée ituumicadínuuⁿ nī, ndii nguē ndúú inan'gaacú nī yeⁿ'e nyuⁿ'u panes chí che'e nyuⁿ'u mil saⁿ'ā? nī ¿'áá n'deē 'cuētē ca panes nángaāva?

¹⁰ ¿'Áá ndí nguée nduu inan'gaacú nī yeⁿ'e ndēchē panes chí che'e cuūⁿ mil saⁿ'ā? nī ¿'áá n'deē 'cuētē ca panes nángaāva?

¹¹ ¿Dē'ē cuuvi chí nguē ituumicadínuuⁿ nī chí nguée cáāvā pan miiⁿ chí caⁿ'á chí cundē nī cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e 'ii'yān fariseos ndúúcu 'ii'yān saduceos?

¹² Tuu'mi ní discípulos tuumicadínuuⁿ yā chí Jesús miiⁿ nguée caⁿ'a yā chí yā chí discípulos nguée cundē yā cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e pan ti yeⁿ'e chí chí chí cueⁿ'e 'ii'yān fariseos ndúúcu 'ii'yān saduceos.

Pedro miiⁿ caⁿ'a sa nduudu cuaacu chí Jesús chí Cristo yā
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Jesús ndaá yā yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e Cesarea yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e Filipo ní itiinguuneēⁿ yā discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: ¿Du'ú 'úú ngaⁿ'a 'ii'yān yeⁿ'e 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs 'úú?

¹⁴ Discípulos ní caⁿ'a yā: Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí dí chí Juan chí chēdinuūⁿnī dí. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí dí chí profeta Elías miiⁿ dí. Níicú náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí dí profeta Jeremías o 'āa du'ú nuūⁿ profeta.

15 Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos: ¿Du'ū 'úú nga'n'a ndís'tií?

16 Simón Pedro miiⁿ nan'guεεcúta'n'a sa ní ca'n'a sa: N'dií ní Cristo chi Daiya Dendyuūs chi cánduuchī cuen'e daān'maⁿ.

17 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guεεcúta'n'a yā yen'e sa ní ca'n'a yā: De'ē chúúcā n'dai dii Simón, daiya Jonás, ti 'úú nguée ch'i'n'í dii ndii nguεε nduu táámá 'i'n'yāⁿ, naati Chiidá chi canée yā ná va'ai cheeti nguuvu ch'i'n'í yā dii. 18 'Úú ntúūⁿ nga'n'á ngii dii chi dii ní nguuvu Pedro dii ní nguuvu di ne'n'e caa'n'maⁿ tuūu. Ní vmnaaⁿ 'áámá tuūu ch'εεtē 'cūū chí ne'n'e caa'n'maⁿ Cristo, ní 'úú din'dai yaacū yen'é. Ní ndíí mar 'áámá poder yen'e yáá'n'guiinūuⁿ nguée cuuvi din'nú'u tuūu miiⁿ. 19 'Úú teé dii, Pedro, poder tan'dúúcā chi teé dii llaves yen'e va'ai cheeti nguuvu yen'e naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyuⁿ yā 'tíicā diíⁿ. Ní tanducuéⁿe chi cachiichí di na i'n'yeeⁿdí 'cūū cuchiichi ntúūⁿ ná va'ai cheeti nguuvu. Ní tanducuéⁿe chi n'gúuⁿ di na i'n'yeeⁿdí 'cūū 'cuaāⁿ ntúūⁿ ná va'ai cheeti nguuvu.

20 Tuu'mi ní Jesús ca'á yā chii yā discípulos yen'e yā chi nguée caa'n'maⁿ yā cuuvi yā mar 'áámá 'i'n'yāⁿ chi Jesús miiⁿ chi Cristo yā.

Jesús ca'n'a yā chí canee chi 'cuūvi yā
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

21 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ tucá'a yā chí 'cueen yā discípulos yen'e yā. 'Úú cánée chi ca'n'á na yāāⁿ Jerusalén ní cánée chí 'cueenu taaví cuuvi nééné n'deē dendu'ū yen'é 'i'n'yāⁿ ndiicū chi nga'n'ā ntii'nyuⁿ yen'e yaacū miiⁿ, ndúúcū chiiduú n'gεεtē, ndúúcū yen'e maestros yen'e ley. Cuayiivi ní 'i'n'yāⁿ s'eeⁿ 'caa'n'núⁿ yā 'úú. Ní 'cuūví. Ndiichi ndii 'íínú nguuvu ní 'úú nduúchí yen'e nguaaⁿ tiná'n'ā.

22 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní cuen'e sa ndúúcū Jesús 'áámá lado ní ca'n'a sa chii sa Jesús: N'dií Señor, nguée 'cuāⁿ nī Ndyuūs 'i'ivi yú ndii mar 'áámá naaⁿ chi cuuvi chuū ndúúcu nī.

23 Jesús nan'guεεcúta'n'a yā yen'e Pedro miiⁿ ní ca'n'a yā chii yā sa'n'ā: Diví di nanaáⁿ, dii chí tan'dúúcā yáá'n'guiinūuⁿ. Dii ní nguée nadicadínuuⁿ di tan'dúúcā Ndyuūs nadicadínuuⁿ yā ti nadicadínuuⁿ di yen'e dendú'ū yen'e i'n'yeeⁿdí 'cūū.

24 Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos yen'e yā: Nduuti chí 'áámá 'i'n'yāⁿ néné yā ca'n'á yā nduucú, canée chí cu'neeⁿ maáⁿ yā tanducuéⁿe dendu'ū chí vée yen'e yā ní cuta'á yā cruz yen'e yā chí tan'dúúcā chí 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú. Ní 'íicú ca'n'a yā nduucú. 25 Tí nducyáácá 'i'n'yāⁿ chí ne'n'e yā nadanguáⁿai maáⁿ yā vida yen'e yā na i'n'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí yā táámá vida yen'e yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyáácá 'i'n'yāⁿ chí dindaí yā vida yen'e yā cucáávā 'úú ní nandaācā yā táámá vida yen'e yā nanááⁿ Ndyuūs. 26 ¿De'ε dichí'vē yen'e sa'n'ā ndúúti chí diiⁿ sa ganar nducuéⁿe chí vée núúⁿmáⁿ i'n'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí sa alma yen'e sa? ¿'Áá n'deē cuuvi nadí'vε sa 'áámá 'i'n'yāⁿ cucáávā alma yen'e sa? 27 Naati 'úú chí Sa'n'á chí Daiya Dendyuūs 'úú ní ndaá ndúúcū dεεvε ch'εεtε n'dai yen'e Chiidá chí canée yā na va'ai cheeti nguuvu. Ní ndaá ndúúcū ángeles yen'é. Tuu'mi ní 'úú diíⁿ chí nadí'vε ca'áámá ca'áámá yā tuunu tuunu ca chí n'diíⁿ yā. 28 Cuaacu ní'nyuⁿ nga'n'á ngii ndís'tií chí vée ná'n'a nī chí snée nī 'muuⁿ chí nguée 'cuūvi nī taanduvéeⁿ ndíí snaaⁿ nī Sa'n'a chí Daiya Dendyuūs ndaa sá chí caa'n'maⁿ ntii'nyuⁿ sa yen'e tanducuéⁿe.

17

Jesús n'dáaⁿ yā cuerpo yen'e maaⁿ yā
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

1 Chó'ōo jaāⁿ nguuvu, ní Jesús candée yā Pedro ndúúcū Jacobo ndúúcū Juan chí 'dínū Jacobo. Ní Jesús cuen'é yā ndúúcū sa'n'ā s'eeⁿ na 'áámá yiicū yaacu. 2 Ní Jesús n'dáaⁿ yā cuerpo yen'e maáⁿ yā nanááⁿ sa'n'ā s'eeⁿ. Ní chín'gai naaⁿ yā tan'dúúcā 'yán'ā 'iicu catecai yā ní nduuvu cuéε tan'dúúcā dεεvε. 3 Cuin'diichí nī. Tuu'mi nūuⁿ che'enaāⁿ Moisés ndúúcū profeta Elías. 'I'n'yāⁿ s'eeⁿ chí n'díí ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ ní nndeé yā ndúúcū Jesús miiⁿ. 4 Tuu'mi ní Pedro ca'n'a sá chí sa Jesús: Señor, de'ε chúúcā n'dáacā yen'e yú chí 'cuεεtinée yú 'muuⁿ. Ndúúti chí ne'n'é nī din'dai 'nū ná 'iínū va'ai n'gaiyāā, 'áámá ní yen'é n'dií, táámá ní yen'e Moisés, táámá ní yen'e profeta Elías.

5 Taachí Pedro nga'n'a sá chuū, 'áámá meēⁿ cuéε chí ngii yán'āa ndii sn'díí 'i'n'yāⁿ

s'eeⁿ ní discipulos ch'iindiveeⁿ yā 'áámá nduudu ná meēeⁿ miiⁿ chí ngaⁿā: Sán'a 'cūū Daiyá chí neⁿe taaví ní yeenú cáávā sán'a 'cūū. 'Cu'neeⁿ veēⁿ nī yeⁿē sa.

⁶ Taachí discipulos ch'iindiveeⁿ yā nduudu 'cūū candiitín'dii yā ní dii'yaa n'dái yā chií. ⁷ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ndaa niiⁿnuúⁿ yā ní tuu'ví yā discipulos ní caⁿa yā: Nducueeⁿ nī. Nguéé 'va'a nī.

⁸ Taachí nducueeⁿ discipulos 'āā ntéé n'diichí yā du'ū vεε caati 'āā dámaāⁿ Jesús miiⁿ n'diichí yā.

⁹ Taachí nangua'á yā yeⁿe yiicū miiⁿ ní na yúúⁿí naachí cunaⁿa yā, Jesús caⁿa yā chií yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéé cuuvi yā mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe chi n'diichí yā ndíí taachí Saⁿā chí Daiya Ndyuūs nduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

¹⁰ Tuu'mi ní discipulos ntiinguunéeⁿ yā Jesús ní caⁿa yā: ¿De'ē cúúví chí ngaⁿa maestros yeⁿe ley chí canéé chí profeta Elías miiⁿ nndaa sa vmnaaⁿ?

¹¹ Jesús miiⁿ nán'guεεcútaⁿa yā ní caⁿa yā chií yā discipulos: Cuaacu níⁿnyúⁿ profeta Elías miiⁿ nndaá sá vmnááⁿ vmnaaⁿ ní 'cuundiyāⁿ sa tanducueⁿē. ¹² Naati 'úú ní ngaⁿá ngii ndís'tií chí profeta Elías miiⁿ ní 'āā ndaá yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ nguéé tumicadíínuuⁿ yā yeⁿe yā du'u chí Elías miiⁿ naati dííⁿ yā ndúúcu Elías miiⁿ tan'dúúca chí neⁿe yā ní n'geenu sá ngii. 'Tiicá ntúūⁿ Saⁿā chí Daiyá Ndyuūs 'cueenu sá cuuvi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ.

¹³ Tuu'mi ní discipulos tuumicadíínuuⁿ yā chí Jesús ngaⁿa yā ngii yā discipulos yeⁿe Juan chí chεεdínuūⁿnī.

Jesús idiíⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'áámá saⁿā 'dííⁿ chí ndii sa ataques

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Taachí ndaá Jesús ndúúcu discipulos yeⁿe yā naachí snée n'deeⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní ndaā 'áámá saⁿā nanááⁿ Jesús ní chiintii'ya sá ní caⁿa sá: ¹⁵ Señor, nnée ya'ai 'iinú nī daiyá ti sta'a ataques daiyá ní neenē n'geenu sá ngii. Néénē n'deeⁿ cuūvi in'dáa nuūⁿ sa na yaⁿā ní 'āā neenē n'deeⁿ cuūví chí in'dáa nuūⁿ sa nguaaⁿ nuūⁿnī.

¹⁶ Ní 'āā chí nguú saⁿā nanááⁿ discipulos yeⁿe nī naati nguéé ngii dííⁿ yā chí nduūvā yeⁿe sa.

¹⁷ Jesús nan'guεεcútaⁿa yā ní caⁿa yā chií yā saⁿā: Ndís'tií 'iiⁿyāⁿ chí nguεε i'téenu nī ndíí nguéé ndúú idiiⁿ n'daacá nī. ¿'Áá 'naaⁿ tiempo cánée chí cuneé ndúúcu nī? ¿'Áá 'naaⁿ cucheé ndúúcu ndís'tií? Candée nī 'muuⁿ saⁿā 'dííⁿ.

¹⁸ Jesús miiⁿ yaa'vi neeⁿ yā espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ ní espíritu miiⁿ nan'dáa yeⁿe saⁿā 'dííⁿ miiⁿ ní tuu'mí nūⁿ ndúuvā yeⁿe sa.

¹⁹ Tuu'mi ní discipulos ní ndaa yā nanááⁿ Jesús na 'áámá lado naachí nguéé snée 'iiⁿyāⁿ ní caⁿa yā chií yā Jesús: ¿De'ē cúúví chí nús'uū nguéé chíí tun'dáa 'nū espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ miiⁿ yeⁿe saⁿā 'díí?

²⁰ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chií yā discipulos: Nguéé ch'εεte vaadī i'téenu yeⁿe nī. Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngii ndís'tií chí nduuti chí véeⁿ vaadī i'téenu yeⁿe nī ní tan'dúúca 'áámá duuti yeⁿe yīivē ntíi'yaá chí 'lííⁿ ca cuuvi nī yiicū 'cúū: Yiicū, cuví ndii 'muuⁿ ní cuén'é ndíí taama lugar. Ní yiicū ní caⁿā. Tanducueⁿē cuuvi dííⁿ nī nduuti chí cuaacu chí i'téenu nī. ²¹ Naati tanducueⁿē espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ chí 'túúca nguéé nan'daā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí 'tiicá nūⁿ caati dámaāⁿ ndúúcu chí ngaⁿ'angua'a yā ndúúcu chí nguεε 'āā ca'diiⁿnúⁿ yā nguuvi chí ngaⁿ'angua'á yā.

Jesús caⁿa ntuúⁿ yā táámá yeⁿe chí 'cuūvi yā

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Taachí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ snée yā na yán'āa Galilea Jesús caⁿa yā chií yā discipulos yeⁿe yā: Saⁿā chí Daiya Ndyuūs ní 'iiⁿyāⁿ canéé chí ca'a yā saⁿā na tá'a 'iiⁿyāⁿ. ²³ Ní 'iiⁿyāⁿ 'caan'nuⁿ yā saⁿā miiⁿ naati saⁿa miiⁿ ndii chííⁿ ndii 'íínú nguuvi nduuchi sa yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā. Discipulos ní s'neeⁿ ndaachi yīínú yā.

Yeⁿe chí nadíí'vε yā yeⁿe yāacū templo

²⁴ Taachí ndaa Jesús ndúúcu discipulos yeⁿe yā na yāāⁿ Capernaum, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí indaaca tuumī yeⁿe yaacū templo ní ndaá yā nanááⁿ Pedro miiⁿ. Ní caⁿa yā chií yā saⁿā: ¿'Áá nguéé nadíí'vε maestro yeⁿe nī tuūmī chí cáávā yeⁿe yaacū templo?

²⁵ Pedro miiⁿ ní caⁿā sa chí 'tiicá va. Taachí sndaā yā va'ai yeⁿe sa Jesús miiⁿ caⁿa yā ndúúcu Pedro: ¿Táácā chí ngii

ye'n'e di, díí Simón Pedro? ¿Du'ú nadíí'vê impuestos ye'n'e yá'n'āa nanáán reyes ye'n'e i'n'yeendí 'cūū? ¿'Áá daiya 'i'n'yān ye'n'e yá'n'āa naachi rey nga'n'a ntii'nyún yā nadíí'vê sa o 'i'n'yān chi cuchii táámá lado?

²⁶ Pedro mii'n nan'guεεcúta'n'a sa ní ca'n'a sa chii sa Jesús: 'I'n'yān chi chiica táámá lado nadíí'vê yā. Jesús ca'n'a yā chii yā Pedro: Daiya 'i'n'yān ye'n'e yá'n'āa naachi rey nga'n'a ntii'nyún yā mii'n ní nguée canée chí nadíí'vê sa. ²⁷ Nguée ne'n'e yú chi nduuvi taa'n yā. Maa'n ní cue'n'e di ná nuū'n'n'yá'n'ā ní ca'nuu'n di 'áámá gancho ye'n'e 'yaacā nguaa'n nuū'n'n'. 'Yaācā chí ndaācā di vmnáán vmnaa'n cutá'a di ní nn'guaa'n di cheendí tī. Míín ní ndaācā di 'aama tuūmī. Ndúúcu tuūmī mii'n ní ca'n'a di cá'a di ye'n'e 'úú ndúúcu ye'n'e maa'n di chí nadíí'vê yú ye'n'e yaācū templo.

18

¿Du'u 'i'n'yān chi ch'εεte ca yā?

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Nguuvi mii'n discípulos ye'n'e Jesús ndaá yā nanáán yā ní ca'n'a yā chii yā Jesús: N'díí Jesús, ¿du'u cá chi ch'εεte cá naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu'n yā na va'ai chεeti nguuvi?

² Jesús 'cai yā 'áámá sa'n'ā 'lín ní ch'ííndi yā sa'n'ā 'lín náávtan'a ye'n'e discípulos. ³ Ní ca'n'a yā: Cuaacu ní'nyún nga'n'á ngíí ndís'tiī. Ndúúti chi ndís'tiī nguée díí'n nī tan'dúúcā 'áámá sa'n'ā 'lín nguée cuuvi ndaa nī naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā na va'ai chεeti nguuvi. ⁴ 'Tíicā 'āa du'ú nūu'n 'i'n'yān chi ndíicūn maán yā tan'dúúcā sa'n'a 'lín 'cūū, 'i'n'yān 'cūū chi ch'εεte ca yā naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā na va'ai chεeti nguuvi. ⁵ 'Áa du'ú nūu'n 'i'n'yān chi 'cuaán yā 'áámá sa'n'ā 'lín ndúúcu chi duuchí, tuu'mi ní 'cuaán yā 'úú.

Dendu'ū chi idiīn chí 'i'n'yān dinuu'ndi yā

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Ní ca'n'a Jesús: 'Áa du'ú nūu'n 'i'n'yān chi díí'n yā chí 'áámá chεε chí n'gaiyāa chí i'téenu yā 'úú dinuu'ndí yā n'daācā ca cáávā 'i'n'yān mii'n chí 'i'n'yān s'ee'n cāchiichí yā 'áámá tuūu yúúdu chí íngúú 'i'n'yān na daandú yā ní canuún yā 'i'n'yān mii'n naachi yáanūu'n ye'n'e nuū'n'n'yá'n'ā ní 'i'n'yān mii'n cun'dáa nuún yā. ⁷ De'ε chúúca ndaachí

ye'n'e 'i'n'yān ye'n'e i'n'yeendí 'cūū cáávā dendu'ū chí 'túúca chí díí'n chí cuuvá yā na nuu'ndi. 'Áa véé nūu'n cosas chí 'tíicā naati de'ε chúúca ndaachí ye'n'e 'i'n'yān chí díí'n yā chí táámá 'i'n'yān cuuva yā na nuu'ndi.

⁸ Ní nduuti chí ta'a di o ca'a di idiīn chí dinuu'ndí nī, 'caacá nī ta'a di o ca'a di ní diví di. N'dáacā ca chí ndaa di ló'ō ta'a di o ló'ō ca'a di na vida cue'n'e daā'ma'n ní nguée chí ca'n'a di ndúúcu 'uūvi ta'a di o nduu 'uūvi ca'a di na infierno naachí nguuchi ya'n'ā chí 'áámá cūnee. ⁹ Nduuti chí nduutináa'n di idiīn chí idinuu'ndí di, tun'dáa di ní diví di. N'daācā ca chí cunee di ndúúcu 'áámá nduutináa'n di nguée ti chí cunee di ndúúcu nduu 'uūvi nduutináa'n di ní ca'n'a di ná nguuchi ya'n'ā chí 'áámá cānee cue'n'e daā'ma'n.

'Áámá ejemplo ye'n'e 'iiti cuūchī chí nindái
(Lc. 15.3-7)

¹⁰ Ní ca'n'a Jesús: Tandii ra díí'n nī ndúúcu mar 'áámá da'caiyāa n'gaiyāa ní díí'n nī chí cuuvi dinuu'ndí nī. Nguée cunncāa díí'n nī ye'n'e ti 'úú nga'n'á ngíí ndís'tiī chí ángeles ye'n'e da'caiyāa snée yā ná va'ai chεeti nguuvi nanáán Chiidá nī inaa'n yā cucáávā da'caiyāa. ¹¹ Ti Sa'n'ā Daiyá Ndyuūs mii'n ní ndaa sa chí nadinguán'ai sa chíí'n chí nindái.

¹² ¿De'ε inadica'diinuu'n ndís'tiī? Nduuti chí 'áámá sa'n'ā véé 'áámá ciento 'iiti cuūchī ye'n'e sa ní cuuvi ndái 'áámá tī ¿'áá nguée cū'neen sa 'iiti chí cuū'n ngeεcú ndítii'nyu'n cuún tī ní ca'n'a sa cuáán yīcū mii'n ní cun'nuu'n sa 'áámá 'iiti chí nindái mii'n. ¹³ Ndúúti chí ndaācā sa 'iiti, cuaacu ní'nyún nga'n'á ngíí ndís'tiī ti yeenú taavi sa cáávā 'iiti chí nindai nguée ti ndu'ū chí cuū'n ngeεcú ndítii'nyu'n cuún tī chí nguée chí nindai tī. ¹⁴ 'Tíicā Chiidá yú chí canée yā ná va'ai chεeti nguuvi nguée ne'n'e yā chí mar 'áámá chí n'gaiyāa s'ūu'n cuuvi ndái.

'I'n'yān canee chí nadich'εεcú yā ye'n'e ví'i
(Lc. 17.3)

¹⁵ 'Tíicā ntúū'n nga'n'á ngíí ndís'tiī: Ndúúti chí 'díínū di díí'n sa chí nguée n'daācā ndúúcu di, cue'n'e di ní ndee di ndúúcu sa nguaa'n maán nī ye'n'e chí nguεε n'daācā chí díí'n sa. Nduuti chí cu'neen vee'n sa ye'n'e di, 'āa nan'dáa n'daí di ndúúcu 'díínū di. ¹⁶ Naati nduuti chí nguée cu'neen vee'n sa

yeⁿe di 'cuai di ná 'uūvi o 'iīnu 'iīn'yān. Ní chīi yā na 'uūvi yā o na 'iīnu yā chī 'caandiveén yā tanducuén^e chí caaⁿmaⁿ di ní véé testigos yeⁿé di tan'dúúcā chī canéé nguūⁿ na ley. ¹⁷ Nduúti chī 'dīnu di nguéé cu'nēēⁿ veeⁿ sa yeⁿé yā ndúúcu yeⁿe di cúví dí 'iīn'yān chī ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe 'iīn'yān chī i'téenu yā Ndyuūs. Nduúti chī 'dīnu di miiⁿ nguéé cu'nēēⁿ veeⁿ sa yeⁿé 'iīn'yān chī ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe 'iīn'yān chī i'téenu yā Ndyuūs, cu'neen di 'dīnū di tan'dúúcā 'áámá 'iīn'yān ndiica yáⁿ'ái chī nguéé yeⁿe ndaata yeⁿe di o tan'dúúcā chī 'aama saⁿ'ā chī inn'guéé sa yeⁿe yáⁿ'āa.

¹⁸ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Tanducuén^e chī nguéé 'cuaaⁿ nī chī 'iīn'yān diīⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū Ndyuūs chī canéé ná va'ai chēeti nguuvī nguéé 'cuaaⁿ ntuúⁿ yā. Tanducuén^e chī 'cuáaⁿ nī chī 'iīn'yān diīⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū Ndyuūs chī canéé ná va'ai chēeti nguuvī 'cuaaⁿ ntuúⁿ yā.

¹⁹ Taama vmnéⁿ'ēe ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Nduuti chī ná 'uūvi ndís'tiī nduuvidaamá nī ná yáⁿ'āa 'cūū yeⁿe 'āā de'ē nūⁿ chī caacá nī yeⁿe Chiidá chī canéé yā na va'ai chēeti nguuvī, Chiidá téé yā ndís'tiī. ²⁰ Tiī naachí snéé 'uūvi o 'iīnu 'iīn'yān chī nduuvidaama yā cucááⁿ chī duuchí, miiⁿ canéé nduucú yā.

²¹ Tuu'mi ní ndaā Pedro miiⁿ nanáán Jesús ní caⁿ'a yā chīi yā 'iīn'yān: N'dií Señor, ¿'áá n'deēe cuūví canéé chí nádich'eēcú yeⁿe 'diīnú chī nguéé n'daācā idiiⁿ sa nduucú? ¿'Áá ndēēchē cuūví?

²² Jesús caⁿ'a yā chīi yā Pedro: Nguéé ngaⁿ'á ngii dii chī ndēēchē cuuvi tiī 'iīnū ngēecu ndiichi veces chī ndēēchē ngaⁿ'á ngii dii.

Nduú 'uūvi 'iīn'yān chí sn'diicu yā

²³ Ní caⁿ'a Jesús: 'Tíicā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ná va'ai chēeti nguuvī ní tan'dúúcā 'áámá rey chí neⁿe yā tun'dáa yā cuenta ndúúcū mozos yeⁿé yā.

²⁴ Taachí neⁿe yā tuca'a yā tun'daa yā cuenta, candée yā 'áámá mozo yeⁿé rey nanáán yā chī can'diicū sa n'dee n'dái mīl tuūmī. ²⁵ Mozo miiⁿ ní nguéé cuuvi diīⁿ sá nadíí'vē sa. Tuu'mi ní rey chī 'iiví sa caⁿ'a yā chīi yā táámá mozo miiⁿ chí n'diicui sa mozo ndúúcū n'daataā yeⁿe sa ndúúcū

daiya sa ndúúcū tanducuén^e chī véé yeⁿe sa ní nadíí'vē mozo miiⁿ chī can'diicū sa yeⁿé yā. ²⁶ Tuu'mi ní mozo miiⁿ candiitin'diī sa nanáán 'iiví sa ní di'cuíitu sa 'iīn'yān ní caⁿ'a sa chīi sa 'iīn'yān: N'dií Señor, cunee ngíínú nī 'áámá tiempo ní 'úú ní nadíí'vē tanducuén^e yeⁿé nī. ²⁷ 'Iiví sa miiⁿ ní nneé ya'ai 'iīnu yā saⁿ'ā ní caⁿ'a yā chīi yā saⁿ'ā: Cunaⁿ'ā di ní 'āā ntéé cun'diicū di yeⁿé. ²⁸ Sáⁿ'a 'cūū cuínan'a sa ní nan'daā sa ní ndaācā sa mozo chī daama idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū sa. Táámá mozo miiⁿ can'diicu ntúūⁿ sa 'aama ciento tuūmī yeⁿe sa. Ní mozo miiⁿ chitaⁿ'ā sa daandu sáⁿ'ā miiⁿ ní tucá'a sa chīi sa yaācū sa ní caⁿ'a sa: Nadíí'vē di chī can'diicu di. ²⁹ Tuu'mi ní mozo miiⁿ candiitin'diī sa nanáán sa ní caⁿ'a sa chīi sa: Cunee ngíínú dí 'téé ní nadíí'vē yeⁿe di. ³⁰ Naati saⁿ'ā miiⁿ nguéé 'cuūⁿ sa. Chen'e sa chiica sa nuūⁿndī yeⁿe mozo miiⁿ ndúúcū sa ní s'nuúⁿ yā mozo vácūū ndíí nadíí'vē sa chī cán'diicū sa. ³¹ Tanáⁿ'ā mozos ndúúcū sa n'diichi yā chī chīi ní s'neen ndaachi yiínú yā. Ní chen'e yā nanáán 'iiví yā ní caⁿ'a yā chīi yā 'iiví yā tanducuén^e chí chīi. ³² Tuu'mi ní 'iiví mozos 'cai yā mozo 'cūū chī ndaa sa nanáán yā. Ní caⁿ'a yā chīi yā mozo miiⁿ: Diī mozo, nguéé n'daācā di. Tanducuén^e chí can'diicū di yeⁿé 'āā chíi dii chī 'āā ntéé nadíí'vē di ti di'cuíitu di 'úú. ³³ ¿'Áá nguéé nnee ya'āi 'iīnu di mozo ndúúcū di tan'dúúcā chī 'úú nneé ya'ai 'iīnú dii? ³⁴ Tuu'mi ní nduuvī taán 'iiví sa ní chiicá yā nuūⁿndī yeⁿe sa. Ní cuen'e sa vácūū chī ch'en'é yā saⁿ'ā ní miiⁿ canee sa ndii nadíí'vē sa tanducuén^e chí can'diicū sa yeⁿe yā.

³⁵ 'Tiicá ntúūⁿ Chiidá chī canéé na va'ai chēeti nguuvī 'tíicā diīⁿ yā ndúúcū ndís'tiī nduuti chī ndís'tiī ní nguéé nadich'eēcú nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿe nī yeⁿe 'áámá 'áámá 'dīnu nī yeⁿe chī nguéé n'daācā ndiīⁿ yā ndúúcū nī.

19

Jesús ngi'cueen yā yeⁿe chī 'tēechí vi'i 'iīn'yān

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Taachí Jesús ch'íínú caⁿ'a yā ndúúdú 'cūū chiicá yā na yáⁿ'āa Galilea ní cuen'e ya'ai cá yā na yáⁿ'āa yeⁿe Judea chī táámá lado yeⁿe yíicú Jordán. ² Néené yaaⁿ 'iīn'yān

cue'né yā n'daa yā Jesús mii'n ní Jesús díi'n yā chi nduūvā ye'n'e 'i'i'n'yā'n s'ee'n chi ngiītā.

3 Tuu'mi ní 'i'i'n'yā'n fariseos ndaá yā nanáán Jesús mii'n ti ne'n'é yā chi n'diichínee'n yā Jesús mii'n. Ní nga'n'a yā ngiī yā 'i'i'n'yā'n: N'diī Jesús, ¿'áá canéé ná ley chí sa'n'ā ní cu'nee'n sa n'daataá ye'n'e sa chi nguéeé ch'εεε de'ē chi ndiīn tá?

4 Jesús mii'n nan'guεεcúta'n'a yā ní ca'n'a yā chii yā 'i'i'n'yā'n s'ee'n: ¿'Áá nguéeé n'geen nī naachi canéé nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs naachí nga'n'ā chi Ndyuūs din'dái yā taan-
duvéé cosas ndiī cuáán vmnaa'n ní din'dái yā sa'n'ā ndúúcū n'daataá? 5 Ní ca'n'a yā: Chii'n chí sa'n'ā cu'nee'n sá chiida sa ndúúcū chεεcu sá ní nduūvidaama sa ndúúcū n'daataá ye'n'e sa ní nduu 'uuví yā ní nduūvī 'aama yā nduucū vi'ī. 6 Tuu'mi ní 'āā ntéé 'uuví ngiī yā tí 'āā 'aama núún yā. Chii'n chí Ndyuūs nádaama yā, 'i'i'n'yā'n nguεε cánéé chí idiví yā.

7 'I'i'n'yā'n fariseos ca'n'a yā chii yā Jesús: ¿De'ε cáávā chi Moisés ca'n'a ntii'nyu'n sa chí ca'á yā carta chí i'tεεchi vi'ī yā ní cu'neén yā n'daataá ye'n'e yā?

8 Jesús ca'n'a yā chii yā 'i'i'n'yā'n fariseos: Moisés mii'n ní 'cuū'n sa chi s'nee'n sa'n'ā n'daataá ye'n'e sa cucáávā chi staava ye'n'e sa ní nééné chεεchi. Naati cuáán vmnaa'n naachí chí nga'a, nguεε 'tíicā chii. 9 'Úú ní nga'n'á ngiī ndís'tiī chí 'āā du'ú nūu'n sa'n'ā chí cu'nee'n sa n'daataá ye'n'e sa ndúúti chí nguéeé cáávā chí cue'n'e tá ndúúcū taama sa'n'ā ní sa'n'ā mii'n cunee sa ndúúcū taama tá, véé nuū'ndī ye'n'e sa. Sá'n'ā chí 'caan-davaacu sa ndúúcū n'daataá chí s'nee'n tá isa'n'ā ye'n'e tá, véé ntúū'n nuu'ndi ye'n'e sa chí adulterio.

10 Tuu'mi discípulos ye'n'e Jesús ní ca'n'a yā chii yā Jesús: Ndúúti chí sa'n'ā mii'n cú'nee'n sa n'daataá ye'n'e sa tuu'mi ní n'daācā ca chí nguéeé 'caandavaacu sa.

11 Tuu'mi ní Jesús mii'n ca'n'a yā chii yā discípulos: Nguéeé nducyaaca 'i'i'n'yā'n cuuvi deenu yā chuū naati 'āā dámaān 'i'i'n'yā'n chí Ndyuūs nca'a yā chuū. 12 Véé 'yaa'n razones chí nguéeé 'caandavaacu sa'n'ā. Véé sa'n'a chí ndiī taachi n'giindiyāa'n sa ye'n'e chεεcu sa 'āā nguéeé cuuvi 'caandavaacu sa. Ní véé ntúū'n sa'n'ā eunucos chí 'i'i'n'yā'n idiīn yā chí nguéeé cuuvi 'caandavaacu sa. Véé

ntúū'n sa'n'ā chí maa'n sa nguéeé ne'n'e sa 'caan-davaacu sa cáávā chí diī'n sa ntii'nyu'n ye'n'e naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu'n yā. Nduuti chí 'i'i'n'yā'n cuuvi ca'cueen yā nduudú 'cūū tuu'mi ní 'āā deenú yā.

Jesús idi'viicú yā dá'caiyāa
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Tuu'mi ní ndaa 'i'i'n'yā'n chí ndεε yā da'cáiyāa nanáán Jesús. Ní 'iícú Jesús mii'n cun'du'ú yā ta'a yā vmnáán ye'n'e da'caiyāa s'ee'n ní ca'n'angua'á yā ye'n'e dá'caiyāa. Discípulos yaa'vi néen yā 'i'i'n'yā'n chí índaa ndúúcū dá'caiyāa. 14 Jesús mii'n ní ca'n'a yā chii yā discípulos: 'Cuaán nī chí chii da'caiyāa nanaán. Nguéeé caaca taa'n nī ye'n'e da'caiyāa s'tiī ti naachí Ndyuūs chí canéé na va'ai chεeti nguuvi nga'n'a ntii'nyu'n yā ní ye'n'e da'caiyāa s'tiī. 'Tíica chíi.

15 Ch'iinu chin'du'ū ta'á yā vmnaa'n ye'n'e da'caiyāa s'ee'n ní chiicá yā lugar mii'n.

Sa'n'ā 'díi'n chí 'cuiica ní indeē sa ndúúcū Jesús

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 Tuu'mi ní ndaā 'áámá sa'n'ā 'díi'n nanáán Jesús mii'n ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: N'diī maestro chí n'dai, ¿de'ē chí n'dáacā chí cuuví diī'n ní cuuví ndaācā vida cue'n'e daā'ma'n chí cuuvi ye'n'é?

17 Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā 'díi'n mii'n: ¿De'ē cúúví chí nga'n'ā di chí n'dai 'úú? Mar 'áámá 'i'i'n'yā'n nguéeé n'dai yā ti dámaān Ndyuūs. Naati ndúúti chí ne'n'e di cundaā di na va'ai chεeti nguuvi naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu'n yā, idiīn di tan'dúúcā chí nga'n'a mandamientos.

18 Sa'n'ā 'díi'n míi'n ní ca'n'a sa: ¿Chéé chíi'n? Jesús ca'n'a yā: Nguéeé 'caā'n'nū'n di. Nguéeé ca'n'a di ndúúcū 'aama n'daataá chí nguéeé ye'n'e di. Nguéeé diduucú di. Nguéeé caa'n'ma'n di nduudu yaadi ye'n'é mar 'áámá 'i'i'n'yā'n.

19 Diné'n'e di chεεcu di ndúúcū chiida di. Diné'n'e di 'i'i'n'yā'n na nii'n'nuún vaacú di tan'dúúcā chí ne'n'e di maā'n di.

20 Sa'n'ā 'díi'n mii'n ní ca'n'ā sa: Tanducuén'e chuū 'āā idiīn ndiī taachi sa'n'ā 'líi'n 'úú. ¿De'ē cá indai ye'n'é?

21 Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā: Ndúúti chí ne'n'e di chí cúúví n'dai ca di tuu'mi ní cue'n'e di ní n'diicui di tanducuén'e chí véé ye'n'e di ní ca'a di 'i'i'n'yā'n chí nguéeé ye'n'e yā. Tuu'mi ní ndaācā chí véé vaadi 'cuiica ye'n'e ná va'ai

chɛeti nguuvɪ chi cuuvɪ ye'n̄ di. Ní cuchíi di ní ca'n̄ a di nduucú.

²² Taachí sa'n̄ ā 'díí' mii' ch'iindiveen sa chuū, cuná'n̄ a sa ní s'neen ndaachi yíinú sa ti neené 'cuiica sa.

²³ Tuu'mi ní Jesús ca'n̄ a yā chii yā discípulos ye'n̄ e yā: Cuaacu ní'nyú' nga'n̄ á ngíi ndís'tiī chí ngí'ni chí cundaā 'áámá sa'n̄ ā 'cuiica naachí Ndyuūs nga'n̄ a ntii'nyu' yā na va'ai chɛeti nguuvɪ.

²⁴ Táámá cosa nga'n̄ á ngíi ndís'tiī chí 'ááma iti camello chí ch'ɛɛɛ ca nguée ti 'yuudūu 'tiicá ti, nguée ngí'ni ca chí cho'ó ti na nduutináán 'iini chí cheendi va'ai 'lín nguée ti 'áámá 'ii'yā' 'cuiica cu'téenu yā Ndyuūs ní cundáa yā naachí Ndyuūs nga'n̄ a ntii'nyu' yā na va'ai chɛeti nguuvɪ.

²⁵ Taachí ch'iindiveen discípulos ye'n̄ e yā chuū, néenē nadicádíinu' yā ní ca'n̄ a yā nguáán maa' yā: ¿Du'u cuuvɪ nanguan'āi?

²⁶ Jesús chí'ínu yā discípulos ní ca'n̄ a yā: Sa'n̄ ā ye'n̄ e in'yeendí 'cūū ní nguée cuuvɪ díi' sa chuū naati Ndyuūs cuuvɪ díi' yā tandu-cué'n̄ e.

²⁷ Tuu'mi ní Pedro mii' ní nan'guɛɛcúta'n̄ a sa ní ca'n̄ a sa chíi sa Jesús: N'diī Señor, cuin'diichí nī. Nús'ūū ní sn'neen 'nū tanducuén̄ e chí véé ye'n̄ e 'nū ní cuchíi 'nū ndúúcū n'diī. ¿De'ē ndaācā ye'n̄ e 'nū?

²⁸ Jesús ca'n̄ a yā chíi yā discípulos: Cuaacu ní'nyú', nga'n̄ á ngíi ndís'tiī, chí tiempo chí cuchíi taachí nducué'n̄ e nduuvɪ ngai ní Sa'n̄ a chí Daiyá Dendyuūs 'cuündi sa na trono ye'n̄ e sa ndúúcū dɛɛvɛ ch'ɛɛɛ ye'n̄ e maa' sa ní 'cuai sa ndís'tiī chí cuen'e nī ndúúcū sa. Ní ndís'tiī ní 'cuɛɛtē nī na ndi-ichuuvɪ tronos ní díi' nī juzgar ndu'u ndi-ichúúví ndaata ye'n̄ e 'ii'yā' Israel chí judíos yā. ²⁹ 'Āā du'ú nūu' chí cu'neen ná vaacu yā o 'dííu yā o ví'i yā o chiidá yā o chɛɛcú yā o n'daataá ye'n̄ e yā o daiya yā o yá'n̄ āa ye'n̄ e yā cáávā chí duuchí, 'ii'yā' mii' ndaāca cá yā táámá ciento más cá. Ní Ndyuūs ca'á yā 'ii'yā' mii' vida cuen'e daā'ma' ye'n̄ e yā ná va'ai chɛeti nguuvɪ. ³⁰ Néenē 'yaa' 'ii'yā' chí maa' snée yā cuáán chí vmnaa' ní 'ii'yā' s'een' 'cuɛɛtinée yā cuaa' chí cuayi-ivi ní néenē 'yaa' 'ii'yā' chí maa' snée yā cuaa' chí cuayiivi ní 'ii'yā' s'een' 'cuɛɛtinée yā cuaa' chí vmnaa'.

20

Ejemplo ye'n̄ e 'ii'yā' chí díi' yā ntii'nyu'

¹ Ca'n̄ a Jesús: Naachí Ndyuūs nga'n̄ a ntii'nyu' yā ye'n̄ e na va'ai chɛeti nguuvɪ ní tan'dúúcā 'áámá dueño chí véé yá'n̄ āa ye'n̄ e yā. Dueño mii' ní can'dáa yā cuaa' ná nguɛɛtiyaa' chí in'nuu' yā mozos chí díi' ntii'nyu' naachi véé díi'yú uvas ye'n̄ e yā. ² Ní indeé yā ndúúcū mozos taaca chí nadíí'vɛ yā mozos. Ní ca'n̄ a yā chí ca'a yā 'aama caadi plata nguuvɪ mii' ní dicho'ó yā mozos mii' chí díi' sa ntii'nyu' naachi véé díi'yú uvas ye'n̄ e yā. ³ Dueño mii' can'dáa yā na vaacu yā taandúú cuáán náá' n'gɛɛcú nuuu' nguɛɛtiyaa' ní cuén'e yā cuaa' nī'vɛɛ ní n'diichi yā ta n'duuvɪ sá'n̄ ā chí snée sa chí nguée ndaācā ntii'nyu' ye'n̄ e sa. ⁴ Ní ca'n̄ a yā chíi yā sa'n̄ ā s'een': Ndís'tiī, cuén'e nī díi' nī ntii'nyu' ye'n̄ e naachi véé díi'yú uvas ye'n̄ e. 'Úú ní nadíí'vɛ ndís'tiī tan'dúúcā chí tuumicadiinúú' chí n'daācā. Sa'n̄ ā s'een' ní cuen'e sa díi' sa ntii'nyu' mii'. ⁵ Ní can'dáa ntuu' yā taandúú cuáán naa' ingyá'n̄ ā. 'Ti-icá ntúū' cun'daa yā táánduu cuaa' náá' n'gɛɛcú 'iínú chíinū, 'tiicá ntúū' díi' yā n'nuú' yā mozos chí díi' sa ntii'nyu'. ⁶ Ní taandúú n'gɛɛcu ju'n̄ u chíinū cuen'e ntúū' yā ní ndaācā yā taanduu 'uuvɪ sa'n̄ ā chí nguée índaācā ntii'nyu' ye'n̄ e s̄ā. Ní ca'n̄ a yā chíi yā sa'n̄ ā s'een': ¿De'ē cúúví chí ndís'tiī snée nī 'muu' ní núú'má' nguuvɪ chí nguée ntii'nyu' chí idií' nī? ⁷ Sa'n̄ ā s'een' ca'n̄ a sa: Tí mar 'áámá 'ii'yā' nguée tee yā ntii'nyu' ye'n̄ e 'nū. Dueño mii' ca'n̄ a yā chíi yā sa'n̄ ā s'een': Ndís'tiī, cuen'e nī díi' nī ntii'nyu' naachi véé díi'yú uvas ye'n̄ e ní nadíí'vɛ ndís'tiī tan'dúúcā chí ituumicadiinúú' chí n'daācā. ⁸ Taachí cuen'e yā 'yá'n̄ āa, dueño mii' naachí véé díi'yú uvas mii' ca'n̄ a yā chíi yā sa'n̄ a chí nga'n̄ a ntii'nyu' sa ye'n̄ e mozos: 'Cuai dí mozos ní nadíí'vɛ di mozos chí ndaa sa cuayiivi. 'Cuiinu maa' ní nadíí'vɛ di mozos chí ndaa s̄ā cuayiivi. 'Cuiinu maa' ní nadíí'vɛ di mozos chí ndaa s̄ā cuayiivi 'tɛɛ 'tɛɛ. 'Cuiinu maa' ní nadíí'vɛ di mozos chí ndaa s̄ā vmnaa'. ⁹ Ndaa mozos chí chen'e s̄ā na ntii'nyu' mii' taan-duu na n'gɛɛcú ju'n̄ u chíinū ní nadíí'vɛ sa mozos. 'Áámá 'áámá s̄ā ndaāca s̄ā 'áámá

caadi plata yen'é sã. ¹⁰ Taachí ndaa mozos chí cheⁿe sã vmnaaⁿ ná ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ, nadacádiinuⁿ sã n'deēe cá tuūmī ndaāca sã. Mozos ntūūⁿ ndaāca sã 'áámá caadi tuūmī yen'e sã. ¹¹ Taachí nadíí'vẽ sã mozos ní neené n'deeē caⁿ'a mozos yen'e dueño yen'e naachi véé díí'yú uvas miiⁿ. ¹² Mozos ní caⁿ'a sa: Sán'a s'tīi ti 'āā 'ai chiīnū ndaā sa ní 'áámá hora nūuⁿ diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ní dáámá nūuⁿ nadíí'vẽ ní sán'a s'tīi ndúúcu nūs'uū. Nūs'uū ní diiⁿ nū ntiiⁿnyuⁿ ní ch'εetinée 'nū na 'yán'ā. ¹³ Dueño miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'á yā ní caⁿ'a yā chiī yā 'áámá cheε mozos: Ndis'tīi saⁿ'ā chí n'dai nduucú, nguée nduuví taaⁿ di nduucú. Nguée cunncaā idiīⁿ nduucú ndis'tīi. ¿'Áá nguée ndeé ndúúcu ní chí nadíí'vẽ ndis'tīi 'áámá caadi plata ní 'āā canée yiīnú nī? ¹⁴ Cuta'á ní chí tunéēⁿ ndis'tīi ní cunaⁿ'a nī. 'Úú ní nadicádiīnūⁿ chí nadíí'vẽ mozos chí ndaā sa cuayiivi tan'dúúca chí nadíí'vẽ ndis'tīi. ¹⁵ ¿'Áá nguée cuuvi diiⁿ 'úú tan'dúúca chí neⁿ'é ndúúcu tuūmī yen'é? ¿'Áá ngúí nguee ní ti 'úú ní n'daí? ¹⁶ 'Túúca 'iīn'yāⁿ chí snée cuáaⁿ vmnáaⁿ 'cuεetinée yā ndii cuaaⁿ cuayiivi. 'Iīn'yāⁿ chí snée cuayiivi ní 'cuεetinée yā cuáaⁿ vmnaaⁿ ti néenē 'yaaⁿ n'deeē 'iīn'yāⁿ chí 'cai Ndyuūs naati duu'vīi 'iīn'yāⁿ chí ndεεvε Ndyuūs.

Jesús ngaⁿ'a ntuuⁿ yā yen'e chí 'cuuvi yā
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesús cuheε yā na yāāⁿ Jerusalén ní cuen'é yā ndúúcu ndu'ū ndiichúví discípulos yen'é yā 'áámá lado. Ní Jesús caⁿ'a yā chiī yā discípulos taachi ngiicá yā: ¹⁸ Ndis'tīi ní maaⁿ ní cuheε yú na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ. 'Úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs 'iīn'yāⁿ s'een nca'á yā 'úú tá'āa chiiduú n'gεεté ndúúcu maestros chí ngi'cueeⁿ ley. 'Iīn'yāⁿ s'een ní diiⁿ yā condenar 'úú ní 'cuuvi. ¹⁹ Ní nca'a yā 'úú ta'a 'iīn'yāⁿ chí nguée ndaata yen'e 'iīn'yāⁿ Israel. 'Iīn'yāⁿ s'een ní 'cáaⁿnyuⁿneeⁿ yā 'úú ní 'cuen'e yā 'úú ní cu'neeⁿnga'á yā 'úú. Ní 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs miiⁿ nanduuchí ndiichi ndii 'íínú nguuvi yen'e nguaaⁿ tinán'ā.

Chí cheεcu Jacobo ndúúcu Juan chiica tá
yen'e 'áámá naaⁿ
(Mr. 10.35-45)

²⁰ Tuu'mi ní ndaā n'daataá yen'e saⁿ'ā Zebedeo nanáaⁿ Jesús miiⁿ ndúúcu daiya tá ní chiintii'ya tá nanáaⁿ Jesús miiⁿ ní dich'εεte tá 'yā ní chiica ta 'áámá favor. ²¹ Jesús ní caⁿ'a yā: ¿Dé'ε neⁿ'ē di? Táⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a tá: Taachí ndaa di naachi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di, caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di chí ndúú 'uūvī saⁿ'ā daiyá 'cuεεte sa 'diituu dí, 'aama sa ní lado tá cuaacu di ní taama sa ní lado tá 'cuée di.

²² Tuu'mi ní Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chiī yā 'iīn'yāⁿ: Nguée déenu ní de'ε chí ngiica ní. ¿'Áá cuuvi diiⁿ ní chí cú'u nuúⁿ ní yen'e chí n'geen yen'e vaso chí yen'e chí 'cueenú cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á ní maaⁿ ngeēdínūⁿnīⁿ chí cuta'á? Juan ndúúcu Jacobo miiⁿ ní ngaⁿ'a yā chí cuuvi diiⁿ yā. ²³ Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chiī yā 'iīn'yāⁿ s'een: Cuaacu níⁿnyúⁿ canée chí cu'ú ní yen'e vaso yen'é yen'e chí 'cueenú cuuvi ní canée chí cuta'á ní chí cheēdínūⁿnīⁿ chí 'úú ita'á. Naati nguée tunéēⁿ 'úú chí ca'á du'ū chí 'cuundi lado tá cuaācú o lado tá 'cuée. Lugar 'cūū ní Ndyuūs ca'á yā 'iīn'yāⁿ chí Ndyuūs 'cuundiyaáⁿ yā cáāvā 'iīn'yāⁿ.

²⁴ Taachí ndu'u ndíichí discípulos ch'iindiveēⁿ yā chuū, nduuvi taáⁿ yā yen'e nduu 'uūvi discípulos chí daiya saⁿ'ā Zebedeo. ²⁵ Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā discípulos ní caⁿ'a yā chiī yā 'iīn'yāⁿ s'een: 'Áā deenu ndis'tīi chí 'iīn'yāⁿ yen'e naciones chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ vεε poder yen'é yā nguaaⁿ 'iīn'yāⁿ yen'e naciones yen'é yā. Ní 'iīn'yāⁿ chí n'gεεte cá yen'e naciones ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yen'e tanán'a yā. ²⁶ Naati nguée 'tíicā cuuvi nguaaⁿ ndis'tīi. Saⁿ'ā chí neⁿ'e sa cúúví ch'εεte sa nguaaⁿ ndis'tīi canée chí dichíí'vẽ sa ndis'tīi. ²⁷ Saⁿ'ā chí neⁿ'e sa cūnee cuaaⁿ vmnaaⁿ ca yen'e ndis'tīi canée chí dichíí'vẽ ca sa ndis'tīi. ²⁸ Naati Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs nguée ndaā sa chí 'iīn'yāⁿ dichíí'vẽ yā saⁿ'ā ti maāⁿ sa dichíí'vẽ sa 'iīn'yāⁿ, ní chí ca'a sa vida yen'e maaⁿ sa tan'dúúca chí precio yen'e nuuⁿndi cáāvā chí nadanguaⁿ'ai yā 'yaaⁿ n'daí 'iīn'yāⁿ.

'Uūvī chí ngueenáaⁿ nduūvā yen'e sa
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Taachí Jesús ndúúcu discípulos yen'é yā can'daa yā yen'e yāāⁿ Jericó néenē 'yaaⁿ 'iīn'yāⁿ can'daa yā 'iīn'yāⁿ s'een. ³⁰ 'Uuvi saⁿ'ā chí ngueenáaⁿ chí vεēte sa nīiⁿnuúⁿ cyúúni

taachí ch'iindiveen sa chi Jesús cho'ó yā miiⁿ, 'cai yiicú sa ní caⁿ'a sa: N'diī Señor, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu nī nús'uu.

³¹ Néené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yaa'vi neeⁿ yā saⁿ'a s'eeⁿ chi cunēē 'diiiⁿ cheendi sa naati saⁿ'a s'eeⁿ ní n'gai yiicú cá sa: N'diī Señor, Daiya David, nneé ya'āi 'iinu nī nús'uu.

³² Jesús miiⁿ cheendii yā ní 'cai yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿De'ē neⁿ'é nī chi 'úú diiⁿ ndúúcu nī?

³³ Saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Señor, diiⁿ nī chí snaaⁿ 'nū.

³⁴ Tuu'mi ní Jesús, Daiya David, nneé ya'ai 'íinu yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní tuu'ví yā nduutináaⁿ sa. Ní hora miiⁿ nūuⁿ nduutináaⁿ sa nnguaaⁿ ní chí snaaⁿ sa. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa ndúúcu Jesús.

21

Jesús sndaa yā na yāāⁿ Jerusalén tan'dúúcā 'áamá rey

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Taachi Jesús ndaa niiⁿnuúⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén ní ndaa yā ná yiicú chi nguuví Olivos chí yeⁿ'é yāāⁿ 'líiⁿ chí nguuví Betfagé, dichó'o yā na 'uūví discípulos yeⁿ'é yā. ² Ní caⁿ'a yā chii yā discípulos: Cueⁿ'e nī na yāāⁿ 'líiⁿ chí canéé niiⁿnuúⁿ. Miiⁿ ní ndaaca nī 'áamá burra chí n'dēēchiichí tī ndúúcu daiya tī. Ndís'tiī ní n'daatí nī 'iiti ní candēē nī 'iiti 'muuⁿ. ³ Ní ndúúti chí 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ yaa'vi yā ndís'tiī yeⁿ'e 'iiti miiⁿ, caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī 'iiⁿ'yāⁿ ti Señor yeⁿ'e yú neⁿ'e yā 'iiti miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ caama nadicho'ó yā 'iiti.

⁴ Tanducuén'ē 'túúca chíi ní 'iicu cuuvi cuaacu chí caⁿ'a profeta chí ndēē yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ taachí dinguúⁿ yā chuū na libro yeⁿ'e Ndyuūs:

⁵ Cuuví nī 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā na yāāⁿ Sión 'túúca. Cun'diichí nī, Rey yeⁿ'e nī cuchii yā nanáaⁿ nī. Rey miiⁿ ní ndiicuúⁿ yā ní canduú yā burra 'líiⁿ. Ní burra 'líiⁿ ní daiya 'iiti chí candéé.

⁶ Discípulos cueⁿ'e yā ní diiⁿ yā tan'dúúcā chí Jesús miiⁿ dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁷ Ní candēē yā burra miiⁿ ndúúcu daiyá tī. Ní sn'duú yā cotón yeⁿ'é yā vmnáaⁿ yeⁿ'é burra 'líiⁿ. Ní Jesús miiⁿ ní canduú yā 'iiti.

⁸ 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'deee n'dái n'doo yā cotón yeⁿ'é yā cuaaⁿ cyúúni. Tanáⁿ'a yā chíica

yā dúuⁿnē yáⁿ'á ní n'doo yā cuaaⁿ cyúúni. ⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ chí cueⁿ'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí cueⁿ'e yā cuaaⁿ dáámí yā tucá'a yā 'cai yiicú yā, ní caⁿ'a yā: De'ē chúúca ch'ēte n'dai 'iiⁿ'yāⁿ chí Daiya rey David. De'ē chúúca n'dai 'iiⁿ'yāⁿ chí cuchii ndúúcu chí duuchi Señor miiⁿ. Dich'ēte yú Ndyuūs chí snée ná va'ai chēēti nguuví.

¹⁰ Taachí Jesús miiⁿ sndaa yā na yāāⁿ Jerusalén nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ tuumicadiínuuⁿ yā ní caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿Du'u rá sáⁿ'a 'cūū?

¹¹ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a yā: Sáⁿ'a 'cūū saⁿ'a profeta Jesús chí cuchii sá cuaaⁿ na yāāⁿ Nazaret yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea.

Jesús inadidēē yā yaācū templo

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Jesús miiⁿ sndaa yā ná yaācū templo yeⁿ'é Ndyuūs ní tun'dáa yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí in'diicui yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí ngái yā na yaācū miiⁿ. Ní chēecundaa yā mesas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dáaⁿ yā tuūmí yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní chēecú yā sillas yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí in'diicui yā 'yáádá palomas. ¹³ Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Na libro yeⁿ'e Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ 'túúca ngaⁿ'a: Vá'ai yeⁿ'é canéé chí duuchi va'ai naachi 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿngua'á yā, naati ndís'tiī ní diiⁿ nī chí yiivi yáává yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí díduucu.

¹⁴ Ní chēeti yaācū miiⁿ ndaa nanáaⁿ Jesús 'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenáaⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaā yó'ōo, ní Jesús miiⁿ diiⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e nducyaaca yā. ¹⁵ Naati chiiduu n'gēēēē ndúúcu maestros yeⁿ'e ley nduuví taāⁿ yā taachí n'diichi yā chí 'túúca idiiⁿ Jesús miiⁿ ní ch'iindiveén yā chuū. Ní saⁿ'ā dá'caīyāa n'gai sa ní caⁿ'a sa: De'ē chúúca ch'ēte saⁿ'ā chí Daiya rey David miiⁿ. ¹⁶ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: ¿'Áa n'giindiveén nī chí saⁿ'ā da'caīyāa ngaⁿ'ā sa? Jesús caⁿ'a yā: N'giindiveén. ¿'Áa nguēē n'geeⁿ ndís'tiī Nduudu yeⁿ'e Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ? Ní ngaⁿ'a 'túúca:

'Āā diiⁿ di chí da'caīyāa ndúúcu dacua'aá caata yā chí n'daāca n'dai yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁷ Jesús ní nan'daa yā yeⁿ'e yaācū miiⁿ. Ní nan'daa yā yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ ní cueⁿ'e yā na

yáān 'lín chi nguuví Betania. Ní mííⁿ canee yā nguīnū miiⁿ.

Jesús nga'a yā chi nguē n'dáacā yá'n'á ye'n'e n'guíidī yaa' nguuví chi nguē n'gui'i ye'n'e

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Chidéévé táámá nguuví, ní Jesús ndaa ntúuⁿ yā ná yáān miiⁿ ní chií cuicú yā.

¹⁹ Cuaaⁿ cyúúⁿ ní n'diichi yā 'áámá yá'n'á ye'n'e n'guíidī yaa' nguuví ní nuúⁿ cyúúⁿ, ní cuen'e yā naachí cutá'a yā n'guíidī miiⁿ, ní nguēé ndaaca yā n'gui'i ye'n'e, dámaāⁿ tá'aa. Ní Jesús ca'n'a yā chií yā yá'n'á 'túúcā: Dii yá'n'á, 'āā ntéé nguēcunéé 'cuūndī n'gui'i ye'n'e di. Tuu'mí nūⁿ ya'n'á miiⁿ nti'i.

²⁰ Taachí discípulos n'diichí yā chuū, ngen'e yíinú yā ye'n'e ní ca'n'a yā: ¿De'ē cúúví chi maā'ncheéte nuūⁿ nti'i n'guíidī yaa' nguuví?

²¹ Jesús nán'guēcúta'n'a yā ní ca'n'a yā chií yā discípulos: Cuaacu ní'nyúⁿ nga'n'á ngí ndís'tiī, ndúúti chi ndís'tiī i'téenu ní ní nguēé n'deēe nadicádínuuⁿ ní, nguēé dámaāⁿ chuū cuuvi diiⁿ ní ye'n'e n'guíidī yaa' nguuví naati cuuvi diiⁿ ní ndúúcū yīcū 'lín 'cūū chí caa'n'maⁿ ní cuuvi ní: Dii yīcū, cuví dí 'múúⁿ ní cuen'e di cundáá nuūⁿ di ná nuūⁿni'yá'n'á, ní cuuvi. ²² Tanducuén'e chi caaca ní naachí caa'n'ma'ngua'á ní, ndúúti chí cu'téenu ní, ní ndaācā ye'n'e ní.

Jesús nga'a ntiinyúⁿ yā tan'dúúcā 'iintye'n'e

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Taachí Jesús miiⁿ ndaá yā cheeti yaācū templo miiⁿ, chiiduú n'geéte ndúúcū 'iinyāⁿ ndiicúú chi nga'n'a ntiinyúⁿ yā ye'n'e yaācū ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ taachí ngí'cueeⁿ yā, ní ca'n'a yā chií yā Jesús: ¿Du'ú 'iintye'n'e nga'n'a yā chí 'túúcā idiíⁿ ní? ¿Du'ú 'iinyāⁿ tee yā poder chí caa'n'maⁿ ntiinyúⁿ ní 'túúcā?

²⁴ Nan'guēcúta'n'a Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā chií yā 'iinyāⁿ s'een: 'Úú ntúūⁿ ní intiingu-uneéⁿ ndís'tiī. Nduuti chí nan'guēcúta'n'a ní ye'n'é, tuu'mí ní cuuví ndís'tiī du'ú 'iintye'n'e tee yā poder 'úú chí idiíⁿ dendú'u chuū.

²⁵ Ye'n'e chí cheedinúⁿni Juan, ¿tií chíicā? ¿'Áá ye'n'e Ndyuūs chí canéé na va'ai cheeti nguuví o ye'n'e sa'n'á i'nyeedí 'cūū? Tuu'mí ní 'iinyāⁿ s'een ndeé yā nguááⁿ maáⁿ yā ní

ca'n'a yā: Nduuti chí caa'n'maⁿ yú chí ye'n'e nanguuvi, tuu'mí ní Jesús caa'n'maⁿ yā cuuvi yā s'uūⁿ: ¿De'ē cuuví chí nguēé s'teenú ní ye'n'e chí nga'n'a Juan miiⁿ? ²⁶ Ní nduuti chí caa'n'maⁿ yú chí ye'n'e sa'n'á i'nyeedí 'cūū, 'va'a yú 'iinyāⁿ ye'n'e yáāⁿ ti nducyaaca yā ní déenu yā chí Juan chí cheedinúⁿni ní 'aama profeta ye'n'é Ndyuūs.

²⁷ Ní nan'guēcúta'n'a yā ye'n'e Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā: Nguēé déenu 'nū. Jesús miiⁿ ní ca'n'a ntúūⁿ yā: 'Tiicá ntúūⁿ 'úú ní nguēé cuuví ndís'tiī du'u 'iintye'n'e tee yā poder 'úú chí idiíⁿ chuū.

'Áámá ejemplo ye'n'e 'uuví daiya yā

²⁸ Jesús ca'n'a yā: ¿De'ē inadacadiinúⁿ ndís'tiī ye'n'e chuū? Ca'n'á caa'n'maⁿ ndúúcū ndís'tiī ye'n'e 'áámá sa'n'á chí véé 'uūví daiya sa. Ndaā sa nanááⁿ 'áámá daiya sa ní ca'n'a sa: Díí daiyá, cuén'é di ní diiⁿ dí ntiinyuⁿ naachi véé dí'yú uvas ye'n'é. ²⁹ Daiya sa ní nan'guēcúta'n'a sa ní ca'n'a sa: Nguēé ne'n'é. Ch'iinu maaⁿ ní nadicádínuuⁿ sa chí nguēé n'daācā diiⁿ sa ní cuén'e sa diiⁿ sa ntiinyuⁿ miiⁿ. ³⁰ Ní cuen'e ntúūⁿ sa'n'á miiⁿ ní yaa'vi sa táámá daiya sa, ní 'tiicá ntúūⁿ ca'n'a sa chí sa daiya sa. Ní daiya sa mííⁿ nán'guēcúta'n'a sa ní ca'n'a sa: 'Tiicá, n'dií chiidá, ca'n'á. Naati nguēé cuen'e sa diiⁿ sa ntiinyuⁿ. ³¹ ¿De'ē inadacadiinúⁿ ndís'tiī? Naachi 'uūví daiya yā ¿chee chí diiⁿ tan'dúúcā chí ne'n'e chiidá yā? 'Iinyāⁿ s'een ca'n'a yā: Sa'n'á chí yaa'ví yā vmnaaⁿ. Jesús ca'n'a yā chí yā 'iinyāⁿ s'een: Cuaacu ní'nyúⁿ nga'n'á ngí ndís'tiī, chí 'iinyāⁿ chí inn'guēé ye'n'e impuestos ndúúcū n'daataá chí véé cá sa'n'á ye'n'e tá ca'n'á yā vmnaaⁿ ye'n'é ní naachí Ndyuūs nga'n'a ntiinyúⁿ yā. ³² Ti Juan chí cheedinúⁿni ndaā sa vmnááⁿ ndís'tiī. Chiica sá na 'áámá yúúⁿ cuaacu ní nga'n'a sa ye'n'e yúúⁿ cuaacu ye'n'e Ndyuūs ní nguēé s'téenu ní ye'n'e sa. Naati sa'n'á publicanos chí inn'guēé ye'n'e impuestos ndúúcū n'daataá chí véé sa'n'á s'ee ndúúcu tá s'téenu yā nduudu ye'n'e sa. Ndís'tiī, taachí n'diichí ní chuū chí 'āā diiⁿ Juan, nguēé ndaacadaamí ní ye'n'e nuu'ndi ye'n'é ní ní nguēé s'téenu ní chíiⁿ chí nga'n'a Juan miiⁿ.

'Áamá ejemplo ye'n'e 'i'in'yān chi nguεε n'dáácā idiin'yā ntiin'nyu'

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ Tuu'mi ní ca'n'a Jesús: 'Caandiveén nī táámá ejemplo chí 'tεε nguεε dáámá. Canéé 'áámá 'i'in'yān chí véé yá'n'āa ye'n'e yā ní chíinu yā dii'yu ye'n'e uvas na yá'n'āa ye'n'e yā. Ní din'dái yā 'áámá cheen ye'n'e yá'n'á 'lín nún'mán cuaa' 'diituú. Din'dái yā 'aama tanque naachi cuuví tun'dáa yā nuū'nīn ye'n'e uvas mii'n. Ní din'dái yā 'áámá torre nguaa' dii'yu uvas naachi mozos ye'n'e yā 'cuεetinéen sa dii'n sa cuidado n'gui'i uvas mii'n. Dueño mii'n ca'a yā yá'n'āa ye'n'e yā san'ā s'een chí dii'n sa ntiin'nyu' mii'n ní cue'n'e yā táámá país. ³⁴ Taachí snuū ca'a ye'n'e tiempo ye'n'e n'gui'i uvas mii'n chí túúmá yā, dueño dicho'ó yā mozos ye'n'e yā chí san'ā s'een nca'a sa n'gui'i uvas ye'n'e yá'n'āa, parte ye'n'e n'gui'i chí tuneen dueño. ³⁵ San'ā chí dii'n ntiin'nyu' na yá'n'āa mii'n sta'a sa mozos. 'Áámá ní ch'en'e sa, táámá ní ch'iin'nu' sa ní táámá ní chíitu sa. ³⁶ Dueño mii'n dicho'ó yā taandúú 'uūvi mozos, 'āā vi'i mozos chí che'n'e vmnaa'. 'Tiicá ntúūn dii'n sa ndúúcū mozos.

³⁷ Cuayiivi mii'n dichó'o yā daiya yā ti dueño mii'n ní nga'n'a yā: San'ā s'een ní dii'n sa honrar daiyá. ³⁸ Taachí san'ā s'een chí dii'n sa ntiin'nyu' ye'n'e yá'n'āa mii'n n'diichi sa daiya dueño mii'n, ca'n'a sa nguáán maa' sa: Sán'a 'tīi chí cuuví ye'n'e sa yá'n'āa 'cūū. 'Caa'n'nu' yú sán'ā mii'n ní ndúúcū chí véé naa' chí cuuví ye'n'e sa ní cuuví ye'n'e yú. ³⁹ Ní sta'ā sa daiya dueño mii'n ní tun'daa sa san'ā 'áámá lado ye'n'e chéēn ye'n'e dí'yú uvas mii'n ní ch'iin'nu' sa san'ā.

⁴⁰ Taachí ndaā dueño ye'n'e dí'yú uvas ¿de'ē dii'n yā ndúúcū san'ā chí idiin' ntiin'nyu' na yá'n'āa ye'n'é ya?

⁴¹ 'Iin'yān s'een ní ca'n'a yā: Dueño mii'n ní 'caa'n'nún'yā san'ā chí cúúncheen sa dii'n sa. Ní ca'á yā yá'n'āa yē'n'e yā naachi véé dí'yú uvas táámá 'i'in'yān chí dii'n yā ntiin'nyu' na yá'n'āa mii'n, 'i'in'yān chí ntée yā uvas chí tuneén yā na tiempo ye'n'e n'gui'i.

⁴² Jesús ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yān s'een: ¿'Áá nguéé n'geēn ndís'tiī naachi canéé nguūn na libro ye'n'e Ndyuūs chí nga'n'a 'túúcā: Tuūu chí 'i'in'yān chí idin'dái yā va'ai sta'á yā ní ch'ēécú yā 'áámá lado ti nguéé

ne'n'e yā. Tuūú 'cūū tuūú ch'εεtε ní dichí'vē ca ní canéé tuūu ch'εεtε esquina ye'n'é va'āi. Chuū ní Señor Ndyuūs dii'n yā. Chuū ní 'áámá chí nge'n'e yiinu yú taachí inaa' yú ye'n'e.

⁴³ Chíi' chí 'túúcā nga'á ngii ndís'tiī, chí naachí Ndyuūs nga'n'a ntiin'nyú' yā divíi yā ye'n'e ndís'tiī ní ca'á yā táámá 'i'in'yān chí ca'á yā n'gui'i chí tuneen lado ye'n'é Ndyuūs.

⁴⁴ 'Āā du'ú nūu' 'i'in'yān chí cun'dáá nduú yā vmnaa' na tuūu 'cūū ní caātū 'iíní ye'n'e yā. Naati 'āā du'ú nūu' 'i'in'yān chí cun'dáá nduūu tuūu 'cūū vmnaa' ye'n'e yā, 'cuíínú ndúúví yuūni yā.

⁴⁵ Taachí 'i'in'yān chíiduú n'geεtε ndúúcū 'i'in'yān fariseos ch'iindiveén yā chuū, 'i'in'yān s'een tuumicadínnu' yā chí ye'n'é yā nga'n'a Jesús mii'n. ⁴⁶ Nadicadínnu' yā taācā chí cuta'á yā Jesús mii'n naatí 'va'a yā 'i'in'yān ye'n'e yāān tí 'i'in'yān s'een i'téenu yā Jesús mii'n tan'dúúcā chí 'áámá profeta chí nga'n'a nduudu ye'n'é Ndyuūs.

22

'Áámá ejemplo ye'n'e 'viicu chí n'giindivaacú yā

¹ Jesús tuca'á yā ndee yā taama vmné'n'ēe ndúúcū ejemplos, ní ca'n'a yā: ² Naachí Ndyuūs nga'n'a ntiin'nyú' yā ye'n'e va'ai chεeti nguuvi tan'dúúcā 'áámá rey chí chiica yā 'viicu chí ch'iindivaacu sa'n'a daiya yā. ³ Ní dichó'o yā mozos ye'n'e yā chí yaa'vi sa 'i'in'yān chí ndíi yā invitado naati 'i'in'yān s'een nguéé nén'e yā ca'n'a yā. ⁴ Ní dichó'o yā tan'duuví mozos ní ca'n'a yā chíi yā mozos: Caa'n'ma' nī cuuvi nī 'i'in'yān chí ndíi yā invitado 'tíicā. 'Āā véé yaāa' comida mii'n. 'Āā ch'iin'nún' i'tiindu ye'n'é ní 'iiti chí 'viichεé. Tanducué'n'e 'āā véé yaāa'. Cuchií nī 'viicu. ⁵ Naatí 'i'in'yān s'een nguéé dii'n yā cuenta. 'Áámá yā ní cue'n'e yā cuéétí ye'n'e yā. Taama yā ní cue'n'e yā negocio ye'n'e yā. ⁶ Tanán'a yā ní sta'á yā mozos. Cu'n'u yā ndúúcū sa ní ch'iin'nu' yā mozos. ⁷ Taachi rey mii'n ch'iindiveén yā chuū, ndúúvi taa' yā. Ní dichó'o yā soldados ye'n'é yā ní ca'n'a ntiin'nyú' yā chí 'caa'n'nu' sá 'i'in'yān chí ch'iin'nu' yā mozos ye'n'é yā. Ní 'nee' ya'n'ā sa yāān vaacú 'i'in'yān s'een. ⁸ Tuu'mi ní ca'n'a yā chíi yā mozos ye'n'é yā: Cuaacu

ní'nyú' 'viicu mii' ní 'āā vée yaāā' caavā 'i'nyā' chí chí yā invitado naati nguée' n'dai taaví yā chí cuchii yā. ⁹ Maa' ní cue'ne nī na yúú' ní chí can'daā ye'ne yā'āa yāā' ní dí' nī invitar 'i'nyā' chí chí yā na 'viicu, 'i'nyā' chí ndaāca nī. ¹⁰ Mozos ní can'daa sa ní cue'ne sa cuaa' cyúú' ní nadaama sa nducyaaca 'i'nyā' chí ndaāca sa, 'i'nyā' chí cúúnchee' yā ndúú' 'i'nyā' chí n'dai yā. Ní ndaā nducyaacá 'i'nyā' s'ee' chí mozos 'cai sa ní n'deēe n'dái 'i'nyā' ndaá yā 'viicu mii'.

¹¹ Ní rey mii' chen'e yā n'diichi yā 'i'nyā' chí ndii yā invitado ní ndaācá yā 'áamá sa'ā chí nguée' cánúú' sá catecai sa ye'ne naachi n'giindivaacu yā. ¹² Ní ca'na yā chí yā sa'ā: N'diī amigo, ¿taācá chí ndāa nī 'muu' chí nguée' canúu' nī catecai nī ye'ne chí n'giindivaacú 'i'nyā'? Sa'ā mii' ní nguée' nan'guēcúta'na sa ye'ne yā. ¹³ Tuu'mi ní rey mii' ca'na yā chí yā mozos ye'ne yā: 'Caāchiichí nī ca'a sa ndúú' ta'a sa ní diví nī sa'ā ndii 'múú' ní 'cuēcú nī sa'ā cuaa' chuvá'āi na maāi'. Mí' cuēcú sa ní ché' 'di'nyu' sa cue'ne daā'man'. ¹⁴ Jesús ca'na ntúu' yā chuū: Néené 'yaa' yā chí Ndyuūs 'cuai yā naati duu'ví yā chí Ndyuūs ndeēvé yā.

Chí' chí ntiinguunee' yā ye'ne asunto ye'ne impuestos

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Tuu'mi ní 'i'nyā' fariseos cue'ne yā ní nduuvidaamá yā. Ní ndeé yā nguaa' maā' yā táacā cuuvi dí' yā chí Jesús mii' cásta'na nduudú ye'ne yā chí caa'mán' yā 'áamá nduudu yaadi. ¹⁶ Ní fariseos dicho'ó yā 'i'nyā' ye'ne yā ndúú' 'i'nyā' ye'ne Herodes mii' chí caa'mán' yā Jesús: N'diī maestro, déenu 'nū chí n'diī ní 'áamá sa'ā chí n'dai. N'diī ní dí' nī chí n'daācā. Ní cuaacu ní'nyú' ngi'cuee' nī yúú' ye'ne Ndyuūs. Ní nguée' 'va'a nī 'i'nyā' ti nguée' indéé nī cuidado táaca 'i'nyā'. ¹⁷ Maa' ní cúú' nī nús'uu: ¿De'ē inadacádí'nuu' nī? ¿'Áa canéé nguū' na ley chí nadí'vē 'nū emperador César tuūmí ye'ne 'nū o nguée'?

¹⁸ Jesús tuumicádí'nuu' yā chí 'i'nyā' s'ee' ní dí' yā chí nguée' n'daācā ní ca'na yā chí yā 'i'nyā' s'ee': ¿De'ē cúú' chí ne'ne nī n'diichineé' nī 'úú'? Ndís'tiī ní vē 'uū' chí nadacádí'nuu' nī. ¹⁹ Téé nī tuūmí chí

nadí'vē nī ye'ne impuesto. 'i'nyā' s'ee' ní ch'i'ni yā 'áamá tuūmí Jesús mii'. ²⁰ Tuu'mi ní Jesús mii' ca'na yā chí yā 'i'nyā' s'ee': ¿Du'u náá' chí canéé ná tuūmí? ¿Du'ū chí nguú'vī cánéé nguū'?

²¹ 'i'nyā' s'ee' ní ca'na yā: Naa' emperador César cānee. Ní Jesús ca'na yā chí yā 'i'nyā' s'ee': Nca'a nī tuūmí emperador César chí' chí ye'ne sa ní ca'a nī Ndyuūs chí ye'ne Ndyuūs.

²² Taachí ch'iindiveé' yā chuū, chen'e yinu yā ní cue'ne yā.

Chí' chí ntiinguunee' yā ye'ne chí 'i'nyā' nduuchi yā ye'ne nguaa' tiná'ā
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Nguuvi mii' 'i'nyā' saduceos ndaá yā nanáá' Jesús mii'. 'i'nyā' saduceos nga'na yā chí nguée' índuuchi 'i'nyā' ye'ne nguaa' tiná'ā. Ní ntiinguunee' yā Jesús, ²⁴ ní ca'na yā: N'diī maestro, Moisés mii' ca'na sá chí 'āa du'ú nūu' sa'ā chí 'cuū'vī sa ní nguée' ch'iindí daiya n'daataá ye'ne sa tuu'mi ní 'di'nyu' sa 'caandavaacu sa ndúú' n'daataá mí'. Ní sa'ā mii' ní 'cuūndí daiya sá lado ye'ne 'dí'nyu' tiná'ā. ²⁵ Maa' ní vée ndeēchē sá'na nūu' ye'ne chēcú sa ye'ne chíidá sa. Sá'na vmnaa' mii' ní ch'iindivaacu sa ní ch'iī sa. Ní nguée' daiya n'daataá ye'ne sa. Ní canee n'daataá ye'ne sa. Ní 'dí'nyu' sa ní canee sá ndúú' tá. ²⁶ 'Tiicá ntúū' chó'ōo ye'ne ndii chí' ndii 'uuvi sa'ā. 'Tiicá ntúū' chó'ōo ye'ne sa'ā chí ndii 'i'nyā'. 'Tiicá ntúū' chó'ōo ye'ne sa'ā s'ee' nduu ndeēchē sa. ²⁷ Ndí' ná ch'iinú' ní ch'iī ntúū' n'daataá mii'. ²⁸ Taachí nduuchi 'i'nyā' ye'ne nguaa' tiná'ā, naachí ndeēchē sa'ā s'ee' ní ¿chee sa chí n'daataá ye'ne sa tá'ā caati nducyaaca sá canee sá ndúú' tá?

²⁹ Tuu'mi ní Jesús mii' ní nan'guēcúta'na yā ní ca'na yā chí yā 'i'nyā' s'ee': Ndís'tiī ní nguée' n'daācā nadicádí'nuu' nī, ti nguée' déenu nī taacā nga'na na libro ye'ne Ndyuūs naachi canéé nguū'. Ndí' nguée' ndúú' déenu nī poder ye'ne Ndyuūs. ³⁰ Ti naachí nduuchi 'i'nyā' ye'ne nguaa' tiná'ā, nguée' 'caandavaacú yā. Ndí' nguée' ca'a ra yā chí 'caandavaacu daiya yā ti cuuvi yā tan'dúú'cā ángeles chí dichí'vē Ndyuūs chí canéé yā na va'ai che'ti nguuvi. ³¹ Naati ye'ne chí nduuchi yā ye'ne nguaa' tiná'ā, ¿'áa nguée' n'gee' nī chí maā' Ndyuūs ca'na

yā yeⁿē taachí caⁿa yā 'túúcā?: 32 'Úú ní Ndyuūs yeⁿē Abraham ndúú^c Isaac ndúú^c Jacob. Ndyuūs miiⁿ ní nguée Ndyuūs yeⁿe tináⁿā ti yeⁿē 'iiⁿyāⁿ chi sндуuchi.

33 Taachí nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ch'iindiveén yā chuū, cheⁿe yiinú yā yeⁿē nduudu yeⁿe Jesús miiⁿ tan'dúú^cā chi ngi'cueeⁿ yā.

*Mandamiento chi ch'εεε ca
(Mr. 12.28-34)*

34 Tuu'mi ní saⁿā fariseos taachí ch'iindiveén yā yeⁿe chi Jesús diíⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ saduceos 'āā ntée caⁿa yā ndúú^c Jesús miiⁿ, fariseos miiⁿ nduuvídaamá yā.

35 'Áámá saⁿa fariseo abogado chí ngi'cueeⁿ sa chí ngaⁿā ley miiⁿ neⁿe sa n'diichinéⁿ sa Jesús ní ntinguunéⁿ sa 'iiⁿyāⁿ. Ní caⁿa sá chii sa Jesús: 36 N'diī Maestro, ¿chéé mandamiento chí ch'εεε n'dai ca yeⁿē na ley yeⁿē Moisés?

37 Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā: Dinéⁿe di Señor Ndyuūs yeⁿē di ndúú^c nún^mán stáává yeⁿē di ndúú^c nún^mán alma yeⁿē di ndúú^c nún^mán vaanicadínnūⁿ yeⁿē di. 38 Chuū chí vmnaaⁿ ní ch'ééⁿ ca chí cuuvi tanáⁿā mandamientos. 39 Ndiichi ndii 'úúví tan'dúú^cā chí vmnáán vmnaaⁿ: Dinéⁿe di 'iiⁿyāⁿ na niiⁿnuúnⁿ vaacú di tan'dúú^cā chí neⁿe di maāⁿ di. 40 Yeⁿē ndúú 'uúví mandamientos miiⁿ canee tan-ducuéⁿē yeⁿe ley Moisés miiⁿ ndúú^cā ndu-udu chí ngaⁿa profetas ndii cuááⁿ vmnaaⁿ.

*¿Du'u 'iiⁿyāⁿ chí daiya Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)*

41 Taachí 'iiⁿyāⁿ fariseos ndiidáámá yā Jesús ntinguuneeⁿ yā fariseos, 42 ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē nadicadínnūⁿ ndís'tiī yeⁿe Cristo? ¿Du'ū daiyá 'iiⁿyāⁿ 'cúū? Ní fariseos caⁿa yā chii yā: Daiya David miiⁿ.

43 Ní Jesús caⁿa yā chii yā fariseos: ¿Táácā cuuvi David miiⁿ na espíⁿitu yeⁿe sa ní caⁿa sa chí Cristo ní Señor? Ní caⁿa yā chuū:

44 Caⁿa Señor Ndyuūs miiⁿ chii yā Señor Cristo yeⁿé: 'Cuūndi di lado tá cuaacú chí lado yeⁿe honor ndíí 'úú cu'neéⁿ 'iiⁿyāⁿ chí contra yeⁿē di cuaaⁿ ndii yā na ca'a di tan'dúú^cā chí enemigos ní 'áámá banco 'lííⁿ.

45 Maaⁿ ní nduuti chí David miiⁿ caⁿá yā yeⁿe Cristo chí Señor yeⁿé yā, ¿táácā cuuvi chí chí Señor miiⁿ ní daiya David 'iiⁿyāⁿ?

46 Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguée cuuvi nan'guεεcútaⁿa yā yeⁿē mar 'áámá. Ndií nguuvi miiⁿ s'neeⁿ naaⁿ yā ntinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ.

23

*Jesús ngaⁿa yā chí diíⁿ yā cuidado yeⁿe
maestros chí ngi'cueeⁿ ley ndúú^c 'iiⁿyāⁿ
fariseos*

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

1 Jesús yaaⁿvi yā 'iiⁿyāⁿ ndúú^c discíⁿpulos yeⁿe yā ní caⁿa yā: 2 Maestros chí ngi'cueeⁿ ley ndúú^c 'iiⁿyāⁿ fariseos, 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ deenu n'dai yā ní ngi'cueeⁿ yā ní caaⁿmaⁿ cuaacú yā ley yeⁿe Moisés. 3 'Tiicá ntūūⁿ cu'téenu ndís'tiī ní diíⁿ nī tan'duucā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿa yā, naati nguée diíⁿ nī tan'dúú^cā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ idiíⁿ yā tí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿa yā yeⁿe ley naati nguée 'túú^cā idiíⁿ yā.

4 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní diíⁿ yā tan'dúú^cā chí 'caachiichí yā cheⁿdi chí n'gii taaví chí 'iiⁿyāⁿ nguée cuchéⁿ yā ní ngaⁿá yā chí 'iiⁿyāⁿ canéⁿ chí cuchéⁿ yā. Naati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ maāⁿ yā ndíí nguée neⁿé yā 'neeⁿ nduutitáⁿa yā chí tuuⁿvi yā cheⁿdi miiⁿ ní diíⁿ yā. 5 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní idiíⁿ yā nducuéⁿē ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yā caati tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ snáaⁿ yā ní n'diichí yā táácā idiíⁿ yā. Neⁿé yā candεε yā chí canéⁿ nguūⁿ chí yeⁿē Ndu-udu yeⁿe Ndyuūs ní s'neeⁿ yā 'áámá caja 'lííⁿ ní dich'iichí yā 'áámá yiiⁿmaⁿ ní s'neeⁿ yā maaⁿ ta'a yā ní ncheⁿé yā. Ní n'gēⁿti núūⁿ yā vestido yeⁿe yā chí n'geē 'nūūⁿ ca. 6 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní neⁿe yā 'cuundí yā sillas chí yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ch'εεε taachí caⁿá yā 'áámá 'viicu chí cheⁿé yā. Ní neⁿe yā 'cuundí yā sillas yeⁿe honor chí vmnáán vmnaaⁿ ná yáacu sinagogas. 7 Ní neⁿe yā chí tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ diíⁿ n'daacá yā ní diíⁿ yā saludar 'iiⁿyāⁿ taachí sneé yā cuaaⁿ nīⁿvēē ní neⁿe yā chí 'iiⁿyāⁿ caaⁿmáⁿ yā, maestro, maestro, taachí diíⁿ yā saludar 'iiⁿyāⁿ.

8 Naati ndís'tiī ní nguée neⁿe nī chí caaⁿmaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nī maestro tí 'áámá 'iiⁿyāⁿ nūūⁿ chí maestro ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí Cristo. Ní nducyaaca ndís'tiī ní hermanos yeⁿe nī víⁿ. 9 Nguée caaⁿmaⁿ nī yeⁿē mar

'áamá 'iinyān ye'n'e yá'n'āa 'cúu: N'diī chiiduú padre, ti dámaān 'áamá chi Chiida yú chí Ndyuūs chi canéé na va'ai chεeti nguuví. ¹⁰ Ndíí nguée ndúú caa'n'ma' rá yā ye'n'e nī: Maestro, ti 'áamá chi maestro ye'n'e nī chi Cristo. ¹¹ 'Ii'nyān chi ch'εεte ca yā ye'n'é nī canee chi dichí'vε yā ndís'tiī. ¹² Ní 'iinyān chi dí'n yā chi cuuví ch'εεte maán yā, 'iinyān mii' cuuví ndiicuú' yā. 'Ii'nyān chi idiín yā chí maán yā ndiicuú' yā, cuuví ch'εεte yā.

Jesús caa'n'mán yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e 'iinyān fariseos

(Mk. 12.40; Lc. 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³ Naati de'ε chúúcā ya'ai ye'n'é ndís'tiī, maestros chi ngi'cueen ley ndúúcū 'iinyān fariseos, ndís'tiī 'uūvī naa'n 'uūvī cheendí nī, ti nguée ngi'cueen nī ye'n'e naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú' yā nanáán 'iinyān ye'n'e i'yee'ndí 'cūū. Ndíí nguée ndúú maa'n ndís'tiī cundáa nī va'ai chεeti nguuví. Ndíí nguée n'guú' nī tanán'a 'iinyān chí ne'n'e ndaá yā chí cūndaa yā.

¹⁴ De'ε chúúcā ya'ai ye'n'é ndís'tiī, 'iinyān chi dingúū' ní ngi'cueen nī ley ndúúcū 'iinyān fariseos, ti ndís'tiī 'uūvī náán 'uūvī cheendí nī, ti ndivíi nī va'ai ye'n'é n'daataá nguá'āa. Ní néené n'deēe nga'n'a nī taachi nga'n'angua'á nī nanáán nducyaaca 'iinyān. 'Úú nga'n'á chi ch'εεte ca castigo ye'n'e nī nguuví ye'n'e juicio.

¹⁵ De'ε chúúcā ya'ai ye'n'é ndís'tiī, maestros chi ngi'cueen ley ndúúcū ndís'tiī 'iinyān fariseos ti ndís'tiī 'uūvī naa'n 'uūvī cheendí nī. Ndís'tiī ní chiicá nī ndíí yá'n'āa ya'n'ai táámá lado nuū'n'n'yán'ā ní dí'n nī chi 'áamá 'iinyān i'téenu yā tan'dúúcā ndís'tiī. Ní taachí 'iinyān cu'téenu yā tan'dúúcā ndís'tiī ne'n'é nī, idiín nī chi 'iinyān mii' ní 'uūvī tanto cuuví yā ye'n'é daiya infierno nguée ti chí ndís'tiī. ¹⁶ De'ε chúúcā ya'ai ye'n'e ndís'tiī, chi ngi'cueen nī tan'dúúcā 'iinyān chi ngueenáán. De'ε inadacádíínuu' ndís'tiī. Nduuti chi 'áamá 'iinyān ca'n'a yā chí dí'n yā 'áamá cosa ní 'cuaí yā, “cáávā yaācū templo”, tuu'mi ní nguée de'ε vεε nacádíínuu' nī ye'n'e chuū, naati nduuti chí 'iinyān 'cuaí yā, “cáávā 'dii'nguān” chí véé chεeti yaācū templo mii', tuu'mi ní 'iinyān mii' canee cuu'mi' chí dí'n yā chí caa'n'mán yā chí ca'n'a yā chí dii' yā.

¹⁷ Ndís'tiī ní 'iinyān chí nguεε deenu ti tan'dúúcā 'iinyān ngueenáán 'tiicá nī. ¿Chεε cá ch'εεte ca? ¿'Áá 'dí'nguān mii' o yāacū mii' chí dii' chí didεεvε 'dí'nguān mii' cucááva Ndyuūs? ¹⁸ 'Tiicá ntúū' ndís'tiī: Ndúúti chí 'áamá 'iinyān ca'n'a yā chí dí'n yā 'áamá cosa, ní n'gai yā, “cáávā nátaí”, nguée de'ε vεε nacádíínuu' nī ye'n'é. Naati ndúúti chí 'iinyān n'gai yā, “cáávā ofrenda” chí candúú vmnáán ye'n'é nátaí, tuu'mi ní 'iinyān mii' canee cúu'mi' chí dí'n yā chí ca'n'a yā chí dii' yā. ¹⁹ Ndís'tiī ní tan'dúúcā 'iinyān chí chεechí tií' o 'iinyān chí ngueenáán, 'tiicá nī ti ¿chεε ca chí ch'εεte ca? ¿'Áá ofrenda mii' o nátaí chí dii' chí ofrenda mii' ní didεεvε cucáávā Ndyuūs? ²⁰ 'Tíicā. 'Ii'nyān chí n'gai yā, “cáávā nátaí”, n'gai yā cáávā nátaí ndúúcū tanducuén'e chí canduū nátaí. ²¹ 'Ii'nyān chí n'gai yā, “cáávā yaācū templo”, nguée dámaān nga'n'a yā cáávā yaācū templo mii' naati cáávā maán Ndyuūs chí canéé na yaācū templo mii'. ²² 'Ii'nyān chí n'gai yā, “cáávā va'ai chεeti nguuví”, n'gai yā cáávā trono ye'n'e Ndyuūs ní cáávā Ndyuūs chí véε yā na trono mii'.

²³ De'ε chúúcā ya'ai ye'n'e ndís'tiī, maestros chí ngi'cueen yā ley ndúúcū 'iinyān fariseos, ndís'tiī 'uūvī naa'n 'uūvī cheendí nī. Ndís'tiī ní nga'á nī Ndyuūs 'áamá ndiichi parte ye'n'e yaātā chí yíiví, ndúúcū yaātā anís, ndúúcū yaātā comino. Ní ndís'tiī ní s'née' nī 'aama lado cosas chí n'gεεte ca ye'n'e na ley, chíín chí n'diichí nī nuu'ndi ye'n'e 'iinyān ndúúcū vaadī cuaacu ndúúcū vaadī ya'ai 'iinu ndúúcū vaadī i'téenu. Chuū canee chí dí'n nī ní dí'n nī táámá naa'n dendu'ū. ²⁴ Ndís'tiī 'iinyān chí tan'dúúcā chí ngueenáán chí candεε nī 'iinyān. Dí'n nī tan'dúúcā chí i'yaán nī 'áamá 'yaācū ye'n'é nuū'n'n' chí cu'ú nī naati cu'ú nī iiti camello chí ch'εεte.

²⁵ De'ε chúúcā ya'ai ye'n'é ndís'tiī, maestros ye'n'e ley ndúúcū 'iinyān fariseos, ndís'tiī ní 'uūvī naa'n 'uūvī cheendí nī, ti inadεεvε nī cuaa' daami ye'n'e vaso ndúúcū cu'ú, chí tan'dúúcā cuerpo ye'n'e maán nī, naati cuáán chεētí nī ní ndiituú ndúúcū chí diduucú nī ndúúcū tanducuén'e chí nguεε n'daācā. ²⁶ 'Caandivee' nī ndís'tiī 'iinyān fariseos chí tan'dúúcā chí ngueenáán. Dii'

cá nī chí didεεvé nī chí cuaaⁿ chεεti vaso ní 'tiicá ntúūⁿ cu'u, tuu'mi ní cuuvi dεεvé nī cuaaⁿ chuváⁿ 'āi vaso miiⁿ.

27 De'ε chúúcā ya'ai yen'e ndís'tiī, maestros yen'e ley ndúúcū 'iī'yāⁿ fariseos, ndís'tiī 'uuvī naaⁿ 'uūvī cheendí nī, ti ndís'tiī ní tan'dúúcā yaīnyāⁿ 'cuéé chí cuaaⁿ daami miiⁿ n'dεεvé chí nneⁿ 'ē yaāchī caaca, ti cuaacu níⁿnyúⁿ cuááⁿ chεεti miiⁿ ndiituú 'iīni yen'e tináⁿ 'ā ndúúcū taanduvéé cosas chí vaati. 28 'Tíicā ndís'tiī ti cuaacu níⁿnyúⁿ n'gīⁿ 'i nī 'iī'yāⁿ chí ndís'tiī ní saⁿ 'ā chí n'dai ndís'tiī naati cuaaⁿ chεεti nī ndiituú ndúúcū nduudu yaadi ndúúcū nuuⁿndi.

29 De'ε chúúcā ya'ai yen'e ndís'tiī, maestros yen'e ley ndúúcū 'iī'yāⁿ fariseos, 'iī'yāⁿ 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí nī, ti idin'dái nī yaīnyāⁿ yen'e 'iī'yāⁿ chí n'dai taachi snēe yā iⁿyeendí 'cūū. 30 Ndís'tiī ní ngaⁿ 'á nī 'tíicā: Ndúúti chí nús'uu ch'εεtinée 'nū tiempo chí ch'εεtinée chiidá 'nū cuááⁿ vmnaaⁿ, nguéé chinnee 'nū ch'iīⁿ 'núⁿ 'nū profetas taachi cungeé yuūuⁿ yen'e yā. 31 'Tíicā ndís'tiī ní ngaⁿ 'á nī nduudu cuaacu yen'e maáⁿ nī ti ndís'tiī ní dáiyá 'iī'yāⁿ chí ch'iīⁿ 'nuⁿ yā profetas. 32 Ndís'tiī ní canéé chí diīⁿ nī tan'dúúcā chiidá nī.

33 Ndís'tiī ní tan'dúúcā cúú 'tíicā ndáátá yen'e nī. ¿Táácā cuuvi nguáⁿ 'ai nī yen'e castigo yen'e infierno? 34 Cáávā chuū 'úú ní dicho'ó nanááⁿ ndís'tiī profetas chí candεe yā Nduudu yen'é Ndyuūs, ndúúcū 'iī'yāⁿ chí déenū, ndúúcū 'iī'yāⁿ chí ngi'cueeⁿ ley. N'dúúví 'iī'yāⁿ s'eeⁿ ní ndís'tiī ní chita'á nī 'iī'yāⁿ ní chí'neeⁿnga'á nī 'iī'yāⁿ. Tá n'duuvi yā ní ch'eⁿ 'é nī 'iī'yāⁿ na yaācū sinagogas yen'e nī ní can'dáa nī 'iī'yāⁿ ndiī na 'áámá yāāⁿ táámá yāāⁿ chí ch'eenú yā chíi. 35 Ní ndís'tiī ní ca'á nī cuenta yen'e nducuéⁿ 'e yuūúⁿ yen'e 'iī'yāⁿ chí n'dai chí 'iī'yāⁿ yen'é nī ch'iīⁿ 'núⁿ yā 'iī'yāⁿ na yáⁿ 'āa 'cūū ndiī yuūúⁿ yen'e Abel chí saⁿ 'ā n'dai ndiī yuūúⁿ yen'e Zacarías daiya saⁿ 'ā Berequías chí ndís'tiī ch'iīⁿ 'nuⁿ nī náávtaⁿ 'ā yen'e yaācū miiⁿ ndúúcū nátaī miiⁿ. 36 Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ 'á ngiī ndís'tiī: Castigo yen'e tanducuéⁿ 'e chuū canee vmnaaⁿ 'iī'yāⁿ chí snée yā maaⁿ tiempo 'cūū.

Jesús ngεecu yā cáávā 'iī'yāⁿ yen'e yāāⁿ Jerusalén

(Lc. 13.34-35)

37 Ní ngaⁿ 'a Jesús: Ndís'tiī 'iī'yāⁿ yen'e yāāⁿ Jerusalén, ndís'tiī 'iī'yāⁿ yen'e yāāⁿ Jerusalén, chí ch'iīⁿ 'núⁿ nī 'iī'yāⁿ profetas ní chí chiītuú nī 'iī'yāⁿ chí Ndyuūs dicho'ó yā nanáaⁿ nī. Néené n'deēe 'cuūví neⁿ 'é nadaamá daiya nī tan'dúúcā tú'ū chí inadáámá tī daiya tī maaⁿ ngεechi tī ní nguéé 'cuuⁿ nī. 38 Ndís'tiī, n'diichí nī. Ndyuūs chí'neeⁿ yā ndís'tiī ndúúcū vaacú nī dámaāⁿ. 39 Tī 'úú ní ngaⁿ 'á ngiī ndís'tiī, ti ndiī maaⁿ ní 'āa ntéé snaaⁿ nī 'úú ndiī ndaa tiempo taachi caaⁿ 'maⁿ nī: De'ε chúúcā n'dai 'iī'yāⁿ chí cuchii yā ndúúcū chí duuchi Señor chí Daiyá Dendyuūs miiⁿ.

24

Jesús ngaⁿ 'a yā chí yaācū templo miiⁿ ní ntuvii

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Taachi Jesús miiⁿ nan'dáa yā yen'e yaācū templo cueⁿ 'é yā. Discípulos yen'é yā ní ndaa yā nanáaⁿ yā ní n'gīⁿ 'i yā Jesús miiⁿ va'ai s'eeⁿ yen'e yaācū templo miiⁿ. 2 Jesús miiⁿ ní n'guεecútaⁿ 'a yā ní caⁿ 'a yā: ¿Áá inaaⁿ ndís'tiī nducyáácá chuū? Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ 'á ngiī ndís'tiī, chí nguéé cunee tuūu cuaaⁿ vmnaaⁿ yen'e ví'ī chí nguéé ntuvii.

Jesús ngi'cueeⁿ yā dε'ε chí cuuvi taachi 'āa ndaa nīⁿnuúⁿ nguuví chí 'cuiinu iⁿ 'yeēⁿdi

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Jesús véε yā ná yīcū chí nguuvi Olivos. Discípulos ndaa yā nanáaⁿ yā taachi canéé yā damáaⁿ yā ní caⁿ 'a yā chíi yā Jesús: Cúúví nī nús'uu tíi cuaⁿ 'ā cuuví chuū. ¿De'ε señal 'cuuⁿ 'mīⁿ nī taachi 'āa ndaa nī taama vmnéⁿ 'ēe ní taachi 'cuiinu iⁿ 'yeēⁿdi?

4 Jesús nan'guεecútaⁿ 'a yā yen'e yā ní caⁿ 'a yā: Cundée nī cuidado chí mar 'áámá 'iī'yāⁿ nguéé canche'éi yā ndís'tiī. 5 'Yááⁿ n'dái 'iī'yāⁿ ndaa yā ndúúcū chí duuchi ní caaⁿ 'maⁿ yā 'tíicā: 'Úú chí Cristo 'úú. Ní canche'éi yā 'yaaⁿ n'dái 'iī'yāⁿ. 6 Ní 'caandiveéⁿ nī chí véε caandaá ní 'caandiveéⁿ nī chí 'cuūndī caandaá. Cundée nī cuidado chí 'iī'yāⁿ s'eeⁿ nguéé castaⁿ 'a vaanicádiinúúⁿ yen'e nī ti canéé chí chíiⁿ nducuéⁿ 'e dendu'ū

chi 'túúcā cuuvi, naatí 'āā cuéé chí 'āā 'cuiinu i'n'yee'ndī. ⁷ Ti 'áámá nación 'cuu'man ndúúcū taama nación, ní 'áámá rey ndúúcū nducué'n'e país naachi nga'a nti'nnyu' yā contra ye'n'e taama rey ndúúcū nducué'n'e país naachi chí nga'a nti'nnyu' yā. Ndaá tiempos chi cuiicu ndúúcū tiempos chi 'i'n'yān 'cueenú yā cuuvi cáávā chí ya'ai ye'n'é yā, ní ndúúcū tiempos chí inu'u yá'āa n'deee cuáán n'dai. ⁸ Taachí cuuví dendú'ū chí 'túúcā ní chíi tuu'mi ní cáámá cúū'nga'a vaādī ya'ai.

⁹ Tuu'mi ní 'i'n'yān s'een ní nca'a yā ndís'tiī na ta'a 'i'n'yān chí 'cueenu nī cuuvi ní 'caan'nú' yā ndís'tiī. Ní nducyáácá 'i'n'yān nguéé cuaa' yā ndís'tiī caavā chí nga'a nī chí duuchí. ¹⁰ Ní tiempo mii' neen' 'yaa' 'i'n'yān chí 'āā i'téenu yā ye'n'e 'úú ní 'cueenú yā cuuvi. Ní 'áámá yā caan'mán yā contra ye'n'e taama yā chí i'téenu yā. Ní 'āā ntéé ne'n'é yā vi'ī. ¹¹ Ní neen' 'yaa' 'i'n'yān profetas falsos chí nguéé nga'a yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ndaa yā ní cannche'ei yā 'yaa' n'dái 'i'n'yān. ¹² Ní cáávā chí 'i'n'yān neen' dinuu'ndí yā. 'Āā ntéé ne'n'e yā 'áámá yā táámá yā vi'ī. ¹³ 'I'n'yān chí cuchéé yā ní 'áámá i'téenu yā ye'n'é Ndyuūs ndii tiempo chí 'cuūvi yā ní nguán'ai yā. ¹⁴ Ní nduūdū cuaacú 'cūū chí ngai ye'n'é naachi Ndyuūs nga'a nti'nnyu' yā 'i'n'yān canéé chí caan'man yā nanáán nducué'n'e i'n'yee'ndī. Ní nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ní cūnee chí 'caandiveén 'i'n'yān ye'n'e tanducué'n'e nación ye'n'e núú'mán i'n'yee'ndī tuu'mi ní ndaa chí 'cuiinu i'n'yee'ndī.

¹⁵ Taachí ndís'tiī snaa' nī tanducué'n'e chí cunncaā ca tan'dúúcā chí dinguu' profeta Daniel ndii cuáán vmnaa' taachi cheendí yā na cuaa' chí santo tuu'mi ní ndís'tiī ndúúcū 'i'n'yān chí n'geen yā túúmícadíínuu' yā ye'n'é. ¹⁶ Ní tiempo ye'n'e chúū, 'i'n'yān chí snée yā na yá'āa Judea cáánu yā ca'ná yā cuaa' yiícū. ¹⁷ Ní 'i'n'yān chí sndúu yā tiín va'āi nguéé ngua'ái yā chí cuta'á yā 'tēe chí snúū' chēeti va'āi ti cáánu yā. ¹⁸ 'I'n'yān chí canée yā cuēeti nguéé nguēcundí yā na vaacu yā chí cuta'á yā tiínuu' ye'n'e yā ti cáánu yā. ¹⁹ Dē'ē chúúcā ya'ai ye'n'é n'daataá chí vée daiya tá chēeti tá ndúúcū n'daataá chí ngiicu dacua'āa ye'n'é tá nguuví s'een chí

cáánu yā. ²⁰ Caa'n'ma'ngua'á nī chí taachí ndaa nguuví chí cáánu nī, nguéé tiempo chí 'iichē ndíí nguéé ndúú nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúú' nī. ²¹ Tuu'mi ní ndaa nguuví chí neén' 'cueenu cá nī cuuvi chí nguéé n'diichi nī, ndíí nguéé ndúú ndíí naachi chinga'ā ye'n'e i'n'yee'ndī, ndíí máán, ndíí nguéé ndúú snaa' ra nī cuayiivi. ²² Ndúúti chí Ndyuūs nguéé 'āā diduu'ví yā tiempo chí 'cueenu cá nī cuuvi mar 'áámá 'i'n'yān nguéé ngua'ái yā. Naati cáávā 'i'n'yān chí Ndyuūs dēēve yā, Ndyuūs diduu'ví yā tiempo mii'.

²³ Tuu'mi ní ndúúti chí 'áámá 'i'n'yān caan'man yā cuuvi yā ndís'tiī: Cuin'diichí nī, 'muu' canee Cristo, o cuin'diichí nī, mii' canéé Cristo mii'ya, nguéé cu'teenú nī 'i'n'yān mii'. ²⁴ Ti ndaa 'yaa' n'dái 'i'n'yān chí nga'á yā chí Cristo yā naati nguéé Cristo 'i'n'yān s'een. Ndaá 'yaa' n'dái profetas falsos chí nguéé caan'mán yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. Ní 'i'n'yān s'een idiín yā señales chí n'gēete ndúúcū vaadī n'giinu. Ní cannche'ei yā 'i'n'yān ndíí 'i'n'yān chí Ndyuūs ndēēve yā nduuti chí cuuví yā. ²⁵ 'Caandiveén nī. Āā ndíí vmnaa', 'āā nga'á ngíi chuū ndís'tiī. ²⁶ Ndúúti chí 'i'n'yān caan'man yā cuuvi yā ndís'tiī 'tíicā: Cuin'diichí nī, Cristo canée yā na yá'āa cuū'mán, nguéé ca'ná nī mii'. O nduuti chí caan'mán yā: Cuin'diichí nī, Cristo canée yā ná 'aama cuarto chēeti va'ai, nguéé cu'téenu nī. ²⁷ Tan'dúúcā 'cuai chí ngiia cuáán naachi ican'daa 'yá'ā ní inaa' yú ndíí taachi ndaa cuaa' na ngiia 'yá'ā, 'tiicá ntúū' cuuvi taachí 'úú ndaa, 'úú chí Sa'nā chí Daiya Ndyuūs. ²⁸ Tí 'āā tií nūu' naachi candiiti cuerpo ye'n'e tiná'ā, mii' nduuvidaama luutí.

*Taaca ndaa Sa'a chí Daiya Ndyuūs
(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-28)*

²⁹ Jesús ca'ná yā: Tuu'mi ní taachi 'cuiinu 'cueenu yā cuuvi ní chó'ōo tiempo mii', tuu'mi ní 'yá'ā ní cuuví maai', ní 'iiyū mii' ní nguéé cunuū' dēēve. 'I'n'yū' ní cun'daa ye'n'é nanguuvi ní nanguuvi ní nu'u ndúúcū poder ye'n'é. ³⁰ Tuu'mi ní snaa' yā señales nanguuvi chí ye'n'e Sa'nā chí Daiya Ndyuūs. Ní nducyáácá 'i'n'yān ye'n'e nducué'n'e nación ye'n'é i'n'yee'ndī ní

cuεεcú yā ní snaaⁿ yā chí ndaá Saⁿā chi Daiya Ndyuūs na meēēⁿ yeⁿē nanguuvi ndúú^c poder yeⁿe yā ndúú^c chí^{de}ε^{ve} n'dai yeⁿe maáⁿ yā. ³¹ Taachí dichó'o yā ángeles yeⁿe yā, tuu'mí nūⁿ áamá yā ní di'cuεεcú yā trompeta yeⁿe yā. Ní ángeles miiⁿ nadáámá yā 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿe Cristo chí Cristo ndεε^{ve} yā yeⁿē cuaaⁿ núúⁿ máⁿ yáⁿā 'cūū ndii 'áámá 'diituú ndii táámá 'diituú yeⁿē nanguuvi.

³² Cuayiivi miiⁿ ní Jesús caⁿa yā: 'Cueēⁿ nī ejemplo yeⁿē yáⁿá yeⁿe n'guí^dīi yaaⁿ nguuvi taachí ínnguaaⁿnu duūⁿē n'gaiyāⁿ ní ican'daā tá'āā 'āā déēnu nī chi 'āā cuchii yāāⁿ. ³³ 'Tiicá ntúūⁿ, ndís'tiī, taachí snaaⁿ nī tanducuēⁿē chúū, 'āā deenú nī chi 'āā cháā ndaa Saⁿā chi Daiya Dendyuūs. Ní 'āā neenē niiⁿnuúⁿ cánéé tiempo chi ndaa sa. ³⁴ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngii ndís'tiī, chí 'iiⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿ nguéé 'cuūvi yā neⁿe chí 'āā cuéé cuuvi tanducuēⁿē chuū. ³⁵ Nanguuvi ndúú^c yáⁿā 'cūū chó'ōo naati nduudu yeⁿē nguεε chó'ōo.

³⁶ Naati nguuvi miiⁿ ndúú^c hora miiⁿ taachí ndaa Saⁿā chi Daiya Dendyuūs, nguεε véé mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí deenú yā yeⁿē, ndíí nguéé ndúú ángeles yeⁿe va'ai cheεti nguuvi, ti dámaaⁿ Ndyuūs Chiidá deenú yā.

³⁷ Tan'dúú^c chí chíi tiempo chí 'āā chó'ōo taachi canéé Noé miiⁿ tiempo taachi chó'ōo diluvio, 'tíicā cuuvi taachí ndaa Saⁿā chí Daiya Dendyuūs. ³⁸ Ní tiempo taachi 'āā cuéé chó'ōo diluvio chí cueeⁿ taaⁿ cuūvi, 'iiⁿyāⁿ ní ngé'e yā, ní ngi'i yā, ní n'giindivaacu yā, ní nga'a yā daiya yā chí n'giindivaacu, ndíí nguuvi chí Noé miiⁿ sndaⁿ yā na arca chí barco ch'εεte ca chí din'dái yā. ³⁹ Ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe tiempo yeⁿe Noé nguéé s'neeⁿ veēⁿ yā ndíí taachi cheeⁿ taaⁿ cuūvi ní ch'iinū nducyáácá 'iiⁿyāⁿ ti ch'ti yā. 'Tiicá ntúūⁿ cuuvi taachí ndaa Saⁿā chí Daiya Ndyuūs. ⁴⁰ Tuu'mi ní nguuvi taachi nndaⁿ Daiya Ndyuūs snéeⁿ 'uūvi saⁿā na cuεeti. 'Aama saⁿā ní Cristo candée yā saⁿā, taama saⁿā ní cūnee sa. ⁴¹ Ní na 'uūvi n'daataá snee ta ingúú tá 'áámá va'ai naachi ingúú yā. 'Aama tá ní candée yā táⁿā, taama ta ní cūnee ta.

⁴² Ndís'tiī cundée nī cuidado, ti nguεε déēnu nī de'ē hora chí ndaá Señor yeⁿe nī.

⁴³ Naati déēnu nī chuū. Ndúúti chí saⁿā n'dai chí vaacu sa miiⁿ déēnu sa de'ē hora ndaa chí duucu tuu'mi ní canduuchi sa. Ní nguéé ca'a sa lugar chí diduucú yā chí véé cheεti vaacu sa. ⁴⁴ Chííⁿ chí ndís'tiī ní 'cuεetinée yaaⁿ nī ti Saⁿā chí Daiya Ndyuūs miiⁿ ndaa yā hora chí ndís'tiī nguéé déēnu nī.

Ejemplo yeⁿe mozo chí n'daācā ní yeⁿe mozo chí nguéé n'daācā

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Caⁿa Jesús: ¿Du'ú dueño caⁿa yā ntiiⁿnyuⁿ chí s'nee yā vmnaaⁿ yeⁿe va'ai yeⁿē yā nduuti chí nguéé 'aama mayordomo chí n'daācā n'dai ní deenu sa ní ca'a sa chí che'e mozos yeⁿē yā hora chí che'e sa? ⁴⁶ De'ε chúú^c n'dai mayordomo miiⁿ chí diíⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ taachi dueño miiⁿ ní ndaa yā ní ndaaca yā mayordomo chí diíⁿ sa tan'dúú^c chí neⁿe yā. ⁴⁷ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngii ndís'tiī, chí dueño miiⁿ cu'néeⁿ yā mayordomo miiⁿ chí caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿē chí véé yeⁿe yā. ⁴⁸ Ndúúti chí mayordomo miiⁿ ní nguéé n'daācā idiiⁿ sá ní 'íicú nacadíinuⁿ sa na staava yeⁿē sa chí dueño cuuvi 'náaⁿ yā ní ndaa yā. ⁴⁹ Ní tucá'a sa ch'en^e sa mozos chí idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ndúú^c sa ní ngé'e sa ní ngi'i sa ndúú^c amigos yeⁿe sa ní cuu'vi sa. ⁵⁰ Dueño miiⁿ ní ndaá yā nguuvi chí nguεε canéé ngiínú sa ní hora chí nguεε deenu sa. ⁵¹ Ní dueño miiⁿ ní ca'á yā 'aama castigo ch'εεte mayordomo miiⁿ. Ní 'caacá yā mayordomo chí cheeyēi ní cu'neeⁿ yā mayordomo miiⁿ chuva'āi ndúú^c 'iiⁿyāⁿ 'uuvi nááⁿ 'uūvi cheendi yā. Lugar miiⁿ ní cuεecu sa ní che'e 'diiⁿyuⁿ sa cuen'e daāⁿmaⁿ.

25

Ejemplo yeⁿe ndiichi n'daataá chí cuíínuú

¹ Jesús caⁿa yā taama ejemplo: Naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai cheεti nguuvi tan'dúú^c ndiichi n'daataa chí cuíínuú chí sta'á yā lámparas yeⁿe yā ní can'dáa yā. Ní cuen'e yā ndaāca yā saⁿā chí 'caandavaacú sa. ² Ní nyuⁿu yā candée n'daāca yā cuidado ti lista yā. Tá nyuⁿu yā nguéé candée yā cuidado ní diíⁿ yā tan'dúú^c chí n'daataá tonta yā. ³ N'daataa chí cuíínuú chí nguéé candée yā cuidado,

candée yā lámparas ye'n'e yā ní nguée candée yā petróleo ye'n'ē. ⁴ Ní nyu'u yā ní candée n'daacá yā cuidado, candée yā botellas ye'n'e petróleo ndúúcu yā ndúúcu lámparas ye'n'e yā. ⁵ Ní chi'naa sa'n'ā mii' chi ndaa sa chi 'caandavaacu sa. Ní taachi 'āā cuée ndaa sa, n'daataá s'ee' chi ndaa yáá' náá' yā ní ch'eti yaadú yā. ⁶ Chí ma'n'ā yaa', ch'iindiveén yā 'áámá nduudu chí 'caī. Ní nga'n'a yā: Ndaa sá'n'ā chi 'caandavaacu sa. Can'dáa nī ní dii' nī recibir sa'n'ā. ⁷ Tuu'mi ní nducyaaca chí cuínuú s'ée' nducuee' yā ní nuu'mí yā lámparas ye'n'e yā. ⁸ Chí cuínuú chí nguée lista yā ca'n'a yā chí yā chí cuínuú chí lista yā: Tée nī 'tée petróleo ye'n'ē nī nús'uu ti lámparas ye'n'ē 'nū 'āā cháā 'āā n'tuuvī. ⁹ Chí cuínuú chí candée yā petróleo n'guécúta'n'a yā ní ca'n'a yā chí yā taná'n'a yā: Nguée cuuvi teé 'nū ndís'tiī. Nús'uu ní ne'n'e cá 'nū petróleo chí candée 'nū ní 'íicú 'áátī nguée cuuvi falta ye'n'e yú. N'dáaca ca ye'n'e ndís'tiī chí ca'n'a nī naachí in'diicuí yā petróleo ní cuái nī ye'n'ē nī. ¹⁰ Ne'n'e chí n'daata s'ee' chí nguée lista yā cue'n'e yā cuái yā petróleo mii', sa'n'ā chí 'caandavaacu sa ndaa sa ní chí cuínuú chí candée n'daacá yā cuidado cue'n'ē yā ndúúcu sa'n'ā naachí n'güindivaacu 'iī'yā'. Ní sa'n'ā mii' nan'gaadí sá cheendi va'āi mii'. ¹¹ Cuayiivi mii' ní ndaa taná'n'ā chí cuínuú s'ee' ní ca'n'a yā: N'diī Señor, Señor, nan'guaa' nī ye'n'ē 'nū. ¹² Naati sa'n'ā mii' chí 'caandavaacu sa ní nan'guécúta'n'a yā ní ca'n'a yā: Cuaacu ní'nyu' nga'á ngü ndís'tiī, 'úú ní nguée n'diichí ndís'tiī.

¹³ Maa' ní nducyaaca ndís'tiī candée nī cuidado ti nguée déenu nī de'ē nguuvī o de'ē hora chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs ndaa sa.

Ejemplo ye'n'e tuūmī

¹⁴ Tuu'mi ní ca'n'a Jesús: Naachí Ndyuūs nga'n'a nti'nyu' yā na va'ai ch'eti nguuvī tan'dúúca 'áámá sa'n'ā chí ca'n'ā ya'n'ái yā ndiī táámá yá'āa ní 'cai yā mozos ye'n'e yā ní nca'a yā mozos mii' dendú'ū chí véé ye'n'e yā, chí dii' sa cuidado ye'n'ē.

¹⁵ 'Aama mozo ní ca'a yā nyu'u mil caadi, táámá mozo ní 'uūvī mil caadi, táámá mozo ní 'aama mil caadi. Ní ca'a yā 'áámá 'áámá mozo tan'dúúca chí ch'eti sa. Ní cue'n'ē ya'n'ái yā. ¹⁶ Mozo chí sta'ā nyu'u mil caadi

cuna'n'ā sa ní dii' sa negocio ndúúcu tuūmī mii'. Ní ndaāca sa tá nyu'u mil caadi ye'n'e daiya tuūmī mii'. ¹⁷ 'Tiicá ntūū' mozo chí sta'a sa ná 'uūvī mil caadi mii' ndaāca sa ná 'uūvī mil caadi ye'n'ē daiya tuūmī mii'. ¹⁸ Mozo chí sta'ā sa 'aama mil caadi ch'e sa ní s'nee' sa tuūmī mii' ch'eti 'áámá 'cuutií cuéeé ní ch'ii sa maa' yá'āa. 'Tiicá chinuu' n'dé'ei sa tuūmī ye'n'e 'iiví sa.

¹⁹ Chí 'naán ní ndaa 'iivī mozos mii' ní tun'dáa yā cuenta ndúúcu mozos. ²⁰ Ndaā mozo chí nca'a yā nyu'u mil caadi nanáa' yā. Ndée sa ta nyu'u mil caadi ye'n'ē daiya tuūmī mii'. Ní ca'n'a sa chí sa 'iiví sa: N'diī señor, nyu'u mil caadi tee nī 'úú. 'Íngaā. Ndaāca ta nyu'u mil caadi daiya tuūmī ye'n'e nī. ²¹ 'Iiví mozo mii' ní ca'n'a yā chí yā sa'n'ā: Dii mozo ye'n'ē chí n'daāca ní n'dai, n'daāca n'dai ndi' di. Maa' ti 'āā n'daāca dii' di ndúúcu chí duū'vi, maa' ní caa'n'ma' nti'nyu' di ye'n'e n'deēe cá teé dii. Cho'o di cuaa' ch'eti va'āi ní cue'n'e daā'ma' cuuvi yeenú di nduucú. ²² Ndaā ntūū' nanáa' yā mozo chí nca'a yā na 'uūvī mil caadi. Mozo mii' ní ca'n'a sa chí sa 'iiví sa: N'diī señor, 'uūvī mil caadi tee nī 'úú. 'Íngaā tuūmī ye'n'e nī. Ndaāca ta na 'uūvī mil caadi daiya tuūmī mii'. ²³ 'Iiví sá ca'n'a yā chí yā sa'n'ā: Díi mozo ye'n'ē chí n'daāca ní n'dai, ní n'daāca idi' di. Nguée ch'eti teé dii ní n'daāca di' di. Maa' ní caa'n'ma' nti'nyu' ye'n'e n'deēe ca chí teé dii. Cho'o di cuaa' ch'eti va'āi ní cue'n'e daā'ma' cuuvi yeenú di nduucú. ²⁴ Ndaa nanáa' yā mozo chí nca'á yā 'áámá mil cáadí, ní ca'n'a sa chí sa 'iiví sa: N'diī Señor, deenú tí n'diī ní ch'echí nī, ní dii' nī cosechar ndúúcu tuūmī ye'n'ē nī chí nguée ngiinu nī, ní 'naa' trigo ngaán' nī naachí nguée ngiinu nī ti ye'n'e nī. ²⁵ Chíi' chí dii' ti 'va'á. Ní ch'e ní s'nuu' n'de'ei tuūmī ye'n'e nī na 'áámá yiiví yáává maa' yá'āa. 'Íngaā tuūmī ye'n'e nī chí tee nī 'úú. ²⁶ 'Iiví sa mii' nan'guécúta'n'a yā ní ca'n'a yā chí yā mozo mii': Díi mozo chí nguée n'daacá ní 'daān'di dii. Ní nguée n'daacá idi' di. Díi ní déenu di chí ntā'a cosecha naachi nguée ndi' nti'nyu' ní nn'gaa' trigo naachi nguée ngiinu ti ye'n'ē. ²⁷ ¿De'ē cúvī chí nguée s'nee' di tuūmī ye'n'ē na banco? Ní taachi 'úú ndaa cuuvi ntee di tuūmī ye'n'ē ndúúcu daiya tuūmī mii'. ²⁸ 'Iiví mii' ca'n'a yā ndúúcu 'iī'yā' chí sné

miiⁿ: N'diī, diví nī tuūmī yēⁿē sa ní ca'a nī tuūmī mozo chí ndéē ndiichi mil caadi. ²⁹ Tí 'iī'yāⁿ chí vée yēⁿe yā, ní ndaācā ca yēⁿe yā. Ní 'iī'yāⁿ miiⁿ n'deēē cá vée yēⁿe yā. 'Iī'yāⁿ chí nguée yēⁿe yā, ta 'līⁿ duū^{vi} chí vée yēⁿe yā ní diví yā yēⁿe yā. ³⁰ Mozo chí nguēē dichí^ívē ní cuta'á nī ní cu'nuuⁿ nī cuaaⁿ chuva'āi ná maaíⁿ. Mííⁿ cuēēcu sa ní che'e 'dīíⁿyúⁿ sá cueⁿe daāⁿmaⁿ.

N'diichi Jesús nuuⁿndi yēⁿē naciones

³¹ Ní caⁿ'a Jesús: Taachí ndaa Saⁿ'ā chí Daiyā Dendyuūs tan'dúú^{cā} Rey chí ch'ēte ca ní n'déēve taavi ndúú^{cū} tanducuéⁿē ángeles yēⁿe yā, tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ 'cuūndi sa na trono yēⁿe sa. ³² Ní nduuvidaama nanááⁿ Rey miiⁿ 'iī'yāⁿ yēⁿe nducyaaca naciones ní Rey miiⁿ diví yā 'iī'yāⁿ, 'áamá yā yēⁿe táamá yā tan'dúú^{cā} chí 'iī'yāⁿ pastor chí idiīⁿ yā cuidado yēⁿe 'iiti cuūchī diví yā chiivu nguaaⁿ 'iiti cuūchī. ³³ Ní cu'neē yā 'iiti cuūchī lado tá cuaacú yā ní chiivú miiⁿ lado ta 'cueé yā. ³⁴ Tuu'mi ní Rey miiⁿ caaⁿ'máⁿ yā cuuvi yā 'iī'yāⁿ lado ta cuaacu yā: Ndís'tiī chí Chiidá ngaⁿ'a yā yēⁿe nī n'dái taavi nī. Cuchí nī. 'Íngaā parte chí ituneēⁿ ndís'tiī yēⁿē naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní nguaiⁿ'n'dai yā yēⁿē ndís'tiī ndíí taachi Ndyuūs 'āā cuéeⁿ dīn'dái yā iⁿ'yēēⁿdī. ³⁵ Tí taachí cuiicú, ní tee nī chí che'é. Ní taachí chí yaācá, ní tee nī chí chí'í. Ní taachí canuúⁿ yúúⁿí tan'dúú^{cā} 'iī'yāⁿ chí ndiicá yā táamá yāāⁿ, ndís'tiī 'cuúⁿ nī 'úú. ³⁶ Ní taachí 'āā ntéē catecaí, ní tee nī catecaí. Ní taachí chíitā 'úú, dicuéēnaaⁿ nī 'úú. Ní taachí cheⁿ'é vácūū, ní ndaa nī n'diichi nī 'úú. ³⁷ Tuu'mi ní 'iī'yāⁿ chí n'dái yā nan'guēēcútaⁿ'a ní caⁿ'a yā cuuvi yā 'iī'yāⁿ: N'diī señor, ¿tíí cuaⁿ'ā n'diichi 'nū n'diī chí cuiicu nī ní tee 'nū chí che'é nī, o yaacá nī ní tee 'nū chí chí'í nī? ³⁸ ¿Tíí cuaⁿ'ā n'diichi 'nū n'diī cuaaⁿ cyúúⁿí ní nta'á 'nū n'diī na vaacú 'nū, o nguée catecaí nī ní tee 'nū catecaí nī? ³⁹ O ¿tíí cuaⁿ'ā n'diichi 'nū n'diī chí ngíta nī o vácūū canuuⁿ nī, ní nindaá 'nū nanáaⁿ nī? ⁴⁰ Rey miiⁿ ní nan'guēēcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chí yā 'iī'yāⁿ s'uuⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ 'úú ngaⁿ'á ngí ndís'tiī, ti taachi dííⁿ nī 'tíicā ndúú^{cū} 'áamá hermano 'áará chí ndiicúⁿ cá yā, tuu'mi ní 'tiicá ntúūⁿ dííⁿ nī nduucú.

⁴¹ Tuu'mi ní Rey caaⁿ'maⁿ ntúūⁿ yā cuuvi yā 'iī'yāⁿ chí snée lado ta 'cueé yā: Cuví nī yēⁿē 'úú, ndís'tiī, 'iī'yāⁿ condenado chí nguée n'daācā idiīⁿ nī. Ní caⁿ'a nī ná nguuchi yaⁿ'ā chí 'áamá ngiichi cueⁿe daāⁿmaⁿ. Lugar 'cūū ní n'dai cááva yááⁿ'nguīnūⁿ ndúú^{cū} ángeles yēⁿe sa. ⁴² Tí taachí cuiicú, nguée tee nī chí che'é. Chíí yaācá, ndíí nguée ndúú tee nī chí chí'í. ⁴³ Canuúⁿ yúúⁿí, ndíí nguée ndúú 'cuúⁿ nī 'úú. 'Āā ntéē catecaí, ndíí nguée ndúú tee nī catecaí. Chíitā 'úú ní canuúⁿ vácūū, ndíí nguée ndúú dicuéēnaaⁿ nī 'úú. ⁴⁴ Tuu'mi ní 'iī'yāⁿ s'eeⁿ nan'guēēcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: N'diī señor, ¿tíí cuáⁿ'ā n'diichi 'nū n'diī chí cuiicú nī, o yaācá nī, o canúūⁿ nī yúúⁿí, o nguēē catecaí nī, o ngíta nī, o vácūū cánuuⁿ nī, ní nguée dichí^ívē 'nū n'diī? ⁴⁵ Tuu'mi ní Rey miiⁿ nan'guēēcútaⁿ'a yā ní caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā 'iī'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngí ndís'tiī, tan'dúú^{cā} chí nguée dííⁿ nī ndúú^{cū} 'áamá chí ndiicúⁿ cá 'tiicá ntúūⁿ 'úú, nguée dííⁿ nī nduucú. ⁴⁶ 'Iī'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā na 'áamá castigo chí 'áamá canee ní 'iī'yāⁿ chí n'dái yā caⁿ'á yā ná vida cueⁿe daāⁿmaⁿ.

26

'Iī'yāⁿ ní n'nuuⁿ yiinú yā táacā cuta'á yā Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Taachí Jesús chíinu caⁿ'a yā tanducuéⁿē nduudú 'cūū, caⁿ'a yā chí yā discípulos yēⁿe yā: ² 'Āā déēnu ndís'tiī ná 'uū^{vi} nguuví maaⁿ cuūvā 'viicu yēⁿē pascua. 'Íicu 'úú Saⁿ'ā chí Daiyā Dendyuūs 'úú ní 'iī'yāⁿ ncaⁿ'a yā 'úú ní cu'néēⁿngaⁿ'a yā 'úú.

³ Tuu'mi ní chiiduú n'gēēte ndúú^{cū} maestros yēⁿe ley ndúú^{cū} 'iī'yāⁿ ndiicúⁿ s'eeⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yēⁿ'é yaācū nduuvidaamá yā na palacio yēⁿē chiiduú ch'ēte ca chí nguuví Caifás. ⁴ Ní ndeé yā taācā cuuvi cannche'etí yā Jesús ní cuta'á yā 'iī'yāⁿ ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'iī'yāⁿ. ⁵ Ní caⁿ'a yā: Nguée dííⁿ yú nguuví 'viicu ti 'iī'yāⁿ yēⁿe yāāⁿ Jerusalén miiⁿ didáⁿ'a yā ní dííⁿ yā vaadī 'caaⁿ'va ndúú^{cū} nús'uu.

Ch'eēndāa yā aceite vmnaaⁿ tiinⁿ Jesús na yāāⁿ Betania

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Jesús canée yā na yāāⁿ Betania ná va'ai yen'e Simón chi canée ca'ai lepra chi in'duuti yuūtē yen'e sa. ⁷ Ní ndaā 'áámá n'daataá nanááⁿ Jesús miiⁿ chi ndéē tá 'áámá frasco tuūu alabastro chi s'néē aceite perfume chí ya'ai n'dai chí'vē. Ní ch'eēndāa ta perfume miiⁿ na tīm Jesús taachí vεε yā na mesa. ⁸ Ní discípulos taachí n'diichí yā chūū nduuví taáⁿ yā. Ní ca'a yā: ¿De'ē cúúví chí chingéē aceite 'cūū? ⁹ Cuuví n'diicui ta chuū ti ya'ai n'dai chí'vē chuū ní ca'a tá tuūmī miiⁿ 'iin'yāⁿ chi nguée yen'e yā.

¹⁰ Jesús tuumicadiínuuⁿ yā chi discípulos nga'a yā 'tíicā, ní ca'a yā chii yā discípulos: ¿De'ē cúúví chí n'gaa'va nī ndúúcu n'daataá 'tíi? Tá'a 'tīi n'dáacā diiⁿ tá nduucú. ¹¹ Ti 'iin'yāⁿ chi nguée vée yen'é yā ní 'áámá cánée yā nduucú nī, naati 'úú ní nguée 'aama cuneé nduucú nī. ¹² Taachí tá 'tīi ch'eēndāa ta perfume vmnááⁿ cuerpo yen'é, ndaā ta 'úú tí taachí 'cuūví 'āā canee listo cuerpo yen'é chí 'cūēchí. ¹³ Cuaacu ní'nyúⁿ nga'a ngii ndís'tiī, chí 'āā tiī nūuⁿ chi caa'mán yā ndúúdu ngai yen'e chi nangua'ai 'iin'yāⁿ na núúnmáⁿ in'yeēndī, caa'maⁿ ntuún yā chí tá 'tīi diiⁿ tá chuū ní n'gaacu yā yen'e tá.

Judas miiⁿ nga'a maaⁿ sa chí nca'a sa Jesús

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Tuu'mi ní 'áámá discípulo yen'e naachi ndiichúúví yā chí nguuví sa Judas Iscariote, che'n'e sá nanááⁿ chiiduú n'geētē. ¹⁵ Ní ca'a sa chii sa 'iin'yāⁿ s'een: ¿De'ē téē nī 'úú ní 'cuu'mín ndís'tiī du'u chi Jesús? 'Iin'yāⁿ s'een ní ca'a yā chí nadii'vé yā Judas miiⁿ ndiicū ndiichi caadi 'dii'nguεε. ¹⁶ Ndíi tuu'mí nūuⁿ in'nuuⁿ yíinú Judas miiⁿ de'ē tiempo ní táacā chí nca'a sa Jesús miiⁿ.

Jesús yaa'ví yā yen'e chí che'e nguiinú yā 'viicu pascua

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Nguuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'e 'viicu pascua, nguuví yen'e pan chi nguée levadura yen'e, discípulos ní ndaa yā nanááⁿ Jesús ní ca'a yā chii yā 'iin'yāⁿ: ¿Tíi nen'e nī

chi in'nuúⁿ 'nū chi che'e nguiinú yú mááⁿ yen'e 'viicu yen'e pascua?

¹⁸ Níicú Jesús ca'a yā chii yā discípulos: Cuen'é nī na yāāⁿ Jerusalén nī ndaaca nī 'áámá sa'ā ní caa'maⁿ nī cuuvi nī sa'ā: Maestro yen'e yú ca'a yā 'túúca: Tiempo yen'e chí 'cuūví 'āā snee nii'nuúⁿ ní nen'é diiⁿ 'viicu yen'e pascua ndúúcu discípulos yen'é na va'ai yen'é nī.

¹⁹ Discípulos diiⁿ yā tan'dúúca chí Jesús dicho'ó yā chí diiⁿ yā. Ní in'nuúⁿ yā chí che'e yā yen'e 'viicu yen'e pascua.

²⁰ Taachí 'āā chii chiinú miiⁿ, Jesús ch'iindi yā na mesa ndúúcu ndu'u ndiichúúví discípulos. ²¹ Ní taachí vεεtē yā ní nge'e yā Jesús ca'a yā: Cuaacu ní'nyúⁿ nga'a ngii ndís'tiī, chí 'áámá chée ndís'tiī diiⁿ nī entregar 'úú.

²² Discípulos s'neenⁿ ndaachi yiinú yā. 'Áámá 'áámá yā ní tucá'a yā ca'a yā: N'dií Señor, ¿'áá 'úú?

²³ Tuu'mi ní Jesús nan'guεεcútaⁿ a yā ní ca'a yā: 'Iin'yāⁿ chí nduucú ní di'caandá yā pan yen'é yā na cú'ú 'cūū nduucú, 'iin'yāⁿ 'cūú ní nca'a yā 'úú. ²⁴ Cuaacu ní'nyúⁿ cuuvi ndúúcu Sa'ā chí Daiya Dendyuūs tan'dúúca chí canée nguūⁿ yen'e sa na libro yen'é Ndyuūs, naati de'ε chúúca ya'āi yen'e sa'ā chí nca'a sa 'úú chí Sa'ā chí Daiya Dendyuūs. N'dáacā ca yen'e sa nduuti chí nguée ch'iindiyáaⁿ sa.

²⁵ Tuu'mi ní Judas, sa'a chí nen'e nca'a sa Jesús, ní ca'a sa: ¿'Áá 'úú, Maestro? Jesús ca'a yā chii yā Judas: Díi, nga'a di 'tíicā.

²⁶ Taachí 'iin'yāⁿ s'uuⁿ nge'e yā, Jesús miiⁿ sta'a yā pan ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ. Ní n'deé yā pan ní ca'a yā discípulos yen'e yā. Ní ca'a yā: Cuta'a nī, che'e nī pan caati tan'dúúca cuerpo yen'é 'tíicā.

²⁷ Ní Jesús sta'a yā taza ndúúcu jugo yen'e uvas ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáávā nuūnnīⁿ uvas miiⁿ, ní ca'a yā discípulos yen'e yā. Ní ca'a yā: Nducyaaca ndís'tiī, cu'u nī nuūnnīⁿ uvas yen'e taza 'cūū, ²⁸ ti jugo nuūnnīⁿ uvas miiⁿ ní tan'dúúca yuūuⁿ yen'é ní yen'e compromiso chí ngai yen'é. Yuūú yen'é chí cungée cáávā 'yaaⁿ n'dai 'iin'yāⁿ, 'tíicā. Yuūúⁿ yen'é chíiⁿ chí nch'εécú nuu'ndi yen'e nducyaaca 'iin'yāⁿ. ²⁹ 'Úú ní

ngaⁿ'á ngíí ndís'tií chí 'āā ntéé cu'ú jugo nuūⁿnīⁿ yeⁿ'ē uvas na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndii nguuví chí cu'ú ndúú^cū ndís'tií naachi Chiidá ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús ngaⁿ'a yā Pedro miiⁿ chí cuééⁿdí^tu sa chí nguééⁿndiichi sa Jesús

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Taachí ch'iinu chiita yā 'áámá canción yeⁿ'é Ndyuūs nan'dáa yā va'āi ní cueⁿ'é yā na yīcū chí nguuví Olivos.

³¹ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos: Nducyááca ndís'tií cuuví 'cuináaⁿ nī yeⁿ'e 'úú maaⁿnguínū. Caati ngaⁿ'a naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Dendyuūs 'túú^cā: 'Úú Ndyuūs 'nuūcá'ai ní 'caanⁿ'núⁿ san'ā chí idiiⁿ sa cuidado 'iiti cuūchī, ní 'iiti s'eeⁿ ní caⁿ'á 'múúⁿ caⁿ'á miiⁿ tī ní cuuví ndai tī. ³² Taachí 'úú nduuchí nguaaⁿ tináⁿ'ā, caⁿ'á vmnaaⁿ yeⁿ'e ndís'tií na yáⁿ'āa Galilea.

³³ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nan'gué^cútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chí sa Jesús: 'Áará chí nducyaaca yā cuuví 'cuinaaⁿ yā cáávā n'dií 'úú nguéé cuuví 'cuinaaⁿ mar 'aamá naaⁿ.

³⁴ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā Pedro: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíí dii chí maaⁿnguínū taachi 'āā cuéé 'cuai túsaⁿ'ā, dii ní 'āā 'iinū cuuví cueeⁿdiitū di yeⁿ'e 'úú chí nguéé in'diichi di 'úú.

³⁵ Naati Pedro miiⁿ caⁿ'a sa: Ndúúti chí canéé chí 'cuūví nduucú nī maestro ní 'cuūví. Nguéé caaⁿ'máⁿ chí nguéé n'diichi n'dií. Ní nducyaaca discípulos ní 'tiicá ntúūⁿ caⁿ'a yā.

Jesús ngaⁿ'angua'á yā na jardín chí nguuví Getsemaní

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Tuu'mi ní ndaā Jesús ndúú^cū discípulos yeⁿ'é yā na 'áámá cuaaⁿ chí nguuví Getsemaní ní caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿ'e yā: 'Cué^céⁿ nī 'muuⁿ. 'Úú ní caⁿ'a níⁿnuúⁿ miiⁿ ní caaⁿ'maⁿngua'á.

³⁷ Jesús miiⁿ cueⁿ'e yā ndúú^cū Pedro ndúú^cū nduu 'uuví saⁿ'ā daiya Zebedeo. Tuu'mi ní Jesús s'neeⁿ ndaachi yīnú yā.

³⁸ Ní caⁿ'a yā chí yā 'iin'yāⁿ s'uunⁿ: Alma yeⁿ'é ní nééné ndaachí yīnú chí ya'āi chí 'cuūví. 'Cué^céⁿ nī 'muuⁿ ní 'cué^céⁿ nduuchí nī nduucú.

³⁹ Jesús ní cueⁿ'é yā ta 'línⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ. Candiitin'dii yā ní caⁿ'angua'a yā ní caⁿ'a yā: N'dií Chiidá, ndúúti chí cuuví, nguéé diiⁿ nī chí 'cueenú cuuví prueba 'cūū naati nguéé cuuví tan'dúú^cā chí 'úú neⁿ'é naati tan'dúú^cā chí n'dií neⁿ'é nī.

⁴⁰ Tuu'mi nūuⁿ ndaá yā naachi snéé discípulos yeⁿ'e yā ní ndaāca yā 'iin'yāⁿ chí stiyaadú yā. Ní caⁿ'a yā chí yā Pedro: ¿'Áá 'tíicā nguéé íchéé dí chí induūchi dí nduucú 'áámá hora? ⁴¹ Ndís'tií ní candé^c nī cuidado ní caaⁿ'maⁿngua'á nī níicú nguéé diiⁿ nī nuuⁿndi. Cuaacu níⁿnyúⁿ espíritu yeⁿ'e nī neⁿ'e diiⁿ n'daacā naati cuerpo yeⁿ'é nī 'āā dūūvā.

⁴² Jesús chen'e chí ndii 'úúví cuuví ní caⁿ'angua'á yā ní caⁿ'a yā: N'dií Chiidá, ndúúti chí neⁿ'é nī, diiⁿ nī chí nguéé 'cueenú cuuví prueba 'cuu chí n'daācā tuu'mi ní 'tíicā diiⁿ nī, naati cuuví tan'dúú^cā chí neⁿ'e nī.

⁴³ Jesús nndaa ntuunⁿ yā táámá vmnéⁿ'ēe naachi snéé discípulos yeⁿ'é yā ní ndaaca ntúūⁿ yā 'iin'yāⁿ stiyaadú yā ti 'iin'yāⁿ s'eeⁿ 'āā ntéé iché^c yā nduutináaⁿ yā chí yaānnáaⁿ yā. ⁴⁴ Jesús miiⁿ ní nguéé yaa'vi yā discípulos ní s'neeⁿ yā 'iin'yāⁿ chí stiyaadú yā. Ní cueⁿ'e ntúūⁿ yā ní caⁿ'angua'á ntúūⁿ yā ndii chí ndiiⁿ 'iínú cuuví ní caⁿ'a ntuunⁿ yā tan'dúú^cā chí 'āā ngaⁿ'a yā. ⁴⁵ Cuayivi ní ndaa ntuunⁿ yā nanááⁿ discípulos ní cáⁿ'a yā chí yā discípulos: 'Cué^céⁿtiyaadú nī ní ntaavi'tuunúúⁿ nī. Cuin'diichi nī tī 'āā ndaā hora yeⁿ'e 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs. 'Iin'yāⁿ nca'a yā 'úú tá'a saⁿ'ā s'eeⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e sā. ⁴⁶ Nducueeⁿ ndís'tií ní cúⁿ'u yú. 'Āā cuchii níⁿnuúⁿ saⁿ'ā chí nca'a 'úú.

Sta'á yā Jesús ní candé^c yā 'iin'yāⁿ presos
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ 'Naaⁿ chí Jesús indeé yā, ndaā Judas miiⁿ, 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e ndu'u ndiichúví discípulos. Ní nééné 'yaaⁿ 'iin'yāⁿ ndaá yā ndúú^cū Judas miiⁿ ndúú^cū machetes 'uūví lados 'caāiⁿ ndúú^cū yáⁿ'á. Chiiduú n'gē^céⁿ ndúú^cū 'iin'yāⁿ ndiicū s'eeⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyunⁿ yeⁿ'e yaācū dichó'o yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴⁸ Judas miiⁿ chí nca'a sá Jesús 'iin'yāⁿ s'eeⁿ, ca'a sa 'áámá seña ní 'túú^cā caⁿ'a sa:

'Ii'yān chi 'úú chi'nee cheendí, 'ii'yān miiⁿ chí 'ii'yān chi cuta'a nī chi preso yā.

⁴⁹ Tuu'mi ní Judas miiⁿ ní ndaa sa nanáán Jesús miiⁿ ní ca'a sa: Tavacho'onoó nī, n'diī Maestro. Ní 'nee cheendi sá Jesús. ⁵⁰ Jesús miiⁿ ní ca'a yā chii yā Judas: Díí, amigo ye'né, ¿de'ē cáávā chi cuchiī dí? Tuu'mi ní 'ii'yān s'eeⁿ ní ndaa yā nanáán Jesús miiⁿ ní sta'á yā Jesús ní candéε yā 'ii'yān preso.

⁵¹ Naati 'áámá sa'nā chi canéé sá ndúúcū Jesús miiⁿ ní tun'dáa sa machete 'uūví lados 'caāiⁿ ná cheētī vaacu ní 'nuūcá'ai sa 'áámá mozo ye'né chiiduú ch'εεté ca ní ch'iica sa veēⁿ mozo miiⁿ. ⁵² Tuu'mi ní Jesús ca'nā yā chii yā sa'nā: 'Nuūⁿ di machete 'uūví lados 'caāiⁿ ye'né di vaacu. Nducyaaca 'ii'yān chi ita'á yā machete 'uūví lados 'caāiⁿ ní ndúúcū machete 'uūví lados 'caāiⁿ 'cuūví. ⁵³ ¿'Áá nguée déénú dí chi 'úú cuuví caa'ma'nguā'á ní caacá Chiidá ní mī'ní'nyūⁿ mī'nii'nyuⁿ cho'ó yā nanáán 'úú taanduu ngo'oó ndiichúúví taāⁿ ángeles ní chiidá cuuvi dííⁿ yā? ⁵⁴ Naati maaⁿ ní nduuti chi dííⁿ chuu ¿taácā cuuvi cúúnú ca'a naachi canéé nguūⁿ na libro ye'né Ndyuūs, chi canéé chí cuuvi 'tíicā?

⁵⁵ Hora miiⁿ Jesús ca'nā yā chii yā 'ii'yān s'eeⁿ: ¿De'ē cúúví chí can'daa nī ndúúcū machetes 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúcū yá'nā s'eeⁿ tan'dúúcā chi 'úú 'ii'yān chi duucu 'úú chi sta'á nī 'úú? Nguuvi nguuvi ch'iindí ndúúcū ndís'tiī na yaācū templo ní ngi'cueeⁿ ndís'tiī ní nguée sta'á nī 'úú. ⁵⁶ Tanducuén'ē chuū cuuví ní cúúnú ca'a ye'né chi canéé nguūⁿ na libro ye'né Ndyuūs cáávā profetas ndii cuáán vmnaaⁿ. Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'néeⁿ yā Jesús miiⁿ ní chéenu yā.

Jesús nanáán 'ii'ntyén'ē ye'né yaācū templo

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ 'Ii'yān chi sta'á yā Jesús miiⁿ candéε yā 'ii'yān miiⁿ nanáán chiiduú ch'εεté ca chí nguuvi Caifás. Mííⁿ nduuví dáámá maestros ye'né ley ndúúcū 'ii'yān ndiicúú s'eeⁿ chí nga'a ntii'nyuⁿ yā ye'né yaācū. ⁵⁸ Pedro miiⁿ cue'né ntúuⁿ sa ní n'dáa ya'nai sa cuaaⁿ dáámí Jesús ndíí chuva'āi ye'né va'ai ch'εεté ye'né chiiduú ch'εεté cá. Ní ndaa sa na patio

ní ch'iindí sa ndúúcū policías chí dííⁿ yā cuidado ye'né va'āi miiⁿ. Pedro ne'né sa snaaⁿ sa táácā chí dííⁿ yā ndúúcū Jesús miiⁿ.

⁵⁹ Chiiduú n'geεté ndúúcū 'ii'yān ndiicúú s'eeⁿ chí nga'a ntii'nyuⁿ yā ye'né yaācū ndúúcū nducyaaca 'ii'yān chí nga'a ntii'nyuⁿ yā in'nuúⁿ yā 'áámá testigo chí nguée nga'a cuaacu ye'né Jesús miiⁿ. Ní 'íicú cuuvi nca'a yā Jesús miiⁿ chí 'cuuvi yā. ⁶⁰ Nguée ndaaca yā mar 'áámá naaⁿ taácā chí 'caa'nunⁿ yā Jesús miiⁿ. 'Áará chí neené 'yaaⁿ 'ii'yān ca'nā yā nduudu yaadi ye'né Jesús miiⁿ. Cuayiivi miiⁿ ní ndaa ntúūⁿ tanaaⁿ 'uūví testigos chí nga'a yā nduudu yaadi. ⁶¹ Testigos ní ca'nā yā: Sá'nā 'cūū ní ca'nā sa: 'Úú ní cuuvi dííⁿ chuū. Natuūví yāacū templo 'cūū chí ye'né Ndyuūs naati cheētī iīnū nguuvi nadan'daí.

⁶² Chiiduú ch'εεté cá miiⁿ ní ncueeⁿ yā ní ca'nā yā chii yā Jesús: ¿'Áá nguée nan'guεcútaⁿ a nī mar 'áámá nduudu ye'né de'ē chí nga'a 'íís'tiī ye'né nī?

⁶³ Naati Jesús nguée de'ē vεε ca'nā yā. Tuu'mi ní chiiduú ch'εεté cá miiⁿ ca'nā yā: 'Úú ní n'gaí, “por Ndyuūs chí canduuchi”. Cuuvi nī nús'uu ndúúti chí n'diī chí Cristo, Daiya Ndyuūs chí cánduuchi.

⁶⁴ Jesús miiⁿ ní ca'nā yā chii yā chiiduú ch'εεté cá miiⁿ: 'Úú tan'dúúcā chí n'diī nga'a nī. Nga'nā ca ngií ndís'tiī, chí ndii maaⁿ snaaⁿ nī Sa'nā chí Daiya Ndyuūs 'cuūndí sa lado ye'né honor ye'né Ndyuūs chí véé tanducuén'ē poder ye'né yā ní ndaa sa na meēⁿ ye'né nanguuvi.

⁶⁵ Tuu'mi ní chiiduú ch'εεté cá miiⁿ chíin'cuūⁿ yā catecaí yā ní ca'nā yā: Sá'nā 'cūū ní nga'nā sa contra ye'né Ndyuūs. ¿De'ē ca dííⁿ yú testigos chí in'nuuⁿ yú? Cuin'díichí nī. Maaⁿ ní ndís'tiī ní n'giindiveeⁿ nī táácā nga'a sa contra ye'né Ndyuūs. ⁶⁶ ¿De'ē nadacádíinuⁿ ndís'tiī? 'Ii'yān s'eeⁿ ní nan'guεcútaⁿ a yā ní ca'nā yā: Véé nuuⁿndi ye'né sa chí canéé chí 'cuūví sa.

⁶⁷ Tuu'mi ní ca'a nee daiⁿ yā naaⁿ Jesús miiⁿ ní ch'ené yā Jesús. Ní n'gaadi yā nduutináaⁿ sa ndúúcū tiinūⁿ. Ní taná'nā yā ch'ené yā 'ii'yān ndúúcū ta'á yā. ⁶⁸ 'Ii'yān s'eeⁿ ní ca'nā yā: N'dii chí Cristo, cuuví nī nús'uu, ¿du'ū chí ch'ené n'diī?

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'a sa chí nguéeⁿ n'diichi sa Jesús miiⁿ

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pedro miiⁿ ní vee sa na patio yeⁿ'e va'āi ch'εεε chiiduú ch'εεε cá ní ndaa niiⁿnuúⁿ 'áámá táⁿ'ā chí canée caadi 'iīyū. Ní táⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā tá chíi tá Pedro miiⁿ: Dīi ntúūⁿ ní canee di ndúúcū Jesús yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea.

⁷⁰ Naati Pedro miiⁿ ní chééⁿdiītu sa nanááⁿ 'iī'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Nguεε deenú chí ngaⁿ'ā di.

⁷¹ Ní taachí ndaā Pedro miiⁿ cheendi va'āi yeⁿ'e patio miiⁿ, táámá táⁿ'ā chí canée caadi 'iīyū n'diichi ntúūⁿ tá saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a tá chíi tá 'iī'yāⁿ chí snée miiⁿ: 'Tiicá ntúūⁿ sáⁿ'a 'cūū ní canee sa ndúúcū Jesús yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret.

⁷² Pedro miiⁿ ní cheeⁿdiītu ntúūⁿ sa, ndíi túúnú 'caī sa, “por Ndyuūs”. Ní caⁿ'a sa: 'Úú ní nguéeⁿ in'diichí sáⁿ'a 'cūū.

⁷³ Cuayīivi 'tεε 'tée ní 'iī'yāⁿ chí snée yā cuaaⁿ na niiⁿnuúⁿ miiⁿ ndaa yā nanááⁿ Pedro miiⁿ. Ní caⁿ'a yā chíi yā Pedro: Cuaacu níⁿnyúⁿ dii ntúūⁿ ní cachiica dí ndúúcū 'iī'yāⁿ s'eeⁿ ti tan'dúúcā chí ngaⁿ'a di ní n'giⁿ'i di yeⁿ'e di chí dii ní nguaaⁿ 'iī'yāⁿ s'eeⁿ.

⁷⁴ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní tucá'a sa caⁿ'a taaⁿ sa, ní 'caī sa, “por Ndyuūs”, ní caⁿ'a sa chíi sa 'iī'yāⁿ miiⁿ: Nguéeⁿ in'diichí sáⁿ'a 'cūū. Tuu'mi nūuⁿ 'caī tusáⁿ'ā. ⁷⁵ Tuu'mi nūuⁿ ní Pedro miiⁿ ní n'gaācū sa nduudu yeⁿ'é Jesús taachí caⁿ'a yā 'túúcā: Taachi 'āā cuéeⁿ 'cuaī tusáⁿ'ā, 'āā cheeⁿdiītu di 'iīnū cuuvi chí nguéeⁿ n'diichi di 'úú. Ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'daa sa na lugar 'cūū ní cheεcu taaví sa ti ya'ai staava yeⁿ'e sa.

27

Jesús nanááⁿ Pilato

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Taachí 'āā chīδεεε, nducyáácá chiiduú n'geεε ndúúcū 'iī'yāⁿ ndiicúū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū nduuvidaamá yā chí ndeé yā taācā diīⁿ yā ndúúcū Jesús miiⁿ ní nca'a yā 'iī'yāⁿ chí 'cuūvi yā. ² Ní n'dééchiichí yā Jesús miiⁿ ní candée yā ní nca'a yā Jesús miiⁿ Poncio Pilato, 'iī'yāⁿ gobernador.

Judas miiⁿ ch'iī sa

³ Tuu'mi ní Judas miiⁿ, saⁿ'a chí nca'a Jesús miiⁿ, taachí n'diichí sa chí Jesús miiⁿ chíi yā condenado chí 'cuuvi yā, ndaa-cadaamí sá yeⁿ'e nuuⁿndi chí diīⁿ sa. Ní cheⁿ'e sa nanááⁿ chiiduú n'geεε ndúúcū 'iī'yāⁿ ndiicúū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū ní nca'a sa ndu'ū ndiicu ndíichí caadi 'diīⁿnguεε 'iī'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴ Ní caⁿ'a sa chíi sa 'iī'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ní diīⁿ 'áámá nuuⁿndi. Ncā'á 'áámá 'iī'yāⁿ chí nguéeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e yā. 'Iī'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā: ¿D'é ē ínneeⁿ nús'uū chíi? Chuū chí maaⁿ di caⁿ'diícu di.

⁵ Tuu'mi ní Judas chingée sa tuūmī miiⁿ cheεti yaācū ní cunaⁿ'a sa. Ní dicuái yaacu sa maaⁿ sa. Ní Judas ní ch'iī sa.

⁶ Chiiduú n'geεε n'guáaⁿ yā tuūmī ní caⁿ'a yā: Na ley miiⁿ ní ngaⁿ'ā chí nguéeⁿ 'cuīi yú túúmi 'cūū na caja yeⁿ'e ofrendas yeⁿ'e yaācū, ti túúmi 'cūū ní túumī yeⁿ'e yuūúⁿ yeⁿ'e 'aama 'iī'yāⁿ.

⁷ Ch'iīnu chuū ní nduuvidaama yā chí cái yā 'áámá tááⁿ yáⁿ'āa ndúúcū tuūmī chí cuuvi panteón cááⁿā 'iī'yāⁿ chí snúúⁿ yúúni. Miiⁿya yaⁿ'āa chí nguuví Alfarero chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ yáⁿ'āa yeⁿ'e chí 'iī'yāⁿ diⁿ'dái 'cuūtīi cueēe. ⁸ Chíi chí yáⁿ'āa chí panteón cánée chí dúúchí ndíi mááⁿ, Yáⁿ'āa yeⁿ'e Yuūuⁿ. ⁹ 'Tíicā ní cuunúū ca'a chí profeta Jeremías caⁿ'a yā chuū ndií cuááⁿ vmnaaⁿ taachí dinguún yā na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā: Ní sta'á yā ndu'ū ndiicu ndíichí caadi 'diīⁿnguεε. Tuūmī miiⁿ ní saⁿ'ā s'eeⁿ canée yiīnu sa chí ca'a sa Judas cucááⁿā chí ch'iīⁿnūⁿ sa Cristo. ¹⁰ Ní ca'a yā tuūmī miiⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa chí nguuví Alfarero, tan'dúúcā Señor yeⁿ'e yú caⁿ'a yā chíi yā 'úú.

Pilato intínguuneeⁿ yā Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Jesús chééndi yā nanááⁿ gobernador Pilato ní gobernador íntínguuneeⁿ yā 'iī'yāⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā 'iī'yāⁿ: ¿'Áá díi chí Rey yeⁿ'e 'iī'yāⁿ Israel chí judíos? Jesús caⁿ'a yā chíi yā gobernador: N'diī ngaⁿ'a cuaacú ní ti 'tíicā.

¹² Chiiduú n'geεε ndúúcū 'iī'yāⁿ ndiicúū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e yaācū caⁿ'a yā chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús naati Jesús miiⁿ ní nguéeⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā mar 'áámá nduudu. ¹³ Tuu'mi ní Pilato miiⁿ caⁿ'a yā

chii yā Jesús: ¿Áá nguée n'giindiveen di tanducuén'e chí nga'n'a yā yen'e di?

¹⁴ Naati Jesús mii'n nguée nan'guεεcúta'n'a yā mar 'áámá nduudu. Tuu'mi ní gobernador mii'n chen'e yiinu taavi yā yen'e Jesús ní nguée déenu yā táácā nadacádínuu'n yā yen'e.

Jesús canée chí 'cuūvi yā

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Maa'n ní nguúví 'viicu mii'n vée 'áámá costumbre chí gobernador mii'n canée chí ín'dééchí yā 'áámá sa'n'a chí canúu'n sa vácūū 'viicu yen'e pascua 'aama sa'n'a chí preso sa chí 'iín'yān Israel nen'e yā. ¹⁶ Ní canúu'n 'aama sa'n'a vácūū chí nguuvi Barrabás. Nducyáácá 'iín'yān ní déenu yā táácā idiin Barrabás mii'n. ¹⁷ Ní taachi 'iín'yān yen'e yāān Jerusalén mii'n nduuvidaamá yā, gobernador Pilato mii'n ní ca'n'a yā chí yā 'iín'yān s'een: ¿Du'ū nen'e ní chí 'úú n'déechí? ¿Áá nen'e ní Barrabás o Jesús chí nguuvi Cristo chí 'úú ca'n'a libre 'iín'yān?

¹⁸ Pilato mii'n ní deenu yā chí cáávā vaadī ngueee 'iín'yān s'een nca'a yā Jesús chí preso yā.

¹⁹ Taachí Pilato mii'n ní vεε yā na silla yen'e juez mii'n, n'daataá yen'e yā ní dichó'o tá 'áámá 'iín'yān chí ca'n'a yā chí yā Pilato mii'n nduudú 'cūū: Nguée de'ε vεε diin ní ndúúcū sa'n'a n'dái 'cūū ti taachí cyaadú nééné n'deēe ch'eenú chí taachí ch'iínú cáávā sá'n'a 'tīi.

²⁰ Naati chiiduú n'gεεε ndúúcū 'iín'yān ndiicūú chí nga'n'a ntii'nyú'n yā yen'e yaācū nééné n'deēe ca'n'a yā chí yā 'iín'yān yen'e yāān Jerusalén mii'n chí caa'n'ma'n yā chí Pilato mii'n n'dééchí yā Barrabás mii'n ní 'cuūvi Jesús mii'n. ²¹ Gobernador mii'n ca'n'a yā chí yā 'iín'yān s'een: ¿Naachí na 'uuvi yā ní chéé yā chí nen'e ní chí n'déechí? 'iín'yān s'een ní ca'n'a yā: Barrabás.

²² Pilato mii'n ní ca'n'a yā chí yā 'iín'yān s'een: ¿De'ε diin ndúúcū Jesús chí nguuvi yā Cristo? Nducyaaca yā nan'guεεcúta'n'a yā ní 'cai yā: Cu'née'nga'á yā.

²³ Gobernador mii'n ca'n'a yā chí yā 'iín'yān s'een: ¿De'ε nuu'ndi yen'e yā vεε? Naati 'iín'yān s'een ní n'gái yiicú yā ní ca'n'a yā: Cu'née'nga'á yā.

²⁴ Taachi Pilato mii'n n'diichí yā chí nguée de'ε vεε chí diin yā ndúúcū 'iín'yān ti yuudu n'dái ca n'gai yā, tuu'mi ní sta'á yā nuū'nīn ní naa'nu yā ta'a yā nanáān nducyaaca 'iín'yān yen'e yāān Jerusalén mii'n. Ní nga'n'a yā: Limpia canée 'úú yen'e asunto 'cūū. 'Úú ní nguée nuu'ndi yen'e chí 'cuūvi sá'n'a 'cūū ti n'dai sa. Ndis'tiī deenu ní táácā diin ní ndúúcū sa.

²⁵ Nducyaaca 'iín'yān nan'guεεcúta'n'a yā ní ca'n'a yā: Yuuún yen'e sá'n'a 'cūū 'āā cūnee dáámí rá 'nū ndúúcū daiya 'nū.

²⁶ Tuu'mi ní Pilato mii'n ní n'déechí yā Barrabás mii'n ní ca'n'a ntii'nyu'n yā chí soldados ch'en'é yā Jesús. Ch'íínú ch'en'e yā ní nca'a Pilato mii'n Jesús mii'n 'iín'yān chí cu'nee'nga'á yā 'iín'yān.

²⁷ Tuu'mi ní soldados romanos yen'e gobernador can'déε sa Jesús na vaacuyāān yen'e gobernador ní nducyáácá soldados nduuvidaama sa nanáān Jesús mii'n. ²⁸ Ní diví sa catecaī vmnaa'n Jesús ní s'nuu'n sa tíínūu'n morado cuá'āa Jesús mii'n. ²⁹ Ní s'nuu'n sa tíín Jesús 'áámá corona chí ndeenyú ndúúcū yaa'n. Ní sn'duu'n sa 'áámá taa'n ndúú ná ta'ā cuaacú Jesús. Tuu'mi ní chínti'ya sa nanáān Jesús mii'n ní ch'íínnyu'nee'n sa 'iín'yān. Ní ca'n'a sa: Cūnduuchí ní n'diī Rey yen'e 'iín'yān yen'e Israel.

³⁰ Ní ca'a nee dai'n sa cuerpo yen'e Jesús ní sta'a sa 'áámá táān ndúú chí ndεε sa ní ch'en'e sa tíín Jesús. ³¹ Ch'íínú ch'íínnyu'nee'n sa Jesús mii'n ní ndiví sa tíínūu'n yā chí morado cuá'āa ní chí'nuu'n sa catecaī yā. Ní candεε sa Jesús chí cu'née'nga'a sa 'iín'yān.

S'née'nga'á yā Jesús mii'n ní ch'ti yā

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Taachí can'daa yā ní cue'n'e yā na yúúní naachi cu'née'nga'á yā ndaaca yā 'áámá sa'n'a yen'e yāān Cirene chí nguuvi sa Simón. Ní a fuerza soldados di'cuiitu sa Simón 'cūū chí candεε sa cruz yen'e Jesús.

³³ Ní taachi ndaá yā na táámá lado yen'e yāān Jerusalén lugar chí nguuvi Gólgota chí nen'e caa'n'ma'n, Lugar yen'e 'Iini Nga'ai Tíi'n, ³⁴ sa'n'a ca'a sa Jesús vinagre ndista'n'a ndúúcū nuu'nín yen'e yáatā yaāa cáávā chí nguεε cueenu cá cuuvi Jesús chí chí'í Jesús mii'n. Taachí Jesús n'diichinee'n yā, nguée 'cuu'n yā chí'í yā.

³⁵ Taachí 'āā s'neeⁿnga'a sa Jesús, soldados ní tun'dāa sa suertes na catecai Jesús miiⁿ chí ca'a sa 'áámá sa nduúcū taama sa. Ní 'iicu cúúnúú ca'a tan'dúúcā chí caⁿ'a profeta ndii cuáán vmnaaⁿ ní canéé nguún na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'túúcā: Tun'daá yā suerte na catecai Jesús miiⁿ ní nca'á yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³⁶ Miiⁿ ch'εētēε soldados ní diiⁿ sa cuidado 'iiⁿ'yāⁿ chí s'neéⁿnga'a. ³⁷ Ní 'áámá nduudu naaⁿ tíⁿ cruz miiⁿ chí canéé nguūⁿ 'túúcā: Jesús miiⁿ chí Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel. Ní nduudu miiⁿ ngaⁿ'ā de'ε cáávā chí ch'īī Jesús miiⁿ.

³⁸ Tuu'mi ní miiⁿ ntúūⁿ s'neeⁿnga'á yā ndúúcū Jesús miiⁿ 'uūvī chí duucu, 'áámá ní lado ta cuaacú yā, taama ní lado tá 'cuee yā. ³⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ chí cho'ó yā naachi canee cruz miiⁿ ch'iiⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní idiⁿ'núⁿ'u yā tíⁿ yā. ⁴⁰ Ní caⁿ'a yā: N'diī chí ngaⁿ'á nī chí maán nī cuuvi nada'tuūví nī yaācū templo ní cheētī 'iīnū nguuvī nadan'dái nī, nadinguán'āi maán nī maaⁿ. Ndúúti chí Daiya Dendyuūs n'diī, nch'éeⁿ nī yeⁿ'ē na cruz.

⁴¹ 'Tiicá ntúūⁿ chiiduú n'gεεε ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos chí dingúuⁿ yā ní ngi'cueeⁿ ley, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúú chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e yaācū templo ch'iiⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'e yā: ⁴² Tanán'a 'iiⁿ'yāⁿ ní nadinguán'ai yā naati nguéeⁿ cuuvi maaⁿ yā nguán'ai yā. Ndúúti chí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel maaⁿ ní nch'éeⁿ yā yeⁿ'e na cruz ní cu'téenu 'nū 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ⁴³ Jesús miiⁿ ní i'téenu yā Ndyuūs. Maaⁿ ní Ndyuūs nadinguán'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ nduuti chí cuaacu chí 'cuaán yā 'iiⁿ'yāⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā 'tíicā ti Jesús ngaⁿ'a yā: 'Úú ní daiya Dendyuūs 'úú.

⁴⁴ 'Tiicá ntúūⁿ ch'iiⁿnyuⁿneeⁿ chí duucu s'eeⁿ chí s'neéⁿnga'a sa dáámá ndúúcū Jesús.

Jesús ch'īī yā

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Ndíí maⁿ'a nguuvī miiⁿ ndíí taanduū n'gεecu 'iīnu chiīnū chíí maāiⁿ núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdī. ⁴⁶ 'Āā táānduū n'gεecu 'iīnu, Jesús 'caī yiicú yā: Elí, Elí, ¿lama sabactani? Nduudu hebreo 'cūū ní neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ Ndyuūs

yeⁿ'é, Ndyuūs yeⁿ'é, ¿de'ē cuuvi chí s'neéⁿ nī 'úú damaán?

⁴⁷ N'duuvī 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā 'miiⁿ taachí ch'iīndiveén yā chí caⁿ'a Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Sán'a 'cūū n'gai sa profeta Elías.

⁴⁸ Hora míⁿ nūuⁿ 'áámá chéé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chéⁿ'e yā ngeenu yā sta'a yā 'áámá esponja ní di'caāndá yā ndúúcū vinagre ní s'neeⁿ yā esponja miiⁿ na 'áámá táán ndúú ní ca'a yā chí chí'ī Jesús miiⁿ. ⁴⁹ Tanán'a yā ní ngaⁿ'a yā: 'Āā canee ra yā. N'diichi yú ¿'áá chíí Elías miiⁿ nadinguán'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ?

⁵⁰ Naati Jesús miiⁿ 'caī ntúūⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe ní maaⁿ yā nca'a yā espíritu yeⁿ'e yā na ta'a Ndyuūs ní ch'īī yā. ⁵¹ Hora míⁿ nūuⁿ chí ch'īī Jesús, cortina yeⁿ'e yaācū templo s'teeⁿ naavtán'ā ndii cuaaⁿ 'niiⁿnuúⁿ ndíí cuáán ndiiyā. Ní n'nuⁿ'u yán'āa ní tuūu ní indee. ⁵² Tuu'mi ní yáinyāⁿ s'eeⁿ ní nguaaⁿ ní nééⁿé 'yaaⁿ cuerpos yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí n'díí chí i'téenu yā Ndyuūs ndii cuáán vmnaaⁿ nan'dāa yā cheeti yaīnyāⁿ s'eeⁿ. ⁵³ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ chí 'āā n'diī miiⁿ taachí 'āā nduuchi Jesús miiⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tinán'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní nan'daa yā cheeti yaīnyāⁿ s'eeⁿ ní cueⁿ'e yā cachiica yā na yáāⁿ Jerusalén chí Ndyuūs deεve yā. Ní 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ chinaán yā 'iiⁿ'yāⁿ chí 'āā n'diī.

⁵⁴ Saⁿ'a capitán ndúúcū soldados chí snée yā ndúúcu yā ní diín yā cuidado yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e Jesús taachí s'neeⁿ yā na cruz. Soldados miiⁿ, taachí n'diichí yā chí n'nuⁿ'u yán'āa ndúúcū dendu'ū chí chíí, neené di'va'á yā ní caⁿ'a yā: Cuaacu níⁿnyúⁿ, sán'a 'cūū ní Daiya Dendyuūs saⁿ'ā.

⁵⁵ 'Yaaⁿ n'dái n'daataá snée yaⁿ'ai yā ní n'gíinu yā tanducuén'ē chí chó'ōo yeⁿ'e Jesús. N'daataá s'eeⁿ cachiica yā ndúúcū Jesús ndii na yán'āa yeⁿ'e Galilea ní dichíí'vε yā Jesús miiⁿ. ⁵⁶ Ní nguaaⁿ n'daataá s'eeⁿ, miiⁿ canéé ta María Magdalena ndúúcū María chí cheecu Jacobo ndúúcū José. Ní canéé ntúūⁿ tá cheecuú da'cáiyā yeⁿ'e sán'a Zebedeo.

Ch'īichíyā cuerpoyeⁿ'e Jesús cheeti yaīnyāⁿ
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Taachí chíīnu nguuvī miiⁿ ndaā 'áámá saⁿ'ā chí nguuvī José chí yeⁿ'ē yáāⁿ Arimatea. Saⁿ'ā miiⁿ ní 'cuiica sa ní discípulo yeⁿ'e Jesús. ⁵⁸ Sán'a 'cūū ní cheⁿ'e sa nanáán

Pilato miiⁿ ní chiica sa cuerpo yeⁿe Jesús miiⁿ. Tuu'mi ní Pilato caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chí caⁿ'a capitán yeⁿe soldados chí ca^a'á yā cuerpo yeⁿe Jesús miiⁿ José miiⁿ. ⁵⁹ Tuu'mi ní José sta^a sa cuerpo yeⁿe Jesús ní ch'εε^{cū} sa 'áámá sábaná δεε^{ve} tan'dúú^{cā} chí cos-tumbre yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁶⁰ Ní s'nuūⁿ sa cuerpo yeⁿe Jesús na 'áámá yáinyāⁿ yeⁿe maaⁿ sa chí ngai chí maaⁿ sa níⁿ'nuⁿ sa na 'aama yaava. Ch'íínú ch'iichi sa cuerpo yeⁿe Jesús, s'neeⁿ sa 'áámá tuūu chí nééné ch'εε^{te} naachí nín^{daa} yā yeⁿe cheendi yaínyāⁿ miiⁿ. Ní cunáⁿ'a sa. ⁶¹ Miiⁿ véé María Magdalena ndúú^{cū} táámá María niiⁿnuúⁿ ná yáinyāⁿ.

Soldados ní idiⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ

⁶² Chó'ōo nguuví chí in'nuúⁿ yā yeⁿe 'vi-icu yeⁿe pascua ní chideεε^{ve} táámá nguuví chí sábadó ní chiiduú n'gεε^{te} ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní nduuvidaamá yā ní cheⁿ'e yā nanááⁿ Pilato miiⁿ. ⁶³ Ní caⁿ'a yā chí yā Pilato: N'diī Pilato, n'gaacú 'nū chí saⁿ'ā chí n'diī chí chinche^ei sa taachí canee sa iⁿ'yeeⁿdí 'cūú ní caⁿ'a sa 'túú^{cā}: 'Cuínū 'iinu nguuví ní nduū^{chí} nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁶⁴ Maaⁿ ní dichó'o nī soldados chí diiⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ ndíí 'cuiinu 'iīnū ngu-uví. ¿Áátī ndaá discípulos yeⁿe yā n'gaaⁿ ní diiⁿ iduucú yā cuerpo yeⁿe Jesús? Ní caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ chí sán^{'ā} miiⁿ ní nanduuchi sá yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cuncáā ca nduudu yaadi miiⁿ nguéeⁿ ti chí 'āā chó'ōo.

⁶⁵ Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Ingaā 'áámá taaⁿ soldados. Cuen^{'e} nī ní diiⁿ nī cuidado yáinyāⁿ miiⁿ tan'dúú^{cā} chí déenu nī chí n'daā^{cā}.

⁶⁶ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cheⁿ'e yā yáinyāⁿ miiⁿ ní diiⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ. S'neeⁿ yā 'áámá sello na tuūu ch'εε^{te} ní s'neeⁿ yā soldados chí diiⁿ sa cuidado yáinyāⁿ miiⁿ.

28

Jesús nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā (Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Chó'ōo nguuví sábadó chí ntaaviⁿtuunúúⁿ yā ní chideεε^{ve} táámá nguuví chí domingo, nguuví chí ngaⁿ'a yú chí nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe ndεε^{te}, ní tá María Magdalena

ndúú^{cū} taama tá María cheⁿ'e ta n'diichí tá na yaínyāⁿ yeⁿe Jesús. ² Ní nééné diitūu nuⁿ'u yán^{'āa} ti 'aama ángel yeⁿe Señor Ndyuūs chíiya yā yeⁿ'ē va'ai chεε^{ti} nguuví. Ní taachi ndaa yā, diví yā tuūu ch'εε^{te} miiⁿ yeⁿe cheendi yaínyāⁿ ní ch'iindi yā vmnaaⁿ yeⁿe tuūú miiⁿ. ³ Angel miiⁿ tan'dúú^{cā} chí inááⁿ 'cuai 'tíicā máaⁿ yā chí δεε^{ve} yā. Ní catecai yā ní cuéē tan'duucā yaāⁿ. ⁴ Soldados chí idiⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ in'dúú^{ví} yā chí 'va'a yā. Ní nduuví yā tan'dúú^{cā} chí ch'íi yā. ⁵ Naati ángel miiⁿ caⁿ'a yā chí yā n'daataá s'eeⁿ: Nguéeⁿ 'va'a ndís'tiī; ti 'úú ní deenú ti in'nuúⁿ nī Jesús chí cā'neeⁿnga^{'ā}. ⁶ 'Āā ntéeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ti nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúú^{cā} chí caⁿ'a yā. Cuchí nī ní n'diichí nī naachí cānuuⁿ cuerpo yeⁿe Señor miiⁿ. ⁷ Cuayiivi ní ngaⁿ'a ángel chí yā n'daataá s'eeⁿ: Cuinaⁿ'a núuⁿ nī maāⁿchεε^{te} ní caaⁿ'máⁿ nī cuuvi nī discípulos yeⁿe yā chí nduuchi Jesús miiⁿ yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. Cuin'diichí nī. Jesús miiⁿ caⁿ'a yā vmnááⁿ ndís'tiī na yán^{'āa} Galilea. Miiⁿ snaaⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ. Chūú chí ngaⁿ'ā ngii ndís'tiī.

⁸ Tuu'mi ní n'daata s'éeⁿ nan'dáa yā chεε^{ti} yáinyāⁿ miiⁿ ní dii^{'yā} yā chí ní duuvi yeenú yā. N'daata s'éeⁿ ní cuen^{'e} yā ngéenū yā ní caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿe Jesús tan'dúú^{cā} chí n'diichí yā. ⁹ Tuu'mi ní taachi cuen^{'é} yā chí yaa^{'ví} yā discípulos cuin'diichí nī, Jesús miiⁿ ndaá yā chí ndaacá yā n'daata s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Tavacho'onoó nī ndís'tiī n'daata s'eeⁿ. Ní n'daata s'eeⁿ ní ndáá niiⁿnuúⁿ yā Jesús miiⁿ ní túmaⁿ'a yā ca'a Jesús miiⁿ ní s'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁰ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā n'daataá s'éeⁿ: Nguéeⁿ 'va'a nī. Cuén^{'e} nī cuuvi nī hermanos yeⁿ'é chí n'diichí nī 'úú. Ní hermanos caⁿ'a yā na yán^{'āa} Galilea ní miiⁿ snaáⁿ yā 'úú.

Soldados ngaⁿ'a yā ngii yā chiiduú n'gεε^{te} s'eeⁿ tan'dúú^{cā} chí chí

¹¹ Nchó'ōo n'daata s'uun cunaⁿ'á yā ní n'duuví soldados chí diiⁿ yā cuidado yeⁿe yáinyāⁿ cheⁿ'é yā na yáāⁿ Jerusalén ní caⁿ'a yā chí yā chiiduú n'gεε^{te} yeⁿ'é tánducueⁿ'ē chí chí. ¹² Chiiduú n'gεε^{te} nadidaamá yā ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ ndíicū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū. Ní nduuvidaamá yā ní nééné n'deēe túumī ca'a yā soldados. ¹³ Ní caⁿ'a yā

chii yā soldados: Ndís'tiī ní 'túúcā caa'n'maⁿ nī: Taachi yaaⁿ stiyaadú 'nū discípu^los yeⁿ'e Jesús ndaá yā ní diduucú yā cuerpo yeⁿ'e Jesús. ¹⁴ Ní nduuti chí gobernador 'caandíveéⁿ yā chííⁿ chí ndís'tiī caa'n'maⁿ nī, nús'uu yaa'vi neeⁿ 'nū 'iiⁿ'yāⁿ ní nguaⁿ'āi ndís'tiī.

¹⁵ Soldados ní sta'á yā tuūmī miiⁿ ní diíⁿ yā tan'dúúcā chí chiiduú n'gεεtε caⁿ'á yā chii yā soldados. Chííⁿ chí ndii maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaataá Israel ngaⁿ'á yā 'tíícā.

Jesús idichó'o yā discípu^los yeⁿ'e yā

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ndu'ū ndiicháámá discípu^los cueⁿ'é yā na yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā ná yiīcū naachí Jesús miiⁿ dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁷ Taachí discípu^los n'diichí yā Jesús miiⁿ, s'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chí náⁿ'a yā ní 'uūvī vaan-icádiinūⁿ yeⁿ'e yā. ¹⁸ Jesús ní ndaa niiⁿ'núⁿ yā ní yaa'vi yā discípu^los ní caⁿ'a yā: Chiidá ní tee yā 'úú nducuéⁿ'e poder chí caa'n'maⁿ ntiiⁿ'nyúⁿ na va'āi chεεti nguuví ndúúcū na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹⁹ Maaⁿ ní cueⁿ'e nī ní ca'cueéⁿ nī nuuⁿ'maⁿ naciones, ní cuuvi nī discípu^los yeⁿ'é. 'Iiⁿ'yāⁿ chí i'téénú yā ndu-udu cuaacu yeⁿ'é, ndís'tiī cuεεdínuūⁿ'niⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ndúúcū chí duuchi Ndyuūs Chi-ida yú, ndúúcū Daiya yā, ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ²⁰ Cá'cueeⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí diíⁿ yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí 'úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī. Ní cadíínuuⁿ nī chí 'úú ní caneé ndúúcū ndís'tiī nducuéⁿ'ē tiempo ndíí ntuví iⁿ'yeeⁿdí. 'Tíícā cuuvi.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGÚŪⁿ APOSTÓL MARCOS

*Yen'e chi ngan'a Juan chi ngɛɛdínúŋnīⁿ
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)*

¹ 'Túúcā chí ngan'a nduudu ngai yen'e Jesucristo chí Daiya Dendyuūs.

² 'Iiⁿyāⁿ profeta Isaías miiⁿ chí ngan'a nduudu yen'é Ndyuūs ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ dingúúⁿ yā tan'dúú^{cā} chí caⁿ'a Ndyuūs, 'tíicā:

'Úú dicho'ó 'aama 'iiⁿyāⁿ chi caaⁿ'máⁿ yā nduudu yen'é nanááⁿ ndís'tiī.

³ 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní caⁿ'a yā ndúú^{dú} ngai na yáⁿ'āa cuū^{má}ⁿ naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iiⁿyāⁿ. Ní caⁿ'a yā: Cuundiyaáⁿ nī yúúⁿí yen'e Señor Ndyuūs caati cuchii yā. Nan'guáaⁿ nī yúúⁿí cuaacu caavá yā Didɛɛvé nī staava yen'é nī ní cuuvi 'cuaáⁿ nī 'iiⁿyāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

⁴ 'Tíicā Juan miiⁿ ní chɛɛdínúŋnīⁿ sa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ na yáⁿ'āa cuū^{má}ⁿ naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iiⁿyāⁿ. Ní caⁿ'a cuáá^{cú} sá chí 'iiⁿyāⁿ ndaacadáámí yā yen'e nuuⁿndi yen'é yā ní cuɛɛdínúŋnīⁿ sa 'iiⁿyāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yen'e sa, naati Ndyuūs nadich'ɛɛcú yā nuuⁿndi yen'é yā. ⁵ Ní n'deeé 'iiⁿyāⁿ yen'e yáⁿ'āa Judea ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ yen'e yááⁿ Jerusalén can'dáa yā chí 'caandiveéⁿ yā chí ngan'a Juan miiⁿ. Ní taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā nuuⁿndi yen'é yā nanááⁿ Ndyuūs níicú Juan miiⁿ ní chɛɛdínúŋnīⁿ sa 'iiⁿyāⁿ miiⁿ na yíicú Jordán.

⁶ Catecai Juan miiⁿ ní nín'dai ndúú^{cū} yuūdū yen'e 'iiti camello. Ní cinturón yen'e sa ní díí^{má}ⁿ 'iiti. Ní chí che'e sa ní 'iiti langostas ndúú^{cū} n'di'í yen'e 'iiti yááⁿ chí véé cuɛɛti. ⁷ Juan miiⁿ ngan'a sa nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Ní caⁿ'a sa: Cuayiivi yen'e 'úú cuchii 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí ch'ɛɛte taavi cá poder yen'é yā nguéé ti 'úú. 'Úú ní nguéé neené n'dai 'úú chí cuuví dííⁿ n'daatií yíí^{má}ⁿ yen'e ndaacuú yen'e yā. ⁸ 'Úú ní ngɛɛdínúŋnīⁿ ndís'tiī ndúú^{cū} nuūⁿīⁿ naati

'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní cuɛɛdínúŋnīⁿ yā ndúú^{cū} Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs.

*Juan miiⁿ chɛɛdínúŋnīⁿ sa Jesús
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)*

⁹ Nguuvī s'eeⁿ Jesús miiⁿ chiicá yā yen'e yááⁿ Nazaret yen'e yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā na yíicú Jordán. Ní Juan miiⁿ ní chɛɛdínúŋnīⁿ sa Jesús miiⁿ na yíicú Jordán. ¹⁰ Taachi Jesús can'daa yā na nuūⁿīⁿ miiⁿ, cuin'diichí nī. N'diichí yā chí nanguaāⁿ nanguuvi ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní cuch'ééⁿ vmnaaⁿ yen'é yā tan'dúú^{cā} 'áámá paloma 'tíicā. ¹¹ Ch'iindiveéⁿ Jesús 'áámá nduudu chí chiicā yen'e nánguuví chí caⁿ'a: Díí Daiyá chí ne'e taaví ní yeenú taavi cáávā dii.

Yááⁿ'nguiinūⁿ nen'e sa n'diichineeⁿ sa Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Cuayiivi miiⁿ ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs candéé Jesús na 'áámá yáⁿ'āa cuū^{má}ⁿ naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iiⁿyāⁿ. ¹³ Jesús miiⁿ ní canée yā miiⁿ 'uuví ngɛɛcu nguuví naachi véé 'iiti chí taaⁿ. Ní yááⁿ'nguiinūⁿ miiⁿ ní n'diichineeⁿ sa Jesús chí dííⁿ yā nuuⁿndi naati nguéé dinuuⁿndí yā. Níicú ángeles ndaá yā ní dííⁿ yā cuidado Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ yen'é yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Cuayiivi taachi s'nuúⁿ yā Juan chí chɛɛdínúŋnīⁿ 'iiⁿyāⁿ vácū, Jesús miiⁿ ndāa yā na yáⁿ'āa Galilea, ní caⁿ'a yā nduudu cuaacu chí ngai yen'e naachi Ndyuūs ngan'a ntiiⁿnyuⁿ yā. ¹⁵ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Āā snuū ca'a tiempo naachí ngan'a ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs ní 'āā ndaā niiⁿnuúⁿ. Nandaacadaamí nī yen'e nuuⁿndi yen'é nī ní cu'teenú nī nduudu cuaacu chí ngai chí yen'e Cristo.

Jesús yaa'ví yā cuūⁿ saⁿ'ā chí itungááⁿ 'yaācā

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Jesús miiⁿ ní cachiicá yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿīⁿ yáⁿ'ā chí nguuví Galilea, taachí n'diichí yā Simón ndúú^{cū} 'díí^{nū} sa Andrés. Sáⁿ'ā s'eeⁿ ní saⁿ'ā chí itungááⁿ 'yaācā, ní ngī sa yaānā yen'e sa chɛɛti

nuūⁿnīⁿyāⁿā ti saⁿā s'eeⁿ itungāaⁿ sa 'yaācā na nuūⁿnīⁿyāⁿā. ¹⁷ Ní Jesús ngaⁿa yā ngii yā saⁿā s'eeⁿ: Cuchíi nī, caⁿā nī nduucú ní 'úú ní diín chi in'nuún nī 'iiⁿyāⁿ chi cuuvi caⁿā yā nduucú. Ní tan'dúúcā chi ndís'tiī tungaáⁿnī 'yaācā yeⁿe nuūⁿnīⁿyāⁿā 'tíicā ngaⁿa nī ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi caⁿā yā nduucú.

¹⁸ Hora miiⁿ nūuⁿ saⁿa s'uuⁿ s'neeⁿ sa yaānā yeⁿe sa ní cuen'e sa ndúúcū Jesús.

¹⁹ Tuu'mi Jesús miiⁿ ní cuen'é yā 'tēē 'tēē ní ndaacá yā saⁿa chi nguuvi Jacobo ndúúcū Juan chi 'diinū sa. Saⁿā s'eeⁿ ní daiya Zebedeo ní snee sa na 'aama barco ní n'diyaata sá yaānā yeⁿe sa. ²⁰ Jesús 'caí yā saⁿā s'eeⁿ. Saⁿā s'eeⁿ ní nan'dáa sa na barco naachi snée sa ndúúcū chiida sa n'diyaata sá yaānā yeⁿe sa. Ní s'neeⁿ sa chiida sa Zebedeo ndúúcū mozos yeⁿe yā ní cuen'e sa ndúúcū Jesús.

'Áámá saⁿā chi vεε espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ
(Lc. 4.31-37)

²¹ Jesús miiⁿ ní ndaá yā na yáān Capernaum ndúúcū saⁿā s'eeⁿ. Ní ca'áámá ca'áámá sábadu, nguuvi chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, Jesús cuen'é yā na yaacū sinagoga ní chi'cueen yā 'iiⁿyāⁿ. ²² 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngeⁿe yiinu yā yeⁿe chí Jesús ngaⁿa yā; tí ngí'cueen yā tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿā ntiiⁿnyúⁿ yā, nguéé tan'dúúcā 'áámá maestro yeⁿe ley. ²³ Ní chεeti yaacū sinagoga miiⁿ canée 'áámá saⁿā chi véeⁿ espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcu sa. Ní espíritu miiⁿ n'gai yeⁿe sá: ²⁴ N'diī Jesús yeⁿe yáān Nazaret, cu'néeⁿ nī nús'uu. ¿Dé'ē canée yeⁿe 'nū nduucú nī? ¿Áá ndaá nī chi di'cuiinú nī nús'uu? 'Úú ní n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'iiⁿyāⁿ chí n'dai chi daiya Dendyuūs n'diī.

²⁵ Jesús miiⁿ ní yaa'vi néeⁿ yā espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ, ní caⁿa yā: Dii espíritu n'gáadí dí cheendi di, nícuⁿ nan'dáa di yeⁿe saⁿā tīl.

²⁶ Tuu'mi ní espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ diiín chí chitá'āa 'áámá ataque sáⁿa 'cūū. Ní 'cai yiicú espíritu miiⁿ, ní nan'daā espíritu miiⁿ ná cuerpo yeⁿe sáⁿa 'cūū. ²⁷ Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chen'e yiinu yā yeⁿe chuū ní tiingūūneeⁿ yā nguaaⁿ maaⁿ yā ndúúcū vi'ī: ¿Dé'ē chuū? ¿Dé'ē chí ngai chí

ngi'cueen 'íiⁿyaⁿ 'cūū? 'Íiⁿyaⁿ 'cūū ní véeⁿ poder ca yeⁿe yā ní ngii ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ ní n'giindivéeⁿ espíritu yeⁿe yā.

²⁸ Maāⁿnch'εεtē nuūⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ n'giindiveeⁿ yā yeⁿe chí diiⁿ Jesús miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ yeⁿe núúⁿmáⁿ ná yāⁿāa yeⁿe yāⁿā Galilea.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿe indáⁿā Simón Pedro
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Taachí n'daā Jesús na yaacū sinagoga Jesús miiⁿ ní cuen'e yā ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan ná vaacu Simón ndúúcū Andrés. ³⁰ N'daataá chí indáⁿā Simón miiⁿ ní ngiíta yā. Ndéē 'íiⁿnūuⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní candiití yā. Ní 'iiⁿyāⁿ na vaacu yā caⁿa yā chí yā Jesús miiⁿ chí n'daataá miiⁿ ní ngiíta yā. ³¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní ndaa yā nanááⁿ n'daataá miiⁿ ní sta'á yā ta'ā tá ní nadicuéeⁿ yā táⁿā. Níicú chivii 'iiⁿnūuⁿ miiⁿ hora miiⁿ taachi nadicuéeⁿ yā n'daataa miiⁿ, ní tucá'a tá diiⁿ tá mandados yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí che'e yā.

Jesús miiⁿ ní diiⁿ yā chi néené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ nduūvā yeⁿe yā
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Cuayiiⁿvi taachí 'āa chíiya 'yāⁿā ní 'āa 'da'a miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ndúúcū nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí ngiíta yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí véeⁿ espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcu yā. ³³ Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ miiⁿ ní ndaá yā na cheendi va'āi naachi canée Jesús miiⁿ. ³⁴ Ní Jesús miiⁿ ní diiⁿ yā chí nanduuva yeⁿe 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ chí véeⁿ n'deee nááⁿ n'dai ca'ai yeⁿe yā. Ní divii yā n'deee n'dái espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Nguéé 'cuún yā chí espíritu s'uuⁿ caāⁿmaⁿ, caati espíritu s'uuⁿ ní deenu du'ū chí Jesús miiⁿ.

Jesús ngaⁿa yā nduudu cuaacú yeⁿe Dendyuūs na yāⁿā Galilea
(Lc. 4.42-44)

³⁵ Táámá nguεetiyaⁿ 'da'ā ca, Jesús miiⁿ ní ncuéeⁿ yā ní can'dáa yā na yáān Jerusalén miiⁿ ní cuen'e yā 'áámá lado yeⁿe yáāⁿ miiⁿ naachi nguéé 'iiⁿyāⁿ ní miiⁿ caaⁿmaⁿnguaⁿá yā. ³⁶ Simón miiⁿ ndúúcū tanáⁿā compañeros yeⁿe sa chen'e yā n'nuún yā Jesús.

37 Taachí ndaaca yā Jesús miiⁿ, tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'diī Jesús, nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ in'nuúⁿ yā n'diī.

38 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Caⁿ'ā yú tanáⁿ'ā yāⁿ chí snéé na niiⁿ'nuúⁿ, ní 'tiicá ntúūⁿ caaⁿ'maⁿ yú ndu-udu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ ti cáávā chuu chí cuchíí.

39 Jesús miiⁿ ní cachicá yā núúⁿmaⁿ yāⁿ cuaaⁿ na yáⁿ'āa Galilea. Ní ngaⁿ'a yā ndu-udu cuaacú yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ na yāacū sin-agogas yeⁿ'e yāⁿ s'eeⁿ. Ní divíi yā espíritus yeⁿ'e yaaⁿ'ngiinūⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús diīⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 'Áámá saⁿ'ā chí canéé ca'ai chí ín'duuti yuutē yeⁿ'ē sa ndaa sa nanááⁿ Jesús, ti neⁿ'e sa caaca sa 'áámá favor yeⁿ'é yā. Ní chíintii'ya sa ní caⁿ'a sa: N'diī Jesús, ndúúti chí n'diī neⁿ'e nī, diīⁿ nī chí nduūvā yeⁿ'é.

41 Jesús ní nduuví ya'āi 'íinu yā saⁿ'ā miiⁿ, ní tuu'ví yā saⁿ'ā ndúúcu ta'a yā ní caⁿ'a yā: Táácā nguēē. 'Úú neⁿ'é. Dii saⁿ'ā, 'āā nduuvá yeⁿ'ē di.

42 Taachí caⁿ'a Jesús 'tuucā, chivii ca'ai chí ín'duuti yuutē yeⁿ'ē sa ní nduūvā yeⁿ'ē sa, ní deēve sa. 43 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā saⁿ'ā miiⁿ chí cunaⁿ'a sa na vaacu sa, naatí néé ca'á yā cuidado saⁿ'a miiⁿ ní yaa'ví yā saⁿ'a miiⁿ: 44 Díí, cun'dííchí dí, nguēé cuuvi di mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí nanduūvā yeⁿ'e di. Cuen'e di ní 'cuuⁿ'miiⁿ di maaⁿ cuerpo yeⁿ'e di nanááⁿ chiiduú chí nduūvā yeⁿ'ē di. Ní ca'a di ofrenda tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ cáávā chí nduūvā yeⁿ'ē di ní cáávā chí deēve cuerpo yeⁿ'ē di. 'Tíicā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ snaaⁿ yā chí 'āā nduuvá yeⁿ'ē di.

45 Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ ní cunaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chíi sa n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúca chí chíi ndúúcu sa. Ní cáávā chí diī sa 'túúca, Jesús miiⁿ ní 'āā ntéé cheⁿ'e nguūvi yā mar 'áámá yāⁿ, ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní Jesús cuen'é yā yeⁿ'e yāⁿ miiⁿ, ní cachicá yā 'áámá lado yeⁿ'e yāⁿ s'eeⁿ naachi nguēé ch'ēetinéé 'iiⁿ'yāⁿ; naati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuén'ē yāⁿ ní n'dáa yā chí n'diichi yā Jesús miiⁿ.

2

Jesús diīⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chí nguēé ngü inu'u sa

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 Cho'ōo nguuví s'uuⁿ, Jesús miiⁿ ní nguεεcunée yā nndaa yā na yāⁿ Capernaum. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chí Jesús canéé yā na va'ai miiⁿ. 2 Maaⁿ'nch'εεtē nūuⁿ na va'ai naachi canéé Jesús miiⁿ nduuvidaamá 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ, ní 'āā ntéé tunéé cheendi va'āi miiⁿ chí ch'εεti núūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ndu-udu yeⁿ'e Ndyuūs. 3 Tuu'mi ní ndaa na cuūuⁿ sáⁿ'ā ndεε yā 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí ín'dúúví cuerpo yeⁿ'e sa. 4 Nguēé chíi sndaa yā naachi canéé Jesús miiⁿ ti neenē n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ snúuⁿ yā. Cuchéε yā cuaaⁿ tiīⁿ va'ai ní nadivíi yā na n'duuví táátá tiīⁿ va'āi miiⁿ. Ch'íínú n'guaaⁿ yā miiⁿya dichó'o yā saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí ín'dúúví cuerpo yeⁿ'e sa na yiive yeⁿ'ē sa ní ndεε sa naachi cheendii Jesús miiⁿ. 5 Taachi Jesús n'diichi yā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ véé vaadi i'téenu nanáaⁿ yā, caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí ín'dúúví cuerpo yeⁿ'e sa: Díí, daiyá, núúⁿndí yeⁿ'ē di 'úú ní nch'εεcú.

6 N'duuví maestros yeⁿ'e ley miiⁿ chí vεεtē yā miiⁿ, nadacádíinuūⁿ yā 'tíicā na staava yeⁿ'é ya. 7 ¿De'ē cúúví chí 'tíicā ngaⁿ'a sáⁿ'a 'tíi? Ngaⁿ'a sa yeⁿ'e denduū chí nguēé n'daācā chí contra yeⁿ'e Ndyuūs, ti mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguēé cuuvi díiⁿ yā nadach'εεcú yā nuūⁿndí yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ, ti dámaaⁿ Ndyuūs. 8 Jesús miiⁿ ní deenu yā de'ē chí nadacádíinuūⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ, ní caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ: ¿De'ē cúúví chí 'tíicā nadacádíinuūⁿ ndís'tíi na staava yeⁿ'é ní?

9 ¿'Áá nguēé ngiⁿ'íi ca chí caaⁿ'máⁿ cuuvi saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí ín'dúúví cuerpo yeⁿ'e sa: Nuūⁿndi yeⁿ'ē di ní 'āā nchεεcú yeⁿ'ē di, o 'úú caaⁿ'máⁿ: Ndúcuééⁿ di, ní nadícuééⁿ di yiive yeⁿ'ē di ní caaca di? 10 Ní caāvā chí ndís'tíi inaáⁿ ní chuū, níicú cadiinuūⁿ ní chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs ní véé poder yeⁿ'é yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūú chí nadach'εεcú ya nuūⁿndi. Tuu'mi ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí ín'dúúví cuerpo yeⁿ'e sa: 11 Díí saⁿ'ā, nducuééⁿ di, ní nadacuééⁿ di yiive yeⁿ'e di ní cunaⁿ'a di na vaacu di.

12 Saⁿ'a chi ngiitā miiⁿ nducueeⁿ sa, ní nadacuéⁿ sa yiivē yeⁿ'e sa, ní nan'daa sa miiⁿ. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā chuū ní cheⁿ'e yiinú yā ní dich'etē yā Ndyuūs. Ní ngaⁿ'a yā: Mar 'áámá vmnéⁿ'ēe nguée n'diichi yú dendu'ū chi 'tuucā.

Jesús yaa'ví yā 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi Leví

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Cuayivi Jesús miiⁿ cheⁿ'e yā cuaaⁿ 'dítuú nuūⁿnīⁿ'yāⁿā. Ní taachi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā, ní Jesús miiⁿ ní chí'cuéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. 14 Ní taachi cachiicá Jesús miiⁿ, n'diichí yā 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi Leví, chi daiya Alfeo. Véé sá naachi véé 'iiⁿ'yāⁿ chi inn'guéⁿ yeⁿ'e impuestos. Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Díí saⁿ'ā, cuchí di caⁿ'ā di nduucú. Tuu'mi ní Leví miiⁿ nducueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ndúúcu Jesús miiⁿ.

15 Tuu'mi ní Leví miiⁿ diiⁿ sa invitar Jesús miiⁿ chí caⁿ'á yā na vaacu sa ní cheⁿ'e yā ndúúcu sa. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi inn'guéⁿ yeⁿ'e impuestos ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ndaā ntúuⁿ yā. Ní 'yaaⁿ n'dái yā ch'etē yā na mesa daama ndúúcu Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā ti neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi cueⁿ'e yā ndúúcu yā. 16 Ní taachi maestros yeⁿ'e ley ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ fariseos n'diichí yā chi Jesús ní ngeⁿ'e yā ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e Jesús: ¿Dé'ē cúúví chí maestro yeⁿ'é nī véé yā ngeⁿ'e yā ní ngi'í yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guéⁿ yeⁿ'e impuestos ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndi?

17 Taachí Jesús ch'iindiveeⁿ yā chuū, tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguée ngúita yā nguée neⁿ'e yā 'aama médico. Dámaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā neⁿ'e yā chi cuuvi yícu yā. 'Úú ní nguée cuchii chi yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ chi nadacadiinúú yā chi ch'etē maaⁿ yā chi nguée dinuuⁿndí yā caati chí yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

Iiⁿ'yāⁿ nítiinguuneⁿ yā Jesús miiⁿ yeⁿ'e chí ngué ca'diinú yā

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 'Áámá tiempo taachi discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ndúúcu fariseos ca'diinú yā, náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā nanáaⁿ Jesús miiⁿ

ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿Dé'ē cuuvi chí ca'diinú discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ fariseos miiⁿ naati discípulos yeⁿ'é nī nguée ca'diinú yā?

19 Jesús nan'guéⁿcutaⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá ca'diinú 'iiⁿ'yāⁿ chí ndí yā invitado naachí n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ 'naaⁿ chí sáⁿ'ā chí n'giindivaacu sa canée sá ndúúcu yā? Ndúúti chí canée saⁿ'ā chí n'giindivaacu sa miiⁿ, nguée cuuvi ca'diinú yā. 20 Naati cuchii tiempo taachí ch'ií saⁿ'ā chí n'giindivaacu sa tuu'mi ní cuuvi ca'diinú yā.

21 Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée cuta'á yā 'áámá táán tiinūⁿ ngaí chí 'áá nguée naaⁿnu yā chí 'iindi'yaatá yā yeⁿ'e na catecai ndiicú yeⁿ'e yā. Ndúúti chí díí yā 'tíicā, maán tiinūⁿ ngaí miiⁿ ní cáancuūⁿ cú'teeⁿ tiinūⁿ ndiicú miiⁿ. Níicú cuuvi ch'etē ca naachí ndíí n'teeⁿ. 22 'Tiicá ntuūⁿ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée caaⁿ'nyúⁿ yā vino ngai na bolsa yííⁿmán ndiicú yeⁿ'e vino tan'dúúca chí díí 'iiⁿ'yāⁿ ndiicú. Nduuti chí díí yā 'tíicā vino ngai miiⁿ ní di'cuūⁿ yííⁿmán ndiicú miiⁿ ní cuuvi ndai vino miiⁿ ndúúcu yííⁿmán. Chíí chí vino miiⁿ canée chí 'cueēⁿ na bolsa yííⁿmán ngaí.

Discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ní tiicú yā trigo nguuvi sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 'Áámá nguuvi chí sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel Jesús miiⁿ ndúúcu discípulos yeⁿ'é yā cho'ó yā 'áámá campo naachi véé trigo ní discípulos yeⁿ'é yā ní tucá'a yā tiicú yā yááⁿ miiⁿ yeⁿ'e trigo taachi cho'ó yā. 24 Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'díí cuin'díichí nī, ¿dé'ē cúúví chí díí discípulos yeⁿ'e nī chí ngué canée chí díí yú nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ?

25 Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā fariseos: ¿'Áá nguée n'geēⁿ ndís'tií chí díí David miiⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí cachiica ndúúcu yā taachi cuicu yā? 26 David miiⁿ ní sndáa yā ná yáacú yeⁿ'é Ndyuūs taachi saⁿ'ā chí nguuvi Abiatar ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ sa yeⁿ'e chiiduú ch'etē ca. Ní David che'é yā panes yeⁿ'e nátaí yeⁿ'é Ndyuūs chí dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní David miiⁿ

ca'a yā pan miiⁿ 'iiⁿyāⁿ chi snéé ndúúcu yā. Ní che'e yā.

²⁷ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ: Nguuvi chi ntaavi'tuunúuⁿ yā canéé chí cuuví yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū naati nguéé saⁿ'ā chi cuuvi yeⁿ'ē nguuvi chi ntaavi'tuunúuⁿ saⁿ'ā. ²⁸ Cáávā chuū chíⁿ chí Saⁿ'ā chi Daiyá Dendyuūs cuuví caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ ntúuⁿ sa yeⁿ'ē nguuvi chi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿyāⁿ.

3

*Saⁿ'ā chi ntí'i ta'a sa
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)*

¹ Jesús miiⁿ ní chindáā ntúuⁿ yā na yáacū sinagoga. Ní miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ta'ā sa chi ntí'i. ² 'Iiⁿyāⁿ fariseos ní neⁿ'é yā n'diichi yā nduuti chí Jesús miiⁿ chí ndúuvā yeⁿ'ē saⁿ'ā miiⁿ caati nguuvi sábadó chí ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿyāⁿ. Ní fariseos cuuví caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús. ³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā chí ntí'i ta'ā sa miiⁿ: Nducuééⁿ dí ní cueendii di naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ.

⁴ Jesús miiⁿ ní ntinguuneeⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Dé'ē diiⁿ yú nguuvi chí ntaavi'tuunúuⁿ yú? ¿'Áá cuuvi chí diiⁿ yú cosas chí n'daācā o cosas chí nguéé n'daācā? ¿'Áá n'daācā chí nguaⁿ'āi yú vida yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ o chí 'caaⁿ'núⁿ yú 'iiⁿyāⁿ? 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ch'etinéé 'diiⁿ yā. ⁵ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní n'diichi yuudú yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní s'neeⁿ ndaachi yiinú yā ti nguéé neⁿ'e cu'téenu sá yeⁿ'e yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: N'doō di ta'a di. Ní saⁿ'ā miiⁿ n'doō sa ta'ā sa, ní ta'ā sa ní nduūvā n'daācā tan'dúúcā taama. ⁶ Tuu'mi ní can'dáā 'iiⁿyāⁿ fariseos ní ndeé yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e Herodes ní 'íicú n'diichí yā táácā diiⁿ yā ní 'íicú cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús miiⁿ.

Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ snéé yā na 'diituú nuūⁿnī'yáⁿ'ā

⁷ Jesús miiⁿ ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā cueⁿ'é yā cuaaⁿ na 'diituú nuūⁿnī'yáⁿ'ā. Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ndúúcu yáⁿ'āa Judea cheⁿ'e yā can'dáa yā Jesús miiⁿ. ⁸ Taachi 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea chicadiinuⁿ yā yeⁿ'é dendu'ū chí n'geete n'dai chí Jesús diiⁿ yā, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ndaa yā n'diichi yā Jesús miiⁿ.

'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Jerusalén, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Idumea, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e táámá 'diituú yíicú Jordán, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Tiro ndúúcu yáⁿ'āa Sidón. ⁹ Cáávā chí ndaā n'deee n'dái 'iiⁿyāⁿ, Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā chí cu'nee yaáⁿ yā 'áámá barco yeⁿ'e yā, níicú cuuví cuchéé yā barco miiⁿ chí 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ nguéé 'cueeti núūⁿ chiichi yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ¹⁰ Ní Jesús diiⁿ yā chí 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ nduūvā yeⁿ'e yā. Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā neⁿ'é yā tuu'ví yā Jesús. ¹¹ Ní 'iiⁿyāⁿ chí canee yā ndúúcu espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ, espíritu miiⁿ diiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús ní espíritu ní 'cai yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ: Díi ní Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs.

¹² Jesús caⁿ'a yuudu yā espíritu s'uuⁿ 'túúcā: Nguéé caaⁿ'maⁿ dí du'u 'iiⁿyāⁿ 'úú.

Jesús ndeeve yā ndu'u ndiichúúví discípulos

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Cuayiivi miiⁿ ní Jesús cuchéé yā na 'áámá yíicú, naachí yaa'ví yā 'iiⁿyāⁿ chí neⁿ'e yā, ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndáa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. ¹⁴ Ní nduuvidaamá ndu'ū ndiichúúví discípulos chí canee yā ndúúcu yā. Ní dicho'ó yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudú yeⁿ'e Ndyuūs chí nduudu cuaacu yeⁿ'e yā. ¹⁵ Ní Jesús ca'a yā poder discípulos yeⁿ'e yā chí cuuvi diiⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ ní chí diví yā espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ. ¹⁶ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ndiichúúví discípulos: Simón, chí duuchi ntúuⁿ sa Pedro, ¹⁷ ndúúcu Jacobo ndúúcu Juan 'diinú sa ní 'uūví sáⁿ'a s'eeⁿ chí daiya Zebedeo, ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní Jesús s'neeⁿ yā nguuvi sa Boanerges chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Daiya Deevé; ¹⁸ tanáⁿ'a yā ní nguuvi Andrés, ndúúcu Felipe, ndúúcu Bartolomé, ndúúcu Mateo, ndúúcu Tomas, ndúúcu Jacobo chí daiya Alfeo, ndúúcu Tadeo, ndúúcu táámá Simón chí yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Canaan, ¹⁹ ndúúcu Judas Iscariote, saⁿ'ā chí cuayiivi miiⁿ ch'iniⁿ sá du'u chí Jesús miiⁿ chí cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā. Ní Jesús ndúúcu ndiichu- uvi discípulos yeⁿ'e yā cueⁿ'e yā ní sndaⁿ yā na 'áámá va'āi.

Nga'a yā chi Jesús canée yā ndúúcu poder ye'e yáá'n'guinūn

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

²⁰ Cuayivi ní Jesús cue'e yā na vaacu yā. Táamá vmné'ē neéné n'deēe 'i'i'yā' ndaa yā nanáá' Jesús mii' chi nguée vée yaā' chí che'e yā pan. ²¹ Taachí 'i'i'yā' ye'e familia ye'e Jesús chicadínuu' yā ye'e Jesús, ye'e chí 'i'i'yā' nga'a yā chí Jesús ní nduuví loco yā, ndaa yā chí nandé yā Jesús.

²² 'Tiicá ntúū' maestros chí ngi'cueen ley chí chiicá yā ye'e na yáā' Jerusalén ní ca'n'a yā: Sán'a 'cūū canée sá ndúúcu espíritu chí nguuví Beelzebú chí Satanás chí nga'n'a ntii'nyu' sa ye'e espíritus ye'e yáá'n'guinūn, ní cáāvā poder ye'e espíritu mii' chí tun'daá yā espíritus ye'e yáá'n'guinūn ye'é 'i'i'yā'.

²³ Tuu'mi ní Jesús mii' ní yaa'vi yā 'i'i'yā' s'een ní s'nee yā 'áamá ejemplo. Ni ca'n'a yā: ¿Táacā cuuví dii' yáá'n'guinūn' diví sa yáá'n'guinūn'? ²⁴ Ndúúti chí 'áamá gobernador chí nga'n'a ntii'nyú' yā ye'e yáā' naachi vée 'uūvī partido chí n'gu'u ná 'aamá yā ndúúcu ye'e taama yā 'i'i'ntyé'ē mii' nguée cuuví 'náá' yā chí 'i'i'ntyé'ē yā. ²⁵ Ndúúti chí n'deēe nadacadínuu' yā na 'áamá familia chí vée partido ye'e, familia mii' ní nguée cuuví nduuví dáamá yā. ²⁶ 'Tiicá ntúū', ndúúti chí yáá'n'guinūn' dii' sa contra ye'e maa' sa, nguée cuuví cūnee sa ti chúú dii' chí 'cuiinu sa.

²⁷ Mar 'áamá 'i'i'yā' nguée cuuví cundaa yā na vaacu 'áamá sa'n'ā chí vée fuerzas ye'e sa ní diví yā dendu'u ye'e sa. Canée chí caāchiichí yā sa'n'ā vmnáá' vmnaa'. Cuayivi ní cuuví dii' yā diví yā dendu'ū chí snúū va'ai ye'e sa.

²⁸ Nduudu cuaacu 'úú nga'n'á ngi' ndís'ti. Tanducué'e nuu'ndi chí dii' 'i'i'yā' ye'e i'yeendí 'cūū ndúúcu nduudu taa' chí 'i'i'yā' s'een nga'a yā contra ye'e Ndyuūs, Ndyuūs nadich'ēcú yā nuu'ndí ye'é yā. ²⁹ Naati 'i'i'yā' chí nga'a yā nduudu taa' chí nguεε n'dáacā ye'e Espíritu N'dai ye'é Ndyuūs, ní nguée nch'ēcū ye'é yā maa' ní tiempo chí cuchí.

³⁰ 'Tíicā Jesús nga'a yā ti ná'n'ā 'i'i'yā' nga'a yā chí Jesús mii' ní vée espíritu ye'e yáá'n'guinūn' nduucú yā.

Chēcú Jesús ndúúcu 'dínú yā
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Cuayivi ní ndaa chēcú Jesús mii' ndúúcu 'dínú yā, ní ch'etinée yā cuaa' chuva'āi. Ní dichó'o yā 'áamá sa'n'ā chí yaa'vi sa Jesús chí cuchí yā nanáá' yā. ³² 'Yáá' 'i'i'yā' ní vεεtē yā cuaa' 'diituú Jesús mii' ní ca'n'a yā: Chēcú ní ndúúcu 'diinú ní ní in'nuú' yā n'di' cuaa' chuva'āi.

³³ Jesús mii' ní ca'n'a yā chí yā sa'n'ā mii': ¿Dú'ū chí chēcú mii'? o ¿dú'ū chí 'diinú mii'?

³⁴ Tuu'mi ní Jesús n'gíinu yā 'i'i'yā' chí vεεtē yā cuaa' 'diituú yā ní nga'n'a yā ngii yā 'i'i'yā' s'een: N'diichí nī. 'i'i'yā' chí snée yā nduucú mii', 'i'i'yā' s'een tan'dúúcā chí chēcú ndúúcu 'diinú. ³⁵ Ní 'āā du'ú nuu' chí dii' chí Ndyuūs ne'e yā chí dii' yā, 'i'i'yā' s'een chí vī'í, 'i'i'yā' s'een chí 'diinú, ndúúcu chēcú.

4

'Aama ejemplo ye'e 'aama sa'n'ā chí ngi'nu sá ndaata

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Taama vmné'ē Jesús mii' ní tucá'a yā chí'cueen yā cuaa' 'diituú nuū'nī'yá'n'ā. Ní nduuví dáamá n'deee n'dái 'i'i'yā' naachi canée Jesús mii' ndí 'āā ntée lugar chí cuéndii Jesús. Ní chindáa yā na 'aama barco chí canuu' vmnaa' nuū'nī'yá'n'ā mii'. Ní mii' ch'iindí yā chí ca'cueen yā. Nducyáacá 'i'i'yā' ch'etinée yā na 'diituú nuū'nī' mii'. ² N'deēe n'dái parábolos ca'n'a Jesús 'i'i'yā' s'een chí ejemplos chí tan'dúúcā dendu'u chí vée i'yeendí 'cūū. Ní taachí ngi'cueen yā ca'n'a yā ndúúcu 'i'i'yā' s'een 'tíicā. ³ Ndís'ti ní 'caandiveén nī chuū. 'Áamá sa'n'ā chí ngi'nu ndaata ní cuén'e sá cuūnū sa ndaata mii'. ⁴ Taachí chíinū sa ní 'áamá duutu ndaata mii' chí-iyā na 'diituú yūúní ní ndaa 'yáadá ní che'e tī. ⁵ Ná'n'ā duutu ndaata ní chíiya nguaa' tuūú naachi nguée dáana n'deēe yá'n'ā vée. Duutu ndaata mii' núún cān'daa tí yá'n'ā mii' nguεε daanáá yāanūn'. ⁶ Ní taachi can'daā yaatū mii' ní tī'i caati nguée yaanūn' snúū dí'yú. ⁷ Ná'n'ā duutu ndaata mii' chíiya nguaa' yáá'. Yáá' s'een ní ch'iita ní di'vaachi yé'n'ē. Chí' chí ndaata mii' ní nguée dichí'vē. ⁸ Ná'n'ā duutu ndaata

míiⁿ na yáⁿáa n'dáacā chiiyā. Can'dāā ní ch'iita n'deee n'dái cosecha yeⁿē. N'duuví ní ch'εεtinéé tanduu ndiicu ndiichi ndaata yeⁿē. Tan'duuví ní 'iinū ngεεcu ndiichi ndaata yeⁿē ní tan'duuví ní 'áámá ciento ndaata yeⁿē.

⁹ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī chí vée veéⁿ nī, 'caandiveéⁿ nī.

*Chíiⁿ chí neⁿē caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ
(Mt. 13.10-23; Lc. 8.9-15)*

¹⁰ Cuayiivi taachí nduūví dāmaāⁿ yā ndaa nanááⁿ Jesús nán'a 'iin'yāⁿ chí snéé niiⁿnúⁿ yā ndúú^{cū} ndiichúúví discipulos ní ntingu-unéⁿ yā Jesús: ¿De'ε neⁿe caaⁿ'maⁿ ejemplo 'cūū?

¹¹ Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī ní canéé chí cadiinuⁿ nī chí canúúⁿ n'de'ei yeⁿē naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Naati tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ chí nguée sneé yā nduucú, 'úú ní ngaⁿ'a ngii tanducuéⁿē 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ndúú^{cū} ejemplos. ¹² Níicú 'iin'yāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ yā naati ch'εεtinéé yā tan'dúú^{cā} chí nguée inaaⁿ yā, ní 'caandiveéⁿ yā naati ch'εεtinéé yā tan'dúú^{cā} chí nguée 'caandiveéⁿ yā, ní nguεε tuumicadínuuⁿ yā. Ndíi nguée ndaacadáámí yā ní cu'téénu yā Ndyuūs ní nch'εēcū nuuⁿndi yeⁿe yā.

¹³ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discipulos yeⁿe yā: ¿'Áá nguée ituumi-cadínuuⁿ nī yeⁿē ejemplo 'cūū? ¿Táácā, túú'mí, cadínuuⁿ nī yeⁿē tanáⁿ'ā ejemplo? ¹⁴ 'Iiⁿyāⁿ chí ngiinú yā ndaata miiⁿ tan'dúú^{cā} 'iin'yāⁿ chí candεε yā nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs. ¹⁵ N'dúúví 'iin'yāⁿ ní tan'duūcā ndaata chí chiiya cyúúⁿí miiⁿ, 'tiicá yā ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿē Ndyuūs. Ní cuayiivi taachí ch'iindivéeⁿ yā, chíi yááⁿ'nguiinūⁿ ní diví sa nduudu chí ch'iindiveéⁿ yā chí canéé na staava yeⁿe yā. ¹⁶ Tán'duuví yā ní tan'dúú^{cā} ndaata chí chiiya nguaaⁿ tuūú, 'tiicá yā. N'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs ní yeenú n'dái yā nduūcū. ¹⁷ Naati nguée áámá cānee na staava yeⁿe yā ní nguée 'nááⁿ tiempo cūnee. Taachi ndaa tiempo chí 'cueenu yā cuuvi o neⁿe chí n'gíiⁿnyuⁿneeⁿ 'iin'yāⁿ yeⁿē yā cáávā nduudu cuaacu miiⁿ, 'āā ntéé candii yā chí n'daacā miiⁿ. ¹⁸ Tán'duuví yā ní tan'dúú^{cā} ndaata chí chiiya nguaaⁿ

yááⁿ miiⁿ, 'tiicá yā. N'giindiveeⁿ n'daacá yā nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs. ¹⁹ Naati neené neⁿe cá yā dendu'ū yeⁿe in'yeeⁿdí 'cūū ndúú^{cū} chí vée. Ní nginnche'éei yā 'iin'yā. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní dineⁿe yā cosas chí vée yeⁿe taama 'iin'yā. Tanducuéⁿē chuū ní ndaá ní di'vaachií yeⁿe nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs. Ní diiⁿ chí nguée dichíⁿvε nduudu miiⁿ na vida yeⁿe 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. ²⁰ Naati tán'duuví yā ní tan'dúú^{cā} ndaata chí chiiya na yáⁿáa n'daacā, 'tiicá yā. N'giindiveeⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs ní i'teenú n'daacā yā, ní vée n'gui'i yeⁿē. N'duuví yā ní tan'dúú^{cā} ndaata chí chíi ndiicū ndiichi yeⁿē yeⁿe 'aama 'aama. N'duuví yā tan'dúú^{cā} chí chíi 'iinu ngεεcu ndiichí yeⁿē, o tan'dúú^{cā} chí chíi 'aama ciento yeⁿē.

*Tanducuéⁿē chí cunuúⁿ n'de'ei cunduú
nguuví
(Lc. 8.16-18)*

²¹ 'Tiicá ntúūⁿ caⁿ'a Jesús táámá ejemplo chí 'téé nguée dáámá. ¿'Áá ndεε yā 'áámá lámpara chí cu'neeⁿ yā maaⁿ 'aama caja o maaⁿ 'aama cama? ¿'Áá nguée cu'neeⁿ yā lámpara miiⁿ na yaacu, 'íicú 'iin'yāⁿ cuuvi snaaⁿ yā? ²² Mar 'áámá cosa chí canúúⁿ n'de'ei nguée cunee chí nguée snaaⁿ 'iin'yāⁿ, ndíi nguée ndúú 'áámá cosa chí cánúúⁿ n'de'ei chí nguée cadínuuⁿ 'iin'yāⁿ. ²³ Du'ū chí vée veéⁿ ní 'caandiveéⁿ.

²⁴ Ní Jesús caⁿ'a ntúūⁿ yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: Cunndéε ndís'tiī cuidado yeⁿe chí n'giindiveeⁿ nī. Ndúú^{cū} caadi chí ndís'tiī idiíⁿ nī juzgar 'iin'yāⁿ, caadi miiⁿ ntúū Dendyuūs idiíⁿ yā juzgar ndís'tiī. Ní n'deē cá n'daacā yeⁿē ndís'tiī taachi Ndyuūs idiíⁿ yā juzgar ndís'tiī. ²⁵ 'Iiⁿyāⁿ chí vée yeⁿe yā Ndyuūs ca'a cá yā 'yā. 'Iiⁿyāⁿ chí nguée ca yeⁿe yā, Ndyuūs ndivíi yā 'téé chí 'āā vée yeⁿe yā.

Ejemplo yeⁿe ndaata chí ngiita

²⁶ Jesús caⁿ'a ntúūⁿ yā: Naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní tan'dúú^{cā} 'áámá saⁿ'ā chí ngiinu sa ndaata na yáⁿáa yeⁿe sa. ²⁷ Saⁿ'ā miiⁿ ngiinū sa ndaata na yáⁿáa. Ní chíi maáiⁿ ní cyaadú sa ní nducueeⁿ sa taachí chidεεvε. Cuayiivi ní cho'ōo nguūví cho'ōo n'gááⁿ ní ndaata miiⁿ ní

can'daa ní ch'iita naati saⁿā miiⁿ ní nguée deenu sa táacā ch'iita. ²⁸ Yáⁿāa miiⁿ ngii maāⁿ yéⁿē. Vmnááⁿ vmnaaⁿ ican'dāā ta'a n'gaiyāā. Cuayiiⁿ ní can'dāā yááⁿ miiⁿ yeⁿe. Cuayiiⁿ ní n'giita ní ngii trigo chí ndiitūu n'daāca na yááⁿ miiⁿ. ²⁹ Taachí trigo miiⁿ 'āā ntí'i, tuu'mi ní ngeⁿe 'iⁿyāⁿ chí yeⁿē ní n'giica yā, ti 'āā snuū ca'a chí 'caātā.

Tan'dúucā ejemplo nduutií yeⁿe yíivē ntíí'yāa

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Jesús miiⁿ ní ca'a ntúuⁿ yā: ¿De'ē tan'dúucā naachí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs miiⁿ? o ¿de'ē nduucū chí nadīdāámá yú? ³¹ Chuū tan'dúucā nduutií yeⁿe yíivē ntíí'yāa chí 'lín cá yeⁿē tanducuén^e nduutií chí véé iⁿyeendí 'cūū. Chíⁿ chí chiinu 'iⁿyāⁿ na yáⁿāa yeⁿē yā. ³² Taachí 'āā niínú yā ndaata miiⁿ ní ngíi n'gēete yeⁿē tanducuén^e yaātā. Ní dúuⁿnē miiⁿ ní n'gēete n'dái ngii chí 'yáádá ngíi iⁿneeⁿ tī 'dēéce tī na 'cuutí yeⁿē.

Taama ejemplo chí ngi'cueeⁿ Jesús

(Mt. 13.34-35)

³³ 'Tíicā ngi'cueeⁿ Jesús 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs ndúucū n'dee n'dái ejemplos tan'dúucā chuū, tanducuén^e chí cuuvi cadiinuⁿ yā. ³⁴ Ní ngaⁿa yā ngii yā nducyaaca 'iⁿyāⁿ ndúucū ejemplos, naati taachi canee yā dāmaāⁿ ndúucū discípulos yeⁿe yā tanducuén^e miiⁿ n'gíⁿi yā discípulos yeⁿe yā de'ē chí neⁿe caaⁿmaⁿ ejemplos chí 'āā caⁿa yā.

Jesús chí'neen 'diíⁿ yā 'yúúné ndúucū nuūⁿnīⁿyáⁿā

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Taachi chí'da'á nguuvi miiⁿ, Jesús miiⁿ ngaⁿa yā ngii yā discípulos yeⁿe yā: Caⁿā yú táámá 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿā.

³⁶ Tuu'mi ní s'neeⁿ yā miiⁿ ní discípulos ní candéé yā Jesús miiⁿ na barco chí 'āā canéé na 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿā ní cueⁿé yā. Miiⁿ ntúuⁿ canéé tanáⁿā barcos. Ní 'iⁿyāⁿ yeⁿe tanáⁿā barcos cueⁿé ntúuⁿ yā. ³⁷ Tuu'mi ní chéenū 'áámá 'yúúné taaⁿ ní nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ sndaa yaacú. Ní sndaa yaanūⁿ barco miiⁿ, ní chiitūu nuūⁿnīⁿ barco naachi canéé Jesús miiⁿ. ³⁸ Ní Jesús miiⁿ ní cyáádu yā cuaaⁿ 'diituú barco miiⁿ, ní candiitinee yā

na cojín. Ní discípulos ní nanduūchí yā Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā: N'dii Maestro, ¿'áá nguée de'ē véé inee ní chí 'cuūvi yú?

³⁹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní nducueeⁿ yā ní yaaⁿvi yā 'yúúné miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ 'túucā: 'Diiⁿ nuūⁿ cunee di. Hora míⁿ nuūⁿ 'yúúné miiⁿ ní canee 'diiⁿ ní nducuén^e canee 'diiⁿ 'diiⁿ. ⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā discípulos yeⁿe yā: ¿De'ē cuuvi tátíi 'va'a ní? ¿De'ē cúuvi chí nguée cu'téenu cá ní?

⁴¹ Ní discípulos yeⁿe yā neené dii'yā yā chíi, ní ngaⁿa yā ngii yā nguaaⁿ maáⁿ yā ndúucū víi: ¿Du'u rá 'iⁿyāⁿ 'cúū, chí ndii 'yúúné ndíi nuūⁿnīⁿyáⁿā ch'iindiveén yeⁿe yā?

5

Saⁿā yeⁿe yáⁿā Gadara chí canéé sa ndúucū espíritus yeⁿe yááⁿnguínūuⁿ

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Jesús ndúucū discípulos ndaa yā na táámá lado 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ yeⁿe yáⁿāa chí nguuvi Gadara. ² Tuu'mi ní Jesús nan'daá yā na barco miiⁿ, ní ndaa 'áámá saⁿā chí canéé ndúucū espíritus yeⁿē yááⁿnguínūuⁿ. Ní ngiicá sa ná vaacu sa chí 'áámá yíivi yáává chí canéé nguaaⁿ yaínyāⁿ ní ndaa sa nanááⁿ Jesús. ³ Saⁿā miiⁿ ní mar 'áámá 'iⁿyāⁿ nguée chí cuuvi cuta'á yā saⁿā ní cachiichí yā saⁿā, ndii nguée ndúucū cadenas. ⁴ Néené n'deē cuuvi 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ cachiichí yā saⁿā miiⁿ ndúucū cadenas ca'a sa ndúucū ta'a sa, náátí ch'iica sa cadenas miiⁿ, ní dicheeyéi sa cadenas miiⁿ. Ní mar 'áámá 'iⁿyāⁿ nguée ichéé yā ndúucu sa. ⁵ Cueⁿé daāⁿmaⁿ cachiica sá n'gaí sa cuaaⁿ ná yíicū ndúucū cuaaⁿ nguaaⁿ yáinyāⁿ ndíi nguuvi ndíi n'gaan, ní 'nuu cá'ai maāⁿ sa sáⁿā ndúucū tuūu. ⁶ Ní taachi n'diichi yáⁿái sa Jesús miiⁿ, cueⁿe sa ngéenu sá nanááⁿ yā ní chíintíi'ya sa nanááⁿ yā. ⁷ Ní caⁿa sa chíi sa Jesús miiⁿ ní 'cái yíicu sá: ¿De'ē cuuvi chí ndaa ní nanaáⁿ, n'dii Jesús, Daiya Dendyuūs chí canee yā na va'ai cheeti nguuví? Ngiiicá cáává chí dúuchí Ndyuūs chí nguée téé ní vaadí 'caa'va 'úú.

⁸ Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa chuū caati Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā espíritus yeⁿe

yáá'n'guiinūu: Ndís'tiī, nan'dáa nī ye'n'e sán'a 'cūū.

⁹ Jesús miiⁿ tiinguuneeⁿ yā saⁿ'ā: ¿De'ē nguuví dí? Ní espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ chí canéé ndúúcu sán'a 'cūū nan'guεεcútaⁿ'a sa: Legión nguūví, caati neené 'yaaⁿ 'nū.

¹⁰ Ní espíritus neené di'cuíituū ca Jesús miiⁿ chí nguéé tun'dáa yā espíritus chí caⁿ'ā yaⁿ'ai ye'n'e yán'āa miiⁿ. ¹¹ Ní neené n'deēe puercos nge'e tī cuaaⁿ na níⁿnūⁿ yīcū miiⁿ. ¹² Ní espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ idi'cuiitu Jesús: N'dii, dicho'ó nī nūs'uu chí caⁿ'a 'nū chεeti puercos miiⁿ.

¹³ Tuu'mi ní Jesús ní ca'a yā permiso, ní espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ chí nan'dáa sa ye'n'e saⁿ'ā miiⁿ chí ndáa sa chεeti puercos. Ní véé tan'duu 'uūvi mil puercos miiⁿ. Ní taachi espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ sndáa sa chεeti puercos tuu'mi ní cheenu nducyaaca tī ní chingéé nuúⁿ tī chεeti yaāi miiⁿ. Ní chingéé tī nguaaⁿ nuuⁿniⁿ'yán'ā. Ní chiitu nuūⁿniⁿ veéⁿ tī duutu tī cheendi tī ní ch'ii tī nguaaⁿ nuūⁿniⁿ miiⁿ.

¹⁴ 'Iiⁿ'yāⁿ chí idiⁿ cuidado puercos cueⁿ'e yā ngéenu yā chí cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ ná yáaⁿ miiⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí snéé na cuéti chí chí miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ can'daa yā n'diichi yā chí chí. ¹⁵ Taachí ndaa yā niiⁿnuúⁿ nanáaⁿ Jesús miiⁿ, ní taachí n'diichi yā saⁿ'ā chí canéé sá ndúúcu espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ chí maaⁿ ní vεε sa 'diiⁿ ndúúcu catecai sa ní 'āa n'daācā sa tuu'mi ní dí'va'a yā. ¹⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí n'diichi yā chí diiⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā chí yā táacā chí ndúúcu saⁿ'ā miiⁿ chí canéé sá ndúúcu espíritus ye'n'e yáá'n'guiinuūⁿ, ní tan'duucā chí chí ndúúcu puercos. ¹⁷ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ di'cuíitu yā Jesús miiⁿ chí cáⁿ'a yā táamá lado ye'n'e yáaⁿ miiⁿya.

¹⁸ Jesús cueⁿ'e yā. Ní taachi ndaa yā na barco miiⁿ ndaa saⁿ'ā chí vmnaaⁿ canéé sá ndúúcu espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ chíica sa Jesús chí caⁿ'a sa ndúúcu yā na barco miiⁿ. ¹⁹ Jesús ní nguéé 'cuuⁿ yā naatí caⁿ'a yā: Cunaⁿ'a dí ná vaacu di ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ ye'n'e di, ní cuuvi di 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'εεte n'dai dendu'ū chí Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ diiⁿ yā ndúúcu dii, ní tan'dúúcā Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ chí ndu- uvi ya'āi 'iinú yā dii.

²⁰ Saⁿ'ā miiⁿ ní cunaⁿ'ā sa, ní tucá'a sa chí sa 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿmaⁿ yáaⁿ cuaaⁿ 'diituú chí nguuvi Decápolis ye'n'e dendu'ū chí n'geεte n'dai chí Jesús diiⁿ yā ndúúcu sa. Ní nducyaaca yā che'e yiinú yā.

Táⁿ'ā daiya sáⁿ'ā Jairo, ndúúcu n'daataá chí tuū'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Taachí Jesús miiⁿ nanguεεcunée yā ní cho'ó yā táamá lado ye'n'e nuūⁿnūⁿ'yán'ā ní ndaa yā na yán'āa 'diituú nuūⁿniⁿ'yán'ā, neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā naachi Jesús canee yā. ²² Ní ndaa 'áamá saⁿ'ā chí nguuvi sa Jairo, saⁿ'a chí ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ sa ye'n'e yáacū sinagoga. Taachí n'diichi sa Jesús miiⁿ candiitin'dí sa na ca'a yā. ²³ Ní neené di'cuíitu sa Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: Daiyá ní neⁿ'e 'cuūvi tá. Cuchí nī ní cún'du'u tá'a nī vmnaaⁿ ye'n'e tá, ní cuuvi nduūvā ye'n'e tá ní nguéé 'cuūvi tá.

²⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cuéⁿ'e yā ndúúcu sa. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ can'daa yā Jesús ní nééné chíiⁿ'nu chíichí yā Jesús.

²⁵ Ní nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canéé 'áamá n'daataá chí ngiitā tá, chí 'āa ndi- ichúúví nduūyū canee tá ndúúcu ca'ai chí nguuvi nguuvi ngee yuuúⁿ ye'n'e cuerpo ye'n'e tá. ²⁶ Nééné n'geenu tá ngii ndúúcu médicos, ní 'āa ch'iinu diiⁿ tá gastar tan- ducuéⁿ'e chí véé ye'n'e tá, naati nguéé du'ū vεε dichii'vε ye'n'e tá ti dáyíicándí cá ca'ai ye'n'e ta cuaaⁿ vmnaaⁿ. ²⁷ 'Āa ch'iindiveeⁿ tá ye'n'e Jesús miiⁿ chí diiⁿ yā chí nduūvā ye'n'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā. Ní cueⁿ'e tá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuaaⁿ daamí Jesús ní tuū'vi tá catecai yā. ²⁸ Caati nadicádíinuūⁿ tá maāⁿ tá 'tíicā. Ndúúti chí dámaāⁿ tuū'vi catecai yā, ní nduūvā ye'n'é. ²⁹ Hora míⁿ nūuⁿ chí tuū'vi tá catecai Jesús miiⁿ 'tíicā canéé naaⁿ chí ngεε yuuúⁿ ye'n'e tá. Ní chicadiinuūⁿ tá na cuerpo ye'n'e tá chí 'āa nduūvā ye'n'e tá. ³⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ tuumicádíinuūⁿ yā chí 'āa nduūvā ye'n'e 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu poder ye'n'é yā. Ní nguεεcundí yā ní n'diichi yā náávtaⁿ'ā ye'n'e 'iiⁿ'yāⁿ ní ntiingu- uneeⁿ yā: ¿Du'u tuū'vī catecai?

³¹ Tuu'mi ní discípulos ye'n'e yā caⁿ'a yā: Cuin'diichi nī 'iiⁿ'yāⁿ chí i'nūuⁿ chíichí yā s'uūúⁿ miiⁿ ní maaⁿ ní ntiinguuneeⁿ nī: ¿Du'u tuū'vī 'úú?

³² Naati Jesús ní nguεεcúndii yā n'giinu yā 'áámá lado taama lado, ní 'iicu cuuvi snaaⁿ yā du'ū tuu'vī 'iī'yāⁿ. ³³ Tuu'mi ní n'daataá miiⁿ, ní in'duuvi tá chi 'va'a tá. Deenū tá de'ē chí chíi. Cheⁿ'e tá ní chíintii'ya tá nanááⁿ Jesús. Ní caⁿ'a tá chíi tá 'iī'yāⁿ tanducuén'ē chí nduudu cuaacu. ³⁴ Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā táⁿ'ā: Díi daiyá, nduūvā yeⁿ'ē dí cáávā chí i'téenu dí 'úú. Díi 'diíⁿ nūuⁿ cunáⁿ'a dí, ní ndúuvā yeⁿ'ē dí yeⁿ'ē ca'ai chí ndii dí.

³⁵ Ngaⁿ'a Jesús miiⁿ ndúúcū táⁿ'ā miiⁿ, taachí ndaa yā ná va'ai yeⁿ'e saⁿ'ā Jairo chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē 'iī'yāⁿ na yáacū sinagoga miiⁿ. Ní 'iī'yāⁿ yeⁿ'ē va'ai miiⁿ ní caⁿ'a yā Jairo: Daiya dí 'āā n'diī tá. ¿Dé'ē cuuví chí idindú'ū ca di maestro?

³⁶ Naati Jesús miiⁿ, ní ch'iindiveén yā chí caⁿ'á yā yeⁿ'ē saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa. Ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e 'iī'yāⁿ na yáacū sinagoga: Nguéé 'va'a di naati cu'téenu dí.

³⁷ Jesús nguéé 'cuuⁿ yā nducyaaca 'iī'yāⁿ chí cuen'e ca yā cuaaⁿ cheeti va'ai ndúúcu yā, ti dámaāⁿ Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, saⁿ'ā 'diinū Jacobo. ³⁸ Taachí ndaa yā va'ai yeⁿ'e sáⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e 'iī'yāⁿ yeⁿ'e yaācū sinagoga miiⁿ, n'diichí yā 'iī'yāⁿ. Ní ch'iindiveén yā chí n'gai yā ní nguεεcu yā. ³⁹ Tuu'mi ní taachi sn'daa yā cuaaⁿ cheeti va'āi miiⁿ, caⁿ'a yā: ¿De'ē tátī yuudu idiíⁿ ní? ¿De'ē cúúví chí nguεεcu ní? Tá'díⁿ nguéé n'dii tá, tí cyaadu tá.

⁴⁰ 'Iī'yāⁿ s'een ní n'gíiⁿnyūⁿneen yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ diíⁿ yā chí can'daa nducyaaca yā. Ní Jesús can'dee yā chiida tá ndúúcū cheεcu tá ndúúcū discípulos chí canéé ndúúcu yā ní sn'daa yā naachi candiítí ta'diíⁿ chí n'dii tá ní tináⁿ'ā. ⁴¹ Ní sta'á yā ta'ā tá ní caⁿ'a yā: Talita cumi, chí neⁿ'e caāⁿ'maⁿ na nduudu yeⁿ'e yú, díi n'daata 'líiⁿ, 'úú ngaⁿ'á ngii díi, ndúúcueⁿ di.

⁴² Hora míiⁿ nūuⁿ ta'diíⁿ miiⁿ ní nduucueⁿ tá ní cachiica tá. N'daata 'líiⁿ miiⁿ ní ngii tá ndiichuuví nduūyū. Tuu'mi ní 'iī'yāⁿ s'een cuen'e yiinú yā. ⁴³ Jesús míiⁿ yaa'vi yuudú yā 'iī'yāⁿ chí nguéé caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā chíiⁿ mar 'áámá 'iī'yāⁿ. Ní caⁿ'a

Jesús chí ca'a yā yuūndū chí che'e n'daata 'líiⁿ miiⁿ.

6

Jesús canee yā na yāāⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Jesús ní ndaācá yā miiⁿ ní cunaⁿ'á yā na yāāⁿ Nazaret chí yāāⁿ vaacú yā, ní discípulos yeⁿ'e yā ní cuen'e yā ndúúcu yā. ² Taachí ndaa nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúⁿ 'iī'yāⁿ, Jesús tucá'a yā chí'cueen yā na yaācū sinagoga miiⁿ. Nééné 'yaaⁿ 'iī'yāⁿ ch'iindiveén yā chí caⁿ'a Jesús, ní cheⁿ'e yiinú yā. Ní caⁿ'a yā: ¿Tíi ch'een sáⁿ'a 'cūū tanducuén'ē chuū? ¿De'ē vaadī déénú chí ca'a yā 'iī'yāⁿ miiⁿ, ndúúcū vaadī n'giinu chí diíⁿ yā chuū? ³ ¿Áá nguéé sáⁿ'a 'cūū daiya saⁿ'ā 'viichiyáⁿ'á miiⁿ, daiya María miiⁿ, saⁿ'ā chí 'diinū Jacobo, ndúúcū José, ndúúcū Judas, ndúúcū Simón, ndúúcū ví'i yā chí snée yā miiⁿ nguaaⁿ s'uūuⁿ? Cáávā chí yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ chíiⁿ chí nguéé s'teenú yā 'iī'yāⁿ. ⁴ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iī'yāⁿ s'tíi: Nducyáácá 'iī'yāⁿ dinéⁿ'e yā profetas naati nguéé dinéⁿ'e yā 'áámá profeta yeⁿ'e yāāⁿ vaacú yā. Ní nguéé dinéⁿ'e 'iī'yāⁿ yeⁿ'é yā ndúúcū 'iī'yāⁿ na vaacu yā profeta miiⁿ. ⁵ Jesús ní nguéé chidiíⁿ yā mar 'áámá vaadī n'giinú miiⁿ, dámaaⁿ chí sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e n'duuví 'iī'yāⁿ chí ngiítā ní nduūvā yeⁿ'é yā. ⁶ Ní cheⁿ'e yiinu Jesús tí 'iī'yāⁿ s'een ní nguéé s'téenu yā. Cuayiivi miiⁿ ní Jesús cachiicá yā cuaaⁿ na yāāⁿ na niiⁿnuúⁿ ní ngi'cueen yā 'iī'yāⁿ.

Jesús dichó'o yā discípulos yeⁿ'e yā chí caaⁿ'máⁿ yā nduudu yeⁿ'é Nduuús

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ní Jesús yaa'vi yā ndu'ū chí ndiichuuví discípulos, ní tucá'a yā dicho'o yā 'iī'yāⁿ 'uuví yā 'áámá 'áámá yāāⁿ. Ní ca'a yā poder discípulos chí tun'dáa yā espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūⁿ yeⁿ'é 'iī'yāⁿ. ⁸ Ní caⁿ'a yā chíi yā discípulos chí nguéé de'ē vεε candée yā chí cuuví yeⁿ'e yúúni yeⁿ'e yā, dámaāⁿ in'daacuú. Nguéé canéé chí candée yā ndii mar 'áámá moral, ndíi nguéé ndúú pan ra, ndíi nguéé ndúú tuūmī ra na bolsa. ⁹ Cunúúⁿ ca'a yā ndaacuú ndaachíi, ní 'áámá nūuⁿ catecai yā, nguéé 'uūvī. ¹⁰ Ní caⁿ'a Jesús: Ndís'tiī, taachi

cúndaa nī chεeti 'áámá va'āī, 'cuεetinée nī miiⁿ taanduvée ndii taachí nan'dáa nī yeⁿe yáāⁿ miiⁿ. ¹¹ Nduuti chi ndaá nī 'áámá yáāⁿ ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée 'cuaáⁿ yā 'cuεetinée nī miiⁿ, ndíí nguée ndúú neⁿe ra yā chi 'caandiveén yā yeⁿe nī, tuu'mi ní nan'dáa nī yeⁿe yáāⁿ miiⁿ. Ní n'dáádi nī yaācā yeⁿe ca'a nī. Chuū ní 'áámá señal chi 'cuuⁿmiⁿ nī chi nguée n'daācā idiíⁿ yā ti contra yeⁿe nī. Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíi ndís'tiī, chi nguuví yeⁿe juicio duu'vi cá castigo yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Sodoma ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Gomorra, chi ndíí cuáāⁿ vmnaaⁿ, ní nguée ti 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ naachí nguée 'cuúⁿ yā ndís'tiī.

¹² Tuu'mi ní discípulos ican'dáa yā, chí caⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs yeⁿe chí ndaacadáámí 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní chi n'daaⁿ yā chí cuuvi 'cuεetinée n'daāca yā. ¹³ 'Tuucá ntúūⁿ discípulos diví yā neenē n'deee espíritus yeⁿe yáāⁿ'nguiinūⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. Ní ch'ii yā aceite n'deee n'dái 'iiⁿyāⁿ chi ngíitā ní nduūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ.

*Juan chi ngεdinuūⁿnī ní ch'ii sa
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)*

¹⁴ Rey Herodes ch'iindiveén ntúūⁿ yā chuū chi núúⁿmáⁿ ín'yeēⁿdí miiⁿ ní ch'iindiveén yā chí diíⁿ Jesús miiⁿ. Rey Herodes míⁿ caⁿ'a yā: 'Āā nduūchi Juan chi ngεdinuūⁿnīⁿ nguaaⁿ tinánⁿ'ā, chíⁿ chí saⁿ'ā ní véé taavi poder yeⁿe sa.

¹⁵ Nan'a 'iiⁿyāⁿ ní ngaⁿ'a yā: Jesús miiⁿ ní Elías chi profeta ndíí vmnaaⁿ. Nan'a 'iiⁿyāⁿ ní ngaⁿ'a yā: Jesús miiⁿ ní 'áámá profeta tan'dúúca profetas chi ch'εetinée ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ.

¹⁶ Taachí Herodes miiⁿ ch'iindiveén yā chuū, tuu'mi ní caⁿ'a yā: Juan sáⁿ'a 'cūū, chí 'úú chi caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ chí chiicá yā daandu sá ní 'āā nduuchi sa yeⁿe nguaaⁿ tinánⁿ'ā.

¹⁷ Ti Herodes miiⁿ caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā soldados chí sta'a sa Juan ní chiicā chiichi sa ndúúcu cadenas ní chíⁿnuuⁿ sa saⁿ'ā vácūū cáāvā n'daataá Herodías. Táⁿ'ā miiⁿ chí chíi n'daataá yeⁿe Felipe cuáāⁿ vmnaaⁿ ní canée tá ndúúcu sa. Ní Felipe miiⁿ ní diinu Herodes. ¹⁸ Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chíi sa Herodes miiⁿ: N'díi rey nguée canée chí cunee nī ndúúcu n'daataá yeⁿe 'diinu nī.

¹⁹ N'daataá yeⁿe Herodes miiⁿ nguée caⁿ-nee yīnū tá ndúúcu chí caⁿ'a Juan miiⁿ. Ní neⁿe tá 'caaⁿ'nuⁿ tá Juan miiⁿ naati nguée ngii diíⁿ tá. ²⁰ Herodes miiⁿ ní deenu yā chí Juan ní n'dai sa ní yeⁿe Ndyuūs saⁿ'ā miiⁿ. Ní rey miiⁿ 'va'á yā Juan miiⁿ. Chíiⁿ chí nguée n'guuⁿ rey miiⁿ chí táⁿ'ā miiⁿ diíⁿ daño tá ndúúcu Juan. Ní rey miiⁿ s'neen veén yā n'daacā ní ch'iindiveén yā yeⁿe nduudu Juan 'áará chí nguée tuumicadi-inúⁿ yā nducuéⁿe chí ngaⁿ'a Juan miiⁿ. ²¹ Naati n'daataá yeⁿe rey miiⁿ nguuví tá Herodías ní ndaāca tá táācā chí diíⁿ tá. Herodes miiⁿ diíⁿ yā 'áámá 'viicu nguuví cumpleanos yeⁿe yā. Diíⁿ yā 'áámá 'viicu yeⁿe chí nge'é yā chí che'é 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ, ndúúcu saⁿ'ā s'eeⁿ chí 'neén vmnaaⁿ yeⁿe soldados, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yuudu yeⁿe yáⁿ'āa Galilea. ²² Ní taachí nge'e yā n'daatā 'líiⁿ daiya táⁿ'ā Herodías miiⁿ sndaā tá naachi nge'e yā. Ní nde'ei tá. Rey Herodes ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcu sa chíi yeenú yā chí nde'ei tá. Ní miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā n'daataa 'líiⁿ miiⁿ: Díi, n'daataa 'líiⁿ, caaca di 'úú chí neⁿe dí ní 'úú ní teé dii.

²³ Ní caⁿ'a yā, “por Ndyuūs” chí caⁿ'a yā n'daatā 'líiⁿ miiⁿ 'āā de'é nūⁿ chí neⁿe tá, 'áará chí ná maⁿ'a yeⁿe yáⁿ'āa chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ²⁴ N'daatā 'líiⁿ míⁿ ní caⁿ'daā tá ní caⁿ'a tá chíi tá cheεcu tá: Mamá, ¿dé'ε caacá? Ní cheεcu tá ní caⁿ'a yā chíi yā tá'ā: Caaca di tíⁿ Juan chí cheεdinuūⁿnīⁿ.

²⁵ Maaⁿncheēté nūⁿ sndaā ta'díiⁿ miiⁿ naachi canúúⁿ rey miiⁿ, ní caⁿ'ā tá: Neⁿ'é chí maaⁿnguuví nūⁿ teé nī 'úú cheεti 'áámá cu'u tíiⁿ Juan chí cheεdinuūⁿnīⁿ. ²⁶ Tuu'mi ní rey miiⁿ ní s'neen ndaachi nuúⁿ yā naati cáāvā chí caⁿ'a yā, “por Ndyuūs”, ní cáāvā 'iiⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcu rey miiⁿ, nguée chí diíⁿ nuuⁿ yā cheeⁿdiitú yā yeⁿe chí ngiica ta'díiⁿ miiⁿ. ²⁷ Hora míⁿ nūⁿ caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ rey miiⁿ 'áámá soldado chí cheⁿe sa 'caāca sa daandu Juan chí cheεdinuūⁿnīⁿ ní nguaī sa tíiⁿ yā. ²⁸ Soldado miiⁿ ní cheⁿe sa ná vácūū ní chíiica sá daaⁿdu Juan miiⁿ. Ní sn'nuuⁿ sa tíiⁿ Juan miiⁿ cheeti 'áámá cu'u. Ní ndεε soldado miiⁿ ní caⁿ'a sa ta'díiⁿ miiⁿ. Ní ta'díiⁿ miiⁿ ní caⁿ'a tá cheεcu tá.

²⁹ Taachí discípulos yeⁿe Juan miiⁿ ch'iindiveén yā chuū, cheⁿ'é yā chí nguai

yā cuerpo yen'e Juan miiⁿ. Ní candée yā chí 'cuuchi yā.

Jesús ca'a yā chí che'e nyu'u mil 'ii'yāⁿ
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Cuayivi miiⁿ ní apóstoles ní nduu-vidaamá yā ndúúcu Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chí yā Jesús tanducuén'e chí diⁿ yā, ndúúcu chí chí'cueeⁿ yā. ³¹ Jesús caⁿa yā chí yā apóstoles: Cuchí nī, ní caⁿa yū ntaavi'tuunúⁿ yū na 'aama lugar chí 'aama lado yen'e yāⁿ naachi nguée 'ii'yā. Ngaⁿa yā 'tíicā, caati n'deee n'dái 'ii'yāⁿ indaá yā nanááⁿ Jesús ndúúcu n'deee n'dái 'ii'yāⁿ chí inaⁿa, ndíi maaⁿ rá chí nge'e yā, nguée ngii. ³² Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ndúúcu apóstoles yen'e yā cueⁿe yā dámaāⁿ yā na 'áamá barco na 'áamá lugar chí nguée snée 'ii'yāⁿ. ³³ Naati neéné 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ n'diichí yā Jesús ndúúcu apóstoles, ní déenu yā du'u yā ní taachí cueⁿe yā. Ní nducuén'e 'ii'yāⁿ yen'e yāⁿ s'eeⁿ cueⁿe yā chiicá yā na yáⁿā naachi ndaá Jesús ní vmnaaⁿ cá ndaa yā. Ní cuayivi ndaa Jesús miiⁿ ndúúcu apóstoles yen'e yā. ³⁴ Taachí Jesús nan'dáa yā na barco, n'diichí yā neené n'deeé 'ii'yāⁿ ní neené ya'ai iinú yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ, ti sneé yā tan'dúúca 'iiti cuūchí chí nguée du'ū chí idiiⁿ cuidado 'iiti, 'tíica yā. Ní Jesús tucá'a yā chí'cueeⁿ yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ n'deee n'dái dendu'ū. ³⁵ Taachí chí chíinū, discípulos yen'é yā ní ndaá yā nanáaⁿ yā ní caⁿa yā: N'dii Jesús, 'āa chíinū ní mar 'áamá 'ii'yāⁿ nguée snée yā na yáⁿā 'cūū. ³⁶ Yaa'ví nī 'ii'yāⁿ, ní caⁿá yā yāⁿ n'gaiyāⁿ ndúúcu yāⁿ n'geete chí snée na nūⁿnuúⁿ ní cuái yā pan, ti nguée ndée yā chí che'e yā.

³⁷ Naati Jesús ní nan'guécútaⁿa yā yen'e yā ní caⁿa yā: Ndís'tiī, ca'á nī che'e yā. Discípulos ní caⁿa yā: ¿'Áa cuuvi diiⁿ nús'uu chí caⁿa 'nū cuái 'nū 'uuvi ciento caadi pan, ní ca'á 'nū che'e yā?

³⁸ Jesús caⁿa yā chí yā discípulos: ¿'Áa n'deee panes yen'e ndís'tiī vee? Cueⁿe nī n'diichí nī. Taachí 'āa n'diichí yā, tuu'mi ní yaa'ví yā: Vée nyu'u panes ndúúcu 'uuvī 'yaācā.

³⁹ Tuu'mi ní caⁿa ntiiⁿnyuⁿ Jesús chí ch'eté 'ii'yāⁿ s'eeⁿ caadi cuáaⁿ caadi cuáaⁿ naachí vee yuuni cueēe. ⁴⁰ Ní naachí ch'ete

yā 'áamá ciento yā ní naachi ch'étéē tá 'uūvī ngeecu ndiichí yā. ⁴¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní sta'á yā ndu'ū nyu'u panes miiⁿ ndúúcu 'uuvi 'yaācā. Ní ch'enaⁿ yā nanguuvi ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáāvā pan miiⁿ ndúúcu 'yaācā. Ní chíinu ní n'dee yā panes miiⁿ ní nca'a yā discípulos yen'e yā chí ca'a yā che'e 'ii'yāⁿ s'eeⁿ. Discípulos ca'a yā nducyaaca 'ii'yāⁿ s'eeⁿ 'yaācā miiⁿ ndúúcu pan miiⁿ. ⁴² Nducyáacá yā che'e yā ní chíitu 'ii'yāⁿ. ⁴³ Ní nanngaáⁿ yā chí ningaavā miiⁿ ní chíitu ndiichúvī 'cuētēē ndúúcu chí ningaavā miiⁿ yen'e pan ndúúcu 'yaācā miiⁿ. ⁴⁴ Nducyaaca saⁿā chí che'e sa panes miiⁿ ní ngii nyu'u mil sa.

Jesús ngíica yā vmnáaⁿ nuūⁿnīⁿ yáⁿā
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵ Tuu'mi ní caⁿa Jesús chí yā discípulos yen'e yā chí cundaa yā na barco miiⁿ ní ndaá yā táamá lado yen'e nuūⁿnīⁿ yáⁿā miiⁿ vmnaaⁿ yēⁿe yā chí caⁿa yā na yāⁿ Bet-saida, nuuⁿmaⁿ neⁿe chí Jesús diⁿ yā despedir 'ii'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴⁶ Taachí Jesús diⁿ yā despedir yen'e 'ii'yāⁿ s'eeⁿ, cueⁿe yā na yīlcū miiⁿ chí caaⁿmaⁿngua'á yā. ⁴⁷ Taachí chíi 'da'a miiⁿ, barco miiⁿ ndúúcu discípulos 'āa cachíicá vmnaaⁿ yen'e nuūⁿnīⁿ yáⁿā miiⁿ ní náávtaⁿa nuūⁿnīⁿ yáⁿā miiⁿ canée. Ní 'āa dámaāⁿ Jesús miiⁿ canee yā na yáⁿā miiⁿ. ⁴⁸ Ní Jesús n'diichí yā chí discípulos ní ch'eenū yā chí chí diⁿ yā chí chíica barco miiⁿ ti 'yúúné miiⁿ ní contra yen'e naachí cachiica barco miiⁿ. Na nguētiyaaⁿ 'da'a ca, Jesús ndaa yā nanáaⁿ discípulos, ní ngiicá yā vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní neⁿe yā cho'o daamá yā. ⁴⁹ Taachí discípulos yen'e yā n'diichí yā Jesús chí ngiica yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ, discípulos nadacádínūⁿ yā chí 'áamá bulto ch'ete ní 'cai yīicu yā. ⁵⁰ Ti nducyáacá discípulos n'diichí yā Jesús, ní dii'yá yā chíi. Naati Jesús ní yaa'ví yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: Ndís'tiī saⁿā, nguée 'va'á nī ti 'úú.

⁵¹ Ní Jesús miiⁿ cuchée yā na barco miiⁿ naachi snúⁿ discípulos. Ní canée 'diīⁿ 'yúúné. Ní discípulos nadicádínūⁿ yā. De'e chúúcā ch'ete Ndyuūs. Ní che'e yīinú yā. ⁵² Vaanicadínūⁿ yen'e discípulos ní ch'echí caati nguée tuumicádínūⁿ yā vaadi n'giinu yen'e panes miiⁿ.

Jesús diín yā chi nduūvā yen'e 'iīnyān chi ngíitā na yá'āa Genesaret (Mt. 14.34-36)

⁵³ Cho'ó barco miiⁿ ndúúcu yā táámá lado yen'e nuūⁿnī'yá'ā miiⁿ ní ndaá yā ná yá'āa Genesaret, naachí cachiichí yā barco miiⁿ cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnī'yá'āa. ⁵⁴ Ní taachi nacan'daa yā na barco miiⁿ, 'iīnyān s'eenⁿ chí 'āā ndaá yā miiⁿ ní ntiinaáⁿ yā Jesús miiⁿ. ⁵⁵ Ní 'iīnyān s'eenⁿ ca'á yā chíi yā 'iīnyān yen'e núúⁿmáⁿ cuaaⁿ na yāāⁿ n'gaiyāā chí snéé niiⁿnuúⁿ chí Jesús canée yā. Ní 'iīnyān s'eenⁿ chinguai yā 'iīnyān chí ngíitā. Ní tuca'a yā ndaa yā ndúúcu 'iīnyān chí ngíitā na cama yen'é yā ní candē yā 'iīnyān nanááⁿ Jesús miiⁿ. ⁵⁶ Ní 'āā de'ē nūuⁿ lugar naachí cueⁿe Jesús miiⁿ, nduuti chí na yāāⁿ n'gaiyāā, o na yāāⁿ n'gēte, o na campo, 'iīnyān ní í'neenⁿ yā 'iīnyān chí ngíitā cuaaⁿ cyúúⁿ. Ní di'cuítu yā Jesús chí ca'á yā lugar 'iīnyān chí ngíitā chí cuuví tuu'ví yā maaⁿ rá naachí ndētií yen'e catecai Jesús. Ní nducyaaca 'iīnyān chí tuu'ví yā tiinūⁿ yen'e yā, nduūvā yen'e yā.

7

Chíín chí diín chí ngii nuuⁿndi 'iīnyān (Mt. 15.1-20)

¹ Tuu'mi ní 'iīnyān fariseos ndúúcu n'duuví maestros yen'e ley n'daa yā na yāāⁿ Jerusalén, ní ndaa yā nanááⁿ Jesús. ² 'Iīnyān s'eenⁿ ní n'diichí yā chí discípulos yen'e Jesús miiⁿ ngé'e yā ndúúcu ta'a yā chí vaatí, ní vεε nuuⁿndi yen'e yā ti nguée inaaⁿnu yā ta'a yā taachí āā cuée che'e yā tan'duucā chí nga'a ley yen'é yā. ³ Chúu chíi caati 'iīnyān fariseos ndúúcu nducyááca 'iīnyān Israel candí yā costumbres yen'é 'iīnyān ndiicúú s'eenⁿ chí nguée che'e yā ndúúti chí nguée n'dēē cuuví nnaaⁿnu yā ta'a yā. ⁴ Taachí indāa yā nii'vεε, nguée che'e yā nduuti chí nguée nnaaⁿnu yā ta'a yā n'dēē cuúví. Véé cá costumbres chí 'iīnyān s'eenⁿ icandiica yā, chí nnaaⁿnu yā vasos chí n'geē chí ngi'í yā, ndúúcu jarros, ndúúcu taza yen'e cūū, ndúúcu mesas. ⁵ Tuu'mi ní 'iīnyān fariseos ndúúcu maestros yen'e ley miiⁿ itiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿De'ē cúúví chí nguée candí discípulos yen'e nī costumbres yen'e 'iīnyān ndiicúú s'eenⁿ? Nge'é yā ndúúcu ta'a yā chí vaatí.

⁶ Jesús nan'guεεcútaⁿ a yā: N'dáacā ca'na profeta Isaías miiⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ yen'e ndís'tiī chí 'uūví naaⁿ 'uūví cheendí nī. Chuū ca'na yā taachí dingúuⁿ yā 'túúcā:

'iīnyān s'uúⁿ ní dich'εεté yā 'úú ndúúcu cheendi yā, naati staava yen'e yā ya'āī canee yen'e 'úú.

⁷ Nguée de'ε vεε dichí'vε chí diín yā chí dich'εεté yā 'úú, ti chíín chí ngi'cueenⁿ yā ní ley yen'e sa'ā yen'e i'nyeeⁿdí cūū.

⁸ Naati ndís'tiī ní chí'neenⁿ nī leyes yen'e Ndyuūs ní candí nī costumbres yen'e sa'ā yen'e i'nyeeⁿdí cūū. Chíín chí neenē n'dēē cuúví nnaaⁿnu yā jarros ndúúcu vasos naachi ngi'í nuúⁿ yā, ndúúcu chí diín yā ndúúcu neenē n'dēē cá dendu'ū. Tanducuéⁿ e chuū ní nguée dichí'vε.

⁹ 'Tíicā ca'na Jesús chíi yā 'iīnyān s'eenⁿ: Ndís'tiī ní cándi nī costumbres maáⁿ nī ní cáávā chuū i'neenⁿ nī 'áámá lado ley yen'é Ndyuūs. ¹⁰ Moisés ca'na yā ley cūū: Diín nī honrar chíidá nī ndúúcu cheεcú nī ní 'iīnyān chí nguée n'dáacā nga'a yā yen'e chíidá yā o yen'e cheεcú yā canée chí 'cuúví yā. ¹¹ Naati ndís'tiī ní nga'a nī chí nga'a nī permiso 'aama sa'ā chí caa'naⁿ sá cuuvi sa chíida sa o cheεcu sa, 'tíicā: 'Úú ní nguée cuuvi nneé n'diī, caati nducuéⁿ e chí yen'é ní Corbán. (Nduudu Corbán miiⁿ ní ne'e caa'naⁿ chí ca'á yā Ndyuūs.) ¹² Ndúúti chí sa'ā nga'a sa 'túúcā, tuu'mi ní ndís'tiī nga'a nī chí 'āā ntée nga'a nī lugar chí cunnee sá chíida sá ndúúcu cheεcu sá. ¹³ Ndís'tiī ní diín nī chí 'āā ntée dichí'vε Nduudu yen'é Ndyuūs cáávā costumbre chí ngo'ó yen'e 'áámá nī taama nī. Néenē n'dēē dendú'ū diín nī tan'dúúcu chuū.

¹⁴ Ca'na ntúūⁿ Jesús chíi yā 'iīnyān taama vmnéⁿē ní ca'na yā: Cu'neenⁿ veeⁿ nducyaaca nī yen'é, ní tuumicadiinuuⁿ nī.

¹⁵ Mar 'áámá dendu'ū chí nge'e sa'ā chí 'āā cuée che'e sa cuuví diín chí 'āā ntée deεve sa. Chíín chí nadicádíinuuⁿ sa'na na staava yen'e sa ní ican'daā na staava yen'e sa chíín idiíín chí 'āā ntée deεve sa. ¹⁶ Ndís'tiī chí véé veénⁿ nī, 'caandiveénⁿ nī.

¹⁷ Taachí Jesús s'neenⁿ yā 'iīnyān miiⁿ ní sndaā yā va'ai yen'é discípulos yen'e yā, discípulos yen'é yā ní itiinguuneeⁿ yā: ¿De'ε néⁿ e caa'naⁿ ejemplo cūū?

18 Ní can'a Jesús chii yā discipulos: ¿'Áá 'tiicá ntuūⁿ ndís'tiī nguée ituumicadiínūⁿ nī? ¿'Áá nguée deenu nī chi tanducuéⁿē chi nge'e saⁿā ní cungée cuaaⁿ chuva'āi ní nguée cuuví diiⁿ chí saⁿā miiⁿ ní vaati sa, 19 ti nguée indaā na staava yeⁿē sa naati na cheētī sa? Ní cuayiivi miiⁿ nan'daā na cuerpo yeⁿē sa. 'Tíicā ní nducuéⁿē chi ngé'ē saⁿā ní deενε. Ní nguée diiⁿ chí dinuunⁿdí yā. 20 Ní can'a Jesús: Chiiⁿ chí can'daā na staava yeⁿē sa chíiⁿ chí diiⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿē sa. 21 Ti chíiⁿ cuaaⁿ cheētī sáⁿā chí ne'e caaⁿmaⁿ chí yeⁿē na staava yeⁿē sa, ican'dáā yeⁿē vaanicadiínūⁿ yeⁿē sa chí nguée n'daācā. Nadacadiínūⁿ yā yeⁿē chí can'a sa ndúúⁿcū 'aama n'daataá o isáⁿā chí nguée yeⁿē yā, ndúúⁿcū yeⁿē chí n'diichí yā 'áámá saⁿā o n'daataá ní duuchinéén vi'ī yā, ní ndúúⁿcū chí 'caaⁿnúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, 22 ndúúⁿcū yeⁿē chí ididuucú yā, ndúúⁿcū yeⁿē chí ne'e yā cosas chí véé yeⁿē taama yā, ndúúⁿcū yeⁿē dendú'u chí yeⁿē yááⁿn'guinūⁿ, ndúúⁿcū yeⁿē chí nginche'í yā 'iiⁿyāⁿ, ndúúⁿcū vicios, ndúúⁿcū n'daataá chí caⁿā tá ndúúⁿcū n'daataá chí duuchinee tá vi'ī, ndúúⁿcū yeⁿē sáⁿā chí caⁿā sa ndúúⁿcū saⁿā chí duuchinee sa vi'ī, ndúúⁿcū yeⁿē chí n'diichí yā cosas chí nguée n'daācā, ndúúⁿcū yeⁿē chí caaⁿmaⁿ taáⁿ yā contra yeⁿē Ndyuūs, ndúúⁿcū yeⁿē chí dich'εεté maáⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, ndúúⁿcū nduudu chí nadicadiínūⁿ yā tan'duucā chí loco yā. 23 Tanducuéⁿē dendú'u 'cū chí nguée n'daācā ican'daā yeⁿē na staava yeⁿē yā. Chíiⁿ chí diiⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿē yā.

'Áámá n'daataá chí nguée n'daataá Israel tá chí i'teenu tá Jesús (Mt. 15.21-28)

24 Nan'dáā Jesús miiⁿ ní cunaⁿa yā na yáⁿāa Tiro ndúúⁿcū Sidón. Ní chindáā yā na 'áámá va'ai. Ní nguée neⁿé yā chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cadíínuuⁿ yā naachi cánée yā naati nguée chíi canúúⁿ n'de'ei yā. 25 Maaⁿncheεté tuumicadiínūⁿ 'áámá n'daataá chí véé 'áámá n'daataá 'líiⁿ daiya tá chí cánée ndúúⁿcū espíritu yeⁿē yááⁿn'guinūⁿ. N'daata miiⁿ ní ndaā tá ní chíintii'yā tá ná ca'a Jesús miiⁿ. 26 N'daata miiⁿ ní nguée yeⁿē ndaata yeⁿē 'iiⁿyāⁿ Israel naati yeⁿē ndaataá yeⁿē 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yáⁿāa

Sirofenicia. Ndaā tá ní chiica tá Jesús miiⁿ chí tun'dáā yā espíritu yeⁿē yááⁿn'guinūⁿ yeⁿē n'daataá 'líiⁿ daiya tá. 27 Naati Jesús miiⁿ ní can'a yā chíi yā n'daataá miiⁿ: Ca'a di lugar chí che'e daiyá 'iiⁿyāⁿ Israel vmnááⁿ vmnaaⁿ ti nguée cánée chí divií pan yeⁿē daiyá 'nū ní ca'á 'nū chí che'e 'yaānā.

28 Táⁿā miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿā tá: 'Tíicā, Señor, naati 'yaānā chí snée tī maaⁿ mesa miiⁿ nge'ē tī cheeyēi pan chí ngéē yeⁿē da'caiyāā.

29 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní can'a yā chíi yā táⁿā: Dii n'daataá n'daācā ngaⁿa di. 'Áā cuuví naⁿa di. Espíritu yeⁿē yááⁿn'guinūⁿ 'āā nan'dáā yeⁿē daiya di.

30 Taachí ndaā tá na vaacu tá, n'daataá 'líiⁿ miiⁿ yeⁿē tá canee tá na cama ní canditi tá. Ní espíritu yeⁿē yááⁿn'guinūⁿ ní 'āā nan'dáā yeⁿē n'daata 'líiⁿ miiⁿ.

Jesús diiⁿ yā chí nduūvā yeⁿē 'áámá sáⁿā chí nguée ngaⁿa sa ndíi nguée ndúú n'giindiveeⁿ rá sá

31 Jesús nan'daa ntuūⁿ yā yeⁿē yáⁿāa Tiro ndúúⁿcū yáⁿāa Sidón ndúúⁿcū na yáāⁿ s'eeⁿ yeⁿē yáⁿāa Decápolis. Ní ndaa yā na yáⁿāa chí 'díitūu nuūⁿnīⁿyáⁿā Galilea. 32 Miiⁿ ní ndaā 'iiⁿyāⁿ ndúúⁿcū 'áámá saⁿā chí cheεtūú chí nguée ngii ngaⁿā sa n'dáacā. Ní chíicá sá Jesús chí cun'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿē sa. 33 Jesús candée yā saⁿā miiⁿ 'áámá lado naachi 'āā ntée snée 'iiⁿyāⁿ ní tingúúⁿ ndutá'a yā na veeⁿ sá ní chíidaiⁿ yā ní s'neeⁿ nduta'á yā na chíiia sa. 34 Ní chííinu yā nanguuvi, ní ndaa niiⁿnúⁿ yā ní can'a yā: Efata, chí ne'e caaⁿmaⁿ na nduudu yeⁿē, n'guaaⁿ di.

35 Ndúúⁿcū chuū ní n'guaaⁿ veeⁿ sá ndúúⁿcū chíiia sa ní nduūvā yeⁿē sa. Ní 'āā chí caⁿa n'dáacā sā. 36 Jesús ní can'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguée cuuvi yā mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ. 'Áará chí neenē ca'a cuidado yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguée cuuvi yā 'iiⁿyāⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní can'a yā chíi yā n'deeⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ. 37 Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní neene cheⁿē yiinú yā, ní can'a yā: 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní tanducuéⁿē idin'daacā yā, ndíi 'iiⁿyāⁿ chí cheεtūú ní idiíⁿ yā chí n'giindiveeⁿ yā. Ní 'iiⁿyāⁿ chí nguée ngaⁿā yā ní diíⁿ yā chí ngíi ngaⁿa yā.

8

Jesús ca'á yā che'e cuūuⁿ mil 'iī'yāⁿ
(Mt. 15.32-39)

¹ Tiempo 'cūū neenē 'yāāⁿ 'iī'yāⁿ nduu-vidaama yā ndúú^{cū} Jesús. Nguéé de'ē chi ca'á yā chí che'e 'iī'yāⁿ s'uuⁿ. Tuu'mi Jesús 'caí yā discipulos ye'n'e yā, ní ca'n'á yā chí yā discipulos: ² 'Úú ní ya'ái cáávā 'iī'yāⁿ s'tíi, tí 'āā 'iīnu nguūvī snée yā nduucú na lugar 'cūū ní nguéé de'ē vεε chi che'é yā. ³ Ndúúti chi nadicho'ó 'iī'yāⁿ na vaacu yā ní nguéé che'é yā, 'áátīi cuuvi cúúnú yā cuaaⁿ cyúúní chi na'n'a yā ti ná'n'a yā ní ya'n'āi ndiicá yā.

⁴ Discipulos ní nan'guεεcútaⁿ a yā: ¿Taacá ca'á nī chi ché'é 'iī'yāⁿ na lugar naachi nguéé ch'εεtinéé 'iī'yāⁿ?

⁵ Jesús miiⁿ ntiinguunéeⁿ yā discipulos: ¿'Áá n'deee cá panes ye'n'e nī véé? Discipulos ní ca'n'a yā: Tá ndεēchē vεε.

⁶ Tuu'mi ní chí Jesús 'iī'yāⁿ s'eeⁿ chi 'cuεēté yā na yā'n'āa miiⁿ. Ní Jesús sta'á yā ndεēchē panes miiⁿ. Ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā panes miiⁿ. Ní n'dee yā panes miiⁿ ní ca'á yā discipulos ye'n'e yā. Ní discipulos ca'á yā che'e 'iī'yāⁿ s'uuⁿ. ⁷ Véé ntúūⁿ n'duuvi 'yaācā. Jesús sta'á yā 'yaācā ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā 'yaācā ní ca'a yā discipulos chi ca'a ntúūⁿ yā 'yaācā 'iī'yāⁿ s'uuⁿ. ⁸ Nducyaaca 'iī'yāⁿ che'e yā ní chíitu 'iī'yāⁿ. Ní nin'guaáⁿ yā tá ndεēchē 'cuεētēe chí nángaava. ⁹ 'Iī'yāⁿ chí che'e yā ní ngii yā tan'dúú cuūuⁿ mil 'iī'yāⁿ. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní diīⁿ yā despedir ye'n'é 'iī'yāⁿ s'uuⁿ. ¹⁰ Ní Jesús ndaa yā na 'aama barco ndúú^{cū} discipulos ye'n'e yā ní cue'n'é yā na yā'n'āa chí nguvi Dalmanuta.

'Iī'yāⁿ fariseos chiica yā Jesús chí ch'i'n'i
yā 'aama vaadī n'giinu
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Tuu'mi ní ndaā 'iī'yāⁿ fariseos ní tucá'a yā ca'n'a yā n'deee n'dái ndúú^{cū} Jesús. Ne'n'é yā n'diichi yā táacā caan'maⁿ Jesús. Chiica yā Jesús 'áámá vaadī n'giinu ye'n'e na va'ai cheeti nguvi. ¹² Jesús nandaa yiinú yā tí ndaachíi 'iīnu yā na staava ye'n'é yā, ní ca'n'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngiica 'iī'yāⁿ s'uuⁿ 'áámá señal ye'n'e vaadī n'giinu? 'Úú nga'n'á cuaacu chí nguéé ca'á mar 'áámá señal 'iī'yāⁿ s'uuⁿ.

¹³ Cuayiivi chí ca'n'a yā chí yā 'iī'yāⁿ s'uuⁿ chuū, Jesús nanguεεcunée yā sndaa yā na barco miiⁿ. Ní cue'n'e yā taama lado nuūⁿnī'yāⁿā miiⁿ.

Levadura ye'n'e 'iī'yāⁿ fariseos
(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Discipulos chinaáⁿ yā chí candεε yā chí che'e yā, naati ndée yā 'aama n'dyáⁿā pan ndúú^{cū} 'iī'yāⁿ s'eeⁿ na barco miiⁿ.

¹⁵ Tuu'mi ní Jesús ca'n'á yā chí yā discipulos: Cuin'diichi nī, cundεε nī cuidado ye'n'e levadura yé'n'e 'iī'yāⁿ fariseos ndúú^{cū} levadura ye'n'e rey Herodes. Levadura miiⁿ ní chíiⁿ chí diīⁿ yā chí nguéé n'daācā.

¹⁶ Discipulos ní tucá'a yā ca'n'a yā nguaaⁿ maáⁿ yā: ¿'Áá chí nguεε ndée yú pan chíiⁿ chí 'tiicā nga'n'a yā?

¹⁷ Jesús miiⁿ ní déenu yā chí nga'n'a discipulos nguaaⁿ maáⁿ yā ní ca'n'a yā: ¿De'ē cúúví chí nga'n'a nī chí cáávā chí nguéé ndée nī pan? ¿'Áá cuéé tuumicadiinúúⁿ nī? ¿'Áá cuéé i'téenu nī na staava ye'n'e nī? ¹⁸ ¿'Áá nguéé inaaⁿ ndís'tiī ndúú^{cū} nduutináaⁿ nī, ndiī nguéé ndúú n'giindiveeⁿ rá nī ndúú^{cū} veén nī? ¿'Áá nguéé inan'gaacú nī? ¹⁹ Taachí n'dee ndu'u nyu'u panes miiⁿ chí che'e nyu'u mil 'iī'yāⁿ, ¿'áá n'deēe 'cuéētēe ca pan nángaava? ¿'Áá nin'guaáⁿ nī? 'Iī'yāⁿ s'eeⁿ ní ca'n'a yā: Ta ndiichuuví.

²⁰ Ní ca'n'a Jesús: Taachí ca'á ndεēchē panes miiⁿ che'e cuūuⁿ mil 'iī'yāⁿ, ¿'áá n'deēe 'cuéētēe ca nin'guaáⁿ nī? Discipulos ní ca'n'á yā: Tá ndεēchē.

²¹ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā: ¿'Áá cuéé tuumicadiinúúⁿ nī?

Jesús diīⁿ yā chí nduūvā ye'n'e 'áámá 'iī'yāⁿ
chí ngueenááⁿ na yāāⁿ Betsaida

²² Cuayiivi miiⁿ mí ndaā Jesús ndúú^{cū} discipulos ye'n'e yā na yāāⁿ Betsaida. Ná'n'ā 'iī'yāⁿ ní ndée yā 'áámá chí ngueenááⁿ nanááⁿ Jesús ní ngiicá yā Jesús chí tuu'vi yā 'iī'yāⁿ chí ngueenááⁿ. ²³ Jesús sta'á yā ta'a chí ngueenááⁿ ní tun'dáa yā 'iī'yāⁿ 'áámá lado ye'n'e yāāⁿ 'líiⁿ miiⁿ. S'neeⁿ yā nuu'nīⁿ daíⁿ yā na nduutinááⁿ sa ní snduu tá'a yā vmnaaⁿ ye'n'e sa'n'āⁿ miiⁿ ní itinguunéeⁿ yā sa'n'ā ndúúti chí 'āā inaaⁿ sa 'tεε. ²⁴ Chí ngueenááⁿ miiⁿ ní chíiⁿ sa, ní ca'n'ā sa:

Inaán 'áámá sa'nā tan'dúúcā chi 'áámá yá'nā 'tíicā sa'nā, naati ngiicá sá.

²⁵ Tuu'mi ní Jesús mii'n ní sn'duu ntúu'n yā ta'a yā na nduutináa'n sa'nā mii'n. Sa'nā mii'n ní ch'íinu n'daācā sa ní nduuvī n'dai nduutináa'n sa. 'Aā tanducuén'e inaa'n n'daācā sa. ²⁶ Tuu'mi ní Jesús mii'n dichó'o yā sa'nā chí cuina'a sa na vaacu sa. Ní ca'n'a yā: Díí, nguée cundaā di núú'mán na yáān mii'n ní cuuvi di chuū mar 'áámá 'ii'n'yān.

Pedro ní ca'nā cuaacu sá chí Jesús chí Cristo yā

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Cuayivi mii'n Jesús ndúúcū discipulos ye'né yā che'né yā na yáān s'een ye'né yá'nāa Cesarea ndúúcū yáān s'een ye'né yá'nāa Filipo. Taachí snúu'n yā yúúní ntiinguunee'n Jesús mii'n discipulos ye'né yā, ní ca'n'a yā: ¿Du'ū 'úú nga'n'a 'ii'n'yān?

²⁸ Discipulos nan'guεεcúta'n'a yā: Ná'nā 'ii'n'yān ní nga'n'a yā chí díí chí Juan chí che'dínuū'ní díí. Ná'n'a yā ní nga'n'a yā chí díí chí profeta Elías díí. Ná'n'a yā ní nga'n'a yā chí díí chí 'áámá profeta díí.

²⁹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguunee'n yā discipulos: ¿Du'ū 'úú nga'n'a ndís'tíi? Tuu'mi ní Pedro mii'n ní ca'nā sa: N'díi chí Cristo chí ye'né Ndyuūs.

³⁰ Jesús ní ca'n'a yā chí nguée cuuvi yā mar 'áámá 'ii'n'yān chuū.

Jesús nga'n'a yā ye'né vaadī n'giiye'né maán yā

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Tuu'mi ní Jesús tuca'á yā chí cueen yā ye'né Sa'nā chí Daiya Dendyuūs. Ní neené 'cueenu sa cuuvi. 'Ii'n'yān chiiduū n'gεεté ndúúcū 'ii'n'yān ndiicúū chí nga'nā ntii'nyu'n ye'né yáacu mii'n ndúúcū maestros ye'né ley, 'āā ntée ne'né yā sa'nā. Ní ca'n'a yā chíi yā 'ii'n'yān s'een chí 'caan'nú'n yā sa'nā, naati sa'nā mii'n ní che'ti 'iinū nguuvī nduuchi sa ye'né nguaa'n tinán'a. ³² 'Úú ní nga'nā cuaācú chuū. Tuu'mi ní Pedro mii'n ní cue'né sa ndúúcū Jesús 'áámá lado ní tucá'a sa yaa'vi neen sa Jesús. ³³ Naati Jesús nan'guεεcundií yā ní n'diichí yā discipulos ní yaa'vi neen yā Pedro ní ca'n'a yā: Díí, Pedro, tan'dúúcā yáān'nguiinūu'n, 'tíicā dii. Cuví di ye'né 'úú, ti dii ní nguée nadicádíinuun di tan'dúúcā

Ndyuūs nadicádíinuun yā, ti nadicádíinuun di ye'né dendu'ū ye'né i'n'yee'ndí 'cūū.

³⁴ Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā discipulos ye'né yā ndúúcū tanán'a 'ii'n'yān, ní ca'n'a yā chíi yā 'ii'n'yān s'uun: Ndúúti chí 'áámá 'ii'n'yān ne'né yā ca'n'a yā nduucú, canée chí cu'néén maán yā tanducuén'e dendu'ū chí véé ye'né yā ní cuta'á yā cruz ye'né yā chí tan'dúúcā chí 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú 'iicu ca'nā yā nduucú.

³⁵ Tí nducyáácá 'ii'n'yān chí ne'né yā nadanguán'āi yā vida ye'né maán yā na i'n'yee'ndí 'cūū ní dindaí taama vida ye'né yā nanáán Ndyuūs. Ní nducyáácá 'ii'n'yān chí dindaí yā vida ye'né yā cucáávā 'úú ní cucáávā nduudu cuaacu chí ngua'n'ai 'ii'n'yān, tuu'mi ní nandaacá yā vida ye'né yā nanáán Ndyuūs.

³⁶ ¿De'e dichí'vē ye'né sa'nā ndúúti chí dii'n sa ganar nducuén'e chí véé i'n'yee'ndí 'cūū ní dindaí sa alma ye'né sa? ³⁷ ¿'Áá n'deēe cuuvi nadí'vε sa 'áámá 'ii'n'yān cucáávā alma ye'né sa? ³⁸ Nduuti chí 'áámá 'ii'n'yān cuuvi 'cuinaa'n yā ye'né 'úú ndúúcū nduudu ye'né nanáán 'ii'n'yān chí véé nuu'ndi ye'né yā, ní nguée n'daācā idiin yā, 'tiicá ntúū 'úú chí Sa'n'a chí Daiyá Ndyuūs, cuuví 'cuinaa'n ye'né yā taachi ndaá ndúúcū deεvε ch'εεte n'dai ye'né Chiidá ndúúcū ángeles chí deεvε yā.

9

¹ Jesús ní ca'n'a yā chíi yā 'ii'n'yān s'een: Cuaacu ní'nyú'n nga'nā, chí véé ná'a nī chí snée nī 'muu'n chí nguée 'cuuví nī taan- duvéé ndii snaa'n nī naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā ye'né chí ndaa yā ndúúcū poder ye'né yā.

Jesús n'daa'n yā cuerpo ye'né maán yā

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Cho'ó jaān nguuví, ní Jesús candée yā Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan. Ní che'né yā ndúúcū 'ii'n'yān s'een na 'áámá yīlcū yaacu. Ní mii'n ní Jesús n'daa'n yā cuerpo ye'né yā nanáán 'ii'n'yān s'een. ³ Catecai yā nguεεcundaā ngii n'gai ní cuéε tan'dúúcā nieve. Mar 'áámá 'ii'n'yān ye'né i'n'yee'ndí 'cūū nguée cuuvi naá'nú yā 'áámá tīnūu'n táátīi cuéε. ⁴ Ní che'enaān sá'nā profeta Elías ndúúcū Moisés, 'ii'n'yān s'een chí ch'ii ndíi cuáán vmnaa'n. Ní ndeé yā ndúúcū Jesús.

⁵ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní ca'n'a sá chii sá Jesús: N'dií Maestro, de'ε chúúcā n'daācā ye'n'e yú chi 'cuεetinée yú 'muuⁿ. Din'dái 'nū 'iīnū va'ai 'líiⁿ: 'Áamá ye'n'é nī, táamá ye'n'e Moisés, táamá ye'n'e profeta Elías.

⁶ Discípulos ní di'yáá yā chiī. Ní Pedro miiⁿ nguεε deenu sa de'ē chi nga'n'a sa. ⁷ Tuu'mi ní ndaā vmnáán ye'n'e 'iiⁿ'yāⁿ s'een 'áamá meēeⁿ ní sn'dii 'iiⁿ'yāⁿ s'een. Ní discípulos ch'iindiveeⁿ yā 'áamá nduudu chi nga'n'a nguaaⁿ meēeⁿ miiⁿ chí nga'n'ā: Sán'a 'cūū Sa'n'ā Daiyá chí ne'n'e n'dái. Cu'neen veēⁿ nī ye'n'e sa.

⁸ Hora miiⁿ nūⁿ, taachi discípulos n'diichí yā, 'āā ntéé du'ū vεε snéé ndúúcu yā, 'āā dámaān Jesús miiⁿ nduucú yā.

⁹ Taachí nangua'á yā ye'n'e yiīcū miiⁿ na yúúní miiⁿ naachi cuna'n'a yā Jesús ca'n'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een chi nguée caa'n'mán yā ye'n'e chi n'diichi yā, ndií taachi Sa'n'a chi Daiya Ndyuūs nduuchi sa ye'n'e nguaaⁿ tinán'ā. ¹⁰ Cáávā chuū nanguáín'dái yā chí canúúⁿ n'de'ei nguaaⁿ maán yā, naati ntiinguunéeⁿ yā nguaaⁿ maán yā ¿de'ē chí 'túúcā chí nduuchi sa ye'n'e nguaaⁿ tinán'ā? ¹¹ Tuu'mi ní discípulos ntiinguunéeⁿ yā Jesús ní ca'n'a yā: ¿De'ē cúúví chí nga'n'ā maestros ye'n'e ley chí Elías miiⁿ canéé chí ndaa vmnaaⁿ sa?

¹² Jesús miiⁿ nan'guεεcúta'n'a yā ní ca'n'a yā chii yā discípulos: Cuaacu níiⁿnyúⁿ chí Elías miiⁿ 'āā ndaá sá vmnáán vmnaaⁿ ní diiⁿ sa n'neε sa tanducuéⁿē ye'n'é Ndyuūs. ¿De'ē nga'n'ā naachi canéé nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs ye'n'e Sa'n'ā chí Daiya Ndyuūs? Nga'n'a chí canéé chí 'cueenu sá cuuvi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een diiⁿ yā despreciar sa'n'ā ní nguée ne'n'e yā sa'n'ā. ¹³ Naati maaⁿ ní nga'n'á chí 'āā ndaā profeta Elías miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een 'āā diiⁿ yā chí ne'n'e yā ndúúcu sa, tan'dúúcu chí nga'n'a naachi canéé nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs ye'n'e chí canéé chí chó'ōo.

Jesús divii yā espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ ye'n'e 'aama sa'n'ā 'diiⁿ

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Cuayiivi miiⁿ Jesús ndaa yā naachi snéé discípulos ye'n'e yā. N'diichí yā neenē n'deeē 'iiⁿ'yāⁿ cuaaⁿ 'diituú discípulos ye'n'é yā. Véé ntúūⁿ maestros ye'n'e ley miiⁿ chí ndeé yā n'deēē n'dái ndúúcu discípulos.

¹⁵ Ní taachi n'díichi nducyaaca yā Jesús miiⁿ cue'n'e yiinu yā ní ngéenu yā ní ndaa yā nanáán Jesús chí diiⁿ yā saludar Jesús.

¹⁶ Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een: ¿De'ē nga'n'a nī ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ s'tíi?

¹⁷ 'Áamá chéé 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí snée yā miiⁿ nn'guaacúta'n'a yā: N'dií Maestro, ndéé 'aama daiyá, chí canéé sá ndúúcu 'áamá espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ chí diiⁿ chí nguée ngii nga'n'ā sa. ¹⁸ 'Āā tíi nūⁿ naachi canéé sá espíritu 'cūū ní sta'a sán'ā ní n'gεεcu sán'ā ná yán'āa. Ní sa'n'ā miiⁿ ní ican'dáa yáⁿ cuaaⁿ cheendi sa. Ní n'gεεcu r'iiⁿ 'diiⁿ'yúⁿ sá. Chiiⁿ chí neenē nduuví duūvā sa. 'Āā ngii discípulos ye'n'e nī chí tun'dáa yā espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ, naati nguée cuuvi diiⁿ yā.

¹⁹ Jesús nan'guεεcúta'n'a yā ye'n'e 'iiⁿ'yāⁿ s'een: Ndís'tiī, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée i'téenu nī. ¿Áá 'naaⁿ tiempo canéé chí cuneé ndúúcu ndís'tiī? ¿Áá 'naaⁿ tiempo canéé chí cucheé ndúúcu nī? Candéε nī 'muuⁿ sa'n'ā 'diiⁿ.

²⁰ Che'n'e yā nguai yā sa'n'ā 'diiⁿ miiⁿ. Ní taachí n'diichi espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ Jesús miiⁿ, yáá'n'guiinūuⁿ miiⁿ chindeεve sa'n'a 'diiⁿ miiⁿ. Cheεcu ndaā sa ní n'gee yáⁿ cuááⁿ cheendi sa. ²¹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguunéeⁿ yā chiida sa'n'ā 'diiⁿ: ¿Áá 'naaⁿ canee sa ndúúcu ca'ai 'cūū? Chiida sa miiⁿ ní ca'n'a yā: Ndií chí 'líiⁿ sa. ²² Néenē n'deēē cuuvi espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ miiⁿ ní n'gaanuuⁿ sán'ā nguaaⁿ nguuchi yán'ā ní nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ va, chí ne'n'e 'caā'n'nūⁿ sa'n'ā. N'dií Jesús, ndúúti chí cúúví diiⁿ nī 'tεε de'ē chí cunnee nī nús'uu, ní nuuⁿ nnee ya'āi 'iīnú nī nús'uu ní cunnee nī nús'uu.

²³ Jesús ca'n'a yā chii yā sa'n'ā miiⁿ: Nduuti chí cuuvi cu'téenu di, tuu'mi ní tanducuéⁿē ní cuuvi cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā.

²⁴ Tuu'mi ní chiida sa néenē 'caī ní n'gεεcú yā. Ní ca'n'a yā: 'Úú cu'teenú. Cunnee nī 'úú ní cuuvi cu'teenú ca.

²⁵ Taachí Jesús n'diichí yā chí neenē n'deēē 'iiⁿ'yāⁿ nduuvidaamá yā, nga'n'a di-ítú yā ndúúcu espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ ní ca'n'a yā: Dii espíritu chí diiⁿ chí nguée ngii nga'n'a ní nguée n'giindiveeⁿ 'úú cuuvi dii chí nan'dáa di ye'n'e cuerpo ye'n'e sa'n'ā 'diiⁿ 'cūū, ní 'āā ntéé nguεεcunée di cundaā di na cuerpo ye'n'e sa.

26 Espíritu miiⁿ ní chindeεεve saⁿā 'dííⁿ miiⁿ ní chēēcundāa saⁿā taama vmnéⁿēe ní nan'daā yeⁿē sa. S'neeⁿ saⁿā 'dííⁿ miiⁿ tan'dúú^{cā} chí ch'ii sa. Taachí 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ n'diichí yā saⁿā 'dííⁿ miiⁿ neenē 'yaaⁿ yā caⁿ'a yā chí n'díí sá. 27 Naati Jesús miiⁿ ní sta'á yā ta'ā sa, ní nadicuéeⁿ yā saⁿā. Saⁿā 'díí miiⁿ ní chééndii sa.

28 Cuayiivi ní Jesús sndaa yā na 'áámá va'ai, ní discípu^{los} yeⁿe yā ntinguunéⁿ yā Jesús taachi snée yā 'áámá lado: ¿De'ē cúúví chí nús'uu nguéeⁿ chitun'dāa 'nū espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūⁿ yeⁿe saⁿā 'dííⁿ?

29 Ní Jesús caⁿ'a yā: Espíritu 'cūū chí 'túú^{cā} nguéeⁿ nan'daā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí 'ti-icá nūⁿ caati dámaāⁿ chí ngaⁿ'angua'á yā ndúú^{cū} chí nguéeⁿ 'āā ca'diinú yā nguuví chí ngaⁿ'angua'á yā.

Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿe vaadī n'gii yeⁿe yā

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Taachí can'daā Jesús ndúú^{cū} discípu^{los} na yááⁿ miiⁿ, cho'ó yā na yáⁿ'āa Galílea. Jesús miiⁿ nguéeⁿ neⁿe yā chí cadiinuuⁿ mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí canee yā miiⁿ, 31 ti Jesús miiⁿ ní ngi'cueeⁿ yā discípu^{los} yeⁿe yā chí Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs miiⁿ ní canée chí ca'a yā sáⁿ'ā na ta'āa 'iiⁿyāⁿ. Ní canée chí 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿā. Ní taachí 'āā 'cuuví sa chεεtí 'iinū nguuví canée chí nduuchi sa yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. 32 Naati discípu^{los} ní nguéeⁿ túúmícadíinuuⁿ yā chí ngaⁿ'a Jesús. Ní 'va'a yā chí ntínguuneeⁿ yā yeⁿe chúū.

¿Du'ū cá chí ch'εεte ca?

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Tuu'mi ní ndaa Jesús ndúú^{cū} discípu^{los} yeⁿe yā na yááⁿ Capernaum; ní taachí ndaa yā 'áámá va'ai, Jesús ntinguuneeⁿ yā discípu^{los}: ¿De'ē ngaⁿ'a ndís'tiī cuaaⁿ cyúúⁿí?

34 Discípu^{los} ní 'āā ntéeⁿ caⁿ'á yā mar 'áámá ti cuaaⁿ cyúúⁿí míⁿ ntínguuneeⁿ vi'í yā chéé ca yā chí ch'εεte ca yā. 35 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ch'iindí yā ní yaa'ví yā ndiichúúví discípu^{los} yeⁿe yā chí cuchii yā nanáaⁿ yā. Ní cāⁿ'a yā: Ndúú^{ti} chí 'áámá ndís'tiī neⁿe nī cuuví nī cuááⁿ vmnaaⁿ, canée chí cuuví nī ndii cuayiivi yeⁿe nducyáá^{cá} yā ní ndiicuuⁿ ca nī. Ní canée chí dichíí'vē nducyaaca 'iiⁿyāⁿ.

36 Tuu'mi ní Jesús sta'á yā 'áámá saⁿā 'lííⁿ ní s'neeⁿ yā naavtáⁿ'ā yeⁿe discípu^{los}. Ní sta'á yā saⁿ'a 'lííⁿ miiⁿ ní ca'nuúⁿ yā saⁿā. Ní caⁿ'a yā chí yā discípu^{los} yeⁿe yā: 37 'Iiⁿyāⁿ chí 'cuaáⁿ yā saⁿā 'lííⁿ 'túú^{cā}, nduú^{cū} chí duuchí, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní 'cuaáⁿ yā 'úú. 'Iiⁿyāⁿ chí 'cuaáⁿ yā 'úú, nguéeⁿ dámaāⁿ 'úú cuaáⁿ yā, naati 'cuaáⁿ ntúuⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí dichó'o yā 'úú.

Yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí lado yeⁿe Jesús

(Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)

38 Tuu'mi ní Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chí sa Jesús: N'dií Maestro, n'diichí 'nū 'áámá saⁿā chí diví sa espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ndúú^{cū} chí dúú^{cí} nī, naati sáⁿ'ā miiⁿ ní nguéeⁿ cachíicá sá ndúú^{cū} nús'uu. Nguéeⁿ 'cuúⁿ 'nū chí diiⁿ sa 'tíicā.

39 Jesús caⁿ'a yā chí yā discípu^{los}: Ndís'tiī 'cuáaⁿ nī chí diiⁿ sa 'túú^{cā}; ti nguéeⁿ véé mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā vaadī n'giinu ndúú^{cū} chí duuchí, ní cuayiivi cúúví caaⁿ'máⁿ yā chí 'úú ní nguéeⁿ n'daācā 'úú. 40 Ti 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ idiíⁿ yā contra yeⁿe s'uūⁿ, ní yeⁿe yā favor yeⁿe yú. 41 'Āā du'ú nūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí té^e yā ndís'tiī 'áará chí 'áámá vaso nuūⁿnīⁿ ndúú^{cū} chí duuchí, ti ndís'tiī yeⁿe Cristo ndís'tiī, cuaacu níⁿnyúⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní véé chí ndaācā chí cuuví yeⁿe yā ná va'ai chεεti nguuví.

Yeⁿe dendu'ū chí diiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ diiⁿ nuuⁿndí yā

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 Tuu'mi ní caⁿ'a Jesús: 'Āā du'ú nūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā chí 'áámá chεε chí n'gaiyāā chí i'téenu yā 'úú diiⁿ yā nuuⁿndi, n'daācā ca cáávā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cāchiichí yā 'áámá tuū yúú^{dú} chí inguú 'iiⁿyāⁿ na daandu yā ní canuúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ naachí yaānuúⁿ yeⁿe nuūⁿnīⁿ yáⁿ'ā. 43 Ní ndúú^{ti} chí ta'ā di idiíⁿ chí dinuuⁿndi di, n'daacā ca chí 'caaca di ta'a di ní diví di. N'daacā ca chí ndaā di ndúú^{cū} 'aama ta'á nūⁿ di ná vida cuen'e daāⁿmaⁿ, ní nguéeⁿ chí caⁿ'ā di ndúú^{cū} 'uū^{ví} ta'a di na infierno, naachí nguū^{chí} yaⁿ'ā miiⁿ ní nguéeⁿ ín'tuū^{ví}. 44 Lugar miiⁿ naachi nguéeⁿ n'gīⁿ n'daāa ní nguuchi yaⁿ'ā miiⁿ ní 'āā ntéeⁿ n'tuū^{ví}. 45 Ndúú^{ti} chí ca'a di idiíⁿ chí dinuuⁿndi di 'caaca ntúuⁿ di ní diví di. N'daacā ca chí ndaa di lo'o di na vida cuen'e daāⁿmaⁿ

miiⁿ, nguée ti chí caⁿ'ā di ndúúcū 'uuvī ca'a di na infierno naachí nguuchi yáⁿ'ā miiⁿ chí nguée ín'tuūvī. ⁴⁶ Lugar miiⁿ ní naachi nguée n'gii n'daāa ní nguuchi yáⁿ'ā miiⁿ 'āā ntée ín'tuūvī. ⁴⁷ Ndúúti chí nduutináaⁿ di diiⁿ chí idinuuⁿndí di, tuu'mi ní tun'dáa di; ti n'dáácā ca chí ndáa di ndúúcū 'áámá nduutináaⁿ naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, nguée ti chí caⁿ'a di ndúúcū nduu 'uuvi nduutináaⁿ di na infierno, ⁴⁸ naachi n'daāa miiⁿ nguée n'gii tī ní nguuchi yáⁿ'ā miiⁿ 'āā ntée ín'tuūvī tan'díi nūuⁿ.

⁴⁹ Ti nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā canée chí n'diichi néeⁿ yā 'cuenú yā cuuvi tan'dúúcā chí cho'ó ná nguuchi yaⁿ'ā, ní tanducuén^e 'iiti chí 'iīⁿyāⁿ 'caanⁿnún yā cáāvā ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs, diiⁿ yā preparar 'iiti miiⁿ ndúúcū yīimā. ⁵⁰ Yīimā ní n'dai. Ní nduuti chí nguēē ndaācā sabor yeⁿ'ē, ¿dé'ē cuuvi diiⁿ nī, ní cuuvi ndaācā sabor yeⁿ'ē? Ndís'tiī cuneé nī tan'dúúcā chí yīimā, 'tiica cuneé nī, ní canée n'daaca nī 'aama nī taama nī ndúúcū vī'ī.

10

Jesús ngi'cuen yā yeⁿ'e divorcio chí i'tēechií vī'ī 'iīⁿyāⁿ

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Jesús can'daa yā yeⁿ'e yāāⁿ Capernaum, ní cuen^e yā na yáⁿ'āa Judea ndúúcū yáⁿ'āa chí canee táámá lado yeⁿ'ē yíicú Jordán. Miiⁿ ní nduuvidaama ntúuⁿ 'iīⁿyāⁿ naachi canée Jesús miiⁿ. Jesús tuca'a yā chí'cuen yā 'iīⁿyāⁿ s'een tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e yā. ² Tuu'mi ní n'duuvī 'iīⁿyāⁿ fariseos ndaá yā nanáāⁿ Jesús ti neⁿ'é yā n'diichíneeⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní ntinguunéeⁿ yā Jesús ndúúti chí n'daācā chí saⁿ'ā n'tēechi sá n'daataá yeⁿ'ē sa. ³ Jesús miiⁿ ní nan'guēēcútaⁿ'a yā: ¿Dé'ē caⁿ'a Moisés chii sa ndís'tiī na ley yeⁿ'e yú?

⁴ Fariseos ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: Moisés miiⁿ ní 'cuūⁿ sa chí ca'a sá n'daataa miiⁿ 'áámá caaca yēⁿ'e chí i'tēechi vī'ī yā. Tuu'mi ní cu'neeⁿ sa tán'ā sa.

⁵ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā fariseos: Moisés miiⁿ tee sa mandamiento 'cūū, ndís'tiī, caati ndís'tiī ní neenē chēechi staava yeⁿ'é nī. ⁶ Naati ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ, taachi Ndyuūs din'dái yā tanducuén^e dendu'ū, din'dái yā sáⁿ'ā ndúúcū n'daataá.

⁷ Chíⁿ chí saⁿ'ā miiⁿ cun'néen sa chiida sa ndúúcū chēecu sá ní ndūūvidaama sa ndúúcū n'daataá yeⁿ'ē sa, ⁸ ní nduu 'uuvī yā ní nduūvī 'aama yā ndúúcū vī'ī. Chíⁿ chí 'āā ntée 'uūvi yā tí 'āā 'aama núún yā. ⁹ Chíⁿ chí saⁿ'ā miiⁿ nguée canee chí nadiví sa chí Ndyuūs nadaamá yā.

¹⁰ Cuayiivi miiⁿ taachí 'āā snée Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā chēetī 'áámá va'āī, miiⁿ discípulos nguēecunée yā ntinguuneeⁿ yā Jesús yeⁿ'e nduudu 'cūū.

¹¹ Jesús caⁿ'a yā chíi yā discípulos: Saⁿ'ā chí cu'neeⁿ sá n'daataá yeⁿ'ē sa ní 'caandivaacu sa ndúúcū táámá n'daataá, saⁿ'ā miiⁿ ní idinuuⁿndi sa chí vée táámá n'daataá yēⁿ'e sa. ¹² Ní ndúúti chí 'áámá n'daataá cu'neeⁿ ta isáⁿ'ā yeⁿ'e tá ní 'caandivaacu tá ndúúcū táámá saⁿ'ā, 'tiicá ntūūⁿ n'daataá miiⁿ idinuuⁿndi tá chí vée taama isáⁿ'ā yeⁿ'e tá.

Jesús di'viicú yā dá'caīyā

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Tuu'mi ní 'iīⁿyāⁿ s'een níndeé yā dá'caīyā nanáāⁿ Jesús, chí Jesús tuu'vī yā dá'caīyā miiⁿ; naati discípulos ní yaa'vi néeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ s'een chí ndéē dá'caīyā s'een. ¹⁴ Taachí Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi néeⁿ yā ní caⁿ'a yā chíi yā discípulos: 'Cuaaⁿ nī chíi dá'caīyā nanaáⁿ, ní nguée ndiví nī yeⁿ'é, ti na va'ai chēeti nguuvī naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní yeⁿ'ē dá'caīyā s'tiī, 'tiicā. ¹⁵ Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī, 'iīⁿyāⁿ chí nguée cu'téenu yā yeⁿ'e naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā tan'dúúcā chí i'teenú 'aama dá'caīyā, nguée cuuví cundaa yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁶ Ní Jesús sta'á yā dá'caīyā miiⁿ ní ca'nuú yā ní di'viicú yā. Ní s'neeⁿ yā sn'duū tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē.

Yeⁿ'e saⁿ'a 'diiⁿ chí 'cuiica

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Taachí Jesús candií yā yúúní yeⁿ'é yā, ndaā 'áámá sáⁿ'ā. Ngeenu sa nanáāⁿ Jesús ní chíintii'ya sa nanáāⁿ yā ní ntínguuneēⁿ sa: N'diī Maestro chí n'dái nī, ¿dé'ē diiⁿ ní ndaaca vida cuen^e daāⁿmaⁿ chí cuuvi yeⁿ'é?

¹⁸ Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā: ¿Dé'ē cúúví chí ngaⁿ'ā dí chí n'dai 'úú? Mar 'áámá 'iīⁿyāⁿ nguée n'dai yā tí dámaaⁿ Ndyuūs.

19 Dii ní deenu di chí canéé nguūⁿ na ley chí 'tuucā: Nguéé caⁿ'a di ndúúcu táama n'daataá chi nguéé yeⁿ'e di. Nguéé 'caāⁿ'nuⁿ di. Nguéé diduucú di. Nguéé caaⁿ'maⁿ nduudu yaadi yeⁿ'ē mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ. Nguéé canche'ei di 'iiⁿ'yāⁿ. Dinéⁿ'e di chiida di ndúúcu chεεcu di.

20 Saⁿ'ā miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'ā sa: N'diī Maestro, tanducuéⁿ'ē chuū 'āā idiīⁿ ndíí taachi saⁿ'ā 'lííⁿ 'úú.

21 Jesús ní ch'iinu yā saⁿ'ā 'dííⁿ ní dinéⁿ'e yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā: Véé táámá chi indái yeⁿ'ē di. Cuénéⁿ dí n'diīcuí dí tanducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'ē di, ní caⁿ'a di 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e yā. Tuu'mi ní ndaācā chi véé vaadi 'cuiica yeⁿ'e na va'ai chεεti nguuví chi cuuvi yeⁿ'ē di. Tuu'mi ní cutá'a di cruz yeⁿ'ē di chi yeⁿ'ē chi 'cueenu di cuuvi ní cuchii di ní caⁿ'a di nduucú.

22 Naatí taachi ch'iindiveeⁿ sá chuū, nééné s'neeⁿ ya'āi 'iinu sa ní neene ndaachi 'iínú sa. Ní cunaⁿ'a sa ti neené 'cuiica sa.

23 Tuu'mi ní Jesús ch'iinu yā cuaaⁿ'diitúú yā ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Dε'ē chúúca ngíⁿ'i chi cundaā 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā.

24 Discípulos ní nge'e yiinu yā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e yā; naati Jesús ní caⁿ'a ntúuⁿ yā: Ndís'tiī daiyá, dε'ē chúúca ngíⁿ'i chi 'iiⁿ'yāⁿ chi idinéⁿ'e ca yā chi véé yeⁿ'e yā chí cundaā yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā.

25 Nguéé ngíⁿ'i cá chí 'áámá 'iiti camello, chí ch'εεte cá nguéé ti 'yúúduu chí cho'ó tī na nduutinááⁿ 'iini, chí cheendi va'ai 'lííⁿ nguéé ti 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica i'téenu yā Ndyuūs ní cundaā yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā.

26 Taachí discípulos ch'iindiveeⁿ yā chuū, nadicádíínuuⁿ taavi ca yā ní nguaaⁿ maaⁿ yā ntínguunéⁿ yā ví'í. Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā: ¿Du'ú cuuví nanguaⁿ'āi?

27 Jesús miiⁿ ch'iinu yā discípulos ní caⁿ'a yā: Saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé cuuvi diiⁿ sa chuū, naati Ndyuūs cuuvi diiⁿ yā caati nanááⁿ Ndyuūs nguéé dε'ē véε chí nguéé cuuvi diiⁿ yā.

28 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ tuca'a sa caⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Nús'uu ní s'neéⁿ 'nū tanducuéⁿ'ē chí véé yeⁿ'ē 'nū, ní cuchii 'nū nduucú nī.

29 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: Cuaacu nííⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cu'neéⁿ yā vaacu yā, o 'dííⁿu yā, o ví'í, o chεεcú yā, o chiidá yā, o n'daataá yeⁿ'ē yā, o daiya yā, o yáⁿ'āa yeⁿ'e yā, cáávā 'úú ní cáávā chí candεε yā nduudu chí nguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ, 30 cutaⁿ'á yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'áámá ciento cúúví cá chí n'deeé ca dendu'ū yeⁿ'e va'ai s'eeⁿ ndúúcu 'dííⁿu yā ndúúcu 'cεε'vé yā ndúúcu ví'í yā, ndúúcu chiidá yā, ndúúcu chεεcú yā, ndúúcu daiya yā, ní yeⁿ'ē yáⁿ'āa yeⁿ'e yā. Ní canéé chí n'géenu yā ngii chí 'iiⁿ'yāⁿ idiīⁿ yā naati ná iⁿ'yeeⁿdí chí cuchii ndaācā vida cuen'e daāⁿ'maⁿ yeⁿ'e yā. 31 Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuεetinée yā cuaaⁿ chí cuayiivi. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ chí cuayiivi, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuεetinée yā vmnaaⁿ.

Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿ'e chí 'cuúví yā (Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā snúúⁿ yā yúúⁿ ní cuchεε yā na yāāⁿ Jerusalén. Jesús cuen'é yā vmnááⁿ discípulos. Ní discípulos nadicádíínuuⁿ yā ní cuen'e yi-inú yā ní 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguεεcunée yā ní yaaⁿ'vi ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā ní tuca'a yā caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e chí canéé chí 'cuúví yā. 33 Ní caⁿ'a yā Cun'diichí nī, caa yú na yāāⁿ Jerusalén, naachi 'úú chí Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ nca'a yā 'úú chiiduú n'gεεte ndúúcu maestros yeⁿ'e ley. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caacá yā yeⁿ'e 'úú chí 'cuúví. Ní nca'á yā 'úú 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé ndaata yeⁿ'ē Israel. 34 Ní 'caaⁿ'nyuⁿ néeⁿ yā 'úú. Ní 'cuen'é yā 'úú ní ca'a neeⁿ daiⁿ yā 'úú. 'Cuiinu chuū ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú. Naati ndiichi ndii 'íínú nguuví miiⁿ, nduuchí yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā.

Jacobo ndúúcu Juan ngíí cá sá 'áámá favor (Mt. 20.20-28)

35 Tuu'mi ní Jacobo ndúúcu Juan, chí daiya Zebedeo, ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Maestro, neⁿ'é 'nū chí diiⁿ ní 'áámá favor chí ngiica 'nū.

36 Tuu'mi ní Jesús ntiinguunéⁿ yā: ¿Dε'ē neⁿ'e nī chí diiⁿ?

37 Tuu'mi ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: 'Cuááⁿ dí chí 'cuεēté 'nū 'áámá 'nū lado tá

cuaācú di ní táámá 'nū ní lado tá 'cueēe di taachi 'āā ndaá hora ye'e chí nga'a ntii'nyu' dí ye'e nducué'ē.

³⁸ Tuu'mi ní Jesús mii' ca'n'a yā: Ndís'tiī nguēé déenu nī de'ē chí ngiica nī. ¿'Áá cuuvi dii' di cu'u nuú' nī ye'ē chí n'geē' chēeti vaso chí ye'e chí 'cueenú cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á nī maa' chí ngēdínū' nī chí cuta'á?

³⁹ Juan ndúúcū Jacobo mii' ní nan'guēcúta' a yā: Cuuvi dii' 'nū. Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā 'iī'yā' s'ee'. Cuaacu ní'nyu' canéé chí cu'ú nī ye'e vaso chí ye'e chí 'cueenú cuuvi ní canéé chí cuta'á nī chí ngēdínū' nī chí 'úú ita'á. ⁴⁰ Caati nguēé ituneen 'úú chí ca'á du'ū chí 'cuūndī lado tá cuaacú o lado ta 'cueēé. Lugar 'cūū ní Ndyuūs ca'á yā 'iī'yā' chí Ndyuūs dii' yā 'cundiyaá' yā cáāvā 'iī'yā'.

⁴¹ Taachí ch'iīndiveé' ndu'u ndiichí discipulos chuū, nduuví taá' yā ndúúcū Jacobo ndúúcū Juan mii'. ⁴² Jesús ní yaa'vi yā discipulos ní ca'n'a yā: Tan'dúúcā chí ndís'tiī deenu nī, 'iī'yā' chí nga'a ntii'nyu' yā ye'e naciones véé poder ye'é yā nguaa' 'iī'yā' ye'e nación ye'e yā ní 'iī'yā' chí n'geē' cá ye'ē naciones nga'a ntii'nyu' yā 'iī'yā' s'ee'. ⁴³ Naati nguaa' ndís'tiī, nguēé 'tíicā. 'iī'yā' chí ne'e cuuvi ch'ēēte yā nguaa' ndís'tiī canéé chí dichí'vē yā 'iī'yā'. ⁴⁴ 'Āā du'ú nūu' ndís'tiī chí ne'e nī cunee nī cuaa' vmnaa' ye'e ndís'tiī canéé chí dichí'vē nī nducyaaca 'iī'yā'. ⁴⁵ Naati Sán'ā chí Daiya Dendyuūs nguēé ndaā sa chí 'iī'yā' dichí'vē yā sa'n'ā, ti maa' sa dichí'vē sa nducyaaca 'iī'yā', ní ca'a sa vida ye'e maā' sa tan'dúúcā precio ye'ē nuu'ndi cáāvā chí nangua' ai yā n'dee n'daí 'iī'yā'.

Jesús n'guaá' yā nduutináá' sa'n'ā Bar-timeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Tuu'mi ní ndaā Jesús ndúúcū discipulos na yāā Jericó. Ní taachí can'daa yā yāā Jericó ndúúcū 'yaa' n'daí 'iī'yā' 'áámá sán'ā chí ngueenáá' chí nguuví Bartimeo, daiya Timeo, véé sá nī'nuú' cyúúni ní ngiica sá limosnas. ⁴⁷ Ní taachí ch'iīndivee' sa chí Jesús ye'e yāā Nazaret cho'o yā mii', sa'n'a ngueenáá' mii' tuca'a sa 'caí sa ní ca'n'a sa: Jesús, Daiya David, nnéé ya'āi 'iīnū nī 'úú.

⁴⁸ Néené 'yaa' yā yaa'vi nee' yā sa'n'ā mii' chí cunéé 'dii' sa cheendí sa, naati sa'n'ā mii' ní n'gaí yiicú cá sá: N'diī Daiya David, nnéé ya'āi 'iīnū nī 'úú.

⁴⁹ Tuu'mi ní Jesús cheendii yā ní ca'n'a yā: Yaa'vi nī sa'n'ā chí cuchii sa 'muu'. Ní chen'é yā ní chí yā sa'n'ā chí ngueenáá' mii'; Canéé diitu di ní cáániicū di ndúcuee' di ti Jesús n'gaí yā dii.

⁵⁰ Tuu'mi ní sn'dāa sa cotón ye'ē sa ní nadacuee' sa ní chen'é sa ndaā sa nanáá' Jesús mii'. ⁵¹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguuné' yā sa'n'ā: ¿De'ē ne'ē di chí dii' ndúúcū dii? Sán'ā chí ngueenáá' mii' ní ca'n'a sa: N'diī Maestro dii' nī chí snaá'.

⁵² Jesús ca'n'a yā: Cunan'ā di. 'Āā inaa' di, ti s'téenu di. Hora 'cūū nūu' chí ngueenáá' mii' ní snaa' sa ní cue'e sá ndúúcū Jesús mii' na yúúni.

11

Jesús ndaa yā na yāā Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Taachí Jesús ndúúcū discipulos ndaa yā nī'nuú' na yāā Jerusalén, ndaa yā na yāā Betfagé, ndúúcū yāā Betania, nī'nuú' na yiicú chí nguuví Olivos. Ní Jesús dichó'o yā na 'uūvī discipulos ye'e yā. ² Ní ca'n'a yā: Cuén'e nī na yāā 'lī' chí canéé nī'nuú' ní taachí ndaa nī mii' ndaaca nī 'áámá burro n'dēchiichí tī. Burro mii' ní mar 'áámá 'iī'yā' 'āā cuéé cunduú yā 'iiti. N'daatí nī 'iiti ní candé' nī 'iiti 'múú'. ³ Ndúúti chí 'áámá 'iī'yā' tīnguunee' yā ndís'tiī: ¿De'ē cúúvī chí 'tíicā idiī' nī? Caa'ma' nī cuuvi nī 'iī'yā' tí Señor ye'e yú ne'e yā 'iiti mii'. Ní caama nadicho'ó yā 'iiti.

⁴ 'iī'yā' s'ee' ní 'tíicā chen'e yā, ní ndaāca yā burro mii' n'dēchiichí tī na cyúúni nī'nuú' cheendiva'āi. Ní n'daātí yā 'iiti. ⁵ N'dúúvī 'iī'yā' chí snée yā mii' ní ca'n'a yā chí yā discipulos: ¿De'ē idiī' nī? ¿De'ē cúúvī chí in'daatí nī burro?

⁶ Tuu'mi ní discipulos ní nan'guēcúta' a yā tan'dúúcā chí Jesús ca'n'a yā chí yā 'iī'yā'. Ní 'cuu' yā chí discipulos cue'e yā ndúúcū burro mii'. ⁷ Tuu'mi ní cue'e yā ndaā yā ndúúcū burro mii' nanáá' Jesús mii'. Ní sn'duú yā cotón ye'e yā vmnáá' ye'ē burro mii' ní Jesús canduú yā 'iiti. ⁸ Taachí 'āā cue'e yā cuaa' cyúúni mii',

néené 'yaa' 'ii'nyā' n'doó yā cotón ye'e yā cuaa' cyúúni mii'. Taná'a yā ch'iicá yā dúu'nē yá'á ní chintaaví yā cuaa' cyúúni.

⁹ Néené 'yaa' ca yā chí cue'e yā cuáán vmnaa' mii' ye'e Jesús ndúúcu 'yaa' n'dai yā chí cuchii yā cuaa' daami yā 'caí yā: De'ē chúúcā ch'εεε Ndyuūs. Ndyuūs di'viicú yā 'ii'nyā' chí cuchii yā ndúúcu chí dúúchí Señor mii'. ¹⁰ De'ē chúúcā n'dai naachi nga'a ntii'nyu' Ndyuūs. Cúchií tiempo maa' chí tan'dúúcā ye'e chiida yú David nga'a ntii'nyu' yā ndii cuáán vmnaa'. Hosanna. Nduudu mii' ní nduudu Israel chí ne'e caa'ma' na nduudu ye'e yú, chí ch'εεε n'dai Ndyuūs chí canée na va'ai ch'εεti nguuví.

¹¹ 'Tíicā sndaā Jesús na yáān Jerusalén. Ní ndaá yā na yaacū templo ye'e yáān Jerusalén mii'. Ch'íinu yā tanducuén'ē dendu'ū nuu'mán' cuaa' 'diituú yā. Cue'e ntúu' yā na yáān Betania ndúúcu ndu'ū ndiichuuví discípulos caati 'āā chí chii'nū.

Jesús nga'a yā ngii yā yá'á n'guíidí yaa' nguuví mii'
(Mt. 21.18-19)

¹² Chidεεε táámá nguuví mii', taachí Jesús ndúúcu discípulos ye'é yā can'daa yā na yaān Betania, Jesús mii' chí cuiicu yā. ¹³ Ní n'diichi ya'ái yā 'áámá yá'á ye'e n'guíidí yaa' nguuví chí véé tá'āa. Ní cue'e yā n'diichi yā chí 'áá snéé n'gui'i ye'e. N'diichi yā chí nguée ndaācā n'gui'i ye'e ti ta'á nūu', ti nguée tiempo ye'e. ¹⁴ Tuu'mi ní Jesús mii' ca'a yā chí yā yá'á mii', 'túúcā: Dii yá'á, mar 'áámá 'ii'nyā' nguée ché'e yā n'gui'i ye'e di, tanducuén'ē tiempo. Discípulos ye'e yā ch'iindiveén yā tanducuén'ē chí ca'a yā.

Jesús nadεεvé yā yaācū ch'εεε

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cuayiivi mii' 'ii'nyā' s'een ndaá yā na yáān Jerusalén mii'. Taachí Jesús ndaá yā na yaacū templo mii', tucá'a yā tun'dáa yā 'ii'nyā' na yaācū mii', 'ii'nyā' chí in'diicui yā ndúúcu 'ii'nyā' chí ngai yā. Ch'εεcundáa yā mesas ye'e 'ii'nyā' chí n'dáa yā tuūmí. Ní ch'εεcundáa yā sillaa ye'e 'ii'nyā' chí in'diicui yā palomas. ¹⁶ Ní diín yā chí 'āā ntée candée 'ii'nyā' na yaācū mii' mar 'áámá cosa. ¹⁷ Ní chí cuée' yā 'ii'nyā' ní ca'a yā:

Naachi canée nguū' na libro ye'é Ndyuūs ní 'túúcā nga'ā: Va'ai ye'é canée chí du-uchi va'ai naachi caa'ma'ngua'á 'ii'nyā' ye'e nducuén'ē nación. Naati ndís'tií ní diín ní chí yiive yáává ye'e 'ii'nyā' chí diduucu.

¹⁸ Chiiduú n'εεε chí nga'a ntii'nyu' ndúúcu maestros ye'e ley ch'iindiveén yā chuū, ní tucá'a yā n'nuu' yiinú yā taacā chí 'caa'nu' yā Jesús, naati 'va'á yā 'ii'nyā'. Ní nducyaaca 'ii'nyā' nge'e yiinú yā ye'e chí ngi'cuee' Jesús mii'. ¹⁹ Taachí chí 'da'a, Jesús mii' can'dáa yā na yáān Jerusalén mii' ní cue'e yā táámá yáān 'líín chí nii'nuu'.

Yá'á in'guíidí mii' ntí'i

(Mt. 21.20-22)

²⁰ Chidεεε táámá nguuví, ní Jesús ndúúcu discípulos cho'ó yā na yúúni ní n'diichi yā 'áámá yá'á n'guíidí yaa' nguuví chí 'āā ntí'i ndii dí'yú ye'e. ²¹ Tuu'mi ní Pedro mii' ní nn'gaacu sa chí 'āā chó'ōo ní ca'a sa chí sa Jesús mii': N'dii Maestro, cuin'diichi ní. N'guíidí chí nguée n'daācā ca'a ní ye'e 'āā ntí'i.

²² Jesús mii' nan'guεεcúta'a yā ní ca'a yā: Ndís'tií, cuuvi cūnee chí véé confianza ye'e ní ndúúcu Ndyuūs. ²³ Cuaacu ní'nyu' nga'á ngii ndís'tií: 'Āā du'ú nūu' 'ii'nyā' chí caa'mán' yā cuuvi yā yiicū 'cúū 'tíicā: Dii yiicū, cuví di 'muu' ní cundaā di nguaa' nuū'nī'yá'ā. Ní nduuti chí nguée 'uūvī vaanicádiinūu' ye'e yā ní i'téenu yā chí chíín chí nga'á yā chí cuuví cuaacu, tuu'mi ní cuuvi 'tíicā. ²⁴ Chíín chí maa' nga'á ngii ndís'tií: Tanducuén'ē chí ndís'tií ngiicá ní Ndyuūs taachi nga'angua'á ní, nduuti chí cu'téenu ní chí ndaācā ye'e ní, tuu'mi ní tanducuén'ē ní ndaāca ní. ²⁵ Ní taachí nga'angua'á ní, nduuti chí 'áámá 'ii'nyā' idinuu'ndí yā contra ye'é ní, nadach'εεcú ní ye'e yā, 'tiicá ntúū' Chiida yú chí canée yā na va'ai ch'εεti nguuví nádich'εεcú yā nuu'ndi ye'é ní. ²⁶ Ndúúti ndís'tií nguée nádich'εεcú ní nuu'ndi ye'é 'ii'nyā', 'tiicá ntúū' Chiida yú chí canée yā na va'ai ch'εεti nguuví nguée nádich'εεcú yā nuu'ndi ye'e ní.

Jesús ní nga'a ntii'nyu' yā

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Tuu'mi ní Jesús ndúúcu discípulos nndaā yā na yáān Jerusalén. Taachí Jesús

chiicá yā na yaācū templo, chiiduú n'gεεte ndúúcū maestros chi ngi'cuéen ley ndúúcū 'iī'yān ndiicū chi nga'a ntii'nyūn yā ye'n'e yaācū mii'n chindaá yā n'diichí yā Jesús. ²⁸ Ní ntiinguunee yā Jesús: ¿Du'ú 'iī'ntyēn'ē diīn nduucú nī chuū? O ¿du'ū tee poder dii chí idii nī chuū?

²⁹ Jesús nan'guεεcúta'n'a yā: 'Úú ntúūn ní tiinguunee'n ndís'tiī, ní ndúúti chí cuuví n'guεεcúta'n'a nī ye'n'é, tuu'mi ní cuuví ndís'tiī du'ú 'iī'ntyēn'ē tee yā poder 'úú chí idiīn dendú'u 'cūū. ³⁰ Chí ngēēdínūn'nī Juan mii'n ¿tiī chíicā chí? ¿'Áá ye'n'e sá'n'ā i'n'yēndí 'cūū o ye'n'ē va'ai chεεti nguuví? Nan'guεεcúta'n'a nī ye'n'é.

³¹ Tuu'mi ní tucá'a yā ca'n'a yā nguáán maán yā ní ca'n'a yā chí yā vi'ī: ¿Taacá caa'n'ma' yú? Ndúúti chí caa'n'ma' yú chí ye'n'ē nanguuvi, 'iī'yān mii'n ní nan'guεεcúta'n'a yā ye'n'ē yú 'tíicā: ¿Dε'ē cúúví chí nguéé i'téenu nī? ³² Ní ndúúti chí caa'n'ma' yú, chí ye'n'ē sa'n'ā i'n'yēndí 'cūū tuu'mi ní 'va'a yú 'iī'yān s'een caati nducyáácá 'iī'yān deenu yā chí Juan chí chεēdínūn'nī mii'n ní 'áámá profeta chí cuaacu. ³³ Ní nan'guεεcúta'n'a yā ye'n'e Jesús mii'n ní ca'n'a yā: Nguéé cuuví nī n'diī. 'Tíicā ca'n'a yā chí yā Jesús: Nguéé deenú 'nū. Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā 'iī'yān s'een: 'Tiicá ntúūn 'úú nguéé cuuví ndís'tiī du'ú 'iī'ntyēn'ē idiīn ndúúcū chuū.

12

Ejemplo ye'n'e 'iī'yān chí nguéé n'daācā diīn yā ntii'nyūn

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Jesús mii'n tucá'a yā ca'n'a yā 'iī'yān s'een ndúúcū ejemplos chí 'téé nguéé dáámá. Ní ca'n'a yā: Véé 'áámá 'iī'yān chí chíinu yā dí'yú uvas na yā'n'āa ye'n'é yā. Ní din'dái yā 'áámá cheēn ye'n'ē yā'n'āa 'líín. Ní din'dái yā 'áámá tanque naachí cuuvi tun'dáa yā nuūn'nī ye'n'e uvas mii'n. Ní din'dái yā 'áámá torre nguāa'n yā'n'āa uvas naachi mozos ye'n'é yā 'cuεεtinée sa diīn sa cuidado n'gui'i uvas mii'n. Cuayiivi ní ca'a ya yā'n'āa mii'n mozos chí diīn yā ntii'nyūn ye'n'e yā'n'āa, ní cuen'e yā'n'ái yā. ² Taachí ndaā tiempo ye'n'e cosecha ye'n'e uvas mii'n, dueño mii'n

dichó'o yā 'aama mozo ye'n'é yā nanáán mozos chí idiīn sa ntii'nyūn ye'n'e yā'n'āa ye'n'é yā chí nguai nca'a sa n'gui'i uvas parte ye'n'e cosecha chí ítonee'n dueño mii'n. ³ Mozo mii'n ní cuen'e sa, naati mozos ní sta'a sa mozo mii'n ní ch'en'e sa ní nadacho'o sa mozo mii'n ní nguéé dε'ē vεε ca'a sa mozo. ⁴ Tuu'mi ní dueño ye'n'ē yā'n'āa mii'n nguεεcunée yā dichó'o yā taama mozo. Mozos ní chíi tuu sa mozo mii'n ní 'nuūca'ai sa tiīn sa ní chíi taa'n sa sa'n'ā mii'n. ⁵ Dueño ye'n'e yā'n'āa mii'n dichó'o yā táámá mozo. Mozo mii'n, mozos chí diīn ntii'nyūn na yā'n'āa mii'n ch'iī'nun sa. Cuayiivi mii'n ní 'yaa'n n'dái mozos dichó'o yā. Mozos ní ná'n'a mozos mii'n ní ch'en'e sa sa'n'ā, tanán'ā sa ní mozos mii'n ch'iī'nun sa sa'n'ā.

⁶ Cánée cá daiya yā chí ne'n'e taavi yā. Cuayiivi míín ní dueño mii'n dichó'o yā daiya yā ní nadicadínnūn yā 'tíicā. Sa'n'ā daiyá ní diīn sa honrar daiyá. ⁷ Naati mozos chí idiīn sa ntii'nyūn na yā'n'āa ye'n'é yā ca'n'a sa nguāa'n maa'n sa: Sá'n'a 'cūū chí canee chí cuuví ye'n'ē sa yā'n'āa herencia 'cūū. 'Caā'nun yú sa'n'ā ní cúúví ye'n'ē yú yā'n'āa ndúúcū chí véé ye'n'ē. ⁸ 'Tíicā ní sta'a sa sa'n'ā ní ch'iī'nun sa sa'n'ā ní tun'daa sa cuerpo ye'n'ē sa 'áámá lado ye'n'e yā'n'āa mii'n.

⁹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguunee'n yā 'iī'yān s'een: ¿Dε'ē ra diīn dueño ye'n'ē yā'n'āa 'cūū? Ndaá yā ní 'caā'nún yā mozos chí idiīn ntii'nyūn, ní ca'á yā yā'n'āa táana'a 'iī'yān.

¹⁰ ¿'Áá nguéé n'gee'n ndís'tiī naachi canée nguūn na libro ye'n'e Ndyuūs? Nga'n'a 'túúcā: Tuūu chí 'iī'yān din'dái yā va'ai mii'n ní sta'a yā ní ch'εεcú yā 'áámá lado ti nguéé ne'n'e yā. Tuūu 'cūū chí tuūu ch'εεte ní canée tuūu ch'εεte ye'n'ē na esquina ye'n'e va'ai.

¹¹ Chuū ní Señor Ndyuūs diīn yā, chuū ní 'áámá cosa chí nge'n'e yiinu yú taachi inaa'n yú ye'n'ē.

¹² Tuu'mi ní 'iī'yān s'een nadacadínnūn yā chí cuta'á yā Jesús mii'n ní diīn yā preso 'iī'yān ti déenu yā chí Jesús mii'n ca'n'a yā ejemplo 'cūū chí 'téé nguéé dáámá chí ye'n'e yā. Naati 'va'á yā 'iī'yān ye'n'e yāān mii'ya, ní s'née'n yā Jesús ní cuen'e yā.

Chúū chí ye'n'ē impuestos

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

13 Cuayiivi miiⁿ 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū dicho'ó yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e Herodes ndúúcu n'nduuvu 'iiⁿyāⁿ fariseos nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní neⁿ'é yā chi Jesús castáⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e yā ní caaⁿ'máⁿ yā 'áámá nduudu yaadi. 14 'Iiⁿyāⁿ s'eenⁿ ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā: N'diī Maestro, déenu 'nū chí n'diī ní ngaⁿ'a nī nduudu cuaacu ní nguée dííⁿ nī cuenta yeⁿ'e chí ngaⁿ'a 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'ē. Ní nguée ndéé nī cuidado táácā idinááⁿ 'iiⁿyāⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati ngi'cueeⁿ nī ndúúcu nduudu cuaacu yúúⁿí yeⁿ'é Ndyuūs. ¿'Áá canéé chí nadííⁿve 'nū na emperador César tuūmī yeⁿ'e recaudación yeⁿ'e yáⁿ'āa o nguée?

15 Jesús miiⁿ ní déenu yā chi nguée n'daācā chí 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ dííⁿ yā. Ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ: ¿De'ē cúúví chí neⁿ'é nī chí castaⁿ'á nī nduudu yeⁿ'é? Candéε nī 'áámá tuūmī, chí snaáⁿ.

16 'Iiⁿyāⁿ ndéé yā tuūmī. Ní Jesús miiⁿ n'diichí yā ní tiinguuneeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ: ¿Dú'u naaⁿ chuū? ¿Du'ū chí duuchi canéé nguūⁿ? 'Iiⁿyāⁿ s'eenⁿ ní n'guεεcútaⁿ'a yā: Nááⁿ emperador César cānee.

17 Tuu'mi Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ: Nca'á nī tuūmī yeⁿ'e recaudación o impuestos chí yeⁿ'e emperador César miiⁿ chííⁿ chí yeⁿ'ē sa, ní nca'a nī Ndyuūs chí yeⁿ'é yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eenⁿ ní cueⁿ'e yiínú yā yeⁿ'ē chí n'guεεcútaⁿ'a Jesús miiⁿ.

'Iiⁿyāⁿ ntínguúúneeⁿ Jesús yeⁿ'ē chí iiⁿyāⁿ nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'a

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Tuu'mi ní ndaā n'nduuvu 'iiⁿyāⁿ saduceos nanááⁿ Jesús. 'Iiⁿyāⁿ s'eenⁿ ní nguée s'teenu yā chí tináⁿ'ā ní nduuchi yā. Ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús chuū: 19 N'diī Maestro, Moisés miiⁿ ní s'neeⁿ nguūⁿ yā yeⁿ'e s'uuúⁿ tí chuū: Nduuti chí 'áámá saⁿ'ā 'cuūví sa ní cu'neeⁿ sa n'daataá yeⁿ'ē sa ní nguée daiya sa, tuu'mi ní 'díínu sā cuuví 'caandavaacu sá ndúúcu n'daataá miiⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní 'cuūndí daiya sa lado yeⁿ'ē 'díínū tináⁿ'ā. 20 'Áámá saⁿ'ā véé ndéechē 'díínū sa ndúúcu sa. Saⁿ'ā miiⁿ chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ch'iindivaacu sá ní ch'iī sa ní nguée ch'iīndí daiya sa ndúúcu n'daataá yeⁿ'ē sa. 21 Saⁿ'ā ndiī chííⁿ ndiī 'úúví miiⁿ ch'iindivaacu sa ndúúcu n'daataá yeⁿ'ē tináⁿ'ā ní saⁿ'ā miiⁿ

ch'iī ntúuⁿ sa ní nguée ch'iīndí daiya sá ndúúcu n'daata miiⁿ. 'Tiicá ntúuⁿ ch'εenu saⁿ'ā ndiī chííⁿ ndiī 'íínú. 22 Ndu'ū ndéechē sá ch'iindivaacu sá ndúúcu tá ní mar 'áámá sá nguée s'neeⁿ sa daiya sa ndúúcu tá. Cuayiivi ní ch'iī ntúuⁿ n'daataá miiⁿ. 23 Tuu'mi ní taachí nduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'ā, ¿chéé yā chí n'daataá yeⁿ'é yā taⁿ'ā miiⁿ, caati ndu'u ndéechē yā ch'iindivaacu yā ndúúcu tá?

24 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ: Ndís'tiī ní nguée déenu nī chí ngaⁿ'a nī, ti nguée n'diichí nī naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'é chuū, ndíí nguée ndúú n'diichí rá nī poder yeⁿ'é Ndyuūs. 25 Taachí 'iiⁿyāⁿ nanduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, ndíí nguée ndúú n'daataá rá, ndíí nguée ndúú saⁿ'ā rá 'caandavaacu sa. 'Iiⁿyāⁿ s'eenⁿ 'cuεetinée yā tan'dúúca ángeles yeⁿ'ē va'ai chεeti nguuví chí nguée ch'iindivaacu yā. 26 Chuū chí yeⁿ'ē tináⁿ'ā miiⁿ chí nanduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'ā, ¿'áá nguée n'geēⁿ ndís'tiī na libro yeⁿ'é Ndyuūs chí dinguuⁿ Moisés tan'dúúca Ndyuūs yaa'ví yā Moisés, ndíí taachi canee sa nanááⁿ yáⁿ'á 'lííⁿ chí ngiichí? Ní 'túúca caⁿ'a Ndyuūs chí yā Moisés miiⁿ: 'Úú ní Ndyuūs yeⁿ'e Abraham, ndúúcu Isaac, ndúúcu Jacob. 27 Ndyuūs miiⁿ nguée Ndyuūs yeⁿ'ē tináⁿ'ā ti yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí snduuchi. Chííⁿ chí ndís'tiī nguée déenu nī chí ngaⁿ'a nī.

Mandamiento chí ch'εεε ca
(Mt. 22.34-40)

28 'Áámá maestro yeⁿ'e ley chí ch'iindiveéⁿ yā chí ndéé 'iiⁿyāⁿ saduceos s'eenⁿ, déenu yā chí Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a n'daaca yā. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿Chéé mandamiento chí canee nguūⁿ chí ch'εεε n'dai ca?

29 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: Mandamiento vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní chuū: 'Caandiveéⁿ nī, ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e Israel miiⁿ, Señor Ndyuūs yeⁿ'ē yú ní 'áámá n'dyáⁿ'ā Señor miiⁿ. 30 Canéé chí dineⁿ'é nī Señor Ndyuūs yeⁿ'é nī ndúúcu nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī, ndúúcu nuuⁿmaⁿ alma yeⁿ'e nī, ndúúcu nuuⁿmaⁿ vaanicadíínūⁿ yeⁿ'e nī, ndúúcu nducuén^{'ē} fuerzas yeⁿ'e nī. Chuū chí mandamiento chí vmnááⁿ vmnaaⁿ. 31 Mandamiento chí canéé nguūⁿ

chi ndii chíⁿ ndii 'úúví míⁿ tan'dúú^{cā} chi v^mnááⁿ v^mnaaⁿ 'āā 'tiicá ntú^{ūn}: Dinéⁿe di 'iⁱn'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ vaacú di tan'dúú^{cā} chi neⁿe dí maāⁿ di. Nguéé 'áámá mandamiento chí canéé nguūⁿ chí ch'εεε ca nguéé ti mandamientos s'uuⁿ.

³² Tuu'mi ní maestro yeⁿe ley caⁿa yā chii yā Jesús miiⁿ: N'diī Maestro, cuáácú ngaⁿa nī. Cuaacu níⁿnyúⁿ chí ngaⁿa nī chí vεε 'aama n'dyáⁿā Ndyuūs. Nguéé táámá 'āā tanduu rá 'iⁱn'yāⁿ miiⁿ. ³³ Níícú 'iⁱn'yāⁿ canéé chí dinéⁿe yā Ndyuūs ndúú^{cū} nuuⁿmaⁿ staava yeⁿe yā, ndúú^{cū} nuuⁿmaⁿ vaanicadiínūⁿ yeⁿe yā, ndúú^{cū} nuuⁿmaⁿ alma yeⁿe yā, ndúú^{cū} tanducuén^e fuerzas yeⁿe yā. Ní dineⁿe yā 'iⁱn'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ vaacú yā tan'dúú^{cā} chí neⁿe yā maāⁿ yā. Chuū chí n'daācā ca nguéé ti n'giiⁿnúⁿ 'iiti chí nga'a yā 'iiti lado yeⁿe ofrenda yeⁿe Ndyuūs ní yeⁿe tanducuén^e ofrenda chí ngicyáⁿā nátai.

³⁴ Tuu'mi ní taachi ch'iindiveeⁿ Jesús tan'dúú^{cā} chí n'guεεcutaⁿa cuaacu sa chí caⁿa sa, Jesús caⁿa yā chí yā saⁿā miiⁿ: Nguéé yaⁿai canee di yeⁿe naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā. Cuayivi miiⁿ ní 'iⁱn'yāⁿ 'āā ntεε candii cá yā ntiinguuneeⁿ ca yā Jesús mar 'áámá.

¿Du'u chíí Daiya Cristo miiⁿ?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Jesús ngi'cueeⁿ yā cheeti yaācū templo ní ngaⁿa yā: ¿De'ē cúúví chí maestros yeⁿe ley ngaⁿá yā chí Cristo miiⁿ ní daiya David?

³⁶ Caati maaⁿ David miiⁿ caⁿa sá taachi yaa'vi Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs chuū chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs:

Señor miiⁿ caⁿa yā chí yā Señor yeⁿe: 'Cu-undi dí lado ta cuaācú chí lado yeⁿe honor, ndíí taachi 'úú cu'neén 'iⁱn'yāⁿ chí contra yeⁿe di ndiī cuaaⁿ ndi-ya maaⁿ ca'ā di tan'dúú^{cā} chí 'aama banco 'lííⁿ, 'tiicá yā.

³⁷ David miiⁿ ngaⁿa sa chuū yeⁿe Señor yeⁿe yā. Maaⁿ ní ¿táácā cuuví chí chí Cristo miiⁿ ní daiya David miiⁿ? Nééné n'deē 'iⁱn'yāⁿ ch'iindiveén yā yeⁿe Jesús ndúú^{cū} vaadī yeenú.

Jesús nga'a yā nuuⁿndi yeⁿe 'iⁱn'yāⁿ chí ngi'cuéⁿe yā yeⁿe ley

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús ngaⁿa yā chuū taachi ngi'cueeⁿ yā: Cundéε di cuidado yeⁿe maestros yeⁿe ley. 'Iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ ní n'gεεtinéé yiinú yā chí n'geenūu catecai yā. Ní taachi chíicá yā cuaaⁿ cyúúⁿí neⁿe yā chí 'iⁱn'yāⁿ diíⁿ yā saludar 'yā ndúú^{cū} respeto n'daācā. ³⁹ Ní neⁿe yā sillas v^mnááⁿ v^mnaaⁿ yeⁿe honor taachí 'cuundí yā na yaācū sinagogas ndúú^{cū} lugar chí ch'εεε taachi cheⁿe yā naachi véé 'viicu chí che'ē yā. ⁴⁰ Ní ndiví yā va'ai yeⁿe n'daataá nguá'āa. Ní 'iícú cuunuuⁿ n'dé'ei yā chí idiíⁿ yā miiⁿ nduucú nééné n'deē ngaⁿangua'á yā. 'Iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'εεε ca castigo yeⁿe yā nguuví yeⁿe juicio.

Ofrenda yeⁿe n'daataá nguá'āa

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ 'Áámá v^mnéⁿēe Jesús véε yā na yāacū templo niiⁿnuúⁿ na cajas naachí 'iⁱn'yāⁿ n'gíí yā ofrendas. N'gíínu yā tan'dúú^{cā} chí diíⁿ 'iⁱn'yāⁿ táácā n'gíí yā tuumí lado yeⁿe ofrenda na cajas. N'diichí yā chí 'yaaⁿ n'dái 'iⁱn'yāⁿ 'cuiica neené n'deē tuūmí ca'a yā.

⁴² Tuu'mi ní ndaā 'áámá n'daataá nguá'āa chí neene ndaachíí canee tá. Tán'ā miiⁿ ní s'nuūⁿ tá na caja miiⁿ na 'uūví centavos chí cobre. ⁴³ Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípulos yeⁿe yā ní caⁿa yā chí yā 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíí ndís'tií chí n'daataá nguá'āa 'cúū ch'εεε ca nga'ā tá, nguéé ti tanáⁿa yā chí s'nuūⁿ yā tuūmí na cajas. ⁴⁴ Tí 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ ní nga'a yā yeⁿe chí ngaava yeⁿe yā; naati n'daataá míⁿ ní neené ndaachíí canee tá ní ca'ā tá tanducuén^e chí yeⁿe tá chí che'e tá.

13

Jesús nga'a yā chí yaācū templo miiⁿ ní ntúúví

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā yaācū templo miiⁿ 'áámá discípulo yeⁿe yā ní caⁿa yā chí yā Jesús: N'diī Maestro, n'diichí nī de'ē chúú^{cā} n'gεεε tuūu s'eeⁿ ní de'ε chúú^{cā} n'gεεε va'ai s'eeⁿ yeⁿe yaācū templo.

² Jesús nán'guεεcútaⁿa yā: ¿'Áá inaaⁿ nī va'ai templo? 'Muuⁿ ní nguéé cunee mar 'áámá tuūu cuaaⁿ v^mnááⁿ yeⁿe vi'í ti tanducuén^e ní cundεεε.

Jesús nga'a yā ye'nē chí' chí 'cuu'mi' taachí 'āā cuéé 'cuiinu i'n'yeēndī

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Tuu'mi ní chen'é yā 'áámá yīcū chi ngu-uvi Olivos, chi canéé nī'nuú' na yaācū templo mii'. Ní taachi Jesús vεé yā mii', Pedro ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Andrés ndaa yā nanáa' yā chi ca'a n'de'ei yā 'áámá nduudu ndúúcū Jesús. ⁴ Ní ca'a yā: N'dīl Señor, né'n'e 'nū chi cuuví nī nús'uu ¿tíí cua'a' cuuví chuū? ¿De'ē senal 'cuu'mi' nī nús'uu ye'n'e tiempo chi cuuvi tandu-cué'n'e 'túúcā?

⁵ Jesús nan'guεεcúta'a yā: Cundée nī cuidado chí mar 'áámá 'i'n'yā' nguée can-che'ei yā ndís'tiī. ⁶ Ti nééné 'yáá' 'i'n'yā' chí yā ndúúcū chi duuchí ní cannche'ei yā 'i'n'yā' ní caa'mán' yā: 'Úú Cristo 'úú. 'I'n'yā' s'ee' ní cannche'ei yā 'yaa' n'dái 'i'n'yā'.

⁷ Taachi ndís'tiī 'caandiveé' nī caandaá ní 'i'n'yā' 'va'a yā chí chí caandaá nguée idii'yā nī cuuvi ti 'tíicā canéé chi cuuvi. Naati chíi' ní 'āā 'cuéé tiempo chi ntuuvií i'n'yeēndī. ⁸ Ti 'áámá nación ní 'cuu'ma' ndúúcū táámá nación ní 'áámá gobierno ní 'cuu'ma' yā ndúúcū táámá gobierno. Ní nééné n'dee' cuaa' nu'u yá'āa. Ní ndaa vaadī 'cuiicu ndúúcū dendu'ū chí dī'vaachií. Taachí cuuví dendu'ū chí 'túúcā ní chíi' ní cáámá cuunngá'á vaadī ya'ai.

⁹ Díi' nī cuidado maán' nī ndís'tiī ti 'i'n'yā' nca'a yā ndís'tiī tá'āa 'i'n'tyé'nē. Tuu'mi ní 'cue'né yā ndís'tiī na yaācū sinagogas. Ndís'tiī nī canee chí ca'a' nī nanáa' 'i'n'yā' chí nga'a ntiinyu' yā ndúúcū reyes cáávā ntiinyu' ye'é. Ní 'íicú cuuvi caa'mán' nī ye'é ní 'caandiveé' yā nduudu cuaacu. ¹⁰ Taachí 'āā cuéé ndaa chí 'cuiinu i'n'yeēndī, nduudu cuaacu 'cū canéé chí caa'ma' nanáa' nducyaaca 'i'n'yā' ye'n'e naciones ye'n'e núú'mán' i'n'yeēndī. ¹¹ Taachí candée yā ndís'tiī chí nca'a yā ndís'tiī vmnáa' 'i'n'tyé'nē, nguée nadicádíinu' nī ye'n'e chí caa'ma' nī. Nguée díi' núú' yī'nu' nī ye'nē. Caa'ma' nī tan'dúúcā Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs caa'ma' cuuvi ndís'tiī hora mii'; ti nguée ndís'tiī chí caa'mán' nī ti Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs. ¹² Ní ye'n'e tiempo mii' nguaa' 'díinu yā nca'a vi'i yā chí 'cáá'nún' yā 'i'n'yā'. Ní 'íicú chiidá yā ní ca'a yā daiya yā. Ní daiya yā ní

ca'a yā chiidá yā ndúúcū chεεcú yā ní 'caa'nún' yā 'i'n'yā'. ¹³ Nducyaáca 'i'n'yā' nguée cunee yīinu' yā chí ndís'tiī díi' nī ntiinyu' caavā 'úú. Naati 'i'n'yā' chí cuchée yā ní 'aama canéé yā ndúúcū chí i'teenu yā ye'n'e Ndyuūs ndíi' tiempo chí 'cuūvi yā ní nnguá' ai yā. ¹⁴ Taachí ndís'tiī 'āā snaa' nī dendu'ū chí 'túúcā chí sa'a' profeta Daniel dinguú' yā na libro ye'n'e Ndyuūs tiempo chí chó'ōo tuu'mi ní 'i'n'yā' chí snée yā na yá'āa Judea canéé chí ca'a' yā caanu yā ná yīcū n'gεεε. ('I'n'yā' chí 'cueē' chuū canéé chí cuuvi deenú yā ye'n'e chuū.) ¹⁵ Nguuvi mii' ní ndúúti chí 'áámá 'i'n'yā' canduú yā tíi' va'āi ní nguée cuuvi núú' nch'ee' yā ní ndaa yā va'ai ní tun'dáa yā dendu'ū ye'n'e yā. ¹⁶ Ní ndúúti chí 'áámá 'i'n'yā' canéé yā na campo, ní nguée cuuvi núú' ndaa yā va'ai ye'n'e yā ní nta'a yā cotón ye'n'e yā. ¹⁷ De'ε chúúcā ya'ai ye'n'e n'daataá chí vée daiya tá chεeti tá ndúúcū n'daataá chí ngicu dacuá'āa ye'n'e tá nguuvi chí cáanu yā. ¹⁸ Ndís'tiī, caaca nī Ndyuūs chí nguée chó'ōo chuū tiempo chí 'i'che. ¹⁹ Ti nguuvi mii' ní nééné 'cueenu 'i'n'yā' cuuvi tan'dúúcā chí mar 'áámá vmné'ē 'āā cuéé cuuvi 'tíicā ndíi' taachí Ndyuūs dīn'dái yā i'n'yeēndī. 'Áā ntée ndúú cuayiivi ra chí snaa' yā dendu'ū chí 'tíicā. ²⁰ Ndúúti chí Señor mii' nguée nadidúú'vi yā tiempo mii' mar 'áámá 'i'n'yā' nguée nnguá' ai yā. Naati ndii' nadidúú'vi yā cáávā 'i'n'yā' chí ye'né yā ti 'i'n'yā' mii' Señor ndεεve yā.

²¹ Tuu'mi ní ndúúti chí 'áámá 'i'n'yā' caa'ma' yā cuuvi yā ndís'tiī: Cuín' díichí nī, 'íngaā Cristo mii', o cuín' díichí nī, mii' canee Cristo mii'ya, nguée cu'téenu nī 'i'n'yā' mii'. ²² Ti ndaa 'i'n'yā' chí cristos chí falsos yā ndúúcū 'i'n'yā' chí profetas chí falsos yā. Ní díi' yā señales ndúúcū vaadī n'giinu. Ní 'íicú cuuvi cannche'ei yā 'i'n'yā', ndíi' 'i'n'yā' chí Ndyuūs ndεεve yā ndúúti chí chuū cuuvi díi' yā. ²³ Naati ndís'tiī ní 'cuεetinée yaa' nī. Nga'a' ngii' ndís'tiī tanducué'n'e chuū 'náá' chí 'āā cuéé ndaa.

Táácā ndáá Sa'a chí Daiya Ndyuūs

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Cho'ōo chúú ní nguuvi mii' chí 'cueenu nī cuuvi, 'yá'āa mii' ní cúúvi maāi' ní 'i'iyū mii' ní 'āā ntée cuuví dεεve. ²⁵ 'I'n'nyu'

miiⁿ ní cun'dáa yeⁿē nanguuvi ní nducuéⁿē chi véé nanguuvi ní nuⁿu. ²⁶ Tuu'mi ní snaaⁿ yā Saⁿā chi Daiya Ndyuūs chí ndaa sa nguaaⁿ meēⁿ ndúúⁿcū poder yeⁿē sa chí ch'εεε taavi ní ndεεvé n'dai ngíí n'gai maāⁿ sa. ²⁷ Tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā ángeles yeⁿe yā chí nadidáámá 'iⁿ'yāⁿ yeⁿé yā chí Ndyuūs ndεεvé yā yeⁿē núúⁿmán ín'yeeⁿdī, ndii na yán'āa nducuéⁿē n'dai yeⁿe yán'āa ndúúⁿcū ndii na nducueⁿe nanguuvi.

²⁸ Maaⁿ ní 'cueéⁿ nī yeⁿe ejemplo yeⁿe n'guíidīi yaaⁿ nguuvi: Taachí inguaaⁿnu duūⁿnē n'gaiyāā ní ican'daā tá'āa, 'āā déenu nī chí 'āā cuchii tiempo yaāáⁿ. ²⁹ Tiicá ntúūⁿ taachi snaaⁿ ndís'tiī chí cuuvi dendúⁿū chí 'túúⁿcā, 'āā deenú nī chí 'āā sneeⁿ nīⁿnuⁿ tiempo chí ndaā Saⁿā chí Daiya Ndyuūs. Ní 'āā néené nīⁿnuúⁿ cánee tiempo 'cūū. ³⁰ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī: 'Iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí snée yā maaⁿ 'āā cuéé 'cuūví yā neⁿe chí 'āā cuéé cuuví tanducuéⁿē chuū. ³¹ Nánguuví ndúúⁿcū ná yán'āa 'cūū ní chó'ōo, naati nduudu yeⁿé nguéé cho'ōo.

³² Naati yeⁿē nguuví miiⁿ ndúúⁿcū hora miiⁿ nguéé véé mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ chí deenu yeⁿē. Ndíí nguéé ndúú ángeles, yeⁿe va'ai chεeti nguuví ndíí nguéé ndúú Sán'ā chí Daiya Dendyuūs deenú yā yeⁿē. Dámaāⁿ Chiida yú chí canée yā na va'ai chεeti nguuví deenu yā.

³³ Chííⁿ chí ndís'tiī ní 'cuεetinéé yaaⁿ nī. Dicuéénaaⁿ nī ní caaⁿ'maⁿngua'á nī, ti nguéé déenu nī tíí cuaⁿ'ā ndaa hora miiⁿ. ³⁴ Ejemplo chuū tan'dúúⁿcā 'áámá 'iⁿ'yāⁿ chí caⁿ'a yā yaⁿ'ai. Taachí 'āā cuéé can'dáa yā na vaācu yā, caⁿ'a yā chíi yā mozos yeⁿé yā chí ca'a yā ntiiⁿnyuⁿ 'áámá 'áámá mozo yeⁿē sa. Ní cuuvi yā saⁿ'ā chí idiíⁿ cuidado yeⁿe cheendi va'āi miiⁿ chí cunée yaaⁿ sa. Ní cueⁿe yā. ³⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī 'cuεetinéé yaāⁿ nī, ti nguéé déenu nī tíí cuaⁿ'ā ndaa dueño yeⁿe va'āi miiⁿ. Nguéé déenu nī nduuti chí ndaá yā n'gaaⁿ, o yaaⁿ chεεε, o taachí 'cuaī tú'u, o cuaaⁿ na nguεetiyaⁿ. ³⁶ 'Áá tíí dácanaaⁿ ndaá yā ní nndaāca yā ndís'tiī chí styaadu nī. ³⁷ Chííⁿ chí ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī, ní ngíí nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ: 'Cuεetinéé yaāⁿ yā.

14

Saⁿā s'eeⁿ nadacádiinūūⁿ sa taacā cuta'a sa Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ná 'uūví nguūví ní cuuvā 'viicu yeⁿe pascua chí 'viicu yeⁿē pan chí nguéé levadura yeⁿē. Chiiduú n'gεεε ndúúⁿcū maestros yeⁿe ley 'nuún yā taacā chí cuuvi canche'éí yā Jesús ní cuta'á yā 'iⁿ'yāⁿ ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā. ² Naati caⁿ'a yā: Nguéé diiⁿ yú nguuví 'viicu tí 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe yáāⁿ Jerusalén miiⁿ didáⁿ'a yā ní diiⁿ yā vaadī 'caa'va ndúúⁿcū nús'uu.

'Áámá n'daataá n'gíí tá aceite na cuerpo yeⁿe Jesús

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Jesús canee yā na yáāⁿ Betania na vaacu Simón chí canée sá ndúúⁿcū ca'ai chí nguuví lepra chí in'duuti cuerpo yeⁿē sa. Taachí Jesús miiⁿ véé yā na mesa, ndaā 'áámá n'daataá nanáaⁿ yā. Táⁿ'ā miiⁿ ní ndεē tá 'áámá frasco yeⁿe alabastro ndi-ituú ndúúⁿcū aceite perfume yeⁿe nardo chí ndεεvé ngeen ní neené ya'ai chíí'vē. Ní 'cuūⁿ tá frasco miiⁿ ní ch'eendáa tá aceite miiⁿ na tíí Señor Jesús miiⁿ. ⁴ N'duuví discípulos chí snée yā miiⁿ nduuví táaⁿ yā ní caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿De'ē cuuví chí chingéⁿ ta aceite 'cūū? ⁵ Tí cuuvi n'diicui yú ní ngo'o 'iinū ciento caadi ní cuuvi ca'a yú 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿe yā. Ní nduuví taāⁿ yā ndúúⁿcū tá.

⁶ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Áā canee ra tá. Nguéé yaa'vi nī táⁿ'ā. ¿De'ē cúúví chí yaa'vi nī táⁿ'ā? Tá 'tíí ní n'daācā idiíⁿ tá nduucú. ⁷ 'Iⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿe yā ní 'aama ca cánée yā ndúúⁿcū nī. Ní ndís'tiī ní cuuvi dín'daacá nī nduucú yā taachí neⁿe nī; naati 'úú nguéé 'aama cunee ndúúⁿcū nī. ⁸ Tá 'cūū ní diiⁿ tá tan'dúúⁿcā chí chíi tá perfume cuerpo yeⁿé maaⁿ chí 'āā cuéé 'cuūví, 'tíicā diiⁿ tá. Ní 'āā nnee 'cuii ta chuū 'úú taachí 'āā cuéé 'cuεεchí. ⁹ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī: 'Áā tíí nūuⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā nduudu ngai yeⁿé yeⁿē chí nanguaⁿ'ai 'iⁿ'yāⁿ na núúⁿmán ín'yeeⁿdī caaⁿ'maⁿ ntuún yā chí diiⁿ n'daataá 'cūū ní n'gaacú yā yeⁿē tá.

Judas Iscariote nca'a sa Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

10 Tuu'mi ní Judas Iscariote, 'áámá chéé 'ii'yān naachi ndiichuuví discipulos, cheⁿe sá nanáán chiiduú n'gēē. Ní ngaⁿa sa táácā chi cuuvi nca'ā sa Jesús miiⁿ ná ta'a 'ii'yān s'eeⁿ. 11 Taachí 'ii'yān s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, neenē yeenú yā, ní caⁿa yā chi ca'a yā tuumī Judas miiⁿ cáávā chuū. Judas ní in'nuuⁿ sa dē'ē hora chi nca'a sa 'ii'yān s'eeⁿ Jesús miiⁿ.

Naachí che'e nguiñū yeⁿe Señor Jesús miiⁿ

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

12 Ndaā nguuví vmnáán vmnaaⁿ yeⁿe 'vi-icu chi che'ē yā pan chi nguéé levadura yeⁿe, 'viicu taachi n'giiⁿnúⁿ yā 'iiti cuūchī yeⁿe pascua miiⁿ. Ní discipulos yeⁿe Jesús miiⁿ ntiinguuneéⁿ yā Jesús: ¿Tíi neⁿe di chi caⁿá 'nū in'nuúⁿ 'nū chi che'e nguiñū yú yeⁿe 'viicu pascua?

13 Tuu'mi ní Jesús dicho'ó yā na 'uūvī discipulos yeⁿe yā, ní caⁿa yā chi yā 'ii'yān: Ndís'tiī cueⁿé nī yāān Jerusalén. Miiⁿ ní ndaaca nī 'áámá sáⁿā chí ndéé sa 'áámá 'cuuti cuééé nuūⁿnīⁿ. Can'dáa nī saⁿā. 14 Naachí ndaa sa va'ai miiⁿ, ní cuuví nī sáⁿā chí yeⁿe va'ai miiⁿ: Maestro yeⁿe yú ngaⁿa yā 'tíicā: ¿Tíi canéé cuarto naachi che'e nguiñū yeⁿe pascua ndúúcu discipulos yeⁿe? 15 Tuu'mi ní ch'iⁿi yā 'áámá cuarto ch'ēē ná ndiichi ndii 'úúví piso miiⁿ chí 'áá vée yāān. Miiⁿ ní in'nuúⁿ nī chí che'e yú.

16 Discipulos cueⁿe yā ní ndaa yā ná yāān Jerusalén miiⁿ ní ndaaca yā tanducuéⁿe tan'duucā chí Jesús ngaⁿa yā. Ní 'ii'yān s'eeⁿ in'nuúⁿ yā chí che'e nguiñū yā yeⁿe 'viicu yeⁿe pascua miiⁿ.

17 Taachí 'āā chiī chiñū miiⁿ ndaā Jesús ndúúcu ndiichuuví discipulos yeⁿe yā. 18 Taachí vεεté yā na mesa miiⁿ chí che'e yā Jesús caⁿa yā chi yā 'ii'yān s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngii ndís'tiī, chí 'áámá chéé ndís'tiī chí nge'ē nī nduucú díiⁿ nī entregar 'úú.

19 Tuu'mi ní discipulos ní s'nee ndaachi núúⁿ yā ní tuca'a yā tiinguuneeⁿ yā Jesús ca'áámá ca'áámá yā: ¿'Áá 'úú? Ní táámá yā ngaⁿa ntúuⁿ yā: ¿'Áá 'úú rá?

20 Jesús nan'guεεcútaⁿa yā: 'Áámá chεε naachi ndiichuúví chí di'caāndá yā pan yeⁿe yā na cú'ú 'cūū nduucú caⁿá yā diiⁿ yā 'tíicā. 21 Cuaacu, chí Saⁿā chí Daiya Dendyuūs caⁿa sa 'cueenú sa cuuvi tan'dúúca chí ngaⁿa yeⁿe yā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs. Dε'ε chúúca ya'ai yeⁿe saⁿā chí nca'a sa 'úú chí Saⁿā chí Daiya Ndyuūs. N'dáácā sa yeⁿe sa ndúúti chí nguεε ch'iindiyaāⁿ sa.

22 Taachí vεεté yā nge'e yā, tuu'mi ní Jesús sta'á yā pan, ní nca'a yā gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ. Ní n'déé yā pan ní ca'a yā discipulos. Ní caⁿa yā: Che'ē nī pan caati tan'dúúca cuerpo yeⁿe 'tíicā.

23 Ní Jesús sta'á yā taza ndúúcu nuūⁿnīⁿ yeⁿe uvas. Ní taachi nca'a yā gracias Ndyuūs, ca'a yā discipulos yeⁿe yā. Ní caⁿa yā. Nducyaaca ndís'tiī cu'ú nī nuūⁿnīⁿ uvas yeⁿe taza 'cūū. 24 Ní caⁿa yā chi yā 'ii'yān s'eeⁿ: Nuūⁿnīⁿ uvas miiⁿ tan'dúúca yuūuⁿ yeⁿe, ní yeⁿe 'áámá compromiso chí ngai yeⁿe. Yuūuⁿ yeⁿe chí cungeeⁿ ní cáávā 'yaaⁿ n'dái 'ii'yān. 25 Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngii ndís'tiī, chí 'āā ntéé cu'ú nuūⁿnīⁿ yeⁿe uvas na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndii nguuví chí cu'ú naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús ngaⁿa yā chí Pedro ní caaⁿ'maⁿ sa chí nguéé in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 Taachí ch'iinu chiita yā himno, chí canción yeⁿe Ndyuūs nan'dáa yā va'āi ní cueⁿé yā na yīicū chí nguuví Olivos. 27 Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chi yā discipulos: Nducyaaca ndís'tiī cuuví 'cuinaáⁿ nī yeⁿe 'úú maaⁿnguínū caati ngaⁿa naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'túúca: 'Nuūcá'ai yā 'caaⁿnúⁿ yā saⁿā chí idiīⁿ sa cuidado 'iiti cuūchī ní 'iiti cuūchī s'eeⁿ ní caⁿá 'muuⁿ caⁿá miiⁿ tī. 28 Taachí 'úú nduuchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā, caⁿá vmnaaⁿ yeⁿe ndís'tiī na yáⁿāa Galilea.

29 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿa sa chi sa 'ii'yān: 'Áará chí nducyaaca yā cuuví 'cuinaáⁿ yā, 'úú ní nguéé cuuví 'cuinaáⁿ.

30 Tuu'mi ní Jesús ní caⁿa yā chiya Pedro: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngii dii chí maaⁿnguiinu taachi 'āā cuéé 'cuaī tusáⁿā 'uūvī cuuvi, 'iinū cuuvi cueeⁿdíitu di ngaⁿa di yeⁿe 'úú chí nguéé in'diichi di 'úú.

³¹ Naati Pedro miiⁿ ní cheeⁿdiitū caⁿ'a sa: 'Áará chí 'cuúví ndúúcu nī, Maestro, nguée ngaⁿ'á chí nguée in'diichí N'diī. Ní nducyaaca discípulos ní 'tiicá ntúūⁿ caⁿ'a yā.

*Jesús ngaⁿ'angua'á yā na jardín chí ngu-
uvi Getsemaní*

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Tuu'mi ní ndaá yā na 'áamá jardín chí nguuví Getsemaní, ní Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿ'e yā: 'Cuéte nī 'muuⁿ, neⁿ'e chí 'úú caⁿ'á caaⁿ'māⁿgua'á.

³³ Ní Jesús candée yā Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan. Ní neené nadicádiinuⁿ Jesús ní neené s'neeⁿ ndaachí yiinú yā. ³⁴ Ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Alma yeⁿ'e neené ndaachí yiinú chí ya'āi chí 'cuúví. 'Āā snée núúⁿ nī 'muuⁿ, ní nguée 'cuéti yaadú nī.

³⁵ Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e yā ta 'línⁿ cuáánⁿ, ní candiitín'diī yā na yáⁿ'āa ní caⁿ'angua'á yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, ndúúti chí cuuví ní nguée diíⁿ nī yeⁿ'e chí 'cueenú cuuvi yeⁿ'e prueba 'cūū chí canée chí cuuví hora chí cuchíi. ³⁶ Tuu'mi ní naachí caⁿ'angua'á yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, n'diī cuuvi diíⁿ nī tanducuén'ē. Nadinguáⁿ'ai nī 'úú yeⁿ'e chí 'cueenú cuuvi prueba 'cūū. Naati nguée cuuví tan'dúúca chí 'úú neⁿ'é, naati tan'dúúca chí n'diī neⁿ'e nī.

³⁷ Tuu'mi ní ndaa ntúūⁿ yā naachí snee discípulos yeⁿ'é yā, ní ndaāca yā discípulos chí stiyaadú yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chí yā Pedro miiⁿ: Díí Simón, ¿Áá cyaadu di? ¿Áá nguée ichē di cánduuchi di mar 'áamá hora? ³⁸ Ndís'tiī 'cuéti nduuchí nī ní caaⁿ'maⁿgua'á nī ní nguée diíⁿ nī nuuⁿndi. Cuaacu níínyúⁿ espíritu yeⁿ'e nī neⁿ'e diiⁿ n'daacáā, naati cuerpo yeⁿ'é nī ní 'āā duūvā.

³⁹ Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e ntúūⁿ yā ní ngaⁿ'angua'á yā, ní caⁿ'a ntúūⁿ yā tan'dúúca chí caⁿ'a yā vmnaaⁿ. ⁴⁰ Ní nguēcunée yā ndaa ntúūⁿ yā naachí snée discípulos, ní ndaaca ntúūⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ stiyaadú yā. Ní 'āā ntée ngii ichē yā ndúúcu yaaⁿ ti nduutináaⁿ yā chí yaaⁿ náaⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée déenu yā chí n'guēcútaⁿ'a yā. ⁴¹ Cueⁿ'é yā ndiī chíiⁿ ndiī 'iínú cuuvi, ní ngaⁿ'angua'á yā. Ní taachí ndaa yā naachí snee discípulos, caⁿ'a yā: Ndís'tiī

'cuétiyaadú nī ní ntaavi'tuunúúⁿ nī. 'Āā tiiní cā. 'Āā ndaā hora chí 'iiⁿ'yāⁿ ncaⁿ'a yā 'úú Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs na táⁿ'ā saⁿ'ā s'eeⁿ chí dīnuuⁿndi. ⁴² Nducueeⁿ ndís'tiī ní cuⁿ'ū yú. 'Āā cuchíi niiⁿnuúⁿ saⁿ'ā chí ncaⁿ'a 'úú.

Chiichí yā Jesús ní candée yā 'iiⁿ'yāⁿ preso
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Naaⁿ chí Jesús indée yā ndaa Judas chí saⁿ'ā 'áamá yeⁿ'e ndiichuuví discípulos. Ní ndaa sa ndúúcu n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu machete 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúcu yāⁿ'á. Chiiduú n'gēte ndúúcu maestros yeⁿ'e ley, ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúú chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴⁴ Judas miiⁿ chí ncaⁿ'a sa Jesús 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, ní caⁿ'a sa 'aama seña. Ní caⁿ'a sa 'túúca: 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'úú chí'neeⁿ cheendi, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chíi. Cutaⁿ'á nī 'iiⁿ'yāⁿ ní candée nī 'iiⁿ'yāⁿ ní din'daacá nī seguro 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴⁵ Taachí ndaā Judas nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a sa: N'diī Maestro, Maestro. Ní 'neeⁿ cheendi sa 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁶ Tuu'mi ní staⁿ'á yā Jesús ní candée yā preso 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁷ Naati 'áamá chée 'iiⁿ'yāⁿ chí snée miiⁿ itun'dáa yā machete chí 'uuvi lados 'caāiⁿ yeⁿ'e yā ní 'nuucáⁿ'ai yā mozo yeⁿ'e chiiduú ch'ēte ca ní ch'iica sa veēⁿ mozo miiⁿ. ⁴⁸ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Áá can'daā ndís'tiī ndúúcu machete chí 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúcu yáⁿ'á chí cutaⁿ'á nī 'úú tan'dúúca chí 'úú 'áamá duucu 'úú? ⁴⁹ Nguuvi nguuví caneé na yāacū templo miiⁿ nguaaⁿ ndís'tiī chí ngi'cueéⁿ ní ndís'tiī ní nguē staⁿ'á nī 'úú. Chūū caneé chí cuuvi ní cuuvi cunnuū caⁿ'ā naachí caneé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs.

⁵⁰ Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'neeⁿ yā Jesús miiⁿ dámaáⁿ yā ní cheenu yā.

Saⁿ'ā 'díí chí cueⁿ'e ngéenu

⁵¹ Naati 'áamá saⁿ'ā 'dííⁿ ndaā sa ní cueⁿ'e sa ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ndeecu sa 'áamá n'dyáⁿ'ā sámana. 'Áamá yā staⁿ'á yā saⁿ'a 'díí miiⁿ. ⁵² Naati saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní s'neeⁿ sa sámana ní cueⁿ'e sa dáca yuūcú sa.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyén'ē chí n'gēte ca yeⁿ'e yaācū

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Tuu'mi ní candée yā Jesús miiⁿ nanááⁿ chiiduú ch'εεε ca. Ní miiⁿ nduuvidaamá yā nducyaaca chiiduú n'gεεé ndúúcu 'iiⁿyāⁿ ndiicúu chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaácú ndúúcu maestros yeⁿ'e ley. ⁵⁴ Pedro miiⁿ ní cueⁿ'ē yaⁿ'ai sa n'dáa sa Jesús miiⁿ. Ní ndaa sa ndii chuva'āi yeⁿ'e va'ai chiiduú ch'εεε ca ní ch'iindī sa ndúúcu policías ní in'taavi cuutú sa dáamá ndúúcu yā ti miiⁿ ní ngiichi yaⁿ'ā yeⁿ'ē yā.

⁵⁵ Chiiduú n'gεεε ndúúcu nducyaaca yā chí nduuvidaama in'nuúⁿ yā 'áámá prueba contra yeⁿ'e Jesús miiⁿ chí diiⁿ yā condenar Jesús chí 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús; naati nguée ndaaca yā. ⁵⁶ Neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ngaⁿ'a yā nduudu yaadi yeⁿ'e Jesús miiⁿ naati mar 'áámá yā nguée dáamá ngaⁿ'a yā. ⁵⁷ N'duuví yā ní ncueeⁿ yā ní caⁿ'a yā nduudu yaadi, ní caⁿ'a yā: ⁵⁸ Nús'uu ní ch'iindiveéⁿ 'nū chí Jesús caⁿ'a yā 'túúca: 'Úú ní nadituúví yáacu 'cūu chí saⁿ'ā yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūu din'dái sa. Ní chεεti 'iinū nguuví nadin'dái taama chí nguée saⁿ'ā in'yeeⁿdí 'cūu din'dái sa.

⁵⁹ Naati nguée nduuvidaámá nduudu yā yeⁿ'e chí ngaⁿ'a yā.

⁶⁰ Tuu'mi ní chiiduú ch'εεε ca chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e tanáⁿ'ā chiidūu, ndúcueeⁿ yā nguaaⁿ nducyáácá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ntiingu-uneⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá nguée dε'ē vεε nan'guεεcútaⁿ'a nī? ¿Dε'ē chí ngaⁿ'á yā yeⁿ'e nī? ¿Dε'ē ngaⁿ'a nī maán nī yeⁿ'e nī?

⁶¹ Jesús miiⁿ 'āā ntée caⁿ'a yā. Ní nguée n'guéécútaⁿ'a yā yeⁿ'ē mar 'áámá. Chiiduú ch'εεε ca miiⁿ ntiinguunéeⁿ ntúuⁿ yā Jesús, ní caⁿ'a yā: ¿'Áá dii Cristo, Daiya Dendyuūs chí n'dai taavi?

⁶² Jesús caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Tíicā 'úú. Ndís'tiī ní caⁿ'a nī snaaⁿ nī Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs chí 'cuūndī sa lado yeⁿ'e honor yeⁿ'ē Ndyuūs chí vée tanducuéⁿ'ē poder yeⁿ'e yā. Ní ndaa sa nguaaⁿ meéⁿ yeⁿ'ē nanguuvi.

⁶³ Tuu'mi ní chiiduú ch'εεε ca chíin'cuūⁿ sa catecai sa, ní caⁿ'ā sa: ¿Dε'ē ca diiⁿ yú testigos chí n'nuuⁿ yú? ⁶⁴ 'Āā ch'iindiveéⁿ nī dendu'ū chí ngaⁿ'ā sa contra Ndyuūs. ¿Táácā tuumicadiínuuⁿ nī? Nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ngaⁿ'a yā chí condenado Jesús chí 'cuuví yā.

⁶⁵ Tuu'mi ní n'duuví yā ní ca'a nee daíⁿ yā Jesús ní n'gaadí yā nduutináaⁿ yā ndúúcu tínnūuⁿ. Ní policías ndúúcu ta'á yā ch'eⁿ'e yā naaⁿ Jesús. Ní caⁿ'a yā: Caaⁿ'maⁿ dí ¿du'ū ch'eⁿ'e dii?

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'ā sa chí nguée n'diichi sá Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Pedro miiⁿ ní canee sa chuva'ai cuaaⁿ ndiiyā. Ní ndaa 'áámá n'daataá chí diiⁿ mandado yeⁿ'ē chiiduú ch'εεε ca nanááⁿ Pedro miiⁿ. ⁶⁷ Ní n'diichi tá chí in'taavi cúutū sa na yaⁿ'ā. Ní cānee tán'ā miiⁿ ní ch'iinu tá Pedro. Tuu'mi ní caⁿ'a tá: Dii ntúūⁿ di canee dí ndúúcu Jesús yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret.

⁶⁸ Naati Pedro miiⁿ cheeⁿdiitū sa, ní caⁿ'ā sa: 'Úú ní nguée in'diichí 'iiⁿyāⁿ, ndíi nguée deenú chí ngaⁿ'ā di. Ní can'dáa sa cuaaⁿ chuva'āi naachi indaa yā. Tuu'mi ní 'caī tusáⁿ'ā. ⁶⁹ Tán'ā chí idiiⁿ mandado miiⁿ ch'iínú ntúūⁿ ta sán'ā, ní caⁿ'a tá chí tá 'iiⁿyāⁿ chí snée yā miiⁿ: Sán'a 'cūu 'áámá chée saⁿ'ā chí cachiica ndúúcu Jesús.

⁷⁰ Naati Pedro miiⁿ ní nnguεεcunée sa cheeⁿdiitu sa. Cuayiivi miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ chí snée yā miiⁿ ní caⁿ'a ntúuⁿ yā Pedro: Cuaacu chí dii ní dáámá chí cachiica di ndúúcu Jesús ti dii ní yeⁿ'ē yán'āa Galilea, ní nduudu yeⁿ'ē di tan'dúúca 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

⁷¹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní 'caa'va sa, ní cuncnáa caⁿ'ā sa. Ní 'cái sa “por Ndyuūs”: Nguée n'diichí 'iín'yaⁿ'cúu.

⁷² Tuu'mi ní túsaⁿ'ā miiⁿ 'cai ntúuⁿ ti ndii 'úúví cuuvi. Ní Pedro miiⁿ ní n'gaācu sa chí Jesús caⁿ'a yā chí yā saⁿ'ā: 'Naaⁿ chí 'āā cuée 'cuaī túsaⁿ'ā 'uūvī cuuvi, 'āā 'iínú cuuvi cheeⁿdiitu di chí ngaⁿ'a di chí nguée n'diichi di 'úú. Taachi nádicādínūuⁿ sa chuū, ní chεεcū sa.

15

Jesús nanááⁿ Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Taachí chidεεvε, chiiduú n'gεεé ní ndu-
uvi daamá yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ ndiicúu chí
ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaácú, ndúúcu mae-
stros yeⁿ'e ley, ndúúcu nducyaaca 'iiⁿyāⁿ
n'gεεε. Ní ndεε chiichí yā Jesús ní candée yā
'iiⁿyāⁿ nanááⁿ gobernador Pilato. ² Tuu'mi

ní Pilato miiⁿ intiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿'Áá díí Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí judíos? Ní Jesús nan'guεεcútaⁿa yā: N'diī ngaⁿa cuaacú nī ti 'tíicā. ³ Chiiduú n'gεεte ní neenē n'deeē náán chí ngaⁿá yā contra yeⁿe Jesús naati Jesús nguée nan'guεεcútaⁿa yā yeⁿe mar 'áámá. ⁴ Tuu'mi ní Pilato miiⁿ ní nan'guεεcunée yā ntiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá nguée de'ē vεε nán'guεεcútaⁿá nī? 'Cuiⁿdíichí nī yeⁿe tanducuén'e chí nguée n'daacā ngaⁿá yā yeⁿe nī.

⁵ Naati Jesús miiⁿ ní nguée de'ē vεε nan'guεεcútaⁿá yā. Chíⁿ chí Pilato miiⁿ cheⁿe yiinú yā ní nguée déenu yā de'ē nadicádíinuⁿ yā.

Pilato caⁿa yā chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ candée yā Jesús chí 'caaⁿnúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Canée 'áámá costumbre yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí n'dεechi yā 'áámá saⁿā chí canuuⁿ vácūu nguvi 'viicú yeⁿe pas-cua. 'Áámá saⁿā chí preso sa chí 'iiⁿyāⁿ Israel neⁿe yā, 'tíicā canee chí diīⁿ Pi-lato miiⁿ. ⁷ Ní canuuⁿ 'áámá saⁿā vácūu chí nguvi Barrabás ndúúcū ta n'duuví saⁿā chí 'niinⁿnuⁿ sa 'iiⁿyāⁿ taachi 'āā diīⁿ caandá yā contra gobierno miiⁿ. ⁸ Ní 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní ndaa yā nanáán Pi-lato miiⁿ, ní chiica yā chí Pilato ní diīⁿ yā tan'dúúcā costumbre yeⁿe yā. ⁹ Ní Pilato miiⁿ nan'guεεcútaⁿa yā: ¿'Áá neⁿe nī chí n'dεechi Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel?

¹⁰ Tí Pilato miiⁿ deenu yā chí chiiduú n'gεεte ncaⁿá yā Jesús miiⁿ cáávā vaadī ngueé. ¹¹ Naati chiiduú n'gεεte chinuú yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāā Jerusalén chí caaca yā Barrabás ti n'daacā chí n'dεechi yā saⁿā chí nguvi Barrabás. ¹² Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguuneeⁿ yā: ¿De'ē neⁿe nī chí diīⁿ ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí ndís'tiī ngaⁿa nī Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel?

¹³ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nan'guεεcútaⁿa yā ní 'cai yiicú yā: Cu'neeⁿngaⁿá nī 'iiⁿyāⁿ.

¹⁴ Pilato miiⁿ ní caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē chí nguée n'daacā ndíⁿ sáⁿa 'cūū? Naati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nan'guεεcunée yā 'cai yā: Cu'neeⁿngaⁿá nī 'iiⁿyāⁿ.

¹⁵ Tuu'mi ní Pilato miiⁿ chí nguée neⁿe yā chí nduuví táaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yā,

n'dεechi sá Barrabás miiⁿ. Cuayiivi ní caⁿa ntiinⁿyuⁿ sa chí 'cueⁿe yā Jesús miiⁿ. Ch'iinu ch'en'é yā Jesús miiⁿ ní ncaⁿa sa Jesús miiⁿ 'iiⁿyāⁿ chí cu'neeⁿngaⁿá yā.

¹⁶ Tuu'mi ní soldados romanos candée sa Jesús vaacuyāā na cuarto yeⁿe pala-cio miiⁿ chí nguvi Pretorio, ní yaa'ví yā tanáⁿā soldados ní nduuvidaamá yā miiⁿ. ¹⁷ Ní s'nuún yā catecai morado cuá'āa Jesús miiⁿ. Ní s'nuún yā tiiⁿ Jesús miiⁿ 'áámá corona chí ndeenyú ndúúcū yaaⁿ. ¹⁸ Tuu'mi ní tucá'a yā 'cai yā: Cunduuchi nī n'diī, Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel.

¹⁹ Ní ch'en'é yā tiīⁿ yā ndúúcū 'áámá taaⁿ nduu. Ní caⁿa nee dáⁿ yā Jesús ní nchiintii'yā yā nanáaⁿ yā, ní diīⁿ yā honrar 'iiⁿyāⁿ. ²⁰ Ch'iinu ch'iinⁿyuⁿnéⁿ yā yeⁿe Jesús 'tíicā, ndivíi yā catecai chí morada ní 'nuuⁿ 'nuūⁿ ntúuⁿ yā catecai maáⁿ yā. Cuayiivi tun'dáa yā Jesús ní s'neeⁿngaⁿá yā 'iiⁿyāⁿ.

S'neeⁿngaⁿá yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ 'Áámá saⁿā yeⁿe yáⁿāa Cirene chí ngu-vi sa Simón, chí chiidá Alejandro ndúúcū Rufo, ndáa sa cheⁿe sa cuεeti. Taachí cho'o sa cyúúⁿ miiⁿ, soldados a fuerza di'cuítu yā saⁿā chí candée sa cruz yeⁿe Jesús miiⁿ.

²² Ní candée yā Jesús 'áámá lado yeⁿe yāā Jerusalén na lugar chí nguvi Gólgota chí neⁿe caaⁿmaⁿ nduudu yeⁿe yú, Lugar ní 'Iini Nga'ai Tiīⁿ. ²³ Ní caⁿá yā chí chíⁱ Jesús vino chí stan'a yā ndúúcū yaātā yaāa chí nguvi mirra, naati Jesús nguée chíⁱ yā. ²⁴ Tuu'mi ní chí'neeⁿngaⁿá yā Jesús. Ní soldados ní tun'dáa yā suertes yeⁿe yā ndúúcū na catecai Jesús miiⁿ, ní n'diichí yā cheē chí candē 'aama 'aama yā.

²⁵ N'gεecú nuuⁿ yeⁿe n'gεetiyaⁿ miiⁿ taachí s'neeⁿngaⁿá yā 'iiⁿyāⁿ. ²⁶ Ní s'neeⁿ yā 'áámá letrero na tiīⁿ cruz yeⁿe Jesús miiⁿ. Ní letra chí cánée nguūⁿ na tabla miiⁿ ní ngaⁿā yeⁿe nuūⁿndi yeⁿe yā. Ní cánée nguūⁿ chuū: Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel. ²⁷ Dáámá ndúúcū Jesús s'neeⁿngaⁿá yā 'uūⁿ sáⁿā chí duucu. 'Áámá ní lado tá cuaacú yā táámá ní lado ta 'cueé yā. ²⁸ 'Tíicā ní chí cuaacu naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'tíicā: Chídídúúché yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿe yā.

29 'Ii'nyān chí ngo'ó yā nanáán cruz miiⁿ cunncaā nga'a yā ye'n'e Jesús. Idi'nú'u yā tiin yā ní cunncaā n'dai cheendi yā ní nga'a yā: Díí chí ndiituū'ví di yaācū ní nadacueén di chεeti 'iīnū nguuvī, 30 nadanguán'āi maān di. Dii ní nch'eeⁿ di na cruz.

31 'Tiicá ntúūⁿ chiiduú n'gεεε ndúúcu maestros ye'n'e ley duuchinéⁿ yā Jesús. Ní nga'a yā nguaaⁿ maān yā: 'Ii'nyān miiⁿ nadinguán'ai yā táamá 'iī'nyān naati maaⁿ ní nguée ngúí nadinguán'ai yā maān yā 'iī'nyān. 32 Ndúúti chí 'iī'nyān miiⁿ chí Cristo miiⁿ snaaⁿ yú 'iī'nyān nch'éeⁿ yā na cruz maaⁿ. Tuu'mi ní cu'téenu yú. Ní ndíí 'iī'nyān chí ca'nee'nga'á yā daama ndúúcu Jesús miiⁿ ní cunncaā nga'a yā ye'n'e yā.

Jesús ch'ii yā

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 Taachí chiī ma'a nguuvī miiⁿ chí maāín núú'máⁿ í'nyeeⁿdī ndii ná n'gεεcu 'íínú chiīnū. 34 'Āā tááanduū n'gεεcu 'iīnu Jesús miiⁿ ní 'cai yiicú yā: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (chí ne'n'e caa'n'maⁿ nduudu ye'n'e yú: N'dií Ndyuūs ye'n'é, n'dií Ndyuūs ye'n'é, ¿dε'ē cuuvi chí s'neé nī maaⁿ 'úú dámaáⁿ?)

35 N'dúú'ví 'iī'nyān chí snee yā miiⁿ ní ch'iindiveén yā ní ca'n'a yā: 'Caandiveén nī, n'gai yā ye'n'e profeta Elías miiⁿ.

36 Ní ndaā 'áámá soldado ngeenu yā ní taachí chiītu 'áámá esponja ye'n'e vinagre s'neéⁿ yā esponja miiⁿ na 'áámá ndúú ní ca'a yā chí chí'ī Jesús. Ní ca'n'a yā: 'Āā canee rá yā. N'diichi yú nduuti chí 'áá chiī profeta Elías miiⁿ ní nádich'eēⁿ sa 'iī'nyān.

37 Tuu'mi ní Jesús 'cai yiicú yā ní ch'ii.

38 Ní cortinas ye'n'e yaācū templo chiī 'uuvī taān, steēⁿ naavtá'n'ā ndíí cuáán 'nii'núⁿ ndíí cuáán ndiīyā. 39 Ní 'áámá sa'n'ā romano chí nga'a ntii'nyuⁿ ye'n'e cien soldados chééndii sa nanáán Jesús miiⁿ. Taachí n'diichī sa ní ch'iindiveén sa taacá 'cai Jesús ní taacá chí'ī yā, soldado miiⁿ ní ca'n'a sa: Cuaacu ní'nyúⁿ chí sán'a 'cūū ní Dáiyá Dendyuūs sa'n'ā.

40 Snée ntúūⁿ n'duuvī n'daataá n'giinu ya'n'ai tá. Ní ndúúcu n'daata s'éeⁿ miiⁿ ca'nee ta María ye'n'e yāān Magdala, ndúúcu tá María chí chεecuú José ndúúcu Jacobo chí nguuvī Menor, ndúúcu n'daataá chí

nguuvī Salomé. 41 N'daata s'éeⁿ ní can'dáa yā Jesús miiⁿ ní dichí'vε yā Jesús taachí cachiicá yā yá'n'āa Galilea. Ní neené 'yaaⁿ ca n'daataá snée yā miiⁿ, n'daataá chí nga'a yā daama ndúúcu Jesús miiⁿ na yāān Jerusalén.

Ch'ii chí yā cuerpo ye'n'e Jesús miiⁿ

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

42 Taachí chiīnū nguuvī miiⁿ chí viernes chí ch'iindiyaán yā cáávā 'viicu pascua miiⁿ nguuvī chí cuuvi dεεvε nguuvī chí ntaavi'tuunúúⁿ yā 'iī'nyān, 43 ndaā José ye'n'e yāān Arimatea. Sa'n'ā miiⁿ ní sa'n'a ch'εεε ye'n'e Junta Ch'εεε ye'n'e 'iī'nyān Israel. Ní cunee ngiinu sa nguuvī chí Ndyuūs ndaa yā ní nga'a ntii'nyuⁿ yā. Ní ndúúcu valor ndaā sa nanáán gobernador Pilato miiⁿ. Ní ca'n'a sa Pilato miiⁿ chí nca'a yā cuerpo ye'n'e Jesús. 44 Pilato miiⁿ ní cue'n'e yi-inú yā chí 'āā chí'ī Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā sa'n'ā chí nga'a ntii'nyuⁿ ye'n'e soldados chí cuchii sa nanáán yā. Taachí ndaa sa ní 'iicu tiinguuneeⁿ yā sa'n'ā: ¿'Áá cuaacu chí chí'ī Jesús? 45 Taachí soldado centurión miiⁿ nga'a sa chí cuaacu, tuu'mi ní Pilato miiⁿ ca'a yā orden chí ca'a sa cuerpo ye'n'e Jesús miiⁿ José miiⁿ. 46 Cuayivi ní José cái sa 'áámá sávana chí fina ní nadicheeⁿ sa cuerpo miiⁿ ní sta'a sa ní ch'εēcū sa cuerpo miiⁿ ná sávana miiⁿ. Ch'iīnu maaⁿ ní s'nuūⁿ sa chεeti 'áámá yáinyāⁿ ní ní'nyuūⁿ canee 'áámá tuūu ch'εεté. Ní s'nuūⁿ yā tuūu ch'εεε cheendi yáinyāⁿ miiⁿ. 47 Tá María Magdalena ndúúcu María chí chεecuú José cue'n'é yā ní n'diichí yā naachí ch'εēchi Jesús miiⁿ.

16

Jesús nduuchi yā ye'n'e nguaaⁿ tinán'ā

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 Taachí chó'ōo sábadu, nguuvī chí ntaavi'tuunúúⁿ yā, María ye'n'e yāān Magdala, ndúúcu María chí chεecuú Jacobo, ndúúcu n'daata chí Salomé cai yā perfumes chí cueendái yā vmnáán ye'n'e cuerpo ye'n'e Jesús miiⁿ ní cue'n'e yā. 2 Neené tyaaⁿ ye'n'e nguuvī vmnáán vmnaaⁿ ye'n'e ndεēte chí domingo taachí can'dáa 'yá'n'ā n'daatā s'eeⁿ ndaá yā na yáinyāⁿ miiⁿ. 3 Ní

ngā'n'a yā nguáán maán yā: ¿Du'ū ndiví tuūu ye'n'e yú taachí ndaā yú cheendi yáinyān?

⁴ Taachí ndaa yā, tuu'mi ní n'diichi yā chi tuūu ch'εεtē n'dai mii'n 'āā ntéé canéé na lugar ye'n'e. ⁵ Ní taachí ndaa yā ch'εeti yáinyān, mii'n n'diichi yā 'áámá sa'n'ā 'díi'n vεε sa lado tá cuaācú ní canúú'n sá catecai ch'éenūu sa ní cuéé. Ní n'daata s'ee'n dii'yā yā chi. ⁶ Sá'n'ā mii'n ní ca'n'ā sa: Nguéé dii'yā nī cuuvi. Ndís'tiī ní in'nuú'n nī cuerpo ye'n'e Jesús ye'n'e yáān Nazaret, 'i'n'yān chí i'n'yān s'ee'n ca'n'éé'nga'a yā. Náati 'i'n'yān mii'n ní 'āā ndúúchí yā ye'n'e nguaa'n tiná'n'ā ní nguéε yā 'muu'n. Cuin'diichi nī naachí canúú'n yā. ⁷ Ndís'tiī cuina'n'á nī ní cuuvi nī discípulos ye'n'e yā, ndúúcū Pedro, chí Jesús mii'n ní ca'n'á yā vmnáán ndís'tiī na yá'n'āa Galilea. Míi'n snaán nī 'i'n'yān tan'dúúca chí Jesús ca'n'a yā chi yā ndís'tiī ndúúcū taná'n'ā 'i'n'yān.

⁸ N'daata s'ee'n ní cuna'n'á yā ngeenu yā ye'n'e na yáinyān, ti neené cuen'e yiinú yā ní yiinduuví yā. Nguéé de'ε vεε ca'n'á yā chi yā mar 'áámá 'i'n'yān, ti 'va'á yā.

Jesús che'enaán yā ye'n'e ta María Magdalena
(Jn. 20.11-18)

⁹ Taachí Jesús nduuchi yā chideεve nguuví domingo chí nguuví vmnáán vmnaa'n ye'n'e ndεētē mii'n, vmnáán vmnaa'n che'enaán yā nanáán María Magdalena, n'daataá chí nn'divií yā ndεēchē espíritus ye'n'e yáán'nguiniūu'n ye'n'e ta. ¹⁰ Tán'ā mii'n ní ca'n'a tá ní chi tá 'i'n'yān chí chiicá yā ndúúcū Jesús mii'n. Ní ngεεcú 'i'n'yān s'ee'n chí neené ndaachií yiinu yā. ¹¹ Ní taachí 'i'n'yān s'ee'n ch'iindiveén yā chí Jesús mii'n nduuchi yā ye'n'e nguaa'n tiná'n'ā ní chí tá'n'ā mii'n n'diichi tá Jesús, nguéé s'teenú yā.

Jesús che'enaán yā ye'n'e 'uūvī discípulos yē'n'e yā
(Lc. 24.13-35)

¹² Cho'ōo chúū, ní Jesús che'enaán yā ye'n'e 'uuví 'i'n'yān chí cuen'é yā na yúúní. Ní Jesús díi'n yā tan'dúúca chí nguεε déénu yā ye'n'e chí chó'ōo. ¹³ Ní cuayiiví 'i'n'yān s'ee'n ní cúna'n'á yā ní ca'n'a yā chi yā taná'n'ā discípulos. 'Tiicá ntúū'n discípulos ní nguéé s'teenú yā.

Jesús idichó'o yā 'i'n'yān apóstoles ye'n'e yā
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Chi ch'ínū nguuví domingo mii'n, ní Jesús che'enaán yā ye'n'e ndu'ū ndiicháámá discípulos yē'n'e yā, taachi 'i'n'yān s'ee'n vεētē yā na mesa. Ní Jesús tuūvi iinú yā ndúúcu yā ti discípulos nguéé s'teenú yā ní chεεchi staava ye'n'é yā ti discípulos nguéé s'teenú yā 'i'n'yān chí nga'n'a yā chí n'diichi yā Jesús chí 'āā nduuchi yā ye'n'e nguaa'n tiná'n'ā. ¹⁵ Ní ca'n'a yā chi yā discípulos: Cuén'e nī núú'mán nación ye'n'e í'yee'ndī ní caa'n'mán nī ndúúdú cuaacu ye'n'e chí nanguán'ai yā nanáán nducyaaca 'i'n'yān. ¹⁶ 'I'n'yān chí i'teenú yā ní ngεεdínúū'n'ni yā, ní nanguan'ai yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā. Naati 'i'n'yān chí nguéé i'téenu yā cuuví yā condenado. ¹⁷ Níicú señales ye'n'e poder mii'n canéé ndúúcū 'i'n'yān chí i'téenu yā 'úú. Ndúúcū chí duúchí tun'daā yā espíritus ye'n'e yáán'nguiniūu'n ye'n'e 'i'n'yān ní cuuví ca'n'á yā táámá davaacu chí ngai. ¹⁸ Ní nduuti chí cuta'á yā ndúúcū ta'a yā 'áámá cúú ní nguéé de'ε daño díi'n tī ndúúcu yā. Ní nduuti chí cu'ú yā de'ε chí veneno mii'n nguéé díi'n daño 'i'n'yān. Ní cun'duú yā ta'a yā vmnaa'n ye'n'e 'i'n'yān chí ngítā ní 'i'n'yān s'ee'n ní nduūvā yē'n'e yā.

Jesús cundaa yā va'ai chεeti nguuví
(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ch'ínú ca'n'a Señor Jesús ndúúdú 'cūū ndúúcū discípulos yē'n'e yā ní cundaa yā na va'ai chεeti nguuví. Ní ch'iindí yā lado ye'n'e honor ye'n'é Ndyuūs. ²⁰ Discípulos ní cuen'e yā, ní ca'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'e chí nanguan'ai yā ndu'ū cuaa'n. Maa'n Señor Jesucristo ngiinnee yā discípulos 'íicú ca'nee n'daācā ndúúdú ye'n'e yā cáāvā señales ndúúcū vaadi n'giinu chí díi'n yā. 'Tíicā chi.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŨⁿ APÓSTOL LUCAS

Yen'e cáávā chí idingúuⁿ yā carta 'cūū

¹ Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ yāⁿ nguaaⁿ s'uuúⁿ neⁿ é yā idingúuⁿ yā dendú'ū chí chíi, chíiⁿ chí s'uuúⁿ deenu yú chí nduudu cuaacu. ² 'Tíicā tan'dúúⁿ chí 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā tanducuénⁿ ē ndíi taachí chí nga'ā, 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ ní chí'cueen yā s'uuúⁿ. 'Iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ candée yā nduudu cuaacu yenⁿ é Ndyuūs ní ngaⁿ á yā nduudu miiⁿ. ³ 'Úú, Lucas, idingúuⁿ yenⁿ é díi Teófilo cáávā chí deenú chí díi ní n'dai di. 'Tiicā ntúūⁿ 'úú ní nadicádiinúúⁿ chí idingúuⁿ yenⁿ é di tanducuénⁿ ē chí chíi. Diiⁿ ncā n'diichí tanducuénⁿ ē ndúúⁿ cuido ndíi taachí nga'ā. ⁴ 'Túúⁿ idingúuⁿ ní tuumicadínuuⁿ di chεε chí nduudu cuaacu yenⁿ é dendú'ū chí 'iiⁿ yāⁿ chí'cuéeⁿ yā dii.

Yen'e chí ángel yaa'vi yā chí ch'iindiyaāⁿ Juan

⁵ Tiempo miiⁿ chí 'iiⁿ yāⁿ Herodes miiⁿ chí chíi yā rey yenⁿ e yán'āa Judea, canée 'áámá chiiduú chí nguuví yā Zacarías. Chiiduú miiⁿ ní yenⁿ e grupo yenⁿ e Abías. Ní n'daataá yenⁿ e Zacarías ní nguuví tá Elisabet. Ní Elisabet miiⁿ ní yenⁿ e ndaata yenⁿ e Aarón. ⁶ Ndúú 'uuví yā ní n'dai taaví yā nanááⁿ Ndyuūs. 'Iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ de'ē vεε díiⁿ yā chí nguéeⁿ n'daacā ndúúⁿ 'iiⁿ yāⁿ caati s'neeⁿ veén yā nducuénⁿ ē nduudu chí ngaⁿ a 'iivú Ndyuūs. ⁷ 'Iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ daiyá yā, ti Elisabet miiⁿ nguéeⁿ taaví yā daiyá yā. Ní nduu 'uuví yā ní 'āā ndiicú yā.

⁸ 'Áámá nguuví, taachí tuneen turno yenⁿ e grupo yenⁿ e Zacarías chí diiⁿ ntiiⁿ nyuⁿ yenⁿ e chiiduú chí dichí'vε yā na yáacū templo yenⁿ é Ndyuūs, 'tíicā díiⁿ Zacarías ntiiⁿ nyuⁿ yenⁿ e chiiduú nanááⁿ Ndyuūs. ⁹ Ní tan'dúúⁿ cá costumbre yenⁿ e chiiduú s'eeⁿ, tuneen Zacarías miiⁿ chí cunndaa yā na yáacū templo yenⁿ e Ndyuūs ní 'neeⁿ yaⁿ a yā incienso. ¹⁰ Ní nducyaaca 'iiⁿ yāⁿ snée yā cuaaⁿ chuva'āi yáacū templo ní ngaⁿ angua'á yā nenⁿ e chí ngiichi incienso chεeti yaacū templo. ¹¹ Zacarías miiⁿ canee

yā na yaacū. Ní che'enaāⁿ yenⁿ e Zacarías miiⁿ 'áámá ángel chí Ndyuūs dichó'o yā. Ní ángel miiⁿ chééndii yā lado tá cuaacu yenⁿ e nátaí naachi n'giichi incienso miiⁿ. ¹² Ní taachi Zacarías miiⁿ n'diichí yā ángel miiⁿ 'āā ntéeⁿ deenú yā de'ē chí díiⁿ yā ní diiⁿ ya taaví yā chíi. ¹³ Naati ángel miiⁿ ní caⁿ a yā: N'dií Zacarías, nguéeⁿ 'va'á nī, ti Ndyuūs ní ch'iindiveén yā chí caⁿ angua'á nī. Ní 'cuūndiyāāⁿ 'áámá daiya n'daataá yenⁿ é nī Elisabet miiⁿ, ní cu'neéⁿ nī nguuví sa Juan. ¹⁴ Ní cuuvi yeenu taaví nī cáávā saⁿ ā 'líiⁿ. Ní 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ yāⁿ cuuvi yeenú yā cáávā chí 'cuūndiyāāⁿ dacua'ā miiⁿ. ¹⁵ Caati daiyá nī miiⁿ ní cuuvi ch'εεε sa nanááⁿ Ndyuūs. Nguéeⁿ cu' u sa vino ndíi nguéeⁿ ndúú cu' u sa de'ē vεε chí cuuvi cuū'vī sa. 'Āā canee sa ndúúⁿ Espíritu N'dai yenⁿ é Ndyuūs ndíi taachí 'āā cuéeⁿ 'cuūndiyāāⁿ sa. ¹⁶ Saⁿ ā miiⁿ ní diiⁿ sa chí 'yaaⁿ taaví ca daiyā 'iiⁿ yāⁿ Israel nguεεcuneé yā ní i'téenu yā Ndyuūs yenⁿ e yú. ¹⁷ Daiyá nī, Juan 'cūū, ní caⁿ a sa vmnaaⁿ yenⁿ é Señor Jesucristo. Ní canee sa ndúúⁿ espíritu ndúúⁿ poder tan'dúúⁿ cá chí canee profeta Elías ndíi cuááⁿ vmnaaⁿ. Saⁿ ā miiⁿ ní diiⁿ sa chí 'cuεεtinéeⁿ n'daācā 'iiⁿ yāⁿ chí n'gεεε ndúúⁿ cá daiya yā. Níicú 'iiⁿ yāⁿ cuuvi cu'téenu yā tan'dúúⁿ cá Ndyuūs nenⁿ é yā chí cu'téenu yā, ní tan'dúúⁿ cá tanáⁿ ā 'iiⁿ yāⁿ chí n'dai i'téenu yā. Ní 'tíicā caⁿ a sa diiⁿ sa chí 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ 'cuεεtinéeⁿ yaáⁿ yā chí cuuvi cu'téenu yā Señor Jesús taachí ndaa yā.

¹⁸ Tuu'mi ní Zacarías miiⁿ ní tiinguunéeⁿ yā ángel miiⁿ: ¿Táácā cu'teenú chí ngaⁿ a nī? caati 'úú ní 'āā ndiicúú 'úú, 'tiicā ntúūⁿ n'daataá yenⁿ é.

¹⁹ Angel miiⁿ n'guεεcútáⁿ a yā ní caⁿ á yā: 'Úú ángel chí nguuví Gabriel chí canée chí díiⁿ ntiiⁿ nyuⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Dendyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú yaa'vī n'dií ní cuuvi nduudu n'dái 'cūū n'dií. ²⁰ Maaⁿ ní cuuvi 'díiⁿ mi nī ní 'āā ntéeⁿ cuuvi caaⁿ máⁿ nī ndíi chó'oo chúū taachí cunuuⁿ ca'ā tiempo yenⁿ é, ti nguéeⁿ chí'teenú nī nduudu yenⁿ é taachí ngaⁿ á chí chuū chí cuuvi.

²¹ Nenⁿ e chí chíi chuū, 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ chí snée yā chuva'ai yáacū templo chí snée ngiinu yā Zacarías miiⁿ cuenⁿ e yíínú yā chí Zacarías miiⁿ ní chí'naáⁿ yā chεeti yaacū

templo ye'n'é Ndyuūs. ²² Taachi Zacarías miiⁿ ní nan'dáa yā chεeti yaācū 'āā ntéé ngii nga'n'a yā. 'Ii'yān s'een ní tuumicadínnuun yā chi véé 'áámá visión chi n'diichí Zacarías miiⁿ taachí canée yā chεetí yaācū templo. Zacarías miiⁿ díta'á yā dε'ē chi ne'n'e caa'n'mán yā ti chiī 'dí'mí yā.

²³ Taachí ch'iīnū turno chi 'áámá ndεεte ye'n'e servicio chi diīn yā ntii'nyuⁿ chεeti yaacū templo Zacarías miiⁿ ní cuna'n'á yā na vaacu yā. ²⁴ Cho'ō tiempo 'cūū ní n'daataá ye'n'é yā chi Elisabet miiⁿ ní ch'iīndi dácua'a ye'n'é yā ní 'áámá canúuⁿ ta na vaacu ta nyu'u 'iīyū. Ní neenē nacadínnuun ta. Ní nga'n'a ta maa'n ta: ²⁵ Chuū chi Señor Ndyuūs miiⁿ ní diīn yā nduucú na nguuví 'cūū ní diīn yā chi 'āā ntéé 'cuinaán nanáán 'ii'yān.

Angel ca'n'á yā chi 'cuundiyāān Jesús

²⁶ Cuayiivi chí ch'ínnú jaa'n 'iīyū chi Elisabet miiⁿ ch'iīndi dácua'a ye'n'e tá ní Ndyuūs dicho'ó yā ángel Gabriel taama vmné'ē. Ní cuen'é yā na 'áámá yāān chi nguuví Nazaret chi ye'n'e yá'n'ā Galilea. ²⁷ Ndyuūs dicho'ó yā ángel Gabriel miiⁿ nanáán 'áámá n'daataá chi cuinú chi nguuví tá María. María miiⁿ ní ca'n'á yā chi 'caandavaacú yā ndúúcū 'aama sa'n'ā chi nguuví José. Sa'n'á 'cuū ní ye'n'e ndaata ye'n'e rey David chi ndíi tiempo chi 'āā chó'ōo. ²⁸ Angel miiⁿ ní sndaā yā naachi canée María ní ca'n'a yā: N'diī, María, yeenú taavi nī chi Ndyuūs ne'n'e taavi yā n'diī. Señor Ndyuūs caneé yā ndúúcū n'diī. Ndyuūs di'viicu cá yā n'diī nguaaⁿ nducyaaca n'daataá ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū.

²⁹ Taachi María miiⁿ ch'iīndiveén yā chuū, cuen'ē yiinú yā ní chista'n'a vaadī cadínnuun ye'n'é yā ye'n'e nduudu ye'n'e ángel miiⁿ. Ní nadicádiinnuun yā: ¿Dε'ē ne'n'e caa'n'maⁿ nduudú 'cūū? ³⁰ Tuu'mí ángel miiⁿ ní ca'n'a yā: N'diī, María, nguée 'va'a nī, ti véé taavi favor ye'n'é nī nanáán Ndyuūs, ti Ndyuūs dinen'é yā n'diī. ³¹ Ní cuuvi daiyá nī ní 'cuūndi 'áámá sa'n'ā daiyá nī, ní cuuvi nguuví yā JESÚS. ³² Daiyá nī cuuvi ch'εεte n'dai yā ní 'ii'yān s'een nga'n'á yā chi daiyá nī ní Daiyá Dendyuūs chi ch'εεte taavi ca. Ní Señor Ndyuūs ca'n'a yā diīn yā chi daiyá nī ní cuuví yā rey lado ye'n'e rey David tan'dúúcā nguuví chí 'āā cho'óo.

³³ Ní caa'n'maⁿ ntii'nyuⁿ yā ye'n'e 'ii'yān ye'n'e Israel cuen'e daā'maⁿ. Ní naachi caa'n'maⁿ ntii'nyuⁿ yā ní 'áámá cūnee.

³⁴ Tuu'mi ní María ca'n'á yā chiī yā ángel: ¿Taaca cuuví chuū, ti 'úú ní nguée isa'n'ā ye'n'é?

³⁵ Angel miiⁿ ní nan'guεεcúta'n'á yā: Ndúúcū poder ye'n'é Ndyuūs chi canée na va'ai chεeti nguuví Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ní ndaá yā vmnaaⁿ ye'n'é n'diī. Ní cu'neén yā 'daa'n'núⁿ yā tan'dúúcā meéen vmnaaⁿ ye'n'é n'diī ní 'iicu cuuvi chó'ōo ye'n'é nī chí dacua'ā 'líín chi 'cuundiyāān miiⁿ 'tíicā cunée yā ye'n'é Ndyuūs ní cuuvi nguuví yā 'ii'yān chi dεεve chi Daiya Dendyuūs 'ii'yān. ³⁶ Ní n'diichí nī. Prima ye'n'e nī chí nguuví Elisabet miiⁿ, 'cuundii ntúūⁿ 'áámá daiyá yā maa'n chí 'āā ndiicú yā. 'Āā jaa'n 'iīyū daiyá yā chεetí yā, n'daataa miiⁿ chí 'ii'yān s'een nga'n'a yā chi nguεε 'cuūndi daiya yā. ³⁷ 'Tíicā diīn Ndyuūs caati 'iivú Ndyuūs cuuvi diīn yā tanducuén'ē chi ne'n'é yā diīn yā.

³⁸ Tuu'mi ní María miiⁿ ní ca'n'á yā: 'Úú criada chi nga'n'ā ntii'nyuⁿ 'iivú Ndyuūs ye'n'é. Maaⁿ ní Ndyuūs diīn yā nduucú tan'dúúcā chí ca'n'a yā chi diīn yā. Taachi ch'iīnu ca'n'a yā chuū, ángel miiⁿ ní cuna'n'a yā.

María miiⁿ che'n'é yā n'diichi yā Elisabet

³⁹ Nguuví s'een María miiⁿ nūuⁿ cuen'é yā na yúúní ní ndāa yā na yāān Judá. ⁴⁰ Ní ndāa yā na vaacu Zacarías miiⁿ ní yaa'ví yā Elisabet. ⁴¹ Taachi Elisabet miiⁿ ch'iīndiveén yā nduudu ye'n'e María dacua'āā miiⁿ ní nu'u chεeti Elisabet miiⁿ. Ní Elisabet miiⁿ chiitu Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs tán'ā. ⁴² Ní ca'n'a yā ndúúcū nduudu dítuú: Dε'ē chúúcā n'dai n'diī nguaaⁿ nducyaaca n'daataá. Ní n'dai taavi daiyá nī chí 'cuūndi yā. ⁴³ ¿Du'ū 'úú chí ndaā chεεcu Señor Ndyuūs ye'n'é chí yaa'ví yā 'úú? ⁴⁴ Ti taachí ch'iīndiveén nduudu ye'n'e nī, dacua'ā ye'n'é nu'u chεetí tan'dúúcā chi yeenu taavi ye'n'e. ⁴⁵ Dε'ē chúúcā n'dai diī chí ch'i'téenu di caati cúuví cuaacu tan'dúúcā chí Señor Ndyuūs ca'n'a yā.

⁴⁶ Tuu'mi María ní ca'n'a yā: Alma ye'n'é i'teenú taavi Ndyuūs ní dich'εεte Ndyuūs.

47 Ní staava ye^{n'}é ní yeenú n'dai chi i'teenú Ndyuūs. Ní Ndyuūs nadinguá^{n'}ai yā 'úú ye^{n'}e nuu^{n'}ndi ye^{n'}é.

48 Ti Ndyuūs n'diichí yā 'úú chi pobre 'úú ní dichii^{v'}é Ndyuūs, ti ndíí maa^{n'} nducyáácá 'ii^{n'}yā^{n'} caa^{n'}ma^{n'} yā ye^{n'}e 'úú: Dε'ε chúúcā n'dai 'úú.

49 Ti Ndyuūs chi v'éé taaví poder ye^{n'}é yā dií^{n'} yā nduucú cosas chí ch'εεε n'dai. Ní Ndyuūs ní dεεvε taaví yā.

50 Ní Ndyuūs ya'ai 'iinu taaví yā caavā nducyaaca 'ii^{n'}yā^{n'} chi i'téenu yā ye^{n'}e yā tiempo chí chó'ōo, 'tiicá ntúū^{n'} tiempo maa^{n'}, ní 'tiicá ntúū^{n'} tiempo chí cuchí.

51 Dendyuūs 'āā dii^{n'} yā vaadī n'dai ch'εεε ndúúcū poder ye^{n'}é yā, níícú dií^{n'} yā ganar ye^{n'}e staava ye^{n'}é 'ii^{n'}yā^{n'} chí dich'εεé yā maá^{n'} yā.

52 Ndyuūs diví yā 'ii^{n'}ntyé^{n'}ē chí nga^{n'}a ntii^{n'}nyu^{n'} ye^{n'}e trono ye^{n'}é yā, ní dich'εεé yā 'ii^{n'}yā^{n'} ndiicúú^{n'}.

53 Ndyuūs ca'á yā cosas chí n'dai taavi 'ii^{n'}yā^{n'} chí ch'iindiveé^{n'} yā ye^{n'}e yā. Ní nguéé dií^{n'} yā dε'ε vεε cáávā 'ii^{n'}yā^{n'} s'ee^{n'} chí nguéé ne^{n'}é yā chí Ndyuūs nneé yā 'ii^{n'}yā^{n'} s'ee^{n'}.

54 Ndyuūs chinneé yā s'uuú^{n'} chí 'ii^{n'}yā^{n'} ye^{n'}e Israel ti dichí^{v'}ε yú 'ii^{n'}yā^{n'}. Ní nn'gaacú yā ye^{n'}e s'uuú^{n'} ní nduuví ya'ai taaví yā ye^{n'}e s'uuú^{n'}.

55 Ndyuūs cuen'e daā^{n'}ma^{n'} idií^{n'} yā tan'dúúcā chí ca^{n'}a yā 'ii^{n'}yā^{n'} ye^{n'}e ndaata ye^{n'}e yú, ní ndúúcū chiida yú Abraham ndúúcū 'ii^{n'}yā^{n'} ye^{n'}é yā ndíí cuaa^{n'} vmnaa^{n'}.

'Túúcā nga^{n'}a María mii^{n'}.

56 Tuu'mi ní María mii^{n'} canée yā ndúúcū Elisabet tan'dúúcā 'íínú 'iiyū. Cuayiivi ní cuna^{n'}á yā na vaacu yā.

Ye^{n'}é chí ch'iindiyāā Juan chí chεédínuū^{n'}nī^{n'}

57 Taachí snuū ca'ā 'iiyū ye^{n'}e dacua'ā mii^{n'}, Elisabet mii^{n'} ch'iindiyāā 'áámá daiya yā chí sa^{n'}ā. 58 'ii^{n'}yā^{n'} na nii^{n'}nuú^{n'} va'ai ndúúcū 'ii^{n'}yā^{n'} ye^{n'}é yā yeenú n'dai yā ndúúcu yā taachí ch'iindiveé^{n'} yā chí Ndyuūs ní ya'ai taaví yā Elisabet mii^{n'}.

59 Ch'iinū dacua'ā 'líín nii^{n'}ní^{n'} nguuví, ní 'ii^{n'}yā^{n'} ndāa yā na vaacú Elisabet chí dii^{n'} yā circuncidar dacua'ā mii^{n'}. Níícú 'ii^{n'}yā^{n'}

s'ee^{n'} ne^{n'}é yā cu'neen yā chí cuuvi nguuví sá Zacarías tan'dúúcā chí nguuví chiida sa Zacarías. 60 Naati chεεcu sa míín ca^{n'}a yā: Nguéé 'tíicā. Juan cuuvi nguúví sá.

61 Tuu'mi ca^{n'}a 'ii^{n'}yā^{n'} s'ee^{n'} chí yā chεεcu sá mii^{n'}: ¿Dε'ε cáávā? Mar 'áámá 'ii^{n'}yā^{n'} ye^{n'}e ní nguéé nguuví yā 'tíicā.

62 Ndúúcū chí ditá'a yā ntiinguunée^{n'} yā chiida sa taacā né^{n'}e yā chí cuúvī nguúví sá. 63 Zacarías mii^{n'} ní 'nee^{n'} ta'á yā naachi canee 'áámá caaca ní dingúu^{n'} yā chuū: Chí Juan duuchi sa. Tuu'mi ní nducyaaca 'ii^{n'}yā^{n'} ní cuen'e yiinú yā. 64 Caati hora míín nūu^{n'}, Zacarías mii^{n'} nacan'dāā nduudu ye^{n'}e yā. Níícú tuu'mi tuca'á yā ca^{n'}a yā: Dε'ε chúúcā ch'εεε Dendyuūs. 65 Ní nducyáácá 'ii^{n'}yā^{n'} nii^{n'}nuú^{n'} va'ai 'dii'ya taavi cá yā chí. Ní ye^{n'}e chí chó'ōo, chuū ní ca^{n'}a nducyáácá 'ii^{n'}yā^{n'} na yāā^{n'} chí snúū^{n'} cuaa^{n'} ya^{n'}āi ye^{n'}e chí snéé na yiícū s'ee^{n'} ye^{n'}e yán'āa Judea.

66 Ní nducyáácá 'ii^{n'}yā^{n'} chí cadiinuu^{n'} yā ye^{n'}e chuū ní nacádiinuu^{n'} yā na staava ye^{n'}e yā. Ní ca^{n'}a yā 'áámá yā ndúúcū taama yā: ¿Dε'ε cuuvi ndúúcū dacua'a 'líín chí 'tíicā? Caati 'tíicā Dendyuūs mii^{n'} ní canée ndúúcū dacua'ā mii^{n'}.

Zacarías ca^{n'}a yā ye^{n'}e chí Dendyuūs ca^{n'}á yā dii^{n'} yā ndúúcū dacua'āa mii^{n'}

67 Zacarías, chiidāa dacua'āa mii^{n'}, chiitúú 'ii^{n'}yā^{n'} ndúúcū Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs ní ca^{n'}a Zacarías nduudu chí ca^{n'}a Ndyuūs chí caa^{n'}mán yā. Ní ca^{n'}a yā tan'dúúcā 'áámá profeta chí candεε nduudu ye^{n'}é Ndyuūs:

68 Dε'ε chúúcā n'dai Señor Ndyuūs ye^{n'}e 'ii^{n'}yā^{n'} Israel chí ndāa yā nanaa^{n'} s'uuú^{n'} chí nadinguá^{n'}ai yā s'uuú^{n'}, ní ye^{n'}é yā s'uuú^{n'}.

69 Ní tee yā s'uuú^{n'} 'áámá 'ii^{n'}yā^{n'} chí néénε vεε poder ye^{n'}e yā chí nadinguá^{n'}ai yā s'uuú^{n'} chí 'ii^{n'}yā^{n'} mii^{n'} ye^{n'}e ndaata ye^{n'}e rey David chí dichí^{v'}ε Ndyuūs ndíí cuaa^{n'} vmnaa^{n'}.

70 Ní Ndyuūs dií^{n'} yā chí cuaacu tan'dúúcā chí ca^{n'}a yā cáávā nduudu ye^{n'}e profetas chí ca^{n'}a yā tiempo chí 'āā'naa^{n'} n'dai.

71 Ní ca^{n'}a yā chí Ndyuūs nadinguá^{n'}ai yā s'uuú^{n'} ye^{n'}e 'ii^{n'}yā^{n'} chí taán yā ye^{n'}e yú. Ní nadinguá^{n'}ai yā s'uuú^{n'}

ye'n'e nducyáácá 'iín'yān chi nguée ngii n'diichí yā s'uuúⁿ.

⁷² Ní neene ya'ai 'iínú Ndyuūs 'iín'yān ye'n'e yú ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, ní nan'gaacú yā ye'n'e chi caⁿ'a yā chi diín yā chi n'daacā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ.

⁷³ Chuū ní compromiso chi Ndyuūs caⁿ'ā cuaacu yā ndúú^{cū} chiida yú Abraham chi tee yā s'uuúⁿ.

⁷⁴ Taachi Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ ye'n'e 'iín'yān chi nduuví tááⁿ yā ye'n'e yú, diín yā 'túú^{cā} caati dichíí^{'vē} yú Ndyuūs ní nguée nduú^{cū} vaadī 'va'a.

⁷⁵ Tanducué^{n'e} vida ye'n'e yú ní dichíí^{'vē} yú Ndyuūs, ní diín yú tan'dúú^{cā} 'iín'yān chí dēē^{vē} ní n'dai nanááⁿ Ndyuūs.

⁷⁶ Díí, saⁿ'ā 'lín chi daiyá, cūnee chi dúú^{chí} dí profeta ye'n'é Ndyuūs chi ch'ē^{te} n'dai chi canée na va'ai ch'ē^{ti} nguuví caati caⁿ'ā di cuááⁿ vmnaaⁿ ye'n'e Señor Jesucristo. Ní 'cuūndiyāⁿ di 'iín'yān s'een chi 'cuē^{ti}néé ngiiⁿu yā taachi ndaa Jesús.

⁷⁷ Ní diín di chi 'iín'yān cadiiⁿúúⁿ yā ye'n'e chí nguaⁿ'ai yā ye'n'e nuuⁿndi ye'n'e yā ní Ndyuūs nadich'ē^{cú} yā ye'n'e yā.

⁷⁸ Ní cucáá^{vā} Ndyuūs ye'n'e yú nééné ya'ai 'iínú yā s'uuúⁿ tee yā 'áámá dēē^{vē} ye'n'e yā s'uuúⁿ, dēē^{vē} chi chí^{cā} ye'n'e va'ai ch'ē^{ti} nguuví.

⁷⁹ Ní chi dēē^{vē} miiⁿ chí Ndyuūs ní cuuvi dēē^{vē} yā ye'n'e nducyaaca 'iín'yān chi snée yā na maāⁿ ndúú^{cū} nuuⁿndi ye'n'é yā. Ní Ndyuūs nacandé^e yā s'uuúⁿ na yúúⁿí ye'n'e vaadī 'diíⁿ.

⁸⁰ Ní saⁿ'ā 'lín ní ch'iita sa ní 'āā deenū sa ní ditiⁿú sa na espí^{ri}tu ye'n'e sa. Ní taachi 'āā ch'ē^{te} sa, saⁿ'ā miiⁿ ní cuen'e sa cuē^{ti} ní canee sa miiⁿ ndii ndaa tiempo taachi caⁿ'a sa nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs nanááⁿ 'iín'yān ye'n'e Israel.

2

Ye'n'e chi ch'iindiyáⁿ Jesús (Mt. 1.18-25)

¹ Nguuvi s'een emperador Augusto César caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chi 'cuē^{ti}néé nguūⁿ nducyaaca 'iín'yān ye'n'e núúⁿmán yáⁿ'āa naachi caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ² Ní taachi Cirenio ní gobernador yā ye'n'e yáⁿ'āa Siria, 'āā

diín yā chuū chí n'gē^{ti}néé nguūⁿ yā. ³ Ní nducyaaca 'iín'yān saⁿ'a yā na yāāⁿ naachi ch'iindiyáⁿ yā ní ca'a yā chí nguú^{ví} yā.

⁴ 'Tíicā chí José miiⁿ ní n'dāa yā na yāāⁿ Nazaret miiⁿ ye'n'e yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā na yaāⁿ Belén ye'n'e yáⁿ'āa Judea. Yāāⁿ miiⁿ ní duuchi Yāāⁿ ye'n'e David caati José miiⁿ ní na ndaata ye'n'e rey David miiⁿ 'iín'yān.

⁵ Cuen'e José miiⁿ ndúú^{cū} María ti chíida tá ndúú^{cū} ch'ē^{cú} tá diín yā prometer chí 'caandavaacu tá ndúú^{cū} José miiⁿ. María miiⁿ ní vée daiya tá ch'ē^{ti} tá. Miiⁿ ní ndaá yā ca'a yā nguú^{ví} yā. ⁶ Taachi miiⁿ snée yā, snuū ca'a nguuví ye'n'e María miiⁿ chí 'cuundiyāⁿ daiya yā. ⁷ Miiⁿ ch'iindiyāⁿ saⁿ'a 'lín, daiya tá chí vmnááⁿ vmnaaⁿ, ní ch'ē^{cú} yā tíⁿūⁿ saⁿ'a 'lín, ní sn'diití yā saⁿ'ā 'lín miiⁿ naachi snúúⁿ 'iiti. Ní ch'ē^{ti}nee yā miiⁿ caati nguée ndaacá yā va'āi chí n'dai.

Angeles ndeé yā ndúú^{cū} 'iín'yān chí idiín cuidado 'iiti cuūchí

⁸ Ná campo ye'n'e yāāⁿ Belén miiⁿ vée 'iín'yān chí snée cuidado 'iiti cuūchí. Ní n'gē^{ti} nduuchí yā n'gaaⁿ na cuē^{ti} cucáá^{vā} 'iiti cuūchí miiⁿ. ⁹ Ní n'gaāⁿ miiⁿ 'áámá ángel chí Señor Ndyuūs dich'o yā che'enaáⁿ yā nanááⁿ 'iín'yān s'een chí snée cuidado 'iiti cuūchí. Ní chí dēē^{vē} ch'ē^{te} n'dai ye'n'é Ndyuūs chíiya nanááⁿ yā ní 'dií'yā n'dái yā chí. ¹⁰ Angel miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā 'iín'yān s'een: Ndís'tií, nguē^e 'va'á nī ti 'úú nindé^e 'áámá nduudu chí n'dai ní^{cú} cuuvi yeenu taavi ndís'tií ndúú^{cū} nducyaaca 'iín'yān. ¹¹ Tí maaⁿ ní na yāāⁿ ye'n'e David ch'iindiyáⁿ cáá^{vā} ndís'tií 'áámá saⁿ'a 'lín chí nadanguáⁿ'ai yā 'iín'yān ye'n'e nuuⁿndi ye'n'e yā. Saⁿ'ā 'lín miiⁿ ní CRISTO chí Señor chí Ndyuūs dicho'ó yā. ¹² Ní deenú nī chí cuaacu ndúú^{cū} señal 'cūū. Ndís'tií ní nndaaca nī dacua'ā miiⁿ ndē^{cú} tíⁿūⁿ ní candiiti sa na lugar naachi snúúⁿ 'iiti.

¹³ Hora miiⁿ nūⁿ n'dee n'dái ángeles ye'n'e va'ai ch'ē^{ti} nguuví che'enaáⁿ yā naachi canée ángel miiⁿ. Angeles ní ngaⁿ'a yā chí ch'ē^{te} n'dai Ndyuūs miiⁿ. 'Tíicā ngaⁿ'a yā:

¹⁴ Ch'ē^{te} n'dái Ndyuūs chí canée na va'ai ch'ē^{ti} nguuví. Ní vée vaadī 'diíⁿ na yáⁿ'āa nguaaⁿ 'iín'yān chí cunée

n'daacā n'dai ti snée yā ndúúcū fa-
vor ye'n'é Ndyuūs.

15 Cho'oo chúū ní ángeles s'eeⁿ cuna'n'á yā
va'ai chεeti nguuví. Sa'n'a chi snée cuidado
'iiti cuūchī miiⁿ ca'n'a sa chi sa vi'i: Cú'u yú
maaⁿ na yáā Belén ní n'diichi yú chuū chi
Señor Ndyuūs miiⁿ chi yā s'uūūⁿ.

16 Maa'nch'εεté nūuⁿ cue'n'e yā. Ní ndaacá
yā María ndúúcū José, ndúúcū sa'n'ā 'lín
dacua'a miiⁿ cándiiti sa na lugar naachi
snúūⁿ 'iiti. 17 Ní taachi n'diichí yā sa'n'ā
'lín miiⁿ, ca'n'a yā chi yā 'iín'yāⁿ tan'dúúcā
ángel ca'n'a yā chi yā maán yā ye'n'é dacua'a
miiⁿ. 18 Nducyáácá 'iín'yāⁿ chi ch'iindiveén
yā chuu chí ca'n'a 'iín'yāⁿ chi snée cuidado
'iiti cuūchī cue'n'e yiinu taaví yā ye'n'e
chuū. 19 Naati María miiⁿ ní nguain'dai
yā nducué'n'e chuū na staava ye'n'e tá. Ní
nacadiínuuⁿ yā dε'ε cuuvi. 20 'Iín'yāⁿ chi snée
cuidado 'iiti cuūchī cuína'n'a yā ní nga'n'a yā
chi ch'εεte n'dai Dendyuūs. Ní s'téenu yā
Ndyuūs ye'n'e tanducué'n'e chi ch'iindiveén
yā ní n'diichi yā ti tan'dúúcā chi ángel miiⁿ
ca'n'á yā chi yā 'iín'yāⁿ.

*Ye'n'e sa'n'ā chi nguuví Simeón ní ye'n'e
'áámá n'daataá chi nguuví tá Ana*

21 Ch'iinu dacua'ā miiⁿ níí'nínⁿ nguuví
ní ndaā nguuví chi diín yā circuncidar
dacua'ā miiⁿ. Ní s'néeⁿ yā chi nguuví JESÚS,
tan'dúúcā chi ca'n'a ángel miiⁿ cuáán vmnaaⁿ
ndíí taachi 'āā cuée sa chεeti María.

22 Taachí snuū ca'a níí'nínⁿ nguuví chi
'aama n'daataá ní canée dεεve taachi véé
dacua'a 'lín ye'n'e tá tan'dúúcā chi canée
nguūⁿ na ley ye'n'e Moisés, tuu'mi ní José
ndúúcū María candée yā dacua'ā miiⁿ na
yáā Jerusalén. Candée yā chi diín yā
presentar dacua'ā miiⁿ nanáán Señor 'iivú
Ndyuūs. 23 'Tíicā ca'n'a yā diín yā ti canée
nguūⁿ na ley ye'n'e 'iiví Ndyuūs chi tandu-
cué'n'e dacua'ā, chi vmnáán vmnaaⁿ chi
'cuundiyáán ye'n'e chéécūu chi sán'ā canée
lado ye'n'é Ndyuūs. 'Tíica chiíⁿ chi diín yā
chuū. 24 Ní che'n'e yā ca'a yā ofrenda ye'n'e
'áámá n'daataá chi 'cuundiyáán daiya tá
tan'dúúcā chi nga'n'a ley ye'n'e Señor 'iivú
Ndyuūs. Ofrenda miiⁿ ní ná 'uūví 'yaada
palomas o na 'uūví 'yaada pichones.

25 Na yáā Jerusalén miiⁿ canee 'aama
sa'n'ā chi nguuví sa Simeón. Sán'a 'cūū

ní neéné n'dai sa ní chi'n'i sá chi i'téenu
sa Ndyuūs, ní ye'n'é Ndyuūs sa'n'ā. Canée
Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ndúúcū sa.
Ní cánée ngiinu sa 'áámá 'iín'yāⁿ chi
nadanguán'āi 'iín'yāⁿ ye'n'e ndaata Israel.
26 Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs chíi yā sa'n'á
'cūū chi nguée canée chi 'cuūví sa ne'n'e chí
'āā cuée n'diichi sá Cristo chi Señor Ndyuūs
dichó'ó yā í'n'yee'ndí 'cūū. 27 Ní Espíritu N'dai
ye'n'é Ndyuūs canée ndúúcū Simeón miiⁿ.
Ní diín guiar Simeón miiⁿ. Ní cue'n'e yā
na yaacū templo taachi José miiⁿ ndúúcū
María ndāa yā na yaacū templo ndúúcū
sa'n'a 'lín Jesús miiⁿ. Ní 'íicú cuuvi diín
yā presentar dacua'a miiⁿ nanáán Ndyuūs
tan'dúúcā chi nga'n'a ley miiⁿ. 28 Tuu'mi ní
Simeón miiⁿ ca'nuún yā Jesús ní ca'n'a yā chi
ch'εεte n'dai Dendyuūs. 'Túúcā ca'n'a yā:

29 Maaⁿ ní n'dií Señor Ndyuūs, diín nī chi
cuaacu tan'dúúcā chi nga'n'ā nduudu
ye'n'e nī. Maaⁿ ní diín nī chí cuuví
'cuūví nduucú n'dai, 'úú chí dichíi'vé
n'dií.

30 Caati 'āā n'diichí ndúúcū nduutinaán
'iín'yāⁿ chí dichó'o nī chí inadan-
guán'āi nús'uu.

31 'Iín'yāⁿ miiⁿ chííⁿ chí s'néeⁿyaán nī chi
cáávā nducyaaca 'iín'yāⁿ chí nadan-
guán'ai yā 'iín'yāⁿ ye'n'e nuu'ndí ye'n'é
yā.

32 'Iín'yāⁿ miiⁿ chí dεεve ní cuuví dεεve ye'n'e
nducyaaca 'iín'yāⁿ chí nguée ye'n'e
ndaata Israel. Ní ca'a yā honor
'iín'yāⁿ ye'n'e nī chí 'iín'yāⁿ Israel yā.

33 José ndúúcū María ngen'e yiinu yā ye'n'e
chi Simeón nga'n'a yā ye'n'e sa'n'ā 'lín Jesús
miiⁿ. 34 Simeón miiⁿ di'viicú yā María
ndúúcū José. Ní ca'n'a yā chi yā chεecu
sa María: 'Caandiveén nī. Sa'n'ā 'lín 'cūū
ndaā sa chi neené 'yaaⁿ 'iín'yāⁿ na yán'āa
nguée i'téenu yā ní 'tiicá ntúūⁿ 'yaaⁿ 'iín'yāⁿ
cu'téenu yā. Ní sa'n'a 'lín 'cūū 'áámá seña
ti neéné 'yaaⁿ 'iín'yāⁿ caa'maⁿ yā contra
ye'n'e sa. 35 Chuū ní diín chí 'iín'yāⁿ cuuvi
cádiínuuⁿ yā ye'n'e ca'áámá cā'aama 'iín'yāⁿ
taacā nadicádiínuuⁿ yā na staava ye'n'e yā.
Chuū ní tan'dúúcā 'áámá machete 'uūví la-
dos 'caāiⁿ chí cho'oo alma ye'n'e n'dií María.

36 Ná yaacú templo 'cūū, miiⁿ ntúūⁿ canee
'áámá n'daataá n'dai chí nguuví Ana. Ní
nga'n'a tá dendu'ū chí cuchíi. N'daataá miiⁿ

ní daiya Fanuel, chí ye'n'e ndaataá ye'n'e Aser. Ní Ana mii'n 'āā neenē ndiicúú ta. Ch'iindivaacu tá taachi 'lín tá ní ndēēchē ndúuyū nū'n cánee tá ndúúcū isan'ā ye'n'e tá. Maa'n ní 'āā n'daataá nguá'ā tá. ³⁷ 'Āā cuūu'n ngēēcú cuūu'n nduuyúú chi nduuví tá n'daataá nguá'ā. 'Áámá canee tá na yáacū templo ye'n'é Ndyuūs ní canee tá ndíi nguuví ndii n'gaa'n ní dichí'v'e tá Ndyuūs. Ní ndii nguēē nga'diinú tá ti dámaā'n chí nga'n'āngua'a tá. ³⁸ Hora mii'n nūu'n Ana mii'n che'n'e tá yaacū templo ní ndee tá nduucú Dendyuūs, 'tíicā nga'n'a ta: N'dii, Ndyuūs teé gracias n'dii cáávā dacua'a 'lín mii'n. Cuayi-ivi ní ca'n'a ta chiī ta nducyáácá 'iī'yā'n chi canee ngiinu 'áámá 'iī'yā'n chi nadinguá'n'ai yā 'iī'yā'n Israel yā ye'n'e sa'n'ā 'lín mii'n.

José ndúúcū María ndúúcū dacua'a 'lín nandaá yā na yāā'n Nazaret

³⁹ Taachi José ndúúcū María ch'iinu diī'n yā nducué'n'e chí nga'n'a ley ye'n'e Señor Dendyuūs, tuu'mi ní cuen'e ntuún yā ndúúcū sa'n'ā 'lín na yāā'n vaacú yā chí nguuví Nazaret ye'n'e yā'n'ā Galilea. ⁴⁰ Sa'n'ā 'lín Jesús mii'n ngiita sa ní ngii ditiīnu sa. Néenē deenu sa. Ní Ndyuūs di'viicú taavi cá yā sa'n'ā 'lín mii'n.

Sa'n'ā 'lín Jesús cheeti yáacū ye'n'e Ndyuūs ndúúcū maestros

⁴¹ Nduuyu nduuyu taachi ndāā tiempo ye'n'e 'viicu ye'n'e pascua, tuu'mi ní chi-ida Jesús ndúúcū chēecu sa ngen'e yā yāā'n Jerusalén. ⁴² Ní taachi Jesús chiī yā ndi-ichúúví nduūyū, 'iī'yā'n s'ee'n cuen'e ntúu'n yā na yāā'n Jerusalén ndúúcū Jesús mii'n tan'dúúcā chí 'āā ngen'e yā nduuyu nduuyu cáávā 'viicú mii'n. ⁴³ Cho'ōo 'viicú mii'n, ní José ndúúcū María mii'n ní cuna'n'a yā. Nguéé tuumicadínuu'n yā chí sa'n'ā 'lín Jesús mii'n canee sá na yāā'n Jerusalén. ⁴⁴ 'Iī'yā'n s'ee'n ní nadicadínuu'n yā chí Jesús mii'n ní cuna'n'a sa ndúúcū 'iī'yā'n parientes ye'n'e yā. 'Iī'yā'n s'ee'n núúnmán nguuví ní chi-ica yā. Tuu'mi nan'nuún yā Jesús nguaa'n 'iī'yā'n ye'n'e yā ndúúcū 'iī'yā'n chí n'dai nduucú yā, ⁴⁵ naati nguéé ndaacá yā sa'n'ā 'lín Jesús mii'n. Ní nguēēcunee yā snan'a yā na yāā'n Jerusalén mii'n chí n'nuún yā Jesús mii'n.

⁴⁶ Ndíi ch'iinu 'iīnū nguuví ní ndaacá yā Jesús na yáacū templo. Véé sá ndúúcū maestros chí ngi'cuée'n yā ley. Jesús mii'n ní í'nee'n vee'n sa chí nga'n'a yā ní tiin-guunee'n sá maestros ye'n'e chí nga'n'a yā. ⁴⁷ Nducyáácá 'iī'yā'n chí n'giindiveén yā chí nga'n'ā sa'n'a 'lín Jesús mii'n ngen'e yíínú yā ye'n'e sa chí déenu sa ní nan'guēēcúta'n'ā sa chí ítiingúúnee'n yā sa'n'a 'lín mii'n. ⁴⁸ Taachi chíidá sá ndúúcū chēecu sa n'diichí yā Jesús mii'n cuen'e yiínú yā ye'n'e sa. Tuu'mi ní chēecu sa ní ca'n'á yā chíi yā sa'n'ā 'lín: Díi, daiyá, ¿de'ē cuuvi chí 'tíicā diī'n di nduucú 'nū? Cuin'díichí dí. Chiida di ndúúcū 'úú ya'āi n'dai staava ye'n'é 'nū 'íicú chiicá 'nū in'nuún 'nū dii.

⁴⁹ Tuu'mi ní nan'guēēcúta'n'ā sa ye'n'é yā: ¿D'é'ē vee? ¿D'é'ē cúúví chí in'nuún ní 'úú? ¿'Áá nguéé deenu ndís'tiī chí 'úú ní canee chí cūnee ndúúcū dendu'ū ye'n'e Chiidá?

⁵⁰ 'Iī'yā'n s'ee'n ní nguéé tuūmīcadiinúú'n yā nduudu chí ca'n'a daiyá yā Jesús mii'n chíi sá 'iī'yā'n.

⁵¹ Tuu'mi ní cuna'n'a Jesús nduucú yā na yāā'n Nazaret mii'n ní 'nee'n vee'n sa ye'n'e yā. Chēecu sa mii'n ní nadacadiinúú'n yā tandu-cuén'e na staava ye'n'e yā. ⁵² Jesús mii'n ní n'giita sa ndúúcū n'deee n'dái vaadi deenu, níicú véé favor ye'n'e sa nanáán Ndyuūs ní nanáán 'iī'yā'n na in'yee'ndí 'cū. Níicú 'āā ngēénū nduuyu ye'n'e sa.

3

Juan chí ngēedínuū'n'ni sa nga'n'a sa chí ndaacadaamí 'iī'yā'n ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā (Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Sa'n'a chí nguuví Tiberio César, 'āā ndíitiīn'yū'n nduūyū chí nga'n'a ntii'nyú'n yā chí emperador yā. Ní sa'n'ā chí nguuví Poncio Pilato, ní gobernador yā ye'n'e yā'n'ā Judea. Sa'n'ā chí nguuví Herodes ní rey yā ye'n'e yā'n'ā Galilea. 'Íicú 'diīnū Herodes mii'n chí nguuví Felipe ní rey yā ye'n'e yā'n'ā Iturea ndúúcū yā'n'ā Trachonite Ní sa'n'ā chí nguuví Lisania's ní rey yā ye'n'e yā'n'ā Abilinia. ² Ní sa'n'a Anás ndúúcū Caifás, sa'n'ā s'uun ní chiiduú n'geete ca ye'n'e yaacū ye'n'e 'iī'yā'n Israel. Tiempo mii'n ní Ndyuūs ní ca'á yā 'áámá nduudu n'dai Juan, chí daiyá Zacarías. Juan mii'n

canee sa na yá'āa cuū'mán naachi nguée ch'εetinée 'i'in'yān. ³ Juan miiⁿ ní cachii ca sa nducuén'e yá'āa chí snée nī'nuúⁿ ná yíicú Jordán. Ní Juan miiⁿ chíi sá 'i'in'yān chí canée chí cuēdínūⁿniⁿ yā níicú ndaacadamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā, níicú Ndyuūs nadich'ēēcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁴ Chuū ní chíi tan'dúú^{cā} chí profeta Isaías dingúuⁿ yā ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'ē:

'Caandiveeⁿ yú nduudu yeⁿ'ē 'áámá 'i'in'yān chí caaⁿ'mán yā yuudū na yá'āa cuū'mán naachi nguée ch'εetinée 'i'in'yān ní caⁿ'a yā 'tuuca: Cuundiyaán nī yúúⁿni yeⁿ'e Señor Ndyuūs caati cuchii yā; nan'guáaⁿ nī 'aama yúúⁿni cuaacu caavá yā. Didεεvé nī staava yeⁿ'é nī ní cuuvi 'cuaáⁿ nī 'i'in'yān miiⁿ taachi ndaa yā.

⁵ Naachi yaanúū ní nduūtī, núú'mán icyaⁿ'ā ndúú^{cū} nducyaaca yíicú nduuví neⁿ'e, yúúⁿni 'cuée nduuví cuaacu, yúúⁿni chí nguée neⁿ'e ní nduuví neⁿ'e.

⁶ Nducyaaca 'i'in'yān snaaⁿ yā 'i'in'yān yeⁿ'e Ndyuūs, 'i'in'yān chí nadinguáⁿ'ai yā nducyaaca 'i'in'yān.

⁷ Juan miiⁿ ní ngaⁿ'a sá ngii sa 'i'in'yān chí ndaa yā chí cuēdínūⁿniⁿ sa 'i'in'yān: Ndís'tiī ní tan'dúú^{cā} cúú 'tíicā ndís'tiī. ¿Du'ú chí 'cueeⁿ ndís'tiī chí cuuvi cáánu nī yeⁿ'e castigo taaⁿ chí cúchii? ⁸ Díiⁿ nī dendu'ū chí n'dáacā maaⁿ níicú 'cuuⁿ'mí nī 'i'in'yān chí 'āā ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é nī. Nguēε tucá'a nī caaⁿ'maⁿ nī nguaaⁿ maaⁿ nī chí Abraham miiⁿ ní chiidá nī caati 'úú ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí Ndyuūs ní cuuvi díiⁿ yā chí tuūu s'eeⁿ ní chí cuuvi daiya Abraham. ⁹ Ní cutiīⁿ miiⁿ ní 'āā canée na díi'yu yáⁿ'á. Nducyaaca yáⁿ'á chí nguée ngii n'gui'i n'daacā yeⁿ'e canee chí 'caaca yáⁿ'á miiⁿ ní cūnuuⁿ na yaⁿ'ā. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs díiⁿ yā juzgar nducyaaca 'i'in'yān.

¹⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ntiinguuneeⁿ yā Juan miiⁿ: ¿De'ē cuuví díiⁿ 'nū?

¹¹ Juan miiⁿ ní nan'guēēcútaⁿ'ā sa: 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'uuví catecai yā, canée chí ca'a yā 'áámá catecai 'i'in'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí véé chí nge'e yā, canée chí ca'a yā 'i'in'yāⁿ chí nguée yeⁿ'é yā.

¹² Ndaá ntúūⁿ 'i'in'yāⁿ chí inn'guēε yeⁿ'e yá'āa chí Juan miiⁿ cuēdínūⁿniⁿ sa 'i'in'yāⁿ. Ní 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā chíi yā Juan: N'díi, maestro, ¿de'ē cuuví díiⁿ 'nū?

¹³ Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chíi sa 'i'in'yāⁿ: Nguée caaca nī chí mar 'aama ndo'o tan'dúú^{cā} chí ngaⁿ'a na ley.

¹⁴ Tuu'mi ní soldados tiinguunéeⁿ sá Juan: Nús'uu, ¿de'ē cuuvi díiⁿ 'nū? Ní Juan caⁿ'a sa chíi sa 'i'in'yāⁿ: Nguée diduucú nī yeⁿ'ē mar 'áámá 'i'in'yāⁿ. Nguée cuncáā caaⁿ'maⁿ nī yeⁿ'ē tanán'a 'i'in'yāⁿ. Níicú 'cuētinée nī ndúú^{cū} vaadi yeenú ndúú^{cū} chí inadíiⁿ've yā ndís'tiī.

¹⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ snee yiinu yā Juan ní nducyaaca yā ní nadicádínūⁿniⁿ yā na staava yeⁿ'e yā chí ¿'áá nguée Juan chí Cristo?

¹⁶ Tuu'mi ní Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chíi sa nducyaaca yā: Cuaacu ní'nyúⁿ 'úú ní ngēdínūⁿniⁿ ndúú^{cū} nuūⁿniⁿ; naati cuayiivi cuchii taamá yā chí n'dáacā n'dai ca ndúú^{cū} poder yeⁿ'é yā chí ch'εete taavi nguée ti 'úú. Ní 'úú ní nguée n'daācā ca chí cuuvi díiⁿ n'daatií yíiⁿ'mán yeⁿ'e ndaacuú yeⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cuēdínūⁿniⁿ yā ndúú^{cū} Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúú^{cū} yaⁿ'ā. ¹⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ndée yā ní díiⁿ yā tan'dúú^{cā} 'i'in'yāⁿ chí didεεvé yā trigo. 'Tíicā díiⁿ yā ndúú^{cū} 'i'in'yāⁿ. Ndaa yā ndúú^{cū} zaranda na ta'a yā. Naachí nadεεvé yā trigo miiⁿ, divíi yā trigo miiⁿ ní nguain'dai yā chεeti díiⁿūⁿ. Ní 'neeⁿ yáⁿ'a yā dεεcú miiⁿ na nguuchí yaⁿ'ā chí 'āā ntée n'tuūvi. Dεεcú miiⁿ ní tan'dúú^{cā} 'i'in'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Ndyuūs.

¹⁸ 'Túú^{cā} ní ndúú^{cū} n'dee n'dái ca chí caⁿ'ā Juan miiⁿ, caⁿ'a sá chí 'cueeⁿ sa nduudu n'dai chí ngai 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁹ Tiempo miiⁿ Juan miiⁿ ní yaa'vi neeⁿ sa rey Herodes miiⁿ chí canée sá ndúú^{cū} n'daataá yeⁿ'ē 'dínū sa ní yeⁿ'e tanducuén'e chí nguēε n'daācā chí díiⁿ yā. N'daataá miiⁿ ní nguuvi tá Herodías. ²⁰ Tuu'mi ní rey Herodes miiⁿ ní díiⁿ yā táámá nuuⁿndi chí ch'εete ca ní s'nuūⁿ chiichí yā Juan vácūū.

*Juan miiⁿ chēdinūⁿniⁿ yā Jesús
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)*

²¹ Cuayiivi taachí Juan ngēdínūⁿniⁿ yā n'dee n'dái 'i'in'yāⁿ, chēdinūⁿniⁿ ntúūⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní taachi Jesús miiⁿ

ngaⁿ'angua'á yā nánguuví ní nánguāāⁿ. ²² Ní ndaā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs vmnaaⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúca 'áamá paloma. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindivéeⁿ yā 'áamá nduudu yeⁿ'ē va'ai ch'eti nguuví chí ngaⁿ'ā: Díí, daiyá chí neⁿ'e taaví ní yeenú taavi cáávā dii.

'Tiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'ē
Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús miiⁿ ní chíí yā ndíícú ndiichi ndúuyū taachí tucá'a yā ntíínyúⁿ yeⁿ'é yā. Ndaata yeⁿ'e Jesús ní 'tíicā: 'Iiⁿ'yāⁿ nadicádíínuuⁿ yā chí Jesús miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Elí. ²⁴ Elí miiⁿ ní daiya Matat. Matat miiⁿ ní daiya Leví. Leví miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui miiⁿ ní daiya Jana. Jana miiⁿ ní daiya José. ²⁵ José miiⁿ ní daiya Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Amós. Amós miiⁿ ní daiya Nahum. Nahum miiⁿ ní daiya Esli. Esli miiⁿ ní daiya Nagai. ²⁶ Nagai miiⁿ ní daiya Maat. Maat miiⁿ ní daiya Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Semei. Semei miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Judá. ²⁷ Judá miiⁿ ní daiya Joana. Joana miiⁿ ní daiya Resa. Resa miiⁿ ní daiya Zorobabel. Zorobabel miiⁿ ní daiya Salatiel. Salatiel miiⁿ ní daiya Neri. ²⁸ Neri miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui miiⁿ ní daiya Adi. Adi miiⁿ ní daiya Cosam. Cosam miiⁿ ní daiya Elmodam. Elmodam miiⁿ ní daiya Er. ²⁹ Er miiⁿ ní daiya Josué. Josué miiⁿ ní daiya Eliezar. Eliezar miiⁿ ní daiya Jorim. Jorim miiⁿ ní daiya Matat. ³⁰ Matat miiⁿ ní daiya Leví. Leví miiⁿ ní daiya Simeón. Simeón miiⁿ ní daiya Judá. Judá miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Jonán. Jonán miiⁿ ní daiya Eliaquim. ³¹ Eliaquim miiⁿ ní daiya Melea. Melea miiⁿ ní daiya Mainán. Mainán miiⁿ ní daiya Matata. Matata miiⁿ ní daiya Natán. ³² Natán miiⁿ ní daiya David. David miiⁿ ní daiya Isaí. Isaí miiⁿ ní daiya Obed. Obed miiⁿ ní daiya Booz. Booz miiⁿ ní daiya Salmón. Salmón miiⁿ ní daiya Naasón. ³³ Naasón miiⁿ ní daiya Aminadab. Aminadab miiⁿ ní daiya Aram. Aram miiⁿ ní daiya Esrom. Esrom miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní daiya Judá. ³⁴ Judá miiⁿ ní daiya Jacob. Jacob miiⁿ ní daiya Isaac. Isaac miiⁿ ní daiya Abraham. Abraham miiⁿ ní daiya

Taré. Taré miiⁿ ní daiya Nacor. ³⁵ Nacor miiⁿ ní daiya Serug. Serug miiⁿ ní daiya Ragau. Ragau miiⁿ ní daiya Peleg. Peleg miiⁿ ní daiya Heber. Heber miiⁿ ní daiya Sala. ³⁶ Sala miiⁿ ní daiya Cainán. Cainán miiⁿ ní daiya Arfaxad. Arfaxad miiⁿ ní daiya Sem. Sem miiⁿ ní daiya Noé. Noé miiⁿ ní daiya Lamec. ³⁷ Lamec miiⁿ ní daiya Matusalén. Matusalén miiⁿ ní daiya Enoc. Enoc miiⁿ ní daiya Jared. Jared miiⁿ ní daiya Mahalaleel. Mahalaleel miiⁿ ní daiya Cainán. ³⁸ Cainán miiⁿ ní daiya Enós. Enós miiⁿ ní daiya Set. Set miiⁿ ní daiya Adán. Adán miiⁿ ní yeⁿ'e Dendyuūs.

4

Yááⁿ'nguínūⁿ neⁿ'ē sá tuu'vineeⁿ sa Jesús
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Jesús ní ndiituú yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ ní n'daa yā na yíícú Jordán. Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs candée yā Jesús na yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguée ch'etinée 'iiⁿ'yāⁿ. ² 'Uūví ngeecu nguuví caneé yááⁿ'nguínūⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ chí n'diichineeⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ. Nguée deⁿ'ē vee cheⁿ'é Jesús nguuví s'eeⁿ. Cuayiivi mííⁿ chíí cuiícú yā. ³ Tuu'mi ní yááⁿ'nguínūⁿ caⁿ'a sa chíí sa Jesús: Dii Jesús, ndúútí chí dii chí Daiya Dendyuūs dii caaⁿ'maⁿ dí cuuvi dí tuūⁿ 'cūⁿ chí nduuví pan. Ní nduuví pan ní cuuvi cheⁿ'e dii.

⁴ Jesús nan'guécútáⁿ'a yā: 'Túúca cánée nguūⁿ ná libro yeⁿ'é Dendyuūs: Nguée dámaāⁿ pan cheⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ní cunduūchí yā caati ndúúcū tanducuén^{'ē} nduudu chí ngaⁿ'á Ndyuūs cunduuchí yā nduuti chí cu'téenu yā.

⁵ Yááⁿ'nguínūⁿ candée sa Jesús na 'áamá yíicū yáácú. Maaⁿ nch'etē nūⁿ ch'iⁿ'i sa Jesús tanducuén^{'ē} naciones yeⁿ'ē íⁿ'yeeⁿdí 'cūⁿ. ⁶ Tuu'mi ní yááⁿ'nguínūⁿ caⁿ'a sa chíí sa Jesús. 'Úú ní teé dii nuuⁿmaⁿ íⁿ'yeeⁿdí 'cūⁿ chí cuuví yeⁿ'ē di chí caaⁿ'maⁿ ntíínyuⁿ dí yeⁿ'ē ndúúcū nuuⁿmáⁿ ch'ete naciones 'cūⁿ ndúúcū chí ngaⁿ'a ntiínyuⁿ yeⁿ'ē caati poder 'cūⁿ yeⁿ'é. 'Āā du'ú nūⁿ chí neⁿ'é chíí chí caⁿ'á. ⁷ Ndúútí chí caanti^{'ya} di nanaáⁿ níicú cu'téenu di 'úú cuuvi yeⁿ'ē di tanducuén^{'ē} chuū.

⁸ Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Dii yááⁿ'nguiniūⁿ cuvii di nanaáⁿ caati 'túúcā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs: Cu'téenu di Señor Ndyuūs yeⁿ'ē di, ní dámaāⁿ 'caandiveeⁿ di yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nūuⁿ.

⁹ Cuayiiivi candée yááⁿ'nguiniūⁿ Jesús miiⁿ na yáāⁿ Jerusalén ní cuchée sá ndúúcu yā na yáácú yeⁿ'ē yáacū templo. Ní caⁿ'a sa: Nduuti chi dii chi Daiya Dendyuūs dii, cáávā di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿ'āa. ¹⁰ Caati 'túúcā canéé nguūⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'ē Ndyuūs: Ndyuūs dichó'o yā ángeles yeⁿ'e yā chi diiⁿ yā cuidado yeⁿ'ē di.

¹¹ Ní ángeles cundée yā dii ndúúcū ta'á yā, ní nguée cuuvi ya'ai ca'a di na tuūu.

¹² Jesús miiⁿ nán'guēcútāⁿ a yā: 'Tucá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'ē Ndyuūs: Nguée diiⁿ di mar 'áámá cosa chí n'diichineeⁿ di Señor Ndyuūs yeⁿ'ē di.

¹³ Taachí ch'iinu chi diiⁿ yááⁿ'nguiniūⁿ chi n'diichineeⁿ sa Jesús divii sa yeⁿ'ē yā 'áámá tiempo.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Jesús miiⁿ nnguēcúnée yā na yáⁿ'āa Galilea ní canéé poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcu yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chicadínuuⁿ yā na nuuⁿmáⁿ na yáⁿ'āa cuaaⁿ 'diituú yeⁿ'e chi n'daācā n'dai idiíⁿ Jesús. ¹⁵ Ní Jesús ngi'cueeⁿ yā na yaācū sinagogas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel yeⁿ'e nducuéⁿ'ē yáāⁿ ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ idich'etē yā Jesús.

Jesús canee yā na yáāⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ndaá Jesús na yáāⁿ Nazaret naachi ch'iita yā. Ní tan'dúúcā chi costumbre yeⁿ'ē yā, nguuvi sábadō chí ntaavi'tuunúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ndáa yā na yaācū sinagoga miiⁿ ní Jesús chééndii yā ní ch'eeⁿ yā yeⁿ'e libro yeⁿ'e Ndyuūs. ¹⁷ Ní nan'guáaⁿ yā libro miiⁿ naachi ngaⁿ'a yeⁿ'ē profeta Isaías. Taachí nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ, ndaacá yā naachi canéé nguūⁿ chúu:

¹⁸ Espíritu yeⁿ'ē Ndyuūs canee yā nduucú, tí Espíritu N'dai yeⁿ'ē Ndyuūs ndéevé yā 'úú chi 'úú ní caaⁿ'máⁿ nduudu chí ngai yeⁿ'ē Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ

chí ndaachí sneeⁿ ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'e yā. Dicho'ó yā 'úú chi diiⁿ chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yaⁿ'ai staava yeⁿ'e yā, ní caaⁿ'máⁿ chí nánguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'ē yā chí tan'duucā chí ca'á libertad 'iiⁿ'yāⁿ chí snúūⁿ vácūū, ní diiⁿ chí inaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cosa chí n'daacā chí nguée déenu yā yeⁿ'ē caati maaⁿ canee yā tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenááⁿ, 'tiicá yā. Ní nadan'guaí 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée n'daacā idiíⁿ ndúúcu yā caati cuuvi n'daacā idiíⁿ ndúúcu yā.

¹⁹ Ní caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e tiempo chí n'dai taavi chí Ndyuūs ndéevé yā chí caaⁿ'máⁿ, yeⁿ'ē vaadī n'dai taavi yeⁿ'ē yā.

²⁰ Tuu'mi ní Jesús nan'gaadí yā libro yeⁿ'ē Ndyuūs ní nanca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū sinagoga miiⁿ. Ní cuayiiivi Jesús ch'iindí yā. Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ snee yā n'gínu yā yeⁿ'e Jesús. ²¹ Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Maaⁿ cunuūⁿ ca'a chuū chí canee nguūⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ chí yeⁿ'e ndís'tiī, chuū chí ch'iinu ch'iindiveeⁿ nī.

²² Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ n'dáácā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e Jesús. Ngeⁿ'e yíínú yā yeⁿ'ē nduudu chí n'dai chí ngaⁿ'a Jesús miiⁿ ní ngaⁿ'a yā: ¿'Áá nguée sáⁿ'a 'cūū daiya José?

²³ Ní caⁿ'a Jesús miiⁿ: Ndís'tiī ní cuuví nī nduudu 'cūū 'úú. N'diī 'iiⁿ'yāⁿ chí déenu nī diiⁿ yíicú nī 'iiⁿ'yāⁿ, diiⁿ yíicú maáⁿ nī n'diī. Tanducuéⁿ'ē chí ch'iindiveeⁿ 'nū chí diiⁿ nī na yáāⁿ Capernaum, 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ nī 'muuⁿ yáāⁿ vaacú nī.

²⁴ Naati 'uu ní caⁿ'á chí ndís'tiī: Cuaacu níⁿnyúⁿ mar 'áámá profeta ní nguée ngíí inee yā na yáāⁿ vaacú yā. ²⁵ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī: Tiempo chí chó'ōo neenē 'yaaⁿ n'daataá nguá'āa vε tá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel taachi profeta Elías cāneé yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'āā ntée cheeⁿ cuuvi 'iinu ndúuyū canéé maⁿ'a tiempo miiⁿ. Ní ch'iīdī cuiicu nuuⁿmáⁿ yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ²⁶ Ní Ndyuūs nguée dichó'o yā Elías miiⁿ nanááⁿ nducyaaca n'daataá nguá'āa, dámaāⁿ 'áámá n'daataá nguá'āa yeⁿ'e táámá nación. Ní canee tá na yáāⁿ Sarepta chí niiⁿnuúⁿ na yáⁿ'āa Sidón. ²⁷ Ní tiempo taachi canéé profeta Eliseo na iⁿ'yeeⁿdí

'cūū, 'tiicá ntúūn nééné 'yaa' 'i'nyā' ndúúcu ca'ai chí lepra chí in'duuti yúutē ye'n'e yā naati nguée nducyaaca 'i'nyā' s'ee' nduuva ye'n'e yā, dámaān sa'ā Naamán ye'n'e táamá nación chí ye'n'e yá'āa Siria.

28 Taachí 'i'nyā' ch'iindiveé' yā chuū nducyaaca yā na yaācū sinagoga mii' neené nduuvu taa' yā. 29 Ní ch'εeti ndii yā tí ne'n'é yā tun'daa yā Jesús cuaa' chuva'āi yāān mii' ní candée yā Jesús mii' ndii na yaacu n'dai ye'n'e yiicū chí yaacú ca ye'n'e yāān mii'. Ní 'iicu cuuví cun'dáa yā Jesús mii'. 30 Naati nguée cuuví dii' yā ti Jesús mii' ní cho'ó yā náávtan'ā ye'n'e 'i'nyā' s'ee' ní cunan'a yā na vaacu yā.

'Áamá sa'ā chí canée sa ndúúcu espíritu chí nguεε n'daācā ye'n'e yáá'n'guinūu'
(Mr. 1.21-28)

31 Cuayivi Jesús nangua'ái yā na yāān Capernaum ye'n'e yá'āa Galilea ní mii' ngi'cuee' yā 'i'nyā' nguuví sábadó chí nguuví chí ntaavi'tuunúu' yā. 32 Ní 'i'nyā' na yāān mii' nge'n'e yiinú yā ye'n'e chí ngi'cuee' Jesús, ti ngi'cuee' yā ndúúcu poder tan'dúúcā 'áamá 'i'nyā' chí nga'n'ā ntii'nyú' yā.

33 Ní taachi snee Jesús na yaacu sinagoga mii' canee 'áamá sa'ā ndúúcu espíritu ye'n'e yáá'n'guinūu'. Espíritu mii' dii' chí sa'ā mii' neené yuudu 'caī sa. 34 Ní espíritu mii' ní ca'n'ā: N'diī, Jesús, ye'n'e yāān Nazaret, cu'née' nī nús'uu. ¿Dé'ē canee ye'n'é 'nū nduucú nī? ¿'Áá ndāa nī chí di'cuiinú nī nús'uu? 'Úú n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'i'nyā' chí N'dai chí Daiya Dendyuūs n'diī.

35 Jesús ní yaa'vinee' yā ní ca'n'a yā: Dii espíritu n'gáádí dí cheendi di ní nan'dáa di ye'n'e sá 'tī. Tuu'mi ní espíritu ye'n'e yáá'n'guinūu' chindeēve sa sá'n'a 'cūū náávtan'ā ye'n'e 'i'nyā' s'ee' ní nan'daā sa ye'n'e sá'n'a 'cūū. Nguée de'ε vεε dii' sa ndúúcu sá'n'a 'cūū. 36 Nducyaaca yā ní nge'n'e yiinú yā ní nga'n'a yā ngii yā vi'ī: ¿Dé'ē nduudu chí 'túúca? 'i'nyā' 'cūū nga'n'a ntii'nyú' yā espíritu ye'n'e yáá'n'guinūu' ndúúcu poder tan'dúúcā 'áamá 'i'ntyé'n'é. Nga'n'á yā chí nan'daā espíritu ye'n'e yáá'n'guinūu' ní nacan'daā.

37 Ní nducyaaca 'i'nyā' nga'n'a yā ye'n'e Jesús mii' nducué'n'é cuaa' nducué'n'é yāān cuáá'ndiituú.

Jesús dii' yā chí nduūvā ye'n'e indán'a Si-mon Pedro
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Tuu'mi ní Jesús mii' nan'dáa yā yaācū sinagoga mii' ní ndaa yā va'ai ye'n'é Simón Pedro. Ní indán'ā Simón Pedro mii' ndéε 'aama 'i'nnū' taa' n'daataá ní 'i'nyā' ye'n'e vaacu tá di'cuítu yā Jesús mii' chí cunée yā ní nanduūvā ye'n'é tá. 39 Jesús can'dii yā naachi canée n'daataa mii' ní ca'n'a yā chí cuavii 'i'nnū' mii'. Hora mii' 'i'nnū' mii' chivii ye'n'é tá. N'daataa mii' ní hora mii' ncuee' nuu' tá ní dii' tá mandados ye'n'é 'i'nyā' s'ee' ní ca'a tá chí che'e yā.

Jesús dii' yā chí nduūvā ye'n'e 'yaa' n'dái 'i'nyā' chí ngiitā
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

40 Taachí chiiya 'yá'ā, 'yáá' n'dái 'i'nyā' ndéε yā 'i'nyā' chí ngiitā nanáān Jesús. Nééné n'dee naa' ca'ai ndii yā. Jesús mii' ní yiin'duu tá'a yā vmnaa' ca'áamá ca'áamá 'i'nyā' ní 'tíicā nduuvā ye'n'e yā. 41 Ní ye'n'é 'yaa' 'i'nyā' chí ngiitā yā yinan'dáa espíritus ye'n'e yáá'n'guinūu' chí 'caí yā ní nga'n'a yā: N'diī ní Daiya Dendyuūs n'diī. Tuu'mi ní Jesús mii' ní yaa'vinee' yā espíritus ye'n'e yáá'n'guinūu' ní nguée 'cuún' yā chí caa'ma' sa ti espíritus ye'n'e yáá'n'guinūu' ní deenu sá chí Jesús mii' chí Cristo.

Jesús ní ca'n'a yā nduudu ye'n'é Ndyuūs na yá'āa Judea
(Mr. 1.35-39)

42 Chideεε táamá nguuví Jesús mii' ní cuen'e yā chuva'ai yāān mii' na 'áamá lugar naachi nguée ch'εetinée 'i'nyā'. Ní 'i'nyā' s'ee' ye'n'e yāān mii'ya in'nuún yā Jesús ní ndaa yā naachi canée Jesús mii'. Ní di'cuiitú yā chí nguée cuvii Jesús ye'n'e yā. 43 Naati Jesús mii' ní nga'n'a yā ngii yā 'i'nyā' s'ee': Canée chí' chí 'úú ní caa'n'mán ye'n'e nduudu ngai ye'n'é naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú' yā, nanáān 'i'nyā' ye'n'e tanán'ā yāān ti ye'n'é chúū chí Dendyuūs di-cho'ó yā 'úú.

44 Ní Jesús mii' cuen'é yā yāān ndií yāān ye'n'e yá'āa Galilea ní nga'n'á yā nduudu

yeⁿé Ndyuūs na yaācū sinagogas naachi cueⁿé yā.

5

Ndúúcū vaadī n'giinu yeⁿē chi itungaán yā 'yaācā

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ 'Áámá tiempo taachi Jesús canée yā niiⁿnuún ná nuūⁿnīⁿyáⁿā chi nguuvī Gene-saret, nééné 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā ní chiitu yā chi cuuvi 'caandiveén yā nduudu yeⁿe Dendyuūs. ² Jesús n'diichi yā ná 'uūvī barcos chi snée níⁿnuún na nuūⁿnīⁿyáⁿā. 'Iīⁿyāⁿ chi itungaán 'yaācā miiⁿ 'āā nan'daá yā na barco s'eeⁿ ní cueⁿé yā naaⁿnú yā yāanā yeⁿe 'yaācā na nuūⁿnīⁿyáⁿā. ³ Tuu'mi Jesús sndáa yā na 'áámá barco chi yeⁿe Simón Pedro miiⁿ ní chiī yā Simón Pedro chí 'āā caⁿa rá barco miiⁿ ndíi niiⁿnuún 'diitúú nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Tuu'mi ní Jesús ch'iindii yā na barco miiⁿ ní chí'cueeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ. ⁴ Taachi Jesús ch'iinu chí'cueeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ, tuu'mi ní caⁿa yā chiī yā Simón: Cueⁿe di ndúúcū barco ndíi ná yāanūⁿ ní 'caanuūⁿ dí yaanā yeⁿe di nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní tungaán dí 'yaācā.

⁵ Simón miiⁿ ní nan'guēcútaⁿa yā ní caⁿa yā chiī yā Jesús: N'dii Maestro, 'āā núúⁿmán yaaⁿ ch'εeti nduuchi 'nū ní díⁿ ntiiⁿnyúⁿ'nū ní nguée deⁿεε ndaāca 'nū; naati ndúúcū nduudu yeⁿe nī 'caanuúⁿ 'nū yaānā yeⁿe 'nū chεeti nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

⁶ Taachi 'caanuúⁿ yā yaānā miiⁿ chiitu 'yaācā chεeti yaānā miiⁿ chí yaānā miiⁿ ndi-ituú nūⁿ chíiteⁿ. ⁷ Tuu'mi ní dita'a yā yeⁿē tanáⁿa 'iīⁿyāⁿ chí snúⁿ yā chεeti taamá barco miiⁿ chí caⁿa yā ní cunneeⁿ yā Simón. 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ndaa yā ní chiitu 'yaācā nduu 'uuvī barcos chí nduu 'uuvī barcos neⁿe 'cuεεchi ndii máaⁿ nuūⁿnīⁿ. ⁸ Taachi Simón Pedro n'diichi yā chuū chíintii'yá yā nanáaⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chiī yā Jesús miiⁿ: N'dii Señor, 'úú nguée n'daācā 'úú chí cuchii nanáaⁿ n'dii, ti 'úú ní 'iīⁿyāⁿ nuūⁿndi 'úú.

⁹ Simón Pedro miiⁿ ní nééné ngen'e yiinú yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'iīⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcū sa ngen'e yiinú yā cáāvā yeⁿē chí díⁿ Jesús chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ itungaán yā 'yaācā chí 'yaaⁿ taaví tī. ¹⁰ 'Tiicá ntúūⁿ Jacobo ndúúcū Juan, chí daiya Zebedeo, chí dáámá díⁿ yā

ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū Simón, díⁿyá yā chí. Ní Jesús caⁿa yā chí yā Simón: Díi, Simón, nguée 'va'a di; ndii maaⁿ ní tan'dúúcā chí ituungaaⁿ di 'yaācā yeⁿe nuūⁿnīⁿ, 'tíicā maaⁿ ní 'úú idiíⁿ chí in'nuuⁿ dí 'iīⁿyāⁿ chí cuuvi caⁿá yā nduucú.

¹¹ Taachi ndaa yā ndúúcū barco miiⁿ niiⁿnuún 'diitúú nuūⁿnīⁿ, tuu'mi ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ s'neeⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé yā ndúúcū barco miiⁿ ndúúcū nducueⁿē chí snúūⁿ chεeti barco miiⁿ ní cueⁿe yā ndúúcū Jesús.

Jesús díⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'áámá saⁿā ndúúcū ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Taachi Jesús miiⁿ ndaa yā na 'áámá yāāⁿ ní canée yā miiⁿ, ndaa nanáaⁿ Jesús 'áámá saⁿā chí ndii sa 'áámá ca'ai chí ngu-uvi lepra chí in'duuti yuūtē yeⁿē sa. Taachí saⁿā miiⁿ n'diichi sa Jesús miiⁿ, chíintii'ya sa can'diī sa ndii na yāⁿāa nanáaⁿ Jesús miiⁿ. Ní chiica sa Jesús: N'dii Señor, ndúúti chí n'dii neⁿe nī, ní díⁿ nī chí nduūvā yeⁿē.

¹³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ n'doo ta'á yā ní tuu'ví yā saⁿā ní caⁿa yā: 'Úú ní neⁿé chí nduūvā yeⁿē di. Tuu'mi nūⁿ nduūvā yeⁿē sa ní nduūvī deεve sá. ¹⁴ Ní Jesús caⁿa yā chí yā saⁿā miiⁿ: Nguée cuuvi di mar 'áámá 'iīⁿyāⁿ chí nduuva yeⁿē di. Cueⁿe di ní 'cuuⁿmiⁿ di maaⁿ cuerpo yeⁿe di nanáaⁿ chiiduú. Ní ca'a di nanáaⁿ Ndyuūs ofrenda yeⁿē di yeⁿe chí nanduuva yeⁿē di tan'dúúcā chí ngaⁿa ley yeⁿe Moisés. Ní 'iicu cadíínuúⁿ nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí nduūvā yeⁿē di.

¹⁵ Yeⁿe chí díⁿ Jesús miiⁿ dándoo ca, ní neenē 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ ndaa yā chí 'caandiveén yā nduudu yeⁿe Jesús miiⁿ. Ní Jesús díⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'iīⁿyāⁿ. ¹⁶ Jesús cueⁿe yā na lugar naachi nguée ch'εetinée 'iīⁿyāⁿ chí caaⁿmaⁿgua'á yā.

Jesús díⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'áámá saⁿā chí in'dúúví cuerpo yeⁿe sa

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ 'Áámá nguuvī Jesús ní ngi'cueeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ ní miiⁿ véē 'iīⁿyāⁿ fariseos chí dingúuⁿ leyes ndúúcū maestros chí ngi'cueeⁿ ley. 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngiicá yā yeⁿe táámá yāāⁿ ní yeⁿē nducyáácá yāāⁿ yeⁿe yāⁿāa Galilea ndúúcū yāⁿāa Judea, níicú

ye'n'e yáán Jerusalén. Jesús miiⁿ cuuvi diín yā chí nduúvā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ti poder ye'n'e Ndyuūs canéé nduucú yā. ¹⁸ Tuu'mi ní ndaa ntúūⁿ n'duuvī saⁿā chí n'diichí yā Jesús. Ní saⁿā s'eeⁿ ní ndεε yā 'áámá saⁿā ndúúcu ca'āi chí in'dúuvī cuerpo ye'n'e sa na 'áámá camilla. Ní n̄diíⁿ yā chí ndaa saⁿā miiⁿ chεeti va'āi nanáán Jesús miiⁿ. ¹⁹ Nguéé ndaāca yā taacā cundāa yā ndúúcu saⁿā miiⁿ ti neenē n'deeé 'iiⁿyāⁿ snuunⁿ yā. Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní chεε yā tiín va'āi ní diví yā n'duuvī táátá tiín va'āi. Ní di'cua'ái yā saⁿā na yiivε naachi candíiti saⁿā miiⁿ nanáán Jesús. ²⁰ Taachí Jesús miiⁿ tuumicadiínuuⁿ yā chí véé vaadī i'teenu ye'n'é saⁿā s'eeⁿ caⁿa yā chí yā saⁿā: Díi saⁿā, 'úú nadach'εεcú nuuⁿndí ye'n'e di.

²¹ Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ chí ngi'cueeⁿ ley ndúúcu 'iiⁿyāⁿ fariseos tuca'a yā nadi-cadiínuuⁿ yā ní caⁿa yā: ¿Du'u sán'a 'cūū chí duuchineeⁿ yā ye'n'e Ndyuūs? ¿Du'ū nadich'εεcu nuuⁿndí ye'n'e yú? Dámaⁿ Ndyuūs cuuvi diín yā 'tíicā.

²² Jesús tuūmicadiínúūⁿ yā chí nadicadiínuuⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Tuu'mi ní caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī, ¿dé'ē cúúví chí 'tíicā inadicadiínuuⁿ ndís'tiī na staava ye'n'é nī? ²³ ¿Chεε cá nguéé ngiⁿ'i chí caaⁿ'mán: 'Āā nuuⁿndí ye'n'e di ní nch'εēcū o ndúúncuéeⁿ dí ní caaca dí? ²⁴ 'Túúcā caⁿ'á chí saⁿā chí ndís'tiī cuuvi déenu nī ti 'úú ní Saⁿa chí Daiyá Dendyuūs 'úú. Ní véé poder in'yeenⁿdi 'cūū chí inadach'εēcú nuuⁿndí. Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chí yā saⁿa miiⁿ: Ncuaeⁿ di, nta'a di yiivε ye'n'e di ní cunaⁿ'ā di na vaacu di.

²⁵ Tuu'mi ní saⁿā miiⁿ chí ndii chí ca'āi sa 'āā ndúúvā ye'n'e sa ní sta'ā sa yiivε ye'n'e sa naachi cándiiti sa ní ngaⁿ'a sa: De'ε chúúcā ch'εεte Dendyuūs. Ní cunaⁿ'ā sa naavtaⁿ'ā ye'n'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ²⁶ Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ cheⁿe yiinú yā ní neene di'va'á yā ní caⁿa yā: De'ε chúúcā ch'εεte Dendyuūs. Ní caⁿa yā: Maaⁿ ní n'diichi yú dendu'ū chí nguéé ta nn'diichi yú chí caⁿa yiinu yú.

Jesús yaa'ví yā saⁿā chí nguuvī Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Cho'ōo chúū, ní Jesús miiⁿ can'daa yā cachiiá yā ní n'diichi yā 'áámá saⁿā chí inn'guεε ye'n'e impuestos ye'n'e yán'āa chí nguuvī sa Leví. Saⁿā miiⁿ ní véε sa naachí

n'gεεtεé saⁿā chí inn'guεε ye'n'e impuestos. Jesús miiⁿ ní yaa'ví yā: Díi, sán'ā, cuchí di caⁿa di nduucú.

²⁸ Tuu'mi ní s'neeⁿ sá ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e sa ndúúcu nducueⁿ'ē dendu'ū ní ndúcueeⁿ sá ní cueⁿ'ē sa ndúúcu Jesús.

²⁹ Saⁿa Leví miiⁿ caⁿa ntiiⁿnyuⁿ sá chí in'nuūⁿ 'áámá comida ch'εεte n'dai na vaacu sa. Na vaacu sa miiⁿ véé 'yáán saⁿā chí inn'guεε ye'n'e impuestos ndúúcu tanán'ā saⁿā. Nducyaaca yā ní véēté yā ndúúcu Leví na mesa miiⁿ. ³⁰ Tuu'mi mae-stros chí ngi'cueeⁿ ley miiⁿ ndúúcu 'iiⁿyāⁿ fariseos chí diín yā ley cunncā caⁿa yā ye'n'e discípulos ye'n'e Jesús ní caⁿa yā: ¿Dé'ē cúúví chí ndís'tiī ndúúcu Jesús nge'ē nī ní ngi'i nī ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí inn'guεε ye'n'e impuestos ndúúcu 'iiⁿyāⁿ nuuⁿndí? Chuū nguéé n'daācā.

³¹ Jesús ní n'guεεcútaⁿ'a yā: 'Iiⁿyāⁿ chí nguéé ngiitā nguéé neⁿe yā chí cuuvi yíicú yā. Dámaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā neⁿe yā chí cuuvi yíicú yā. ³² 'Úú nguéé cuchí chí yaa'ví 'iiⁿyāⁿ chí nadacadiínúūⁿ yā chí n'dáāca yā chí nguéé dinuuⁿndí yā naati 'iiⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndí ye'n'e yā ní 'íicú ndáácadáámí yā ye'n'e nuuⁿndí ye'n'e yā.

Jesús ngaⁿ'a yā ye'n'e chí nguéé ca'diínú 'iiⁿyāⁿ

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ tiingūūnéⁿ yā Jesús: ¿Dé'ē cúúví chí discípulos ye'n'e Juan chí ngeedínuūⁿnīⁿ ndúúcu discípulos ye'n'e fariseos neéné n'deēe cuūví ní ca'diínúⁿ yā ní ngaⁿ'angua'á yā ní discípulos ye'n'e nī ní nge'e yā ní ngi'i yā?

³⁴ Jesús ní caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ: ¿Chεε ye'n'e maán nī cuuvi diín nī chí nguéé che'e 'iiⁿyāⁿ chí nandaa naachi n'giindivaacu saⁿā neⁿe chí canéé saⁿā chí n'giindivaacu sa miiⁿ ndúúcu yā? Nguéé cuuvi nī. ³⁵ Naati ndaá nguuvī chí 'cuūví sá ní 'āā ntéé sa ndúúcu yā, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ ca'diínúⁿ yā nguuvī miiⁿ.

³⁶ Caⁿa ntúūⁿ Jesús chí yā 'iiⁿyāⁿ táámá ejemplo chí 'tεε nguεε daama: Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéé 'caaca yā 'áámá 'taaⁿ tiinūⁿ ngai chí nguéé 'āā naaⁿnu yā chí n'dyaatá yā 'áámá catecaí yā ndicūū caati tiinūⁿ

ngai miiⁿ ní cū'teeⁿ tínnūⁿ ndiicúú. Ní ndi-icúú miiⁿ nguéeⁿ n'daacā dinááⁿ diiⁿ naachi nn'dyaatá ndúúcū chi ngai miiⁿ. ³⁷ Tiicá ntúúⁿ mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ ca'nuúⁿ yā vino ngai chεeti bolsa dííⁿmáⁿ 'iiti chi ndi-icúú tan'dúúcā chi diiⁿ 'iiⁿyāⁿ ndiicúú ti vino ngai miiⁿ ní chó'ōo yaadi yeⁿ'ē ní diiⁿ chi 'cáāncuūⁿ yííⁿmáⁿ ndiicúú. Ní vino miiⁿ ní cūngéē ndíí yííⁿmáⁿ miiⁿ tuuvií. ³⁸ Cáāvā chuū ca'nuúⁿ yā vino ngai miiⁿ chεeti bolsa dííⁿmáⁿ ngai ní nduu 'uuvi ní n'daacā canee yeⁿ'ē. ³⁹ Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí ngi'i yā vino ndiicúú neⁿ'é yā cu'u yā vino ngai cuayiivi caati ngaⁿ'a yā chí vino chí ndiicúú chííⁿ chí n'dai nguéeⁿ ti vino ngai.

6

Discípulos yeⁿ'e Jesús sta'á yā trigo nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel (Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Áámá nguuvi sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel, Jesús cho'ó yā ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā 'áámá campo naachi véé trigo. Discípulos yeⁿ'e yā ní sta'á yā trigo ní chíi yā tíiⁿ ndúúcū ta'á yā ní che'e yā trigo. ² Tuu'mi ní n'duuví fariseos caⁿ'a yā chíi yā discípulos yeⁿ'e Jesús: ¿De'ē cúúví chí ndís'tií diíⁿ nī cosas chí nguéeⁿ canee chí diiⁿ nī ti contra yeⁿ'e ley yeⁿ'e nguuvi chí cánéé chí ntaavi'tuunúúⁿ?

³ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: ¿Áá nguéeⁿ n'geē ndís'tií na libro yeⁿ'é Ndyuūs tan'duucā chí diiⁿ rey David ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí snéé ndúúcu yā taachi cuūcu yā?

⁴ David sndáa yā yaacū ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí snéé ndúúcu yā ní David sta'a yā pan chí canéé nátaí yeⁿ'e Ndyuūs ní che'e yā ní ca'á yā chí che'e 'iiⁿyāⁿ chí snéé ndúúcu yā. David miiⁿ nguéeⁿ canee chí che'e yā pan ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí snéé ndúúcu yā ti dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ canee chí che'e yā pan miiⁿ.

⁵ Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ní Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs ní 'úú ngií ngaⁿ'á ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ.

Jesús diiⁿ chí nduuvā yeⁿ'e saⁿ'ā chí ndíí chεεchi ta'ā sa (Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Táámá nguuvi sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel, Jesús miiⁿ ní ndaa yā na yaacū sinagoga ní chí'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. Mííⁿ canee 'áámá saⁿ'ā chí ntí'i ta'a sa ta cuaacú sa. ⁷ Maestros yeⁿ'e ley ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos ngeenu yā Jesús miiⁿ caati neⁿ'e yā n'diichi yā nduuti chí idiiⁿ Jesús chí nduuva yeⁿ'e sa nguuvi chí intaavi'tuunúúⁿ yā, ní 'tíicā cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ⁸ Naati Jesús miiⁿ déenu yā yeⁿ'e chí nadicádiinuⁿ 'iiⁿyāⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'a chí ntí'i 'áámá ta'ā sa: Díi saⁿ'ā, nducueeⁿ dí ní cuééndii dí náávtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní cuééndii sa náávtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Úú intiinguuneéⁿ ndís'tií. ¿De'ē chí cuuvi diiⁿ yú nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ? ¿Áá diiⁿ yú cosas chí n'daacā o cosas chí nguéeⁿ n'daacā? ¿Áá n'daacā chí nanguaⁿ'āi yú vida yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ o 'caaⁿ'nuⁿ yú 'iiⁿyāⁿ?

¹⁰ Jesús ch'iinu yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí snéé yā cuaaⁿ 'diitú yā ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā: N'doo dí ta'ā dí. Saⁿ'ā miiⁿ ní n'doo ta'ā sa ní ta'ā sa miiⁿ 'āa nduuvā yeⁿ'e sa. ¹¹ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'duuví taaⁿ n'dai yā ní yaa'vi yā ví'i: ¿Dé'ε diiⁿ yú chí cuuvi tun'daa yú nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús miiⁿ?

Jesús ndεεve yā ndu'u chí ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā (Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Nguuvi s'eeⁿ Jesús cueⁿ'e yā 'áámá yíicū chí caaⁿ'maⁿngua'á yā ní Jesús miiⁿ ní núúⁿmáⁿ yaaⁿ caⁿ'angua'á yā. ¹³ Ní taachí chidεεve Jesús yaa'vi yā discípulos yeⁿ'e yā ní ndεεve yā ndiichúúví 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ discípulos s'uuⁿ ní caⁿ'a yā chí ndiichúúví 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí apóstoles. ¹⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'túúcā nguuvi yā: Simón chí nguuvi ntúuⁿ yā Pedro; ndúúcū Andrés chí 'dínū Simón Pedro miiⁿ, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Felipe, ndúúcū Bartolomé, ¹⁵ ndúúcū Mateo, ndúúcū Tomás, ndúúcū Jacobo chí saⁿ'a daiya Alfeo, ndúúcū Simón chí nguuvi sa Zelote, ¹⁶ ndúúcū Judas chí 'dínū Jacobo ndúúcū Judas Iscariote chí cuayiivi chí'i sá du'ū chí Jesús miiⁿ chí cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā yā.

*Jesús chi'cuéⁿ yā 'yaaⁿ tááví 'iín'yāⁿ
(Mt. 4.23-25)*

17 Jesús nangua'ái yā yeⁿe yiicū miiⁿ ndúúcu apóstoles yeⁿe yā ní ndúúcu n'deē n'dái discipulos yeⁿe yā ní cuéⁿe yā 'áamá yá'āa chi yúúduu. Ní canee ntúūⁿ nduucú yā n'deē n'dái 'iín'yāⁿ yeⁿe yá'āa Judea ndúúcu yāⁿ Jerusalén ní yeⁿe yáⁿ s'eeⁿ 'diituu nuūⁿnī'yá'ā ní yeⁿe yá'āa Tiro ndúúcu yá'āa Sidón. 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ ní 'āā ndāa yā chi 'caandiveéⁿ yā yeⁿe chi ngi'cueeⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'iín'yāⁿ chi ngiíta yā neⁿe yā chi Jesús diiⁿ chi nduūvā yeⁿe yā. 18 Ní 'iín'yāⁿ chi snée yā ndúúcu espíritu yeⁿe yááⁿnguiinūⁿ ní Jesús diiⁿ yā chi nacan'dāa yeⁿe 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'εenuu chi yeⁿe 'iín'yāⁿ s'eeⁿ. Ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ nduuvā yeⁿe yā. 19 Ní nducyáácá 'iín'yāⁿ chi ngiíta neⁿe yā tuu'vi yā Jesús miiⁿ ti véé cá poder yeⁿe yā chi diiⁿ yā chi nanduūvā yeⁿe yā.

*Yeⁿe vaadi yeenú ndúúcu yeⁿe chi nguéeⁿ
vaadi yeenú
(Mt. 5.1-12)*

20 Tuu'mi ní Jesús n'diichí yā discipulos yeⁿe yā ní caⁿa yā chi yā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ: Dé'ε chúúca n'dai ndís'tiī chi nguéeⁿ dé'ε véé yeⁿe ní ti yeⁿe ndís'tiī cuuvi naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuví.

21 Dé'ε chúúca n'dai ndís'tiī chi 'cueeⁿ cá ní libro yeⁿe Ndyuūs chi n'daācā ca canee staava yeⁿe ní. Dé'ε chúúca n'dai ndís'tiī chi maaⁿ ní nngεεcu ní nanááⁿ Ndyuūs ti neⁿe diiⁿ ní nducuéⁿe chi cuaacu ti Ndyuūs ya'āi 'iínú yā ndís'tiī.

22 Dé'ε chúúca n'dai ndís'tiī taachi 'iín'yāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūu nguéeⁿ cuuvi snaaⁿ yā ndís'tiī ní taachi 'iín'yāⁿ s'eeⁿ cuví yā yeⁿe ndís'tiī. Ní cunncaā diiⁿ yā ndúúcu ndís'tiī. Ní 'āā ntéeⁿ neⁿe yā 'caandiveéⁿ yā chi duuchí ní. Caaⁿ'máⁿ yā chi nguéeⁿ n'daaca ndís'tiī cucáāvā 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiyá Ndyuūs. 23 Ndís'tiī canée chí yeenú n'dai ní ní nguuví miiⁿ cuuvi yeenú n'dai ca ní caati Ndyuūs téé yā chi cuuvi yeⁿe ní dendu'ū chi ch'εεte n'dai taachi ndaa ní na va'ai chεeti nguuví. Ti ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tiicá ntúūⁿ idiíⁿ 'iín'yāⁿ cosas chi nguéeⁿ n'daācā ndúúcu 'iín'yāⁿ profetas chi candεε yā nduudu yeⁿe Ndyuūs.

24 Dé'ε chúúca ndaachiⁿ yeⁿe ndís'tiī chí véé cá yeⁿe ní caati 'āā yeenú ní yeⁿe nducuéⁿe yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūu.

25 Dé'ε chúúca ndaachiⁿ yeⁿe ndís'tiī chí nadacadíinuⁿ ní chí n'daācā canee ní nanááⁿ Dendyuūs ní nguéeⁿ n'giindiveéⁿ ní nduudu yeⁿe Ndyuūs ti cuayiivi naachi neⁿe ní 'caandiveéⁿ ní ní nguéeⁿ cuuvi 'caandiveéⁿ ní. Dé'ε chúúca ndaachiⁿ yeⁿe ndís'tiī chí maaⁿ ní n'gíiⁿnyuⁿ ní ti cuayiivi ní cuεεcú ní ti ndaāchí ní.

26 Dé'ε chúúca ndaachiⁿ yeⁿe ndís'tiī taachi nducyaaca 'iín'yāⁿ caaⁿ'maⁿ n'daācā yeⁿe ní. Caati ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā ngaⁿ'a 'iín'yāⁿ yeⁿe 'iín'yāⁿ profetas chí falso yā ní nguéeⁿ profetas yeⁿe Ndyuūs, ní nguéeⁿ candεε yā nduudu yeⁿe Ndyuūs.

*Dineⁿe yú 'iín'yāⁿ chí taaⁿ yā nduucú yú
(Mt. 5.38-48; 7.12)*

27 'Úú, Jesús, ní ngaⁿ'á ngi ndís'tiī chí n'giindiveéⁿ ní nduudu chí ngaⁿ'á: Dinéⁿe ntúūⁿ ní 'iín'yāⁿ 'áará chí taāⁿ yā yeⁿe ní. Ní diiⁿ n'daacá ní ntúūⁿ ndúúcu 'iín'yāⁿ 'áará chí nguéeⁿ neⁿe yā ndís'tiī. 28 Di'viicú ní 'iín'yāⁿ 'áará chí caⁿ'a cunncaā yā ndúúcu ní. Ní caaⁿ'maⁿnguaⁿ a ní caavā 'iín'yāⁿ 'áará chí nguéeⁿ n'daacā diiⁿ yā ndúúcu ní. 29 Nduuti chí 'áamá 'iín'yāⁿ duuchineeⁿ yā yeⁿe ní ní n'geⁿe yā 'áamá tiicuaa náaⁿ ní, 'cuúⁿ ní chí diiⁿ yā táamá vmnéⁿ'ēe nduuti chí neⁿe yā. 'Iín'yāⁿ chí diví yā cotón yeⁿe ní, ca'ā ntúūⁿ ní catecai ní. 30 'Āā du'ú nūuⁿ 'iín'yāⁿ chí caaca yā cosa yeⁿe ní caavā necesidades yeⁿe yā, ca'á ní. 'Iín'yāⁿ chí cuta'á yā chí yeⁿe ní, 'āā ntéeⁿ nguεεcunée ní ndaaca ní. 31 Tan'dúúca chí ndís'tiī neⁿe ní chí tanáⁿ'ā saⁿ'ā miiⁿ n'daacā diiⁿ sa nduucú ní, 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ ndís'tiī ndúúcu saⁿ'ā s'eeⁿ.

32 Ndúúti chí ndís'tiī dinéⁿe ní 'iín'yāⁿ chí neⁿe ndís'tiī, ¿dé'ε chí n'daacā idiíⁿ ní? Caati 'iín'yāⁿ chí nguéeⁿ n'daācā, 'tiicá ntúūⁿ idiíⁿ yā. 33 Ndúúti chí ndís'tiī n'daacā idiíⁿ ní ndúúcu 'iín'yāⁿ chí din'daācā nduucú ní, ¿dé'ε chí n'daacā idiíⁿ ní? Caati 'iín'yāⁿ chí nguéeⁿ n'daacā, 'tiicá ntúūⁿ idiíⁿ yā. 34 'Tiicá ntúūⁿ, nduuti chí diiⁿ ní prestar chiⁿ chí yeⁿe ní 'iín'yāⁿ ní cunee ngiínú ní chí 'iín'yāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā tee yā chiⁿ chí yeⁿe ní, ¿dé'ε cuuvi chí 'iín'yāⁿ téé yā gracias ndís'tiī? 'Tiicá ntúūⁿ idiíⁿ 'iín'yāⁿ chí nguεε n'daācā.

³⁵ Ndís'tiī dineⁿé nī 'iīn'yāⁿ s'eenⁿ chi taánⁿ yā yeⁿe nī. 'Tíicā din'daacá nī ndúú^{cū} 'iīn'yāⁿ chi nguéeⁿ ngii n'diichí yā ndís'tiī. Díiⁿ nī prestar cosa chi yeⁿé nī ní nguéeⁿ de'ē vεε nadacadiinuⁿ cá nī yeⁿé. Ní Ndyuūs téé yā ndís'tiī cosas chi dendu'ū chi ch'εεte ca yeⁿé yā taachi caⁿa nī na va'ai ch'εeti ngu- uvi ní cuuví ndís'tiī daiyá Dendyuūs chi ch'εεte taavi ca. 'Tíicā Ndyuūs téé yā cosas chí n'daaca 'iīn'yāⁿ chi cunnkáā chi nguéeⁿ caaⁿmán yā: N'dii Ndyuūs gracias. ³⁶ 'Tiicá ntúūⁿ yá'ai 'iīnú nī cááva 'iīn'yāⁿ tan'dúú^{cā} Chiidá nī Ndyuūs ya'ái 'iīnú yā ndís'tiī.

Nguée caaⁿmaⁿ nī nuuⁿndī yeⁿe mar 'áamá 'iīn'yāⁿ (Mt. 7.1-5)

³⁷ Nguée caaⁿmán nī nuuⁿndī yeⁿé 'iīn'yāⁿ ní Ndyuūs ní nguéeⁿ caaⁿmaⁿ ntúūⁿ yā yeⁿé nī. Nguée díiⁿ nī condenar 'iīn'yāⁿ ní Ndyuūs nguéeⁿ díiⁿ yā condenar ndís'tiī. Nadich'εεcú nī nuuⁿndī yeⁿe 'iīn'yāⁿ ní Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndī yeⁿe nī. ³⁸ Ca'á n'daacá nī 'iīn'yāⁿ chi véé necesi- dades yeⁿé yā ní 'íicú Ndyuūs téé yā ndís'tiī ní dicaadi n'dááca yā chi cúúnú chiichi ndíi tuunu cungéē na morral yeⁿé nī, caati Ndyuūs dicaadí yā ndís'tiī ndúú^{cū} maaⁿ caadi chí dicaadí nī.

³⁹ Jesús ngii yā 'iīn'yāⁿ s'eenⁿ 'áamá ejemplo yeⁿe 'áamá nduudu chi 'téé nguεε daama. ¿'Áá cúúví díiⁿ 'áamá chi ngueenááⁿ candēē táámá chi ngueenááⁿ? ¿'Áá nguεε cun'dáá nūuⁿ nduu 'uuví yā na yiivi yáⁿāa? ⁴⁰ 'Áámá discípulo miiⁿ ní nguéeⁿ ch'εεte cá yā nguéeⁿ ti maestro yeⁿe yā. 'Áā du'ú nūuⁿ chí neⁿe cuuvi Maestro, canee chí 'cuiinu 'cueenⁿ yā din'daaca yā ní cuuví yā tan'dúú^{cā} mae- stro yeⁿe yā.

⁴¹ Táácā cuuví chi maaⁿ nch'εεté nūuⁿ n'gíinu nī nuuⁿndī chi díiⁿ tanáⁿā 'iīn'yāⁿ ní nguéeⁿ inaaⁿ nī nuuⁿndī ch'εεte chi díiⁿ nī. ⁴² Nguée n'daacā chi caaⁿmán nī 'iīn'yāⁿ yeⁿe chi díiⁿ yā chi nguéeⁿ n'daacā nduuti chi ndís'tiī díiⁿ nī cosas chi nguεε n'daacā. N'daacā ca chi ndaacadaamí nī yeⁿé nuuⁿndī chi díiⁿ nī ní 'íicú cu- uvi caaⁿmán nī yeⁿe 'iīn'yāⁿ chi canée chí din'daacá yā.

'Áámá yáⁿá ní ngiⁿ'i cucáávā n'gui'i yeⁿé (Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ N'gui'i yeⁿe yáⁿá chi n'dai, n'daacā chi cuuví n'gui'i yeⁿé ní yáⁿá chi nguéeⁿ n'dai ní nguéeⁿ n'daacā n'gui'i yeⁿé. Naati yáⁿá chi nguéeⁿ n'daacā nguéeⁿ cuuvi n'gui'i chí n'daacā yeⁿé. ⁴⁴ 'Tíicā ti tuunu tuunu ca yáⁿá n'giⁿ'i n'gui'i yeⁿé. Nguée n'giichi yā yaaⁿ chí 'cuūndī n'guídīi yaaⁿ nguuví yeⁿé, ndíi nguéeⁿ ndúú tuūⁿmá yā uvas yeⁿé díiⁿ yu nduuti yaaⁿ. ⁴⁵ 'Tiicá ntúūⁿ saⁿā chí n'dai idiiⁿ sa dendu'ū chí n'daacā chi nada- cadíinuⁿ sa na staava yeⁿé sa chí n'daacā. Saⁿā chí cunnkáā idiiⁿ sa tanducuénⁿ chí nadacadíinuⁿ sa na staava yeⁿé sa caati staava yeⁿé sa nguéeⁿ n'daaca. Nduudu chí ngaⁿā sa ngiica yeⁿe chi ndiituu na staava yeⁿé sa.

Yeⁿé ndúú 'uūví cimientos yeⁿé nduu 'uuví va'āi (Mt. 7.24-27)

⁴⁶ Caⁿa ntúūⁿ Jesús: ¿De'ε cúúví chí ndís'tiī ngaⁿā nī ngiiⁿ nī 'úú: N'diī, Señor yeⁿé, n'diī, Señor yeⁿé, ní nguéeⁿ 'caandiveénⁿ nī chí ngaⁿā? ⁴⁷ 'Úú cuuví ndís'tiī, du'ū 'iīn'yāⁿ chí chíi nanaáⁿ ní n'giindiveénⁿ ndu- udu yeⁿé ní n'daacā idiīⁿ yā tan'dúú^{cā} chí ngaⁿā, ⁴⁸ 'iīn'yāⁿ miiⁿ tan'dúú^{cā} 'áámá saⁿā chí din'dái sa vaacu sá. Chiinú yáanūuⁿ n'daaca sá ní s'nūūⁿ sa cimientos yeⁿé vmnaaⁿ 'áámá yáává. Ní taachi chíi ya 'áámá cuuvi naⁿā ní chíi ta yíicú ní díitūu n'dái cheⁿé nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní nuūⁿnīⁿ miiⁿ nguéeⁿ cuuvi díiⁿ dī'núⁿu va'āi miiⁿ ti n'daacā candúūu na yáává miiⁿ. ⁴⁹ Naati 'iīn'yāⁿ chi nguéeⁿ ch'iindiveénⁿ yā nduudu yeⁿé ní nguéeⁿ idiīⁿ yā tan'dúú^{cā} chí ngaⁿā 'iīn'yāⁿ miiⁿ tan'dúú^{cā} 'áámá saⁿā chí din'dái sa vaacu sa na yaⁿā ndúútīi ní nguéeⁿ ndúú^{cū} cimientos. Ní díitūu n'dai cheⁿé nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní va'āi miiⁿ maaⁿnch'εεté nūuⁿ chindεεve ní cunnkáā ntuūvīi va'āi miiⁿ.

7

Jesús idiīⁿ yā chi nduuvā yeⁿe 'áámá mozo yeⁿe capitán romano (Mt. 8.5-13)

¹ Taachí Jesús ch'íinú ngi'cueenⁿ yā 'iīn'yāⁿ, tuu'mi ní cueⁿé yā na yaāⁿ Capernaum. ² Ná yáāⁿ miiⁿ ya canée 'áámá saⁿā capitán

romano yen'e soldados. Ní na vaacu capitán miiⁿ cánée 'áámá saⁿā mozo chi idiⁿ mandado yen'e sa. Néené neⁿe sa mozo yen'e sa ní nééné ya'āi 'iinⁿ sa ti mozo ní neené ya'āi ngíitā sa. 'Āā cháā 'cuūvī sa. ³ Taachi capitán miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ diíⁿ yā vaadī n'giinu, capitán miiⁿ dicho'o sa n'dúúví 'iiⁿyāⁿ Israel chi caaⁿmaⁿ ntiⁿnyúⁿ yā na yaacū yen'e 'iiⁿyāⁿ Israel chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ di'cuítu yā Jesús miiⁿ chi caⁿa yā na vaacu sa ní diíⁿ yā chi nduūvā yen'e mozo yen'e sa. ⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cueⁿe yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní di'cuítu yā Jesús, ní caⁿa yā chií yā 'iiⁿyāⁿ: N'dií Jesús, 'caandiveeⁿ nī caati capitán yen'e 'nū ní neené n'dai yā chi diíⁿ nī chí nduūvā yen'e mozo yen'e yā. ⁵ Caati capitán romano miiⁿ ní idinén'e yā 'iiⁿyāⁿ yen'e yú chi yen'e ndaata Israel, ní din'dái yā yáacū sinagoga yen'e yú.

⁶ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ cueⁿe yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní taachi 'āā cháā ndaa niⁿnuúⁿ yā ná va'ai yen'e sa, capitán miiⁿ dicho'o sa n'duuvī amigos yen'e sa chi caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā Jesús miiⁿ: N'dií, Señor, nguéeⁿ tuuviⁿnuúⁿ nī ti 'úú nguéeⁿ neené n'dai 'úú chi cundaa nī chεeti va'ai yen'é. ⁷ Maaⁿ ní deenú chi mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ ní neené n'dai chi cuuvi ndaa nanááⁿ nī. Damaaⁿ chi caaⁿmaⁿ ntiⁿnyuⁿ núúⁿ nī ní nduūvā yen'e mozo chi diíⁿ mandado yen'é. ⁸ 'Āā dε'ε nuūⁿ chi caaⁿmaⁿ ntiⁿnyúⁿ nī yen'e tuu'mi ní cuuvī chó'ōo. 'Tiicá ntúūⁿ 'úú ní véeⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiⁿnyúⁿ yā yen'é. 'Úú ní capitán ní ngaⁿa ntiⁿnyúⁿ yen'e soldados chi canee maaⁿ poder yen'é. Ngaⁿá ngíi 'áámá sa: Cunaⁿa di, ní inaⁿa sa. Ní ngaⁿá ngíi taama sa: Cuchí di, ní chií sa. Ní ngaⁿá ngíi mozo chi diíⁿ mandado yen'é: Diíⁿ di ntiⁿnyúⁿ cūū, ní diíⁿ sa.

⁹ Ní taachi Jesús ch'iindiveeⁿ yā nduudu yen'e sa chi ngaⁿa amigos yen'e capitán miiⁿ chéⁿé yiinu yā yen'e capitán. Ní nguεcundí yā n'diichi yā 'iiⁿyāⁿ chi snée yā cuaaⁿ daami yā ní caⁿa yā. 'Úú ní ngaⁿá ngíi ndís'ti: 'Úú nguéeⁿ indaacá mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ yen'e ndaata Israel chi i'teenú n'dai cá yā Ndyuūs tan'dúúca capitán miiⁿ.

¹⁰ Taachi ndaa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ va'ai chi capitán miiⁿ dichó'o sa, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ n'diichi

yā chí mozo miiⁿ chi nééné ngíita sa ní 'āā nduuvá yen'e sa.

Jesús nadanduuchi yā daiya 'áámá n'daata nguá'āa chi 'āā tiná'ā sa

¹¹ Cuayiivi, Jesús miiⁿ chen'e yā na yāāⁿ Naín ndúúcu discípulos yen'e yā ndúúcu 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ chi cueⁿe ndúúcu yā. Ní chúū chií. ¹² Taachi Jesús ndaa yā niⁿnuúⁿ ná cheendi va'āi yen'e yaāⁿ miiⁿ, n'diichi yā chí ndεε 'iiⁿyāⁿ 'áámá caja tiná'ā canuún yúúni chí cueⁿe yā cuεechi yā. Tiná'ā miiⁿ 'áámá n'dyá'ā sa yen'e chεεcú sá. Ní n'daata miiⁿ ní n'daataá ngua'a yā. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ miiⁿ snee yā ndúúcu yā. ¹³ Taachi Jesús n'diichi yā n'daataá miiⁿ, néené ya'ai 'iinú yā n'daataá ní caⁿa yā chií yā n'daataá miiⁿ: Nguéeⁿ cuεεcú di.

¹⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cueⁿe ndaa yā ní tuu'ví yā caja yen'e tina'ā. Ní 'iiⁿyāⁿ chí ndεε yā caja miiⁿ ch'εεtindii yā. Ní Jesús caⁿa yā: Saⁿā 'dííⁿ 'úú yaa'ví dii, nducueeⁿ di.

¹⁵ Tuu'mi ní 'nuūⁿndi saⁿā 'dííⁿ chí n'dií ní tucá'a sa ndeē sa. Ní Jesús miiⁿ ní nca'á yā saⁿa 'dííⁿ chεεcu sa. ¹⁶ Nducyaaca 'iiⁿyāⁿ di'va'á yā yen'e chí n'diichi yā ní caⁿa yā: Dε'ε chúúca ch'εεte Ndyuūs. Ní caⁿa yā chí 'áámá profeta ch'εεte ndaa yā nguaaⁿ nús'uu chí Ndyuūs dicho'ó yā caati ya'ai 'iinú yā yen'e s'uuúⁿ chí nación yen'é yā.

¹⁷ 'Tiicā ngaⁿa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yen'e Jesús miiⁿ. Ní caⁿa yā chuū núúⁿmáⁿ na yán'āa Judea ndúúcu nuuⁿmáⁿ yāāⁿ cuaaⁿ 'diituú.

Juan chi ngeédínuūⁿnīⁿ dichó'o yā nduu 'uuvi 'iiⁿyāⁿ nanááⁿ Jesús (Mt. 11.2-19)

¹⁸ Discípulos yen'e Juan chi ngeédínuūⁿnīⁿ caⁿa yā chií yā Juan miiⁿ yen'é tanducueⁿe dendu'ū chí diíⁿ Jesús. Tuu'mi Juan miiⁿ yaa'vi yā 'uuvi discípulos yen'e yā nanááⁿ yā. ¹⁹ Ní dichó'o yā discípulos s'eeⁿ chí ntiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ chuū: ¿'Áá n'dií Cristo chí cánée chí ndaa o 'āā cūnee ngíínú 'nū taama yā? ²⁰ Discípulos yen'e Juan miiⁿ cueⁿe yā ní ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chií yā Jesús: N'dií Señor, Juan chí ngeédínuūⁿnīⁿ dichó'o yā nús'uu chí ntíngúúneeⁿ 'nū n'dií: ¿'Áá n'dií chí

canée chí ndaā o 'āā cūnee ngínú 'nū taama yā?

²¹ Tiempo miiⁿ Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē ca'ai chi ndí yā ní yeⁿ'e ca'ai chi véé espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūⁿ ndúúcu yā. 'Tiicá ntúūⁿ diíⁿ yā chi snaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ.

²² Tuu'mi Jesús nán'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e nduu 'uuví discipulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī, cunaⁿ'a nī ní cuuvi nī Juan miiⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi n'diichi nī ndúúcu chi n'giindiveéⁿ nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ ní inaaⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée ngii ngíicá yā ní ngiica yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí ndíí ca'ai chí lepra chi in'duuti yuūtē yeⁿ'é yā ní nduuva yeⁿ'é yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi chεεtúū ní n'giindiveéⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí ní nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tinán[']ā, ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ndaachí snee yā 'úú ní ngaⁿ'á nanáaⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, nduudu ngai chí yeⁿ'ē chí nanguaⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ. ²³ Dε'ē chúúca n'dai 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée cunncáa ch'eenú yā 'úú ndúúcu nduudu yeⁿ'é.

²⁴ Taachi cueⁿ'e discipulos yeⁿ'e Juan chi dicho'o Juan miiⁿ, tuu'mi ní Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ chi snee yā ndúúcu yā yeⁿ'e Juan chi ngεεdínūⁿnīⁿ miiⁿ: ¿Dε'ε cheⁿ'e nī n'diichi nī na yán[']āa cuuⁿmaⁿ naachi nguée ch'εεtinée 'iiⁿ'yāⁿ? ¿'Áá 'áámá ndúú chí idin'núⁿ'u 'yúúné? Nguεε 'tíicā.

²⁵ ¿Du'ú cheⁿ'e nī n'diichi nī tuu'mi? ¿'Áá 'aama saⁿ'ā chi canúⁿ sa catecai n'dai sa? Deenu nī chi 'iiⁿ'yāⁿ chi n'daācā catecai yā nguée n'geenu yā ngii ní snée yā na va'ai yeⁿ'ē rey. ²⁶ ¿Du'ú cheⁿ'é nī n'diichi nī tuu'mi? ¿'Áá 'áámá profeta chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs? 'Úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí 'tíicā. Cheⁿ'é nī n'diichi nī 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ch'εεte ca yā nguée ti tanán[']ā profetas. ²⁷ Chuū canée nguūⁿ yeⁿ'e Juan miiⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vm-naaⁿ:

Cun'diichi nī. 'Úú ní dicho'ó 'áámá saⁿ'ā chí caaⁿ'maⁿ sā nduudu cuaacu yeⁿ'é nanáaⁿ dii. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní 'cu-undiyaáⁿ sa yúúní cáávā dii.

²⁸ 'Úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí nguaaⁿ nducyaaca saⁿ'ā chí ch'iindiyaāⁿ sa na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguée táámá saⁿ'ā chí ch'εεte ca sa ti 'āā Juan miiⁿ chí chεεdínūⁿnīⁿ

sa. Naati 'iiⁿ'yāⁿ chí ndiicuúⁿ ca yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní ch'εεte cá yā nguée ti Juan miiⁿ.

²⁹ Neené n'dai 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guεε yeⁿ'ē yán[']āa ch'iindiveéⁿ yā nduudu chí ngaⁿ'a Jesús. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí'téenu yā nduudu yeⁿ'e Juan miiⁿ ní diíⁿ yā tan'duucā Ndyuūs neⁿ'e yā. Ní Juan miiⁿ chεεdínūⁿnīⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁰ Naati 'iiⁿ'yāⁿ fariseos miiⁿ ndúúcu maestros yeⁿ'e ley, 'iiⁿ'yāⁿ s'een nguée neⁿ'e yā Juan ndíí nguée s'téenu yā nduudu yeⁿ'e Juan miiⁿ. Ní nguée chεεdínūⁿnīⁿ yā. ³¹ Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ: ¿Dε'ε cuuví nadidaamá ndúucu tan'dúúca 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū maan? ¿Dε'ε tan'duucá yā? ³² 'Iiⁿ'yāⁿ s'een tan'dúúca saⁿ'ā ngaiyāá chí n'gεεte sa niiⁿ'vεε ní duūchī sa ndúúcu vi'i ní n'gai sa compañeros yeⁿ'e sa. Ní ngaⁿ'á sa ngii sa vi'i: Tiiví 'nū flauta cáávā baile ní nguée nde'ei nī. Ngiita 'nū canciones chí ndaachií ní nguée chεεcu nī. ³³ Ní ndaā Juan chí ngεεdínūⁿnīⁿ chí 'aama 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée cheⁿ'e yā pan ní nguée chí'i yā vino ní ndís'tiī ní ngaⁿ'a nī yeⁿ'e yā: Juan miiⁿ ní cánée yā ndúúcu espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūⁿ. ³⁴ 'Úú ní ndaá, 'úú Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs 'úú. Ní nge'é ní ngi'í ní ndís'tiī ngaⁿ'a nī yeⁿ'e 'úú: 'Cuiⁿ'díichí nī, 'iiⁿ'yāⁿ chí n'deē nge'é yā ní yaāⁿ n'dái ngi'í taaví yā vino. Ní ngaⁿ'a ntuúⁿ nī chí 'úú 'áámá amigo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guεε yeⁿ'e yán[']āa ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí diíⁿ nuuⁿndi. ³⁵ Caati nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ deenu yā chí vaadī deenu miiⁿ ní yeⁿ'e Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ch'iⁿ'í yā vaadī deenu miiⁿ cáávā dendu'ū chí n'daācā chí diíⁿ yā ti yeⁿ'e Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús cueⁿ'e yā na vaacu Simón chí saⁿ'ā fariseo

³⁶ 'Áámá saⁿ'ā fariseo di'cuítu sa Jesús chí ché'é yā ná váácu sá. Tuu'mi ní Jesús sndaa yā ná va'ai yeⁿ'e saⁿ'ā fariseo miiⁿ ní ch'iindi yā na mesa ndúúcu sa. ³⁷ Tuu'mi ní 'áámá n'daataá chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e ta chí canee tá yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ, taachí chicádínūⁿ tá chí Jesús miiⁿ canée yā na va'ái yeⁿ'e saⁿ'ā fariseo ní vεε yā na mesa, n'daataá míⁿ ndaa ta ní ndée ta 'áámá caja yeⁿ'e aceite perfume. ³⁸ N'daataa míⁿ chínti'ya

tá na ca'a Jesús ní ngɛɛcu tá. Ní ndúúcu nuū'nīn nduutináa tá naa'nu tá ca'a yā ní nadidɛɛvɛ tá ca'a yā ndúúcu yuūdū tīn tá. Ní 'nee'cheendi ta ca'a yā ní chiī tá aceite perfume ca'a yā. ³⁹ Taachí sán'a fariseo miiⁿ n'dííchi sa chi diiⁿ n'daataá miiⁿ, tuu'mi nadicadínnuūⁿ sa ní ca'n'a sa nguáán maāⁿ sa 'tíicā: Ndúútí chi sán'a 'cūū profeta sa, tuu'mi ní deēnū sa du'ū n'daātaa 'cūū chi ituu'vī tá sa'n'a ti vée nuu'ndi ye'n'e tá. ⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ca'n'a yā chiī yā sa'n'a fariseo miiⁿ: Dii, Simón, vée de'ē chi cuuví dii. Simón miiⁿ ní nguecúta'n'a sa ní ca'n'a sa: Maestro, caan'maⁿ nī.

⁴¹ Jesús ca'n'a yā ejemplo 'cūū: 'Uūvī 'ii'n'yāⁿ can'díicu yā ye'n'e 'áamá sa'n'a. 'Áamá yā ní can'díicu yā nyu'u ciento caadi, taama yā ní 'uūvī ngɛɛcu ndiichi caadi. ⁴² Naati 'ii'n'yāⁿ s'een ní nguée tuūmī miiⁿ ye'n'e yā chí nadií'vɛ yā. 'Āā ntée ndaaca yā tuūmī. Sán'a chí chinnee miiⁿ ní nadach'ɛɛcú sa ye'n'e ndúú 'uuvi sa. Maaⁿ ní cuuvi di 'úú, ¿cheē cá sa'n'a s'een ne'n'e cá yā 'ii'n'yāⁿ miiⁿ?

⁴³ Simón miiⁿ nan'guecúta'n'a yā: 'Úú inadacádiinúúⁿ chi diné'n'e ca yā sa'n'a chí n'deē ca can'díicu miiⁿ. Jesús nan'guaacúta'n'a yā: N'daācā inadacádiinúuⁿ di.

⁴⁴ Tuu'mi ní nguɛɛcundī Jesús naachi canée n'daataá miiⁿ ní ca'n'a yā chiī yā Simón: ¿'Áá ínaaⁿ di chi diiⁿ n'daātaa 'cūū? 'Úú indaá na vaacu di ní nguée tee di nuū'nīn chi naa'nú ca'á tan'dúúcā costumbre ye'n'e yú naati n'daātaa 'cūū ní cheendáa tá nuū'nīn nduutináa tá ca'á ní nadidɛɛvɛ tá ca'á ndúúcu yuūdū tīn ta. ⁴⁵ Taachí ndaá ní nguée 'nee'cheendi di 'úú tan'dúúcā costumbre ye'n'e yú naati n'daātaa 'cūū 'áamá i'nee'cheendi tá ca'á, ndíi taachi sndaá. ⁴⁶ Ndíi nguée ndúú cheendáa di aceite perfume tīn tan'dúúcā costumbre ye'n'e yú naati n'daātaa 'cūū cheendaa tá aceite perfume na ca'á chi diiⁿ tá honrar 'úú. ⁴⁷ Chuū ngan'á ngíi, dii Simón; ti tanducué'n'e nuu'ndi chi n'deē n'dái ye'n'e tá nadach'ɛɛcú ye'n'e tá caati neené ne'n'e ta 'úú, ní diiⁿ tá 'túúcā cáávā chi nadach'ɛɛcú ye'n'e tá. Ní 'ii'n'yāⁿ chí duū'vī ne'n'e yā 'úú ní duū'vī nadich'ɛɛcú ye'n'e yā.

⁴⁸ Tuu'mi Jesús ca'n'a yā chiī yā tán'a: Díi n'daataá 'úú nadich'ɛɛcú nuu'ndi ye'n'e di.

⁴⁹ 'Ii'n'yāⁿ chí vɛɛtɛ yā na mesa miiⁿ tucá'a yā ca'n'a yā chiī yā vī'i: ¿Du'u sán'a chuū chí nadicadínnuūⁿ sa chí cuuvi nadich'ɛɛcu sa nuu'ndi ye'n'e 'ii'n'yāⁿ?

⁵⁰ Tuu'mi Jesús miiⁿ ca'n'a yā chiī yā n'daataá miiⁿ: Cáávā chí i'téenu di 'úú, ndiiⁿ chí nanguán'ai di. Maaⁿ ní cuna'n'a di ndúúcu vaadi 'diíiⁿ.

8

N'daataa s'een chí chinnee yā Jesús

¹ Cuayiivi miiⁿ, ní che'n'e Jesús nuu'mán yáāⁿ ngɛɛtɛ ndúúcu nuu'mán yáāⁿ 'líiⁿ ní ngan'a yā nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs ye'n'e naachí Ndyuūs ngan'a ntii'nyúⁿ yā. Ní ndu'u ndiichúúví apóstoles ye'n'e Jesús miiⁿ cue'n'e yā ndúúcu yā. ² 'Tiicá ntúūⁿ n'duuví n'daataá chí Jesús diíⁿ yā chí nanduūvā ye'n'e ca'ai ye'n'e yā ní chí diíⁿ yā chí nacan'dāá espíritu ye'n'e yáá'n'guinūuⁿ ye'n'e nán'a n'daataa s'een. Ní nguaaⁿ n'daataa s'een canee María ye'n'e yáāⁿ Magdala. N'daata miiⁿ ní Jesús diíⁿ yā chí nán'dāá ndɛɛchɛ espíritu ye'n'e yáá'n'guinūuⁿ ye'n'e ta. ³ Cue'n'e ntúūⁿ Juana chí n'daataa ye'n'e sa'n'a chí nguuví Chuza chí ngan'a ntii'nyuⁿ sá ye'n'e cosas ye'n'e rey Herodes, ndúúcu tán'a Susana, ndúúcu 'yaaⁿ n'dái ca n'daataá chí ca'a tá tuumī ye'n'e tá ní cuaī tá 'āā de'ē nūuⁿ chí ne'n'e Jesús.

'Áamá ejemplo chí nguuví parábola chí ye'n'e 'áamá sa'n'a chí ngīnū sa ndaata

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Taachí nduuvidaama 'yaaⁿ n'dái 'ii'n'yāⁿ chí chiica yā ye'n'e 'yaaⁿ n'dai yáāⁿ tuu'mi ní ndaa yā nanáán Jesús. Ní Jesús yaa'vi yā 'ii'n'yāⁿ s'een ndúúcu 'áamá ejemplo tan'dúúcā 'áamá dendu'ū chí vée i'n'yéé'ndi 'cūū. Ní ca'n'a yā 'tíicā: ⁵ 'Áamá sa'n'a chí cuūnū ndaata miiⁿ cuén'e sa cuūnū sa. Taachí chiīnū sa 'áamá duutu ndaata chiya 'diitúú cyúúní ní ch'iinca'a 'ii'n'yāⁿ ní 'yaada ní che'e tī. ⁶ Duutu ndaata ní chiya naachí vée n'dee n'dái tuūu. Taachí can'dāā, ní tī i'nguée ya'ai ye'n'e. ⁷ Duutu ndaata ní chiya nguaaⁿ yááⁿ. Yááⁿ miiⁿ chí dáámá ch'iita ndúúcu yaatá ní di'vaáchí ye'n'e vī'i. ⁸ Nán'a

duutu ndaata ní chiiya na yáⁿāa n'dáacā ní taachí can'daā n'deee n'dái cosecha chii yeⁿē. Ní yeⁿē 'áamá ndaata ní chii 'aama ciento ndaata yeⁿē. Taachí Jesús caⁿ'a yā nduudú 'cūū, yuūdū n'dái caⁿ'a yā, ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī chí v'ée veéⁿ nī, ní 'caandiveéⁿ nī.

Jesús caⁿ'a yā yeⁿ'e chí neⁿ'ē caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ

(Mt. 13.10-23; Mr. 4.10-20)

⁹ Tuu'mi ní discípulos yeⁿ'e Jesús caⁿ'a yā chii yā Jesús: ¿Dé'ē néⁿ'ē caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū?

¹⁰ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī ní maaⁿ ní cuuvi déenu nī chí cánuuⁿ n'de'ei yeⁿ'e Ndyuūs naachi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā naati 'úú ní ngaⁿ'á ndúú^{cū} nduudu chí 'tēē nguēē dáámá. Ní taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ yā nguēē cuuvi snaaⁿ n'daaca yā, ní taachí 'caandiveeⁿ yā nguēē tuumicadínuuⁿ yā yeⁿ'ē.

¹¹ Chuū chí neⁿ'e caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ. Ndaata miiⁿ ní chíⁿ chí tan'dúú^{cā} nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. ¹² Duutu ndaata chí chiiya ná 'diitū cyúúⁿí, chíⁿ chí tan'dúú^{cā} nduudu cuaacu yeⁿ'ē Ndyuūs chí 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiveeⁿ yā. Daacá nūⁿ ndaa yááⁿ'nguiniuuⁿ miiⁿ ní diví sa nduudu miiⁿ na staava yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ti nguēē cuuvi cu'téenu yā ní nguēē ndúú cuuvi nnguaⁿ'ai yā. ¹³ Ndaata chí chiiya nguaaⁿ tuūⁿ chí nguēē dii'yu yeⁿ'ē ní tan'dúú^{cā} nduudu cuaacu yeⁿ'ē Ndyuūs chí 'iiⁿ'yāⁿ n'giindiveeⁿ yā ní yeenú taavi yā. Cánée yā tan'dúú^{cā} 'áamá milpa chí nguēē v'ée dii'yu yeⁿ'ē. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'áamá tiempo nūⁿ i'téenu yā ní taachí ndaa nguuví chí chíⁿnyúⁿnéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yā chí 'cuináaⁿ yā cáávā nduudu miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diví yā nduudu miiⁿ na staava yeⁿ'e yā. ¹⁴ Dúútú ndaata chí chiiya nguaaⁿ yááⁿ tan'dúú^{cā} nduudu cuaacu yeⁿ'ē Ndyuūs chí 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiveeⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ damááⁿ nadacadiinúⁿ yā yeⁿ'e vaadī 'cuiica ndúú^{cū} dendu'ū chí idi'vaachí yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúú^{cū} dendu'ū chí vicio yeⁿ'e yā. Nducuéⁿ'ē di'vaachi nduudu miiⁿ ní diiⁿ chí nguēē dichíⁿ'v'e nduudu miiⁿ na vida 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁵ Duutu ndaata chí chiiya na yáⁿāa n'dáacā chíⁿ chí tan'dúú^{cā} nduudu cuaacu yeⁿ'ē Ndyuūs chí 'iiⁿ'yāⁿ

ch'iindiveeⁿ yā ní din'daacá yā ndúú^{cū} 'viich'etíⁿūⁿ. Ní i'téenu yā nduudu miiⁿ na staava yeⁿ'ē yā. Ní chíⁿ'í yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā nduudu cuaacu miiⁿ.

'Áamá ejemplo yeⁿ'e 'áamá lámpara
(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Ní Jesús chí cueeⁿ yā 'túú^{cā}: 'Áamá 'iiⁿ'yāⁿ nguēē ngi'í yā 'áamá lámpara ní cu'nuuⁿ yā maaⁿ 'áamá 'cuééⁿ o cu'nuúⁿ yā maaⁿ 'áamá cama ti cu'nuúⁿ yā na 'áamá mesa ní 'iiⁿ'yāⁿ chí cundáa yā ní snaaⁿ yā. ¹⁷ 'Tiicá ntúūⁿ, nducuéⁿ'ē chí nguēē deenu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e chí cunúúⁿ n'de'ei nguēē cunee chí nguēē snaaⁿ yā. Ní nguēē chí cunúúⁿ n'de'ei chí nguēē cadínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē.

¹⁸ 'Caandiveeⁿ n'daacá nī cáávā chí cuuvi deenu nī ti 'iiⁿ'yāⁿ chí v'ée yeⁿ'e yā ní Ndyuūs ca'a cá yā ní n'deē cá cuuvi yeⁿ'e yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nguēē yeⁿ'e yā 'áará chí dúúⁿ'ví nūⁿ chí nadacadiinúⁿ yā chí v'ée yeⁿ'e yā, chuū ní Ndyuūs diví yā yeⁿ'e yā.

Chεεcu Jesús miiⁿ ndúú^{cū} 'dínu yā chí ndāa yā

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Tuu'mi ní 'dínu Jesús ndúú^{cū} chεεcú yā neⁿ'e yā ndaá yā nanááⁿ Jesús naati nguēē cuuvi ndaa yā caati neenē 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ snée yā miiⁿ. ²⁰ Ní 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā: N'diī Jesús, chεεcú nī ndúú^{cū} 'dínu nī snée yā cuaaⁿ chuva'āi ní neⁿ'e yā snaaⁿ yā n'diī.

²¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'ee: 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'ē Ndyuūs ní i'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí chεεcú ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'diinú.

Jesús chin'neen 'diíⁿ yā 'yúúné ndúú^{cū} nuūⁿnī'yáⁿ'ā

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Chuū chí. 'Áamá nguuví Jesús miiⁿ sndaa yā na 'áamá barco ndúú^{cū} discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cho'o yú táámá 'dítuú nuūⁿnī'yáⁿ'ā. Ní cueⁿ'e yā. ²³ Taachí chiica yā na barco miiⁿ, Jesús miiⁿ ní cyaadu yā. Chéenū 'aama 'yúúné taaⁿ ní diiⁿ chí chindaā nuūⁿnīⁿ chεεti barco miiⁿ ti barco miiⁿ neⁿ'e 'cuēēchi nguááⁿ nuūⁿnīⁿ. Ní discípulos 'va'a yā. ²⁴ Tuu'mi ní discípulos s'eeⁿ ndaa yā naachi

canéé Jesús miiⁿ ní nadin'duuchí yā 'iiⁿyāⁿ ní caⁿ'a yā: N'dii Maestro, n'dii Maestro, 'cuεεchi yú nguááⁿ nuūⁿnīⁿ. Taachi Jesús miiⁿ nduuchi yā, tuu'mi ní caⁿ'a yā chí cūnéé 'diiⁿ 'yúúné miiⁿ ndúúcu nūⁿnīⁿ, ní canéé 'diiⁿ. Tuu'mi ní 'āā ntéé chéenu 'yúúné miiⁿ ní canéé 'diiⁿ ní n'daacā cueⁿ'e yā ndúúcu barco miiⁿ. ²⁵ Jesús ní caⁿ'a yā: ¿De'ε cúúvī chi nguée cu'téenu cá nī? Discípulos ní 'va'a n'daí yā ní cheⁿ'e yiinú yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā ví'i: ¿Du'u sán'a 'cūú chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē 'yúúné ndúúcu nuūⁿnīⁿ ní n'giindiveéⁿ yeⁿ'ē sa?

Jesús diiⁿ yā chi nanduūva 'áamá saⁿ'ā yeⁿ'ē yáⁿ'āa Gadara chí canéé sá ndúúcu espíritus yeⁿ'ē yááⁿ'nguiniūⁿ

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā cueⁿ'e yā na yán'āa Gadara. Yán'āa miiⁿ ní canee 'diituú nuūⁿnīⁿ'yán'ā Galilea. ²⁷ Taachí Jesús nacan'dáa yā na barco miiⁿ ní ndaa yā na yán'āa, ndaa niiⁿnuúⁿ Jesús miiⁿ 'áamá saⁿ'ā yeⁿ'e yán'āa miiⁿ. 'Āā 'naaⁿ tiempo canéé sá ndúúcu espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ. Nguée catecai sa ndí nguée ndúú canúúⁿ rá sá va'āi ti na yiivi yááⁿ cānuuⁿ sa. Ní ndaa sa ní ndaāca sa Jesús miiⁿ. ²⁸ Ní taachi sán'a 'cūú n'díchi sa Jesús miiⁿ chiintiiⁿ'ya sá nanáaⁿ yā ní 'caī yiicú sa: N'dii Jesús, Daiya Ndyuūs chí ch'εεte n'dai poder yeⁿ'e nī, ¿de'ē diiⁿ nī nduucú? 'Úú di'cuiitú n'dii chí nguée diiⁿ nī chí diiⁿ sufrir.

²⁹ 'Túúcā caⁿ'a sa ti Jesús caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chí nan'daā espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ yeⁿ'e sán'ā miiⁿ. 'Āā néené 'naaⁿ tiempo chí espíritus ichéé ndúúcu saⁿ'ā miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní ngaā chiichí yā saⁿ'ā miiⁿ ndúúcu cadenas naati ch'iica sá cadenas ní espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ candéε sa saⁿ'ā naachi nguée 'iiⁿyāⁿ. ³⁰ Tuu'mi ní Jesús tiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ: ¿Dé'ε nguuvi di? Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a sa: Legión nguūví. 'Tíicā ngaⁿ'a 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'ē sa ti neené 'yaaⁿ espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ canee ndúúcu sa. ³¹ Ní espíritus idi'cuítú Jesús chí nguée dichó'o yā na abismo chí canéé cuaaⁿ maaⁿ yán'āa. ³² Ní niiⁿnuúⁿ ná snée yā néené n'deē cuuchí vεε tī 'cuεeti miiⁿ chí in'nuúⁿ ti chí

ché'e ti. Ní espíritus di'cuítú Jesús miiⁿ chí ca'á yā lugar chí cundáa chεēti cuuchí s'eeⁿ. Jesús miiⁿ ní 'cuúⁿ yā. ³³ Tuu'mi ní espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ nan'dáa na cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ ní sndaā na cuerpo yeⁿ'e cuuchi s'eeⁿ. Ní 'iiti s'eeⁿ ní chéenu tī na yiivi yaavā yeⁿ'e yiicú miiⁿ ní chingée nuúⁿ tī nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní ch'íi nuúⁿ tī nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

³⁴ 'Iiⁿyāⁿ chí idiⁿ cuidado cuuchí s'eeⁿ taachí n'diichí yā chuū, cueⁿ'é yā ngéenu yā ní cuuvi yā 'iiⁿyāⁿ na yáāⁿ ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí snée na 'cuεeti nducuén'ē chí chiī. ³⁵ 'Iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní cheⁿ'e yā n'diichi yā chí chí. Ndaā yā nanáaⁿ Jesús miiⁿ ní n'diichí yā saⁿ'a chí nacan'daā espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní véé sa na ca'a Jesús. Canúúⁿ sá catecai sa ní 'āā n'daāca idiⁿ sa. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní dii'yá yā chí. ³⁶ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí n'diichí yā nducuén'ē chí chó'ōo caⁿ'a yā 'iiⁿyāⁿ chí caama ndaa yā táácā espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ nan'dáa na cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ. ³⁷ Tuu'mi ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yán'āa Gadara di'cuítú yā Jesús chí cuεvíi yā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ti neené 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús ndaa yā barco miiⁿ. ³⁸ Ní saⁿ'ā chí nān'daa espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ di'cuítú sa Jesús miiⁿ chí cundáa sa na barco miiⁿ ndúúcu yā. Jesús yaa'vi yā saⁿ'a miiⁿ ní caⁿ'a yā: ³⁹ Cunaⁿ'ā di ná vaacu di ní caaⁿ'maⁿ di cuuvi di 'iiⁿyāⁿ dendu'ū chí ch'εεte n'dai chí Ndyuūs diiⁿ yā ndúúcu di. Saⁿ'ā miiⁿ ní cunaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chí sa 'iiⁿyāⁿ núúⁿmaⁿ na yáāⁿ dendu'ū chí ch'εεte n'dai chí Jesús diiⁿ yā ndúúcu sa.

Yeⁿ'e daiya Jairo chí ngítā ní yeⁿ'e n'daataá chí tuu'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Taachí Jesús cueⁿ'e yā cho'o yā táámá 'diituú nuūⁿnīⁿ'yán'ā, ní ndaa yā yáāⁿ miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ 'cuúⁿ yā Jesús ndúúcu vaadi yeenú ti n'dee n'daí 'iiⁿyāⁿ ní snee ngiinu yā Jesús miiⁿ. ⁴¹ Miiⁿ cánée 'aama saⁿ'a chí nguuvi sa Jairo. Saⁿ'a miiⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē yaacū sinagoga ní ndaa sa nanáaⁿ Jesús ní chiintiiⁿ'ya sa na ca'a Jesús miiⁿ. Ní di'cuítú sa 'iiⁿyāⁿ chí cundáa yā na vaacū sa, ⁴² caati 'áamá n'dyán'ā daiya sa 'āā 'náaⁿ tá tan'duu ndiichúúví nduūyū tá 'āā cháá

'cuuvi tá. Taachí cuen'e Jesús miiⁿ neen^e n'dee^e 'iiⁿyāⁿ cuen'e yā ndúúcu yā ní ndii tuunúúⁿ ngēnūⁿ chiichi yā.

⁴³ Nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cané^e 'áámá n'daataá chí 'āā ndiichúúví ndúuyū canee tá ndúúcu 'áámá ca'āi chí ngé^e yuuúⁿ yeⁿe cuerpo yeⁿe ta. 'Āā diiⁿ tá gastaⁿ ndúúcu médicos tanducuén^e chí vεε yeⁿe tá. Mar 'áámá médico nguéeⁿ ngii diyicú yā táⁿā miiⁿ. ⁴⁴ Ndaā niiⁿnuⁿ tá cuaaⁿ daami Jesús ní tuūⁿvi tá naachi n'dεε tií yeⁿe catecai Jesús miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ cané^e naaⁿ chí ingé^e yuuúⁿ yeⁿe cuerpo yeⁿe tá.

⁴⁵ Tuu'mí ní Jesús miiⁿ caⁿa yā: ¿Du'u tuūⁿvi 'úú? Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ ní caⁿa yā: Nguεε 'úú. Pedro miiⁿ ní caⁿa sa: N'dii Maestro, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní i'nuuⁿ chiichi yā n'dii ní táácá chí ngan^a nī: ¿Du'ú tuūⁿvi 'úú?

⁴⁶ Jesús caⁿa yā: Véé du'ū chí tuūⁿvi 'úú. 'Úú ní deenú chí ndúúcu poder yeⁿe nduūvā yeⁿe 'áámá 'iiⁿyāⁿ.

⁴⁷ Taachi n'daata miiⁿ tuumicádiinuⁿ tá chí Jesús deenú yā in'duuví n'dai tá ní ndaā tá nanááⁿ Jesús miiⁿ ní chiintiiⁿ yā ta nanááⁿ yā. Ní caⁿa cuaacu tá nanááⁿ nducyáácá 'iiⁿyāⁿ de'ē cáávā chí tuūⁿvi tá catecai Jesús. Ní hora miiⁿ nūuⁿ chí tuuⁿvi ta nduūvā yeⁿe tá. ⁴⁸ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā: Díí, daiyá, cáávā chí i'teenú di 'úú, ní nduūvā yeⁿe di. Maaⁿ ní cunaⁿa di na vaacu di ndúúcu vaadī 'diíⁿ.

⁴⁹ Ní taachi Jesús ngan^a yā chuū ndaā 'áámá san^a yeⁿe na vaacu san^a chí ngan^a ntiinyuⁿ yeⁿe yaācū sinagoga. Ndaā sa nanááⁿ Jairo ní caⁿa sa: 'Āā ch'iī daiya di. 'Āā nté^e yaaⁿvi di Maestro.

⁵⁰ Jesús miiⁿ ch'iindiveeⁿ yā nduudu 'cūū ní caⁿa yā: Nguéeⁿ 'va'ā di. Cu'téenu di 'úú ní nanduūchi ta yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

⁵¹ Tuu'mí ní Jesús sndaⁿ yā na vaacu Jairo. Nguéeⁿ 'cuuⁿ yā chí nducyaaca 'iiⁿyāⁿ sndaⁿ yā ndúúcu yā cuaaⁿ chεeti va'āi miiⁿ, dámaāⁿ Pedro ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, ndúúcu chεecu n'daata 'lííⁿ, ndúúcu chiida tá. ⁵² Nducyaaca yā cuaaⁿ chuva'āi ch'εetinée yā ní ngεecu yā ní n'gai yā ti ya'ái yā caavā tá. Ní Jesús caⁿa yā: Nguéeⁿ cuεecu nī. Nguéeⁿ n'dii tá ti cyaadu tá.

⁵³ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní taachi n'giindiveeⁿ yā nduudu yeⁿe Jesús miiⁿ ch'íiⁿnyuⁿneen^e yā

yeⁿe Jesús miiⁿ ti 'āā deenú yā chí 'āā n'dii tá. ⁵⁴ Tuu'mí ní Jesús ndaa yā cuaaⁿ chεeti va'āi ní sta'á yā ta'ā tá ní caⁿa yuudú yā: Dii, ta'dííⁿ, nducueeⁿ di.

⁵⁵ Hora miiⁿ nūuⁿ espíritu yeⁿe ta'dííⁿ miiⁿ nnguεcunée ndúúcu ta. Tuu'mí nūuⁿ nducueⁿ tá. Jesús caⁿa ntiinyúⁿ yā chí ca'á yā chí che'e tá. ⁵⁶ Chiida tá ndúúcu chεecu tá neen^e ngen^e yiinu yā ní Jesús caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ cuuví nī chí nnduuchi tá yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

9

Jesús dichó'o yā ndu'u ndiichúúví discipulos yeⁿe yā

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Jesús yaaⁿvi yā ndu'u ndiichúúví discipulos yeⁿe yā ní ca'a yā poder. Ní caⁿa yā chí tun'dáa yā espíritus yeⁿe yáán'nguiniūⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ní diíⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ngítā. ² Ní Jesús dichó'o yā discipulos chí caaⁿmaⁿ yā nduudu n'dai yeⁿe naachi Ndyuūs ngan^a ntiinyúⁿ yā ní diíⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ngítā. ³ Ní caⁿa yā chí yā discipulos yeⁿe yā: Ndís'tiī nguéeⁿ de'ē vεε candée nī cuaaⁿ cyúúⁿ. Nguéeⁿ ndúú in'daacuú, ndíí nguéeⁿ ndúú morral, ndíí nguéeⁿ ndúú pan ra, ndíí nguéeⁿ ndúú tuūmī ra, ndíí nguéeⁿ nduu candée nī 'uūvī catecai. ⁴ Ní 'āā tií nūuⁿ va'ai naachi ndaa nī 'cuεetinée nī miiⁿ ní ndíí taachi ndaa nī ndíí taachi nan'dáa nī yeⁿe yaāⁿ miiⁿ. ⁵ Ní naachi ndaa nī 'áámá yáāⁿ ní 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ 'cuaáⁿ yā ndís'tiī, tuu'mí ní nan'dáa nī yeⁿe yáāⁿ miiⁿ ní n'dáádi nī yaācā yeⁿe ca'a nī. Chuū ní 'áámá señal chí 'cuuⁿmíⁿ nī chí nguéeⁿ n'daacā idiíⁿ yā ti contra yeⁿe nī.

⁶ Discipulos ican'dáa yā ní chen^e yā nuuⁿmán cuaaⁿ yáāⁿ s'eeⁿ ní nduu cuaáⁿ ní ngan^a yā nduudu ngai yeⁿe Ndyuūs, nduudu chí nanguan^aāi 'iiⁿyāⁿ. Ní diíⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ngítā.

Rey Herodes nguéeⁿ s'teenⁿ yā yeⁿe Jesús
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ch'iindiveeⁿ rey Herodes tanducuén^e chí Jesús miiⁿ idiíⁿ yā ní 'āā ntεε déenu yā de'ē nadicadíinuⁿ yā. Ní véé 'uūvī vandiicadíinuⁿ yā caati náⁿā 'iiⁿyāⁿ ní ngan^a yā chí Jesús chí Juan miiⁿ chí nduuchi yā yeⁿe

nguaaⁿ tinánⁿā. ⁸ Nánⁿa yā ní ngaⁿa yā chi profeta Elías miiⁿ ní 'āā che'enaánⁿ yā. Nánⁿa yā ní ngaⁿa yā chi 'áámá profeta chí n'díi yā ndíi yeⁿe tiempo chí 'āā 'naaⁿ nandúúchi yā yeⁿe nguaaⁿ tinánⁿā. ⁹ Ní rey Herodes miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Úú caⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ chi 'chiitá daandu saⁿ'ā chi Juan chi cheédínuūⁿnī sa. ¿Dú'ū chi saⁿ'ā miiⁿ chi ch'iindiveén tandu- cuénⁿe yeⁿe sa? 'Úú neⁿ'é cadiinúúⁿ ní neⁿ'é snaán sáⁿa 'cūū.

Jesús ca'a yā che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Taachi discípulos ndaá yā naachí ca- nee Jesús, tuu'mi ní caⁿ'a yā Jesús tandu- cuénⁿe chi diiⁿ yā. Cuayiivi ní Jesús cuenⁿ'é yā ndúúcū discípulos yeⁿe yā níⁿnuúⁿ na yāāⁿ Betsaida ní cuenⁿ'é yā cueti yeⁿe yāāⁿ miiⁿya. ¹¹ Taachí 'iiⁿ'yāⁿ cadínuuⁿ yā yeⁿe Jesús miiⁿ, cuenⁿ'é yā n'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní Jesús 'cuuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní caⁿ'a yā chi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een yeⁿe naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiita yā.

¹² Taachí chi chiinū, ndu'u chi ndiichúúvī yā ndaá yā nanáánⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chi yā Jesús: Yaa'vi nī 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí caⁿ'a yā cuaaⁿ yāāⁿ s'een, ní cuaaⁿ yāāⁿ 'líiⁿ naachi snéé 'iiⁿ'yāⁿ ní véé naachi 'cuetinée yā ní ndaaca yā chí che'e yā, ti nguée de'ē véé naachi snée yū.

¹³ Jesús caⁿ'a yā chi yā discípulos: Ndís'tiī ní ca'a nī chi che'e yā. Discípulos ní caⁿ'a yā: 'Āā ntéé n'deēe yeⁿ'é 'nū véé ti táa nyuⁿ'u nūⁿ pan ndúúcū 'uūvī 'yaācā. Nguée cuuvi diiⁿ 'nū cuái 'nū chi che'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'tíi.

¹⁴ Miiⁿ ní snéé taandu nyuⁿ'u mil saⁿ'ā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'á yā chi yā discípulos yeⁿe yā: Caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí 'cuēté yā 'uūvī ngeecu ndiichí yā 'aama 'áámá cuaaⁿ.

¹⁵ 'Tíicā diiⁿ discípulos ní ch'etē nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'een. ¹⁶ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ sta'á yā ndu'u nyuⁿ'u pan ndúúcū nduu 'uuvī 'yaācā. Ní 'iicu n'diichí yā nanguuvi ní ca'á yā gracias Dendyuūs cáāvā pan ndúúcū 'yaācā miiⁿ. Cuayiivi ní Jesús n'deé yā pan ndúúcū 'yaācā ní ca'a yā discípulos yeⁿe yā. Ch'iinu ní discípulos ca'a ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een chi che'e yā. ¹⁷ Che'e

nducyaaca yā ní chiituú 'iiⁿ'yāⁿ. Cuayiivi ní discípulos nan'gaánⁿ yā chí ningaavā ní chiituú tá ndiichuuvī 'cuētē chí ningaāvā.

Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā cuaacu sa chi Jesús miiⁿ chi Cristo yā

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ 'Áámá nguuvī taachí Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā canée yā 'aama lado ní ngaⁿ'āngua'á yā, tuu'mi ní Jesús itiingu- unéeⁿ yā discípulos: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ?

¹⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ s'een ní n'guēcútaⁿ'a yā: Nánⁿa yā ní ngaⁿ'a yā chí diiⁿ Juan chi cheédínuūⁿnī sa diiⁿ. Nánⁿa yā ní ngaⁿ'a yā chí diiⁿ ní profeta Elías diiⁿ; ní nánⁿa yā ní ngaⁿ'a ntuúnⁿ yā chí diiⁿ ní 'aama profeta chí 'āā 'naaⁿ tiempo chí n'dii ní nduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tinaⁿ'ā.

²⁰ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī, tuu'mi, ¿du'ū 'úú ngaⁿ'a nī? Tuu'mi ní Simón Pedro nan'guēcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: N'dii chí Cristo yeⁿ'é Ndyuūs.

²¹ Jesús chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een chi nguée cu- uvi yā chuū mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'é chí taācā 'cuūvi yā

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²² Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā: Cánée chí 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiyá Ndyuūs n'deēe n'dái 'cuenú cuuvi ní 'íicú saⁿ'ā ndiicū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yaācū ndúúcū chi- iduú n'geete chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndúúcū maestros yeⁿe ley ní nguée neⁿ'e yā snaaⁿ yā 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs. Ní canée chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú. Ní 'úú nduuchí yeⁿ'é nguaaⁿ tinánⁿā ndii 'cuínú 'iīnū nguuvī.

²³ Cuayiivi ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ: Ndúútí chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ neⁿ'e yā caⁿ'a yā nduucú, canée chí cu'néeⁿ maánⁿ yā tanducuénⁿe dendu'ū chí véé yeⁿe yā, ní nguuvī nguuvī cuta'á yā cruz yeⁿe yā chí tan'dúúcā chí 'cueenu taaví yā cuuvi cucáāvā 'úú ní caⁿ'a yā nduūcú. ²⁴ Caati nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e cá yā nadan- guán'ai yā vida yeⁿ'e maaⁿ yā na iⁿ'yeendí 'cūū dindaí yā táámá vida yeⁿ'e yā nanáánⁿ Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿ'e yā cucáāvā 'úú ndaāca yā táámá vida yeⁿ'é yā nanáánⁿ Ndyuūs. ²⁵ ¿De'ē dichí'vē saⁿ'ā ndúúti chí diiⁿ sa ganar ndu- cuénⁿe chí véé na iⁿ'yeendí 'cūū ní diiⁿ sa chí

dindaí sa vida cuen'e daānⁿmaⁿ chi táámá vida yeⁿe yā ní idituuví sa maān vida yeⁿe sa? ²⁶ Ní 'iⁿyāⁿ chi cuuvi 'cuinaāⁿ yā yeⁿe 'úú nanáāⁿ 'iⁿyāⁿ ndúú^{cū} nduudu yeⁿe tuu'mi ní 'úú chi Saⁿ'a chi Daiya Dendyuūs cuuví 'cuinaāⁿ yeⁿe 'iⁿyāⁿ 'cūū taachi 'úú ndaá taama vmnéⁿēe tan'dúú^{cā} Rey ndúú^{cū} poder yeⁿe Chiidá ndúú^{cū} poder yeⁿe maāⁿ ní ndúú^{cū} ángeles. ²⁷ 'Úú ngaⁿ'a cuaacú ndúú^{cū} ndís'tiī, chi vee náⁿ'a nī chi snee nī 'muuⁿ chi nguée 'cuūvi nī taanduvée ndíí snaaⁿ nī yeⁿe naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús n'daaⁿ yā cuerpo yeⁿe maāⁿ yā
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Ch'íinú níⁿnínⁿ nguuví chí Jesús caⁿ'a yā nduudu 'cūū, Jesús cuen'e yā ndúú^{cū} Pedro, ndúú^{cū} Juan ndúú^{cū} Jacobo ní chee yā na yīcū chí caaⁿ'maⁿngua^{'á} yā. ²⁹ Ní taachi Jesús ngaⁿ'angua^{'á} yā, n'dááⁿ naaⁿ yā ní catecai yā nduuví cuéē ní ngii n'gai. ³⁰ Ní tuu'mí nūⁿ che'enaāⁿ na 'uuví saⁿ'ā ndúú^{cū} Jesús. Saⁿ'ā s'eeⁿ chiiⁿ Moisés ndúú^{cū} profeta Elías chí 'āā 'naaⁿ tiempo chí n'díi yā. ³¹ Nduu 'iinú yā ní na chideēve chí ngíi n'gai yeⁿe va'ai cheeti nguuví snée yā. Ní ngaⁿ'a yā yeⁿe chí 'cuūvi Jesús ní 'cueenu taaví yā na yāāⁿ Jerusalén. ³² N'dáá rá chí cyaadu Pedro ndúú^{cū} Juan ndúú^{cū} Jacobo nadacueēⁿ yā ní n'diichi yā chí ngíi n'gai naaⁿ Jesús ndúú^{cū} saⁿ'ā s'eeⁿ chí canee ndúú^{cū} yā. ³³ Ní taachí Elías ndúú^{cū} Moisés chivíi yā yeⁿe Jesús ní 'āā cuéé caⁿ'a yā, tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: N'díi Maestro, de'ε chúú^{cā} n'daācā yeⁿe yú chí 'cuētinée yú 'muuⁿ. Ní din'dái 'nū 'iinū va'ai n'gaiyāā; 'áámá yeⁿe nī, 'áámá yeⁿe Moisés, nī 'áámá yeⁿe Elías. Pedro miiⁿ ní nguée déénu yā de'ε chí ngaⁿ'a yā. ³⁴ Ní neⁿe chí ngaⁿ'a Pedro miiⁿ ndaā 'áámá meēⁿ ní sn'díi 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'va'a yā chí ndaa meēⁿ vmnaaⁿ yā. ³⁵ Tuu'mi ní ch'iindiveēⁿ yā 'áámá nduudu chí ngaⁿ'ā nguaaⁿ meēⁿ: Sáⁿ'a 'cūū ní Daiyá chí neⁿe taaví. Cu'neeⁿ veēⁿ nī nducueⁿē chí ngaⁿ'a sa.

³⁶ Ch'íinú ch'iindiveēⁿ yā nduūdū miiⁿ ní discípulos n'diichi yā chí Jesús miiⁿ canee yā dámaaⁿ yā nduucú yā. Ní discípulos ch'εtinee 'diīⁿ cheendí yā nguuví s'eeⁿ ní

nguée chíi yā mar 'áámá 'iⁿyāⁿ yeⁿe chí n'diichi yā.

Jesús diīⁿ yā chí nanduūvā yeⁿe 'áámá saⁿ'ā 'līⁿ yeⁿe espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Táámá nguuví cuayiiví, 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nangua^{'á} yā yeⁿe yīcū miiⁿ ní néené 'yaaⁿ 'iⁿyāⁿ can'dāa yā na yāāⁿ ní cuen'é yā chí ndaacá yā Jesús. ³⁸ Tuu'mi ní 'áámá saⁿ'ā chí canee ndúú^{cū} 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ 'cái sa: N'díi Maestro di'cuítūu n'díi chí snaaⁿ nī daiyá tí 'áámá n'dyāⁿ'ā daiyá. ³⁹ Tí 'áámá espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ ita'a saⁿ'ā ní ndáāca naāⁿ nn'gai sa ní 'cái diitú sa ní ican'daā yāⁿ cuaaⁿ cheendi sa ní n'deee n'dái tiempo chí néené taaⁿ idiiⁿ espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ ndúú^{cū} sa ní nguée ngii víi espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ yeⁿe sa. ⁴⁰ Ní 'āā diīⁿ 'cuítūu discípulos yeⁿe nī chí divíi yā espíritu miiⁿ yeⁿe daiyá naati nguée cuuvi diīⁿ yā.

⁴¹ Jesús nan'guεcútaⁿ'a yā: Ndís'tiī, 'iⁿyāⁿ chí nguée i'téenu nī ndíi nguée ndúú idiiⁿ n'daacá nī. ¿'Áá 'naaⁿ tiempo canee chí cuneé ndúú^{cū} ndis'tiī? ¿'Áá 'naaⁿ tiempo ní canee chí cucheé ndúú^{cū} ndis'tiī? Ní ngaⁿ'a yā ngii yā sáⁿ'ā miiⁿ: Cuchíi di nanaāⁿ ndúú^{cū} daiya di.

⁴² Taachí saⁿ'ā 'diīⁿ miiⁿ ndaa niiⁿnuúⁿ sá nanáāⁿ Jesús miiⁿ, espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ miiⁿ chindeēve saⁿ'ā 'diīⁿ miiⁿ ní ch'εcundāa saⁿ'ā. Ní Jesús yaa'vinéeⁿ yā espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ chí divíi yeⁿe saⁿ'a 'diīⁿ miiⁿ, ní nanduūvā yeⁿe sa. Tuu'mi ní Jesús nca^{'á} yā saⁿ'ā 'diīⁿ miiⁿ chiida sa. ⁴³ Nducyáácá 'iⁿyāⁿ ngeⁿe yiinu yā yeⁿe poder yeⁿe Dendyuūs chí ch'εte n'dai. Ní taachi nducyaaca yā cheⁿe yiinu yā yeⁿe tanducueⁿē chí diīⁿ Jesús miiⁿ, Jesús caⁿ'a yā.

Jesús caⁿ'a yā táámá cuuvi yeⁿe chí 'cuuvi yā

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

⁴⁴ Ní chíi yā discípulos yeⁿe yā: 'Caandi-veēⁿ nī n'daācā yeⁿe tanducueⁿē nduudu chí caaⁿ'máⁿ ní nguée cuuvi naāⁿ nī yeⁿe. 'Úú Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs 'úú ní 'iⁿyāⁿ canee chí naca'a yā 'úú ta'a 'iⁿyāⁿ.

⁴⁵ Discípulos ní nguée tuumicádiinuuⁿ yā nduudu chí ngaⁿ'a Jesús. Canúúⁿ

n'de'ei nduudú 'cūū yen'e yā. Ní nguée túmícádiinuuⁿ yā. Ní 'va'á yā chi ntingu-
uneeⁿ yā Jesús dē'ē ne'e caaⁿmaⁿ nduudú
'cūū.

Nduudu yen'e du'ū chi ch'εεε ca
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Tuu'mi ní discípuos yen'e yā tucá'a yā
caⁿa yā ndúúcu vi'i: ¿Du'ū ca chi ch'εεε
ca nguaaⁿ s'uūúⁿ? ⁴⁷ Jesús tuumicadíinuuⁿ
yā táacā chi discípuos nadicádiinuuⁿ yā na
staava yen'e yā ní sta'á yā 'áámá saⁿā 'líiⁿ
ní s'neeⁿ yā saⁿā nanáaⁿ yā. ⁴⁸ Ní caⁿa yā
chii yā discípuos yen'e yā: 'Āā du'ú nūuⁿ
'iiⁿyāⁿ chi 'cuaaⁿ yā saⁿā 'líiⁿ 'cūū ndúúcu
chi duuchí 'cuaaⁿ yā 'úú. 'Āā du'ú nūuⁿ
'iiⁿyāⁿ chi 'cuaaⁿ yā 'úú 'cuaaⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chi
dichó'o yā 'úú. 'Iiⁿyāⁿ chí ndiicuⁿ ca yā
nguaaⁿ ndis'tií ní 'iiⁿyāⁿ 'cūū, ní ch'εεε ca
yā nguaaⁿ ndis'tií.

Tiⁿyāⁿ chi nguée contra yen'e yú ní snée yā
favor yen'e yú
(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Tuu'mi ní Juan caⁿa yā chii yā Jesús:
N'dií, Maestro, 'āā n'diichí 'nū 'áámá saⁿā
chi diví sa espíritus yen'e yāáⁿnguiniūuⁿ
yen'e 'iiⁿyāⁿ ndúúcu chi duuchí nī; ní nguée
cuúⁿ 'nū ti nguée canee sa ndúúcu yú.

⁵⁰ Jesús caⁿa yā chii yā Juan: 'Cuaaⁿ nī
chi diiⁿ sa 'túúcā; ti 'iiⁿyāⁿ chi nguée diiⁿ
yā contra yen'e s'uūúⁿ, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ snée yā
favor yen'e yú.

Jesús yaa'vineeⁿ yā 'uūvī discípuos yen'e yā

⁵¹ Taachi snuū ca'a nguuví miiⁿ chí Jesús
miiⁿ canée chí caⁿá yā na va'ai chεeti ngu-
uvi, Jesús 'āā deenú yā dē'ē chi diiⁿ yā ní
cuen'e yā ndúúcu valor na yāāⁿ Jerusalén.

⁵² Ní dicho'ó yā na 'úúví saⁿā vmnáaⁿ yen'e
yā. Saⁿā s'eeⁿ ní cuen'e sa ní sndaā sa na
'áámá yāāⁿ yen'e yāⁿāa Samaria chi in'nuuⁿ
sa nááchí 'cuεetinée yā. ⁵³ Ní 'iiⁿyāⁿ samar-
itanos nguée 'cuuⁿ yā Jesús miiⁿ ti chicadi-
inuuⁿ yā chí Jesús caⁿa yā yāāⁿ Jerusalén.

⁵⁴ Taachí discípuos yen'e yā n'giindiveén yā
chuū, Jacobo ndúúcu Juan caⁿa yā: N'dií,
Señor, ¿'áá ne'e nī chí caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ
yú chí cun'geēⁿ yaⁿā yen'e nanguuvi ní
di'cuinú yú 'iiⁿyāⁿ 'muuⁿ tan'dúúcu chí diiⁿ
profeta Elías miiⁿ tiempo chí chó'oo caati
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée ne'e yā 'cuaaⁿ yā s'uūúⁿ?

⁵⁵ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ yaa'vineeⁿ yā Ja-
cobo ndúúcu Juan ní caⁿa yā chii yā saⁿā
s'eeⁿ: Ndís'tií ní nguée tuumicadíinuuⁿ nī
dē'ē espíritu yen'e chí ngaⁿa nī. ⁵⁶ 'Úú,
ní Saⁿā chí Daiyá Ndyuūs. 'Úú ní nguée
cúchií chí dindaí vida yen'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
naati chí nadinguaⁿái vida yen'e 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ. Tuu'mi ní cho'ó yā yāāⁿ miiⁿ ní cuen'e
yā táámá yāāⁿ.

Yen'e 'iiⁿyāⁿ chí ne'e yā caⁿa yā ndúúcu
Jesús
(Mt. 8.19-22)

⁵⁷ Taachi snuū yā yúúni, 'áámá saⁿā ní
caⁿa sa chii sa Jesús miiⁿ: N'dií, Señor, caⁿá
nduucú nī 'āā tií nūuⁿ naachi caⁿa nī.

⁵⁸ Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā miiⁿ: 'Yu-
unéē nī véé yiivi yáává yen'e tī ní 'yaada
ní véé 'déeεε tī; naati 'úú, Saⁿā chí Daiya
Dendyuūs, nguée mar 'áámá cuaaⁿ naachi
cundiití tiíⁿ.

⁵⁹ Ní caⁿa yā chii yā 'áámá saⁿā: Cuchí
nī nduucú. Ní saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: N'dií
Señor, téε nī lugar 'úú ti caⁿá 'cuūchí chiidá
ní caⁿá yú.

⁶⁰ Jesús caⁿa yā: Cu'neeⁿ dí 'iiⁿyāⁿ chí
nguée i'téenu yā chí 'cuūchí yā tinaⁿā yen'e
yā ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí tan'dúúcu tinaⁿā miiⁿ,
'tiicá yā. Dii ní cuen'e di ní caaⁿmaⁿ di
nduudu yen'e Ndyuūs yen'e naachi Ndyuūs
ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

⁶¹ Tuu'mi ní táámá saⁿā caⁿa sa chii
sa Jesús miiⁿ: N'dií, Señor, 'úú ne'e caⁿá
nduucú nī naati téε nī lugar 'úú ti caⁿá
yaa'ví 'iiⁿyāⁿ chí snuū yā ndavaacú chí
caⁿá ndúúcu nī.

⁶² Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā miiⁿ: 'Āā
du'ú nūuⁿ saⁿā chí cuūndū tá'a sa na laatú
ní 'cuíinu sa cuaaⁿ dáámí sá, nguée dichí'vē
sa chí cuuvi sa caⁿa sa nduucú ní diiⁿ
sa ntiiⁿnyuⁿ yen'e naachi Ndyuūs ngaⁿa
ntiiⁿnyúⁿ yā.

10

Jesús dichó'o yā 'iīnū ngεεcu ndiichí
discípuos yen'e yā chí ngaⁿā nduudu cuaacu

¹ 'Cuinú chúū ní Jesús nandεεε yā
tá 'iīnū ngεεcu ndiichí discípuos yen'e yā
ní dichó'o yā cá'uūvī ca'uuví yā. Ní
cuen'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ yen'e Jesús cuaaⁿ
nducyáácá yāāⁿ ndúúcu nduu cuaaⁿ naachi
Jesús canée chí cáⁿa yā. ² Ní Jesús ngaⁿa

yā ngiī yā 'iīn'yān s'een: 'Cuaacu nínnnyún chi nééné n'deēe cosecha véé chi nééné n'deēe 'iīn'yān chi canéé chi 'caandiveen yā nduudu yen'é Ndyuūs naati sa'nā chi idiīn ntii'nyu'n nguée 'yaa'n sa. Cáávā chuū di'cuítu nī 'iiví Ndyuūs chí dichó'o yā 'iīn'yān chi caa'n'ma'n yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní nadacuée'n yā cosecha yen'é Ndyuūs. Cosecha mii'n ní tan'dúúcā 'iīn'yān chi cu'téenu yā Ndyuūs. ³ Ndís'tiī cue'n'e nī caati 'úú dicho'o ndís'tiī chi ndís'tiī ní ca'n'a nī tan'dúúcā 'iiti cuūchī ca'n'a tī nguāa'n lobos. ⁴ Nguée candée nī bolsa ndúúcū tuūmī, ndíi nguée nduu morral, ndíi nguée ndúú ndaacuú yen'e nī. Ní taachi diī'n nī saludar 'iīn'yān cuaa'n cyúúni, ní nguée cuuvi 'naa'n nī. ⁵ Ní tanducuén'e va'āi chi ndaā nī caa'n'mán nī vmnáā'n vmnaa'n'túúcā: Cuneé 'iīn'yān yen'e va'ái 'cūū ndúúcū vaadī 'diīn. ⁶ Ní nduuti chi 'iīn'yān ní ndiicúu'n yā na va'ai mii'n, tuu'mi ní vaadī 'diīn cunéé ndúúcu yā. Ní nduuti chi nguée véé 'iīn'yān ndiicúu'n na va'ai mii'n, vaadī 'diīn nguée cunéé ndúúcu yā. ⁷ 'Cuētinee núu'n nī va'āi naachi 'iīn'yān 'cuaán yā ndís'tiī. Che'é nī ní cu'u nī chi téé yā caati 'iīn'yān chi idiīn ntii'nyu'n canéé chi nduuvi 'íi've yā. Ndís'tiī nguée ca'n'a nī nduu va'āi nduu va'āi. ⁸ 'Āā tiī nūu'n yāā'n naachi cūndaa nī ní 'iīn'yān mii'n 'cuaán yā, che'é nī 'āā dē'e nūu'n chi téé yā chi che'é nī. ⁹ Idiīn nī chi índuūvā yen'é 'iīn'yān chi ngiītā chi snee yā na yāā'n. Ní cuuvi nī 'iīn'yān yen'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu'n yā ní 'āā ndaā nīi'nuu'n naachi snée yā. ¹⁰ Naati 'āā tiī nūu'n yāā'n naachi ndaā nī ní 'iīn'yān ní nguée 'cuaán yā ndís'tiī, tuu'mi ní can'daa nī cuaa'n cyúúni ní caa'n'ma'n nī 'túúcā: ¹¹ Ndíi yaācāa yen'e yāā'n 'cūū chí caī na ca'a 'nū n'dáádi 'nū ti nguée cu'teenu nī yen'é 'nū. Naati cadíinu'u nī chuū chi yen'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu'n yā ní 'āā ndaā nīi'nuu'n naachi snée nī. ¹² 'Úú, Jesús, nga'n'a ngiī ndís'tiī chi nguuvi taachi Ndyuūs caa'n'mán yā nuu'ndi yen'e 'iīn'yān, castigo yen'e 'iīn'yān yen'e yāā'n s'tiī ní diītu cá ní nguée ti chi cuuvi yen'e 'iīn'yān chi nguée din'daācā yen'e yāā'n Sodoma.

yā Ndyuūs

(Mt. 11:20-24)

¹³ Ca'n'a Jesús: Dē'ē chúúcā ya'ai yen'e 'iīn'yān yen'e yāā'n Corazín. Dē'ē chúúcā ya'ai yen'e 'iīn'yān yen'e yāā'n Betsaida. Tī ndúútī chi 'iīn'yān na yā'nāa Tiro ndúúcū 'iīn'yān na yā'nāa Sidón n'diichí yā vaadī n'giinu chí chiī nguāa'n ndís'tiī, 'iīn'yān yen'e yā'nāa s'een 'āā 'naa'n ndaācādaamí yā yen'e nuu'ndi yen'e yā. Ní ch'ētinúu'n yā catecai yā tan'dúúcā diīnūu'n ní ch'ēté yā nguāa'n yaiyāa tan'dúúcā costumbre yen'e 'iīn'yān mii'n ndíi vmnaa'n taachi chi'i yā chi neené ya'ai yā. ¹⁴ Cáávā chuū ní 'iīn'yān yen'e yā'nāa Tiro ndúúcū 'iīn'yān yen'e yā'nāa Sidón 'duū'vī cá castigo yen'é yā nguée ti yen'e ndís'tiī taachí ndaā nguuvi chí Ndyuūs caa'n'ma'n yā nuu'ndi yen'e 'iīn'yān. ¹⁵ Ndís'tiī, 'iīn'yān yen'e yāā'n Capernaum, nen'é nī diīn nī chi maán nī n'gēté nī naati ca'n'a nī na infierno.

¹⁶ 'Iīn'yān chí n'giindiveén yā nduudu yen'e ndís'tiī ní nduudu yen'e 'úú n'giindiveén yā. 'Iīn'yān chí nguée nen'e yā ndís'tiī, nguē nen'e yā 'úú. Ní nguée nen'e yā Ndyuūs ti 'iīn'yān mii'n dichó'o yā 'úú.

Nanguēcuunée 'iīnū ngēecu ndíichí discípulos yen'é Jesús

¹⁷ Nguēcuunée ndu'ū 'iīnū ngēecu ndíichí discípulos ndúúcū vaadī yeenú. Ní ca'n'a yā: N'diī, Señor, espíritus yen'e yāā'n'guinūu'n n'giindivee'n sa yen'e 'nū chí caa'n'ma'n ntii'nyu'n 'nū ndúúcū chiduuchí nī.

¹⁸ Jesús ca'n'a yā: Cuáácú 'úú ní inaán yāā'n'guinūu'n tan'dúúcā chí sn'daā sa yen'e nánguuvī tan'dúúcā 'cuai. ¹⁹ Ní Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos yen'e yā: 'Úú ní téé poder ndís'tiī chí cunnca'a nī cúú ndúúcū 'iiti dá'nāi, nícu cuchée nī ndúúcū 'iīn'yān chí contra yen'e nī. Ní nguée du'ū vee cuuvi cuchée yen'e ndís'tiī. Ní nguée idiīn daño ndís'tiī. ²⁰ Ndís'tiī nguée ngii yeenú nī taachi caa'n'mán nī ntii'nyu'n yen'e espíritus yen'e yāā'n'guinūu'n ní n'giindivee'n yen'e nī naati yeenú nī chí canéé nguū'n chí dúúchí nī na libro yen'é Ndyuūs na va'ai chēti nguuvī.

Jesús chíi yeenú yā

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

Yen'e yāā'n s'een naachi 'iīn'yān nguē i'téenu

21 Hora míiⁿ nūuⁿ Jesús yeenú n'dai yā caávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní caⁿ'a yā: N'diī, Chiidá, 'úú ní teé gracia n'diī chi 'iiví nī yeⁿ'e va'ai chεeti nguuví ndúúcu yáⁿ'āa 'cūu caati snuuⁿ n'dé'ei nī nduudú 'cūu yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ chi déénu ca yā ndúúcu 'iīⁿ'yāⁿ chi n'deēe n'dái túúmícadíinuⁿ yā. Ní ca'á nī chi cadíinuⁿ 'iīⁿ'yāⁿ chi ndiicúuⁿ yā chí nguée n'deēe cá déénu yā caati 'tíicā neⁿ'e nī diīⁿ nī ti n'daācā.

22 N'diī Chiidá, 'āā tee nī tanducuéⁿ'ē 'úú. Mar 'áamá 'iīⁿ'yāⁿ nguée déénu yā du'ū chi 'aama n'dyaⁿ'ā Daiya Dendyuūs, dámaaⁿ n'diī Chiidá. Mar 'aama 'iīⁿ'yāⁿ nguée déénu yā du'ū chi n'diī Chiidá dámaāⁿ 'áamá n'dyaⁿ'ā daiyá nī, ndúúcu 'āā du'ū nūuⁿ 'iīⁿ'yāⁿ chi Daiyá Dendyuūs neⁿ'é yā 'cuuⁿ'míⁿ yā.

23 Tuu'mi ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e yā: De'ε chúúca n'dai ndís'tiī chí ngii naaⁿ nī dendu'ū chi ndís'tiī n'gíinu nī. 24 'Úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chi neené 'yaaⁿ profetas ndúúcu reyes chi yeⁿ'e ndiī cuááⁿ vmnaaⁿ néⁿ'e yā snaaⁿ yā chí ndís'tiī ínaaⁿ nī naati nguée n'diichí yā. Ní neⁿ'é yā 'caandiveeⁿ yā chí ndís'tiī n'giindiveeⁿ nī naati nguée ch'iindiveeⁿ yā.

Saⁿ'ā samaritano chí n'dai

25 'Áamá maestro yeⁿ'e ley chi neⁿ'e sa n'diichineeⁿ sa Jesús ndaa sa nanáaⁿ yā ní ntinguuneeⁿ sa Jesús: N'diī, Maestro, ¿de'ē chí canee chi diīⁿ chí ndáácā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ?

26 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: ¿Taacā canée nguⁿ na ley yeⁿ'é chuū? ¿De'ē tuumicadiinuⁿ di yeⁿ'e ley yeⁿ'e chuū?

27 Maestro yeⁿ'e ley miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'ā sa: 'Túúca canée nguⁿ: Dinéⁿ'e di Señor Ndyuūs yeⁿ'e di ndúúcu núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e di, ndúúcu núúⁿmáⁿ alma yeⁿ'e di, ndúúcu tanducuéⁿ'ē fuerzas yeⁿ'e di, ndúúcu tanducuéⁿ'ē vaadī cadíinuⁿ yeⁿ'e di. Ní dinéⁿ'e di nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ na nīiⁿnuúⁿ va'āi yeⁿ'e di tan'dúúca chí neⁿ'e di maāⁿ di.

28 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: N'dáácā nan'guεεcútaⁿ'ā di. Diīⁿ di chuū, ní cunduūchi di cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

29 Saⁿ'ā miiⁿ neⁿ'e sa cunée n'daāca sa ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: ¿Dú'ū chi 'iīⁿ'yāⁿ chí canée chí neⁿ'é chi nīiⁿnuúⁿ va'āi yeⁿ'é?

30 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nán'guεεcútaⁿ'ā yeⁿ'e sa ndúúcu 'áamá cuento chí ejemplo chí 'tíicā: 'Áamá saⁿ'ā ngua'āi sa yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén miiⁿ ní cúnaⁿ'a sa na yāāⁿ Jericó. Taachi canúúⁿ sá yúúni 'iīⁿ'yāⁿ duucu ní sta'á yā saⁿ'ā miiⁿ ní diví yā ndiī catecai sa ní ch'eⁿ'e yā saⁿ'ā ndíi chí ya'āi ca yeⁿ'e sa ní 'tεε 'téé nguée ch'ii sa ní cunaⁿ'a yā.

31 Tuu'mi ní 'áamá chiiduú cho'ó yā yúúni miiⁿ ní taachi n'diichi yā saⁿ'ā miiⁿ, diví yā cuááⁿ 'diituú yúúni ní cho'ó yā ní cueⁿ'é yā. 32 'Tiicā ntúuⁿ saⁿ'ā levita chí chiiduú chí diīⁿ ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'e nátaí cho'ó yā naachi candíití saⁿ'ā miiⁿ. N'diichí yā saⁿ'ā miiⁿ ní diví yā cuaaⁿ 'diituú yúúni. Ní cho'ó yā ní cueⁿ'é yā. 33 Cuayiivi ní 'áamá saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Samaria cho'ó sa yúúni miiⁿ. Taachí ndaa nīiⁿnuúⁿ sa naachi candíití saⁿ'ā miiⁿ, n'diichi sa saⁿ'ā nnee ya'āi 'iīnu sa saⁿ'ā.

34 Ní ndaā sa naachi candíití saⁿ'ā miiⁿ ní idiīⁿ yīicú sá naachi ya'āi ndúúcu aceite ndúúcu vino ní ch'εεcu sa tīnūuⁿ naachí ya'āi yeⁿ'e sa. Ní sn'duū sa saⁿ'ā 'yúudūu yeⁿ'e sa ní candēē sa saⁿ'ā na yāāⁿ. Ní 'nuūⁿ sa 'áamá va'ai naachí cuuvi cu'neeⁿ sa saⁿ'ā miiⁿ naachi 'iīⁿ'yāⁿ diīⁿ yā cuidado saⁿ'ā miiⁿ. 35 Chideεεve táámá nguuví, taachi neⁿ'e caⁿ'a sa tun'dáa sa na 'uūvī caadi yeⁿ'e bolsa ní ca'ā sa saⁿ'ā vaacu miiⁿ. Ní caⁿ'a sa chii sa saⁿ'ā: N'diī, diīⁿ nī cuidado saⁿ'ā, ti 'āā taa véé nūuⁿ chí diīⁿ nī gastar ndúúcu sa, taachí nguεεcuneeⁿ nadíiⁿ vé yeⁿ'e nī. 36 Maaⁿ ní Jesús ntinguuneeⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ: Naachi 'iīnū saⁿ'ā s'eeⁿ ¿chεε sá chí saⁿ'ā chí neⁿ'e sa saⁿ'ā na nīiⁿnuúⁿ ya'āi chí 'nuū cá'ai chí duucu miiⁿ?

37 Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Saⁿ'ā chí nnee ya'āi 'iīnu sa. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: Díi, cueⁿ'e di, ní diīⁿ ntúuⁿ di 'túúca.

Jesús canée yā na vaacu Marta ndúúcu María

38 Cuayiivi ní cueⁿ'e Jesús na 'áamá yāāⁿ 'līiⁿ ní ndaa yā na vaacu 'áamá n'daataá chí nguuví tá Marta. Ní 'cuūⁿ tá chí canee yā na vaacu tá. 39 Ní Marta miiⁿ ní véé 'aama ví'i yā chí nguuví tá María. Ní María miiⁿ ch'iīndī tá ná ca'a Señor Jesús miiⁿ, ní n'giindiveeⁿ tá nduudu chí chí'cueeⁿ yā.

40 Marta miiⁿ ní nééné n'deēe ntiīⁿnyuⁿ idiīⁿ tá ní ndaā tá nanáaⁿ Jesús ní caⁿ'a tá: N'diī Señor, ¿'áá nguée inadícadíinuⁿ yeⁿ'é chí

dámaaán n'néén vi'í 'úú chí diín mandado? Cuuvi nī tá'nā ní cunnee tá 'úú.

⁴¹ Jesús ca'n'a yā: Dii, Marta, Marta, nééné n'deēe dendu'ū chí nadicádínuu di ye'n'e dēndu'ū chí idi'vaachií. ⁴² Véé 'áámá nūu dēndu'ū chí n'daācā ca. Tá María mii'ndēē tá chí n'daācā ca. Ní chuū nguée ndiví 'ii'yān ye'n'e tá.

11

Jesús ngi'cueen yā táacā chí 'ii'yān cuuvi caa'n'ma'ngua'á yā

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ 'Áámá vmné'ēe ní Jesús nga'n'angua'á yā 'áámá cuaa'n, ní taachí ch'iinu ca'n'angua'á yā, discípulos ye'n'e yā ca'n'a yā chíi yā Jesús: N'dií Señor, ca'cuée'n nī nús'uu taacá chí cuuvi caa'n'ma'ngua'á 'nū tan'dúúcā chí Juan chí chēdínūn' nī chí'cueen yā discípulos ye'n'e yā.

² Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos ye'n'e yā: Taachí ndís'tiī caa'n'ma'ngua'á nī 'túúcā caa'n'ma' nī: N'dií, chí Chiidá 'nū chí canéé na va'ai chēeti nguuví. N'daācā n'dai chí 'ii'yān dich'ēté yā n'dií. Cuchií tiempo chí nga'n'a nti'nyún nī ye'n'e tanducuén'ē. Cúúví tan'dúúcā chí n'dií nen'e nī tan'dúúcā ná va'ai chēeti nguuví, 'tiicá ntuūn ná yá'nāa 'cū.

³ Téé nī chí cuuvi che'é 'nū maa'nguuví.

⁴ Nadich'ēcú nī nuu'ndi ye'n'e 'nū, tan'dúúcā chí nús'ūū nadach'ēcú 'nū ye'n'e 'ii'yān chí nguēe n'daācā diín yā nduucú 'nū. Nguée 'cuáán nī chí ndaā nanaán 'nū cosas chí chēechi ca chí diín chí diín 'nū nuu'ndi naati cunnee nī nús'uu chí nguée diín 'nū nuu'ndi ní chuché 'nū.

⁵ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā 'áámá ejemplo. ¿Du'ú ndís'tiī chí véé amigo ye'n'e nī ní ca'n'a nī nduu vaacu amigo ná ma'n'a yaa'n ní caa'n'mán nī: N'dií amigo, teé nī 'iinū panes ye'n'e nī 'úú, ⁶ caati 'áámá amigo ye'n'e chí canuu' sa yúúní ndaā sa na vaacú ní nguée dē'ē véé chí ca'á chí che'e sa? ⁷ Ní 'ii'yān chí canúu' yā va'ai mii' nán'guēcúta'n'a yā: Nguée diín ndu'ú nī 'úú. 'Áā nduudí cheendi va'āi ní dá'caīyāā ye'n'e ní candiití yā nduucú na cama. 'Úú nguée cuuví nducueén ní teé n'dií chíi chí nen'e nī. ⁸ Jesús nga'n'a yā:

'Úú nga'n'a ngii ndís'tiī. 'Áará chí nguée nducuee'n amigo ye'n'e sa chí ca'a yā pan sa'n'a mii' cááva chí amigo ye'n'e sa, naati nducuee'n yā ní ca'a yā amigo mii' ti amigo mii' nguée 'cuinaa'n sa chí ngiica sa n'deēe n'dái vueltas. ⁹ Ní 'úú ní nga'n'a ngii ndís'tiī: Cáácá nī ní Ndyuūs ní téé yā ye'n'e nī, in'nuún nī ní ndaācā nī, 'yááví nī cheendi va'āi ní nan'guaa'n ye'n'e nī. ¹⁰ Nducyáácá 'ii'yān chí ngiica yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'á yā ye'n'e yā. Ní nducyáácá 'ii'yān chí in'nuún yā ní inndaaca yā. Ní nducyáácá 'ii'yān chí yaa'vi yā cheendi va'ai, ní nan'guaa'n ye'n'e yā.

¹¹ Maa'n ní chéé ndís'tiī chí véé daiya nī, ndúúti chí daiya nī caaca pan, ¿'áá ca'á nī lado ye'n'e pan 'áámá túūu? O ndúútí chí caaca daiyá nī 'aama 'yaācā, ¿'áá ca'a nī lado ye'n'e 'yaācā mii' ní 'áámá cúú? ¹² O ndúútí chí caaca 'áámá dūtu'u, ¿'áá ca'á nī lado ye'n'e dūtu'u 'áámá 'iitida'n'ái? ¹³ Ndúútí chí ndís'tiī chí cunnchee'n nī déenu nī ca'a nī dēndu'ū chí n'daācā daiya nī, tuu'mi ní Chiidá nī chí canéé na va'ai chēeti nguuví n'deēe cá cá'a yā caati cá'a yā Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs 'ii'yān chí caaca yā chíida yú.

'Ii'yān s'een nga'n'a yā chí Jesús mii' véé poder ye'n'e yáán'nguiinūu' ndúúcu yā

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴ Jesús mii' tun'daa yā ye'n'e 'áámá sa'n'a 'lín 'áámá espíritu ye'n'e yáán'nguiinūu' chí diín chí nguée ngii nga'n'a sa. Ní taachí nan'daa espíritu ye'n'e yáán'nguiinūu' sa'n'a 'dii'mī mii', ní ca'n'a sa. Níicú 'ii'yān s'een n'diichí yā chuū ní ché'n'e yiinú yā ye'n'e. ¹⁵ Nán'a 'ii'yān ní ca'n'a yā: Sán'a 'cūú ní nitun'daa sa espíritu ye'n'e yáán'nguiinūu' cáávā poder ye'n'e Beelzebú chí Satanas chí nga'n'a nti'nyun sa ye'n'e espíritus ye'n'e yáán'nguiinūu'.

¹⁶ Tanán'a yā ní nen'e n'diichinee'n yā Jesús ní ngiica yā Jesús chí diín yā 'áámá señal ye'n'e na va'ai chēeti nguuví chí cuuvi n'diichí yā. ¹⁷ Jesús déenu yā chí nacádínuu' 'ii'yān s'een ní ca'n'a yā chíi yā 'ii'yān s'een: 'Áámá gobernador chí nga'n'a nti'nyún yā ye'n'e yá'nāa naachi véé 'uuví partido yā chí ngu'u 'aamá yā ndúúcū táámá yā, tuu'mi ní nguée cuuvi 'naa'n tiempo chí 'ii'ntyén'ē yā. 'Tiicá ntúūn naachi 'áámá familia yā ndúútí chí

n'deēe nadacadíínuuⁿ yā chi vée partido yen'e familia miiⁿ nguεε cuuvi nduuvidaamá yā. ¹⁸ Tiicá ntūⁿ nduuti chi yáá'n'guiinūⁿ 'cuuⁿmaⁿ sa ndúúcū maaⁿ sa, ¿táácā canee naachí ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ sa? Caaⁿmáⁿ nī 'úú: ¿De'ē cáávā chi ngaⁿa ndís'tiī chi caavā yáá'n'guiinūⁿ chi duuchi Beelzebú chi Satanás itun'daá espíritus yen'e yáá'n'guiinūⁿ yen'é 'iiⁿyāⁿ? ¹⁹ Nduuti chi 'úú idivií espíritus yen'e yáá'n'guiinūⁿ cáávā Beelzebú, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ ndúúcu nī ní ¿du'ū poder itun'dáa yā espíritus yen'e yáá'n'guiinūⁿ? Chiiⁿ chi diiⁿ 'iiⁿyāⁿ chi ndúúcu nī n'giⁿí yā chi nguεε 'tiicā chi ngaⁿa nī. ²⁰ Ndúúti chi cáávā poder yen'é Ndyuūs 'úú itun'daá espíritus yen'e yáá'n'guiinūⁿ yen'é 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní cuaacu níⁿnyúⁿ chi naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā ndaā nanááⁿ ndís'tiī.

²¹ Taachi saⁿā dítiⁿú diiⁿ cuidado sa ná vaacu sa ndúúcū íngaatu, tuu'mi ní na vaacu sa canée seguro. ²² Taachí ndaa táámá saⁿā chí vée fuerzas yen'e sa ní ichεε sa nduucú yā ní idivií sa tanducuéⁿē íngaatu yen'é yā chi ngii chεetinúⁿ yā yen'e va'āi miiⁿ tuu'mi ní diiⁿ sa repartir íngaatu s'eeⁿ ndúúcū compañeros yen'é sa.

²³ 'Iiⁿyāⁿ chi nguée canée yā lado yen'é, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní canée yā contra yen'é. 'Iiⁿyāⁿ chi nguée daama diiⁿ cosechar nduucú tuu'mi ní diiⁿ yā tan'dúúcā chi ingée tanducuéⁿē cosecha.

Espíritu yen'e yáá'n'guiinūⁿ chi inguεεcunée na saⁿā

(Mt. 12.43-45)

²⁴ Can'a Jesús: Taachí espíritu yen'e yáá'n'guiinūⁿ nacan'daa na 'áámá saⁿā, cachiiⁿca na yáⁿāa cuuⁿmaⁿ naachi nguée ch'εetinee 'iiⁿyāⁿ ní in'nuūⁿ naachi cuuvi ntaavi'tuunuuⁿ ní nguée ndaācā. Tuu'mi espíritu miiⁿ nadicádíínuuⁿ ní ngaⁿa: Nanguεεcunée na vaacú naachi chiicá.

²⁵ Taachí ndaa na vaacu miiⁿ ndaācā chi saⁿā miiⁿ tan'dúúcā 'áámá va'ai chí 'āā déévé n'dai ndúúcū nducuéⁿē na lugar yen'é. ²⁶ Tuu'mi ní espíritu miiⁿ cueⁿē ní in'nuūⁿ tá ndéechē espíritus chi cunncā ca chí cuuví maāⁿ. Ní ndaā espíritus ní ch'εetinée na saⁿā miiⁿ. Cuayiivi ní n'geenu sa ngii ca ní cunncā ca canée sá nguée ti cuááⁿ vmnaaⁿ.

Vée vaadī yeenú yen'e 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs

²⁷ Taachí Jesús ngaⁿa yā dendú'u 'cūū 'áámá n'daataá 'caī yuudu tá nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: De'ē chúúcā n'dai n'daataá chí ch'iindiyáaⁿ nī ní ntaavi tá n'diī.

²⁸ Jesús ní caⁿa yā: N'daacā ca yen'e 'iiⁿyāⁿ chi n'giindiveeⁿ yā nduudu yen'é Ndyuūs, ní i'téenu yā nduudu miiⁿ.

'Iiⁿyāⁿ chi nguée n'daāca yā ngiica yā 'áámá señal

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Taachí nduuvidaama 'iiⁿyāⁿ ndúúcū Jesús, Jesús tucá'a yā caⁿa yā nduudu miiⁿ: 'Iiⁿyāⁿ chí vée yā nguúví 'cūū néené cúnncheeⁿ yā. In'nuúⁿ yā señales naati nguée ndaācā táámá señal caati dámaāⁿ snaaⁿ yā señal chí diiⁿ Ndyuūs ndúúcū profeta Jonás tiempo chí 'āā chó'ōo. ³⁰ Tan'dúúcā Ndyuūs diiⁿ yā señal ndúúcū profeta Jonás yen'e 'iiⁿyāⁿ na yáāⁿ Nínive, 'tiicā ntuūⁿ Saⁿā chí Daiya Ndyuūs cuuvi cunée yā lado yen'e señal tiempo 'cūū. ³¹ Taachi ndaā nguuví yen'e juicio chí Ndyuūs caaⁿmáⁿ yā yen'e nuuⁿndi yen'é 'iiⁿyāⁿ, n'daataá reina chí tiempo chí chó'ōo ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ tá yen'e lado yen'e sur chí caⁿa ta ní nducueeⁿ tá contra yen'e 'iiⁿyāⁿ chí snée yā maaⁿnguuví. Ní tán'ā miiⁿ ní diiⁿ tá condenar 'iiⁿyāⁿ chí snée yā maaⁿnguuví caati tán'ā miiⁿ yaⁿāi n'dai ngiica tá chí neⁿe tá ch'iindivee tá yen'e vaadī deenu yen'e rey Salomón. Maaⁿ ní 'muuⁿ canée 'áámá yā chí ch'εete ca vaadī deenu yen'é yā nguée ti rey Salomón. ³² 'Iiⁿyāⁿ chí ch'εetinée na yáāⁿ Nínive ndii cuááⁿ vmnaaⁿ nducueeⁿ yā ní caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi yen'e 'iiⁿyāⁿ chí snée yā maaⁿ caati 'iiⁿyāⁿ yen'e yáāⁿ Nínive ndaacadaamí yā yen'e nuuⁿndi yen'é yā cáávā nduudu yen'e Ndyuūs chí caⁿa profeta Jonás miiⁿ. 'Tiicā caⁿá yā diiⁿ yā nguuví chí Jesús caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi yen'e 'iiⁿyāⁿ. 'Caandiveeⁿ nī. 'Múúⁿ ní vée 'áámá saⁿā chí ch'εete ca sa nguée ti profeta Jonás.

'Áámá ejemplo chí tan'dúúcā 'áámá deene yen'e cuerpo yen'e yú

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ Can'a Jesús: Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguée cunuuⁿ n'dé'ei yā 'aama lámpara chí ngiichi ní nguée ndúú i'nuūⁿ ra yā maaⁿ 'aama

caja naati s'nuún yā na 'áámá mesa ní 'iín'yān chí cundaa yā ní snaa yā dεεε miiⁿ.
³⁴ Nduútinaaⁿ yú chiiⁿ chí tan'dúúcā 'aama lámpara yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'e yú. Taachí n'daí nduutináaⁿ ní 'tiicá ntúūⁿ n'daí cuerpo yeⁿ'é ní ní inaaⁿ chí dεεε. Naati taachí nguεε n'daacā nduutináaⁿ ní tan'dúúcā lámparas chí nguée ngiichi ní 'tiicá ntúūⁿ cuerpo yeⁿ'e ní cunee ná maāiⁿ.
³⁵ N'diichi ní, cundεε ní cuidado nduutináaⁿ ní chí dεεε yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'é ní chí nguée canee ní na maāiⁿ.
³⁶ 'Tiicá ntúūⁿ inaaⁿ n'dááca ní ní nguée maāiⁿ naachi canee ní nduuti chí candεε ní cuidado nduutináaⁿ ní. Ní véε dεεε nanáaⁿ ní tan'dúúcā 'áámá lámpara ngiichi ní naāⁿ ní chí dεεε yeⁿ'ē.

Jesús ngaⁿ'a nuuⁿndi yeⁿ'e maestros yeⁿ'e ley ndúúcū 'iín'yān fariseos

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Taachí Jesús miiⁿ ch'iinu cān'a yā chuū, 'áámá saⁿ'ā fariseo ndaa sá nanáaⁿ Jesús ní dī'cuítu sa Jesús chí ché'e yā ndúúcū sa. Ní cueⁿ'e yā ndúúcū sa. Ní ndaa yā na vaacu sa ní chεεté yā na mesa.
³⁸ Taachí ndaa tiempo chí che'e yā ní saⁿ'a fariseo miiⁿ n'diichi sa chí nguée naāⁿnū Jesús ta'á yā, (tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e 'iín'yān Israel) tuuⁿmi ní cueⁿ'ē yiinu sa.
³⁹ Ní Señor Jesús caⁿ'a yā chí yā saⁿ'a fariseo: Díí ndúúcū tanáⁿ'ā saⁿ'ā fariseos inadéévé ní cuāāⁿ daami vaso ndúúcū cu'u chí tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'e ní naati cuāāⁿ chεēti chí tan'dúúcā staava yeⁿ'é ní ndiituú ndúúcū vaadī 'caa'va ndúúcū dendu'ū chí nguεε n'daacā.
⁴⁰ Ndís'tiī chí chεēchi tiīⁿ ní, ¿'áá nguée deenú ní chí Ndyuūs din'dái yā 'iín'yān ndúúcū staava yeⁿ'é yā ndúúcū cuerpo yeⁿ'e yā, ní neⁿ'é yā 'iín'yān chí nadεévé cuerpo yeⁿ'é yā ndúúcū staava yeⁿ'e yā ndúúcū taanduvée chí vεε chεēti cuerpo yeⁿ'é yā?
⁴¹ Ndís'tiī canée chí ca'á ní limosnas yeⁿ'é ní ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é ní caati chuū ní cosa chí n'daacā.

⁴² De'ε chúúcā ya'āi yeⁿ'e ndís'tiī 'iín'yān fariseos caati nadicádínuuⁿ ní chí n'daacā ní chí díiⁿ ní chí ngaⁿ'ā ley yeⁿ'é Ndyuūs ti ca'a ní Ndyuūs décima chí ndiichi parte yeⁿ'e nducuéⁿ'ē cosecha yeⁿ'e ní chí yiivií ndúúcū 'iicudaāⁿ ndúúcū tanducuéⁿ'ē yaātā ngaiyāā. Nguée véε vaadī neⁿ'e yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu ní ndíí nguée díiⁿ ní

dendu'ū chí cuaacu. Canée chí díiⁿ ní tanducuéⁿ'ē chí ngaⁿ'ā ley yeⁿ'é Ndyuūs ní dinéⁿ'e ní nducyaaca 'iín'yān ní ca'á ní décima dendu'ū.

⁴³ De'ε chúúcā ya'āi yeⁿ'e ndís'tiī chí neⁿ'e ní 'cuεεté ní na silla yeⁿ'e 'iín'yān chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyun yeⁿ'e yaācū sinagogas. Ní ndís'tiī neⁿ'é ní chí 'iín'yān díiⁿ yā saludar ndís'tiī taachi snée ní na yúúní.

⁴⁴ De'ε chúúcā ya'āi yeⁿ'e ndís'tiī chí ngi'cueeⁿ ní ley ndúúcū 'iín'yān fariseos. Ndís'tiī ngaⁿ'a ní chí n'daacā idiíⁿ ní ní nguée n'daacā idiíⁿ ní. Ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá yáinyān chí 'iín'yān nguée inaaⁿ yā ní nguée déenu yā yeⁿ'ē ní chiicá yā vmnáaⁿ yeⁿ'e yáinyāⁿ, 'tiicá ní.

⁴⁵ Tuuⁿmi ní nan'guεεcútaⁿ'a 'áámá abogado, chí maestros yeⁿ'e ley. N'diī, Maestro, taachí ngaⁿ'a ní chuū, idiíⁿ ní chí induuvi táaⁿ 'nū.

⁴⁶ Naati Jesús caⁿ'a yā: De'ε chúúcā ya'āi ntúūⁿ yeⁿ'e ndís'tiī, abogados, maestros yeⁿ'e ley. Ndís'tiī idiíⁿ ní n'deeé cá leyes chí chεēchi cá ní nga'a ní tan'dúúcā chí chεēdi chí saⁿ'ā nguée cuuvi candεε sa. Ní ndís'tiī ní ndii mar 'áámá ta'a ní ní nguée ituu'ví ní chéédí miiⁿ. Ní nguée díiⁿ ní, ní nguée nginnee ní 'iín'yān.

⁴⁷ De'ε chúúcā ya'āi yeⁿ'e ndís'tiī chí nadin'dái ní yaīnyān yeⁿ'e saⁿ'ā profetas chí 'āā candεε yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs tiempo chí 'āā chó'ōo. Ní 'iín'yān yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é ní ndii cuāāⁿ vmnaaⁿ ch'iín'nuⁿ yā saⁿ'ā profetas.
⁴⁸ Cuaacu níⁿnyún chí ndís'tiī ní n'giⁿ'i ní chí yeenú ní yeⁿ'e chí 'iín'yān yeⁿ'e ní ndii cuāāⁿ vmnaaⁿ ti cuaacu níⁿnyun 'iín'yān yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e ní ch'iín'nún yā saⁿ'ā profetas ní maaⁿ ní ndís'tiī idin'dái ní yaīnyān yeⁿ'e profetas.

⁴⁹ Ní cáāvā chuū ní cáāvā chí Ndyuūs deenú yā tanducuéⁿ'ē, Ndyuūs caⁿ'a yā 'tíicā: 'Úú dicho'ó profetas ndúúcū apóstoles ní náⁿ'a yā 'caaⁿ'núⁿ yā 'iín'yān ní tanáⁿ'a yā can'dáa yā 'iín'yān ní díiⁿ yā chí 'iín'yān s'een n'geenú yā ngii.
⁵⁰ Ndyuūs caⁿ'á yā díiⁿ yā castigar 'iín'yān chí maaⁿ snée iⁿ'yeendí 'cūū ti 'iín'yān yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā ch'iín'nún yā profetas ndíí tiempo taachí Ndyuūs din'dái yā iⁿ'yeendí.
⁵¹ Ní ndii tiempo taachi ch'iín'nuⁿ yā Abel ní chingéē

yuúúⁿ yeⁿe sa, ndíí taachi ch'iinⁿnuⁿ yā Zacarías miiⁿ naavtaⁿā yeⁿe nátaí ndúúⁿcū yeⁿe yaacu templo. Chuū ní ngaⁿá ngíí ndís'tiī, caati Ndyuūs caⁿá yā diiⁿ yā castigar 'iīⁿyāⁿ chi maaⁿ snee iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cáávā yuuúⁿ yeⁿe 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ.

⁵² De'ε chúúⁿcā ya'āi yeⁿe ndís'tiī chi 'cuéeⁿ nī ley ní nguéeⁿ ca'cueeⁿ nī chi cadíínúúⁿ 'iīⁿyāⁿ vaadī deenu yeⁿe Ndyuūs, ní nguéeⁿ diiⁿ nī tan'dúúⁿcā chi deenu nī chi canéeⁿ chi diiⁿ nī.

⁵³ Taachí Jesús ch'iinu caⁿa yā dendu'u 'cūū, tuu'mi ní maestros yeⁿe ley ndúúⁿcū 'iīⁿyāⁿ fariseos nduuví taáⁿ yā yeⁿe Jesús ní tucá'a yā itinguunéeⁿ yā n'dee n'dáí ní caⁿa yā chi yā Jesús. ⁵⁴ Ní n'diichineeⁿ yā Jesús ndúúⁿcū nduudu yeⁿe yā. Ní canéeⁿ ngiinu yā Jesús miiⁿ chi cucáávā nduudu yeⁿe yā ní Jesús cásta'a yā vaanicadíínūⁿ yeⁿe yā ní caⁿa yā nduudu chi nguéeⁿ cuaacu. Ní 'íícú cuuvi caaⁿmán yā nuuⁿndi yeⁿe Jesús.

12

Levadura yeⁿe 'iīⁿyāⁿ fariseos

¹ Tuu'mi ní neenē 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ nduuví vidaama yā chi tá tī n'dee 'iīⁿyāⁿ miiⁿ chingúúⁿndai yā 'aamā yā taamā yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ tucá'a yā caⁿa yā chi yā discípulos yeⁿe yā: Diíⁿ nī cuidado yeⁿe chi ca'cueeⁿ 'iīⁿyāⁿ fariseos ti tan'dúúⁿcā levadura yeⁿe pan. Nguéeⁿ diiⁿ n'daaca yā yeⁿe chi ngi'cueeⁿ yā. ² Ti nguéeⁿ de'ε vεε chi nín'díí naaⁿ chi nguéeⁿ cuuvi nánguāāⁿ naaⁿ. Ní nguéeⁿ 'áámá dendúⁿū chi cánúⁿ n'de'ei chi nguéeⁿ cuuvi cadíínūⁿ yā. ³ 'Tiicá ntúūⁿ dendu'ū chí ngaⁿa n'de'ei ndís'tiī, tuu'mi ní 'iīⁿyāⁿ ní 'caandiveéⁿ yā. Ní chííⁿ chí ndís'tiī ngaⁿa nī ndúúⁿcū 'iīⁿyāⁿ chεeti va'āi tuu'mi ní 'iīⁿyāⁿ caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā nducyáácá 'iīⁿyāⁿ ndíí na yaacū yeⁿe va'āi.

Du'ū di'va'ayú (Mt. 10.28-31)

⁴ Caⁿa Jesús: Ndís'tiī chi n'dai nduucú, 'úú ngaⁿá ngíí ndís'tiī chi nguéeⁿ 'va'á nī 'iīⁿyāⁿ chí 'caaⁿnuⁿ yā cuerpo yeⁿe 'iīⁿyāⁿ, ti 'āā ntéeⁿ cuuvi diiⁿ yā cosa chi nguéeⁿ n'daacā ca ti chuū. ⁵ 'Úú ní cuuví ndís'tiī du'ū chi diiⁿ 'va'á nī: Ndís'tiī ní 'va'á nī Ndyuūs chi taachí 'āā n'díí 'iīⁿyāⁿ, Ndyuūs

cuuví diiⁿ yā 'caanuúⁿ yā 'iīⁿyāⁿ infierno. 'Túúⁿcā ngaⁿá ngíí ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ miiⁿ chí di'va'a nī.

⁶ ¿'Áá nguéeⁿ in'diicuí yā na 'uūvī 'yáádā cáávā 'uūvī taaⁿ tuūmī? Ndyuūs ní nguéeⁿ ngiinaáⁿ yā mar 'áámá 'yáádā. ⁷ Níícú ndíí nducyaaca yuūdū tīⁿ ndís'tiī ndíí dúúché ndúúⁿcū Ndyuūs. Cáávā chuū nguéeⁿ 'va'á ndís'tiī. ¿'Áá nguéeⁿ ya'ai ca chííⁿ vε ndís'tiī nguéeⁿ ti 'aama 'yáádā?

Yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chi i'teenú yā Cristo ní ngaⁿa yā yeⁿe chuū nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Caⁿa Jesús: 'Úú ngaⁿá ngíí ndís'tiī chi nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí ngaⁿa yā chí yeⁿe 'úú nguāāⁿ 'iīⁿyāⁿ 'tiicá ntúūⁿ 'úú Saⁿā chí Daiya Ndyuūs caaⁿmán nanááⁿ ángeles yeⁿe Ndyuūs chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿe 'úú. ⁹ Nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí nguéeⁿ ngaⁿa yā chí yeⁿe 'úú nguāāⁿ 'iīⁿyāⁿ 'tiicá ntúūⁿ 'úú Sāⁿā chí Daiya Ndyuūs caaⁿmán nanááⁿ ángeles yeⁿe Ndyuūs chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ yeⁿe 'úú.

¹⁰ Nducyáácá 'iīⁿyāⁿ chí caⁿa yā nduudu taaⁿ chí nguéeⁿ n'daacā chí contra yeⁿe 'úú chí Sāⁿā chí Daiya Dendyuūs, Ndyuūs nadach'εεcú yā yeⁿe yā. Nducyáácá 'iīⁿyāⁿ chí caⁿá yā nduudu taaⁿ chí nguéeⁿ n'daacā chí contra yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs, Ndyuūs nguéeⁿ nadach'εεcú yā yeⁿe yā. Ndíí nguéeⁿ ndúú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ndíí nguéeⁿ ndúú táámá iⁿ'yeeⁿdí chí cuchíí.

¹¹ Taachí 'iīⁿyāⁿ ndée yā ndís'tiī na yaācū sinagogas nanááⁿ 'iīⁿtyéⁿē ndúúⁿcū jueces, nguéeⁿ nadicadíínūⁿ nī de'ε chí nan'guεεcútaⁿa nī o de'ε chí caaⁿmaⁿ nī.

¹² Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs cuuvi ndís'tiī hora miiⁿ nūⁿ de'ε chí caaⁿmaⁿ nī.

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿe peligro yeⁿe vaadī 'cuiica

¹³ 'Áámá saⁿā caⁿa sa ngíí sa Jesús: N'díí, Maestro, cuuví nī 'diínú chí ntée sa vaadī n'gua'á yeⁿe chíidá 'nū cuuvi yeⁿe.

¹⁴ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíí yā saⁿā: N'díí, sán'ā, ¿du'ú s'neeⁿ 'úú vmnaaⁿ yeⁿe n'díí tan'dúúⁿcā juez chí nca'á chí cuuvi yeⁿe nī yeⁿe 'taa chí véé yeⁿe chíidá nī?

¹⁵ 'Úú ní ngaⁿá ngíí nducyáácá ndís'tiī: Cuin'diichí nī ní cundée nī cuidado yeⁿe chí neⁿe nī yeⁿe vaadī 'cuiica caati 'iīⁿyāⁿ

nguée ndaaca yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ cáávā chi véé n'dee n'dái yeⁿe yā.

¹⁶ Tuu'mi ní Jesús miⁿ caⁿ'a yā chiⁱ yā ejemplo 'cūū 'iiⁿ'yāⁿ: 'Áámá saⁿ'ā 'cui-ica véé yáⁿ'āa yeⁿ'ē sa chi neenē n'dee chiinu sa. ¹⁷ Sáⁿ'ā miⁿ ní nadicádíinuⁿ sa ní caⁿ'ā sa: ¿Táácā díiⁿ ti nguée cuescomate ch'εεte naachi nadidaamá cosecha yeⁿ'é? ¹⁸ Ní caⁿ'a sa: 'Túúcā díiⁿ. Cúndεεvé cuescomate yeⁿ'é ní ndiiⁿ taama chi ch'εεté ca ní miⁿ nadaamá tanducuénⁿ'ē cosecha yeⁿ'é ndúúcu dendú^u yeⁿ'é. ¹⁹ Tuu'mi ní caaⁿ'māⁿ māⁿ cuuví alma yeⁿ'é. Dii alma yeⁿ'é de^εε chúúcā n'dai dii. Néénē n'dee véε yeⁿ'ē di chi nguáin'dai chí 'náán n'dai cuchéé. Maaⁿ ní ntaavi'tuunúⁿ cuchéé, cu'u, ní cuuvi yéénú. ²⁰ Naatí Ndyuūs caⁿ'a yā chiⁱ yā saⁿ'ā: Díi saⁿ'ā chi chεεchi tiⁿ di. Maaⁿnguiniúⁿ 'cūū caⁿ'a di 'cuūvī di. Ní chíiⁿ chí nguáin'dai di chi vaadī 'cuiica yeⁿ'ē di, ¿du^u cuuvi yeⁿ'ē? ²¹ Ní Jesús ngaⁿ'a yā: 'Tíicā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguain'dai yā chi véé yeⁿ'e maáⁿ yā cáávā maaⁿ yā naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée véé yeⁿ'é yā nanáán Ndyuūs.

Ndyuūs idiⁿ yā cuidado nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi daiyá yā
(Mt. 6.25-34)

²² Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e yā: Cáávā chuū chí ngaⁿ'á ngii ndís'tiī. Nguée nadicádiinuⁿ nī yeⁿ'e vida yeⁿ'e maaⁿ nī yeⁿ'ē chí nge'e nī cáávā vida yeⁿ'e nī ndii nguεε ndúú cáávā catecaí nī yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'é nī. ²³ Vida ní ya'ai ca chíí^vε nguée ti chí nge'é nī. Ní cuerpo ní ya'ai ca chíí^vε nguée ti catecaí nī. ²⁴ Nadicádiinuⁿ nī yeⁿ'e 'yaādā chí nguuvi tī cuervos. 'Yaada s'eeⁿ ní nguée ngiinu tī ndaata; ndíi nguée ndúú ingii cosecha yeⁿ'é tī chí che'e tī; ndíi nguée ndúú véé ra vaacú tī chí nguain'dai tī; ndíi nguée ndúú cuescomates yeⁿ'e tī. Ní Ndyuūs nga'a yā chí nge'e tī. ¿'Áá yaⁿ'ai ca chíi^vε ndís'tiī nguée tí 'yaada s'eeⁿ? ²⁵ ¿Du'u 'áámá chée ndís'tiī cuuví cundéé nī cuidado ní n'dee n'dái nacadiinuúⁿ nī ní ntiinee nī maⁿ'a metro yeⁿ'ē chí yaacu nī? ²⁶ Ndúúti chí nguεε cuuvi díiⁿ nī chuū chí 'líiⁿ ¿de^εε cúúvī chí indéé nī cuidado ní n'dee n'dái nadicádiinuⁿ nī yeⁿ'e dendu^u chí n'geεte cá?

²⁷ Cuin'diichí nī naāndā táácā n'giita. Nguée din'dái tíiⁿuⁿ, ndíi nguée ndúú

idin'dái hilo. 'Úú ngaⁿ'á ngii n'dís'tiī ti rey Salomón canúuⁿ yā catecaí yā chí n'dεεvé n'dai yeⁿ'e rey nguée neenē n'dεεvé tan'dúúcā 'áámá naāndā s'eeⁿ. ²⁸ Nduuti chí Ndyuūs nga'a yā catecaí n'daacā naāndā chí maaⁿ ní snée cūeti ní cavyaaⁿ ní ntiⁱ ní 'iiⁿ'yāⁿ 'neeⁿ yáⁿ'a yā, n'dee cá Ndyuūs téé yā ndís'tiī ti Ndyuūs díiⁿ yā cuidado yeⁿ'e ndís'tiī chí dúu^u vīi i'téenu nī Ndyuūs. ²⁹ Ndís'tiī ní nguée in'nuúⁿ nī chí che'e nī o cu'ú nī. Nguée nadicádiinuⁿ nī yeⁿ'ē ní 'cūetinée 'diiⁿ nī. ³⁰ Tí 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel o judíos in'nuúⁿ yā tanducuénⁿ'ē dendu^u 'cūū. Naati ndís'tiī ní véé 'aama Chiidá nī chí 'āā déenu yā yeⁿ'e tanducuénⁿ'ē dendu^u chí necesidades yeⁿ'e ndís'tiī. ³¹ Vmnaán vmnaaⁿ ndís'tiī ní cánée chí in'nuúⁿ nī Ndyuūs ní yeⁿ'e nducuénⁿ'ē yeⁿ'e chí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, ní 'íicú Ndyuūs téé yā ndís'tiī tanducueⁿ'ē dendu^u.

Vaadī 'cuiica chí véé nava'ai chεeti nguuvi
(Mt. 6.19-21)

³² Caⁿ'a Jesús: Ndís'tiī chí tan'dúúcā 'iiti cuūchī yeⁿ'é 'tiicā nī. Nguée 'va'a nī ti Ndyuūs Chiida yú neⁿ'é yā téé yā ndís'tiī dendu^u yeⁿ'e naachí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ³³ Cuin'diicui nī chí véé yeⁿ'e nī ní ca'a nī 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée véé yeⁿ'e yā. Diiⁿ n'daacā nī caati cuuvi yeⁿ'é nī vaadī 'cuiica yeⁿ'ē va'ai chεeti nguuvi naachi 'iiⁿ'yāⁿ duucu nguée cuuvi cundaa yā, ndii nguεε nduu í'yéevε cuuvi di'tuuví tī. ³⁴ Caati naachi canée vaadī 'cuiica yeⁿ'é nī, miⁿ canee staava yeⁿ'é nī chí nadicadiinuúⁿ nī yeⁿ'e nducuénⁿ'ē.

Canée chí candéé nī cuidado yeⁿ'e nducuénⁿ'ē

³⁵ 'Cuεetinee chíichi n'daacā ndúúcu catecaí nī. Cuεechiichí nī paño chεeti nī 'íicú candεε nī lámparas yeⁿ'e nī chí ngiichi.

³⁶ 'Cuεetinée ndís'tiī tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chí snée ngiinu sa chí ndaa patrón yeⁿ'ē sa naachi n'giindivaacú 'iiⁿ'yāⁿ. Ní maaⁿ nda'ai sa cheendi va'āi ní taachi ndaá yā chí di'cuεécú yā tuu'mí nūuⁿ nn'guaaⁿ sa yeⁿ'e yā. ³⁷ De^εε chúúcā n'dai mozos chí díiⁿ mandado ní taachi ndaa Señor miⁿ ní ndaaca yā mozos chí sндуuchí yā. Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí Señor miⁿ ní cuεechiichí n'daacā yā paño chεeti yā. Ní Señor miⁿ ní díiⁿ yā chí mozos 'cuεete sa

na mesa. Tuu'mi ní Señor miiⁿ 'cuí yā cu'u che'e mozos. ³⁸ 'Áará chi Señor miiⁿ ndaa yā maⁿ'a yaaaⁿ o taachi 'āā cuéé chideεεve nguuví ní ndaacá yā mozos chí sндуuchi sa. De'ε chúúca n'dai mozos ti sндуuchi yā. ³⁹ Ndís'tiī ní cadíínnuuⁿ nī chuū. Ndúúti chí 'iīⁿ'yāⁿ vaacu déénu yā de'ε hora chí ndaa chí duucu, cuaacu níⁿ'nyúⁿ 'cuεεtí nduuchi yā ní nguéé 'cuaaⁿ yā chí duucu na vaacú yā. ⁴⁰ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī 'cuεεtinéé yaáⁿ nī ti hora chí nguéé inacadíínnuuⁿ nī 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiyá Dendyuūs ní ndaá taama vmnéⁿ'ēe.

Yen'e mozo chi din'daacāā ndúúcu mozo chi nguεε din'daacāā
(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā Jesús: N'dií, Señor, ¿'áá caⁿ'a nī ejemplo 'cūū caavā nús'uu o caavā nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ?

⁴² Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Du'ú dueño ca'a yā ntiiⁿ'nyuⁿ chí s'neeⁿ yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē va'ai yeⁿ'e yā 'áámá mayordomo nduuti chí nguεε ca'a sa chí che'e mozos yeⁿ'ē yā hora chí che'e sa? ⁴³ De'ε chúúca n'dai mayordomo chí diiⁿ sa ntiiⁿ'nyuⁿ taachi dueño miiⁿ ní ndaa yā ní nandaaca yā mayordomo chí diiⁿ sa tan'dúúca chí neⁿ'e yā. ⁴⁴ Cuaacu níⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí dueño miiⁿ ní cu'néⁿ yā mayordomo miiⁿ chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ sa yeⁿ'ē tanduvéé chí vεε yeⁿ'e yā. ⁴⁵ Ndúúti chí mayordomo miiⁿ nadicadíínnuuⁿ sa na staava yeⁿ'e sa chí dueño cuuvi 'náaⁿ yā nndaa yā tuu'mi ní tuca'a sa 'cueⁿ'e sa mozo ndúúcu n'daataá chí snéé caadi 'iīyū ní nge'e sa ní ngi'i sa ndúúcu amigos yeⁿ'e sa ní cuu'vi sa. ⁴⁶ Tuu'mi ní dueño miiⁿ ní ndaa yā nguuví chí mayordomo nguéé cānee ngíínu sa ní 'áámá hora chí nguéé déénu sa. Ní dueño miiⁿ ca'á yā castigo ch'εεte ca mayordomo miiⁿ tan'dúúca chí Ndyuūs ca'a yā castigo 'iīⁿ'yāⁿ chí nguéé i'téénu yā 'yā. ⁴⁷ Mayordomo chí deenu sa chí neⁿ'e dueño yeⁿ'e sa naati nguéé véé yaaⁿ sa ndíí nguéé ndúú diiⁿ sa chí ngaⁿ'a dueño yeⁿ'e sa cuuvi sa castigado ndúúcu neené n'deee cuúví 'cueⁿ'é yā saⁿ'ā. ⁴⁸ Naati mayordomo chí nguéé déénu sa taacā neⁿ'e dueño yeⁿ'e sa chí diiⁿ sa, ní diiⁿ sa chí nguéé n'daacā chí cuuvi sa castigado, tuu'mi ní cuuvi sa castigado ndúúcu 'téé nūuⁿ cuúví cueⁿ'é yā saⁿ'ā.

'Āā du'ú nūuⁿ saⁿ'ā chí n'deeé nga'a dueño yeⁿ'e sa, dueño miiⁿ ní n'deēē cá caaca yā cuenta yeⁿ'e chí diiⁿ sa. 'Iīⁿ'yāⁿ chí nga'a n'deēē cá táámá yā, 'iīⁿ'yāⁿ miiⁿ n'deēē cá caaca yā cuenta yeⁿ'e chí diiⁿ taamá yā.

Véé 'áámá 'uūvī taaⁿ 'iīⁿ'yāⁿ cáávā Jesús miiⁿ
(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ 'Úú Jesús ní ndāa chí cu'neén yaⁿ'ā ná iīⁿ'yeeⁿdí 'cūū. De'ε ca neⁿ'é diiⁿ nduuti chí 'āā ngiichi. ⁵⁰ Canéé chí 'úú 'cueenú cuuvi n'deee n'dái ní neⁿ'é chí 'cueenú cuuvi ndíí taachi 'āā cuuvi cuaacu tanducuéⁿ'ē. ⁵¹ ¿'Áá nadicadíínnuuⁿ nī chí 'úú ndaá chí ndeé vaadi 'diííⁿ 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iīⁿ'yeeⁿdí 'cūū? 'Úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí nguéé cuaacu caati ndeé vaadi 'caa'va, ní 'iīⁿ'yāⁿ 'caa'vá yā ndúúcu táámá 'iīⁿ'yāⁿ. ⁵² Ndíí tiempo miiⁿ ndíí tiempo chí cuchiī, nduuti chí nyuⁿ'u 'iīⁿ'yāⁿ na 'áámá va'āī ndúúcu vaadi 'caa'va 'cuεεtinéé yā, 'iīnu yā ní caⁿ'a yā contra yeⁿ'e na 'uuví yā ní 'uuví yā ní caⁿ'a yā contra yeⁿ'e ná 'iīnú yā. ⁵³ Saⁿ'ā chí véé daiya sa ní 'caa'va sa ndúúcu daiya sa, 'íicú daiya sa ní 'caa'vá sa ndúúcu chiidá sa. Ní 'áámá n'daataá nguéé cuuvi n'diichi tá daiya tá, 'íicú daiya ntúūⁿ tá nguéé cuuvi n'diichi tá chεεcu tá. Ní taⁿ'ā indá'ā tá ní 'caa'vá yā ndúúcu dicuūnú ta, ní dicuūnú ta ní 'caa'vá yā ndúúcu táⁿ'ā indá'a tá.

Señales yeⁿ'e tiempo 'cūū
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ 'Tiicá ntúūⁿ ngaⁿ'a Jesús ngii yā 'iīⁿ'yāⁿ: Taachi ndís'tiī inaaⁿ nī méēē chí íneeⁿ naachi ngiīya 'yáⁿ'ā, tuu'mi ní ngaⁿ'a nī chí 'cueeⁿ cúúvī. Ní 'tíicā ngii. ⁵⁵ Ní taachi ngéenū 'yúúné cuááⁿ ndiīyā ngaⁿ'a nī chí cuuvi yāāⁿ 'iicu ní ngii. ⁵⁶ Ndís'tiī chí 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendi nī déénu nī taaca canéé nánguuví ndúúcu na yaⁿ'á, taachi ndaā 'íí'nūuⁿ ní taachi cuuvi 'cueeⁿ cuuvi. ¿De'ε cúúví chí nguéé déénu nī yeⁿ'e señales chí inaaⁿ nī yeⁿ'e tiempo 'cūū?

Diīⁿnú yiīⁿnu di tun'dáá n'dai di ndúúcu 'iīⁿ'yāⁿ chí táaⁿ yā yeⁿ'ē di
(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ Tuu'mi ní caⁿ'a Jesús: ¿Dé'ε cúúví chí nguéé indéē ndís'tiī cuidado chεε chí n'daācā chí diiⁿ nī? ⁵⁸ Taachi caⁿ'á nī ndúúcu sáⁿ'ā chí táāⁿ ndúúcu nī nanáāⁿ

juez, n'diichí nī chi indee nī ndúúcu vi'i cuaaⁿ cyúúni ní diiⁿ nī chi 'cuεεtinéé n'dáaca nī ndúúcu vi'i nī 'iicu nguée caⁿa nī nanááⁿ juez. Ní juez miiⁿ nca'á yā ndís'tiī ta'ā policía, ní policía miiⁿ ní cu'nuūⁿ sá ndís'tiī vácūū. ⁵⁹ 'Úú ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī ti nguée nan'dáa nī vácūū neⁿ'e chí nguée 'cuiinu nadíí'vε tanducuéⁿ'ē chi ndiicuí nī.

13

N'dáacā n'dai chi ndaacadaamí nī yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e nī

¹ Ndáa n'duuví saⁿ'ā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a sa chíi sa Jesús tan'dúúca chí diiⁿ gobernador Pilato. Ca'a yā orden chí ch'iīⁿnuⁿ sa n'dúúví 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ní staⁿ'a yā yuuúⁿ yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcu yuuúⁿ yeⁿ'ē 'iiti chí 'āā 'nīⁿ'núⁿ 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí ca'a yā ofrenda yeⁿ'ē Ndyuūs. ² Jesús ní caⁿ'a yā chíi yā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá nadicádíínuuⁿ ndís'tiī chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ch'eenu yā 'tíicā ti vée ca nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguée ti tanáⁿ'ā 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea? ³ 'Úú ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī: Nguée 'tíicā. Ndúúti chí ndís'tiī nguée ndaacadaamí nī yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e nī, tuu'mi ní nducyaaca ndís'tiī 'cuūvi ntúuⁿ nī cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ⁴ ¿De'ē nadicádíínuuⁿ ndís'tiī yeⁿ'ē ndu'ū ndítiiⁿ'yu 'iīⁿyāⁿ chí ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ sndaā nduūu torre na yáāⁿ Siloé vmnááⁿ yā ní nducyáácá yā chíi yā? ¿'Áá nadicádíínuuⁿ ndís'tiī chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ vée ca nuūⁿndi yeⁿ'e yā nguée ti tanáⁿ'a yā chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén? ⁵ 'Úú ní ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chí nguée 'tíicā. Nduuti chí ndís'tiī ntúūⁿ nguée ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'ē nī, tuu'mi ní nducyaaca ndís'tiī 'cuūvi nī cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

Ejemplo yeⁿ'e yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíidīi yaaⁿ nguuví chí nguée n'guíi'yeⁿ'ē

⁶ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā ejemplo 'cūū: 'Áámá saⁿ'ā ní catá'āi 'áámá yáⁿ'á yeⁿ'ē n'guíidīi yaaⁿ nguuví yeⁿ'e sa naachi vée yáⁿ'āa cheεti chēēⁿ yeⁿ'ē sa. Chó'ōo tiempo ní cheⁿ'e sa in'nuuⁿ sa n'guíi'yeⁿ'e yáⁿ'á yeⁿ'e sa ní nguée ndaacā sa n'guíi'yeⁿ'ē. ⁷ Tuu'mi ní caⁿ'a sa chíi sa 'iīⁿyāⁿ chí diiⁿ yā ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e sa: 'Áā 'iīⁿu nduūyū chí ichīi ní nguée indaāca n'guíi' nī

yáⁿ'á 'cūū. 'Caaca nī yáⁿ'á. ¿De'ε cuuvi chí yáⁿ'á di'vaachi na yáⁿ'āa naachi snée yáⁿ'á 'cūū? ⁸ Naati saⁿ'ā chí idiīⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ na yaⁿ'ā miiⁿ nán'guεεcútaⁿ'ā sa: N'diī, señor, 'āā canée rá nduuyú 'cūū ní 'úú nadidεεvé yáⁿ'á yeⁿ'ē ní ca'á taavi abono yeⁿ'ē. ⁹ Ní nduuti chí 'cuūndī n'guíi'yeⁿ'ē ní n'daacā. Nduuti chí nguée, ní 'caaca nī.

Jesús diiⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'áámá n'daataá chí neené n'guutīi

¹⁰ Nguuvi sábadó chí ntaavi'tuunúuⁿ 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ, Jesús ngi'cueeⁿ yā na 'áámá yaācū sinagoga. ¹¹ Miiⁿ ní canée 'áámá n'daataá chí 'āā ndítiiⁿ'yu 'iīⁿu nduūyū chí ndiī n'guuti ta cáāvā chí diiⁿ espíritu yeⁿ'e yáāⁿ'n'guiūūⁿ 'tíicā ndúúcu ta. Ndíi mar 'áámá naaⁿ nguée ngiī ndaa cuaacú ta. ¹² Taachí Jesús n'diichí yā n'daata miiⁿ yaa'ví yā táⁿ'ā ní caⁿ'a yā chíi yā táⁿ'ā: N'diī, n'daataá, ¿'áá neⁿ'e nī chí nduuví cuaacú nī?

¹³ Jesús sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e n'daātā miiⁿ. Tuu'mi nūuⁿ ndaā cuaacu n'daataá miiⁿ ní n'daataá miiⁿ ní ngaⁿ'a yā: De'ē chúúca ch'εεte Ndyuūs. ¹⁴ 'Iīⁿyāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ yā yeⁿ'ē yaacu sinagoga nduuví taāⁿ yā ti Jesús miiⁿ ní diyicú yā n'daataá miiⁿ nguuví chí 'iīⁿyāⁿ ntaavi'tuunúuⁿ yā. Ní ngaⁿ'a yā ngiī yā nducyaaca 'iīⁿyāⁿ: Jaāⁿ nguuví nūuⁿ canee chí diiⁿ 'iīⁿyāⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ ní nguuví s'eeⁿ 'iīⁿyāⁿ cuuvi chíi yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní cuuvi diiⁿ yiicú yā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ, naati nguée cuuvi diiⁿ yā 'tíicā nguuví chí ntaavi'túūnūuⁿ 'iīⁿyāⁿ.

¹⁵ Tuu'mi ní Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'ē sa: Ndís'tiī saⁿ'ā 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí nī, ¿'áá nguée in'daatīi ndís'tiī 'iiti yeⁿ'e nī naachi snée 'iīⁿ'yu ti ní ngeⁿ'ē nī ngaⁿ'a nī nuūⁿnīⁿ 'iiti nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ nī? ¹⁶ N'daataa 'cūū ní yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'e Abraham. 'Áā ndítiiⁿ'yu 'iīⁿu nduūyū ncachiichí yáāⁿ'n'guiūūⁿ táⁿ'ā. ¿'Áá nguée canee chí n'daatīi táⁿ'ā miiⁿ yeⁿ'e ca'ai nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ nī?

¹⁷ Taachí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chuū, taanduvée yā chí taan yā yeⁿ'e yā ní 'cuināaⁿ yā. Nducyáácá 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿya yeenú n'dai yā yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí n'gεεte chí diiⁿ Jesús miiⁿ.

Ejemplo yen'e nduuti yé'ē yíivē ntí'yāa
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Jesús ca'n'a yā: ¿De'ē tan'dúúca naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā? ¿De'ē nadídaamá nduúcu? ¹⁹ Tan'dúúca nduutií yen'e yíivē ntí'yāa chi 'áamá sa'n'ā ní sta'ā sa ní chiinū sa na yá'n'āa yen'e sa. Yaāta mii'n ní ch'iita tan'dúúca 'áamá yá'n'ā ch'εεte. 'Yáadá yen'e nanguuvi din'dái ti 'dεεcé tī na dúu'nē.

Ejemplo yen'e levadura yen'e pan
(Mt. 13.33)

²⁰ Jesús ní ca'n'a ntúū'n yā: ¿De'ē tan'dúúca naachí Ndyuūs nga'n'ā ntii'nyú'n yā? ²¹ Tan'dúúca 'aama táán levadura yen'e pan chi 'áamá n'daataa chista'n'ā tá nguaan 'iinū medidas harina ndíí chí nan'guiita tanducuén'ē yaāchí yé'ē.

Cheendi va'āi 'tuucuú
(Mt. 7.13-14; 21-23)

²² Taachi Jesús canúú'n yā yúúní chi cho'ó yā na yāān Jerusalén cuen'é yā tanán'ā yāān n'gεεte ndúúcu yāān n'gaiyāā ní ngi'cueen yā 'iin'yān. ²³ Tuu'mi ní 'áamá sa'n'ā ndaā sa nanáān yā ní ntiinguunee'n sa: N'dií, Señor, ¿'áá duū'ví 'iin'yān chí nnguan'ai yā? Jesús mii'n ní ca'n'a yā chií yā sa'n'ā mii'n: ²⁴ Dí'n nī tanducuén'ē chi cuuvi nī chí cundaā nī cheendi va'āi 'tuucuú caati nga'n'ā ngií ndís'tií chí néené 'yaa'n 'iin'yān nen'e yā cundaā yā cheendi va'ai 'tuucuú chí candéε naachi Ndyuūs nadanguan'ai yā 'iin'yān naati nguée cuuvi dí'n yā. ²⁵ Taachi 'iin'yān yen'e va'ai nducueen yā ní n'gaadí yā cheendi va'āi yen'e ndís'tií, tuu'mi ní ndís'tií snee nī cuaa'n chuva'āi. Ní di'cuεεcú nī cheendi va'āi ní caan'má'n nī: Señor, Señor, nn'guaān nī yen'e 'nū. 'Iin'yān yen'e va'ai ní nan'guεεcutan'a yā: Nguée in'diichí ndís'tií ndii nguεε deenú tī ndiica nī. ²⁶ Áará chí ndís'tií nī tucá'a nī caan'man nī 'tíicā: Che'é 'nū ní chí'i 'nū ndúúcu nī taachi n'dií ní chí'cueen nī 'iin'yān na yúúní yen'e yāān vaacú 'nū. ²⁷ 'Iin'yān yen'e va'ai mii'n ní caan'man yā cuuvi yā 'iin'yān s'een: 'Úú nga'n'ā ngií ndís'tií tī nguée in'diichí ndís'tií ndíí nguée deenú tī ndiica nī. Cueevii nī yen'é nducyaaca ndís'tií tī nguée n'daācā idiin nī. ²⁸ Cuaacu chí ndís'tií snaa'n nī chiida yú s'een Abraham, ndúúcu Isaac,

ndúúcu Jacob, ndúúcu nducyaaca profetas chí ndii cuáán vmnaa'n snée yā naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu'n. Ní ndís'tií ní 'cuεεtinée nī cuáán chuva'āi. Mii'n ní cuεεcú nī ní che'é nī 'dii'nyú'n nī. ²⁹ 'Iin'yān s'een chií yā yen'e nducuén'ē cuaa'n yen'e in'yee'ndí 'cūū ní ndaa yā nanáān Ndyuūs. Chií yā ndíí cuaa'n na ican'dáā 'yá'n'ā, ndii cuaa'n na ngiiya 'yá'n'ā, ndíí cuaa'n 'nii'nú'n, ndíí cuaa'n ndiia, ní 'cuεεté yā na mesa yen'e banquete naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā. ³⁰ Tuu'mi ní nán'ā 'iin'yān chí n'gεεte chí nga'n'a ntii'nyú'n yā maa'n na in'yee'ndí 'cūū ní cuuvi ndiicuu'n cá yā naachi snée Ndyuūs ní na'n'a 'iin'yān chí ndiicuu'n cá maa'n na in'yee'ndí 'cūū ní cuuvi n'gεεté yā naachi snée Ndyuūs.

Jesús chεεcú yā cáávā 'iin'yān yen'e yāān
Jerusalén
(Mt. 23.37-39)

³¹ Nguuví 'cuú nūu'n 'áamá chée 'iin'yān fariseos ndáa yā nanáān Jesús ní ca'n'a yā: N'dií, Jesús, cuen'e nī tī rey Herodes nen'é yā 'caan'nú'n yā n'dií.

³² Naati Jesús ca'n'a yā chií yā 'iin'yān s'een: Cuna'á nī nanáān rey mii'n ní caan'man nī cuuvi nī: N'dií rey, tan'dúúca 'yuúnē, 'tiicá nī. Cuin'diichí nī, Jesús mii'n nga'n'ā yā 'túúca: 'Úú itun'daā espíritu yen'e yáān'nguiinūu'n yen'é 'iin'yān ní dí'n chí nduūvā yen'e 'iin'yān maa'nguuví ndúúcu cavyaa'n, tuu'mi ní 'cuiinu ntii'nyu'n yen'é damá'n. 'Tíicā canee chí dí'n ná 'iinū nguuví. ³³ Naati 'úú ní canée chí caacá cuaa'n cyúúní ní dí'n ntii'nyu'n yen'é maa'n ndúúcu cavyaa'n ndúúcu damá'n, caati nguée canée chí 'cuuví 'áamá sa'n'ā profeta ch'εεte chí dí'n ntii'nyu'n yen'é Ndyuūs 'áamá lado yen'e yāān Jerusalén tī na yāān Jerusalén chí 'caan'nú'n yā sa'n'ā profetas.

³⁴ Jesús ca'n'a yā chií yā 'iin'yān yen'e yāān Jerusalén: Ndís'tií chí 'muu'n n'giin'un nī 'iin'yān profetas ní ngítuú nī 'iin'yān chí Ndyuūs dicho'ó yā chí ndεε yā nduudu yen'é yā. Ní Jesús ca'n'a yā: Neené n'deēe cuúví nen'é nadaamá daiyá 'iin'yān yāān Jerusalén mii'n tan'dúúca 'áamá tú'u nadaamá tī daiya tī máān n'gεεchi tī, ní nguée 'cuú'n nī. ³⁵ 'Túúca ca'n'a yā: N'diichí ndís'tií. Vaacú nī cu'néén maān. Ní nga'n'ā

ngii ndís'tiī chi 'āā ntéé snaaⁿ nī 'úú ndíi ndáá tiempo chi caaⁿmaⁿ nī yeⁿé: De'ε chúúcā n'dai 'iī'yāⁿ chí cuchii yā ndúúcū chi duuchi Señor 'iivú Ndyuūs ti 'iī'yāⁿ yeⁿé Ndyuūs.

14

Jesús diīⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'áámá saⁿā

¹ 'Áámá sábadō, nguuvī chi ntaavi'tuūnuuⁿ 'iī'yāⁿ, Jesús sndaā yā ní cheⁿe yā 'áámá va'ai yeⁿe 'áámá saⁿā fariseo chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ sa. Ní tanáⁿā saⁿā fariseos canee ngiinu sa Jesús de'ε chí caⁿá yā chí diīⁿ yā. ² Tuu'mi ní ndaā nanááⁿ Jesús 'áámá saⁿā chí ngiitā ní ndiituú núúⁿmáⁿ ch'εεte sa. ³ Jesús caⁿa yā chí yā maestros yeⁿe ley ndúúcū saⁿā fariseos: ¿'Áá 'cuaaⁿ ley miiⁿ chí cuuví diīⁿ chí nduūvā yeⁿe 'iī'yāⁿ nguuvī chí ntaavi'tuunúúⁿ yā?

⁴ Saⁿā s'eeⁿ ní 'diiīⁿ 'diiīⁿ ch'εεtinee sa ní nguée nan'guεεcutaⁿa sa. Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ta'a saⁿā chí ndiituú ní diīⁿ yā chí nduūvā yeⁿe saⁿā miiⁿ. Ni yaa'vi yā saⁿā chí cunaⁿa sa. ⁵ Cuayivi ní Jesús yaa'vi yā saⁿā s'eeⁿ ní caⁿa yā: ¿Chεε ndís'tiī ndúúti chí 'áámá burro o 'áámá itiindu yeⁿe ní cun'dáá nuúⁿ tī na 'áámá viini ní nguée tuu'mi nūuⁿ ntun'dáa ní 'iiti 'áará chí nguuvī chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iī'yāⁿ?

⁶ Saⁿā s'eeⁿ nguée chíi nan'guεεcutaⁿa sa cucáávā nduudu chí ngaⁿa yā.

Tiⁿyāⁿ chí invitado yā naachi n'giindivaacu 'iī'yāⁿ

⁷ Taachí Jesús n'diichí yā táácā diīⁿ 'iī'yāⁿ chí invitados chí ndεεvε yā silla yeⁿe mesa chí lugar chí n'daacā ca, tuu'mi ní caⁿa yā 'áámá ejemplo chí 'tεε nguεε dááma ndúúcū 'iī'yāⁿ chí diīⁿ yā invitados. ⁸ Ngaⁿa yā 'tíicā. Taachí 'áámá 'iī'yāⁿ diīⁿ yā invitar dii naachí n'giindivaacu 'iī'yāⁿ nguée 'cuūndī di na silla vmnááⁿ vmnaaⁿ caati cuuvi ndaa táámá 'iī'yāⁿ invitado chí ch'εεté yā nguée ti dii. Ní silla miiⁿ ní caava 'iī'yāⁿ miiⁿ. ⁹ Ní taachí ndaa 'iī'yāⁿ chí ch'εεte ca yā, tuu'mi ní 'iī'yāⁿ chí diīⁿ yā invitar di ndaa yā nanááⁿ di ní caaⁿmáⁿ yā cuuvi yā dii: Cu'neeⁿ di lugar 'cūū yeⁿe 'iī'yāⁿ 'cūū. Tuu'mi ní cuuví 'cuináaⁿ di ní 'cuūndī di na silla n'díi naaⁿ n'giinu. ¹⁰ Taachí 'iī'yāⁿ diīⁿ yā invitar dii caⁿa di 'cuūndī di na silla

ndíi naaⁿ n'giinu. Ní taachí ndaá nanááⁿ dii 'iī'yāⁿ chí diīⁿ yā invitar dii, tuu'mi ní caaⁿmáⁿ yā cuuvi yā dii: Díi sáⁿā chí n'dai nduucú, caaca dí cuaaⁿ 'niīⁿnuⁿ. Ní 'āā n'daacā cuuvi yeⁿe di nanááⁿ 'iī'yāⁿ chí vεεté yā na mesa. ¹¹ 'Iī'yāⁿ chí dich'εεté maáⁿ yā táámá 'iī'yāⁿ ní diīⁿ yā chí ndiicuuⁿ yā. Ní 'iī'yāⁿ chí maaⁿ yā diīⁿ chí ndiicuuⁿ yā tááma 'iī'yāⁿ ní diīⁿ yā chí ch'εεté yā.

¹² Tuu'mi ní Jesús ngaⁿá yā ngii yā saⁿā chí diīⁿ invitar 'iī'yāⁿ s'eeⁿ: Dii taachí in'nuuⁿ di chí che'e nguaiⁿ di o chí che'e nguínū di, nguée 'cuai di 'iī'yāⁿ chí n'dai ndúúcu di, ndíi nguée ndúú ví'i rá di, ndíi nguée ndúú 'iī'yāⁿ yeⁿe di, ndíi nguée ndúú 'iī'yāⁿ na niīⁿnuúⁿ va'āi yeⁿe di chí 'cuíica yā caati 'iī'yāⁿ s'uuⁿ ní diīⁿ ntúuⁿ yā invitar dii chí che'e di nduucú yā. 'Tíicā ní nadíí'vε yā diīⁿ cáávā chí ca'a di chí che'e yā. ¹³ Naatí taachí idin'dái di 'aama comida n'dai, 'cuai dí 'iī'yāⁿ chí ndaachí snee yā, ndúúcū 'iī'yāⁿ chí nguée ngii ngiicá yā, ndúúcū chí ngai yó'o, ndúúcū 'iī'yāⁿ chí ngeenáaⁿ. ¹⁴ Ní caaⁿmaⁿ 'iī'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe di: De'ε chúúcā n'dai di. Tí 'iī'yāⁿ s'eeⁿ nguée nteé yā dii. Naati Ndyuūs nadíí'vε yā dii taachí ndaa nguuvī chí 'iī'yāⁿ chí n'dai nduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

Ejemplo yeⁿe 'iī'yāⁿ chí che'e yā cena chí ch'εεte

¹⁵ Taachí 'áámá 'iī'yāⁿ chí vεε yā na mesa miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, caⁿa yā chí yā Jesús: De'ε chúúcā n'dai chí caⁿá yā che'e yā pan naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁶ Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā ejemplo 'cūū: 'Áámá saⁿā ca'ā sa chí din'dái yā 'áámá chí che'e nguínū 'yaaⁿ 'iī'yāⁿ, ní idiiⁿ sa invitar n'deee n'dái 'iī'yāⁿ. ¹⁷ Ní taachí 'āā chaa chí che'e nguínū yā dicho'o yā 'áámá mozo chí caⁿa sa cuuvi sa 'iī'yāⁿ chí ndii yā invitado: Cuchíi ní. 'Āā vée tanducuén'e chí che'e nguínū yú. ¹⁸ Nducyaaca yā ní tucá'a yā caⁿa yā 'tíicā: Ch'εεtinúuⁿ ní yeⁿé. Ní 'áámá saⁿā ní ca'ā sa: Cáámá ch'iīnū 'caí 'áámá finca ní cánée chí caⁿá n'diichí finca, chíiⁿ chí ch'εεtinúuⁿ ní yeⁿé. ¹⁹ Táámá yā ní caⁿa yā: 'Caí nyu'u yáandā itiindu ní neⁿé diīⁿ ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu tī. Ngiiicá favor. Ch'εεtinúuⁿ ní yeⁿé. ²⁰ Táámá yā ní caⁿa yā: Cáámá ch'iīnu ch'iindivaacú chí chíiⁿ

nguée cuuvi caⁿá. ²¹ Taachí nguεεcunée mozo, caⁿa sa chuū chii sa 'iivi sa. Tuu'mi ní 'iivi miiⁿ nduuvu taáⁿ yā ní caⁿa yā chii yā mozo miiⁿ: Cuen'e di cuaaⁿ ní^vēē ndúúcu cuaaⁿ cyúúni yeⁿe yāⁿ ní candéē di 'iiⁿyāⁿ ndaachíi, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi nguée ngii ngi-icá yā, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi ngai yó'o, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi ngueenāāⁿ. ²² Sáⁿā mozo ní cuen^e sa. Cuayiiivi ní ndaā sa ní caⁿā sa chii sa 'iivi sa: N'díi, señor, 'āā díiⁿ tan'dúúca chí ngaⁿa nī ní véé cá lugar chi 'cuēēēē 'iiⁿyāⁿ na mesa. ²³ Caⁿa señor miiⁿ chii yā saⁿā mozo miiⁿ: Cuen'e di cuaaⁿ cyúúni n'gēēē ndúúcu yúúni chí véé chí neēē cuāāⁿ 'diitū ní di'cuíitu di 'iiⁿyāⁿ chí chii yā na vaacú ní 'íicú cuuvi diituú na vaacú. ²⁴ Ti 'úú ní ngaⁿá ngii ndís'tiī chí mar 'áámá saⁿā chí díiⁿ invitar saⁿā vmnaaⁿ nguée 'cuúⁿ ndāa sa che'e nguiniú sa nduucú na mesa yeⁿe.

'Iiⁿyāⁿ chí caⁿa yā ndúúcu Jesús canee chí 'cuéenu yā cuuvi

²⁵ Cuayiiivi miiⁿ néené n'deeē 'iiⁿyāⁿ cuen'e yā ndúúcu Jesús. Ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'een 'áámá ejemplo: ²⁶ Ndúúti chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ nen'e ca yā chí idá yā o chεεcú yā o n'daataá yeⁿe yā o daiya yā o 'díinu yā o vi'i yā o vida yeⁿe maāⁿ yā nguée ti 'úú chí Jesús, nguée cuuvi discípulo yeⁿe. ²⁷ 'Āā du'ú nūuⁿ chí caⁿa yā nduucú ní nguée ndéē yā cruz yeⁿe yā chí tan'dúúca nducuéⁿe chí 'cueenu taavi yā cuuvi cucáāvā 'úú nguée cuuvi discípulo yeⁿe. ²⁸ 'Āā chéē nūuⁿ 'áámá ndís'tiī taachí nen'e nī din'dái nī 'áámá torre, 'Āā nguée n'gēēē nī ní ididuuché nī? 'Āā n'deēē díiⁿ nī gasto ndúúti chí tu'née chí^vēē yeⁿe nī chí 'cuiinu din'dái nī torre yeⁿe nī? ²⁹ Ní nduuti chí cu'nuúⁿ nī cimientos yeⁿe torre ní cuayiiivi nguée cuuvi din'dái nī torre yeⁿe nī, tuu'mi ní nducyaaca yā chí snaaⁿ yā 'cáinnyūⁿneeⁿ yā ndís'tiī. ³⁰ 'Iiⁿyāⁿ s'een ní caaⁿmaⁿ yā: Sáⁿa 'cūū tucá'a sa din'dái sa ní nguée ch'iinu di'cuíinu sa. ³¹ Ní Jesús ngaⁿa yā 'tíicā: 'Du'ú rey ndúúti chí canee chí díiⁿ yā caandaá ndúúcu táámá rey, 'āā nguée n'giindi yā ndúúcu táámá saⁿā ní ididuuché yā? Nduuti chí tunéēⁿ ndiicu mil soldados ní 'iicu ndúúcu chuú nūuⁿ cuuvi 'cuuⁿmaⁿ yā ndúúcu soldados chí ndiichi mil yeⁿe táámá rey. ³² Ní nduuti

chí nguée cuchēē yā, taachi cuchii yā táámá rey ndúúcu soldados yeⁿe yā chí díiⁿ yā caandaá ní canée yaⁿai ca yā miiⁿ tuu'mi ní rey miiⁿ dicho'ó yā 'iiⁿyāⁿ chí candéē nduudu miiⁿ. Ní 'iicu caaca yā taama rey chí 'cuēētinéeⁿ 'diiⁿyā. Ní nguée díiⁿ yā caandaá ndúúcu rey yeⁿe yā. ³³ 'Tiicā ntúūⁿ. 'Āā chéē nūuⁿ ndís'tiī nduuti chí nguée cu'nee nī tanducuéⁿe chí véé yeⁿe nī, nguée cuuvi cuuvi ndís'tiī discípulos yeⁿe.

Jesús ngaⁿa yā yeⁿe yiima chí nguée n'daācā sabor yeⁿe

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Jesús ngaⁿa yā: Yiima ní n'dai. Nduuti chí nguée n'daācā sabor yeⁿe, 'dē'ē ca'ā sabor yeⁿe? ³⁵ Nguée dichí^vē, ndii nguεε cáāvā yāⁿāa, ndii nguεε ndúú naachi véé abono, caati canangée yā yiima miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ chí véé veēⁿ yā, 'caandiveēⁿ yā yeⁿe.

15

Ejemplo yeⁿe 'íiti cuūchī chí nindai

¹ Ndacyáácá saⁿā chí ínⁿguē sa yeⁿe yāⁿāa ndúúcu 'iiⁿyāⁿ nuuⁿndi ndaā yā nanáāⁿ Jesús chí 'caandiveēⁿ yā nduudu yeⁿe yā. ² Cáāvā chuū 'iiⁿyāⁿ fariseos ndúúcu maestros chí ngi'cueen ley ngaⁿa yā n'de'ei yā nguáāⁿ maāⁿ yā contra yeⁿe Jesús. 'Túuca ngaⁿá yā: Jesús miiⁿ n'gúuⁿ yā chí ndaā nanáāⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ngé'e yā ndúúcu yā.

³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā 'aama chí 'téē nguεε daama ndúúcu 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. ⁴ Chéē ndís'tiī ndúúti chí véé 'áámá ciento 'iiti cuūchī yeⁿe nī ní nduuti chí 'áámá chεε 'iiti s'uuⁿ cuuvi ndái tī, 'Āā nguée cu'nee nī ndu'u chí cuūⁿ n'gēcú nditiⁿyú cuuúⁿ tī na 'cuéētí? Ní caⁿá nī in'nuúⁿ nī 'iiti chí nindái miiⁿ ndíi taachí nndaacá nī 'iiti miiⁿ. ⁵ Ní taachí ndaacá nī 'iiti miiⁿ cun'duúⁿ nī 'iiti ná 'diimi nī ní candéē nī 'iiti cuūchī miiⁿ naachi canée tanáⁿā 'iiti cuūchī. Ní yeenú n'dai nī. ⁶ Ní taachi nndaacá nī na vaacu nī, tuu'mi ní nadidaama nī 'iiⁿyāⁿ chí n'dai ndúúcu nī ndúúcu 'iiⁿyāⁿ na nīⁿnuúⁿ na va'ai yeⁿe nī. Ní caaⁿmaⁿ nī cuuvi nī, 'iiⁿyāⁿ s'een: Ndís'tiī cuuvi yeenú n'dai nī nduucú ní di'viicu yú tī 'āā n'daacá 'iiti cuūchī yeⁿe chí nīndaí. ⁷ Tuu'mi ní Jesús ngaⁿá ntúūⁿ yā, 'úú ngaⁿá ngii ndís'tiī: 'Tíicā véé vaādī yeenú taavi na

va'ai chεeti nguuvu ye'n'e 'áamá 'i'n'yān chi véé nuu'ndi ye'n'e yā ní ndaacadaami yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā nguée ti ye'n'e cuūn nguécú nditi'i'yu cuūu'n 'i'n'yān chi n'dai chi nguée canee cuumi chi ndaacadaami yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā.

Ejemplo ye'n'e 'áamá cáádí chí nínáí

8 Ní ca'n'a Jesús: Du'u 'áamá n'daataa chi véé ndiichi cáádí ye'n'e ta nduuti chi dindai tá 'áamá 'áá 'cuu'mi' tá lámpara ní n'daaca tá va'āi, ní in'nuu' tá ndúúcū cuidado taanduvée ndíi ndaācā ta tuūmī mii'n? 9 Taachí ndaācā tá nadaama tá 'i'n'yān chi n'dai ndúúcu ta ndúúcu 'i'n'yān na nii'nuú' va'ai ye'n'e ta ní ca'n'a tá: Cuuvi yeenú nī nduucú ní di'viicu yú ti 'āā ndaācā 'áamá cáádí ye'n'é chí chindāi mii'n. 10 'Úú nga'n'á ngíi ndís'ti caati 'tiicá ntúūn véé vaadi yeenú nguaa' ángeles ye'n'é Ndyuūs cucáāvā 'áamá 'i'n'yān nuu'ndi chí nandaa-cadaamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā.

Ejemplo ye'n'e sa'n'ā n'gaiyāā pródigo chí s'nee' sa chiida sa

11 Jesús nga'n'a ntúūn yā ejemplo 'cūū: 'Áamá sa'n'ā véé 'uūvī daiya sa. 12 Sa'n'ā n'gaiyāā daiya sa chí 'lín' ca mii'n ca'n'a sá chíi sá chiida sa: N'diī, chiidá, téé nī parte chí ituneen 'úú ye'n'e vaādi ngua'aá ye'n'e nī. Chiida sa ní naca'n'á yā ní nca'a yā sa'n'ā chí parte ye'n'e sa. 13 Nguée chí 'naa'n, sa'n'ā 'lín' ca mii'n ní nadīdaamá sá tandu-cué'n'e déndu'ū ye'n'e sa. Ní cue'n'e ya'n'ai sa táámá país. Míi'n ch'iinu dii'n sa gastar tanducuén'e ti dii'n sa nducuén'e chí nguεε n'daacā. 14 Ní taachi ch'iinu tuūmī ye'n'e sa tanducuén'e chí ca'a chiida sa, ndaā 'áamá cuiicu ch'εεte na país mii'n. Sā'n'ā mii'n ní ch'eenū n'dai sa chíi caati nguée chí che'e sa. 15 Sa'n'ā mii'n ní ndaā sa nanáán 'áamá 'i'n'yān ye'n'e país mii'n. Ní ca'n'a sa chí ne'n'e sa dii'n sa ntiin'nyu'. 'I'n'yān mii'n ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'a mii'n chí cue'n'e sa tan'dúúccā mozo ye'n'é yā ní dii'n sa cuidado cuūchí s'ee'n ye'n'é yā. 16 Sa'n'ā mii'n ní nacádiinuū sa chí ne'n'e sa che'e sa chí ye'n'e cuuchí s'ee'n caati mar 'áamá 'i'n'yān nguée ca'a yā dε'ē vεε sa'n'ā. 17 Tuu'mi ní n'gaācu sa ní ca'n'ā sa nguaa' maa'n sa: N'deeē n'dái mozos ye'n'e chiidá chí nge'e yā pan ní neenē n'deeē chí nge'e yā vεε, 'iicu 'muu' 'úú ní idiin'

ntiin'nyu' ní ne'n'e 'cuūvi chí cuiicú. 18 N'daa cá 'muu'. Na'n'á n'diichí chiidá ní caa'n'mán' cuuvi 'i'n'yān: N'diī chiidá véé nuū'ndi ye'n'é nanáán Ndyuūs chí canée na va'ai chεeti nguuvu ní nanáán n'diī. 19 'Āā ntée n'dai ca 'úú chí tuneen 'úú chí caa'n'ma' nī chí daiya nī 'úú. Cu'neē nī 'úú tan'dúúccā 'aama mozo ye'n'e nī. 20 Tuu'mi ní cuna'n'ā sa ndaā sa nanáán chiidā sa. Taachi indái ca nndaa sa, tuu'mi ní chiida sa ní n'diichí yā sa'n'ā ní nnee ya'āi 'iinú yā sa'n'ā. Chiida sa ní cue'n'e yā ngeenu yā naachi canée sá ní tuma'n'á yā daiyá yā ní tuu'vi yā cheendi sa. 21 Daiya yā mii'n ní ca'n'a sa chíi sa chiida sa: N'diī, chiidá, véé nuu'ndi ye'n'é nanáán Ndyuūs chí canee na va'ai chεeti nguuvu ndúúcu nanáán n'diī. 'Āā n'tée n'dai ca 'úú chí ituneen 'úú chí caa'n'mán' nī chí daiya nī 'úú. 22 Naati chiida sa míi'n ní ca'n'a yā chíi yā mozos ye'n'e yā: Diī mozos, maa'n nch'εεté nūu tun'dāa di tīnūu' chí n'dai ca ní cu'nuú' di sa'n'ā daiyá. Ní ca'a di chíinūta'āa cunuu' ta'ā sa ndúúcu ndaacuú chí cunuu' ca'ā sa. 23 Cué'n'e di canguai'n di itiindu 'lín' chí 'viichε. Ní 'caa'n'nu' di 'iiti chí che'é 'nū. Ní dii'n 'nū 'viicu. 24 Ti sán'a 'cūū daiyá cue'n'e sa ya'n'ai ní 'āā tan'dúúccā chí n'diī sá. Maa'n ní navaacunée sa ní nduuchi sa. Ní tan'dúúccā chí nínáí sá ní ndaācā sa. Ní 'i'n'yān s'ee'n ní yeenú taavi yā ní dii'n yā 'áamá 'viicu.

25 Ní sa'n'ā daiyá yā chí vmnaa' canee sa cuεeti. Ní taachí ndaā níin'nuū sa ná va'ai, ch'iindiveen sa chí itiivi sa'n'ā flauta ní 'i'n'yān nde'ei yā. 26 Tuu'mi ní sa'n'ā mii'n ní 'caí sa 'aama mozo ní itiinguunee sa mozo mii'n dε'ē chí véé. 27 Mozo mii'n ní ca'n'ā sa chíi sa 'i'n'yān: 'Āā ndāā 'diinu nī. Ní nguée dε'ē vεε ye'n'e sa. Ní chiidá nī ní ca'n'a ntiin'nyu' yā chí ch'iī itiindu 'lín' chí 'viiche. 28 Sa'n'ā mii'n ní nduuvu taa'n sa. Nguée 'cuu' sa nndaā sa va'āi. Tuu'mi ní chiida sa mii'n ní cun'dāa yā va'āi ní di'cuíitu yā daiya yā chí nuū' ndaā sa va'āi. 29 Naati sa'n'ā mii'n ní nán'guεεcúta'n'ā sa ye'n'e chiida sa: 'Āā 'naa'n n'dái idichí'vε 'úú n'diī, ní dii'n tanducuén'e chí nga'n'a nī ní mar 'áamá vmné'n'ee nguée tee nī mar 'áamá 'iiti cuūchí 'lín' chí 'caa'n'nú' ní dii'n 'viicu. Ní 'úú cuuvi yeenú ndúúcu amigos ye'n'é. 30 Naati taachi ndaā daiya nī sán'a 'cūū, 'nín'nuū' 'tuū'vī sa tanducuén'e chí vaadi n'guá'āa

yeⁿē sa ndúú^{cū} n'daataa s'eeⁿ chi véé saⁿā s'eeⁿ yeⁿe. Ní ngaⁿa ntiⁿnyúⁿ nī chi mozos ch'iⁿnyúⁿ yā itiindu 'líⁿ chi 'viichéé chi che'e sa. ³¹ Tuu'mi ní chiida sa miiⁿ caⁿa yā chii yā saⁿā: Díí, daiyá, 'áamá canee di nduucú ní tanducuéⁿē dendu'ū chii yeⁿē ní yeⁿē di. ³² Canéé chí diiⁿ yú 'viicu ti saⁿā 'diinu di chi 'úú nacadiinuⁿ chi tan'duucā chi 'āā n'dií sá ní nduuchí sa. 'Āā nindāa sa na vaacu yú ní maaⁿ ní ndaācā yú saⁿā.

16

Ejemplo yeⁿe 'áamá patrón chi nguée n'daācā diiⁿ yā ndúú^{cū} mozos yeⁿe yā

¹ Jesús ní caⁿa ntúuⁿ yā chii yā discípulos yeⁿe yā: 'Áamá dueño 'cuiica s'néeⁿ 'áamá mayordomo yeⁿē yáⁿāa yeⁿe yā. Nán'ā mozos ndaa sa nanááⁿ dueño ní tun'dáa nuuⁿndi sa yeⁿē mayordomo miiⁿ ní ngaⁿā sa de'ē chí diiⁿ mayordomo chi nguē n'daācā ndúú^{cū} dendu'ū chi yeⁿē dueño. ² Tuu'mi ní dueño miiⁿ ní yaa'vi yā mayordomo yeⁿe yáⁿāa ní caⁿa yā chii yā sán'ā: N'dií, ¿de'ē 'túúca n'giindiveéⁿ yeⁿe nī? Teé nī cuenta 'úú yeⁿē ntiⁿnyuⁿ chí diíⁿ nī tí 'āā ntéé cuuvi nī mayordomo. ³ Saⁿā mayordomo yeⁿe yáⁿāa miiⁿ nadicádínuuⁿ sa 'túúca: ¿Taācā diiⁿ maaⁿ caati dueño yeⁿe yáⁿāa ndivíi yā 'úú yeⁿe chí mayordomo 'úú yeⁿē ntiⁿnyuⁿ? Nguée ditiinu 'úú chí diíⁿ ntiⁿnyuⁿ chí n'gií ní nduuti chí caācā limosnas, 'cuinaán. ⁴ 'Āā deenú de'ē chí diiⁿ ní taachi 'āā ntéé ngaⁿa ntiⁿnyúⁿ yeⁿe mayordomo tuu'mi ní amigos yeⁿē 'cuaán yā 'úú na vaacu yā. ⁵ Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ yaa'vi sa nducyáácá 'iⁿyāⁿ chí cán'dícu yā yeⁿe dueño yeⁿe yáⁿāa yeⁿe yā ní caⁿa sa chii sa 'iⁿyāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ: ¿'Áá n'deēe cán'dícu di yeⁿe dueño? ⁶ Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: 'Úú cán'diicú 'áamá ciento toneles aceite. Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ ní caⁿa sa saⁿā: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguūⁿ yeⁿē di. Cuundi dí ní n'nee nguūⁿ di 'uūvi nguēcu ndiichí toneles aceite. ⁷ Ch'iinu maaⁿ ní caⁿa sa chí sa taama saⁿā: Díí, ¿'áá n'deēe cán'dícu dí? Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: 'Úú cán'diicú 'áamá ciento maquilas yeⁿē trigo. Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ caⁿa sa: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguūⁿ yeⁿē di ní 'nee nguūⁿ di cuūuⁿ nguēcú maquilas. ⁸ Tuu'mi ní

dueño miiⁿ tuumicádiinuⁿ yā yeⁿē mayordomo chí nguée n'daacā ní chuuné listo sa ndúú^{cū} asuntos yeⁿē sa. Ní dueño míiⁿ caⁿa yā chí yā saⁿā: Tiempo miiⁿ sán'ā chí snée iⁿ'yeeⁿdí 'cūu nguée n'daaca sa ní neene listo ca sa ndúú^{cū} asuntos yeⁿē sa ndúú^{cū} vaadī 'cuiica chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūu nguée ti 'iⁿyāⁿ chí diíⁿ yā chíiⁿ chí Ndyuūs neⁿe yā chí snée yā na deēve.

⁹ Cáavā chuū 'úú ní ngaⁿā ngii ndís'tií: Ndúú^{cū} vicios yeⁿe vaadi 'cuiica chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūu diíⁿ nī n'daācā ndúú^{cū} 'iⁿyāⁿ ti véé amigos yeⁿe nī caati taachi 'cuuvi nī 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nnee nī ní ngaⁿā yā: N'dai ndís'tií ¿'áá cuuvi ndaa nī na va'ai chēti nguuví 'tíicā?

¹⁰ 'iⁿyāⁿ chí n'daacā idiíⁿ yā ndúú^{cū} cosas chí 'líⁿ 'tiicā ntúuⁿ n'daacā idiíⁿ yā ndúú^{cū} cosas chí n'deee n'dái ní n'gēte.

¹¹ Nduuti chí ndís'tií nguée n'daacā idiíⁿ nī ndúú^{cū} tuūmī chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūu, ¿du'ú 'iⁿyāⁿ cuuvi teé yā ndís'tií ntiⁿnyuⁿ yeⁿē Ndyuūs chí ntiⁿnyuⁿ yeⁿē vaadi 'cuiica chí véé chí yeⁿē Ndyuūs? ¹² Ndúú^{cū} chí ndís'tií nguē n'daacā idiíⁿ nī ndúú^{cū} dendu'ū chí véé yeⁿe taamá yā, ¿du'ú 'iⁿyāⁿ téé yā chí véé yeⁿe nī?

¹³ Mar 'áamá saⁿā nguée cuuvi diiⁿ sa mandados yeⁿe 'uūvi 'iivi sa; ti neⁿe ca sa 'aama yā nguée ti taama yā, o n'daacā ca diiⁿ sa ntiⁿnyuⁿ yeⁿē 'aama yā nguée ti taama yā. Ndís'tií ní nguée cuuvi dichí'vē Ndyuūs nduuti chí neⁿe ca nī vaadī 'cuiica chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūu.

¹⁴ 'iⁿyāⁿ fariseos n'giindiveéⁿ ntúuⁿ yā dendu'ū chí 'túúca ngaⁿa Jesús miiⁿ ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ dinén'e n'dai yā tuūmī ní yaa'vi neeⁿ yā Jesús. ¹⁵ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā 'iⁿyāⁿ fariseos: Ndís'tií ní nadicádiinuⁿ nī chí ndís'tií ní 'iⁿyāⁿ n'dai ndís'tií nanááⁿ saⁿā iⁿ'yeeⁿdí 'cūu naati Ndyuūs ní n'diichí yā staava yeⁿe ndís'tií. Chíiⁿ chí 'iⁿyāⁿ nadicádiinuⁿ yā chí ch'ēte ca, chíiⁿ chí Ndyuūs diíⁿ yā cuenta chí nguée de'ē véē.

Jesús ngaⁿa yā chí ley ní n'daācā

¹⁶ Ley yeⁿe Moisés ndúú^{cū} chíiⁿ chí chí'cueeⁿ profetas canee nanááⁿ ndís'tií ndíi taachi ndaa Juan chí chēdínuūⁿ nī na iⁿ'yeeⁿdí 'cūu. Ndíi tiempo miiⁿ 'iⁿyāⁿ caⁿa yā nduudú n'dai chí ngai yeⁿe naachi

Ndyuūs nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ neⁿe yā cu'téenu yā nduudu miiⁿ.

¹⁷ Ngíⁿti ca chí 'cuiinu nanguuvi ndúúcū na yáⁿāa nguée ti 'cuiinū 'áámá letra 'línⁿ yeⁿe ley.

*Jesús ngi'cueen yā yeⁿe divorcio
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)*

¹⁸ 'Āā du'ú nūuⁿ sánⁿā chí cū'neeⁿ sa n'daataá yeⁿe sa ní 'caandivaacu sá ndúúcū taama tá diiⁿ nuuⁿndí sa. Sánⁿā chí cunee sá ndúúcū n'daataá chí s'neeⁿ tá isaⁿā yeⁿe tá 'āā dinuuⁿndí ntúuⁿ sa.

*Yeⁿe sánⁿā 'cuiica ndúúcū saⁿā chí nguuvi
Lázaro*

¹⁹ Can'a Jesús: Tiempo chí chó'ōo canée 'áámá saⁿā 'cuiica chí nuuⁿ sa catecai n'dai sa ní diiⁿ sá 'viicu. Ní nge'e sa cosas chí n'dai nguuvi nguuvi. ²⁰ Canée ntúuⁿ 'áámá saⁿā chí nguuvi sa Lázaro chí ngi-ica limosnas. Ní diituú n'duu'vi núuⁿmán chεεte sa. Ní vεε sa cheendi va'āi yeⁿe saⁿā 'cuiica miiⁿ. ²¹ Saⁿā miiⁿ ní neⁿe sa che'e sa cosas chí ingée yeⁿe mesa yeⁿe saⁿā 'cuiicá miiⁿ. Ndaā 'yaānā s'eeⁿ naachi vεε sa ní yaā'vi née ti naachí ya'āi yeⁿe Lázaro miiⁿ.

²² Cuayivi miiⁿ ní ch'iī Lázaro. Ángeles yeⁿe Ndyuūs candée yā Lázaro naachi canée chi-ida yú Abraham na lugar paraíso chí yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí n'dái. Ch'iī ntúuⁿ saⁿā 'cuiica miiⁿ ní ch'iichi yā saⁿā. ²³ Taachi sánⁿā 'cui-ica miiⁿ ch'eenū sa chí na infierno n'diichi sa cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ ní n'diichi sa chiida yú Abraham ndúúcū Lázaro miiⁿ. ²⁴ Tuu'mi ní 'caī saⁿā 'cuiica miiⁿ: N'diī, chiidá Abra-ham, inneé ya'ai 'iinú nī 'úú, ní dichó'o nī Lázaro chí di'caandá yā tiī nduuti tá'ā nguaaⁿ nuūⁿnī ní cun'duú yā na ch'iīyá ní di'caanda ch'iīyá ti neenē n'geenú ngii ná nguuchi yaⁿā 'cúū. ²⁵ Abraham miiⁿ ní caⁿa yā chí yā saⁿā: Díí, daiyá, n'gaacú di tí taachí canee dí iⁿyeēndī miiⁿ ch'iīndī ndii n'deeē n'dái chí n'daācā yeⁿe di. Lázaro miiⁿ nguée vεε yeⁿe sa naati maaⁿ ní 'muuⁿ ní vée 'viich'ēētínūⁿ yeⁿe sa ní díí ní 'cuéénú dí cuuvi miiⁿ. ²⁶ Mííⁿ vée 'áámá yíívi yáⁿā chí neene ch'εεte nguaaⁿ nús'uu ndúúcū ndís'tiī. 'Iiⁿyāⁿ chí neⁿe yā chó'o yā ndii 'muuⁿ ndíí naachi snée ndís'tiī nguée cúúví diiⁿ yā. Ndíí nguée ndúú 'iiⁿyāⁿ chí snée yā taa nguée cuuví cho'o yā ní ndaā

yā naachi snée 'nū. ²⁷ Tuu'mi ní saⁿā 'cui-ica miiⁿ ngaⁿā sa: N'diī, chiidá Abraham, idi'cuítú n'diī chí dichó'o nī Lázaro iⁿyeēndī ndii vaacu chiidá, ²⁸ ti vée nyuⁿ'u 'diinú chí saⁿā miiⁿ ní Lázaro cuuvi sa 'diinú chí nguée ndaa yā lugar 'cūū chí 'cueenu yā cuuvi. ²⁹ Abraham miiⁿ ní caⁿa yā chí yā saⁿa: Canee nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs naachi canee nguūⁿ yeⁿe Moisés miiⁿ ndúúcū pro-fetas ní cuuví yā 'iiⁿyāⁿ chí 'caandiveēⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ³⁰ Tuu'mi ní saⁿā 'cuiica miiⁿ ní caⁿā sa: N'diī, chiidá Abraham, nguée n'giindiveēⁿ yā yeⁿe yā. Ndúúti chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí 'āā n'diī caⁿa yā nanáāⁿ 'diinú, tuu'mi ní 'caandiveēⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní ndaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿndi chí diiⁿ yā. ³¹ Abraham miiⁿ ní caⁿa yā chí yā saⁿa 'cuiica: Ndúúti chí nguée cu'téenu yā chí canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs yeⁿe Moisés ndúúcū 'iiⁿyāⁿ profetas ndíí cuáāⁿ vmnaaⁿ, nguée cu'téenu ntúuⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ 'cúū chí cuuví yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'áará chí 'iiⁿyāⁿ 'cúū ncuéeⁿ yā yeⁿe nguaaⁿ tinaⁿā.

17

*Jesús ngi'cueen yā chí nguée canee chí diiⁿ
yú nuuⁿndi*

(Mt. 18.6-7; 21-22; Mr. 9.42)

¹ Jesús caⁿa yā chí yā discípulos yeⁿe yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí vée de'e cáávā chí diiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ dinuuⁿndi yā naati de'e chúúcā ya'ai yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā chí taama 'iiⁿyāⁿ dinuuⁿndi yā. ² N'daacā ca chí cuuvi 'túúcā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caāchiichí yā 'áámá tuūu yúúdú chí inguúⁿ 'iiⁿyāⁿ na daandu 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní 'caanuú yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ naachi yāānūⁿ yeⁿe nuuⁿni'yāⁿā ní nguée cuuvi diiⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí taama da'caiyāā idinuuⁿndi yā.

³ Cundée ndís'tiī cuidado. Ndúúti 'dínū nī dinuuⁿndi sa contra yeⁿe 'aama nī, yaa'vi neēⁿ nī saⁿā. Ndúúti chí ndaacadaami sa yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe sa nadich'εécú nī yeⁿe sa. ⁴ 'Áará chí ndēechē cuuvi id-inuuⁿndi sa contra yeⁿe nī 'áámá nguuvi ní ndēechē cuuvi ndaa sa nanáāⁿ ndís'tiī ní caaⁿmaⁿ sa cuuvi sá ndís'tiī: Ndaacadaamí yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe, tuu'mi ní nadich'εécú nī yeⁿe sa.

Poder ye'n'e vaadī i'teenū

⁵ Apóstoles ca'n'a yā chii yā Señor Jesús: N'diī, Señor, diī'n nī chi nūs'uu cuuvi cu'téenu cá'nū.

⁶ Tuu'mi Jesús ca'n'a yā chii yā apóstoles: Ndúútī chi ndís'tiī duu'vi i'téenu nī, tuu'mi ní vaadī i'teenū ye'n'e nī ní tan'dúúcā 'áámá nduutí ye'n'e yīivē ntíí'yaá. Ní cuuvi caa'n'ma'n nī 'tíicā ndúúcū yá'n'á: Díí yá'n'á cuví dī 'muu'n ní cuen'e di ná nuū'nī'n'yá'n'ā. Ní 'caandivee'n yá'n'á miin ye'n'e dii.

Ye'n'e táácā cuuvi dii'n yú ntii'nyu'n ndúúcū Ndyuūs 'iivu yú

⁷ Nga'n'a Jesús: Du'u ndís'tiī ndúútī chi vεε 'áámá mozo chi di'cuūndú 'iiti o dii'n sa cuidado 'iiti cuūchī ye'n'e nī taachi nguεεcunée sa ye'n'e campo miin, ¿'áá hora mii'n nū'n caa'n'ma'n nī cuuvi nī sa'n'ā?: Cho'o di 'cuūndī di na mesa. ⁸ ¿'Áá nguée vmnáán vmnaa'n caa'n'ma'n nī cuuvi ní mozo miin 'tíicā?: N'nuu'n di chi che'e nguiinu yú. Ní 'cuiinduū di ye'n'e na mesa, 'cuiī di ní 'úú cu'ú che'é. 'Cuiinu che'é 'cuiinu cu'ú tuu'mi ní dii cuuvi ché'e di cu'u di. ⁹ ¿'Áá aama patrón nca'a yā gracias mozo miin ti dii'n sa mandados chi cā'n'a patrón ye'n'e sa? Nguée dii'n yā 'tíicā. ¹⁰ 'Tiicā ntúū'n, ndís'tiī, taachí 'cuiinu dii'n nī tanducuén'e ntii'nyu'n chí nga'n'á Ndyuūs ndís'tiī, tuu'mi ní caa'n'ma'n nī 'tiicā: Ndyuūs, nūs'uu ní mozos ye'n'e nī naati nūs'uu ní dii'n 'nū dámaāa'n chi canee chi dii'n 'nū.

Jesús idiī'n yā chi nduūvā ye'n'e ndiichi 'iī'yā'n ye'n'e ca'āi lepra chi ín'duuti yuūtē ye'n'e yā

¹¹ Taachí Jesús miin canúu'n yā yúúní chí cuen'e yā na yāā'n Jerusalén, cho'ó yā naavta'n'ā ye'n'e na 'uuvī yá'n'āa chi Samaria ndúúcū Galilea. ¹² Ní taachí Jesús sndaā yā 'áámá yāā'n 'líi'n snée ndiichi sa'n'ā chí induuti yuūtē ye'n'e sa chi ndiī sa ca'āi lepra. Ndaā sa nanáán Jesús miin ní ch'éētíndii ya'n'ai sa. ¹³ Ní 'cai sa: N'diī, 'iivú Jesús, nnée ya'ai 'iinu nī nūs'uu.

¹⁴ Taachí Jesús n'diichi yā sa'n'ā s'een, tuu'mi ní yaa'vi yā: Ndís'tiī, cuen'e nī ní 'cuu'n'mi'n nī nanáán chiiduú s'een. Ch'íinú ca'n'a Jesús ndúúdú 'cūū sa'n'ā s'een ní nduuvá ye'n'e sa. ¹⁵ Tuu'mi 'áámá chée sa'n'ā s'een taachí n'diichi yā chí 'āā nduuvá ye'n'e yā, nguεεcunée yā ní che'n'e yā naachi canée

Jesús miin ní ca'n'a yuudu yā: Dε'ē chúúcā ch'εεte Ndyuūs. ¹⁶ Ní chiintii'yā yā nanáán Jesús ní chi snaa'n na yá'n'āa, ní ca'a yā gracias 'iī'yā'n. Sa'n'ā miin ní 'áámá sa'n'ā ye'n'e yá'n'āa Samaria. ¹⁷ Tuu'mi ní Jesús miin ca'n'a yā: ¿'Áá nguεε ndiichi sa'n'ā chí nduūvā ye'n'e sa? Ta nuu'n sa, ¿tii snée sa? ¹⁸ ¿'Áá nguεε táámá yā chí canée chi caa'n'ma'n yā chí ch'εεte Dendyuūs? Dámaān sa'n'ā miin chí canuu'n yúúní chí ca'a sa gracias.

¹⁹ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā sa'n'ā chí ngiita miin: Nducuee'n dí. Cúna'n'ā di. 'Āā nanduuva ye'n'e di caati i'téenu nī.

Ye'n'e taaca Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā (Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Taachí 'iī'yā'n fariseos intínguúnee'n yā Jesús miin: ¿Tíí cua'a ndáá naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā? Jesús miin ní nan'nguεεcúta'n'a yā: Naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā nguée ndaa tan'dúúcā 'áámá manera chí ndís'tiī cunee ngiinu nī ye'n'e. ²¹ Ní nguée ndúú 'iī'yā'n caa'n'ma'n ra yā 'tíicā: 'Muun canee o miin canee ti Ndyuūs 'āā nga'n'a ntii'nyú'n yā nguāa'n ndís'tiī.

²² Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'e yā: Tiempo miin ndaa nguuvi taachi ndís'tiī ne'n'e nī snaa'n nī taachi canée Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs, naati nguée snaa'n nī sa'n'ā miin. ²³ Ní 'iī'yā'n caa'n'ma'n yā cuuvi yā nduudu yaadi ndís'tiī: 'Muun canée Sa'n'a chí Daiya Dendyuūs, o miin canee sa. Nguée ca'n'a nī ndíí nguée ndúú can'dáa nī 'iī'yā'n cuayivi. ²⁴ Tan'dúúcā chí inaa'n yú chí ngén'é 'cui maa'n ncheéte nū'n ngiīyā, 'tiicā ntúū'n cuuvi taachi 'úú chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs ndaa nguuvi miin. ²⁵ Naati vmnáán vmnaa'n 'úú chí Sa'n'ā chí Daiya Ndyuūs ní neen'e 'cuenú cuuvi. Ní 'iī'yā'n chí maa'n snée i'n'yee'dí 'cūū dii'n yā condenar 'úú. ²⁶ Tan'dúúcā chí canee tiempo chí 'āā chó'ōo taachí canee sa'n'ā Noé i'n'yéedí 'cūū, 'tiicā ntúū'n cuuvi tiempo ye'n'e Sa'n'a chí Daiyā Dendyuūs taachi ndaa sa. ²⁷ Tiempo ye'n'e Noé 'iī'yā'n s'een ngé'e yā ngi'i yā ní n'gíindivaacu yā. Ní ca'a yā daiya yā chí n'giindivaacu ndiī nguuvi chí Noé sndaā yā na arca. Tuu'mi ní chee taa'n cuūvī ní chiitu i'n'yee'dí 'cūū ndúúcū nuū'nī'n

ní ch'iī nducyaaca 'iī'yān. ²⁸ 'Tiicá ntúūn chiī tiempo chi 'āā chó'ōo taachi canee sa'n'a Lot i'n'yee'ndí 'cūū. 'Iī'yān s'een nge'e yā ngi'i yā. Ngai yā ní n'diicui yā. Ní ngiīnū yā ní idin'dái yā vaacu yā. ²⁹ Taachi can'daā sa'n'ā Lot mii'n ná yāān Sodoma chi chee'n nguuchi ya'n'ā ndúúcu azufre chí tuūú chí ngiichi chí ye'n'e nanguuvi. Cáāvā chuū ch'iī nducyaaca 'iī'yān na yāān mii'n. ³⁰ 'Tiicā cuuvi nguuvī mii'n taachi 'úú Sa'n'ā chi Daiya Dendyuūs ndaá taama vmné'n'ēe.

³¹ Ní nguūvī chi ndaá, taachí 'iī'yān chi snée yā tiī'n va'āi n'daacā ca chí 'iī'yān mii'n ní nguée nch'ée'n yā ní cuta'a yā dendu'ū chí véé ye'n'e yā che'eti va'āi. 'Tiicá ntúūn 'iī'yān chí snée yā cu'eti n'daacā ca chí nguée na'n'a yā nduvaacu yā. ³² Nan'gáácú nī tan'dúúca chí ch'iī n'daataá yé'n'e sa'n'ā Lot. ³³ 'Āā du'ú nūūn 'iī'yān chí nen'e cá yā vida ye'n'e yā nguée ti 'úú, dindaí yā táámá vida ye'n'e yā. 'Āā du'ú nūūn 'iī'yān chí dichí'v'e yā 'úú ní dindaí yā vida ye'n'e maán yā cucáāvā 'úú, ní ndaacá yā táámá vida ye'n'e yā.

³⁴ 'Úú ngan'á ngiī ndís'tiī chí ngiīnū mii'n 'uuvī yā chí ndiiti yā na 'áámá cama, 'aama yā ní ndaā naán ní taama yā ní canée yā. ³⁵ Níicú naachi 'uuvī n'daataá daama snee ta ingúu tá, 'aama ta ní ndaā naán tá ní taama tá ní canee ta. ³⁶ Naachí 'uūvī yā snée yā cu'eti, 'áámá yā ní ndaā naán yā, níicú taama yā ní canee yā.

³⁷ Taachí 'iī'yān s'een ch'iīndiveén yā chuū itinguuneén Jesús: Señor, ¿tií cuuví chuū? Jesús mii'n ní ca'n'a yā ye'n'e tiempo mii'n: Naachi candiití cuerpo ye'n'e tinán'ā, mii'n ní nduuvidaamá luutí ní che'e tī, tuu'mi ní cuuví chuū.

18

Ejemplo ye'n'e n'daataa nguá'āa chí cuen'e tá nanaa'n juez ndúúcu 'áámá asunto

¹ Jesús ca'n'a yā 'aama ejemplo chí 'téé nguée daama ye'n'e chí 'iī'yān canée chí caa'n'ma'ngua'á yā cuén'é daā'ma' nguée ndúúcu vaadí 'daan'di. ² Ní ca'n'a yā chí yā 'iī'yān s'een ejemplo 'cūū: Canée 'áámá juez na 'aama yāān chí nguée 'va'a sa Dendyuūs. Ní ndií nguée ndúú idiīn rá yā respetar 'iī'yān chí ch'iīndiveén yā asuntos ye'n'e yā. ³ Canée ntúūn na yāān mii'n 'áámá n'daataa

nguá'āa chí ndaa yā nguuvī nguuvī nanaán juez mii'n ní ngiica tá justicia juez ye'n'e 'iī'yān chí taa'n ndúúcu tá. ⁴ Juez mii'n ní nguée 'cuu' yā 'naa'n tiempo naati cuayi-ivi nadicádiinuu' yā: 'Áará chí nguée 'va'á Dendyuūs ndií nguée ndúú idiīn rá respetar 'iī'yān, ⁵ naati n'daata nguá'āa 'cūū nééné ididú'ū ta 'úú ní maa'n ní ca'n'á diīn n'daacā ndúúcu tá chí 'āā ntée candiī tá dindú'ū ta ti 'cuiinu paciencia ye'n'e.

⁶ Naati Señor mii'n ca'n'a yā: 'Caandi-veén nī chí ngan'ā juez chí nguée n'daacā táacā idiīn yā. ⁷ ¿'Áá Ndyuūs nguē nnee ntúūn yā 'iī'yān chí ndéve yā, 'iī'yān chí caa'n'ma'ngua'á yā ndiī nguuvī ndií n'gaa'n ní Ndyuūs diīn yā castigar 'iī'yān chí contra ye'n'e 'iī'yān chí ndéve yā? ¿'Áá cuuvi 'naa'n Ndyuūs chí cunnee yā 'iī'yān? Nguée 'tiicā. ⁸ 'Úú ní ngan'á ngiī ndís'tiī chí Ndyuūs maa'n nch'eté nadanguán'ai yā 'iī'yān. Naati taachi 'úú chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs ndaá, ¿'áá ndaaca ntuún 'iī'yān chí i'téenu yā Ndyuūs ná i'n'yee'ndí 'cūū?

Sa'n'ā fariseo ndúúcu sa'n'ā chí inn'guē ye'n'e yá'n'āa

⁹ Jesús ca'n'a yā ejemplo 'cūū chí 'téé nguée dáámá caava n'dúúvī 'iī'yān chí idin'gēté maán yā ní nguée diīn yā respetar tanán'ā 'iī'yān. Ní ca'n'a yā: ¹⁰ Na 'úúvī sa'n'ā che'n'e sa yáacū templo chí caa'n'ma'ngua'ā sa. 'Aama sa ní sa'n'ā fariseo, taama sa ní sa'n'ā chí inn'guē ye'n'e yá'n'āa. ¹¹ Sa'n'ā fariseo chí ndiī sa ní 'túúca ca'n'angua'a sa: N'dií Señor, nteé gracias n'diī ti 'úú ní nguée tan'dúúca tanán'ā sa'n'a 'cūū. 'Úú nguée ididuucú, nguée yáadí'yā 'úú, nguée ca'n'á ndúúcu taama n'daataá chí nguē n'daataá ye'n'e, nguée idiīn tan'dúúca chí idiīn sa'n'a 'cūú chí inn'guē sa ye'n'e yá'n'āa. ¹² 'Úú ní nguée nga'diīn'ú' 'uūvī cuuvi 'áámá ndéte taachi caa'n'ma'ngua'á. 'Úú ní teé décima ye'n'e tanducué'n'e chí véé ye'n'e chí lado ye'n'e Ndyuūs chí chí tuné'n Ndyuūs. ¹³ Naati sa'n'ā chí inn'guē ye'n'e yá'n'āa ya'n'ai canee sa ní nguée ne'n'e sa snaa'n sa nánguuvī. Dámaān chí n'ge'n'e sá nī'nun sa ní ngan'ā sa: N'dií Ndyuūs, ya'ai 'iīnu nī 'úú, ti 'úú 'iī'yān nuū'ndi 'úú. ¹⁴ 'Úú ngan'á ngiī ndís'tiī: Sá'n'a 'cūū cūna'n'ā sá ndavaacu sa

ní Ndyuūs nadich'εεćú yā nuuⁿndi yeⁿē sa. Saⁿā fariseo miiⁿ nguée 'tíicā. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iⁿyāⁿ chí dich'εεćé maāⁿ, cuuví yā ndicúūⁿ nanáāⁿ Ndyuūs. Ní 'iⁿyāⁿ chí nguée dich'εεćé maāⁿ yā 'iⁿyāⁿ, Ndyuūs dich'εεćé yā 'iⁿyāⁿ miiⁿ.

Jesús idi'viicú yā da'caiyāa
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15 'Iⁿyāⁿ ní candεε yā da'caiyāa nanáāⁿ Jesús ní 'iicu Jesús tuu'ví yā da'caiyāa. Taachí discipulos yeⁿe Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi nēe yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí indāa yā ndúúćū dá'caiyāa. 16 Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discipulos yeⁿe yā ní caⁿ'a yā: 'Cuááⁿ nī chí dá'caiyāa chí yā nanaāⁿ. Nguée 'caaca taaⁿ nī caati naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí ndi-icuúⁿ yā tan'dúúćā dá'caiyāa. 17 Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'ti: 'Iⁿyāⁿ chí nguée cu'téenu yā Ndyuūs tan'dúúćā 'áámá dá'caiyāa i'téenu yā nguée cuuví ndaa yā naachí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā.

'Áámá saⁿā chí 'cuiica ndeē sa ndúúćū Jesús
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 'Áámá saⁿā chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa itíinguuneeⁿ sa Jesús miiⁿ: N'dií, Maestro chí n'dai, ¿de'ē cuuvi diíⁿ ní ndaāćá vida cuen'e daāⁿmaⁿ chí cuuvi yeⁿé?

19 Jesús ní caⁿ'a yā chí yā saⁿā: ¿De'ē cúví chí ngaⁿ'a di ngii di 'úú chí 'úú n'dai 'úú? Mar 'áámá 'iⁿyāⁿ nguée n'dai yā, dámaāⁿ Dendyuūs. 20 Dii ní déenu di chí canée nguūⁿ na ley 'tíicā: Nguée 'caāⁿnūⁿ di; nguée caⁿ'a di ndúúćū táámá n'daataa chí nguεε yeⁿē di; nguεε diduucú di; nguée caaⁿ'maⁿ di nduudu yaadi ndúúćū mar 'áámá 'iⁿyāⁿ; dinéⁿe di ch'εecu di ndúúćū chiida di.

21 Saⁿā miiⁿ n'guεεćutaⁿā sa ní caⁿ'ā sa: Tanducuéⁿē chuū 'āā idiíⁿ taachí saⁿā 'lííⁿ 'úú.

22 Taachí Jesús ch'iindiveēⁿ yā chuū, caⁿ'a yā chí yā saⁿā: Véé 'áámá cosa nūuⁿ chí canée chí diíⁿ di. N'diicui dí tanducueⁿē chí véé yeⁿē di ní caⁿ'a di 'iⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe yā, ní ndaāćā chí véé vaadi 'cuiica na va'ai chεeti nguuvi chí cuuvi yeⁿē di. Ní cuchí di ní caⁿ'a di nduucú.

23 Taachí saⁿā miiⁿ ch'iindiveeⁿ sá chuū, neenē s'neeⁿ ndaachí yíinú sa, ti neenē 'cuiica sa. 24 Ní taachí Jesús n'diichi yā saⁿā miiⁿ chí neenē s'neeⁿ ndaachí yíinú sa, tuu'mi ní caⁿ'a yā: De'ē chúúćā ngíⁿti chí cundaa 'iⁿyāⁿ chí 'cuiica naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. 25 Ní tan'dúúćā ejemplo 'cūū 'tíicā. Nguée ngíⁿti cá yeⁿe 'áámá 'iiti camello chí ch'εεćé cá ti 'yúúđūu chí cho'ó tī nduutináāⁿ 'iini chí cheendi va'ai 'lííⁿ nguée ti 'aama saⁿā chí 'cuiica i'téenu sa Ndyuūs ní cundāa sa na va'ai chεeti nguuvi.

26 Taachí discipulos n'giindiveēⁿ yā chuū, caⁿ'a yā: ¿Du'ū cuuví nánguaⁿāí?

27 Ní Jesús caⁿ'a yā: Saⁿā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguée ngíⁿ diíⁿ sa chuū naati Ndyuūs cuuvi diíⁿ yā tanducuéⁿē.

28 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā: Señor, cuin'díchí nī. Nús'uu ní s'neeⁿ 'nū chí véé yeⁿē 'nū, ní cuchí 'nū ndúúćū nī.

29 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'ti chí 'āā du'ú nūuⁿ 'iⁿyāⁿ chí cu'nee yā vaacu yā, o chiidá yā, o chεεćú yā, o 'díínu yā, o n'daataa yeⁿe yā, o daiya yā, cáávā chí diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, 30 'iⁿyāⁿ miiⁿ n'deē ca ndaāćā yeⁿe yā ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuayiivi ní ndaacá yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ ná va'ai chεeti nguuvi.

Jesús ngaⁿ'a yā chí 'cuūvi yā
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Jesús cuen'e yā 'áámá lado ndúúćū ndu'ū ndiichúví discipulos yeⁿe yā ní caⁿ'a yā chí yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ: Maaⁿ ní caⁿ'ā yú na yāāⁿ Jerusalén ní miiⁿ cúnuuⁿ ca'a tanducuéⁿē chí profetas dingúuⁿ yā ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe 'úú chí Saⁿā chí Daiya Dendyuūs. 32 Ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā entregar 'úú 'iⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe ndaata Israel. Ní 'iⁿyāⁿ s'uuⁿ ní dūūchinéeⁿ yā 'úú ní diíⁿ taaⁿ yā nduucú níćú ca'a neeⁿ daíⁿ yā 'úú. 33 'Cuíínú 'cuen'é yā 'úú ní 'caan'núⁿ yā 'úú naati 'cuíínū 'iínū nguuvi ní nduūchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

34 Discipulos s'eeⁿ nguée tuumicadíínuuⁿ yā yeⁿé dendū'u 'cūū ti canúúⁿ n'de'ei yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. Nguée tuumicadíínuuⁿ yā de'ē chí caⁿ'a Jesús.

*Jesús diin yā chi nduūvā yen'e 'áámá sa'nā
chi ngueenáán yen'e yáā Jericó
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)*

³⁵ Taachí Jesús ndaā nii'nuún yā na yáā Jericó, 'áámá sa'nā ngueenáán véé sa nii'nuún cyúúni. Ngiica sá limosnas. ³⁶ Sá'nā 'cūū tááchí ch'iindivee sa chí cho'ó n'deē n'dái 'ii'yān, itiinguunéén sá: ¿D'é chí chí?

³⁷ Ní 'ii'yān ca'nā yā chí yā sa'nā chi ngueenáán chí chó'oo Jesús chí yen'e yáā Nazaret. ³⁸ Tuu'mi ní sa'nā nguéénaa mii' ca'i sa: N'dii Jesús, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu nī 'úú.

³⁹ 'Ii'yān chí cuen'e vmnaa yen'e Jesús nga'nā yā ngii yā sa'nā mii' chí 'āā ntéé 'cuai sa, naati sa'nā mii' ní n'ga'i yiicu ca sa: N'dii, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu nī 'úú.

⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús mii' chééndii yā ní ca'nā yā chí canguai yā sa'nā chí nguéé inaa. Taachí sa'nā mii' ndaā sa nanáán Jesús, Jesús mii' ní itiinguunéén yā sa'nā: ⁴¹ ¿D'é ne'n'e di chí diin ndúúcū dii? Sa'nā mii' ní ca'nā sa: Señor, diin nī chí snāa.

⁴² Jesús ca'nā yā chí yā sa'nā: Cáávā chí i'téenu di nduūvā yen'e di.

⁴³ Tuu'mi nūū snaā sa ní cué'n'e sa ndúúcū Jesús. Ní nga'nā sa: D'é chūúcā ch'εεε Ndyuūs. Ní nducyaaca 'ii'yān yen'e yáā mii' chí n'diichí yā chuū ní ca'nā yā: D'é chūúcā ch'εεε Dendyuūs.

19

Jesús ndúúcū sa'nā chi nguuví Zaqueo

¹ Taachí Jesús sndaā yā na yáā Jericó, cánūū yā yúúni ní cho'ó yā náávta'nā yáā Jericó mii'. ² Na yáā mii' canee 'áámá sa'nā chí 'cuiica sa chí nguuví sa Zaqueo. Sa'nā mii', ní sa'nā ndíí tiin yen'é 'ii'yān chí inn'guεε yen'e impuestos yen'e yán'āa. ³ Sa'nā mii' ní ne'n'e sa snaa sa chéé yā chí Jesús mii' naati nguéé ngii inaa sa ti neené n'deē 'ii'yān ti nguéé yaacu sá. ⁴ Tuu'mi ní cuen'e sa ngéenu sa cuáán vmnaa ní cuchεε sá 'áámá tiin yán'á sicómoro caati cuuvi sa snaa sa 'ii'yān, ti Jesús mii' canee chí cho'ó yā mii'. ⁵ Taachí Jesús mii' ndaā yā mii', n'diichí yā Zaqueo mii', ní ca'nā yā chí yā sa'nā: Díí, Zaqueo, maa'n nch'εεté nūū nch'éeén dí ti maa'n ní ne'n'é cuneé na vaacu dí.

⁶ Tuu'mi ní Zaqueo mii' maa'n nch'εεté nūū nch'éeén sa ní 'cuu sa chí cuen'e Jesús mii' ndúúcū sa na vaacu sa. Ní yeenú taavi sa. ⁷ Taachí 'ii'yān n'diichí yā chuū, nducyaaca yā ní neené n'deē ca'nā yā. Ní ca'nā yā chí Jesús mii' ní chinndaá yā chí cunee yā ndúúcū 'aama sa'nā chí véé nuu'ndi yen'e sa. ⁸ Tuu'mi ní taachi ch'iindivee Zaqueo chuū, chééndii sa nanáán Jesús mii' ní ca'nā sá chí sa 'ii'yān: Señor, 'caandiveén nī yen'é. Ná ma'nā chí véé yen'é ca'á 'ii'yān chí nguéé yen'e yā. Ndúúti chí d'e'ε ndivií yen'e 'áámá 'ii'yān, tuu'mi ní n'guεεcunee cuūū tanto yen'e yā.

⁹ Jesús ca'nā yā chí yā sa'nā: Maa'n ní nnguá'āi 'ii'yān yen'e va'ai Zaqueo yen'e nuu'ndi yen'e yā ti Zaqueo mii' ní yen'e ndaata Abraham. ¹⁰ Ti 'úú chí Sa'nā chí Daiya Dendyuūs ní ndaá chí in'nuún ní 'úú nadingua'ái 'ii'yān chí nindái ndúúcū nuu'ndi yen'e yā.

Ejemplo yen'e dueño chí ca'a tuumī mozos yen'é yā chí cuuvi diin sa negocio

¹¹ Taachí Jesús mii' 'āā canéé nii'nún yā na yáā Jerusalén, 'ii'yān chí ch'iindiveén yā chuū nadicádínuu yā chí 'āā maán nūū ndaá naachi Ndyuūs nga'nā ntii'nyu yā. Tuu'mi ní Jesús mii' ní ca'nā yā 'áámá ejemplo. ¹² 'Áámá sa'nā chí n'dai chí yen'e familia chí nga'nā ntii'nyu cuen'e sa na 'aama país chí ya'ai chí cunee sa rey yen'e país mii'. Cuen'e sa ní cuayiivi nguεεcunee sa. ¹³ Taachi 'āā cháā ca'nā sa, yaa'vi sa ndiichi sa'nā mozos yen'e sa ní ca'a sa 'áámá cáadí 'diinnguāa 'áámá 'áámá mozo yen'e sa. Ní ca'nā sa chí sa mozos: Díí nī negocio ndúúcū tuumí 'cūū nuu'ma ne'n'e chí ca'nā. ¹⁴ 'Ii'yān yen'e país chí ya'ai nguéé ne'n'e yā sa'nā mii' ní nguéé ne'n'é yā chí cuuvi rey yen'é yā sa'nā. Dichó'o yā n'duuví 'ii'yān chí caa'ma ya 'túúcā: Nguéé ne'n'e 'nū chí sa'nā 'cūū ní cúuvi sá rey yen'e nús'uu. ¹⁵ Sa'nā mii' chí rey chí nga'nā ntii'nyu yā cuen'e yā ní nguεεcunee yā ndaā yā na vaacu yā. Dichó'o sa 'ii'yān chí yaa'vi yā mozos chí ca'a sa tuumī mii' chí ndaā sa nanáa yā ní cuuvi cadínuu yā, ¿'áá n'deē daiyā tuumí ndaacá 'aama 'aama yā? ¹⁶ Ndaa sa'nā chí vmnáán vmnaa ní ca'nā sa chí sa 'ii'yān:

N'diī, señor, yeⁿ'e 'aama caadi 'díínguāaⁿ yeⁿ'e nī, daiya túmī miiⁿ diiⁿ ganar ndiichi caadi 'díínguāaⁿ. ¹⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā mozo miiⁿ: Díí, n'daacā idiīⁿ di; ní díí 'áamá mozo chi n'dai. Tan'dúúcaⁿ chi n'daacā chí diiⁿ di ndúúcuⁿ chí 'téé chí teé dii maaⁿ ní díí ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'e ndiichi yāāⁿ. ¹⁸ Cuayiivi ndaā táamá sá ní caⁿ'ā sa: N'diī, señor, yeⁿ'e 'aama caadi 'díínguāaⁿ yeⁿ'e nī, daiya túmī miiⁿ diiⁿ ganar nyuⁿ'u cáádí 'díínguāaⁿ. ¹⁹ Tuu'mi ní caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ chii yā mozo 'cūū: 'Tiicá ntuūⁿ dii ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'e nyuⁿ'u yāāⁿ. ²⁰ Ndaā táamá mozo ní caⁿ'ā sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ: N'diī, señor, ingāa tuumī yeⁿ'e nī chí cachiiⁿ na pañuelo ní chí neeⁿ n'dai. ²¹ 'Úú ní 'va'á n'diī ti neenē chēēchi n'diī chí nanguai nī cosas naachi nguēé idiīⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ ní ndúúcuⁿ tuūmī yeⁿ'e nī díí nī cosechar naachi nguēé niiⁿ'nuⁿ nī ti yeⁿ'e nī. ²² Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ caⁿ'a yā chii yā mozo miiⁿ: Díí, mozo chí nguēé n'daacā idiīⁿ di, cáávā nduudu chí ngaⁿ'a di canee di condenado. Dii ní déenu di chí chēēchi 'úú ní nanangaáⁿ chí nguēé yeⁿ'e nī idiīⁿ cosechar chí nguēé dííⁿ ntiiⁿnyuⁿ ti yeⁿ'e. ²³ ¿De'ē cúúví chí nguēé s'nuūⁿ di tuūmī yeⁿ'e na banco? Maaⁿ nícuⁿ taachi nindaá nī cuta'á tuūmī yeⁿ'e ndúúcuⁿ daiya. ²⁴ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí snée yā miiⁿ: Divíi nī tuūmī yeⁿ'e sa ní ca'á nī saⁿ'a chí véé n'diichi caadi 'díínguāaⁿ yeⁿ'e sa. ²⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: N'diī, señor, saⁿ'ā miiⁿ ní 'āā véé ndiichi cáádí 'díínguāaⁿ yeⁿ'e sa. ²⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ 'cuiica nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: 'Úú ní ngaⁿ'á ngíi ndís'tiī chí 'iiⁿ'yāⁿ chí véé yeⁿ'e yā cuta'a cá yā chí cuuvi yeⁿ'e yā naati 'iiⁿ'yāⁿ chí dúú'vī véε yeⁿ'e yā 'téé chí véé yeⁿ'e yā ní 'iiⁿ'yāⁿ ndivíi yā yeⁿ'e yā. ²⁷ 'Tiicá ntúūⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguēé neⁿ'e n'diichi yā chí táaⁿ yā nduucú, ní nguēé neⁿ'e yā chí 'úú cuuvi rey yeⁿ'e yā, tuu'mi ní candée nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nanaáⁿ 'muuⁿ ní 'caaⁿ'nuⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ 'muuⁿ.

*Jesús ndáa yā na yāāⁿ Jerusalén
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)*

²⁸ Ch'íínú caⁿ'a yā chuū, Jesús cueⁿ'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ ní cueⁿ'e yā ní ndaa yā na yāāⁿ Jerusalén. Cuayiivi cueⁿ'e ntúūⁿ discípulos yeⁿ'e yā. ²⁹ Taachí ndaā niiⁿ'núⁿ

yā yeⁿ'e yāāⁿ Betfagé ndúúcuⁿ yāāⁿ Betania niiⁿ'nuúⁿ naachi canee yīicū chí nguuví Olivos, tuu'mi ní Jesús dichó'o yā ná 'uūvī discípulos yeⁿ'e yā vmnaaⁿ yā. ³⁰ Ní Jesús caⁿ'a 'túúcaⁿ: Cueⁿ'e nī na yāāⁿ 'líiⁿ chí caneeⁿ niiⁿ'nuúⁿ ní taachí cundaá nī yāāⁿ miiⁿ ndaacá nī 'áamá burro 'líiⁿ chí n'dééchiichí tī. Mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ 'āā cuéé cunduú yā 'iiti. N'daatí nī 'iiti ní candée nī 'iiti 'muuⁿ. ³¹ Ní nduuti chí 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ tiinguuneeⁿ yā 'túúcaⁿ: Ndís'tiī, ¿de'ē cúúví chí n'daatí nī 'iiti? 'Túúcaⁿ nan'guεεcútaⁿ'a nī chí Señor yeⁿ'e yú ní neⁿ'e yā 'iiti.

³² Discípulos chí dicho'ó Jesús cueⁿ'e yā ní ndaāca yā 'iiti tan'dúúcaⁿ chí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā. ³³ Taachí n'daatí yā burro 'líiⁿ miiⁿ, 'iiví tī ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cúúví chí in'daatí nī burro 'líiⁿ yeⁿ'e?

³⁴ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Señor yeⁿ'e yú ní neⁿ'e yā 'iiti.

³⁵ Tuu'mi ní candée yā 'iiti nanaáⁿ Jesús. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ sn'dúu yā cotón yeⁿ'e yā vmnaáⁿ yeⁿ'e tī ní Jesús canduú yā 'iiti miiⁿ.

³⁶ Ní taachí Jesús cho'ó yā cyúúní miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní n'doo yā cotón yeⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúní miiⁿ. ³⁷ Taachí Jesús ndaa niiⁿ'núⁿ yā naachi nga'ái yúúní miiⁿ yeⁿ'e yīicū chí nguuví Olivos, nducyáácá discípulos yeⁿ'e yā ní yeenú taavi yā. Ní tuca'á yā caⁿ'a yā chí ch'εεte n'dai Ndyuūs cucáávā chí vaadī n'giinu chí n'diichi yā chí Jesús dííⁿ yā. Nícuⁿ diitūu n'dai 'cai yā ti yeenu taaví yā. ³⁸ Ní 'cai yā: De'ē chúúcaⁿ n'dai Rey chí cuchii yā ndúúcuⁿ chí duuchi Señor Ndyuūs. Ní cuneé vaadī 'diīⁿ ná va'ai chēeti nguuví. Ní caⁿ'á yā ndúúcuⁿ vaadī yeenú. De'ē ch'εεte ca n'dai Ndyuūs chí deεvé n'dai yā ndúúcuⁿ poder yeⁿ'e yā.

³⁹ Tuu'mi ní n'duuví 'iiⁿ'yāⁿ fariseos chí snée yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā chí yā Jesús miiⁿ: N'diī, Maestro, yaa'vi neeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguēé caaⁿ'maⁿ yā tíicā.

⁴⁰ Jesús miiⁿ ní nán'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e fariseos ní caⁿ'a yā: Ndúúti chí 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní 'tíicā nguēé caaⁿ'maⁿ yā, tuu'mi ní tuūu miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ 'tíicā.

⁴¹ Taachí ndaa niiⁿ'núⁿ yā chí n'diichi yā yāāⁿ Jerusalén miiⁿ, tuu'mi ní Jesús chēécú yā cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ ti ya'ai 'iinu yā caavā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴² Ní caⁿ'a yā

'túúcā: Ndís'tiī, 'ii'yān yen'e yāān Jerusalén, nduuti chi incheenaān nī yen'e nguuví 'cūū chi cuuvi nangua'ai nī tuu'mi ní 'úú cuuvi teé ndís'tiī vaadi 'diīn. Naati maa'n ní Ndyuūs canuu'n n'de'ei yā yen'e nī ní nguée cuuvi deenu nī. ⁴³ Ti ndaā nguuvi taachí 'ii'yān chi taa'ndúúcu nī chééndii yā núú'mán 'diituú yāān yen'e nī ní nguée cuuvi cáanu nī yen'e yā. ⁴⁴ Ní diīn yā chi cundε nī ti nguεε cucheé nī ndúúcu yā. Ní 'caa'n'nú yā nducyaaca ndís'tiī ndúúcu daiyá nī, ní dituuví yā yāān Jerusalén yen'e nī ti 'ii'yān nguée deenu yā chi tiempo maa'n ní nguuvi chi Ndyuūs s'neén yā chi cuuvi nangua'ai yā.

Jesús nadídeevé yā yaācū templo

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Tuu'mi ní Jesús sndaā yā na yaācū templo ní tucá'a yā tun'dāa yā nducyaaca 'ii'yān chi in'diicui yā ní ngái ntúu'n yā mii'n. ⁴⁶ Jesús ca'n'a yā chii yā 'ii'yān s'een: 'Túúcā canéé nguū'n na libro yen'é Ndyuūs: Yāacū yen'é ní naachi caa'n'ma'ngua'a 'ii'yān naati ndís'tiī ní diīn nī tan'dúúca chi yiivε yaava yen'e 'ii'yān chí diduucu.

⁴⁷ Jesús mii'n nguuví nguuví ngi'cueen yā ná yāacū templo; naati 'ii'yān chi iduú n'gεεté, ndúúcu 'ii'yān chi ngi'cueen ley, ndúúcu 'ii'yān chi nga'a ntii'nyu'n yen'e yāān mii'n nduuvidaamá yā ti nen'é yā n'diichí yā táacā chi cuuvi 'caa'n'nú yā Jesús mii'n. ⁴⁸ Nguée indaacá yā táacā chi 'caa'n'nú yā Jesús, ti nducyáacá 'ii'yān s'nee vee'n n'daacá yā yen'e chi ngi'cueen Jesús mii'n.

20

Jesús nga'n'a ntii'nyú'n yā

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ 'Áamá nguuví taachí Jesús mii'n ngi'cueen yā chεeti yaācū templo ní ngi'cueen yā nduudu chí ngai yen'e Ndyuūs, ndaā nanáán Jesús mii'n chiiduú n'gεεté ndúúcu maestros yen'e ley, ndúúcu 'ii'yān ndiicū chí nga'a ntii'nyu'n yen'e yaācū. ² Ní ntii'nyu'n yā Jesús: ¿Du'ú ca'n'a ntii'nyu'n chi ca'cueen nī déndu'ū chí 'tuucá? O ¿du'ú 'ii'ntyén'e tee yā orden chí diīn ní 'tíicā?

³ Tuu'mi ní Jesús mii'n nan'guεεcúta'n'a yā: 'Úú ntúu'n ní ntii'nyu'n 'áamá ndís'tiī.

Nan'guεεcúta'n'a nī yen'é: ⁴ ¿Dú'u ca'a orden Juan chí chεedínuū'n nī yā 'ii'yān? ¿'Áá yen'e Ndyuūs o sa'n'a in'yee'dí 'cūū?

⁵ 'Ii'yān s'een nduuvidaamá yā ní ca'n'a yā nguaa'n maa'n yā: Ndúúti chí caa'n'ma'n yú chí yen'e Ndyuūs, Jesús mii'n ní cuuvi yā s'uūú: ¿De'ε cuuvi chí nguée chí'téenu nī? ⁶ Nduuti chí caa'n'ma'n yú chí yen'e sa'n'a in'yee'dí 'cūū, nducyaaca 'ii'yān ní cuiituú yā s'uūú ti 'ii'yān s'een nadicádínuu'n yā chí cuaacu ní'nyú'n Juan mii'n ní 'áamá profeta chí Ndyuūs dicho'ó yā.

⁷ Tuu'mi ní 'ii'yān s'een nan'guεεcúta'n'a yā yen'e Jesús chí nguée déenu yā tií ndiicá yen'e chí ngεedínuū'n nī Juan mii'n. ⁸ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'yān s'een: Ndí nguée ndúú 'úú ra cuuvi ndís'tiī du'u 'ii'ntyén'e tee yā orden 'úú chí idiīn chuū.

Yán'āa yen'e sa'n'a chí diīn cuidado dí'yú uvas

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Jesús tucá'a yā ca'n'a yā chí yā 'ii'yān s'een 'áamá ejemplo chí 'téε nguée dáamá: 'Áamá sa'n'a chíinū sa dí'yú uvas ná yán'āa yen'e sa. Dueño mii'n ca'a yā n'duuví sa'n'a chí idiīn sa ntii'nyu'n ní nadí'vε yā sa'n'a. Ní chíica yā yāān vaacú yā ní cue'n'e yā chí cuuvi 'náa'n yā. ¹⁰ Taachí ndaā tiempo yen'e cosecha yen'e uvas mii'n, dueño mii'n dichó'o yā 'aama mozo yen'é yā chí cue'n'e sa cuta'a sa parte yen'e cosecha chí tuneen dueño mii'n. 'Ii'yān chí idiīn ntii'nyu'n yen'e yán'āa ch'en'é yā mozo ní nadichó'o yā mozo mii'n. Ní nguée de'ε vεε ca'a yā mozo mii'n. ¹¹ Dueño nguεεcunée yā dichó'o yā táamá mozo nanáán sa'n'a chí idiīn ntii'nyu'n na yán'āa yen'e yā. 'Tiicá ntúu'n nguée n'daacā diīn sa ndúúcu mozo mii'n. Ch'é'n'é sa sa'n'a ní nadicáanu sa sa'n'a mii'n. Ní nguée de'ε vεε ca'a sa sa'n'a mozo mii'n. ¹² Dueño yen'e yán'āa mii'n nguεεcunée ntúu'n yā di cho'ó yā táamá mozo nanáán 'ii'yān chí idiīn ntii'nyu'n na yán'āa yen'e yā naati 'nuucá'a sa sa'n'a ní nadicaanu sa sa'n'a.

¹³ Tuu'mi ní dueño yen'e yán'āa mii'n ca'n'a yā: ¿Táacā diīn? Dicho'ó sa'n'a daiyá chí nen'e taaví. ¿'Áá nguée taachí snaa'n sa sa'n'a diīn sa honrar sa'n'a daiyá? ¹⁴ 'Ii'yān chí idiīn ntii'nyu'n na yán'āa mii'n taachí n'diichi sa sa'n'a daiya dueño yen'e yán'āa

miiⁿ nadicádiinuuⁿ sa ní caⁿ'a sa chii sa vi'i: Sáⁿ'a 'cuu chi cuuvi yeⁿ'ē sa yáⁿ'āa 'cūū. 'Caāⁿ'nuⁿ yú saⁿ'ā ní yáⁿ'āa ndúúcū chi vée naaⁿ cuuvi yeⁿ'e yú. ¹⁵ Tuu'mí tun'dāa sa saⁿ'ā daiya dueño 'áámá lado yeⁿ'e chéeⁿ yeⁿ'e díí'yú uvas ní ch'iin'nuⁿ sa saⁿ'ā. Jesús caⁿ'a yā: Maaⁿ ní, ¿de'ē dííⁿ dueño yeⁿ'e yáⁿ'āa nduucú saⁿ'ā s'eeⁿ chi díiⁿ 'tíicā? ¹⁶ Dueño miiⁿ taachi ndaa yā ní divíi yā saⁿ'ā chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'é yā ní 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní ca'á yā yáⁿ'āa miiⁿ yeⁿ'e yā táámá 'iin'yāⁿ. Taachí 'iin'yāⁿ fariseos ch'iindiveéⁿ yā chuū, tuu'mí ní caⁿ'a yā: N'daacā chi Ndyuūs nguéeⁿ 'cuaaⁿ yā chi 'tíicā.

¹⁷ Jesús ch'iinú yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ, ní caⁿ'a yā: ¿De'ē neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudu chi canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chi 'tuucā?

Tuūu ch'etē chí 'iin'yāⁿ chi dín'dái yā va'āi miiⁿ ní sta'á yā ní ch'ēcú yā 'áámá lado, ní tuūu 'cūū chí tuūu ch'etē miiⁿ dichí'vε ca ní canée tuūu ch'etē yeⁿ'e esquina yeⁿ'e va'āi.

¹⁸ 'Āa du'ú nūuⁿ 'iin'yāⁿ chí cun'daa nduú yā vmnaaⁿ na tuūu 'cūū ní caātū 'íiní yeⁿ'e yā. Naati 'āa du'ú nūuⁿ 'iin'yāⁿ chí cun'dāa nduūu tuūu 'cūū vmnaaⁿ yeⁿ'e yā, 'cuíinú ndúúví yuūni yā.

*Yeⁿ'e tuumī chi ca'á yā emperador César
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)*

¹⁹ 'Iin'yāⁿ chiiduú n'geetē ndúúcū maestros yeⁿ'e ley neⁿ'é yā cuta'á yā Jesús ní dííⁿ yā chi preso yā naati di'va'a yā 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ tuumicádiinuuⁿ yā chí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā ejemplo 'cūū chí 'téé nguéeⁿ dáámá ní yeⁿ'e yā. ²⁰ Tuu'mí ní dichó'o yā 'iin'yāⁿ chí 'cueenuún Jesús miiⁿ. 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaacá yā táacā chí cástaⁿ'a yā nduudu Jesús miiⁿ chí Jesús cuuvi caaⁿ'máⁿ yā 'aama nduudu yaadi. 'Tíicā ní cuuvi dichó'o yā Jesús nanáāⁿ gobernador. ²¹ Chiiⁿ chí 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní ntinguunéeⁿ yā Jesús nduudú 'cūū: N'dií, maestro, déenu 'nū chí ngaⁿ'a ní ní ngi'cueeⁿ ní chiiⁿ chí n'daacā. Ní nguéeⁿ dííⁿ ní juzgar 'iin'yāⁿ tan'dúúcā chí n'gee ní chí n'daacā o nguéeⁿ, naati ngi'cueeⁿ ní yúúní yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū nduudu cuaacu. ²² Maaⁿ ní cuuvi ní chuū: ¿'Āa n'daacā chí nadíí'vε

'nū emperador César tuūmī yeⁿ'e yáⁿ'āa o nguéeⁿ?

²³ Jesús tuumicádiinuuⁿ yā chí 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ n'daacā chí dííⁿ yā ní caⁿ'a yā chí yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cúúví chí neⁿ'e ní castaⁿ'á ní nduudu yeⁿ'e? ²⁴ 'Cuuⁿ'míⁿ ní 'áámá tuumī. Jesús n'diichi yā tuūmī ní caⁿ'a yā: ¿Du'ū naaⁿ ndéē tuūmī miiⁿ? ¿Du'ū chí nguuví canee nguūⁿ naaⁿ? Tuu'mí ní saⁿ'a s'uūⁿ nan'guécútaⁿ'ā sa: Naaⁿ emperador César cānee.

²⁵ Tuu'mí ní Jesús caⁿ'a yā chí yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: Nca'a ní tuūmī emperador César miiⁿ chíⁿ chí yeⁿ'é yā ní ca'á ní Ndyuūs chíⁿ chí yeⁿ'é yā.

²⁶ Nguéeⁿ cuuvi dííⁿ yā chistaⁿ'a mar 'áámá nduudu yeⁿ'e Jesús miiⁿ ní cheⁿ'e yiinú yā yeⁿ'ē chí nan'guécútaⁿ'ā Jesús. Ní 'āa ntéé caⁿ'a yā mar 'áámá.

'Iin'yāⁿ itinguuneeⁿ yā Jesús yeⁿ'ē chí nduuchi tináⁿ'ā

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Cuayiivi ní n'duuvi 'iin'yāⁿ saduceos ndaa yā nanáāⁿ Jesús. Saduceos nguéeⁿ s'téenu yā chí nduuchi tináⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā chí yā Jesús: ²⁸ N'dií, Maestro, Moisés dingúuⁿ yā na ley 'tíicā: Ndúúti chí 'áámá saⁿ'ā 'cuuvi sa ní cu'neeⁿ sa n'daataá yeⁿ'ē sa ní nguéeⁿ daiya tá, tuu'mí ní 'díinu sa cuuvi 'caandavaacu sa ndúúcū n'daataá miiⁿ ní 'cuundi daiya sa lado yeⁿ'e 'díinū tináⁿ'ā.

²⁹ Maaⁿ ní vée ndéēchē 'díinu yā. Saⁿ'ā vmnaaⁿ miiⁿ canee sa ndúúcū n'daataá yeⁿ'ē sa ní ch'i sa. Nguéeⁿ ch'etinéé daiya sa.

³⁰ Saⁿ'ā 'díinu sa ndiichi ndii 'úúví canee sá ndúúcū n'daataá yeⁿ'ē tináⁿ'ā. 'Diinu sa miiⁿ ch'i ntúūⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Nguéeⁿ ch'etinéé ntuūⁿ daiya sa. ³¹ Saⁿ'ā 'díinū sa ndiichi ndii 'íinú canée ntúūⁿ sa ndúúcū n'daataá miiⁿ. 'Tíicā ntúūⁿ ch'i sa ní nguéeⁿ ch'etinéé ntúūⁿ daiya sa. Nduu ndéēchē yā ch'etinéé yā ndúúcū n'daataá miiⁿ ní ca'áámá ca'áámá yā ch'i yā ní nguéeⁿ ch'etinéé mar 'áámá daiya yā. ³² Cuayiivi miiⁿ ní ch'i n'daataá miiⁿ. ³³ Taachí ndaa nguuvi chí nduuchi 'iin'yāⁿ chí n'dií, ¿chéé saⁿ'ā s'eeⁿ n'daataá yeⁿ'ē sa táⁿ'ā? Tí nduu ndéēchē yā ch'etinéé yā ndúúcū n'daataá miiⁿ.

³⁴ Tuu'mí ní Jesús miiⁿ nan'guécútaⁿ'a yā yeⁿ'e 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: 'Iin'yāⁿ chí snée yā in'yeeⁿdí 'cūū n'giindivaacu yā ní

'iin'yān yen'e yā nga'a yā chi n'gíindivaacu yā. ³⁵ 'Iin'yān chi túnee chi ndaá yā na táámá in'yeēndī, taachi nduuchí yā yen'e nguaa tinán'ā, na yán'āa mii'ya ní nguēē 'caandavaacu yā, ndíi nguēē ndúú chi ca'a 'iin'yān yen'e yā chi 'caandavaacu yā. ³⁶ Yán'āa mii'ya 'āā ntéē 'cuūvi yā ti daama yā ndúúcu ángeles. 'Iin'yān s'een chi daiya Ndyuūs tí induuchi yā yen'e nguaa tinán'ā. ³⁷ Ndíi cuaa vmnaa ndíi taachi maa Moisés mii' dingúu yā yen'e yán'ā 'lín chí ngiichi iteē cadiinuu yú caati tinán'ā nin-duuchi yā. Ní Moisés mii' nga'ná yā chi Señor Ndyuūs mii' ní Ndyuūs yen'e Abraham, ndúúcu Isaac, ndúúcu Jacob. ³⁸ Tí Ndyuūs ní nguēē Ndyuūs yen'e tinán'ā ti yen'e 'iin'yān chí sндуuchi yā. Caati nanáán Ndyuūs mii' nducyaaca 'iin'yān ní sндуuchi yā cuen'e daā'man.

³⁹ Tuu'mi ní n'duuví maestros chi ngi'cueen ley ca'n'a yā chi yā Jesús mii': N'díi, Maestro, n'daacā nga'n'a nī.

⁴⁰ 'Iin'yān s'een 'āā ntéē nen'e yā ntiingu-uneen ca yā.

¿Du'ū 'iin'yān chi Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Jesús ca'n'a yā chi yā 'iin'yān s'een: Ndís'tiī, ¿táácā chí nga'n'a nī chí Cristo mii' ní daiya David? ⁴² Maān David mii' ní nga'n'a yā na libro yen'é Ndyuūs chí Salmos 'túúcā:

Ca'n'a Señor Ndyuūs chi yā Señor yen'é: 'Cu-undi di lado tá cuaācū yen'é chí lado yen'e honor,

⁴³ ndíi taachi 'úú cu'neén 'iin'yān chí enemigos chí contra yen'e di cuaa ndii yā ca'a di tan'dúúcā chí 'aama banco 'lín.

⁴⁴ Ndúúti chí David mii' ca'n'a yā chí Cristo mii' ní Señor yen'e yā, ¿táácā cuuvi chí chí Cristo mii' ní daiya David?

Jesús ngíicá nuu'ndi yen'e maestros chi ngi'cueen ley

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Nducyáácá 'iin'yān n'gíindiveén yā taachi Jesús ca'n'a yā ndúúcu discípulos yen'e yā ní tuca'á yā ca'n'a yā chuū: ⁴⁶ Díin nī cuidado, ndís'tiī, yen'é maestros chí ngi'cueen ley. 'Iin'yān s'een ní nen'e yā 'cuēti núu yā catecai n'geēnú yā, ní nen'e yā

chí ndís'tiī ní díin nī saludar 'iin'yān s'een taachi snée yā nī'vεε ní nen'é yā chí díin nī respetar 'iin'yān s'een. Ní nen'e yā 'cuēti yā na sillas vmnáán vmnaa yen'e honor ná yaacū sinagogas ní sillas yen'e honor yen'e 'viicu naachi ché'e yā. ⁴⁷ 'Iin'yān s'een ní ndiví yā va'ai yen'e n'daataá nguá'āa. Ní neéné n'deēe nga'angua'á yā ní nen'e yā chí snaa tanán'ā 'iin'yān chí díin yā 'tíicā. 'Iin'yān s'een ní neene ch'εεε ca castigo yen'e yā nguuví yen'e juicio.

21

Ofrenda yen'e n'daataá nguá'āa

(Mr. 12.41-44)

¹ Jesús snée yā na yaācu templo ní n'diichi yā chí 'iin'yān 'cuica ngii yā ofrendas yen'e yā na cajas naachi inuū ofrendas. ² N'diichi ntúu yā 'áámá n'daataá nguá'āa chí neene ndaachí cānee tá. Tán'ā mii' ní s'nuū tá chεεti caja mii' 'uūvī centavos chí cobre. ³ Jesús mii' ní nga'n'a yā ngii yā 'iin'yān s'een: Cuaacu ní n'nyuū 'úú nga'ná ngii ndís'tiī chí n'daataá nguá'āa 'cū ch'εεε ca tuūmī chí tá, nguēē ti tanán'ā 'iin'yān. ⁴ Tí 'iin'yān s'een ní nga'a yā yen'e chí nngaāva yen'e yā chí cuuvi ofrenda yen'e Ndyuūs; naati n'daataá 'cū chí neenē ndaachí canee tá ní ca'a tá tanducuén'e chí véé yen'e ta chí che'e tá.

Jesús nn'geen yā táámá ejemplo chí yen'e yaācá chí ntuví

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Nán'ā 'iin'yān ní nga'n'a yā yen'e yaācū templo mii' chí yaāva canéé ndúúcu tuū n'dεē cheen ndúúcu adornos yen'e regalos chí lado yen'e ofrenda. Jesús ca'n'a yā chí yā 'iin'yān s'een: ⁶ Ndís'tiī ní inaa nī dendú'ū chí 'túúcā. Ndáá nguuví taachi nadituuví yā yaācū mii' ní 'āā ntéē cūnee tuū cuaa vmnáán yen'e vī chí nguēē ntuví.

Ejemplo yen'e tiempo taachi 'āā cuéé ndaa nguuví chí 'cuiinū in'yeēndī

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Tuu'mi ní 'iin'yān s'een ntiinguunéen yā Jesús mii': N'díi, Maestro, ¿tíi cuan'ā cuuví chuū? ¿Dε'ε señal 'cuu'mín nī taachi 'āā cuuvi chí 'tiicā?

⁸ Jesús ca'n'a yā: Cundéε nī cuidado chí 'iin'yān nguēé cannche'éi yā ndís'tiī caati

neené n'deēe 'ii'nyān chií yā caan'mán yā ndúúcu chi duuchí 'tíica: 'Úú chí Cristo; ní 'āā snée nguuví chi 'cuiinū í'nyēēndī. Naati ndís'tiī, nguée ca'á nī ndúúcu yā. ⁹ Ní taachí 'caandiveén nī chi vεε caandaá ní 'ii'nyān 'cuun'man yā contra yen'e taama yā nguée dii'yá nī cuuvi. Tanducuén'ē chuū canée chí cuuvi vmnáán vmnān naati 'āā cuεε 'cuiinū í'nyēēndī.

¹⁰ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā 'ii'nyān s'een: 'Áamá nación ní 'cuun'mán contra yen'e taama nación ní 'ii'nyān yen'e 'áamá país ní 'cuun'mán yā contra yen'e 'ii'nyān yen'e taama país. ¹¹ Ní n'deēe cuuvi nu'u taa'yá'āa, ndúúcu tiempos chí 'cuündī cui-icu, ndúúcu ca'ai taa'n'deēe cuaa'n'dai, ní 'ii'nyān snaan yā dendu'ū chí vaadī n'giinu yen'e va'ai chεeti nguuví ní dii'yá yā cuuvi.

¹² Ní taachi 'āā cuée cuuvi tanducuén'ē dendu'ū chí 'túúcā, 'ii'nyān ní cuiítuú yā ndís'tiī ní cuta'á yā ndís'tiī chí presos nī. Ní nca'á yā ndís'tiī 'ii'nyān chí nga'n'a ntiinyu' yen'e yaácū sinagogas ní 'cuii yā ndís'tiī vácū. Cuayivi ní candεε yā ndís'tiī nanáán 'ii'nyān reyes ndúúcu gobernadores cáávā chí nga'n'a nī chí duuchí. ¹³ Chuū 'cueenu ndís'tiī cuuvi ti cuen'é nī nduucú ní nanáán 'ii'nyān s'een cuuvi caan'mán nī nduudu cuaacu yen'é. ¹⁴ Cundée n'daaca nī cuidado ná staava yen'e nī ní nguée nadacadíinu' nī vmnān yen'e taācā nán'guεεcúta'n'a nī yen'e 'ii'nyān s'een. ¹⁵ Ti hora mīn nūu' 'úú ní yaa'ví ndís'tiī nduudu chí caan'mán nī. Ní teé ndís'tiī vaadī deenu yen'é ní 'ii'nyān s'een nguée cuchεε yā ndúúcu ndís'tiī, ndíí nguée ndúú cuuvi caan'man yā contra yen'e ndís'tiī. ¹⁶ Naati chiidá nī, ndúúcu 'diínu nī, ndúúcu 'ii'nyān yen'e nī, ndúúcu amigos yen'e nī ní caan'mán yā contra yen'e ndís'tiī chí 'ii'nyān 'caan'nún yā nán'ā ndís'tiī. ¹⁷ Ní nducyaaca 'ii'nyān nguée cuuvi n'diichí yā ndís'tiī cucáávā 'úú ti cuen'é nī nduucú. ¹⁸ Naati mar 'áamá yuūdū tiín nī nguée cuuví ndái. ¹⁹ Nduuti chí ndís'tiī ngiinū ngiinū cuchée nī na staava yen'é nī ní 'cuεetinée n'daāca nī, tuu'mi ní ndáá nguuví chí ndaaca nī vida cuen'e daā'man yen'e nī.

²⁰ Taachi ndís'tiī snaan nī soldados nuu'man ndíiví yā yāān Jerusalén, tuu'mi ní cadiinu' nī chí yāān Jerusalén mii' 'āā

ntuvií. ²¹ Tuu'mi ní n'daacā chí 'ii'nyān chí snée yā na yá'āa Judea ca'n'a yā cáanu yā cuaán yiícū. Ní 'ii'nyān chí snée yā na yāān Jerusalén mii' ní nan'dáa yā mii'. Ní 'ii'nyān chí snée yā campo nguée nguεεcunee ndaa yā na yāān Jerusalén. ²² Ti nguuví s'een ní nguuví chí cuchií 'cueenu yā cuuvi cáávā nuu'ndí yā. Níicú canée chí cuuvi cuaacu tanducuén'ē chí canée nguū' na libro yen'é Ndyuūs. ²³ Naati dε'ε chúúcā ya'āi yen'e n'daataá chí vée daiya tá chεeti tá ndúúcu n'daataá chí ngiicú da'cua'āa daiya tá nguuví chí cáanu yā. Ní 'ii'nyān mii' néené 'cueenu yā cuuvi na yá'āa 'cúū. ²⁴ Ní 'yáán 'ii'nyān ní 'cuuvi yā ndúúcu machete 'uūvī lados 'caāi' taachi diín yā caandaá. Ní candεε yā 'yaa' 'ii'nyān chí presos yā ní ca'n'a yā ndíí nducyaaca países. Níicú yāān Jerusalén mii' cūnee ndúúcu 'ii'nyān gentiles chí 'ii'nyān chí nguée yen'e ndaata Israel ní 'ii'nyān s'een canée yā na yá'āa mii' ndíí tiempo chí Ndyuūs 'cuaan yā 'ii'nyān gentiles cuuvi yen'é yā.

*Táácā ndaá Sa'n'a chí Daiya Dendyuūs
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)*

²⁵ Tuu'mi ní Ndyuūs 'cuun'mi' yā ndúúcu vaadī n'giinu señales ná yá'āa, ndúúcu ná 'ii'yu, ndúúcu na 'íi'nyūn. Néené ya'āi 'cueenu 'ii'nyān yen'e tanán'ā naciones ní nducyaaca 'ii'nyān dii'ya cá yā cuuvi. Ní nguée déenu yā taacā chí idiín yā cucáávā chí 'yuudu n'dai 'cuεecu nuū'nī'yán'ā ní can'dái yaacu nuū'nī' mii'. ²⁶ 'Ii'nyān s'een cuuvi cúunu yā chí 'va'á yā ndúúcu dendu'ū chí ndaa vmnáán yá'āa 'cúū ní cucáávā nducuén'ē nanguuvi ní 'nu'u. ²⁷ Tuu'mi ní 'ii'nyān snáán yā 'úú chí Sa'n'a chí Daiya Dendyuūs chí ndaá na 'áamá meēen ndúúcu poder ch'εεte yen'é ndúúcu chí dεεv'é n'dai yen'e maán cuerpo yen'é. ²⁸ Taachí cunga'ā tanducuén'ē chuū cu'neen diitú nī na staava yen'é nī tí ndaā nguuví chí ngua'āi ndís'tiī ní canée nī'nuu'.

²⁹ 'Úú ní nga'n'a ngií ndís'tiī 'áamá ejemplo: Cuin'diichí nī yá'á yen'e n'guídī yaa' nguuví ndúúcu nducyaaca yá'n'á. ³⁰ Taachí snaan nī chí 'āā ndaa tá'āa yá'n'á mīn, tuu'mi ní 'āā deenú nī ti 'āā snee nī'nuu' tiempo chí cuchií yāān. ³¹ 'Tiicá ntúū cuuvi taachi snaan nī dendu'ū chuū chí nga'n'á, 'āā deenú

nī chí naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā 'āa snee nii'nuú'n.

³² 'Úú nga'n'á ngii ndís'tiī, chí cuaacu ní'nyú'n 'ii'yā'n chí snée yā maa'n 'āa cuéé 'cuuví yā nen'e chí 'āa cuéé cuuví tandu-cué'n'ē chuū. ³³ Nanguuvi ndúúcū yā'n'āa ní chó'ōo naati nduudu ye'n'é nguéé chó'ōo.

³⁴ Ndís'tiī ní cundéε nī cuidado chí staava ye'n'e nī nguéé nduuví chεéchi ndúúcū vicios chí véé i'n'yee'ndí 'cūū. Nguéé nadicádiinúú'n ca nī ye'n'e chí che'é nī o cu'ú nī o ye'n'ē n'deeε ye'n'e vida ye'n'e nī ti nguuvi mii'n ní dácanaā'n ndaá nanáá'n ye'n'e ndís'tiī. Ní canéé chí canéé listo nī. ³⁵ Tí nguuvi s'een' ní ndaa nanáá'n ndís'tiī ndúúcū 'ii'yā'n chí snée yā i'n'yee'ndí 'cūū ní nducyaacá yā ní 'cueenú yā cuuvi tí ndaā nguuvi s'een tan'dúúcā 'áámá tuūví dácanaā'n índuudi. ³⁶ 'Cuεeti nduuchí nī ní caa'n'ma'ngua'á nī nguuvi nguuvi chí cuuví nngua'n'ai nī ye'n'e dendu'ū vaadī ya'ai chí cuchii. Ní cuuvi ndaa nī nanáá'n 'úú, Sa'n'ā chí Daiya Ndyuūs.

³⁷ Nguuvi nguuvi Jesús mii'n ngí'cueen' yā na yāacū templo ní n'gaan' ní nn'daa yā ná yīcū 'lín' chí nguuvi Olivos. ³⁸ Ní nguuvi nguuvi cuaa'n ná nguεetiyaa'n ní nducyaaca 'ii'yā'n ndaa yā na yaacū templo nanáá'n Jesús mii'n chí 'caandiveé'n yā nduudu ye'n'e yā.

22

Ti'n'yā'n chí contra Jesús nga'n'a yā táácā chí dii' yā chí cuuvi cuta'á yā Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ 'Āa snee nii'nuú'n nguuví ye'n'e 'viicu ye'n'e pascua chí 'viicu chí che'é yā pan chí nguéé levadura ye'n'ē. ² Ní 'ii'yā'n chiiduú n'gεetε ndúúcū maestros ye'n'e ley nduu-vidaamá yā ní nga'n'á yā taacā chí cuuví 'caa'n'nún' yā Jesús naati 'va'á yā 'ii'yā'n ye'n'e yāā'n Jerusalén mii'n.

³ Espíritu ye'n'e yáá'n'nguiinūu'n sndáa na staava ye'n'e sa'n'ā chí nguuvi Judas Iscariote chí 'aama discípulo ye'n'e Jesús naachí ndiichuuví yā. ⁴ Judas mii'n che'n'e sa nanáá'n chiiduú n'gεetε ndúúcū capitanes ní yaa'vi sá 'ii'yā'n táácā chí cuuví dii' sa chí naca'a sa Jesús mii'n 'ii'yā'n s'een. ⁵ 'Ii'yā'n s'een ní yeenú n'dai yā ní nduuvidaamá yā chí

ca'a yā tuūmī Judas mii'n. ⁶ Judas sta'a sa tuūmī ní ca'n'a sa. Nadacádiinuu'n sa táácā cuuvi nta'a sa Jesús mii'n na ta'a 'ii'yā'n s'een manera chí 'ii'yā'n ye'n'e yāā'n Jerusalén mii'n nguéé ntuumicadiinúú'n yā ye'n'ē.

N'nuú'n yā chí che'e yā cáávā 'vícú ye'n'e pascua

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

⁷ Ndaā nguuvi ye'n'e pascua, 'viicu chí nducyaaca 'ii'yā'n che'e yā pan chí nguéé levadura ye'n'ē. Nguuvi mii'n ní 'ii'yā'n 'caa'n'nún' yā 'áámá 'iiti cuūchí 'lín' chí sacrificio ye'n'e pascua. ⁸ Jesús dicho'ó yā Pedro mii'n ndúúcū Juan ní ca'n'a yā chí yā 'uuví yā: Cué'n'ē nī ní n'nuú'n nī naachí che'e nguiinū yú ye'n'e 'viicu ye'n'e pascua.

⁹ 'Ii'yā'n s'een' ní ca'n'a yā chí yā Jesús mii'n: ¿Tíí nen'e nī chí in'nuú'n 'nū chí che'e nguiinū yú?

¹⁰ Jesús n'guεεcúta'n'a yā: Taachí cundaa nī na yāā'n Jerusalén mii'n ndaāca nī 'áámá sa'n'ā chí ndéε sa 'cuuti cuéé nuū'n'īn. Ca'n'á nī ndúúcu sa ndíí ná va'ai naachí ndaā sa. ¹¹ Ní caa'n'má'n nī cuuvi nī sa'n'ā chí va'ai ye'n'ē mii'n: N'diī, señor Maestro ye'n'e yú nga'n'á yā 'túúcā: ¿Tíí cánéε cuarto chí che'é nguiinú ye'n'e pascua ndúúcū discípulos ye'n'é? ¹² Sa'n'ā mii'n ní 'cuu'n'mi'n sa ndís'tiī 'áámá cuarto ch'εεtε ye'n'e va'āi chí ndiī 'uūví piso ní 'aa véé yaāa'n. Mii'n in'nuú'n nī chí che'e yú ye'n'e pascua.

¹³ Apóstoles ní cue'n'e yā ní ndaaca yā tanducué'n'ē tan'dúúcā chí Jesús nga'n'a yā ngii yā, ní n'nuú'n yā chí che'e yā ye'n'e pascua.

¹⁴ Taachí ndaā snuū ca'a hora chí che'e nguiinú yā, Jesús mii'n ndúúcū apóstoles ye'n'e yā ch'εεtε yā na mesa chí che'e nguiinú yā. ¹⁵ Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'yā'n s'een: De'ε chúúcā ne'n'é che'é ndúúcū ndís'tiī 'viicu ye'n'e pascua 'cūū ne'n'e chí 'āa 'cuéé 'cuūví. ¹⁶ Caati nga'n'á ngii ndís'tiī ti 'úú ní 'āa ntéé che'é ndúúcu nī táámá 'viicu pascua ndíí taachí cuuvi cuaacu chí ne'n'e caa'n'ma' ye'n'ē naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā.

¹⁷ Tuu'mi ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū vino ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní ca'n'a yā chí yā apóstoles ye'n'e yā: Cuta'á nī chuū ní cu'u nī nguaa'n nducyaaca nī. ¹⁸ Tí 'úú ní nga'n'á ngii ndís'tiī, chí 'āa ntéé cu'ú jugo

ye'n'e uvas, ndii ndaá nguuví ye'n'e naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā.

¹⁹ Tuu'mi ní sta'a Jesús pan mii'n ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní n'deé yā ní ca'a yā apóstoles ní ca'n'a yā: Chuū chi tan'dúúcā cuerpo ye'n'é 'tíicā. Ní teé lugar 'ii'n'yā'n chi 'caan'nú'n yā 'úú cáávā ndís'tiī. Díi'n nī chuū taachi n'gaacú nī ye'n'e 'úú.

²⁰ Tiicá ntúū'n díi'n yā ndúúcū taza. Taachí ch'íínú che'e yā ní ca'n'a yā: Jugo ye'n'e uvas ye'n'e taza chí cuuvi cuaacu ní chuū tan'dúúcā chi yuū'n ye'n'é chí cungeé cáávā ndís'tiī.

²¹ Maa'n ní san'ā chí naca'ā 'úú vεε sa ndúúcu yú na mesa. ²² San'ā chí Daiya Dendyuūs chí 'úú cuaacu ní'nyú'n ca'n'a sa 'cuūvī sa tan'dúúcā chi ne'n'e Dendyuūs. Dε'ε chúúcā ya'ai ye'n'e san'ā chí naca'ā sa 'úú.

²³ Tuu'mi ní apóstoles tucá'a yā nti-inguūnee'n vi'i yā: ¿Du'u ra chí dii'n chuū?

Nga'n'a yā nguaa'n maa'n yā: ¿Du'ū chi ch'εεte ca?

²⁴ Tuu'mi ní apóstoles tuca'a yā ca'n'a yā nguaa'n maa'n yā chεé yā chí ch'εεte ca yā. ²⁵ Tuu'mi ní Jesús mii'n ca'n'a yā chíi yā 'ii'n'yā'n s'een: Reyes ye'n'e taná'n'ā naciones nga'n'a ntii'nyu'n yā tan'dúúcā chí 'iivi chεεchi ní 'ii'n'yā'n ye'n'e naciones ní nga'n'a yā chí rey ye'n'e yā n'daacā idiī'n yā. ²⁶ Naati nguaa'n ndís'tiī nguée 'tíicā. 'Ii'n'yā'n chí ch'εεte ca nguaa'n ndís'tiī canée chí dii'n yā tan'dúúcā sa'n'ā da'caiyā chí dii'n mandados. 'Ii'n'yā'n chí nga'n'a ntii'nyú'n yā nguaa'n ndís'tiī canee chí dii'n yā tan'dúúcā 'áámá 'ii'n'yā'n chí dichí'vε 'ii'n'yā'n. ²⁷ Chεε cá yā chí ch'εεté yā. ¿'Áá 'ii'n'yā'n chí n'giindí yā na mesa o 'ii'n'yā'n chí n'giī chí cho'o chí cu'u? ¿'Áá nguée 'ii'n'yā'n chí n'giīndi na mesa? N'diichí nī. 'Úú ní canee nguaa'n ndís'tiī tan'dúúcā 'ii'n'yā'n ndíicū'n chí dīchí'vε.

²⁸ Ndís'tiī ní ch'εεtinée nī nduucú ngu-uví nguuví taachi 'úú n'geenú ngii tandu- cué'n'ē. ²⁹ Ní tan'dúúcā Chiidá tee yā 'úú naachí nga'n'ā ntii'nyú'n 'tiicá ntúū'n 'úú ní teé ndís'tiī 'áámá chí caa'n'ma'n ntii'nyú'n nī. ³⁰ Ní ndís'tiī 'cuεεté nī na mesa nduucú chí che'é nī ní cu'ú nī naachi 'úú nga'n'ā ntii'nyu'n. Ní 'cuεεté nī na sillas ye'n'e juez ní

n'diichí nī nuu'ndi ye'n'ē ndichúúví ndaata ye'n'e 'ii'n'yā'n Israel chí judíos.

Jesús caa'n'ma'n yā chí Pedro caa'n'ma'n yā chí nguée deenu sa Jesús

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Jesús yaa'ví yā Pedro ní ca'n'a yā: N'dii, Simón Pedro, Simón Pedro, cuin'diichí nī ti yáá'n'guiinū'u' ngiicá sa ye'n'e ndís'tiī chí cuuvi dii'n sa. N'diichinee'n sa ndís'tiī tan'dúúcā 'ii'n'yā'n ndáádi yā trigo 'tíicā dii'n sa. Ní vée permiso ye'n'e sa. ³² Naati 'úú ní nga'n'angua'á cáávā dii, Pedro, chí cu'téenu ca di. Ní taachi ndaacadaamí di ye'n'e nuu'ndi ye'n'e di ní cu'téenu ca di tuu'mi ní cunnee di taná'n'ā hermanos ye'n'e di chí cu'téenu cá yā.

³³ Simón ca'n'a yā chíi yā Jesús mii'n: Señor, 'āā vée yaá'n chí ca'n'ā nduucú nī ndíí vácūū; ní ndúúti chí 'cuuví nī, 'úú ní 'cuuví ndúúcu nī.

³⁴ Jesús ca'n'a yā chíi yā Pedro: Nga'n'ā ngíi dii chí tusá'n'ā ní nguée 'cuai ti ndíí taanduvée cuee'diitú di 'iīnū cuuvi ye'n'e 'úú chí nguée in'diichi di 'úú.

Jesús nga'n'a yā ye'n'e chí cuchíi.

³⁵ Tuu'mi ní Jesús itiinguunée'n yā apóstoles: Taachí dicho'ó ndís'tiī nguée cándεε nī bolsa ye'n'e tuumi nī, ndíí nguée ndúú morral ye'n'e nī, ndíí nguée ndúú ndaacuú ye'n'e nī, ¿'áá vée dε'ε vεε chí chíi faltar ye'n'e nī? Apóstoles ní ca'n'a yā: Nguée dε'ε vεε.

³⁶ Ní Jesús ca'n'a yā: Maa'n ní ndís'tiī chí vée bolsa ye'n'e nī, candεε nī. 'Tiicá ntúū'n ndís'tiī chí vée morral ye'n'e nī, candεε nī. Ndís'tiī chí nguée 'aama machete 'uūvī lados 'caāi'n ye'n'e nī, n'diicuí nī cotón ye'n'e nī ní cuái nī.

³⁷ Tí nga'n'ā ngíi ndís'tiī chí canée chí cuuvi cuaacú tanducuén'ē chí canée nguū'n ye'n'é: Ní 'ii'n'yā'n ca'n'a yā chí vée nuū'ndi ye'n'e 'úú tan'dúúcā taná'n'ā 'ii'n'yā'n chí vée nuu'ndi ye'n'e yā. Tí tanducuén'ē chí canée nguū'n ye'n'e 'úú canée chí cuuvi cuaacu.

³⁸ Tuu'mi ní discípulos ní ca'n'a yā: N'dii, Señor, íngāā na 'uuví machete 'uūvī lados 'caāi'n. Jesús ní ca'n'a yā: Ndúúcū stī 'āā vée.

Jesús nga'n'angua'á yā na jardín chí ngu-uví Getsemaní

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Cuayiivi ní can'daā Jesús tan'dúúca costumbre ye'n'e yā ní cue'n'é yā na yiicū ye'n'e Olivos. Ní discípulos ye'n'e yā cue'n'é yā ndúúcu yā. 40 Ní taachí ndaa yā na lugar miiⁿ, tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'e yā: Ndís'tiī caa'n'ma'ngua'á nī chí yáá'n'giinūuⁿ nguée n'diichineeⁿ sa ndís'tiī chí diiⁿ nī nuuⁿndi.

41 Jesús ní cue'n'e yā ye'n'e discípulos ye'n'e yā tanduu naaⁿ chí naachi ndaa 'áamá tuūu chí ngii ya ní Jesús caantii'yā yā ní ca'n'angua'á yā. 42 Ní ca'n'a yā: N'diī, Chiidá, ndúútí chí ne'n'e nī ní diví nī ye'n'e chí canee chí 'cueenú cuuvi ye'n'e prueba 'cūū. Naati nguée cuuví tan'dúúca chí 'úú ne'n'é naati tan'dúúca chí n'diī ne'n'e nī.

43 Ní che'enaāaⁿ 'áamá ángel ye'n'e nanguuvi ní ca'á yā fuerzas Jesús miiⁿ. 44 Ti neené ya'ai Jesús miiⁿ ní ndiituu n'dai ca ngá'n'angua'á yā. Ní nuuⁿni'yaaⁿ ye'n'e yā tan'dúúca yuuúⁿ chí ndii na yá'āa ingéē.

45 Nducueeⁿ yā naachí nga'n'angua'á yā ní ndaa yā nanááⁿ discípulos ye'n'e yā ní ndaaca yā chí styaadú yā, ti discípulos ní neené ndaachi núúⁿ yā ti ya'ai yā cáávā Jesús miiⁿ. 46 Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos: ¿De'ē cúúví chí styaadú nī? Nducueeⁿ nī ní caa'n'ma'ngua'á nī ní yáá'n'guinūuⁿ nguée n'diichineeⁿ sa ndís'tiī chí diiⁿ nī nuuⁿndi.

Sta'a yā Jesús miiⁿ ní candéé yā preso
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Taachí Jesús indée yā neené n'deeé 'ii'yāⁿ ndaa yā ní sa'n'a chí nguuví Judas miiⁿ chí 'áamá chée naachí ndiichuuví discípulos ye'n'e yā cue'n'é yā vmnááⁿ ye'n'e 'ii'yāⁿ s'eenⁿ ní ndaa nīⁿnuúⁿ yā Jesús miiⁿ chí 'neeⁿcheendí yā. 48 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā chí yā sa'n'a: Díí, Judas, ¿'áá ndúúcu 'áamá beso ínaca'a di 'úú chí Sa'n'a chí Daiya Ndyuūs 'ii'yāⁿ?

49 Discípulos chí snée yā ndúúcu Jesús taachí snaaⁿ yā chí cuuvi, tuu'mi ní ca'n'a yā chí yā Jesús: N'diī, Señor, ¿'áá 'caaca taaⁿ 'nū ndúúcu machete 'uūví lados 'caāiⁿ ye'n'e yú?

50 Tuu'mi ní 'áamá chée discípulos 'nuūcá'ai yā 'áamá mozo ye'n'e chiiduú ch'eté ca ní ch'iica yā veeⁿ sa lado tá cuaācú sa. 51 Ní Jesús ca'n'a yā: 'Āā ntéeⁿ 'cuuⁿmiⁿ

dí. 'Āā snée ra yā. Ní Jesús tuu'ví yā veeⁿ sa ní nduūvā ye'n'e sa. 52 Cuayiivi ní Jesús ca'n'a yā chí yā chiiduú n'geetē ndúúcu soldados chí capitanes chí diiⁿ sa cuidado yaācū templo ndúúcu 'ii'yāⁿ ndicúú chí nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā ye'n'e yaācū chí ndaa yā ndúúcu Judas miiⁿ: ¿'Áá ndaa ndís'tiī ndúúcu machetes 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúcu yá'n'a ye'n'e soldados tan'dúúca chí ca'n'a nī cutá'a nī 'áamá chí duūcú? 53 Taachí canee ndúúcu ndís'tiī nguuví nguuví ná yaācū templo nguée ne'n'é nī cutá'a nī 'úú. Naati maaⁿ ní hora 'cūú chí ye'n'e ndís'tiī ti hora taachí maāiⁿ miiⁿ, chíiⁿ chí yáá'n'guinūuⁿ nga'n'a ntiiⁿnyuⁿ sa.

Pedro miiⁿ ní nga'n'a sa chí nguée in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Tuu'mi ní 'ii'yāⁿ s'eenⁿ sta'a yā Jesús miiⁿ ní candéé yā Jesús va'ai ye'n'e chiiduú ch'eté ca. Pedro miiⁿ ní ndaa ya'ai sa 'ii'yāⁿ. 55 Nán'a 'ii'yāⁿ tiiví yā ya'n'a náávta'n'a chuva'ai ní ch'eté yā cuaaⁿ 'diituú ya'n'a miiⁿ chí dicuutú yā. Pedro miiⁿ ní ch'iīndi sa ntúuⁿ sa ndúúcu 'ii'yāⁿ s'eenⁿ. 56 Tuu'mi ní 'áamá tá'n'a chí cánée caadi 'iīyū, n'diichí tá Pedro miiⁿ chí veeⁿ sa 'diituu na ya'n'a. Ní n'giinu n'dai tá sa'n'a ní ca'n'a tá: Sá'n'a 'cūú ní canee sa ndúúcu 'ii'yāⁿ chí preso yā.

57 Pedro miiⁿ ní ca'n'a sa chí sa n'daātā miiⁿ: 'Úú nguée in'diichí 'ii'yāⁿ miiⁿ.

58 Cuayiivi miiⁿ ní 'aama sa'n'a n'diichi n'dai sa ní ca'n'a sa chí sa Pedro miiⁿ: Dii, ní ndúúcu di nguaaⁿ 'ii'yāⁿ s'eenⁿ. Pedro miiⁿ ní ca'n'a sa chí sa sa'n'a miiⁿ: Nguēē 'úú.

59 Cho'ōo 'áamá hora, ní táámá yā ní ca'n'a yā: Cuaacu níⁿnyúⁿ sán'a 'cūú ní cánée sa ndúúcu 'ii'yāⁿ chí preso yā ti sán'a 'cūú ní ye'n'e yá'n'a Galilea ntúūⁿ.

60 Pedro miiⁿ ní ca'n'a sa chí sa sa'n'a miiⁿ: Díí, sán'a, nguée deenú chí nga'n'a di. Taachí Pedro miiⁿ 'āā cuée 'cuiinu sa ca'n'a sa chúū, tusán'a miiⁿ ní 'cai tī. 61 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguēcundí yā ní n'diichi yā Pedro. Pedro miiⁿ nán'gaācū sa nduudu chí ca'n'a Jesús miiⁿ chí yā sa'n'a 'túúca: 'Āā 'iinu cúúví caa'n'maⁿ dí chí nguée n'diichi di 'úú, taachi 'āā cuée 'caī 'áamá vmnéⁿēe tusán'a.

62 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní can'dáa sa cuaaⁿ

va'ai, ní chεεcu taaví sa ti ya'ai staava ye'nē sa.

Sa'nā s'een ch'en'e sa Jesús
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Sá'nā s'een chi dii'n cuidado Jesús mii'n chíi'nyu'neen sa Jesús mii'n ní ch'en'e sá 'ii'n'yān. ⁶⁴ Ní n'gaadi sa nduutināan yā ndúúcu 'aama tínnuun. Tuu'mi ní ch'en'e sá naan Jesús ní ngan'a sa ngii sa 'ii'n'yān: Dii, caa'n'ma' di, ¿du'ú ch'en'e dii?

⁶⁵ Ní neene cunncaā nduudu ngii sá Jesús.

Jesús nanáán 'ii'ntyén'ē ye'n'e yaācū templo

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Taachí chidεεve táamá nguuví, 'yaan n'dái 'ii'n'yān ndiicū ye'n'e yāān mii'n chi ngan'a nti'nyu' yā ye'n'e yaācū, ndúúcu chiiduú n'gεεtē, ndúúcu maestros chi ngi'cueen ley mii'n candεε yā Jesús nanáán 'ii'ntyén'ē ye'n'e yaācū templo.

⁶⁷ Míi'n íntiinguunéen yā Jesús: ¿'Áá díí chí Cristo? Jesús mii'n nan'guεεcuta'n'a yā ye'n'e 'ii'n'yān s'een: Ndúúti chí caa'n'mán chí 'tíicā, ní nguée cu'téenu ní ye'n'é. ⁶⁸ Nduuti chí 'úú ntiinguunéen ndís'tíi, nguée n'guεεcuta'n'a ní ye'n'é, ndíi nguée ndúú n'dεεchi ra ní 'úú.

⁶⁹ Naati hora chí cuchií ní Sa'nā chí Daiya Ndyuūs ní 'cuūndi sa lado ye'n'e honor ye'n'é Ndyuūs chí vée tanducuén'ē poder ye'n'e yā.

⁷⁰ Tanducuén'ē 'ii'n'yān s'een ca'n'a yā: ¿'Áá dii Daiya Dendyuūs mii'n? Ní Jesús ní ca'n'a yā: Ndís'tíi maán ní ngan'a ní chí 'úú ní 'tíicā.

⁷¹ Tuu'mi ní 'ii'n'yān s'een ní ca'n'a yā: ¿De'ē cá nduudu cuaacu ye'n'e 'ii'n'yān chí ne'n'e yú? Tí maán yú chíi'ndiveen cuaacú yú nduudu chí ca'n'a sa.

23

Jesús nanáán gobernador Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Tuu'mi ní nducyaaca 'ii'n'yān ní candεε yā Jesús mii'n nanáán gobernador Pilato.

² Ní tuca'a yā ca'n'a yā nuu'ndi ye'n'e Jesús mii'n ní ca'n'a yā: Inndaacá 'nū sán'a 'cūū chí dii' sa chí 'ii'n'yān nguée i'téenu yā chí ngan'a ley ye'n'é 'nū. Ní nguée ne'n'e sa chí nadíi've 'nū ye'n'e yá'n'āa emperador César tan'dúúcā

chí ngan'a ley ye'n'é nī. Ní sán'a 'cūū ní ngan'a sa chí maán sa chí Cristo, chí Rey ye'n'é 'nū.

³ Tuu'mi ní sa'nā Pilato mii'n ní itiinguunéen sa Jesús: ¿'Áá dii chí Rey ye'n'e 'ii'n'yān Israel s'een? Jesús nan'guεεcuta'n'a yā: N'díi ngan'a cuaacú ní ti 'tíicā.

⁴ Pilato mii'n ní ca'n'a yā chíi yā chiiduú n'gεεtē ndúúcu 'ii'n'yān s'een: 'Úú nguée inndaacá mar 'áámá nuu'ndi ye'n'e sán'a 'cūū.

⁵ 'Ii'n'yān s'een ní diitu n'dái 'cai yā: Sán'a 'cūū ní idii' sa chí 'ii'n'yān n'gεécú cheendi yā nguaan maa'n yā ndúúcu chí ngi'cueen yā ní ngi'cueen yā nuu'mán yá'n'āa Judea ndíi na yá'n'āa ye'n'e Galilea ndii 'muun.

Jesús nanáán rey Herodes

⁶ Tuu'mi ní Pilato, taachí chíi'ndiveen yā chí Jesús chen'e yā ndii yá'n'āa ye'n'e Galilea, ní ntiinguunéen yā Jesús nduuti chí ye'n'e yá'n'āa ye'n'e Galilea. ⁷ Ní taachí Pilato chíi'ndiveen sa chí Jesús mii'n ní ye'n'e yá'n'āa Galilea ye'n'e yá'n'āa naachi rey Herodes ngan'a nti'nyú'n yā, Pilato mii'n ngan'a nti'nyú'n yā chí Jesús ca'n'a yā nanáán rey Herodes tii canée yā na yāān Jerusalén nguuví mii'n.

⁸ Taachí rey Herodes n'díichi sa Jesús mii'n, neené yeenú sa ti 'āā 'náán n'dai tiempo né'n'é sá snaan sa Jesús. Tí neené n'deēe 'náán chí chíi'ndiveen sa ye'n'é yā ní canée ngínú sá chí snaan sa 'áámá vaadī n'giinu chí díi' Jesús mii'n. ⁹ Néené n'deēe 'naa' chí ntiingūūnee sa Jesús mii'n, naati nguée de'ē vεε nan'guεεcuta'n'a Jesús.

¹⁰ Tuu'mi ní mii'n canee ntuun chíiduú n'gεεtē ndúúcu maestros chí ngi'cuée ley mii'n chí n'deēe 'náán n'dai ngan'a yā chí nuu'ndi ye'n'é Jesús. ¹¹ Tuu'mi ní Herodes ndúúcu soldados ye'n'e yā chí nuu' yā 'áámá tíi'nūun n'dái tan'dúúcā catecai rey Jesús mii'n ní chíi'nyu'neen yā Jesús mii'n ní cunncaā ca'n'a yā ye'n'e Jesús mii'n.

Cuayivi ní dicho'o ntúun yā Jesús nanáán Pilato mii'n. ¹² Ndíi nguuví mii'n tuu'mi ní Pilato ndúúcu Herodes naa' n'daá n'dai yā ndúúcu ví'i ti cuáán vmnaa' ní nguée n'diichí yā ví'i.

Pilato nca'a sa Jesús chí 'cuūvī

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

13 Tuu'mi ní Pilato nduuvidaamá yā chiiduú n'gɛtɛ ndúúcu 'iintyén'e ndúúcu nducyaaca 'iin'yān yen'ē yāān Jerusalén miiⁿ. 14 Ní caⁿ'a yā chi yā 'iin'yān s'een: Ndís'tiī ní ndaá nī chí 'cúúⁿ nī sáⁿ'a 'cūū chí diiⁿ sa chí 'iin'yān ní nguée n'gɛtinée 'diīⁿ yā ndúúcu chí ngi'cueeⁿ sa. Taachí intiinguuneéⁿ saⁿ'ā nanaáⁿ ndís'tiī nguée nindaācá mar 'áámá nuuⁿndi yen'ē sa chí ngaⁿ'a ndís'tiī yen'ē sa. 15 Ndíí nguée ndúú rey Herodes miiⁿ ndaāca yā nuuⁿndi yen'ē sáⁿ'a 'cūū chí canée chí 'cuūvi sa ti Herodes 'āā dicho'ó yā sáⁿ'a 'cūū nanaáⁿ. Sáⁿ'a 'cūū nguɛ diiⁿ sa nuuⁿndi ch'ɛtɛ chí 'cuūvi sa. 16 Maaⁿ ní diiⁿ 'cueⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ ní cuáyíví n'dɛchí saⁿ'ā.

17 Canée 'áámá costumbre yen'ē nī chí gobernador canee chí n'dɛchí yā 'áámá preso 'viicu pascua ní gobernador Pilato miiⁿ ní canée yā diiⁿ yā 'tíicā. 18 Nducyáácá 'iin'yān 'cai yā: N'dɛchii nī saⁿ'ā chí nguúví Barrabás. Ní 'āā 'cuuvi rá sáⁿ'a 'cūū.

19 Barrabás miiⁿ canúúⁿ sá vácūū chí diiⁿ sa chí 'iin'yān yen'ē yāān Jerusalén miiⁿ ní 'cuun'mín yā contra yen'e gobierno ní ch'iīⁿ'nuⁿ sa 'áámá tinán'ā. 20 Gobernador Pilato miiⁿ ní neⁿ'e sa n'dɛchi sa Jesús, ní caⁿ'a sa chii sa 'iin'yān s'een taama vmnéⁿ'ēe chí n'dɛchi sá Jesús. 21 Naati 'iin'yān s'een 'cai ntúuⁿ yā: Cu'nééⁿga'á nī saⁿ'ā, cu'nééⁿga'á nī saⁿ'ā.

22 Gobernador Pilato miiⁿ ní caⁿ'a ntúuⁿ yā ndii chiiⁿ ndii 'iínú cuuvi: ¿Dɛ'ē chí nguée n'dáacā ndííⁿ sáⁿ'a 'cūū? 'Úú nguée inndaācá mar 'áámá núúⁿndí ch'ɛtɛ yen'ē sa chí 'cuūvi sa. 'Úú ní ca'á orden chí ch'eⁿ'e yā sáⁿ'a 'cūū ní n'dɛchí sáⁿ'a 'cūū.

S'nééⁿga'á yā Jesús

23 'Iin'yān s'een chí canndi cá yā 'cai yā chí chiica yā chí cu'neeⁿga'ā Jesús miiⁿ. Ní 'iin'yān s'een ndúúcu chiiduú n'gɛtɛ diituú n'dái ca 'cai yā. 24 Tuu'mi ní gobernador Pilato miiⁿ ní ca'a yā orden chí diiⁿ yā tan'dúúca chí neⁿ'e 'iin'yān s'een. 25 Ní n'dɛchi yā saⁿ'ā chí nguuví Barrabás miiⁿ chí canúúⁿ vácūū. Sáⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa chí 'cuun'mín 'iin'yān yen'ē Israel contra yen'e gobierno ní 'iīⁿ'nuⁿ sa 'áámá tinán'ā. Sáⁿ'a 'cūū chí chiica 'iin'yān s'een chí n'dɛchí yā saⁿ'ā. Ní nca'a yā Jesús miiⁿ chí soldados cu'neeⁿga'a sa tan'dúúca chí neⁿ'e 'iin'yān s'een.

Yen'ē chí cu'neeⁿga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 Taachí cueⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúⁿ miiⁿ ndúúcu Jesús miiⁿ, soldados sta'á yā 'áámá saⁿ'ā yen'e yáⁿ'āa Cirene chí nguuvi sa Simón. Saⁿ'ā miiⁿ ní yúúⁿ canuuⁿ sa chí cueⁿ'e sa cuɛti. Soldados a fuerza di'cuítu yā Simón miiⁿ chí candée sa cruz yen'e Jesús miiⁿ ní cueⁿ'e sa cuaaⁿ daami Jesús miiⁿ.

27 Nééné 'yaaⁿ 'iin'yān yen'ē yāān Jerusalén miiⁿ cueⁿ'e yā n'dáa yā Jesús miiⁿ ndúúcu n'daataá chí diituu nguɛcu yā ní ya'ai yā cáávā Jesús miiⁿ. 28 Jesús miiⁿ ní ch'iínu yā n'daataá s'één ní caⁿ'a yā chi yā táⁿ'ā s'een: Ndís'tiī, daiya 'iin'yān yen'ē yāān Jerusalén, nguée cuɛcú nī cáávā 'úú, naati cuɛcú nī cáávā maáⁿ nī ní caavā daiya nī. 29 Ti ndaá nguuvi chí caaⁿ'maⁿ 'iin'yān: ¿Dɛ'ē chúúca n'dai n'daataá chí nguée ncuuvi daiya tá ní n'daataá chí nguée ntaavi daiya tá ní n'daataá chí nguée daiya tá chí ca'a ta daiya tá chí chiicu? 30 Tuu'mi ní 'iin'yān s'een tucá'a yā caⁿ'a yā 'tuucā: Díi yīcū cun'daá nduú nī vmnaaⁿ yen'ē 'nū. Caⁿ'a ntúuⁿ yā chí yā yīcū n'gaiyāā: Cun'díi neeⁿ dí nús'uu. 31 Caati ndúúti chí 'iin'yān chí taaⁿ yā 'caaca yā yáⁿ'á cueeé chí tan'dúúca 'úú, ¿'áá nguée caniicu cá yā 'caaca yā yáⁿ'á chí cuuⁿmaⁿ chí tan'dúúca ndís'tiī? 'Tíicā ngaⁿ'a Jesús.

32 Nguuvi miiⁿ ní candée ntúuⁿ yā na 'uuvi saⁿ'ā chí n'giin'nuⁿ 'iin'yān chí cu'neeⁿga'a yā saⁿ'ā s'een dáámá ndúúcu Jesús miiⁿ. 33 Taachí ndaa yā lugar yen'ē 'áámá yīcū 'lín chí nguuvi Calavera, miiⁿya chí'nééⁿga'a yā Jesús miiⁿ ndúúcu nduu 'uúví saⁿ'ā chí n'giin'núⁿ 'iin'yān, 'áámá sa lado ta cuaacú Jesús miiⁿ, ní táámá sá lado tá 'cueé yā. 34 Tuu'mi ní taachi snée yā i'neeⁿga'á yā, Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: N'diī, Chiidá, nadich'ɛcú nī yen'e saⁿ'ā s'uuⁿ caati nguɛ déenu sá dɛ'ē chí 'túúca idiīⁿ sa. Tuu'mi ní soldados tun'dáa sa suerte na catecai Jesús chí ca'ā sa 'áámá sá ndúúcu taama sa. 35 'Iin'yān yen'ē yāān Jerusalén miiⁿ snée yā n'giinu yā níicú 'iintyén'ē n'giinyuⁿneéⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā yen'e Jesús: Sáⁿ'a 'cūū ní nadanguán'ai sa tanán'ā 'iin'yān. ¿Dɛ'ē cuuvi chí nguée nadinguán'ai maāⁿ sa saⁿ'ā nduuti

chi sa'nā mii'n chi Cristo chi Ndyuūs dicho'ó yā?

³⁶ 'Tiicá ntúū'n soldados n'gii'nyu'nee'n sa Jesús mii'n. Chen'e nii'nú'n yā ní ca'a yā vinagre. ³⁷ Ní ca'n'a yā chii yā Jesús mii'n: Ndúúti chi díi chi Rey ye'n'e 'ii'n'yā'n Israel, nadanguá'n'ai maā'n di díi.

³⁸ Ní canéé nguū'n na tiī'n cruz ye'n'e Jesús mii'n nduudu griego ndúúcu nduudu latín ndúúcu nduudu hebreo, chí nga'n'a: Sán'a 'cūū Rey ye'n'e 'ii'n'yā'n ye'n'e ndaata Israel.

³⁹ 'Áámá ch'ee sa'nā chi véé nuu'ndi ye'n'e sa chi ca'néé'nga'a yā 'áámá lado ye'n'e Jesús cunncaā ca'n'a sa ní ca'n'a sa chii sa Jesús: Ndúúti chi díi chi Cristo mii'n nadinguá'n'ai di maa'n di ní nadinguá'n'ai ntuu'n di nús'uu.

⁴⁰ Táámá sa'nā chi cu'néé'nga'a yā táámá lado ye'n'e Jesús 'caa'va sa ndúúcu sán'a 'cūū ní ca'n'a sa chii sa sa'nā: Díi ¿'áá nguéé 'va'a di Ndyuūs? Dii ní dáámá condenado ndúúcu nús'uu. ⁴¹ S'uú'n ní cuaacu ní'nyú'n n'geenu yú ngii ti véé nuu'ndi ye'n'e yú chi nadí'v'e yú nuu'ndi ye'n'e yú naati sán'a 'cūū nguéé de'ē véé nuu'ndi díi sa.

⁴² Sa'nā mii'n ní ca'n'a sa chii sa Jesús mii'n: N'diī, Jesús, n'gaacú nī ye'n'e 'úú taachí ndaá nī naachi caa'n'ma'n ntii'nyu'n ye'n'e.

⁴³ Tuu'mi ní Jesús mii'n ca'n'a yā chii yā sa'nā: Cuaacu ní'nyú'n nga'n'á ngii díi, ti maa'n ní cunee di nduucú na lugar chi ngu-uvi paraíso.

Jesús ch'ii yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Taachí chii man'a nguuví chii maā'n núú'má'n ín'yee'ndi ndíi taanduū n'geecu 'íínú chiīnū. ⁴⁵ 'Yá'nā ní nduuví maā'n ní cortina ye'n'e yaācū templo nda'ai náávtá'nā. ⁴⁶ Tuu'mi ní Jesús mii'n 'cai yā: N'diī, Chiidá, na ta'á nī cu'neén espíritu ye'n'é. Ch'íínú ca'n'a yā chuū, ní Jesús ch'ii yā.

⁴⁷ Taachí sa'nā chi nga'n'a ntii'nyu'n ye'n'e soldados romanos n'diichi sa chí ch'ii Jesús, tuu'mi ní ca'n'a sa: De'ē chúúca ch'ēte Ndyuūs. Cuaacu ní'nyú'n sán'a 'cūū sa'nā chí nguéé nuu'ndi ye'n'e sa.

⁴⁸ Nducyáácá 'ii'n'yā'n chí chen'e yā ní n'diichi yā chí chiī, nguēcundíi yā ch'e'n'e nii'nu'n yā taachi cuen'e yā vaacu yā. ⁴⁹ Ní

nducyáácá 'ii'n'yā'n chí n'diichi yā Jesús mii'n, ndúúcu n'daataá chí chen'e ndúúcu Jesús mii'n ndii yá'nā ye'n'e Galilea, ch'ētinéé ya'n'ai yā ch'íínú yā dendu'ū chí 'túúca.

Ch'ii chi yā Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Véé 'áámá sa'nā chí n'dai ní n'daacā sa chí nguúví sá José. Sán'a mii'n ní sa'nā ch'ēte ye'n'é 'ii'ntyén'ē ch'ēte ye'n'é 'ii'n'yā'n Israel. ⁵¹ Sa'nā mii'n ní ye'n'e yāān Arimatea chí yá'nā ye'n'e 'ii'n'yā'n Israel. Ní sa'nā nguéé ndúúvídaama sa ndúúcu taná'nā 'ii'ntyén'ē ti nguéé canee yiínú sa ndúúcu chí díi yā. Tí sa'nā mii'n canee ngíínú sá tiempo chí Ndyuūs ndaa yā ín'yee'ndí 'cūū ní nga'n'a ntii'nyú'n yā. ⁵² Ní cuen'e sa ndaa sa nanáán gobernador Pilato ní chiica sa cuerpo ye'n'e Jesús mii'n. ⁵³ Cuayiivi taachi José ndiví sa cuerpo ye'n'e Jesús na cruz ní ch'ēēcu sa áámá sámana na cuerpo ye'n'e yā tan'dúúca costumbre ye'n'e 'ii'n'yā'n Israel ní ch'ii chi sa na 'áámá yáinyā'n ngai chí din'dái yā ch'ēti yiivi yaava naachi mar 'áámá 'ii'n'yā'n nguéé nnúu'n yā. ⁵⁴ Nguuvi mii'n ní nguuví viernes chí 'ii'n'yā'n ch'iindiyaán yā tandu-cuén'ē cáávā 'viicu pascua ní cáávā ngu-uvi chí cuchiī chí sábadó chí nguuví chí ntaavi'tuunúún 'ii'n'yā'n Israel.

⁵⁵ N'daata s'ee'n chí can'daa Jesús ndii na yá'nā Galilea, cuen'e tá ní n'diichi tá yáinyā'n ní táácā canuún cuerpo ye'n'e Jesús. ⁵⁶ Ní taachí n'daataá s'ee'n ndaa tá vaacu tá, n'nuu'n tá perfumes ndúúcu pomadas chí n'dēevé ngeen. Ní nguuví cuayiivi, ní nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúún 'ii'n'yā'n tan'dúúca chí nga'n'a ley ye'n'e yā.

24

Jesús nanduuchi yā ye'n'e nguaa'n tiná'nā

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Nguuví domingo chí maa'n ní nguuví vmnáán vmnaa'n ye'n'e ndēte, tyaa'n n'dái cuen'e n'daataá s'ée'n ní cuen'e yā ndúúcu taná'nā n'daataá. Candée yā especias chí dēevé ngeén chí 'āā véé yaán yā. ² Taachí ndāa yā na yáinyā'n mii'n, 'āā ntéé tuúú ch'ēte mii'n na cheendi yáinyā'n ti canéé 'aama lado. ³ Tuu'mi ní taachí sndaa yā ch'ēti yáinyā'n mii'n, nguéé ndaacá yā cuerpo ye'n'e

Jesús. ⁴ Taachí n'diichí yā chuū, ní dii'yā yā chiī, tuu'mi ní neéén na 'uuvi sa'nā 'di-ituú yā ndúúcū catecai chí deévé ngii. ⁵ Ní n'daataá s'ee'n dii'ya n'dai yā chiī ní n'diichí yā ndii na yá'nāa. Sa'nā s'ee'n ní ca'n'a sa: ¿De'ē cuuví chí in'nuún nī 'ii'yān chí candúúchí yā ye'nē nguaa'n tinán'ā? ⁶ 'Ii'yān mii'n ní 'āā ntéé canée yā 'muu'n. 'Āā nnduuchi yā nguaa'n tinán'ā. N'gáácú nī ye'nē nduudu chí ca'n'a yā taachi canée yā ndúúcu nī na yá'nāa Galilea taachí 'āā cuéé 'cuūvi yā. ⁷ Ní Jesús mii'n ní ca'n'a yā chiī yā ndís'tiī: 'Úú Sa'n'a chí Daiya Ndyuūs ní 'ii'yān canée chí nca'á yā 'úú ta'ā 'ii'yān chí dinuu'ndí yā. Ní 'ii'yān s'ee'n cu'nee'nga'á yā 'úú; naati ndiichí ndii 'íínú nguuví 'úú nduuchí ye'nē nguaa'n tina'nā.

⁸ Tuu'mi ní n'daata s'ee'n n'gaacu tá ye'nē nduudu ye'nē Jesús mii'n. ⁹ Ní cue'n'e tá ye'n'e yáinyān ní cuna'nā ta ní ca'nā tá chiī tá ndu'u ndiicháámá apóstoles ndúúcū tanán'ā 'ii'yān chí snée yā mii'ya. ¹⁰ N'daata s'ee'n chí ca'n'a ta chí tá apóstoles ní ta María ye'n'e yáān Magdala, ndúúcū ta Juana, ndúúcū tá María chí cheecuú Jacobo, ndúúcū tanán'ā n'daata s'ee'n. ¹¹ Apóstoles ní nadicadiinúún yā chí tán'ā s'ee'n ní loca tá cáávā chí nga'n'a tá. Ní nguéé s'téénu yā nduudu ye'nē tá.

¹² Tuu'mi ní Pedro mii'n ní ncueen sa ní cue'n'e sa ngéénú sa na yáinyān. Taachí ndaā sa, tuu'mi ní n'diichí núún sa cheeti yaínyān ní 'āā dámaān sábanas canee mii'n. Sa'nā ní cue'n'e yiinu sá ye'n'e chí chó'ōo ní cuna'nā sa na vaacu sa.

Sa'nā s'ee'n ní cue'n'e sa cuaa'n cyúúni chí nge'n'e cuaa'n na yáān Emaús
(Mr. 16.12-13)

¹³ Nguuvi míín nūu'n, 'uuvi sa'nā s'ee'n cue'n'é yā 'áámá yáān 'líín chí nguuví Emaús chí canee taanduū ndiichúúví kilómetros ye'n'e yáān Jerusalén. ¹⁴ Ní taachí cue'n'e yā cuaa'n cyúúni ní índéé yā ye'n'e tanducue'n'e dendu'ū chí chiī. ¹⁵ 'Náán chí índéé yā ní itiinguunee'n vi'i yā, maa'n Jesús mii'n ndaa nii'núún yā ní cue'n'é yā ndúúcū 'ii'yān s'ee'n. ¹⁶ Taachí n'diichí yā Jesús mii'n nguéé iin-tiinaa'n yā 'ii'yān. ¹⁷ Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'yān s'ee'n: ¿De'ē índéé ndís'tiī? ¿De'ē cuuví tátī ndaachi yiínú nī?

¹⁸ Sa'nā chí nguuví Cleofas nan'guεεcúta'n'a yā. ¿'Áá díí, 'áámá n'dyán'ā dii chí canuu'n di yúúni na yáān Jerusalén chí nguéé déénu di de'ē chí nguuví s'ee'n na yáān Jerusalén mii'n?

¹⁹ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'yān s'ee'n: ¿De'ē chí yáān mii'ya? 'Ii'yān s'ee'n ní ca'n'a yā: Jesús ye'n'e yáān Nazaret, chí 'áámá sa'nā profeta ní diín yā 'áámá ntii'nyu'n n'dai ndúúcū poder. Ní diín yā n'dee n'dái vaadī n'giinu ní nga'n'a yā nduudu ye'n'é Ndyuūs nanáán Ndyuūs ní nanáán nducyaaca 'ii'yān. ²⁰ Chiiduú n'geéte ndúúcū 'ii'ntyén'e ye'n'e yú tun'dáa nuu'ndí ye'n'e Jesús ní nca'a yā Jesús 'ii'yān ní ca'n'a yā chí 'cuuvi yā. Níicú s'nee'nga'á yā Jesús. ²¹ Nús'uu ní snée yúúni 'nū ní cunee ngiinú 'nū chí sá'n'a 'cūū ní nadin-guán'ai sa 'ii'yān ye'n'é nación Israel chí nación ye'n'é 'nū. Maa'n ní iínū nguuví chí chí chuū. ²² Ní ná n'duuví n'daataá chí chiicá yā dáámá nduucú 'nū chen'é yā tyaa'n na yáinyān ní cue'n'e yíínú 'nū. ²³ Ní ndaá yā nanaán 'nū ní ca'n'a yā chí nguéé ndaaca yā cuerpo ye'n'e Jesús mii'n. Ní n'diichí yā n'duuví ángeles chí ca'n'a yā chí yā 'ii'yān s'ee'n chí Jesús mii'n 'āā nduuchí yā ye'n'e nguaa'n tinán'ā. ²⁴ Ní chen'é n'duuví sa'nā chí chiicá nduucú 'nū na yáinyān ní ndaāca sa tan'dúúcā chí nga'n'a n'daataá s'ee'n naati nguéé n'diichí sa Jesús.

²⁵ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā sa'nā s'ee'n: De'ē chúúcā vaadicadíínūu'n ye'n'e ndís'tiī ndúúcū staava ye'n'e nī chí cheechi chí nguéé s'téénu nī tanducue'n'e chí ca'n'a sa'nā profetas. ²⁶ ¿'Áá nguéé canee nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs chí Cristo mii'n canée chí 'cuenú yā cuuvi cosas chí 'túúcā ní cuayi-ivi míín cuna'ná yā ná va'ai cheeti nguuví?

²⁷ Tucá'a Jesús ca'n'a yā ye'n'e tanducue'n'e chí canée nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs ndíí taachí dinguu'n Moisés ndúúcū chí dingúū'n nducyaaca profetas. Ní nga'n'a Jesús ye'n'e chí dingúū'n yā ye'n'é Cristo ndíí cuáán vm-naa'n ye'n'e chí canée chí chó'ōo ye'n'é yā.

²⁸ Tuu'mi ní taachi ndaá yā na yáān 'líín chí cue'n'e yā, Jesús mii'n ní diín yā chí candiicá ca yā. ²⁹ Sa'nā s'ee'n di'cuítu sa Jesús chí canee yā ndúúcū sa, ní ca'n'a sa chí sa Jesús: N'díí cunee nī nduucú 'nū, ti cuuvi

chíinū yēn'e nī. 'Āā cuéé cuuvī 'da'ā. Tuu'mi ní Jesús cuēn'e yā ndúúcū sa'n'ā s'een' cuaa'n chεeti va'āi ní canéé yā ndúúcū sa. ³⁰ Taachí Jesús mii'n vεε yā na mesa ní che'é yā ndúúcū 'ii'n'yān' s'een', tuu'mi ní sta'á yā pan ní ca'n'angua'á yā ní ca'a yā gracias Ndyuūs caavā pan mii'n. Ní n'dee yā pan ní ca'a yā 'ii'n'yān' s'een'. ³¹ Tuu'mi nūu'n sa'n'ā s'een' iin-tiinaa'n sa Jesús mii'n, naati Jesús ndaanaán yā yēn'e sa'n'ā s'een'. ³² Ní sa'n'ā s'een' nga'n'a sa ngi sa vi'i: ¿'Áá nguéé chicadiinuun' yú na staava yēn'e yú chí ya'ai taachi snúu'n yú yúúni taachí indeé yā ndúúcū yú, ní ngi'cueén' yā nduudu yēn'é Ndyuūs s'uuú'n?

³³ Hora míin' nūu'n nducueen' sa ní cuna'n'á sa na yāān' Jerusalén. Ní ndaaca sa ndu'ū ndiicháámá apóstoles ndúúvidaama yā ndúúcū tanán'ā 'ii'n'yān' chí snée yā ndúúcū yā. ³⁴ 'Ii'n'yān' s'een' ní nga'n'a yā nguaa'n maán' yā: Cuaacu níin'nyú'n Jesús nduuchi yā nguaa'n tinán'ā ní che'enaán' yā yēn'e Simón.

³⁵ Tuu'mi ní 'uuvī sa'n'ā s'een' ní ca'n'a yā táacā chí yúúni chí cuēn'e yā. Tiī ní iintiinaán' Jesús mii'n taachí n'dee yā pan.

Jesús che'enaán' yā yēn'e discípulos yēn'e yā

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Taachí sa'n'a s'een' nga'n'a sa chuū, Jesús mii'n ní chen'e naán' yā naavta'n'a 'ii'n'yān' s'een' ní ca'n'á yā chí yā 'ii'n'yān' s'een': Cuuví 'diin' ndúúcū ndís'tiī.

³⁷ Tuu'mi ní 'ii'n'yān' s'een' dii'yá yā chí ti nadicádíinuun' yā chí n'diichi yā 'aama espíritu. ³⁸ Naati Jesús mii'n ca'n'á yā chí yā 'ii'n'yān' s'een': ¿Dε'ē cúúví chí dii'yá ní chí? ¿Dε'ē cúúví chí 'tíicā nadacádíinuun' ní na staava yēn'e ní? ³⁹ Cuin'diichi ní ta'á ndúúcū ca'á. 'Úú maán' chuū. Cuituu'ví ní 'úú. Cuin'diichi ní. 'Úú nguéé 'aama espíritu tan'dúúcā chí nadacádíinuun' ní. 'Áámá espíritu nguéé 'iini ní nguéé yuūtē tan'dúúcā chí inaa'n ndís'tiī chí vée yēn'e 'úú.

⁴⁰ Taachí Jesús ca'n'a yā nduudú 'cūū, ch'i'n'i yā ta'a yā ndúúcū ca'a yā. ⁴¹ Naati 'ii'n'yān' s'een' ní nguéé s'téenu yā ti yeenú n'dai yā ní ngen'e yiinu yā. Ní cáavā chuū Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'n'yān' s'een': ¿'Áá nguéé dε'ē vεε 'muu'n chí che'e yú?

⁴² Tuu'mi ní ca'a yā 'áámá táán' yaācā ndúúcū 'aama taa'n va'ai ndi'i. ⁴³ Cristo

mii'n ní sta'a yā ní che'e yā nanáán' 'ii'n'yān' s'een'. ⁴⁴ Ní ca'n'a yā chí yā 'ii'n'yān' s'een': Ndúúdú 'cūū ca'n'á taachi canéé ndúúcū ndís'tiī. Canéé chí cúúví cuaacu tandu-cué'n'ē dendu'ū chí canéé nguū'n yēn'e 'úú na libro yēn'é Ndyuūs chí canéé nguū'n na ley yēn'e Moisés ndúúcū yēn'e profetas ndúúcū yēn'e salmos.

⁴⁵ Tuu'mi ní Jesucristo dii'n yā chí tu-umicadiinuun' 'ii'n'yān' s'een' chí canéé nguū'n na libro yēn'é Ndyuūs. ⁴⁶ Ní ca'n'a yā chí yā 'ii'n'yān' s'een': 'Tíicā canéé yēn'e 'úú chí Cristo 'úú. 'Tíicā canee chí 'cueenú cuuvi ní 'cuúví. Ní nduuchi yēn'e nguaa'n tinán'ā ndii chí ndii 'íinú nguuvi. ⁴⁷ Ní 'ii'n'yān' s'een' canéé chí caa'n'ma'n yā nduudu mii'n chí ndaacadaami 'ii'n'yān' yēn'e nuu'ndi yēn'e yā vmnaa'n núú'mán' na yāān' ní Ndyuūs nadach'εécú yā nuu'ndi yēn'e yā cáavā chí duuchi. Ní vmnáán' vmnaa'n nanáán' 'ii'n'yān' yēn'e yāān' Jerusalén. Cuayi-ivi yēn'e 'ii'n'yān' yēn'e núú'mán' naciones yēn'e í'n'yee'ndi. ⁴⁸ Ndís'tiī ní cuuví ní testigos yēn'e chuū ti n'diichi ní chuū ní canéé chí caa'n'mán' ní 'ii'n'yān'. ⁴⁹ Cuin'diichi ní. 'Úú dicho'ó Espíritu N'dai yēn'é Ndyuūs chí ca'n'á Chiidá chí ndaā nanáán' ndís'tiī. 'Cuεetinée nuú'n ní na yāān' Jerusalén ndií chí ndaāca ní poder yēn'e Ndyuūs, poder chí cuchí yēn'e cuaa'n 'níinún'.

Jesús cuna'n'a yā va'ai chεeti nguuvi

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Chen'e Jesús ndúúcū 'ii'n'yān' s'een' na yāān' 'líin' Betania ní di'viicú yā 'ii'n'yān' s'een'.

⁵¹ Taachí ch'iinu di'viicú yā 'ii'n'yān' s'een', cuēn'é yā yēn'e 'ii'n'yān' s'een' ní cundaa yā va'ai chεeti nguuvi. ⁵² Cuayiivi 'ii'n'yān' s'een' dich'εetē yā Ndyuūs ní cuna'n'a ntuú'n yā na yāān' Jerusalén. Ní neenē yeenu taavi yā. ⁵³ Ní 'áámá chεetinée yā na yaācū templo ní nga'n'á yā chí ch'εetε Ndyuūs. Ní i'téenu yā Ndyuūs. 'Tíicā chí.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGŪŪⁿ APÓSTOL JUAN

N'dií ní sa'n'ā chi Nduudu

¹ Cuáán nááchí chína'a 'āā nga'n'a Dendyuūs ndúúcū Nduudu, ní Nduudu míí' 'āā nga'n'ā ndúúcū Dendyuūs, ní Nduudu mii' ní Dendyuūs. ² Chuū chí naachi chína'a ndúúcū Dendyuūs mii'. ³ Tanducuéⁿē chi véé ní cucáávā 'i'nyāⁿ mii' din'dái yā chi véé. Nduuti chi nguée yā, nguée véé mar 'aama cosa chi véé. ⁴ 'i'nyāⁿ mii' canée ndúúcū vida cueⁿe daāⁿmaⁿ ní vida mii' ní dēēve yeⁿe 'i'nyāⁿ. ⁵ Níícu dēēve chīdēēvé na maaiⁿ, chí maaiⁿ míí' 'i'nyāⁿ nguē tuumicadīnuuⁿ yā.

⁶ Dendyuūs nidichó'o yā 'áámá sa'n'ā, chi nguvi sa Juan. ⁷ Sa'n'ā mii' ndaa sa chí ca'n'a sa nduudu cuaacu. Ní caa'n'mán sá nduudu cuaacu yeⁿe chi dēēve caati nducyaacá yā cu'téenu yā cáávā sa'n'ā mii'. ⁸ Nguée sa'n'ā mii' chi dēēve; naati chi nga'n'ā sa nduudu cuaacu yeⁿe dēēve. ⁹ Chíí' chí nduudu cuaacu chí dēēve. Chíí' nga'n'ā dēēve yeⁿe nducyáácá yā chi sneé yā í'nyeeⁿdí 'cūū.

¹⁰ 'i'nyāⁿ mii' chi dēēve ní canée yā í'nyeeⁿdí 'cūū, ní din'dái yā í'nyeeⁿdí, ní 'i'nyāⁿ yeⁿe í'nyeeⁿdí nguée n'diichi yā 'yā. ¹¹ Ndaá yā caavā ndaata yeⁿé yā 'íícu 'i'nyāⁿ yeⁿé yā nguée 'cuún yā chi canēe yā. ¹² Nducyáácá 'i'nyāⁿ chí 'cuún yā chí 'i'nyāⁿ mii' canēe yā nduucú yā, Ndyuūs ca'a yā poder 'i'nyāⁿ mii' chí cuuvi daiya Dendyuūs 'i'nyāⁿ, 'i'nyāⁿ chí i'téenu yā chí nguúví yā. ¹³ Nguée cuuvi yā daiya yā cáávā yuūúⁿ, ní nguée caava yuūtē, ní nguée caavā isá'n'ā, caati cáávā 'iivú Ndyuūs.

¹⁴ Níícu Nduudu mii' ní ch'iindiyáaⁿ yā tan'dúúcā s'uuúⁿ ní canēe yā ndúúcū s'uuúⁿ. N'dái taavi yā ndúúcū favor ndúúcū nduudu cuaacu. Ní n'diichi yú poder yeⁿé yā, poder tan'dúúcā yeⁿe 'áámá n'dyá'n'ā yeⁿe Chiidá yā chí Dendyuūs mii'. Ndiituú taaví yā ndúúcū favor ndúúcū nduudu cuaacu. ¹⁵ Juan ca'n'a sa nduudu cuaacu yeⁿé yā ní 'caí sa ní nga'n'ā sa yeⁿe 'i'nyāⁿ 'cúū: 'i'nyāⁿ chí cuchíí yā cuaaⁿ

daamí ní vmnaaⁿ cá yā yeⁿe 'úú caati 'āā 'naaⁿ cá yā niicu 'úú.

¹⁶ Níícu nducyaaca yú ita'a yú favor ndúúcū favor yeⁿe Jesús chí ndiituú yā ndúúcū favor. ¹⁷ Caati véé ley mii' cucáávā Moisés ca'a yā naati véé favor ndúúcū nduudu cuaacu cucáávā Jesucristo ca'a yā. ¹⁸ Mar 'áámá 'i'nyāⁿ nguée n'diichi yā Dendyuūs mii'. Jesús 'áámá n'dyá'n'ā yeⁿe Chiidá yā chí canée nduucú yā, Jesús míí' dií' yā chí 'i'nyāⁿ deenú yā yeⁿe Chiidá yā.

Nduudu cuaacu yeⁿe Juan chí ngēdinuūⁿnīⁿ (Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Taachi 'i'nyāⁿ Israel yeⁿe yāāⁿ Jerusalén dichó'o yā chiiduú s'eeⁿ ndúúcū 'i'nyāⁿ levitas s'eeⁿ ní ndaá yā nanááⁿ Juan mii' chí itiinguunéeⁿ yā: ¿Díí, du'ū dii? chuū chí nduudu cuaacu chí n'guēcútaⁿā Juan. ²⁰ Ní Juan mii' ntumiiⁿnúⁿ yā ní nguée cheēdiitú yā ní ca'n'a cuaacú yā: Nguée 'úú chí Cristo.

²¹ Ní natiinguunéeⁿ yā sa'n'ā: ¿Du'ū dii, tuu'mi? ¿Áá díí profeta Elías? Nga'n'ā Juan: Nguée 'úú. Ní natiinguunéeⁿ yā sa'n'ā: ¿Áá díí chí profeta? Nga'n'ā ntúuⁿ sa: Nguée 'úú.

²² Nga'n'ā ntúuⁿ yā ngii yā sa'n'ā: ¿Du'ū di, tuu'mi? Ní 'tíicā caa'n'mán 'nū cuuvi 'nū 'i'nyāⁿ chí dichó'o yā nús'uu. ¿Dē'ē nga'n'ā di yeⁿe maāⁿ di?

²³ Tuu'mí ca'n'a Juan: 'Úú nduudu chí ca'n'a na yá'n'ā naachi nguée ch'etinéé 'i'nyāⁿ: Nan'guáaⁿ nī yúúⁿí cuaacu yeⁿé Dendyuūs, tan'dúúcā chí nga'n'a profeta Isaías mii' naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs.

²⁴ 'Íícu 'i'nyāⁿ s'eeⁿ chí ndaá yā mii' ní 'i'nyāⁿ yeⁿe fariseos. ²⁵ Níícu ntiinguunéeⁿ yā sa'n'ā ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: ¿Dē'ē cúúví chí ngēdinuūⁿnīⁿ di, ndúúti chí dii nguée Cristo dii, ní nguée Elías dii, ní nguée profeta 'cūū dii?

²⁶ Níícu Juan nan'guēcútaⁿā yā yeⁿé yā ní ca'n'a ya: 'Úú ní ngēdinuūⁿnīⁿ ndúúcu nuūⁿnīⁿ; naati nguaaⁿ ndís'tií ní canée 'áámá yā ní nguée ináaⁿ nī 'i'nyāⁿ. ²⁷ 'i'nyāⁿ 'cūū chí cuchíí cuayiivi ní vmnaaⁿ ca yā yeⁿe 'úú. Niicu 'úú nguē n'dai 'úú, chí cuuvi dií' n'daatíí yíí'mán yeⁿe ndaacú yeⁿé yā.

28 Cosa 'cūū chi chiī ná yá'n'āa Betábara na táamá lado ye'n'e yíicú Jordán, naachi Juan chéédinuū'nīn sa 'iīn'yān.

Tití cuūchī ye'n'e Dendyuūs

29 Chi dεεve táamá nguuví ní Juan n'diichi sa Jesús ndaá yā naachi canee sa, níicú nga'n'ā sa: Cun'diichí nī. 'Íngaā Jesucristo chi nguuví yā 'Ítí Cuūchī ye'n'e Dendyuūs chi nadiví yā nuū'ndī ye'n'e 'iīn'yān ye'n'e ín'yeēndī. 30 Chuū chi nga'n'ā ye'n'é yā: Cuchii 'áamá sa'n'ā cuayiivi ye'n'e 'úú níicú 'āā vm-naa sa ye'n'e 'úú, caati 'āā 'naa ca sa niicu 'úú. 31 'Úú ní nguée n'diichí 'iīn'yān naati deenú chi snaa 'iīn'yān Israel 'yā. Cáávā chuū 'úú cuchii ní ngεεdinuū'nīn ndúúcu nuū'nīn.

32 Juan míin ní nga'n'ā sa nduudu cuaacu: 'Úú ní n'diichí Espíritu N'dai ye'n'e Dendyuūs chi cuch'ée nanguuvi tan'dúúca paloma ní ndaa vmnaa ye'n'é yā ní canée yā ndúúcu yā. 33 'Úú nguée n'diichí 'iīn'yān mii naati 'iīn'yān chi dichó'o yā 'úú chí ngεεdinuū'nīn ndúúcu nuū'nīn, 'iīn'yān mii chi nga'n'a yā ngii yā 'úú: Du'ū chí n'diichí di chí ndεε Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ní canée yā nduucú yā, 'iīn'yān 'cūū chí ngεεdinuū'nīn ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. 34 'Úú ní n'diichí ní nga'n'a cuaacú chi chuū chi Daiya Dendyuūs.

Discípulos chí vmnáán vmnaa

35 Chi dεεve táamá nguuví canée ntuū Juan ndúúcu 'uuví discípulos ye'n'e sa. 36 Ní inaa sa Jesús mii chi cachii cá yā cuaa mii. Ní nga'n'ā sa: N'diichí nī. 'Íngaā Jesucristo chi nguuví yā 'Ítí Cuūchī ye'n'e Dendyuūs.

37 Ndúú 'uuví discípulos ye'n'e Juan chi ch'iindiveén yā chiī chí nga'n'ā sa, ní cue'n'é yā ndúúcu Jesús. 38 Nguεεcundí Jesús ní n'diichí yā chí n'dáa yā 'yā. Ní nga'n'a yā ngii yā 'iīn'yān s'een: ¿Dé'ε in'nuu di? Nga'n'ā 'iīn'yān s'een ngii yā 'yā: Rabí (nduudu míin ne'n'e caa'n'ma chi Maestro), ¿tíí canée vaacu dí?

39 Tuu'mi nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Cuchii nī níicú n'diichí nī. Ní ndaá yā ní n'diichí yā tii canée yā. Ní ch'εetinée yā nduucú yā nguuví mii caati 'āā tandúú n'gεεcú cuū'n chíinū.

40 Ní ye'n'e 'uuví yā chí ch'iindiveén yā ye'n'e Juan ní cue'n'é yā ndúúcu Jesús. 'Áamá sa'n'ā mii ní nguuví sa Andrés 'diīnū Simón Pedro. 41 Ní Andrés mii nndaacá sa maa'n 'diīnu sa Simón ní nga'n'a sa ngii sa sá'n'ā: Nndaaca 'nū Mesías mii (ne'n'e caa'n'ma nduudu mii chí Cristo).

42 Ní candεε sa Simón nanáán Jesús. Ní taachi Jesús mii n'gíinu yā sa'n'ā mii, ní nga'n'ā yā: Díí Simón Pedro, daiya Jonás mii. Máán ní cu'nee yú chí duuchi Cefas (nduudu míin ne'n'e caa'n'ma tuúú).

Jesús yaa'ví yā Felipe ndúúcu Natanael

43 Chi déεvé táamá nguuví Jesús ne'n'é yā ca'n'a yā na yá'n'āa Galilea, ní cue'n'é yā. Ndaaca yā Felipe ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Cuchii di nduucú.

44 Ní yáān vaacú Felipe ní ye'n'e yáān Bet-saida ní dáamá yáān vaacú sa ndúúcu Andrés ndúúcu Pedro. 45 Felipe míin nndaaca sá Natanael, níicú nga'n'ā sa ngii sa sá'n'ā: 'Áā nndaacá 'nū Jesús daiya José ye'n'e yáān Nazaret. Dingúūn Moisés ye'n'e 'iīn'yān 'cūū na ley, ní dingúūn profetas ye'n'e 'iīn'yān 'cūū.

46 Ní nga'n'a Natanael: ¿'Áá véé cosa chí n'daacā na yáān Nazaret? Ní nga'n'ā Felipe mii: Cuchii di ní n'diichi di.

47 Jesús mii ní n'diichí yā Natanael chí cuchii sa nanáan yā. Ní nga'n'ā yā ye'n'e sa: N'diichí nī 'áamá sa'n'ā chí cuaacu níinnyún ye'n'e ndaata Israel mii. Ní nguée ngin-nche'ei sa 'iīn'yān.

48 Nga'n'a Natanael ngii sa 'iīn'yān: ¿Tíí n'diichi di 'úú? Ní nga'n'ā Jesús ngii yā sa'n'ā: Taachi 'āā cuée yaa'ví Felipe dii ní taachi canée dí maa'n yá'n'ā ye'n'e n'guíidí yaa'n nguuví, 'āā n'diichí díí.

49 Ní nan'guεεcutá'n'ā Natanael mii ní nga'n'a sa ngii sa 'iīn'yān: Maestro, n'dií chí Daiya Dendyuūs mii. N'dií chí Rey ye'n'e Israel.

50 Ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā: ¿'Áá cáávā chí nga'n'ā ngii dii chí n'diichí dii maa'n n'guíidí yaa'n nguuví chí 'āā i'teenú di 'úú? Ch'εεte n'dai ca n'diichí dí dendú'ū nguée ti chuū.

51 Ní nga'n'ā yā ngii yā sa'n'ā: Cuaacu níinnyún cuāacú níinnyu nga'n'ā ngii dii. Ngúúví maa'n ní ngúúví chí cuíchi cunée chí n'diichi di chí nanguaā nanguuvi

níicú ángeles ye'n'é Dendyuūs mii'n ní ngεε yā ní ngua'á yā nanáán Sa'a chi Daiya Dendyuūs.

2

Ch'iindivaacu 'ii'yān ye'n'e yāān Caná

¹ Chi ndii chíi'ndii 'íinú nguuví mii'n ní ch'iindivaacú 'áámá 'ii'yān na yāān Caná ye'n'e yāān Galilea. Ní mii'n cánée chεεcú Jesús. ² Ní idiin yā invitar Jesús ndúúcú discípulos ye'n'é yā nááchí ch'iindivaacú 'ii'yān. ³ Ní ch'iinu vino ye'n'é yā. Ní chεεcú Jesús nga'á yā ngii yā Jesús: 'Āā ntée vino ye'n'é yā.

⁴ Ní nga'nā Jesús ngii yā chεεcú yā: ¿De'e caneé ye'n'é ndúúcú dii n'dataá? 'Āā cuée ndaa hora ye'n'é mii'nii'yu'n.

⁵ Chεεcú yā mii'n nga'á yā ngii yā sa'nā s'een chi dii'n mandado: Dii sán'ā s'een, dii'n di tan'dúúcā chi Jesús caa'n'mán yā cuuví yā ndis'tíi.

⁶ Mii'n snée níyaa'n 'cuutií n'gεεte chi nin'dai ndúúcú tuūu chí ngεε nuū'nīn. 'Ii'yān naa'nú yā 'cuutií s'een tan'dúúcā costumbre ye'n'e 'ii'yān Israel. 'Aama 'aama 'cuutií ch'εεte tunéēn nn'geēn nduuví cuūu'n ngεεcu ndii 'áámá ciento litros ye'n'e nuū'nīn.

⁷ Ní nga'nā Jesús ngii yā sa'nā chi idiin mandado: Diicuatú nī ndúúcú nuū'nīn 'cuutií n'gεεte chí nin'dai ndúúcú tuūu. Ní 'ii'yān s'een diicuatú yā ndiitú n'dai ndúúcú nuū'nīn. ⁸ Ní nga'á Jesús ngii yā sa'nā s'een chi idiin mandado: Tun'dáa nī naachi s'née'n nuū'nīn, ní tun'dáa nī nuū'nīn, ní candée nī nanáán 'ii'yān chí chée'n ndii vmnaa'n ye'n'e 'viicū. Ní candée yā ch'i'í yā na 'ii'yān chí chée'ndii vmnaa'n ye'n'e 'viicū. ⁹ Ní taachi 'ii'yān chí chée'ndii vmnaa'n ye'n'e 'viicū canée yiinú yā nuū'nīn chí 'āā ndii vino naati nguée déénú yā tii ngiica vino mii'n. Naati 'ii'yān chí idiin mandado ní déénú yā caati chen'é yā nguai yā nuū'nīn. Tuu'mi ní yaa'ví yā sa'nā chí n'giindivaacu mii'n. ¹⁰ Ní nga'á yā ngii yā sa'nā chí n'giindivaacu: Tanducué'n'e sa'nā mii'n díincā vino chí n'dai ca nga'a sa vmnaa'n 'ii'yān. Ní taachi 'āā ndiitú ye'n'é yā, tuu'mi nga'a sa vino chí nguée n'dai ngi'i. Naati dii ní nnguaīn'dai di vino chí n'dai ndíi maa'n.

¹¹ Chii'n ní vmnáán vmnaa'n señal chí dii'n Jesús ná yāān Caná ye'n'e yāān Galilea. Ní ch'i'i yā poder ye'n'é yā. Ní discípulos ye'n'é yā chí'teenú sa 'yā.

¹² Cho'o chuū ní cuina'nā Jesús ndúúcú chεεcú yā, ndúúcú 'díinu yā ndúúcú discípulos ye'n'é yā na yāān Capernaum. Ní duu'vī nguuví canée yā mii'n.

Jesús didεεvé yā yāacū templo

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Ní 'āā snee nii'nuún nguuví chí ndaā 'viicū ye'n'e pascua ye'n'e 'ii'yān Israel, ní chεε Jesús na yāān Jerusalén. ¹⁴ Ní ndaacá yā chεeti cheendi chée'n yāacu templo 'ii'yān s'een chí ch'εεté yā n'diicuí yā 'itiindu ndúúcú 'iiti 'cuūchī ndúúcú palomas, ní ndaacá yā 'ii'yān chí inn'daa'n tuūmī. ¹⁵ Taachí Jesús din'dái yā cuerda ní dichó'o yā nducyáácá 'ii'yān chuva'āi cheendi cheēn yāacū templo mii'n, ndúúcú 'iiti 'cuūchī s'een ndúúcú 'itiindu s'ée'n. Ní ch'iinu ngée yā tuūmī ye'n'é 'ii'yān s'een chí inn'daa'n tuūmī ní chingúú'ndaa yā mesas ye'n'é yā. ¹⁶ Níicú nga'nā Jesús ngii yā sa'nā chí n'diicuí palomas: Divíi nī chuū 'muu'n ní nguée díi'n nī va'āi ye'n'e Chiidá va'ai chí n'diicuí 'ii'yān.

¹⁷ Tuu'mi ní n'gaacu discípulos ye'n'é yā ye'n'e chí cánée nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs chí vaādī n'diitē ye'n'e vaacu di, ní di'cuiinú 'úú.

¹⁸ Níicú 'ii'yān Israel nan'guεεcuta'nā yā ní ca'nā yā Jesús: ¿De'e señal chí cu'nee'n di nús'uū chí véé poder ye'n'e di chí dii'n di 'túúcā?

¹⁹ Nan'guεεcuta'nā Jesús ní ca'nā yā: Nad-tuuví nī yāacū templo 'cūū ní 'iīnū nguuví 'úú nadācueē'n.

²⁰ Tuu'mi ca'nā 'ii'yān Israel: Ch'εeti na 'uūvī ngεεcu jaa'n ndúuyū chí n'dai yāacū templo 'cūū. Níicú dii, ¿'áá na 'iīnū nguuví ne'n'e di nadācueē'n di?

²¹ Naati Jesús ca'nā yā ye'n'e yāacū templo chí cuerpo ye'n'e maán yā. ²² Taachi Jesús nanduuchí yā ye'n'e nguaa'n tinán'ā tuu'mi discípulos ye'n'é yā nan'gaacú yā chí ca'nā yā chuū. Ní i'téenu yā chí canée nguū'n na libro ye'n'é Dendyuūs ndúúcú nduudu chí nga'nā Jesús mii'n.

Jesús deenú yā nducyáácá sa'nā

23 Taachi Jesús canée yā yāān Jerusalén, nguuví 'viicú ye'n'e pascua neené 'yaán yā chí'téenu yā Jesús caati 'āā n'diichí yā señales chí diín yā. 24 Naati maa'n Jesús mii'n ní nguée ngíi chεtinuún yā 'ii'n'yān s'ee'n caati déénú Jesús ye'n'e nducyáácá yā. 25 Ní nguée ne'n'é yā chí ndii 'áámá 'ii'n'yān caa'n'ma'n cuaacu ye'n'e sa'n'a ti deenú yā dεε chí canée ndúúcū sa'n'a.

3

Jesús ndúúcū Nicodemo

1 Níicú canee 'áámá sán'a ye'n'e fariseos chí nguuví sa Nicodemo. Sa'n'a mii'n, sa'n'a chí chéé'ndii vmnáán 'ii'n'yān Israel. 2 Sán'a 'cūū nndaa sa nanáán Jesús nguiinū mii'n. Níicú nga'n'a sa ngii sá 'ii'n'yān: N'dii Maestro, déénú 'nū chí ndaá nī ye'n'é Dendyuūs chí lado ye'n'e maestro caati mar 'áámá 'ii'n'yān nguée cuuvi diín yā señales chí idiín nī ndúúti chí nguée canee Dendyuūs ndúúcu yā.

3 Jesús ní nan'guεcúta'n'á yā ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'a: Cuaacu ní'nyún cuāācū nii'nyu'n nga'n'á ngii dii, du'ū chí nguée nguεcundī 'cundiyaān táámá vmné'n'ēe nguée cuuví n'diichí yā naachi 'iivú Dendyuūs nga'n'a ntii'nyún yā.

4 Ní nga'n'a Nicodemo ngii sa Jesús: ¿Táácā nanguεcundī 'áámá 'ii'n'yān sa'n'a ndiicū 'cuundiyáa'n ntuún yā? ¿Táácā cuuví nuu'n ndaá ntuún yā na chεeti chεcú yā ní 'cuundiyáa'n ntuún yā?

5 Jesús nga'n'a yā ngii yā sa'n'a: Cuaacu ní'nyún cuāācū nii'nyu'n nga'n'á ngii dii, du'ū chí nguée 'cuundiyáa'n yā cáávā nuū'nī'n ní cáávā Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs nguée cuuvi cundáa yā naachi canée 'iivú Dendyuūs. 6 Du'u chí ch'iindiyáān ye'n'e 'ii'n'yān, 'ii'n'yān canee ndúúcū. Níicú du'ū chí ch'iindiyáān ye'n'e Espíritu, espíritu canee ndúúcū. 7 Nguée ca'n'ā yiinu di chí nga'n'á ngii dii chí nducyaaca 'ii'n'yān cánée chí 'cuundiyáān ntúu'n yā taama. 8 'Yúúné ní na ne'n'e mii'n ngéénū. Níicú n'giindivee'n di chí ngeénū. Ní nguée déenu di tíi chíicā tíi ca'n'ā. 'Tíicā nducyáácá 'ii'n'yān chí 'niindiyáān yā ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs.

9 Ní nan'guεcúta'n'ā Nicodemo ye'n'é yā ní nga'n'a sa ngii sa Jesús: ¿Táácā cuuví chuū?

10 Nan'guεcúta'n'ā Jesús ní nga'n'á yā ngii yā sán'a: ¿'Áá díi maestro ye'n'e 'ii'n'yān Israel ní nguée deenu di chuū? 11 Cuaacu ní'nyún cuāācū nii'nyu'n nga'n'á ngii dii chí déenu 'nū chíi chí nga'n'a 'nū. Níicú chí n'diichí 'nū chíi chí nga'n'a cuaacu 'nū ní nguée n'diichí 'nu chíi chí nga'n'ā cuaacu 'nū. Níicú nguée 'caandivee'n di chí caa'n'ma'n 'nū nduudu cuaacu. 12 Nduuti chí nga'n'á cosa chí véé in'yee'ndí 'cūū niicu nguée i'téenu dí, ¿táácā cu'téenu di nduuti chí caa'n'mán cosa chí véé na va'ai chεeti nguūvī?

13 Ndii 'áámá 'ii'n'yān nguée chεε yā na va'ai chεeti nguuví nduuti chí nguée 'ii'n'yān chí ch'ee'n ye'n'e va'ai chεeti nguuví. 'Ii'n'yān mii'n, Sán'a chí Daiya Dendyuūs, chí canée na va'ai chεeti nguuví. 14 Tan'dúúcā Moisés mii'n chinadācuée'n sa cúu na yá'n'ā cuū'mán naachi nguée ch'εetinée 'ii'n'yān 'tíicā canee chí nicueē'n Sa'n'a chí Daiyá Dendyuūs. 15 Caati nducyaaca 'ii'n'yān chí cu'téenu yā 'ii'n'yān nguée cuuvi ndái yā caati cunduuchí yā cue'n'e daā'ma'n.

'Tíicā Dendyuūs diné'e yā 'ii'n'yān ye'n'e in'yee'ndí

16 Caati chuū díné'n'e Dendyuūs 'ii'n'yān ye'n'e in'yee'ndí chí dichó'o yā 'aama n'dyán'a Daiya yā, caati nducyáácá 'ii'n'yān chí cu'téenu yā 'ii'n'yān nguée cuuvi ndái yā. Níicú cunduuchí yā cue'n'e daā'ma'n. 17 Caati Dendyuūs ní dicho'ó yā Daiyá yā in'yee'ndí chí Daiyá yā nguée diín yā juzgar 'ii'n'yān chí snée in'yee'ndí, naati chí cuchii yā nadanguán'ai yā 'ii'n'yān ye'n'e in'yee'ndí cááva yā.

18 Du'u chí i'téenu 'ii'n'yān nguée condenado yā, niicu du'u chí nguée i'téenu 'ii'n'yān 'āā condenado yā caati nguée chí'teenu chí nduuchi 'áámá n'dyán'a ye'n'e Chiidá yā chí Dendyuūs. 19 Níicú chuú ní condenación. Chí dεεve 'cūū ndaá in'yee'ndí 'cūū naati sa'n'a ye'n'e in'yee'ndí 'cūū díné'n'e sa na maai'n nguée ti chí dεεve caati diín sa chí nguée n'daacā. 20 Caati nducyáácá 'ii'n'yān chí diín yā chí nguεε n'daacā, nguée díné'n'e yā chí dεεve. Ní nguεε indaá yā chí dεεve mii'n caati nguée ne'n'e yā chí cuuvi déénú 'ii'n'yān ní caa'n'ma'n 'ii'n'yān chí nuu'ndí yā. 21 Naati

'iɪn'yān chi diín yā ntiinyuⁿ chi n'daacā, índaá yā naachi chí dεεve caati 'iɪn'yān snáan yā ntiinyuⁿ ye'n'é yā chi ye'n'é Dendyuūs.

Juan chi ngεεdinuūⁿnīⁿ ngaⁿ'a sa ndúúcu Jesús táámá vmnéⁿ'ēe

²² Cho'ōo chúū, ndaā Jesús ndúúcu discípu^los ye'n'é yā na yán'āa Judea. Ní cunée yā ndúúcu 'iɪn'yān s'eeⁿ. Níicú Jesús chεεdinuūⁿnīⁿ yā 'iɪn'yān. ²³ Ní Juan míⁿ ngεεdinuūⁿnīⁿ ntúuⁿ yā na yāāⁿ Enón nīⁿnuúⁿ na yaāⁿ Salim ti míⁿ neené vεε ca nuūⁿnīⁿ. Ní ndaā 'iɪn'yān ní chεεdinuūⁿnīⁿ yā. ²⁴ Caati Juan mīⁿ 'āā cuéé cunúuⁿ yā vácūū.

²⁵ Discípu^los ye'n'é Juan ch'εεcu cheendi yā ndúúcu 'iɪn'yān Israel ye'n'é táácā 'iɪn'yān nduuvⁱ dεεvé yā. ²⁶ Níicú nndaā sá nanáāⁿ Juan ní ngaⁿ'a sa ngīⁿ sa saⁿ'ā: Dii, Maestro, 'iɪn'yān chi canée ndúúcu di na táámá lado ye'n'é yíicú Jordán 'iɪn'yān chí díi caaⁿ'maⁿ cuaacu di ye'n'é yā; n'diichi di, 'iɪn'yān mīⁿ ngεεdinuūⁿnīⁿ yā. Niicu nducyáácá 'iɪn'yān ndaā yā nanáāⁿ yā.

²⁷ Nan'guεεcútaⁿ'ā Juan ní caⁿ'a sa: Nguéé cúúví cuta'a 'iɪn'yān dε'ε vεε nduuti chí nguéé cuchīⁿ ye'n'e va'ai chεeti nguuvⁱ. ²⁸ Ndís'tīⁿ testigo ye'n'é chí caⁿ'á: 'Úú ní nguéé Cristo 'úú, caati dichó'o Dendyuūs 'úú vmnaaⁿ ye'n'é yā. ²⁹ Du'ū chí véé n'daataá ye'n'e yā, 'iɪn'yān mīⁿ ní isán'ā ye'n'é tá. Amigo ye'n'é isán'ā mīⁿ ní 'iɪn'yān chí cánée ndúúcu yā ní n'giindiveéⁿ yā ye'n'é yā. Yeenú taavi yā cáávā nduudu ye'n'é isán'ā mīⁿ. 'Tíicā vaadi yeenu ye'n'é ní 'áámá ndiitúú taavi ca. ³⁰ 'Iɪn'yān mīⁿ ní canée chí ch'εeté yā, niicu 'úú dánduuⁿ'vi 'līⁿ 'úú.

'Iɪn'yān chí cuchī yā ye'n'e va'ai chεeti nguuvⁱ

³¹ Du'ū chí nndaā ye'n'e va'ai chεeti nguuvⁱ ch'εete ca ye'n'é nducyaaca 'iɪn'yān. Du'ū chí ye'n'e yán'āa ní ye'n'é yán'āa nī ngaⁿ'a ye'n'é cosas ye'n'é yán'āa. 'Iɪn'yān chí nndaā yā ye'n'é va'ai chεeti nguuvⁱ, ch'εete cá yā ye'n'é nducyáácá 'iɪn'yān. ³² 'Iɪn'yān mīⁿ ngaⁿ'a cuaacú yā ye'n'é chí n'diichí yā ndúúcu chí ch'iindiveéⁿ yā ní mar 'áámá 'iɪn'yān ní nguéé ne'n'é yā 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu ye'n'é yā. ³³ 'Iɪn'yān chí n'gúuⁿ yā nduudu cuaacu ye'n'e Jesús nduuvⁱdaamá yā ndúúcu yā ní ngaⁿ'a yā chí Dendyuūs

mīⁿ chí cuaacu. ³⁴ Du'ū chí Dendyuūs dichó'o yā, 'iɪn'yān mīⁿ ngáⁿ'a yā nduudu ye'n'e Dendyuūs mīⁿ, caati Dendyuūs nga'a yā 'iɪn'yān Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs nguéé ndúúcu caadi. ³⁵ Dendyuūs Chiida yú dinéⁿe yā Daiyá yā. Níicú tanducuéⁿ'ē dendu'ū ca'á yā ta'ā Daiyá yā. ³⁶ 'Iɪn'yān chí i'téenu yā Daiya Dendyuūs mīⁿ canée yā ndúúcu vida cuen'e daāⁿmaⁿ. Naati 'iɪn'yān chí nguéé i'téenu yā Daiya Dendyuūs mīⁿ nguéé snaaⁿ yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ mīⁿ naati caⁿ'á yā cuta'á yā castigo ye'n'e Dendyuūs chí diitúú n'dai.

4

Jesús ndúúcu n'daataá ye'n'e yán'āa Samaria

¹ Tááchí Jesús ituumicádiinuⁿ yā 'tíicā chí saⁿ'ā fariseos ch'iindiveeⁿ sa chíⁿ chí Jesús diín yā ní chí chεεdinuūⁿnīⁿ yā 'yaaⁿ ca 'iɪn'yān ní véé 'yaaⁿ ca discípu^los ye'n'é yā nguéé ti Juan mīⁿ; ² 'áará chí nguéé Jesús chí ngεεdinuūⁿnīⁿ yā caati discípu^los ye'n'e yā ngεεdinuūⁿnīⁿ yā; ³ Jesús s'néeⁿ yā yán'āa Judea ní chen'e ntúúⁿ yā yán'āa Galilea.

⁴ Ní canée chí cho'ó yā yán'āa Samaria. ⁵ Ní ndaā yā na 'áámá yāāⁿ ye'n'é Samaria chí nguuvⁱ Sicar, nīⁿnuúⁿ ná yán'āa chí ca'a Jacob ye'n'é daiya sa José. ⁶ Ní míⁿ canée vaacunuūⁿnīⁿ ye'n'é Jacob. Jesús chicúúⁿnu yā chí ngiica yā ní ch'iindí yā nīⁿnuúⁿ na vaacunuūⁿnīⁿ. Ní 'āā tanduu n'gεεcu ndiichuuvⁱ. ⁷ Ndaā 'áámá n'daataá ye'n'é yán'āa Samaria chí sta'a tá nuūⁿnīⁿ. Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā tán'ā: Díi n'daataá, téé dí tí nuūⁿnīⁿ cu'ú.

⁸ Discípu^los ye'n'é yā cuen'e sa yāāⁿ Sicar chí cuaī sa chí che'é yā. ⁹ Ní n'daataá ye'n'é yán'āa Samaria ngaⁿ'a tá ngīⁿ tá Jesús: ¿Táácā chí ngiica di nuūⁿnīⁿ chí cu'u di 'úú ti dii ní 'iɪn'yān Israel dii niicu 'úú ye'n'é yán'āa Samaria 'úú? Saⁿ'ā Israel s'eeⁿ ní nguéé n'diichi sa 'iɪn'yān ye'n'e yán'āa Samaria. ¹⁰ Ní n'guεεcútaⁿ'a Jesús, ní ngaⁿ'a yā ngīⁿ yā tán'ā: Ndúúti chí n'diichi di regalo ye'n'e Dendyuūs mīⁿ, ní du'ū chí ngaⁿ'ā ngīⁿ dii, tee di nuūⁿnīⁿ cu'ú, tuu'mi ní caaca di nuūⁿnīⁿ ye'n'é yā. Ní 'iɪn'yān mīⁿ caⁿ'a yā téé yā nuūⁿnīⁿ chí cu'u di, nuūⁿnīⁿ chí dii chí canduuchi 'iɪn'yān.

11 N'daataa míiⁿ ní ngan'a tá ngii tá Jesús: Señor, nguée de'ē chi cuta'á nduucú nī tíí vaacunuūⁿniⁿ yáanūⁿ. ¿Tíí cuuvi canguaí nuūⁿniⁿ yeⁿ'é nī chi diiⁿ chi canduuchi 'iiⁿyāⁿ? 12 ¿'Áá vmnaaⁿ ca n'diī yeⁿ'é chi-ida 'nū Jacob? 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ din'dái yā vaacunuūⁿniⁿ 'cūū cáávā nús'uu. 'Múúⁿ sta'á yā nuūⁿniⁿ ndúúcu daiya yā ndúúcu 'iiti yeⁿ'é yā.

13 Nan'guεεcútaⁿ a Jesús ngan'a yā ngii yā tán'ā: Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi ngi'i yā nuūⁿniⁿ 'cūū canée chi cuuvi yaaca ntúuⁿ yā. 14 Naati du'ú 'iiⁿyāⁿ chi cú'u yā nuūⁿniⁿ chi 'úú chi ca'á, 'āā ntée cuuvi yaacá yā. Nuūⁿniⁿ chi 'úú ca'á 'iiⁿyāⁿ míiⁿ, nuūⁿniⁿ miiⁿ tan'dúúca chí cuuvi nduucú yā 'áámá vaacunuūⁿniⁿ chi ngáāa nuūⁿniⁿ miiⁿ yeⁿ'é yā caavā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

15 N'daataá miiⁿ ní ngan'a tá ngii tá Jesús: Dii Señor, téē nī 'úú nuūⁿniⁿ 'cūū. Cu'ú ní 'aa ntée cuuvi yaacá, ní 'aa ntée chiī cuta'á nuūⁿniⁿ.

16 Jesús ngan'a yā ngii yā tán'ā: Cuén'ē dí ní cananguaí di isan'ā yeⁿ'é di. Ní cuchii di ndúúcu sa 'muuⁿ.

17 N'guεεcútaⁿ a n'daataa míiⁿ ní ngan'a tá ngii tá 'iiⁿyāⁿ: Nguée isan'ā yeⁿ'é. Ngan'a Jesús ngii yā tán'ā: N'daacā chi ngan'a di chí nguée isan'ā yeⁿ'é di. 18 Caati nyuⁿu isan'ā canée ndúúcu dii, ní saⁿ'ā chí canée ndúúcu dii miiⁿnyuⁿ nguée isan'ā yeⁿ'é di. Chiīⁿ chuū ní ngan'ā cuaacú dí.

19 Ngan'a n'daataá ngii ta Jesús: N'diī Señor, deenú chí n'diī ní 'áámá profeta n'diī.

20 Chiida 'nū ní diiⁿ yā adorar ná cuééti 'cūū naati 'iiⁿyāⁿ Israel chí judíos ngan'ā ntuuⁿ yā chí na yāāⁿ Jerusalén chí canée chí diiⁿ yā adorar Ndyuūs.

21 Ní ngan'ā Jesús ngii yā tán'ā: N'daataá, cu'téenu di 'úú. Ndaā hora taachi ní nguée cuéeti 'cūū ní nguée yāāⁿ Jerusalén 'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā adorar Chiida yú. 22 Ndís'tiī ní diiⁿ nī adorar chí nguée deenú nī. Nús'uu ní idiīⁿ 'nū adorar chí déenu 'nū naati vaadī nguaⁿ'ai ndaā lado yeⁿ'é 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí nadanguáⁿai ní yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ Israel. 23 Naati hora miiⁿ ní cúchi nícu hora miiⁿ ní ndaā, taachi cuaacu nínyúⁿ 'iiⁿyāⁿ s'een diiⁿ yā adorar Dendyuūs Chiida yú ndúúcu chideεεve yeⁿ'é yā ndúúcu vaadī cuaacú. Caati 'tíicā Chiida yú míiⁿ in'nuūⁿ yā 'iiⁿyāⁿ

chí diiⁿ yā adorar 'yā ní cu'téenu yā 'yā. 24 Dendyuūs ní Espíritu 'yā. Ní 'iiⁿyāⁿ canée chí diiⁿ yā adorar 'yā canée chí diiⁿ yā adorar 'yā ndúúcu chideεεve yeⁿ'é yā ndúúcu vaadī cuaacu.

25 N'daataá míiⁿ ngan'a ta ngii ta Jesús: Deenú chí Mesías canée chí ndaá chí duuchi Cristo. Taachi 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ndaá yā, tuu'mi caaⁿ'maⁿ yā nducuéⁿ'ē cosas.

26 Ní ngan'a Jesús ngii yā tán'ā: 'Úú chí Cristo chí indee ndúúcu di.

27 Taachi indee yā ndúúcu n'daataá míiⁿ, ndáa discípulos yeⁿ'é yā. Ní cueⁿ'e yíinú sá chí indee yā ndúúcu n'daataá miiⁿ. Mar 'áámá saⁿ'ā nguée natiinguuneeⁿ sa Jesús: ¿De'ē in'nuuⁿ di? ¿De'ē cuuvi chí ndee di ndúúcu tá? 28 Ní n'daataá míiⁿ ní s'neeⁿ tá 'cuuti cuéeé yeⁿ'e tá ní cueⁿ'ē tá ná yāāⁿ miiⁿ. Ní caⁿ'a tá chiī tá 'iiⁿyāⁿ s'een: 29 Cuchiī nī ní n'diichí nī 'áámá saⁿ'ā chí caⁿ'a sa chíī sa 'úú tanducuéⁿ'ē chí ndiīⁿ. ¿'Áá nguée 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí Cristo?

30 Ní 'iiⁿyāⁿ s'een can'dáa yā na yāāⁿ miiⁿ. Cueⁿ'e yā n'diichí yā Jesús. 31 Ní taachi cueⁿ'e n'daataa míiⁿ na yāāⁿ tuu'mi ní discípulos yeⁿ'é yā ngan'a sa ngii sá Jesús: N'diī Maestro, che'ē ní yuūndū nduucú 'nū.

32 Ní Jesús miiⁿ ngan'a yā ngii yā saⁿ'ā s'een: 'Úú ní véé 'áámá comida yeⁿ'é chí che'ē. Ndís'tiī nguée déenu nī.

33 Nícu discípulos ngan'a sa ngii sa vi'i: ¿'Áá ndaā 'iiⁿyāⁿ chí cuú yā chí che'ē yā?

34 Ní ngan'a Jesús ngii yā saⁿ'ā s'een: Comida yeⁿ'é chíiⁿ chí cuuví diiⁿ tan'dúúca chí neⁿ'ē 'iiⁿyāⁿ chí dichó'o yā 'úú. Ní di'cuuinú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. 35 Ngan'a ndis'tiī: ¿'Áá nguée véé cá tá cuūⁿ 'iīyū taachi ndaá tiempo yeⁿ'ē cosecha? N'diichí nī. 'Úú ngan'ā ngii ndís'tiī: N'diichí nī cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ. Snaáⁿ nī cuééti yeⁿ'é nī. 'Āā ndaa nguuví chí diiⁿ nī cosechar. 36 'Iiⁿyāⁿ chí nadacuéⁿ yā cosecha véε chíiⁿvéε yeⁿ'é yā. Ní véé n'gui'i yeⁿ'é yā chí cūnee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Nícu 'iiⁿyāⁿ chí niīnu yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí nadacuéⁿ yā cosecha ní nduu 'uuví yā yeenú taaví yā. 37 Caati chuū chí cuaacu nínyúⁿ chí nduudu cuaacu: 'Áámá 'iiⁿyāⁿ ní ngīnu yā ní táámá yā ní nadacuéⁿ yā. 38 'Úú nidicho'ó ndís'tiī ní nadacuéⁿ nī cosecha chí nguée ndiīⁿ nī

ntii'nyuⁿ. Táamá yā diíⁿ yā ntii'nyuⁿ. Ní ndís'tií chí ndaá ní tuu'ví ní ntii'nyuⁿ ndiíⁿ yā.

³⁹ Ni neené 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ samaritanos yeⁿ'ē yāāⁿ miiⁿ s'teenú yā Jesús cucáāvā nduudu yeⁿ'ē n'daātāa miiⁿ chí caⁿ'a yā nduudu cuaacu: 'Ii'yāⁿ míⁿ ní caⁿ'a yā chí yā 'úú tanducuéⁿ'ē cosa chí ndiíⁿ. ⁴⁰ Ndaa saⁿ'ā samaritanos nanáāⁿ Jesús. Di'cuítu sa 'ii'yāⁿ chí canée yā ndúúcu sa. Ní canée yā miiⁿ 'uuvi nguuvi. ⁴¹ Neené 'yaaⁿ cá yā s'teenú yā cucáāvā nduudu yeⁿ'ē Jesús. ⁴² Níícú 'ii'yāⁿ s'een ngaⁿ'a yā ngii yā n'daataá miiⁿ: 'Āā ntéé cu'teenú 'nū caavā chí ch'iindiveéⁿ 'nū chí cuaacu nííⁿnyúⁿ nguéé dámaaⁿ yeⁿ'ē chí ngaⁿ'ā di. Caati maáⁿ 'nū n'diichí 'nū ní ch'iindiveéⁿ 'nū chí cuaacu nííⁿnyúⁿ chí 'ii'yāⁿ 'cūū nguuvi Cristo chí inadan'guáⁿ'ai yā 'ii'yāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

Jesús diíⁿ yā chí nduuvā yeⁿ'ē daiya 'áámá rey

⁴³ Ch'íínú 'uuvi nguuvi ní Jesús cueⁿ'é yā yáⁿ'āa Galilea. ⁴⁴ Caatí maaⁿ Jesús miiⁿ caⁿ'a cuaacú yā chí 'ii'yāⁿ nguéé diíⁿ yā honrar 'áámá 'ii'yāⁿ profeta taachi ngaⁿ'a yā yāāⁿ vaacú yā. ⁴⁵ Ní ndaá yā yáⁿ'āa Galilea ní 'ii'yāⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea miiⁿ tuu'mi di'cuúⁿ yā chí canée yā. 'Āā n'diichí yā tanducuéⁿ'ē chí diíⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén, nguuví yeⁿ'ē 'viicu yeⁿ'ē pascua, caati 'ii'yāⁿ s'uúⁿ cheⁿ'ē ntuúⁿ yā 'viicu miiⁿ.

⁴⁶ Ndaa ntúūⁿ Jesús na yāāⁿ Caná yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea naachi din'dái yā vino ndúúcu nuūⁿnīⁿ. Míⁿ canée 'áámá rey yeⁿ'ē yāāⁿ Capernaum. Ngíitā 'áámá daiya rey miiⁿ. ⁴⁷ 'Ii'yāⁿ 'cūū míⁿ ch'iindiveéⁿ yā chí ndaā Jesús yeⁿ'ē yáⁿ'āa Judea na yáⁿ'āa Galilea. Cheⁿ'é yā nanáāⁿ Jesús ní di'cuítu yā 'yā chí caⁿ'a yā n'diichí yā daiya sa chí nanduūⁿvā yeⁿ'ē caati 'aa cháā 'cuuvi. ⁴⁸ Tuu'mi ní ngaⁿ'ā Jesús ngii yā saⁿ'ā: Ndúúti chí nguéé snaaⁿ di señales ndúúcu milagros chí vaadī n'giinu nguéé cu'téenu di.

⁴⁹ 'Ii'yāⁿ yeⁿ'ē rey ngaⁿ'á yā ngii yā Jesús: Señor, cú'u yú caati 'āā cuéé 'cuūⁿvī saⁿ'ā 'lííⁿ yeⁿ'é.

⁵⁰ Ngaⁿ'ā Jesús ngii yā 'ii'yāⁿ: Cúnaⁿ'a di, daiya dí cánduuchi sa. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní

chí'téenu sa nduudu chí caⁿ'ā Jesús miiⁿ. Ní cuinaⁿ'a sa. ⁵¹ Taachi 'āā ndaa niiⁿnuúⁿ vaacu sa 'ii'yāⁿ chí idiíⁿ mandado yeⁿ'ē sa can'dáa yā n'diichi yā saⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Daiyá ní miiⁿ candúúchi sa.

⁵² Tuu'mi ní itiinguunéeⁿ sa 'ii'yāⁿ s'een: ¿De'ē hora naachi cuaáⁿ yeⁿ'ē sa? Níícú ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'a: 'Iicu taachi n'gēecu 'áámá ní ch'íinu 'iⁿ'nūúⁿ miiⁿ sán^{'a}.

⁵³ Tuu'mi ní chiida saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ tumicádíinuⁿ yā chí hora miiⁿ chí ngaⁿ'a Jesús ngii yā: Daiya dí ní cánduuchi sa. Ní 'ii'yāⁿ miiⁿ ndúúcu nducyaaca familia yeⁿ'ē yā s'téenu yā Jesús.

⁵⁴ Chuū ndii 'úúví señal chí Jesús diíⁿ yā cuayiivi chí ndáa yā yeⁿ'ē yáⁿ'āa Judea ndii yáⁿ'āa Galilea.

5

Saⁿ'ā chí nguēē ngii ngíicá

¹ Chó'ōo tanducuéⁿ'ē cosa 'túúcā. Véé 'áámá 'viicu yeⁿ'ē 'ii'yāⁿ Israel. Níicu Jesús cuchéē yā yāāⁿ Jerusalén. ² Míⁿ canée 'áámá viini ch'ēēte niiⁿnuⁿ cheendi chéēⁿ, cuaaⁿ naachí indáa yā ndúúcu 'iiti cuūchí chí n'diicui yā na yāāⁿ Jerusalén. Viini ch'ēēte miiⁿ nguuvi Betesda na nduudu hebreo. Véé nyuⁿ'u corredor nuuⁿmaⁿ ndiivi viini ch'ēēte. ³ Na corredor miiⁿ ndiitú ndúúcu n'deēe n'dái 'ii'yāⁿ ngíitā; 'ii'yāⁿ ngueenáāⁿ, ndúúcu 'ii'yāⁿ chí nguéé ngii ngíicá yā, ndúúcu 'ii'yāⁿ chí ntí'í ta'á yā o ca'a yā. 'Ii'yāⁿ miiⁿ canée ngíínú yā chí in'nuⁿ'u nuūⁿnīⁿ. ⁴ Caati véē tiempo chí 'áámá ángel nch'eén yā níícú idi'núⁿ'u yā nuūⁿnīⁿ chí snéē ná viini ch'ēēte. Ní cuayiivi 'ii'yāⁿ chí ndáa yā vmnáāⁿ vmnaaⁿ ch'ēetí viini míⁿ nanduuva yeⁿ'é yā yeⁿ'ē 'āā de'ē nūuⁿ ca'āi chí ndii yā. ⁵ Ní miiⁿ canée 'áámá sán^{'a} ndiicú nditiíⁿ'yuⁿ 'iinu ndúuyū chí ngíitā sa. ⁶ Taachí Jesús n'diichí yā saⁿ'ā chí candíití sá, níícú 'āā deenú yā chí 'āā 'naáⁿ ngíitā sa, tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: ¿'Áá néⁿ'é dí chí nduūⁿvā yeⁿ'ē di?

⁷ Ní saⁿ'ā chí ngíitā miiⁿ nan'guēēcútaⁿ'ā sa yeⁿ'é yā: Señor, nguéé mar 'áámá saⁿ'ā chí cu'nuūⁿ sa 'úú chéetí viini taachi í'nuⁿ'u nuūⁿnīⁿ. Caati taachí ndaá, 'āā ndáa taamá yā ch'ēetí viinī.

⁸ Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: Nacuéeⁿ di. Nadacuéeⁿ di yiive yeⁿ'ē di ní cúnaⁿ'a di.

9 Tuu'mí nūuⁿ nduūvā ye^{n'}ē sa. Ní nadacuéeⁿ sa yiivε ye^{n'}ē sa. Ní cuna^{n'}a sá. Ní nguuví miiⁿ ní sábadó nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ 'i^{n'}yāⁿ Israel. 10 Níícú 'i^{n'}yāⁿ Israel nga^{n'}a yā ngii yā sa^{n'}ā chí 'āā nanduuvá ye^{n'}ē sa: Caati maaⁿ ní sábadó miiⁿ, tan'dúúccā chí ca^{n'}a ley, nguéeⁿ cuuví nandéeⁿ di yiivε ye^{n'}ē di.

11 Ní n'guεεcúta^{n'}ā sa ye^{n'}ē yā: 'I^{n'}yāⁿ chí diíⁿ yā chí nduuvā ye^{n'}ē, 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ ní nga^{n'}a yā ngii yā 'úú: Nadacuéeⁿ di yiivε ye^{n'}ē di. Ní cuina^{n'}a di.

12 Tuu'mí ní tiinguunéeⁿ 'i^{n'}yāⁿ Israel sa^{n'}ā: ¿Du'ú chí 'tíicā nga^{n'}ā ngii di: Nadacuéeⁿ di yiivε ye^{n'}e di, ní cuina^{n'}a di?

13 Níícú sa^{n'}ā chí 'āā nduuvá ye^{n'}ē sa nguéeⁿ déénú sá du'ú 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ, caati Jesús diví yā ye^{n'}e sa^{n'}ā miiⁿ. Ní neené n'deée 'i^{n'}yāⁿ snée yā miiⁿ. 14 Cuayivi Jesús nandaacá yā sa^{n'}ā na yáacū templo. Ní nga^{n'}a Jesús ngii yā sa^{n'}ā: Cun'díichí dí maaⁿ 'āā nduuvá ye^{n'}ē di. 'Aa ntéeⁿ diíⁿ di nuuⁿndi niicu nguéeⁿ cuta^{n'}āa táamá ca'ai chí más cā taaⁿ di.

15 Tuu'mí sa^{n'}ā miiⁿ cuna^{n'}ā sa ní ca^{n'}a sa chíi sa 'i^{n'}yāⁿ Israel chí Jesús chí diíⁿ yā chí ndúúvā ye^{n'}e sa. 16 Ní cáávā chuū ní can'dáā 'i^{n'}yāⁿ Israel Jesús miiⁿ chí ne^{n'}é sa 'caan'núⁿ sa 'i^{n'}yāⁿ caati diíⁿ yā cosa chí 'tíicā miiⁿ nguuví chí sábadó chí ntaavi'tuúnuuⁿ 'i^{n'}yāⁿ. 17 Jesús nan'guεεcúta^{n'}a yā ye^{n'}ē sa: Chiidá ní ndíí maaⁿ chí idiíⁿ cá yā ntiíⁿnyuⁿ. Ní 'úú idiíⁿ ntiíⁿnyuⁿ dendu'ū.

18 Tuu'mí ní 'i^{n'}yāⁿ Israel ne^{n'}e taaví sa 'caan'núⁿ sa Jesús, caati nguéeⁿ damaāⁿ chí nguéeⁿ diíⁿ yā cumplir chí nga^{n'}ā na ley ye^{n'}e sábadó, caati nga^{n'}ā yā chí Dendyuūs Chiidá yā, ní diíⁿ yā chí nduuvídáámá yā ndúúccū Dendyuūs.

Dendyuūs dicho'ó yā Daiya yā

19 Nan'guεεcuta^{n'}á Jesús ní nga^{n'}a yā ngii yā sa^{n'}ā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū ntiíⁿnyuⁿ chí nga^{n'}ā ngii ndis'tií chí nguéeⁿ cuuví diíⁿ Daiyá Dendyuūs mar 'áámá cosa dámaāⁿ ndúútí chí nguéeⁿ n'diichí yā chí diíⁿ Chiidá yā. Caati tanducuén^e chí diíⁿ Chiidá yā, 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ Daiyá yā. 20 Caati Dendyuūs Chiidá ní dinéⁿe yā 'úú chí Daiya yā. Ní n'gi^{n'}i yā 'úú tanducuén^e dendu'ū chí diíⁿ

yā. Niicu Chiidá n'gi^{n'}i cá yā 'úú ntiíⁿnyuⁿ n'geεε ca nguéeⁿ tií chuū. Níícú ndis'tií ca^{n'}a yíínú ní ye^{n'}ē. 21 Tan'dúúccā Chiidá nadacuéeⁿ yā 'i^{n'}yāⁿ chí 'āā n'dií ní nga^{n'}a yā vida ye^{n'}é yā, 'tiicá ntúūⁿ 'úú Daiyá yā ní nadacuéeⁿ 'i^{n'}yāⁿ chí 'āā n'díí ní nga^{n'}á vida 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ chí ne^{n'}é nga^{n'}á. 22 Caati Chiidá nguéeⁿ diíⁿ yā juzgar mar 'aama 'i^{n'}yāⁿ naatí ca^{n'}á yā 'úú chí Daiya yā chí diíⁿ juzgar tanducuén^e. 23 Caati tanducuén^e 'i^{n'}yāⁿ diíⁿ yā honrar 'úú chí Daiyá yā tan'dúúccā tanducuén^e 'i^{n'}yāⁿ diíⁿ yā honrar Chiidá. Du'ū chí nguéeⁿ idiíⁿ yā honrar 'úú chí Daiyá Dendyuūs ní nguéeⁿ idiíⁿ yā honrar Chiidá chí dicho'ó yā 'úú.

24 Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū ntiíⁿnyuⁿ nga^{n'}ā ngii ndis'tií: 'I^{n'}yāⁿ chí n'giindiveén yā nduudu chí nga^{n'}á, ní i'téenu yā ye^{n'}e 'i^{n'}yāⁿ chí dicho'ó 'úú, véé vida cuen'e daāⁿmaⁿ ye^{n'}é yā. Niicu nguéeⁿ condenado yā. Nguéeⁿ canee yā dácaā ye^{n'}ē chí n'gii caati véé vida cuen'e daāⁿmaⁿ ye^{n'}é yā. 25 Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū ntiíⁿnyuⁿ nga^{n'}ā ngii ndis'tií: Cuchii hora ní hora miiⁿ chuū taachi 'i^{n'}yāⁿ s'een chí 'āā n'dií yā, 'caandiveén yā nduudu ye^{n'}e 'úú chí Daiyá Dendyuūs. 'I^{n'}yāⁿ chí i'teenu yā nduudu ye^{n'}é cunduuchí yā cuen'e daāⁿmaⁿ.

26 Tan'dúúccā Chiidá véé vida ye^{n'}ē maán yā, 'tiicá ntúūⁿ ca^{n'}a yā 'úú chí Daiya yā vida ye^{n'}ē maán. 27 'Tíicā ca^{n'}á yā poder 'úú chí diíⁿ juzgar 'i^{n'}yāⁿ caati 'úú Sa^{n'}ā chí Daiya Dendyuūs 'úú. 28 Nguéeⁿ ca^{n'}ā yíinu di ye^{n'}ē chúū, caati cuchii hora taachi nducyáacá 'i^{n'}yāⁿ chí chinúu yā maaⁿ ya^{n'}ā 'caandiveén yā nduudu ye^{n'}é. 29 Ní nadacuéeⁿ yā ye^{n'}ē nguaaⁿ tiná^{n'}ā. 'I^{n'}yāⁿ chí diíⁿ yā chí n'daacā, ní ca^{n'}á yā cuneé yā ndúúccū vida cuen'e daāⁿmaⁿ ye^{n'}é yā. Ní 'i^{n'}yāⁿ chí nguéeⁿ n'daacā idiíⁿ yā, ca^{n'}á yā na condenación.

'I^{n'}yāⁿ s'een ca^{n'}a cuaacú yā ye^{n'}ē Jesús

30 Ní ca^{n'}a Jesús: 'Úú ní damaāⁿ ní nguéeⁿ de'ē vεε cuuví diíⁿ. Tan'dúúccā chí n'giindiveén, 'tíicā diíⁿ juzgar. Ní chí diíⁿ juzgar ní cuaacu caati nguéeⁿ in'nuúⁿ chí ne^{n'}é maán naatí chí ne^{n'}e maāⁿ Chiidá chí dicho'ó yā 'úú. 31 Ndúútí chí ye^{n'}é māaⁿ chí nga^{n'}ā cuaacu ní nguéeⁿ cuaacu. 32 Táámá 'i^{n'}yāⁿ chí diíⁿ yā caan'maⁿ cuaacú yā ye^{n'}ē

'úú. 'Úú ní deenú tīi chí nga'a yā ye'nē 'uú chí cuaacu. ³³ Ní ndís'tīi ní dichó'o nī 'iī'yān s'ee' nanáán Juan. Ní Juan mīi' ca'n'a sa nduudu cuaacu ye'n'e 'úú. ³⁴ Caati 'úú nguée ita'á nduudu cuaacu ye'nē sá'nā ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū naati nga'á tanducuén'ē chuū caati ndís'tīi ní cuuvi nanguá'n'ai nī. ³⁵ Níicú Juan chí chεεdínū'nīn yā 'iī'yān mīi' tan'dúú'cā 'áámá chí dεεve ngiichi ní ngíi n'gai, 'tíica yā. Ní ndís'tīi ní diné'n'e nī vaadī yeenú ye'n'e nī 'áámá tiempo ndúú'cū chí dεεve ye'n'e yā. ³⁶ Naati 'úú ní nga'á nduudu cuaacu chí ch'εεte ca chí ca'n'a Juan mīi' caati ntīi'nyu' chí teē Chiidá 'úú, ní chuū idií'n. Tan'dúú'cā maān ntīi'nyu' chí dií'n ní nga'á nduudu cuaacu ye'n'e chí Chi-idá dichó'o yā 'úú. ³⁷ Níicú maa' Chiidá chí dichó'o yā 'úú nga'a yā nduudu cuaacu ye'n'e 'úú. Ndís'tīi mar 'áámá vmné'n'ēe nguée n'giindiveén nī nduudu ye'n'e chiidá, ndíi nguée ndúú n'diichí nī 'iī'yān taacá yā. ³⁸ Ní ndís'tīi ní nguée 'áámá canée nī ndúú'cū nduudu ye'n'e yā caati ndís'tīi nguée s'téenu nī chí 'úú ní 'iī'yān chí Dendyuūs dichó'o yā. ³⁹ In'nuún nī naachi cánée nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs, níicú cadiinúún nī chí véé vida cuen'e daā'ma' ye'n'e nī. Ní mīi' nga'á cuaacu ye'n'e 'úú. ⁴⁰ Ndis'tīi nguée ne'n'e nī chíi nī nanaán tīi cuūvī vida cuen'e daā'ma' ye'n'e nī.

⁴¹ 'Úú ní nguée cuta'á honra ye'n'e sa'nā ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū. ⁴² Naati 'úú ideenú táácā ndís'tīi ní nguée ne'n'e nī Dendyuūs. ⁴³ 'Úú ní cuchií ndúú'cū chí duuchi Chi-idá. Ní nguée 'cuaa' nī ndís'tīi 'úú. Ndúú'ti chí taamá yā cuchií yā ndúú'cū nduudu ye'n'e maán yā, tuu'mi ní 'cuaá' nī 'iī'yān mīi'. ⁴⁴ ¿Táácā cu'téenu ndís'tīi chí dií' nī honrar 'áámá nī ye'n'e taamá nī ní nguée ne'n'e nī chí Dendyuūs dií' yā honrar n'dií? ⁴⁵ Nguée nadacadíinu' ndís'tīi chí 'úú nga'á nuu'ndi ye'n'e ndís'tīi nanáán Chi-idá. Véé 'áámá 'iī'yān chí nga'a nuu'ndi ye'n'e ndís'tīi chí Moisés chí 'iī'yān chí i'téenu nī. ⁴⁶ Ndúú'ti chí ndís'tīi chí'téenu nī ye'n'e Moisés mīi' tuu'mi ní cu'téenu nī 'úú caati ye'n'e 'úú chí dingúu' sa. ⁴⁷ Ndúú'ti chí nguée i'téenu nī chí dingúu' Moisés, ¿taáca cu'téenu nī nduudu ye'n'e 'úú?

6

Jesús ca'á yā chí che'é nyu'u mil sa'nā
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Cho'o cosa chuū, ní cuen'e Jesús taama lado ye'n'e nuu'nī'yā'nā Galilea chí nguuví ntúū' Tiberias. ² Nééné n'deēe 'iī'yān cuen'e yā n'dáa yā Jesús caati n'diichí yā señales ye'n'e yā chí dií' yā ndúú'cū 'iī'yān chí ngiītā. ³ Ní cucheε Jesús 'áámá cuεeti ní mīi' ch'iindí yā ndúú'cū discípulos ye'n'e yā. ⁴ Ní chinee nīi'nuún nguuví ye'n'e pascua ye'n'e 'iī'yān Israel s'ee'. ⁵ Tuu'mi n'diichi Jesús cuaa' 'nīi'nuún níicú snaa' yā chí n'deēe n'dái 'iī'yān cuchií yā nanáa' yā. Ní Jesús nga'a yā ngii yā Felipe: ¿Tíi ca'n'a yú cuaí yú pan chí che'e 'iī'yān s'tīi?

⁶ Ní chuū Jesús nga'a yā ti dií' yā probar sa'nā mīi' táácā dií' sá maā' sa, caati Jesús maán yā deenú yā dε'ε chí dií' yā. ⁷ Nan'guεεcúta' Felipe mīi' ye'n'e yā: Ndúú'cū nyu'u ciento caadi tuūmī chí ca'á nguai pan nguée tunéén chí cuta'á 'iī'yān s'tīi 'aama taa' chí che'e yā.

⁸ 'Áámá discípulo ye'n'e yā chí nguúvī Andrés chí 'díinu yā Simón Pedro, nga'a sá ngii sa Jesús: ⁹ 'Áámá sa'nā 'líi' chí canee 'muu' ndée sa nyu'u panes cebada ndúú'cū na 'uuví 'yaācā n'gaiyāā. ¿Dε'ε tunéén chuū chí che'e 'iī'yān s'tīi?

¹⁰ Tuu'mi ní nan'guεεcúta'ā Jesús mīi' nga'a yā ngii yā sa'nā: Cúúvī nī 'iī'yān s'tīi ní 'cuεεté núú' yā. Nééné véé yuune lugar mīi' níicú ch'εεte 'áámá número tan'duucā nyu'u mil sa'nā. ¹¹ Ní Jesús mīi' sta'á yā panes mīi' níicú taachi nga'a yā ngii yā: Gracias N'dií Ndyuūs, tucá'a yā ca'a yā discípulos, ní discípulos ní ca'á yā 'iī'yān chí vεēté mīi'. 'Tiicá ntúū' dií' Jesús ndúú'cū 'yaācā. Ní 'iī'yān mīi' sta'á yā 'yaācā. Sta'á yā nducuén'ē chí ne'n'e yā. ¹² Taachi 'āa nteε véé chí ne'n'e yā, Jesús nga'a yā ngii yā discípulos ye'n'e yā: Nadicuée' di nducuén'ē táán panes chí nángaāva caati nguée cuuvi ndái dε'ε vεε.

¹³ Nadicuée' yā tanducuén'ē taa' panes chí nángaāva. Níicú chiitu ndiichúúvī 'cuεεtεε naachi nyu'u pan cebada chí ningaāva naachi che'e 'iī'yān s'ee'. ¹⁴ Taachi n'diichi 'iī'yān s'ee' señal chí dií' Jesús mīi' tuu'mi ní nga'a yā ngii yā vī'i:

Cuaacu ní'nyú'n 'i'n'yā'n 'cū chi profeta chi canee chi ndaá yā i'n'yé'ndi 'cū.

¹⁵ Taachí tuumicádínuu'n Jesús chi 'i'n'yā'n s'ee'n ne'n'é yā cuta'á yā 'yā ní cu'née'n yā 'yā lado ye'n'e rey tuu'mi ní cue'n'é máa'n yā na 'áámá cu'eti.

Jesús ngiica yā vmnaa'n nuū'nī'n'yá'n'ā
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ 'Āa chii chíinū mii'n ní cue'n'e discípulos ye'n'é yā na nuū'nī'n'yá'n'ā. ¹⁷ Ní chi ndaa yā 'áámá barco ní cue'n'é yā ná nuū'nī'n'yá'n'ā. Ní 'āa ntéé ndaá yā na yāa'n Capernaum. 'Āa chii 'da'a ní nguée ndāa Jesús naachi snée yā. ¹⁸ Ní cho'ō 'aama 'yúúné taa'n ní nadācuéén n'dai nuū'nī'n'yá'n'ā. ¹⁹ Taachí 'āa cue'n'é yā tanduu nyu'u candū nyaa'n kilómetros, tuu'mí n'diichí yā chi cúchi Jesús mii'n. Ngicá yā cuaa'n vmnaa'n nuū'nī'n. Ní taachí 'aa cháá ndaa Jesús nī'nyu'n na barco mii'n discípulos dii'yā sá chi. ²⁰ Ní Jesús nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā s'ee'n: Nguée 'va'ā ndís'ti ti 'úú.

²¹ Tuu'mí nga'n'a sá ngii sa Jesús: Cho'ó nī cuaa'n ch'eti barco. Yeenú n'dai sa chi sndaá Jesús na barco. 'Āa nuū'n ndaa barco mii'n na yá'āa naachi cué'n'e.

Ti'n'yā'n in'nuú'n yā Jesús

²² Chi d'ev'e táámá nguuví ní 'i'n'yā'n chi snée yā táámá lado ye'n'e nuū'nī'n'yá'n'ā n'diichí yā 'áámá barco nūu'n, barco mii'n chi 'āa cue'n'e discípulos. Ní n'diichí yā chi nguée cue'n'e Jesús ndúúcū discípulos ye'n'é yā. Ní discípulos ye'n'é yā cuina'n'á yā dámaán yā. ²³ Tan'duuví barcos ye'n'e Tiberias ndaá nī'nyu'n na lugar naachi ch'et'é yā chi che'é yā pan 'iicū cuayiivi chi Jesús ngā'n'a yā: Gracias n'dii Dendyuūs Chiidá. ²⁴ Taachí 'i'n'yā'n n'diichí yā chi nguée Jesús mii'n ndí nguée ndúú discípulos ye'n'é yā, tuu'mi ní chi ndaá yā ch'eti barcos. Ní cue'n'é yā na yāa'n Capernaum. N'nuū'n yā Jesús mii'n.

Jesús tan'dúúcā yuūndū chi ca'a vida

²⁵ Taachí 'i'n'yā'n s'ee'n ndaacá yā Jesús táámá lado ye'n'e nuū'nī'n'yá'n'ā tuu'mi ní nga'n'a yā ngii yā 'i'n'yā'n: N'dii Maestro, ¿tí cuan'a ndaá nī 'muu'n?

²⁶ Nan'gu'ecutā'n'a Jesús ye'n'e yā ní nga'n'a yā ngii yā: Ndís'ti, cuaacu ní'nyu'n cuācū

nī'nyu'n nguée in'nuú'n nī 'úú ti n'diichí nī chi dii'n señales naati chí teé pan, ní che'é nī ní chiitu ndis'ti. ²⁷ Nguée dii'n nī nti'nyu'n ye'n'e comida chi chó'ō ti ye'n'e comida chí cunée cue'n'e daā'ma'n, ch'eti chi tee Sa'n'ā chi Daiya Dendyuūs ndís'ti caati Dendyuūs Chiidá ca'á yā poder Daiyá yā.

²⁸ Tuu'mi ní nga'n'a sa'n'ā s'ee'n ngii sá 'i'n'yā'n: ¿Taacā dii'n 'nū chi cuuví dii'n 'nū nti'nyu'n chi nti'nyu'n ye'n'é Dendyuūs mii'n?

²⁹ Nan'gu'ecutā'n'ā Jesús ye'n'e sa ní nga'n'á yā ngii yā sa'n'ā: Chuū chi nti'nyu'n ye'n'e Dendyuūs mii'n chi cu'téenu di ye'n'e 'i'n'yā'n chi Ndyuūs dichó'o yā 'i'n'yā'n.

³⁰ Tuu'mí nga'n'a sa ngii sa 'i'n'yā'n: ¿De'ε señal chí cu'nee'n nī chí snaán 'nū, ní cu'téenu 'nū n'di? ¿De'ε nti'nyu'n idiin nī? ³¹ Chiida yú ní che'é yā yuūndū maná na yá'āa naachi nguée ch'et'inée 'i'n'yā'n tan'dúúcā chi canée nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs 'tíicā: Yuūndū ye'n'e nanguuvi Ndyuūs ca'á yā chi che'é 'i'n'yā'n s'ee'n.

³² Nan'gu'ecutā'n'ā Jesús ye'n'e sa: Cuaacu ní'nyu'n, cuācū nī'nyu'n nga'n'á ngii ndis'ti: Nguée teé yā Moisés mii'n yuūndū chi maná chi ye'n'e nanguuvi, naati Chiidá teé yā n'di pan chi cuaacu ní'nyu'n chí ye'n'e va'ai ch'eti nguuví. ³³ Caati pan chi ye'n'é Dendyuūs ní 'i'n'yā'n mii'n chi inch'eén yā ye'n'e va'ai ch'eti nguuví ní nga'á yā vida cue'n'e daā'ma'n ye'n'e 'i'n'yā'n ye'n'e in'ye'ndi.

³⁴ Tuu'mi ní nga'n'ā sa ngii sa Jesús: Señor, té nī pan 'cū nús'uu cue'n'é daā'ma'n.

³⁵ Jesús nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: 'Úú ní tan'dúúcā pan 'tíicā 'úú nī ca'á vida cue'n'e daā'ma'n. Du'u chi chii nanaán nguée cúuví cuicú yā. Ní du'ū chi cu'teenu 'úú 'āa ntéé cuuví yaacá yā. ³⁶ Naati 'úú nī nga'n'á ndis'ti: 'Āa n'diichí nī 'úú, níicú ndí nguée s'téenu nī 'úú. ³⁷ Tanducué'n'e 'i'n'yā'n chi itée Chiidá 'úú, 'i'n'yā'n s'ti' cuchii nanaán. Du'ū chí chii nanaán nguée tun'daá 'i'n'yā'n chuva'ai. ³⁸ Caati 'úú chiicá ye'n'e na va'ai ch'eti nguuví ní nguée dii'n chí 'úú ne'n'é maán, caatí dii'n chí ne'n'e maāa'n 'i'n'yā'n chí dichó'o yā 'úú. ³⁹ Chuū chí ne'n'e Chiidá chí dichó'o yā 'úú, caati 'úú ní nguée nīn-daí mar 'áámá ye'n'e tanducué'n'e chí tee yā 'úú. 'Úú ní nadin'duuchí tanducué'n'e

'iɪn'yān yen'e nguaaⁿ tináⁿā nguuvi chi 'cuiɪnū iⁿ'yeēⁿdī. ⁴⁰ Chuū chi nen'e 'iɪn'yān chi dichó'o yā 'úú: Nducyaaca 'iɪn'yān chi n'diichí yā Daiya Ndyuūs, ní i'téenu yā 'iɪn'yān, véé vida cunen'e daāⁿmaⁿ yen'é yā. Niicu 'úú ní nadicueéⁿ 'iɪn'yān s'eeⁿ nguuvi chi 'cuiɪnū iⁿ'yeēⁿdī.

⁴¹ Tuu'mí ngaⁿā 'iɪn'yān Israel yen'é yā: Nguéé n'daacā chi ngaⁿa yā: 'Úú tan'dúúcā pan chi cuch'éeⁿ nanguuvi, 'tíicā 'úú. ⁴² Ní ngaⁿa yā: ¿Áá nguéé sán'a 'cūū chi Jesús daiya José? Ní n'diichi yú chiidá yā ndúúcū chεεcú yā. ¿Taacā chi ngaⁿā sa: 'Úú chi cuch'eeⁿ yen'e na va'ai chεeti nguuvi?

⁴³ Ní Jesús nan'guεεcútaⁿá yā yen'e sa, ní ngaⁿa yā ngii yā saⁿā: Nguéé caaⁿmáⁿ ndís'tiɪ nguááⁿ maáⁿ nī. ⁴⁴ Mar 'áámá 'iɪn'yān nguéé cuuvi ndaá yā nanaáⁿ ndúútī chi Chiidá chi dichó'o yā 'úú nguéé nndée yā 'iɪn'yān. 'Úú nadan'duuchí yā nguuvi chi 'cuiɪnū iⁿ'yeēⁿdī. ⁴⁵ Canée nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs naachi ngaⁿa profetas 'tíicā: Dendyuūs ca'cueeⁿ yā nducyaaca yā. Nducyaaca 'iɪn'yān chi ch'iindiveeⁿ yā yen'e Chiidá ní 'āā cueeⁿ yā yen'e Chiidá, cuchí yā nanaáⁿ 'úú.

⁴⁶ Mar 'áámá 'iɪn'yān 'āā n'diichí yā Chiidá, dámaaⁿ Cristo chi yen'e Dendyuūs ti Daiyá Ndyuūs. 'Iɪn'yān 'cūū dámaāⁿ n'diichí yā Chiidá. ⁴⁷ Cuaacu níⁿnyúⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿá ngii ndis'tíi: Du'ū chi i'téenu yā 'úú cunduuchi yā cunen'e daāⁿmaⁿ. ⁴⁸ 'Úú tan'dúúcā pan chi canduuchi, 'tíicā 'úú. ⁴⁹ Chiidá ní che'é yā pan maná na yáⁿāa naachi nguéé 'iɪn'yān ní ch'iɪ yā. ⁵⁰ Chuū chi pan chi cuch'éeⁿ na va'ai chεeti nguuvi caatí 'iɪn'yān chi che'é yā yen'e nguéé 'cuūvi yā. ⁵¹ 'Úú tan'dúúcā pan chi canduuchi chi cuch'eeⁿ na va'ai chεeti nguuvi. Du'u 'iɪn'yān chi ché'e yā pan 'cūū, cunduuchi yā cunen'e daāⁿmaⁿ. Níicú pan miiⁿ chi 'úú caⁿá ní yuūtē yen'é maáⁿ. Chuū chi ca'á cáāvā vida yen'é 'iɪn'yān yen'e iⁿ'yeēⁿdí 'cūū.

⁵² Tuu'mí ní 'iɪn'yān Israel ch'εecu cheendí sá nguaaⁿ maāⁿ sa: ¿Táácā cuuvi téé sá cuerpo yen'e sa chi che'é 'nū?

⁵³ Tuu'mí ngaⁿa Jesús ngii yā saⁿā: Cuaacu níⁿnyúⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿá ngii ndis'tiɪ: Nduuti chi nguéé che'e ní

cuerpo yen'e Saⁿā chi Daiya Dendyuūs ní nduuti chi nguéé cu'ú ní yuúúⁿ yen'e sa, nguεε cūnee vida cunen'e daāⁿmaⁿ ndúúcū nī. ⁵⁴ Du'u chi che'e cuerpo yen'é ní cu'ú yuúúⁿ yen'é, cunée vida cunen'e daāⁿmaⁿ ndúúcū. Níicú 'úú nadicueeⁿ 'iɪn'yān s'eeⁿ nguuvi chi 'cuiɪnū iⁿ'yeēⁿdī. ⁵⁵ Caati cuerpo yen'é, cuaacu níⁿnyúⁿ yuūtē chi che'e yā. Ní yuúúⁿ yen'é, cuaacu níⁿnyúⁿ chi yuúúⁿ chi cu'ú yā. ⁵⁶ Du'u chí che'e cuerpo yen'é ní cu'ú yuúúⁿ yen'é cunee yā nduucú, ní 'úú cunee ndúúcū yā. ⁵⁷ Tan'dúúcā chi Chiidá canduuchi yā ní dichó'o yā 'úú, ní 'úú canduuchi cáāvā 'iɪn'yān miiⁿ. 'Tíicā ntúūⁿ 'iɪn'yān chi che'e yā 'úú, 'iɪn'yān miiⁿ ní cunduuchi ntúúⁿ yā cáāvā 'úú. ⁵⁸ Chuū pan chi cuch'eeⁿ yen'e na va'ai chεeti nguuvi. Nguéé tan'dúúcā pan maná chi che'e chiidá ní miiⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo ní ch'iɪ yā. Du'u chi che'e pan 'cūū cunduuchi yā cunen'e daāⁿmaⁿ.

⁵⁹ Chuū chí caⁿa Jesús na yáacū sinagoga taachi cunen'e yā na yāāⁿ Capernaum.

Nduudu yen'e vida cunen'e daāⁿmaⁿ

⁶⁰ Tuu'mi n'dee n'dái discípulos yen'é yā taachi ch'iindiveeⁿ yā chuū ní caⁿa yā: Chεechí 'téé nduudu 'cūū. ¿Du'ū rá 'caandiveeⁿ rá?

⁶¹ Taachí déénú maāⁿ Jesús chi discípulos yen'é yā indee sa nguááⁿ maāⁿ sa yen'e chuū tuu'mi ní ngaⁿá yā ngii yā saⁿā s'eeⁿ: ¿Áá chuū chi nguεε ineéⁿ nūuⁿ ndís'tiɪ? ⁶² ¿De'ē ca díiⁿ ndis'tiɪ, taachí n'diichí ní Saⁿā chí Daiya Dendyuūs chí ch'ee sa na va'ai chεeti nguuvi naachí canée sa vmnááⁿ vmnaaⁿ?

⁶³ Espíritu chuū chí nga'a vida yen'é 'iɪn'yān ní 'iɪn'yān canée ndúúcū espíritu yen'é yā. Yuūtē miiⁿ nguéé de'ē vεε idiɪiⁿ. Nduudu chi ngaⁿá ngii ndis'tiɪ, ní yen'e espíritu ní ca'a vida 'iɪn'yān. ⁶⁴ Véé n'duuvi ndís'tiɪ chí nguéé i'téenu nī. Caati Jesús ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ 'āā deenú yā du'ū 'iɪn'yān s'eeⁿ chí nguéé cu'téenu yā, níicú du'ū 'iɪn'yān chí díiⁿ yā entregar 'iɪn'yān. ⁶⁵ Ní Jesús ngaⁿa yā: Cáāvā chuū chí ngaⁿá ngii ndís'tiɪ, caati mar 'áámá 'iɪn'yān nguéé cuchí yā nanaáⁿ ndúúti chi nguéé cáāvā chí Dendyuūs 'cuúⁿ yā 'iɪn'yān. ⁶⁶ Ndii tuu'mi, neené 'yaaⁿ discípulos yen'é yā ndaacadáámí sá ní 'āā ntée cachiica sa ndúúcū Jesús. ⁶⁷ Tuu'mí

ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā chi ndiichúúví: ¿'Áá ne'n'é nī ntuū'n ndís'tiī ndaacadáámí nī ye'n'é?

⁶⁸ Tuu'mi ní nan'guεεcúta'n'ā Simón Pedro: Señor, ¿du'u chí ca'n'ā ndúúcu 'nū? N'diī ní canée nī ndúúcu nduudu ye'n'é vida cue'n'e daā'ma'n. ⁶⁹ Nús'uu i'téenu 'nū ní deenú 'nū chí n'diī chí Cristo, Daiya Dendyuūs chí canduuchi cue'n'e daā'ma'n.

⁷⁰ Ní Jesús nan'guεεcúta'n'ā yā: ¿'Áá nguée 'úú chí ndεεv'é ndís'tiī ndiichúúví nī? Ní 'áámá chée ndís'tiī nī yáá'n'guiinūu'n.

⁷¹ Ní nga'n'a yā ye'n'e Judas Iscariote, daiya Simón caati sá'n'a 'cūū chí canee chí diin sa entregar 'iin'yā'n. Sa'n'ā mii'n 'áámá sá ye'n'e naachi ndiichúúví sá.

7

'Diinū Jesús nguée i'teenú yā

¹ Cho'ōo tanducué'n'e chuū, Jesús cachiicá yā na yá'n'āa Galilea. Nguée ne'n'é yā cuchicá yā na yá'n'āa Judea caati sa'n'ā Israel s'ee'n canée ngii sa chí 'caan'nū'n sa Jesús. ² Ní 'āā chinee nīin'nuún' nguuví 'viicu ye'n'e va'āi chí 'nee'n n'daí yā arco ye'n'e testamento ye'n'e 'iin'yā'n Israel s'ee'n. ³ Tuu'mi ní nga'n'a 'díinu yā ngii yā 'iin'yā'n: Nan'dáa di 'múú'n ní cue'n'e di na yá'n'āa Judea caati discípulos ye'n'e di cuuví snaa'n yā dendu'ū ntii'nyu'n chí idiin di. ⁴ Caati ndii 'áámá 'iin'yā'n nguée diin yā 'áámá chí canúú'n n'de'ei. Níicú maán yā ní ne'n'é yā chí 'iin'yā'n n'diichí yā 'yā. Ndúúti chí dii chí diin di cosa chí 'tíicā tuu'mi ní 'cuun'mi'n di maā'n di nanáán 'iin'yā'n ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū.

⁵ Ní mar 'áámá 'díinu yā nguée chí'teenú yā 'iin'yā'n. ⁶ Tuu'mi nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā: 'Aa ntée vée chí 'aacu hora ye'n'é, caati tiempo ye'n'é nī 'āā canée. ⁷ 'Iin'yā'n ye'n'e i'n'yé'ndí cuuvi n'diichí yā ndis'tiī. Nguée cuuvi n'diichí yā 'úú caati 'úú ní nga'n'á cuaacú chεε chí nguée n'daacā idiin 'iin'yā'n ye'n'e i'n'yé'ndí 'cūū. ⁸ Ndís'tiī ca'n'a nī 'viicú 'cūū. 'Úú ní nguεε ca'n'á maa'nguuví, caati 'āā cuée cunuū'n ca'a hora ye'n'é.

⁹ Taachi ch'iinu ca'n'a yā chí yā nduudú 'cūū 'díinu yā, tuu'mi Jesús canée ca yā yá'n'āa Galilea.

Jesús cue'n'e yā 'viicu ye'n'e va'āi chí 'nee n'dái yā arco ye'n'e testamento

¹⁰ Taachi cue'n'é sa'n'a 'díinu yā 'viicu, 'tiicá ntúū'n mii'n ní cue'n'é Jesús cuayiivi. Nguée ch'i'n'í yā chí Jesús mii'n. Che'n'e n'de'ei núu'n yā. ¹¹ Tuu'mi ní sa'n'a Israel s'ee'n ní in'nuu'n sa 'iin'yā'n na 'viicu mii'n. Ní nga'n'a sa: ¿Tíí canée 'iin'yā'n mii'n?

¹² 'Iin'yā'n yāā'n mii'n neené n'deēe nga'n'a yā ye'n'é yā. N'duuví yā nga'n'a yā: 'Iin'yā'n mii'n n'dai taavi yā. Ta n'duuví yā nga'n'a yā: Nguée, caati nginnche'ei yā 'iin'yā'n.

¹³ Mar 'áámá sa'n'ā chí che'n'e sa 'viicu nguée ca'n'a sa ye'n'é yā ti 'va'a sa 'iin'yā'n Israel.

¹⁴ Chí ma'n'ā 'viicu, tuu'mi ní Jesús cuhéé yā chεeti yāacū templo ní chí'cueen yā.

¹⁵ Níicú sa'n'a Israel nge'n'e yiinu sa ní nga'n'ā sa: ¿Táácā déenu sá'n'a 'cūū letras caati sá'n'a 'cūū nguεε 'née'n sa?

¹⁶ N'guεεcúta'n'a Jesús ní ca'n'a yā: Chii'n chí ngi'cueén chí deenú ní nguée ye'n'é, ti ye'n'e 'iin'yā'n chí dichó'o yā 'úú. ¹⁷ Ndúuti chí 'iin'yā'n ne'n'é yā diin yā voluntad ye'n'é Dendyuūs, tuu'mi ní deenú yā chí ngi'cueén nduuti chí ye'n'é Dendyuūs o nduuti chí 'úú nga'n'á ye'n'e maán. ¹⁸ 'Iin'yā'n chí nga'n'a yā ye'n'e maán yā in'nuún yā poder ye'n'e maán yā. Naati 'iin'yā'n chí in'nuún yā poder ye'n'e 'iin'yā'n chí dichó'o yā 'yā, 'iin'yā'n mii'n ní cuaacú yā. Ní nguée chí nguée cuaacu nduucú yā.

¹⁹ ¿'Áá nguée ca'a Moisés ndís'tiī ye'n'e ley? Ní mar áámá ndís'tiī nguée idiin nī chí nga'n'a ley mii'n. ¿De'ē cáávā chí ne'n'e 'caan'nu'n ndís'tiī 'úú?

²⁰ N'guεεcutá'n'ā 'iin'yā'n ní ca'n'a yā Jesús: Yáá'n'guiinūū'n canée ndúúcu di. ¿Du'ū idiin núu'n yiinu chí ne'n'é 'caan'nū'n dii?

²¹ Jesús ní n'guεεcutá'n'a yā ní nga'n'a yā ngii yā 'iin'yā'n: Diin 'áámá ntii'nyu'n ní nducyaaca ndís'tiī nge'n'e yiinu nī.

²² Cuaacu chí Moisés mii'n tee sa ley ye'n'e circuncisión ndís'tiī. (Nguée chíin ye'n'e Moisés mii'n chí ye'n'e chiidá nī.) Ní sábadó chí nguuví chí 'iin'yā'n Israel ntaavi'tuunúún yā, ndís'tiī idiin nī circuncidar sa'n'ā 'lín.

²³ Ndúúti chí cuaán nī chí diin yā circuncidar sa'n'ā 'lín nguuví sábadó caati ley ye'n'e Moisés canée chí diin nī cumplir, ¿de'ē induuvi táa'n nī nduucú caati sábadó idiin chí nduūvā n'daacā ye'n'e 'áámá sa'n'ā? ²⁴ Nguée diin nī juzgar tan'dúúca chí nadacadíinu'n

nī naati diín nī juzgar chí cuaacu ndúúcū chí n'daí miín.

¿'Áá sa'n'ā miín chí Cristo?

²⁵ Tuu'mí nga'n'a n'duuví 'iín'yān yen'e yáān Jerusalén: ¿'Áá nguée 'iín'yān 'cūū chí ne'n'e 'caa'n'nú'n yā? ²⁶ N'diichí nī. Jesús nguée 'va'á yā nga'n'a yā nanáán nducyáácá 'iín'yān. Ní nguée du'ū vεε 'iín'yān nga'n'a yā ngii yā 'yā. ¿'Áá cuaacu ní'nyú'n chí 'iín'yān n'gεεε chí nga'n'ā ntii'nyú'n yā ní déénú yā chí 'iín'yān 'cūū chí cuaacu ní'nyú'n chí Cristo? ²⁷ 'Iín'yān 'cūū deenu yú tíí ndiicá yā naati taachi ndiicá Cristo miín, mar 'áámá 'iín'yān nguεε deenú yā tíí ndiicá yā.

²⁸ Tuu'mí ní nga'n'a yuudu Jesús taachí chí'cueen yā na yáacu templo ní nga'n'a yā: Ndís'tiī, ní 'āā n'diichí nī 'úú. Ní 'āā deenú nī tíí yáān yen'ē. Níicú 'úú ní nguée cuchií yen'ē maán, naati 'iín'yān chí dichó'o yā 'úú ní cuaacú yā. Ndís'tiī nguée n'diichí nī 'iín'yān miín. ²⁹ Naati 'úú ní n'diichí 'iín'yān miín caati 'úú ndiicá yen'ē yā, ní 'iín'yān miín dichó'o yā 'úú.

³⁰ Tuu'mí ní idii'n núu'n yiinu 'iín'yān chí cuta'á yā Jesús naati mar 'áámá 'iín'yān nguée che'e ta'á yā Jesús, caati 'āā cuée ndaa hora yen'ē yā. ³¹ Níicú 'yaa'n n'daí 'iín'yān yen'e 'iín'yān chí snée miín chí'téenu yā Jesús. Ní nga'n'a yā ngii yā 'iín'yān s'ee'n: Taachi ndaa Cristo miín, ¿'áá nguée cuuvi diín yā más cā señales chí diín sán'a 'cūū?

Sa'n'ā fariseos dicho'ó yā policías chí sta'á yā Jesús

³² Tuu'mí ní sa'n'ā fariseos chí'indiveen sa yen'e 'iín'yān chí neenē n'deeē nga'n'a yā 'túúcā yen'ē Jesús miín. Chiiduú n'gεεé ndúúcū sa'n'ā fariseos dicho'ó yā policías chí cuta'a sa Jesús. ³³ Tuu'mí ní Jesús nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā s'ee'n: 'Áā ntεε 'náán cuneé ndúúcū ndis'tíí ní na'n'á n'diichí 'iín'yān chí dichó'o yā 'úú. ³⁴ In'nuún nī 'úú ní 'āā ntée ndaacá nī 'úú. Ní naachi 'úú caneé, ndís'tiī ní nguée cuuvi ndaa nī.

³⁵ Tuu'mí ní nga'n'a 'iín'yān Israel nguaan maán yā: ¿Tíí cán'ā 'iín'yān 'cūū chí nguée nindaaca yú 'iín'yān? ¿'Áá ca'n'á yā n'diichi 'iín'yān Israel chí cuen'ē yā 'muu'n cuen'ē yā miín'yā nguaan 'iín'yān chí nguεε yen'e ndaata Israel ní ca'cueén yā 'iín'yān miín?

³⁶ ¿De'ē chí ntúūn nga'n'ā Jesús: In'nuún nī 'úú ní nguée nindaaca nī 'úú; ní naachi 'úú caneé, nguée cuuvi cundaā ndís'tiī?

Yíicú yen'e nuū'n'ā chí canduuchi

³⁷ Ngúúví chí ch'iínū 'viicu ch'εεε miín, Jesús cheendii yā ca'n'ā diitú yā: Du'u chí yaaca chíi nanaán ní 'úú ca'á chí cu'u yā. ³⁸ Du'ū chí i'teenu 'uú, vée vida yen'ē yā. Ní vida caneé tan'dúúcā 'áámá yíicú nuū'n'ā chí ca'a vida cuen'e daā'ma'n 'iín'yān miín. Chuū canee nguū'n na libro yen'e Dendyuūs.

³⁹ Ní chuū nga'n'á yā yen'ē Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. 'Iín'yān chí cu'téenu yā Jesús caneé chí cuta'á yā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. Ní Dendyuūs nguée ca'a yā Espíritu N'dai yen'e yā tíí Jesús miín ní 'āā cuée chen'ē yā na va'ai chεεti nguuví.

Vée división nguaan 'iín'yān

⁴⁰ Tuu'mí ní neenē 'yaa'n 'iín'yān taachí chí'indiveen yā chuū nga'n'a yā: Cuaacu ní'nyú'n 'iín'yān 'cūū chí profeta.

⁴¹ Ta n'duuví yā nga'n'a yā: 'Iín'yān 'cūū chí Cristo. Naati n'duuví yā nga'n'a yā: ¿'Áá yen'ē yán'āa Galilea chí cánéé chí ndaa Cristo? ⁴² ¿'Áá nguée nga'n'ā naachi caneé nguū'n na libro yen'e Ndyuūs chí Cristo ní cuchií yā yen'ē ndaata yen'ē rey David, ní yen'e yáān 'líí Belén, yáān chí chíica David miín?

⁴³ Tuu'mí neene vεε división nguaan 'iín'yān cucáávā Jesús miín. ⁴⁴ N'duuví 'iín'yān ne'n'e yā cuta'á yā Jesús naati mar 'áámá sa'n'ā miín nguée tuu'vi sa 'iín'yān.

Mar 'áámá sa'n'ā ndii tíínguée i'téenu sa Jesús miín

⁴⁵ Policías ndaa sa nanáán chíiduú n'gεεé ndúúcū sa'n'a fariseos. Ní 'iín'yān s'ee'n ní nga'n'a yā ngii yā policías: ¿De'ē cuuvi chí nguée candéé nī sa'n'ā?

⁴⁶ Policías n'guεεcután'a yā 'iín'yān: Mar 'áámá sa'n'ā nguée nga'n'a sa tan'dúúcā chí nga'n'ā 'iín'yān 'cūū.

⁴⁷ Tuu'mí sa'n'ā fariseos n'guεεcuta'n'a sa policías: ¿'Áá nginnche'ái yā ntúūn ndis'tiī?

⁴⁸ ¿'Áá i'teenu n'duuví 'iín'yān chí ca'n'ā ntii'nyun yā o sa'n'ā fariseos nduudu Jesús miín? ⁴⁹ 'Iín'yān chí nguée déenu yā chí cánéé nguū'n na ley, 'āā condenado 'iín'yān.

50 Sá'nā miiⁿ nguuvu Nicodemo chi 'āā ndaa nanááⁿ Jesús n'gaan, sa'nā miiⁿ canée sa ndúúcu yā. Tuu'mí nga'nā Nicodemo ngii sa 'ii'yāⁿ: 51 ¿'Áá ley ye'nē yú cuuvi caa'nmaⁿ nuuⁿndi ye'nē 'ii'yāⁿ, ndúúti chi nguée n'diichi di 'ii'yāⁿ, ní 'caandiveen dí ye'nē 'ii'yāⁿ ní túúmícadíínuuⁿ di chi dííⁿ yā?

52 Nan'guεεcutáⁿ a yā ní nga'nā yā ngii yā sa'nā: ¿'Áá 'ii'yāⁿ ye'nē yā'nā Galilea ntúūⁿ dii? In'núúⁿ dí nícu n'diichi di chi canée nguūⁿ na libro ye'nē Ndyuūs caati ye'nē yā'nā Galilea mar 'áámá vmnéⁿēe nguée can'dāā 'áámá profeta.

53 Ní cuna'nā nducyaacá yā na vaacu yā.

8

'Áámá n'daataá chí cueⁿe tá ndúúcu sa'nā

1 Jesús miiⁿ ní cueⁿe yā cuééti chi nguuvu Olivos. 2 Tyaaⁿ tyaaⁿ chí dεεve táámá nguuvu ndāa ntúūⁿ yā yaācū templo. Nuūⁿmāⁿ yāāⁿ 'ii'yāⁿ ndāá yā nanāaⁿ yā. Ch'iindí yā ní ca'cueén yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ. 3 Tuu'mí ní ndāa n'duuvu sa'nā chí ngi'cueⁿ ley ndúúcu n'duuvu sa'nā fariseos. N'déε sa nanāaⁿ Jesús 'áámá n'daataá chí cyaadu tá ndúúcu 'aama sa'nā chí 'āā 'niinivaacu. Nícu chí canee sa chí nuuⁿ sa tán'ā náávtan'ā ye'nē 'ii'yāⁿ s'eeⁿ. 4 Nga'nā sa'nā s'eeⁿ: Maestro, n'daataá 'cūū ní tunée 'nū tán'ā ndúúcu táámá sa'nā. 5 Naachi cánée nguūⁿ ley ye'nē Moisés miiⁿ ní nga'nā chí cuítu' 'nū n'daataá chí 'tíicā. N'díí túú'mi, ¿dε'ε nga'nā n'díí?

6 Chuū nga'nā sa'nā s'eeⁿ chí ne'nē sá n'diichi sa táacā dííⁿ Jesús 'iicu tun'dāá nuuⁿndi sa ye'nē yā. Jesús ní can'díí yā ní dinguūⁿ yā na yā'nā miiⁿ ndúúcu nduutita'á yā. Dííⁿ yā tan'dúúcā chí nguée ch'iindiveén yā ye'nē 'ii'yāⁿ miiⁿ. 7 Taachí nitiinguunéén ntuūⁿ sá'nā 'ii'yāⁿ, tuu'mí nanguaacundíí yā ní nga'nā yā ngii yā: Du'ū ndís'tíí chí nguée nuuⁿndi ye'nē ní, cuta'á ní vmnááⁿ vmnaaⁿ 'áámá túūⁿ ní ca'á ní tán'ā.

8 Can'díí ntuūⁿ yā ní dinguūⁿ ntúūⁿ yā ná yā'nā. 9 'Ii'yāⁿ chí ch'iindiveén yā chuu tuumicadíínuuⁿ yā chí véε nuuⁿndi ye'nē yā. Ní ca'áámá ca'áámá inan'daá yā, 'ii'yāⁿ ndiicūū 'āā ndíí ná ch'iinuū maaⁿ. Nan'dāā nducyáacá yā. Ní 'aa dámaāⁿ Jesús canee yā ndúúcu tán'ā chí canée naavtan'ā.

10 Nacueen Jesús ní n'diichí yā 'āā ntéε du'ū

vεε tí 'āā dámaāⁿ n'daataá miiⁿ. Ní nga'nā yā ngii yā tán'ā: Díí n'daataá, ¿tíí canée 'ii'yāⁿ chí tun'dāá nuuⁿndi yā ye'nē dí? ¿'Áá ndíí 'áámá 'ii'yāⁿ nguεε nga'nā yā nuuⁿndi ye'nē dí?

11 N'daata míⁿ ní nga'nā tá: Señor, mar 'áámá 'ii'yāⁿ. Tuu'mí ní Jesús nga'nā yā ngii yā tán'ā: 'Úú nguée caa'nmaⁿ nuuⁿndi ye'nē dí. Cuna'nā di ní 'āā ntéε dííⁿ nuuⁿndi dí.

Jesús chí dεεve ín'yeēⁿdí

12 Cuayíivi Jesús ní nga'nā ntúūⁿ yā ngii yā 'ii'yāⁿ: 'Úú tan'dúúcā dεεve ye'nē ín'yeēⁿdí 'cūū, 'tíicā 'úú. Du'u chí can'dāā 'úú nguée ca'nā yā na maaⁿ caati cunee yā ndúúcu chí dεεve ye'nē vida.

13 Tuu'mí ní nga'nā sa'nā fariseos ngii sa Jesús: Díí ní ye'nē maaⁿ di nduudu cuaacu chí nga'nā di. Nduudu chí nga'nā di nguée nduudu cuaacu.

14 Nan'guεεcutaⁿ Jesús nga'nā yā ngii yā sa'nā: 'Úú ní nga'nā nduudu cuaacu ye'nē maáⁿ. Nduudu chí nga'nā ní nduudu cuaacu miiⁿ. Deenú tíí ndiicá ní tíí ca'nā. Naati ndís'tíí nguée déénu ní tíí ndiicá ní nguée déénu ní tíí ca'nā. 15 Ndís'tíí ní nga'nā ní nuuⁿndi ye'nē 'ii'yāⁿ dacaā 'ii'yāⁿ. Naati 'úú nguée nga'nā nuuⁿndi ye'nē mar 'áámá 'ii'yāⁿ. 16 Ndúúti chí 'úú nga'nā nuuⁿndi ye'nē 'ii'yāⁿ, nduudu ye'nē ní nduudu cuaacu chí, caati 'úú ní nguεε damaāāⁿ tíí 'úú ní ndúúcu Chiidá chí dichó'o yā 'úú. 17 Caati naachi canée nguūⁿ na ley ye'nē ní naachi nga'nā na 'uuvu 'ii'yāⁿ, chí chí nduudu cuaacu. 18 'Úú chí nga'nā nduudu cuaacu ye'nē māaⁿ. Ní Chiidá chí dichó'o yā 'úú nga'nā yā nduudu cuaacu ye'nē.

19 Tuu'mí nga'nā sá'nā s'eeⁿ ngii sa Jesús: ¿Tíí canée Chiida dí? Nan'guεεcutaⁿ Jesús: Nduuti chí nguée 'āā n'diichi ní 'úú, ndíí nguée ndúú 'āā n'diichi ní Chiidá. Ndúúti chí 'āā n'diichi ní 'úú, 'tíicā ntúūⁿ 'āā n'diichi ní Chiidá.

20 Ndúúdu 'cūū nga'nā Jesús taachi canee yā naachi snúūⁿ cajas ye'nē ofrendas. Tuu'mí ní taachí ngi'cueén yā chεeti yáacū templo mar 'áámá 'ii'yāⁿ inátuuⁿ vi yā Jesús caati 'āā 'cuée cunuūⁿ ca'a hora ye'nē yā.

Naachi 'úú ca'nā ndís'tíí ní nguée cuuvi ndaá ní

21 Jesús nga'a ntúuⁿ yā ngii yā sa'a: 'Úú ní ca'a ní ndís'tiī in'nuúⁿ nī 'úú. Ná nuu'ndi ye'e ní 'cūūvi nī. Naachi 'úú ca'a ndís'tiī ní nguée cuuvi ndaá nī.

22 Tuu'mi sa'a Israel s'een nga'a sa: ¿Áá 'caa'nuⁿ maán yā 'iī'yāⁿ caati nga'a yā: Naachi 'úú ca'a, ndís'tiī nguée cuuvi ndaá nī?

23 Tuu'mi ní Jesús nga'a yā ngii yā sa'a: Ndís'tiī ní ye'e cuaaⁿ ndiyyā ndís'tiī niicu 'úú ní ye'e cuaaⁿ 'nii'nuⁿ 'úú. Ndís'tiī ní ye'e in'yee'ndí 'cūū ndís'tiī naati 'úú ní nguée ye'e in'yee'ndí 'cūū 'úú. 24 Caavā chūū chi nga'a ngii ndís'tiī chi 'cuūvi nī na nuu'ndi ye'e nī. Ndúúti chi nguée cu'téenu nī chi 'úú chi Cristo miiⁿ tuu'mi ní na nuu'ndi ye'e nī ní 'cuūvi nī.

25 Ni nga'a sa ngii sa 'iī'yāⁿ: ¿Díí du'ū dii? Tuu'mi ní Jesús nga'a yā ngii yā sa'a: Tan'dúúca nūuⁿ chí nga'a ndii cuaaⁿ vm-naaⁿ, 'tíicā 'úú. 26 Néené n'deēe dendú'ū chi canée chí caā'n'mán ndúúcu ndis'tiī ní dííⁿ juzgar ndis'tiī. 'Iī'yāⁿ chi dichó'o yā 'úú, 'iī'yāⁿ miiⁿ chí cuaacu yā. Chííⁿ chí n'giindiveeⁿ ye'e yā, chiiⁿ nga'a na in'yee'ndí 'cūū.

27 'Iī'yāⁿ s'een nguée tuumicádíínuuⁿ yā chi 'iī'yāⁿ miiⁿ ní nga'a yā ye'e Chiidá yā. 28 Tuu'mi nga'a Jesús ngii yā sa'a: Taachí nadacuéeⁿ nī Sa'a chi Daiya Dendyuūs, tuu'mi ní cuuvi déenu nī chi 'úú. Nguée du'ū vεε chí dííⁿ chí ye'e maán naati Chiidá chí'cueé yā 'úú. Ní chííⁿ chí nga'a. 29 Ní 'iī'yāⁿ chí dichó'o yā 'úú canée yā nduucu. Chiidá ní nguée chí'neen yā 'úú dámaánⁿ. Naati 'úú ní dííⁿ tanducuén'e chí ne'e yā.

30 Taachí nga'a Jesús chuū néené 'yaaⁿ 'iī'yāⁿ chí'téenu yā ye'e yā.

Nduūdū Cuaacu chí nangua'ái 'iī'yāⁿ

31 Tuu'mi nga'a Jesús ngii yā sa'a Israel sen'e chí i'téenu sa 'yā: Ndúúti chí ndís'tiī cunée nī ndúúcu nduudu ye'e tuu'mi ní cuaacu chí ndis'tiī discípulos ye'e. 32 Ní n'diichí nī nduudu cuaacu. Ní caavā nduudu cuaacú miiⁿ ndís'tiī nanguá'ái nī.

33 Nan'guεεcuta'a sa'a ye'e yā: Nús'uu ní ndaata ye'e Abraham. Níicú mar 'áámá 'iī'yāⁿ nguée dichii'vε 'nū. ¿Táácā chí nga'a di chí ndís'tiī ní canee chí nanguá'ái nī?

34 Jesús ní nan'guεεcuta'a yā ye'e sa: Cuaacu ní'nyúⁿ, cuāácū nii'nyuⁿ nga'a ngii ndís'tiī chí nducyáácá 'iī'yāⁿ chí dííⁿ yā nuu'ndi, 'iī'yāⁿ s'tiī dichii'vε yā ye'e nuu'ndi. 35 'Iī'yāⁿ chí diiⁿ mandado ye'e 'iiví yā nguée 'áámá ineén yā ndúúcu familia ye'e 'iiví yā naati daiya 'iiví miiⁿ ní 'áámá cuneén yā. 36 Ndúúti chí Daiyá yā nadin-guá'ái yā, cuaacu ní'nyúⁿ chí ndís'tiī ní nínguā'ái nī. 37 'Úú deenú chí ndís'tiī chí ndaata ye'e Abraham. Naati dinúúⁿ yiinu nī chí ne'e 'caa'n'núⁿ nī 'úú, caati nduudu ye'e nguée ngii neé ndúúcu ndis'tiī. 38 Chiiⁿ chí n'diichí ndúúcu Chiidá, chiiⁿ chí 'úú nga'a. Ndís'tiī ní dííⁿ nī chí n'diichí nī chiidá nī.

Ndís'tiī ye'e yáá'n'guiinūuⁿ chí chiidá nī

39 'Iī'yāⁿ s'een nan'guεεcuta'a yā ye'e yā ní nga'a yā: Chiidá 'nū Abraham. Nga'a Jesús ngii yā sa'a: Nduuti chí daiya Abraham ndís'tiī tuu'mi ní ntii'nyuⁿ ye'e sa idííⁿ nī.

40 Naati maaⁿ ní idinúuⁿ yiinu nī chí 'caa'nuⁿ nī 'úú, caati 'úú sa'a chí nga'a nduudu cuaacu chí ch'iindiveeⁿ ye'e Dendyuūs. Abraham nguée diiⁿ sa chuū. 41 Ndís'tiī ní dííⁿ nī ntii'nyuⁿ ye'e chiidá nī. Tuu'mi ní nga'a sa ngii sa Jesús: Nús'uu nguée ch'iindiyáaⁿ 'nū ye'e daiya sa sa'a cyúúⁿ. Canée 'áámá chiidá 'nū chí Dendyuūs miiⁿ.

42 Tuu'mi ní nga'a Jesús ngii yā sa'a s'een: Ndúúti chí chiidá nī chí Dendyuūs miiⁿ cuaacu ní'nyúⁿ chí diné'e nī 'úú, caati 'úú ní ye'e Dendyuūs chíicá ní ndaá. Ní nguée ndaá ye'e maán ti Ndyuūs maán yā dichó'o yā 'úú. 43 ¿Dεε cuuvi chí nguεε n'gúuⁿ nī nduudu ye'e? Ti nguεε n'giindiveeⁿ nī nduudu ye'e. 44 Ndís'tiī ní yáá'n'guiinūuⁿ chiidá nī. Ndís'tiī ní ne'e nī dííⁿ nī tanducuén'e chí ne'e chiida nī. Yáá'n'guiinūuⁿ chí n'giī'nūⁿ 'āā canée nūuⁿ yā ndíí naachi nga'a. Nguée 'áámá canée yā na nduudu cuaacu ti nguée nduudu cuaacu nduucu yā. Taachí yáá'n'guiinūuⁿ nga'a sa nduudu yaadi ye'e maaⁿ sa nga'a sa ti sa'a ye'e nduudu yaadi ní chiida nduudu yaadi sán'a. 45 Naati 'úú ní nga'a nduudu cuaacu ní nguée i'téenu nī ye'e. 46 ¿Du'ú ye'e ndís'tiī nga'a chí

idiín nuuⁿndi? Ní nduutí chi 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu, ¿de'ē chi nguée i'téenu nī 'úú? ⁴⁷ Du'u chí yeⁿ'ē Dendyuūs miiⁿ nduudu yeⁿ'ē Dendyuūs n'giindiveén yā. Chiíⁿ chí ndís'tiī ní nguée n'giindiveén nī ti nguée yeⁿ'ē Dendyuūs ndís'tiī.

Jesús canée yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chi in'yeēⁿdí

⁴⁸ Tuu'mi ní nan'guεcútaⁿ'ā saⁿ'a Israel s'eeⁿ ní ngaⁿ'a sa ngii sa Jesús: ¿'Áá nguée cuaacu ngaⁿ'ā nús'uū chi samaritano dii, ní cánée dí ndúú^c yááⁿ'n'guiinūⁿ?

⁴⁹ Nan'guεcútaⁿ'ā Jesús: 'Úú nguée cánée ndúú^c yááⁿ'n'guiinūⁿ. 'Úú diíⁿ honrar Chiidá. Ndís'tiī nguée i'téenu nī 'úú. ⁵⁰ 'Úú ní nguée in'nuúⁿ honra yeⁿ'ē māaⁿ. Véé 'iiⁿ'yāⁿ chi in'nuúⁿ yā honra yeⁿ'ē ní diíⁿ yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ. ⁵¹ Cuaacu níⁿ'nyúⁿ, cuāācū niíⁿ'nyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Du'u chí n'giindiveēⁿ nduudu yeⁿ'ē nguée n'diichí yā vaadī n'gii taanduvéeⁿ nguuvī.

⁵² Tuu'mi ní saⁿ'a Israel s'eeⁿ ngaⁿ'ā sa ngii sa Jesús: Maaⁿ ní tuumicadíiⁿnuuⁿ 'nū yeⁿ'ē di. Canee di ndúú^c yááⁿ'n'guiinūⁿ. Abraham miiⁿ ní ch'iī ndúú^c profetas 'iicu dií ní ngaⁿ'ā di: Du'u chí n'giindiveēⁿ nduudu yeⁿ'ē nguée n'diichíneēⁿ yā vaadī n'gii taanduvéeⁿ nguuvī. ⁵³ ¿'Áá vmnaaⁿ ntuūⁿ ca dii yeⁿ'ē chiida yú Abraham chi ch'iī yā ní yeⁿ'e profetas chí ch'iī yā? ¿Du'u nadacádiinuuⁿ di chi máāⁿ di?

⁵⁴ Nan'guεcútaⁿ'ā Jesús: Ndúúti chi 'úú diíⁿ honrar māaⁿ tuu'mi ní honra yeⁿ'ē ní nguée de'ē véε. Chiidá miiⁿ chí idiíⁿ yā honrar 'úú. Ní yeⁿ'e chiidá chí ngaⁿ'ā ndís'tiī chí Dendyuūs yeⁿ'ē nī. ⁵⁵ Ní nguée 'āā n'diichí nī 'iiⁿ'yāⁿ naati 'úú 'āā n'n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ. Ndúúti chí ngaⁿ'á chí nguée n'n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúú^c chí yaadi ndís'tiī, 'tíicā ntúúⁿ 'úú. Caati 'āā n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ ní n'giindiveēⁿ nduudu yeⁿ'ē yā. ⁵⁶ Chiidá nī Abraham yéénú taavi sa chí 'āā n'diichí sa nguuvī yeⁿ'ē. Ní 'āā n'diichí sa. Ní yéénú taavi sa.

⁵⁷ Tuu'mi ní ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ: ¿'Áá 'āā cuéeⁿ cuuvi 'uuvī ngeεcu ndiichi nduūyū ní 'āā n'diichí di Abraham?

⁵⁸ Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'a: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ, cuāācū niíⁿ'nyuⁿ ngaⁿ'á ngii

ndís'tiī chí 'úú vmnááⁿ vmnaaⁿ chí Abraham.

⁵⁹ Tuu'mi ní saⁿ'ā s'eeⁿ sta'á sa tuūⁿ chí ca'a sa Jesús, naati Jesús ní canúúⁿ n'de'ei yā ní nan'dáa yā cheεti yáacū templo ní cho'ó yā náavtaⁿ'á yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cunaⁿ'á yā.

9

Jesús ca'á yā vista yeⁿ'e 'áámá sán'a chí n'gueenááⁿ ndii taachi chí ch'iindiyāⁿ sa

¹ Níicú taachi cho'ōo Jesús ní n'diichí yā 'áámá saⁿ'ā chí n'gueē nduutináaⁿ sa ndíi taachí ch'iindiyáaⁿ sa. ² Níicú discípulos yeⁿ'ē yā ntinguuneeⁿ yā Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ: N'dii Maestro, ¿du'u dínuūⁿndí? ¿'Áá chiida sa ndúú^c cheεcu sa véε nuuⁿndi yeⁿ'ē yā? ¿'Áá maaⁿ sa 'tíicā sa chí n'gueē nduutináaⁿ sa taachí ch'iindiyáaⁿ sa?

³ Nan'guεcútaⁿ'ā Jesús ní nguée ndúú sán'a cūū ní nguée chiida sa ndúú^c cheεcu sa véε nuuⁿndi yeⁿ'ē yā chí n'gueē nduutináaⁿ sa. 'Tíicā saⁿ'ā ní 'cuuⁿ'míⁿ chí diiⁿ Dendyuūs miiⁿ nduucú yā. ⁴ Cánée chí diíⁿ n'tiíⁿ'nyuⁿ chí idiíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí dicho'ó yā 'úú neⁿ'e chí véé nguuvī. Ndaá chí cuuvi 'da'a taachi mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ní nguée diíⁿ yā n'tiíⁿ'nyuⁿ. ⁵ Nuuma neⁿ'e chí cuneé in'yeēⁿdí 'úú chí cuneé tan'dúú^c deεve yeⁿ'ē in'yeēⁿdí 'úú.

⁶ Taachí níngaⁿ'a yā chuū chiidaiⁿ yā na yán'āa níicú in'dái yā incheεtí ndúú^c nuuⁿniⁿ daíⁿ yā. Níicú s'néeⁿ yā ncheεtí nduutináaⁿ saⁿ'ā n'gueenááⁿ. ⁷ Ní ngaⁿ'a yā: Cúnaⁿ'ā dí. Nááⁿnú dí nduutináaⁿ di na cheendi yíve yeⁿ'ē Siloé. (Nduudu miiⁿ neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Dichó'o Yā.) Tuu'mi ní cunaⁿ'ā sa ní naāⁿnu sa ní n'guεcundí sa 'āā inaaⁿ sa. ⁸ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ na níⁿ'núⁿ va'ai yeⁿ'ē sa ndúú^c 'iiⁿ'yāⁿ chí 'āā ndíi vmnaaⁿ n'diichí yā saⁿ'ā chí n'gueenáaⁿ ní ngaⁿ'a yā: ¿'Áá nguée sán'a 'cūū n'giindí ngiica limosna?

⁹ N'duuví yā ngaⁿ'a yā: Sán'a 'cūū. Ta n'duuví yā ní ngaⁿ'a yā: Tan'dúú^c saⁿ'ā miiⁿ, 'tíicā saⁿ'ā. Saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'a sa: 'Úú.

¹⁰ Ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: ¿Taaca nínguuaⁿ nduutináaⁿ di?

11 N'guεεcútaⁿā sa ní ngaⁿā sa: Saⁿā chi nguuví Jesús miiⁿ din'dái sa ncheεtí ní chi'neeⁿ sa nduutinaáⁿ. Ní ngaⁿā sa ngii sa 'úú: Cueⁿe di cheendi yiivε nuūⁿnīⁿ yeⁿē Siloé. Naaⁿnu di nduutinaáⁿ di. Níícú cheⁿé, ní naāⁿnu nduutinaáⁿ, ní 'āā inaaⁿ.

12 Tuu'mi ní ngaⁿa yā ngii yā saⁿā: ¿Tii canée saⁿā miiⁿ? Tuu'mí ngaⁿā sa: Nguée deenú.

Fariseos itiinguunéeⁿ yā saⁿā ngueenaⁿ chi 'āā nduuva yeⁿē sa

13 Tuu'mi ní candée yā saⁿā chi ngueenaáⁿ ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ nanááⁿ saⁿā fariseos. 14 Ní sábadó miiⁿ nguuví chí ntaavi'túúnuuⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel chí Jesús idin'dái yā ncheεtí miiⁿ. Ní nin'guáaⁿ yā nduutinaaⁿ sa. 15 Tuu'mi ní ntiinguuneeⁿ ntúuⁿ yā fariseos: ¿Táácā 'āā inaaⁿ di? Tuu'mi ní ngaⁿā sa: S'néeⁿ yā ncheεtí na nduutinaáⁿ, níícú naāⁿnu. Maaⁿ ní inaaⁿ.

16 Tuu'mi ní 'áámá saⁿā fariseo ngaⁿa sa: Sáⁿa 'cūū ní nguée yeⁿé Dendyuūs saⁿā caati nguée diiⁿ sa nguuví sábadó tan'dúúca chí ngaⁿa ley yeⁿe yú. Ta n'duuví sa ngaⁿa sa: ¿Táácā saⁿā chí véé nuuⁿndi yeⁿē sa diiⁿ sa señales chí 'tuucā? 'Uuvi nuūⁿ díiⁿ sa vaanicadínuūⁿ yeⁿē sa. 17 Nguεεcundíí ntúuⁿ sa ní ngaⁿa sa ngii sa saⁿā chí ngueenaáⁿ sa: Díí, ¿de'é ngaⁿa di yeⁿē saⁿa chí nan'guaaⁿ nduutinaáⁿ di? Saⁿā miiⁿ ngaⁿā sa: 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ profeta.

18 Saⁿa Israel s'eeⁿ nguée i'téenu sa yeⁿe saⁿā chí chingueēnáaⁿ sa ní inaaⁿ sa ndíí 'cai yā chiida sa ndúúcu cheεcu sa yeⁿē sáⁿā chí 'āā inaaⁿ sa. 19 Ní ntiinguunéeⁿ saⁿā s'eeⁿ 'iiⁿyāⁿ, ní ngaⁿā sa: ¿'Áá sáⁿa 'cūū daiyá nī, saⁿā chí ngaⁿā ndís'tiī chí ch'iindiyáaⁿ sa 'āā ngueenaáⁿ sa? ¿Tááca chí maaⁿ inaaⁿ sa?

20 Nan'guεεcutáⁿa yā chiida sa ndúúcu cheεcu sa ní ngaⁿa yā 'iiⁿyāⁿ: Déenu 'nū daiya 'nū saⁿā 'cūū 'āā ngueeeⁿ nduutinaáⁿ sa taachi ch'iindiyáaⁿ sa. 21 Maaⁿ ní inaaⁿ sa. Nguée déenu 'nū táácā inaaⁿ sa. Du'ú yā chí nin'guaaⁿ yā nduutinaáⁿ sa nús'uu nguée déenu 'nū. Saⁿā tii 'āā 'naaⁿ sa, ntiingúúneeⁿ nī saⁿā. Saⁿā tii caaⁿmaⁿ sa yeⁿē maaⁿ sa.

22 Chuū chí nan'guεεcutáⁿa sa chiida sa ndúúcu cheεcu sa, caati 'va'á yā 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. Caati 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ 'āā

indee sa chí du'ū chí caaⁿmaⁿ chí Mesías chí Cristo miiⁿ chuū ní tun'daa yā cheεti yaācū. 23 Chii chí 'tíicā caⁿā chiida sa ndúúcu cheεcu sa: Sáⁿā 'caa 'āā 'nāaⁿ sa. Ntíingúúneeⁿ nī saⁿā.

24 'Tíicā ní 'caī ntúuⁿ yā saⁿā chí ngueenaáⁿ níícú ngaⁿa yā ngii yā saⁿā: Dii, ní ca'a di honra Dendyuūs. Nús'uu deenu 'nū chí sáⁿa 'cūū véé nuuⁿndi yeⁿē sa.

25 Tuu'mi ní nan'guεεcutáⁿa sa ní caⁿā sa: Ndúúti chí nuuⁿndi yā o nguée nuuⁿndi yā nguée deenú. 'Áámá chí deenú chí ngueeeⁿ nduutinaáⁿ ní maaⁿ ní inaaⁿ.

26 Ní ngaⁿā ntúuⁿ yā ngii yā saⁿā: ¿Dé'ē diiⁿ yā ndúúcu dii? ¿Táácā 'āā inaaⁿ di?

27 Nan'guεεcutáⁿa sa yeⁿé yā: 'Áā ngaⁿā ngii ndís'tiī ní nguée ch'iindiveeⁿ nī. ¿De'ē cúúví chí neⁿē ntúuⁿ nī 'caandiveeⁿ nī? ¿'Áá neⁿé nī ntúuⁿ ndís'tiī chí cuuvi discípulos yeⁿé yā ndís'tiī?

28 Ní 'caa'vá yā ndúúcu sa ní caⁿa yā: Díí, chí discípulo yeⁿé yā dii, naati nús'uu discípulos yeⁿé Moisés nús'uu. 29 Nús'uu ní déenu 'nū chí Dendyuūs ní yaa'vi yā Moisés naati nguée déenu 'nū tií ndiica sáⁿa 'cūū.

30 Nan'guεεcutáⁿa saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: Chuū ní cuaacu ní cosa chí 'āā ngeⁿe yiinu yú caati ndís'tiī nguée déenu nī tií ndiicá yā ní nn'guaaⁿ yā nduutinaáⁿ.

31 Ní deenu yú chí Dendyuūs ní nguée n'giindiveeⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ nuuⁿndi. Du'ú 'iiⁿyāⁿ chí neⁿē Dendyuūs níícú idiíⁿ yā chíiⁿ chí neⁿē Dendyuūs, tuu'mi ní Dendyuūs miiⁿ nn'giindiveeⁿ yā yeⁿē 'iiⁿyāⁿ 'cūū. 32 Ní taachi chí nga'a iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, nguée ch'iindiveeⁿ yú chí mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nn'guaaⁿ yā nduutinaáⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ngueenaáⁿ ndíí ch'iindiyáaⁿ yā. 33 Ndúúti chí 'iiⁿyāⁿ 'cūū chí nguée yeⁿé Dendyuūs 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní nguée du'ū véε cuuvi díiⁿ yā.

34 Nan'guεεcutáⁿa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā chíi yā saⁿā: Dii ní na nuuⁿndi ch'iindiyáaⁿ di. ¿'Áá dii ngi'cuéeⁿ dí nús'uu? Ní tun'daa yā saⁿa cheεti yaācū.

Ngueenaáⁿ yeⁿē cosa chí yeⁿē Espíritu

³⁵ Jesús ch'iindiveén yā chi 'āā tun'dāa yā sa'n'ā chiva'āi yaacu templo. Taachi nin-daaca yā sa'n'ā ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: ¿'Áá i'téenu dí Daiya Dendyuūs mii'n?

³⁶ Tuu'mi ní nan'guεεcutá'n'a sa ní ca'n'a sa: Señor, ¿du'ū mí'n, ní 'tíicā cu'teenú?

³⁷ Ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā: In'diichi dí 'i'n'yā'n ní 'i'n'yā'n mii'n ní 'i'n'yā'n chi indeé yā ndúúcu di.

³⁸ Tuu'mi ní nga'n'ā sa ngii sa Jesús: Señor, cu'teenú n'diī. Ní dii'n sa adorar yā.

³⁹ Ní nga'n'ā Jesús: 'Úú nindaá in'yeendí 'cūū chí caa'n'má'n nuu'ndi ye'n'é 'i'n'yā'n caati 'i'n'yā'n chí nguée inaán yā ní naán yā. Ní 'i'n'yā'n chí cuuvi inaán yā cuuvi ngueenáa'n yā.

⁴⁰ N'duuví 'i'n'yā'n fariseos chi canée yā ndúúcu yā ch'iindiveén yā chuū ní ca'n'ā yā Jesús: ¿'Áá ngueēe ntúu'n nduutináa'n 'nū tuu'mi?

⁴¹ Tuu'mi ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā s'ee'n: Ndúúti ngueenáa'n nī nguée nuu'ndi ye'n'e nī. Naati maa'n ní nga'n'a nī: Inaa'n 'nū. Chii'n chi nuu'ndi ye'n'é nī 'áamá cunée nūu'n.

10

Cuenta ye'n'é 'i'n'yā'n chi véé 'iiti ye'n'e yā

¹ Cuaacu ní'nyú'n cuāācū nii'nyu'n nga'n'a ngii ndís'tiī: Du'u chi nguée indaā cuaa'n cheendi chéē'n ye'n'é 'iiti cuūchī naati ngé'é yā na chéē'n táamá lado, tuu'mi ní 'i'n'yā'n 'cūū duucú yā ní diduucú yā. ² Du'ú 'i'n'yā'n chí indāa yā cuaa'n cheendi chéē'n mii'n, 'i'n'yā'n mii'n ineenaán yā 'iiti. ³ 'I'n'yā'n ineenaán yā cheendi chéē'n ní inin'guaán yā cheendi chéē'n caavā 'i'n'yā'n mii'n ní 'iiti cuūchī n'giindiveén tī nduudu ye'n'é yā. Ní n'gaí yā duuchi 'iiti cuūchī ye'n'é yā. Ní n'daá tī sa'n'ā. ⁴ Taachi intuun'dāa yā tanducuén'e 'iiti ye'n'é yā cuaa'n dáámí cheē'n candée tī vmnaa'n ye'n'é tī. Níicú 'iiti cuūchī cue'n'é tī cuayiivi 'iiví tī. Caati 'caandiveén tī nduudu ye'n'é yā. ⁵ Nguée can'dāa tī 'i'n'yā'n chí nguée 'iiví tī níicú ngéenu tī ye'n'é yā caati nguée 'caandiveén tī nduudu ye'n'é yā chí nguée 'iiví tī 'i'n'yā'n.

⁶ Chuū cuenta chi ca'n'a Jesús 'i'n'yā'n ní 'i'n'yā'n mii'n nguée tuumicadínuu'n yā d'e'ē chí ca'n'ā Jesús mii'n.

Jesús chi n'dai ca pastor yā

⁷ Nguεεcúndíi ntuū'n Jesús ní nga'n'a yā: Cuaacu ní'nyú'n, cuāācū nii'nyu'n nga'n'a ngii ndís'tiī: 'Úú tan'dúúcā cheendi cheē'n naachi cho'ō 'iiti cuūchī. ⁸ Tanducuén'e 'i'n'yā'n chí ndaá yā vmnaa'n ye'n'é 'úú, 'i'n'yā'n s'ee'n ní duucu yā ní diduucú ntúu'n yā. Caati nguée ch'iindiveén yā 'iiti cuūchī mii'n ye'n'é yā. ⁹ 'Úú tan'dúúcā cheendi cheē'n 'úú. Du'ú 'i'n'yā'n chí indaā caavā ye'n'é, ningua'n'ai yā. Ní can'dāa yā. Ní nndaa ntuū'n yā. Ní ndaacá yā chí che'é yā.

¹⁰ Duucú mí'n taachi ndaa sa mii'n, iduucu sa. Ní n'gii'nu'n sa ní nadi'tuuví sa. 'Úú nindāa chí ca'á vida níicú ca'á vida chí yeenú taavi yā. ¹¹ 'Úú 'iiví 'iiti cuūchī chí n'dai taaví. 'Iiví 'iiti cuūchī chí n'dai taaví yā, nga'á yā vida ye'n'e maán yā caavā 'iiti. ¹² 'I'n'yā'n chí canee naán 'iiti cuūchī chí nguée ye'n'é yā 'iiti ní nguée 'iiví tī 'i'n'yā'n. Taachí ináa'n yā yáá'yāa'n ngaātāa chí cuchíi tī ní cu'née'n yā 'iiti cuūchī ní nge'n'e yā ngéenu yā. Ní yáá'yāa'n ngaātāa cúchíi tī mii'n ní cuta'á tī 'iiti cuūchī ní 'iiti cuūchī mii'n idii'yāa tī ngii ní ngéenu tī. ¹³ 'I'n'yā'n chí nguée ye'n'e yā 'iiti ngéenu yā caati nguée ye'n'é yā 'iiti. Ní nguée idiín yā cuidado 'iiti cuūchī.

¹⁴ 'Úú 'iiví n'dai taavi 'iiti cuūchī. Ní canúnaán 'iiti cuūchī ye'n'é. Ní 'iiti cuūchī ye'n'é ní canúnaán tī 'úú. ¹⁵ Tan'dúúcā chí Chiidá in'diichí yā 'úú, 'tíicā 'úú in'diichí Chiidá. Ní nga'á vida ye'n'é cucaava 'iiti cuūchī. ¹⁶ Véé ntúu'n ta n'duuví 'iiti cuūchī ye'n'é chí nguée ye'n'é cheēndí chéē'n 'cūū 'iiti. 'Iiti mii'n ntúu'n ní cánée chí candée 'iiti. Ní 'caandiveén tī chí caa'n'má'n níicú 'áamá cheē'n nduuví tī ní 'áamá nūu'n 'iiví 'iiti.

¹⁷ Caavā chii'n chí ne'n'e Chiidá 'úú caati 'úú ca'á vida ye'n'e maán chí ní nanguεεcundíi ntuū'n cuta'á. ¹⁸ Mar 'áamá 'i'n'yā'n nguée cuuvi 'caan'nú'n yā 'úú naati 'úú ca'á vida ye'n'e maán. Cuuví diín cu'neén vida ye'n'é ní cuuví diín cuta'á. Chuū mandamiento chí diín chí nga'n'ā Chiidá.

¹⁹ Ch'íindi ntúu'n vaadī 'caa'va nguaa'n ná'n'ā 'i'n'yā'n Israel s'ee'n cáavā nduudú 'cūū.

²⁰ Néené 'yaa'n 'i'n'yā'n Israel ca'n'a yā chuū: Canée yā ndúúcu yáá'n'guiinūu'n ní nguεε nndéé yā vaanicadiinúu'n ye'n'é yā. ¿D'e'ē cúuví chí n'giindiveén nī ye'n'e yā?

21 Tá n'duuví yā ní nga'n'a yā: Ndúúdú 'cāā ní nguée ye'n'e 'i'n'yā'n chi canée ndúúcú yáá'n'guiinūu'n. ¿'Áá cúúví nán'guaa'n yáá'n'guiinūu'n nduutinaá'n 'i'n'yā'n chi ngeenaā'n?

Ti'n'yā'n Israel s'ee'n nguée 'cuú'n yā Jesús

22 Ch'iindí 'vícú ye'n'e dedicación na yáā'n Jerusalén tiempo chi 'iichεε. 23 Níicú Jesús cachiicá yā chεeti yaācú templo na corredor chi nguuví Salomón. 24 'Ticu sa'n'a Israel s'ee'n ní chen'e sa nduuvidaama sa nanáa'n yā ní ca'n'a sa chi sa Jesús: ¿Tíi cua'n'ā casta'n'ā di chíδεενε ye'n'e 'nū? Ndúúti chi dii chi Cristo mii'n, caa'n'ma'n cuaacú dí cuuvi dí nús'uū.

25 Nan'guεεcúta'n'a Jesús ye'n'e sa: 'Áā ngii ndís'tiī ní nguée i'teenu nī. Ntii'nyu'n chi dii'n ndúúcú chi dúúchī Chiidá, chuū nga'n'ā nduudu cuaacu ye'n'é. 26 Ndís'tiī nguée i'téenu nī caati nguée 'iiti cuūchī ye'n'é ndís'tiī, tan'duucā 'āā nga'n'á. 27 'Iiti cuūchī ye'n'é n'giindivee'n tī nduūdū ye'n'é ní 'úú in'diichí ntúu'n 'iiti. Ní 'iiti mii'n can'daa tī 'úú. 28 'Úú ní nga'á vida cuen'e daā'ma'n ye'n'é tī ní nguée 'cūúvi tī. Ní mar 'áámá 'i'n'yā'n cuuví cuta'á yā 'iiti s'ee'n taachí 'āā canée ta'á. 29 Chiidá chi téé yā 'i'n'yā'n s'ee'n 'úú vmnaá'n yā ye'n'e nducyáácá 'i'n'yā'n. Mar 'áámá 'i'n'yā'n cuuví cuta'á yā taachí 'āā canée ta'ā Chiidá. 30 'Úú ndúúcú Chiidá 'áámá nūú'n nū.

31 Tuu'mi ní sta'ā ntúu'n sa'n'a Israel s'ee'n túū chi ne'n'e ca'a sa Jesús. 32 Nan'guεεcúta'n'a Jesús 'i'n'yā'n: Néené n'deēe n'daacā ntii'nyu'n chí n'gi'n'i ye'n'e Chiidá. ¿Chée ntii'nyu'n chi nguée innée yiinú ndís'tiī chi ngiituú nī 'úú?

33 Nan'guεεcúta'n'ā sa'n'a Israel s'ee'n ní nga'n'ā sa ngii sá Jesús: Nguée caavā ntii'nyu'n n'daacā chí ngiituú 'nū dii naati cáavā chi nga'n'ā di chí nguée n'daacā, ní caati dii chí sa'n'ā i'n'yee'ndí 'cūú ní dii'n di chi Dendyuūs dii.

34 Nan'guεεcúta'n'a Jesús ye'n'e sa: ¿'Áá nguée cánée nguū'n na ley 'tíicā: 'Úú ninga'n'á chi ndyuūs s'ee'n ndís'tiī? 35 Ndúúti chí nga'n'á yā chí 'i'n'yā'n mii'n ní ndyuūs s'ee'n, 'i'n'yā'n chí sta'á yā nduudu ye'n'e Dendyuūs níicú naachi cánée nguū'n cánée chí cuuvi cuaacu. 36 Chiidá indεενε nuún yā 'úú ní

dicho'ó yā 'úú i'n'yee'ndí 'cūú. ¿'Áá ndís'tiī ní nga'n'ā nī chí nguée n'daacā ye'n'é chí 'úú nduuvidaamá ndúúcú Dendyuūs caati ca'n'á chí 'úú Daiya Dendyuūs 'úú? 37 Nduuti chí nguée dii'n ntii'nyu'n ye'n'e Chiidá, nguée cu'téenu di 'úú. 38 Naati ndúútī chí dii'n ntii'nyu'n mii'n 'áará chí nguée i'téenu di 'úú, cu'téenu di na ntii'nyu'n chí dii'n. 'Ticu cuuvi deenu di ní cu'téenu di chí Chiidá canee nduucú níicú 'úú ní canée ndúúcú Chiidá.

39 Ní ne'n'e ntuu'n sa cuta'a sa Jesús, naati Jesús mii'n ní nan'dáa yā na ta'a sa s'uu'n.

40 Níicú nguεεcúndii yā taama lado ye'n'e yíicú Jordán na yá'āa mii'n naachi vmnáa'n vmnaa'n nachεεdinúu'n nī Juan. Níicú canée yā mii'n. 41 Níicú néené 'yaa'n 'i'n'yā'n ndaá yā nanáa'n yā, ní nga'n'á yā: Nduudu cuaacu tii Juan mii'n ní 'áámá señal nguée dii'n sa naati tanducué'n'e chí ca'n'ā Juan ye'n'é yā, chuū nduudu cuaacu.

42 Níicú néené 'yaa'n 'i'n'yā'n mii'n ní chí'téenu yā Jesús na yá'āa mii'n.

11

Lázaro ch'ti yā

1 Vée 'áámá sá'n'ā ngiitā sa chí nguuví sa Lázaro na yáā'n Betania. Yáā'n mii'n vaacú tá María nduucú ví'i tá Marta. 2 Niicu tá María ní ví'i ta Lázaro. N'daataa mii'n ch'eendái tá aceite Jesús ní nātí'i tá ca'a yā ndúúcú yuūdū tii'n tá. 3 Ví'i sa mii'n ní dichó'o ta 'áámá 'i'n'yā'n chí yaa'ví yā ye'n'e Jesús mii'n chí ca'n'a yā: Señor, n'diichí nī. Sa'n'ā chí né'n'e nī ní ngiitā sa.

4 Taachi ch'iindivee'n Jesús chuū, ní ca'n'a yā: Ca'āi mii'n ní nguée ca'āi chí 'cuūvi sa, naati ca'āi chí dii'n honrar Dendyuūs, níicú cuuví yā honrar Daiyá Dendyuūs caava ca'ai 'cūú.

5 Niicu Jesús ní ya'āi 'iinu yā Marta ndúúcú ví'i tá María ndúúcú ví'i tá Lázaro.

6 Taachí Jesús ch'iindivee'n yā chí ngiitā sa'n'ā mii'n canée yā tá 'uuví nguuví lugar naachi canée yā. 7 Cho'o 'uuví nguuví nga'n'a Jesús ngii yā discípulos ye'n'é yā: Cu'n'u ntúu'n yú na yá'āa Judea.

8 Ní discípulos ní nga'n'á yā ngii yā 'i'n'yā'n: N'dii Maestro, ngiituū 'i'n'yā'n Israel s'ee'n n'diī. ¿'Áá ne'n'e ntúu'n nī ca'n'ā ní mii'n?

9 Nan'guεεcúta'n'ā Jesús: ¿'Áá nguée ndεε nguuví ndiichúúví hora? 'Ii'n'yā'n chí chiicá

yā nguuví nguée indēē ca'a yā tii inaa' yā chí dēēve ye'né i'n'yee'ndí 'cūū. ¹⁰ 'Ii'n'yā'n chí ngiica na maāin indēē ca'á yā, ti nguée chí dēēve ndúúcu yā.

¹¹ Ca'n'a yā chuū, ní ca'n'a yā chii yā 'ii'n'yā'n s'ee'n: Lázaro amigo ye'n'e yú cyaadu sa. Ca'n'á nanduūchí sa'n'ā chí cyaadu sa.

¹² Tuu'mí ca'n'á discípulos ye'n'é yā: Señor, ndúúti chí cyaadu sa ní 'āā ninguā'n'āi sa.

¹³ Chuū nga'n'ā Jesús mii'n ye'n'e vaadi n'dii ye'n'e Lázaro níicú 'ii'n'yā'n s'ee'n ní cadíinuū yā chí nga'n'a yā chí cyaadu n'dai Lázaro.

¹⁴ Tuu'mí ní Jesús ca'n'a cuaacú yā: Lázaro mii'n ch'iī sa. ¹⁵ 'Úú ní yeenú cáávā ndís'tiī chí nguée caneé mii'n ní 'íicú cu'téénú nī. Naati ca'n'ā yú n'diichi yú sa'n'ā.

¹⁶ Tuu'mí ní ca'n'ā Tomás, sa'n'ā chí duuchi Dídimo chí Gemelo ní nga'n'a sa ngii sa sa'n'ā s'ee'n chí discípulos ndúúcu sa: Cú'u ntúú'n s'uú'n ní 'cuūvi yú ndúúcu yā.

Jesús chí nanduuchi niicu teé yā vida ye'n'é yā

¹⁷ Taachi ndaā Jesús mii'n ní 'āā cuū'n nguuví n'dii Lázaro canúú'n sa na chēti yáinyā'n. ¹⁸ Ní yāā Betania 'āā nii'nuú'n ná yāā Jerusalén tan'dúúcā 'iinu kilómetro.

¹⁹ Neené 'yaa'n 'ii'n'yā'n ndaá yā na vaacu Marta ndúúcu María chí nica'á yā 'vi-ichētínūu'n n'daata s'ee'n ye'n'e vi'i yā Lázaro.

²⁰ Tuu'mí ní Marta mii'n taachí ch'iindivee'n yā chí ndaā Jesús mii'n can'dáa yā chuva'ai ní nandaaca yā 'ii'n'yā'n. Naati María mii'n canúu'n yā chēti va'ai. ²¹ Ní Marta mii'n ní nga'n'a yā ngii yā Jesús: Señor, ndúúti chí caneé nī ndúúcu 'nū nguée ch'iī vi'í. ²² Naati maa'n deenú chí tanducuén'e chí caaca di Dendyuūs mii'n ní téé yā dii.

²³ Tuu'mí nga'n'a Jesús ngii yā Marta: Nnduuchi ntuū'n vi'i di.

²⁴ Marta nga'n'a ta ngii ta Jesús: 'Úú ní deenú chí nduuchi ntúū'n sa ní nacuee'n sa nguuví chí 'cuiinu i'n'yee'ndí.

²⁵ Ní nga'n'a Jesús ngii yā tán'ā: 'Úú chí nanduuchi niicu 'úú teé vida ye'n'é yā. Du'ū chí i'téénū 'úú 'aara n'dí yā, 'tíicā nduuchi yā. ²⁶ Ní nducyáácá 'ii'n'yā'n chí vée vida ye'n'e yā chí i'téénū yā 'úú, nguée 'cuūvi yā cue'n'e daā'ma'n. ¿'Áá i'teenū di chuū?

²⁷ Tuu'mí ní Marta nga'n'a yā: I'teenú Señor. 'Úú i'teenú dii chí Cristo Daiya Dendyuūs chí ndaá nī i'n'yee'ndí 'cūū.

Cuēcu Jesús taachi snée yā na yáinyā'n ye'n'e Lázaro

²⁸ Taachi Marta ch'iinu ca'n'a ta chuū cue'n'e tá ní yaa'vi n'dé'ei ta vi'i María ní nga'n'a ta: Dii María, Maestro caneé yā ní n'gai yā dii.

²⁹ Taachi María ch'iindivee'n ta chuū ní ncuee'n ta ngéeniicu tá ní ndaa ta nanáá'n Jesús. ³⁰ Jesús mii'n 'āā cuée nindáa yā yaa'n mii'n. Naati caneé yā mii'n naachi nandaaca María 'ii'n'yā'n. ³¹ Tuu'mí ní 'ii'n'yā'n Israel s'ee'n chí snée yā na vaacu tá ndúúcu tá ní inca'á yā 'viichētínūu María. Taachi n'diichi yā chí María mii'n ní nnicuee'n tá ngéeniicu tá, tuu'mí ní can'dáa yā cuaa'n chuva'āi. 'Ii'n'yā'n s'ee'n cue'n'é yā ndaá yā ní nga'n'a yā: Tá'n'ā 'cāā ní ca'n'a tá na yáinyā'n. Ca'n'a tá cuēcu ta.

³² María mii'n taachi ndaa ta nanáá'n Jesús ní n'diichi ta 'ii'n'yā'n ní chiin'tiia tá ná ca'ā Jesús. Ní nga'n'a ta ngii ta Jesús: Señor, ndúúti chí caneé nī 'muu'n, ní nguée ch'iī vi'í.

³³ Tuu'mí ní taachi n'diichi Jesús mii'n chí ngēcu María ndúúcu 'ii'n'yā'n Israel s'ee'n chí ndaá yā ndúúcu María ngēcu ntuū'n yā ní neené ya'n'āi 'iinu Jesús ndii Espíritu ye'n'é yā. ³⁴ Ní nga'n'a yā: ¿Tíi s'neen yā sa'n'ā? Ní nga'n'a yā ngii yā 'ii'n'yā'n: Señor, cuchí nī ní n'diichi nī.

³⁵ Ní chēcu Jesús. ³⁶ Tuu'mí ní 'ii'n'yā'n Israel s'ee'n ní ca'n'a yā: Cún'díichí nī tan'dúúcā chí diné'n'e yā sa'n'ā.

³⁷ Ní n'duuví 'ii'n'yā'n s'ee'n ní ca'n'a yā: ¿'Áá nguée ngii dii'n 'ii'n'yā'n 'cūū chí inin'guaá'n yā nduutináa'n 'ii'n'yā'n chí ngueenáa'n, nguée cuuvi dii'n yā chí sa'n'a 'cūū nguée ní ch'iī sa?

Nanduuchi Lázaro ye'n'e nguaa'n tiná'n'ā

³⁸ Ní Jesús neené ya'ai 'iinu ntuū'n yā maá'n yā ní ndaá yā na yáinyā'n. Ní yáinyā'n mii'n 'áamá yiivi yáává. Níicú caneé 'aama túūu vmnaa'n ye'n'e. ³⁹ Nga'n'ā Jesús mii'n: Ndiví nī túūu. Marta vi'i sa'n'ā chí ch'iī nga'n'a ta ngii ta Jesús mii'n: Señor, 'āā ngeén sá. 'Áā cuūú'n nguuví n'dii sa.

⁴⁰ Jesús ní ngaⁿ'a yā ngiī yā Marta: ¿Áá nguée ngiī dii chi nduuti chi cu'téenu dí tuu'mi ní n'diichi di poder yeⁿ'ē Dendyuūs?

⁴¹ Tuu'mi ní ndiviī yā túūu naachí canée tináⁿ'ā. Níicú Jesús ní n'diichi yā cuaaⁿ 'niiⁿ'nu ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, 'úú ca'á gracias n'diī Dendyuūs chí n'giindiveéⁿ nī yeⁿ'é. ⁴² 'Úú ní deenú chi 'āā cuen'e daaⁿ'māⁿ nūuⁿ n'giindiveéⁿ nī yeⁿ'é ti cáāvā 'iiⁿ'yāⁿ chí snée nanaáⁿ cuuvi cu'téenu yā chí n'diī dicho'ó nī 'úú.

⁴³ Ní ch'iinú caⁿ'a yā chuū néené yuudu caⁿ'a yā: Lázaro, cuchí di.

⁴⁴ Saⁿ'ā chí n'diī miiⁿ ní nan'dáa sa. Nandéécú sá ndiī ta'ā sa ndiī ca'ā sa ndúúcu cintas tiinūuⁿ. Ndēecuú nuuⁿ'māⁿ cuerpo yeⁿ'ē sa ndiī naaⁿ sa. Níicú pañuela canee naaⁿ sa. Tuu'mi ngaⁿ'a Jesús míiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ: Nn'daatí nī saⁿ'ā ní 'āā naⁿ'ā sa.

Nduuvidaamá yā chí diiⁿ yā 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Néené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí ndaa yā ndúúcu María ní n'diichi yā chí diiⁿ Jesús miiⁿ chí'teenú yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁶ Taná'a yā ní cheⁿ'é yā nanááⁿ saⁿ'ā fariseos ní chí yā saⁿ'ā s'eeⁿ chí diiⁿ Jesús miiⁿ. ⁴⁷ Tuu'mi ní saⁿ'ā chiiduú n'gēetē ndúúcu saⁿ'ā fariseos nduuvidaamá yā ndeé yā. Ní ngaⁿ'a yā: ¿De'ē diiⁿ yú? Tií sáⁿ'a cūū caati neenē n'deē chí n'giⁿ'i sa señales nanáaⁿ yú. ⁴⁸ Ndúúti chí cu'nee yú saⁿ'ā chí 'tíica nūuⁿ nducyáácá yā ní cu'téenu yā saⁿ'ā. Ní ndaa saⁿ'ā romanos ní ndiviī yā lugar yeⁿ'ē yáacū yeⁿ'ē yú ndúúcu nación yeⁿ'ē yú.

⁴⁹ 'Áámá chée saⁿ'ā s'eeⁿ chí nguuvi Caifás miiⁿ, saⁿ'ā chí chiiduú ch'ēte ca yeⁿ'ē nduuyu miiⁿ caⁿ'a sa chí sa saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndís'tií ní nguée du'ū vε deenú nī. ⁵⁰ Ní nguée nacádiinúúⁿ nī chí 'áámá saⁿ'ā 'cuūvi sa yeⁿ'ē nducyaacá yā níicú nguée ti nación yeⁿ'ē yú cuuvi ndái.

⁵¹ Chuū ní nguée caⁿ'a yā yeⁿ'ē maáⁿ yā caati 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chiiduú ch'ēte ca yeⁿ'ē nduuyu miiⁿ. Caⁿ'ā cuaacú sa chí cuchí chí 'cuūvi Jesús cáāvā nación 'cūū.

⁵² Ní Jesús nduuvidaamá yā nguée damaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nación miiⁿ naati ndúúcu tanáⁿ'ā daiyá Dendyuūs miiⁿ chí snée 'muuⁿ chí

snée miiⁿ. ⁵³ 'Tíica ndiī tuu'mi ndeé yā chí 'caaⁿ'nu yā Jesús.

⁵⁴ Tuu'mi ní 'aa ntée cuchíica nguuvi Jesús nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ naati cuen'e yā na 'áámá yáāⁿ niiⁿ'nuúⁿ yáⁿ'āa cuuⁿ'māⁿ naachi nguée ch'ētinée 'iiⁿ'yāⁿ chí nguuvi Efraín. Ní canée yā miiⁿ ndúúcu discípulos yeⁿ'é yā.

⁵⁵ Ní 'viicu pascua yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ 'āā chí néé niiⁿ'nuúⁿ nguuvi. Néené 'yaaⁿ yā cuché yā yeⁿ'e yáāⁿ yeⁿ'é yā na yáāⁿ Jerusalén, vmnaaⁿ tiempo yeⁿ'ē 'viicu pascua. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ didεvé yā vida yeⁿ'é yā tan'dúúca costumbre yeⁿ'é yā. ⁵⁶ Ní in'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ indeé yā ndúúcu vi'ī naachi canée yā chēti yaācū templo taacā chí ngiī yeⁿ'ē ndís'tií: ¿Áá nguée chí Jesús 'viicu?

⁵⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ chiiduú n'gēetē ndúúcu saⁿ'ā fariseos 'āā s'neeⁿ yā caaca 'tíicā. Ndúúti du'ū chí déenú tií canée Jesús miiⁿ caaⁿ'maⁿ yeⁿ'ē chiiduú n'gēetē níicú cuta'á yā 'iiⁿ'yāⁿ.

12

Cheēndáa yā aceite Jesús na yáāⁿ Betania
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ Níicú indaa cá taaⁿ jááⁿ nguuvi chí ndaa 'viicu yeⁿ'ē pascua. Ndaā Jesús yáāⁿ Betania naachi canee Lázaro, saⁿ'ā chí 'āā ch'ii ní n'duuchi ntuūⁿ Jesús miiⁿ saⁿ'ā yeⁿ'e nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí n'diī. ² Ní miiⁿ ca'a yā chí che'e nguūnū Jesús. Marta miiⁿ ní n'giī yā cu'u na mesa. Ní Lázaro miiⁿ vε sa ndúúcu Jesús na mesa. ³ Tuu'mi ní sta'ā María miiⁿ 'áámá libre yeⁿ'ē aceite perfume yeⁿ'ē nardo nūuⁿ chí yaⁿ'ai chíi'vē. Ní cheēndáa tá ca'a Jesús miiⁿ. Ní ndúúcu yuūndū tiíⁿ tá miiⁿ nadεvε tá ca'ā Jesús miiⁿ. Niicu nuuⁿ'māⁿ ch'ēte chēti va'āi cheēⁿ perfume yeⁿ'e aceite miiⁿ. ⁴ 'Áámá chée discípulo yeⁿ'é yā chí nguuvi Judas Iscariote chí daiya Simón chí saⁿ'ā chí canée chí diiⁿ sa entregar Jesús, ngaⁿ'a sa: ⁵ ¿De'ē cúúví chí nguée n'diicū yú aceite 'cūū ndúúcu ndēchē ciento caadi canée 'uūvi ngeecu ndiichi centavo ní ca'a yú 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e yā?

⁶ Ní caⁿ'a sa chuū ní nguée chí ya'āi sa 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaachí snée yā, naati cáāvā chí duucu sa. Ní ndē sa bolsa miiⁿ snúúⁿ tuūmī. ⁷ Tuu'mi ní ngaⁿ'ā Jesús: 'Áā canée

'nū tá, taachi n'dai tá chuū cáávā nguuví chī ca'ná 'cuεεchí. ⁸ Caati 'iī'yān chī nguée yē'e yā 'āā canee núún nī nduucú yā cue'n'e daā'ma'n, naati 'úú ní nguée 'áámá cuneé núún nduucú nī.

Nduuvidaamá yā contra yē'e Lázaro

⁹ Tuu'mí neenē 'yaa'n 'iī'yān yē'e 'iī'yān Israel tuumicadínúu'n yā chī Jesús mīi'n ní cunee yā na yāān Betania. Ní nīndaá yā nguεε cáávā damaān chī ne'n'e n'diichí yā Jesús mīi'n ti ne'n'e n'diichí yā Lázaro, sa'nā chī 'āā n'diī ní nduuchi. ¹⁰ Sa'nā s'een chī chiiduú n'gεεtē nduuvidaáma yā chī ne'n'é 'caa'n'nu'n ntúu'n yā Lázaro. ¹¹ Tí neénē 'yaa'n 'iī'yān Israel s'een nge'n'e yā ní i'téenu yā Jesús mīi'n caavā Lázaro.

Jesús ndaá yā yāān Jerusalén lado yē'e rey

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Chī dεεvε táámá nguuví ní neenē 'yaa'n 'iī'yān ndaá yā 'viicu taachi ch'iīndiveén yā chī Jesús mīi'n ndaa yā Jerusalén. ¹³ Sta'á yā n'duuví tiicuáá yí'yú'n ní can'daa yā Jesús. Ní ndaacá yā Jesús ní 'caí yā: Hosanna. N'dái taavi 'iī'yān chī cuchí yā ndúúcū chī dúúchí Señor chī Rey yē'e Israel ntúū'n.

¹⁴ Ní ndaācā Jesús 'aama burro 'līi'n ní canduú yā 'iiti tan'dúúcā chī canee nguū'n na libro yē'e Ndyuūs 'tíicā:

¹⁵ Tá'nā daiya Sión nguée 'va'a di. N'díichí dí, cuchí Rey yē'e di. Canduú yā 'aama daiya burro.

¹⁶ De'ε ndúúcū chī 'tuucā nguée tuumicadínúu'n yā discípulos yē'é yā nguuví mīi'n. Taachi Jesús cánée yā na va'ai chεeti nguuví tuu'mí ní discípulos yē'e yā nn'gaacú yā tanducué'n'e de'ε chī canee nguū'n yē'é yā, 'íicú diī'n yā de'ε ndú'ū chī 'túúcā.

¹⁷ 'Iī'yān chī canee yā ndúúcū Jesús nga'n'a cuáacú yā: Taachí yaa'ví yā Lázaro na yáinyān ní nnduuchi sa nguaa'n tina'nā.

¹⁸ Cáávā chuū ní n'daā 'yaa'n 'iī'yān caati n'giīndiveén yā chī Jesús ní diī'n yā señal mīi'n. ¹⁹ Sa'nā fariseos ní nga'n'a sa nguaa'n maān sa: Inaa'n nī ti nguée de'ε vεε idiī'n nī aprovechar yē'e asunto 'cūū. N'díichí nī. Núú'ma'n i'n'yēēndi ní ca'nā can'dāá Jesús.

Sa'nā griegos in'nuú'n yā Jesús

²⁰ 'Ticu vée 'iī'yān griegos chí chεε yā yē'e 'viicū mīi'n ní diī'n yā adorar. ²¹ 'Iī'yān s'uún ndaá yā nanáān Felipe yē'e yāān Betsaida chī yē'e yā'nā Galilea. Ní di'cuutú yā 'iī'yān, ní nga'n'a yā ngii yā 'iī'yān: Señor, ne'n'é 'nū n'diichí 'nū Jesús.

²² Ndaā Felipe mīi'n ní nga'n'a yā ngii yā chuū Andrés. Tuu'mí ní Andrés ndúúcū Felipe nga'n'a yā ngii yā Jesús. ²³ Tuu'mí ní Jesús nan'guεεcutá'n'a yā, ní nga'n'a yā ngii yā sa'nā s'een: Hora mīi'n cuchí taachi Sa'nā chī Daiya Dendyuūs cánée chī ca'ná yā na va'ai chεeti nguuví. ²⁴ Cuaacu ní'nnyú'n cuāacū nī'nnyu'n nga'n'á ngii ndís'tiī: Nduuti chī 'áámá trigo nguée cuuvā na yā'nā ní 'cuūvī damaān canee. Naati ndúúti chī trigo 'cuūvī neenē n'deee nduuví trigo 'cúu'ndī. ²⁵ Du'u chí ne'n'e vida yē'é yā na i'n'yēēndi 'cūū n'dái yā vida yē'e yā cue'n'e daā'ma'n. ²⁶ Du'u 'iī'yān chī dichí'vε yā 'úú ní chí yā can'daa yā 'úú, naachi 'úú chí canee, mīi'n ntúū'n snée 'iī'yān chī dichí'vε 'úú. Nduuti 'áámá 'iī'yān chī dichí'vε yā 'úú, Chiidá ní diī'n yā honrar 'iī'yān.

Jesús yaa'ví yā yē'e vaadī n'gii yē'é yā

²⁷ Ní ca'n'a Jesús: Maa'n ní neenē ndísta'nā alma yē'é. ¿De'ε caā'ma'n? N'diī Chiidá, ¿áá nadanguá'n'ai nī 'úú yē'e hora 'cūū? Cáávā chuū chī cuchí hora 'cūū. ²⁸ N'diī Chiidá, ch'i'n'i nī poder yē'e chī duuchi yē'é nī. Tuu'mí ní cuchí 'áámá nduudu yē'e nanguuvi chī nga'n'a: 'Úú ní 'āā ch'i'n'i poder yē'é ní cuuvi 'cuu'n'mí'n poder yē'é ntúū'n taama vmné'n'ēe.

²⁹ 'Iī'yān chī chinée yā mīi'n ní ch'iīndiveén yā 'áámá nduudu ní nga'n'a yā: Daavi mīi'n. Ta n'dúúvi yā ní nga'n'a yā: Angel yaa'ví yā 'iī'yān.

³⁰ Nan'guεεcutá'nā Jesús ní ca'n'a yā: Nguée ndaā nduudu 'cūū caavā 'úú, ti cáávā ndís'tiī. ³¹ Maa'n ní vée chí diī'n juzgar 'iī'yān yē'e i'n'yēēndi 'cūū. Maa'n ní 'aama sa'nā chī ch'εete yē'é i'n'yēēndi 'cūū 'cuεεcú yā cuaa'n chūva'āī. ³² Ndúúti chī 'úú chí ncueén yē'e yā'nā 'cūū tuu'mí candéé nducyaacá yā nanáān 'úú.

³³ Ní chuū nga'n'a Jesús ngii yā 'iī'yān chí nga'n'á yā de'ε vaadī n'gii 'cuuví yā. ³⁴ Nan'guεεcutá'nā 'iī'yān s'een yē'é yā: Nús'uū ní n'giīndiveén 'nū chī canee nguū'n

na libro ye'n'e Ndyuūs chi Cristo cuneé yā cue'n'e daān'maⁿ. ¿Táácā chi nga'n'ā dii, cánéé chí níncueeⁿ Sa'n'ā chi Daiya Dendyuūs? ¿Du'ū chi Sa'n'ā chi Daiya Dendyuūs?

³⁵ Tuu'mí nga'n'a Jesús ngii yā 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ: 'Téé nūⁿ chi cánéé chi deεve nanáaⁿ nī. Cúchiicá nī naachi cánéé chi deεve ne'n'e chi cánéé chi deεve nduucú nī, ní nguée ndaā maāⁿ naachí cánéé yā. 'I'in'yāⁿ chí cachiicá yā na maāⁿ nguée deenú yā tíi ca'n'a yā. ³⁶ Naachi cánéé chi deεve ndúúcu nī cu'téenu nī chi deεve miiⁿ ní cuuvi daiya chi deεve ndís'tiī. Chuū ca'n'a Jesús, ní cue'n'e yā ní canúúⁿ n'de'ei yā maāⁿ yā ye'n'e 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ.

'I'in'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguée i'téenu yā

³⁷ Néené ch'i'n'i Jesús señales dendu'ū nanáaⁿ 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ naati nguée chi'teenú yā 'i'in'yāⁿ. ³⁸ 'Iicu cuuvi cuaacu chí ca'n'ā sa'n'ā profeta Isaías naachí cánéé nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs 'tíicā:

Señor, ¿du'ū i'teenú chí nga'n'a yā? ¿Du'ū n'diichi chí n'gi'n'i yā poder ye'n'e Señor?

³⁹ Cáávā chuū chi nguée i'téenu yā chi táamá vmnéⁿ'ēe ca'n'a Isaías naachí ndii nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs 'tíicā:

⁴⁰ Nan'gaadí yā nduutinaáⁿ 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ ní diīⁿ cheεchí yā staava ye'n'é yā, caati nguée inaáⁿ yā ndúúcu nduutinaáⁿ yā, ní nguée deenú yā ye'n'e staava ye'n'é yā, ndíi nguée ndúú cu'téenu yā, ní 'úú diyicú 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ.

⁴¹ Chuū ca'n'a Isaías miiⁿ taachí n'diichi sa Dendyuūs ndúúcu poder ye'n'é yā ní ca'n'a sa ye'n'e yā ní 'āa dinguūⁿ sa ye'n'e.

⁴² Caavā ye'n'e nducuéⁿ'ē chuū néené 'yaaⁿ 'i'in'yāⁿ chí n'geεte ca chi'téenu yā Jesús naati nguée ntumiiⁿ'núⁿ yā chí chi'téenu yā ti 'va'a yā chí nan'daa yā yaācū cáávā sa'n'ā fariseos. ⁴³ Caati ne'n'é ca yā honra ye'n'e sa'n'ā i'n'yeeⁿdí 'cūū, nguée ti honra ye'n'e Dendyuūs miiⁿ.

Nduudu ye'n'e Jesús diī juzgar sa'n'ā s'eeⁿ

⁴⁴ Naati Jesús ní ca'n'a yuudú yā: Du'ū chi i'téenu 'úú, nguée 'úú i'téenu yā ti 'i'in'yāⁿ chí dichó'o yā 'úú. ⁴⁵ Du'ú 'i'in'yāⁿ chí inaaⁿ yā 'úú, inaaⁿ yā 'i'in'yāⁿ chí dichó'o yā 'úú. ⁴⁶ 'Úú tan'dúúca deεve ní ndaá i'n'yeeⁿdí 'cūū. Ní 'iicu nducyáácá 'i'in'yāⁿ chí cu'téenu yā 'úú

nguée cunee yā ndúúcu maāⁿ. ⁴⁷ 'I'in'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu ye'n'é ní nguée i'téenu yā nduudu ye'n'é, 'úú nguée diīⁿ juzgar 'i'in'yāⁿ miiⁿ. Caatí nguée ndaá diīⁿ juzgar 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yeeⁿdí 'cūū, ti ndaá chí nadanguaⁿ'ái 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yeeⁿdí. ⁴⁸ Du'ū chi nguée ne'n'e 'úú, ní nguée n'gúuⁿ yā nduudu ye'n'é. Véé 'i'in'yāⁿ chí diīⁿ yā juzgar 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ nguuví chí 'cuiinu i'n'yeeⁿdí. ⁴⁹ Caati 'úú nguée nga'n'á ye'n'e maāⁿ. Chiidá chí dichó'o yā 'úú, 'i'in'yāⁿ miiⁿ teé yā nduudu cuaacu chí nga'n'á ní ye'n'e chí cánéé chí caaⁿ'máⁿ. ⁵⁰ 'Úú deenú chí cucááyā nduudu cuaacu ye'n'é yā cūnduuchi yú cue'n'e daān'maⁿ. 'Tíicā nga'n'ā 'úú, tan'dúúca chí nga'n'a Chiidá ngii yā 'úú.

13

Jesús naaⁿ'nú yā ca'a discípulos ye'n'é yā

¹ Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ 'viicu ye'n'e pascua 'āa deenu Jesús chí hora 'āa cuée ndaa chí cho'ó yā ye'n'e i'n'yeeⁿdí 'cūū chí ndaá yā nanááⁿ Chiidá yā. Tan'dúúca chí dineⁿ'e Jesús 'i'in'yāⁿ ye'n'é yā chí snée yā i'n'yeeⁿdí 'cūū, 'āa dinéⁿ'e núúⁿ yā 'i'in'yāⁿ ndii cuááⁿ ná ch'iinu.

² Ch'íinú che'e nguiniú yā. Yááⁿ'nguiniūⁿ 'āa s'neeⁿ sa na staava ye'n'e Judas Iscariote chí daiya Simón chí cánéé chí diīⁿ yā entregar Jesús. ³ Déenú Jesús chí tanducuéⁿ'ē ní ca'a Chiidá yā ta'a daiyá yā ní chí nan'dáa yā ye'n'é Dendyuūs ní duu'vī tiempo tuu'mí na'n'á yā nanááⁿ Dendyuūs. ⁴ Nadacuéⁿ'ē yā naachi chí che'e nguiniú yā ní ndiví yā catecaí yā. Ní sta'á yā 'aama toalla cheεcu vmnaaⁿ cuerpo ye'n'e yā. ⁵ Ní ch'iinuúⁿ yā nuūⁿnīⁿ cheεti tina ní tucá'a yā naaⁿ'nu yā ca'a discípulos. Ní natí'i yā ndúúcu toalla chí ndεεcú yā.

⁶ Ndaá yā naachi cánéé Simón Pedro ní sán'a 'cūū nga'n'a sa ngii sa 'i'in'yāⁿ: Señor, ¿'áá n'diī ntúúⁿ naaⁿ'nú nī ca'á?

⁷ Nan'guεcútaⁿ'ā Jesús ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: 'Úú ní chí diīⁿ nguée deenu di maaⁿ naati cadíinuⁿ di cuayiivi.

⁸ Nga'n'ā Pedro ngii sa 'i'in'yāⁿ: N'diī, nguée nááⁿ'nú nī ca'á mar 'áámá tiempo. Nan'guεcútaⁿ'ā Jesús ye'n'e sa: Ndúúti chí nguεε naaⁿ'nú ye'n'e di nguée 'áámá parte ye'n'e di nduucú.

⁹ Tuu'mi ní nga'n'a Simón Pedro: Señor, nguée dámaān ca'á ti ndii ta'á ntúūⁿ ndúúcu tiíⁿ.

¹⁰ Tuu'mi ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā: Du'u chí chíinē nguée ne'n'ē sa chí naa'nu sa cuerpo ye'n'e sa ti dámaān ca'a sa caati tanducuéⁿē cuerpo ye'n'ē sa ní δεεβε. Ndis'tiī ní 'āā δεεβε ní 'āā n'dáá rá chí nguée nducyaaca nī.

¹¹ Ti deenú yā du'u chí diíⁿ entregar 'iíⁿyāⁿ ní cáávā chííⁿ chí ca'n'a yā: Nguée nducyaaca nī δεεβε nī.

¹² Taachí ch'iinu naa'nú yā ca'a discípulos, ní sta'á yā catecaí yā nguεεcundíí ntúūⁿ yā 'cuundi yā. Nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā s'eeⁿ: ¿Áá déénú nī de'ē chí idiíⁿ nduucú nī? ¹³ Ndis'tiī nga'n'a nī chí 'úú nī Maestro, chí 'úú nī Señor. N'daācā nga'n'a nī caati 'tíicā 'úú. ¹⁴ 'Úú ní Señor ye'n'ē nī, 'úú nī Maestro ye'n'ē nī. 'Úú inaa'nú ca'a nī. Ndis'tiī canée nī ntúūⁿ chí naa'nu nī 'aama nī ca'a taama nī. ¹⁵ Caneéⁿ chí diíⁿ chuū. Tan'dúúca chí 'úú chí diíⁿ 'tíicā nī ntúūⁿ diíⁿ ndis'tiī. ¹⁶ Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū nííⁿnyuⁿ nga'n'á ngii ndis'tiī: 'Iiⁿyāⁿ chí diíⁿ mandado nguée 'āā 'naaⁿ ca yā chí 'iíⁿyāⁿ chí nga'n'a ntiiⁿnyūⁿ ye'n'ē yā. Ndií nguée ndúú 'iíⁿyāⁿ chí dicho'ó yā nguée 'āā 'naaⁿ cá yā chí 'iíⁿyāⁿ chí dicho'ó yā 'iíⁿyāⁿ. ¹⁷ Nduuti chí deenu nī taanduvéé dendu'ū ní yeenu taaví nī ndúúti chí diíⁿ nī chuū.

¹⁸ Nguée nga'n'á ye'n'ē nducyaaca ndis'tiī. 'Úú ní deenú 'iíⁿyāⁿ chí ndεεvé. Ní 'iicu canée chí cuuvi cuaacu chí canée nguūⁿ. Du'ū chí nge'é pan nduucú, canée chí ca'n'á yā contra ye'n'ē 'úú. ¹⁹ Ndií maaⁿ 'āā nga'n'á 'aara chí 'āā cuée cuuvi nííⁿnuúⁿ. Taachi 'āā cho'ōo chuū cuuvi cu'téenu nī chí 'úú. ²⁰ Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū nííⁿnyuⁿ 'úú nga'n'á ngii ndis'tiī: 'Iiⁿyāⁿ chí 'cuáaⁿ yā 'iíⁿyāⁿ chí 'úú dicho'ó 'cuáaⁿ yā 'úú. Ní 'iíⁿyāⁿ chí 'cuáaⁿ yā 'úú 'cuáaⁿ yā 'iíⁿyāⁿ chí dicho'ó yā 'úú.

Jesús diíⁿ yā anunciar chí Judas diíⁿ yā entregar 'iíⁿyāⁿ

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Taachí nga'n'a Jesús chuū ya'ai 'iinú yā na espíritu ye'n'ē yā ní ca'n'a cuaacú yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū nííⁿnyuⁿ nga'n'á

ngii ndis'tiī chí 'áámá chée ndis'tiī diíⁿ nī entregar 'úú.

²² Tuu'mi discípulos n'gíínú yā na 'áámá yā na táámá yā. Nguée tuumicadiinúúⁿ yā du'u ye'n'ē chí nga'n'a yā. ²³ 'Áámá discípulo, chí nééné ne'n'ē Jesús, candiítí neenⁿ yā na nííⁿnuúⁿ Jesús. ²⁴ Simón Pedro ca'a yā señas sa'n'á 'cūū ní nga'n'a yā sa'n'á chí nati-ingúúneeⁿ sa ye'n'ē sá'n'á chí nga'n'a Jesús. ²⁵ Níicú taachi candiítí neenⁿ yā nííⁿnuúⁿ Jesús, tuu'mí nga'n'á yā: Señor, ¿du'ū chíi?

²⁶ Nan'guεεcútaⁿ Jesús: Ca'n'á di'caandá pan ní ca'á 'iíⁿyāⁿ ní 'iíⁿyāⁿ miiⁿ chííⁿ. Ní di'caandá yā pan ní ca'á yā Judas Iscariote, daiya Simón. ²⁷ Ch'íínú che'e sa pan miiⁿ ní yááⁿnguínúⁿ ndaa sa na staava ye'n'ē sa. Tuu'mí Jesús ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Chí chí ne'n'ē di diíⁿ dí miiⁿ, diíⁿ núúⁿ yííⁿnu nuuⁿ di.

²⁸ Naati mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ chí véé na mesa miiⁿ nguée tuumicadiinúúⁿ yā de'ē chúú chí 'tíicā ca'n'a yā. ²⁹ N'duuví yā nnacadiínúuⁿ yā chí caati Judas ndée sa bolsa chí Jesús ní 'āā nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Cuái di chí ne'n'ē yú ye'n'ē 'viicu o cuica'a dí 'tεε 'iíⁿyāⁿ chí ndaachí snée yā. ³⁰ Ch'iínú che'é yā pan can'daā núuⁿ Judas chuva'ai ní 'āā chí 'da'a.

Mandamiento chí ngāi

³¹ Taachí Judas miiⁿ can'daā sa miiⁿ tuu'mí ní nga'n'ā Jesús: Maaⁿ ní canée chí cuuvi ch'εεte Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs. Ní Dendyuūs miiⁿ canée chí ch'εεte ndúúcu yā. ³² Ndúúti chí Dendyuūs canée chí ch'εεte yā, 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ yā chí ch'εεte maáⁿ yā. Ní 'cuiinu ní diíⁿ yā chí ch'εεte 'iíⁿyāⁿ. ³³ N'dií daiya n'gaiyaá 'téé 'téé nuúⁿ cuneé ndúúcu ndis'tiī. In'nuúⁿ nī 'úú tan'dúúca chí 'úú chí nga'n'á ngii 'iíⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ: Naachi 'úú ca'n'á ndis'tiī ní nguée cuuvi ndaá nī. 'Tíicā nga'n'á ndis'tiī maaⁿ. ³⁴ 'Áámá ley ngai itee ndis'tiī chí diíⁿ yá'āi 'iinu nī vi'í 'aama nī taama nī tan'dúúca chí idiíⁿ yá'āi 'iinú ndis'tiī. 'Tiicá ntúūⁿ diyá'ai 'iinú nī vi'í 'aama nī taama nī. ³⁵ 'Íicú chúú tuumicadiinuuⁿ nducyaaca 'iíⁿyāⁿ chí ndis'tiī ní discípulos ye'n'ē ndúúti chí ne'n'ē nī 'áámá nī taama nī.

Jesús nga'a yā chi Pedro caa'n'mán yā chi nguεε n'diichí yā Jesús

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Tuu'mí nga'a Simón Pedro ngii sa Jesús: Señor, ¿tí cá'n'a di? Nan'guεεcúta'n'ā Jesús mii'n: Naachi 'úú ca'n'á nguée cuuví chií ndís'tií can'dáa nī 'úú. Naati canée chí chií nī can'dáa nī 'úú cuayivi.

³⁷ Tuu'mí nga'a Pedro mii'n: Señor, ¿de'ē cuuví chi 'āā nteε cuuví chi can'daá dii maa'n? Vida ye'n'é cu'neé'n lugar ye'n'é di.

³⁸ Nan'guεεcúta'n'ā Jesús mii'n: ¿'Áá 'cuūvī di lado ye'n'e 'úú? Cuaacu ní'nyú'n cuācū nii'nyu'n nga'n'á ngii dii chi nguée 'cai tusá'n'ā taachí nguée cuee'dítū di 'úú 'iinū cuuvi vuelta.

14

Jesús ní tan'dúúcā yúú'ní chí candée 'i'n'yān nanáá'n Chiidá yā

¹ Can'a Jesús: Nguée ndii 'úúvī staava ye'n'é nī. Cu'téenu nī Dendyuūs. Cu'téenu nī 'úú dendu'ū. ² Na vaacu Chiidá vée taavi naachi 'cuεεtinée yú. Ndúúti chí nguée nduudu cuaacu, tuu'mí ní 'úú nguée caa'n'mán 'tiicā. Can'á nanguain'daí naachi 'cuεεtinée ndís'tií. ³ Ndúúti chí na'n'á ní nnguain'daí 'áamá cuaa'n ye'n'e ndís'tií chí 'cuεεtineé ndis'tií, cuchii ntuún táamá vmné'n'ēe ní candée māa'n ndís'tií. Naachi cuneé mii'n ndís'tií ní 'cuεεtinée nī ntúu'n nī. ⁴ Ní déenu nī naachi ca'n'á mii'n, ní n'diichí nī yúú'ní.

⁵ Tuu'mí ní nga'n'a Tomás ngii sa Jesús: Señor, nguée déenu 'nū tí ca'n'á nī. ¿Táacā n'diichí 'nū yúú'ní?

⁶ Jesús nan'guεεcutá'n'a yā ye'n'e sa: 'Úú tan'dúúcā yúú'ní, 'úú nga'n'á nduudu cuaacu, 'úú teé vida. Nguée du'ū vεε ndaá nanáá'n Chiidá ndúúti chí nguεε cáávā 'úú. ⁷ Ndúúti chí n'diichí nī 'úú in'diichí nī ntúu'n Chiidá. Ní ndii maa'n ní n'diichí nī 'i'n'yān. Ní n'diichí nī ntúu'n 'i'n'yān.

⁸ Tuu'mí nga'n'a Felipe mii'n ngii sa 'i'n'yān: Señor, 'cuu'n'mi'n nī Chiida yú ní 'cuεεtinée 'nū ndúúcu vaadī yeenú.

⁹ Jesús ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Dii Felipe, 'naa'n n'daí ntúu'n canée ndúúcu ndis'tií ní ¿'áá nguée nin'diichi di 'úú, Felipe? Du'ú

'i'n'yān chí n'diichí yā 'úú, n'diichí yā Chiidá. ¿Táacā caa'n'ma'n di: 'Cuu'n'mi'n nī Chiida yú? ¹⁰ ¿'Áá nguée i'téenu di chí 'úú ní canée ndúúcu Chiidá ní Chiidá canée yā nduucú? Nduudu chí nga'n'á nanáá'n ndís'tií nguée nga'n'á ye'n'é maá'n ti ye'n'e Chiidá chí canée yā nduucú. 'I'n'yān mii'n dií'n yā ntii'nyu'n. ¹¹ Cu'téenu di 'úú ti 'úú canée ndúúcu Chiidá ní Chiidá mii'n canée yā nduucú, o cu'téenu di 'úú cáávā ntii'nyu'n chí dií'n. ¹² Cuaacu ní'nyú'n cuācū nii'nyu'n nga'n'á ngii ndis'tií: Du'ū chí i'teenu 'úú, ní ntii'nyu'n chí 'úú idií'n, 'tiicā ntúu'n dií'n yā. Ní ch'εεε ca ntii'nyu'n nidií'n yā nguée ti chuū caati 'úú ní ca'n'á nanáá'n Chiidá. ¹³ Ní tanducué'n'ē chí caaca nī Chiidá ndúúcu chí duuchí, chuū 'úú idií'n niicu Chiidá mii'n ní 'cuuví 'cuu'n'mi'n yā poder caavā 'úú. ¹⁴ Ndúúti chí de'ē chí caaca nī ndúúcu chí duuchí, 'úú ní dií'n.

Jesús ca'n'a yā dicho'ó yā Espíritu N'dai ye'n'e Dendyuūs

¹⁵ Ndúúti chí ne'n'e nī 'úú, dií'n nī chí nga'n'a ley ye'n'é. ¹⁶ 'Úú di'cuítu Chiidá ní teé yā taama yā chí teé yā poder ndis'tií. Ní cuneé yā ndúúcu nī cue'n'e daá'ma'n. ¹⁷ Espíritu nga'n'a yā vaadī cuaacu. Chií'n chí nguée 'cuún 'i'n'yān ye'n'e i'n'yeē'dī caati nguée 'i'n'yān s'een inaa'n yā ní nguée ntúu'n ní n'diichí yā Espíritu mii'n. Naati ndís'tií n'diichí nī ti Espíritu mii'n canée ndúúcu ndís'tií ní cuneé ntúu'n ye'n'e ndis'tií. ¹⁸ Nguée cu'neé'n ndís'tií da'caiya nguá'āa. Ndaá nanaá'n ndis'tií. ¹⁹ Tεε 'téé nūu'n 'āā ntée snaá'n i'n'yeē'dī 'úú. Ndís'tií ní snaá'n nī 'úú. Caati 'úú ní canduūchí, ní ndís'tií canduuchi ntuún nī. ²⁰ Tuu'mí nguuvi mii'n ní canée chí n'diichí nī 'úú chí canée ndúúcu Chiidá. Ní ndís'tií canée nī nduucú. Ní 'úú canée ndúúcu nī. ²¹ Du'ú 'i'n'yān chí canée yā ndúúcu ley ye'n'é ní dií'n yā tan'dúúcā chí nga'n'a ley ye'n'é, 'i'n'yān mii'n chí ne'n'é yā 'úú. Ní 'i'n'yān chí ne'n'é yā 'úú, Chiidá ne'n'e ntúu'n yā 'i'n'yān mii'n ní 'úú ní ne'n'é ntuún 'i'n'yān mii'n. Ní 'úú 'cuu'n'mi'n maá'n nanáá'n 'i'n'yān mii'n.

²² Tuu'mí nga'n'a Judas ngii sá Jesús (nguée sa'n'ā Judas Iscariote): Señor, ¿de'ε vée chí 'cuu'n'mi'n nī nanáá'n nús'uu ní nguée nanáá'n 'i'n'yān ye'n'e i'n'yeē'dī?

²³ Nan'guεcútaⁿ 'ā Jesús ní caⁿ'a yā: Dú'ū 'iⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e yā 'úú, nduudu yeⁿ'é n'giindiveéⁿ yā. Ní Chiidá míⁿ'n neⁿ'é yā 'iⁿ'yāⁿ. Ní ndaá 'nū nanáaⁿ yā. Ní ndaāca 'nū naachi 'cuεtinée 'nū nduucú yā. ²⁴ Du'u 'iⁿ'yāⁿ chi nguée neⁿ'é yā 'úú ní nguée n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é. Nduudu chí n'giindiveéⁿ nī nguée yeⁿ'é caati yeⁿ'é Chiidá chi dichó'o yā 'úú.

²⁵ Chuū ngaⁿ'á taachi caneé ndúúcū ndís'tiī. ²⁶ 'Iⁿ'yāⁿ chi téé yā poder s'uuún, 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Chuū chi dichó'ó Chiidá ndúúcū chi duuchí. 'Iⁿ'yāⁿ míⁿ'n ca'cueeⁿ yā ndís'tiī tanducuén'ē dendu'ū. Ní nin'gaacú yā ndís'tiī tanducuén'ē chi caⁿ'á nanáaⁿ ndís'tiī.

²⁷ Chí cunee 'diiⁿ'n cu'neéⁿ ndúúcū ndís'tiī. Chi cu'neéⁿ 'diiⁿ'n yeⁿ'é maaⁿ teé ndís'tiī. Nguée tan'dúúcā chi iⁿ'yeēⁿdī teé chi 'úú teé ndís'tiī. Nguée 'cuūndi daānā yeⁿ'e staava yeⁿ'é nī, ndíi nguée ndúú 'va'a rá nī. ²⁸ Ch'iindiveéⁿ nī chi 'úú ngaⁿ'á: Caⁿ'á ní cuchii ntūuⁿ nanáaⁿ ndís'tiī. Ndúúti chí neⁿ'é nī 'úú, tuu'mi ní cuaacu níⁿ'nyúⁿ chi yeenú taavi nī ti ngaⁿ'á chi caⁿ'á nanáaⁿ Chiidá. Ní Chiidá vmnaaⁿ cá yā ní chi cuuvi 'úú. ²⁹ Maaⁿ ní ngaⁿ'á yeⁿ'e chi cuuvi, ní 'iicu taachi chó'ōo chuū cuuvi cu'téenu nī.

³⁰ 'Āā ntée 'yaaⁿ caⁿ'á ndúúcū ndís'tiī caati ndaa saⁿ'ā chi 'iⁿ'ntyén'ē yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī 'cūū. Ní nguée du'ū vεε caneé yeⁿ'é yā nduucú. ³¹ 'Iicu cuuví cu'téenu 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī chí 'úú neⁿ'é Chiidá. Ní tan'dúúcā chí Chiidá ca'á yā mandamiento 'úú 'tiicā chí diiⁿ. Ncuaeⁿ yú ní caⁿ'a yú maaⁿ.

15

Jesús tan'dúúcā 'áamá dii'yu dúnde'e chi cuaacu

¹ Caⁿ'a Jesús: 'Úú tan'dúúcā dii'yu dúnde'e chí cuaacu, ní Chiidá diiⁿ yā cuidado yeⁿ'e dii'yu dúnde'e. ² Tanducuén'ē duuⁿ'nē yeⁿ'é chí nguée de'ē vεε n'gui'i yeⁿ'e 'caacá yā ní divíi yā. Ní nducuén'ē duuⁿ'nē chí vée n'gui'i yeⁿ'e ní didεεvé yā 'iicu cuuví n'deée ca n'gui'i yeⁿ'e. ³ Ndís'tiī 'āā deεvé nī cáāvā nduudu chí ngaⁿ'á. ⁴ Ndís'tiī cunée nī nduucú ní 'úú cunee ndúúcu nī. Tan'dúúcā duúⁿ'ne nguée 'cuεtinée n'gui'i yeⁿ'e nduūtī chí nguεε caneé na dii'yu dúnde'e, 'tiicá

ntúūⁿ ndís'tiī nduuti chí nguée cunée nī nduucú.

⁵ 'Úú tan'dúúcā dii'yu dúnde'e ní ndís'tiī ní duuⁿ'nē. 'Iⁿ'yāⁿ chí caneé yā nduucú ní 'úú caneé nduucú yā, 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ neéne n'dee n'gui'i candée yā. Ndúúti chí nguée 'úú nduucú yā ní nguée de'ē vεε cuuvi diiⁿ yā. ⁶ Du'u 'iⁿ'yāⁿ chí nguεε caneé yā nduucú cun'dáa yā tan'dúúcā duúⁿ'ne chí nguée n'gui'i yeⁿ'e ní ntí'i. Ní 'iⁿ'yāⁿ ita'á yā ní ngii yā na yaⁿ'ā. Ní ngiichi.

⁷ Ndúúti chí caneé nī nduucú, ní nduudu yeⁿ'é caneé nduucú nī, caaca nī tanducuén'ē chí neⁿ'é nī ní cuuvi. ⁸ Taachi candée nī n'deée n'dái n'gui'i yeⁿ'é nī, ní ch'iⁿ'í nī chí discípulos yeⁿ'é tuu'mi ní ndúúcū chuū ní ch'iⁿ'í nī poder Chiidá. ⁹ Tan'dúúcā chí neⁿ'e Chiidá 'úú 'tiicá ntúūⁿ 'úú neⁿ'é ndís'tiī. Cunée nī ndúúcū vaadī neⁿ'e yeⁿ'é. ¹⁰ Ndúúti chí diiⁿ nī tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'é, tuu'mi cunée nī ndúúcū vaadī neⁿ'e yeⁿ'é. Ní chuū tan'dúúcā chí 'úú idiíⁿ nducuén'ē chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Chiidá ní caneé ndúúcū vaadī neⁿ'e yeⁿ'é yā.

¹¹ Dendú'ū chí 'tuucā ngaⁿ'á. Níicú vaadī yeenú yeⁿ'é cunee nduucú nī. Ní vaadī yeenú yeⁿ'é nī diiⁿ cumplir. ¹² Chuū ley yeⁿ'é chí dineⁿ'é nī vi'í 'aama nī taama nī tan'dúúcā chí 'úú neⁿ'é ndís'tiī. ¹³ Mar 'áamá saⁿ'ā nguée vaadī neⁿ'e chí ch'εεε cá yeⁿ'e chí 'cuuvi 'áamá saⁿ'ā caavā amigo yeⁿ'e sa. ¹⁴ Ndís'tiī ní amigos yeⁿ'é ndís'tiī ndúúti chí diiⁿ nī cosa chí 'úú ngaⁿ'á. ¹⁵ 'Āā ntée caaⁿ'máⁿ chí ndís'tiī ní mozos yeⁿ'é ti mozos nguεε deenu sa de'ē chí diiⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'e sa. Naati ngaⁿ'á chí ndís'tiī ní amigos yeⁿ'é ti tanducuén'ē chí n'giindiveéⁿ yeⁿ'e Chiidá, ngaⁿ'á ngii ndís'tiī. ¹⁶ Ndís'tiī nguée ndεεve nī 'úú, naati 'úú nindεεvé ndís'tiī. Ní 'neéⁿ ndís'tiī caati cuuvi candée nī n'gui'i. Ní n'gui'i yeⁿ'e nī 'áamá cūnee. Ní tanducuén'ē chí caaca nī Chiidá ndúúcū chí duuchí, 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ní téé yā ndís'tiī. ¹⁷ Chuū ní ngaⁿ'á ndís'tiī chí dinéⁿ'e nī vi'í 'áamá nī táamá nī.

'Iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī nguée n'diichi ndís'tiī

¹⁸ Ndúúti chí 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī nguée neⁿ'e yā ndís'tiī 'āā déenu nī chí vmnáaⁿ vmnaaⁿ nguée neⁿ'e yā 'úú. ¹⁹ Ndúúti chí caneé nī ní diiⁿ nī cosas ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī, 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī dinéⁿ'e yā

ndís'tiī, naati ndís'tiī nguée ye'n'e in'yeēndī ndís'tiī. Ndeevé ndís'tiī vmnaán ye'n'e chi din'dái in'yeēndī. Cáávā chuū chi in'yeēndī nguée ne'n'e ndís'tiī. ²⁰ N'gaacu nī ye'n'e nduudu chi 'úú nga'n'á ngii ndis'tiī: Nguée vmnaa ca 'iī'yān chi diīn mandado ti 'iī'yān chi nga'n'a ntii'nyu. Ndúúti chi 'iī'yān s'tiī nī can'daa yā 'úú 'tiicá ntúūn can'daa yā ndís'tiī. Nduuti chi diīn yā tan'dúúccā chi nga'n'á 'tiicá ntúūn diīn yā tan'dúúccā chi nga'n'á nī. ²¹ Tanducuén'e chuū diīn yā ndúúccū ndis'tiī caavā chi duuchí ti nguée n'diichí yā 'iī'yān chi dichó'o yā 'úú.

²² Ndúúti chi nguée ndaá ndíi nguée ndúú yaa'ví rá 'iī'yān tuu'mi 'iī'yān nī nguée déenu yā chi véé nuu'ndi ye'n'e yā. Maa'n nī nguée mar 'áámá yā chi cuuvi caa'n'mán yā chi nguée véé nuu'ndi ye'n'e yā. ²³ 'Iī'yān chi nguée ne'n'e yā 'úú 'tiicá ntúūn Chiidá mii'n nī nguée ne'n'e yā 'iī'yān. ²⁴ Ndúúti chi 'úú nguée diīn nguaa yā ntii'nyu chi mar 'áámá 'iī'yān nguée diīn yā, nguée déenu yā chi véé nuu'ndi ye'n'e yā. Naati maa'n nī n'diichí yā 'úú, nī nguée ne'n'e yā 'úú ndúúccū Chiidá. ²⁵ 'Iicu cuuvi cuaacu nduudu chi canée nguūn na ley ye'n'e yā: Nguée de'e caavā chi nguée ne'n'e yā 'úú.

²⁶ Naati taachi ndaá yā 'iī'yān chi Espiritu N'dai ye'n'e Dendyuūs nī téé yā poder s'uuūn. Ní 'úú nī dicho'ó Espiritu N'dai chi ye'n'e Chiidá. Espiritu N'dai ye'n'e Dendyuūs nī cuaacu nī cuchii ye'n'e Chiidá. Espiritu mii'n caa'n'ma cuaacú yā ye'n'e 'úú. ²⁷ 'Iicu ndís'tiī nī caa'n'ma cuaacú nī ye'n'e 'úú caati canée nī nduucú ndii cuáán naachi chi nga'ā.

16

¹ Can'a Jesús: Chuū nga'n'á ngii ndis'tiī 'iicu nguée nduuvu taán nī. ² 'Iī'yān nī 'cuεcú yā ndís'tiī cuaa chuva'āi yaācū. Ní taachí ndaá hora chi 'caa'n'nún yā ndís'tiī, nacádiinúún yā chi n'daacā idiīn yā ntii'nyu ye'n'e Dendyuūs. ³ Ní 'iī'yān s'tiī nī 'tíicā idiīn yā ti nguée n'diichí yā Chiidá, ndii nguée nduu 'úú ra. ⁴ Maa'n nī nga'n'á ngii chuū ndis'tiī caati taachí ndaa hora mii'n n'gáacú nī ti 'úú nī 'āā ca'n'á. Chuū nī nguée ca'n'á ndíi cuaa vmnaa ti 'úú canée ndúúccū ndis'tiī.

Ntii'nyu ye'n'e Espiritu N'dai ye'n'e Ndyuūs

⁵ Can'a Jesús: Naati maa'n nī ca'n'á n'diichí 'iī'yān chi dichó'o 'úú. Ní mar 'áámá ndís'tiī nguée ntiinguuneén nī 'úú: ¿Tíi ca'n'a nī? ⁶ Chiīn chi ca'n'á chi 'túúccā, nī néené chiī ndaāchiī staava ye'n'e nī. ⁷ 'Úú nga'n'á nduudu cuaacu mii'n: N'daacā cáávā ndís'tiī chi ca'n'á. Ndúúti chi 'úú nguée ca'n'á tuu'mi nī Espiritu N'dai ye'n'e Dendyuūs chi téé yā poder ndís'tiī nguée ndai yā nanáán ndís'tiī. Ndúúti chi 'úú ca'n'á nī 'úú dicho'ó 'iī'yān. ⁸ Taachí 'iī'yān mii'n nī ndāa yā, nī caa'n'mán yā ndúúccū 'iī'yān ye'n'e in'yeēndī ye'n'e nuu'ndi, nī ye'n'e vaadī cuaacu, nī ye'n'e 'iī'yān chi diīn juzgar. ⁹ Caa'n'mán yā ye'n'e nuu'ndi chi nguée i'téenu yā 'úú. ¹⁰ Caa'n'mán yā ye'n'e vaadī cuaacu chi 'úú ca'n'á nanáán Chiidá nī 'āā ntéé n'diichí yā 'úú. ¹¹ Caa'n'mán yā nuu'ndi ye'n'e 'áámá 'iī'ntyen'e ch'εε ye'n'e in'yeēndí 'cūū 'āā canée juzgado sa.

¹² Néené n'dee dendu'ū chi véé chi cuuvi ndis'tiī naati maa'n nī nguée cuuvi cūnee ná vaanicadiinūu ye'n'e nī. ¹³ Taachí ndaá Espiritu ye'n'e vaadī cuaacu, 'iī'yān mii'n nī ca'cuée yā ndís'tiī na tanducuén'e vaadī cuaacu. Ní nguée caa'n'mán yā ye'n'e maán yā ti caa'n'mán yā tanducuén'e chi n'giindiveén yā. Ní ch'in'i yā ndis'tiī de'e chí cuchii. ¹⁴ 'Iī'yān mii'n nī ch'in'í yā poder ye'n'e ti cuta'á yā poder ye'n'e 'úú nī ch'in'í yā ndis'tiī. Ní cuuvi cádiinúún nī. ¹⁵ Nducuén'e chi véé ye'n'e Chiidá, chuū nī ye'n'e. Cáávā chuū nga'n'á chi Espiritu ye'n'e vaadī cuaacu cuta'á yā ye'n'e 'úú nī ch'in'í yā ndís'tiī. Ní cádiinúún nī.

Chi ndaachiī ye'n'e nī nī nduuvu vaadī yeenú

¹⁶ Can'a Jesús: Taa 'lín nī 'āā ntéé snaán nī 'úú. Taama vmné'ee, taa 'lín nī snaán nī 'úú ti 'úú nī ca'n'á nanáán Chiidá.

¹⁷ Tuu'mi ca'n'a n'duuvu discípulos ye'n'e yā ngii yā 'áámá yā táámá yā: ¿De'e chi 'tíicā nga'n'a yā ngii yā s'uuūn taa'n 'lín nī 'āā ntéé chinaán nī 'úú nī taama vmné'ee taa'n 'lín nī chinaán nī 'úú, ti 'úú nī ca'n'á nanáán Chiidá? ¹⁸ Tuu'mi nī nga'n'a yā. ¿De'e chi 'tíicā taa'n 'lín? Nguée tuumicadiinuu yú.

¹⁹ Ní tuumicadíinuu Jesús chi ne'n'e ntiinguunee sa'n'a s'een, nī nga'n'a yā: ¿'Áá ntíngúúnee vi'í nī chi 'túúccā ca'n'á chíi

taaⁿ 'lííⁿ ní 'āā ntéé chi naaⁿ nī 'úú, ní taama vmnéⁿ'ēe, taa 'lííⁿ ní chi naaⁿ nī 'úú? ²⁰ Cuaacu níⁿnyú cuāacū nīⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngíí ndis'tiī: Maaⁿ ní cuεεcu nī ní ya'ai nī. Ní iⁿ'yeēⁿdī ní cuuvi yeenú naati ndís'tiī ní chi n'daaⁿ chi yá'ai nī ndúúcū vaadī yeenú. ²¹ N'daataá chí canee chi 'āā 'cuundiyāⁿ daiyā tá, vée vaadī ya'ai yeⁿ'ē ta, ti 'āā chéé ndaa hora yeⁿ'ē tá. Taachí 'āā vée daiya tá 'āā ntéé n'gaacu tá yeⁿ'e vaadī ya'ai yeⁿ'ē tá chi yeenú tá chi vée 'áámá daiya tá yeⁿ'ē iⁿ'yeēⁿdī. ²² 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī ní canéé vaadī ndaachií nanáaⁿ nī. Naati taama vmnéⁿ'ēe ní n'diichí ntuúⁿ ndís'tiī. Ní cuneé nī vaadī yeenú na staava yeⁿ'ē nī. Ní mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ ní nguée divíi yā vaadī yeenú yeⁿ'ē ndis'tiī.

²³ Ní nguuvi miiⁿ nguée ntiinguunéeⁿ nī du'ū vεε yeⁿ'é. Cuaacu níⁿnyúⁿ cuāacū nīⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī chí tanducuéⁿ'ē chí caaca nī Chiidá ndúúcū chí duuchí ní Chiidá téé yā ndís'tiī. ²⁴ Ndií maaⁿ nguée du'ū vεε ngiica nī ndúúcū chí duuchí. Caaca nī ní Chiidá téé yā ndís'tiī. Ní vaadī yeenú yeⁿ'é nī cuuvi yeenu taavi.

Jesús chichéé yā ndúúcū iⁿ'yeēⁿdī

²⁵ Chuū chí ngaⁿ'á ndúúcū cuentas yeⁿ'é ndúúcū ndís'tiī. Maaⁿ ní ndaa hora chí 'āā ntéé caⁿ'á yeⁿ'é ndis'tiī ndúúcū cuentas naati caaⁿ'máⁿ cuaacu yeⁿ'ē Chiidá. ²⁶ Nguuvi miiⁿ ní caaca nī ndúúcū chí duuchí. Ní 'úú nguée ngaⁿ'á chí 'úú nídi'cuítú Chiidá cáávā ndis'tiī. ²⁷ Maaⁿ Chiidá neené neⁿ'é yā ndís'tiī caati ndís'tiī neⁿ'é nī 'úú. Ní i'teenú nī chí 'úú chiicá yeⁿ'ē Chiidá. ²⁸ Chiicá yeⁿ'ē Chiidá ní ndaa iⁿ'yeēⁿdī 'cūū. Cu'neeⁿ ntuúⁿ iⁿ'yeēⁿdī. Ní naⁿ'á n'diichí Chiidá.

²⁹ Tuu'mí ngaⁿ'a discípulos yeⁿ'é yā: Cun'díichí dí maaⁿ ní ngaⁿ'ā cuaacu di nguée ndúúcū cuentas. ³⁰ Maaⁿ ní tuumi-cadiinúúⁿ 'nū chí deenú nī tanducuéⁿ'ē dendu'ū. Ní nguée canee ngiinú nī chí ntiinguuneeⁿ 'iⁿ'yāⁿ n'diī. Cáávā chuū i'teenú 'nū chí chiica nī yeⁿ'é Dendyuūs.

³¹ Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: ¿Áá i'téenu nī maaⁿ? ³² Cun'diichí nī. Hora miiⁿ ní cuchiī. Ní 'āā ndaa chí caⁿ'á 'muuⁿ caⁿ'á miiⁿ ndís'tiī na vaacú nī. Ní cu'neéⁿ nūⁿ nī 'úú dámaaⁿ'ā. Naati nguée canee dámaaⁿ'ā ti Chiidá canéé yā nduucú. ³³ Chuū ní ngaⁿ'á ngíí ndis'tiī

chí cucáávā 'úú canee 'diíⁿ nī. Iⁿ'yeēⁿdī ní 'cuenú nī cuuvi. Cuuvi ch'εētiinúu nī. 'Úú ní chichéé ndúúcū iⁿ'yeēⁿdī.

17

Jesús ndee yā ndúúcū Chiidá yā caavā discípulos yeⁿ'é yā

¹ Chuū caⁿ'a Jesús ní n'diichí yā cuaaⁿ nanguuvi ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, hora yeⁿ'é ní 'āā ndaa. Dííⁿ nī dich'εεté nī Daiya nī. 'Tiicá ntúūⁿ 'úú chí Daiya nī cuuvi dich'εεté n'diī. ² Tan'dúúcā chí tee nī poder 'úú chí Daiya nī yeⁿ'e de'ē chí dííⁿ nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ cáávā chí ca'á vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí tee nī 'úú. ³ Chuū chí vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chí n'diichí yā n'diī chí 'áámá n'dyaⁿ'ā Dendyuūs chí cuaacu níⁿnyúⁿ chí Dendyuūs ndúúcū Jesucristo chí dichó'o nī.

⁴ 'Úú ní dich'εεté n'diī na yán'āa 'cūū. 'Āā ch'iinú dííⁿ ntiinnyuⁿ chí tee nī chí dííⁿ. ⁵ Maaⁿ ní n'diī, Chiidá, dich'εεté nī 'úú, n'diī ndúúcū maáⁿ nī, ndúúcū poder chí canéé nduucú maáⁿ taachi 'āā 'cuée cuneé iⁿ'yeēⁿdī.

⁶ Ngaⁿ'a cuaacú yeⁿ'ē chí duuchi yeⁿ'é nī nanáaⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī 'cūū chí tee yā 'úú. Saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'é nī. Ní tee nī 'úú. Ní n'giindiveénⁿ yā nduudu yeⁿ'é nī. ⁷ Maaⁿ ní déénú yā chí tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí tee nī 'úú ní yeⁿ'é nī. ⁸ Ti ndúúdú chí tee nī 'úú ní caⁿ'á nanáaⁿ 'iⁿ'yāⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'giindiveénⁿ yā nduudu miiⁿ. Ní deenu cuaacu yā chí chiicá nanáaⁿ n'diī. Ní i'téenu yā chí n'diī dicho'ó nī 'úú.

⁹ 'Úú ngiicá caavā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Nguée nídi'cuítu cáávā iⁿ'yeēⁿdī ti cáávā 'iⁿ'yāⁿ chí tee nī 'úú, ti yeⁿ'é n'diī. ¹⁰ Ní taanduvée dendu'ū yeⁿ'é ní yeⁿ'é nī. Ní taanduvée dendu'ū yeⁿ'é nī ní yeⁿ'é. Ní chuū ch'iⁿ'i poder yeⁿ'é.

¹¹ Ní 'āā ntéé cūneé iⁿ'yeēⁿdī naati 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ snée yā iⁿ'yeēⁿdī. 'Úú ní cuchií nanáaⁿ nī. N'diī Chiidá chí deεε, dííⁿ nī cuidado 'iⁿ'yāⁿ chí tee nī 'úú ndúúcū chí duuchí nī. Ní chí cuuví 'áámá yā tan'dúúcā s'uúúⁿ ní 'áámá yú. ¹² Taachí canéé ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ iⁿ'yeēⁿdī ní dííⁿ cuidado 'iⁿ'yāⁿ ndúúcū chí duuchi nī, 'iⁿ'yāⁿ chí ntee nī 'úú. 'Úú ní dííⁿ cuidado 'iⁿ'yāⁿ ní mar 'áámá yā

nguée chindāi yā. 'Áámá nūuⁿ saⁿā daiya yááⁿn'guinūuⁿ chindai sa. Ní 'iicu naachi cánée nguūⁿ ní cúúví cuaacu.

13 Naati maaⁿ ní cuchii nanáaⁿ nī. Ní ngaⁿá chuū taachi cuneé iⁿ'yeēndī 'cūū caati vaadī yeēnu yeⁿ'é cánée nduucú yā, ní cuuvi yeenú taavi yā. 14 'Úú ní ca^{'á} 'iⁿ'yāⁿ nduudu yeⁿ'e nī. Iⁿ'yeēndī nguée dinéⁿe 'iⁿ'yāⁿ ti nguée yeⁿ'e iⁿ'yeēndī 'iⁿ'yāⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ nguée yeⁿ'e iⁿ'yeēndī 'úú. 15 Nguée di'cuítūu chi ndiví nī 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēndī. Díiⁿ nī cuidado 'iⁿ'yāⁿ s'een yeⁿ'e yááⁿn'guinūuⁿ. 16 Nguée yeⁿ'e iⁿ'yeēndī 'iⁿ'yāⁿ s'een tan'dúúcā chi nguée yeⁿ'e iⁿ'yeēndī 'úú. 17 Díiⁿ nī didεεvé nī 'iⁿ'yāⁿ cucáávā nduudu cuaacu yeⁿ'é nī. Nduudu yeⁿ'é nī ní nduudu cuaacu. 18 Tan'dúúcā chi dicho'ó nī 'úú iⁿ'yeēndī 'tiicá ntúūⁿ dicho'ó 'iⁿ'yāⁿ s'een iⁿ'yeēndī. 19 Cáávā 'iⁿ'yāⁿ s'een 'úú māaⁿ didεεvé maáⁿ. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'een cuuví yā dεεε na nduudu cuaacu.

20 Nguée di'cuiituú dámaaⁿ caavā 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ti cáávā 'iⁿ'yāⁿ chi cu'téenu yā 'úú cáávā nduudu yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ s'een. 21 Ní nducyaaca yā ní 'áámá nūuⁿ cuuví yā tan'dúúcā n'diī cánée nī nduucú, ní cánée nduucú nī. Níicú 'iⁿ'yāⁿ s'een ní cánée ntúūⁿ yā 'áámá nūuⁿ ndúúcu yú. Ní 'iicu cu'téénú 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēndī chi n'diī dicho'ó nī 'úú. 22 Ní poder chi téé nī 'úú, miiⁿ ní ca^{'á} 'iⁿ'yāⁿ. Ní 'áámá nūuⁿ cuuví yā tan'dúúcā chi 'áámá nus'ūu. 23 'Úú ní ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ s'een. Ní n'diī ní ndúúcū 'úú. Níicú 'áámá nūuⁿ chi n'daacā cuuví yā. Ní iⁿ'yeēndī ní cuuvi deenu chi dicho'ó nī 'úú ní chí dinéⁿe nī 'iⁿ'yāⁿ s'een tan'dúúcā chi neⁿ'é nī 'úú.

24 N'diī Chiidá, 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi téé nī 'úú, neⁿ'é chi naachi 'úú cuneéⁿ, 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cūnée yā nduucú. Ní cuuvi n'diichí yā poder yeⁿ'é chi téé nī 'úú caati n'diī ní neⁿ'é nī 'úú ndiī taachi 'āā 'cuée iⁿ'yeēndī. 25 N'diī Chiidá chi dεεε, 'aa ntée rá chi iⁿ'yeēndī nguée n'diichí n'diī 'úú n'diichí n'diī. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'tīi ní deenú yā chi n'diī dichó'o nī 'úú. 26 'Úú ní ngaⁿá yeⁿ'e chi duuchí nī, ní ca^{'á} ngāⁿ'aⁿ yeⁿ'e chi duuchí nī. Níicú maaⁿ vaadī neⁿ'e chi néⁿe nī 'úú cuuvi cuneé ndúúcu yā. Ní 'úú cánée ndúúcu yā.

Sta'á yā Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

1 Taachí Jesús ca^{'á} yā chuū, can'dáa yā ndúúcū discípuos yeⁿ'é yā táámá lado yíicú 'līiⁿ chi nguuvi Cedrón naachi cánée 'áámá cheēⁿ yeⁿ'e naāndā. Ní miiⁿ sndaā Jesús ndúúcū discípuos yeⁿ'é yā. 2 Judas chí diiⁿ sa entregar Jesús ní n'diichi ntúūⁿ saⁿā na cheēⁿ miiⁿ ti 'āā cánée n'deee cuuví nduvidáámá yā Jesús ndúúcū discípuos yeⁿ'é yā na cheēⁿ miiⁿ. 3 Saⁿā chiiduú n'gεεté ndúúcū saⁿā fariseos teé yā Judas Iscariote soldados ndúúcū policías ní Judas cuen'e sa ndúúcū 'aama taaⁿ soldados ndúúcū policías. Ndaa yā na cheēⁿ miiⁿ ndúúcū lámparas, ndúúcū antorchas, ndúúcū armas. 4 Naati Jesús chi déénú yā tandu-cuén'e dendu'ū chí cuchii, cuen'e yā ní ndaa yā nanáaⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'een ní ca^{'a} yā: ¿Du'u in'nuún nī?

5 Ní nan'guεεcutáⁿa sa yeⁿ'e yā: Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret miiⁿ. Tuu'mí nga^{'a} Jesús ngii yā 'iⁿ'yāⁿ s'een: 'Úú 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ. Cánée ntúūⁿ Judas miiⁿ, saⁿā chí díiⁿ nca'a sa 'iⁿ'yāⁿ. 6 Taachí Jesús ca^{'a} yā: 'Úú 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ, tuu'mi ní sa^{'ā} s'een ndaa-cadaamí yā ní ch'εεtindiití yā na yá^{'āā}. 7 Nan'guεεcúnée ntuún yā tiinguuneeⁿ yā: ¿Du'u ra in'nuún nī? Ní 'iⁿ'yāⁿ s'een ní ca^{'a} yā: Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret miiⁿ.

8 Nan'guεεcutáⁿa Jesús: 'Áā nga^{'á} ngii ndís'tiī chí 'úú. Ndúúti chí 'úú chí in'nuún nī, 'cuáaⁿ nī chí na^{'a} 'iⁿ'yāⁿ s'tīi.

9 Ní cuuvi cuaacu chí 'úú chí ca^{'á}: 'Ii'yāⁿ chí teé nī 'úú, mar 'áámá yā nguée chí ndai yā. 10 Tuu'mi Simón Pedro chí ndéε sa espada ní tun'dáa sa ní 'nuūcá'ai sa ní ch'iica sa veeⁿ sa lado tá cuaacu yeⁿ'e sán'ā chí diiⁿ mandado yeⁿ'e chiiduú ch'εεte ca. Ní sa^{'ā} miiⁿ ní nguuvi sa Malco. 11 Tuu'mí Jesús nga^{'a} yā ngii yā Pedro: N'nuūⁿ dí espada vaacu. Prueba chí teé Chiidá 'úú, ¿'áá nguée cánée chí 'cuenú cuuvi yeⁿ'e?

Jesús nanáaⁿ chiiduú ch'εεté ca

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Tuu'mi ní 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e 'áámá taaⁿ soldado ndúúcū soldado chí yuudu ndúúcū policías yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een ní sta'á sa Jesús ní cachiichí sa 'iⁿ'yāⁿ. 13 Ní candéε

sa vmnáán vmnaaⁿ nanáán saⁿā chi nguuví Anás, tii sán^a miiⁿ ní nchaⁿā ndiicú Caifás miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní chiiduú ch'eté ca nduuyu miiⁿ. ¹⁴ Ní Caifás miiⁿ ca'a sá consejo saⁿā Israel s'eeⁿ chi canéé chí 'cuūvī 'aama saⁿā cáávā 'iiⁿyāⁿ.

Pedro canéé yā chuva'ai yeⁿē Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Ní n'daā Simón Pedro Jesús miiⁿ ní táamá discípulos. Ní chiiduú ch'eté ca n'diichí yā discípulos miiⁿ chí sndaá sa ndúúcu Jesús corredor yeⁿē va'ai yeⁿē chiiduú ch'eté ca miiⁿ. ¹⁶ Naati Pedro miiⁿ canéé sá cuaaⁿ dáámí cheendi va'āi. Ní can'dāa taama discípulo chí chiiduú ch'eté ca n'diichí yā 'iiⁿyāⁿ. Ní yaa'ví yā n'daataá chí canéé cheendi va'āi. Ní dii'yūⁿ yā Pedro míⁿ ch'eti va'āi. ¹⁷ Tuu'mi ní n'daataá chí diiⁿ mandado chí canéé cheendi va'āi ngaⁿá tá: ¿'Áá nguéé díí ntúūⁿ 'áámá discípulo yeⁿē saⁿá 'cūū? Tuu'mi Pedro ngaⁿá sa: Nguéé 'úú.

¹⁸ Ní chéendii saⁿā chí dichí'vē ndúúcu policías, saⁿā miiⁿ tiivi sa yaⁿā yeⁿe yíyū ti 'áámá 'iichē. Saⁿā miiⁿ nga'a tavii'nu sa. Ní canéé nī ntúūⁿ Pedro ndúúcu sa. Ní chéendii sa nga'a tavii'nu sa ca'a sa.

Anás tiinguunéén sa Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ Ní chiiduú ch'eté cá miiⁿ nítiinguuneeⁿ sa Jesús yeⁿe discípulos yeⁿē yā ndúúcu yeⁿe chí Jesús chí'cueén yā. ²⁰ Jesús nan'guēcután'a yā yeⁿē sa: 'Úú ní ngaⁿá cuaacú nanáán 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeēndī. 'Úú ní chí'cueén na yaācū sinagogas ní na yaacū templo ntúūⁿ naachí nduuvidaama nducyaaca 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní nguéé de'ē vee chí ngaⁿá n'de'í. ²¹ ¿De'ē tínguúnéén dí 'úú? Tínguúnéén dí 'iiⁿyāⁿ chí chí'indiveén yā chí caⁿá chí 'iiⁿyāⁿ. N'diichi nī. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ déén yā chí caⁿá.

²² Taachí Jesús chí'ínu caⁿá yā chuū, 'áámá policía chí canéé miiⁿ chí'eⁿe sá Jesús, ní caⁿá sa: ¿'Áá 'tíicā nan'guēcután'a dí yeⁿē chiiduú ch'eté ca?

²³ Nan'guēcután'a Jesús: Ndúúti chí nguē n'daacā chí ngaⁿá caaⁿman di de'ē chí

nguē n'daacā chí ngaⁿá. Ndúúti chí n'daacā, ¿de'ē cuuvi chí n'geⁿē dí 'úú?

²⁴ Anás miiⁿ ní dichó'o sa Jesús chí'echiichí yā nanáán saⁿā chí nguuví Caifás miiⁿ, saⁿā chí chiiduú ch'eté cá miiⁿ.

Pedro miiⁿ ngaⁿá sa taama vmnéⁿēe chí nguéé n'diichi sa Jesús miiⁿ

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Chéendii Simón Pedro miiⁿ ní nga'a tavii'nu sa saⁿā. Ní ngaⁿá yā ngii yā saⁿā: ¿'Áá nguéé 'tíicā chí díí ní discípulo yeⁿē yā? Pedro cheendítu sa ní ngaⁿá sa: Nguéé 'úú.

²⁶ 'Áámá saⁿā chí diiⁿ mandado yeⁿē chiiduú ch'eté cá ní saⁿā miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe saⁿā chí chiica Pedro miiⁿ veeⁿ sa. Ngaⁿá sa ngii sa saⁿā: ¿'Áá nguéé n'diichi dii ch'eti chéēⁿ naāndā miiⁿ ndúúcu yā?

²⁷ Taama vmnéⁿēe ní cheendiitú táaⁿ Pedro: Nguéé 'úú. Ní miiⁿniⁿyu miiⁿniⁿyu ní tusaⁿā chíita tī.

Jesús nanáán Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸ Ní candé sa Jesús miiⁿ tyaaⁿ tyaaⁿ yeⁿē nanáán Caifás miiⁿ ndii naachi canéé cuarto yeⁿē juzgado. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéé chí ndaá yā cuaaⁿ ch'eti va'ai chí'etē miiⁿ cáávā chí nguéé neⁿe yā chí cuneedáámí yā nuuⁿndi taachi ché'e yā nguiinú yeⁿē pascua. ²⁹ Tuu'mi ní can'dāa Pilato chuva'ai nanáán 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿá sa: ¿De'ē nuuⁿndi yeⁿē saⁿá 'cūū vee?

³⁰ Nan'guēcután'a yā ní caⁿá yā 'iiⁿyāⁿ: Ndúúti chí saⁿá 'cūū chí nguē du'ū vee diiⁿ sa, nguéé teé 'nū saⁿā n'diī.

³¹ Tuu'mi ní ngaⁿá Pilato ngii sa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuta'á nī 'iiⁿyāⁿ. Ní n'diichí yā de'ē nuuⁿndi yeⁿe yā véé tan'dúúcā chí canéé na ley yeⁿē nī. Níicú 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní caⁿá yā: Nús'uu ní nguéé cánéé chí 'caaⁿnuⁿ 'nū mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ.

³² Ní cuuví cuaacu chí caⁿá Jesús miiⁿ. Ní caⁿá yā chí cadiinuun 'iiⁿyāⁿ de'ē vaadī n'gii 'cuuvi yā. ³³ Níinuun ndaá ntúūⁿ Pilato cuarto yeⁿē juzgado. Ní cáí sa Jesús miiⁿ ní caⁿá yā: ¿'Áá díí chí Rey yeⁿē 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí judíos?

³⁴ Nan'guεεcútaⁿā Jesús: ¿'Áá ngaⁿa dii chuū yeⁿ'e maāⁿ di o 'iⁿ'yāⁿ 'cūū ch'iⁿ'i yā ní ngaⁿ'a yā n'diⁱ yeⁿ'ē 'úú?

³⁵ Pilato miiⁿ ní n'guεεcutáⁿa sa: ¿'Áá 'úú chi saⁿ'a Israel 'úú? 'Iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nación yeⁿ'ē di ndúú^{cū} chiiduú n'gεεté nteé yā dii 'úú. ¿De'ē n'diⁱ di?

³⁶ Nan'guεεcútaⁿā Jesús: Cuaaⁿ naachi 'úú chi 'iⁿ'ntyen'e nguée canée iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ndúúti chi yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naachi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿ'nyúⁿ tuu'mi ní 'iⁿ'yāⁿ chi diiⁿ mandado yeⁿ'é ní 'cuuⁿ'maⁿ yā cáávā 'úú ni nguée nica'á yā 'úú 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een. Maaⁿ ní cuaaⁿ naachi 'úú chi 'iⁿ'ntyen'e nguée yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

³⁷ Tuu'mi ngaⁿ'a Pilato ngii sa 'iⁿ'yāⁿ: Tuu'mi, ¿'áá díi chi rey miiⁿ? Nan'guεεcútaⁿā Jesús: Díi ngaⁿ'ā di chi rey 'úú ní 'tíicā 'úú. 'Úú ní cáávā chuū ch'iⁿdiyaáⁿ, ní cáávā chuū chi ndaá iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, caavā chi caaⁿ'maⁿ cuaacú yeⁿ'ē nduudu cuaacu. Nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'ē vaadi cuaacu miiⁿ, n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é.

Jesús canée chí 'cuūvi yā

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

³⁸ Tuu'mi ngaⁿ'ā Pilato: ¿Chεε chí vaadi cuaacu? Taachi caⁿ'a Pilato chuū ní can'dáá ntuúⁿ sa nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een ní caⁿ'a sa 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een: 'Úú ní nguée ndaācá mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ³⁹ Naati cáávā costumbre yeⁿ'e ndís'tiⁱ ní 'úú canecúúⁿmíⁿ chí ín'dεεchí 'áámá saⁿ'ā chi preso sa 'viicu yeⁿ'e pascua. ¿'Áá neⁿ'é ní chi ín'dεεchí Rey yeⁿ'ē 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een?

⁴⁰ Tuu'mi ní 'cai ntúūⁿ nducyaaca yā, ní ngaⁿ'a yā: Nguée 'iⁿ'yāⁿ 'cūū ti Barrabás. Níicú saⁿ'ā Barrabás miiⁿ ní neenē duucu sa.

19

¹ Tuu'mi ní sta'āa Pilato Jesús miiⁿ ni ch'eⁿ'e sa 'iⁿ'yāⁿ. ² Ní soldados ní din'dáa sa 'áámá corona yeⁿ'ē yááⁿ ní chi n'duu sá na tíiⁿ yā. Ní ch'iⁿ'nuúⁿ sa 'áámá catecai morado 'iⁿ'yāⁿ. ³ Ní caⁿ'a sa: Nééné 'nááⁿ cānee di iⁿ'yeeⁿdi, dii, Rey yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel. Ní n'geⁿ'é sa 'iⁿ'yāⁿ.

⁴ Tuu'mi can'dáa ntuūⁿ Pilato chuva'āi. Ní caⁿ'ā sa chiⁱ sa 'iⁿ'yāⁿ s'een: Cuin'diichí

nī, tun'daá 'iⁿ'yāⁿ chuva'āi niicu tuumi-cadiinúúⁿ nī chi nguée n'diichí mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'é yā.

⁵ Ní can'daá Jesús chuva'āi. Can'dée yā corona yeⁿ'e yááⁿ ndúú^{cū} catecai morado yā. Ní ngaⁿ'a Pilato miiⁿ: Cun'diichí nī saⁿ'ā.

⁶ Taachí n'diichí yā 'iⁿ'yāⁿ tuu'mi ní chiiduú n'gεεté ndúú^{cū} policías n'gai yiicu sa: Cu'néeⁿnga'á nī 'iⁿ'yāⁿ. Cu'néeⁿnga'á nī 'iⁿ'yāⁿ. Tuu'mi ngaⁿ'ā Pilato ngii yā 'iⁿ'yāⁿ s'een: Cuta'a ndis'tiⁱ 'iⁿ'yāⁿ, ní cu'néeⁿnga'á nī 'iⁿ'yāⁿ, ti 'úú ní nguée indaaca mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

⁷ Nan'guεεcútaⁿā 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een: Nús'uū ní cánée ley yeⁿ'é 'nū. Ní tan'dúú^{cā} chi ngaⁿ'a ley miiⁿ canee chi 'cuuvi caati caⁿ'a yā chi maáⁿ yā Daiya Dendyuūs 'iⁿ'yāⁿ.

⁸ Taachí ch'iindiveeⁿ Pilato chuū dii'yā ca sá chiⁱ. ⁹ Chindáa ntuūⁿ sa cuarto yeⁿ'ē juzgado ní caⁿ'á yā chiⁱ yā Jesús: ¿Tií 'iⁿ'yāⁿ dii? Naati Jesús ní nguée caⁿ'a yā.

¹⁰ Tuu'mi ní caⁿ'a Pilato Jesús: Dii, ¿'áá nguεε ngaⁿ'ā di yeⁿ'é? ¿'Áá nguée deenu di chi 'úú ní cúú^{ví} caaⁿ'maⁿ ntiiⁿ'nyúⁿ chi cu'néeⁿnga'á nī dii, ní cuuvi n'tεechí ntúuⁿ dii?

¹¹ Nan'guεεcútaⁿā Jesús miiⁿ: Nguée du'ū vεε cuuvi diiⁿ di ndúú^{cū} 'úú ndúúti chi nguée du'ū vεε ndii ca'a yeⁿ'ē di yeⁿ'ē va'ai chεeti nguuvi. 'Iⁿ'yāⁿ chi tee yā 'úú chi preso 'úú nanáá n'diⁱ, 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ dich'εete ca nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

¹² Ndii tuu'mi ní neⁿ'e Pilato n'tεechi sa 'iⁿ'yāⁿ. Naati 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een n'gai yi-icú yā ní ngaⁿ'a yā: Ndúúti chi saⁿ'á 'cūū n'tεechi di, nguée dii amigo yeⁿ'ē César. Nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yeⁿ'é yā chi maáⁿ yā rey ngaⁿ'a yā contra César.

¹³ Tuu'mi Pilato, taachi ch'iindiveeⁿ sa chuū, candée sa Jesús chuva'āi. Ní ch'iindi sa ná silla yeⁿ'e juzgado chi nguuvi Enlosado, ní nduudu hebreo neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Gabata. ¹⁴ Ní nguuvi chi diiⁿ yā ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'ē 'viicu yeⁿ'e pascua, tan'dúú^{cā} ndi-ichúú^{ví} na nguuvi. Tuu'mi ngaⁿ'a Pilato 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een: Cuin'diichí nī Rey yeⁿ'é nī.

¹⁵ Naati 'iⁿ'yāⁿ s'een 'caí yā diitú yā: Diví nī 'iⁿ'yāⁿ, diví nī 'iⁿ'yāⁿ, cu'néeⁿnga'á nī 'iⁿ'yāⁿ. Tuu'mi ngaⁿ'a Pilato: ¿'Áá

rey yeⁿ'é nī chi cu'neéⁿnga'á nī? Tuu'mi nan'guεεcútaⁿ'ā saⁿ'ā chiiduú n'gεεtē: Nguéé rey yeⁿ'e 'nū caati 'āā César nuúⁿ.

¹⁶ Tuu'mi ní Pilato ca'á yā Jesús miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'iicu cu'neéⁿnga'á yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ sta'á yā Jesús miiⁿ ní candéε yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Cu'neéⁿnga'a yā Jesús ní ch'ūi yā

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷ Ní Jesús candéε yā cruz yeⁿ'e yā. Ní can'dáa yā na lugar chi 'áámá lado yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén chi nguuví Calavera chi lugar 'Ini Nga'ai Tiiⁿ, 'iicu nduudu hebreo neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Gólgota. ¹⁸ Naachí cu'neéⁿnga'á yā Jesús ndúú^{cū} taa na 'uuví yā. 'Áámá yā 'áámá 'áámá lado 'iicu Jesús miiⁿ ní naavtáⁿ'ā canuúⁿ yā. ¹⁹ Ní 'neeⁿ Pilato miiⁿ 'áámá letra chi n'duú sá nanááⁿ cruz ní canéé nguūⁿ miiⁿ, Jesús yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret, Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Israel. ²⁰ Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ch'eeⁿ yā letra 'cūū ti nááchí cu'neéⁿnga'a yā Jesús miiⁿ niiⁿnuúⁿ na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ. Canéé nguūⁿ miiⁿ na nduudu hebreo ndúú^{cū} nduudu griego ndúú^{cū} nduudu latín. ²¹ Ní ngaⁿ'a saⁿ'ā chiiduú n'gεεtē yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ngii sa Pilato: Nguéé 'neeⁿ di Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Israel naati maáⁿ yā ngaⁿ'a yā: 'Úú Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel 'úú.

²² Nan'guεεcútaⁿ'ā Pilato saⁿ'ā miiⁿ: Chiⁿ'neéⁿ 'āā 'neéⁿ.

²³ Taachí soldados chi'neeⁿnga'ā sa Jesús, sta'á sa catecai yā ní diⁿ sa repartir catecai yā. Niicu 'áámá 'áámá tááⁿ catecai yā 'aama soldado. Abrigo catecai yā miiⁿ nguéé n'deenyú ndii 'niiⁿnuúⁿ ndíí cuaaⁿ ndiia. ²⁴ Ní caⁿ'a sa nguaaⁿ maáⁿ sa: Nguéé 'canuu cuūⁿ yú naati tun'daí yú suerte yeⁿ'e yú nduū^{cū}. Du'ú yeⁿ'e cuuvi. Ní 'iicu cuuví cuaacu naachí canee nguūⁿ chi ngaⁿ'ā: Nca'á yā catecaí nguaaⁿ maáⁿ yā, ní na catecaí ch'íi yā suerte.

Ní soldados ní diⁿ sa chuū.

²⁵ Ní cheεcuú Jesús miiⁿ canéε yā niiⁿnuúⁿ ná cruz yeⁿ'e Jesús ndúú^{cū} vi'í cheεcuú yā chi nguuví María chi n'daataá yeⁿ'e Cleofas, ndúú^{cū} María Magdalena. ²⁶ Taachí n'diichi Jesús cheεcú yā ndúú^{cū} discípulos

chi ya'āi 'iinú yā chi canéé niiⁿnuúⁿ tuu'mi ní Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā cheεcú yā: N'dií n'daataá, cun'díichí ní daiya nī. ²⁷ Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngii yā discípulo: Cun'diichi di, 'íingaā cheεcu di. Ndíí tuu'mi ní discípulo miiⁿ ní dichεεcú yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús ch'ūi yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Cho'ó tanducueⁿ'ē chuū ní déénú Jesús chi tanducueⁿ'ē dendu'ū ní 'āā chií cuaacu. Niicu naachi canéé nguūⁿ níicú cuuvi cuaacu. Ngaⁿ'a Jesús: Yaacá.

²⁹ Miiⁿ canéé 'áámá vaso ndiitu vinagre. Tuu'mi ní 'áámá soldado dicuutu yā 'áámá esponja ndúú^{cū} vinagre. Ní chi'neeⁿ yā na áámá yáⁿ'á hisopo. Ní s'neeⁿ yā na cheendi Jesús. ³⁰ Taachí Jesús chi'i yā vinagre, caⁿ'a yā: Ch'íinú tanducueⁿ'ē dendu'ū. Ní nadicua'á yā tiiⁿ yā chi n'neéⁿ maáⁿ yā espíritu yeⁿ'e yā.

Soldado n'da'ai yā 'iini 'tiicua Jesús ndúú^{cū} 'aama lanza

³¹ Tuu'mi ní caati nguuví viernes chi diⁿ yā ntiiⁿnyun yeⁿ'e 'viicu pascua miiⁿ, ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ di'cuítu sa Pilato chi 'cúuⁿmāⁿ sa 'íiní ca'a saⁿ'ā s'eeⁿ ní candéε sa cuerpo yeⁿ'e yā. Caati nguéé neⁿ'e sa chi canéε cuerpo yeⁿ'e yā na cruz nguuví sábado miiⁿ caatí sábado ní nguuví ch'εεte yeⁿ'e 'viicu pascua. ³² Ní ndaa soldados ní ndaa sa nanááⁿ saⁿ'ā chi ymnááⁿ ymnaaⁿ. 'Tíicā 'cuúⁿ sa ca'a sa. 'Tíicā 'cuúⁿ ntúūⁿ sa ca'ā taama sa. ³³ Naati taachí ndaa sa nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní caati n'diichi yā chi 'āā n'dii Jesús nguéé 'cuúⁿ sa ca'a yā.

³⁴ Naati 'áámá soldado n'da'ai sa tiicua Jesús ndúú^{cū} 'aama lanza ní can'daā yuuúⁿ ndúú^{cū} nuūⁿnī. ³⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'diichi yā ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu. Níicú chiíⁿ chí ngaⁿ'á yā. Miiⁿ ní cuaacu chííⁿ. 'Iicu déénu yā chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu níicú ndís'tií ntúūⁿ ní cu'teenú nī. ³⁶ Níicú chuū cho'ōo ní cúúví cuaacu chí canéε nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs: Mar 'áámá 'iini yeⁿ'e yā nguéé 'cuúⁿ sa. ³⁷ Ní taama naachi canéε nguūⁿ ní ngaⁿ'ā: N'diichi yā 'iiⁿ'yāⁿ chí cho'ōo neéⁿ tiicua yā.

S'nuúⁿ yā Jesús cheεti yáinyāⁿ

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Cho'ōo chuū. José yēn'ē yāān Arimatea chi 'áamá discípulo yēn'e Jesús n'de'ei n'de'ei nūuⁿ ti 'va'a sa 'iīn'yān Israel s'een, di'cuítu sa Pilato miiⁿ chi cuuví candé sa cuerpo yēn'ē Jesús. Ní 'cuūn Pilato sa'nā miiⁿ. Tuu'mi ní ndaā sa ní nadiví sa cuerpo yēn'ē Jesús miiⁿ ní candé sa cuerpo miiⁿ. ³⁹ Ndaa ntúūn Nicodemo, sa'nā chi vmnaaⁿ indaá sá nanáán Jesús miiⁿ 'aama n'gaaⁿ, ní ndé sa 'áamá perfume chi ndístaⁿā perfume yēn'ē mirra ndúúcū áloes. Ngí tanduu 'áamá ciento libras. ⁴⁰ Sta'á yā cuerpo yēn'e Jesús ní ch'écú yā ná tiīnūuⁿ ndúúcū perfume miiⁿ, tan'dúúcā costumbre yēn'ē 'iīn'yān Israel s'een taachí n'giichí yā tinaⁿā. ⁴¹ Ní lugar miiⁿ naachi chi'neeⁿnga'a yā, miiⁿ canéé 'áamá chéēⁿ naāndā. 'Ícú chéeti chéēⁿ miiⁿ canéé 'áamá yáinyāⁿ ngai. Mar 'áamá 'iīn'yān nguée in'nuún yā chéeti. ⁴² Cáávā chi nguuví viernes chi ch'iindiyaán yā yēn'e 'viicú yēn'e pascua yēn'ē 'iīn'yān Israel s'een, s'nuún yā cuerpo Jesús miiⁿ chéeti yáinyāⁿ miiⁿ chi canee niiⁿnuún.

20

Jesús nduuchi yā yēn'e nguaaⁿ tinán'ā
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ 'Áamá domingo chi nguuví vmnaán vmnaaⁿ yēn'e ndéetē miiⁿ tá María Magdalena nééné 'da'a ca ndaā tá na yáinyāⁿ. Ní n'diichi tá tuūu miiⁿ chi ndiiví na yáinyāⁿ. ² Tuu'mi ní n'daataá ngéenū tá nanáán Simón Pedro ndúúcū táámá discípulo, 'iīn'yān chi dinéⁿe taavi yā Jesús. Tuu'mí ngaⁿā tá ngii tá sa'nā s'een: 'Áā ndiiví yā Jesús miiⁿ ná chéeti yáinyāⁿ, ní nguée deenu yú tí n'néen yā 'iīn'yān.

³ Ní can'dáā Pedro miiⁿ ndúúcū taama discípulo ní ndaá yā na yáinyāⁿ. ⁴ Ngéenū, ngéenū nduu 'uuví yā. Táámá discípulo diitu cá chéenu sa nguée ti Pedro, ní ndaá vmnaaⁿ sa na yáinyāⁿ. ⁵ Can'dí sa ní n'diichi sa. Ní n'diichi sá chi 'aa dámaaⁿ tiīnūuⁿ miiⁿ snúūⁿ naati nguée chi ndaa sa chéeti yáinyāⁿ. ⁶ Simón miiⁿ ní sndaā sa chéeti yáinyāⁿ. Ní n'diichi sa tiīnūuⁿ miiⁿ naachi snúūⁿ. ⁷ Niicu pañuelo ch'éete ca tiīn' nguée dáamá tiīnūuⁿ lino. Ndéeti nduu cánéé táámá cuaaⁿ. ⁸ Tuu'mi ní sndaá ntúūⁿ táámá discípulo chi ndaā vmnaán vmnaaⁿ ná yáinyāⁿ ní n'diichí yā ní ch'i'téenu yā. ⁹ Tii

nguée déenu yā chi canéé nguūⁿ chí Jesús miiⁿ cuuví nduuchi yā yēn'ē nguaaⁿ tinán'ā. ¹⁰ Ní nguécundií discípulos na vaacu yā.

Jesús nndaaca yā María Magdalena
(Mr. 16.9-11)

¹¹ Naati tá María canee ta chúva'āi yáinyāⁿ. Neené nguécú tá. Ní di'cua'ái naaⁿ tá n'diichi tá chéeti yáinyāⁿ. ¹² Ní n'diichí tá na 'uuví ángeles ndúúcū catecaí yā cuée. 'Áamá ángel miiⁿ vee yā cuaaⁿ tiīⁿ naachi canúūⁿ cuerpo Jesús miiⁿ ní táámá yā vee yā cuaaⁿ ndiia. ¹³ Ní ca'nā yā: Díí n'daataá, ¿de'ē cúví chí nguécú di? Tuu'mí ngaⁿa tá: Caati candé yā Señor yēn'ē, ní nguée deenú tí s'néen yā 'iīn'yān.

¹⁴ Taachi ca'nā tá chuū, ndaacadaami tá. Ní n'diichi ta Jesús chi canéé yā miiⁿ naati nguée deenu tá chí Jesús miiⁿ. ¹⁵ Tuu'mí ngaⁿa Jesús ní ngii yā tán'ā: Díí n'daataá, ¿de'ē cúví chí nguécú di? ¿Du'ū in'nuuⁿ di? 'Iicu n'daataá miiⁿ ní nacadínnuūⁿ tá chí 'iīn'yān 'cúú ní 'iīn'yān chí diiⁿ cuidado yēn'ē chéēⁿ yēn'e naāndā miiⁿ. Ní ca'nā tá: Señor, ndúúti chí dii candé di 'iīn'yān cuuvi di 'úú tí chí'neeⁿ dí 'iīn'yān ní 'úú ní candé 'iīn'yān.

¹⁶ Tuu'mi ngaⁿa Jesús miiⁿ: María. Nguécundií ntuūⁿ ta ní ngaⁿā ta: Raboni. (Nduudu 'cūū neⁿe caaⁿmaⁿ, Maestro.)

¹⁷ Tuu'mí ngaⁿa Jesús: Nguée tuū'vī di 'úú caati 'āā cuée ca'nā nanáán Chiidá. Naati dii, cuén'e di n'diichi di hermanos yēn'e yú ní caaⁿmaⁿ di cuuvi di 'iīn'yān: Ca'nā nanáán Chiidá ní nanáán Chiida yú, nanáán Ndyuūs yēn'ē ní nanáán Ndyuūs yēn'ē yú.

¹⁸ Chen'e tá María Magdalena nanáán discípulos ní ca'nā tá chí n'diichi tá Jesús miiⁿ. Ca'nā tá chí tá discípulos nduudu chí Jesús miiⁿ ca'nā yā chí yā tán'ā.

Jesús nndaacá yā discípulos
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Chii chí nguiīnū yēn'e maāⁿ nguuví domingo mííⁿ, nguuví vmnaán vmnaaⁿ yēn'ē ndéete miiⁿ ní naachi snúūⁿ discípulos ní nduudí cheendi va'āi miiⁿ caati 'va'á yā 'iīn'yān Israel s'een. Ndaa Jesús miiⁿ. Ní canéé yā naavtaⁿā 'iīn'yān s'een. Ní ca'nā yā: Cuuvi 'diiīⁿ ndúúcū ndís'ti.

²⁰ Taachí ca'nā yā chuū, ní ch'i'n'i yā ta'á yā ndúúcū tiicuáá yā. Ní discípulos yeenú

taaví yā chí n'diichí yā Jesús. ²¹ Tuu'mí ngaⁿā ntúūⁿ Jesús ngii yā 'iⁿ yāⁿ: Cuuvi 'diiⁿ ndúú^cū ndís'tiī. Tan'dúú^cā chí dichó'o Chiidá 'úú, 'tiicá ntúūⁿ 'úú dichó'ó ndis'tiī.

²² Taachí caⁿ'a yā chuū tiivineeⁿ yā 'iⁿ yāⁿ ní caⁿ'a yā: Cuta'á nī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ²³ 'Iⁿ yāⁿ chí ndís'tiī nadich'εεcú nī nuūⁿndī yeⁿ'é yā, ní 'āā nach'εεcu yeⁿ'é yā. 'Iⁿ yāⁿ chí nguée nadich'εεcu nī nuuⁿndi yeⁿ'é yā, 'āā nguée nach'εεcu yeⁿ'é yā.

Nguée chí'teenú Tomás

²⁴ Naati Tomás 'áamá discípulo chí nguuvi Dídimó chí Gemelo nguée cúnée sá ndúú^cū saⁿ'ā s'eeⁿ taachi Jesús miiⁿ ndaá yā. ²⁵ Chí tan'duuví discípulos miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: N'diichí 'nū Señor miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní ngaⁿ'a sa ngii sá 'iⁿ yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ní nguée cu'teenú ndúúti chí nguée n'diichí, ní nguée tiinguú nduutita'á naachí ch'εεchi clavos, ní tiinguú ta'á ná tiicuáá yā.

²⁶ Ch'iinu niiní nguuvi vεεte ntúūⁿ discípulos snée yā chεeti va'āī. Miiⁿ canée Tomás ndúú^cū yā. Ní nduudí cheendi va'āī miiⁿ. Ndaa ntúūⁿ Jesús miiⁿ. Ní canúⁿ yā naavtaⁿ'ā ní caⁿ'a yā: Cuuvi 'diiⁿ ndúú^cū ndís'tiī.

²⁷ Tuu'mí ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā Tomás miiⁿ: Tiinguú nduutitá'a di 'muuⁿ ní n'diichí di ta'á. Ní tiinguú ta'a di ndii 'muuⁿ ní tiinguú ta'a di tiicuáá. Ní nguée chí nguée cu'téenu dí, canée chí cu'téenu dí.

²⁸ Tuu'mí ní Tomás miiⁿ ní caⁿ'ā sa: N'diī Señor yeⁿ'é. N'diī Dendyuūs yeⁿ'é.

²⁹ Tuu'mí ní ngaⁿ'a Jesús miiⁿ: Tomás, díí ní chí'téenu di tī n'diichí di 'úú. N'dai 'iⁿ yāⁿ chí nguée n'diichí yā 'úú ní chí'téenu yā.

¿De'e cúúví chí véé libro 'cūū?

³⁰ Ní néené n'deēe ca señales chí ch'iⁿi Jesús nanááⁿ discípulos yeⁿ'é yā chí nguée canée nguūⁿ na libro 'cūū. ³¹ Naati chuū ní canée nguūⁿ nícu cuuvi cu'téenu di chí Jesús miiⁿ chí Cristo chí Daiya Dendyuūs. Ní chí cu'téenu di 'iⁿ yāⁿ ní cunee ndúú^cū vida cuen'e daāⁿmaⁿ cáávā chí duuchi yā.

21

Jesús ndaacadá yā ndēechē discípulos yeⁿ'é yā

¹ Cuayiiivi chí cho'ōo chuū chiināāⁿ ntúūⁿ maaⁿ Jesús miiⁿ yeⁿ'é discípulos yeⁿ'é yā niiⁿnuúⁿ ná yaana nuuⁿniⁿ'yáⁿ'ā chí nguuvi Tiberias ní 'túú^cā chiinaáⁿ yā.

² Ndidaama yā Simón Pedro ndúú^cū Tomás miiⁿ chí nguuvi Dídimó chí Gemelo, ndúú^cū Natanael saⁿ'ā yeⁿ'e yāāⁿ Caná yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea, ndúú^cū na 'úúví saⁿ'ā daiya Zebedeo ndúú^cū táá na 'uuví discípulos yeⁿ'e Jesús. ³ Tuu'mí ngaⁿ'a Simón Pedro: Caⁿ'ā tungaáⁿ 'yaācā. Tuu'mí ngaⁿ'ā 'iⁿ yāⁿ s'eeⁿ ngii yā saⁿ'ā: Caⁿ'ā ntúūⁿ nús'uu ndúú^cū di. Ní cuen'e yā ní chindāa yā na 'áamá barco. Nguiinū miiⁿ nguée sta'á yā mar 'áamá tī. ⁴ Chí dεεve táamá nguuvi, Jesús ní caneé yā cuaaⁿ 'diitú yā yaana nuuⁿniⁿ'yáⁿ'ā naati discípulos nguée túúmicadiinuuⁿ yā chí Jesús miiⁿ. ⁵ Ní caⁿ'a yā chí yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndís'tiī, saⁿ'ā n'gaiyāāⁿ ¿'áá véé chí tungaaⁿ di chí che'e yú? Nan'guεεcutáⁿ'a yā yeⁿ'e yā: Nguée.

⁶ Tuu'mí ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Caⁿnuúⁿ nī yaāna lado ta cuaacu yeⁿ'e barco miiⁿ ní ndaacá nī. Tuu'mí ní chí'nuúⁿ yā yaāna tíí ní 'āā ntεε ngii dííⁿ yā tun'dāa yā chí neené tááⁿ n'gii 'yaācā. ⁷ Tuu'mí ní discípulo chí neené diya'āī 'iⁿu Jesús ngaⁿ'ā sa ngii sa Pedro: Señor miiⁿ 'iⁿ yāⁿ s'tiī. Ní Simón Pedro, taachi chí'iindiveeⁿ sa chí Jesús miiⁿ nuⁿnuúⁿ sá catecai sa tí dámaāⁿ ngāaⁿ sa, ní chindāa sa chεeti yaana nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā. ⁸ Ní tanduu 'uuví discípulos ndaá yā ndúú^cū barco tí nguée dáanā yaⁿ'āī chí chinée yā yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ tí tandúú na cuūⁿ ngεεcu ndiichi metros. Ngíí n'daā yā yaāna yeⁿ'e 'yaācā. ⁹ Taachí n'cheéⁿ yā yáⁿ'āa miiⁿ n'diichí yā n'giichi yáⁿ'ā. Ní 'áamá 'yaācā nduú tī nanááⁿ nduucyáⁿ'ā. Ní n'diichí yā pan. ¹⁰ Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: Teé nī ta n'duuví 'yaācā chí caama sta'á nī maaⁿ.

¹¹ Cuchεε Simón Pedro ní nandéε sa yaāna na yáⁿ'āa miiⁿ ndiitúú 'yaācā n'gεεté, ngii 'áamá ciento 'uuví ngεεcu n'diichi 'iⁿu, ní yaāna miiⁿ nguée chí teēⁿ n'dáá rá chí n'deee taaví 'yaācā. ¹² Tuu'mí Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Cuchií nī ca'diinú nī. Mar 'áamá discípulo miiⁿ nguée tiinguuneéⁿ yā 'iⁿ yāⁿ: ¿Du'u rá díí? Tí 'āā deenú yā chí Jesús miiⁿ. ¹³ Ndaā Jesús miiⁿ ní sta'á yā

pan ní ca'a yā 'iín'yān. 'Tíicá nī ntúūⁿ dííⁿ yā ndúúcū yaāca.

¹⁴ Āā chíí 'iinu cuuvi chí n'geenaāaⁿ Jesús yeⁿē discípu^los yeⁿé yā taachí 'āā nnduuchi yā nguāaⁿ tináⁿā.

Ca'a di chí ché'é 'iiti cuūchī yeⁿé

¹⁵ Taachí ch'iinu ca'diinú yā, Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā Simón Pedro: Simón, díí daiya Jonás, ¿'áá neⁿ'e ca di 'úú, nguéé ti chuū? Tuu'mí ngaⁿ'a sa ngii sa Pedro: 'Tíica, Señor, n'dií ní déénú nī chí neⁿ'é n'dií. Ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Ca'á di 'iiti cuūchi 'lín yeⁿé chí che'é tī.

¹⁶ Jesús ní ntiinguuneeⁿ ntuúⁿ yā yeⁿ'e saⁿ'ā naachi ndii 'uuví cuuvi: Simón, díí daiya Jonás, ¿'áá neⁿ'e di 'úú? Nan'guεcútaⁿ'a sa yēⁿ'e yā: 'Tíica, Señor, n'dií ní déénú nī chí neⁿ'é n'dií. Tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Ca'á dí 'iiti cuūchī yeⁿ'é chí che'é tī.

¹⁷ Tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā naachi ndii chííⁿ ndii 'íínú cuuvi: Simón, díí saⁿ'ā daiya Jonás, ¿'áá neⁿ'e di 'úú? Canéé ndaachi yíínú Pedro chí 'āā naachi ndii chííⁿ ndii 'íínú cuuvi yaa'ví yā saⁿ'ā: ¿'Áá neⁿ'e di 'úú? Tuu'mí ngaⁿ'a sa ngii sa 'iín'yān: Señor, n'dií déénú nī tanducuéⁿē dendu'ū. Maaⁿ ní deenu nī chí neⁿ'é n'dií. Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: Ca'á dí 'iiti cuūchi yeⁿ'é, chí che'é tī. ¹⁸ Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū nííⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii díí: Taachi saⁿ'ā 'lín díí in'nuuⁿ canúúⁿ dí catecai di ní cheⁿ'e di naachi neⁿ'e di. Naati taachí 'āā cuuvi ndiícú di ndoo tá'a di ní táámá 'iín'yān in'nuúⁿ yā catecai di ní candéε yā díí naachi nguéé neⁿ'ē di.

¹⁹ Ní chuū Jesús caⁿ'a yā ní ngá'a yā chí cádiinuⁿ sa de'é vaadī n'gii dííⁿ honrar Dendyuūs miiⁿ. Ch'iinu caⁿ'a yā chuū, tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā Simón Pedro: Can'dáa di 'úú.

Discípulo chí neⁿ'e taavi Jesús

²⁰ Nguεcundíⁿ Pedro miiⁿ n'diichi sá discípu^lo chí dineⁿ'é Jesús, discípu^lo chí cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús. Sáⁿ'ā chí candiitínee sa 'iín'yān taachi 'āā caama chí che'e nguíínú yā. Ní 'āā caⁿ'a yā chíí yā saⁿ'ā: Señor, ¿du'ū chí canéé chí dííⁿ entregar n'dií?

²¹ Taachi Pedro miiⁿ n'diichi sa discípu^lo

miiⁿ tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā Jesús: Señor, ¿de'ε idiiⁿ sáⁿ'ā tíí?

²² Tuu'mí ngaⁿ'ā Jesús ngii yā saⁿ'ā: Ndúúti chí 'úú chí neⁿ'é chí cunee sá ndii taachi nindaá, ¿de'ε ineeⁿ di chííⁿ? Díí can'dáa di 'úú.

²³ Caāvā nduudu 'cūū tuumicadiinuⁿ vi'ī s'eeⁿ chí discípu^lo miiⁿ nguéé canéé chí 'cuūví sa. Naati Jesús ní nguéé caⁿ'ā yā chí nguéé 'cuūví sa, naati Jesús caⁿ'a yā: Ndúúti chí 'úú chí neⁿ'é chí cunee sá ndii taachi nindaá, ¿de'ε ineeⁿ di chííⁿ?

²⁴ Saⁿ'ā 'cūū discípu^lo chí ngaⁿ'ā cuaacu sa yeⁿ'ē chuū. Ní idingúuⁿ sa chuū. Ní deenu yú chí chííⁿ chí ngaⁿ'a sa ní nduudu cuaacu ní cuaacu nííⁿnyúⁿ chí nduudu cuaacu.

²⁵ Neené n'deēe n'dái cosa chí dííⁿ Jesús miiⁿ. Ndúúti chí canéé nguūⁿ 'áámá 'áámá cosa 'úú nadacadínúúⁿ chí maaⁿ rá in'yeēⁿ dí 'cūū nguéé tunééⁿ libros chí canéé nguūⁿ yeⁿ'e chuū. 'Tíicā chíí.

CHUŪ CHI DIIⁿ APÓSTOLES

Dendyuūs caⁿ'a yā chi té yā Espíritu N'dai

¹ Dii Teófilo, taachí vmnááⁿ vmnaaⁿ dinguúⁿ yeⁿ'e di, caⁿ'á yeⁿ'e tanducueⁿ'ē chi 'túucā diiⁿ Jesús ní ca'cueeⁿ yā, ² ndii nguuví chí cunaⁿ'ā Jesús va'ai chεeti nguuví. Vm-nááⁿ vmnaaⁿ chí cunaⁿ'ā Jesús miiⁿ ch'íínú ca'a yā orden yeⁿ'é yā apóstoles caava Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Jesús ndεεvé yā ní dichó'o yā apóstoles. ³ Jesús ch'eenú yā chií ní ch'íi yā. Cuayíivi taachi 'āā ch'íi yā néené n'deee nááⁿ chíiⁿ ch'íiⁿ maáⁿ yā yeⁿ'é yā tan'dúucā chí 'āā cuεε 'cuūvi yā vm-nááⁿ apóstoles caati apóstoles cuuvi déenu yā chí cánduuchi ntuuⁿ yā. Canée yā ndúucū apóstoles yeⁿ'é yā 'uuví ngeεcu nguuví ní caⁿ'a yā yeⁿ'ē chí Dendyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ⁴ Taachí ndii dáámá yā tuu'mi ní Jesús caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā apóstoles. Nguée náⁿ'a ní yeⁿ'e yāā Jerusalén naati cunee ngíínú ní yeⁿ'ē chí caⁿ'a Chiida yú chí té yā. Chuū chí 'āā ch'iindiveeⁿ ní yeⁿ'ē 'úú. ⁵ Juan cuaacu níⁿnyúⁿ chí ndúucū nuūⁿnīⁿ chεεdinuūⁿnīⁿ sa naati ndís'tií ní cuεεdinuūⁿnīⁿ ní ndúucū Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs.

Jesús cuchée yā

⁶ Tuu'mi ní saⁿ'a chí ndúúvídáámá niti-inguunéeⁿ yā 'iíⁿyāⁿ ní ngaⁿ'á yā: Señor Jesús, ¿áá nadicuéeⁿ ntuuⁿ ní taama saⁿ'ā Israel chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e 'iíⁿyāⁿ Israel maaⁿ nguuví 'cūū? ⁷ Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā 'iíⁿyāⁿ: Nguée ituneeⁿ ndís'tií chí cadíínuuⁿ ní de'ε tiempo o de'ε nguuví yeⁿ'ē chuū chí Chiida yú s'neeⁿ yā na poder yeⁿ'e maáⁿ yā. ⁸ Naati cuta'á ní poder chí diitú ní taachi 'āā ndaa Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs vmnaaⁿ yeⁿ'é ní. Ní ndís'tií ní caaⁿ'máⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿ'é na yāā Jerusalén ndii nuuⁿmaⁿ yáⁿ'ā Judea, ndii yáⁿ'ā Samaria, ndii núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdí. ⁹ Ní ch'íínú caⁿ'a yā chuū taachi n'diichi saⁿ'ā s'eeⁿ Jesús cuchée yā ní che'enaāⁿ sa 'iíⁿyāⁿ ná meēⁿ. Ní 'āā ntée snaaⁿ saⁿ'a s'eeⁿ 'iíⁿyāⁿ.

¹⁰ Ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní n'gíínú sá nanguuvi. Taachí 'āā cuchée Jesús, n'diichi sa na 'uuví saⁿ'ā chí ángel chineē ndúucu sa ndúucū catecai cuée sa. ¹¹ 'Úuvi 'iíⁿyāⁿ miiⁿ ní

ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndís'tií saⁿ'a yeⁿ'e yáⁿ'ā Galilea, ¿de'ε n'gíínú ní nanguuvi? Maāⁿ Jesús chí cunaⁿ'a yā yeⁿ'e ndís'tií nanguuvi 'tíicā ndaa túuⁿ yā tan'dúucā chí n'diichi ní 'iíⁿyāⁿ cuinaⁿ'á yā nanguuvi.

Ndεεve yā saⁿ'ā lado yeⁿ'e Judas

¹² Can'dáa yā ná yīicū 'líiⁿ chí nguuví Olivos chí canée níⁿnuⁿ ná yāā Jerusalén ní ndáá yā na yāā Jerusalén. Distancia 'cūú chí ngaⁿ'a ley chí cuuvi caacá yā sábadu nguuví chí ntaavi'tuunuūⁿ yā.

¹³ Ndaá yā na yāā miiⁿ. Chεé yā na cuarto yaacu naachi cānee Pedro, ndúucū Jacobo, ndúucū Juan, ndúucū Andrés, ndúucū Felipe, ndúucū Tomás, ndúucū Bartolomé, ndúucū Mateo, ndúucū Jacobo dáiyā saⁿ'ā chí nguuví Alfeo, ndúucū Simón Zelote, ndúucū Judas chí 'diínū Jacobo. ¹⁴ Nducyáácá 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúucū n'daata s'eeⁿ ndúucū María chí chεecu Jesús ndúucu 'díínú Jesús nduuvídaamá yā ní 'áámá vaādī cadíínúúⁿ yeⁿ'é yā ní ngaⁿ'angua'á yā ní di'cuiitú yā Dendyuūs.

¹⁵ 'Iíⁿyāⁿ chí nduuvídaama miiⁿ ngii yā tan'dúucā 'áámá ciento canee ndiicú yā. Hora miiⁿ nacueeⁿ Pedro naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu yā Cristo ní caⁿ'a sa: ¹⁶ Ndís'tií hermanos, canee cuuⁿmiⁿ chí cuuvi cuaacu Escritura chí Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs caⁿ'a David cuaaⁿ vmnaāⁿ ní David miiⁿ dinguúⁿ yā yeⁿ'e Judas. Judas miiⁿ ch'íiⁿ sá du'u chí Jesús. Maaⁿ níicú chí chita'á yā Jesús. ¹⁷ Judas miiⁿ ní ndúucū nús'uu ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ndúucū nús'uu.

¹⁸ Sán'a miiⁿ ní cái sa 'áámá táán yáⁿ'ā ndúucū tuūmī yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē sa. Ní chin'daā sa dácaā n'díi sa ní nda'ai naavtaⁿ'a cuerpo yeⁿ'ē sa ní tanducueⁿ'ē ngeeti sa ch'iinu cān'daa. ¹⁹ Nducyáácá 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e yāā Jerusalén chicadíínuuⁿ yā chuū. Ní yáⁿ'ā miiⁿ ní 'tíicā canee chí duuchi Acéldama davaacu yeⁿ'é yā chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ campo yeⁿ'ē yuūúⁿ.

²⁰ Ti canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs naachi chí duuchi Salmos:

Naachí navaacu sa míiⁿ nduuví díyáaí. Ndíi nguée 'iíⁿyāⁿ chí 'cuεetinée yā miiⁿ.

Níicú canée nguūⁿ:

Cuta'a taamá yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā ndíi tíiⁿ.

21 'Ii'nyān sán'ā mii'ya canee cuu'mi' chi canéé yā ndúúcu 'nū nducue'e tiempo chi Señor Jesús canéé yā ndúúcu 'nū. 22 'Ii'nyān mii' canee cuu'mi' chi canéé yā ndúúcu 'nū taachi tucá'a yā ch'εdinuū'nī Juan ndíi nguuví chi Jesús cuna'á yā cuaa' 'nii'nu' nanguuvi. 'Túúcā canee cuu'mi' chi 'áámá yā caa'ma' yā ndúúcu nús'uu nduudu cuaacu ye'e chí nduuchi Jesús ngaa' tinán'ā. 23 Ní 'nee' ndutá'a yā ná 'uuví 'ii'nyān. 'Áámá sa'nā mii' ní nguuví sa José Barsabás chi nguuví Justo ndúúcu taama sa'nā mii' chi nguuví sa Matías. 24 Ní ca'angua'á yā ní ca'a yā: N'dií, Señor Ndyuūs, chi n'diichi nī staava ye'e nducyáácá yā, 'cuu'mi' nī nús'uu 'áámá chéé sán'ā s'ūu' chí 'āā ndεεvé nī. 25 Níicú cunee ndúúcu sa ntii'nyu' ndúúcu apóstoles lado ye'e Judas. Ní dii' sa ntii'nyu' ye'e Judas ntii'nyu' chi nguéé dii' sa cumplir cucáávā nuu'ndi ye'e sa. 'Tíicā ní Judas cúna'a sa na lugar naachí tuneen sa'nā. 26 Níicú dinguú' yā na 'úúví caaca ndúúcu 'uuví chi nguuví 'ii'nyān, José mii' ndúúcu Matías. Ní tun'dáá yā 'áámá chi nguuví Matías ní Matías mii' tuneen. Ní nduuvidaama sa chí ndicháámá apóstoles chi 'ii'nyān chi dichó'ó Dendyuūs.

2

Ndaa Espíritu N'dai

1 Nducyáácá yā nduuvidaamá yā taachi ndaā nguuví ye'e Pentecostés chi 'viicu ye'e cosecha. 2 Tuu'mi nūu' tucá'ā ch'εcu ruu' cuchíi nanguuvi tan'dúúcā 'áámá 'yúúné táá' chí ngéenu. Ch'iindiveén yā ruu' mii' chí chíitú va'āi naachi snée yā mii'. Ní 'ii'nyān s'uu' vεεté yā. 3 Ní che'enaáá' n'dee n'dai cosas tan'dúúcā ch'íiyā ye'e ya'nā n'gaiyāā. Ní ch'εεε ndúúu vmnaa' ye'e 'ii'nyān. 4 Níicú canéé yā nducyáácá yā chíitú ndúúcu Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs. Níicú Espíritu N'dai mii' dii' yā chí tucá'a yā ca'nā yā táámá naa' davaacu s'ee' tan'dúúcā nduudu chí ca'ā Espíritu N'dai mii'.

5 Tuu'mi ní na yāā' Jerusalén ch'εstinéé 'ii'nyān ye'e Israel chí sa'nā chí i'téenu Dendyuūs ye'e nducyaaca naciones ye'e i'yeendí 'cū. 6 Taachí ndaā chí 'εcu

ruu' mii' nduuvidaamá n'dee n'dái yā ní chidáanā ye'é yā ti ca'áámá ca'áámá yā ch'iindiveén yā chí nga'nā davaacu ye'e maán yā. 7 Nducyáácá yā 'áámá che'e yi-inu yā ní 'áámá nínacadínuu' yā, ní nga'nā yā: N'diichí nī, ¿'áá nguéé ye'e yá'āa Galilea nducyaaca sa'nā s'ee' chí nga'nā sa? 8 ¿'Taacā chíi' n'giindivee' yú nduudu ye'e yú tan'dúúcā naachí ch'iindiyaā' yú? 9 Véé 'ii'nyān ye'e país Partia, 'ii'nyān país Media, país Elam, ndúúcu 'ii'nyān chí snée yā na país Mesopotamia, 'ii'nyān yá'āa Judea, yá'āa Capadocia, yá'āa Ponto, yá'āa Asia, 10 'ii'nyān yá'āa Frigia ndúúcu país Panfilia, país Egipto, yá'āa s'ee' ye'e Africa chí canee cuaā' 'diituú 'áámá lado cuaa' ye'e yá'āa Cirene, ndúúcu 'ii'nyān ye'e yáā' Roma chí snée yā mii'. Tan'dúúcā ntúū' 'ii'nyān Israel s'ee' 'tiicá ntúū' 'ii'nyān chí 'āā maa' 'ii'nyān Israel. 11 Níicú 'ii'nyān isla Creta, ndúúcu 'ii'nyān país Arabia snée yā mii'. Nducyaaca yú n'giindivee' yú davaacu ye'e yú. Nga'nā yā ye'e chí ch'εεε taavi cá ye'é Dendyuūs.

12 Nducyaacá yā ní 'áámá che'e ye'e yā, ní ndiíi' 'uuví yā vaanicadínuu' ye'é yā. Ní nga'nā yā 'aamá yā ndúúcu taamá yā: ¿'D'é ne'e caa'ma' chu? 13 Tanán'a yā ní sta'á yā tan'dúúcā 'áámá duuchi ní nga'nā yā: 'Áā chí'í yā.

Chuū nga'a Pedro vmnáá' vmnaa'

14 Tuu'mi ní Pedro mii' cheendii sa ndúúcu ndiicháámá yā ní ca'nā yuudu sá ní nga'nā sá ngii sa 'ii'nyān: Ndis'tií sa'nā s'ee' ye'e Israel ndúúcu nducyaaca chí snée yā na yāā' Jerusalén. Ní cánéé chí 'cuu'mi' ndis'tií ní tumicadínuu' nī chuū. Ní 'caandivee' nī nduudu ye'e 'úú. 15 Sán'ā s'uu' nguéé cúú'ví sá tan'dúúcā chí nadacadínuu' ndis'tií caati maa' ní n'gεecu nuu' yá'ā. 16 Chuū canéé nguū' na libro ye'e Ndyuūs naachi ca'nā profeta Joel chí nga'nā chí cuchíi:

17 Ndyuūs ní ca'nā yā taachi ndaā nguuví cuayiivi chí cuchíi, chí teé Espíritu ye'é vmnaa' nducyaacá 'ii'nyān. Ní daiyá nī sa'nā ndúúcu daiyá nī n'daataá caa'mán yā nduudu ye'é. Ní sa'nā n'gaiyāā n'dee náán chí 'cuu'mi'náā' ye'e sa. Ní 'ii'nyān

ndiicū yē'ē nī n'deeē náá' chī 'cuíinu yā.

18 'Tíicā yē'e nguuvī mii'n, 'úú teé Espíritu yē'ē vmnaa' yē'e sa'ā chí dichíí'vē 'úú ndúúcu n'daataa chí dichíí'vē 'úú. Ní caa'ma' yā nduudu yē'ē.

19 Níicú 'cuu'mí' vaadi n'giinu yē'ē cuaa' 'nii'nu' nanguuvi, ndúúcu señales yē'ē cuaa' ndiyyā na yá'āa, ndúúcu yuúú'n, ndúúcu ya'ā, ndúúcu yaa'mi,

20 'iicu 'yá'ā mii' nduuvī maāin. Níicú 'iiyū mii' ndúúvī yuúú'n, taachi 'aa cuéé ndaa nguuvī yē'ē Señor. Nguuvi mii' ch'εεε ní chí 'cuu'mi' yā.

21 Níicú nducyaaca 'ii'yā' chí caaca: Señor 'iivú, ní Ndyuūs nanguá'ai yā.

22 Ndís'tiī sa'ā yē'e 'ii'yā' Israel, 'caandiveén nī nduudu 'cū: Jesús yē'e yáá' Nazaret ní 'áámá sa'ā chí Dendyuūs n'diichí yā chí n'daācā sa nguaa' ndís'tiī. Ní Dendyuūs diín yā vaadi n'gíinú ndúúcu señales ndúúcu ntii'nyu' ch'εεε cáávā sa'ā mii' nguaa' ndís'tiī tan'dúúcā ndís'tiī deenú nī. 23 Sán'a 'cū Ndyuūs ní ca'a yā sa'ā cáávā voluntad yē'e maa' yā tan'dúúcā chí déenú n'dai yā ndíí vmnaa'. Ndís'tiī ní chiicá nī chí sta'á yā sán'a 'cū chí'neé'nga'á yā sa'ā. Ní ch'ii'nú' yā sa'ā cucáávā 'ii'yā' s'een chí nguéé n'daacā. 24 Sán'a 'cū Ndyuūs nadacuée' yā sa'ā yē'ē nguaa' tiná'ā. Sán'a 'cū nguéé cuuví cunée sa nguaa' tiná'ā. Cáávā chuū ní Dendyuūs nadacuée' yā sa'ā nguaa' tiná'ā. 25 David ca'a sá yē'e sán'a 'cū:

Ti cūe' daā'ma' inaán Señor 'iivú Ndyuūs vmnáá' yē'ē. Ní canée yā lado yē'e honor, ní mar 'aamá 'ii'yā' nguéé cuuví di'vaachí yā 'úú.

26 Cáávā chuū caa'má' ndúúcu 'áámá vaadi yeenú yē'ē staava yē'ē ndúúcu vaadi yeenú yē'e cheendí. 'Ticu cuerpo yē'ē 'intaavi'tuunúū' ndúúcu chí canee ngiínú yē'ē Ndyuūs.

27 Ti nguéé cu'née' nī alma yē'ē na lugar Hades chí lugar yē'ē alma. Ní nguéé 'cuaa' nī 'úú chí daiyá nī 'úú chí 'ii'yā' chí nguéé nuu'ndi 'úú chí choō cuerpo yē'ē.

28 Diín nī chí n'diichí chí yúúní cuaacu yē'e vida. N'diī dích'εεé nī vaadi yeenú 'úú ti canee nī nduucú.

29 Ndís'tiī vi'í, cuuví caa'ma' cuaacú ndís'tiī yē'e chiida yú David. Ch'íi yā ní ních'εεchí yā na yáinyā'. Ní yáinyā' yē'ē yā canee ndúúcu yú ndii nguuví 'cū.

30 Sa'a mii' sa'ā profeta mii' chí nga'a nduudu yē'e Dendyuūs. Ní deenú sa chí Ndyuūs nga'a cuaacú yā ndúúcu nduudu cuaacu chí 'áámá 'ii'yā' chí cuchí na ndaata yē'ē yā. Ní Dendyuūs nadacuée' yā Cristo chí 'cuundi yā na trono yē'ē yā ní caa'ma' ntii'nyú' yā. 31 David déenu sa chí cuaa' vmnaa' ní ca'a sa chí Cristo nanduuchí yā yē'ē nguaa' tiná'ā. Nguéé cunee alma yē'ē yā na lugar Hades chí lugar yē'ē alma ní nguéé yúute yē'ē yā chí choo. 32 Ndyuūs nadin'duuchí yā Jesús yē'e nguaa' tiná'ā ní cáávā 'ii'yā' mii' nducyaaca 'nū cuuví caa'ma' 'nū nduudu cuaacu yē'ē yā. 33 'Tíicā Jesús canee yā ná yaacu na lado yē'e honor yē'e Dendyuūs ní diín yā recibir yē'ē Chiidá yā mii' yē'e chí ca'a Chiidá yā chí ca'a yā Espíritu N'dai. Chuū ní Jesús teé yā ndís'tiī ní inaán nī ní n'giindiveén nī. 34 Ti David mii' nguéé cuché sa nanguuvi; ti maā' sa nga'a sa: Ca'a Señor chíí yā Señor yē'ē: 'Cuundi dí lado yē'e honor,

35 ndíí cu'neé' 'ii'yā' chí táa' yā yē'e di chí tun'dáá n'dai di ndúúcu yā ní cunée yā na poder yē'ē di.

36 Cuaacu nii'nyu' cádiinu' nducyáácá 'ii'yā' yē'e ndaata Israel chí Jesús chí ndís'tiī ní chí'neé'nga'á nī 'ii'yā', Ndyuūs diín yā chí Señor ní Cristo yā ní 'ii'yā' ch'εεε taavi.

37 Taachí ch'iindiveén yā chuū ní néené ya'ai chíí staava yē'ē yā. Ní ca'a yā chíí yā 'ii'yā' s'een Pedro ndúúcu taa na 'uuví apóstoles: Ndís'tiī sa'ā vi'í, ¿de'ε diín 'nū?

38 Pedro mii' nga'a sa ngii sa 'ii'yā' s'een: Nguεcúndií nī yē'ē nuu'ndi yē'ē nī ní cuεdinú'nnī' ca'áámá ca'áámá nī cucáávā chí chí duuchi Jesús. Níicú Ndyuūs nadach'εεcú yā nuu'ndi yē'e ndís'tiī; ní cuta'á nī chí tee Ndyuūs mii' chí Espíritu N'dai yē'ē yā. 39 Caati Espíritu N'dai ca'a Chiida yú chí teé yā cucáávā ndís'tiī ndúúcu daiya nī ní cucáávā nducyaaca 'ii'yā' chí

snée yā yaⁿai, nī cucááva nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi 'cuaí Señor 'iivú Ndyuūs yeⁿ'ē yú 'iiⁿyāⁿ.

40 Pedro miiⁿ ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu nanááⁿ na 'uuví yā ndúúcū n'deee taaví nduudu ní ngaⁿ'a diitú yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿ'a yā: Nanguáⁿ'ai nī yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chi nguéeⁿ n'daacā.

41 'Tíicā 'iiⁿyāⁿ chi 'cuúⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā chεεdinúūⁿnīⁿ yā, ní chi 'yaán yā nguuví miiⁿ tan'dúúcā 'iiⁿnūⁿ mil 'iiⁿyāⁿ.

42 Ní 'áámá caneé yā ndúúcū chí chí'cueeⁿ apóstoles ní nduuvidaama yā ní n'dee yā pan ní caⁿ'angua'á yā.

Vida yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e Evangelio yeⁿ'e Jesucristo vmnááⁿ vmnaaⁿ

43 Ní vaadī 'va'a nínⁿdaā nanááⁿ nducyaaca yā. Nééné n'deēe vaadī n'giinu ndúúcū señales chí diíⁿ apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs. 44 Ní nducyaacá yā chí i'téenu yā nduuvidaama yā. Ní nducuéⁿ'ē chí véé yeⁿ'é yā caneé yeⁿ'ē nducyaaca yā. 45 Ní n'diicuí yā yáⁿ'āa yeⁿ'é yā ndúúcū chí véé yeⁿ'e yā ní nga'a yā 'téé 'téé nducyáácá 'iiⁿyāⁿ tuunu tuunu cá chí ngi'vaachí 'iiⁿyāⁿ. 46 'Áámá ninduuvidaamá yā na yáacu nguuví nguuví. Ní ninduuvidaamá yā ní yeenú taaví yā staava yeⁿ'é yā ndúúcū 'áámá vaanicadiinúúⁿ yeⁿ'e yā taachi n'dee yā pan ní taachí che'é yā na vaacú yā. 47 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ dich'εεté yā Dendyuūs. Ní véé favor yeⁿ'é yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ. Ní Señor Ndyuūs nguuví nguuví idi'yáaⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí i'teenú yā 'iiⁿyāⁿ.

3

San'a chí nguéeⁿ ngii ngíicá sá ní nānduūvā yeⁿ'ē sa

1 Pedro míiⁿ ndúúcū Juan dáámá cueⁿ'e yā cuchεε yā na yaacū templo cuaaⁿ nan'gεεcú 'íiⁿnúⁿ chíinu, hora chí caⁿ'angua'á yā. 2 Ní ná'a yā ndée yā 'áámá san'a chí ndii dúúvā sá ndíi chεeti chεecu sa. San'a miiⁿ ní nguúví nguúví i'néeⁿ yā san'a cheendi yaacū chí nguuví Hermosa o N'dεεvéé. Saⁿ'a miiⁿ ngiica sa limosna 'iiⁿyāⁿ chí ngeⁿ'e yaacū templo. 3 Sáⁿ'a 'cūū taachi n'diichí sa Pedro ndúúcū Juan chí chindáa yā yáacū ch'εεte, chiica sá limosna 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. 4 Pedro ndúúcū Juan ch'εetinée

yā ch'íinu yā saⁿ'ā miiⁿ, ní caⁿ'á yā chíi yā saⁿ'ā: Cun'diichi dí nús'uu.

5 Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ ch'íinu sa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí canee ngíinu sá dε'ē ca'á yā saⁿ'ā.

6 Naati Pedro miiⁿ caⁿ'á yā: Nguéeⁿ tuūmī 'díiⁿnguεε yeⁿ'é ní nguéeⁿ 'diiⁿnguāaⁿ yeⁿ'é chí caneé yeⁿ'é chí teé dii, cucáávā Jesu-cristo yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret miiⁿ, nacuéeⁿ dī ní caaca di.

7 Ní sta'á yā ta'ā sa lado tá cuaacū sa ní nadacuéeⁿ yā saⁿ'ā. Hora míiⁿ nūuⁿ ní ndaā dítiinú ca'a sa ndúúcū 'íiⁿ ruundi ca'a sa.

8 Ní caí yaacú sa, ní chéendii sá, ní chíicā sa. Sndáa sa ndúúcū Pedro ndúúcū Juan chεeti yaacū templo miiⁿ. Ngiica sá ní ngái yaacú sa ní i'téenu sá Dendyuūs. 9 Núúⁿ máⁿ yáāⁿ 'iiⁿyāⁿ n'diichí yā saⁿ'ā chí ngiica sa ní i'téenu sa Dendyuūs. 10 Ní nntíinaaⁿ yā chí saⁿ'ā miiⁿ chí saⁿ'ā chí n'giindí cheendi yaacū templo chí nguuví Hermosa, ní ngiica sa limosnas. Ní cheⁿ'e yiinu yā ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ dii'yá yā chíi chí 'tíicā nanduuvá yeⁿ'ē sa.

Pedro ngaⁿ'á yā na corredor chí nguuví Salomón

11 Saⁿ'ā chí nguεε ngiica ní chí nduūvā yeⁿ'ē sa sta'ā sa Pedro ndúúcū Juan ní nuuⁿmaⁿ yáaⁿ yā ngeⁿ'e yiinú yā 'iiⁿyāⁿ. Ní cueⁿ'é yā na corredor chí nguuví Salomón chí 'áámá corredor yeⁿ'e yaacū ch'εεte.

12 Taachi Pedro n'diichi sa 'iiⁿyāⁿ s'uúⁿ Pedro nan'guεεcútáⁿ'a sa yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ yáāⁿ: Ndís'tiī saⁿ'ā yeⁿ'e Israel, ¿dε'ē cuuvi chí ngeⁿ'e yiinú nī yeⁿ'e chúū? O ¿dε'ε cuuví chí n'gíinu nī nús'uu? ¿'Áa caava chí diitú 'nū o chí n'dái 'nū chí diiⁿ 'nū chí ngíicá sáⁿ'a 'cūū? 13 Ndyuūs yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ, Abraham ndúúcū Isaac ndúúcū Jacob ní Ndyuūs yeⁿ'e chíida yú, Ndyuūs diiⁿ yā honrar Daiyá yā Jesús. Ndís'tiī ní ca'á nī 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní cheeⁿdiitú nī nanááⁿ Pilato miiⁿ taachi Pilato neⁿ'é yā ca'á yā libertad yeⁿ'é yā. 14 Ndís'tiī ní cheeⁿdiitú nī chí Jesús chí n'daaca yā, Jesús chí n'dai taaví yā, ní chiica nī chí caneé libre 'áámá saⁿ'ā chí 'nínⁿnúⁿ 'iiⁿyāⁿ. 15 Ní ch'iiⁿnuⁿ nī Jesús chí cā'a yā vida yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní nadin'dūūchí Dendyuūs 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā ní nús'uu caaⁿ'maⁿ cuaacú 'nū yeⁿ'é yā. 16 Sáⁿ'a 'cūū chí nguεε ngiica chí ndís'tiī inaáⁿ nī ní n'diichí nī, sáⁿ'a

'cūū ní ditiinú sa cucáávā chi i'téenu sa Jesús. Ndúúcū vaadī i'téenu chi ca'a Jesús, sán'a 'cūū 'āā nduuvī n'dái sá tan'dúúcā chi n'diichī nducyaacá ndis'tiī.

17 Naati maaⁿ ní, ndís'tiī vi'í, deenú chí ndís'tiī diīⁿ nī chuū cucáávā chi nguεε déenu nī tan'dúúcā chi díⁿ 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chi ngaⁿa ntiīⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē ndís'tiī. 18 'Tíicā Dendyuūs ní snuūⁿ ca'a chi caⁿ'a yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cáávā cheendi nducyaaca profetas chi n'dai chí caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs yeⁿ'e chi Cristo Daiyá yā. Ní cánée chí Cristo ní 'cuenú yā cuuvi. 19 'Tíicā maaⁿ ní nacadínuuⁿ nī ní ndaacadáámí nī yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é nī ní cu'téenu nī. Níicú Ndyuūs nadiví yā nuuⁿndi yeⁿ'é nī. Níicú ndaa tiempo chí ntaavi'tuunúⁿ nī nanááⁿ Señor 'iivú Ndyuūs. 20 Ndyuūs ní ndεεvé yā Jesucristo ndíí vmnaaⁿ níicú caⁿ'a yā chí dichó'ó yā Jesucristo tan'dúúcā chí caⁿ'a yā ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ. 21 Cuaacu níiⁿnyúⁿ chí 'iīⁿyāⁿ miiⁿ canee cúúⁿmíⁿ chí cánée yā va'āi chεεti nguuvī ndíí taachi ndáá nguuvī chí Dendyuūs díⁿ yā taanduvéé dendú'ū chí Dendyuūs caⁿ'á yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cucáávā cheendi profetas yeⁿ'e yā. Profetas chí n'dai caⁿ'a yā chí cuchī ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ. 22 Caati Moisés miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā chiida yú s'eeⁿ ndíí vmnaaⁿ: Señor Ndyuūs yeⁿ'e yú nadacuéeⁿ yā 'áámá profeta nguaaⁿ 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yú tan'dúúcā 'úú. Ní yeⁿ'é 'iīⁿyāⁿ miiⁿ 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'e taanduvéé dendú'ū chí caaⁿ'maⁿ yā ndúúcū ndís'tiī. 23 Ní cuuví chí nducyaaca yā chí nguée 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ profeta miiⁿ cánée chí can'dáa yā yeⁿ'e nguaaⁿ 'iīⁿyāⁿ.

24 Tanducuén'e profetas ní ndii tiempo yeⁿ'e Samuel ndii tiempo chí cuchī 'yaaⁿ n'dái yā ní caⁿ'a yā, ní 'āā caⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿ'e nguuvī 'cūū. 25 Ndís'tiī daiya profetas chí caⁿ'a nduudu yeⁿ'é Dendyuūs ní yeⁿ'e compromiso chí Dendyuūs caⁿ'a cuaacú yā ndúúcū chiida yú s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chí yā Abraham: Ná ndaatá yeⁿ'e di cuchī 'áámá saⁿ'ā cuayiivi, caati sán'ā miiⁿ cúúⁿvi di'viicú sa tanducuén'e 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 26 Ndyuūs nadicuéeⁿ yā Daiyá yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cáávā ndís'tiī. Ní dichó'ó yā 'iīⁿyāⁿ miiⁿ chí di'viicú yā ndís'tiī chí 'áámá 'áámá nī ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndí yeⁿ'é nī.

4

Pedro ndúúcū Juan nanááⁿ 'iīⁿntyéⁿ'ē Concilio

1 Taachi Pedro ndúúcū Juan yaaⁿvi yā nanaaⁿ 'iīⁿyāⁿ miiⁿ chí nduuvíⁿ yā tuuⁿmi ndaá nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chiiduú s'eeⁿ yeⁿ'é Israel ndúúcū soldados ndíí tiīⁿ yeⁿ'e soldados chí diīⁿ cuidado yeⁿ'e yāacū templo yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ Israel ndúúcū 'iīⁿyāⁿ saduceos chí nguée i'teenú yā chí nnduuchí 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. 2 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ miiⁿ ya'āi chí yeⁿ'e staava yeⁿ'é yā taachi ch'iindiveéⁿ yā chíⁿ chí Pedro ndúúcū Juan caⁿ'a yā chí chíⁿ cuéeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ yāāⁿ miiⁿ. Ní caⁿ'a yā chí Dendyuūs nadacuéeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā cucáávā Jesús miiⁿ. 3 Ch'iīnū nguuvī miiⁿ ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chitaⁿ'á yā Pedro ndúúcū Juan ní chinuúⁿ yā saⁿ'a s'eeⁿ vácūū ndíí chidεεve miiⁿ. 4 Naati nguaaⁿ tanducuén'e yā neené 'yaaⁿ yā chí ch'iindiveéⁿ yā ní n'deee taaví yā chí chíⁿ teenú yā, ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngii yā taanduu nyuⁿ'u mil.

5 Chidεεve táámá nguuvī miiⁿ nduuvíⁿ daamá na yāā Jerusalén 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí ngaⁿ'ā ntiīⁿnyuⁿ ndúúcū 'iīⁿyāⁿ ndiicú chí ngaⁿ'ā ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'e yāacū ndúúcū maestros yeⁿ'e ley, 6 ndúúcū chiiduú ch'εεtε cá yeⁿ'e Israel chí nguuvī Anás, ndúúcū Caifás, ndúúcū Juan, ndúúcū Alejandro, ndúúcū nducyáácá 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e familia chiduu ch'εεtε cá yeⁿ'e Israel. 7 Ní ch'iīnū yā Juan ndúúcū Pedro naavtaⁿ'ā, ní ntiinguunéⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿De'ē poder, o de'ē duuchí 'iīⁿyāⁿ chí teē poder chí díⁿ nī chuū?

8 Tuuⁿmi ní Pedro miiⁿ ní diituú Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs 'iīⁿyāⁿ caⁿ'a yā chí yā saⁿ'a: Ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiīⁿnyúⁿ yā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ ndiicú chí ngaⁿ'ā ntiīⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e yāacū yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ Israel; 9 ndúúti chí ndís'tiī maaⁿ ní díⁿ nī juzgar nús'uu yeⁿ'e saⁿ'ā chí ngiītā miiⁿ ní n'daacá 'nū ndúúcū sa, ní sán'a 'cūū miiⁿ nanduuva yeⁿ'e sa, 10 cadínuuⁿ nducyaaca ndís'tiī ndúúcū nducyáácá 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e Israel miiⁿ chí sán'a 'cūū chí cánée sá ndúúcu yú nanduuvá yeⁿ'e sa cucáávā Jesucristo yeⁿ'e yāā Nazaret. 'Iīⁿyāⁿ miiⁿ ndís'tiī ní s'néeⁿngaⁿ'á nī 'iīⁿyāⁿ ní Dendyuūs nadicuéeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. 11 Jesús tan'dúúcā tuū

'cūu chi ndís'tiī 'iī'yān chi din'dái va'ai ní nguée canee yiinú nī, naati maa' ní Ndyuūs chí cu'née' yā tuuú 'cūu ye'n'e lado tuūu ch'εεté ye'n'e esquina ye'n'e va'ai. ¹² Vée dámaān 'áámá n'dyá'n'á sán'a 'cūu chi cuuvi nadanguá'n'ai sa 'aa du'ú nūu' 'iī'yān. Ne'n'e chi nguée ndúúcū 'iī'yān mīn nguée níngua'n'ái yú, ti nguée táámá 'iī'yān ná i'n'yeendí 'cūu chí nadanguá'n'ai yā s'uuún.

¹³ Tuu'mi ní taachí n'diichi yā chi Juan ndúúcū Pedro ditiinú taavi sa, nguée dí'vá'a sa ní cudéenu yā chi nguée sa'n'ā chi deenu sa letra ti tonto sa, che'n'e yiinú yā chiī. Ní deenú yā chí sa'n'ā s'ee' ch'εεtinée sa ndúúcū Jesús. ¹⁴ Taachí n'diichi yā chí chééndii sa'n'ā chí 'āā nnduuvá ye'n'e ndúúcū 'iī'yān s'ee' nguée ngíi nga'n'a yā contra ye'n'e sa. ¹⁵ Tuu'mi nga'n'á 'iī'yān s'ee' ngii yā sa'n'ā s'ee' mīn chí nacan'dáa sa nguaa' 'iī'yān s'ee'. Ní 'iī'yān s'ee' chí nndeé yā nguaa' maán yā. ¹⁶ Ní nga'n'a yā: ¿De'ε dii' yú ndúúcū sa'n'ā s'ee'? Cuaacu níi'nyún chí vεε 'aama señal caavā sa'n'ā s'ee' dii' sa 'tíicā ní cadíinu' nducyaaca yā na yāān Jerusalén mīn. Ní nguée cuuvi 'cuεεcután'a yú ye'n'e chúū. ¹⁷ Naati chí 'aa ntée caa'n'ma' sa chí 'yaa' cá chuū nguaa' yāān, tuu'mi ní 'iī'yān chí nga'n'a ntii'nyún yā ye'n'e yāān mīn nga'n'a yā: Yáá'ví yúúdu yú ye'n'e sa'n'ā s'ee' chí 'aa ntée caa'n'ma' sa mar 'áámá ye'n'e Jesús ndii máán ndíi nguuví chí cuchíi.

¹⁸ Ní 'cai yā sa'n'ā s'ee' ní ca'n'a yúúdu yā chíi yā sa'n'ā s'ee' chí 'āā ntée caa'n'ma' sa ní 'aa ntée ca'cuée' sa ye'n'e Jesús mīn. ¹⁹ Naati Pedro ndúúcū Juan nán'guεεcután'a sa ye'n'e yā ní ca'n'ā sa ye'n'e yā: Canée chí tuumicadiinu' nī nanáán Dendyuūs. ¿'Áá canée chí cu'téenu 'nū ye'n'e ndís'tiī vmnáán vmnaa' o cu'teenú 'nū ye'n'e Dendyuūs? ²⁰ Ti nguée cuuvi chí 'aa ntée caa'n'mán nús'uū de'ε chí n'diichi 'nū o chíi' chí ch'iindiveén 'nū.

²¹ Tuu'mi ní taachí yaa'vi yuudú yā sa'n'ā s'ee' ní nadichó'o yā sa'n'ā s'ee' cáávā nducyáácá yā i'téenu yā Dendyuūs cucáávā chíi 'āā chíi. Ní nguée indaaca yā mar 'áámá nuu'ndi ch'εεte ye'n'e sa'n'ā s'ee' chí cuuvi dii' yā castigar sa'n'ā s'ee' cáávā chí 'va'á yā 'iī'yān yāān mīn. ²² Níicú dii' yā 'áámá milagro ndúúcū sa'n'ā mīn chí nduūvā ye'n'e sa. Sa'n'ā mīn 'āā ngo'o sá 'uūvī ngεεcu nduūyū ye'n'e sa.

'Iī'yān chí i'teenu caacá yā confianza ndúúcū ánimo

²³ Taachí 'āā nduuví yā libre cuen'é yā nanáán compañeros ye'n'e yā. Tuu'mi ní ca'n'á yā nducuén'é chí nca'n'a chiiduú n'gεεté ye'n'e Israel ndúúcū 'iī'yān ndiicúu chí nga'n'a ntii'nyun ye'n'e yáacū. ²⁴ Ní 'iī'yān s'ee' ní taachí ch'iindiveén yā chuū, nduuvidaamá yā ní ca'n'a yā ndúúcū Dendyuūs: N'díi, Señor Dendyuūs chí ch'εεte n'dai ca, n'diī 'iī'yān chí din'dái nī nanguuvi ndúúcū yā'n'āa ndúúcū nuū'nī'yán'ā ndúúcū tanducuén'é chí vée. ²⁵ Caati ndúúcū cheendi David, sa'n'ā chí n'diī chí 'āā dii' mandado ye'n'e nī ní 'āā ca'n'a nī:

¿De'ε cuchíi chí rebelde 'iī'yān chí nguée 'iī'yān ye'n'e ndaata Israel? Níicú 'iī'yān ye'n'e naciones mīn inacadiinúu' yā cosa chí nguée dichíi'vε.

²⁶ Nduuvidaamá reyes ye'n'e yā'n'āa 'cūu, 'íicú sa'n'ā n'gεεte chí nga'n'ā ntii'nyún yā nduuvidaamá yā contra ye'n'e Señor Dendyuūs, ndúúcū Cristo ye'n'e yā.

²⁷ Maa' ní cuaacu níi'nyún chí nduuvidaamá yā Herodes ndúúcū Poncio Pilato, ndúúcū 'iī'yān chí nguée 'iī'yān ye'n'e ndaata Israel ndúúcū 'iī'yān ye'n'e Israel na yāān 'cūu contra ye'n'e Jesús chí Daiya nī chí n'dai. Ní n'diī ca'á nī ntii'nyun chí dii' yā. ²⁸ 'Iī'yān mīn dii' yā chí cuuvi tan'dúúcā chí ne'n'é nī vmnáán vmnaa' chí cuuvi 'tíicā. ²⁹ Maa' ní n'diī Señor, n'diichi nī chí tan'dúúcā chí chiiduú n'gεεté ye'n'e Israel nga'n'a taán yā ndúúcū nús'uu. N'diī Señor, teé nī nús'uu chí idiī' mandado ye'n'e nī chí nguée 'va'á 'nū ní caa'n'mán 'nū nduudu ye'n'e nī. ³⁰ Ch'ín'í maán nī chí diitú nī chí 'iī'yān dii' yā chí náanduūvā ye'n'e 'iī'yān, ní dii' yā señales ndúúcū vaadi n'giinu cucáávā Daiyá nī chí Jesús chí n'dai taavi.

³¹ Taachí ch'iinu ca'n'ángua'á yā naachi nduuvidaamá yā, nu'u va'āi mīn. Ní nducyaaca yā ní chiitu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs 'iī'yān. Nguée 'va'á yā chí ca'n'a yā nduudu ye'n'e Dendyuūs.

Nducuén'é chí vée ye'n'e nducyáácá 'iī'yān

³² 'Iī'yān n'dee n'dái chí chí'téenu yā nduuvidaamá yā ní 'áámá staava ye'n'e yā, 'áámá alma ye'n'e nducyaaca yā. Mar

'áámá 'iinyān nguεε ca'n'a yā chi yen'é yā dendu'ū chi vεε yen'é yā ti nducué'nē chi véé ní yen'e nducyááca yā. ³³ Apóstoles chi dichó'ó Ndyuūs nga'n'á yā nduudu cuaacu ndúúcu poder ch'εεte yen'e Señor Jesús chi nadacuée'n yā yen'e nguaa'n tiná'n'ā. Níicú favor ch'εεte taavi cá yen'é Dendyuūs cánée nanáán 'iinyān s'ee'n. ³⁴ Mar 'áámá 'iinyān nguεε ngii 'vaachí yā. Nducyááca 'iinyān chi véé yen'e chiidá yā chí yen'e yā ndúúcu dendu'u yen'é yā ín'diicuí yā. Ní ndée yā chi ndāāca yā chi n'diicui yā chii'n. ³⁵ Ní 'neen yā na ca'a apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. Ní nga'á yā ca'áámá 'iinyān tuunu tuunu ca ngii 'vaachí 'iinyān. ³⁶ Tuu'mi ní José, ní 'iinyān chi s'neen apóstoles chi duuchi Bernabé (chi nen'e caa'n'ma'n, 'iinyān chi nga'n'a 'viich'εεtínūu'n). José mii'n 'iinyān yen'e ndaata yen'e levita ní ch'iindiyáa'n yā na isla Chipre. ³⁷ 'iinyān mii'n véé 'áámá vaadi ngua'aá yen'é yā. N'diicui yā ní ndée yā tuumi yen'e mii'n, ní s'neen yā na ca'a apóstoles chi dichó'ó Ndyuūs.

5

Ananías ndúúcu Safira

¹ Véé 'áámá sa'n'ā chi nduuví sa Ananías ndúúcu Safira n'daataá yen'e sa chi n'diicui sá 'áámá vaadi ngua'aá yen'e sa. ² Nguée tanducué'nē tuumi chi sta'a sa yen'e yá'n'āa ndεε sa, ní n'daataá yen'e sa chicadínúu'n tá chuū. Sa'n'ā mii'n ní 'téé nūu ndée sa chi 'neen sa na ca'ā apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. ³ Tuu'mi nga'n'ā Pedro mii'n: Díi, Ananías, ¿de'ē cuuví chi yáá'n'guiinūu'n chista'n'a sa na staavá yen'e di, ní nguée ca'n'a cuaacú dí nanáán Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs, ní nguée ndée di tanducué'nē tumi yen'e yá'n'āa mii'n? ⁴ Naa'n chi cánée ta'ā di, ¿'áá nguée yen'e di? Ní taachi 'āā n'diicuí di, ¿'áá nguée yen'e di dendu'ū? ¿De'ε cúuví chí chi'neen di na staava yen'e di? Nguée ca'n'a di nduudu yaadi mii'n ná sa'n'ā i'n'yee'dí 'cūu naati nanáán Dendyuūs.

⁵ Taachi Ananías ch'iindivee'n sa nduudú 'cūu sndεεve sá ní ch'iī sa. Ní nducyááca yā chí ch'iindivee'n yā chuū dii'yā taaví yā chii. ⁶ Ní sa'n'ā da'cáiyāa chí s'neen mii'n nadicuée'n sa 'iinyān, ní ch'εecu sa tীনūu'n 'iinyān, ní

tun'dáa sa 'iinyān chuva'āi. Ní ch'iichi sá 'iinyān na panteón.

⁷ Cho'ōo tan'dúúca 'iinnūn hora chi ndāā n'daataá yen'e sa chεeti yaācū. Tán'a 'cūu ní nguée deenū tá de'ē chí chíi. ⁸ Tuu'mi ní Pedro nga'n'a sa ngii sa tá'n'ā: Cuuvi di 'úú, ¿'áá n'deēe tuumí sta'a di yen'e yá'n'āa mii'n chí n'diicui sa? Ní tá mii'n ní ca'n'a tá: 'Tíicā. ⁹ Pedro mii'n nga'n'a sa ngii sa tá'n'ā: ¿De'ē cáávā chí dii'n di ndúúcu isan'a yen'e di chí chinnche'ei dí Espíritu yen'e Señor 'iivú Ndyuūs? N'diichí dí. 'iinyān chí chen'e chí n'guuchi isan'ā yen'e di snee yā cheendi yaācū ní canée chí tun'dáa ntúu'n yā dii. ¹⁰ Tuu'mi ní chí nndεεvé túūn tá 'cūu na ca'a Pedro ní ch'iī tá. Taachi ndāā sa'n'ā s'ee'n yāacū ní ndaaca sa tá'n'a 'āā n'dii ntúūn tá. Ní tun'dáa ní ntúūn sa'n'ā da'cáiyāa s'ee'n tá'n'ā. Ní ch'iichi sa tá'n'ā nii'nuún ná yáinyān yen'e sa'n'a yen'e tá. ¹¹ Nducyááca 'iinyān yen'e yāacū ndúúcu 'iinyān chí ch'iindivee'n yā chuū neenē dii'yā yā chíi.

N'dee taaví señal s'ee'n ndúúcu vaadi n'giinu s'ee'n

¹² Cáávā ta'a apóstoles neenē n'dee náán señales ndúúcu vaadi n'giinu s'ee'n dii'n yā na yáān mii'n. Ní nducyááca yā 'áámá nduuvidaamá yā corredor chí nguuví Salomón yen'e yaācū templo yen'e 'iinyān Israel. ¹³ 'iinyān chí nguée nduuvidaamá yā ndúúcu 'iinyān yen'e yāacū 'va'á yā chí nduvidāāma yā nduucú yā. Naati 'iinyān yen'e yáān mii'n dii'n yā honrar 'iinyān yen'e yāacū. ¹⁴ 'iinyān chí i'téenu Señor 'iivú Ndyuūs chí 'yaa'n cá yā tan'dúúca chí 'yaa'n sá'n'ā 'tiicá ntúūn n'daataá; ¹⁵ tun'dáa yā 'iinyān s'ee'n chí ngíta mii'n cyuuni. Ní sn'duú yā 'iinyān na cama, ní sn'duú yā 'iinyān na colchones, ti taachi cho'o Pedro mii'n ní 'aa cunee 'cuutií yen'e Pedro mii'n vmnaa'n yen'e 'áámá chεε 'iinyān s'ee'n. ¹⁶ Níicú 'iinyān yáān na nii'nuún mii'n neenē 'yaa'n yā ndāá yā yáān Jerusalén ndúúcu 'iinyān chí ngíta ndúúcu 'iinyān chí sta'ā 'yúúné chí nguée n'dāāca yen'e yáān'guiinūu'n. Nducyááca yā ndu-uva yen'é yā.

'iinyān s'ee'n can'dáa yā chí n'nuu'n cá'ai yā Pedro ndúúcu Juan

¹⁷ Tuu'mi ní chiiduú ch'εεte ca yen'e Israel ndúúcu 'iinyān chí snee yā ndúúcu yā

chi ye'n'e saduceo s'ee'n chi nguée i'téenu yā chi nduuchi 'i'in'yān nguaa tiná'nā díin yā contra ye'n'e 'i'in'yān s'ee'n. Ní díin ngueé yā. ¹⁸ Ní sta'á yā apóstoles chi dichó'ó Ndyuūs ní s'nuún yā sa'n'ā s'ee'n vácūū ye'n'e yāān mii'n. ¹⁹ Naati 'áámá ángel ye'n'e Señor 'iivú Dendyuūs mii'n ní nn'guaa yā cheendi vácūū mii'n n'gaa'n, ní tun'dáa yā 'i'in'yān s'ee'n ní ca'n'a yā: ²⁰ Cuna'n'á nī, ní 'cueetindí nī na yáacū templo ní caa'ma'n nī tandu-cué'n'e nduudu ye'n'e vida ngái 'cūū nanáán nducyaaca 'i'in'yān ye'n'e yāān mii'n.

²¹ Taachí ch'iindiveén yā chuū ní snda yā yaācū templo mii'n tyaa'n tyaa'n ní ca'cuee'n yā. 'Naa'n chi snée yā ch'eti yaācū mii'n ní nduuví dáámá chiiduú ch'eti ca ye'n'e Israel ndúúcu 'i'in'yān chi snée nduucú yā. Ní 'cai yā 'i'in'yān chi ngan'a ntiinyu' ndúúcu nducyaaca 'i'in'yān ndicúū ye'n'e 'i'in'yān Israel. Ní dichó'o yā soldado s'ee'n chi ca'n'ā sa na vácūū chí canguái sa 'i'in'yān. ²² Taachi ndáā soldado s'ee'n nguée indaāca sa 'i'in'yān s'ee'n vácūū tuu'mi ní nguēcundí sa ní yaa'vi sa 'i'in'yān s'ee'n. ²³ Ní ngan'ā sa: Cuaacu ní'nyu'n taachí ndaá 'nū, ní nduudí vácūū ní canée candado, ní 'i'in'yān chi snée cuidado vácūū snée yā cheendi vácūū. Taachí nan'guaa'n 'nū míin, mar 'áámá 'i'in'yān nguée yā ch'eti vácūū mii'n. ²⁴ Taachi chiiduú ch'et'et' ca ye'n'e Israel mii'n ndúúcu soldado ndíitiin ye'n'e soldado s'ee'n chi idii'n cuidado yaācū templo mii'n ndúúcu chiiduú n'ge'e ch'iindiveén yā nduudu 'cūū, neéné nadacadíinu yā chi chí chuū. ²⁵ Naati 'áámá 'i'in'yān ndaá yā ní chí yā 'i'in'yān s'ee'n chuū: Cun'diichí nī, sán'ā chi s'nuún nī vácūū mii'n yáacū templo snúu'n sa. Ní ngí'cuée'n sa 'i'in'yān yāān.

²⁶ Tuu'mi ní cuen'e soldado ndíi tiin ye'n'e soldado s'ee'n chí díin cuidado ye'n'e yáacū ndúúcu soldado s'ee'n ní nguée ndúúcu vaadí caa'va chi nguái yā sa'n'ā, ti 'va'á yā chí cuítuū 'i'in'yān yāān mii'n. ²⁷ Taachi ndée yā sa'n'ā s'ee'n ní díin yā presentar sa'n'ā s'ee'n nanáán 'i'in'tyé'n'e ye'n'e concilio tuu'mi ní chiiduú ch'eti cá ye'n'e Israel mii'n ntiingu-unée'n yā sa'n'ā s'ee'n.

²⁸ Ní ngan'a yā sa'n'ā s'ee'n: ¿Áá nguée ca'n'a 'nū chí 'nū diituú ndís'tií chí nguée ca'cuee'n nī ye'n'e Jesús? Maa'n ní 'āā dicutúu

ntúu'n nī na yāān Jerusalén ndúúcu nduudu nán'á ye'n'é nī. Ní ne'n'e cu'neén nī nuu'ndi nús'uu ndúúcu nuu'ndi ye'n'e vaadí n'gii ye'n'e sán'a 'cūū. ²⁹ Nanguēcúta'n'ā Pedro ndúúcu apóstoles ní ca'n'a yā: Canee chí díin 'nū o cu'téenu 'nū ye'n'é Dendyuūs vmnáán vmnaa'n chí 'cuiinu ní cu'téenu 'nū ye'n'é sa'n'ā in'yee'ndí 'cūū. ³⁰ Dendyuūs ye'n'e chi-ida yú nadacuée'n yā Jesús. Ní ndís'tií ní ch'iin'nún nī 'i'in'yān ní dicuái nī 'i'in'yān ná 'áámá yá'n'á. ³¹ Ndyuūs nadacuée'n yā Jesús lado ye'n'e honor. Ní chí'neén yā 'i'in'yān chí ch'eti ní Salvador chí nadach'ecu Jesús 'i'in'yān ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā. Ní chuū ní cáāvā chí Jesús ca'a yā 'i'in'yān Israel chí cuuvi ndaacadáámí yā ye'n'e nuu'ndí ye'n'e yā. Ní'cú Dendyuūs nadach'ecu yā nuu'ndi ye'n'é yā. ³² Ní'cú nús'uū ní testigo 'nū ye'n'é yā ye'n'e cosa 'cūū ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Dendyuūs mii'n ca'a yā Espíritu N'dai mii'n 'i'in'yān chí ch'iindiveén yā ye'n'é yā.

³³ Taachí 'i'in'yān s'ee'n ch'iindiveén yā chuū neené nduuvi taán yā ní ne'n'e 'caan'nún yā sa'n'ā s'ee'n. ³⁴ Tuu'mi ní nguaa'n 'i'in'tyé'n'e ye'n'e concilio ncuee'n 'áámá sa'n'ā ye'n'é 'i'in'yān fariseo s'ee'n chí nguuvi sa Gamaliel, chí sa'n'ā chí déenú taavi ye'n'e ley. Sa'n'ā mii'n 'áámá sá chí neené induuvi 'i'in'yān yāān sán'ā. Ca'n'a ntiinyu' sa chí can'daa apóstoles chí dichó'ó Ndyuūs chuva'ai mii'n 'áámá rato 'lín. ³⁵ Tuu'mi ní ca'n'a sa: Ndís'tií, 'i'in'yān Israel, cuin'díichí nī chí díin nī ndúúcu sán'a s'ee'n. ³⁶ Caati nguuvi chí 'āā chó'oo nācuee'n sa'n'ā chí nguuvi Teudas chí ca'n'a sá 'i'in'yān chí 'áámá 'i'in'yān ch'eti. Ní nduuví dáámá 'i'in'yān ndúúcu sa'n'ā mii'n tan'dúúcu cuu'n ciento 'i'in'yān. Sán'a 'cūū ní chí 'i'in'yān chí ch'iindiveén yā ye'n'e sa, tuunu tuunu ca na vaacú yā cuiná'n'a yā. Mar 'áámá yā 'āā ntée ch'etinee yā. ³⁷ Chó'oo chúū ní nācuee'n Judas, sa'n'ā ye'n'e yá'āa Galilea taachí nduuví duuché 'i'in'yān. Ní neené 'yaa'n 'i'in'yān n'dáa yā sa'n'ā. Sa'n'ā mii'n ní chí ntúu'n sa ní nducyaaca 'i'in'yān chí ch'iindiveén yā cuen'e 'múún cuen'e mii'n yā. ³⁸ Maa'n ní ngan'á ngii ndís'tií: Cuvín nī ye'n'e sán'ā s'ee'n. Ní 'āā snée ra sa ti ndúúti chí consejo 'cūū o ntiinyu'n

'cūū ye'n'e sa'n'ā i'n'yee'ndí 'cūū tuu'mi ní ngu'éé de'ē vee dichíí'vē. ³⁹ Ngu'éé cuuvi dií'n nī chí nadituuví nī chuū ndúúti chí ye'n'e Dendyuūs ní ngu'éé dií'n nī chí cuuvi cuu'n'mán nī ndúúcu Dendyuūs.

⁴⁰ Canee yiinú yā chí ca'n'a sa. Ní 'cai yā apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs ní che'n'é yā sa'n'ā s'ee'n. Ní yaa'vi yuudu yā sa'n'ā s'ee'n chí ngu'éé caa'n'ma'n sa ye'n'e Jesús mii'n. Ní n'de'echí yā sa'n'ā s'ee'n. ⁴¹ Sa'n'ā s'ee'n ní nan'dáa sa nguaa'n 'i'n'yā'n concilio s'ee'n, ní yeenú taaví sa caati Dendyuūs 'cuú'n yā chí ch'ēnu sa chíi cucáávā Jesús. ⁴² Ngu'éé i'nee'n naa'n yā chí ndii ngi'cuee'n yā, ní nga'n'a yā ye'n'e Jesucristo mii'n ch'ēti yáacū templo ndúúcu ná vaacú 'i'n'yā'n nguuvi nguuvi.

6

Dií'n yā votar ndēechē sá'n'ā diáconos

¹ Nguuvi mii'n chí'yáán 'i'n'yā'n s'ee'n chí i'téenu yā Jesús. Ch'iindiveén yā nduudú vaadī caa'va nguáa'n yā. 'I'n'yā'n s'ee'n chí griego yā ca'n'a yā chí 'i'n'yā'n Israel s'ee'n ngu'éé dií'n yā cuenta ndii ngu'e ca'á yā nguuvi nguuvi n'dáataa nguá'aā chí cuta'ā tá ch'ē chí che'e tá. ² Tuu'mi ní ndiichí'uví apóstoles nadidaama yā nducyáácá 'i'n'yā'n chí i'téenu yā Jesús, ní ca'n'a yā: Ngu'éé n'daacá chí cu'nee'n 'nū chí caa'n'mán 'nū ye'n'e nduudu ye'n'e Dendyuūs ní ca'á 'nū chí che'é 'i'n'yā'n. ³ Ndís'tií hermanos, in'nuún nī nguaa'n s'uúú'n ndēechē sa'n'ā chí n'daacá vida ye'n'e yā ní chí diítú yā ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ndúúcu vaadī cadiínū'n. Sa'n'ā s'ee'n ca'ā yú ntíí'nyú'n 'cūū sa'n'ā. ⁴ Ní nús'uū 'cuētinée 'nū caa'n'ma'ngua'á 'nū ní 'cuētinée 'nū lado ye'n'e chí caa'n'mán 'nū nduudu ye'n'e Dendyuūs.

⁵ Nducyáácá yā ní canee yiinú yā chuū. Ní dií'n yā votar Esteban sa'n'ā chí i'teenu taavi ní ndiituú ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs, ndúúcu Felipe, ndúúcu Prócoro, ndúúcu Nicanor, ndúúcu Timón, ndúúcu Parmenas, ndúúcu Nicolás 'aama chí i'teenu ye'n'e yáā'n Antioquía ní maa'n ní 'āa sa'n'ā Israel. ⁶ Nducyaacá yā chí'née'n yā sa'n'ā s'ee'n ní cue'n'e sa nanáán apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs. Ní cuayíí'ví chí

ca'n'angua'á yā tuu'mi ní sn'dúu yā ta'á yā vmnáán ye'n'e sa'n'ā s'ee'n cáávā ntii'nyū'n chí ca'a yā sa'n'ā.

⁷ Níicú chíi 'yaā'n 'i'n'yā'n chí chí'teenú yā nduudu ye'n'e Dendyuūs mii'n. Ní 'iicu 'i'n'yā'n s'ee'n chí i'teenú yā Jesús neené chíi 'yaa'n taaví sá ná yáā'n Jerusalén. Neené 'yáā'n chiiduú s'úú'n ye'n'e Israel chí'téenu yā tan'dúúcā chí 'i'n'yā'n s'ee'n chí'téenu yā.

Sta'á yā Esteban

⁸ Esteban mii'n ní 'áamá 'i'n'yā'n chí i'teenú taavi yā níicú chí diítú yā ndúúcu poder. Ní neene n'geete vaadī n'giinu ndúúcu señales dií'n yā nguaa'n 'i'n'yā'n yáā'n. ⁹ Tuu'mi ní taná'n'ā 'i'n'yā'n chí ca'n'á yā yaacū sinagoga ye'n'e yáā'n ye'n'e yā 'i'n'yā'n chí nguuví Libertos, ndúúcu 'i'n'yā'n ye'n'e yáā'n Cirene, ndúúcu 'i'n'yā'n ye'n'e yáā'n Alejandría, ndúúcu dendu'ū 'i'n'yā'n ye'n'e yáā'n Cilicia, ndúúcu 'i'n'yā'n ye'n'e yáā'n Asia, 'i'n'yā'n s'ee'n ch'ēcu cheendí yā ndúúcu Esteban. ¹⁰ Naati ngu'éé chí ch'ē yā ndúúcu Esteban cáávā vaadī deenu ye'n'é yā ndúúcu chíi Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ca'n'a chí caa'n'ma'n Esteban. ¹¹ Tuu'mi ní n'de'ei n'de'ei ca'n'a yā chíi yā ná'n'ā 'i'n'yā'n chí caa'n'mán yā chí 'āa n'giindiveén yā chí Esteban mii'n ca'n'a yuudú yā contra Moisés ndúúcu Dendyuūs. ¹² 'I'n'yā'n s'ee'n ní chiacadiinuu'n yā chí nducyaaca 'i'n'yā'n ye'n'e yáā'n mii'n ní neené ch'ēcu cheendí yā ní ndásta'n'a vaadī cadiínú'n ye'n'é 'i'n'yā'n ndicúū ndúúcu maestros ye'n'e ley. Ní nducyáácá 'i'n'yā'n s'ee'n ndaacá yā Esteban, ní sta'á yā 'i'n'yā'n, ní ndēe yā nanáán 'i'n'ntyén'e concilio. ¹³ Ní 'nēe'n yā testigos chí nga'n'a nduudu yaadi ní nga'n'a sa: Esteban 'cūū ní ngu'éé í'nēe'naa'n sa chí nga'n'a taa'n sá ye'n'e lugar 'cūū ye'n'é Dendyuūs ní contra ye'n'e ley. ¹⁴ N'giindiveén 'nū chí nga'n'a sa chí Jesús mii'n ye'n'e yáā'n Nazaret nadatuuví yā lugar 'cūū ní n'daán yā cos-tumbre chí teē Moisés s'uúú'n.

¹⁵ Tuu'mi ní nducyaacá 'i'n'ntyén'e concilio vee'té yā ní n'diichí yā sa'n'ā mii'n. N'diichí yā naa'n sa tan'dúúcā naa'n ángel chí sa'n'ā ye'n'e va'ai ch'ēti nguuví chí dií'n ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs.

7

Esteban ca'n'á yā ye'n'ē maán yā nī ch'i'yā

¹ Tuu'mi ní nga'n'ā chiiduú ch'εεε cá miiⁿ ye'n'ē Israel: ¿'Áá 'tíicā chuū? ² Ní Esteban miiⁿ ní nga'n'ā sa: Ndís'tiī sa'n'ā vi'í ndúúcu chiida yú s'tiī, 'caandiveén nī ye'n'ē 'úú: Chiida yú Abraham n'diichí yā Ndyuūs chi δεεε taavi ca taachi canée yā na yán'āa Mesopotamia taachí 'āā cuéé cuneé yā na yáān Harán. ³ Ní Ndyuūs ca'n'a yā chiī yā 'iī'yān: Can'dāa di ye'n'ē yāān vaacú di ndúúcu ye'n'ē 'iī'yān ye'n'ē di, ní cuchii di na yán'āa chi 'cuu'n'mín dii. ⁴ Tuu'mi ní Abraham miiⁿ nan'dāa yā ye'n'ē ná yán'āa ye'n'ē 'iī'yān s'een ye'n'ē yán'āa Caldea ní canée yā na yāān Harán. Cuayiivi chi ch'iī chiidá yā, tuu'mi ní Ndyuūs nadachó'o yā 'iī'yān miiⁿ ná yán'āa 'cū naachi snée ndís'tiī maaⁿ. ⁵ Tiempo miiⁿ Ndyuūs nguéé ca'a yā Abraham de'ε vεε chi cuuvi ye'n'ē yā ye'n'ē na yán'āa miiⁿ, mar 'aama naachi 'canca'á yā naati ca'n'a Ndyuūs chi ca'á yā cuayiivi yán'āa 'cū chi ye'n'ē Abraham, ní ye'n'ē daiyá yā chi cuchii ca ndí cuayiivi ca taachi 'āā cuéé daiya yā. ⁶ Ní Ndyuūs ní 'túúca ca'n'a yā chiī yā: Daiyá nī chi cuchii ní 'iī'yān chi snúún yúúní ca'n'á yā yāān vaacú 'iī'yān. Ní 'iī'yān yán'āa miiⁿ ní cuta'á yā daiyá yā chi dichí'vε 'iī'yān yán'āa miiⁿ. Ní 'iī'yān yán'āa miiⁿ ní nguéé n'daacā ti 'cueenu yā cuuvi chεεti cuūn ciento nduūyū. ⁷ Tuu'mi ca'n'a Ndyuūs: 'Úú ca'á castigo 'iī'yān na yán'āa chi cuuvi yā mozos ye'n'ē yán'āa miiⁿ. Ní cuayiivi chi chó'oo chúū, ní nan'dāa yā. Níicú cu'téenu yā 'úú na lugar 'cū ní diín yā chεε chi ne'n'ē. ⁸ Ní Ndyuūs diín yā 'áámá compromiso ye'n'ē circuncisión ndúúcu Abraham. Circuncisión miiⁿ 'áámá señal chi 'caacá yā na cuerpo. Ní Abraham miiⁿ vée daiyá yā chi nguuví Isaac, ní diín yā circuncidar daiyá yā Isaac nguuví chi niín nguuví sa. 'Tiicá ntúū Isaac ndúúcu daiyá yā Jacob, ní Jacob ndúúcu ndichúuvi daiyá yā chi sa'n'ā patriarcas chi chiida yú s'een.

⁹ Ní chiida yú s'een chinn'gueé yā ye'n'ē 'diínu yā José. Ní n'diicui yā 'diínu yā José miiⁿ na 'iī'yān ye'n'ē yán'āa Egipto. Ní cue'n'ē José na yán'āa Egipto naati Dendyuūs canée yā ndúúcu yā. ¹⁰ Dendyuūs nadanguá'ai yā sa'n'ā ye'n'ē tanducue'n'ē chi ch'eēnu sa chiī

na yán'āa Egipto. Ní Dendyuūs diín yā chi rey Faraón ye'n'ē yán'āa Egipto n'diichí yā José chí sa'n'ā n'dai ní sa'n'ā chi déenu taavi ndúúcu taanduvée vaadī deenu chí ca'a Dendyuūs. Ní cucáávā chuū rey Faraón chi'nee yā José lado ye'n'ē gobernador nanáán ye'n'ē yán'āa Egipto ndúúcu taanduvée chi vée na vaacú yā.

¹¹ Ndaā cuiicú ní nuu'mán na yán'āa Egipto ndúúcu yán'āa Canaán, ní nch'eenu n'dái yā chiī. Chiida yú s'een ní nguéé índaāca yā chi che'e yā. ¹² Taachí ch'iindivee Jacob miiⁿ chi vée trigo ná yán'āa Egipto, dichó'o yā daiyá yā chi chiida yú s'een ndí vmnáán vmnaaⁿ ní cue'n'ē yā 'áámá viaje. ¹³ Ndiichi ndii 'úúví viaje ntiinaaⁿ sá chi José miiⁿ ní 'diínū sa cáávā chi José ch'i'n'í maán sa chi 'diínū sa. Tuu'mi ní rey Faraón miiⁿ ní n'diichí yā ti 'iī'yān ye'n'ē José sa'n'ā s'een. ¹⁴ José miiⁿ ní diín sa chí ndaā chiidá sa Jacob ndúúcu nducyaaca 'iī'yān ye'n'ē sa. 'Iī'yān ye'n'ē sa ní ngii yā 'iī'nūn ngeεcu ndítii'nyu yā. ¹⁵ 'Tíicā cue'n'ē Jacob na yán'āa Egipto naachí ch'íi yā ndúúcu chiida yú s'een. ¹⁶ Ní cuerpo ye'n'ē tinán'ā s'een candée yā 'iī'yān na yāān Siquem ní ch'iichí yā 'iī'yān na yáinyān chi caī Abraham. Abraham miiⁿ ní ndúúcu túumí ye'n'ē yā caī yā yán'āa miiⁿ na yāān Siquem ye'n'ē daiya sa'n'ā s'een Hamor ye'n'ē yāān Siquem miiⁿ.

¹⁷ Ní taachi 'āā snee niīnuún nguuví chi Dendyuūs diín yā chí cā'a yā chiī yā Abraham, ch'iitá 'iī'yān Israel ní chiī 'yāān yā na yán'āa Egipto. ¹⁸ Ní nducueēē táámá rey na yán'āa Egipto chí nguéé in'diichí yā José. ¹⁹ Ní rey miiⁿ ní nguéé n'daacā diín sa ndúúcu ndaata ye'n'ē yú ndúúcu chiida yú s'een. Ní chí cu'nee sa daiyá yā na peligro chi 'cuūvī. Ní nguéé cuuvi 'yāān yā. ²⁰ Tiempo miiⁿ ní ch'iindiyāā Moisés, ní Ndyuūs n'diichí yā sa'n'ā 'líín chí n'daacā sa. Ch'iita sá na vaacu chiida sa 'iī'nun 'iīyū taaví yā sa'n'ā. ²¹ Ní taachí chiida Moisés chí cu'née yā sa'n'a 'líín na peligro chí 'cuūvī sa, tuu'mi ní tán'ā 'díí daiya rey Faraón chin-guaí tá sa'n'ā 'líín ní taaví tá sa'n'ā tan'dúúca 'áámá daiya tá. ²² Ní Moisés miiⁿ ní ch'eē sa ye'n'ē taanduvée vaadī deenu ye'n'ē yán'āa Egipto. Ní diitinú taavi sa ndúúcu nduudu

ye'n'e sa ndúúcū ntii'nyu'n ye'n'e sa.

23 Taachi chii sá 'uuví ngɛɛcu ndúuyū, nacádiinuu' sa na staava ye'n'e sa chi ca'n'a sa n'diichi sa 'ii'yān ye'n'e sa chi sa'n'a Israel mii'. 24 Taachí n'diichi yā 'áámá sa'n'a ye'n'e yá'n'āa Egipto chi nguɛɛ n'daacā idii' sa ndúúcū 'áámá 'ii'yān ye'n'e ndaata ye'n'é yā, Moisés mii' ní dii' yā nadanguá'ai yā 'ii'yān. Ní ch'en'e ca yā ní 'nuúcá'ai yā sa'n'a Egipto 'cūū ní ch'ii sa. 25 Moisés mii' nacádiinuu' sa chi 'ii'yān ye'n'e sa tumicadiinúún yā chi Dendyuūs ca'n'a yā ca'a yā libertad 'ii'yān s'een cáávā ta'a sa. 'Ii'yān s'een ní nguée tumicadiinúún yā chi 'tíicā. 26 Táámá nguuví mii' ní Moisés cue'n'e sa naachí ngu'u 'ii'yān ye'n'e sa. Ne'n'e sa chi ntun'dáa n'dai yā ndúúcū paz. Ní nga'n'a sa ngii sa 'ii'yān: Ndís'tiī sa'n'a 'diinú, nguée 'cuu'mán nī, ¿de'ē cáávā chi ngu'u nī ndúúcū vi'í? 27 'Áámá sa'n'a Israel chí n'ge'n'e ví'í mii' chingúún ndaā sa Moisés ní nadiví sa 'ii'yān 'áámá lado ní nga'n'a sá ngii sa 'ii'yān: ¿Du'ú s'neen n'diī tan'dúúcā 'ii'ntyén'e o juez nanáán nús'uū? 28 ¿'Áá ne'n'é nī 'caā'nun nī 'úú tan'dúúcā chí ch'iī'nun nī sa'n'a ye'n'e yá'n'āa Egipto 'iicu? 29 Táachí Moisés ch'iindiveén yā nduudú 'cūū, chéenu yā ní chindaa sa na yá'n'āa Madián. Cánée yā tan'dúúcā 'áámá sán'a canuu' yúúní. Ní ch'iindí na 'uūví daiyá yā.

30 Cho'ōo 'úúví ngɛɛcu ndúuyū, nī 'áámá ángel che'enaán yā ye'n'e Moisés ní 'cai yā 'ii'yān naachi ngiichi ya'n'a 'lín na yīcū 'lín chí nguuví Sinaí. 31 Moisés mii' n'diichi yā ní cue'n'e yínu yā ye'n'e chí n'diichi yā mii'. Ndaa nī'nún yā chí cuuvi n'diichi yā. Sa'n'a mii' ch'iindiveén yā nduudu ye'n'e Dendyuūs mii' chí nga'n'a: 32 'Úú Ndyuūs ye'n'e chiidá nī s'een, Ndyuūs ye'n'e Abraham, Ndyuūs ye'n'e Isaac, ní Ndyuūs ye'n'e Jacob. Moisés mii' ní néené dii'yá yā chí ndíí 'āā ntée nē'n'e yā n'diichi yā. 33 Ní ca'n'a Señor Ndyuūs chí yā 'ii'yān: Tun'dáa ca'a di ndaacuú ye'n'e di caati naachi canée dí chí chéendí di nanáán Dendyuūs. 34 Cuaacu ní'nyu' chí n'diichi chí ch'eenu taavi chí 'ii'yān ye'n'é chí snée yā yá'n'āa Egipto. N'giindiveén chí n'gai ya'ái yā. Ní ca'n'a chí nadingua'ái 'ii'yān. Maa' ní cuchí di. 'Úú dicho'ó dii na yá'n'āa Egipto.

35 Moisés mii' ní 'ii'yān chí sa'n'a dii' sa chí cheenú yā chuva'āi yá'n'āa mii' taachi ca'n'a sa: ¿Dú'ū s'neen n'diī tan'dúúcā 'ii'ntyén'e o juez? Maa' ní Moisés mii' Ndyuūs dichó'o yā chí cuuví yā sa'n'a ntyén'e, ní nadinguá'ai yā 'ii'yān. Dendyuūs dii' yā chí canée Moisés ndúúcū nduudu ye'n'é yā cucáávā ángel chí che'enaán yā ye'n'e Moisés na yá'n'a 'lín. 36 Moisés cuayiivi taachi dii' yā vaadí n'gíínú ndúúcū señales na yá'n'āa Egipto, na nuū'nī'yá'n'a chí nguuví Cuá'a, ní na yá'n'āa cuu'mán chɛɛti 'uuví ngɛɛcu ndúuyū, ní tun'dáa yā 'ii'yān. 37 Moisés mii' chí chí ngā'n'a yā ngíi yā 'ii'yān Israel: Señor Dendyuūs ye'n'é yú ca'n'a yā s'neén yā profeta chí caa'nman nduudu ye'n'é yā nguaa' vi'í yú. 'Ii'yān mii' tan'dúúcā 'úú. Ní 'caandiveén nī ye'n'e 'ii'yān profeta mii'. 38 Sán'a 'cūū Moisés 'cūú chí canee sa naati nduuvidaamá yā na yá'n'āa cuu'mán ndúúcū ángel chí yaa'vi yā sa'n'a na yīcū chí nguuví Sinaí, ní canee sa ndúúcū chiida yú. Ní Dendyuūs ca'a yā nduudu ye'n'e vida chí tee sa s'uuún. 39 Chiida yú ní nguée ch'iindiveén yā ye'n'e Moisés mii' ní chí neén yā sa'n'a 'áámá lado, ní diví yā vaanicadiinuu' ye'n'e yā, ní ne'n'é yā nanguɛɛcúndí yā yá'n'āa Egipto. 40 Ní ca'n'a yā chí yā Aarón 'ii'yān chí chiida yú: Din'dái nī nús'uu dendyuūs s'een chí cuuvi ca'n'a yā vmnáán ye'n'e yú caati Moisés 'cūú chí tun'dáa sa nús'uu ye'n'é yá'n'āa Egipto, nguée deenu yú de'ē chí ndúúcū sa. 41 Tuu'mi ní din'dái yā 'áámá ídolo 'itiindu 'lín ye'n'e 'dín'nguān chí n'duún yā 'iiti nátaí ní 'caa'nún yā 'iiti cuūchí 'lín ní ca'a yā ídolo mii' tan'dúúcā sacrificio. Ní yeenú taaví yā caavā ntii'nyu' ye'n'e ta'a sa'n'a s'een. 42 Níicú Ndyuūs chiví yā ye'n'e 'ii'yān s'een. Ní chí neén yā 'ii'yān s'een chí i'teenú yā tanducuén'e cosa chí véé nanguuvi tan'dúúcā 'yá'n'a ndúúcū 'iīyū, ndúúcū 'í'nyú. 'Tíicā canee nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs naachi nguū' profetas:

N'diī 'ii'yān Israel mii', ¿'áá tee nī 'úú 'iiti sacrificio chí 'āā 'nín'nún nī ndúúcū dendú'ū na ya'n'āa cuu'mán chɛɛti 'uuví ngɛɛcu ndúuyū?

43 Nguée de'ē vɛɛ tee nī 'úú. Candée nī yaācū

tiinūuⁿ yeⁿē ídolo Moloc, ndúúcū 'íiⁿnyúⁿ yeⁿe ndyuūs yeⁿé nī chi ngu-
uvi Renfán, ndúúcū cosa chuū chíⁿ
chí din'dái nī chí cu'téenu nī. Níicú
'úú dichó'ó ndis'tiī táamá lado yeⁿe
yáⁿāa Babilonia.

⁴⁴ Chiida yú s'eeⁿ ní canée yeⁿé yā na
yáacū tiinūuⁿ yeⁿé Ndyuūs chí caⁿā ndu-
ucú yā na yáⁿāa cuuⁿmán. Ní caⁿa Ndyuūs
chī yā Moisés miiⁿ chí din'dái sa yáacū
tiinūuⁿ tan'dúúcā chí n'diichi sa. ⁴⁵ Chíⁿ
yáacū tiinūuⁿ miiⁿ ní sta'a chiida yú s'eeⁿ ní
candéε yā ndúúcū Josué tiempo miiⁿ taachi
sta'á yā yáⁿāa yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí nguée 'iiⁿyāⁿ
yeⁿe ndaata Israel. Ndyuūs nadacaanú yā
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguée 'iiⁿyāⁿ yéⁿē ndaata
Israel nanááⁿ chiida yú s'eeⁿ. Ní yaācu
tiinūuⁿ snee ndúúcu yā ndii nguuví yeⁿē
David miiⁿ. ⁴⁶ David miiⁿ nandaāca sa favor
nanááⁿ Dendyuūs ní chiica sa chí din'dái sa
yaācū ch'εεte yeⁿé Ndyuūs chí i'téenu Jacob
miiⁿ. ⁴⁷ Salomón nídín'dái sa yaācū ch'εεte
yeⁿe Dendyuūs. ⁴⁸ Naati Ndyuūs chí canée
yā na va'ai cheeti nguuví, nguée canée yā
na yaācu chí din'dái 'iiⁿyāⁿ ndúúcū ta'á
yā, ti tan'dúúcā chí ngaⁿā profeta nduudu
Dendyuūs tiempo chí chó'oo:

⁴⁹ Nángúúví miiⁿ chí tan'dúúcā trono yeⁿé,
ní yáⁿāa miiⁿ ní tan'dúúcā banco
yeⁿé ca'á. ¿Dé'ε va'āi idín'dái dí yeⁿé?
ngaⁿa Señor 'iivú Ndyuūs. O ¿de'ε
lugar chí ntaavi'tuūnuúⁿ?

⁵⁰ ¿'Áa nguée 'úú din'dái ndúúcū ta'á tandu-
cuéⁿē dendu'ū?

⁵¹ Chéechí tiíⁿ nī ní cheechí staava yeⁿé
nī ní nduudí veéⁿ nī. Ndís'tiī ní nguée diiⁿ
díveéⁿ nī yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs
cuen'e daāⁿmaⁿ. Tan'dúúcā chiidá nī 'tiicá
ntúūⁿ ndís'tiī. ⁵² ¿Du'u profeta chí caⁿa
nduudu yeⁿe Dendyuūs chí chiidá nī nguée
can'dáa yā chí ya'ái yā 'iiⁿyāⁿ? Ní ch'iiⁿnuⁿ
yā 'iiⁿyāⁿ chí caⁿa yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chí
cuchiī 'iiⁿyāⁿ chí n'dai taavi. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ
chí n'dai taavi ndís'tiī ní sta'á nī 'iiⁿyāⁿ nī
ch'iiⁿnúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. ⁵³ Ndís'tiī ní sta'á nī ley
chí tee ángeles ní nguée diiⁿ nī cumplir.

⁵⁴ Taachi ch'iindiveeⁿ saⁿā s'uuⁿ chuū
chí caⁿa Esteban nduuví taaⁿ n'dái sa
na staava yeⁿe sa ní ndiitunuúⁿ ngé'ε
'diiⁿyuⁿ sa contra yeⁿe Esteban. ⁵⁵ Naati
Esteban miiⁿ ndiitu Espíritu N'dai yeⁿe

Ndyuūs che'enaáⁿ yā nanguuvi ní n'diichi
yā Dendyuūs chí neené ngii 'yáⁿā ní
n'diichi yā Jesús miiⁿ chí canée yā lado
yeⁿē honor yeⁿe Dendyuūs. ⁵⁶ Tuu'mi
ní Esteban caⁿa yā: Cuin'díichí nī, inaáⁿ
nanguuvi canda'āi 'íicú Daiyá Dendyuūs
canée lado yeⁿe honor yeⁿe Dendyuūs.
⁵⁷ Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'caī yiicú yā
ní n'gaadí yā veéⁿ yā ní tanducuéⁿe yā
ndaá yā nanááⁿ Esteban. ⁵⁸ Ní tun'dáa yā
saⁿā yáāⁿ miiⁿ ní chíitúú yā saⁿā. Ní 'iiⁿyāⁿ
testigos s'néeⁿ yā cotón ná ca'a 'áámá saⁿā
'díiⁿ chí nguuví Saulo. ⁵⁹ Tuu'mi ní nga'a yā
tuūu Esteban. 'Iicu Esteban miiⁿ ní 'caī sá
Ndyuūs ní ngaⁿā sa: Señor Jesús, nánguái
nī espíritu yeⁿé.

⁶⁰ Chiintii'ya sá ní 'caī yiicu sá: Señor,
nguée diiⁿ cuenta nī núúⁿndí 'cūū yeⁿé
'iis'tiī. Ní taachi caⁿā sa chuū, ní ch'ii sa.

8

*Saulo diiⁿ sa chí 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaācū chéenu
yā*

¹ Ní Saulo miiⁿ canee yiinú sa chí 'cuūvī
Esteban miiⁿ. Nguuví miiⁿ n'deee n'dái
'iiⁿyāⁿ ní nduuví taáⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ
ná yáacū chí canée yáāⁿ Jerusalén ní
nducyaaca yā chí i'teenu Jesús cuen'e 'muuⁿ
cuen'é miiⁿyā. Chéenu yā cuaaⁿ na yáⁿāa
Judea ndúúcū yáⁿāa Samaria. Dámaaⁿ
apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs nguεε
chéenu yā. ² Saⁿā s'eeⁿ chí n'dai nanááⁿ
Dendyuūs candéε sa Esteban. Ní ch'iichi
sá 'iiⁿyāⁿ ní cheεcu taavi sá yēⁿe yā. ³ Saulo
miiⁿ ní can'dáa sa 'iiⁿyāⁿ chí ngen'e yaācū
chí n'nuūⁿ cá'ai sa 'iiⁿyāⁿ. Cheⁿe sa ndúú
va'ai nduu vā'āi ní candéε sa 'iiⁿyāⁿ ndíi
n'daataá ndíi saⁿā. Ní n'gíi sa 'iiⁿyāⁿ vácūū.

Caⁿa yā ndúúúú ngai na yáāⁿ Samaria

⁴ 'Iiⁿyāⁿ chí chéenu miiⁿ chen'é yā nduu
yáāⁿ nduu yáāⁿ ní caⁿa yā ndúúúú ngai
yeⁿe Jesucristo chí evangelio. ⁵ Tuu'mi ní
Felipe miiⁿ can'dáa sa na yáāⁿ Samaria ní
ngaⁿa sa yeⁿe Cristo. ⁶ Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ
ch'iindiveeⁿ niiⁿnyúⁿ yā de'ε ndu'ū chí
ngaⁿā Felipe miiⁿ. Ch'iindiveeⁿ yā ní inaaⁿ
yā señales chiiⁿ idiíⁿ sa. ⁷ Neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ
chí snée yā ndúúcū 'yúúné chí espíritus chí
nguεε n'daacā yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ taachí
can'daa 'yúúné na cuerpo yeⁿé yā néené

'cai espíritus. Ní neené 'yaa' 'ii'yā' ndúúcu ca'āi chi in'dúuví cuerpo ye'n'é yā ndúúcu 'ii'yā' chi nguée ngíicá ní nducyaacá yā nanduūvā ye'n'é yā. ⁸ 'Ii'yā' ye'n'é yāā' mii' ní yeenú taaví yā.

⁹ Cánée 'áamá sa'n'ā chi nguuví Simón chi déenu sa magia chi cuaa' vmnaa' neené dii' sa na yāā' mii'. Ní nginnche'ei sá 'ii'yā' na yāā' Samaria. Nga'n'ā sá ngii sa 'ii'yā' chi ch'εεε sa. ¹⁰ Chi'nee' vee' ndii n'gaiyāā ndii n'gεεε yā 'ii'yā' mii'. 'Ii'yā' s'ee' ní ca'n'ā yā: Chuū poder ch'εεε ye'n'e Dendyuūs.

¹¹ Ní s'nee' veén yā ye'n'é sa ti ndúúcu artes magias ye'n'é sa neené 'náā' chin-nche'ei sá 'ii'yā'. ¹² Taachi 'ii'yā' s'ee' chi'téenu yā ye'n'é Felipe mii' chi nga'n'ā yā ndúúdu ngai ye'n'e chi Ndyuūs nga'n'ā yā ntii'nyu' ní ye'n'é ndúúdu ngai ye'n'e Jesucristo mii', tuu'mí chεēdinúu'nī' ndii n'daataá ndii sán'ā 'ii'yā'. ¹³ S'teenú ntúu' Simón. Chεēdinúu'nī' sa. 'Áamá cānee sa ndúúcu Felipe. Taachi n'diichi sa señales ndúúcu vaadī n'giinu ch'εεε chi dii' Felipe mii' tuu'mi ní che'n'e yiinu sá.

¹⁴ Taachi ch'iindiveén apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs chí snée yā yāā' Jerusalén chi 'ii'yā' ye'n'e yāā' Samaria i'téenu yā nduudú ye'n'e Dendyuūs mii', di-cho'ó yā Pedro ndúúcu Juan mii'. ¹⁵ Taachí ndaa 'ii'yā' s'ee' tuu'mi ca'angua'á yā cáávā 'ii'yā' s'ee' chi cuuvi dii' yā recibir Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs, ¹⁶ ti Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs mii' 'āā cuée ca'n'ā nanáā' ndii 'áamá 'ii'yā' s'ee'. Dámaā' chi chεēdinúu'nī' núu' yā ndúúcu chi duuchi Jesús mii'. ¹⁷ Apóstoles sn'duú yā ta'a yā vmnaa' ye'n'é 'ii'yā' s'ee' ní dii' yā recibir Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs.

¹⁸ Taachi Simón n'diichi sa chi cáávā chi sn'duú tá'ā apóstoles dii' yā recibir Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs, tuu'mi ní ca'n'a sa chi ca'a sa tuumī. ¹⁹ Ní ca'n'ā sa: Tée ntúu' ní poder 'cūū 'úú ní 'āā du'ú nūu' chi cun'duū ta'á vmnaa' ye'n'é, 'ii'yā' mii' cunée yā ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs.

²⁰ Tuu'mi ní Pedro míi' ca'n'a sá chii sa 'ii'yā': Túumī ye'n'é di 'cuiinú ndúúcu di caati nacádiinuu' di chi regalo ye'n'é Ndyuūs ní ndúúcu tuūmī cuai di. ²¹ Nguée ituneen

di ndíi nguée ndúú suerte ye'n'é di na asunto 'cūū ti staava ye'n'é di nguée n'daacā nanáā' Dendyuūs. ²² Ndáácadáámí dí ye'n'é nuu'ndi ye'n'é di, ní caaca di Dendyuūs ti ne'n'e Ndyuūs nadāch'εεcú yā ye'n'é di chí nacádiinuu' di na staava ye'n'é di. ²³ Ti 'úú inaán dii' ní cunee di na vaadī ngueēe ye'n'é di. Ní n'dεε chiichí di ndúúcu nuu'ndi ye'n'é di.

²⁴ Tuu'mi ní Simón nan'guεεcúta'n'ā sa ye'n'é yā ní ca'n'ā sa: N'diī caacá nī Señor caavā 'úú chi nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'é ti mar 'áamá chi nga'n'a nī nguée chiī nanáā' ye'n'é 'úú.

²⁵ 'Ii'yā' s'ee' ca'n'a cuaacú yā nduudu ye'n'e Ndyuūs mii'. Ní ca'n'a yā ye'n'é evangelio chi ndúúdu ngai ye'n'e Cristo. Ní cue'n'e yā ndíi néené n'deeē yāā' ye'n'e yá'āa Samaria. Ní ndaa ntúu' yā na yāā' Jerusalén mii'.

Felipe ndúúcu sa'n'a ye'n'e yá'āa Etiopía

²⁶ 'Áamá ángel ye'n'e Señor mii' yaa'vi yā Felipe ní ca'n'a yā: Nducuéén dí ní cuén'é dí ndii cuaa' ndiīya sur na yúúni chi nga'ai ye'n'é yāā' Jerusalén ndii yāā' Gaza. Yúúni mii' ní cho'ó na yá'āa cuūm'án. ²⁷ Tuu'mi ní Felipe mii' nducuee' sá ní cue'n'e sa. Ní chó'oo chi 'áamá sa'n'a ye'n'é yá'āa Etiopía canuu' sa yúúni ní sán'ā mii' eunuco. Sa'n'ā mii' chi idii' sá ntii'nyu' ye'n'e n'daataá reina chi duuchi Candace. Sa'n'ā mii' ní dii' sa cuidado nducuéén'ē tuūmī ye'n'e reina. Ndaa sa yāā' Jerusalén mii' chí dii' sa chí cu'teenu sá Ndyuūs. ²⁸ Nanguεεcunée' sá yāā' ye'n'é yā ní ch'iindī sa na carreta ye'n'é sa. Ní n'gee' sa libro ye'n'e Ndyuūs naachi profeta Isaías chi ca'n'a nduudu Dendyuūs tiempo chí chó'oo. ²⁹ Ní Espíritu mii' ní nga'n'a yā ngii yā Felipe mii': Cue'n'e di ní ndaa nī'nū' di na carreta 'cūū.

³⁰ Ní Felipe mii' cue'n'é sa ngeēnū sa ní ch'iindivee' sa chí n'geē' sa'n'a mii' naachi dinguū' profeta Isaías mii'. Ní ca'n'a sa: ¿Áá túúmícadinuu' nī chí n'geē' nī?

³¹ Sa'n'ā mii' ca'n'a sa: ¿Taacā cuuvi dii' ti mar 'áamá 'ii'yā' nguée ngi'cuee' yā 'úú? Ní ne'n'e sa chí Felipe mii' caa sa ní 'cuūndī sa ndúúcu sa.

³² Naachí n'geē' sa ye'n'é Escritura, chuū chii:

Tan'dúúcā 'iiti cuūchī candée yā 'iiti ní 'caan'nún yā 'iiti. Tan'dúúcā 'iiti cuūchī 'lín nguée ngii n'gai tī taachi ngii yā duudú tī 'tíicā nguée n'dai yā cheendi yā.

³³ Caati ndiicuuⁿ yā 'iin'yāⁿ n'dái yā ní nguée ca'a sa justicia yeⁿ'é yā; ¿du'u caan'maⁿ yeⁿ'e ndaatá yeⁿ'é yā? Caati diví 'iin'yāⁿ vida yeⁿ'é yā na in'yeēⁿdī.

³⁴ Saⁿ'ā eunuco nan'guεεcútaⁿ'ā sa ní caⁿ'a sa chí sa Felipe miiⁿ: Ngii cá chí cuuvi nī 'úú: ¿Du'ú yeⁿ'e chí caⁿ'a profeta 'túúca? ¿'Áá yeⁿ'e maán yā o yeⁿ'e taama 'iin'yāⁿ?

³⁵ Tuu'mi ní Felipe miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'ā sa. Tucá^a sa yeⁿ'e libro 'cūū ní caⁿ'a sa yeⁿ'e evangelio chí ndúúdu ngai yeⁿ'e Jesús.

³⁶ Canúuⁿ yā yúúni chíi cueⁿ'é yā ndaa yā naachi véε nuūⁿnīⁿ. Ní caⁿ'a saⁿ'ā eunuco: 'Mu^u ní véε nuūⁿnīⁿ. ¿De'ē cucáávā chí nguée cuεεdinúūⁿnīⁿ?

³⁷ Felipe miiⁿ ngaⁿ'ā sa: Nduuti chí i'téénú nī ndúúcu núúⁿmánⁿ staava yeⁿ'é nī tuu'mí cuuvi cuεεdinuūⁿnīⁿ nī. Nan'guεεcútaⁿ'ā sa yeⁿ'é yā nī ngaⁿ'ā sa: I'teenú chí Jesucristo miiⁿ ní Daiyá Dendyuūs 'iin'yāⁿ.

³⁸ Ní caⁿ'a sa chí cuééndii carreta. Nduu 'uuví yā, Felipe ndúúcu eunuco cueⁿ'e yā naachi véé nuūⁿnīⁿ ní chεεdinuūⁿnīⁿ sa.

³⁹ Taachí cuícheε yā naachi véé nuūⁿnīⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs candēε Felipe miiⁿ. Ní saⁿ'ā eunuco 'āā ntée n'diichi sa saⁿ'ā. Ní cuinaⁿ'ā sa ní yeenú taavi sa.

⁴⁰ Felipe miiⁿ ndaaca sa na yāāⁿ Azoto. Cho'o sá nduu yāāⁿ nduu yāāⁿ ndii ndaa sa yāāⁿ Cesarea ní caⁿ'a sa yeⁿ'e evangelio chí ndúúdu ngai yeⁿ'e Jesucristo nanááⁿ tanducuéⁿ'ē 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ.

9

Saulo ndaacadaami sa yeⁿ'e nuūⁿndi yeⁿ'e sa ní i'téenu sa

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Taachi Saulo taaⁿ sa ní yaāⁿ'vī yuudu sa yeⁿ'e chí 'cuūvī 'iin'yāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo, ndaa sá nanááⁿ chiiduú ch'εεte cá yeⁿ'e 'iin'yāⁿ Israel. ² Ní chiica sa carta s'een chí 'cuuⁿ'mīⁿ sá nanááⁿ 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yaācu sinagogas yeⁿ'e yāāⁿ Damasco chí ndúútī chí ndaācā sa saⁿ'ā o n'daataá miiⁿ

yeⁿ'e Yúúni yeⁿ'e vaadī i'téenu yeⁿ'e Jesucristo miiⁿ cúúví diiⁿ sa nandée sa 'iin'yāⁿ chí preso yā ní nndaa yā na yāāⁿ Jerusalén.

³ Taachi canúuⁿ sá yúúni miiⁿ taachi 'āā cháā ndaa sa yaāⁿ Damasco dácānaāⁿ chi-ya 'áámá dεεvé yeⁿ'e nanguuvi naachi canée sa. ⁴ Taachí sndεεve sá ná yaⁿ'āa miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa 'áámá nduudu chí ngaⁿ'ā: Saulo, Saulo, ¿de'ē cúúví chí nn'daā di 'úú?

⁵ Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: ¿Du'ú n'diī, Señor? Tuu'mi ní ngaⁿ'ā yā: 'Úú Jesús chí n'daā dī. Nguée n'daaca chí diiⁿ di tī diiⁿ di tan'dúúcā 'iiti chí ca'a ca'a tī na yáⁿ'á cuiiⁿnyuⁿ.

⁶ Saulo miiⁿ ní in'duuví sa, ní 'va'a sa, ní caⁿ'a sa: Señor, ¿de'ē néⁿ'e nī chí diiⁿ? Señor Jesús miiⁿ ngaⁿ'ā yā ngii yā saⁿ'ā: Nducueeⁿ dí ní cueⁿ'e di yāāⁿ, ní cuuví yā dii de'ē diiⁿ di.

⁷ Ní 'iin'yāⁿ chí cuén^{'e} ndúúcu Saulo neé yā n'giinu yā. N'giindiveeⁿ cuaacú yā nduudu tī nguée du'ú véε inaaⁿ yā. ⁸ Tuu'mi ní Saulo nducueeⁿ sá ná yáⁿ'āa miiⁿ naachi chí ndεεve sá. Nán'guaaⁿ sa nduutináaⁿ sa naati nguée inaaⁿ sa. Candée neeⁿ yā ta^a sa, ní ndaa sa yāāⁿ Damasco. ⁹ Miiⁿ ní canee sa 'iin'nūⁿ nguuvi ní nguée inaaⁿ sa, ní nguée che'e sa, ní nguée chí'i sa.

¹⁰ Na yāāⁿ Damasco canée 'áámá saⁿ'ā chí n'geeⁿ chí i'téenu sa Jesucristo chí nguuvi sa Ananías. Tuu'mi ní Señor Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā na visión yeⁿ'e sa: Dii Ananías. Ananías miiⁿ nan'guεεcutáⁿ'a sa: Señor, 'úú canee.

¹¹ Ní Señor Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Nadacueeⁿ di ní cueⁿ'e di yúúni chí nguuvi Cuaacú miiⁿ ní in'nuuⁿ dí vaacu Judas. Miiⁿ canée 'áámá saⁿ'ā chí nguuvi sa Saulo ní sáⁿ'ā yeⁿ'e yāāⁿ Tarso. N'diichi nī, saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'angua^a sa. ¹² Ní Saulo miiⁿ n'diichi sa na visión yeⁿ'e sa 'áámá saⁿ'ā chí nguuvi sa Ananías. Ní Ananías miiⁿ cho'o sá cuaaⁿ chεεti va'āi ní chí n'duūⁿ sá tá'a sá vmnááⁿ yeⁿ'e Saulo, ní ninguaāⁿ nduutináaⁿ sa. 'Tíicā n'diichi Saulo miiⁿ na visión yeⁿ'e sa.

¹³ Naati Ananías miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'ā sa: Señor Jesús, n'giindiveeⁿ chí neené ngaⁿ'a 'iin'yāⁿ yeⁿ'e sáⁿ'a 'cūū. Saⁿ'ā miiⁿ ní nguée n'daaca diiⁿ sa ndúúcu 'iin'yāⁿ chí i'téenu Jesucristo na yāāⁿ Jerusalén. ¹⁴ Chiiduú n'gεεte yeⁿ'e Israel ca^a yā poder Saulo miiⁿ

chi cuta'a sa ní candée sa vácū 'ii'yān chi nga'angua'á yā ndúúcū chi duuchi Cristo.

¹⁵ Señor miiⁿ nga'n'a yā ngii yā sa'n'a: Cuna'n'a di. Sa'n'a miiⁿ 'úú ndéevé sa'n'a chi cándee sa chi duuchí nanáán 'ii'yān s'eeⁿ chi nguée 'ii'yān ye'n'e ndaata Israel ndúúcū rey s'eeⁿ ndúúcū 'ii'yān Israel. ¹⁶ Ti 'úú 'cuun'míⁿ naaⁿ sa chi cánée chí 'cueenu sa cuuvi caavā 'úú.

¹⁷ Tuu'mi ní cuen'e Ananías ní chindaā sa va'ai ní sn'duū sa ta'a sa vmnáán ye'n'e Saulo. Ní ca'n'a sa: Díí, Saulo hermano, Señor Jesús miiⁿ chi che'enaán yā ye'n'e di na yúúni chí cuchí di. 'Ii'yān miiⁿ dichó'o yā 'úú 'íicú cuuvi nanguaāⁿ nduutináaⁿ di. Ní cuuvi cuūtū di ndúúcū Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs.

¹⁸ Hora miiⁿ chiiya na nduutináaⁿ sa cosa tan'dúúcā díí'mán 'yaācā ní inguaāⁿ nduutináaⁿ sa. Nacueen sá ní chēdinuūⁿ nīⁿ sa. ¹⁹ Taachí che'e sa yuūndū miiⁿ ndaaca tiīnú sa. Saulo miiⁿ cánée sá nguuvi chi ch'etinee sa ndúúcū 'ii'yān s'eeⁿ chi i'teenú yā Cristo chi snée yā yāāⁿ Damasco.

Saulo nga'n'a sa nduudu cuaacu na yāāⁿ Damasco

²⁰ Cuayiivi míⁿ chi'cueén sa ye'n'e Cristo na yaācū sinagoga. Ní nga'n'a sa 'ii'yān miiⁿ chi Cristo ní Daiya Dendyuūs.

²¹ Nducyáácá 'ii'yān chi ch'iindiveén yā che'n'e yiīnú yā ní nga'n'a yā: ¿Áá nguée sán'a 'cūū chi n'gaā'vā sa ndúúcū 'ii'yān chi nga'angua'á yā ndúúcū chi duuchi Cristo na yāāⁿ Jerusalén? ¿Áá nguée cáavā chiīⁿ chí cuchí sán'a 'cūū chí candée sa 'ii'yān 'cuēē chiichí yā nanáán chiiduú n'gēté ye'n'e Israel?

²² Saulo miiⁿ ditiīnú taavi sa. Ní vée 'uuvi nadacádiinūⁿ 'ii'yān ye'n'e Israel ye'n'e yāāⁿ Damasco. Sa'n'a miiⁿ ní ch'i'n'i sá chi Jesús miiⁿ chí Cristo.

Saulo nanguán'ai yā ye'n'e 'ii'yān Israel s'eeⁿ

²³ Cheēnū n'deēē nguuví ní 'ii'yān Israel s'eeⁿ nduuvidaamá yā ní ndeē yā chi 'caa'nunⁿ yā Saulo. ²⁴ Saulo 'āā deenu sa dēē chi ne'n'e dííⁿ yā. 'Ii'yān s'eeⁿ ní ch'etinee yā cuidado cheendi va'ai ye'n'e pared ye'n'e yāāⁿ miiⁿ ndii nguuvi ndíí n'gaaⁿ ti cuuvi 'caa'núnⁿ yā sán'a. ²⁵ Tuu'mi ní 'ii'yān s'eeⁿ chi i'teenú yā Cristo ní tun'dáa yā sa'n'a

chēti va'ai n'gaaⁿ. Ní s'núuⁿ yā sa'n'a chēti 'áámá 'cuéētē. Tun'dáa yā sa'n'a na tiīn pared ye'n'e yāāⁿ miiⁿ i'cuáa yā sa'n'a ndúúcū 'cuéētē.

Saulo na yāāⁿ Jerusalén

²⁶ Taachi ndaā Saulo na yāāⁿ Jerusalén ne'n'e sa nduuvidaama sa ndúúcū 'ii'yān s'eeⁿ chi i'téenu yā Cristo. Nducyáácá yā ní 'va'a yā sa'n'a ti nguée i'téenu yā chi i'teenú sa'n'a miiⁿ. ²⁷ Tuu'mi ní Bernabé ndáa yā ndúúcū sa nanáán apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs. Ní chí yā 'ii'yān s'eeⁿ táácā n'diichi Saulo miiⁿ Señor Jesús na yúúni. Ní Señor yaa'vi yā sa'n'a. Ní 'túuca ca'n'a Saulo miiⁿ nduudu cuaacu ye'n'e Jesús miiⁿ na yāāⁿ Damasco, ní nguée ndúúcū vaadī 'va'ā. ²⁸ Saulo miiⁿ canee sa ndúúcū 'ii'yān s'eeⁿ yāāⁿ Jerusalén miiⁿ. ²⁹ Ca'n'a sa nduudu cuaacu ye'n'e Señor Jesús nguée ndúúcū vaadī 'va'ā. Ní n'deēē n'dái nga'n'a sa ndúúcū 'ii'yān chí nguée ndaata Israel naati 'ii'yān s'uúⁿ nacádiinúⁿ yā chí 'caa'núnⁿ yā Saulo. ³⁰ Taachi hermanos chicádiinuuⁿ yā chuū, candée yā Saulo ndii yāāⁿ Cesarea, ní dichó'o yā sa'n'a yāāⁿ Tarso.

³¹ Tuu'mi ní nducyaaca yāacū canée 'dííⁿ tan'dúúca ná yán'āa Judea ndúúcū yán'āa Galilea ndúúcū yán'āa Samaria. Ní ngi'cueen yā ná nduudu cuaacu ní chí ch'icá yā ná vaadī i'teenú ye'n'e Señor Jesús miiⁿ. Ní Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs miiⁿ ca'á yā vaadī diituú 'ii'yān s'eeⁿ, ní chí yaaⁿ yā.

Sa'n'a Eneas nanduuvá ye'n'e sa

³² Chiī chúū Pedro miiⁿ ní cuen'e yā nduu cuáāⁿ ndaa yā ntúuⁿ yā naachi snée 'ii'yān chí i'téenu na yāāⁿ Lida. ³³ Ní ndaaca yā 'áámá sa'n'a chí nguuvi sa Eneas. 'Āā nííⁿ níⁿ nduūyū chí canee sa na cama. Ní sa'n'a canee sa ndúúcū ca'āi chí in'dúuví cuerpo ye'n'e sa. ³⁴ Ní ca'n'a Pedro miiⁿ: Eneas, Jesucristo miiⁿ ní dííⁿ yā chí nduūvā ye'n'e di. Nacueen di ní cuta'a di yiivē ye'n'e di. Hora míⁿ nūuⁿ nacueen sá. ³⁵ Nducyáácá 'ii'yān chí snée yā na yāāⁿ Lida ndúúcū yāāⁿ Sarón n'diichi yā sán'a 'cūū. 'Ii'yān s'eeⁿ ndaacadaamí yā ní chí'téenu yā Ndyuūs Señor.

Nadacuéⁿ yā tán'ā Dorcas ye'n'e nguaaⁿ tín'a

³⁶ Canéé 'áámá n'daataá chi i'teenu Jesucristo na yáā Jope chi nguuví tá Tabita chi nen'e caa'ma'ndúúcu dávaacu griego Dorcas. Tá 'cūū neené n'daacā dii' tá ní ca'a tá limosnas. ³⁷ Nguuvi mii' ní chiitá tá ní ch'i' ta. Ch'iinu naa'nú yā cuerpo yen'e tá'ā ní chin'diiti yā cuerpo yen'e tá'ā na 'áámá sala. ³⁸ Yáā Lida mii' canéé nii'nuú' ná yáā Jope. 'Ii'yā' s'een chí i'téenu Jesucristo ch'iindivee' yā chi Pedro canéé sá mii'. Dichó'o yā na 'uuví sá'ā chi ca'a sa cuuvi sa Pedro. Nguéé cuuvi 'naa' di ní chi di naachi snee 'nū.

³⁹ Tuu'mi ní Pedro mii' ní ncuee' sa ní cue'e sa ndúúcu yā. Taachi ndaā sa mii' candéε yā sa'ā na sala naachi ndúúvidaama nducyaaca n'daataá nguá'āa. Ngεεcu yā ní n'gi'i yā ntúu' yā camisas yen'e yā ndúúcu vestidos yen'é yā chi Dorcas mii' din'dái tá taachi canduūchi tá. ⁴⁰ Tun'dáá Pedro nducyaaca yā chuva'āi. Pedro mii' chi'ntii'yā yā ní ca'angua'á yā, ní nguεεcundí yā naachi canéé cuerpo yen'e tiná'ā ní ca'a yā: Tabita, nacuée' di. Ta'ā mii' ní nn'guaā' tá nduutinaa' tá ní taachi n'diichi tá Pedro, 'nuū' ndii tá. ⁴¹ Pedro mii' ní ca'ā sa ta'ā sa tá'ā mii' ní nadacuée' sa tá'ā. Tuu'mi ní n'gai sa 'ii'yā' chí i'téenu yā Ndyuūs mii' ndúúcu n'daataá nguá'āa. Ní ch'i' sa tá'ā náá' 'ii'yā' chí 'āā canduūchí ta. ⁴² Nducyáácá 'ii'yā' yáā Jope ch'iindivee' yā chuū. Ní neené 'yaā yā s'téenu yā Señor mii'. ⁴³ Ní chó'ōo chí Pedro mii' canéé yā 'áámá tiempo na yáā Jope na vaacu 'áámá sa'ā chi nguuví Simón chí idicuu'nu' sa dí'má' iiti.

10

Pedro ndúúcu Cornelio

¹ Cánéé 'áámá sa'ā na yáā Cesarea chi nguuví sa Cornelio. Sa'ā mii' capitán yen'e 'áámá taa' soldado chí nguuví Italiano. ² Sa'ā mii' ní n'dai taavi sa ní i'téenu sa Dendyuūs ndúúcu nducyaaca 'ii'yā' na vaacu sá. Sa'ā mii' néené nga'a sa limosnas yen'e 'ii'yā' chí nguá'āa yen'e na yáā. Cue'ε daā'ma'nga'angua'ā sa Ndyuūs. ³ Sán'a 'cūū ní claro n'diichi cuaacú sa ná 'áámá visión tan'dúúca chí n'gεεcu 'ii'nu' yen'e nguuví mii'. 'Áámá ángel yen'e Dendyuūs chindáa yā naachi

cánéé sa mii'. Ní nga'a ángel ngii yā sa'ā: Díí, Cornelio.

⁴ Sán'a mii' ní ch'íínú cuaacú sa ndúúcu vaadi 'va'ā, ní ca'a sa: ¿Du'u n'dii, Señor? Ní nga'a ángel ngii yā sa'ā Cornelio: Chí' chí nga'āgua'a di ndúúcu limosnas chí nga'ā di, Dendyuūs n'giindivee' yā ní nan'gaacú yā dii. ⁵ Ángel nga'a yā ngii yā Cornelio: Dichó'o di 'ii'yā' s'een na yáā Jope ní dii' di chí cuchí sa'ā Simón chí nguuví sa Pedro. ⁶ Sán'a 'cūū ní canee sa na vaacu sá'ā chí nguuví Simón, sa'ā chí idicuu'nu' sa dí'má' iiti. Va'ai yen'e sa'ā mii' canéé nii'nuú' na nuū'nī'yá'ā. Sa'ā mii' cuuvi sa díí dε'ε chí dii' di.

⁷ Cue'e ángel chí ca'a yā ndúúcu Cornelio, nícu Cornelio mii' ní 'cai sa 'uuví sa'ā chí dii' mandado yen'e sa ndúúcu 'áámá soldado chí i'téenu Dendyuūs chí snéé ndúúcu sa. ⁸ Dichó'o sa 'ii'yā' s'een yáā Jope taachi ch'íínú ca'a sa tanducué' chí chó'ōo.

⁹ Chidεεvε táama nguuví taachi snúu' yā yúúní ní taachi snee nii'nuú' yā yáā mii' Pedro mii' nchεε sa tií' va'āi chí caa'ma'ngua'ā sa tan'dúúca chí n'gεεcu ndichúúví nguuví. ¹⁰ Sa'ā mii' ndaa cuicú sá. Ní nen'e sa che'e sa naati nuu'má' ne'e chí idín'dái yā chí che'e sa mii', n'diichi sa 'áámá visión. ¹¹ N'diichi sá nanguuvi chí candá'āi ní cuich'éen nanguuvi 'áámá cosa tan'dúúca 'áámá tiinūu' ch'εεε chí n'déé chí chí nduū cúu' esquinas cuch'éen cuaacu na yá'āa mii'. ¹² Ní mii' ní n'diichi sa nducyaaca naa' iiti chí cuuú' ca'a tī chí véé ná yá'āa ndúúcu nducyaaca naa' cúu ndúúcu 'yaada chí véé nanguuvi. ¹³ Ní ndaā 'áámá nduudu ní ca'a: Díí Pedro, nducuee' di, 'caa'nu' di ní che'e di.

¹⁴ Tuu'mi ní Pedro mii' ní ca'ā sa: Nguéé, Señor. Mar 'áámá chí vaatí' ndúúcu chí nguεε n'daacā, nguéé che'é.

¹⁵ Yáá'ví ntuū' nduudu mii' ndiichi ndii 'úúví cuuvi ní nga'ā: Chuū chí nadindεεvé Ndyuūs mii', nguéé caa'ma' di yen'e chí vaatí'.

¹⁶ Chuū ní chí 'ii'nū' cuuvi ní tiinūu' mii' cuina'ā ntúu' nanguuvi. ¹⁷ Naachi Pedro mii' nadācadínuu' sa yen'e visión dε'ε chí nen'e caa'ma', tuu'mi ní 'ii'yā' s'een chí nadicho'ó Cornelio, 'ii'yā' s'een itiingúúnée' yā tií va'ai yen'e Simón. Ní ndaa yā cheendi va'āi. ¹⁸ Ní 'cai yā ní

ntínguuneeⁿ yā: ¿'Áá miiⁿ canee Simón chi nguúvī sa Pedro? ¹⁹ Taachi 'āā chicadínuuⁿ Pedro yeⁿ'ē visión chí n'diichi sa Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs miiⁿ ngaⁿ'a ngii saⁿ'ā: Cun'diichí dí. 'Iiⁿnūⁿ saⁿ'ā in'nuuⁿ sá dii. ²⁰ Nducueeⁿ dí ní nangua'ai di ní nguéé n'deēe nacadínuuⁿ di chí caⁿ'ā di nduucú yā, ti 'úú dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ.

²¹ Tuu'mi ní ca'āi Pedro miiⁿ ní cuen'e sa naachí snéé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dicho'ó Cornelio, ní caⁿ'a sa: N'diichi nī. 'Úú saⁿ'ā chi in'nuúⁿ nī. ¿De'ē cáávā chí cuchií nī?

²² 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Cornelio, capitán romano, 'áámá saⁿ'ā chi n'dái taavi ní i'téenu sa Dendyuūs. Sáⁿ'ā miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ déenu yā chi saⁿ'ā miiⁿ n'daacā n'dai sa. Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a 'áámá ángel yeⁿ'e Ndyuūs chii yā saⁿ'ā, chí neⁿ'e yā chí ndaa nī na vaacú yā ní 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é nī.

²³ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ 'cai yā saⁿ'ā na vaacú yā ní canee sa ndúúcu yā. Chideēve táámá nguuvī miiⁿ nacueeⁿ sá ní cuen'e sa ndúúcu yā. Ní cuen'e n'duuvī hermanos yeⁿ'e yāā Jope miiⁿ ndúúcu sa.

²⁴ Táámá nguuvī miiⁿ ndaa yā yāā Cerea. Ní Cornelio cunee ngíinú yā. Ní 'cai yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yā ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi amigo chi n'dai ndúúcu yā ní nduuvidaama nducyaaca yā. ²⁵ Taachí ndaa Pedro miiⁿ, can'daa Cornelio miiⁿ ní diiⁿ yā recibir saⁿ'ā s'eeⁿ. Chintii'yā yā na ca'a Pedro miiⁿ ní chí'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁶ Pedro miiⁿ nadacuéⁿ sa Cornelio miiⁿ ní caⁿ'a sá chí sa 'iiⁿ'yāⁿ: Nacueeⁿ dí. 'Úú saⁿ'ā ntúūⁿ 'úú.

²⁷ Ní neⁿ'e chí indeé yā ndúúcu sa ní candé yā saⁿ'ā chēti va'āi. Néené 'yaaⁿ yā nduuvidaámá yā miiⁿ. ²⁸ Ní caⁿ'ā Pedro: Ndís'tií ní deenu nī chí nguéé n'daacā chí 'áámá saⁿ'ā Israel nduuvidaámá sá o ndaa niiⁿnuúⁿ sá ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel. Ndyuūs ní ch'iⁿ'i yā 'úú chí nguéé canéé chí caaⁿ'man yā mar 'áámá saⁿ'ā vaatī sa o chí nguéé n'daacā sa. ²⁹ Taachí Dendyuūs 'cai yā 'úú, núúⁿ ndaa. Maaⁿ ní intínguuneeⁿ ndís'tií: ¿De'ē neⁿ'é nī 'úú chí cuchií? ³⁰ Tuu'mi ní Cornelio caⁿ'á yā: Maaⁿ cuūⁿ ngūúvī chí 'āā hora 'cūū nūⁿ chí n'gēecu 'iiⁿnūⁿ chíinū taachi 'āā cuéé ca'diinú, cucáávā

chí ngaⁿ'angua'á na vaacú. N'díichí 'áámá saⁿ'ā. Neené ngii 'yáⁿ'ā catecai sa. ³¹ Ní ngaⁿ'ā sa ngii sa 'úú: Díí Cornelio, chíin chí caⁿ'angua'a di ndúúcu limosnas yeⁿ'e di Dendyuūs n'giindiveéⁿ yā ní nan'gaacu yā.

³² Díí, dichó'o di saⁿ'ā na yāā Jope ní diiⁿ di chí chí Simón chi nguuvī Pedro miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ cánéé sa na vaacu sa Simón, saⁿ'ā chí idicuúⁿnuⁿ dííⁿmán 'iiti. Vaacu sa niiⁿnuúⁿ ná nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Taachí ndaa saⁿ'ā miiⁿ ní yaa'vi sa díí. ³³ Tuu'mi ní Cornelio ngāⁿ'a yā ngii yā Pedro: Hora miiⁿ dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ cáávā di. N'dáaca diiⁿ di chí cuchií di. Maaⁿ ndúcyacá 'nū ní snéé 'nū 'muuⁿ ndúúcu Dendyuūs. Ní sneé 'nū chí 'caandiveéⁿ 'nū tanducuéⁿ chí Dendyuūs caⁿ'á yā chí yā dii.

³⁴ Tuu'mi ní Pedro ngaⁿ'a sa ngii sa: Maaⁿ ní, 'úú tuumicadiinūⁿ chí Ndyuūs ní neⁿ'e yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ daama daama.

³⁵ Nducyáacá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducyaaca yáⁿ'ā chí i'téenu yā Dendyuūs ní diiⁿ yā n'daacā ní Ndyuūs ní 'cuaán yā 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁶ Ndyuūs ní dicho'ó yā 'áámá nduudu yeⁿ'e yā nanáán 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é Israel. Caⁿ'a yā nduudú ngai yeⁿ'e evangelio ní véé vaadi 'diiⁿ cucáávā Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ 'cūū Señor 'iivú Ndyuūs yeⁿ'e nducyáacá 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁷ Ndís'tií ní déenu nī nduudu chí caⁿ'a yā nuuⁿmán yáⁿ'ā Judea. Tucá'a yā ndii yáⁿ'ā Galilea, cuayiivi ch'iinu chí caⁿ'a Juan yeⁿ'e chí chēdinuūⁿníⁿ yā. ³⁸ 'Tíicā Dendyuūs tee yā Jesús yeⁿ'e yāā Nazaret Espíritu N'dai ndúúcu poder. Jesús miiⁿ ní chíica yā diiⁿ yā chí n'daacā. Ní diiⁿ yā chí nduuvā yeⁿ'e nducyáacá 'iiⁿ'yāⁿ chí canéé yā ndúúcu espíritus yeⁿ'e yāā n'guiinūⁿ caatí Ndyuūs miiⁿ canéé yā ndúúcu Jesús. ³⁹ Ní nús'uū ní testigo 'nū yeⁿ'e tanducuéⁿ chí Jesús diiⁿ yā na yáⁿ'ā Judea ndúúcu na yāā Jerusalén. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ miiⁿ ní ch'iinūⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní chí'néé'nga'á yā 'iiⁿ'yāⁿ na 'áámá yáⁿ'á. ⁴⁰ Jesús 'cūū Ndyuūs nadicuéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā ndiichi ndii 'íinūⁿ nguuvī miiⁿ ní diiⁿ yā chí che'enaán yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴¹ Nguéé che'enaán yā yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ caati yeⁿ'e testigo chí Dendyuūs ndēve yā cuáán vmnaaⁿ. Nús'uū ní che'é 'nū ní chí'í 'nū nduucú yā cuayiivi taachí nducueeⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁴² Ní dichó'o yā nús'uū chí caaⁿ'mán

'nū evangelio chi nduudú ngai nanaán 'iín'yān. Ní ngan'a cuaacú 'nū chi Cristo miiⁿ ní s'neén Ndyuūs 'iín'yān lado yeⁿe Juez yeⁿe 'iín'yān chi nduuchi ndúúcū 'iín'yān chi n'díí. ⁴³ Nducyaaca profeta s'eeⁿ chi caⁿ'a nduudú yeⁿe Dendyuūs caⁿ'a yā yeⁿe 'iín'yān miiⁿ. Nducyáácá 'iín'yān chi cu'téenu yā 'iín'yān, véé vaadī nadich'εεcú nuūⁿndī yeⁿe yā cucaavā Jesús miiⁿ.

⁴⁴ Taachi ngan'a Pedro nduudú 'cūū, Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ní ndaā vmnaaⁿ yeⁿe nducyaaca 'iín'yān chi ch'iindiveén yā nduudu 'cūū. ⁴⁵ Ní 'iín'yān yeⁿe Israel chí'téenu yā chi ndaā yā ndúúcū Pedro, 'iín'yān s'eeⁿ ch'εεtinéé n'giinu yā chí vmnaaⁿ yeⁿe 'iín'yān s'uūⁿ chi nguée 'iín'yān yeⁿe ndaata Israel, Dendyuūs ca'a ntuúⁿ yā regalo yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs, ⁴⁶ caatí ch'iindiveén yā chi ngan'a 'iín'yān s'eeⁿ tanán'a davaacu. Ní ngan'a yā chí ch'εεte taaví Dendyuūs. ⁴⁷ Tuu'mi ní nan'guεεcútaⁿā Pedro: ¿Áá cúúví chi 'āā du'ú nūⁿ 'iín'yān chí nguée 'cuáaⁿ yā yeⁿe nuūⁿnīⁿ chí cuεεdinuūⁿnīⁿ 'iín'yān chí dīⁿ yā recibir Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs tan'dúúcā s'uūⁿ?

⁴⁸ Ní dichó'o yā 'iín'yān chí cuεεdinuūⁿnīⁿ yā ndúúcū chí duuchi Jesús. Tuu'mi ní 'iín'yān s'eeⁿ chiica yā Pedro chí cunée yā 'áámá tiempo ndúúcu yā.

11

Pedro caⁿ'a yā chuū ná yaācū templo yeⁿe yāāⁿ Jerusalén

¹ Ch'iindiveeⁿ apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs ndúúcū hermanos chí snée yā na yáⁿāa Judea chí 'tiicá ntúūⁿ 'iín'yān s'eeⁿ chí nguée 'iín'yān yén'e ndaata Israel chí dīⁿ yā recibir nduudu yeⁿe Dendyuūs. ² Taachí Pedro miiⁿ cuchεε sa yāāⁿ Jerusalén, hermanos yeⁿe 'iín'yān Israel ch'εεcu cheendí yā ndúúcū Pedro. ³ Ngan'a yā: ¿De'ē cúúví chí sndáa di va'ai yeⁿe 'iín'yān chí nguée yeⁿe 'iín'yān Israel, ní che'e di ndúúcu yā?

⁴ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní tuca'a sa chíi sa 'iín'yān s'eeⁿ táacā chíi. Ní caⁿ'a sa: ⁵ Caneé na yāāⁿ Jope ní ngan'anguā'á ní nnduūchí ní n'diichí 'áámá visión dácaā 'áámá tiīnūⁿ ch'εεtē cuch'éeⁿ nanguuvi n'dée chíichí nduū cúūⁿ esquinas ndaā ndii

vmnáán. ⁶ Taachi n'diichí, nacádiinúūⁿ. Tuu'mi ní n'diichí yeⁿe icyáⁿā 'iiti chí cuūⁿ cá'a tī ndúúcū 'iiti taaⁿ ndúúcū cúú ndúúcū yaada yeⁿe nanguuvi. ⁷ Ní ch'iindiveeⁿ 'áámá nduudu chí caⁿ'ā chíi 'úú: Díí Pedro, nacueeⁿ di. 'Caaⁿ'nuⁿ dí 'iiti, ní ché'é dí 'iiti. ⁸ Ní caⁿ'ā chuū: Señor, nguée; ti mar 'áámá chí vaatí chí nguεε n'daacā che'é. ⁹ Tuu'mi ní nduudu yeⁿe nanguuvi caⁿ'a ntuūⁿ ndiichi ndii 'úúví: Chíí chí Ndyuūs nádindεεvé yā, nguée caaⁿ'maⁿ di yeⁿe chí vaatí. ¹⁰ Chuū ní 'iín'nuⁿ cúúví chíi. Cuinaⁿā ntúūⁿ tanducuéⁿe nandεε yā cuááⁿ 'niiⁿ'nuⁿ nanguuvi. ¹¹ Ní n'diichí nī. Hora miiⁿ ndaā na 'iín'nuⁿ saⁿ'ā na va'āi naachi 'úú caneé. 'Áámá 'iín'yān chí nguuvi Cornelio dichó'o yā saⁿ'ā yeⁿe yāāⁿ Cesarea ndíi naachi caneé. ¹² Ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ngan'a ngii 'úú chí caⁿ'á ndúúcu sa. Ní nguée de'ē véε nadicádiinúūⁿ. Cheⁿ'é ndúúcū niyaaⁿ hermanos ní sndáa 'nū vaacu Cornelio. ¹³ Saⁿ'ā miiⁿ caⁿ'a sá chíi sá nūs'uū, táaca n'diichí sa 'áámá ángel vaācū sa chí cheendii yā ní cāⁿ'a yā: Díí Cornelio, dicho'ó dí saⁿ'ā s'eeⁿ yāāⁿ Jope ní diiⁿ dí chí ndaa sáⁿ'ā Simón chí nguuvi Pedro miiⁿ. ¹⁴ Saⁿ'ā miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ sá nduudu chí nanguaⁿ'āi dii ndúúcu nducyáácá 'iín'yān yeⁿe di na vaacu di. ¹⁵ Ní taachí tucá'á caⁿ'á, ndaā Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs yeⁿe cuaaⁿ 'niiⁿ'nuⁿ vmnaaⁿ yeⁿe nducyaaca 'iín'yān s'eeⁿ dendu'ū, tan'dúúcā chí chíi ndúúcū s'uūⁿ vmnáán vmnaaⁿ. ¹⁶ Tuu'mi ní nn'gaācú chí caⁿ'a Señor miiⁿ, chí caⁿ'a yā: Juan miiⁿ ch'εεdinuūⁿnīⁿ yā ndúúcū nuūⁿnīⁿ naati ndís'tiī ní cuéédinuūⁿnīⁿ nī ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. ¹⁷ Nduuti chí Dendyuūs chí ca'a yā regalo miiⁿ 'iín'yān tan'dúúcā chí teé yā s'uūⁿ chí i'teenu yú Señor Jesucristo, ¿du'ū 'úú chí di'vaachí yeⁿe Dendyuūs miiⁿ?

¹⁸ Tuu'mi ní ch'iindiveeⁿ yā nduudu miiⁿ ní ch'εεtinéé 'diiⁿ yā ní cāⁿ'a yā chí ch'εεtē yā Ndyuūs, ní caⁿ'a yā: 'Tiicá ntúūⁿ ca'a Dendyuūs 'iín'yān s'eeⁿ chí nguée 'iín'yān yeⁿe ndaata Israel chí ndaacadaamí yā yeⁿe nuūⁿndi yeⁿe yā ní nndaāca yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ.

Yāacū yeⁿe yāāⁿ Antioquía

¹⁹ Maaⁿ ní 'iín'yān chí cuen'e 'múúⁿ cuen'e miiⁿ yā cucáāvā chíi chí dīⁿ 'iín'yān ndúúcū

Esteban, 'i'in'yān miiⁿ cho'ó yā ndii yá'n'āa Fenicia, ndúúcū isla Chipre, ndii yaān Antioquía. Ní nguée cā'n'a yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs ndúúcū nducyáácá 'i'in'yān, dámaān 'i'in'yān Israel s'eeⁿ ca'n'a yā nduucú yā. ²⁰ Nguaan 'i'in'yān s'eeⁿ ni snée sa'n'ā yeⁿ'e isla Chipre yeⁿ'e yāān Cirene. Sa'n'ā s'eeⁿ ní taachi ndaā sa yāān Antioquía yaa'vi sá 'i'in'yān s'eeⁿ chi nguée 'i'in'yān yéⁿ'ē ndaata Israel dendú'ū ní ca'n'a sa evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿ'ē Señor Jesús. ²¹ Ní ta'ā Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ canée ndúúcū sa. Chii 'yaaⁿ n'dái 'i'in'yān chi'téenu yā Señor miiⁿ. Ní can'dáa yā Señor miiⁿ.

²² Cho'ōo chi 'i'in'yān yeⁿ'e yáacū chi snée yā yāān Jerusalén ch'iindiveéⁿ yā chuū. Ní dichó'o yā Bernabé chi ca'n'a sa yāān Antioquía. ²³ Sá'n'a 'cūū taachi ndaā sa ní n'diichi sa favor ch'εεε taavi yeⁿ'ē Dendyuūs miiⁿ, yeenú taavi sa. Ní chi'cueen sa chí nducyáácá yā 'cuεεtinée yā ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'ē yā ndúúcū Señor 'iivú Dendyuūs miiⁿ. ²⁴ Sa'n'ā Bernabé miiⁿ ní n'dai sa, ní ndiituú sa'n'ā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní i'téenu sá ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e sa. Chii 'yaaⁿ n'dái 'i'in'yān chi'téenu yā Señor miiⁿ.

²⁵ Cuayiivi miiⁿ ní cueⁿ'ē Bernabé na yāān Tarso chi in'nuuⁿ sa Saulo miiⁿ; ní ndaācā sa sa'n'ā ní nandē sa sa'n'ā na yāān Antioquía. ²⁶ Ní nduuvidaamá yā 'áámá nduuyu na yaācū miiⁿ, ní chi'cuéeⁿ yā neenē 'yaaⁿ 'i'in'yān. Chii vmnáán vmnaaⁿ na yāān Antioquía 'i'in'yān s'eeⁿ yeⁿ'e yāān miiⁿ ca'n'a yā chi duuchi cristiano s'eeⁿ, 'i'in'yān chi i'teenu Cristo.

²⁷ Nguuvi s'uúⁿ taná'n'ā profetas chi nga'n'ā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs can'dáa yā na yāān Jerusalén. Ndaá yā na yāān Antioquía. ²⁸ Nadacueen 'áámá yā chí nguuví yā Agabo ní diín yā chí inadacádiinūuⁿ 'i'in'yān s'eeⁿ cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chí ndaa 'áámá cuiicu ch'εεε núúⁿmáⁿ yá'n'āa chí vée 'i'in'yān. Cho'ōo chuū nguuvi yeⁿ'e sa'n'ā Claudio. ²⁹ Tuu'mi ní 'i'in'yān s'eeⁿ chí i'téenu Cristo diín yā chí dicho'ó yā ofrendas yeⁿ'ē hermanos chí snée yā yá'n'āa Judea. 'Áámá 'áámá yā tuunu tuunu ca tan'dúúcā chí cuuvi ca'á yā. ³⁰ Chuū ní diín yā ní ca'á yā 'i'in'yān ndiicū. Ní

'i'in'yān ndiicū dichó'o yā limosna ndúúcū Bernabé ndúúcū Saulo.

12

Herodes 'caaⁿ'núⁿ yā Jacobo, ní s'nuúⁿ yā Pedro vácūū

¹ Tiempo miiⁿ ní rey Herodes diiⁿyuⁿ ta'á yā chí neⁿ'e 'caaⁿ'núⁿ yā ná'n'ā 'i'in'yān chí ngen'e yaācū. ² Níicú ch'iin'nuⁿ rey miiⁿ ndúúcū machete chí 'caāiⁿ ndúú 'uuví lados Jacobo chí 'dínū Juan. ³ N'diichi yā chí 'i'in'yān Israel s'eeⁿ canee yiinú yā chuū. Dichó'o yā sa'n'a s'eeⁿ chí cuta'ā ntúuⁿ sa Pedro dendu'ū. Nguuvi míⁿ ní nguuvi yeⁿ'ē pan chí nguée yiinūⁿ levadura miiⁿ. ⁴ Sta'á yā Pedro ní s'nuúⁿ yā sa'n'ā vácūū naachi snée cuūuⁿ taán soldado, 'áámá táán soldado miiⁿ cuūuⁿ ngi sa. Soldado s'eeⁿ cunun'dai sa Pedro ní cho'ó yeⁿ'ē pascua ní rey Herodes tun'dái yā sa'n'ā. ⁵ Cunun'dai sa Pedro miiⁿ chí canuuⁿ sa vácūū. 'I'in'yān chí ngen'e yaācū miiⁿ ngáⁿ'ánguā'á yā ní ngíicá yā Dendyuūs ndii nguuvi ndii n'gaaⁿ cucáávā Pedro miiⁿ.

Nanguaⁿ'ai Pedro yeⁿ'e vácūū

⁶ Taachi neⁿ'e ntun'dáa Herodes miiⁿ Pedro miiⁿ, nguiinū míⁿ nūuⁿ ní cyaadu Pedro miiⁿ naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'uuví soldado s'eeⁿ. Ndēē chíichi sa ndúúcū 'uuví cadena s'eeⁿ. Sa'n'ā s'eeⁿ chí diiⁿ cuidado vácūū míⁿ snée sa cheendi vacūū miiⁿ. ⁷ 'Caandiveéⁿ ní, ndaā 'áámá ángel yeⁿ'ē Señor. Ní 'áámá dēevé canée na vácūū. Tuu'vi yā tíicuaa Pedro ní nanduuchi yā Pedro. Ní ca'n'a yā: Nacueen di cániicū di. Cadena s'ūuⁿ ní chívi na ta'ā sa. ⁸ Tuu'mi ní ngaⁿ'a ángel miiⁿ ní ngii yā sa'n'ā: Cu'neeⁿ di cinto yeⁿ'ē di ní cunuūⁿ cá'a di ndaacuú yeⁿ'ē di ní diiⁿ chíichi di cinta yeⁿ'ē. 'Tíicā diiⁿ sa. Ní ca'n'a yā: Nunúuⁿ dí catecai vmnaaⁿ di ní cuchí di, ní can'daā di 'úú.

⁹ Ní n'daa sa ní cueⁿ'e sa n'daā sa 'i'in'yān. Pedro miiⁿ ní nguée deenu sa chí cuaacu chí diiⁿ ángel miiⁿ. Nadacádiinuuⁿ sa chí 'áámá visión chí n'gíiⁿnuⁿ sa nguaaⁿ na 'yúúduyaān yeⁿ'ē sa. ¹⁰ Cho'ó yā, yeⁿ'ē 'áámá táán soldado s'eeⁿ, ní cho'ó yā ndii chíiⁿ ndii 'úúví táán soldado s'eeⁿ. Ní ndaá yā ná cheendi va'ái cūū chí canée cuaaⁿ na yāān miiⁿ. Chii ní nánguáán máāaⁿ cheendi va'ai yeⁿ'ē yā. Can'dáa yā ní cho'ó yā 'áámá yúúni, ní ángel

miiⁿ ní chiví yā yeⁿe yā. ¹¹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nduuchi sa. Ní caⁿ'ā sa: Maaⁿ ní ituumicadiinuⁿ chí Ndyuūs miiⁿ nidicho'ó yā ángel yeⁿe yā ní nanguáⁿ'ai yā 'úú yeⁿe ta'a rey Herodes. Níicú yeⁿe tanducueⁿe yāā chí yāā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí snéé ngiinu yā chí 'cuūvi 'úú.

¹² Taachí Pedro nacadíinuⁿ yā yeⁿe chuū cueⁿe yā, ní ndaa yā na vaacu María cheⁿcu Juan, chí ngúúví ntúūⁿ sa Marcos, naachí neení 'yaaⁿ yā snéé yā chí nduuví dáámá yā ní ngaⁿ'angua'á yā. ¹³ Taachí di'cuēcú Pedro cheendi va'āi yeⁿe patio, can'dáā 'áámá n'daataá chí nguuví tá Rode. ¹⁴ Tá 'cūū ní 'naanaveeⁿ tá nduudu yeⁿe Pedro ní chíiyeenú tá. Ní nguéé nn'gaaⁿ tá cheendi va'āi. Cunaⁿ'ā tá ngeēnū tá cheⁿti va'āi ní caⁿ'a tá chí Pedro miiⁿ canee sa cheendi va'āi. ¹⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿ'á yā ngii yā táⁿ'ā: Loca dii. Taⁿ'ā miiⁿ dicuaācu tá saⁿ'ā miiⁿ. Tuu'mí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā: Angel chí diiⁿ cuidado saⁿ'ā.

¹⁶ Pedro miiⁿ ní iyaa'vi ca sá. Taachí nn'gaaⁿ yā ní n'diichi yā saⁿ'ā dii'yā yā chíi. ¹⁷ Pedro miiⁿ ní ditá'a sa yeⁿe yā chí 'cuētinéé 'diiⁿ cheendi yā. Ní chíi sa 'iiⁿ'yāⁿ táácā ángel yeⁿe Señor ntun'dáa yā saⁿ'ā vácūū. Pedro ní caⁿ'a sa: Diiⁿ nī chí cadiinuⁿ Jacobo ndúúcu hermanos. Pedro can'dáa sa ní cueⁿe sa taama lugar.

¹⁸ Chí dēve miiⁿ ní dii'yā n'dái soldado s'eeⁿ chí chíi ndúúcu Pedro. ¹⁹ Herodes miiⁿ ní n'nuúⁿ yā saⁿ'ā. Nguéé ndaaca yā saⁿ'ā. Ch'iinu maaⁿ ní tiinguuneén yā saⁿ'ā s'eeⁿ chí diiⁿ cuidado. Caⁿ'a yā chí 'cuūvi saⁿ'a s'eeⁿ. Cuayiivi cueⁿe Herodes miiⁿ yáⁿ'āa Judea ná yāā Cesarea ní canee yā miiⁿ.

Ch'ií rey Herodes

²⁰ Herodes miiⁿ taaⁿ n'dai yā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ yāā Tiro ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ yāā Sidón. Naati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāā s'eeⁿ ní ndaá yā nanáāⁿ rey Herodes miiⁿ chí neⁿe taavi yā chí canéé 'diiⁿ, ti chí nge'é yā chí yeⁿe yáⁿ'āa yeⁿe rey. Cuta'á yā tan'dúúcā amigo yeⁿe yā saⁿ'ā chí nguuví Blasto chí diiⁿ cuidado va'ai yeⁿe rey, cuarto naachi cyaadú yā. Neⁿ'é yā chí cuuví caaⁿ'maⁿ sa ndúúcu rey cááva yā. ²¹ 'Áámá nguuví chí diiⁿ señalado cáávā chuū, Herodes canuuⁿ yā catecai rey.

Ch'iindí yā na trono yeⁿ'é yā ní caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ 'áámá nduudu. ²² Ní 'iiⁿ'yāⁿ yāā miiⁿ 'cai yiicú yā ní caⁿ'a yā: Ndúúdu miiⁿ yeⁿe Dendyuūs, nguéé yeⁿe saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

²³ Hora miiⁿ ní 'áámá ángel yeⁿe Señor miiⁿ n'nuuⁿ cá'ai yā saⁿ'ā Herodes caati nguéé caⁿ'a sa chí yeⁿe Dendyuūs chí ch'ēte taavi chí ngaⁿ'a sa. Ní che'e taavi n'dáá rey miiⁿ ní ch'ií sa.

²⁴ Nduudú yeⁿe Señor Jesucristo miiⁿ ndíi ch'ēte ca ní 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu ngí 'yaaⁿ cá yā.

²⁵ Bernabé ndúúcu Saulo miiⁿ nndaá ntúūⁿ yā yāā Jerusalén ti 'āā diiⁿ yā cumplir ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. Ndeē ntúūⁿ yā Juan chí nguuví Marcos.

13

Bernabé ndúúcu Saulo tucaⁿ'á yā viaje vmnáāⁿ vmnaaⁿ

¹ Vée 'iiⁿ'yāⁿ profetas chí caaⁿ'maⁿ nduudu yeⁿe Dendyuūs ndúúcu maestros yeⁿe yaācū yeⁿe yāā Antioquía. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní Bernabé, ndúúcu Simón chí nguuví sa Niger, ndúúcu Lucio yeⁿe yāā Cirene, ndúúcu Manaén saⁿ'ā chí dáámá chíita sá ndúúcu rey Herodes, ndúúcu Saulo.

² 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní taachí snéé yā i'téenu yā Señor Jesucristo. Ní taachí 'āā cuéé che'é yā tuu'mí Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs caⁿ'a yā: Cu'neeⁿ ví'i nī 'āā ví'i Bernabé ndúúcu Saulo cáávā ntiiⁿnyuⁿ chí 'úú ca'á saⁿ'ā s'eeⁿ. ³ Taachi 'āā cuéé che'é yā ní ngaⁿ'ānguá'á yā níicú sn'duúⁿ yā ta'á yā vmnaaⁿ yeⁿe saⁿ'ā s'eeⁿ ní diiⁿ yā despedir yeⁿe sa.

Apóstoles caⁿ'a yā nduudu cuaacu na isla Chipre

⁴ Espíritu N'dai dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cueⁿ'é yā yāā Seleucia. Ndií miiⁿ ní cueⁿ'é yā na barco isla Chipre. ⁵ Ndaá yā na yāā Salamina ní ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿe Dendyuūs miiⁿ na yāacū sinagogas yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Ní canéé ntúūⁿ yā ndúúcu Juan miiⁿ chí nginneé sá 'iiⁿ'yāⁿ.

⁶ Ní ch'iinu snee yā chen'e yā núúⁿmán yāā yeⁿe isla Chipre ní ndaá yā na yāā Pafos, ní nndaacá yā 'áámá saⁿ'ā Israel chí nguuví Barjesús. Saⁿ'ā miiⁿ saⁿ'ā chí idin'dái

magia ní profeta chi nguée nga'a nduudu cuaacu ye'e Dendyuūs nanáa'n 'ii'yān. ⁷ Sa'a mii'n canée sá ndúúcu sa'a gobernador Sergio Paulo ní 'áamá sa'a chi déenu sa. Sergio Paulo mii'n ní 'cai sa Bernabé ndúúcu Saulo. Ne'e sa 'caandivee sa nduudú ye'e Dendyuūs. ⁸ Sá'a Elimas (nguuví sá ne'e caa'mān davaacú 'cū sa'a chi idin'daí magia) nguée 'cū sa sa'a. Ne'e sa diví sa chi i'teenu Sergio Paulo chi gobernador. ⁹ Tuu'mi ní Saulo chi nguuví Pablo dendú'u, ndiituú sa ndúúcu Espíritu N'daí ní n'gíinu sa sa'a Elimas mii'n. ¹⁰ Pablo ca'a sa: Dii, sá'a diitú ye'e tanducué'e vaadī nginnche'ei ndúúcu nducué'e chi nguē n'daācā, daiya yáa'n'guinūu ní contra ye'e tanducué'e vaadī cuaacu. ¿'Áá nguée cu'nēn 'naa di chi di'váachí di ye'e yúúni cuaacu ye'e Señor Jesucristo? ¹¹ Maa ní ta'a Señor mii'n canee contra ye'e di ni cúvī nngueenāa di. Nguée n'díichi di 'yá'a 'áamá tiempo. Tuu'mi nūu chi nngueenāa sa ní 'áamá chi maai ye'e sa. Ní cachiica 'múu'n cachiicá mii'n sa ní in'nuū sa du'ū chi cundée nee ta'a sa. ¹² Tuu'mi ní gobernador Sergio Paulo n'diichi sa chí chiī, ní s'teenu sa. Nge'e yíinú sá ye'e nduudu ye'e Señor Ndyuūs.

Pablo ndúúcu Bernabé cuē'e yā na yāān Antioquía ye'e distrito Pisidia

¹³ Pablo ndúúcu 'ii'yān chi ndúúcu sa cue'é yā na barco ye'e yāān Pafos ní cue'é yā na yāān Perge ye'e país Panfilia. Naati Juan mii'n ní cue'e sa yē'e yā na yāān Jerusalén. ¹⁴ 'Ii'yān s'ee ní cue'é yā ye'e yāān Perge ní ndaá yā yāān Antioquía ye'e distrito Pisidia. Ní ndaa yā na yaācu sinagoga nguuví sábado, 'áamá nguuví chí ntaavi'tuunúu yā tiempo mii'n. Ní ch'εεte yā na silla. ¹⁵ Cuayiivi chí sa'a ch'εεte ye'e yaācu sinagoga ch'ee sa ná libro ye'e ley ndúúcu ná libro ye'e profetas, sa'a ch'εεte dichó'o sa sa'a s'ee chí caā'mān sa ní ca'a sa: Ndís'tiī sa'a vi'í, ndúúti chí canee 'áamá nduudu ye'e chí ca'cuee di 'ii'yān 'cū, caa'mān di.

¹⁶ Tuu'mi ní Pablo mii'n ní nacuee sa. Diīn sá ndúúcu ta'a sa chí cuuvi 'diīn. Ní ca'a sa: Ndís'tiī sa'a ye'e Israel ndúúcu 'ii'yān chí i'téenu Ndyuūs, 'caandivee nī.

¹⁷ Ndyuūs ye'e 'ii'yān ye'e yú Israel ndεεve yā chiida yú s'ee ní diīn yā chí 'ii'yān ch'εεte. Ní 'ii'yān s'ee snée yā yā'āa Egipto tan'dúúca 'ii'yān snúu yúúni. Ní Ndyuūs ndúúcu poder ye'e yā ndúúcu ta'a yā ní tun'dáa yā 'ii'yān. ¹⁸ Ní taandúu 'úúví ngεecu nduūyū diīn yā cuidado 'ii'yān na yā'āa cuūma. Ní chí ch'εé yā taanduvée chí 'ii'yān s'ee diīn yā. ¹⁹ Ní taachí Ndyuūs diīn tuuví yā ndεēchē nación ye'e 'ii'yān chí nguée ndaata Israel na yā'āa Canaán, ca'a yā yā'āa mii'n chí cuuvi ye'e 'ii'yān Israel. ²⁰ Cho'ó chuū ch'εeti cuūu ciento canée 'uūvī ngεecu ndiichi ndúuyū ca'a yā juez ye'e yā ndii nguuví profeta Samuel mii'n chí ca'a nduudu Ndyuūs. ²¹ Tuu'mi ní tiempo mii'n chiica yā rey ní Ndyuūs ní ca'a yā Saúl mii'n chí cuuvi sa rey. Ch'εeti 'uuvi ngεecu nduūyū Saúl mii'n rey mii'n. Saúl mii'n sa'a daiya Cis, 'áamá sa'a ye'e 'ii'yān ye'e Benjamín. ²² Diví yā sa'a ní Ndyuūs nadicué'e yā táamá rey chí David chí ca'a yā nduudu cuaacu ye'e yā. Ní Ndyuūs nga'a yā: 'Úú ndaacá David daiya Isaí mii'n 'áamá sa'a tan'dúúca chí ne'e staava ye'e. Sa'a mii'n ní diīn sa tanducué'e chí ne'e. ²³ Ye'e ndaata sá'a 'cū mii'n tan'dúúca chí Ndyuūs nga'a chí cā'a yā, Ndyuūs nadicué'e yā Jesús ye'e 'ii'yān Israel lado ye'e Salvador chí 'ii'yān chí nadanguá'aí yā 'ii'yān ye'e nuu'ndi ye'e yā. ²⁴ Taachí 'aa cuée ndaá Jesús mii'n, ca'a Juan mii'n chí cuεdinuū'nin yā ye'e chí nducyaaca 'ii'yān ye'e Israel ndaacadaamí yā ye'e nuu'ndi ye'e yā. ²⁵ Juan mii'n taachí ch'iinu diīn sa ntiīnyū ye'e sa, ca'a sa: ¿Du'ū 'úú nadicádiinuū ndis'tiī? Nguée 'ii'yān mii'n 'úú. Cun'diichí nī. Cuchii 'áamá na cuaa daami 'úú ní 'úú nguée n'daācā 'úú chí cuuvi diīn n'daatií yíimān naa ndaacuú yé'e chí cánúu ca'a.

²⁶ Ndís'tiī sa'a vi'í, daiya 'ii'yān ye'e Abraham ndúúcu 'ii'yān chí snée yā ndúúcu ndis'tiī chí i'téenu yā Ndyuūs, caavā ndís'tiī dicho'o Ndyuūs nduudu chí nngua'ai 'ii'yān. ²⁷ 'Ii'yān chí snée yā na yāān Jerusalén mii'n ndúúcu nducyáacá yā chí nga'a ntiīnyū ye'e yā nguée n'diichí yā Jesús ní nguée nduudu ye'e profetas chí n'geen yā nducué'e nguuví sábado chí intaavi'tuunúu yā. Ní 'ii'yān s'ee

diín yā condenar Jesús. ²⁸ Íicu ní nguée ndaacá yā falta ye'n'e yā chi 'caan'nuⁿ yā 'ii'yāⁿ. Chiica 'ii'yāⁿ nanááⁿ Pilato miiⁿ ní 'ii'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chi Pilato 'caan'núⁿ yā Jesús ní 'cuúvi yā. ²⁹ Taachí ch'iinu chií tánducuéⁿē chi canéé nguūⁿ ye'n'é yā, 'ii'yāⁿ divíi yā Jesús na yáⁿ'á cruz ní s'nuúⁿ yā 'ii'yāⁿ na yáinyāⁿ. ³⁰ Ndyuūs nadicueeⁿ yā 'ii'yāⁿ ye'n'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā. ³¹ Jesús miiⁿ ch'iⁿ'í maáⁿ yā nééné n'deēe nguuví nanááⁿ 'ii'yāⁿ chí dáámá cuchéé yā ndúúcu yā ye'n'e yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā yāāⁿ Jerusalén. 'Ii'yāⁿ s'uuⁿ testigos ye'n'é yā nanááⁿ 'ii'yāⁿ.

³² Nús'uuⁿ ntuūⁿ ngaⁿ'á 'nū ndúúduⁿ ngai. Chuū chi nduudu chi Ndyuūs ca'a yā chiida yú s'eeⁿ taachi Ndyuūs caⁿ'a yā chi diín yā. ³³ Chuū chí Ndyuūs miiⁿ ní dicuaacú yā ní Ndyuūs diín yā cáávā s'uuúⁿ chi 'ii'yāⁿ daiyá chiida yú s'eeⁿ ye'n'e Israel táachí Ndyuūs nadacueéⁿ yā Jesús miiⁿ. Chuū chi canéé nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs naachi nguūⁿ salmo ndii 'úúví chí ngaⁿ'ā: Dii daiyá dii, maaⁿ nguuví 'úú n'giⁿ'í chí daiyá dii 'tíicā. ³⁴ Ndyuūs nadacueéⁿ yā 'ii'yāⁿ ye'n'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. 'Āā ntéé nguεεcunéé choó yā. 'Túúcā caⁿ'a yā: 'Úú teé dii cosa chí n'dai chí cāⁿ'a chí ca'á David. Chuū chí cuaacu. ³⁵ Cáávā chuū ngaⁿ'á yā na táámá salmo: Nguée 'cuaáⁿ nī chí Daiyá nī chí n'dai chí nguεεcunéé choó cuerpo ye'n'é yā. ³⁶ Cuaacu níⁿ'nyúⁿ chí David miiⁿ táachí dichíⁿ've yā 'ii'yāⁿ yēⁿ'e yā tan'dúúcā chí neⁿ'e Dendyuūs, ch'iⁿ yā níicú ch'εechí yā naachi ch'εechi chiidá yā. Ní choo yā. ³⁷ Naati 'ii'yāⁿ chí Dendyuūs nadacueéⁿ yā ye'n'e nguaaⁿ tináⁿ'ā ní nguée choo yā. ³⁸ Nadacadíinuⁿ nī chuū, ndís'tiī saⁿ'ā vi'í. Caⁿ'a 'nū ndís'tiī nduudu ye'n'é Ndyuūs chí Ndyuūs nadach'εécú yā nuuⁿndi ye'n'e nī cucáávā 'ii'yāⁿ 'cūū. ³⁹ Cucáávā 'ii'yāⁿ miiⁿ Ndyuūs nadach'εécú yā nducuéⁿē nuuⁿndi ye'n'e nducyáácá 'ii'yāⁿ chí i'téenu yā Dendyuūs. 'Ii'yāⁿ miiⁿ ní diín yā chí nduuví n'dai dii nanááⁿ Dendyuūs, naati ley ye'n'e Moisés nguée cuuví nach'εecu nuuⁿndi ye'n'é 'ii'yāⁿ. ⁴⁰ Cuin'díichí nī chí nguée chií nanááⁿ ndís'tiī chí cánéé nguūⁿ cáávā profetas chí caⁿ'a nduudu ye'n'e Dendyuūs, ní canéé nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs:

⁴¹ Cuin'díichí nī ndís'tiī chí taaⁿ nī, ní ngen'e yiiⁿ'núúⁿ nī, ní 'cuuví nī; caati 'úú ní diín 'áámá ntiiⁿ'nyuⁿ neⁿ'e chí ndís'tiī snée nī iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, 'Áámá ntiiⁿ'nyuⁿ chí nguée i'téenu nī ndúúti chí du'ū 'ii'yāⁿ caan'maⁿ yā ye'n'e chuū.

⁴² Taachí nan'daa yā na yaācū sinagoga ye'n'e 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ, 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chí nguée ye'n'e ndaata Israel di'cuítu yā 'ii'yāⁿ, chí cúúví dεεve táámá nguuví sábado, nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ nī chí caan'máⁿ nī ye'n'e chuū. ⁴³ Ní taachi 'āā diín yā despedir 'ii'yāⁿ ye'n'e yaācū sinagoga neené 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ ye'n'e Israel ndúúcu 'ii'yāⁿ chí n'daacā chí 'āā maaⁿ ní 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ, can'dāa yā Pablo ndúúcu Bernabé. Pablo ndúúcu Bernabé ní caⁿ'a yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chí 'áámá 'cuεεtinéé yā na favor ch'εεte ye'n'é Dendyuūs.

⁴⁴ Chidεεve táámá nguuví sábado, nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ yā, nduuví dáámá yā n'deee taaví 'ii'yāⁿ 'téé nuuⁿmaⁿ yāāⁿ yā chí 'caandiveéⁿ yā nduudu ye'n'e Dendyuūs. ⁴⁵ Naati 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ taachi n'diichí yā chí n'deee n'daí 'ii'yāⁿ miiⁿ ní ndiitú yā ndúúcu vaadī ngueēe, caⁿ'a yā chí nguée n'daacā chí ngaⁿ'ā Pablo miiⁿ. Ní caⁿ'a taáⁿ yā contra ye'n'é yā ní contra ye'n'e Dendyuūs. ⁴⁶ Tuu'mi ní Pablo ndúúcu Bernabé miiⁿ caⁿ'a yā nguée ndúúcu vaadī 'va'a caⁿ'a yā: Ndís'tiī cuaacu níⁿ'nyúⁿ cánéé chí caan'máⁿ 'nū ndúúcu ndís'tiī nduudu ye'n'é Dendyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ naati ndís'tiī ní divíi nī ye'n'e veén nī. Ní túúmícadíinuúⁿ maáⁿ nī chí nguée n'daacá nī chí tuneen nī vida cuen'e daāⁿmaⁿ. Cáávā chí diín nī, Ndyuūs nguée teé yā ndís'tiī vida cuen'e daāⁿmaⁿ ndís'tiī. Cuin'diichí nī. Nguεεcunée 'nū caⁿ'a ntuúⁿ 'nū ndúúcu 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chí nguée ye'n'e ndaata Israel. ⁴⁷ Caati 'tíicā chidichó'ó Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ nús'uu, ní Ndyuūs cáⁿ'a yā chí yā nús'uu:

'Úú chí'neén ndís'tiī tan'dúúcā chídεεve ye'n'e 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chí nguée ye'n'e ndaata Israel, chí cuuvi caan'máⁿ nī nduudu chí nanguan'āi 'ii'yāⁿ ndii núúⁿmaⁿ iⁿ'yeeⁿdí.

⁴⁸ Taachí ch'iindiveéⁿ 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chí nguée ye'n'e ndaata Israel chuū ndiitú yā ndúúcu vaadī yeenú ní caⁿ'a yā chí ch'εεte

taavi Ndyuūs cáávā nduudu yen'e Señor Ndyuūs miiⁿ. Ní s'teenú yā nducyáácá 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi Ndyuūs chíndεενε yā ní tee yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ. ⁴⁹ Ní nduudu Señor miiⁿ 'āā chi chiicadínuuⁿ 'iⁿyāⁿ ti cheⁿe núúⁿmáⁿ yāāⁿ estado miiⁿ. ⁵⁰ Naati 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ diⁿ yā chi nguéeⁿ snéeⁿ 'diⁿ yā n'daataá chí n'dai taaví chí n'dáaca taavi ndúú^cū 'iⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ yen'e yāāⁿ miiⁿ. 'Iⁿyāⁿ miiⁿ ndúú^cū n'daataá ndúú^cū 'iⁿntyéⁿē nadacuéeⁿ yā vaadī 'caa'va contra yen'e Pablo ndúú^cū Bernabé ní ndivíi yā 'iⁿyāⁿ yen'e na yāāⁿ naachí snée yā. ⁵¹ Pablo ndúú^cū Bernabé ní n'dáadi yā iyaacá yen'e ca'a yā ti 'iⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ miiⁿ ní contra yā. Cueⁿe yā ní ndaa yā yāāⁿ Iconio. ⁵² 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi i'téenu yā Cristo ní yeenú taavi yā ndúú^cū vaadī yeenú ndúú^cū Espíritu N'dai.

14

Pablo ndúú^cū Bernabé na yāāⁿ Iconio

¹ Chiī na yāāⁿ Iconio chi Pablo ndúú^cū Bernabé sndaa yā daama daama na yaācū sinagoga yen'e 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. Ní túú^cā caⁿ'a yā. Ní neenē n'dai 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ s'téenu yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ yen'e ndaata Israel. ² Naati 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chi nguéeⁿ i'téenu yā, n'gεεcu cheendí yā ndúú^cū 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ yen'e ndaata Israel ní diⁿ yā chi 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ yen'e ndaata Israel nguéeⁿ nacadínuuⁿ yā n'daacā yen'e 'iⁿyāⁿ chi i'téenu yā. ³ Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ndúú^cū Bernabé 'naaⁿ n'dái ch'εεtinée yā miiⁿ ní Señor Jesucristo diⁿ yā chí 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ 'va'á yā caⁿ'a yā yen'e Señor Jesucristo. Señor Jesucristo miiⁿ ní ch'iⁿi yā chi nduudu cuaacu miiⁿ chi nduudú yen'e yā yen'e favor ch'εεte yen'e yā. Ní Señor miiⁿ diⁿ yā chuū ní cā'a yā poder chi Pablo ndúú^cū Bernabé diⁿ yā señales ndúú^cū vaadī n'giinu. ⁴ Níú^cū 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ yen'e yāāⁿ miiⁿ ní 'uūvī vaanicadiinúúⁿ yen'e yā. Náⁿ'a yā ní lado yen'e 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní tanáⁿ'a yā ní lado yen'e apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. ⁵ 'Iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ndúú^cū 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ yen'e ndaata Israel ndúú^cū 'iⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a ntiⁿnyūⁿ in'núúⁿ yā vaadī 'caa'va chi tun'dáa yā

Pablo ndúú^cū Bernabé ní chí cuituú yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁶ Taachí chicadínuuⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ chuū, cueⁿé yā ngeenu yā na yāāⁿ Listra ndúú^cū yāāⁿ Derbe chí distrito yen'e Licaonia ndúú^cū nducyaaca yāāⁿ nuuⁿmaⁿ ndiivií ná yāⁿ'āa. ⁷ Ní miiⁿ caⁿ'a yā evangelio chí ndúú^cū ngai yen'e Jesucristo miiⁿ.

'Iⁿyāⁿ ca'a tuú yā Pablo na yāāⁿ Listra

⁸ Cánée 'áamá saⁿ'ā yen'e yāāⁿ Listra chí véé sá ti mar 'áamá fuerza yen'e ca'a sa. Nguéeⁿ ngiica sa ndí ch'iindiyaāⁿ sa. ⁹ Sāⁿ'a 'cūū ní ch'iindiveeⁿ sa chí caⁿ'a Pablo, Ní Pablo miiⁿ ní n'gíinu yā saⁿ'ā miiⁿ ní nacadiinúúⁿ yā yen'e saⁿ'ā miiⁿ ti i'téenu sa chí cuuví nduūvā yen'e sa. ¹⁰ Ní caⁿ'a yuudú yā: Nducueeⁿ cuaacú di ndúú^cū ca'a di. Hora miiⁿ ní saⁿ'ā miiⁿ nducueeⁿ sa ní chica sa. ¹¹ 'Iⁿyāⁿ chí n'diichí yā chí diⁿ Pablo 'cai diitú yā ní caⁿ'á yā ndúú^cū davaacu yen'e yāⁿ'āa Licaonia chí ndyuūs s'eeⁿ ndáa yā nanáⁿ yā tan'dúú^cā saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

¹² Caⁿ'a yā yen'e Bernabé chí Júpiter, ní Pablo miiⁿ ní Mercurio ti Pablo miiⁿ ní chíndεε yā nduudu. ¹³ Yāacū yen'e Júpiter cánée chuva'āi yāāⁿ miiⁿ. Chiiduú yen'e Júpiter ndée yā itiindu s'éeⁿ ndúú^cū corona s'eeⁿ yen'e naāndā nanáⁿ chééndí cheēⁿ yāāⁿ miiⁿ. Ní nen'e yā 'caaⁿ'núⁿ yā 'iití chí ca'a yā sacrificios. 'Tiicá ntúūⁿ n'dee taaví 'iⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ miiⁿ nen'e yā diⁿ yā. ¹⁴ Ní naachí ch'iindiveeⁿ apóstoles Bernabé ndúú^cū Pablo chuū chíin'cuuⁿ yā catecai yā tí neenē ndachí ní cueⁿé yā nguaaⁿ 'iⁿyāⁿ. Ní 'cai yā. ¹⁵ Ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī saⁿ'ā, ¿dé'ε cuuvi chí 'tiicā idiīⁿ nī? Nús'uu sáⁿ'ā ntuuⁿ nús'uu tan'dúú^cā ndís'tiī. Ní ngaⁿ'a 'nū nduudu cuaacu chí diví nī yen'e nducueⁿē dendu'ū ní cu'téenu nī Ndyuūs chí cánduuchi chí din'dái yā nanguuvi ndúú^cū yāⁿ'āa ndúú^cū nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā ndúú^cū nducyáácá dendu'ū chí véé. ¹⁶ Nguuvi chí 'āā cho'ōo Ndyuūs s'neen yā nducyaaca 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí cáⁿ'a yā yúúní damaáⁿ yā. ¹⁷ Nguéeⁿ s'neen yā ti nguéeⁿ cosa chí ch'iⁿi dú'ūu 'iⁿyāⁿ yā. Din'daacá yā. Ní teé yā cuuví yen'e nanguuvi ndúú^cū tiempo yen'e n'deē taaví n'gui'í o cosecha. Ní di'cuiitá yā staava yen'e yú ndúú^cū vaadī yeenú ti teé yā chí nen'e cuerpo yen'e yú.

18 Can'a yā chuū, ngii n'dái naati idiín yā chi 'iín'yān yāān miiⁿ nguée idiín yā sacrificio.

19 Tuu'mi ní ndaā náⁿ'a 'iín'yān Israel s'een yeⁿ'e yāān Antioquía ní yeⁿ'e yāān Iconio chi yaa'ví yā nducyáácá yā contra yeⁿ'e Pablo. Ní ca'a tuú yā saⁿ'ā ní chíí n'dai yā saⁿ'ā 'áámá lado chuva'ai yāān miiⁿ ní 'áácú yā chí 'āā n'diī sa. 20 'Iín'yān s'een chí i'téenu yā Cristo ní nuuⁿ maⁿndiiví nanáaⁿ yā. Pablo miiⁿ ní nacueeⁿ sá ní nuuⁿ ndáá tuuⁿ sa na yaān miiⁿ. Ní chideενε táámá nguuví cueⁿ'e sa ndúúcū Bernabé na yāān Derbe.

21 Ní caⁿ'a yā evangelio chí ndúúdú ngai yeⁿ'e Jesucristo yāān miiⁿ. Ní diín yā chí néené 'yaaⁿ 'iín'yān chí i'teenu. Pablo ndúúcū Bernabé nguεcunée yā yāān Lистра, yāān Iconio, ndúúcū yāān Antioquía. 22 Ní diín yā chí ditiinú yā ndúúcū vaadī i'teenu na alma yeⁿ'e 'iín'yān s'een chí i'téenu yā Cristo ndúúcū staava yeⁿ'e yā. Ní ngi'cueén yā 'iín'yān chí 'áámá cunee yā ndúúcū vaadī i'teenu. Ní caⁿ'a yā ndúúcū 'iín'yān s'een: Cánée chí néené n'deēe chí cho'o núuⁿ yú maaⁿ níícú ndaā yú va'ai cheεti nguuví. 23 S'néén yā 'iín'yān ndiícú chí saⁿ'a ndii tíiⁿ yeⁿ'e 'áámá 'áámá yaācū ní caⁿ'angua'á yā taachi 'āā cuεε ca'diinú yā. Ní s'néen yā na ta'a Señor 'iivú Ndyuūs 'iín'yān chí i'téenu.

Ngúécundii yā ní cueⁿ'é yā yāān Antioquía yeⁿ'e yáⁿ'āa Siria

24 Cuayivi chí cho'ó yā distrito yeⁿ'e Pisidia ní ndaā yā yáⁿ'āa Panfilia. 25 Taachi caⁿ'a yā nduudu cuaacú miiⁿ na yāān Perge cunaⁿ'á yā na yāān Atalia. 26 Yeⁿ'e yāān miiⁿ cunaⁿ'á yā na barco na yaān Antioquía. Miiⁿ ní naachí hermanos s'een vmnáān vmnaaⁿ tucá'a yā Pablo ndúúcū Bernabé na ta'a Dendyuūs ndúúcū favor yeⁿ'e Dendyuūs cáávā ntiiⁿnyūⁿ chí 'āā diín yā. 27 Ní ndaā yā na yāān Antioquía. Ní taachi nduuvidaamá yā na yaacū caⁿ'a yā tanducuén'e cosa ch'ετε chí 'āā diín Dendyuūs ndúúcu yā. Ní táácā Dendyuūs ca'á yā permiso 'iín'yān chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel chí cu'téenu yā nduudu yēⁿ'e yā. 28 'Náān tiempo canée yā ndúúcū 'iín'yān s'een chí i'téenu yā Cristo.

15

Concilio na yāān Jerusalén

1 Tuu'mi ní náⁿ'a yā chí ndaā yā yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea chí'cueén yā hermanos chuū: Ndúúti chí nguée diín di circuncidar 'iín'yān tan'dúúcā chí ngaⁿ'a 'áámá ley yeⁿ'e Moisés tuu'mi ní nguée cuuvi nínguaⁿ'ai di. 2 Pablo ndúúcū Bernabé ch'εcu cheendí yā ndúúcū 'iín'yān yeⁿ'e yāān miiⁿya ní néené n'deēe caⁿ'a yā. Ní 'iín'yān yeⁿ'e yāān miiⁿ caⁿ'a yā chí caⁿ'a Pablo ndúúcū Bernabé ndúúcū tan'duuví 'iín'yān s'een na yāān Jerusalén. Ní caⁿ'a yā ní tiinguuneeⁿ yā yeⁿ'e chuū nanáān 'iín'yān ndiícú chí 'iín'yān ndií tíiⁿ yeⁿ'e yaācū ndúúcū apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs.

3 'Iín'yān s'een yeⁿ'e yaācū ch'εtinúún yúúní yā ndúúcu 'iín'yān s'een. Ní cho'ó yā 'iín'yān s'een na yáⁿ'āa Fenicia ndúúcū yáⁿ'āa Samaria. Ní 'iín'yān s'een caⁿ'a yā taacā chí i'teenu 'iín'yān s'een chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel. Ní nducyaaca hermanos miiⁿ yeenu taaví yā.

4 Ní ndaā yā na yāān Jerusalén. Ní apóstoles ndúúcū 'iín'yān ndiícú ndúúcū 'iín'yān yeⁿ'e yaācū miiⁿ diín yā recibir 'iín'yān s'een. Ní 'iín'yān s'een caⁿ'a yā tanducuén'e chí Dendyuūs diín yā ndúúcu yā. 5 Naⁿ'a 'iín'yān yeⁿ'e fariseos chí s'teenu yā ní diín yā costumbre yeⁿ'e yā nacueeⁿ yā ní caⁿ'a yā: Cánée chí diín yú circuncidar 'iín'yān ní canee cúúⁿmín yā diín yā chí ngaⁿ'ā ley yeⁿ'e Moisés.

6 Ní nduuvidaamá yā apóstoles ndúúcū 'iín'yān ndiícú chí 'iín'tyéⁿ'e yeⁿ'e yaācū chí n'diichí yā yeⁿ'e chuū. 7 Ní ch'iinu caⁿ'a yā n'deēe n'dái, ní Pedro miiⁿ ní ncueeⁿ sá ní caⁿ'ā sa: Ndís'tiī, saⁿ'ā hermanos, deenú ní tan'dúúcā 'āā 'naaⁿ tiempo chí Dendyuūs ndεεvé yā 'úú nguaaⁿ s'uúúⁿ ní cáávā cheendí ní 'iín'yān s'een chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel ch'iindiveén yā nduudu cuaacu ní s'téenu yā. 8 Ní Ndyuūs chí inaaⁿ yā staava yeⁿ'e yú ch'iⁿ'i yā chí i'téenu 'iín'yān s'een. Ní ca'a yā Espíritu N'dai 'iín'yān s'een chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel tan'dúúcā s'uúúⁿ. 9 Dáámá nducyaaca yú ndúúcū 'iín'yān s'een ní Ndyuūs nadidεεvé yā staava yeⁿ'e 'iín'yān s'een cáávā chí i'téenu yā. 10 Maaⁿ ní ¿de'ē cáávā chí di'vaachi ní

yeⁿe Ndyuūs, ní s'néen nī na tiīn 'iīn'yān s'een chi i'téenu yā Cristo tan'dúúcā 'áámá yugo chi s'uuún nguée cuuvi candēē yú ndii nguēē chii candēē yā chiida yú s'een dendú'ū? ¹¹ Maaⁿ ní i'téenu yú cucáāvā favor ch'ēēte taavi yeⁿe Señor Jesús cuuvi nanguaⁿāi yú dáámá dáámá ndúúcū 'iīn'yān s'een chi nguée yeⁿe ndaata Israel.

¹² Tuu'mi ní nducyaaca 'iīn'yān s'een 'aa ntée caⁿá yā mar 'áámá. Ní ch'iindiveén yā yeⁿe Bernabé ndúúcū Pablo chi caⁿa yā n'dee n'dái señales ndúúcū vaadī n'giinu chí Ndyuūs diīⁿ yā cáāvā 'iīn'yān miiⁿ nguáán 'iīn'yān s'een chi nguée yeⁿe ndaata Israel. ¹³ Taachí 'iīn'yān s'een miiⁿ snée 'diīⁿ yā tuu'mi Jacobo nan'guēēcutaⁿā sa ní caⁿa sa: Ndís'tiī saⁿā hermanos cu'neen veeⁿ nī yeⁿé. ¹⁴ Simón miiⁿ 'āā caⁿa sá táaca Dendyuūs vmnáán vmnaaⁿ n'diichí yā 'iīn'yān s'een chi nguée yeⁿe ndaata Israel ní sta'á yā 'iīn'yān nguaaⁿ 'iīn'yān s'een chí 'iīn'yān yeⁿé yā cáāvā chi i'téenu yā Jesucristo. ¹⁵ Ndúúcū nduudu 'cūū ní ndíi tiempo vmnaaⁿ cunee yiinú profetas chi caⁿa chi cuchii tan'dúúcā chi cunee nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs:

¹⁶ Cho'ōo chúū nanguēēcúndií ní nadin'daí va'ai yeⁿe David chí sndēēve ní nadin'daí to'o ndiicúū, ní va'ai miiⁿ nanguēēcunee nādacuéeⁿ ntuūⁿ.

¹⁷ Ní tanán'a yā 'iīn'yān n'nuuⁿ ntuūⁿ yā Señor Jesucristo, ní yeⁿe nducyaaca 'iīn'yān chi nguée yeⁿe ndaata Israel miiⁿ chí Dendyuūs caⁿa yā chi cuuvi déenu yā.

¹⁸ Chuū ngaⁿa Señor miiⁿ chí din'dái tuuū ndēēvéé ní dendú'ū diīⁿ yā chi cadi-inuuⁿ 'iīn'yān chúū ndíi tiempo ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ.

¹⁹ Maaⁿ ní 'úú diīⁿ inacádiinúūⁿ yeⁿe chuū, chí nguée di'vaachi yú yeⁿe 'iīn'yān s'een chí nguée yeⁿe ndaata Israel chí cu'téenu yā Dendyuūs. ²⁰ Míiⁿ dingúūⁿ yú yeⁿe 'iīn'yān chí cūvii yā yeⁿe tanducuéⁿē chí yeⁿe ídolos ndúúcū yeⁿe 'áámá saⁿā 'áámá n'daataá chí nguée sneé yā ndúúcū vi'i ní nguée n'giindivaacu yā, ndíi nguée che'é yā yuūtē yeⁿe 'áámá 'iiti chí idi'núú yā daandú tī, ndíi nguée che'é yā ingee yā yuuún yeⁿé tī. ²¹ Ndíi tiempo yeⁿe Moisés miiⁿ ní ndíi cuáán vmnaaⁿ ndíi

nducyáácá yāāⁿ véé 'aama yā chí ngaⁿa yā yeⁿe Dendyuūs na yaācū sinagoga naachí n'geeⁿ yā libro yeⁿe Dendyuūs nguuvii nguuvii chí intaavi'tuunúūⁿ yā chí sábadō.

²² Apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs ndúúcū 'iīn'yān ndiicúū chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yāacu ndúúcū nducuéⁿē 'iīn'yān na yaācū canée yiinú yā chí n'daacā chí níndēēve yā yeⁿe nguáán yā 'uuvii saⁿā. Ní dicho'ó yā saⁿā s'een ndúúcū Pablo ndúúcū Bernabé na yāāⁿ Antioquía. Ní ndēēve yā Judas chí nguuvii sa Barsabás, ndúúcū Silas. Saⁿā s'een n'gēēte sá nguaaⁿ hermanos. ²³ Ní dicho'ó yā caaca ndúúcū 'iīn'yān s'een. Apóstoles ndúúcū 'iīn'yān ndicúū ndúúcū hermanos níngúūⁿ yā chuu yeⁿe hermano chí nguée yeⁿe ndaata Israel chí snée yā na yāāⁿ Antioquía, na yā'āa Siria, ndúúcū na yā'āa Cilicia: N'dai n'diī.

²⁴ Nús'uū ní n'giindiveén 'nū chí ná'a yā cuen'é yā yeⁿé 'nū ní diīⁿ yā chí ndís'tiī nguée ch'ēētinée 'diīⁿ nī ndúúcū nduudu yeⁿé yā. Ní nguée caⁿa ntiiⁿnyuⁿ 'nū chí can'dáa yā. 'Iīn'yān miiⁿ diīⁿ yā chí stan'a yā alma yeⁿé nī ní chí'cueen yā chí diīⁿ circuncidar 'iīn'yān ní diīⁿ yā chí ngaⁿa ley yeⁿe Moisés. ²⁵ N'daacā n'dai canée nus'ūu chí 'āā ndúúvidaama nducyáácá 'nū chí dēēve 'nū saⁿā s'een ní dicho'ó 'nū nanáán ndís'tiī saⁿa s'een ndúúcū Bernabé ndúúcū Pablo, 'iīn'yān s'een chí neⁿe taavi yú. ²⁶ Saⁿā s'een n'dēē cuūví cuen'é yā naachi deenú yā chí véē peligro chí 'cuūvi yā cáāvā Señor Jesucristo yeⁿe yú. ²⁷ Chíiⁿ chí dicho'ó 'nū Judas ndúúcū Silas. 'Iīn'yān s'een ní 'tiicá ntúūⁿ caaⁿmáⁿ yā chí cuuvi deenú nī. ²⁸ Chuū ní n'daacā canee ndúúcū Espíritu N'dai ndúúcū nús'ūu diīⁿ 'nū chí nguée i'neen 'nū vmnaaⁿ ndís'tiī mar 'áámá carga chí ngo'o ca ndís'tiī caati 'āā chí neⁿe nūūⁿ. ²⁹ Nguée tuu'ví nī cosa chí nga'á yā na ídolos ndíi nguée yeⁿe yuūūⁿ ndíi nguée yuute yeⁿe 'iiti chí nge'e yíicú ndíi nguée diīⁿ nī chí cunee nī ndúúcū 'áámá 'iīn'yān chí nguée n'giindivaacu ndúúcu nī. Ndúúti chí diīⁿ nī chuū tuu'mi ní n'daacā idiīⁿ nī. N'daacā cho'ó nī. Chuū chí ngaⁿa.

³⁰ 'Tíicá chí 'iīn'yān chí dichó'o yā cuen'e na yāāⁿ Antioquía. Ní nduuvidaamá yā ndúúcū nducyaaca hermanos. Ní nica'á yā carta 'iīn'yān. ³¹ Taachí ch'eeⁿ

yā carta miiⁿ ní yeenú taavi yā cáávā nduudu 'viich'εεtínūⁿ. ³² Judas ndúúcū Silas chí profetas ntúūⁿ chí caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs ní ca'a yā 'viich'εεtínūⁿ ní didiitú yā hermanos ndúúcū neene n'dái nduudu. ³³ Canée yā 'áámá tiempo miiⁿ ní hermanos diíⁿ yā despedir 'iiⁿ'yāⁿ ní neⁿ'é yā chí n'daacā canée yā chí 'cuεεtinée 'diíⁿ yā ndúúcū vaadī 'diiíⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguεεcunéeⁿ yā na yāāⁿ naachi snée 'iiⁿ'yāⁿ chí dichó'o yā. ³⁴ Silas miiⁿ canée yíínu sa chí canée sa miiⁿ. ³⁵ Pablo ndúúcū Bernabé miiⁿ canee yā na yāāⁿ Antioquía. Ngí'cuéeⁿ yā nduudu Dendyuūs miiⁿ ní ngaⁿ'a yā evangelio chí ndúúdú ngai yeⁿ'e Jesucristo ndúúcū náⁿ'ā 'yāāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

Pablo diví yā yeⁿ'e Bernabé ní cuen'é yā ndii 'uuvi viaje

³⁶ Cuayiivi chí cho'ō tan'duuví nguuví, Pablo ngāⁿ'a yā ngii yā Bernabé: Nanguεεcunéeⁿ ntuūⁿ yú, caⁿ'ā yú n'diichi yú hermano s'eeⁿ yeⁿ'e nducyaaca yāāⁿ naachí cheⁿ'e yú, ní caⁿ'a yú nduudu yeⁿ'e Señor. Ní n'diichi yú táácā snée yā.

³⁷ Ní Bernabé miiⁿ neⁿ'é sa chí caⁿ'á Juan chí nguuví Marcos ndúúcu sa. ³⁸ Naati Pablo miiⁿ ní nguéeⁿ canee yíínu sa chí candée sa 'iiⁿ'yāⁿ chí diví yā yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ ndii yāⁿ'āa Panfilia. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéeⁿ cheⁿ'é yā chí diíⁿ yā ntiiⁿ'nyuⁿ. ³⁹ Nguéeⁿ canée yíínu yā nguaaⁿ maáⁿ yā ní ndaacādaamí yā hermanos Bernabé ndúúcū Marcos ní cuen'é yā isla Chipre na barco. ⁴⁰ Pablo miiⁿ ní ndεεve sa saⁿ'ā Silas ní náⁿ'ā hermanos caⁿ'a yā chí yā chí vaadī ch'εεte yeⁿ'e Dendyuūs cunée ndúúcū Pablo ndúúcū Silas miiⁿ. ⁴¹ Ní cuayiivi cho'ó yā yāⁿ'āa Siria ndúúcū yāⁿ'āa Cilicia. Ch'εεtinéeⁿ chiichi yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāācū.

16

Timoteo cuen'é yā ndúúcū Pablo ndúúcū Silas

¹ Cuayiivi miiⁿ índaa sa yāāⁿ Derbe ndúúcū yāāⁿ Listra, ní 'caandiveénⁿ nī. Canee 'áámá saⁿ'ā discípulo chí ch'eēⁿ chí nguuví sa Timoteo, daiya 'áámá n'daataá 'iiⁿ'yāⁿ Israel chí i'téenu tá Dendyuūs, ní chiidá sa miiⁿ nguéeⁿ yeⁿ'e ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ² Ní hermanos chí snée yā yāāⁿ

Listra ndúúcū yāāⁿ Iconio ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'e sáⁿ'ā miiⁿ chí neené n'dai sa. ³ Pablo miiⁿ ní neⁿ'e yā chí caⁿ'a sa nduucú yā. Ní sta'á yā saⁿ'ā ní diíⁿ yā circuncidar saⁿ'ā miiⁿ caavā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ti déénú yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ chí saⁿ'ā miiⁿ daiya sa saⁿ'ā chí nguéeⁿ yeⁿ'e ndaata Israel. ⁴ Ní taachi cho'ó yā yāāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā orden chí nngaacú yā chí caⁿ'a apóstoles chí caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicú chí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e yāacú chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén chí diíⁿ yā nducuen'é chuū. ⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yāācú s'eeⁿ 'āā neé chiichí yā ndúúcu vaadī i'teenu. Ní ngíⁿ 'yaaⁿ ca yā 'áámá nguuví taama nguuví.

Pablo n'diichi yā na visión yeⁿ'é yā 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yāⁿ'āa Macedonia

⁶ Ní cho'ó yā yāⁿ'āa Frigia ndúúcū yāⁿ'āa Galacia. Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs miiⁿ nguéeⁿ 'cuūⁿ chí caⁿ'á yā caaⁿ'máⁿ yā nduudu cuaacu na yāⁿ'āa Asia. ⁷ Ndaá yā yāⁿ'āa Misia ní neⁿ'e caⁿ'a yā yāⁿ'āa Bitinia naati Espíritu miiⁿ nguéeⁿ 'cuūⁿ. ⁸ Ní cho'ó yā 'diituú yāⁿ'āa Misia ní cuen'é yā na yāāⁿ Troas. ⁹ Nguuinū miiⁿ ní Pablo miiⁿ ní ch'iⁿ'i 'yúúdiyaaⁿ sáⁿ'ā na yaāⁿ yeⁿ'e sa. Ní n'diichi sa 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yāⁿ'āa Macedonia chééndii sa ní di'cuítu sa Pablo ní caⁿ'a sa: Cho'o dí yāⁿ'āa Macedonia miiⁿ ní cunnee di nús'uu. ¹⁰ Ní Pablo miiⁿ taachi n'diichi sa na 'yúúdiyaaⁿ yeⁿ'e sa, cuayiivi míⁿ nacádíínuuⁿ 'nū chí caⁿ'a 'nū yāⁿ'āa Macedonia. Déénú 'nū chí Dendyuūs ndεεvé yā nús'uu chí caaⁿ'maⁿ 'nū yeⁿ'e evangelio chí ndúúdú ngai yeⁿ'e Jesucristo.

Cuen'é yā vácūu na yāāⁿ Filipos

¹¹ Chen'é 'nū na barco yeⁿ'e yāāⁿ Troas ní ndaá 'nū yúúní cuaacu na isla Samotracia. Chidεεve táámá nguuví ní ndaá 'nū yāāⁿ Neápolis. ¹² Ndií míⁿ cuen'é 'nū na yāāⁿ Filipos chí yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ romanos ní yāāⁿ miiⁿ vmnáāⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Macedonia. Ní ch'εεtinéeⁿ 'nū 'aama tiempo yāāⁿ miiⁿ. ¹³ 'Áámá nguuví sábado chí in-taavi'tuunuúⁿ yā tan'dúúcā ley yeⁿ'é yā can'daa 'nu cuaaⁿ dáámí cheendí va'āi yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ niiⁿ'nuuⁿ yíícú naachi caⁿ'angua'á

yā ní ch'εεté 'nū. Ní ca'n'a n'deeé 'nū ndúúcū n'daataá chí nduuvidaama.

¹⁴ Mii'n canéé 'áámá n'daataá chí ngu-uvi tá Lidia. N'diicui tá tínnūu'n morada cua'aá ye'n'é yāān Tiatira. Ní i'téenu tá Dendyuūs. Tá'nā mii'n ní n'giindivee'n tá. Ní Señor mii'n ní nnda'ai yā vaanicadiinūu'n ye'n'é tá chí cu'nee'n vee'n tá chí caa'n'ma'n Pablo. ¹⁵ Ní taachí ch'εdinuū'n nī'n tá ndúúcū 'ii'n'yān ye'n'é tá, di'cuítu tá nús'uu ní nga'n'a tá: Ndúúti chí deenu nī chí 'úú 'áámá canéé ndúúcū Dendyuūs, cundáa nī vaacú ní 'cuεtinée nī. Ní di'cuítu tá nús'uu ní ch'εtinée 'nū. ¹⁶ Taachí cue'n'e 'nū na lugar chí ca'angua'a 'nū tuu'mi ní ndaacá 'nū 'áámá n'daata 'lín chí canee tá ndúúcū espíritu ye'n'e yāān'nguiinūu'n chí dii'n adivinar. Ní ndaā tá nanáa'n 'nū. N'daata mii'n neéné n'deeé idiin tá ganar ye'n'é 'iivi tá ndúúcū espíritu ye'n'é chí dii'n adivinar. ¹⁷ Tá 'cūū ní cán'daā tá Pablo ndúúcū nús'uu ní n'gai yiicu ta ní ca'n'a tá: Sa'nā s'uu'n ní sa'nā chí dichí'vε Dendyuūs chí ch'εεte n'dai chí canéé na va'ai ch'εeti nguuvi. Sa'nā s'een n'gi'n'i sa yúúni chí nangua'nāi yú.

¹⁸ N'daata mii'n dii'n tá 'túúcā neené 'yaa'n nguuvi. Pablo mii'n ní nguée canéé yiinū sa ní ca'n'a sá chí sa espíritu mii'n: 'Úú di-cho'ó dii ndúúcū chí duuchi Jesucristo chí nan'dáa di ye'n'é tá 'tiī. Ní nan'dáa espíritu mii'n hora mii'n. ¹⁹ Taachí n'diichī 'iivi tá chí cue'n'e espíritu ye'n'é adivinanza chí dii'n tá ganar cááva yā, tuu'mi sta'á yā Pablo ndúúcū Silas. Ní candée yā sa'nā s'een na vaacūyāān nanáán 'ii'ntyén'e. ²⁰ Ní ch'i'n'i yā sa'nā s'een nanáán 'ii'ntyén'e ní ca'n'a yā: Sá'n'a s'uu'n, 'ii'n'yān Israel s'een dii'n yā chí véé vaadī 'caa'va na yāān ye'n'e yú. ²¹ Ní ngi'cuee'n yā s'uuu'n costumbre chí nguεε 'cuaa'n yú ní nguée canéé chí dii'n yú, caati s'uuu'n ní 'ii'n'yān romanos s'uuu'n.

²² Ní 'ii'n'yān ye'n'e yāān mii'n nduuvidaáama yā ndúúcū 'ii'ntyén'e. Ní 'ii'ntyén'e s'een chíin'cuún yā catecai sa ní ca'á orden yā chí 'cue'n'é yā sa'nā ndúúcū nduucu. ²³ Ch'íínú ch'e'n'é yā sa'nā s'een n'deeé taaví vueltas ní s'nuún yā sa'nā s'een vácūū. Ní chíi yā sa'nā chíi' idiin yā cuidado chééndi vácūū chí dii'n yā cuidado n'daacā sa'n'a s'een. ²⁴ Taachí ch'iindiveén yā chuū s'nuún yā sa'nā s'een vácūū chí yāanūu ca ní snuu'n chiichí yā ca'a sa na cepo.

²⁵ Ma'n'a yāān mii'n taachi Pablo ndúúcū Silas ngá'n'ángua'a yā ní ngiita yā canciones ye'n'é Dendyuūs ní 'ii'n'yān chí snúū'n vácūū mii'n ní n'giindiveén yā. ²⁶ Hora mii'n diituú nu'u yá'nāa ní cimientos ye'n'é vácūū mii'n ní nu'u. Ní hora mii'n nūu'n nducyaaca cheendi vácūū mii'n ní nánguaān. Ní ndaatí ca'a yā ndúúcū ta'a yā nducyáácá 'ii'n'yān chí snúū'n vácūū. ²⁷ Sa'nā soldado chí canéé cuidado vácūū mii'n taachí nduuchi sa chí cyaadu sa, ní n'diichi sa chí sdá'aī nducyaaca cheendi vácūū. Tuu'mi ní nntun'dáa sa espada ye'n'é sa ní ne'e sa 'caa'n'nu'n maa'n sa sa'nā, caati nadacadínnuun sa chí 'ii'n'yān chí snúū'n vácūū mii'n cheenú yā. ²⁸ Pablo mii'n 'cai yiicu sa ní nga'nā sa: Nguée dii'n di ndúúcū di 'tíicā. Nducyaacá 'nū snée 'nū.

²⁹ Tuu'mi ní sa'nā mii'n ngiica sa dεεεε. Chindáa sa ngeēnū sa ch'εeti cuarto mii'n. Ní yinduuvi sa ní chíintii'ya sa na ca'a Pablo ndúúcū Silas. ³⁰ Ní tun'dáa sa sa'nā s'een ní ca'n'a sa: Ndís'tiī Señores, ¿táácā dii'n ní 'iicu nangua'nái?

³¹ Sa'nā s'een ní ca'n'a sa: Cu'téénú dí Señor Jesucristo níicú nangua'nāi di ndúúcū 'ii'n'yān ye'n'é di ná vaacu di.

³² Ní ca'n'a yā nduudu ye'n'e Señor sa'nā mii'n ndúúcū nducyaaca 'ii'n'yān ná vaacu sa. ³³ Sa'nā mii'n ní hora mii'n nūu'n ye'n'é yāān sta'a sa 'ii'n'yān ní naānnū sa chí ya'āi ye'n'e yā. Cuayiivi mii'n ní ch'εdinuū'n nī'n sa'nā mii'n ndúúcū nducyaaca 'ii'n'yān ye'n'é sa. ³⁴ Ní candée sa 'ii'n'yān na vaacu sa ní ca'a sa chí che'e yā. Nducyááca yā navaacu sa yeenú taavi yā chí s'téenu yā Dendyuūs mii'n.

³⁵ Chidεεεε táámá nguuvi mii'n 'ii'ntyén'e s'een dichó'o yā policía chí yaa'vi sa sa'nā ní ca'n'a sa: N'dεεchi yā sa'nā s'een. ³⁶ Ní sa'nā soldado chí canee cuidado cheendi vácūū chíi sa Pablo nduudú 'cūū: 'Ii'ntyén'e yaa'vi yā 'úú chí 'úú tun'daá ndís'tiī. Maa'n ní cho'ó nī ní ca'nā nī ndúúcū cuidado. ³⁷ Naati Pablo mii'n ní nga'n'a sa ngi sa 'ii'n'yān: Cuayiivi chí ch'íínú ch'ē'n'e yā nús'uu nanáán 'ii'n'yān ndíi nguée itiinguuneén yā ye'n'e asunto mii'n dε'ε chí caa'n'mán 'nū ní candée yā nús'uu vácūū, ¿'áá ntun'dáa n'de'ei yā nús'uu, ti nús'uu 'ii'n'yān romanos s'uuu'n ní s'nuún yā nús'uu vácūū?

³⁸ Ní soldado s'eeⁿ ní ca'a sa chi cádiinuun 'iiⁿntyéⁿē. Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū ní dii'yā yā chiī taachi chicadiinuūⁿ yā chi romanos 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ³⁹ Ní 'iiⁿntyéⁿē ndaá yā ní di'cuiitú yā 'iiⁿyāⁿ. Ní tun'dáa yā 'iiⁿyāⁿ vácūū. Ní chiī yā saⁿā s'eeⁿ chi nan'daa sa na yāāⁿ miiⁿ. ⁴⁰ Tuu'mi ní taachi nan'dáa yā vácūū sndaá yā na vaacu 'áamá n'daataá chi nguuvi Lidia. Ní n'diichí yā hermanos ní chiī yā 'iiⁿyāⁿ chi caⁿá yā ndúúcū cuidado. Ní cunaⁿa yā.

17

Nduuvitaá yā na yāāⁿ Tesalónica

¹ Cho'ó yā yāāⁿ Anfípolis, cho'ó yā yāāⁿ Apolonia ní ndaá yā na yāāⁿ Tesalónica. Naachi véé 'áamá yaācū sinagoga yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. ² Ní Pablo miiⁿ ti 'āā ndii níⁿnuⁿ yā chēⁿe yā naachi snée 'iiⁿyāⁿ. Ní 'iiⁿnuⁿ sábadó chi ntaavi'tuunúuⁿ yā, caⁿa yā ndúúcū nducyaaca yā nduudú yeⁿe Dendyuūs. ³ Chi'cueeⁿ sá ní caⁿa sa yeⁿē chi neenē nguūⁿ na Escrituras. Ngaⁿā sa chi canée chi Cristo 'cuūvi yā ní nduuchí yā nguaaⁿ tináⁿā. Ní Jesús yeⁿe chi 'úú chi ngaⁿá, Jesús miiⁿ chi Cristo chi Ndyuūs δεεⁿε yā.

⁴ Náⁿa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ s'téenu yā ní ndu- uvidaamá yā ndúúcū Pablo ndúúcū Silas ndúúcū n'deee n'dái 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguée yeⁿē ndaata Israel chi 'iiⁿyāⁿ n'dai taavi, ndúúcū n'deee n'dái n'daataá chi n'dái taavi, nguée duu'ví yā. ⁵ Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chi nguée i'téenu yā ní ngueé yā sta'á yā náⁿā saⁿā chi nguée n'daacā saⁿā chi 'daān'dī. Ní n'deé nduuvidaamá yā ní nduuvi taāⁿ yā 'iiⁿyāⁿ yāāⁿ miiⁿ ní ndaa stan'a vaadicadiinuun yeⁿē yā. Ní sta'á yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe vaacu Jasón. Ní neⁿé yā tun'dáa yā Pablo ndúúcū Silas nanáāⁿ 'iiⁿyāⁿ yāāⁿ miiⁿ. ⁶ Naati nguée nindaāca yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Candée yā Jasón ndúúcū náⁿā hermanos nanáāⁿ 'iiⁿntyēⁿē yeⁿe yāāⁿ miiⁿ. Ní 'cai yiicú yā: Sán'ā s'ūūⁿ nidi'vaachi sā nducyáácá 'iiⁿyāⁿ yeⁿē núúⁿmáⁿ iⁿyeēⁿdī ní ndaa sa ndii 'muúⁿ. ⁷ Ní Jasón miiⁿ snée yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ na vaacu sa. Ní nducyaaca yā nguée idiīⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿā César. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿá yā ti véé táámá rey chi Jesús.

⁸ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿntyéⁿē yeⁿe yāāⁿ cūū nduuvi taāⁿ yā taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū. ⁹ Tuu'mi ní sta'á yā tuumi yeⁿē Jasón ndúúcū náⁿa yā ní n'dεεchi yā 'iiⁿyāⁿ.

Pablo ndúúcū Silas na yāāⁿ Berea

¹⁰ Tuu'mi nūuⁿ hermanos dichó'o yā Pablo ndúúcū Silas ndii yāāⁿ Berea. Ní taachí ndaá yā miiⁿ ní sndaá yā na yaacū sinagoga yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. ¹¹ 'Iiⁿyāⁿ s'uuⁿ n'daacá yā nanáāⁿ Dendyuūs nguée tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chi snée yā na yaāⁿ Tesalónica. Sta'á yā nduudu miiⁿ ndúúcū vaadī yeenú ní ch'eeⁿ yā nguuvi nguuvi Escrituras. Neⁿé yā n'diichí yā, ¿'áá cuaacu chi 'tíicā? ¹² Neenē 'yaaⁿ yā s'téenu yā, n'daataá chi nguée yeⁿe ndaata Israel chi táⁿā n'dai taavi ndúúcū néenē 'yaaⁿ saⁿā. ¹³ Taachi 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ yeⁿe yāāⁿ Tesalónica chicadiinuun yā chi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ Berea 'aa deenú ntúuⁿ yā yeⁿē nduudu yeⁿe Dendyuūs cáāvā chi ngaⁿa Pablo, tuu'mi ní cheⁿé yā miiⁿ. 'Tíicā ntúūⁿ ca'á yā vaadī 'caa'va 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ. ¹⁴ Hora míⁿ nūuⁿ hermanos dichó'o yā Pablo ndí na nuūⁿnīⁿyāⁿā. Ní Silas ndúúcū Timoteo ch'εεtinée yā miiⁿ. ¹⁵ 'Iiⁿyāⁿ chí canée chi can'dáa yā Pablo, candée yā saⁿa miiⁿ na yāāⁿ Atenas. Ní Pablo ca'a sa orden 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi dichó'o yā Silas ndúúcū Timoteo naachi cunée sa chinúúⁿ cuen'é 'nūūⁿ. Ní cuen'ē 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

Pablo na yāāⁿ Atenas

¹⁶ Pablo miiⁿ canee ngiinu sa 'iiⁿyāⁿ na yāāⁿ Atenas. Ní neenē ndaachi ndí espíritu yeⁿē sa taachí n'diichi sa nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yāāⁿ chi néenē i'téenu yā ídolos. ¹⁷ Caⁿa yā n'deee n'dái ná yaācū sinagoga ndúúcū 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā chi maaⁿ ní 'iiⁿyāⁿ Israel. Ní nguuvi ngu- uvi caⁿa ntúūⁿ yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi snée yā nii'vεε. ¹⁸ Ní náⁿā 'iiⁿyāⁿ chi ch'eeⁿ chi neenē n'dái tīiⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ epicúreos, yeⁿē 'iiⁿyāⁿ estoicos ní n'gεεcú cheendí yā ndúúcu yā. Ní n'dúúví 'iiⁿyāⁿ ngaⁿá yā: ¿De'ε neⁿé caaⁿmaⁿ sán'a 'cūū chí tá'tīi n'deé ngaⁿā sá? Ní náⁿa yā ní caⁿa yā: Ngaⁿā sa tan'dúúcā chi 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿa yeⁿē ndyuūs ngai. Pablo miiⁿ caⁿa yā yeⁿē evangelio chi ndúúdu ngai yeⁿē

Jesucristo ní yen'e 'ii'yān chí nduuchí yā nguāa tinán'ā. ¹⁹ Ní sta'á yā sa'nā ní ndaá yā nanáán 'ii'ntyé'nē ndúúcu sa yīlcū chí nguuví Areópago. Ní ca'n'a yā: ¿'Áá cuuvi cádínuu'n nū dē'ē chí ca'cueén nī chí ngai chí nga'n'a nī? ²⁰ Nga'n'a nī dendu'ū chí n'daa'n ní ne'n'é nū cadínuu'n nū dē'ε ne'n'e caa'n'mān chuū.

²¹ (Naati 'ii'yān yen'e yāān Atenas ndúúcu 'ii'yān chí snúu'n yúúní chí snée yā mii'n, nguée tuumicadínuu'n yā yen'e taama naa'n, caati dámaān ne'n'e yā 'caandiveén yā ní caa'n'mān yā cosa chí ngai.)

²² Tuu'mi ní Pablo mii'n chééndii sa náávta'n'ā 'ii'ntyé'nē yīlcū chí nguuví Areópago, ní ca'n'a sa: Ndís'tī sa'n'a yen'e yāān Atenas, 'úú tuumicadínuu'n yen'e nī chí neenē i'téenu nī ndyuūs s'een. ²³ Cho'ó ní n'diichí lugar naachi cu'téenu nī ndyuūs s'een yen'é nī. Ndaacá 'áámá na santo naachi canée nguū'n nduudu 'cūū, NDYUŪS CHI NGUÉE N'DIICHI YÚ. Ndyuūs chí ndís'tī nguée n'diichí nī ní i'téenu nī, Ndyuūs mii'n chí 'úú ní nga'n'á.

²⁴ Ndyuūs chí din'dái yā i'n'yee'ndī ndúúcu tanducuén'e chí véé i'n'yee'ndī, Señor mii'n chí yen'é yā nanguuvi ndúúcu yen'e na yán'āa mii'n. Ní nguée canúu'n yā yaācū chí nín'dai ta'ā 'ii'yān. ²⁵ Ndíí nguée ndúú chí ne'n'é yā dē'ε véé yen'e 'ii'yān caati 'ii'yān mii'n ní ca'a yā vida nducyaaca 'ii'yān yen'e i'n'yee'ndī ndúúcu 'yúúné chí yíicú yā ndúúcu tanducuén'e dendu'ū.

²⁶ Ndyuūs dii'n yā chí 'áámá ndaata nducyáácá 'ii'yān chí 'cuεtinée yā vmnaa'n yán'āa. Ní vmnáán vmnaa'n dii'n yā señalar yán'āa naachi 'cuεtinée yā ndúúcu tiempo chí 'cuεtinée yā na yán'āa. ²⁷ Dendyuūs s'neén yā 'ii'yān na yán'āa chí n'nuú'n yā Dendyuūs mii'n ndúúti chí cuuvi ndaā nī'nún' yā níicú ndaaca yā 'ii'yān, 'áará chí cuaacu ní'nyú'n nguée ya'n'ai canée yā yen'e ca'áámá ca'áámá s'uūu'n. ²⁸ Ní cucáávā 'ii'yān mii'n canduuchi yú ní inu'n'u yú ndúúcu yā ní s'uuú'n 'cuεtinée yú ndúúcu yā. Tan'dúúca chí ca'n'a tanán'ā 'ii'yān poetas yen'é nī: Tí ndáátá yen'e Ndyuūs s'uuú'n. ²⁹ Canee yú na ndaata yen'é Dendyuūs. Nguée cánée chí nada-cadínuu'n yú chí Dendyuūs mii'n tan'dúúca

'díínguāa'n 'ii'yān, tan'dúúca 'díínguεε 'ii'yān, tan'dúúca tuūū 'ii'yān, tan'dúúca chí sa'nā din'dái ndúúcu vaadi cadínuu'n yen'e sa. ³⁰ Tuu'mi ní Dendyuūs nguée díí cuenta yen'e tiempo yen'e vaadi tonto yen'e 'ii'yān. Maa'n ní Ndyuūs ca'á yā orden nducyaaca 'ii'yān nducuén'e cuaa'n chí 'ii'yān ndaacadáámí yā yen'e nuu'ndí yen'é yā. ³¹ Cáávā chuū Dendyuūs 'cuu'n'mi'n yā 'áámá nguuví chí díí yā juzgar 'ii'yān yen'e i'n'yee'ndī ndúúcu justicia cucáávā sa'nā mii'n chí ndεεεε. Cáávā sa'nā mii'n Dendyuūs díí yā chí nducyaaca 'ii'yān deenú yā chí cuaacu chí Dendyuūs nadacuée'n yā sa'nā nguāa tinán'ā.

³² Taachí ch'iindiveén yā chí nduuchi yā nguāa tinán'ā, nán'ā yā díí duuchí yā 'ii'yān. Níicú nán'a yā ca'n'a yā: 'Áā 'caandivee'n ntúu'n nū yen'é nī ndii táámá.

³³ Pablo mii'n nan'daa sa naavta'n'ā yen'é yā. ³⁴ Nán'a yā chí'téenu yā ní nduuvidaamá yā ndúúcu Pablo mii'n. Nguāa'n 'ii'yān mii'n canee 'áámá sa'nā Dionisio yen'e 'ii'ntyé'nē concilio chí nduuvidaamá yā na lugar Areópago ndúúcu 'áámá n'daataá chí nguuví tá Dámaris, ndúúcu táámá 'ii'yān s'een ndúúcu 'ii'yān mii'n.

18

Pablo na yāān Corinto

¹ Cuayivi chí chó'ōo chúū Pablo mii'n ní nan'daa sa yen'e yāān Atenas ní cuen'e sa na yāān Corinto. ² Ní ndaaca sa 'áámá sa'nā Israel chí nguuví sá Aquila. Sa'nā mii'n yen'e yán'āa Ponto chí cáámá ndaā sa yen'e yán'āa Italia ndúúcu tán'ā sa chí nguuví Priscila ti Claudio mii'n chí rey ch'εεε ní ca'a sa orden chí nan'daā nducyaaca 'ii'yān Israel s'een yen'e yāān Roma. Pablo cuen'e sa naachi canée 'ii'yān s'een. ³ Sa'nā mii'n ní dáámá dii'n sa ntii'nyū'n ní canée sá ndúúcu yā. Dáámá nūu dii'n yā ntii'nyu'n. Ntii'nyu'n yen'e 'ii'yān s'een chí din'dái yā va'ai tīnūu'n. ⁴ Ní nguuví nguuví sábadu mii'n Pablo n'deee indeé yā na yāacū sinagoga. Ní dii'n yā chí nduuvidaamá yā 'ii'yān Israel s'een ndúúcu 'ii'yān s'een chí nguée yen'e ndaata Israel lado yen'é yā.

⁵ Taachi Silas ndúúcu Timoteo ndaá yā yen'e yán'āa Macedonia, Pablo mii'n

'aama canéé sá chi nga'ā sa nduudu ye'né Dendyuūs. Ní nga'ā sa nduudu cuaacu ní nga'a sa ngii sa 'ii'yān Israel s'een chi Jesús mii chi Cristo. ⁶ Ní 'ii'yān s'een nga'ā yā contra ye'n'e Pablo ní 'caa'va yā ye'né sa. Pablo ch'íidī sa tiinuún ye'né sa. Ní Pablo ca'n'a sa chii sa 'ii'yān: Ndís'tiī ní canéé chí 'āā maán nī can'diícu nī chi cuuvi ndúúcu nī. 'Úú nguée can'diícu ye'né chuū. Maa' ní ca'n'á ndúúcu 'ii'yān s'een chi nguée ye'né ndaata Israel.

⁷ Nan'dáa sa mii ní cue'n'e sa na vaacu 'áámá sa'n'ā chi nguuví Justo chí i'téenu sa Dendyuūs. Vaacu sa canéé sá na nīn'uún na yaācū sinagoga. ⁸ Níicú sa'n'ā Crispo sa'n'ā chí ndii tiīn ye'né yāacū sinagoga s'téenu sa Señor 'iivú Ndyuūs ndúúcu nducyaacá yā na vaacu sa. Ní neené 'yaa' 'ii'yān ye'n'e yāān Corinto mii ch'indiveén yā. Ní s'téenu yā ní chēdinuū'nī yā. ⁹ Tuu'mi ní Señor ca'n'a yā ndúúcu Pablo na 'yúúdūyaa' ye'né sa: Nguée 'va'a di caā'n'mā di. Nguée cunēē 'dii' cheendí di. ¹⁰ Caati 'úú caneé ndúúcu di ní mar 'áámá 'ii'yān nguée diín n'gíinu yā ndúúcu di. Ti 'úú neené n'dee 'ii'yān chí vée ní ye'né na yāā' cūū.

¹¹ Ní canee sá mii 'áámá nduūyū canee ma'n'ā. Ch'icueen sa nduudu ye'né Dendyuūs 'ii'yān s'een.

¹² Taachi sa'n'ā Galión canéé sá 'iintyén'ē gobernador ye'n'e yā'n'āa Acaya, tuu'mi ní 'ii'yān Israel s'een ní nducueen yā ti nduuvidaamá yā contra Pablo. Ní candēē yā sa'n'ā nanáán silla ye'n'e juez mii. ¹³ Ní ca'n'a yā: Sa'n'a 'cūū nga'a sa chí 'ii'yān s'een cu'téenu yā Dendyuūs nguée tan'dúúcāchi nga'n'a ley.

¹⁴ Taachí Pablo mii ní tuca'a sa ca'n'a sa, tuu'mi sa'n'a Galión nga'n'a sa ngii sa 'ii'yān Israel s'een: Ndís'tiī 'ii'yān Israel s'een, ndúúti chí 'áámá cosa chí ya'ai n'dai chí o 'áámá tina'n'ā n'diī yā tuu'mi ní cuaacu cuhéé ndúúcu nī. ¹⁵ Ndúúti chí vaadī ti-inguuneén ye'né nduudu ye'né nī ndúúcu chí duuchi 'ii'yān ndúúcu ye'né ley ye'né nī, tuu'mi ní, ndís'tiī, diín nī juzgar chuū. Ti 'úú nguée ne'né diín juzgar chí 'túúcā.

¹⁶ Tuu'mi ní tun'dáa yā 'ii'yān chuva'aī ye'n'e cuarto ye'n'e juez. ¹⁷ Tuu'mi ní nducyaacā 'ii'yān chí nguée ye'n'e ndaata Israel sta'á yā sa'n'ā Sóstenes chí chéendii

vmnaa' ye'né yāacū sinagoga ní ch'en'é yā sa'n'ā nanáán silla ye'né juez. Naati Galión mii nguée diín yā cuenta ye'n'e nducué'né chuū.

¹⁸ Níicú Pablo mii neené 'naa' canee sa mii'ya ní ca'n'a sa hermanos: Cuidado 'cuētínēē nī. Cuen'e sa na barco na yā'n'āa Siria ndúúcu 'áámá tá'n'ā chí nguuví Priscila ndúúcu 'áámá sa'n'ā chí nguuví Aquila. Vmnaán vmnaa' na yāān Cencrea Pablo mii 'chiica sa yuūdū tiī sa ti 'áámá seña chí dii sa compromiso ndúúcu Dendyuūs.

¹⁹ Tuu'mi ní ndaā sa yāān Efeso ní Pablo s'nee sá 'ii'yān mii. Ní sndaā maān sa na yāacū sinagoga mii. Ní ca'n'a sa ní n'deēē ndeē sa ndúúcu 'ii'yān Israel s'een.

²⁰ 'Ii'yān s'een di'cuítu yā sa'n'ā chí 'náán cunee sa ndúúcu yā naati nguée chí 'tuucā.

²¹ Naatí yaa'vi sá 'ii'yān ní ca'n'a sa: Cánéé chí nguēcúndií na yāān Jerusalén cáāvā 'vīcu chí cuchí. Nguēcunéē ntuún n'diichi ndis'tiī ndúúti chí Dendyuūs ne'n'e yā. Ní chiica sá ye'né yāān Efeso ní cue'n'e sa ná barco.

Pablo ndaá yā yāān Antioquía ní cue'n'e yā ndii chí 'iinnūn viaje

²² Cuchēē sá na yāān Cesarea ní chen'e sá dii sa saludar hermanos chí ca'n'á yā na yaācū. Tuu'mi ní cue'n'e sa na yāān Antioquía. ²³ Canéé sá mii 'áámá tiempo. Cun'dáa sa ní cue'n'e sá na orden ye'né nducyaaca yā'n'āa Galacia ndúúcu yā'n'āa Frigia. Ní s'nee chíichi sa nducyaaca 'ii'yān chí i'téenu yā Cristo ná vaadī i'teenu.

Apolos nga'á yā nduudu cuaacu na yāān Efeso

²⁴ 'Áámá sa'n'ā Israel chí nguuví sa Apolos ndáa sa yāān Efeso ye'né yāān vaacú sa chí nguuví Alejandría. Sa'n'ā mii sa'n'ā chí deenú taavi sa. Neené n'dēve nduudu ye'né sa ní vée valor sa chí caā'n'mā sa Escrituras chí canéé nguū. ²⁵ Sa'n'ā mii ní 'áámá 'ii'yān chí 'cueén yā sa'n'a yúúní ye'né Señor mii. Ní sa'n'ā mii ní dii sa ndúúcu núú'mān espíritu ye'né sa. Ní nga'n'a sá ngí'cueén sa cuén'e daā'ma' nduudu ye'né Dendyuūs mii, 'áará chí dámaān deenu sa ye'né chí chēdinuū'nī Juan. ²⁶ Ní Apolos mii tucá'a sa ca'n'a sa

nguée ndúúcū vaadī 'va'a chεeti yaācū sinagoga taachí sa'nā Aquila ndúúcū tánā sa Priscila ch'iindiveén yā, s'née vi'i yā sa'nā ní ch'cuéén cá yā sa'nā más ca ye'nē yúúni cuaacu ye'nē Ndyuūs. ²⁷ Apolos ne'n'e sa cho'o sa yá'nā Acaya, ní hermanos ní ca'n'a yā chi ca'nā sánā mii'ya. Ní hermanos dingúu yā ye'n'e 'ii'yān s'een chi i'téenu yā Cristo chi 'cuaán yā sa'nā. Tuu'mi ní ndaā sa mii' ní chinnee taaví sa 'ii'yān chi i'téenu yā cáávā favor ch'εεε ye'n'e Dendyuūs. ²⁸ Ndúúcū nducué'n'e poder n'deé ch'écū cheendi sa ndúúcū 'ii'yān Israel s'een nanáán nducyaaca 'ii'yān s'een ní n'gi'i sa chi Jesús mii' chi Cristo chí nndεεε Dendyuūs cáávā Escrituras.

19

Pablo na yáā Efeso

¹ Taachí canée Apolos mii' yáā Corinto, Pablo mii' ch'íínú che'n'e sa yá'nā ye'n'e distrito cuaa' nii'nuú' ní ndaa sá yáā Efeso. Ní ndaaca sá n'dúúví sa'nā chi i'téenu yā Cristo. ² Ní ca'n'a sa: ¿Áá dii' di recibir Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs taachí ch'i'teenu di? Ní 'ii'yān s'een mii' ní ca'n'a yā: Nguée n'giindiveen 'nū chi véé Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs.

³ Tuu'mi ní ca'n'a sa: ¿Du'u chεedinuū'nī dii? 'Ii'yān s'een ní cā'n'a yā: Chεedinuū'nī 'nū cucáávā nduudu Juan.

⁴ Pablo mii' ní ca'n'a sa: Juan mii' chεedinuū'nī sa chi cuεedinuū'nī 'ii'yān ye'n'e chi indaacadamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā, ní Juan nga'n'a sa ngii sa 'ii'yān chi cu'téenu yā 'ii'yān chi cuchii yā cuaa' dáámí sá. 'Ii'yān 'cū chi Cristo Jesús mii'.

⁵ Taachí ch'iindiveén yā chuū chεedinuū'nī yā ndúúcū chi duuchi Señor Jesús mii'.

⁶ Taachí Pablo sn'duun ta'á yā vmnaa' ye'n'e 'ii'yān s'een tuu'mi ní ndaá vmnaa' ye'n'e 'ii'yān s'een Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Ní ca'n'a yā davaacu chi n'dáán ní ca'n'a yā chii' chi Dendyuūs yaa'vi yā. ⁷ Sa'nā s'een ní ngii sa tan'dúúcā ndiichúúví sá.

⁸ Sndáá Pablo mii' na yaācū sinagoga mii' ní ca'n'a cuaacú sá taandúú cuuví 'ii'nu' 'iiyū, nguée ndúúcū vaadī 'va'a. Ní n'cueen sa ní nga'n'a sa ndíi ne'n'e sa chi cu'téenu yā ye'n'e chi Dendyuūs nga'n'a yā

ntii'nyu'. ⁹ Naatí dii' chεechí nán'a yā na staa'va ye'n'é yā ní nguée ch'i'téenu yā. Nguée ca'n'a yā n'daacā ye'n'e yúúni ye'n'e Dendyuūs mii' nanaa' nducyaaca 'ii'yān. Ndaacadaamí Pablo ye'n'é yā ní snee vi'i sa 'ii'yān chi i'teenú yā Cristo. Ngi'cueen sá nguuví nguuví ná escuela chi nguuví Tiranno. ¹⁰ Canée sá taanduú 'úúvi nduūyū. 'Tíicā chi nducyaaca 'ii'yān chi snée yā na yá'nā Asia, 'ii'yān Israel s'een ndúúcū 'ii'yān s'een chi nguée ye'n'e ndaata Israel ch'iindiveén yā nduudu ye'n'e Señor Jesús. ¹¹ Dendyuūs mii' dii' yā vaadī n'giinu ch'εεε n'dai cáávā ta'a Pablo mii'. ¹² Manera chi 'tíicā sta'á yā paños ndúúcū delantales chi tuu'vi cuerpo ye'n'e Pablo ní candée yā nanáán 'ii'yān ngiita. 'Iicu ndiiví ca'ai ye'n'é yā ndúúcū 'yúúné s'een chi nguée n'daacā ye'n'é yáá'n'guinūu'.

¹³ Tuu'mi ní ná'nā 'ii'yān Israel s'een chi ngiicá yā ndíi mii' ndíi 'muu' chí nga'n'a yā ndúúcū espíritu chi nguée n'daacā ye'n'e yáá'n'guinūu' ne'n'é yā caa'mán yā chi ye'n'e Jesús mii'. Ní nga'n'a yā: 'Úú ní caacá cáávā Jesús mii', 'ii'yān chí nga'n'a Pablo ye'n'e chi can'daā na cuerpo mii'.

¹⁴ 'Áamá sa'nā chi nguuví Esceva véé ndεēchē daiya sa chi sa'nā s'een. Sa'nā mii' ní sa'nā Israel ní sa'nā chi nga'n'a ntii'nyu' ye'n'e chiiduú s'een ye'n'e Israel. Ní daiya sa dii' yā chuū. ¹⁵ Nan'guεεcúta'nā espíritu chi nguée n'daacā ye'n'e yáá'n'guinūu' ní ca'n'a yā: 'Úú ní n'diichi Jesús mii' ní deenú ntúū du'ū chi Pablo. Ndís'tiī, ¿du'u ndís'tiī?

¹⁶ Ní 'iicu sa'nā chi canee sa ndúúcu espíritu chi nguée n'daacā cú'u sá ndúúcū 'ii'yān s'een, ní chícheε sa ndúúcū 'ii'yān s'een ní dii' ca sá ndúúcū 'ii'yān s'een. 'Ii'yān s'een ní chéenu yā ye'n'é va'āi mii'. 'Āā ntée snúú' yā catecai vmnáa' yā ní nca'ái yā. ¹⁷ Chuū chicadiinúú' nducyaaca 'ii'yān chi snee na yáā Efeso, tan'dúúcā 'ii'yān Israel s'een 'tiicá ntúū' 'ii'yān s'een chi nguée ye'n'e ndaata Israel. Ní nducyaaca yā dii'yá yā chii. Ní chí ch'εεε ca Señor Jesús mii'.

¹⁸ Neené 'yaa' yā chi s'téenu yā ní ndaá yā. Ní ca'n'a yā chi véé nuu'ndi ye'n'é yā. ¹⁹ Neené 'yaa' 'ii'yān chi ch'ee' yā cosas magias ndée yā libros ye'n'é yā ní chicyá'n'a

yā nanáán nducyaaca 'ii'yān. Ntun'dáa yā cuenta ye'n'e libros ní chicadiinúún yā chí ngíí 'uūví ngεεcu ndiichi mīl tuūmī ye'n'e 'dii'nguεε. ²⁰ 'Tíicā chiī 'yaa'n 'ii'yān chi chí'teenu nduudu ye'n'e Señor 'iivú Dendyuūs mii'n. Ní 'áámá canéé chiichi yā nduudú Dendyuūs mii'n.

²¹ Cho'ōo chúū ní Pablo mii'n nacadiinu sa na staava ye'n'e sa chí cho'ō sa na yá'āa Macedonia ndúúcu yá'āa Acaya ní cuayi-ivi can'ā sa na yāān Jerusalén. Ní nga'n'ā sa: Cuayivi chí 'āā chen'é yāān s'een canee chí n'diichi ntúūn yāān Roma. ²² Ní dicho'o na yá'āa Macedonia 'uūví sa'n'a, Timoteo ndúúcu Erasto chí cunnée yā 'ii'yān. Pablo mii'n canee sa 'áámá tiempo na yá'āa Asia.

'Caa'vá yā na yāān Efeso

²³ Tiempo mii'n ch'iīndī 'áámá vaadī 'caa'va ch'εεte ye'n'e yúúni ye'n'e Dendyuūs mii'n. ²⁴ Caati cunee 'áámá sa'n'ā chí nguuvi sa Demetrio chí din'dái sa yaācū n'gaiyāa ye'n'e imagen chí nguuvi Diana. Dámaān 'dii'nguεε din'dái sa. Ní dii'n sa ganar n'deee taaví tuūmī ye'n'e ntiīnyu'n ye'n'e sa ndúúcu sa'n'ā s'een chidin'dái yā yaācū n'gaiyāa s'een. ²⁵ Demetrio mii'n ní dii'n sa chí nduuvidaamá sa'n'ā s'een chí idii'n ntíīnyu'n mii'n. Can'a Demetrio: Ndís'tiī sa'n'ā, déenu nī chí véé tuumī ye'n'e yú ye'n'e ntiīnyu'n 'cūū. ²⁶ Naati inaán nī ní n'giīndiveén nī chí Pablo 'cūū taanduvéé dii'n sa chí neené n'dai 'ii'yān s'téenu yā. Nguéé dámaān yāān Efeso ti nuu'man yá'āa Asia. Ní nga'n'ā sa chí nguéé dendyuūs s'een chí din'dái yā ndúúcu ta'á yā. ²⁷ Nguεε dámaān negocio ye'n'e yú chí véé peligro ye'n'e chí 'aa ntéé du'ū vεε. 'Tiicā ntúūn yāacū ye'n'e imagen Diana chí ch'εεte mii'n, mar 'áámá 'ii'yān 'āā ntéé ne'n'e yā. Ní tuca'á yā natuuví yā chí ch'εεte ye'n'e Diana mii'n chí i'teenu nuu'man nación ye'n'e yá'āa Asia ndúúcu núūmān i'n'yee'dí 'cūū.

²⁸ Taachí ch'iīndiveén yā chuū nduuvi taán yā ní 'cai yā, nga'n'a yā: Ch'εεte n'dai tá tán'ā imagen Diana ye'n'e 'ii'yān ye'n'e yāān Efeso.

²⁹ 'Ii'yān yāān mii'n chiīdāānā ye'n'é yā. Ní sta'á yā sa'n'ā chí nguuvi Gayo ndúúcu sa'n'ā chí nguuvi Aristarco ní candéε yā sa'n'ā s'een

na teatro. Sa'n'ā mii'n ní ye'n'e yá'āa Macedonia ní compañeros ye'n'e Pablo. ³⁰ Pablo mii'n ne'n'e sa can'dáa sa nanáán 'ii'yān yāān mii'n naati 'ii'yān s'uú'n chí i'téenu yā Cristo nguéé 'cuún yā. ³¹ Dendú'ū nán'a 'ii'ntyén'e sa'n'ā ye'n'e yá'āa Asia, sa'n'ā chí amigo ye'n'e Pablo dichó'o yā caaca ye'n'e chí nga'n'á yā chí nguéé can'ā sa na teatro. ³² Nán'a yā n'gai yā 'áámá cosa, nán'a yā táámá cosa ti ngiīdāānā ye'n'é yā. Nán'a yā mii'n ní nguéé déenu yā de'ē cáāvā nduuvidaamá yā. ³³ Ní 'ii'yān ye'n'e Israel tun'dáa yā Alejandro nguaa'n 'ii'yān chí n'deee n'dái. 'Ii'yān Israel s'een ingúúndaí yā sa'n'ā. Tuu'mi ní Alejandro mii'n ca'a sa ndúúcu ta'a sa chí cunee 'dii'n. Ne'n'e sa caa'man sa ye'n'e maa'n sa nanáán 'ii'yān yāān mii'n. ³⁴ Taachí tu-umicadiinúún yā chí sa'n'a Israel sa'n'a mii'n nducyáácá yā 'caī yā taanduu 'uuví hora: Ch'εεte n'dai imagen ndyuūs Diana ye'n'é 'ii'yān ye'n'e yāān Efeso.

³⁵ Tuu'mi ní sa'n'ā 'ii'ntyén'e chí idingúūn dii'n sa chí 'caadii nducyaaca yā cheendi yā ní can'a sá: Ndís'tiī sa'n'ā s'een ye'n'e yāān Efeso, ¿du'ū sa'n'ā chí nguéé deenu sa chí 'ii'yān ye'n'e yāān Efeso dii'n yā cuidado yaācū ye'n'e tán'ā ch'εεte n'dai chí imagen Diana ní imagen ye'n'e tá chí ndaā ye'n'e nanguuvi? ³⁶ Deenu yú chuū chí mar 'áámá 'ii'yān nguéé cuuvi caa'mán yā contra ye'n'e chuū. Ndís'tiī canéé chí 'cuεεtinéé 'dii'n nī ní inadacadiinúún nī. Ní nguéé dii'n nī de'ē vεε. ³⁷ Naatí candéε nī sa'n'ā s'een ti nguéé dii'n duucú sá 'áámá cosa ye'n'e yāacū ndíi nguéé ndúú nga'n'a rá yā chí nguεε n'daaca lado ye'n'e imagen dendyuūs n'daataá ye'n'e yú. ³⁸ Nduuti chí Demetrio mii'n ndúúcu tanán'ā 'ii'yān chí dii'n yā ntiīnyu'n mii'n véé vaadī 'caa'va ndúúcu sa o dendú'ū contra 'áámá 'ii'yān, tuu'mi ní, can'déε yā sa'n'ā vaacuyāān ní véé sa'n'a 'ii'ntyén'e. Mii'n ní cuuvi caa'man 'áámá yā táámá yā. ³⁹ Ndúúti chí ngiicá nī ye'n'e táámá naa'n dendu'ū 'ii'ntyén'e s'een cuuví cāān'man yā chéé chí cuaacu. ⁴⁰ Tí cáándá ye'n'e yú chí caaca nuu'ndí yā ye'n'e yú ní cadiinúún yā ye'n'e chí 'caī yú 'maa'n. Nguéé mar 'áámá nduudu chí caa'man yú ye'n'é chuū.

⁴¹ Taachí can'á yā chuū ní dii'n yā despedir nducyaaca yā.

20

Pablo cuen'é yā yān'āa Macedonia ndúúcu yān'āa Grecia

¹ Taachí canee 'díin 'iinyān, yaa'vi Pablo mii' 'iinyān s'een chi i'téenu yā Cristo. Ní taachí Pablo ca'a sa consejo 'iinyān s'een ní 'cuētinéé n'daāca yā ndúúcu Dendyuūs mii'. Ní dii' sa despedir ye'n'é yā ní tu'ma'n'á sá 'iinyān s'een. Tuu'mí can'dáa sa ní cuen'é sa yān'āa Macedonia. ² Cuayiivi míi' che'n'e ntúu' sa yāān s'een chi ch'i'cueen taavi sa 'iinyān ye'n'e ndúúdu ye'n'e Dendyuūs mii' ní ndaā sa yān'āa Grecia. ³ Cuayiivi taachi 'āā cānee sa 'iinu' 'iyyū mii' ní cuayiivi taachí nadicadínuu' sa chi 'iinyān Israel s'een chi díi' n'gíinu yā ndúúcu sa hora chi ne'n'e sa tucá'a sa sndáa sa na barco mii' na yān'āa Siria, tuu'mí ní nadacadínuu' sa chuū chi cho'o ntúu' sa na yān'āa Macedonia. ⁴ Ní sán'ā s'ūu' che'n'e sá ndúúcu Pablo ndii yān'āa Asia. Sán'ā s'uu' ní Sópater ye'n'e yāān Berea, ndúúcu Aristarco ní sa'n'ā chi nguuví Segundo sa'n'ā s'een ye'n'é yāān Tesalónica, ndúúcu sa'n'ā chi nguuví Gayo ye'n'e yāān Derbe, ndúúcu Timoteo, ndúúcu sa'n'ā s'een ye'n'e yān'āa Asia chi sán'ā Tíquico ndúúcu sán'ā Trófimo. ⁵ 'Iinyān s'een néé can'dáa naa' yā ní canéé ngíinu yā nús'uu' na yāān Troas chi nii'nuún nuū'nī'yān'ā. ⁶ Taachi 'aa chó'oo nguuví ye'n'é pan chi nguéé levadura, tuu'mí cuen'é 'nū na barco ye'n'é yāān Filipos. Cho'oo nyu'u nguuví ní ndaā 'nū ní nduuvidaamá 'nū ndúúcu 'iinyān s'een ye'n'é na yāān Troas. Ní ch'ētinéé 'nū ndēēchē nguuví mii'.

Pablo na yāān Troas

⁷ Nguuví domingo vmnáān vmnaa' ye'n'é ndaata mii' nduuvidaamá 'iinyān s'een chi i'téenu yā Cristo chi n'deé yā pan. Pablo mii' ní ngi'cueen sa 'iinyān. Canéé chi can'dáa sa nguuví chi cuchiī. Ní ch'i'cueen sa taanduu ndíi ma'n'a yaa'. ⁸ Ní na cuarto yāacū naachi nduuvidaama yā néené n'deēe lámparas vεε. ⁹ 'Náá tiempo ca'n'a Pablo mii' ní 'áámá sa'n'a 'díi' chi nguuví sá Eutico chí véé sá na ventana, cyaadú n'dai sa. Sa'n'ā mii' chin'dáa sa ndiichí ndii 'iinu' piso. Taachí nadacuée'n yā sa'n'ā mii' ní 'āā n'dii sa. ¹⁰ Tuu'mí ní nangua'āi Pablo mii' ní tu'ma'n'á yā sa'n'ā ní can'nuu yā sa'n'ā. Ní

ca'n'a Pablo chiī yā sa'n'ā s'uu': Nguéé 'va'á nī. Canduuchi ntúu' staava ye'n'é sa taama vmné'n'ēe. ¹¹ Ch'iinu maán ní Pablo cuindáa tuu' yā cuaa' nii'nuún. Ní n'dee yā pan. Ní che'é yā ndúúcu yā chí candíi yā chí'cueen ntúu' yā nuu'má' yaa' ndii chidεεvε. Níicú cuē'n'e yā. ¹² Candéε yā sa'n'ā 'díi' mii' ní candúuchi sa. Ní yéénú n'dai yā ndúúcu 'viich'εtíinūu' ch'εtε.

Cuen'é yā ye'n'e yāān Troas ndii yāān Mileto

¹³ Nús'uu' ní can'dáa naa' 'nū ní cuen'e 'nū na barco na yāān Asón chí ndaacá 'nū Pablo yāān mii'. Pablo mii' 'āā ne'n'e sa chí caaca sa na yān'āa. ¹⁴ Taachí Pablo nduuvidaama sa nduucú 'nū na yāān Asón mii', ní cuen'é 'nū na barco mii', ní ndaā 'nū na yāān Mitilene. ¹⁵ Cuen'é 'nū na barco mii' ní chidεεvε táámá nguuví ndaa 'nū nii'nuún na isla Quío. Ní chidεεvε táámá nguuví chí ndaa 'nū isla Samos. Ní cuen'é 'nū ndaa 'nū na yāān Trogilio. Ch'εtineé 'nū nguui'nū mii'. Chidεεvε táámá nguuví cuen'é 'nū na barco ní ndaa 'nū yāān Mileto. ¹⁶ Pablo mii' nacadínuu' sa chí chó'o sa yān'āa Asia. Canéé chí cacyiinu sa chí cunee ngiinu sa nguuví ye'n'é Pentecostés chí 'viicu ye'n'e cosecha na yāān Jerusalén ndúúti chí cuūvi.

Pablo nga'n'a sa nduudu cuaacu ní dii' sa despedir 'iinyān ye'n'e yāān Mileto

¹⁷ Pablo dichó'o sa 'iinyān ye'n'é yāān Mileto ndii yāān Efeso chí 'cái yā 'iinyān ndiicúu chí nga'n'a ntii'nyu' ye'n'é yaācū. ¹⁸ Taachí ndaa 'iinyān s'een nanáān Pablo, ca'n'a sá chiī sa 'iinyān s'een: Ndís'tiī deenú nī ti ndii nguuví vmnáān vmnaa' chí ndaā yān'āa Asia táácā díi' ní canéé nduucú nī tanducué'n'e tiempo. ¹⁹ Díi' ntii'nyu' ye'n'e Señor ndúúcu vaadi ndiicúu' taavi. Ch'eenú chiī taanduvéé chí nguéé n'daacā chí dii' 'iinyān Israel s'een nduucú. Ch'ēcú níicú tun'daa nuū'nī' nduutinaán. ²⁰ Ní 'áámá nga'n'á tanducué'n'e dendú'u chí n'daacā ye'n'é nī. Ní chí'cuéén nanáān nducyaacá 'iinyān nduu va'ai nduu va'āi. ²¹ Ní ca'n'á nduudu cuaacu 'iinyān Israel s'een ndúúcu 'iinyān s'een chí nguéé ye'n'é ndaata Israel ye'n'é chí ndaacādaamí yā ye'n'é nducué'n'e nuu'ndi ye'n'é yā nanáān Dendyuūs. Ní cu'téenu yā ye'n'é Señor Jesucristo ye'n'é yú. ²² Maa' ní cun'diichi

nī. Canéé chi diín cucaava espíritu ye'n'é. Ca'n'á na yáān Jerusalén ní nguée deenú dε'ε 'cueēnú mii'n. ²³ Maa'n deenú chi Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs mii'n nga'n'a yā ngii yā 'úú na nducyáácá yáān chi ca'n'á cunee ngíínú chi 'cueēnú cuuví ní ca'n'á vácūū. ²⁴ Naati mar 'áámá naa'n nguée idiín cuenta ndii nguée ndúú ya'ái 'úú vida ye'n'é maán. Canee ngiinú chi di'cuiínú ntii'nyūn ye'n'é, ntii'nyūn chi teē Señor Jesús 'úú chi caa'n'mán nduudu cuaacu ye'n'é yā ye'n'é evangelio chí ndúúdu ngai ndúúcū vaadī yeenú. Nduūdū mii'n ye'n'e favor ch'εεte ye'n'é Dendyuūs. ²⁵ Maa'n ní 'caandiveén nī. 'Úú ní deenú ti mar 'áámá ndís'tiī nguaa'n 'ii'n'yān naachí chō'o ní ca'n'á ye'n'e chi Dendyuūs nga'n'a yā ntii'nyūn mar 'áámá nī 'aa ntée n'diichi nī naán. ²⁶ Tanducué'n'é chuū nga'n'á ngii ndís'tiī maa'nguuvī caati 'úú nguée canee chi diín responder ye'n'é mar 'áámá nī ye'n'é tanducué'n'é vida ye'n'é tanducué'n'é 'ii'n'yān. ²⁷ Nguée chee'ndiitú ti ca'n'á tanducué'n'é consejo ye'n'e Dendyuūs ndúúcū ndís'tiī. ²⁸ Tuu'mi ní cundεε nī cuidado ye'n'é maán nī ndúúcū nducyáácá 'ii'n'yān chi i'téenu yā ti Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs chi'neén yā ndís'tiī cáávā chi cuuvi diín nī cuidado ye'n'e 'ii'n'yān chi i'téenu Señor, 'ii'n'yān chi ca'n'á yā yaācū ye'n'e Señor. Señor mii'n ní cai yā 'ii'n'yān ndúúcū yuuún ye'n'é maán yā. ²⁹ 'Úú ní deenú chi cuayii'vi taachí 'āā ntée canduuchí ní ndaa 'ii'n'yān tan'dúúcā lobos nguaa'n ndís'tiī ní diín yā chi nguée diín n'daāca nī ndúúcū tanducué'n'é 'ii'n'yān. ³⁰ Nguaa'n ndís'tiī nūu'n nacueen sán'a s'een chi nga'n'a nduudu chi nguée n'daaca chi cuuvi candée sa 'ii'n'yān s'een chí i'téenu yā Cristo ndúúcu sa. ³¹ Cáávā chuū cuin'diichi n'daaca nī. N'gáácú nī ti chεeti 'ii'n'nūn nduuyū ndii nguuvī ndii n'gaa'n nguée chi'neén naán ca'n'á ndúúcū nuū'n'nīn nduutinaán 'áámá 'áámá ndís'tiī. ³² Maa'n ní ndís'tiī hermanos, i'neén ndís'tiī ye'n'e Dendyuūs ndúúcū nduudu ye'n'é favor ch'εεte taavi ye'n'é yā. Nduudu mii'n diitu ch'εεtē chi 'cuiitā ndis'tiī ní teē ndís'tiī 'áámá cosa chi vée chi cuuví ye'n'e nī ndúúcū nducyaaca 'ii'n'yān chi Dendyuūs didεεvé yā. ³³ Nguée diín ngueēē ndíí nguée tuumi 'díínguεε ndíí nguée ndúú tuumi 'díínguāa'n ndíí nguée ndúú catecai 'ii'n'yān.

³⁴ Ndís'tiī ní deenú nī chi ta'á dichí'vε 'úú ndúúcū 'ii'n'yān chi snée nduucú ye'n'é nducué'n'é chi nen'é 'nū. ³⁵ Tanducué'n'é chuū chi'cueén ndís'tiī chi diín yú ntii'nyūn 'túúcā. Canee chi cuuvi cunnee yú 'ii'n'yān chí ngi'vaachí. Ní nn'gaacu yú nduudu ye'n'é Señor Jesús mii'n chí ca'n'a yā: N'dai taavi ca chi ca'a yú nguée ti chí cuta'ā yú.

³⁶ Taachi ca'n'a yā chuū chiintii'yā yā ní ca'n'angua'á yā ndúúcū nducyaaca 'ii'n'yān s'uún. ³⁷ Tuu'mi ní nducyaaca yā chεecu taaví yā ní tú'ma'n'á yā Pablo, maa'n ní 'nee'n cheendi yā 'ii'n'yān. ³⁸ Néené ya'ai taaví yā cáávā nduudu chi ca'n'ā Pablo mii'n chí 'āā ntée nanguεεcunee n'diichi nī naán. Ní cue'n'e yā canguu yúúní yā sa'n'ā ndii na barco.

21

Pablo cue'n'e sa na yáān Jerusalén

¹ Cuayii'vi chi n'daā cá 'nū ye'n'é 'ii'n'yān s'een, cue'n'e 'nū na barco ní cue'n'e 'nū yúúní cuaacu ní ndaá 'nū na isla Cos. Chidεεvε táámá nguuvī cue'n'e 'nū na barco ní cho'ó 'nū na isla Rodas ní ndii ye'n'é isla mii'n ndaá 'nū na yaān Pátara. ² Ní ndaaca 'nū 'áámá barco chi ca'n'a na yá'n'āa Fenicia, cuch'ée 'nū cue'n'é 'nū na barco. ³ Ní n'diichi 'nū isla Chipre chi snee lado tá'cueēē. Ní cue'n'é 'nū na yá'n'āa Siria, ní ndii mii'n ndaá 'nū na yaān Tiro ti barco mii'n mii'n cu'neen carga ye'n'é. ⁴ Nndaacá 'nū 'ii'n'yān s'een chi i'téenu Cristo ní canéé 'nū mii'n ndεεchē nguuvī. 'Ii'n'yān s'een ní nga'n'a yā ngii yā Pablo mii'n cáávā Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs chi nguée ca'n'a sa yáān Jerusalén. ⁵ Taachi snuūn ca'a nguuvī mii'n nan'dāa 'nū nducyaaca 'ii'n'yān ndaá yā chi cunee ngíínú yā nús'uu ndúúcū n'daataá ye'n'e yā ndúúcū daiya yā ndii 'áámá lado ye'n'é yāān. Ní nducyaaca yā chiintii'yā yā na 'diituú nuū'n'nīn'yā'n'ā. ⁶ Ní tu'ma'n'a 'nū hermanos 'áámá 'nū taama 'nū ní cue'n'é 'nū na barco. Ní 'ii'n'yān s'een ní cuna'n'a yā na vacu yā.

⁷ Nús'uu ní ch'iinu che'n'é 'nū na barco. Cue'n'é 'nū ye'n'é yāān Tiro ní ndāa 'nū yāān Tolemaida. Ní taachí yaa'vi hermanos nús'uu ch'εεtineé 'nū ndúúcu yā 'áámá nguuvī. ⁸ Chidεεvε táámá nguuvī mii'n ní Pablo ndúúcū nús'uu chi snée 'nū ndúúcu

sa, can'dáa 'nū. Cuen'é 'nū na yāān Cesarea. Ní sndāa 'nū va'āi ye'n'e Felipe chí nga'n'a sa evangelio chí ndúúdu ngai ye'n'e Jesucristo. Felipe mii'n 'áamá sa'n'ā naachi ndēēchē diáconos. Ní canéé 'nū ndúúcu sa. ⁹ Sa'n'ā mii'n cuūu'n n'daataá n'gáiyāa daiya sa chí nga'n'ā tá chí Ndyuūs yaa'ví yā. ¹⁰ Ch'ētinéé 'nū n'deee nguuví. Cuch'één 'áamá sa'n'ā profeta chí caa'n'ma'n chí cuchí chí ye'n'e yá'n'ā Judea. Sa'n'ā mii'n nguuví sa Agabo. ¹¹ Sa'n'ā mii'n ní n'diichi sá nús'uū. Sta'ā sá cinta ye'n'e Pablo mii'n ní ca'ā chiichi sá ca'a Pablo ndúúcu ta'á yā. Ní ca'n'ā sá: Chuū nga'n'a Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs: 'Tíicā 'ii'yān Israel s'ee'n ye'n'e yāān Jerusalén ca'ā chiichí yā sa'n'a ye'n'e cinta 'cūū. Ní nca'á yā sa'ā ta'a 'ii'yān s'ee'n chí nguéé ye'n'e ndaata Israel.

¹² Taachí ch'iindiveén 'nū ndúúcu 'ii'yān yāān mii'n nducyáacá 'nū chiica 'nū Pablo mii'n chí nguéé cán'a sa yāān Jerusalén.

¹³ Tuu'mi ní Pablo mii'n nan'guēcúta'n'ā sa: ¿Dē'ē cúúví chí ngēcú ndís'tiī ní nééné i'neen ya'ai nī staāvā ye'n'e? Ti 'úú ní nguéé dámaān chí 'caāchiichí yā 'úú caati canéé chí 'cuuví na yāān Jerusalén cucáāvā Jesús mii'n.

¹⁴ Nguéé cuuvi di'cuítu 'nū 'ii'yān chí cu'neen 'nū 'ii'yān ní nga'n'ā 'nū: Cuuví tan'dúúca chí ne'n'e Señor.

¹⁵ Cho'ōo ngúúví mii'n cúché 'nū na yāān Jerusalén ndúúcu dendu'ū ye'n'e 'nū. ¹⁶ Ní ndaa ntúu'n yā ndúúcu nús'uu ná'n'a yā chí i'téenu Jesucristo ye'n'e yāān Cesarea. Ní 'ii'yān s'ee'n ndéé yā nús'uu na vaacu 'áamá sa'n'ā chí nguuví Mnasón chí ye'n'e isla Chipre. Sa'n'ā mii'n i'teenu sa cuaa'n vmnaa'n ní nús'uu ch'ētinéé 'nū ndúúcu sa.

Sta'á yā Pablo na yaācū templo

¹⁷ Taachí ndaá 'nū na yāān Jerusalén, hermanos yeenú taavi yā taachi sndaa 'nū.

¹⁸ Chidēēve táamá nguuví Pablo mii'n cuen'e sa ndúúcu 'nū ní snaán 'nū Jacobo ndúúcu nducyáacá 'ii'yān ndiicúu s'ee'n chí 'āā nduvidaama yā. ¹⁹ Taachi dii'n sa saludar 'ii'yān s'ee'n, Pablo ca'n'a sá chí sa 'ii'yān ca'áamá ca'áamá nducué'n'e dendu'u chí Dendyuūs dii'n yā nguaa'n 'ii'yān s'ee'n chí nguéé ye'n'e ndaata Israel caavā ntiinyún yā. ²⁰ Taachí 'ii'yān s'ee'n ch'iindiveén yā chuū, s'téenu yā Dendyuūs ní ca'n'a yā chí

yā sa'n'ā: 'Caandiveén nī, hermanos. Véé cá 'ii'yān Israel s'ee'n chí s'téenu yā tan'duucā 'yaa'n millares. Ní nducyaaca yā ní neené chí'téenu yā ley ye'n'e Moisés. ²¹ Naati 'āā ca'n'a yā chí yā 'ii'yān s'ee'n ye'n'e ndís'tiī chí ndís'tiī ca'cuéén nī nducyaaca 'ii'yān Israel s'ee'n chí snée yā nguaa'n 'ii'yān s'ee'n chí nguéé ye'n'e 'ii'yān Israel. Ca'cuéén nī chí 'ii'yān Israel s'ee'n nguéé cánéé chí dii'n yā chí nga'n'a ley ye'n'e Moisés ndíi nguéé dii'n yā circuncidar daiya yā, ndíi nguéé ndúú dii'n yā costumbres ye'n'e Moisés. ²² ¿Dē'ē chíi tuu'mi? Neené n'deéé 'ii'yān ca'n'a yā ní nduvidáamá yā taachi ch'iindiveén yā chí ndaá nī. ²³ Dii'n dí chuū chí nga'n'a 'nū ndúúcu dii: Véé cuūu'n sa'n'ā nguaa'n nús'uū chí véé compromiso ye'n'e sa ndúúcu Dendyuūs. ²⁴ Candēé di sa'n'ā s'ee'n. Tan'dúúca costumbre ye'n'e religión ye'n'e di, nínduuví dēēvé di ndúúcu yā ye'n'e nducué'n'e. Niicú cuayivi nadíi'vε di sa'n'ā chí cuū tiī sa. Ní nducyáacá 'ii'yān tumícadinúún yā ti nguéé dē'ē vε chí ca'n'ā yā cucaavā ye'n'e di. Ní tumícadinúún yā chí ngíicá cuaacu di ní chí dii'n di chí nga'n'a ley. ²⁵ Naati 'ii'yān s'ee'n chí nguéé ye'n'e ndaata Israel chí i'téenu yā nguéé cánéé chí dii'n yā chúū. Nús'uū ní idingúu'n 'nū chí nguéé du'ū chí cánéé chí dii'n chuū. Dámaān chí nguéé cuta'á yā yuute ye'n'e 'iiti chí 'caa'n'nún yā caavā ídolos, ndíi nguéé ndúú yuuún ye'n'e tī, ndíi nguéé ndúú yuuún ye'n'e 'iiti chí nduchi díi'nú yā daandu tī. Ní nguéé cánéé chí cunéé sa ndúúcu 'áamá n'daatāa chí nguéé n'daataá ye'n'e sa.

²⁶ Tuu'mi ní Pablo mii'n nīcāndéé sa 'iis'uūn. Ní chidēēve táamá nguuví tan'dúúca costumbre ye'n'e yā Pablo 'āā nididēēvé sa maa'n sa ndúúcu sa'n'ā s'ee'n. Ní sndāa yā yaācū templo chí caa'n'mán yā chí cúúnú ca'ā nguuví ye'n'e compromiso ye'n'e yā, chí cánéé chí ca'a yā 'áamá 'aama yā ofrenda ye'n'e yā.

²⁷ Taachi cánéé chí cúúnú ca'ā chí ndēēchē nguuví, taachí 'ii'yān Israel ye'n'e yá'n'ā Asia n'diichí yā Pablo chēeti yaācū templo n'gaā'vá yā ndúúcu sa. Ní dii'n yā chí nduuví taán yā nducyaaca yā. Ní sta'á yā Pablo. ²⁸ N'gaī yiicú yā: Ndís'tiī sa'n'ā Israel, cúnnéé nī. Sán'a 'cūū chí nduu cuaa'n ngi'cueen sa nducyaaca 'ii'yān contra yāān

miiⁿ ndúúcu yeⁿē contra yeⁿe ley ndúúcu yeⁿē contra yeⁿe lugar 'cūū. N'déee ca nguée ti chuū. Ní candée sa 'iiⁿyāⁿ chi nguée yeⁿe ndaata Israel chεeti yaācū templo. Ní divaatí sa yaācū templo chí dεεve.

29 Tii cuáán vmnaaⁿ ní nán'ā 'iiⁿyāⁿ n'diichí yā ndúúcu sa sán'ā chi nguuvi Trófimo yeⁿē yāāⁿ Efeso. Ní nadacádíinuⁿ yā chi Pablo miiⁿ nicandée sa saⁿā chεeti yaācū templo. 30 Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ miiⁿ n'gεécú cheendí yā ní ch'ii dāanā yeⁿé yā. Ní din'gíinu yā ní sta'á yā Pablo miiⁿ ní tun'dáa yā saⁿa chεeti yaācū templo. Ní hora miiⁿ nūuⁿ n'gaadí yā cheendi va'aí yāacū templo. 31 Ní diiⁿnú yiinu yā chi 'caaⁿnuⁿ yā Pablo. Áámá yā caⁿ'a yā yeⁿē comandante, chi nducyáácá 'iiⁿyāⁿ yāāⁿ Jerusalén nguεε 'diiiⁿ snée yā. 32 Tuu'mi nūuⁿ comandante sta'á yā soldado s'eeⁿ ndúúcu capitán ní chéenu yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ naachi canée Pablo miiⁿ. Taachí nducyaaca yā n'diichí yā comandante ndúúcu soldado s'eeⁿ tuu'mi s'neenaaⁿ yā chi n'geⁿé yā Pablo miiⁿ. 33 Taachí ndaā comandante tuu'mi ní sta'á yā Pablo ní caⁿ'á yā orden chí chεε chiichí sá ndúúcu 'uuvi cadenas. Ní comandante tiinguuneéⁿ yā: ¿Du'u rá saⁿā miiⁿ ní dε'ε vεε miiⁿ ní dε'ε idiin sa? 34 Naachi n'deee n'dai 'iiⁿyāⁿ, nán'a yā ní n'gai yā 'aama naaⁿ, nán'a yā n'gai yā taama naaⁿ, ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée itumicádíinuⁿ yā yeⁿē sa chí tatií n'gai yā. Ca'á yā orden chí cho'ó yā saⁿā na vácūū naachi sneé soldado s'eeⁿ. 35 Taachi Pablo miiⁿ cúchεε sa nandεε, candée yā yaācū soldado s'eeⁿ saⁿa cáávā chí taāⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcu sa. 36 Ti n'deēe n'dái 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaāⁿ miiⁿ cuen'e yā cuaaⁿ dáámí saⁿā miiⁿ ní n'gai yā: 'Cuuví sa.

Pablo ngaⁿ'a sa yeⁿē maaⁿ sa na yāāⁿ Jerusalén

37 Taachí tucá'a yā diiⁿyú yā na vácūū tuu'mi ní Pablo miiⁿ ngaⁿ'a sa ngii sa comandante: ¿'Áá 'cuáán nī chí caaⁿ'mán 'tεε ndúúcu n'dií? Ní comandante caⁿ'ā sa: ¿'Áá déénú dí davaacu griego? 38 ¿'Áá nguée dí saⁿā yeⁿe yán'āa Egipto chí diiⁿ di chí ndu- uvi taán yā 'iiⁿyāⁿ vmnaaⁿ yeⁿe nguuvi miiⁿ

ní tun'dáa di cuūuⁿ mil 'iiⁿyāⁿ chí duucu na yán'āa cuuⁿmán?

39 Tuu'mi ní caⁿ'ā Pablo: 'Úú ní saⁿ'ā Israel yeⁿē yāāⁿ Tarso, saⁿ'ā yeⁿē 'áámá yāāⁿ ch'εεtē yeⁿe yán'āa Cilicia. Ngii cá nanáaⁿ nī, 'cuaaⁿ nī chí yaa'ví 'iiⁿyāⁿ.

40 Taachí saⁿ'ā miiⁿ ca'a sa lugar, Pablo miiⁿ chééndii sa nāndεε ní ca'a sa señal 'iiⁿyāⁿ ndúúcu ta'ā sa, ní taachí 'diiiⁿ ní caⁿ'a sa ndúúcu davaacu hebreo. Ní caⁿ'a sa:

22

1 Ndís'tií saⁿ'ā ní ndís'tií vi'í ndúúcu 'iiⁿyāⁿ ndicúū, 'caandiveéⁿ nī chí ngaⁿ'á yeⁿē maán nanáán ndis'tií.

2 Taachí ch'iindiveéⁿ yā chí ngaⁿ'ā sa davaacu hebreo, ch'εetinée 'diiiⁿ cá yā. Pablo miiⁿ ní caⁿ'ā sa: 3 Cuaacu níⁿnyúⁿ saⁿ'ā Israel 'úú. Ch'iindiyaán na yāāⁿ Tarso yeⁿē yán'āa Cilicia, naatí ch'iitá na yaáⁿ 'cūū. Ch'éeⁿ ndúúcu maestro Gamaliel miiⁿ. Tan'dúúcā chí ngaⁿ'ā na ley yeⁿē chiida yú. 'Úú chí diíⁿ ndúúcu núúⁿmán staava yeⁿé tan'dúúcā chí maaⁿ nducyaaca nī diíⁿ nī ndúúcu Dendyuūs. 4 'Iiⁿyāⁿ chí cuén'ē Yúúⁿ 'cūū 'úú can'daá 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. Ní sta'á ndii n'daataá ndí saⁿ'ā ní nca'á 'iiⁿyāⁿ chí cuεetinúúⁿ yā vácūū chí 'cuúvi yā. 5 'Tiicá ntúūⁿ chiiduú ch'εεtε cá yeⁿe Israel miiⁿ testigo yeⁿé ndúúcu nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ndiicúū. 'Tiicá ntúūⁿ 'úú sta'á carta ndúúcu orden chí 'cuuⁿ'mín 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cuen'é naachi snée hermanos. Ní cuen'é yāāⁿ Damasco ní cuen'é chí candée presos hermano s'eeⁿ ndii yāāⁿ Jerusalén. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí sneé yā miiⁿ ní cuuví yā castigados.

*Pablo ngaⁿ'a yā taacā i'teenú yā
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)*

6 Naatí chí taachi yúúⁿ canuúⁿ, ndaā niiⁿnuúⁿ yāāⁿ Damasco tan'dúúcā maⁿ'a nguuvi dáácánaāⁿ nndaā 'áámá dεεve yeⁿē nanguuvi naachi 'úú caneé. 7 Ní sndεεvé ná yán'āa. Ní ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu chí ngaⁿ'a ngii 'úú: Saulo, Saulo, ¿dε'ε cúú chí nn'daā di 'úú chí nééné ya'ai 'úú? 8 Tuu'mi nan'guεεcutaⁿ'á: ¿Du'ú n'dií, Señor? Ní caⁿ'a yā chí yā 'úú: 'Úú Jesús yeⁿe yāāⁿ Nazaret miiⁿ chí n'daā di 'úú ní nguée neⁿē

di n'diichi di 'úú. ⁹ 'Ii'nyān chi snée nducú cuaacu ní'nyú n'diichí yā dεεε miiⁿ. Ní dii'yā yā chii. Naati nguée ch'iindiveén yā nduudu chí nga'a Señor Jesús nducú. ¹⁰ Ní ca'ná: ¿Dε'ē diiⁿ, Señor? Señor miiⁿ nga'ná yā ngii yā 'úú: Nducueeⁿ dí ní cueⁿe di na yāān Damasco. Miiⁿ cadiinuⁿ di tanducuéⁿe chí canee chí diiⁿ di. ¹¹ 'Úú ní nguée inaán cáávā chí ch'εēdi nduutinaán yeⁿ'ē vaadi dεεε ch'εεte ca chí dεεε miiⁿ. 'Ii'nyān chi snée yā nducú candée nee yā ta'á ní ndaá yāān Damasco.

¹² Tuu'mi ní miiⁿ canee 'áamá sa'nā chí nguuví Ananías, sa'nā chí diiⁿ sa tan'dúúca chí nga'a ley miiⁿ. Ní nguaaⁿ nducyaaca 'ii'nyān Israel s'eeⁿ chí snée yā, nga'ná yā chí sa'nā miiⁿ n'dai taavi sa. ¹³ Ndaá yā nanaán ní ndaa nii'núⁿ yā ní ca'ná yā: Dii hermano Saulo, nan'guaāⁿ nduutinaāⁿ di. Ní hora miiⁿ nūuⁿ n'guaaⁿ nduutinaāⁿ ní snaāⁿ. ¹⁴ Sa'nā miiⁿ ní ca'nā sa: Ndyuūs yeⁿ'ē chiida yú ndεεε yā dii chí cuuvi déénú dí chí neⁿe yā. Ní cuuvi n'diichí di Jesús chí n'dai taavi. Ní 'caandiveeⁿ di chí nga'a yā. ¹⁵ Ti cuuví di caa'nmaⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'ē yā yeⁿ'ē cosa chí 'aa n'diichi di ndúúcu chí 'aa ch'iindiveeⁿ di nanáāⁿ nducyaaca 'ii'nyān. ¹⁶ Maaⁿ ní ¿dε'ē ínee ngiinu di? Cuééndii di ní cuεεdinuūⁿnīⁿ di ní didεεvé di dii yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē di. Caa'nmaⁿngua'a di nanáāⁿ Señor Jesús.

Dicho'ó yā Pablo nanaaⁿ 'ii'nyān s'eeⁿ chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel

¹⁷ 'Túúca chíi. Taachí nanguεεcúndií na yaāⁿ Jerusalén miiⁿ ní taachí ca'nangua'á na yaācū templo n'diichí 'áamá visión, cosa tan'dúúca chíiⁿ ch'ii'nú. ¹⁸ Ní n'diichí 'ii'nyān ní ca'ná yā chíi yā 'úú: Diinú yii'nu di ní cueenu di yeⁿ'e yāān Jerusalén, ti nguée 'cúaaⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é. ¹⁹ 'Úú ní ca'ná: Señor 'ii'nyān s'eeⁿ deenú yā yeⁿ'ē nducyáácá yā chí snúuⁿ yā yaācū sinagoga s'eeⁿ ti 'úú ní ch'ii 'ii'nyān vácūū ní ch'eⁿ'é 'ii'nyān chí i'teenú yā n'dii. ²⁰ Ní taachi ch'ii Esteban sa'nā chí ca'ná nduudu cuaacu yeⁿ'é nī, 'úú ntúūⁿ ní canee nanáāⁿ sa. 'Úú ní 'cuún chí ch'ii sa. Ní nguain'daí cotón yeⁿ'e 'ii'nyān chí ch'ii'nūⁿ sa'nā. ²¹ Tuu'mi ca'ná Jesús chíi yā 'úú: Cuén'é dí, ti 'úú idicho'ó dii

yá'nái n'dai ndúúcu 'ii'nyān s'eeⁿ chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel.

Pablo nanáāⁿ comandante

²² Ní taachi 'ii'nyān s'eeⁿ ch'iindiveén yā ndii nduudú 'cūū tuu'mi ní ca'ná yuudú yā: Diví di sán'a 'cūū na yá'nā ti nguée canée chí cunduuchi sa.

²³ Taachí 'cai yā ní chíin'cuuⁿ yā cate-cai yā ní chingée yā iyaācá na 'yúúné, ²⁴ comandante chí nga'a ntii'nyuⁿ ca'nā sa chí cu'nuúⁿ yā Pablo vácūū. Ní ca'nā orden chí ca'ná yā tiingúúneeⁿ yā Pablo ní ch'eⁿ'é yā Pablo, maaⁿ niicu cadíinuⁿ yā dε'ē cáávā chí n'gāi yā contra yeⁿ'ē sa. ²⁵ Taachí dichichí yā Pablo ndúúcu yii'maⁿ, Pablo miiⁿ ní ca'nā sa capitán chí snee yā miiⁿ: ¿'Áá canée chí 'cueⁿ'é nī 'áamá sa'nā romano ndúúti chí nguée ndaaca nī nuuⁿndi yeⁿ'ē sa?

²⁶ Taachí capitán miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa chuū, cueⁿ'e sa nícuⁿ ca'ná sa yeⁿ'e comandante ní yaa'vi sa: N'diichí nī, ¿dε'ē diiⁿ nī caati sán'a 'cūū ní sa'nā romano sa?

²⁷ Ndaa comandante ní ca'ná sa: Cuuvi di 'úú. ¿'Áá dii sa'nā romano? Pablo miiⁿ ní ca'ná yā: 'Tíicā.

²⁸ Nan'guεεcútaⁿā comandante: 'Úú caí māaⁿ 'úú. N'deée tuūmī ca'á ní ndii chíi sa'nā romano 'úú. Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ní ca'ná sa: 'Úú ní ch'iindīyāāⁿ na yá'nā romano 'tíicā.

²⁹ Ní cueⁿ'é yā yeⁿ'ē sa 'ii'nyān chí sta'a orden chí 'cueⁿ'é yā sa'nā. Taachí comandante tuumicádiinuⁿ sa chí sa'nā romano sa, tuu'mi dii'yā ntúuⁿ sa chíi, chí dichichí sa Pablo.

Pablo nanáāⁿ concilio

³⁰ Chidεεε táamá nguuví sán'a miiⁿ nen'e sa cadíinuⁿ sa dε'ē cáávā chí tun'dáa nuuⁿndi 'ii'nyān Israel s'eeⁿ. Diví yā cadenas yeⁿ'ē Pablo miiⁿ ní ca'a yā orden chí cho'ó yā Pablo nanáāⁿ chiiduú n'gεεté yeⁿ'e Israel ndúúcu nducuéⁿ'ē 'ii'ntyéⁿ'ē yeⁿ'e concilio. Ní tun'dáa yā Pablo miiⁿ. Ní ch'iⁿi yā sa'nā nanáāⁿ 'ii'nyān s'eeⁿ.

23

¹ Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ch'íínú cuaacu sa sa'nā s'eeⁿ yeⁿ'ē concilio. Ní ca'ná sa: Ndís'tií sa'nā vi'í, Ndyuūs ní n'diichí yā taanduvée chí 'úú diiⁿ ní nguée diiⁿ 'uūvi staava yeⁿ'é yeⁿ'e cosa chí diiⁿ.

² Ananías, sa'n'a chi chiiduú ch'εεε cá ye'n'e Israel ca'n'a yā chii yā 'i'n'yān chi canee daama yā ndúúcu sa chí 'cuen'e yā cheendi sa. ³ Tuu'mi ní Pablo mii'n ní ca'n'a sa: Ndyuūs 'cuen'é yā dii, sa'n'a chi tan'dúúcā 'aama cheeti cuéē. ¿Áá dii'n di juzgar 'úú tan'dúúcā ley mii'n, 'iicu nguée idii'n di cumplir chi nga'n'a ley, níicú maa'n ní nga'n'a di chí 'cuen'é yā 'úú?

⁴ 'Ii'n'yān chi snée yā nanáán Pablo ca'n'a yā: ¿Áá chiiduú ch'εεε ca ye'n'é Dendyuūs nga'n'a taa'n di ngii di 'tíicā?

⁵ Pablo mii'n ní ca'n'a sa: Ndís'tiī vi'í, 'úú ní nguée deenú chí sá'n'a 'cāa chí chiiduú ch'εεε cá ye'n'e Israel. Naati cánée nguū'n. Nguée caa'n'ma'n taa'n di ye'n'e 'áámá sa'n'a ch'εεε ye'n'e Israel ye'n'é 'i'n'yān ye'n'e di.

⁶ Tuu'mi Pablo mii'n tuumicádiinuun sa chí 'áámá taa'n yā ye'n'e 'i'n'yān saduceo s'een chí nguée i'téenu yā chí nanduuchi 'i'n'yān ní táámá táa'n yā ye'n'e 'i'n'yān fariseos chí i'téenu chí nanduuchi 'i'n'yān. Ní 'cai yuudu sa nanáán nducyaaca 'i'n'yān ye'n'e concilio: Ndís'tiī sa'n'a vi'í, 'úú ní sa'n'a fariseo 'úú ní daiyá sa'n'a fariseo 'úú. Díi'n yā juzgar 'úú ye'n'e chí canee ngíinú yā chí nadacuée'n yā ye'n'e nguaa'n tiná'n'a.

⁷ Taachí ca'n'a yā chuū véé 'uuvī vaaniciadiinuun ye'n'e sa'n'a fariseos ndúúcu sa'n'a saduceos. Ní 'i'n'yān s'een ní diví yā 'áámá taa'n táámá taa'n. ⁸ Caati 'i'n'yān saduceos nga'n'a yā chí nguée iniduuchi 'i'n'yān ndii nguée nduu ángel ra ndíi nguεε nduu espíritus. 'Ii'n'yān fariseos nga'n'a yā ti véé 'tíicā. ⁹ Ní n'dee n'dái ca'n'a yā 'i'n'yān s'een. Ní nacuéen 'i'n'yān chí déenú taavi ley lado ye'n'e fariseos ní ca'n'a yā chí chuū chí cuaacu. Ní nga'n'a yuudu yā: Nguée d'e'e véε chí nguεε n'daacā inndaācā 'nū ye'n'e sa'n'a mii'n. Ndúúti 'áámá espíritu o 'áámá ángel yaa'vi yā Pablo mii'n nguée n'daacā chí 'cuu'n'ma'n yú ndúúcu Dendyuūs.

¹⁰ Taachí véé vaadī 'caa'va chí ch'εεε ca tuu'mi ní comandante 'va'á yā chí 'caa'n'nú'n yā Pablo. Ní comandante mii'n dicho'ó yā soldado s'een chí cuen'é sa ní cuta'a sa Pablo mii'n nguaa'n 'i'n'yān s'een ní candée sa Pablo na vácū. ¹¹ Táámá nguiinū mii'n ndaā Señor Jesús nanáán yā ní ca'n'a yā: Pablo, nguée cu'nee'n duuva di. Tan'dúúcā chí nga'n'a di nduudu cuaacu ye'n'e 'úú na yāān

Jerusalén 'tiicá ntúū'n caa'n'ma'n di ye'n'e 'úú na yāān Roma.

'Ii'n'yān s'een dii'n yā compromiso chí 'caa'n'nú'n yā Pablo

¹² Chidεεε táámá nguuvī, ná'n'a 'i'n'yān Israel s'een nduuvidaamá yā ní dii'n yā compromiso chí nguée che'e yā ndíi nguée cu'ú yā ne'n'e chí 'āā cuée 'caa'n'nú'n yā Pablo mii'n.

¹³ Ngo'o 'úúvi nguεεcu 'i'n'yān chí nduuvidaamá yā ye'n'e chúū. ¹⁴ 'Ii'n'yān s'uú'n ní che'n'é yā nanáán chiiduú n'geetē ye'n'e Israel ndúúcu 'i'n'yān ndiicū ní ca'n'a yā: Nús'uu ní nduuvidaamá 'nū ní dii'n 'nū compromiso chí dii'n 'nū sufrir ní nguée du'ū véε 'nuú 'nū che'é 'nū taanduvée ndíi 'caa'n'nú'n 'nū Pablo. ¹⁵ Maa'n ní ndís'tiī ndúúcu 'i'n'yān ye'n'e concilio, cavyaa'n cáácá yā nanáán comandante chí candée yā Pablo ní chicuú yā nanáán nús'uu. Díi'n ní tan'dúúcā chí ne'n'e di tiinguunee'n di cosa chí cuaacu ye'n'é yā. Niicu nús'uu, 'aa snée ngiinu 'nū chí 'caa'n'nú'n 'nū sa'n'a taachí ndaa sa.

¹⁶ Tuu'mi ní 'áámá sa'n'a daiya tán'a vi'í Pablo, taachí ch'iindiveén sá chí ca'n'a yā d'e'e chí dii'n yā, che'n'e sa ní chí ndaa sa cheeti vácū mii'n ní ca'n'a sa chí sa Pablo mii'n. ¹⁷ Pablo mii'n 'cai sa capitán ní ca'n'a sa: Candée di sa'n'a 'dii'n 'cūū nanáán comandante ti canée chí cuuvi sa 'i'n'yān d'e'e chí deenu sa.

¹⁸ Sa'n'a mii'n sta'a sa sa'n'a 'dii'n ní candée sa sa'n'a nanáán comandante ní ca'n'a sa: Pablo chí canúū'n vácū di'cuítu sá 'úú chí candée sa'n'a 'dii'n 'cūū nanáán ní. Véé chí déenú sá chí caa'n'ma'n sa ndúúcu ní.

¹⁹ Comandante mii'n ní sta'á yā ta'a sa ní cuen'é yā taama lado ndúúcu sa ní ntiinguunee'n yā sa'n'a: ¿D'e'e chí cuuvi di 'úú?

²⁰ Ní ca'n'a sa chí sá 'i'n'yān: 'Ii'n'yān Israel s'een ní chí yā ní caacá yā nanáán ní chí cavyaa'n ní candée ní Pablo nanáán 'i'n'yān ye'n'e concilio. 'Ii'n'yān s'een nduuvidaamá yā ní itiingúunee'n yā Pablo mii'n 'áámá chí cuaacu níi'nyún ye'n'e sa. ²¹ Naati n'diī, nguée cu'téenu ní. Ngo'o 'uuvī nguεεcu sa'n'a s'een ye'n'e 'i'n'yān Israel chí 'cuεεtinúú n'de'ei yā diituú cyúúní. 'Ii'n'yān s'een nduuvidaama yā chí dii'n yā compromiso ní cadiinuun yā chí nguée n'daacā chí nguée ndúú che'e yā ndíi nguée ndúú cu'u ra yā taanduvée ndii yā chí 'caa'n'nú'n yā Pablo.

Maaⁿ ní listos canee yā ní canee ngínú yā cáávā chi caaⁿ máⁿ n'diī.

²² Tuu'mi ní comandante dichó'o sa saⁿa 'diīⁿ chi nguée caaⁿ maⁿ sa cuuvi sa mar 'áámá 'iīⁿ yāⁿ chi caⁿa sa chii sa 'iīⁿ yāⁿ yeⁿ'ē chúū.

Dicho'ó yā Pablo nanááⁿ Félix saⁿa gobernador

²³ Comandante miiⁿ 'cai yā na 'uuvi capitán. Ní caⁿ'á yā chiī yā saⁿa soldados chi nduuví dáamá sá taandu n'gēcu nuún yaaⁿ na 'uuvi ciento soldado s'eeⁿ ndúú^{cū} 'iīⁿ nūⁿ n'gēcu ndiichí soldados chi sndú^u sa 'yúūdū ndúú^{cū} 'uuví ciento soldado chi véé lanza yeⁿ'ē yā. Ní cho'ó nducyaaca yā yāāⁿ Cesarea. ²⁴ Ní cundiyaáⁿ nī 'iiti ti cunduū Pablo ní candée nī saⁿ'ā ndúú^{cū} cuidado nanááⁿ Félix chi gobernador. ²⁵ Ní dingú^u sa 'áámá carta ndúú^{cū} nduudú 'cūū:

²⁶ 'Úú Claudio Lisias idinguúⁿ yeⁿ'ē nī Félix saⁿ'ā gobernador chi n'dai taavi: N'dái nī. ²⁷ Saⁿ'a 'cūū ní sta'a 'nū saⁿ'ā caava 'iīⁿ yāⁿ Israel s'eeⁿ chí neⁿ'e caaⁿ nuⁿ yā saⁿ'ā. 'Úú ninguáⁿ 'ái saⁿ'ā miiⁿ ndúú^{cū} soldado s'eeⁿ tí deenú chí saⁿ'ā romano saⁿ'ā miiⁿ. ²⁸ Ní neⁿ'ē deenú dē'ē cáávā tun'dáa yā nuuⁿndi yeⁿ'ē sa. Candée saⁿ'ā nanááⁿ 'iīⁿ ntyéⁿ'ē yeⁿ'ē concilio yeⁿ'ē yā. ²⁹ Ní táácā chí tun'dáa nuuⁿndi yā yeⁿ'ē sa caavā ley yeⁿ'ē yā naati mar 'áámá nuuⁿndi ch'ēte yeⁿ'ē sa chí 'caaⁿ núⁿ yā saⁿ'ā o cunú^u sa vácūū. ³⁰ Taachí 'úú chicadiinú^u chí nduvidaamá yā contra yeⁿ'ē saⁿ'ā 'cūū, hora miiⁿ dicho'ó saⁿ'ā nanááⁿ n'diī. Ní ngaⁿ'á ngií saⁿ'ā chí tun'dáa nuuⁿndi yeⁿ'ē sa chí chí yā nanááⁿ nī. Ní cuuví yā n'diī dē'ē chí canée yā ndúú^{cū} sa. N'dáácā canée nī.

³¹ Soldado s'eeⁿ sta'á yā Pablo tan'dúú^{cā} chí caⁿ'a yā chí yā saⁿ'ā ní nguiinū miiⁿ candée yā saⁿ'ā ná yāāⁿ Antípatris. ³² Chidēēve táámá nguuví ní soldado chí sndú^u 'yúūdū cuen'ē yā ndúú^{cū} Pablo ní náⁿa yā nguēcunée yā na va'āi ch'ēte naachi canée vácūū. ³³ Taachí ndaá yā 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ na yāāⁿ Cesarea, ca'á yā carta gobernador Félix ní diīⁿ yā presentar ntú^u Pablo nanááⁿ gobernador. ³⁴ Gobernador miiⁿ ch'eeⁿ yā carta ní tiinguunéeⁿ yā: ¿Tií yáⁿ āa saⁿ'ā? Ní tumicadiinū^u yā chí saⁿ'ā ní yeⁿ'e yáⁿ āa Cilicia. ³⁵ Ní caⁿ'a yā chí yā

Pablo: Cu'neeⁿ veéⁿ yeⁿ'ē di taachi ndaa sa chí tun'dáa nuuⁿndi yeⁿ'ē di. Ní dicho'ó yā 'áámá saⁿ'ā soldado chí diīⁿ cuidado saⁿ'ā na váácū Herodes naachi diīⁿ juzgar 'iīⁿ yāⁿ.

24

Pablo caⁿ'a sa yeⁿ'ē maaⁿ sa nanááⁿ Félix

¹ Cho'ō nyuⁿ'u nguuví ní ca'ái chiiduú ch'ēte ca yeⁿ'e Israel chí nguuví Ananías ndúú^{cū} náⁿ'ā 'iīⁿ yāⁿ ndiicú^u ndúú^{cū} 'áámá saⁿ'ā chí nguuví sa Tértulo. Saⁿ'ā miiⁿ neenē n'dēvé indee sa. 'Iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ chí yā nanááⁿ gobernador ní caaⁿ máⁿ yā contra yeⁿ'e Pablo miiⁿ. ² Taachí gobernador Félix 'cai yā Pablo miiⁿ tuu'mi ní saⁿ'ā chí nguuví Tértulo caⁿ'a sa nuuⁿndi yeⁿ'ē Pablo miiⁿ ní caⁿ'a sa: Déenu 'nū tí cááva nī, n'diī Félix, véé vaadi yeenú 'nū ní 'āā nin'guētinée 'nū ndúú^{cū} vaadi 'diīⁿ ch'ēte. Néené n'deeⁿ n'dái dēndu'ū chí n'dai na yāāⁿ vaacú 'nū cáávā vaanicadiinū^u n'dái yeⁿ'ē nī. ³ N'diī, Félix chí n'dai taavi n'diī, nús'uū ní ch'iindiveén 'nū nduudu yeⁿ'ē nī nducuéⁿ'ē tiempo nducuéⁿ'ē cuaaⁿ ní caⁿ'á 'nū Ndyuūs nadíⁿ've n'diī cáávā chí diīⁿ nī. ⁴ Chí 'āā ntée tee 'nū vaadi 'caa'va n'diī 'naaⁿ tiempo ngiicá nanááⁿ n'diī chí n'dai chí 'caandiveeⁿ nī yeⁿ'e 'nū ndúú^{cū} vaadi n'dai yeⁿ'ē nī. ⁵ Sáⁿ'a 'cūū néené itee sa vaadi 'caā'vā nús'uū yāāⁿ vaacú 'nū. Níicú ididáⁿ'a sa 'iīⁿ yāⁿ nguaaⁿ nducyáácá 'iīⁿ yāⁿ Israel s'eeⁿ chí snée yā núúⁿ máⁿ iⁿ'yeeⁿ dī. Ní saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'ā ntiinyuⁿ sa yeⁿ'ē 'iīⁿ yāⁿ chí nazarenos chí i'téenu yā Jesús. ⁶ Ní neⁿ'e ntú^u sa divaatí sa yaácū templo. Sta'á 'nū saⁿ'ā ní neⁿ'ē 'nū cadíinu^u 'nū yeⁿ'ē sa tan'dúú^{cā} ley yeⁿ'ē 'nū. ⁷ Comandante yeⁿ'ē 'áámá taaⁿ soldado chí nguuví Lisias ndaa sa naachi snée 'nū ní sta'a sa Pablo ndúú^{cū} vaadi diituú yeⁿ'ē sa ní diví sa Pablo na ta'á 'nū. ⁸ Dicho'ó yā saⁿ'ā s'eeⁿ chí tun'dáa nuuⁿndi yeⁿ'e Pablo chí ndaa sá nanááⁿ n'diī. Maaⁿ ní taachi diīⁿ nī juzgar cadíinu^u nī yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē dēndu'ū dē'ē cáávā chí tun'dáa 'nū nuuⁿndi yeⁿ'ē sa.

⁹ 'Iīⁿ yāⁿ Israel s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chí 'tíicā chí caⁿ'a Tértulo miiⁿ. ¹⁰ Tuu'mi ní ca'a gobernador señal Pablo chí caaⁿ maⁿ sa. Pablo miiⁿ n'guēcútaⁿ'ā sa: 'Úú deenú tí 'āā néené 'āā 'naaⁿ canee nī juez yeⁿ'ē nación 'cūū.

'Úú ngaⁿ'á yeⁿ'ē maáⁿ ndúú^cū confianza. ¹¹ Ti ní deenu nī maaⁿ taandú^u ndichú^uví nguuví chí ché^e na yáaⁿ Jerusalén chí cuuvi cu'teenú Dendyuūs. ¹² Nguéé ndaāca yā 'úú chí nguⁿ'ú ndúú^cū mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ, ní nguéé dííⁿ chí n'deee n'dái 'iⁿ'yāⁿ nguéé snéé 'dííⁿ yā, ní nguéé ndúú ná yāacū templo miiⁿ, ní nguéé ndúú ná yāacū sinagoga, ní nguéé na yāaⁿ 'cūū. ¹³ Ní nguéé cuuví caaⁿ'máⁿ yā chí chuū idiíⁿ. ¹⁴ Chuū ngaⁿ'á ngií n'dií. Tan'dúú^cā chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chí nguéé cuaacu, 'tíicā 'úú i'teenú Ndyuūs yeⁿ'ē chiidá 'nū s'éeⁿ. Ní 'úú i'teenú tanducuén^{'ē} dendu^{'u} chí cánéé ngu^u na ley ndúú^cū nduudu yeⁿ'ē profetas chí caⁿ'a nduudu yeⁿ'ē Ndyuūs. ¹⁵ Véé chí cānee ngiinú 'áámá cosa yeⁿ'ē Dendyuūs tan'dúú^cā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canee ngiinu ntúuⁿ yā, chí Dendyuūs nduuchí yā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tinaⁿ'ā, tan'dúú^cā 'iⁿ'yāⁿ chí n'dai taaví ndúú^cū 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé n'dai taavi. ¹⁶ Cáāvā chuū cuen^{'e} daāⁿmaⁿ deenú chí nguéé véé nuuⁿndi na staava yeⁿ'ē nanááⁿ Dendyuūs ndíí nguéé ndúú nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ.

¹⁷ Cho'óo 'áámá na 'uuví nduūyū ndaā ní nga^{'á} limosnas 'iⁿ'yāⁿ vaācú ní nga^{'á} ofrenda. ¹⁸ Cuneé na yāacū templo taachi náⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ yeⁿ'ē yāⁿ'āa Asia ndáácá yā 'úú ná yāacū templo ndúú^cū compromiso chí nadidēevé tan'dúú^cā costumbre yeⁿ'ē religión yeⁿ'ē. Nguéé dííⁿ ndúú^cū n'deee n'dái 'iⁿ'yāⁿ ní nguéé n'deēe n'dái 'caí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁹ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cánéé chí cuuvi yā n'dií ní caaⁿ'maⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'ē, ndúúti véé dē^{'ē} chí canéé yā nduucú. ²⁰ Ní canéé cúúⁿmíⁿ yā chí caaⁿ'máⁿ maáⁿ yā ndúúti chí ndaaca yā chí nguéé n'daaca chí dííⁿ taachí canee ndúú^cū saⁿ'ā 'iⁿ'ntyén^{'ē} concilio s'eeⁿ. ²¹ Ndúúti chí chuū chí 'caí yiicú, caⁿ'á yeⁿ'ē chí nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā taachí canee nanaáⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Cáāvā chuū maaⁿnguuví dííⁿ yā juzgar 'úú.

²² Tuu'mi ní Félix ch'iindiveén yā chuū. Déénú cuaacú yā yeⁿ'ē Yúúⁿí cuaacu yeⁿ'ē Ndyuūs ní s'nééⁿ ca yā chí caāⁿ'māⁿ sa ní caⁿ'a yā: Taachí ndaa Lisias miiⁿ chí comandante 'cuiinu tuumicádiinuúⁿ yeⁿ'ē asunto yeⁿ'ē di.

²³ Félix cho'óo yā chíi yā capitán chí diiⁿ sa s'neeⁿ sa Pablo preso ní ca^{'a} sa duu^{'vi} liber-

tad yeⁿ'ē sa naati s'néeⁿ sa Pablo arrestado. Ní capitán miiⁿ cuuvi yā Pablo chí cuchíi 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa nanááⁿ sa ndúú^cū 'iⁿ'yāⁿ chí dichí^{'vε} yā yeⁿ'ē sa ní ca^{'á} yā chí neⁿ'ē sa.

²⁴ N'duuví nguuví cuayiivi ndaā Félix ndúú^cū n'daataá yeⁿ'ē yā chí nguuví Drusila chí ndaataá yeⁿ'ē Israel. 'Caí sa Pablo ní ch'iindiveeⁿ sa yeⁿ'ē vaadí i'teenú yeⁿ'ē Jesucristo. ²⁵ Taachí caⁿ'a Pablo yeⁿ'ē nduudu cuaacu yeⁿ'ē chí dííⁿ yā chí nguéé n'daaca ní yeⁿ'ē juicio chí cuchíi, tuu'mi ní Félix miiⁿ dii^{'yā} sá chíi ní caⁿ'a sa: Cunaⁿ'a di maaⁿ. Ní taachí véé cuaáⁿ tuu'mi ní 'cuaí díí.

²⁶ Félix canee ngínú yā chuū chí Pablo miiⁿ ní ca^{'a} sa tuūmí yeⁿ'ē yā tuu'mi ní n'dēechi yā saⁿ'ā. Caavā chuū chí neene n'deéé cuuvi 'cai yā ní ndaā sa ní ndee sa nduucú yā. ²⁷ Ch'iinu 'uūví nduuyū miiⁿ ní nan'daā Félix miiⁿ yeⁿ'ē lado gobernador ní sndaā saⁿ'ā chí nguuví Porcio Festo. Naati Félix miiⁿ ní neⁿ'ē sa cunée sa chí ch'εεε sa lado yeⁿ'ē 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní snuūⁿ ntuūⁿ sa Pablo vácūū.

25

Pablo ngaⁿ'a sa chí caⁿ'ā sa nanááⁿ César

¹ Taachí ndaā saⁿ'ā Festo na yāⁿ'āa yeⁿ'ē yā cho'óo 'iⁿ'nūⁿ nguuví ní cuchéé yā yeⁿ'ē yāaⁿ Cesarea ní ndaa yā na yāaⁿ Jerusalén. ² Ní 'iⁿ'yāⁿ chiiduú ch'εεε ca yeⁿ'ē chiiduú n'gεεé yeⁿ'ē Israel ndúú^cū 'iⁿ'ntyén^{'ē} yeⁿ'ē 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ cheⁿ'ē yā nanááⁿ Festo miiⁿ ní ngaⁿ'á yā contra yeⁿ'ē Pablo miiⁿ. Ní chiicá yā saⁿ'ā. ³ Ngaⁿ'á yā contra Pablo miiⁿ ní ngiica yā 'áámá favor chí nandéε yā Pablo na yāaⁿ Jerusalén. Ti 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní canéé listo yā ní nadicadínuuⁿ yā chí 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā cuaaⁿ cyúúⁿí. ⁴ Naati Festo miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'ā sa chí Pablo miiⁿ canuuⁿ sa vácūū na yāaⁿ Cesarea ní 'úú cáámá can'daá yeⁿ'ē yāaⁿ 'cūū. ⁵ Tuu'mi ní ngaⁿ'ā sa: Ndís'tií chí ngií dííⁿ nī, caⁿ'á nī nduucú na yāaⁿ miiⁿ ní nduutí chí véé nuuⁿndí yeⁿ'ē saⁿ'á 'cūū tuu'mi caaⁿ'máⁿ nī chēε nuuⁿndí yeⁿ'ē sa.

⁶ Ní canéé chí Festo cuuví 'náaⁿ yā ndúú^cū 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúú^cā nííⁿí nguuví ndíichí nguuví. Ní ndaá yā na yāaⁿ Cesarea. Chidēεεε táámá nguuví ní Festo ch'iindí yā na silla yeⁿ'ē juez ní caⁿ'á yā chí cungiui yā

Pablo. ⁷ Sán'a 'cūū taachí ndaā sa, 'iīn'yān Israel s'een chi ndaā yā ye'nē yāān Jerusalén 'iīn'yān mii'n nanguēcundií yā Pablo mii'n ní ca'n'a yā neenē n'deēe nuu'ndi ye'nē sa. Mar 'áámá 'iīn'yān cuuvi nga'n'a yā chēē chi cuaacu. ⁸ Tuu'mi ní Pablo mii'n ní ca'n'a maān sa ye'nē sa: Nguēē nuū'ndī ye'nē mar 'áámá, ndii nguēē ndúú ye'nē ley ye'nē 'iīn'yān Israel s'een ndii nguēē ndúú ye'nē costumbre ye'nē yaācū templo ndíí nguēē ndúú ye'nē rey César.

⁹ Naati Festo mii'n ne'n'e sa ca'n'a sa favor ye'nē 'iīn'yān Israel s'een. Ní nan'guēcúta'nā sa ye'nē Pablo, ní ca'nā sa: ¿'Áá ne'n'e di ca'nā di na yāān Jerusalén ní mii'n 'cuundicaadi ye'nē di de'ε ndu'ū mii'n nanáán 'úú níicū cadiinuū de'ε falta ye'nē di?

¹⁰ Pablo mii'n ní ca'n'a sa: Nanáán sa'nā ntye'nē caneé na juzgado ye'nē César naachi caneé, chi 'cuūndicaadi ye'nē. 'Iīn'yān Israel s'een nguēē de'ε vεε ndiīn ndúúcu yā, tan'dúúca chi n'dai deenú nī. ¹¹ Caati nduutí chi de'ε chi 'áámá ch'εētē ndiīn o n'niīn'nūn tina'nā, nguēē 'va'á chí 'cuūví. Ndúúti chi nguēē de'ε vεε ndiīn ye'nē chí ngiica 'iīn'yān s'tíí, mar 'áámá 'iīn'yān nguēē cuuvi ca'a yā 'úú sa'n'a s'tiī. 'Úú ne'n'é ca'nā caa'n'mán nanáán César.

¹² Tuu'mi ní Festo mii'n taachí ca'n'a sá chiī sa sa'nā ntye'n'e ye'nē concilio, ní n'guēcúta'nā sa: Nga'n'a ntúu di chí na'n'a di nanáán César mii'n tuu'mi ní na'n'a di.

Pablo nanáán Agripa ndúúcu Berenice

¹³ Cho'ōo 'áámá nduu 'úúví nguuvi ní rey Agripa ndúúcu tán'a Berenice ndaā yā yāān Cesarea chi diīn yā saludar Festo. ¹⁴ 'Naan 'tεε ch'εetinée yā ndúúcu Festo mii'n ní Festo mii'n ca'n'a cuáácú sá rey ye'nē nuu'ndi ye'nē Pablo ní nga'nā sa: 'Áámá sa'nā canúún sa vácūū caavā Félix mii'n. ¹⁵ Chuū chi ye'nē sa'nā mii'n. Taachí che'né na yāān Jerusalén tuu'mi ní chiiduú n'gεēté ye'nē Israel ndúúcu 'iīn'yān ndiicūū ye'nē 'iīn'yān Israel s'een ndaā yā nanaán ní chiica yā chí 'úú diīn condenar sa'nā. ¹⁶ Nan'guēcúta'nā ye'nē 'iīn'yān s'een. Nguēē costumbre ye'nē 'iīn'yān romano s'een chí 'caa'n'núyā 'áámá 'iīn'yān ne'n'e chí 'āā cuéé 'cuūndicaadi ye'nē yā ní caa'n'mán yā ye'nē maān yā nanáán 'iīn'yān chí ngiica nuu'ndi

ye'nē yā. ¹⁷ Nguēē chí 'naán. Nduuvi-daamá yā 'muu'. Chideεve táámá nguuvi 'úú ch'iīndí na silla ye'nē juez ní ca'á orden, ní dicho'ó chí canguai sa'nā mii'n. ¹⁸ 'Áā snée sa'nā chí ngiica nuu'ndi ye'nē sa. Nguēē ca'n'a yā mar 'áámá nuu'ndi tan'dúúca chí 'úú nacadiinuū. ¹⁹ Ti véé vaadi 'caa'va ye'nē yā ndúúcu sa lado ye'nē religión ye'nē 'áámá Jesús chí 'āā n'diī yā. Ní Pablo mii'n nga'n'a cuaacu sa chí nguēē n'diī yā. ²⁰ 'Úú nguēē deenú de'ε ra idiīn ye'nē chuū ní tiinguūneén sa'nā mii'n: ¿'Áá ne'n'e di chí ca'n'a di na yāān Jerusalén ní mii'n 'cuundicaadi yā nuū'ndi ye'nē di? ²¹ Naati Pablo mii'n chiica sa chí 'cuεetinée ngiínú sa sa'nā Augusto ní sa'nā mii'n ní cadiinuū sa nuu'ndi ye'nē sa. 'Úú ní chiicá chí cu'núu yā sa'nā vácūū ne'n'e chí ca'nā dicho'ó sa'nā nanáán César Augusto.

²² Tuu'mi ní Agripa nga'nā sa ngii sa Festo: 'Úú ní ne'n'é 'caandiveén ye'nē sa. Sa'nā mii'n nga'n'a sa ngii sa sa'nā: Cavyaa ní 'caandivee di.

²³ Chideεve táámá nguuvi Agripa ndúúcu tán'a Berenice ndaā yā tan'dúúca costumbre ye'nē rey. Ní sndaā yā naachi snée 'iīn'yān ndúúcu comandante ndúúcu sa'nā n'gεεte ye'nē yaān mii'n. Ní Festo mii'n ca'n'a yā chí dicho'ó yā Pablo mii'n, ní ca'nā yā nguai yā sa'nā. ²⁴ Tuu'mi ní Festo mii'n ní ca'nā sa: N'diī rey Agripa ndúúcu nducyáácá ndis'tiī 'iīn'yān chí snée nī nduucú 'nū. 'Muū caneé sán'a 'cūū. Nducyáácá 'iīn'yān Israel s'een ye'nē yāān Jerusalén ní ye'nē yāān 'cūū ngiicá yā nuū'ndi ye'nē sán'a 'cūū. N'gai yuudú yā chí 'cuūvi sa. Ní 'āā ntée cunée sá. ²⁵ Nguēē ndaacá mar 'áámá falta ye'nē sa chí 'cuūvi sa. Maa'n sa ngiica sa chí ca'nā sa nanáán ye'nē sán'a Augusto César. Ní 'úú dicho'ó sa'nā. ²⁶ 'Úú nguēē de'ε vεε chí deenú chí dingúún ye'nē Augusto César ye'nē sa'nā mii'n. Candεé sa'nā nanáán ndis'tiī ní vmnáán vmnaa'n nanaán n'diī sa'nā rey Agripa ti taachí 'cuiinu tascaadi ye'nē sa, canee chí dingúún. ²⁷ Caati deenú chí nguēē n'daacā chí 'úú dicho'ó sa'nā ndíí nguēē cadiinuū nuū'ndi ye'nē sa chí diīn nguūn tandiī ra.

26

Pablo ca'n'a sa ye'n'e maa'n sa nanáán rey

Agripa

¹ Tuu'mi ní rey Agripa nga'n'a sa ngii sa Pablo: Teé lugar chí caa'n'ma' di ye'n'e maa'n di. Tuu'mi ní Pablo mii'n ndo'o sa ta'a sa. Tucá'a sa ca'n'a sa ye'n'é maā'n sa: ² N'diī rey Agripa, de'ē chúúcā n'daacā chí cuuví caa'n'mán ye'n'é maā'n nanáa'n nī ye'n'e tanducuén'e nuu'ndi chí nga'n'a 'i'in'yān Israel s'een. ³ N'diī ní deenú nī tanducuén'e costumbre ndúúcū chí itiinguunee'n ye'n'e chí véé nguaa'n 'i'in'yān Israel s'een. Ní ngiicá n'diī chí 'caandiveén nī ye'n'é ndúúcū n'dai.

Vida ye'n'e Pablo

⁴ Ndii cuáán vmnaa'n ndii sa'n'ā 'lín' 'úú canéé na yáān Jerusalén ndúúcū 'i'in'yān Israel. N'diichi 'i'in'yān Israel s'een 'úú. ⁵ 'I'in'yān s'een ntúūn déenu yā ye'n'é ndíí cuaa'n vmnaa'n. Ní nduuti chí nen'e yā caa'n'ma' cuaacú yā, canéé tan'dúúcā sa'n'ā fariseo chí chεechi taavi ye'n'e religiún ye'n'é 'nū ndúúcū costumbre ye'n'é 'nū. ⁶ Maa'n ní caavā chí 'úú i'teenú chí Dendyuūs ca'n'á yā nadacuée'n yā 'i'in'yān ye'n'e nguaa'n tinán'ā tan'dúúcā chí nga'n'a yā ngii yā chí-ida 'nū 'i'in'yān s'een n'gai yā 'úú nanáán juez. ⁷ 'I'in'yān ye'n'e ndiichúúví daiyá yā 'i'in'yān Israel ye'n'é 'nū i'teenú yā chí Ndyuūs ca'n'a yā chí dii'n yā. Ní cáávā chuū cue'n'e daā'ma'n idiín yā ntii'nyu'n ye'n'é Dendyuūs ndii nguuví ndii n'gaa'n. N'diī rey Agripa, caati cáávā chuū chí cunee ngínú ntuún 'i'in'yān Israel ngiicá yā ye'n'é. ⁸ ¿De'ē nacadi-inúún nī ye'n'e chúū? ¿De'ē cuuvi chí ndís'tiī nadacadiinúún nī chí Dendyuūs nguée cuuvi nadin'duuchí yā 'i'in'yān ye'n'e nguaa'n tinán'ā?

Pablo ditaán yā ndúúcū 'i'in'yān

⁹ 'Úú ní cuaacu ní'nyu'n s'teēnú chí cánéé chí n'deē n'dái diín contra ye'n'e Jesús ye'n'e yáān Nazaret. ¹⁰ 'Tiicá ntúūn diín na yáān Jerusalén. 'Úú chí 'i'in'yān chí i'téenu Jesús vácūū. Chiiduú n'gεεtē ye'n'e Israel tee yā poder 'úú. Ní taachí chí 'i'in'yān yā 'i'in'yān, 'úú ca'n'á ti 'tíicā. ¹¹ Néené n'dee cuuvi chí 'i'in'yān s'een chí i'teenú na nducyáácá yaácū sinagoga na vácūū. Diín chí 'i'in'yān cuuví caa'n'ma' yā chí nguée i'téenu yā Jesús. Neené taa'n dii'n ndúúcū 'i'in'yān s'een chí i'téenu yā Jesús. Ní can'daá 'i'in'yān ndíí na yáān chí nguée n'diichi.

Pablo ca'n'a yā taacā chí i'téenu yā (Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² Taachí dii'n chuū cue'n'é na yáān Damasco ní candεé caaca ndúúcū orden ye'n'e chiiduú n'gεεtē ye'n'e Israel. ¹³ N'diī rey, taachi canuún yúúní taanduu ná ma'n'a nguuví n'diichi 'áámá deεve nanguuvi chí ch'εεtē n'dái cá deεve nguée tii déεve ye'n'e 'yá'n'ā. Deεvé mii'n ní nuu'ma' ndiivii 'úú ndíí 'i'in'yān chí sneé yā nduucú. ¹⁴ Chindeεεve nducyaaca nús'ūu na yá'n'āa. 'Úú chí i'indiveén 'áámá nduudu chí yaā'vī 'úú ndúúcū davaacu hebreo chí nga'n'ā: Saulo, Saulo, ¿de'ē cáávā n'daā di 'úú? Chééchí taavi chí dii'n di tan'dúúcā 'áámá 'iiti ca'a ca'a tī na yá'n'á cui'nyu'n. ¹⁵ 'Úú ní ca'n'á: ¿Du'ú n'diī, Señor? Ní Señor mii'n ní ca'n'a yā: 'Úú Jesús chí n'daā di. ¹⁶ Naati nacuée'n di, ní cueendi di. Cáávā chuū che'enaá'n ye'n'e di. Ní cu'neén dii lado ye'n'e 'i'in'yān ndíí tii'n chí dii'n ntii'nyu'n ye'n'é ní caa'n'ma' di nduudu cuaacu ye'n'e dendú'ū chí n'díichi di ye'n'e dendú'ū chí 'úú dii'n chí 'cuu'n'mín náāa'n ye'n'e di. ¹⁷ Maa'n ní 'úú ní dicho'ó dii nanáán 'i'in'yān ye'n'e di ndúúcū ye'n'e 'i'in'yān s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel. Ní taachi nen'é yā sta'a yā dii ní 'úú nneé dii. ¹⁸ Ní cuuví dii'n di chí 'i'in'yān chí nguεε snaa'n yā ní snaa'n yā ní tun'dáa di 'i'in'yān s'een ná maā'n ní na'n'á yā na deεve. Ní tun'dáa di 'i'in'yān ye'n'e poder ye'n'e yáá'n'guiinúu'n ní na'n'á yā lado ye'n'e Dendyuūs. Ní ndaācá yā 'úú ní 'úú inadach'εεcú nuu'ndi ye'n'é yā ní caavā chí cu'téenu yā ye'n'é. Ní véé herencia ye'n'é yā ndúúcū 'i'in'yān chí Dendyuūs dindeεve yā.

Pablo dii'n yā tan'dúúcā visión

¹⁹ Cáávā chuū, n'diī rey Agripa, nguée dii'n chí cheendiitú dii'n n'diichi cosa ye'n'e Dendyuūs. ²⁰ Naati ca'n'á vmnaa'n vmnaa'n 'i'in'yān chí sneé na yáān Damasco, ní cuayiiví ca'n'á na yáān Jerusalén ndúúcū nuu'ma' na yá'n'āa ye'n'e Judea ndúúcū 'i'in'yān s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel chí canee cuu'mín yā chí ndaacadaamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā nícu cu'téenu yā Dendyuūs. Ní dii'n yā ntii'nyu'n chí n'daacā n'dai ní chí 'i'in'yān tanán'ā 'i'in'yān chí ndaacadaamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā. ²¹ Cáávā chuū 'i'in'yān Israel s'een sta'a yā 'úú

na yáacū templo ní nadacadiínuuⁿ yā chi 'caaⁿnuⁿ yā 'úú. ²² Ndyuūs chinnee yā 'úú chi chéé ndíí maaⁿ ní caⁿ'á nduudu cuaacu ndúúcu 'iiⁿyāⁿ ndiicúuⁿ ní 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Nguéé n'deēe cá caⁿ'á yeⁿ'e dendu'ū chi caⁿ'a profetas ndúúcu Moisés yeⁿ'e dendu'ū chi canéé chí chíi. ²³ Caati Cristo miiⁿ cánéé chi 'cueenu yā cuuvi ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ vmnáán vmnaaⁿ nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'e dēēve nanáán 'iiⁿyāⁿ Israel yeⁿ'e ndúúcu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel.

Pablo nga'a sa Agripa chi canéé chi cu'téenu yā

²⁴ Caⁿ'a Pablo chúu cáávā maāⁿ sa. Festo gobernador miiⁿ ní caⁿ'a yuudu sa: Loco dii, Pablo. Cáávā chi n'geēⁿ taavi dí chíiⁿ chi nduuví loco di.

²⁵ Naati saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Nguéé loco 'úú, n'dií Festo, chi n'dai taavi. Ngaⁿ'á nduudu cuaacu chi n'dai. ²⁶ Rey Agripa miiⁿ deenú ntúuⁿ yā chuū. 'Úú ngaⁿ'á nduucú yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē ndúúcu confianza. 'Úú nadacadiinúuⁿ chi déenu yā chuū. Nguéé chó'ōo chuū ná n'de'ei. ²⁷ N'dií rey Agripa, ¿'áá i'téenu ní 'iiⁿyāⁿ profetas chi caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs? 'Úú deenú chi i'téenu nī.

²⁸ Tuu'mi ní Agripa miiⁿ caⁿ'a sa chíi sa Pablo: 'Tēē 'tēē nūuⁿ diiⁿ di chi cu'teenú ndaaca Dendyuūs.

²⁹ Pablo miiⁿ ní caⁿ'ā sa: 'Úú ngiicá Dendyuūs ndii ta'líiⁿ o ndii ch'ēte, nguéé dámaāⁿ n'dií ti 'tiicá ntúuⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi n'giindiveén yā yeⁿ'é, cuuvi cu'téenu ntuuⁿ yā Ndyuūs miiⁿ tan'dúúcā 'úú, naati nguéé cuneé yā ndúúcu cadenas 'cūū.

³⁰ Taachí caⁿ'a sa chuū ncueen rey ndúúcu gobernador ndúúcu Berenice ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi canéé yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ³¹ Taachí 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ cuen'é yā 'áámá lado caⁿ'á yā nguaaⁿ maāⁿ yā: Mar 'áámá nuuⁿndi ch'ēte nguéé vée yeⁿ'ē sa 'cūū nguéé chi 'caaⁿnuⁿ yú saⁿ'ā, ndíí nguéé chi caⁿ'a sa vácūū.

³² Níicú Agripa ngaⁿ'ā sa ngii sa Festo: Sá 'cūū cúúví nguáⁿ'ai sa nduuti chi nguéé caⁿ'ā sa 'tíicā: 'Úú caⁿ'á nanáán César.

27

Dicho'ó yā Pablo na yaāⁿ Roma

¹ Taachí Festo caⁿ'á yā orden chi cuen'é 'nū na barco na yáⁿ'āa Italia, diíⁿ yā entregar Pablo ndúúcu tanáⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ chi preso yā capitán chí nguuvi sa Julio. Capitán miiⁿ chí yeⁿ'ē 'áámá taaⁿ soldados chi nguuvi Augusto. ² Cuen'é ntúuⁿ 'nū na 'aama barco yeⁿ'e yāāⁿ Adramitio chi caama cáácá ní caⁿ'ā ná cheendi va'ai s'eeⁿ yeⁿ'ē nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā na yāāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Asia. Sndaá 'nū na barco ní cuen'é 'nū. Ní canéé sa ndúúcu nús'uu 'áámá saⁿ'ā chí nguuvi Aristarco yeⁿ'ē yáⁿ'āa Macedonia chí yeⁿ'ē yāāⁿ Tesalónica. ³ Táámá nguuvi ndaá 'nū cheendi va'ai yeⁿ'e nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā nīⁿnuúⁿ na yāāⁿ Sidón. Julio miiⁿ diíⁿ yā ndúúcu Pablo miiⁿ tan'dúúcā amigo n'dai. 'Cuúⁿ yā chi cuen'e sa naachi canee amigos yeⁿ'ē sa. Amigos caⁿ'á yā chi neⁿ'ē Pablo miiⁿ. Ní Pablo miiⁿ ntaaviⁿtuunúúⁿ sa. ⁴ Ní cuen'e ntúuⁿ 'nū na barco ní cho'ó 'nū cuaaⁿ ndiia lado sur yeⁿ'ē isla Chipre caati 'yúúné ní contra yeⁿ'ē barco miiⁿ. ⁵ Taachi cho'ōo cuaacú 'nū nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā cuen'é 'nū nīⁿnuúⁿ yáⁿ'āa Cilicia ndii yáⁿ'āa Panfilia. Ndaá 'nū na yāāⁿ Mira chí 'áámá yāāⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa Licia.

⁶ Ní capitán chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndaaca yā 'áámá barco yeⁿ'ē yāāⁿ Alejandria chí naⁿ'ā yáⁿ'āa Italia. Cuchéé 'nū na barco miiⁿ ní cuinaⁿ'a 'nū. ⁷ Ní ngiínū ngiínū cuen'é 'nū na barco chí 'náán taavi n'deēe nguuví. Ní cuen'é 'nū ndúúcu néené n'deēe peligro na barco nīⁿnuúⁿ ná yāāⁿ Gnido ní 'āā ntéé 'cuūⁿ 'yúúné chí caⁿ'á 'nū cuáán vmnaaⁿ. Tuu'mi ní cuen'é 'nū na nduu 'uuví isla, isla Salmón chí canee nīⁿnuúⁿ ndúúcu isla Creta caati nguéé 'yúúné taaⁿ miiⁿ. ⁸ Níicú a fuerza diíⁿ 'nū ndaá 'nū nīⁿnuúⁿ 'áámá yāāⁿ chí nguuvi Buenos Puertos ní nīⁿnuúⁿ yāāⁿ miiⁿ canéé yāāⁿ Lasea.

⁹ Taachí cho'ōo 'naaⁿ tiempo cuen'é 'nū na barco ndúúcu néené n'deēe peligro. 'Āā cho'ōo nguuvi yeⁿ'ē 'viicu chí nguéé che'é 'nū. Tuu'mi ní Pablo caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ. ¹⁰ Ní cāⁿ'a yā: Ndís'tií saⁿ'ā, 'úú inaán chí 'āā néené n'deēe peligro cuen'é ndúúcu yú chí cuuvi ndaa yú. Nguéé dámaāⁿ carga

yeⁿē barco cuuvi ndái caati ndii s'uuúⁿ cuuvi ndai yú.

¹¹ Naati capitán miiⁿ ní n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿē saⁿā chi ndēē barco ndúú^{cū} saⁿā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē barco miiⁿ ti 'āā chí caaⁿ'maⁿ 'nūū Pablo miiⁿ. ¹² N'deeē n'dái ināaⁿ yā chí 'āā ntéē n'daacā chi canee barco na cheendi va'āi yeⁿe nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ tiempo chi 'iiche. Ní n'deeē n'dái 'iiⁿ'yāⁿ nduuvidaamá yā chí caⁿ'a yā nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā yeⁿē miiⁿ. Ní neⁿ'é yā chí ndaá yā na yāāⁿ Fenice chi 'áámá cheendi va'āi yeⁿe nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā yeⁿe isla Creta chi canee cuaaⁿ ndiia sur, cuaaⁿ naachi n'giia 'yáⁿ'ā. Ní miiⁿ cánéē tiempo chi 'iiche.

'Yúúné tááⁿ na nuuⁿnīⁿ'yáⁿ'ā

¹³ Ndaā 'yúúné ngínu yeⁿē cuaaⁿ ndiia tan'dúú^{cā} chi nacadiinuⁿ yā chí n'daāca. Candéē yā anclas cūū chi 'caanu barco miiⁿ ní cuen^{'é} yā canéē diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā niiⁿnúⁿ isla Creta. ¹⁴ Nguéé neé 'naaⁿ ndaā táámá 'yúúné taāⁿ taavi chi nguuvu Euroclidón tan'dúú^{cā} ciclón chi contra yeⁿē barco miiⁿ. ¹⁵ Taachi 'yúúné miiⁿ diiⁿ chi barco 'āā ntéē cuuvi caⁿ'a barco miiⁿ contra yeⁿē 'yúúné, tuu'mi s'neeⁿ maāⁿ 'nū candéē 'yúúné barco miiⁿ naachi neⁿ'ē. Ní nús'uu cuen^{'é} 'nū 'tíicā. ¹⁶ Ndaā 'nū na 'áámá isla chi nguuvu Claudia naachi nguéé véé 'yúúné taaⁿ. 'Āā nééné ngín^{'i} candéē yā barco 'liiⁿ vmnaaⁿ barco ch'εεte ní dichiiⁿ chí yā barco 'líiⁿ miiⁿ. ¹⁷ Taachi 'āā chí n'dái yā dichiiⁿ chí yā barco 'líiⁿ ndúú^{cū} 'iiⁿ'yū cuaaⁿ náavtaⁿ'ā, tuu'mi ní 'va'á yā chí ndāa yā Sirte chi 'áámá cuaaⁿ ch'εεti nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā naachi canéē yáⁿ'āa dúúⁿ naachí 'āā ntéē cuuvi caaca barco miiⁿ. Tuu'mi di'cua'á yā tীনūⁿ yeⁿe barco miiⁿ. Tuu'mi ní chí 'néē yā barco miiⁿ chí cuen^{'e} maāⁿ ntúūⁿ. ¹⁸ Ní diiⁿ 'yúúné miiⁿ chí cuen^{'e} barco ndúú^{cū} peligro ti 'yúúné tááⁿ. Chidεεve táámá nguuvu tucá'a yā ndaavi yaí yā carga yeⁿē barco na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ¹⁹ Ndiichí ndii 'íiⁿ'núⁿ nguuvu miiⁿ ndúú^{cū} ta'á yā chí yā nducueⁿ'ē dendú^{'ū} chí ndēē barco na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ²⁰ Nguuvi nguuvu s'eeⁿ 'āā ntéē n'diichí 'nū 'yáⁿ'ā ndii nguεε ndúú 'íiⁿ'nyúⁿ cucáávā 'yúúné tááⁿ miiⁿ chí nuuⁿmaⁿ ndiiví 'nū. Tuu'mi 'āā ntéē nacadiinúⁿ 'nū chí nan-guáⁿ'ai 'nū.

²¹ Āā 'nááⁿ nguuvu chí nguéé nge'ē 'nū. Tuu'mi Pablo miiⁿ cheendi yā naavtaⁿ'ā yeⁿ'ē nducyaaca 'nū ní caⁿ'a yā: Ndúúti chí ndís'tiī chí chí'téenu nī yeⁿ'ē ní nguéé cuen^{'e} yú na barco yeⁿ'ē isla Creta chí cuta'ā yú peligro miiⁿ ndúú^{cū} dendu'ū chí dindēē yú.

²² Maaⁿ ní cuuví ndis'tiī. Canee cúúⁿ'míⁿ nī más cā ánimo caati nguéé mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿ'ē yā nguaāⁿ yú, dámaāⁿ barco miiⁿ chí cuuvi ndái.

²³ Caati maaⁿ nguínú 'cūū canéē ángel yeⁿ'e Dendyuūs nduucú. 'Úú ní yeⁿ'e Dendyuūs 'úú ní 'úú dichii^{'vé} 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁴ Caⁿ'a ángel miiⁿ chí yā 'úú: Pablo, nguéé 'va'ā di. Canee chí cuééndii di nanááⁿ César. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'á yā na barco ndúú^{cū} di cunduūchí 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁵ N'diichí nī compañeros. Cuneé ngínú nī ánimo caati 'úú i'teenú Dendyuūs. Canéē chí cuuvi tan'dúú^{cā} chí chí yā 'úú. ²⁶ Canéē chí ca'ā naaⁿ yú na 'áámá isla.

²⁷ Chiī ndiichí cuūⁿ yaaⁿ níicú tan'dúú^{cā} chí cuchii^{'nū} na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chí nguuvu Adriático, ní cúchiī ná maⁿ'a yaaⁿ ní saⁿ'ā s'eeⁿ chí diiⁿ manejar barco chí tumicádíinuⁿ sa chí 'āā snéē 'nū niiⁿnuúⁿ na yáⁿ'āa. ²⁸ Tuu'mi ní ca'a nuuⁿ sá sonda ní ndaaca sa ngii ndiicú 'ya'āa chí yáánūⁿ ní cho'ō ca ta'líiⁿ cuaaⁿ vmnaaⁿ nnguεεcunée sa ca'a nuuⁿ ntúūⁿ sa sonda. Ndaaca ntuuⁿ sa ndítiiⁿ'yu 'ya'āa chí yáánūⁿ. ²⁹ 'Va'á yā chí ca'a naáⁿ yā na 'vaachií. Tuu'mi ní ca'ā nuúⁿ ya ná cuūⁿ ancla cūū yeⁿ'ē cuaaⁿ dáámí, cosa chí cueendi barco miiⁿ ní 'āā ntéē caaca. Ní snee ngínú yā chí cúúv' dεεve. ³⁰ Tuu'mi ní saⁿ'ā chí diiⁿ yā manejar barco ch'εεti yaaⁿ sá chí cáanu sa yeⁿ'ē barco. Ní ca'a nuúⁿ yā barco 'líiⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Diiⁿ yā tan'dúú^{cā} chí cangúu yā ancla cūū yeⁿ'e cuaaⁿ vmnaaⁿ barco miiⁿ. ³¹ Pablo miiⁿ caⁿ'a yā chí yā capitán: Ndúúti chí saⁿ'ā s'eeⁿ nguéé canee sa na barco miiⁿ ndís'tiī ní nguéé cuuvi nanguaⁿ'ai nī.

³² Tuu'mi ní soldados ch'iica sa lazo yeⁿ'ē barco 'líiⁿ. Diiⁿ sá chí cuen^{'e} maāⁿ ní chindai.

³³ Taachí caama chidεεve Pablo caⁿ'a yā chí yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí che'ē yā. Ní caⁿ'a yā: Maaⁿ ní ndiichi cuūⁿ nguuvu chí 'āā ntéē ché'e nī ní 'cuεεtinée nī ndúú^{cū} cuidado. Ní nguéé che'ē nī mar 'áámá

yuūdū. ³⁴ 'Úú ngiicá ndis'tiī chi ché'e nī maaⁿ níicú vée fuerza yeⁿ'é nī ti mar 'áámá yuūdū tiīⁿ nī nguée cuuvi ndai.

³⁵ Taachí caⁿ'a yā chuū, sta'á yā pan. Ca'á yā gracia Ndyuūs nanááⁿ nducyaaca yā ní taachi n'deé yā pan tucá'a yā che'é yā. ³⁶ Tuu'mi ní nducyaaca yā canee cúuⁿ'mín yā más ca ánimo ní che'é ntuúⁿ yā. ³⁷ Nducyáácá 'nū chi snúuⁿ 'nū na barco tan'dúúca 'uūví ciento canée 'iīⁿnūⁿ ngeecu nditiiⁿ'yu 'áámá 'nū. ³⁸ 'Áā nduuví ditiinú yā. Díiⁿ yā chi nan'daa ca'ái barco miiⁿ. 'Canuún yā trigo chi ndéē barco miiⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā.

Chindai barco

³⁹ Taachí chideεve táámá nguuví nguée 'íntinaáⁿ 'nū tií yáⁿ'āa naachí snée 'nū naati n'diichí 'nū 'áámá lugar naachi vee 'áámá playa o yáⁿ'āa ndúúti. Nduuvidáámá 'nū neⁿ'e 'nū cundaa 'nū na playa miiⁿ ndúúcu barco. ⁴⁰ Ní chiica ntúuⁿ yā 'iīⁿ'yu yeⁿ'é cucáávā chi ancla cūū chi canuún na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Tuu'mi ní cuaaⁿ dáámí barco miiⁿ nadatí yā remos chi tan'dúúca 'áámá tabla chi díiⁿ guiar barco miiⁿ. Ní ch'eeⁿ yā tiīnūuⁿ miiⁿ yeⁿ'é cuaaⁿ vmnaaⁿ barco miiⁿ na 'yúúné ní cueⁿ'é 'nū na playa chi yáⁿ'āa ndúúti. ⁴¹ Caⁿ'a 'naaⁿ 'nū naachi 'áámá lugar chí 'uūví nuūⁿnīⁿ ní díiⁿ yā chi ndaā barco miiⁿ na yáⁿ'āa cuaaⁿ diituú cheεti nuūⁿnīⁿ. Díiⁿ yā chi nacan'dáā barco 'iicu cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'é barco miiⁿ chi canúúⁿ ca nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ 'āa na yáⁿ'āa canée cheεchi. Chééndii chí 'āa ntée chiicā 'iicu cuaaⁿ dáámí barco miiⁿ neⁿ'e nda'ai ndúúcu fuerza yeⁿ'é nuūⁿnīⁿ miiⁿ. ⁴² Tuu'mi ní soldado s'eeⁿ caⁿ'a yā chí 'caaⁿ'nuⁿ yā preso s'uuⁿ níicú mar 'áámá yā nguée cuuvi cáaⁿ'yuuⁿ yā nuūⁿnīⁿ níicú cunaⁿ'a yā na yáⁿ'āa. ⁴³ Naati capitán miiⁿ neⁿ'e sa dinguáⁿ'ai sa Pablo miiⁿ. Tuu'mí chícataáⁿ yā chí neⁿ'e soldado s'uuⁿ. Tuu'mi ní capitán chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ caⁿ'á sa chí nducyáácá yā chí cuuvi 'caaⁿ'yuuⁿ yā nuūⁿnīⁿ níicú chí cun'daa yā vmnaāⁿ nuūⁿnīⁿ ní 'caaⁿ'yuuⁿ yā ní nandaá yā na yáⁿ'āa ní nnguaⁿ'ái yā. ⁴⁴ Níicú tanáⁿ'a yā ní na tablas yeⁿ'é barco ndúúcu yáⁿ'á yeⁿ'é barco cuuvi nacan'dáa yā. 'Tíicā chiī

nducyáácá yā nanguáⁿ'ai yā nandaá yā na yáⁿ'āa cuūⁿ'máⁿ.

28

Pablo snée yā na isla Malta

¹ Taachi 'āā nnguaⁿ'ái 'nū chicadíinuⁿ 'nū isla miiⁿ nguuví Malta. ² 'Iiⁿ'yāⁿ chí snée na isla miiⁿ díiⁿ yā tratar nús'uu n'daacā caati tiiví yā yáⁿ'ā ní díiⁿ yā recibir nducyaaca 'nū cáávā chí 'iiche miiⁿ ndúúcu chí ngeeⁿ cúúvī. ³ Tuu'mi ní Pablo miiⁿ nanguáⁿ yā nduuví táāⁿ dúuⁿnē yáⁿ'á cuuⁿ'maⁿ ní ch'íi yā na yáⁿ'ā. Ní 'áámá cúú cueⁿ'e tī chéenu tī caavā chí 'íiⁿ'nūⁿ ní cheεcú tī na tá'a Pablo miiⁿ. ⁴ Taachi 'iiⁿ'yāⁿ chí snée miiⁿ'yā n'diichí yā cúú can'díicu tī na ta'a Pablo tuu'mi ní caⁿ'a yā nguááⁿ maáⁿ yā: Nduudu cuáácú sáⁿ'a 'cūū 'niiⁿ'núⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ. 'Áará chí nanguáⁿ'āi sa na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā nguée 'cuááⁿ chí cunduūchi sa.

⁵ Naati Pablo miiⁿ ch'íidi sa cúú miiⁿ na yaⁿ'ā. Nguée de'ē vee díiⁿ tī ndúúcu sa. ⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ snée ngíínú yā chí n'diichí yā chí cundiitu ta'a sa o cundéévē sá chí 'cuūvī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'éeⁿ ní ch'εtinée ngíínú yā de'ē cuuví ndúúcu sa. Ní n'diichí yā chí nguεε de'ē vee chíi ndúúcu sa. Tuu'mi ní na'dááⁿ yā vaanicadíinuⁿ yeⁿ'é yā cucáávā chí n'diichí yā. Tuu'mi ní caⁿ'a yā: Pablo miiⁿ ní dendyuūs saⁿ'ā.

⁷ Na yáāⁿ miiⁿ vée yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'ā ntíiⁿ'nyúⁿ yā chí nguúví yā Publio. 'Iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ miiⁿ díiⁿ yā recibir nus'uu. Ní tee yā naachí ch'εtinée 'nū 'iīⁿnūⁿ nguuví. ⁸ Ní chiida Publio canée yā na cama chí ngíta yā yeⁿ'e ca'ai 'íiⁿ'nūⁿ ndúúcu ca'ai yuuúⁿ. Tuu'mí chí ndaā Pablo ní n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ch'íínú caⁿ'anguaⁿ'á yā niicu s'néén Pablo miiⁿ ta'á yā cuerpo yeⁿ'é yā. Níicú nnduuva yeⁿ'é yā. ⁹ Ch'íínú chí díiⁿ yā chuū tuu'mi ní cuchíi tanáⁿ'a yā chí snée yā na isla chí vee ntúūⁿ ca'ai yeⁿ'é yā. Ndaá yā naachi canée Pablo ní nduuva ntúūⁿ yeⁿ'e yā. ¹⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ s'úūⁿ dinéⁿ'e yā nús'uu ní díiⁿ yā n'daacā nduucú 'nū. Taachí chí ndaá 'nū na barco tee yā taanduvée cosa chí neⁿ'e 'nū.

Pablo ndaá yā na yáāⁿ Roma

11 Ch'εεtinéeⁿ 'nū 'iīⁿnūⁿ 'iīyu miiⁿ ní cueⁿ'é 'nū na barco chí yeⁿ'ē yāāⁿ Alejandría chí ch'εεtinéeⁿ 'áámá tiempo 'iiche na isla miiⁿ. Barco miiⁿ ní cuaaⁿ vmnaaⁿ canée imágenes yeⁿ'e Cástor ndúúcū Pólux chí dendyuūs s'eeⁿ yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ miiⁿ. 12 Ní ndaa ntúuⁿ 'nū na yaāⁿ Siracusa ní ch'εεtinéeⁿ ntuuⁿ 'nū yāāⁿ miiⁿ na 'iīⁿnūⁿ nguuvi. 13 Yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ cueⁿ'e ntuúⁿ 'nū na barco nīⁿnuúⁿ ná 'diituú nuūⁿnīⁿyaⁿ'ā miiⁿ. Ndaa ntúuⁿ 'nū nīⁿnuúⁿ na yaāⁿ Regio. Táámá nguuvi cuayiivi chí ndāā 'yúúné yeⁿ'e cuaaⁿ ndiia sur ní ndii chíⁿ ndii 'úúví nguuvi ndaa ntúuⁿ 'nū na yāāⁿ Puteoli. 14 Miiⁿ ní naachi ndaāca 'nū hermanos chí i'téenu yā Cristo di'cuítu yā nús'uu ní 'cuεεtinéeⁿ 'nū ndúúcu yā ndēēchē nguuvi. Ch'iinu ní cueⁿ'e 'nū chiicá 'nū yāāⁿ Roma. 15 Taachi ch'iindiveeⁿ hermano s'uuⁿ yeⁿ'é 'nū ní can'dāa yā ní diíⁿ yā recibir nús'uu ndíⁿ yāāⁿ Apio naachi vεε nīⁿvēē ní ndii yāāⁿ chí nguuvi Tres Tabernas. Taachi Pablo n'diichi yā 'iīⁿyāⁿ, ca'á yā gracias Ndyuūs níícú vεε ca ánimo yeⁿ'e yā. 16 Taachi ndaá 'nū yaāⁿ Roma, capitán diiⁿ sa entregar preso s'eeⁿ jefe. Níícú jefe miiⁿ 'cuuⁿ yā chí cunée 'āā vi'i Pablo ndúúcū 'aama soldado chí diiⁿ sa cuidado 'iīⁿyāⁿ.

Pablo ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu na yāāⁿ Roma

17 Ch'íínú tá 'iīⁿnūⁿ nguuvi Pablo miiⁿ ní ca'á yā chí cádiinuⁿ saⁿ'ā n'gεεte yeⁿ'ē 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. Níícú taachi nduvidaama sa Pablo miiⁿ caⁿ'á yā chíⁿ yā saⁿ'ā: Ndís'tiī vi'í, 'úú ní nguée dε'ē vεε diíⁿ ndúúcū 'iīⁿyāⁿ ndíⁿ nguée ndúú contra yeⁿ'e costumbre yeⁿ'e chiidá yú chí yeⁿ'ē ndíⁿ vmnaaⁿ. Ní 'iīⁿyāⁿ diíⁿ yā entregar 'úú ndíⁿ yāāⁿ Jerusalén na ta'ā saⁿ'ā romano s'uuⁿ. 18 Saⁿ'ā s'eeⁿ, ní taachi tuumicadiinúⁿ sa yeⁿ'é chí nguée nuūⁿndi ch'εεte yeⁿ'é neⁿ'e sa nn'dεεchii sa 'úú caati nguée indaaca sa mar 'áámá nuūⁿndi yeⁿ'é chí 'cuūví. 19 Naati 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ snée yā contra yeⁿ'é, chíⁿ obligado chí canée chí caⁿ'á n'diichi saⁿ'ā chí rey César. Nguée dε'ē caavā chí caacá contra 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'é. 20 Chíⁿ chí cucáāvā 'úú chiicá n'diichi ndis'tiī maaⁿ níícú snaaⁿ nī, níícú ndee nduucú nī. Caati cucáāvā chí canee ngiinú cosa yeⁿ'ē Israel, canée chí diíⁿ sufrir ndúúcū cadena 'cūū.

21 Tuu'mí caⁿ'a sa chíⁿ sa Pablo: Nús'uu ní nguée ndíⁿ 'nū recibir carta yeⁿ'e yāⁿ'āa Judea cucáāvā dii, ndíⁿ nguée ndúú chíⁿ ndaá mar 'áámá vi'i yú chí caaⁿ'mān yā nuuⁿndi yeⁿ'ē di. 22 Naati neⁿ'é 'nū 'caandiveeⁿ 'nū chí nadicadiinuⁿ di caati cucáāvā chí i'téenu dí. Nús'uu ní déenu 'nū chí nducuéⁿ e cuaaⁿ ngaⁿ'a yā contra cosa chí i'téenu di.

23 Tuu'mi ndεεve yā 'áámá nguuvi ní ndaā taaví 'iīⁿyāⁿ na vaacu sa. Ní Pablo miiⁿ caaⁿ'maⁿ cuaacú yā ní ch'iⁿ'í yā 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e chí Ndyuūs ngaⁿ'a yā ntiiⁿnyúⁿ yā ndíⁿ naachi ngíⁿ ndεεve ndíⁿ naachi ngíⁿ 'da'a. Ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Jesús tan'dúúcā chí yeⁿ'ē Moisés. 'Āā 'tíica nūⁿ yeⁿ'ē profetas chí ca'ā nduudu yeⁿ'é Dendyuūs. 24 'Iicu náⁿ'a yā ní i'téenu yā chí caⁿ'a sa. Níicu náⁿ'a yā nguée i'téenu yā. 25 Naati nguée nduuvidaamá yā. Ní cuindaacadáámí yā naati vmnáāⁿ vmnaaⁿ chí cuindaacadaamí yā Pablo miiⁿ caⁿ'a sa nduudu 'cūū ndúúcū 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chí caⁿ'a cuaacu Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs cucáāvā profeta Isaías ndúúcū chiidá yú. Ní cāⁿ'a Espíritu N'dai chuū:

26 Cueⁿ'e di yāāⁿ 'cūū níícú cuuvi di 'iīⁿyāⁿ: N'giindiveeⁿ di ndúúcū veeⁿ di ní nguée tuumicadiinuⁿ di; inaaⁿ di ndúúcū nduutináaⁿ di ní nguée i'téenu di;

27 caati staava yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ yāāⁿ 'cūū néené chεεchi, níícú nguée cuuvi tuumicadiinuⁿ yā ndúúcū staava yēⁿ'e yā ndúúcū veéⁿ yā nguée n'dáácā ch'iindiveeⁿ yā, ndíⁿ nguée n'giindiveeⁿ yā ndúúcū veéⁿ yā, nduutináaⁿ yā ní nnduudí maaⁿ, tí nguée chinaáⁿ yā ndúúcū nduutinaaⁿ yā, ndíⁿ nguée nanguεεcundií yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā caatí 'úú idiⁿ chí nduuví n'dái yā nanduūvā yeⁿ'é yā.

28 Maaⁿ ní cádiinúⁿ nī chíⁿ chí Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyáácā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel cáāvā chí 'tíicā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ 'caandiveeⁿ yā yeⁿ'e chuū.

29 Níícú taachi caⁿ'a sa nduudu 'cūū, 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ caⁿ'a yā. Néené n'deeé caⁿ'a yā nguaaⁿ maáⁿ yā.

³⁰ Pablo miiⁿ ní canée yā 'uūvī ndúuyū na 'áámá va'ai chí nadíí'vε yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ diíⁿ yā recibir ndúcyáácá yā chí nndaā na vaacú yā. ³¹ Caⁿ'á yā yeⁿ'ē chí Dendyuūs ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā níícú chí'cueeⁿ yā yeⁿ'ē Señor Jesucristo. Caⁿ'a yā ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée chíicatáaⁿ yā yēⁿ'e yā.

PABLO IDINGUÚⁿ YĀ CARTA 'CŪŪ YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ CHI SNÉE YĀ YĀĀⁿ ROMA

*Pablo idinguúⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū
yeⁿ'e yāāⁿ Roma*

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú dichíí'vē Señor Jesucristo. Ndyuūs yaa'ví yā 'úú ni ndεεvé yā 'úú. Ní dichó'o yā 'úú chi cuuví apóstol chi candéé nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi nduudu yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e chi nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ.

² Ndyuūs ní caⁿ'a yā n'deee n'dái tiempo chi 'āā ch'ó'ōo chi ca'a yā evangelio chí nduudu cuaacu chi nadanguán'ai yā taachi profetas ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē. Ní dingúuⁿ yā na libro yeⁿ'e Dendyuūs yeⁿ'ē chúū. ³ Nduudu 'cūū chi evangelio ní yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chi Daiya Dendyuūs. Cristo ní ndāa yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū cuerpo tan'dúúcā s'uuúⁿ cáávā na ndaata yeⁿ'ē rey David. ⁴ Ní cucááva Espíritu chi n'dai taavi yeⁿ'e Cristo, Cristo dicuaacú yā chí Daiyá Ndyuūs ndúúcū poder yeⁿ'é Ndyuūs chi ch'εεε taavi ca taachi nducuéⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinán'ā. ⁵ Ní cáávā Cristo miiⁿ Ndyuūs tee yā 'aama favor 'úú ti dicho'ó yā 'úú chi 'úú cuuvi apóstol yeⁿ'é yā cáávā chi duuchi Cristo. Ní cáávā chi 'úú cuuvi 'cuuⁿ'mín 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿē naciōn táácā cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Ní 'caandiveén yā nduudu yeⁿ'e yā. ⁶ Ní ndís'tiī ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo caati Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é Cristo ndís'tiī.

⁷ 'Úú idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e nducyáácá ndís'tiī chí snée nī na yāāⁿ Roma, ndís'tiī chi Ndyuūs neⁿ'e yā ní yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuví yeⁿ'é yā ndís'tiī. Neⁿ'é chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo téé yā ndís'tiī vaadī n'dai ca yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī 'diīⁿ yeⁿ'é yā.

Pablo neⁿ'e yā caⁿ'á yā yāāⁿ Roma

⁸ Vmnááⁿ vmnaaⁿ ca'á gracias Ndyuūs cáávā Jesucristo cucáávā nducyaaca ndís'tiī caati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmán iⁿ'yeeⁿdí ch'iindiveén yā tan'dúúcā chi ndís'tiī i'téenu nī Jesucristo ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'e ndís'tiī. ⁹ 'Úú

ndúúcū nuuⁿmaⁿ staavā yeⁿ'é dichíi'vé Ndyuūs. Ní candéé nduudu ngai yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e Daiyá yā. Ndyuūs deenú yā chí 'úú cuen'e daāⁿmaⁿ nan'gaacú yeⁿ'e ndís'tiī ní taachí ngaⁿ'āngua'á ní ngaⁿ'āngua'á cucáávā ndís'tiī. ¹⁰ Ní ngiicá Ndyuūs chi nduuti chi neⁿ'é yā chí téé yā lugar 'úú chi tiempo 'cūū cuuví ndaá nanááⁿ ndís'tiī. ¹¹ Neⁿ'e cá snaáⁿ ndís'tiī ní cunneé ndís'tiī ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí cu'téenu cá nī ní 'íicú ndís'tiī diitūu 'cuεεtinée nī ndúúcū chí i'téenu nī. ¹² Ní 'íicú ndís'tiī ndúúcū 'úú ca'á diituu yú 'aama yú taama yú ndúúcū chí i'téenu yú ti daama daama i'téenu yú.

¹³ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, neⁿ'é chí cádiinuⁿ ndís'tiī chí neené n'deee cuuvi neⁿ'é chí n'diichí ndís'tiī naati ndii mááⁿ nguée ngii chí chí. Neⁿ'é n'diichí ndís'tiī caati tan'dúúcā chí vée n'gui'i yeⁿ'e cosecha 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī cuuvi tan'dúúcā n'gui'i yeⁿ'e cosecha yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é caati 'tiicá vée n'gui'i yeⁿ'é nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanán'ā naciones yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹⁴ Ní 'úú cánée chí cunneé 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e tanán'ā naciones, 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée deenū. ¹⁵ Ní 'tiicá ntúūⁿ 'úú caneé listo chí caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chí nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caaⁿ'máⁿ nanááⁿ ndís'tiī chí snee nī na yāāⁿ Roma.

*Poder yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai
yeⁿ'é Cristo*

¹⁶ Ní nguée 'cuinaáⁿ chí caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio ti nduudu miiⁿ ní poder yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nanguaⁿ'āi nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Cristo, vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ Israel chí judío s'eeⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel. ¹⁷ Ní nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio miiⁿ ní n'gin'i chí Ndyuūs ní diiⁿ yā aceptar s'uuúⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cáávā chí i'téenu yú Jesucristo, ni dámaaⁿ cáávā chí i'téenu yú Jesucristo. 'Tiicá canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: 'iiⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs diiⁿ yā aceptar chí cuuvi yeⁿ'é yā, 'cuεεtineé yā cucáávā chí i'téenu yā.

Núú'ndí yē'e 'iī'yān chi snee yā na in'yee'ndí'cūū

18 Déenu yú chi Ndyuūs ca'á yā castigo chi neenē díitūu nducyaaca 'iī'yān chi nguée n'daacā idiīn yā ndúúcū 'iī'yān chi dinuū'ndí yā. Ní cucáāvā nuu'ndi yē'é yā nguē n'gúú' chi 'iī'yān cuuví deenú yā nduudu cuaacu yē'é Ndyuūs. Castigo yē'é yā ngíicá ndíí na va'ai chεeti ngu-uvi. 19 Ní 'iī'yān s'een chi deenu n'dái yā cuuvi cadíínuu' yā chí yē'e Ndyuūs caati Ndyuūs chí'í'í yā 'iī'yān s'een chuū. 20 Dendu'ū chi yē'é Ndyuūs chi nguée inaan yú cuuvi déenu yú cucáāvā nducué'nē chi Ndyuūs din'dái yā ndúúcū poder yē'é yā chí 'áámá cānee. Ní chuū cuuví snaan 'iī'yān ndii tiempo chi Ndyuūs din'dái yā in'yee'ndí. Ní deenú yā chi Ndyuūs ní Ndyuūs nuu'mán cuaacu. Ní nguée cuuví caa'n'mán yā chi nguée cuuví n'diichí yā Ndyuūs. 21 'iī'yān s'een n'diichí yā Ndyuūs naati nguée chí'tēenu yā Ndyuūs mii' chí ch'εete yā ní nguée ca'á yā gracias Ndyuūs. Nguée 'tíicā diīn yā. Naati nadicádíínuu' yā yē'e dendu'ū chi nguée dichí'vē chi yē'e maāi'. Ní cáāvā chi necio yā ch'εetinée yā na maāi'. 22 'iī'yān s'een ní ngan'a yā chi deenu ca yā naati diīn yā chi tonto yā. 23 Ní n'daán yā vaadi dεεve ngii yē'é Ndyuūs chi canduuchí yā cuen'e daā'man cáāvā santos ídolos o imágenes chi idin'dái 'iī'yān, santos chi tan'dúúcā 'iī'yān chi n'díí. 'Tíicā santos mii' ndúúcū ídolos yē'e 'yáádā, ndúúcū ídolos yē'e cúú ndúúcū ídolos yē'e 'iiti chi cuūu' cá'a tī.

24 Ní cáāvā chi 'iī'yān s'een ni nguée ne'n'e yā tuumicadíínuu' yā ní Ndyuūs s'neén yā chí diīn yā dendu'ū chi nguée n'daacā chi ne'n'e diīn cuerpo yē'é yā. Ní diīn yā ndúúcū cuerpo yē'é yā nguáán maán yā dendu'ū chí vaadi 'cuíínuu'. 25 Ní diīn yā 'túúcā ti nguée i'téénú yā nduudu cuaacu yē'e Ndyuūs ti i'téénú yā nduudu yaadi. Ní dich'εeté yā dendu'ū chi Ndyuūs din'dái yā naati nguée dich'εeté yā maán Ndyuūs chi din'dái yā dendu'ū. Nducyáácá 'iī'yān cuén'é daā'man canée chi dich'εeté yā Ndyuūs. 'Tíicā canee chí diīn yā.

26 Ní cáāvā chí diīn yā 'tuucā Ndyuūs diīn yā chí'née' maán yā 'iī'yān chí diīn yā

dendu'ū chí nguē n'daacā chí 'cuináān yā. Ní n'daataá s'een nguée ca'n'á yā ndúúcū sa'n'a naati ca'n'á yā ndúúcū n'daataá ní diīn yā tan'dúúcā chí ch'iindivaacú yā ndúúcū vi'í. 27 'Tíicā ntúū' sa'n'a s'een nguée ca'n'á yā ndúúcū n'daataá naati ca'n'á yā ndúúcū sa'n'a ní diīn yā tan'dúúcā chí ch'iindivaacú yā ndúúcū vi'í. Diīn yā nguáān maán yā cosas chí vaadi 'cuíínuu' ní sta'á yā castigo na cuerpo yē'é yā yē'e chí nguē n'daacā chí diīn yā.

28 Ní cáāvā chí nguée ne'n'e yā ntiinaán yā Ndyuūs, Ndyuūs chí'née yā 'iī'yān chí diīn yā nducué'nē chí 'iī'yān s'een nadacadíínuu' yā chí nguē n'daacā. Ní diīn yā cosas chí nguée canee chí diīn yā. 29 'iī'yān s'een neéné nadacadiínúu' yā yē'e nducué'nē chí nguē n'daacā. Ní ca'n'á yā ndúúcū n'daataá o sa'n'a chí nguē yē'e yā. Ní neenē yaadi'í'yā yā ní diīn yā cosas yē'e yáán'nguiínúu'. Ní ne'n'e yā dendu'ū chí nguē yē'e yā. Ní neene idiīn yā cosa chí nguē n'daacā ti ne'n'e yā diīn yā 'tíicā. Ní neenē nngueé yā. Ní ngii'nún yā 'iī'yān. Ní neenē n'gεecu cheendí yā ndúúcū 'iī'yān, ní nginnche'ei yā 'iī'yān. Ní neéné nguē n'daacā staava yē'é yā. Ní neenē n'gεecu cheendí yā yē'e chí 'iī'yān diīn yā yē'e chí nguē n'daacā. 30 Ngan'a yā yē'e chí nguée n'daacā yē'e taama yā. Nguée ne'n'e yā Dendyuūs. Ngan'a yā nanáán 'iī'yān yē'e s'uuún ní ngii 'cuináān 'iī'yān yē'e s'uuún. Maán yā dich'εeté yā 'iī'yān. Ní idiyaadi taavi yā ní nadacadíínuu' yā cosa chí ngai chí nguē n'daacā. Ní nguée i'téénú yā yē'e chεecu yā yē'e chiida yā. 31 Nguée itúúmícadíínuu' yā, nguée idiīn yā chí ngā'n'a yā chí diīn yā. Nguée idiné'n'e yā 'iī'yān ní nguée déenu yā nadach'εecu yā nuu'ndi yē'e 'iī'yān 'áará chí ngan'a yā chí nadach'εecu yā yē'e yā. Ní nguée ya'ái 'iinú yā 'iī'yān. 32 'iī'yān s'een neéné déenu yā chí Ndyuūs ngan'a yā chí canée chí diīn yā. Ní déenu yā chí 'iī'yān chí nguée diīn 'tíicā, tuu'mí chí 'cuuvi yā naati icandíicá yā chí idiīn yā 'tíicā. Yeenú taavi yā taachi inaan yā 'iī'yān chí diīn yā 'tíicā.

2

Ndyuūs ináān yā 'iī'yān yē'e nuu'ndi ní

yeⁿe chi cuaacu

1 Ndís'tiī amigos yeⁿé, ¿'áá n'diichí ní dē'ē chi idiiⁿ taamá yā o 'āā du'ú nūuⁿ 'iīn'yān? Vée nuuⁿndi yeⁿe maán yā taachi diiⁿ yā 'tíicā. Taachi n'diichí yā nuuⁿndi chi idiiⁿ taamá yā, ní maán yā diiⁿ yā 'tiicā, tuu'mi ní dich'ēté maán yā nuuⁿndi yeⁿé yā. 2 Deenu yú chi Ndyuūs diiⁿ yā cosa chi cuaacu taachi diiⁿ yā condenar 'iīn'yān chi diiⁿ yā chi 'túúcā. 3 ¿'Áá 'aacu ní chi Ndyuūs nguée inaaⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe 'iīn'yān chi idiīⁿ yā 'túúcā taachi n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe taamá yā? Nguēē 'tíicā. 4 ¿'Áá nguée inee yiinú ní yeⁿé Ndyuūs cucáāvā chi ya'ai 'iīn'ú yā ndís'tiī ní ndai yā ndúúcū ndís'tiī ní téé yā ndís'tiī n'dee n'dái favores yeⁿé yā ndúúcū vaadī 'diiⁿ yeⁿe yā? Ní nguée diiⁿ ní cuenta chi Ndyuūs tee yā ndís'tiī favores yeⁿe yā ní n'g'i'í yā ndís'tiī taaca cuuvi ndaacadaamí ní yeⁿe nuuⁿndi chi idiīⁿ ní. 5 Naati 'iīn'yān chi diiⁿ yā 'túúcā ní dich'ēchi yā staava yeⁿe yā. Ní nguée ndaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿé yā. Cáāvā chi idiīⁿ yā 'tíicā ní nduuvadáámā castigo yeⁿe maán yā nguuví taachi Ndyuūs diiⁿ yā juzgar nuuⁿndi yeⁿe yú ní téé yā castigo yeⁿe chi diiⁿ yú ndúúcū vaadī cuaacu. 6 Ní Ndyuūs ní ca'a yā ca'áámā cā'aama 'iīn'yān nadí'vē yā yeⁿe chi diiⁿ yā. 7 Ní ca'a yā vida cuen'e daān'mān 'iīn'yān chi chéé yā chi diiⁿ yā nducuén'ē chi n'daacā, ní n'nuún yā, ní diiⁿ yā nducuén'ē chi yeⁿé va'ai chēeti nguuví, ní diiⁿ yā chi honrado yā. 8 Naati 'iīn'yān chi neⁿe nducuén'ē yeⁿe maán yā ní nguée i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs naati diiⁿ yā nducuén'ē chi nguēē n'daacā, Ndyuūs nguée canee yiinú yā yeⁿe 'iīn'yān s'een. Ní ca'á yā castigo 'iīn'yān s'een. 9 Ní nducyáácá 'iīn'yān chí nguée n'daacā idiīⁿ yā canée chi n'dee n'dái 'cuéénú yā cuuvi, vmnáán vmnaaⁿ 'iīn'yān chi yeⁿe ndaata Israel chí judíos ní cuayiivi ní 'iīn'yān chi nguée yeⁿe ndaata Israel. 10 Naati Ndyuūs diiⁿ yā chi dē'ē 'iīn'yān ní dich'ēté yā 'iīn'yān ní ca'a yā vaadī 'diiⁿ yeⁿé nducyáácá 'iīn'yān chí din'daacá yā, vmnáán vmnaaⁿ 'iīn'yān yeⁿe ndaata Israel ní cuayiivi 'iīn'yān chí nguée yeⁿe ndaata Israel.

11 Caati nanáán Ndyuūs ní 'āā daamá

nūuⁿ nducyáaca 'iīn'yān. 12 Ní 'iīn'yān chí idinuunndí yā chí nguée ndúúcū ley yeⁿe Moisés miiⁿ ní cuuvi ndái yā nguée ndúúcū ley miiⁿ. Ní 'iīn'yān chí idinuunndí yā ní ndēē yā ley yeⁿe Moisés miiⁿ tuu'mi ní ley miiⁿ nūuⁿ ní cuuví yā castigo. 13 Caati nguée cuaán Ndyuūs 'iīn'yān chí dámaaⁿ chí n'diichí yā ley miiⁿ naati Ndyuūs cuaán yā 'iīn'yān chí diiⁿ yā tan'dúúcā chí nga'a ley miiⁿ. 14 Ní taachi 'iīn'yān chí nguée yeⁿé ndaata Israel s'een ní nguée déenu yā yeⁿé ley Moisés, naati neⁿe yā cadiinúún yā diiⁿ yā cosa chí cuaacu tan'dúúcā chí nga'a ley miiⁿ, 'áará chí nguée ndúúcū ley miiⁿ vée 'aama ley yeⁿé yā chí 'āā vi'í cā nguaaⁿ maán yā. 15 Ní ch'i'í yā cáāvā chí idiīⁿ yā chí ley yeⁿé Ndyuūs tan'dúúcā chí canée nguūⁿ na staava yeⁿé yā 'tíicā canée. Ní chiiⁿ chí diiⁿ yā ní 'áámā prueba yeⁿe chuū ní chiiⁿ chí nadacadiinúún yā diiⁿ yā condenar maán yā o caa'n'mān cuaacu yeⁿé maán yā. 16 Ní taachi ndaá nguuví chí Ndyuūs diiⁿ yā juzgar cáāvā Jesucristo miiⁿ nducyáácá 'iīn'yān ndúúcū nducuén'ē chí yeⁿe 'iīn'yān maán yā canúún n'de'ei na staava yeⁿé yā, tuu'mi ní Ndyuūs diiⁿ yā chuū ndúúcū nduudu cuaacu yeⁿe yā chí nadangua'n'ai 'iīn'yān. Chuū ní nduudu cuaacu chí 'úú Pablo nga'a.

'iīn'yān Israel s'een ndúúcū ley yeⁿe Moisés

17 Diiⁿ ní nga'a di chí 'iīn'yān Israel di. Ní nga'a di chí i'téenu dí ley yeⁿe Moisés ní dich'ēté maán di dii. Ní dii nga'a di chí yeⁿé Ndyuūs dii. 18 ¿'Áá déenu di dē'ē chí neⁿe Ndyuūs ní ley chí 'cuu'miⁿ di chí cuuvi in'nuuⁿ di dendu'ū chí n'daacā ca chí diiⁿ di? 19 ¿'Áá déenu di chí cuaacu chí cuuvi ca'cueen di 'iīn'yān chí ngueenáán o 'iīn'yān chí nguée dē'ē vēē deenu, ní ndēē di nduudu chí tan'dúúcā chidē'ē nanáán 'iīn'yān chí ngiica yā na maāiⁿ? 20 ¿'Áá i'teenu di chí cuuví diiⁿ di ca'cueen di 'iīn'yān chí tonto yā ní táácā chí ngi'cueen di da'caiyáā? ¿Ní ndúúcū ley yeⁿe di vée nducuén'ē chí diiⁿ chí cuuví deenu di vaadī cuaacu? 21 Dí chí ngi'cueen di taná'n'a yā, ¿dē'ē cáāvā chí nguée ngi'cueen maán di dii? Dí chí nga'a di 'iīn'yān chí nguée canée chí diduucú yā, ¿dē'ē cáāvā chí diduucú di? 22 Dí sa'nā o n'daata chí nga'a di

chi 'ii'nyān nguée ca'n'á yā ndúúcū isan'ā o n'daataá chi nguée ye'n'é yā, ¿de'ē cáávā chí maa'n dí ca'n'a di ndúúcū n'daataá o isan'ā chi nguée ye'n'e di? Díí chi nguée ngii n'diichí di santos ídolos, ¿de'ē cáávā chi diduucu di vaadī 'cuiica ye'n'e yáacū ye'n'e santos ídolos? ²³ Díí chi ngan'a maa'n di ye'n'e di chi ch'εεε di cucáávā chi canee di ndúúcū ley ye'n'é Ndyuūs ¿de'ē cáávā chi nguée dii'n di honrar Ndyuūs? 'Tiicá dii'n di caati nguée dii'n di tan'dúúcā chi ngan'a ley chí Ndyuūs tee yā dii. ²⁴ Canée nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs 'tiicā: 'Ii'nyān chi nguée ye'n'e ndaata Israel nguée n'daacā ngan'a yā ye'n'e chi duuchi Ndyuūs. Ní chuū ní nuu'ndi ye'n'e di.

²⁵ Cuaacu ní'nyú'n chí ley ye'n'e circuncisión ye'n'e san'a Israel s'ee'n ní dichí'vē cáávā di nduuti chí dii'n di chí ngan'a ley ye'n'e Moisés. Ní ndúúti chí nguée dii'n di chí ngan'a ley mii'n, tuu'mi ní canee di tan'dúúcā san'ā chi nguée circuncidado di. 'Tíicā canee di. ²⁶ Ní ndúúti chí 'áámá san'ā chi nguée ye'n'e ndaata Israel ní nguée circuncidado yā tan'dúúcā chi ngan'a ley ye'n'e Moisés, naati san'ā mii'n dii'n sa chí ngan'a ley mii'n, san'ā mii'n 'aara chí nguée circuncidado sa, Ndyuūs dii'n yā cuenta ye'n'e san'ā mii'n chí tan'dúúcā chí circuncidado, 'tiica sa. ²⁷ San'ā chí nguée circuncidado na cuerpo ye'n'e sa ní dii'n sa tan'dúúcā chí ngan'a ley, san'ā mii'n dii'n sa condenar dii chí nguée dii'n di tan'dúúcā chí ngan'a ley 'áará chí véé ley ye'n'e di ní canee circuncidado di na cuerpo ye'n'e di. ²⁸ Cuaacu ní'nyú'n nguée nduudu cuaacu chí 'áámá san'ā ní san'ā Israel chí ndí sa circuncidado ndúúcū seña na cuerpo ye'n'e sa. Ndí nguée ndúú chí nduudu cuaacu chí circuncisión chí seña chí canee na cuerpo ye'n'e sa dii'n chí Israel sa. ²⁹ Nguée 'tíicā. San'ā chí cuaacu ní'nyú'n chí san'ā Israel mii'n, san'ā mii'n ní san'ā chí circuncidado na staava ye'n'e sa. Chuū ní circuncisión chí cuaacu ní'nyú'n chí cuaacu. Nguée tan'dúúcā chí canee nguū'n na ley ye'n'e sa naati chí ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. San'ā chí circuncidado na staava ye'n'e sa, Ndyuūs n'diichinee yā chí san'a n'dai sa. Nguée cuuvi n'diichinee san'ā s'ee'n ye'n'e i'nyee'ndí 'cūū.

3

¹ Tuu'mi ní ¿de'ē chí'vē cáávā chí san'ā mii'n chí san'ā ye'n'e ndaata Israel? ¿O dé'ē dichí'vē nduuti chí san'ā ní circuncidado sa? ² N'dáacā n'dai dichí'vē cáávā n'deee n'dái razones. Vmnáán vmnaa'n Ndyuūs s'nee'n yā nduudu cuaacu ye'n'e ley ye'n'é yā vmnaa'n ndís'ti chí 'ii'nyān Israel. ³ Ní nduuti chí nán'ā 'ii'nyān Israel nandacadaamí yā ye'n'e chí i'téenu yā, ¿'áá cucáávā chí dii'n chí dii'n Ndyuūs chí nguée dichí'vē chí dii'n chí Ndyuūs ngan'a yā chí ca'n'á yā dii'n yā? Nguée 'tíicā. ⁴ Ndyuūs ní cuaacu ní dii'n yā nducuén'ē chí cuaacu naati nducyaaca 'ii'nyān ye'n'e i'nyee'ndí 'cūū ngan'a nduudu yaadi. Canée nguū'n na libro ye'n'e Dendyuūs ní Ndyuūs ngan'á yā 'tíicā: Canee chí 'cuu'mi'n di 'ii'nyān cáávā nduudu chí ngan'a di chí dii'n di chí cuaacu ní naachi n'diichí yā dii, deenú yā chí dii ní dii'n di chí cuaacu.

⁵ Ní taachi dii'n yú cosas chí nguεε n'daacā, tuu'mi ní más ca 'cuu'mi'n chí Ndyuūs chí cuaacu, ¿de'ē cuuvi caa'n'ma'n yú? ¿'Áá caa'n'ma'n yú chí Ndyuūs nguée dii'n yā cosas chí cuaacu taachi dii'n yā castigar s'uūu'n? Nguée 'tíicā. ('Úú ngan'á tan'dúúcā chí ngan'a 'ii'nyān ye'n'e i'nyee'ndí 'cūū.) ⁶ Nduuti chí Ndyuūs nguée dii'n yā tanducuén'ē chí n'daacā, ¿táacā cuuvi dii'n yā juzgar nuu'ndi ye'n'e 'ii'nyān ye'n'e i'nyee'ndí? Dii'n yā juzgar 'ii'nyān caati dii'n yā tanducuén'ē chí n'daacā.

⁷ Ní ndúúti chí nduudu yaadi mii'n ye'n'e yú dichí'vē chí cuuvi dich'εεε ca yú Ndyuūs, ¿de'ē cúúvī chí Ndyuūs dii'n yā juzgar nuu'ndi ye'n'e yú chí nuu'ndi yú? ⁸ ¿De'ē cúúvī chí nguée ngan'a yú 'tíicā? S'uuú'n ní dii'n yú cosas chí nguεε n'daacā ní cuuvi candεε cosas chí n'daacā ye'n'e. 'Tíicā ngan'a taná'n'a yā chí s'uuú'n ngi'cuee'n yú 'tíicā ní nguée n'daacā ye'n'e yú. 'Ii'nyān s'ee'n ní canee chí condenado yā.

Nducyáacá 'ii'nyān ní dinuu'ndi yā

⁹ ¿De'ē tuu'mi ngan'a yú? ¿'Áá n'daacā ca s'uuú'n chí 'ii'nyān Israel s'uuú'n nguée ti 'ii'nyān chí nguée 'ii'nyān Israel? Nguée 'tíicā. Ndís'ti deenú ní tan'dúúcā chí ngan'á chí s'uuú'n dinuu'ndi yú tan'dúúcā 'ii'nyān chí nguée ye'n'e 'ii'nyān Israel dinuu'ndí yā.

Ní nducyaaca 'i'in'yān dinuun'dí yā ní na poder ye'n'e nuu'ndi snée yā. ¹⁰ Canée nguūn na libro ye'n'e Dendyuūs 'tiicā: Nguée 'i'in'yān chi n'dái yā, nguée mar 'áámá yā.

¹¹ Nguée vée mar 'áámá 'i'in'yān chi tuumicadínuu yā, nguée vée mar 'áámá 'i'in'yān chi in'nuūn yā Ndyuūs.

¹² Nducyaácá yā ndaacadaamí yā ye'n'e Ndyuūs, nducyaácá yā diín yā cosas chi nguεε n'daacā. Nguée 'áámá yā chi n'daacā idiín yā, nguée ndíí mar 'áámá yā.

¹³ Daandú yā canée tan'dúúcā 'áámá yáinyān chi candá'āi, 'tíicā daandú yā; ní nginnche'éi yā 'i'in'yān ndúúcū cheendi yā. Ní chεεti cheendí yā ní snúū tan'dúúcā chi veneno ye'n'e cúú 'tíicā cheendí yā ndúúcū nduudu chi tan'dúúcā veneno, 'tíicā.

¹⁴ Dámaān ngan'á yā ndúúdú taa'n contra ye'n'e 'i'in'yān ndúúcū nduudu chi nguée n'daacā.

¹⁵ Ní neene nadacadínuu yā chi 'caan'nu yā 'i'in'yān.

¹⁶ Ní nducué'n'e cuaan naachí can'á yā, diín yā chi 'i'in'yān cunncāā 'cueenú yā cuuvi ní dituūví yā nducué'n'e dendu'ū ndúúcū vaadi cadínūu ye'n'e 'i'in'yān s'ee'n.

¹⁷ Ní nguée déenu yā ye'n'e yúúni chi candεε na vaadí 'diín ye'n'e Ndyuūs.

¹⁸ Ní nguée nadacadínuu yā chi canee chi 'va'a yā Ndyuūs.

¹⁹ Maa'n ní s'uuú'n deenu yú chi tanducué'n'e chi canée nguūn na ley ye'n'e Moisés ní cáávā 'i'in'yān chi n'gεεtinee yā ndúúcū ley mii'n. Ní cáávā 'i'in'yān s'ee'n 'āā ntée caan'ma'n yā nanáán Ndyuūs chi nguεε deenú yā ye'n'e. Ní 'íicú ley mii'n dii'n chi Ndyuūs can'á yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'i'in'yān ye'n'e núú'mán in'yeēndí. ²⁰ Ní Ndyuūs nguée diín yā recibir 'i'in'yān cáávā chi diín yā tan'dúúcā chi ngan'a ley mii'n caati ley mii'n n'g'i'n'i s'uuú'n chi vée nuu'ndi ye'n'e yú nanáán Ndyuūs.

Ndyuūs nadinguan'ai yā 'i'in'yān caati i'téenu yā Jesucristo

²¹ Maa'n ní nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs n'gi'n'i s'uuú'n chi Ndyuūs diín yā recibir

s'uuú'n manera chi 'āā vi'í cā ye'n'e ley mii'n. Ní canée nguūn na libro ye'n'e ley ye'n'e Ndyuūs ye'n'e chuū naachi san'a profetas ngan'a yā nduudu cuaacu ye'n'e chuū.

²² Ndyuūs diín yā recibir nducyaácá 'i'in'yān dámaān cáávā chi i'téenu yā Jesucristo ní nanáán Ndyuūs nducyaácá 'i'in'yān ye'n'e núú'mán in'yeēndí 'āā daamá nūu'n. Ndyuūs nguée n'dáan yā. ²³ Ní nducyaácá 'i'in'yān ye'n'e núú'mán in'yeēndí ní dinuun'dí yā ní nguée cuuvi diín 'i'in'yān s'ee'n chi dεεvε n'dai tan'dúúcā Ndyuūs chi dεεvε n'dai.

²⁴ Naati Ndyuūs cáávā chi n'dai taaví yā diín yā recibir 'i'in'yān cucáávā Jesucristo chi nadanguán'ai yā 'i'in'yān. Ní Jesucristo nadí'vε yā nuu'ndi ye'n'e 'i'in'yān lado ye'n'e 'i'in'yān. ²⁵ Ní Ndyuūs dicho'ó yā Jesucristo in'yeēndí 'cūū lado ye'n'e ofrenda chi ch'i'i yā caava nuu'ndi ye'n'e nducyaácá 'i'in'yān. Ní cáávā chi ch'i'i Cristo, Cristo cuuvi nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'i'in'yān chi i'téenu yā Jesucristo. 'Tíicā Ndyuūs ch'i'n'i yā 'i'in'yān táácā cuuvi ndaa yā nanáán Ndyuūs. Ní tiempo chi chó'ōo ní Ndyuūs chi n'dai taavi ch'i'n'i yā 'i'in'yān chi Ndyuūs diín yā cosas chi cuaacu taachi nguée diín yā cuenta ye'n'e nuu'ndi ye'n'e 'i'in'yān taachi 'āā 'cuée dicho'ó yā Cristo. ²⁶ Ní 'tiicā ntúūn tiempo 'cūū Ndyuūs cáávā chi nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e 'i'in'yān ní ch'i'n'i yā chi can'á yā chi diín yā recibir 'i'in'yān chí cuuví ye'n'e yā 'i'in'yān. 'Tíicā Ndyuūs ch'i'n'i yā chi cuaacu yā. Ní diín yā chi nducyaácá 'i'in'yān chi i'téenu yā Cristo ní ye'n'e yā 'i'in'yān.

²⁷ Maa'n ní ¿dε'ε cúúvī chi 'i'in'yān cuuvi caan'mán yā chi ch'εεtε yā? Nguée cuuví yā. ¿Dε'ε cáávā? ¿'Áá cáávā chi diín yā tan'dúúcā chi ngan'a ley mii'n? Nguée 'tíicā. Naati maa'n ní Ndyuūs diín yā recibir s'uuú'n dámaān cáávā chi i'teenu yú Jesucristo. ²⁸ Maa'n ní n'diichi yú chi Ndyuūs diín yā recibir 'i'in'yān caati cucáávā chi i'téenu yā Jesucristo ní nguée caavā chi diín yā chi ngan'a ley mii'n.

²⁹ ¿'Áá Ndyuūs ní dámaān Ndyuūs ye'n'e 'i'in'yān Israel s'ee'n chi judíos? ¿'Áá nguée Ndyuūs ní ye'n'e 'i'in'yān chi nguée ye'n'e ndaata Israel? Cuaacu chi Ndyuūs ní Ndyuūs dendú'ū ye'n'e 'i'in'yān chi nguée

ye'n'e ndaata Israel. ³⁰ Cuaacu chi véé 'áamá n'dyá'n'ā Ndyuūs. Ní Ndyuūs diín yā recibir nducyáácá 'iín'yā'n chi i'téénú yā Cristo 'iín'yā'n chi Israel s'ee'n ní 'tíicá ntuū'n 'iín'yā'n chi nguée ye'n'e ndaata Israel. ³¹ Maa'n ní ¿'áá cucáávā chi i'téénú yú Jesucristo chi diín yú chi nguée 'caandivee'n yú tan'dúúcā chi nga'n'a ley mii'n? Ní ley mii'n 'āā vi'i caā ye'n'e yú. Ní nguée dichíí'vē s'uuú'n. Mar 'áamá naa'n, nguée 'tíicā. N'giindivee'n ca yú chí nga'n'ā ley mii'n.

4

Tan'dúúcā chí diín Abraham

¹ ¿De'ē nga'n'a yú ye'n'e chiida yú Abraham chi chiida ndaata ye'n'e yú? ¿De'ē nndaacá yā nanáá'n Ndyuūs? ² Nduuti chi Ndyuūs diín yā recibir Abraham mii'n cáávā cosa chi diín yā, tuu'mi ní Abraham cuuvi caa'n'mán yā chi ch'εεε maán yā. Nguée cuuvi caa'n'mán yā chi ch'εεε maán yā nanáá'n Ndyuūs. ³ Canée nguū'n na libro ye'n'e Dendyuūs 'tíicā: Abraham i'téénú yā Ndyuūs ní cáávā chi i'téénú yā Ndyuūs, Ndyuūs diín yā recibir Abraham mii'n chi ye'n'é yā 'iín'yā'n. ⁴ Maa'n ní 'iín'yā'n chi idii'n ntii'nyu'n ní sta'a yā chíí'vē ye'n'e ntii'nyu'n ye'n'é yā. Nguée nadacadíínuu'n yā chi chíí'vē ye'n'e ntii'nyu'n ye'n'é yā ní 'aama regalo naati tan'dúúcā 'áamá cosa chi can'diicú yā. ⁵ Maa'n ní nduuti chi 'áamá 'iín'yā'n i'téénú yā Jesucristo ní nguée cuuvi diín yā ntii'nyu'n cáávā chi cuuvi cu'téénú yā. Ní Ndyuūs diín yā recibir 'iín'yā'n nuu'ndi chi cuuvi ye'n'é yā, tuu'mi ní Ndyuūs diín yā recibir 'iín'yā'n mii'n caati i'téénú yā Jesucristo. ⁶ 'Tíicá ntúū'n tiempo chi 'āā chó'ōo David nga'n'á yā 'tíicā ye'n'e chuū. N'dai sa'n'ā chí Ndyuūs diín yā recibir chi ye'n'é yā sa'n'a. Ní sa'n'ā mii'n ní n'dai sa n'dáá rá chi nguée idii'n sa ntii'nyu'n chí cuuvi ye'n'é Ndyuūs. ⁷ 'Tíicā nga'n'a sa: De'ε chúúcā n'dai 'iín'yā'n chi Ndyuūs nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e yā ní divíi yā nuu'ndi ye'n'é yā chi 'āā ntée Vεε. ⁸ De'ē chúúcā n'dai 'iín'yā'n chi Ndyuūs diín cuenta yā chi nguée véé nuu'ndi ye'n'é yā. ⁹ Ní ye'n'e chi nga'n'a David ye'n'e chi de'ē chúúcā n'dai 'iín'yā'n, ¿'áá dámaā'n caava

'iín'yā'n Israel chi ye'n'e na circuncisión? Nguée 'tíicā, ti cáávā 'iín'yā'n chi nguée ye'n'e 'iín'yā'n Israel ní nguée véé ley ye'n'e circuncisión ye'n'e yā. 'Āā nga'n'a 'nū chi canée nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs 'tíicā. Abraham i'téénú yā Ndyuūs ní cáávā chi i'téénú yā Ndyuūs, Ndyuūs diín yā recibir Abraham mii'n chi ye'n'é yā 'iín'yā'n. ¹⁰ ¿De'ē tiempo chi Ndyuūs diín yā recibir Abraham mii'n? ¿'Áá taachi 'āā cuée cuuvi circuncidado o cuayiivi taachi chii yā circuncidado? Ndyuūs 'āā diín yā recibir 'iín'yā'n taachi 'āā cuée cuuvi yā circuncidado. ¹¹ Cuayiivi chi Abraham i'téénú yā Ndyuūs, tuu'mi ní chíí yā circuncidado. Ní chuū ní 'áamá seña chi Ndyuūs diín yā recibir Abraham mii'n cáávā chi i'téénú yā Ndyuūs. Ní chuū ní diín yā chi Abraham mii'n ní cuuví yā chiidaá nducyáácá 'iín'yā'n chi i'téénú yā Ndyuūs 'áará chi nguée chíí yā circuncidado. Ní 'tíicā Ndyuūs nga'n'á yā chi diín yā recibir 'iín'yā'n chi nguée circuncidado yā. ¹² Cuaacu chi Abraham ní chiidaá 'iín'yā'n circuncidado yā chi Israel. Naati 'tíicā chiidaá 'iín'yā'n s'ee'n nguée dámaā'n cáávā chi circuncidado yā naati cáávā chi i'téénú yā Ndyuūs tan'dúúcā chi Abraham chi'téénú yā Ndyuūs vmnáá'n vmnaa'n taachi 'āā cuée cuuvi yā circuncidado yā.

Compromiso chí diín Ndyuūs ní chíí cucáávā chí chi'teenú 'iín'yā'n

¹³ Ndyuūs ca'n'a yā chíí yā Abraham chi i'n'yee'dí 'cūū cuuvi ye'n'e Abraham ndúúcū 'iín'yā'n ye'n'é yā chí cuchii cuayiivi ní Ndyuūs ca'n'a yā chíí yā Abraham 'tíicā. Ní nguée cáávā chi idii'n Abraham chi nga'n'a ley caati cáávā chi i'téénú yā Ndyuūs. Ní cáávā chi i'téénú yā Ndyuūs, Ndyuūs diín yā cuenta chi sa'n'ā Abraham mii'n ní ye'n'é yā. ¹⁴ Ní nduuti chi 'iín'yā'n chi véé ley ye'n'e yā ní diín yā chi nga'n'a ley mii'n ní cuuví ye'n'é yā chíí chi Ndyuūs ca'n'a yā chí ca'a yā, tuu'mi ní nguée dichíí'vē ye'n'e 'iín'yā'n chi i'téénú yā Ndyuūs. Ní nguée dichíí'vē chíí chi Ndyuūs ca'n'a yā chí ca'a yā chí cuuvi ye'n'é yā cáávā chi i'téénú yā. ¹⁵ Naachi véé ley, véé castigo cáávā 'iín'yā'n chi nguée diín yā chíí chi nga'n'ā. Naachi nguée véé ley, 'iín'yā'n nguée cuuvi diín yā nuu'ndi chi contra ley.

¹⁶ Ndyuūs caⁿ'a yā chi ca^a yā compro-
miso yeⁿ'é yā, compromiso chi n'dai taavi
'iⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā cucáá^vā chi i'téenu
yā Ndyuūs ní nguεε nadí^vε yā yeⁿ'ē. Ní
'tíicā seguro cānee chi Ndyuūs caⁿ'a yā chí
ca^a yā chi cuuvi yeⁿ'e nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ
chi yeⁿ'e ndaata Israel ní nguée dāmaāⁿ
caava 'iⁿ'yāⁿ chi véé ley yeⁿ'é yā ní diiⁿ yā
chi ngaⁿ'a ley miiⁿ, naati cáá^vā nducyaaca
'iⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs tan'dúú^cā
chi Abraham chi'téenu yā Ndyuūs. 'Tíicā
Abraham miiⁿ ní cuuvi chiidaá nducyaaca
s'uuúⁿ. ¹⁷ Ní canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é
Ndyuūs 'tíicā. Ndyuūs ngaⁿ'a yā ngii yā
Abraham: Díí Abraham, 'úú idiíⁿ chí díí
cuuvi chiidaá 'yaaⁿ n'dái naciones. Ní
nanááⁿ Ndyuūs chuū ní n'daacā canee, ní
Abraham ní i'téenu yā Ndyuūs chi cuaacu
ca^a yā vida 'iⁿ'yāⁿ chi n'díí. Ní caⁿ'á yā
din'dai yā cosas chi 'āā cuée snaaⁿ yú.

¹⁸ Abraham miiⁿ taachi 'āā cuée de'ε véε
chi cānee ngiínú yā, chi'téenu yā Ndyuūs. Ní
Ndyuūs ní diiⁿ yā chí cūnee ngiínú yā yeⁿ'ē
chi Ndyuūs caⁿ'a yā ca^a yā chi cuuví yeⁿ'e
yā. Ní cáá^vā chuū ní Abraham miiⁿ ní chií
chiidaá 'yaaⁿ n'dái naciones tan'dúú^cā chi
Ndyuūs 'āā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e yā. Ní Ndyuūs
ngaⁿ'á yā: 'Tíicā cuuví 'yaaⁿ taavi ndaata
yeⁿ'ē dii. ¹⁹ Saⁿ'a Abraham miiⁿ 'āā ngii
sa tan'dúú^cā 'aama ciento nduūyū yeⁿ'e sa.
Ní 'tiicā ntúūⁿ véé nduūyū yeⁿ'e Sara chi
n'daata yeⁿ'ē sa. Ní canee yā tan'dúú^cā
'iⁿ'yāⁿ chi n'dií caati Abraham ndúú^cū
Sara miiⁿ nguée ch'iindí daiya tá. 'Áará chi
'tíicā ní nguée ch'iindí daiya yā Abraham
miiⁿ chi'téenu yā Ndyuūs. ²⁰ Ní nguée diiⁿ
yā 'uū^vī vaanicadínuūⁿ yeⁿ'e yā yeⁿ'e chi
Ndyuūs caⁿ'a yā chi diiⁿ yā cáá^vā yā naati
chi'téenu cá yā ní véé ca confianza yeⁿ'é yā
ndúú^cū Ndyuūs. Ní dich'εté yā Ndyuūs.
²¹ Ní deenú n'dai yā chi Ndyuūs cuuví diiⁿ
yā nducuén'ē chi caⁿ'a yā chi cuuví diiⁿ yā.
²² Ní cucáá^vā chi Abraham i'téenu yā 'tíicā
Ndyuūs diiⁿ yā chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iⁿ'yāⁿ.

²³ Ní nduudu chi canee nguūⁿ chi Ndyuūs
ngaⁿ'a yeⁿ'e Abraham miiⁿ chi diiⁿ yā
chi cuuví yeⁿ'é yā cáá^vā chi i'téenu yā
Ndyuūs nguée dāmaāⁿ caavā Abraham.
²⁴ 'Tiicā ntúūⁿ ní cáá^vā s'uūuⁿ cánée nguūⁿ.
Ndyuūs diiⁿ yā recibir s'uuúⁿ chi cuuvi

yeⁿ'é yā s'uuúⁿ chi cu'téenu yú Ndyuūs chi
nadicuéeⁿ yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú yeⁿ'e
nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²⁵ Ndyuūs dicho'ó yā Jesu-
cristo caati ch'íi yā cucáá^vā nuuⁿndi yeⁿ'e
yú. Ní nadicuéeⁿ yā Jesucristo yeⁿ'e nguaaⁿ
tináⁿ'ā caati Ndyuūs cuuvi diiⁿ yā recibir
s'uuúⁿ ní yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ.

5

*Vée chi cuuvi yeⁿ'e yú taachi Ndyuūs
ngaⁿ'a yā chi nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú*

¹ Maaⁿ ní chi Ndyuūs diiⁿ yā recibir
s'uuuⁿ cáá^vā chi i'téenu yú Jesucristo véé
vaadí 'diiⁿ yeⁿ'e yú ndúú^cū Ndyuūs caava
Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ² Ní cáá^vā Señor
Jesucristo ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs. Ní
Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ dendu'ū chi n'dai
taavi yeⁿ'é yā. Ní díitú i'téenu yú ndúú^cū
dendu'ū chi n'dai yeⁿ'é yā chi itée yā s'uuúⁿ.
Ní yeenú n'dai yú ní canee ngiinu yú chííⁿ
chí cuuvi yeⁿ'e yú na va'ai chεeti nguuvi
naachi canee Ndyuūs chi deεvé n'dai. ³ Ní
'tiicā ntúūⁿ yeenú taavi yú taachi n'geenu
yú ngii caati deenu yú chi taachi n'geenu
yú ngii ní n'daacā ca yeⁿ'e yú ti véé cá
paciencia yeⁿ'e yú. ⁴ Ní taachi cuchεε yú
yeⁿ'e nducuén'ē, tuu'mi ní deenu yú chi diiⁿ
yú chi Ndyuūs neⁿ'e yā chi diiⁿ yú 'túú^cā.
Ní cūnee ngiinu yú chi cuuvi yeⁿ'e yú chi
Ndyuūs caⁿ'á yā téé yā s'uuúⁿ. ⁵ Ní deenu yú
chi cuaacu chí cuuvi yeⁿ'e yú chí cūnee ngi-
inu yú. Ní nguée 'cuináaⁿ yú caati Ndyuūs
'āā tee yā s'uūuⁿ na staava yeⁿ'e yú vaadí
neⁿ'e yeⁿ'é yā cucáá^vā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā
chí 'āā tee yā s'uūuⁿ.

⁶ Taachi 'āā cuée cuuvi nanguaⁿ'āi yú
cucáá^vā maaⁿ yú, tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó
yā Cristo tiempo chi neⁿ'e yā caati Cristo
ch'íi yā cáá^vā 'iⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e
yā. ⁷ Nguée n'gíⁿ'íi chí 'áámá 'iⁿ'yāⁿ 'cuūvi
yā cucáá^vā táámá 'iⁿ'yāⁿ chí nguée nuuⁿndi
yeⁿ'e yā. Ní n'dáá rá chí 'áámá 'iⁿ'yāⁿ
'cuūvi yā cáá^vā táámá 'iⁿ'yāⁿ chí n'daāca
diiⁿ yā, 'áará chí 'iⁿ'yāⁿ chí cuaacu chí
n'daāca yā. ⁸ Ní Ndyuūs ch'iⁿ'í yā chí neⁿ'é
yā s'uuúⁿ taachi dicho'ó yā Cristo iⁿ'yeeⁿdí
'cūū chí ch'íi yā cáá^vā s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ
véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ⁹ Maaⁿ ní Ndyuūs
diiⁿ yā recibir s'uuúⁿ cáá^vā Cristo chí ch'íi
yā chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs

can'á yā nadanguan'ai cá yā s'uuúⁿ yeⁿe castigo cucáávā Cristo. ¹⁰ Ní taachi s'uuúⁿ 'āā cuéé cuuvi n'diichi yú Ndyuūs, Ndyuūs diiⁿ yā chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cáávā Jesucristo chi ch'i yā. Maaⁿ ní s'uuúⁿ ní yeⁿe Ndyuūs s'uuúⁿ ní nanguan'ai cá yú cáávā chi Cristo cánduuchi yā ní yeⁿe yā s'uuúⁿ. ¹¹ Ní yeenu ca yú nanááⁿ Ndyuūs nguéé damaāⁿ cáávā chuū ti yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ cáávā Señor Jesucristo yeⁿe yú. Ní cáávā Cristo miiⁿ véé vaadī 'dīiⁿ yeⁿe yú nanááⁿ Ndyuūs.

Yeⁿe saⁿā Adán ndúúcu Cristo

¹² 'Tíicā caati cáávā 'áámá saⁿā chi duuchi Adán ndaā nuuⁿndi iⁿ'yeendī 'cūū. Ní cáávā nuuⁿndi miiⁿ 'iⁿ'yāⁿ n'dīi yā. Maaⁿ ní chíiⁿ chi nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ní 'cuūvi yā caati nducyááca yā ní dinuuⁿndi yā. ¹³ Ní nuuⁿndi miiⁿ canéé iⁿ'yeendī 'cūū. Ní 'iⁿ'yāⁿ idinuuⁿndi yā vmnaaⁿ chi ndaā ley yeⁿe Moisés. Ní nguéé diiⁿ yā cuenta yeⁿe nuuⁿndi taachi nguéé ley miiⁿ chi ch'iⁿi 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'é nuuⁿndi. ¹⁴ ¿Dé'ē yeⁿe chuū? Ndi tiempo chi canéé Adán ní dinuuⁿndi sa ndi tiempo chi canéé Moisés. Ní Moisés ca'á yā ley miiⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dinuuⁿndi yā ní canéé chi 'cuūvi yā. Ní ch'i yā 'áará chi nguéé dinuuⁿndi yā tan'dúúca Adán chi nguéé n'giindiveén yā chi ngaⁿ'a Ndyuūs. Ní cáávā chi Adán miiⁿ dinuuⁿndi yā, chuū ch'iⁿi 'iⁿ'yāⁿ chi Daiyá Ndyuūs canéé chí cúchi ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caandiveén yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁵ Ní nguéé cuuvi nduuvídaámá cosa chi Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ndúúcu nuuⁿndi chi diiⁿ Adán miiⁿ. Cáávā chi 'áámá saⁿā Adán miiⁿ idinuuⁿndi yā, nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ canéé chi 'cuūvi yā caati condenado yā. Ní cáávā 'áámá saⁿā Jesucristo, Ndyuūs dátē yā s'uuúⁿ chi nadinguaⁿ'ái yā s'uuúⁿ ní nguéé nadíí'vē yú yeⁿ'é yā. Ní chuū chi tee Ndyuūs ní n'daacā ca ní cáávā n'deē n'dái 'iⁿ'yāⁿ. ¹⁶ Ní 'āā vi'í cá nuuⁿndi chi diiⁿ Adán yeⁿe chiiⁿ chi Ndyuūs tee yā 'iⁿ'yāⁿ chi nadinguán'ai yā 'iⁿ'yāⁿ. Cuayiivi chi Adán idinuuⁿndi yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ní canéé yā condenado. Maaⁿ ní Ndyuūs nadinguán'ai yā 'iⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iⁿ'yāⁿ. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé nadíí'vē yā ní Ndyuūs nadinguán'ai yā 'iⁿ'yāⁿ chi n'deē

n'dái nuuⁿndi idiⁿ yā. ¹⁷ Cuaacu chi 'iⁿ'yāⁿ canéé chi 'cuūvi yā cáávā chi 'áámá saⁿā dinuuⁿndi sa. Ní maaⁿ ní n'daacā ca chi diiⁿ 'áámá 'iⁿ'yāⁿ chi Jesucristo miiⁿ. Ní cucáávā Jesucristo miiⁿ Ndyuūs diiⁿ yā recibir 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé nadíí'vē yā yeⁿe chuū. 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní véé poder yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu yā chi 'cuētinéé n'dááca yā na vida yeⁿ'é yā chi ngai.

¹⁸ 'Tíicā nducyááca 'iⁿ'yāⁿ canee condenado yā cáávā 'áámá saⁿā Adán chi dinuuⁿndi yā. Naati cáávā Jesucristo miiⁿ chi diiⁿ yā chi neⁿe Ndyuūs, Ndyuūs diiⁿ yā recibir nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā ní véé vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. ¹⁹ Chuū ní neⁿe caaⁿ'maⁿ 'tíicā. Cáávā chi 'áámá saⁿā Adán nguéé ch'iindiveeⁿ sa nduudu chi ngaⁿ'a Ndyuūs nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ snée yā maaⁿ poder yeⁿ'é nuuⁿndi. 'Tiicá ntúūⁿ. Cáávā chi 'áámá saⁿ'a Cristo ch'iindiveeⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'a Ndyuūs nééné 'yaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ cuuvi ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs, ní cuuvi yeⁿ'é Ndyuūs 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

²⁰ Ndyuūs tee yā ley miiⁿ caati 'iⁿ'yāⁿ cuuvi n'diichi cá yā chi dinuuⁿndi cá yā. Ní taachi dinuuⁿndi cá yā Ndyuūs tee yā vaadī n'dai ca yeⁿe yā chí ch'ēte ca chi nadanguán'ai yā 'iⁿ'yāⁿ nguéé ti nuuⁿndi miiⁿ. ²¹ Maaⁿ ní cho'ó chuū caati taachi 'iⁿ'yāⁿ idinuuⁿndi yā ní canéé chi 'cuūvi yā cáávā poder yeⁿ'é nuuⁿndi. 'Tiicá ntúūⁿ vaadī n'dai ca yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu poder yeⁿ'é yā diiⁿ chi diiⁿ yā aceptar s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ ní diiⁿ chi véé vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yú cucáávā Señor Jesucristo yeⁿ'é yú.

6

N'di yú cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yú naati canduuchi yú cucáávā Cristo

¹ Maaⁿ ní ¿dé'ē caaⁿ'māⁿ yú? ¿'Áá dinuuⁿndi yú caati Ndyuūs cuuvi téé yā s'uuúⁿ vaadī n'dai ca yeⁿ'é yā? ² Nguéé diiⁿ yú 'tíicā. 'Áā ch'i yú yeⁿe nuuⁿndi chi diiⁿ yú, ¿táácā cuuvi 'cuētinéé chiichi yú ndúúcu nuuⁿndi chi diiⁿ yú? ³ ¿'Áá nguéé déenu ndís'ti chi nducyaaca s'uuuⁿ chi chēdínūⁿni yú cáávā chi s'uuúⁿ ní yeⁿ'é Cristo s'uuúⁿ, ní véé 'aama parte yeⁿ'é yú

ndúúcū Cristo taachi ch'iī yā? ⁴ Ní caavā chí ch'ēdinuūⁿniⁿ yú tan'dúúcā chí daama ch'ēchi yú ndúúcū Cristo, ní tan'dúúcā chí ch'iī yú ndúúcu yā caati cuuvi nnduuchi yú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā ndúúcū Cristo. Ní tiicá ntúūⁿ véeⁿ vida ngai yeⁿ'e yú ti 'tíicā Cristo nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā cáavā poder chí ch'ēté ca yeⁿ'e Chiida yú.

⁵ Ní nduuti chí tan'dúúcā chí daama cueⁿ'e yú ndúúcu yā taachi ch'iī yā, 'tiicá ntúūⁿ cuaacu níⁿnyuⁿ chí dáámá cunee yú ndúúcu yā. Ní nnduuchi yú tan'dúúcā chí maáⁿ yā nnduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁶ Ní chuū ní deenu yú vida ndiicū yeⁿ'e yú tan'dúúcā chí dáámá ca'neeⁿngáⁿ'ā na cruz ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú caati vida ndiicū yeⁿ'e yú ndúúcū chí neⁿ'e chí diiⁿ yú ní canee tan'dúúcā chí n'diī ndúúcū poder yeⁿ'e nuuⁿndi caati nguéeⁿ cuuvi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ vida yeⁿ'e yú chí dinuuⁿndi yú.

⁷ Deenu yú chí taachi 'iiⁿ'yāⁿ 'āā ch'iī yā 'āā ntéeⁿ cuuvi dinuuⁿndi yā. ⁸ Ní nduuti chí s'uuūⁿ ní 'āā ch'iī yú dáámá ndúúcū Cristo miiⁿ, tuuⁿ'mi ní i'téenu yú chí canduuchi yú ní cunee yú ndúúcū Cristo. ⁹ Deenu yú chí taachi Cristo 'āā ch'iī yā ní nnduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'āā ntéeⁿ nguēⁿcunée yā 'cuūví yā caati vaadī n'gii miiⁿ nguéeⁿ dēⁿ'ē vēⁿ cuuvi diiⁿ ndúúcu yā. ¹⁰ Taachi Cristo ch'iī yā, ch'iī yā 'áámá vmneⁿ'é nūuⁿ ní cáávā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ní cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní nnduuchí yā ní vida yeⁿ'e yā nnduuchi yā cáávā Ndyuūs. ¹¹ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī diiⁿ ní cuenta chí n'diī ní ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'e ní maaⁿ ní canduuchí ní cáávā Ndyuūs caati ndís'tiī ní yeⁿ'e Jesucristo ndís'tiī ní Señor yeⁿ'e yú.

¹² Ní cáávā chuū ndís'tiī nguéeⁿ ca'á ní lugar chí nuuⁿndi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e ní ti ndís'tiī diiⁿ ní nuuⁿndi tan'dúúcā chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'é ní. ¹³ Ní nguéeⁿ nca'á ní cuerpo yeⁿ'e maaⁿ ní na poder yeⁿ'e nuuⁿndi chí cuuvi dinuuⁿndi ní tan'dúúcā chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'é ní. Nguéeⁿ diiⁿ ní 'tíicā. Nca'á ní vida yeⁿ'e maáⁿ ní ndúúcū cuerpo yeⁿ'e maáⁿ ní maaⁿ poder yeⁿ'e Ndyuūs tan'dúúcā chí 'āā n'diī ní 'āā nnduuchí ní ndúúcū 'áámá vida ngai. Maaⁿ ní cuuvi din'daacá ní. ¹⁴ Ní nuuⁿndi ní nguéeⁿ véeⁿ poder yeⁿ'e nanááⁿ ndís'tiī caati nguéeⁿ canee ní maaⁿ yeⁿ'e ley miiⁿ naati

canee ní maaⁿ nducuén^{'e} vaadī n'dai yeⁿ'e Ndyuūs.

Yeⁿ'e ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí 'áámá idiīⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs

¹⁵ ¿Tuuⁿ'mi ní dēⁿ'ē diiⁿ yú? ¿'Áá diiⁿ yú nuuⁿndi caati 'āā ntéeⁿ canee yú maaⁿ ley miiⁿ naati canee yú maaⁿ dendu'ū chí n'dai taavi chí yeⁿ'é Ndyuūs? Nguēⁿ yeⁿ'e mar 'áámá naaⁿ. ¹⁶ Ndís'tiī ní deenu ní chí nduuti chí ca'á ní vida yeⁿ'e maáⁿ ní na ta'a 'áámá patrón yeⁿ'e ní 'áámá canee ní chí diiⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'a 'iiví ní, tuuⁿ'mi ndís'tiī ní esclavos ndís'tiī yeⁿ'e 'iiví ní. Ní canee chí diiⁿ ní nducuén^{'e} chí ngaⁿ'a 'iiví ní chí diiⁿ ní. 'Tiicá ntúūⁿ nduuti chí diiⁿ ní chí ngaⁿ'a nuuⁿndi chí diiⁿ ní tuuⁿ'mi ní canee ní tan'dúúcā chí nuuⁿndi miiⁿ patrón yeⁿ'e ní. Ní cuuvi 'cuūví ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní nduuti chí diiⁿ ní chí ngaⁿ'a Ndyuūs, tuuⁿ'mi ní n'daacā diiⁿ ní nanááⁿ Ndyuūs. ¹⁷ 'Úú ní ca'á gracias Ndyuūs caava ndís'tiī caati ndís'tiī 'áará chí tiempo chí chó'ōo ní ndís'tiī esclavos yeⁿ'e nuuⁿndi ndís'tiī naati maaⁿ ní ch'iindiveéⁿ ní ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é ní nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chí 'iiⁿ'yāⁿ s'een^{'e} 'āā chí'cueén^{'e} yā ndís'tiī. ¹⁸ Ní taachi canee libre ní yeⁿ'e poder yeⁿ'e nuuⁿndi, tuuⁿ'mi ní ndís'tiī diiⁿ ní nducuén^{'e} chí n'daacā cáávā poder yeⁿ'é Ndyuūs chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é ní. ¹⁹ Ngaⁿ'á ndúúcū ndís'tiī ndúúcū nduudu chí tuumicadiinúūⁿ ní caati ndís'tiī cuuvi tuumicadiinuūⁿ cá ní. Tiempo chí chó'ōo ndís'tiī s'neén^{'e} ní cuerpo yeⁿ'é ní cáávā nuuⁿndi ní dinuuⁿndi ní tan'dúúcā chí maaⁿ cuerpo yeⁿ'é ní neⁿ'e chí diiⁿ ní. Ní diiⁿ cá ní chí nguéeⁿ n'daacā. Maaⁿ ní 'āā 'neén^{'e} ní cuerpo yeⁿ'e ní cáávā chí diiⁿ ní cosa chí n'daacā ní nducuén^{'e} chí diiⁿ ní, diiⁿ ní cáávā Ndyuūs.

²⁰ Taachi ndís'tiī canee ní maaⁿ poder yeⁿ'e nuuⁿndi, nguéeⁿ cuuvi diiⁿ ní dendu'ū chí n'daacā. ²¹ Ní ¿dēⁿ'ē chí n'daacā chí diiⁿ ní aprovechar yeⁿ'e nuuⁿndi chí diiⁿ ní chí ngii 'cuináaⁿ ní yeⁿ'é? Chíⁿ chí diiⁿ chí caⁿ'á ní 'cuūví ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²² Naati maaⁿ ní nguéeⁿ canee ní maaⁿ poder yeⁿ'e nuuⁿndi caati dichíⁿvēⁿ ní Ndyuūs chí diiⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cuayi-ivi ní véeⁿ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chí yeⁿ'e ní. ²³ Chí chíⁿvēⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi miiⁿ ní diiⁿ chí

'iinyān ch'iī yā cuen'e daānman naati chiiñ chi Ndyuūs tēe yā 'iinyān s'eeñ ní regalo chi vida cuen'e daānman ti 'iinyān s'eeñ ní yen'e Jesucristo chi Señor yen'e yú.

7

Ejemplo yen'e 'iinyān chi n'giindivaacu yā

¹ Ndís'tiī hermanos yen'é chi véé ley yen'é nī, deenu nī chi 'iinyān canéé chi 'caandiveén yā ley miiñ nuu'mán nen'e chí canduuchí yā. ² Maañ ní ca'á 'aama ejemplo. 'Áamá n'daataá chi n'giindivaacu tá ní véé isan'ā yen'e tá, n'daataá miiñ ní n'daataá yen'e isan'ā tá tanducuén'ē tiempo chi canduuchi sa tan'dúúcā chi ngan'a ley. Ní taachi ch'iī isan'ā yen'e tá canee tá libre yen'e ley miiñ chi ngan'a yen'e isan'ā yen'ē tá. ³ Naati taachi canduuchi isan'ā yen'e tá ní can'a tá ndúúcū táámá sañ'ā, tuu'mi ní idinuñndí ta. Ní nduuti chi ch'iī isan'ā yen'e tá, nguée canee yā maañ ley yen'e 'iinyān chi n'giindivaacú yā ní cuuvi 'caandavaacú yā ndúúcū táámá sañ'ā ní nguée dinuñndí tá.

⁴ Ní 'tiicá ntúñ ndís'tiī hermanos yen'é chi yen'e Cristo, ley miiñ tan'dúúcā esposo yen'e nī chi 'āā n'díí, ní 'āā n'díí ley miiñ cáávā ndís'tiī. Ní maañ ní cuuvi yen'e táámá yā ndís'tiī ní yen'e Cristo ndís'tiī. 'Iinyān miiñ ní nducuéeñ yā yen'e nguaañ tinán'ā ní cucáávā 'iinyān miiñ dichii'vε yú Ndyuūs. ⁵ Ní tiempo chi chó'ōo taachi diiñ yú tan'dúúcā chi nen'e maañ cuerpo yen'e yú tuumicadínnuñ yú chi véé nuuñndi yen'e yú cáávā chi ngan'a ley miiñ chi diiñ yú 'tíicā. Ní nuuñndi chi diiñ yú diiñ chi 'cuūvi yú cuen'e daānman. ⁶ Naati maañ ní diiñ yú cuenta chi n'díí yú yen'e ley miiñ. Ní nguée canee yú maañ poder yen'ē ley miiñ. Maañ ní libre canee yú chi dichii'vε yú Ndyuūs ndúúcū vida yen'e yú chi ngai. Ní vida yen'e yú ní yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. Ní nguée canee yú maañ poder yen'e ley ndiicúū chi canéé nguñ.

Nuuñndi chi idiñ yú

⁷ Maañ ní ¿de'ē caa'nman yú? ¿'Áá ley miiñ chi nuuñndi? Nguée yen'ē mar 'áámá naañ. 'Úú ní nguée n'diichí nuuñndi nduuti chi nguée cáávā ley miiñ. Ní 'tiicá ntúñ, 'úú ní nguée deenú chi nuuñndi 'úú nduuti chi

nen'é dendu'ū chi véé yen'e tanán'ā 'iinyān nduuti chi ley miiñ nguée 'tíicā ngan'a: Nguée dinéñ'e nī dendu'ū chi véé yen'e tanán'ā 'iinyān. ⁸ Ní cáávā ley miiñ tuumicadínnuñ nuuñndi miiñ chi cuuvi nen'é diiñ tanducuén'ē dendu'ū chi nuuñndi. Ní ndúúti chi nguée cáávā ley miiñ, nuuñndi miiñ canéé tan'dúúcā chi n'díí. Ní nguée deenú yen'ē. ⁹ Tiempo chi chó'ōo 'úú ní nadacadínnuñ chi n'daacā canéé nguée ndúúcū ley miiñ naati taachi n'diichí ley miiñ, tuu'mi n'diichí nuuñndi, ní 'úú ní canéé tan'dúúcā chi ch'íí. ¹⁰ Ní 'tíicā ley miiñ ch'iñ'i 'iinyān táácā cuuvi cunduuchí yā cuen'e daānman, naati cucáávā 'úú ng'iñ'i chí idiñ nuuñndi tuu'mi ní cuuvi 'cuūvi cuen'e daānman. ¹¹ Ní cáávā ley miiñ deenú chí nuuñndi chí diiñ chíí chí chinnche'ei 'úú ti nguée diiñ tan'dúúcā chí ch'iindiveén ley miiñ. Naati cáávā ley miiñ, deenú nuuñndi chí diiñ ní diiñ chí ch'iī cuen'e daānman.

¹² Ní ley miiñ ní δεενε ní yen'e Ndyuūs. Ní mandamiento yen'e ley miiñ 'tiicá ntúñ ní δεενε ní cuaacu ní n'daacā. ¹³ Tuu'mi ní ley ¿'áá cucáávā chí n'daacā diiñ chí 'úú 'cuūvi cuen'e daānman? Nguée 'túúcā. Nuuñndi chí diiñ, diiñ chí 'úú 'cuūvi. Ní 'tíicā cuuvi deenú nuuñndi ti nuuñndi miiñ ch'iñ'i chí cuáácú chí nuuñndi cáávā ley miiñ chí cosa chí n'daacā. Ní cosa chí n'daacā miiñ ní mandamiento chí ch'iñ'i chí nguεε n'daacā chí nuuñndi miiñ.

¹⁴ Deenu yú chí ley miiñ ní yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. Naati 'úú ní sañ'ā yen'e in'yeeñdí 'cūū. 'Úú chí dinuñndi ní canéé maañ poder yen'e nuuñndi chí idiñ nuuñndi. ¹⁵ 'Úú nguée deenú δεε cáávā chí diiñ chíí chí diiñ. 'Úú nguée diiñ chí nen'é diiñ naati diiñ chí nguée nen'é diiñ ti nguée nen'é diiñ. ¹⁶ Ní nduuti chí nguée nen'é diiñ ní chíí chí diiñ, tuu'mi ní deenú chí ley miiñ ní n'dai. ¹⁷ 'Tíicā nguée 'úú chí diiñ, naati nuuñndi chí canéé nduucú chíí diiñ chí dinuñndi. ¹⁸ Caati deenú chí maañ 'úú chí cuerpo yen'é nguεε vεε mar 'áámá dendu'ū chí n'daacā. Cuaacu chí 'úú nen'é diiñ chí n'daacā naati nguée deenú táácā cuuvi diiñ chí n'daacā. ¹⁹ Dendu'ū chí n'dai chí nen'é diiñ, nguée diiñ naati chí nguée n'daacā chí nguée nen'é diiñ, chíí chí diiñ. ²⁰ Maañ ní nduuti chí diiñ chí nguée nen'é diiñ, tuu'mi nguée 'úú chí

diín naati nuuⁿndi ndúúcū poder yen^e chi canéé nduucú chíiⁿ diiiⁿ chí dinuuⁿndí.

²¹ Ní 'tíicā canee nduucú. Taachi nen^e diín chi n'daacā miiⁿ, dámaāⁿ chí nguée n'daacā canee nduucú. ²² Cuáácú chi nen^e diín chíiⁿ chí ngaⁿ'ā ley yen^e Ndyuūs.

²³ Naati deenú chí vée táámá cosa na cuerpo yen^e chí nguée nen^e chí 'úú idiíⁿ cosa chí n'daacā tan'dúúcā chí nadacadiinúúⁿ chí diín. Chuū ní ley yen^e nuūⁿndí chí vée na cuerpo yen^e. Ní 'úú canee tan'dúúcā preso yen^e ley yen^e nuuⁿndi. 'Tíicā 'úú.

²⁴ Dé'ε chúúcā nndaachií yen^e maaⁿ. ¿Du'ú cuuvi nadanguáⁿ'ai 'úú yen^e cuerpo yen^e chí diiⁿ chí 'cuūví cuen^e daāⁿmaⁿ?

²⁵ Maaⁿ ní 'úú ní ncā'a gracias Ndyuūs chí dámaaⁿ Ndyuūs cuuvi nadinguáⁿ'ai yā 'úú cáávā Jesucristo Señor yen^e yú. 'Úú ní dichíí'vē 'úú ley yen^e Ndyuūs ndúúcū núúⁿmāⁿ staāvā yen^e naati cuerpo yen^e ní nen^e dinuuⁿndi cáávā ley yen^e nuuⁿndi chí canéé nduucú.

8

Vida chí vée cáávā Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs

¹ Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí yen^e Señor Jesucristo nguée condenado yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een nguée n'gεεtineé yā chí diín yā chíiⁿ chí nen^e cuerpo yen^e maáⁿ yā naati n'gεεtineé yā tan'dúúcā chí nen^e Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs. ² Caati ley yen^e Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs chíiⁿ diiiⁿ chí vée vida cuen^e daāⁿmaⁿ yen^e 'iiⁿ'yāⁿ chí yen^e Jesucristo. Ní diiiⁿ chí 'úú canee libre yen^e nuuⁿndi chí diiiⁿ chí ch'íi cuen^e daāⁿmaⁿ. ³ Ní Ndyuūs diiⁿ yā chíiⁿ chí nguée cuuvi diiiⁿ ley yen^e Moisés miiⁿ caati 'iiⁿ'yāⁿ ní duūvá yā na cuerpo yen^e yā. Ní Ndyuūs diiⁿ yā condenar nuuⁿndi chí vée na cuerpo yen^e 'iiⁿ'yāⁿ yen^e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū taachi dicho'ó yā 'áámá n'dyáⁿ'ā Daiya yā ndúúcū cuerpo tan'dúúcā s'uuúⁿ cáávā chí diví yā nuūⁿndí yen^e 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴ Ní chúū Ndyuūs diiⁿ yā cáávā chí s'uuūⁿ cuuvi ch'εεtinee yú tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley miiⁿ ti yen^e Espíritu N'dai s'uuúⁿ. Ní nguée diiⁿ yú chíiⁿ chí nen^e maaⁿ cuerpo yen^e yú ti diiⁿ yú tan'dúúcā chí nen^e Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs.

⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'gεεtineé yā ní diiⁿ yā chí nen^e maaⁿ cuerpo yen^e yā nacadiinúúⁿ yā

ní diiⁿ yā dendu'ū chí nen^e yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí yen^e Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs nadacadiinúúⁿ yā ní diiⁿ yā chí nen^e Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs. ⁶ Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nadacadiinúúⁿ yā ní diiⁿ yā de'ε chí cuerpo yen^e maáⁿ yā nen^e, ní 'cuūvi yā cuen^e daāⁿmaⁿ naati 'iiⁿ'yāⁿ chí nadacadiinúúⁿ yā ní diiⁿ yā dendu'ū chí nen^e Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs ní vεε vida cuen^e daāⁿmaⁿ yen^e yā ní n'gεεtineé yā ndúúcū vaadī 'diiíⁿ. ⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ chí nadacadiinúúⁿ yā dendu'u chí yen^e cuerpo yen^e yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní contra yen^e Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ ti nguée nen^e yā diiⁿ yā chí ngaⁿ'a ley miiⁿ, ní nguée cuuvi diiⁿ yā. ⁸ Ní cáávā chuū 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí diiⁿ yā tan'dúúcā chí nen^e cuerpo yen^e yā Ndyuūs nguée inee yiinú yā chíiⁿ chí diiⁿ yā.

⁹ Naati maaⁿ ní ndís'tiī nguée diiⁿ ní tan'dúúcā chí nen^e cuerpo yen^e maáⁿ ní naati diiⁿ ní tan'dúúcā chí nen^e Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs ti maaⁿ ní Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs cánée yā ndúúcū ndís'tiī. Ní nduuti chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée cánée yā ndúúcū Espíritu yen^e Cristo, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ 'cūū nguée yen^e Cristo 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁰ Ní nduuti chí ndís'tiī ní yen^e Cristo ndís'tiī, 'áará chí cuerpo yen^e ní cuuvi n'diī cucáávā nuuⁿndi yen^e ní, tuu'mi ní canduuchí ní cáávā Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs miiⁿ caati Ndyuūs diiⁿ yā aceptar ndís'tiī chí yen^e yā ndís'tiī. ¹¹ Ní ndúúti chí canee ní ndúúcū Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs, Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs chí nadacuéeⁿ yā Cristo yen^e nguaaⁿ tináⁿ'ā, tuu'mi ní maaⁿ Ndyuūs miiⁿ chí nadacuéeⁿ yā Cristo caⁿ'a yā chí tee yā cáávā Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs chí canee nduucú ní vida ngai na cuerpo yen^e ní chí 'āā n'díí.

¹² Ní cáávā chuū, ndís'tiī hermanos yen^e, vée chí canee chí diiⁿ yú naati nguée 'cuεεtinee yú ní nguée diiⁿ yú tan'dúúcā chí nen^e cuerpo yen^e yú. ¹³ Caati ndúúti chí diiⁿ yú tan'dúúcā chí nen^e cuerpo yen^e maaⁿ yú, tuu'mi ní cuuvi 'cuūvi yú cuen^e daāⁿmaⁿ. Naati nduuti chí nguée diiⁿ yú cuenta chí diiⁿ cuerpo yen^e yú, tuu'mi ní cáávā Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs chí canee ndúúcu yú 'cuεεtinee yú.

¹⁴ Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs ngaⁿ'a yā chí cuuvi diiⁿ yā

'iɪn'yān s'eeɪn ní daiya Dendyuūs 'iɪn'yān. ¹⁵ Ní Ndyuūs 'āā tee yā s'uuún Espíritu N'dai ye'n'é yā nguée cáávā chi diiɪn yú ntiiɪnyuɪn ye'n'é yā chi di'va'a yú ley cáávā chi condenado yú taama vmné'ēe naati cáávā chi s'uuún ní daiya Ndyuūs s'uuún. 'Íícú cucáávā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ní s'uuuɪn ní cuuvi caaɪn'maɪn yú: N'diɪ, Ndyuūs ní Chiidá. ¹⁶ Ní maaɪn Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ngaɪn'á yā ndúúdu cuaacu ndúúcu espíritu ye'n'e yú chi s'uuún ní daiya Dendyuūs s'uuún. ¹⁷ Ní nduuti chi s'uuún ní daiyá Ndyuūs s'uuún, tuu'mi ní véé chi cuuvi ye'n'e yú chi Ndyuūs caɪn'a yā chi téé yā s'uuún. Ní cuta'a yú chi cuuvi ye'n'e yú ndúúcu Cristo maán yā nduuti chi s'uuún ní 'cueenu yú cuuvi maaɪn cáávā chi ye'n'e Cristo s'uuún. Cuayiivi ní véé parte ye'n'e yú ndúúcu Cristo ndúúcu vaadi dεεve n'dái taavi ye'n'é yā.

¹⁸ Maaɪn ní inadacadiinúúɪn chí dendu'ũ chi n'geenu yú ngii maaɪn nguée dé'ē vεε chí ch'εεte nguée tan'dúúca dendu'ũ chi dεεve ca ní ch'εεte ca chi Ndyuūs 'cuuɪn'míɪn yā s'uuún. ¹⁹ Tanducuén'ē ye'n'e in'yeendí chi din'dái Ndyuūs cuáácú cunee ngiinu tiempo chi cuuvi n'diichi 'iɪn'yān s'eeɪn chi daiya Ndyuūs. ²⁰ Caati tanducuén'ē chi din'dái Ndyuūs ndāā nguuvi chi 'āā ntée n'daacā. Ní nguée cucáávā chi maán né'n'e naati cucáávā chi Ndyuūs ne'n'é yā chi 'tíicā. Ní maaɪn ní tanducuén'ē tiempo miiɪn ní tanducuén'ē dendu'ũ cunee ngiinu chi Ndyuūs diiɪn yā chi canée n'daacā cáávā ye'n'e. ²¹ Ní tanducuén'ē chi din'dái Ndyuūs canée chi natuuví. Naati ndāā tiempo chi nguée natúúví caati véé parte ye'n'e ndúúcu libertad chí n'dai taavi chi ye'n'e 'iɪn'yān s'eeɪn chi daiyá Dendyuūs. ²² Ní s'uuún ní deenu yú chi ndí nguuvi maaɪn tanducuén'ē chi din'dái Ndyuūs ní n'gai ya'āi ngeεcū ye'n'e tan'dúúca 'áamá n'daataá ndúúcu vaadi ya'ai ye'n'e chi 'cundiyáaɪn daiya tá. ²³ Ní nguée dámaān tanducuén'ē chi din'dái Ndyuūs ní n'gái ya'āi naati 'ti-icá ntúuɪn s'uuún n'geenu yú ngii. 'Áará chi canee yú ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs chi Ndyuūs datee yā s'uuún chi vmnáān vmnaaɪn sta'a yú ye'n'é Ndyuūs. Ní 'cueenu taavi yú cuuvi 'naaɪn chi canée ngi-inu yú tiempo chi Ndyuūs cuta'á yā s'uuún

chi daiyá Ndyuūs s'uuún. Ní nanguaɪn'ái yā s'uuún ye'n'e cuerpo ye'n'e yú chi véé maaɪn. Ní 'āā ntée véé cuerpo ndíicū ye'n'e yú naati vεε cuerpo chí ngai ye'n'e yú. ²⁴ Ní s'uuún nguaɪn'ai yú cáávā chi canee ngiinu yú chi Ndyuūs caɪn'a yā chi téé yā s'uuún. Nduuti chi 'āā inaaɪn yú de'ē chi canee ngiinu yú 'āā ntée canee ngiinu yú ye'n'e. Chíɪn chí 'āā inaaɪn 'iɪn'yān 'āā ntée canée ngiinu yā ye'n'e. ²⁵ Naati nduuti chi canée ngiinu yú chi 'āā cuée snaaɪn yú canée chi cunee ngiinu yú ndúúcu 'víich'εεtíinūuɪn.

²⁶ Ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs nnginnée yā s'uuún taachi dúuvā yú. S'uuún nguée deenu yú táacā canée chí caaɪn'maɪn'gua'a yú tan'dúúca chí Ndyuūs ne'n'é yā, ní maaɪn ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs inneé yā s'uuún taachi ngaɪn'angua'a yú nanáāɪn Ndyuūs taachi n'gai ya'ái yā ní nguée cuuvi caaɪn'maɪn yú chuū ndúúcu nduudu. ²⁷ Ní Ndyuūs chí n'diichi yā staava ye'n'e yú deenú yā chí nadacadiinuuɪn Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs caati Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ngiica yā dámaān ye'n'e chí ne'n'e Ndyuūs ní cáávā 'iɪn'yān chí ye'n'e Ndyuūs.

Cuchεε ca yú ye'n'e nducuén'ē

²⁸ Ní deenu yú chí Ndyuūs diiɪn yā chí tanducuén'ē chí chó'ōo ye'n'e s'uuún chí ye'n'e s'uuún ní cáávā chí n'daacā ye'n'e yú caati ne'n'e yú Ndyuūs. Ní Ndyuūs yaa'ví yā 'iɪn'yān s'eeɪn chí cuuvi ye'n'é yā 'iɪn'yān s'eeɪn. ²⁹ Ní Ndyuūs ndεεve yā 'iɪn'yān chí cuuvi ye'n'é yā ní divíi yā 'iɪn'yān s'eeɪn lado ye'n'é yā ndii vmnáāɪn vmnaaɪn caati 'iɪn'yān s'eeɪn cuuvi daiyá yā tan'dúúca Daiyá yā Jesucristo. Ní 'íícú Cristo chí Daiya Ndyuūs ní Daiyá yā vmnáāɪn vmnaaɪn nguaaɪn n'deeɪn n'dái ví'i yā.

³⁰ Ní 'iɪn'yān s'eeɪn chí Ndyuūs chíndεεve yā ndíi vmnáāɪn vmnaaɪn Ndyuūs yaa'ví yā 'iɪn'yān s'eeɪn chí cuuvi ye'n'é yā 'iɪn'yān s'eeɪn. Ní yaa'ví yā 'iɪn'yān chí sta'á yā 'iɪn'yān s'eeɪn chí cuuvi daiyá yā. Ní Ndyuūs chí sta'a yā 'iɪn'yān s'eeɪn chí cuuvi ye'n'é yā ní cuayiivi dich'εεté yā 'iɪn'yān s'eeɪn.

³¹ ¿Dé'ē cuuvi caaɪn'maɪn yú ye'n'é dendu'ũ s'eeɪn? Dámaān cuuvi caaɪn'maɪn yú chuū. Nduuti chí Ndyuūs canée yā ndúúcu s'uuún, ¿du'ũ cuchée cūnee contra ye'n'e s'uuún? ³² Ní Ndyuūs nguée diya'āi 'íinu

yā Daiya yā cáávā s'uuún naati dicho'ó yā Daiyá yā caati ch'ií Daiya yā caavā nducyaaca s'uuún. Ní nduuti chi 'tíicā diíⁿ yā ndúúcu Daiya yā, ¿'áá nguée tee Ndyuūs tanducuéⁿē s'uuún daama ndúúcu Daiyá yā ní n'deee n'dái yeⁿē? ³³ ¿Dú'ū cuuvi caaⁿmaⁿ nuuⁿndi yeⁿē 'iíⁿyāⁿ chi Ndyuūs ndεεve yā? Ndyuūs maán yā diíⁿ yā aceptar 'iíⁿyāⁿ chi yeⁿē yā. ³⁴ ¿Dú'ū tuuⁿmi cuuvi diíⁿ yā condenar s'uuún? Cristo ní 'iíⁿyāⁿ chi ch'ií yā cáávā nuuⁿndi yeⁿe yú ní nduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tinaⁿā. Ni maaⁿ ní Cristo canee yā na lado yeⁿe honor yeⁿē Chiidá yā. Ní ngaⁿ'angua'á yā cáávā s'uuún. ³⁵ ¿Du'ū cuuvi divíi yā s'uūuⁿ yeⁿe Cristo chi neⁿē yā s'uuún? ¿'Áá chiíⁿ chi n'geenu yú ngii, 'áá cuuvi nadivíi s'uūuⁿ, o dendu'ū chi diíⁿ chi idi'vaachi yú o dendu'ū chi diíⁿ 'iíⁿyāⁿ chi 'cueenu yú cuuvi o taachi cuuví cuiica yú o taachi 'āā ntée catecai yú o cáánda yeⁿe yú o taachi ch'iíⁿnúⁿ yā s'uūuⁿ ndúúcu machete chi 'uūvī lados 'caāiⁿ? ¿'Áá cuuvi diíⁿ nducuéⁿē chuū nadivíi s'uuún ná vaadī neⁿe yeⁿe Cristo? Nguée cuuvi. ³⁶ 'Tíicā canée nguūⁿ na libro yeⁿē Ndyuūs:

Cáávā chi s'uuún ní yeⁿe di s'uuún nuuⁿmaⁿ nguuvi canee yú listo chi 'caaⁿnúⁿ yā s'uuún cáávā di. Ní 'iíⁿyāⁿ diíⁿ cuenta yā chi s'uuún tan'dúúcu 'iiti cuūchī chi caⁿ'á yā 'caaⁿ'nuⁿ yā, 'tíicā s'uuún.

³⁷ Naati yeⁿe nducuéⁿē dendu'ū cuchεε cá yú cáávā Cristo chi dinéⁿe yā s'uuún. ³⁸ 'Tíicā 'úú ní deenú chi cuaacu chi mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ nguée cuuvi divíi yā s'uūuⁿ yeⁿe Ndyuūs chi dinéⁿe yā s'uuún. Ndíi nguée ndúú vaadī n'gii, ndíi nguée ndúú chi cunduūchi yú, ndíi nguée ndúú ángeles, ndíi nguée ndúú espíritus chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu poder yeⁿe espíritus, ndíi nguée ndúú dendu'ū chi véé maaⁿ, ndíi nguée ndúú dendu'ū chi cuchíi, ³⁹ ndíi nguée ndúú yeⁿe chi véé chí na yáácú, ndíi nguée ndúú yeⁿe chi véé ndii na yáanūuⁿ, ndíi nguée ndúú táámá naaⁿ chi véé, tanducuéⁿē chuū nguée cuuví divíi s'uuún yeⁿe Ndyuūs chi dinéⁿe yā s'uuún caati s'uuún ní yeⁿe Jesucristo s'uuún.

9

Ndyuūs ndεεve yā 'iíⁿyāⁿ Israel chí judíos chí cuuvi 'iíⁿyāⁿ yeⁿe yā

¹ 'Úú Pablo ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu ti 'úú ní yeⁿē Cristo 'úú, ní nguée ngaⁿ'á nduudu yaadi. Chííⁿ chi nadacádiinúúⁿ na staava yeⁿē ní yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿē Ndyuūs. Cáávā chuū cuaacu niiⁿnyúⁿ deenú chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu. ² Neené ndaachií yíinú ní neené ya'ai staava yeⁿē cáávā 'iíⁿyāⁿ yeⁿe ndaata yeⁿē, ³ ndíi chi 'úú maán neⁿē chi cuneé condenado 'úú ní canee 'aama lado yeⁿe Cristo nduuti chí chiíⁿ cuuví diíⁿ, ní cuuví 'cuεεtinée n'daacā 'iíⁿyāⁿ yeⁿe ndaata yeⁿē, ní cuuví yā yeⁿe Cristo 'iíⁿyāⁿ. ⁴ 'Iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿē 'iíⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel. Ní Ndyuūs sta'á yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi daiyá yā. Ní Ndyuūs chí dεεve n'dái taavi ca canee yā nguaaⁿ 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní diíⁿ yā 'áámá compromiso ndúúcu yā. Ní ca'á yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ley yeⁿē yā chi ley yeⁿe Moisés. Ní 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ canee yā ndúúcu ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū ní ndúúcu compromiso yeⁿē Ndyuūs chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí ca'á yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁵ Ní 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní daiya chiida yú cuáán vmnaaⁿ ní yeⁿe ndaata 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní yeⁿe ndaata 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ Cristo ní ndaa yā ndúúcu cuerpo tan'dúúcu 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní Cristo miiⁿ ní Ndyuūs, ní ch'εεte taavi yā yeⁿe nducuéⁿē. Cueⁿe daāⁿmaⁿ dich'εεte yú Ndyuūs. 'Tíicā.

⁶ 'Úú nguée ngaⁿ'á chí compromiso chí ngaⁿ'a Ndyuūs nanáán 'iíⁿyāⁿ Israel chí nguée dichíi'vē. N'daacā ca chí ngaⁿ'á chí nducyaaca 'iíⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel miiⁿ cuaacu chí nguée yeⁿe 'iíⁿyāⁿ Israel. ⁷ Naati nguée nducyaaca 'iíⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel ní daiya Abraham 'iíⁿyāⁿ. Naati 'túúcā ngaⁿ'a Ndyuūs: Dií Abraham, cáávā saⁿ'ā daiya di chí nguuvi Isaac véé 'iíⁿyāⁿ yeⁿē di cuayiivi. ⁸ Ní cáávā nduudu chí ngaⁿ'a Ndyuūs cuuvi deenú chí mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ cuuvi daiya Ndyuūs cáávā chí ch'iíndiyáaⁿ yā na ndaata yeⁿē Abraham. Nguεε 'tíicā. 'Iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní daiya Dendyuūs nduuti chí cucáávā compromiso yeⁿe Ndyuūs, 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ cuaacu chí daiyá Ndyuūs. ⁹ Nduudú 'cūū nduudu chí canee nguūⁿ yeⁿē compromiso miiⁿ chí Ndyuūs ca'á yā Abraham:

Tiempo chi ch'in'í, 'úú nndaá ní ch'in'í poder ye'n'é ní Sara chi n'daataá ye'n'é di ní 'cuundi 'aama daiya tá.

10 Ní nguée dámaaⁿ chuū. Nduu 'uuvi daiya táⁿā Rebeca miiⁿ ní cuaāchī. Ní ngu- uvi yā Esaú ndúúcū Jacob ní ye'n'é 'áamá chiidaá ní chiidá yā ní Isaac chi ye'n'e ndaata ye'n'e 'iiⁿyāⁿ vmnáāⁿ vmnaaⁿ ye'n'e yú. 11-13 Ní taachi daiyā Rebeca miiⁿ chi cuaāchī 'āā cuée 'cuētiyāāⁿ yā ní 'āā cuée diín yā cosa chi n'daacā o cosa chi nguée n'daāca, Ndyuūs yaa'ví yā táⁿā Rebeca miiⁿ 'tíicā: Daiya di chi saⁿā vmnaaⁿ chí Esaú diín sa servir daiya di chi saⁿā chí cuchī cuayiivi chi Jacob. Ní chuū ní tan'dúúcā chi canée nguūⁿ naachi Ndyuūs ngaⁿa yā 'tíicā: 'Úú dineⁿ'é saⁿa Jacob miiⁿ, naati sáⁿā Esaú miiⁿ 'úú nguée neⁿ'é. Déenu yú chi canée cuaacu chi Ndyuūs cuuvi ndeēve yā 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chi neⁿ'e yā tan'duucā chi neⁿ'e yā. Ní cuuvi yaa'vi yā 'iiⁿyāⁿ chi neⁿ'é yā yaa'ví yā chi cuuvi ye'n'e yā. Ní nguée diín yā cuenta chiiⁿ chi diín 'iiⁿyāⁿ chi yaa'ví yā. Ní ndeēvé yā Jacob.

14 ¿De'ē cuuvi caaⁿ'maⁿ s'uūuⁿ ye'n'e chi diín Ndyuūs? ¿'Áá diín Ndyuūs cosa chi nguée cuaacu? Nguée mar 'áamá naaⁿ. 15 Ndyuūs ní caⁿa yā chii yā Moisés miiⁿ 'tíicā: 'Úú ní ya'ái cáávā 'iiⁿyāⁿ chi 'úú neⁿ'é chi caⁿ'á chí ya'ái ye'n'e yā; ní 'úú ya'āi 'iinú cáávā 'iiⁿyāⁿ chi 'úú neⁿ'é chi caⁿ'á chí ya'āi 'iinú cááva yā. 16 Maaⁿ ní nguée tan'dúúcā chi 'iiⁿyāⁿ s'een neⁿ'é yā o diín yā chi cuuví ye'n'é Ndyuūs 'iiⁿyāⁿ, naati dámaāⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs ya'ai 'iinú yā caava 'āā du'ú nūuⁿ chi neⁿ'é yā chi cuuvi ye'n'é yā. 17 Ní canée nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'ví yā rey ye'n'e yáⁿāa Egipto 'tíicā: Dií Faraón, 'úú s'neén dií rey caati 'úú cuuvi 'cuuⁿ'mín poder ye'n'é cucáávā dií. Ní 'iiⁿyāⁿ ye'n'e núúⁿmaⁿ íⁿ'yeeⁿdí cuuvi déénú yā chi du- uchi ní caaⁿ'maⁿ yā chi duuchi. 18 Ní 'tíicā diín Ndyuūs. Ya'ái yā cáávā 'iiⁿyāⁿ s'een chi maán yā neⁿ'é yā, ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs dichēchí yā staava ye'n'e 'iiⁿyāⁿ s'een chi maán yā neⁿ'é yā dichēchí yā.

19 Tuu'mi ní 'aamá nī caⁿa nī chí nī 'úú 'tíicā: Nduuti chi 'tíicā, ¿de'ē cúúvī chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi nuuⁿndi ní ye'n'e saⁿā?

Ní ¿dú'ū cuuvi diín cosa chi contra ye'n'e chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diín? 20 'Úú ní ngaⁿ'á ngī dií saⁿā: ¿Dú'ú dií chi dií cu- uvi n'guēcútaⁿa di ye'n'é Ndyuūs? ¿'Áá cuaacu chi 'áamá 'cúutī ye'n'é ínchēti cu- uvi caaⁿ'maⁿ ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi din'dái yā 'cúutī miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ 'tíicā: ¿De'ē cúúvī chi din'dái nī 'úú 'túúcā? 21 Deenu yú chi 'iiⁿyāⁿ chi din'dái yā 'cúutī cuuvi din'dái yā ye'n'e ínchēti tan'dúúcā chi neⁿ'é yā din'dái yā. Cuuvi din'dái yā ye'n'e 'áamá taaⁿ ínchēti 'uūvī 'cúutī, 'áamá chi yaⁿ'ai chí'vē ní táámá chii nguée yaⁿ'ai chí'vē.

22 Ní 'tiicá ntúūⁿ chi diín Ndyuūs. Ndyuūs neⁿ'é yā 'cuuⁿ'mín yā 'iiⁿyāⁿ táácā cuuvi diín yā castigar 'iiⁿyāⁿ ní ch'in'í yā poder ye'n'é yā. Ní n'deee 'nááⁿ tiempo Ndyuūs chēé yā ndúúcū vaadī ngiinu ye'n'é yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'een chi nguée n'daacā idiín yā. Ní Ndyuūs canée chi diín yā castigar 'iiⁿyāⁿ s'een. Ní Ndyuūs dituūví yā 'iiⁿyāⁿ s'een. 23 Ní Ndyuūs neⁿ'é yā ch'in'í yā s'uūuⁿ chí chēte ca vaadī dēēve taavi ye'n'é yā ní nééné ya'ai 'iinú yā cááva s'uūuⁿ. Ní ndii vmnáāⁿ vmnaaⁿ diín yā chi s'uūuⁿ ní vée parte ye'n'e yú ndúúcū yā ndúúcū dēēve taavi ca ye'n'é yā. 24 Ní Ndyuūs yaa'ví yā s'uūuⁿ chi cuuvi ye'n'é yā s'uūuⁿ, náⁿā s'uūuⁿ chi 'iiⁿyāⁿ Israel s'een chi judíos s'uūuⁿ ní tanán'a s'uūuⁿ chí nguée 'iiⁿyāⁿ Israel s'een chí judíos s'uūuⁿ. 25 Tan'dúúcā chi canée nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs naachi dinguūⁿ profeta Oseas ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā 'tíicā:

'Iiⁿyāⁿ chi nguée ye'n'e ndaata ye'n'é, 'úú yaa'ví 'iiⁿyāⁿ s'een chí cuuvi ye'n'é; 'iiⁿyāⁿ chí nguée dineⁿ'é vmnaāⁿ ti nguée 'iiⁿyāⁿ ye'n'e 'úú maaⁿ ní ngaⁿ'á 'iiⁿyāⁿ s'een chí neené neⁿ'é 'iiⁿyāⁿ s'een.

26 Ní lugar miiⁿ nūuⁿ naachi Ndyuūs caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'een 'túúcā: Ndís'tī ní nguée 'iiⁿyāⁿ ye'n'é ndís'tī, miiⁿ nūuⁿ ní ngaⁿ'á 'iiⁿyāⁿ s'een ní chí du- uchi yā daiya Dendyuūs chí candu- uchi.

27 Ní saⁿ'a profeta Isaías caⁿa sá ye'n'e 'iiⁿyāⁿ Israel 'tíicā: 'Áará chí 'iiⁿyāⁿ ye'n'e ndaata Israel ní n'deee n'dái yā tan'dúúcā yáⁿāa ndúúti ye'n'é yiicu dámaāⁿ n'duu'vi núúⁿ yā nnguaⁿ'ai yā. 28 Ní Señor Ndyuūs diín yā chí

cuuvi cuaacu nduudu chi 'āā ca'n'a yā ye'n'e yā'n'āa 'cūū ní nuu' di'n yā nducuén'ē. ²⁹ Ní 'tíicā nga'n'a profeta Isaías cuaa'n vmnaa'n:

Nduuti chi Señor chi nga'n'a ntii'nyūn yā ye'n'e nducuén'ē nguée s'neén yā 'i'n'yān ye'n'e yú ndúúcu yú, tuu'mi ní s'uuú' canee yú tan'dúúca nducyáácá 'i'n'yān ye'n'e yāān Sodoma ndúúcu yāān Gomorra chí ch'i yā cucáāvā nuu'ndi ye'n'é yā. 'Tíicā s'uuú'.

Ye'n'e 'i'n'yān Israel s'ee'n ní ye'n'e nduudu cuaacu ye'n'e evangelio

³⁰ ¿Dé'ē cuuvi caa'n'ma'n yú tuu'mi? 'Tíicā cuuvi caa'n'ma'n yú. 'I'n'yān chi nguée ye'n'e ndaata Israel chi judíos 'i'n'yān s'ee'n nguée in'nuú' yā Ndyuūs ní nguée di'n yā chi canee n'daāca yā nanáā'n Ndyuūs. Naati cuayiivi míi'n ní 'i'n'yān s'ee'n canee n'daāca yā nanáā'n Ndyuūs cáāvā chí i'téenu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs di'n yā aceptar 'i'n'yān s'ee'n chi ye'n'é yā 'i'n'yān s'ee'n. ³¹ Nguée 'tíicā ndúúcu 'i'n'yān chi ye'n'e ndaataá Israel. Canee yā ndúúcu ley ye'n'e Moisés chi cuuvi dii'n chi n'daacā canee yā nanáā'n Ndyuūs. Ní 'áará chi ne'n'é yā canee n'daacā nanáā'n Ndyuūs naati nguée cuuvi di'n yā cumplir chii'n chi nga'n'a ley mii'n. ³² ¿De'ē cúúvī chi 'tíicā? 'Tíicā canee, caati 'i'n'yān ye'n'e ndaata Israel nguée n'daacā canee yā nanáā'n Ndyuūs cáāvā ntii'nyūn chi di'n yā cáāvā ley ye'n'é yā, ní nguée ne'n'é yā cu'téenu yā Jesucristo. Ní cáāvā chuū 'i'n'yān s'ee'n canee tan'dúúca chi candéē ca'a yā ná tuūu chi Jesucristo chi dii'n chí indéē ca'a 'i'n'yān. ³³ Ní 'tíicā canee nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs ye'n'e tuūu mii'n:

'Úú Ndyuūs ní cu'neén na yāān Sión 'áámá 'i'n'yān chi Jesucristo chi nguuvi tuūu chi cuundéē ca'a 'i'n'yān ní tuūú mii'n ní 'áámá tuūú ch'εεε chí dii'n chí cundéεve 'i'n'yān; ní nducyáácá 'i'n'yān chi cu'téenu yā 'i'n'yān mii'n, nguée cuuvi 'cuináa'n yā.

10

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, ne'n'é ndúúcu núú'mán staava ye'n'é chi nducyaaca 'i'n'yān Israel ye'n'e ndaata ye'n'é cuuvi nngua'n'ai yā. Ní 'úú ní nga'n'angua'á cááva yā. ² Deenú

chi cuaacu chi 'i'n'yān ye'n'e ndaataá ye'n'é ní ne'n'é yā dich'εεε cá yā Ndyuūs naati nguée di'n yā tan'dúúca chi ne'n'e Ndyuūs caati nguée déenu yā táácā cuuvi di'n yā. ³ Ní nguée déenu yā táácā Ndyuūs di'n yā aceptar 'i'n'yān chi cuuvi ye'n'é yā 'i'n'yān. Ní di'n yā chεε chi nadacádínnuū' yā chi n'daacā. Ní nguée ne'n'é yā di'n yā tan'dúúca chi Ndyuūs ne'n'e yā chí dii'n yā caati n'daacā canee yā nanáā'n Ndyuūs. ⁴ Ní taachi ndaā Cristo dii'n yā chí 'āā vi'í cá ley ye'n'e Moisés. Ní maa'n ní nducyáácá 'i'n'yān chí i'téenu yā Cristo, 'i'n'yān s'ee'n n'daacā canee yā nanáā'n Ndyuūs.

⁵ Ní Moisés mii'n dinguu'n yā ye'n'e 'i'n'yān chí ne'n'é yā canee n'daāca yā nanáā'n Ndyuūs cáāvā chí dii'n yā chí nga'n'a ley mii'n. 'Tíicā dinguu'n yā: 'I'n'yān chí dii'n yā tanducuén'ē dendu'ū chí nga'n'a ley ye'n'e Moisés canduuchí yā cue'n'e daā'ma'n cucáāvā ley mii'n. ⁶ Naati chuū ní nga'n'a ye'n'e 'i'n'yān chí canee n'daacā nanáā'n Ndyuūs cáāvā chí i'téenu yā Jesucristo. Díi nguée nga'n'a di na staava ye'n'e di 'tíicā: ¿Du'u ca'n'ā na va'ai chεεti nguuvi? Taachi nga'n'a di 'tíicā, nadicua'ái di Cristo ye'n'é va'āi chεεti nguuvi. ⁷ Ní nguée caa'n'ma'n di na staava ye'n'e di 'tíicā: ¿Du'ū cuuvi ca'n'á yā i'n'yeēndi chí yāānūu' tan'dúúca chí che'n'e Cristo? Taachi dii'n di 'tíicā, dii'n di chí Cristo nadacuée'n yā ye'n'e nguaa'n tiná'n'ā. ⁸ Chuū chí canee chí caa'n'ma'n yú: Nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs 'āā ni'nuú' canee ye'n'é ní ní canee na cheendí ní ní canee na staava ye'n'é ní. Nduudu cuaacu mii'n ní nduudu chí nga'n'á 'nū nanáā'n ndís'tiī cááva chí cuuvi cu'téenu ní. ⁹ Nduuti chí caa'n'mán ní ndúúcu 'i'n'yān ní nga'n'a ní 'tíicā chí Jesús mii'n chíi' chí 'iiví ní ní i'téenu ní ndúúcu núú'mán staava ye'n'é ní chí Ndyuūs nadicuée'n yā Cristo mii'n ye'n'e nguaa'n tiná'n'ā, tuu'mi ní díi nanguán'ai di. ¹⁰ Canee chí cu'teenú ní ndúúcu núú'mán staava ye'n'e ní ní Ndyuūs cuáán yā ndís'tiī. Canee chí caa'n'mán ní ndúúcu 'i'n'yān ní nga'n'á ní chí i'téenu ní Jesucristo ní cuuvi nangua'n'ai ní.

¹¹ Ní canee nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs 'tíicā: Nducyáácá 'i'n'yān chí cu'téenu yā Cristo nguée cuuvi 'cuináa'n yā. ¹² Nguée

n'dáan yā 'iī'yān Israel s'eeⁿ ndúúcū 'iī'yān yeⁿ'e tanáⁿā naciones. Maaⁿ Señor Jesucristo miiⁿ ní maaⁿ Señor yeⁿ'e nducyáácá 'iī'yān. Ní Señor miiⁿ itée yā yeⁿ'e nducuéⁿē chi n'dai yeⁿ'é yā nducyaaca 'iī'yān chi ngaⁿ'angua'á yā nanáán Ndyuūs cáávā chi duuchi yā. ¹³ Caati 'tíicā canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Nducyáácá 'iī'yān chi ngaⁿ'a yā ngii yā: “N'díi Señor Jesucristo yeⁿ'é,” ní cuuví nanguaⁿ'ai yā. ¹⁴ ¿Táácā cuuvi caaⁿ'mán yā ndúúcū Señor miiⁿ nduuti chi nguēē i'téenu yā 'iī'yān? ¿Ní táácā cuuvi cu'téenu yā yeⁿ'e 'áámá 'iī'yān chi nguēē n'giindiveén yā yeⁿ'e yā? ¿Ní táácā cuuvi caandiveén yā nduuti chi nguēē 'aama 'iī'yān chi caaⁿ'mán yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs? ¹⁵ ¿Ni táácā cuuvi caaⁿ'mán yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ nduuti chi nguēē du'ū vεε dicho'ó? 'Tíicā canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Dεε chúúcā n'daacā chi ndaā 'iī'yān s'eeⁿ chi candée yā nduudu cuaacu yeⁿ'e vaadi 'diīiⁿ ni ngaⁿ'á yā nduudu ngai yeⁿ'é Cristo.

¹⁶ Naati nguēē nducyaaca 'iī'yān i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo. Ní tan'dúúcā chi ngaⁿ'a profeta Isaías ndii cuáán vmnaaⁿ taachi ngaⁿ'a 'tíicā: N'díi Señor, ¿dú'ū i'téenu nduudu cuaacu chí ngaⁿ'ā cuaacu yú? ¹⁷ 'Tíicā tuu'mi, 'iī'yān i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo cáávā chi n'giindiveén yā nduudu miiⁿ, ní n'giindiveén yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo.

¹⁸ Naati 'úú itiinguuneén ndís'tiī: ¿'Áá cuaacu chí nguēē n'giindiveén yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs? Cuaacu chí n'giindiveén yā. 'Tíicā canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Nduudu cuaacu chí ngaⁿ'a yā, ngaⁿ'a yā na núúⁿmáⁿ íⁿ'yeēⁿdī. Ní nduudu yeⁿ'e yā ní ngaⁿ'a yā ní ndíi núúⁿmáⁿ cuaaⁿ chí yaⁿ'ai ca yeⁿ'e íⁿ'yeēⁿdī.

¹⁹ Táámá vmnéⁿ'ēe itiinguuneén ndís'tiī: ¿'Áá nguēē diīⁿ cuenta 'iī'yān Israel chí judíos s'eeⁿ yeⁿ'e nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs? Moisés miiⁿ, 'iī'yān chí vmnáán vmnaaⁿ nguεεcuneé yā yeⁿ'e chuū, ní 'tíicā canée nguūⁿ:

'Úú ní diīⁿ chí cuuvi nngueé nī yeⁿ'e 'iī'yān yeⁿ'e táámá nación chí nguēē vée

nación yeⁿ'é Ndyuūs. 'Úú ní diīⁿ chí nduuví táaⁿ nī ndúúcū 'iī'yān chí nguēē yeⁿ'é chí yeⁿ'e táámá nación caati caⁿ'á diīⁿ cosa chí n'daacā nduucú yā.

²⁰ Ní profeta Isaías miiⁿ claro ca chí ngaⁿ'á yā ndúúcū nduudú 'cūū. Ndyuūs ngaⁿ'á yā 'tíicā:

'iī'yān chí nguēē n'nuún yā 'úú ní indaacá yā 'úú. 'iī'yān chí nguēē itiinguuneén yā yeⁿ'é, 'úú ní chíⁿ'í maán 'úú nanáán yā.

²¹ Ní taachi Isaías miiⁿ ngaⁿ'a yā nanáán 'iī'yān yeⁿ'e Israel, 'tíicā ngaⁿ'a yā: Ndyuūs ngaⁿ'a 'tíicā: Nguuvi nguuvi n'doó ta'á ní yaa'ví 'iī'yān chí nguēē n'giindiveén yā nduudu yeⁿ'é. Ní cheεchi staava yeⁿ'é yā.

11

'iī'yān yeⁿ'e Israel chí nanguáⁿ'ai yā

¹ Maaⁿ ní intiinguuneén ndís'tiī: ¿'Áá diīⁿ Ndyuūs chí s'neén yā 'iī'yān Israel yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā? Nguēē diīⁿ yā 'tíicā. 'Úú Pablo maán 'iī'yān yeⁿ'e ndaata Israel 'úú ní yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Abraham 'úú, ní yeⁿ'é 'iī'yān yeⁿ'e ndaata Benjamín 'úú. ² Ndií cuáán vmnaaⁿ Ndyuūs diīⁿ yā recibir 'iī'yān yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā, 'iī'yān Israel chí ndεēvε yā chí cuuvi yeⁿ'e yā 'iī'yān. Ní ndís'tiī, ¿'áá nguēē déenu nī yeⁿ'e chí canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi profeta Elías ngaⁿ'angua'á yā ní di'cuiitú yā Ndyuūs contra yeⁿ'é 'iī'yān Israel? Ní caⁿ'a yā 'tíicā: ³ N'díi Señor Ndyuūs, 'iī'yān Israel s'eeⁿ ní 'niīⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā profetas yeⁿ'é nī ní dituúví yā nátaí s'eeⁿ yeⁿ'e nī, n'díi Ndyuūs chí canduuchi. Ní maaⁿ dámaāⁿ 'úú canée ní 'tiicá ntúūⁿ nen'é yā 'caaⁿ'nuⁿ yā 'úú. ⁴ Naati Ndyuūs nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e profeta Elías miiⁿ, 'tíicā: Canée lado yeⁿ'é ndεēchē mil saⁿ'ā chí nguēē chiintii'yá yā nanáán santo ídolo chí nguuvi Baal. ⁵ Ní 'tiicá ntúūⁿ yeⁿ'e tiempo 'cūū canée duu'ví 'iī'yān yeⁿ'e Israel chí i'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ndεεvε yā 'iī'yān s'eeⁿ. Ní diīⁿ yā cosa chí n'dai taavi cááva yā. ⁶ Ní nduuti chí yeⁿ'é Ndyuūs 'iī'yān s'eeⁿ cáávā chí Ndyuūs ní diīⁿ n'dai taaví yā ní ndεεvε yā 'iī'yān s'eeⁿ, tuu'mi ní nguēē cáávā cosa chí 'iī'yān s'eeⁿ maán yā cuuvi diīⁿ yā. Ní ndúúti

chi cáávā cosa chi 'iin'yān s'een cuuví diín yā, tuu'mi ní nguée cáávā vaadī n'dai ye'né Ndyuūs chi ye'né Ndyuūs 'iin'yān.

⁷ ¿D'é ra tuu'mi? 'Iin'yān Israel nguée ndaaca yā d'ē chi in'nuún yā. Naati 'iin'yān chi Ndyuūs ndeēve yā, 'iin'yān s'een ndaaca yā. Ní taná'nā 'iin'yān nguée n'giindiveén yā nduudu ye'né Ndyuūs ti ndii ch'echí maán yā 'iin'yān. ⁸ 'Tíicā canée nguūn na libro ye'né Ndyuūs: Ndyuūs diín yā chi nguée tumicádíinuun yā na staava ye'né yā dendu'ū ye'n'e Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs; ní diín yā chi nduutináan yā nguée snaa yā ní veén yā nguée 'caandiveén yā. Ní 'tíicā 'iin'yān Israel ndii tiempo 'cū. ⁹ 'Tiicá ntúū David nga'n'a yā:

'Viicu ye'né chi che'é yā ní nduuvi tan'dúúcā tuūvī cáávā 'iin'yān s'een. Ní tiempo chi che'é yā ndaā enemigos ye'né yā ní nadítuu'ví ya 'iin'yān s'een. Ní 'tíicā Ndyuūs cuuvi diín yā castigar 'iin'yān s'een.

¹⁰ Ní nduutinaán yā tan'dúúcā chi cuuvi ngueēe chí nguée snaa yā. Ní dáámí yā 'áámá nūn can'díi yā cue'n'e daā'ma.

Nanguan'ai 'iin'yān chi nguée 'iin'yān Israel

¹¹ Maa ní itinguuneén ndís'ti: Taachi 'iin'yān Israel s'een candée ca'a yā chí cundeēve yā caati nguée i'téenu yā Ndyuūs, ¿'áá 'áámá canee chi chindeēve yā? Nguēe 'tíicā mar 'áámá naa. Naati chó'oo chuū caati 'iin'yān Israel chi judíos s'een nguée n'giindiveén yā nduudu ye'né Ndyuūs. Ní 'íicú 'iin'yān chi nguée ye'n'e ndaata Israel cuuvi nanguan'ai yā. Ní diiín chi 'iin'yān ye'n'e ndaata Israel nngueé yā ye'n'e taná'nā 'iin'yān ní cu'téenu cá yā Ndyuūs. ¹² Ní caati 'iin'yān Israel s'een nguée ch'iindiveén yā nduudu ye'n'e Ndyuūs ní chó'oo chi tuneén 'iin'yān ye'n'e núú'mán i'yeendí chi cuuvi cu'teenú yā Ndyuūs. Ní sta'á yā ye'n'e vaadī n'dai ye'né Ndyuūs. Ní nduuti chi 'iin'yān chi nguée ye'n'e ndaata Israel cuuvi cu'téenu yā caava 'iin'yān ye'n'e ndaata Israel nguée ch'iindiveén yā nduudu ye'né Ndyuūs, tuu'mi n'dee ca n'daacā ca ye'n'e nducyáacá 'iin'yān taachi 'iin'yān Israel s'een nanguēcúndíi yā ní cu'téenu yā nduudu ye'né Ndyuūs taama vmné'ēe.

¹³ Maa ní nen'é caā'n'mán nduucú ndís'ti chi nguée 'iin'yān Israel ndís'ti. Maa chi Ndyuūs dicho'ó yā 'úú chi 'úú ní apóstol chi candée nduudu ye'né yā nanáán 'iin'yān chi nguée Israel s'een. Úú deenú chi ch'ēte ntii'nyun ye'né. ¹⁴ Ní 'úú nen'é chi 'iin'yān ye'n'e ndaata ye'né ngueé yā ye'n'e ndís'ti niicu cu'téenu yā Ndyuūs tan'dúúcā chi ndís'ti i'téenu nī Ndyuūs. Ní 'iicú cuuvi nanguan'ai n'duuví 'iin'yān ye'n'e ndaata ye'né tan'dúúcā ndís'ti nanguan'ai nī. ¹⁵ Ní taachi Ndyuūs s'een yā 'áámá lado 'iin'yān Israel s'een diín yā 'tíicā caati nducyaaca 'iin'yān ye'n'e i'yeendí 'cū chi nguée ye'n'e 'iin'yān Israel cuuvi cunee 'diiín yā ndúúcū Ndyuūs. ¿Táácā cuuvi ye'n'e 'iin'yān Israel s'een taachi Ndyuūs cuaān ntuún yā 'iin'yān Israel s'een? Ndyuūs nca'á yā vida cue'n'e daā'ma ye'né yā lugar ye'n'e vaadī n'gii cue'n'e daā'ma. ¹⁶ N'giindiveén nī ye'n'e chuū chi caa'n'mán: Nduuti chi ca'a yú Ndyuūs 'áámá taa ye'n'e masa ye'né pan cáávā ofrenda, 'tiicá ntúū nducué'n'e masa ye'n'e pan mii' ní ye'né Ndyuūs. Ní nduuti chi ca'a yú Ndyuūs cáávā ofrenda dii'yu ye'n'e yán'á, 'tiicá ntúū nducué'n'e yán'á ní ye'né Ndyuūs. 'Tiicá ntúū Ndyuūs di'viicú yā 'iin'yān ye'n'e ndaata Israel caati 'ā di'viicú yā 'iin'yān vmnáán vmnaa ye'n'e ndaata ye'né yā.

¹⁷ Nán'á dúunē ye'n'e yán'á olivo chi canée na yán'āa 'iin'yān, ní 'iin'yān 'caaca yā ní sta'á yā dúunē ye'n'e yán'á olivo chi canée icyán'ā ní diín yā chi ye'n'e yán'á olivo ye'né yā. 'Tíicā ndís'ti, 'iin'yān chi nguée ye'n'e ndaata Israel. Ní ndís'ti tan'dúúcā dúunē ye'n'e yán'á olivo ye'n'e icyán'ā mii' 'tiicá nī naati maa ní vée parte ye'né nī ndúúcū 'iin'yān Israel chi tan'dúúcā yán'á olivo chi canée yán'āa 'iin'yān. Ní maa ní ndís'ti chi nguée ye'n'e ndaata Israel cuuvi ye'né nī nducué'n'e chi n'dai taavi ye'n'e 'iin'yān chi Israel yā. ¹⁸ Maa ní ndís'ti chi nguée Israel nī, nguée caa'n'mán nī chi ch'ēte maán nī ndís'ti, caati nguée 'iin'yān chi Israel yā chi tan'dúúcā chi nguée ye'n'e yán'á. Ní 'iin'yān 'caaca yā dúunē mii', 'tiica yā. Ndís'ti n'gaacú nī chi ndís'ti ní tan'dúúcā 'áámá dúunē 'tíicā ndís'ti. Tan'dúúcā dúunē nguée ca'a fuerzas ye'n'e dii'yu ye'n'e yán'á naati yán'á ca'a fuerzas ye'n'e dúunē, 'tíicā

ndís'tiī. Cuta'á nī fuerzas yen'e 'iī'yān chi Israel yā.

19 'Úú nguée deenú nduuti chi ndís'tiī caa'n'má nī 'tíicā yen'e chuū: 'Iī'yān ch'iicá yā dúu'nē s'een caati 'úú cuuvi caneé lado yen'e dúu'nē chi ch'iicá yā. 'Úú chi nguée Israel 'úú caneé lado yen'e 'iī'yān chi Israel yā. 20 N'daacā nga'n'a nī naati deenú nī chi 'iī'yān s'een tan'dúúicā dúu'nē chi ch'iicá yā, 'tíicá yā, ti nguée i'téenu yā Cristo. Ní maa'n ní ndís'tiī tan'dúúicā dúu'nē yen'e yá'n'á míi'n 'tiicá nī caati i'téenu nī Cristo. Maa'n ní ndís'tiī nguée díi'n nguee nī naati cundée nī cuidado táacā chi 'cuεεtinée nī. 21 Caati nduuti chi Ndyuūs nguée díi'n yā perdonar 'iī'yān Israel chi nguée i'téenu chi tan'dúúicā dúu'nē yen'e yá'n'á, nguée díi'n yā nadach'εεcú yā nuu'ndi yen'e ndís'tiī chi vmnáán vmnaa'n tan'dúúicā dúu'nē chi yen'e yá'n'á yen'e icyán'a nduuti chi nguée candée nī cuidado táacā chi 'cuεεtineé nī. 22 Cuin'diichí nī, tuu'mi Ndyuūs ní neenē n'dai taavi yā ndúúicū 'iī'yān chi i'téenu yā naati neene chεεchí ntúu'n yā vaa. Chεεchí yā ndúúicū 'iī'yān ti nguée i'téenu yā. Naati Ndyuūs ní neenē n'dai taaví yā ndúúicu nī nduuti chi 'áámá cuneé nī chi cu'téenu nī. Ní nduuti chi nguée díi'n nī 'tuucā, tuu'mi 'tiicá ntúu'n Ndyuūs ca'n'á yā díi'n yā castigar ndís'tiī tan'dúúicā chi ch'iicá yā dúu'nē yen'e maa'n yá'n'á. 23 Ní nduuti chi 'iī'yān Israel cu'téenu yā Cristo, tuu'mi ní Ndyuūs ní cuta'á yā ní nguεεcunée díi'n yā chi 'iī'yān s'een ní táámá vmné'n'ēe canee yā tan'dúúicā 'āā dúu'nē yen'e maa'n yá'n'á míi'n 'tíicā yā. Ní véε poder yen'e Ndyuūs chi cuuvi díi'n yā 'tíicā. 24 Ní nduuti chi ndís'tiī chi nguée 'iī'yān Israel ndís'tiī, ní Ndyuūs sta'á yā ndís'tiī tan'dúúicā chí n'giicá yā dúu'nē yen'e táámá yá'n'á olivo yen'e icyán'a ní díi'n yā chi yen'e yá'n'á olivo yen'e yā, 'tíicā ndís'tiī maa'n. 'Tiicá ntúu'n n'dáacā n'dai ca díi'n Ndyuūs ndúúicū 'iī'yān Israel chi vmnáán vmnaa'n tan'dúúicā dúu'nē yen'e yá'n'á yen'e yā, ní cuuvi díi'n yā chi táámá vmné'n'ēe ní yen'e maa'n yá'n'á mii'n.

Yen'e chi nanguan'ai 'iī'yān Israel yen'e tiempo chi cuchii

25 Maa'n ní hermanos yen'é, ne'n'é chi ndís'tiī cadíinúu'n nī chi canúu'n n'de'ei. Ní

nguée nadicadíinuu'n nī chi deenu ca nī. 'Áámá tiempo nūu'n 'iī'yān Israel dichεεchí yā staava yen'é yā dámaān 'naa'n tiempo taachi nducyaaca 'iī'yān chi nguée 'iī'yān Israel ní Ndyuūs ndεεvε yā nducyaaca 'iī'yān s'een chi ne'n'é yā chi cuuvi yen'é yā. 26 Ní taachi cho'ōo tiempo mii'n nducyáacá 'iī'yān Israel ní ca'n'a yā cu'téenu yā caati 'tíicā caneé nguū'n na libro yen'é Ndyuūs:

'Iī'yān chi nadanguán'ai yā 'iī'yā Israel chiicá yā yen'e yáān Sión, ní divíi yā nducue'n'ē nuu'ndi yen'e 'iī'yān yen'e ndaata Israel.

27 Ní 'úú Ndyuūs dicuaacú compromiso yen'é ndúúicū 'iī'yān s'een, taachi 'úú nadivií nuu'ndi yen'e yā.

28 Ní 'iī'yān Israel nguée i'téenu yā nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs yen'e chi nadanguán'ai yā. Ní maa'n ní contra yen'é Ndyuūs 'iī'yān s'een caati ndís'tiī chi nguée 'iī'yān Israel ndís'tiī, cuuvi yen'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní 'áará chi 'iī'yān Israel s'een nguée i'téenu yā Cristo, Ndyuūs dinen'é yā 'iī'yān s'een caati Ndyuūs nínδεεvé yā 'iī'yān s'een chi vmnáán vmnaa'n chi yen'e ndaata yen'é yā. 29 Ní Ndyuūs nguée ndaacadaamí yā yen'é 'iī'yān s'een chi yaa'ví yā chi cuuvi yen'é yā 'iī'yān s'een. Ní Ndyuūs di'viicú ntúu'n yā 'iī'yān s'een. 30 Ní tiempo chí chó'ōo ndis'tiī chi nguée 'iī'yān Israel ndís'tiī, nguée n'giindiveén nī nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs naati maa'n ní 'iī'yān Israel s'een nguée n'giindiveén yā nduudu yen'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs yá'ai yā caavā ndís'tiī chi nguée i'téenu nī. 31 Ní 'tiicá ntúu'n, 'iī'yān Israel s'een nguée n'giindiveén yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní díi'n yā 'tíicā caati cuayiivi Ndyuūs cuuvi ya'ái yā cáávā 'iī'yān s'een tan'dúúicā chi ya'ái yā cáávā ndís'tiī. 32 Ní Ndyuūs 'āā daamá nūu'n s'née'n yā nducyaaca 'iī'yān chi nguée ch'iindiveén yā nduudu yen'é yā cáávā chí Ndyuūs cuuvi ya'ái yā caavā nducyaaca 'iī'yān.

33 De'ε chúúicā n'deeε cá vaadī n'dai yen'é Ndyuūs. De'ε chúúicā n'deeε cá chí tuumicadíinuu'n yā ndúúicū chí déenu yā. S'uuu'n ní nguée cuuvi caa'n'ma'n yú de'ε cuuvi chí tuumicadiinúu'n yā 'tíicā; ní nguée cuuvi tuumicadiinuu'n yú chii'n chí díi'n yā.

34 Ní 'tíicā canéé nguūⁿ na libro ye^{n'e} Ndyuūs: ¿Dú'ū cuuvi túúmícadíinūⁿ vaadī cadíínūⁿ ye^{n'e} Señor Ndyuūs? ¿Du'ū cuuvi ca'a consejo Ndyuūs? 35 ¿Du'ú 'iín'yāⁿ ca'a yā algo Ndyuūs vmnáán vmnaaⁿ ní cuayiivi Ndyuūs ca'á yā tan'dúúicā chi nadíí'vε yā ye^{n'e}? 36 Tanducué^{n'e} dendu'ū chí vée ní Ndyuūs din'dái yā ní tee yā s'uuúⁿ tanducué^{n'e}. Ní cucáávā 'iín'yāⁿ miiⁿ vée tanducué^{n'e} dendu'ū chi ye^{n'e} yā. Maaⁿ ní cue^{n'e} daāⁿmaⁿ dich'εεε yú Ndyuūs. 'Tíicā.

12

Ca'a yú vida ye^{n'e} yú Ndyuūs ní diiⁿ yú tanducué^{n'e} chi ne^{n'e} yā

1 Maaⁿ ní ndís'tiī, hermanos ye^{n'e}, cáávā chi Ndyuūs ya'ai 'iínú yā ye^{n'e} ndís'tiī, di'cuítū ndís'tiī chi ca'á nī vida ye^{n'e} maáⁿ nī tan'dúúicā 'áámá ofrenda chí canduchi nanáán Ndyuūs cáávā ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} Ndyuūs. Ní diiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ chi ne^{n'e} yā chí diiⁿ nī. Chuū chí diiⁿ nī ní cuaacu chí n'dai taavi chí inee yiínú Ndyuūs. Ní canéé chí diiⁿ nī 'tíicā. 2 Ní nguée diiⁿ nī tan'dúúicā chí ne^{n'e} 'iín'yāⁿ ye^{n'e} iⁿyeendí 'cūū naati cuaáⁿ nī lugar Ndyuūs chí n'daán yā vaanicadíínūⁿ ye^{n'e} nī nī 'tiicá ntuūⁿ n'daán yā vida ye^{n'e} nī. Ní 'íicú cuuví deenú nī chéé chí Ndyuūs ne^{n'e} yā chí diiⁿ nī, chéé chí n'daacā, chéé chí cunee yiínú Ndyuūs ní chéé chí n'dai taavi ca.

3 Ní cáávā chí Ndyuūs tee yā 'úú chí n'dai taavi ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} yā 'úú ní nga^{n'}á ngī ca'áámá ca'aama ndís'tiī chí nguée nadacádíínūⁿ nī chí n'gεεε cá nī ngo'o ca chí canéé chí nadacádíínūⁿ nī naati nadacádíínūⁿ nī ní n'diichí nī ye^{n'e} maáⁿ nī ndúúicū chí i'téenu nī chí Ndyuūs itée yā ndís'tiī. 4 Caati 'tíicā tan'dúúicā 'áámá cuerpo ye^{n'e} 'iín'yāⁿ chí neené n'deee náán chí vée ye^{n'e} ní nguée dáámá ntiiⁿnyuⁿ chí ye^{n'e} n'deee náán ye^{n'e}; 5 'tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ 'áará chí neené 'yaaⁿ yú ní s'uuúⁿ ní tan'dúúicā chí 'áámá cuerpo ti ye^{n'e} Cristo s'uuúⁿ, 'tíicā s'uuúⁿ ní s'uuúⁿ ní tan'dúúicā chí nduuvidaama yú 'aama yú taama yú tan'dúúicā chí n'deee náán ye^{n'e} 'áámá cuerpo ye^{n'e} maaⁿ yú, 'tíicā s'uuúⁿ.

6 Ní Ndyuūs tee yā ye^{n'e} vaadi n'dai ye^{n'e} yā ntiiⁿnyuⁿ chí n'daán ca'áámá ca'aama s'uuūⁿ tan'dúúicā chí ne^{n'e} yā diiⁿ yā. Ní

canee chí diiⁿ yú n'dai ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} yú. Ní nduuti chí Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} yú chí candεε yú nduudu cuaacu ye^{n'e} yā chí tee yā s'uuúⁿ canéé chí caa^{n'}maⁿ yú nduudu miiⁿ tan'dúúicā chí i'téenu yú. 7 Ní nduuti chí Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ntiiⁿnyuⁿ chí nginee yú, taná^{n'}ā 'iín'yāⁿ canee chí cunnee yú n'daacā ca. Ní s'uuúⁿ chí vée ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} yú chí ngi'cueeⁿ yú canéé chí ca'cueeⁿ yú n'daacā. 8 S'uuūⁿ chí diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ chí yaa'vi née yú 'iín'yāⁿ chí cu'téenu cá yā canéé chí diiⁿ yú n'daacā ca. S'uuúⁿ chí vée ca ye^{n'e} yú chí cuuvi ca'a yú taama yā, canéé chí ca'a yú ndúúicū núúⁿmáⁿ staava ye^{n'e} yú. S'uuúⁿ chí nga^{n'}a ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} taná^{n'}ā s'uuúⁿ canee chí nga'a ntiiⁿnyuⁿ yú n'daacā ca. S'uuúⁿ chí ca'a yú taná^{n'}ā s'uuúⁿ chí nguée vée necesidades ye^{n'e} yā canéé chí diiⁿ yú ní yeenu yú.

Ye^{n'e} chí canéé chí diiⁿ yú ti ye^{n'e} Cristo s'uuúⁿ

9 Canéé chí dine^{n'e} yú 'aama yú taama yú ndúúicū núúⁿmáⁿ staava ye^{n'e} yú. Ní nguée dine^{n'e} yú cosa chí nguεε n'daacā naati canéé chí diiⁿ yú tanducué^{n'e} chí n'daacā. 10 Canéé chí dine^{n'e} yú 'aama yú taama yú tan'dúúicā chí 'aama vi'í yú chí cuaacu chí 'áámá yuuuⁿ yú ní dine^{n'e} yú 'aama yú ndúúicū taama yú.

11 Ní n'daacā idiíⁿ ca yú ntiiⁿnyuⁿ ní nguée 'daan'dí yú ní diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} Señor ndúúicū núúⁿmáⁿ staava ye^{n'e} yú ti ne^{n'e} yú Señor ye^{n'e} yú.

12 Ní cáávā chí Ndyuūs ca^{n'}á yā chí tee yā s'uuúⁿ chí cuuvi ye^{n'e} yú canéé chí yeenu yú. Ní taachi n'geenu yú ngii canéé chí cuchée yú ngiinū ngiinū. Ní cué^{n'e} daāⁿmaⁿ canéé chí caa^{n'}maⁿngua'a yú.

13 Ní canéé chí cunnee yú 'iín'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs ní tee yú ye^{n'e} necesidades chí nguée vée ye^{n'e} yā. Canéé chí cuaaⁿ yú 'iín'yāⁿ chí diiⁿ yā visitar s'uuúⁿ.

14 Canéé chí caa^{n'}maⁿ yú: Dé'ε chúúicā n'dai ye^{n'e} 'iín'yāⁿ chí nguée n'daacā idiíⁿ yā ndúúicū s'uuúⁿ. Ní ngiica yú Ndyuūs chí di'viicú yā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée taaⁿ yú nduucú yā.

15 Ní canéé chí cuuvi yeenu yú ndúúicū 'iín'yāⁿ chí yeenu yā. Ní canéé chí cuεεcu yú ndúúicū 'iín'yāⁿ chí ngεεcú yā.

¹⁶ Ní 'cuεεtinee yú n'daacā ndúúcū 'áámá yú taama yú. Nguée nadacádíínuu yú ye'nē maa yú chi ch'εεté naati ndiicúú n'dai 'cuεεtinee yú ní nguée nadacádíínuu yú ye'nē maa yú chi s'uúu chí deenu yú.

¹⁷ Nguée nanguεεcundii yú ní dii yú cosa chi nguεε n'daacā ndúúcū 'ii'yā chi 'āā dii yā cosa chi nguée n'daacā ndúúcu yú. Dii núú yii'nuu yú chi dii yú dámaā chi n'daacā ndúúcū nducyaaca 'ii'yā. ¹⁸ Ní dii yú nducué'nē chi n'daacā chi cuuvi dii yú caati 'dii cuuvi cunee yú nguaa nducyaaca 'ii'yā. ¹⁹ Ní ndís'ti hermanos ye'nē chi ne'nē taavi, nguée dii yú castigar 'ii'yā naati cu'nee yú nanáā Ndyuūs ní nguée cuuvi 'cuinaa yú. Ní 'íícú Ndyuūs cá'a yā castigo 'ii'yā. Canée nguū na libro ye'nē Ndyuūs 'tíicā: 'Úú chi Señor ní nga'ná chi 'úú ní dii castigar 'ii'yā ye'nē 'úú ní nadíí'vε yā ye'nē chi nguée n'daāca chi dii yā. ²⁰ Naati s'uuú ní dii yú tan'dúúca chi canée nguū na libro ye'nē Ndyuūs 'tíicā: Nduuti chi 'ii'yā chi taán yā ye'nē ní nadich'εεcú ní ye'nē yā. Nduuti chi cuiicu yā, ca'a ní chi che'e yā. Ní nduuti chi yaaca yā, ca'a ní chi cu'u yā. Tí caati dii ní 'túúca, tuu'mi ní dii ní chi 'cuinaa yā ye'nē chi dii yā chi taán yā ndúúcu ní. ²¹ Maa ní cuchεε yú cáávā cosa chi nguεε n'daacā chi dii yú naati cuchεε yú ye'nē tanducué'nē chi nguεε n'daacā cáávā chi n'daacā chi idií yú.

13

¹ Nducyaaca yú canee chi cu'nee vee yú ye'nē 'ii'ntyén'ē caati nguée véé mar 'áámá 'ii'ntyén'ē chi nguée Ndyuūs cá'a yā 'ii'yā chi véé lugar ye'nē yā chi 'ii'ntyén'ē. Ní Ndyuūs s'neén yā nducué'nē 'ii'ntyén'ē chi véé na lugar ye'nē yā. ² Ní 'ii'yā chi nguée idií yā chi nga'a 'ii'ntyén'ē 'tíicā ntúū 'ii'yā ní contra ye'nē chi Ndyuūs nga'a ntii'nyú yā. Ní 'ii'yā chi dii yā 'túúca idinuun'dí yā ní cuuví yā condenado. ³ Ní 'ii'yā chi n'daacā idií yā nguée canee chi di'va'á yā ye'nē 'ii'ntyén'ē naati 'ii'yā chi nguée n'daacā idií yā 'va'á yā ye'nē 'ii'ntyén'ē. ¿Áá ne'nē ní chi nguée 'va'á ní ye'nē 'ii'ntyén'ē? Dii ní chi n'daacā ní 'ii'ntyén'ē mii ní cuuví nga'ná yā chi n'daacā idií ní, ⁴ caati 'ii'ntyén'ē chi nga'a

yā ntii'nyu dichíí'vε Ndyuūs cáávā chi cuuvi n'daacā ye'nē ní. Naati nduuti chi idií ní chi nguée n'daacā, tuu'mi ní di'va'á ní ye'nē 'ii'ntyén'ē. Caati cuaacu chi 'ii'ntyén'ē cuuvi dii yā castigar 'ii'yā tii 'ii'ntyén'ē ní véé poder ye'nē yā. 'Ii'ntyén'ē ní dichíí'vε Ndyuūs ní canée chi dii yā dendu'ū chi cuaacu. Ní dii yā castigar 'ii'yā caati Ndyuūs nguée inee yiinú yā ye'nē 'ii'yā chi nguée n'daacā idií yā. ⁵ Ní cáávā chuū canee chi 'caandiveén ní chi nga'a 'ii'ntyén'ē nguée dámaā caavā chi cuuví ní castigo tí cáávā deenú ní chi n'daacā chi nacadi-inú ní na staava ye'nē ní. ⁶ Ní 'tíicā ntúū caavā chúū, cá'a ní tuumí cobrador ye'nē gobierno. 'Ii'ntyén'ē mii dichíí'vε Ndyuūs taachi dii yā ntii'nyu ye'nē yā.

⁷ Canee yú chi ca'a yú tuumí cobrador ye'nē gobierno. Canee yú chi ca'a yú tuumí ye'nē yán'āa ye'nē yú cobrador mii. Canee yú chi dii yú chí cu'teenu yú 'ii'yā 'ii'ntyén'ē ní dii yú estimar 'ii'yā s'ee. ⁸ Nguée cun'diicú ní ye'nē mar 'áámá 'ii'yā nguée du'ū vεε. Dámaā canee chi dine'e yú nducyaaca 'ii'yā. 'Ii'yā chi dine'é nducyaaca 'ii'yā dii yā tan'dúúca chi nga'a ley ye'nē yú. ⁹ Ní mandamiento ye'nē ley ye'nē yú ní chuū chii: Nguée ca'ná ní ndúúcū n'daata o isa'ná chi nguée ye'nē ní. Nguée 'caa'nú ní 'ii'yā. Nguée diduucú ní. Nguée caa'ma ní nduudu yaadi ye'nē mar 'áámá 'ii'yā. Nguée diné'nē ní dendu'ū chi véé chi ye'nē táámá yā. Ní nducué'nē mandamiento 'cū ndúúcū tanán'ā mandamiento ye'nē ley ye'nē yú chi véé, ní cuuví cuaacú nduudu ní tuumicádíínuu yú na nduudú 'cū: Diné'nē ní 'ii'yā nii'nuún vaacú ní tan'dúúca chi dine'é ní maán ní. ¹⁰ 'Ii'yā chi dine'é yā 'ii'yā nii'nuún vaacú yā nguée cunncáa idií yā ndúúcu yā. Ní 'tíicā. Taachi dine'e yú 'ii'yā dii yú tan'dúúca chi nga'a ley ye'nē yú.

¹¹ N'deee cá ní nguée dámaā chúū. Nadacádíínuu yú ye'nē nguuví s'ee chi canee yú i'yeendí 'cū. Canée chi 'cuεεtinée ngiinu yú caati ye'nē hora chi ngua'nái yú ní 'āá snee nii'nuún cá ye'nē s'uuú nguée tí taachi caama i'téenu yú Cristo. ¹² Maa ní hora mii tan'dúúca chi 'āá chéé cuuvi dεεvε ní 'āá cūchii nguuví taachi ndaá Cristo maa. Ní nguée canee chi dii yú dendu'ū

chi nguεε n'daacā chi diiⁿ yú tan'dúúcā chi na maaⁿ, naati n'daacā 'cuεεtinee yú tan'dúúcā chi canee yú na dεεve yeⁿ'é Ndyuūs ní n'daacā canee cáávā s'uuúⁿ. ¹³ Ní 'cuεεtinee yú n'daacā tan'dúúcā chi canéé chi diiⁿ yú na dεεve yeⁿ'é Ndyuūs. Nguéé cuuvi cuu'vi yú ní nguéé idiiⁿ yú 'viicu yeⁿ'é chi che'e yú ndúúcū n'dee n'dáí ruido. Ní nguéé 'cuáaⁿ yú caⁿ'a yú ndúúcū n'daataá o isaⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'e yú. Ndíi nguéé ndúú canee yú ndúúcū vicio yeⁿ'e yú. Nguéé 'caa'va yú ní nguéé ngueé yú yeⁿ'é táámá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁴ Naati 'cuεεtinee yú n'daacā ní diiⁿ yú tan'dúúcā chi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú diiⁿ yā. Ní nguéé diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'e yú.

14

Nguéé caaⁿ'maⁿ nī yeⁿ'é chi idiiⁿ hermano yeⁿ'é nī

¹ Ndís'tiī ní cuta'á nī nguaaⁿ ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú chí duūva yā yeⁿ'e chi i'téenu yā; ní nguéé néené n'deē caaⁿ'māⁿ nī nduucú yā yeⁿ'e chi nadacádíínuuⁿ yā chi nguéé ituumicádíínuuⁿ yú yeⁿ'é. ² Tí 'tíicā, véé 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs ní nadicadíínuuⁿ yā chi cuuvi che'é yā nducuéⁿ'é chi véé. Ní náⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téenu n'daaca yā ní nguéé cuuvi che'é yā nducuéⁿ'é. Taachi caⁿ'á yā che'é yā ní'vēē nguéé che'e yā yuūte cáávā religión yeⁿ'e yā. ³ 'Iiⁿ'yāⁿ chi che'é yā tanducuéⁿ'é chi véé nguéé cánéé chi caaⁿ'māⁿ yā yeⁿ'e chi nguεε ineenⁿ yiinú yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé nge'é yā nducuéⁿ'é. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé che'é yā nducuéⁿ'é nguéé canéé chí n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ chi che'e tanducuéⁿ'é chi véé caati Ndyuūs sta'á ntúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴ Ndís'tiī, ¿du'ū ndís'tiī chi n'diichí nī chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē táámá yā? nduuti chi diiⁿ yā chi n'daacā o chi nguéé n'daacā. Dámaāⁿ 'iiví yā canéé chi n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vε yā. Ní n'daacā cuuvi canee caavá yā, caati Señor Ndyuūs yeⁿ'e yú cuuví diiⁿ yā chi canéé n'daacā yeⁿ'é yā caati Señor Ndyuūs véé poder yeⁿ'é yā chi inneé yā 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vε yā.

⁵ Ní 'tiicá ntúūⁿ, 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nadacadíínuuⁿ yā chi 'áámá nguuví ní ch'εεte

ca nguéé ti táámá nguuví. Táámá 'iiⁿ'yāⁿ nadacadíínuuⁿ yā chí 'āā daamá nūⁿ nducuéⁿ'é nguuví. Ní ca'áámá ca'aama nī ní canéé nī tan'dúúcā chi diitu nadicadíínuuⁿ nī. ⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā cuenta chí 'áámá nguuví ní ch'εεte ca nguéé ti tanáⁿ'ā nguuví, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nadicadíínuuⁿ yā 'tíicā cáávā chí dich'εεté yā Señor Ndyuūs yeⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí nadicadíínuuⁿ yā dáámá nūⁿ nducuéⁿ'é nguuví 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ yā cáávā chí dich'εεté yā Señor Ndyuūs yeⁿ'é yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé che'é yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'é chí véé diiⁿ yā 'túúcā cáávā chí i'téenu yā Señor ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā chí che'e yā. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí che'é yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'é chí véé diiⁿ yā 'túúcā cáávā chí i'téenu yā Señor ní 'tiicá ntúūⁿ ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā chí che'e yā.

⁷ Ní 'tíicā mar 'áámá s'uuúⁿ nguéé sндуuchi yú cucáávā maaⁿ yú ndíi nguéé ndúú 'cuūvi yú cucáávā maaⁿ yú. ⁸ Ndúúti chí sндуuchi yú, sндуuchi yú cáávā Señor. Ní nduuti chí 'cuūvi yú, 'cuūvi yú cáávā Señor. Maaⁿ ní ndúúti chí sндуuchi yú o n'diī yú yeⁿ'e Señor s'uuúⁿ. ⁹ Ní Cristo ch'iī yā ní nduuchi ntúūⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā caati cuuví yā Señor yeⁿ'e tináⁿ'ā, ní 'tiicá ntúūⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí sндуuchi.

¹⁰ Maaⁿ ní dii, ¿dε'ε cúúví chí n'díichí nuuⁿndi yeⁿ'e hermano yeⁿ'é di? ¿O dε'ε cúúví chí nguεε neⁿ'e di hermano yeⁿ'é di? 'Tíicā nducyaaca yú canee chí naⁿ'a yú nanááⁿ Cristo. Ní Cristo miiⁿ caⁿ'á yā n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ¹¹ Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā:

Cuaacu níínyúⁿ tan'dúúcā chí 'úú chí canduuchí, ngaⁿ'a Señor Ndyuūs, nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ canéé chí cáántii'yá yā nanááⁿ 'úú, ní nducyaaca yā canee chí caaⁿ'māⁿ yā chí 'úú ní Ndyuūs 'úú.

¹² Ní 'tíicā vaa. Ca'áámá ca'aama s'uuūⁿ canee chí ca'a yú cuenta nanááⁿ Ndyuūs yeⁿ'e chí maaⁿ yú diiⁿ yú.

Nguéé diiⁿ nī chí hermano yeⁿ'é nī dinuuⁿndíyā

¹³ Cáávā chuū nguéé canéé chí n'diichi yú yeⁿ'e chí diiⁿ hermanos yeⁿ'e yú. Nguéé idiiⁿ yú 'túúcā. Canéé chí nadacadíínuuⁿ nī chí nguéé idiíⁿ nī mar 'áámá naaⁿ chí

hermanos yeⁿ'é nī nguée cūnee yiinú yā ní cuuvá yā na nuuⁿndi. ¹⁴ Maaⁿ ní chi 'úú ní yeⁿ'é Jesucristo 'úú, deenú chi cuaacu chi nguée véé mar 'áámá dendu'ū chi nguée n'daacā yeⁿ'é maáán. Ní nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ nadacadíínuuⁿ yā chi 'áámá dendu'ū nguée n'daacā, tuu'mi ní chuū ní cáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cuaacu chi nguée n'daacā. ¹⁵ Ní nduuti chí cáávā 'áámá dendu'ū chi che'é ní ní diiⁿ nī chi hermano yeⁿ'é nī cuuvi ya'ái yā, tuu'mi ní nguée diiⁿ nī 'túúcā cáávā chi dineⁿ'é nī hermano yeⁿ'é nī. Nguée diiⁿ nī chi cuuvi ndai hermano yeⁿ'e nī cáávā 'áámá dendu'ū chi che'é ní caati Cristo ní ch'ií yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ¹⁶ Nguée diiⁿ nī cosas chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e chi ndís'tií chi nguée n'daacā idiíⁿ nī yeⁿ'e chi ndís'tií deenú nī chi n'daacā. ¹⁷ Naati chííⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs chi ngaⁿ'a ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'é nguée yeⁿ'é chi nge'e yú ndúúcū chi ngi'i yú. Ndyuūs ngaⁿ'a ntiíⁿnyúⁿ yā yeⁿ'é dendu'ū chi cuaacu ndúúcū vaadī 'diiⁿ ndúúcū vaadī yeenú chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ. ¹⁸ Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí dichíí'vē Cristo ní diiⁿ yā dendú'ū chí 'túúcā, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ diiⁿ yā tan'dúúcā chí neⁿ'e Ndyuūs. 'Tíicá ntuūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'a yā chí n'daacā idiíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ.

¹⁹ Maaⁿ ní 'tíicā canee chí diiⁿ yú. Canée chí diiⁿ yú dendu'ū cáávā chí 'iiⁿ'yāⁿ 'cuētinee yā ndúúcū vaadī 'diiⁿ ní ndúúcū chí diiⁿ yú cunnee yú 'aama yú taama yú chí cu'téenu ca yú yeⁿ'e Ndyuūs. ²⁰ Ní nguée ndituuví nī dendú'ū ntiíⁿnyuⁿ chí diiⁿ Ndyuūs cáávā 'áámá dendu'ū chí nge'é nī. Cuaacu chí tanducuén'ē dendu'ū ní deεve naati nguée n'daacā idiíⁿ yú. Nduuti chí che'e yú 'áámá dendu'ū, ní cáávā chí che'e yú tuu'mi ní diiⁿ yú chí táámá 'iiⁿ'yāⁿ dinuuⁿndí yā. ²¹ N'daacā ca chí nguée diiⁿ yú mar 'áámá dendu'ū chí diiⁿ chí hermano yeⁿ'e yú cuuvi dinuuⁿndí yā o diiⁿ chí nguée i'téenu yā n'daacā. Nguée che'e yú yuutē o nguée ngi'i yú vino o nguée diiⁿ yú 'áámá dendu'ū chí 'túúcā chí diiⁿ chí hermano yeⁿ'e yú nduuví duūva yā yeⁿ'e chí i'téenu yā. ²² Ní yeⁿ'e chí ndís'tií i'téenu nī yeⁿ'e chí ngaⁿ'a maáⁿ nī canée chí i'téenu nī yeⁿ'é nanáán Ndyuūs. De'ε chúúcā n'dai taavi 'iiⁿ'yāⁿ chí staava yeⁿ'é yā nguée diiⁿ condenar maáⁿ yā cáávā cosa chí diiⁿ yā

chí nguée n'daacā. ²³ 'Iiⁿ'yāⁿ chí che'é yā 'áámá dendu'ū ní n'deee nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'é nduuti chí n'daacā o chí nguée n'daacā cuuví yā condenado caati nguée nge'é yā ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é yā. Ní nducuén'ē chí diiⁿ yú taachi nguée deenu yú nduuti chí n'daacā o nguée n'daacā, tuu'mi ní dinuuⁿndí yú.

15

Diné'e yú 'iiⁿ'yāⁿ niiⁿnuⁿ ná vaacu yú nguée diné'e yú maāⁿ yú

¹ S'uuúⁿ chí i'téenu ca yú Jesucristo canee chí cunnee yú 'iiⁿ'yāⁿ chí duu'vi i'téenu yā Jesucristo. Ní nguée diiⁿ yú tan'dúúcā chí neⁿ'e maaⁿ yú chí canee nn'daacā yú. ² Ní ca'áámá ca'aama yú canée chí diiⁿ yú chí n'daacā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ niiⁿnuúⁿ vaacu yú cáávā chí n'daacā canée yā ní cuuvi cu'téenu cá yā. ³ Deenu yú chí ní nguée Cristo diiⁿ yā chí neⁿ'e maáⁿ yā ti 'tíicā tan'dúúcā chí canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. Cristo ngaⁿ'á yā yeⁿ'e maáⁿ yā nanáán Ndyuūs: Chííⁿ chí nguεε n'daacā chí 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yeⁿ'e di ní canée vmnaaⁿ yeⁿ'é. ⁴ Ní nducuén'ē chí vmnáán vmnaaⁿ canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ní canée nguūⁿ caavā chí 'cueēⁿ yú; ní cáávā chí 'áámá canee yú ndúúcū chí i'téenu yú ní cáávā chí diiⁿ animar s'uuúⁿ chí cunee ngiinu yú yeⁿ'e chí cuuvi yeⁿ'e yú. 'Tíicā diiⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs cáávā s'uuúⁿ. ⁵ Ndyuūs chí tee yā vaadī yeenú s'uuuⁿ ndúúcū chí cunee ngiinu yú chí cuuvi yeⁿ'e yú, Ndyuūs ní inneé yā ndís'tií chí cuuvi 'diiⁿ 'diiⁿ 'cuētinee nī 'áámá nī ndúúcū taama nī tan'dúúcā Cristo neⁿ'é yā chí diiⁿ nī. ⁶ Tuu'mi ní nducyáácá nī tan'dúúcā chí 'áámá nī cuuvi dich'εεtē nī Ndyuūs chí chiidá Señor Jesucristo yeⁿ'e yú.

'Iiⁿ'yāⁿ candéé yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo nanáán 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel

⁷ Ní 'tíicā 'cuaáⁿ nī ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é nī 'áámá nī taama nī tan'dúúcā Cristo 'cuúⁿ yā s'uuúⁿ ní 'iicu cuuvi dich'εεtē yú Ndyuūs. ⁸ Ní chuū maaⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tií. Cristo ndaa yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí dichíí'vē yā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní idicuaacú yā chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí ca'a yā chiida

yú tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní 'tíicā Cristo ch'in'í yā chi Ndyuūs ní diín yā tanducué'nē chi ca'n'a yā chi diín yā. ⁹ Ní 'tiicá ntúū'n ndái yā cáávā chi taná'nā 'i'in'yā'n chi nguée ye'n'e ndaata Israel cuuvi dich'εεté yā Ndyuūs caati Ndyuūs ya'āi 'iinú yā ye'n'e taná'nā 'i'in'yā'n dendú'ū. Ní 'tiicá ntúū'n canée nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs:

Cáávā chuū 'úú ní dich'εεté n'diī Señor nguaa'n na nducyáácá nación, ní 'úú ní caatá canciones chi diín honrar n'diī.

¹⁰ Ni táámá cuaa'n naachi canée nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs nga'n'a 'tíicā:

'Ii'n'yā'n ye'n'e nducyáácá nación canée chi yeenú yā ndúúcu 'i'in'yā'n chi Ndyuūs nndεεvé yā chi cuuvi ye'n'é yā 'i'in'yā'n s'ee'n.

¹¹ Táámá cuaa'n ye'n'e libro ye'n'é Ndyuūs nga'n'a 'tíicā:

'Ii'n'yā'n ye'n'e nducyáácá nación canee chi dich'εεté yā Ndyuūs, ní nducyáácá yā nga'n'á yā chí n'diī Ndyuūs ní ch'εεte n'dai n'diī.

¹² Ní 'tiicá ntúū'n canée nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs naachi profeta Isaías dingúu'n yā 'tíicā ye'n'e 'i'in'yā'n chi Ndyuūs nga'n'á yā chi ca'n'á yā chi dichó'o yā:

'Úú idiín chi ndaa 'i'in'yā'n ye'n'e ndaata ye'n'e san'a Isaías, ní 'i'in'yā'n mii'n ncuée'n yā chi gobernador chi caa'n'mān ntii'nyu'n yā ye'n'e nducué'nē nación. Ní vée chi 'i'in'yā'n s'ee'n ní cūnee ngiinú yā nanáa'n yā cáávā chi ca'n'a yā chi diín yā.

¹³ Ní Ndyuūs chi ca'á yā ndís'tiī chi vée chi cūnee ngiinú ní nanáa'n yā, ne'n'é chi téé yā ndís'tiī n'dee n'dái vaadi yeenú ndúúcu vaadi diín, ti ndís'tiī ní i'téenu ní Jesucristo. Caati cáávā poder ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs cuuvi cá ní cūnee ngiinú cá ní ye'n'e chi cuuví ye'n'é nī.

¹⁴ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, 'úú ní deenú chi cuaacu chi ndís'tiī ní diín ní dendu'ū chi n'dai. Ní ndís'tiī ní 'i'in'yā'n chi deenu ndís'tiī. Ní deenú ní ca'a ní consejo 'áámá ní ndúúcu taama nī. ¹⁵ Naati maa'n ní na carta 'cūū 'úú diitu idinguú'n n'dee n'dái cá ye'n'é ní ye'n'e dendu'ú 'cūū caati ndís'tiī ní cuuvi n'gaacu ní ye'n'e chi 'āā deenú nī. Chuū ní dingúu'n chεεchi caati Ndyuūs chí n'dai

taavi nduucú ní tee yā 'úú ye'n'e chi n'dai taavi ye'n'é yā chí diín. ¹⁶ Ní 'úú ní dichí'vε Cristo 'úú nguaa'n 'i'in'yā'n chi nguée Israel yā. Ní nguaa'n 'i'in'yā'n mii'n 'úú diín ntii'nyu'n ye'n'e chi nga'n'á nduudu cuaacu ye'n'e evangelio chi nduudu ngai ye'n'e Jesucristo chi nadanguán'āi 'i'in'yā'n. Ní 'tíicā cuuvi candεé 'i'in'yā'n chi nguée Israel yā nanáa'n Ndyuūs tan'dúúca chi ofrenda n'dai yā chi Ndyuūs 'cuaán yā 'i'in'yā'n s'ee'n, caati Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs s'née yā 'i'in'yā'n s'ee'n cáávā ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs.

¹⁷ Ni 'úú ní cáávā chi i'teenú Jesucristo, 'úú ní yeenú chi diín ntii'nyu'n n'dai ye'n'é Ndyuūs. ¹⁸ Tí 'úú ní nguée du'ū vεε nga'n'á, dámaā'n chí'n chi Cristo diín yā cáávā 'úú. Ní 'íicú 'i'in'yā'n chi nguée Israel yā cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Ní chúū idiín cáávā nduudu cuaacu chi nga'n'á ní cáávā nducué'nē chi diín. ¹⁹ Ni 'úú ní ngā'n'a cuaacú tanducué'nē ye'n'e evangelio ye'n'e Cristo nducué'nē yāā'n taachí chō'ó ndí yāā'n Jerusalén ndiī yā'n'āa Ilírico. Ní diín ntii'nyu'n ye'n'é ndúúcu poder ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs, ndúúcu señales chi inaa'n yú ndúúcu vaadi n'giinu. ²⁰ Ní idiín ca ntii'nyu'n caati cuuvi caa'n'mān nduudu cuaacu chi nadangua'n'āi 'i'in'yā'n ndiī nducué'nē yāā'n naachi 'āā cuée 'caan-divée'n yā chi duuchí Cristo, caati 'úú nguée ne'n'é caa'n'mān nduudu cuaacu ye'n'e Cristo naachi táámá yā 'āā candεé yā nduudu mii'n ní diín yā ntii'nyu'n ye'n'e Cristo. ²¹ Naati ne'n'é diín tan'dúúca chi canée nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs 'tíicā:

'Ii'n'yā'n chi 'aa cuée ndaa tááma yā nanáa'n yā chi caa'n'mān yā ye'n'e Cristo, 'i'in'yā'n s'ee'n cuuví cadíinu'n yā ye'n'é yā. Ní 'i'in'yā'n chi mar 'áámá vmné'ēe nguée n'giindivée'n yā ye'n'e Cristo ní 'caan-divée'n yā ní cuuvi tuumicadíinu'n yā ye'n'e yā.

Pablo ne'n'é yā ca'n'a yā na yāā'n Roma

²² Neené n'dee cuuví nadicadiinú'n chi ne'n'é chí nanáa'n ndís'tiī naati nguée chí ndāa. ²³ Naati maa'n ní 'āā ch'iinū ntii'nyu'n ye'n'é na yāā'n s'uu'n. Néené n'dee nduūyú chi ne'n'é ndaa n'diichí ndís'tiī. ²⁴ Ní ne'n'é na'n'á ndiī yā'n'āa España ní taachi ca'n'á

cyúúní neⁿé n'diichí ndís'tiī ní cuneé nducú nī 'áámá tiempo nūuⁿ. Ní cuayiivi chí yeenú chí caneeé ndúúcu ndís'tiī neⁿé chí ndís'tiī cunneeé nī 'úú taachi naⁿá ndii yáāⁿ Roma. ²⁵ Maaⁿ ní caⁿá na yáāⁿ Jerusalén ní ndéé ofrenda chí cunneeé hermanos Israel yeⁿe yú chí i'téenu yā Cristo. ²⁶ Caati hermanos yeⁿe yú yeⁿe yáⁿāa Macedonia ndúúcu hermanos yeⁿe yú yeⁿe yáⁿāa Acaya maáⁿ yā neⁿé yā caⁿá yā ofrenda ní nadacadíínuuⁿ n'daaca yā taachi staⁿá yā 'aama ofrenda yeⁿe tuumī nguaaⁿ yeⁿé yā chí dichó'o yā tuumi miiⁿ yeⁿe hermanos yeⁿe yú chí snée yā na yáāⁿ Jerusalén, yeⁿe hermanos chí pobre yā chí nguéeé véé necesidades yeⁿe yā. ²⁷ Ní 'tíicā diíⁿ yā naati cuaacu níⁿnyúⁿ hermanos caneeé chí cunneeé yā hermanos Israel s'eeⁿ chí pobre yā chí snée yā na yáāⁿ Jerusalén caati hermanos Israel s'uuⁿ ní 'āā diiⁿ yā chí hermanos chí nguéeé Israel yā staⁿá yā yeⁿe dendú'ū chí n'dai chí yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs. Ní cáávā hermanos Israel yeⁿe yú 'túúca diíⁿ yā hermanos chí nguéeé Israel yā ndúúcu chí n'deee n'dái yeⁿé yā caneeé chí cunneeé yā 'iiⁿyāⁿ Israel chí i'téenu yā Cristo. ²⁸ Maaⁿ ní taachi 'cuiínú diíⁿ asunto 'cūú ní taachi ngaⁿá ofrenda 'cūú hermanos Israel, tuu'mi ní naⁿá na yáⁿāa España. Ní taachi caⁿá cyúúní ní ndaá na yáāⁿ yeⁿé nī, cho'ó n'diichí ndís'tiī. ²⁹ Ní deenú chí taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī seguro chí ndaá ndúúcu tanducueⁿé chí n'dai taavi chí véé chí yeⁿe nduudu n'dai yeⁿé Cristo.

³⁰ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿé di'cuiitú ndís'tiī cáávā Señor Jesucristo yeⁿe yú ní cáávā Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs chí dinéⁿe yā s'uuúⁿ chí 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī caaⁿmaⁿngua'a cá nī cáávā 'úú. Ní 'úú ngaⁿanguaⁿá chí Ndyuūs cunnée yā 'úú. ³¹ Caaⁿmaⁿnguaⁿá nī chí Ndyuūs nadanguáⁿai yā 'úú yeⁿe ta'a 'iiⁿyāⁿ Israel chí snée yā na yáⁿāa Judea, 'iiⁿyāⁿ chí nguéeé i'téenu yā Cristo. Ní caaⁿmaⁿnguaⁿá nī chí ntiiⁿnyuⁿ chí diíⁿ cáávā hermanos chí snée yā na yáāⁿ Jerusalén, Ndyuūs inee yiínú yā ntiiⁿnyuⁿ chí diíⁿ. ³² Ní 'íicú nduuti chí Ndyuūs neⁿé yā, 'úú ní yeenú taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī ní cuntaavi'tuūnú ndúúcu ndís'tiī. ³³ Neⁿé chí Ndyuūs téé yā

nducyaaca ndís'tiī vaadī 'diíⁿ chí 'cuεεtinée 'diíⁿ nī. 'Tíicā.

16

Pablo dicho'ó yā, N'dai ndís'tiī, hermanos yeⁿé yā

¹ 'Úú ní ngaⁿá ngīi ndís'tiī chí 'cuaáⁿ nī Febe chí hermana yeⁿe yú. N'daata miiⁿ dichí'vε yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáacū chí caneeé na yáāⁿ Cencrea. ² Ní n'daacā 'cuaáⁿ nī n'daata miiⁿ ndúúcu chí duuchi Señor yeⁿe yú, tan'dúúca chí caneeé chí 'cuaáⁿ nī hermanos yeⁿe yú chí i'téenu yā Cristo. Ní cunneeé nī n'daata miiⁿ yeⁿe tanducueⁿé chí neⁿe tá ti n'daata miiⁿ neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chinnee tá 'iiⁿyāⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ chinnee tá 'úú.

³ Ní n'dís'tiī caaⁿmaⁿ nī hermano Aquila ndúúcu n'daataá Priscila chí n'daata yeⁿé yā, N'dai ndís'tiī. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ idiíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Señor Jesucristo dáámá nducú. ⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ n'geenú yā ngīi cáávā 'úú ndíí chí cuuvi 'cuuvi yā cáávā chí cuuvi nadanguáⁿai yā 'úú. Ní 'úú ní caⁿá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ gracias. Ní nguéeé dámaāⁿ 'úú, 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ nducyaaca hermanos yeⁿe yú chí nguéeé naⁿá yā yaacú yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. ⁵ Ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaacū chí nduuví-daamá yā na vaacu tán'a Priscila ndúúcu isáⁿā yeⁿé yā chí Aquila: N'dai ndís'tiī, caaⁿmaⁿ nī. Ní Epeneto amigo chí neené neⁿé: N'dai dii, caaⁿmaⁿ nī. Epeneto miiⁿ saⁿa vmnááⁿ vmnaaⁿ chí'teenu sá Cristo na yáⁿāa Acaya. ⁶ Ní tá María chí neené diiⁿ tá ntiiⁿnyuⁿ nguaaⁿ ndís'tiī: N'dai tá, caaⁿmaⁿ nī. ⁷ Ní saⁿā Andrónico ndúúcu sáⁿā Junias caneeé yā vácuū taachi 'úú caneeé vácuū, ní saⁿā s'eeⁿ ní n'geεε nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí apóstoles. Ní saⁿā s'eeⁿ i'téenu yā Cristo vmnaaⁿ cá níicu 'úú: N'dai ndís'tiī, caaⁿmaⁿ nī.

⁸ Ní sáⁿā Amplias chí neené neⁿé ti yeⁿe Señor saⁿa miiⁿ: N'dai dii, caaⁿmaⁿ nī. ⁹ Ní saⁿā Urbano chí dáámá diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Señor nducú 'nū: N'dai dii, caaⁿmaⁿ nī. Ní saⁿa Estaquis chí neené neⁿé: N'dai dii, caaⁿmaⁿ nī. ¹⁰ Ní saⁿā Apeles chí neené ch'eenú yā chíi cáávā chí i'téenu yā Cristo: N'dai dii, caaⁿmaⁿ nī. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿe vaacu Aristóbulo: N'dai ndís'tiī, caaⁿmaⁿ nī. ¹¹ Ní saⁿa Herodión chí yeⁿe yáāⁿ vaacú: N'dai

dii, caa'n'mán nī. Ní 'iī'yān chi i'téenu yā ye'n'e vaacu Narciso: N'daí ndís'tiī caa'n'mán nī. ¹² Ní n'daataá Trifena ndúúcū n'daataá Trifosa chi diīn yā ntii'nyuⁿ chi ntii'nyuⁿ ye'n'e Señor: N'daí ndís'tiī caa'n'mán nī. Ní n'daataá Pérsida, hermana ye'n'é chi neené ne'n'é chi n'deee n'daí ntii'nyuⁿ diīn tá ye'n'é ntii'nyuⁿ ye'n'e Señor: N'daí tá, caa'n'mán nī. ¹³ Ní sa'n'a Rufo, chi sa'n'a ch'εεεε nguaaⁿ 'iī'yān chi i'téenu yā Cristo ndúúcū ch'εεcu sa chi tan'dúúcā ch'εεcú dendú'ū: N'daí ndís'tiī, caa'n'mán nī. ¹⁴ Ní sa'n'a s'een Asíncrito ndúúcū Flegonte ndúúcū Hermas ndúúcū Patrobas ndúúcū Hermes ndúúcū taná'n'a hermanos chi snée yā ndúúcu yā: N'daí ndís'tiī, caa'n'mán nī. ¹⁵ 'Tiicá ntúūⁿ sa'n'a Filólogo ndúúcū n'daataá Julia ndúúcū sa'n'a Nereo ndúúcū n'daataá ví'i yā, ndúúcū sa'n'a Olimpás ndúúcū nducyáácá hermanos ye'n'e yú chi snée yā ndúúcū 'iī'yān s'een: N'daí ndís'tiī, caa'n'mán nī.

¹⁶ Maaⁿ ní nguaaⁿ maán nī chi i'téenu nī Cristo: N'daí dii, caa'n'mán nī, ní ca'á nī 'áámá beso 'áámá nī ndúúcū taama nī tan'dúúcā costumbre ye'n'é nī caati né'n'e nī vi'ī. Nducyáácá 'iī'yān ye'n'e nducyáácá yaācū: N'daí ndís'tiī nga'n'a yā.

¹⁷ Maaⁿ ní di'cuiitú ndís'tiī hermanos ye'n'é chi cundéε nī cuidado ye'n'é 'iī'yān chi diīn 'úúví vaadi cadíinūⁿ nguaaⁿ ndís'tiī. Ní diīn yā chi ndís'tiī dinuuⁿndí nī. 'Iī'yān s'een ní contra ye'n'é chi 'iī'yān ca'cueén yā ndís'tiī. Ní contra ye'n'é chí ch'eeén nī. Divíi nī 'iī'yān s'een ye'n'é nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁸ Caati 'iī'yān s'een nguéé dichí'vε yā Señor Jesucristo ye'n'e yú ti diīn yā tan'dúúcā chi ne'n'e yā. Ní nginnche'ei yā staava ye'n'e 'iī'yān chi ndiicūⁿ caati nga'n'a yā ndúúcū nduudu cúuⁿnūⁿ ye'n'é yā chi cunee ngíinu yā. ¹⁹ Nducyáácá 'iī'yān 'aā deenú yā tan'dúúcā chí ndís'tiī n'giindiveén nī nduudu ye'n'é Ndyuūs ní cáávā chuū 'úú ní yeenú. Ne'n'é chi ndís'tiī listo canee nī chi diīn nī dendu'ū chi n'daacā. Nguéé chi diīn nī cosa chi nguéé n'daacā. ²⁰ Ní Ndyuūs chi véé nducuéⁿe vaadi 'diīⁿ nduucú yā maaⁿ nch'εēté cu'néeⁿ yā yááⁿn'guiinūⁿ miiⁿ cuaaⁿ máán ca'á nī. Ne'n'é chi Jesucristo téε yā nducyáácá ndís'tiī nducuéⁿe vaadi n'dai ye'n'é yā.

²¹ Sa'n'a Timoteo chi dáámá idiiⁿ sa ntii'nyuⁿ nduucú ndúúcū sá'n'a Lucio ndúúcū sá'n'a Jasón ndúúcū sá'n'a Sosípater chi sá'n'a s'een ye'n'e yāāⁿ vaacú: N'daí ndís'tiī, nga'n'a yā.

²² Ní 'úú, sá'n'a chi nguuvi Tercio chi dinguún carta 'cūū cáávā Pablo: N'daí ndís'tiī, nga'n'a ti ye'n'é Cristo s'uuúⁿ.

²³ Ní 'tiicá ntúūⁿ sa'n'a Gayo: N'daí ndís'tiī, nga'n'a sa. 'Úú ní caneé na vaacu sa ní nduu-vidaamá yā 'iī'yān ye'n'e yaācū na vaacu sa. Ní sá'n'a Erasto ntúūⁿ chi sá'n'a tesorero ye'n'e yāāⁿ 'cūū, ndúúcū hermano Cuarto: N'daí ndís'tiī, nga'n'a yā.

²⁴ Ne'n'é chi Señor Jesucristo ye'n'e yú di'viicú yā nducyaaca ndís'tiī. 'Tiicā.

'Cuínū carta 'cūū ndúúcū chi dich'εεε yú Ndyuūs

²⁵ Maaⁿ ní dich'εεε yú Ndyuūs. Ndyuūs cuuvi diīn cá yā chi díitū canee di ndúúcū chi i'téenu di tan'dúúcā chí 'úú ca'n'a nduudu cuaacu chi Cristo nadanguáⁿai yā ndís'tiī. Ní chí'cueén ndís'tiī ye'n'e evangelio chi nduudu ngai ye'n'e Cristo. Chuū chí nga'n'a ní chíⁿ chi Ndyuūs snúúⁿ n'de'ei yā ndii tiempo vmnáán vmnaaⁿ chi caneé in'yeenⁿdi ní Ndyuūs ch'in'í yā 'úú nduudu ye'n'e Cristo. ²⁶ Ní maaⁿ ní deenu yú chuū cáávā chi profetas dingúuⁿ yā na libro ye'n'é Ndyuūs ye'n'é chuū. Ní diīn yā tan'dúúcā Ndyuūs nga'n'a yā ye'n'e chuū. Ní Ndyuūs cuén'é daāⁿmaⁿ caneé yā. Ní maaⁿ ní Ndyuūs ch'in'í yā nduudu cuaacu ye'n'é Cristo nanáán 'iī'yān ye'n'e nducuéⁿe naciones cáávā chi 'caandiveén yā ní cu'téenu yā.

²⁷ Cuén'é daāⁿmaⁿ canee chi dich'εεε yú Ndyuūs chi 'aama n'dyáⁿa Ndyuūs chi deenú yā tanducuéⁿe dendu'ū. Ní diīn yú 'tiicā cáávā Jesucristo Señor ye'n'e yú. 'Tiicā diīn yú.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ CORINTO

Pablo idinguún yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū na yāāⁿ Corinto

¹ 'Úú Pablo 'úú. Dendyuūs yaa'ví yā 'úú chi cuuvi apóstol yeⁿ'e Jesucristo tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā. 'Úú ndúúcū hermano Sóstenes yaa'ví 'nū ndís'tiī. ² 'Úú idinguún carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs, 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Corinto. 'Iiⁿ'yāⁿ s'een, Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een ti yeⁿ'e Cristo Jesús. Idinguún dendu'ū yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é nducyáácá yāāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'een chi ngaⁿ'angua'á yā ndúúcū Señor Jesucristo. Señor Jesucristo miiⁿ 'iivú Ndyuūs yeⁿ'é yā ndúúcū s'uūuⁿ. ³ Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo cuuvi téé yā s'uūuⁿ cosa chí n'dáácā n'dai yeⁿ'é yā, ní 'íícú cunée vaadī 'diiⁿ yeⁿ'é yā na staava yeⁿ'e yú.

Pablo caaⁿ'maⁿ yā gracias Ndyuūs caava chi Ndyuūs dateé yā 'iiⁿ'yāⁿ

⁴ Cuen'é daāⁿmaⁿ ngaⁿ'á gracias Ndyuūs cáávā cosa chi n'daacā n'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi dátee yā s'uūuⁿ chi yeⁿ'e Jesucristo. ⁵ Dendyuūs dateé yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi véé yeⁿ'é yā ti maaⁿ ní ndís'tiī ní yeⁿ'e Cristo ndís'tiī. Ní Ndyuūs chinnee yā ndís'tiī chi caaⁿ'máⁿ nī nduudu yeⁿ'é yā, ní teé yā ndís'tiī vaadī deenu. ⁶ 'Tíicā chiiⁿ chi 'úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu miiⁿ yeⁿ'e Jesucristo miiⁿ. Ní ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī ní diiⁿ nī 'tíicā, ní ch'iⁿ'í nī chi nduudu miiⁿ chi cuaacu. ⁷ Ní cuuvi yeⁿ'é nī nducuéⁿ'ē chi dateé Ndyuūs, ní ndís'tiī nguée diiⁿ faltar mar 'áámá. Neⁿ'é chi ndís'tiī 'cuētinéé ngiinu nī Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chi ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe. ⁸ Ní Cristo miiⁿ ní téé yā fuerzas ndís'tiī, ní 'cuētinéé nī n'daacā ndíi nguuví chí Jesucristo ndaa ntuúⁿ yā. Ní nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī nguuví chí ndaa Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ⁹ Ndyuūs ní diiⁿ yā chí caⁿ'a yā chí diiⁿ yā. Ní yaa'ví

yā ndís'tiī chí 'cuētinéé nī ndúúcū daiyá yā chí Señor Jesucristo yeⁿ'e yú.

Véé divisiones nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'á yā na yāacū

¹⁰ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, 'úú ngiicá ndís'tiī cáávā chí duuchi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí 'cuētinéé ngiínú nī, ní nguée véé divisiones nguaaⁿ ndís'tiī. N'dáácā n'dai 'cuētinéé nī ní daama daamá nī ndúúcū 'aama vaanicadiinūⁿ yeⁿ'e ndís'tiī chí n'daacā ndúúcū tanducuéⁿ'ē chí diiⁿ nī. ¹¹ N'duuví 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e n'daataá Cloé yaa'ví yā 'úú yeⁿ'e ndís'tiī hermanos yeⁿ'é. Ní ngaⁿ'á yā chí ndís'tiī n'gēecu cheendí nī. ¹² Chuū chí yeⁿ'e chí caaⁿ'máⁿ. 'Áámá 'áámá ndís'tiī ngaⁿ'á nī yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā 'tíicā. 'Áámá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e saⁿ'a Pablo; taamá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e saⁿ'a Apolos; taamá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e saⁿ'a Pedro; taamá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e Cristo. ¹³ ¿'Áá cuaacu chí Cristo yeⁿ'e yú chí 'yaaⁿ yā? Nguée 'tíicā. ¿'Áá ca'neeⁿngá'āa Pablo cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e ndís'tiī? Nguée. ¿'Áá chēdinuūⁿniⁿ nī ndúúcū chí duuchi Pablo? Nguée 'tíicā. ¹⁴ 'Úú cāⁿ'a: Gracias Dendyuūs, ti 'úú chí Pablo, nguée chēdinuūⁿniⁿ mar 'áámá ndís'tiī. Dāmaāⁿ chēdinuūⁿniⁿ saⁿ'ā Crispo ndúúcū saⁿ'ā Gayo. ¹⁵ Maaⁿ ní mar 'áámá ndís'tiī nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ nī chí ndēdinuūⁿniⁿ ndúúcū chí duuchi. ¹⁶ Chēdinuūⁿniⁿ ntuúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e saⁿ'ā Estéfanos. Ní yeⁿ'e tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ 'úú nguée deenú chí ndēdinuūⁿniⁿ du'ū ca táámá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁷ Cristo nguée dichó'o yā 'úú chí chēdinuūⁿniⁿ 'iiⁿ'yāⁿ caati dichó'o yā 'úú chí caāⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. 'Úú nguée caaⁿ'máⁿ ndúúcū nduudu deenu yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeendí 'cūū, ní 'iicu nducuéⁿ'ē chí ngaⁿ'á ní yeⁿ'e poder yeⁿ'e Cristo chí ch'iⁿ yā nā cruz.

Cristo miiⁿ ní poder yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū vaadī deenu

¹⁸ 'Úú deenú chí taachi 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée deenú yā du'ū chí Cristo miiⁿ ní n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e cruz, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nacadínuuⁿ yā chí 'áámá cosa chí duuchi. S'uūuⁿ chí nanguaⁿ'āi yú, deenu yú

chí Ndyuūs ch'i'í yā poder ye'n'é yā cucáávā nduudu ye'n'é yā. ¹⁹ Naati canéé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs ndíí vmnaaⁿ chí ngaⁿ'a 'tíicā:

'Úú dituūví vaadī deenu ye'n'e 'i'in'yāⁿ chí deenu, ní idiíⁿ chí nguéé dichíí'vē nduudu ye'n'e 'i'in'yāⁿ chí deenu taavi.

²⁰ ¿De'ē dichíí'vē vaadī deenu ye'n'e 'i'in'yāⁿ chí deenu? ¿De'ē dichíí'vē vaadī deenu ye'n'e maestro chí deenu taavi? ¿De'ē dichíí'vē vaadī deenu ye'n'é 'i'in'yāⁿ chí deenu taavi ní caaⁿ'māⁿ yā ndúú^{cū} compañeros ye'n'é yā ye'n'e cosas chí véeⁿ i'n'yee^{ndí} 'cūū? Ndyuūs ch'i'í yā chí vaadī deenu ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū ní dúú'vī vεε ní nguéé de'ē vεε. ²¹ 'I'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū nguéé cuuvi n'diichí yā Dendyuūs cucáávā vaadī deenu ye'n'é i'n'yee^{ndí} 'cūū. Ndyuūs canee yiinú yā ní nadanguaⁿ'ái yā 'i'in'yāⁿ chí i'téenu yā nduudu cuaacu ye'n'é yā, naati tanáⁿ'ā 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū ngaⁿ'á yā chí nduudu cuaacu miiⁿ ní tan'dúú^{cā} 'áámá cosa chí duuchi.

²² 'I'in'yāⁿ Israel s'een chí judíos ngiicá yā señales Ndyuūs ní 'iicu 'i'in'yāⁿ griegos ní in'nuuⁿ cá yā vaadī deenu ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū. ²³ S'uūúⁿ ní ca'cueeⁿ yú ye'n'e Cristo chí ca'nééⁿnga'ā na cruz cáávā nuū^{ndí} ye'n'e nducyáácá 'i'in'yāⁿ. 'I'in'yāⁿ Israel s'een nguéé ne'n'e 'caandiveéⁿ yā nduudú 'cūū, ní tanáⁿ'ā 'i'in'yāⁿ sta'á yā nduudú 'cūū tan'dúú^{cā} 'áámá cosa chí duuchi. ²⁴ Nduuti chí 'i'in'yāⁿ Israel s'een o nduuti chí 'i'in'yāⁿ griegos, Ndyuūs yaa'ví yā 'i'in'yāⁿ s'een chí cuuvi ye'n'é yā 'i'in'yāⁿ. Cristo ní poder ye'n'é Ndyuūs ní Cristo miiⁿ vaadī deenu ye'n'é Ndyuūs cucááva nducyaaca 'i'in'yāⁿ. ²⁵ Nduudu ye'n'é Ndyuūs chí 'i'in'yāⁿ ngaⁿ'á yā chí cosa chí duuchi, nduudu miiⁿ nduudu déénú ca nguéé tí nduudu ye'n'e saⁿ'ā ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū. Ní cosa chí sta'á yā tan'dúú^{cā} chí duuvā ye'n'é Dendyuūs chíⁿ chí ditiinú ca, nguéé tí ye'n'e 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū. ²⁶ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, nadacádiinúúⁿ ní ye'n'e maáⁿ ní. Nguéé 'yaaⁿ ndís'tiī 'i'in'yāⁿ chí deenu taavi, nguéé 'yaaⁿ ndís'tiī 'i'in'yāⁿ ndíí tiīⁿ, ndíí nguéé 'yaaⁿ ndís'tiī 'i'in'yāⁿ 'cuiica. ²⁷ Ndyuūs ndεεvé yā 'i'in'yāⁿ chí nguεε deenu taaví yā ní 'íicú 'i'in'yāⁿ chí deenu taaví yā cuuví 'cuináaⁿ yā. Ní Ndyuūs ndεεvé yā 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yee^{ndí}

'cūū chí véeⁿ duu'vī fuerzas ye'n'é yā ní 'íicú 'i'in'yāⁿ chí véeⁿ fuerza ye'n'é yā cuuví 'cuináaⁿ yā. ²⁸ Ndyuūs ndεεvé yā 'i'in'yāⁿ chí nguéé du'ū vεε nanááⁿ 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū ní ndεεvé yā 'i'in'yāⁿ chí nguéé inuu^{ndí} ní ya'ai 'iinú yā 'i'in'yāⁿ. Ní 'iicu Ndyuūs diíⁿ yā chí nguéé de'ē vεε cosa chí ch'εεte chí 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū diíⁿ yā. ²⁹ 'Tíicā Ndyuūs idiíⁿ yā ti mar 'áámá 'i'in'yāⁿ nguéé cuuvi dich'εεté yā 'i'in'yāⁿ nanááⁿ Dendyuūs. ³⁰ 'Tíicā Dendyuūs maáⁿ yā teé yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ye'n'e ndís'tiī tí i'teenú ní Cristo Jesús. Ndyuūs dichó'o yā Jesucristo i'n'yee^{ndí} 'cūū chí cuuvi deenu yú nducuéⁿ'e cáávā Cristo. Ní cáávā Cristo miiⁿ nguéé nuu^{ndí} ye'n'e yú nanááⁿ Ndyuūs ti Cristo miiⁿ ch'i'í yā na cruz cucáávā nuu^{ndí} ye'n'e nducyaaca 'i'in'yāⁿ, ní 'iicu s'uūúⁿ chí cuuvi ye'n'é yā s'uūúⁿ. ³¹ Cáávā chuū canéé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs ndíí vmnaaⁿ 'tíicā: 'I'in'yāⁿ chí ngaⁿ'a chí idich'εεté maáⁿ yā 'i'in'yāⁿ, nguéé n'daacá idiíⁿ yā. Dámaāⁿ canéé chí dich'εεté yā 'iivú Ndyuūs.

2

Ngaⁿ'a yā chí Cristo ca'nééⁿnga'á yā

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, taachí ndāa ní canéé ndúú^{cū} ní 'tíicā caⁿ'á nduudu cuaacu ye'n'é Dendyuūs. Nguéé caⁿ'á nduudu miiⁿ ndúú^{cū} núú^{má}ⁿ vadicadíinúⁿ ye'n'e vaadī deenu. ² 'Tíicā ngaⁿ'á, tí nguéé ne'n'é caāⁿ'maⁿ táámá cosa nanááⁿ ndís'tiī, dámaaⁿ ne'n'é caaⁿ'māⁿ ye'n'e Jesucristo chí ca'nééⁿnga'á yā. ³ Taachi canéé ndúú^{cū} ndís'tiī ndii cuūⁿnūⁿ 'úú; ní 'va'ā 'úú; ní nééné in'duuví vaa. ⁴ Nguéé ngaⁿ'á nduudu miiⁿ ndúú^{cū} vaadī deenu chí cadiinuūⁿ 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū, naati ngaⁿ'á nduudu cuaacu miiⁿ ndúú^{cū} nduudu chí nguéé ngíⁿ'i. Ngaⁿ'á chíⁿ chí Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ch'i'í yā 'úú ndúú^{cū} poder ye'n'é yā chí nduudu cuaacu miiⁿ ní ye'n'e Dendyuūs. Níicú 'i'in'yāⁿ cuuvi deenú yā chí nduudu cuaacu miiⁿ ní nduudu ye'n'é Dendyuūs. ⁵ 'Tíicā ngaⁿ'á tí chíⁿ chí i'teenú yú nguéé chíicā na vaanīcadiīnuūⁿ ye'n'e 'i'in'yāⁿ ye'n'e i'n'yee^{ndí} 'cūū tí ye'n'e poder ye'n'é Dendyuūs.

Dendyuūs diíⁿ yā chí deenu 'i'in'yāⁿ cucáávā Espíritu N'dai ye'n'e yā

6 Taachi canee 'nū nguaan 'iin'yān chi i'teenú yā Dendyuūs ní 'áamá canee yā ndúúcū Dendyuūs, tuu'mi ní nga'ná 'nū ndúúcū nduudu ngi'íi ye'e vaan-icádiinūn. Nguée ti vaadī deenu chi nadacadiinúu 'iin'yān ye'nē in'yee'ndí 'cūū, 'iin'yān chi nguée i'téenu yā Dendyuūs ye'nē yú. Ndíi nguée ti ye'nē sa'nā chi ndii tīi ye'nē in'yee'ndí 'cūū chi chó'ōo poder ye'nē yā. 7 Naati nga'ná 'nū vaadī déenu ye'nē Dendyuūs. Ní nguée deenú 'iin'yān ye'nē in'yee'ndí 'cūū vaadī deenu mii, ti Ndyuūs ca'nā yā vaadī deenú 'cūū chi ye'nē maán yā vmnáán vmnaa chi din'dái yā in'yee'ndí 'cūū, ní 'iicu cuuvi nadinguán'ai yā s'uúú. 8 Mar 'áamá 'iin'yān n'geete ye'nē in'yee'ndí 'cūū déenú yā ye'nē vaadī deenú 'cūū, ti nduuti chi déenu yā, tuu'mi ní nguée s'nee'nga'á yā Señor Jesucristo chi chíca yā ye'nē va'ai cheti nguūvī. 9 Canee nguū ndii cuáán vmnaa ná libro ye'nē Ndyuūs 'tíicā:

Nducué'nē chi din'dái Dendyuūs ní ye'nē 'iin'yān chí i'teenú 'iivú Ndyuūs, tanán'a 'iin'yān ye'nē in'yee'ndí 'cūū nguée n'diichí yā Jesucristo, ndíi nguée n'giindivee' yā ye'nē yā, ndíi nguée nadicadiinúu yā ye'nē dendu'ū chuū na staava ye'nē yā.

10 Ndyuūs ch'ín'í yā nducué'nē s'uúú cu-caavā Espíritu N'dai ye'nē yā. Espíritu N'dai ye'nē Dendyuūs ní deenú yā nducué'nē, ní deenú yā nducué'nē vaadī deenu ye'nē Ndyuūs. 11 ¿Du'ú 'iin'yān cuuvi deenú yā chí nadacadiinúu taama 'iin'yān? Dámaa' espíritu ye'nē maán yā deenu chi maán yā nadacadiinúu yā. 'Tíicā ntúū mar 'áamá 'iin'yān nguée cádiinúu yā chí Ndyuūs nadicadiinúu yā, ti dámaā' Espíritu N'dai ye'nē Dendyuūs deenu yā ye'nē Dendyuūs. 12 S'uúú ní nguée sta'a yú espíritu chí ye'nē in'yee'ndí ti sta'a yú Espíritu N'dai chí cuchí ye'nē Ndyuūs. Maa' ní cuuvi deenu yú nducué'nē chí n'daacā n'dai ti Ndyuūs tee yā s'uúú Espíritu N'dai ye'nē yā. 13 Nga'nā ntúū yú ye'nē nducué'nē chuū. Nguée nga'nā yú ndúúcū nduudu chí ngi'cuee' 'iin'yān ye'nē in'yee'ndí 'cūū. Espíritu N'dai ye'nē Ndyuūs ca'cuee' yā nducyaaca 'iin'yān chí canee ndúúcū Espíritu N'dai mii.

14 'iin'yān chí nguée i'téenu yā Jesucristo ye'nē yú nguée ituumicadiinúu yā dendu'ū chí ye'nē Espíritu N'dai ye'nē Dendyuūs, ti sta'a yā nduudu mii tan'dúúcā 'áamá cosa chí duuchi. Ní nguée cuuvi tuumicadiinúu yā nduudu mii ti canee chí cadíinúu yā nduudu mii cáavā Espíritu N'dai ye'nē Dendyuūs. 15 'iin'yān chí canee ndúúcū Espíritu N'dai ye'nē Dendyuūs n'diichí yā tanducué'nē dendu'ū, naati 'iin'yān chí nguée i'téenu yā Jesucristo nguée cuuvi tuumicadiinúu yā táacā idiín 'iin'yān chí canee ndúúcū Espíritu N'dai ye'nē Dendyuūs. 16 Canee nguū na libro ye'nē Ndyuūs ndíi vmnaa chí nga'nā tíicā: 'iin'yān chí nguée i'téenu yā Jesucristo, ¿táacā cuuvi deenú yā chí nadacadiinúu 'iivú Ndyuūs? ¿Du'ú 'iin'yān cuuvi ca'cuee' yā Ndyuūs? S'uúú chí canee yú ndúúcū Espíritu N'dai ye'nē Dendyuūs snee yú ndúúcū vaanicadiinúu ye'nē Cristo chí 'iivú Ndyuūs ye'nē yú.

3

S'uúú ní compañeros ye'nē yú vi'í ní dii' yú ntii'nyu ye'nē Dendyuūs

1 Ndís'tiī hermanos ye'nē, nguée cuuvi caa'mán ndúúcū ndís'tiī tan'dúúcā chí ndís'tiī ní 'iin'yān chí 'áamá canee ndúúcū Espíritu N'dai ye'nē Ndyuūs, ní 'iin'yān chí n'giindivee' yā ye'nē yā. Naati ca'nā nduucú nī tan'dúúcā chí ndís'tiī daiya ye'nē Ndyuūs ndís'tiī, tan'dúúcā chí ndís'tiī 'iin'yān chí caama i'téenu yā Cristo ndís'tiī. 2 Tan'dúúcā da'caiyā chí ngi'í leche ti 'āa cuée cuuvi che'é yā, 'tíicā ntúū ndís'tiī. Ca'cuee' ndís'tiī ndúúcū dendu'ū nduudu chí nguée ngi'íi, tí nguée diín nī tan'dúúcā chí nga'nā Espíritu N'dai ye'nē Ndyuūs. 3 Naati tan'dúúcā 'iin'yān ye'nē in'yee'ndí 'cūū diín yā chí ne'nē maán yā, 'tíicā idiín nī. Ndís'tiī ní 'tée ní ngu'u nī ní nguée nduuvidaamá nī. Nguée idiín n'daacā nī tan'dúúcā 'iin'yān chí i'téenu yā 'iivú Ndyuūs chí idiín yā, ti idiín nī tan'dúúcā 'iin'yān chí nguée i'teenú yā 'iivú Ndyuūs chí idiín yā 'tíicā, ní idiín 'tíicā nī. 4 Caati ná'nā ndís'tiī nga'nā nī: 'Úú ní i'teenú tan'dúúcā chí nga'nā Pablo, ní táamá nī nga'nā nī: 'Úú i'teenú tan'dúúcā chí nga'nā sa'nā Apolos. ¿Áá nguée nga'nā nī tan'dúúcā chí ca'nā

nī tiempo chi 'āā chó'ōo taachi 'āā cuéé cu'téenu nī Jesucristo? ⁵ ¿Du'ú sa'n'a Pablo 'úú? ¿Du'ú sa'n'a Apolos mii'n? ¿'Áá nguéé nús'ūu 'i'i'yān chi dichí'vē Dendyuūs? Nga'á 'nū nduudu chi ch'i'n'i Dendyuūs nús'uu ní ndís'tiī ní i'teenú nī. ⁶ 'Úú nga'n'á nduudu ye'n'é Dendyuūs nanáán ndís'tiī ní diín tan'dúúcā chí chiínú ndaata na staava ye'n'é nī. Sá'n'ā Apolos mii'n canee sa ndúúcu nī ní ngi'cuee'n sá ndís'tiī ní diín sa tan'dúúcā chí ch'i'i'n'yú sa ndaata mii'n. Dendyuūs diín yā chí 'cuiita ndaata mii'n. ⁷ Cáávā chuū 'i'i'yān chí nga'n'a nduudu ye'n'é Dendyuūs o 'i'i'yān chí ca'cuee'n nduudu mii'n nguéé ch'εεté yā. Dámaa'n Ndyuūs chí 'cuiitā yā nduudu mii'n ní ch'εεté cá yā. ⁸ 'I'i'yān chí caa'n'mán yā nduudu mii'n ní 'i'i'yān chí ca'cuee'n yā nduudu mii'n, 'āā daamá nūu diín yā ntiin'nyu'n ye'n'é Ndyuūs. Ndyuūs ca'á yā 'i'i'yān mii'n chiín chí cuuvi ye'n'é yā caavā ntiin'nyu'n ye'n'e yā chí diín yā. ⁹ Nús'uu ní daama dáámá nuún idiín 'nū ntiin'nyu'n ndúúcū Dendyuūs. Ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá campo ye'n'é Ndyuūs chí Ndyuūs chidi'cuiitā yā 'tíicā ndís'tiī. Tan'dúúcā 'áámá va'ai chí idin'daí Dendyuūs, 'tíicā ndís'tiī. ¹⁰ Ndyuūs tee yā 'úú vaadī deenū ye'n'é yā ní tan'dúúcā 'áámá sa'n'ā deenu din'daí sa cimientó ye'n'e va'ai, 'tíicā 'úú. 'Úú nga'n'á nduudu cuaacu chí tan'dúúcā cimientó mii'n chí din'daí sa. Táámá 'i'i'yān 'iicandíí yā ndúúcū va'ai mii'n. Ca'áámá ca'aama 'i'i'yān chí 'iicandíí yā nduúcū canéé chí 'iicandíí yā ndúúcū va'āi ndúúcū cuidado. ¹¹ Mar 'áámá 'i'i'yān nguéé cuuví cu'nee'n yā táámá cimientó chí n'daa'n ye'n'é chí 'úú chí'neén, ti tuūú ye'n'é cimientó mii'n ní Jesucristo. ¹² 'I'i'yān s'ee'n chí 'iicandíí yā vmnaa'n cimientó mii'n ndúúcū 'dí'nguaa'n, o ndúúcū 'dí'nguεε, o ndúúcū tuūu ndεε chee'n, o ndúúcū yán'á, o ndúúcū yaāta o ndúúcū 'í'voōo canéé chí cadiinúún yā, ti chuū chí nga'n'á. ¹³ Nguuvi chí Jesucristo diín yā juzgar ntiin'nyu'n ye'n'é ca'áámá ca'áámá 'i'i'yān, ní 'íicú 'i'i'yān cádíinuu'n yā dε'ē ntiin'nyu'n chiín ye'n'é 'áámá 'áámá yā. Ntiin'nyu'n mii'n ní canéé chí cho'ōo naavta'n'ā ngiichí ya'n'ā ní deenú yā 'i'i'yān ye'n'e ntiin'nyu'n ye'n'é yā. ¹⁴ Nduuti chí cunee ntiin'nyu'n ye'n'e 'i'i'yān s'ee'n chí 'iicandíí

yā vmnaa'n cimientó mii'n, ntiin'nyu'n chí 'āā chó'ōo naavta'n'ā ngiichí ya'n'ā ní nguεε chiichi, tuu'mi ní 'i'i'yān s'ee'n vée chí cuuvi ye'n'e yā. ¹⁵ Ndúúti chí cuucu ntiin'nyu'n chí 'iicandíí yā ndúúcū ya'n'ā, tuu'mi ní di'cuiinú ntiin'nyu'n mii'n. 'I'i'yān s'ee'n ní nanguán'ai yā tan'dúúcā 'i'i'yān chí chéenu yā ye'n'e va'ai ye'n'e yā taachí ngiichí va'ai ye'n'é yā.

¹⁶ ¿'Áá nguéé déenú ndís'tiī chí i'teenú nī Jesucristo chí cuerpo ye'n'e nī ní yáacū ye'n'e Dendyuūs, ní canéé Espíritu N'daí ye'n'e Ndyuūs ndúúcū ndís'tiī? ¹⁷ Ndúúti chí 'áámá 'i'i'yān dituuví yā yaācū ye'n'é Ndyuūs, Ndyuūs ní di'cuiinú yā 'i'i'yān mii'n. Yáacū ye'n'é Ndyuūs ní dεεvε. Ndís'tiī ní yaācū ye'n'é Ndyuūs ndís'tiī.

¹⁸ Mar 'áámá nī ní nguéé nginnche'éi maán nī ndís'tiī. Taachi 'aamá ndís'tiī nadacadiinuu'n nī chí nge'e taaví nī ye'n'é vaadī deenu ye'n'e i'n'yeendí 'cūū, tuu'mi ní canee cuu'mi'n chí diín nī tan'duucā 'áámá 'i'i'yān chí nguéé deenu. Ní cuuvi ndaācā vaadī deenu ye'n'é nī chí ye'n'é Dendyuūs. ¹⁹ Vaadī déenu ye'n'é 'i'i'yān ye'n'e i'n'yeendí 'cūū tan'dúúcā 'áámá cosa chí duuchi nanáán Ndyuūs. 'Áā canéé nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs ndíí vmnaa'n 'tíicā: Ndyuūs diín yā chí vaadī deenu ye'n'é 'i'i'yān ye'n'é i'n'yeendí 'cūū diín chí 'cuuvi 'i'i'yān ní 'i'i'yān mii'n canee yā tan'dúúcā chí cundaí yā na trampa ye'n'e maán yā. ²⁰ Canéé nguū'n ntuu'n táámá chí 'tuucā: 'Iivú Ndyuūs déenu yā vaanicadiinūu'n ye'n'é 'i'i'yān chí deenu ye'n'é i'n'yeendí 'cūū. Nguéé dε'ē vεε dichí'vē chí nadacadiinūu'n 'i'i'yān s'ee'n. ²¹ Mar 'áámá 'i'i'yān nguéé cuuvi caa'n'mán yā chí dich'εεté yā sa'n'ā i'n'yeendí 'cūū. Tanducué'n'é dendu'ū ní ye'n'e ndís'tiī. ²² Nduuti chí 'úú chí Pablo, o sa'n'ā Apolos, o sa'n'ā Pedro, o nduuti chí ye'n'é i'n'yeendí, o ye'n'e vida ye'n'é yú, o ye'n'e vaadī n'gií, o ye'n'e cosa chí 'āā vεε o ye'n'é dendu'ū chí caama cuchíi, tanducué'n'é chuū ní ye'n'e ndís'tiī. ²³ Ní ndís'tiī ní ye'n'e Cristo ndís'tiī. Ní Cristo mii'n ní ye'n'e Dendyuūs chí cánduuchi yā cue'n'e daān'ma'n.

4

Ntiin'nyu'n ye'n'e apóstoles

¹ Ndís'tiī ní didúúché nī nús'uu tan'dúúcā 'iī'yān chí idiīn ntii'nyuⁿ yā ye'e Jesucristo. Nús'uu ní nga'ná 'nū nduudu cuaacu ye'né Ndyuūs nanaaⁿ ndís'tiī. Vmnáán vmnaaⁿ ní nguée chí cadíínuuⁿ nī naati maaⁿ ní cádiinuⁿ nī nduudu cuaacu miiⁿ. ² 'Ii'yān chí diīn ntii'nyuⁿ ye'e 'iivú Ndyuūs canee cuu'miⁿ chí diīn yā cumplir tanducuén'e chí caa'n'maⁿ Ndyuūs ye'né ntii'nyuⁿ chí diīn yā. ³ Nguée dé'ε vεε tuneé 'úú nduuti chí 'iī'yān diīn yā juzgar 'úú, o nduuti chí ndís'tiī, o táámá 'iī'yān o 'úú maán n'diichí nuu'ndi ye'né. ⁴ 'Áará chí staava ye'né ngée diīn condenar 'úú cáávā chiīn chí diīn, 'úú nguée cuuvi caa'n'mán chí nguée nuu'ndi ye'né. Dámaān Señor Jesucristo diīn yā juzgar 'úú, ní caa'n'mán yā nuu'ndi ye'né. ⁵ Ndís'tiī nguée diīn nī juzgar 'iī'yān. Taachí ndáá Señor Jesucristo ye'né yú taama vmné'ēe tuu'mi 'cuu'mín yā tanducuén'e chí cadiinuⁿ yú 'aama 'aama yú ndii na staava ye'né yú. Tiempo miiⁿ ní 'iivú Ndyuūs téé yā s'uuuⁿ chí cuuvi ye'né yú caavā ntii'nyuⁿ chí diīn yú.

⁶ 'Úú nga'ná ye'né chí 'úú ndúúcu sa'nā Apolos diīn 'nū. Ní 'iícú ndís'tiī cuuvi 'cueén nī tan'dúúcā chí cuuvi diīn nī tan'dúúcā chí canée nguūⁿ ndii vmnaaⁿ na libro ye'né Ndyuūs. Ndís'tiī nguée n'diichí nī 'iī'yān. Ní nguée caa'n'mán nī chí 'áámá 'iī'yān chí ch'εεε ca yā nguée ti táámá yā. ⁷ ¿Dé'ε cuuvi chí nga'ná nī chí na'ná 'iī'yān chí ch'εεε yā? ¿'Áá nguée tee Ndyuūs tanducuén'e chí vεε ye'né nī? ¿Dé'ε cuuvi chí nga'ná nī chí tanducuén'e chí vεε chí ye'né nī ní maán nī sta'á nī, ní nguée diīn nī cuenta ye'né chiīn chí tee Ndyuūs ndís'tiī?

⁸ Ndís'tiī ní nadacadiínuuⁿ nī chí deenú nī nducuén'e chí ye'né nduudu ye'né Dendyuūs. Ní diīn nī tan'dúúcā 'iī'yān chí 'cuiica. Taachi nguée ch'εεtineé 'nū ndúúcu ndís'tiī, tuu'mi ní ndís'tiī diīn nī tan'dúúcā chí reyes ndís'tiī. Nduuti chí ndaa tiempo chí ndís'tiī caa'n'mán nī ntii'nyuⁿ ti rey ndís'tiī, tuu'mi ní nús'uu caa'n'maⁿ ntii'nyuⁿ 'nū nduucú nī. ⁹ Tan'dúúcā chí 'úú nadacadiínuuⁿ, nús'uu chí apóstoles ní candée 'nū nduudu ye'né Ndyuūs. Ndyuūs s'neén yā nus'ūú lugar chí ndii na n'giīnū ye'né fila. Ní nús'uu canee 'nū tan'dúúcā

'iī'yān chí nīi'nuuⁿ cánee nguuvi chí 'cuūvi yā, ní nīi'nuuⁿ canee nguuvi chí ch'iī'nún yā nús'uu. 'Tíicā snée nús'uu. 'Ii'yān ye'né i'nyeeⁿdí 'cūū ndúúcu ángeles ye'né nanguuvi n'gíinu yā nús'uu. ¹⁰ 'Ii'yān ye'né i'nyeeⁿdí 'cūū nga'ná yā chí nús'uu tonto 'nū ti ne'né 'nū Cristo, naati nga'ná yā ti ndís'tiī ní sa'nā deenu ndís'tiī. Nga'ná yā ti nús'uu ní 'va'á 'nū naati ndís'tiī ní ditiinú nī. Nga'ná yā chí nús'uu ní nguée n'dááca 'nū naati ndís'tiī ní n'dááca nī. ¹¹ Ndiī nguuvi miiⁿ ní cuiicu 'nū ní yaaca 'nū va. Ní 'āā ntée n'dee catécai 'nū chī n'daacā. Ní 'iiche ye'né 'nū. Ní 'iī'yān ch'e'né yā nús'uu. Ní diīn yā chí chéénú 'nū ndii miiⁿ ní ndii 'múúⁿ ní nguée vaacu 'nū. ¹² Ní diīn 'nū ntii'nyuⁿ ndúúcu ta'á 'nū chí cuuvi che'é 'nū. Taachi 'caa'va yā ye'né 'nū tuu'mi ní 'iī'yān miiⁿ di'viicú yā nús'uu. Diīn yā chí nééné ch'eenu 'nū chí ní nús'uu ní chí chéé 'nū ye'né nducuén'e. ¹³ Can'a yā cunncā ye'né 'nū ní chéε 'nū ndúúcu vaadi ngiinu. Ndiī nguuvi miiⁿ 'iī'yān nacadiínuuⁿ yā chí nús'uu tan'dúúcā dεεcúu ye'né i'nyeeⁿdí 'cūū 'tíica nús'uu.

¹⁴ 'Úú nguée idinguuⁿ ye'né dendu'ú 'cūū ye'né ndís'tiī caati chí cuuvi 'cuinaán nī. Yaa'ví ndís'tiī ye'né nducuén'e chuū tí ndís'tiī tan'dúúcā daiyá chí nééné ne'né, 'tíicā ndís'tiī. ¹⁵ 'Áará chí vée ndiichi mil maestros chí ngi'cueén yā ndís'tiī ye'né Cristo, nguée nééné 'yaa' 'iī'yān chí snée yā tan'dúúcā chiidá nī. 'Úú ní tan'dúúcā chiidá nī na ndaata ye'né Dendyuūs, ti candée evangelio chí nduudu cuaacu chí ngai ye'né Cristo nanáán ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní chí'téenu nī ní chí'iindiyāā ntúuⁿ nī na ndaata ye'né Ndyuūs. ¹⁶ Cáávā chiīn 'úú idi'cuítú ndís'tiī. Diīn nī tan'dúúcā chí 'úú idiīn.

¹⁷ Cáávā chuū dicho'ó Timoteo nanáán ndís'tiī. Sa'nā miiⁿ tan'dúúcā daiyá, 'tíica sa. Ní sa'ná chí ne'né. Sa'nā miiⁿ ní 'áámá canee sa ndúúcu 'iivú Ndyuūs. Sa'nā miiⁿ ní ca'cueen sa ndís'tiī ye'né Cristo. Ní n'gaacu nī ye'né tanducuén'e chí cuuvi diīn nī maaⁿ chí i'teenú nī Cristo tan'dúúcā chí 'úú ngi'cueén nduu caaⁿ nducuén'e yāacú va. ¹⁸ Maaⁿ ní deenú chí ná'nā ndís'tiī nga'ná nī chí n'gεεε ndai maaⁿ nī. Ní nadacadiínuuⁿ nī chí 'úú ní 'aa ntée ndáá naachi canee nī. ¹⁹ Ndaa nuuⁿ ye'né ndís'tiī nduuti chí

Ndyuūs ne'né yā chi ndaá. Taachi ndaá tuu'mi 'úú cadiinúún ye'n'e chi 'ii'yān chi nga'n'a maán yā chi n'gεεε yā. Cadiinúún nduuti chi 'ii'yān mii'n dii'n yā tan'dúúca chi Ndyuūs ne'né yā chi dii'n yā. ²⁰ Nducué'né ye'n'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu'n yā nguée dámaān ye'n'e chi nga'n'a yā, ti chii'n chi dii'n yā ti poder ye'n'é Ndyuūs. ²¹ De'ē ne'n'é ndís'tiī. ¿Áá ne'n'e nī chi taachi ndaá ní dii'n regañar ndís'tiī, o taachi ndaá caa'n'mán nduucú ndís'tiī ndúúcu vaadī né'n'é?

5

Ngan'a yā nuu'ndi ye'n'é 'áamá san'a chi can'á yā na yaacū

¹ N'giindiveé'n 'nū chi nguáán ndís'tiī véé 'áamá san'ā chí dii'n nuu'ndi ca tí canee sa ndúúcu n'daataá chi nguée ye'n'é sa. Nguée 'tíicā nguaa'n 'ii'yān gentiles chi nguεε i'téenu yā Jesucristo. N'giindiveé'n 'nū chi san'ā mii'n sta'a n'daataá ye'n'é chiida sa ní canee sá ndúúcu tá. ² Ní ndís'tiī nga'n'a maán nī ye'n'e nī chi n'gεεε nī n'dáará chi idiin san'ā mii'n nuu'ndi 'tíicā. ¿De'ē cuuvi chi nguée divií nī san'a mii'n na yaacū ye'n'é Ndyuūs ye'n'é yú? ³ N'dáará chi 'úú nguée canee ndúúcu ndís'tiī inacadiinúún ye'n'é ndís'tiī. 'Úú ní caa'n'mán nuu'ndi ye'n'e san'ā mii'n ye'n'e dendú'u chi idiin sa tan'dúúca chi 'úú canee ndúúcu ndís'tiī. ⁴ Taachi nduuvídaamá ndís'tiī ná chi duuchi Señor Jesucristo tuu'mi ní poder ye'n'é Señor Jesucristo canee ndúúcu ndís'tiī. Ní dii'n nī tan'dúúca chi 'úú canee ndúúcu ndís'tiī. ⁵ 'Tíicā nadacadiinúún chi ndís'tiī canee cuu'mi'n chí dii'n nī. Divií nī san'ā mii'n nguaa'n ndís'tiī ti san'ā mii'n ní canee sa ye'n'é na poder ye'n'e yáá'n'guinūu'n. 'Tíicā castigo ye'n'é sa. Ní cuuvi cadíinuun sa ye'n'e alma ye'n'e sa. Ní cuuvi nanguan'ai alma ye'n'é sa nguuví chi ndaa ntúūn Señor Jesucristo ye'n'é yú.

⁶ Nguée n'dáácā ndís'tiī ní nga'n'á nī chi n'dái ndís'tiī, ní véé 'ii'yān chí idiin yā nuu'ndi nguaa'n ndís'tiī. ¿Áá nguée deenú nī ti ta 'líi'n chuundi levadura ichée ndúúcu tanducué'né yaachī? ⁷ San'ā mii'n tan'dúúca levadura 'tíicā sa. Ndís'tiī divií nī san'ā mii'n ní cūnee n'dáaca nī. Cuneé nī tan'dúúca yaachī chi nguée levadura ye'n'é, tan'dúúca pan chí che'e yā ye'n'é pascua. 'Ii'yān

ch'ii'n'nú'n yā Cristo. Ní Cristo mii'n ní tan'dúúca 'iiti cuūchī chi ch'ii'n'nú'n yā cáávā 'viicu pascua. Cáávā s'uūu'n ní Cristo mii'n ní sta'á yā lugar ye'n'é 'iiti cuūchī ye'n'e 'viicu pascua ti ch'li yā cucáávā s'uūu'n. ⁸ Maa'n ní nguée dich'εεε yú 'viicu ye'n'e pascua mii'n tan'dúúca 'ii'yān chi véé nuu'ndi ye'n'é yā ti nguée ye'n'e Cristo 'ii'yān s'een. Ní nguée dich'εεε yú ndúúcu vaadī n'giinu na staava ye'n'é yú o ndúúcu cosa chi nguée n'daacā, ti chuū ní tan'dúúca levadura 'tíicā. Dich'εεε yú pascua mii'n dámaān ndúúcu nducue'né chi n'daacā na staava ye'n'é yú ti tan'dúúca pan chi nguée levadura ye'n'é, 'tíicā canee yú.

⁹ Áá dingúún ye'n'e ndís'tiī chi nguée cá'n'a nī ndúúcu san'ā chi canee sa ndúúcu n'daataá chi nguεε ye'n'é sa ndíi nguée cá'n'a nī ndúúcu n'daataá mii'n. ¹⁰ 'Úú nguée nga'n'á chi nguée n'diichí nī sán'ā chí véé n'daataá ye'n'é sa, o n'daataá chí véé san'ā ye'n'é tá, o 'ii'yān chí nginnche'ei yā 'ii'yān, o 'ii'yān chí duūcú, o 'ii'yān chí i'teenú yā ídolos. Ndís'tiī nguée cuuvi cuneé nī na i'n'yee'ndí 'cūú ní nguée n'diichí nī 'ii'yān ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūú. ¹¹ Naati maa'n ní 'āā dingúún ye'n'é ndís'tiī chí nguée cá'n'a nī ndúúcu 'ii'yān s'een chí nga'n'á yā chí hermanos ye'n'é nī ní nguée n'daacā idiin yā, ti san'ā chí canee ndúúcu n'daataá chí nguεε ye'n'e sa, o n'daataa chí canee ndúúcu san'a chí nguεε ye'n'é tá. Ndíi nguée cá'n'a nī ndúúcu 'ii'yān chí i'teenú yā ídolos. Ndíi nguée cá'n'a nī ndúúcu 'ii'yān chí nga'n'á yā nduudu yaadi, o ndúúcu 'ii'yān chí nginnche'ei yā 'ii'yān, o ndúúcu 'ii'yān chí ngii cuu'vi, o ndúúcu 'ii'yān chí duucu. Ní nguée che'é nī ndúúcu 'ii'yān s'een. ¹² ¿De'ē cúúví chí 'úú n'diichí nuu'ndi ye'n'e 'ii'yān chí nguée i'téenu yā Jesucristo ye'n'é yú? Chuū ní nguée ntii'nyu'n ye'n'é ti ye'n'é Dendyuūs. Ndís'tiī canee chí n'diichí nī nuu'ndi ye'n'e 'ii'yān chí can'á yā yaacū ndúúcu nī. ¹³ Jesucristo n'diichí yā nuu'ndi ye'n'e 'ii'yān chí nguée i'téenu yā Ndyuūs. Maa'n ní ndís'tiī divií nī san'ā mii'n nguaa'n ndís'tiī.

6

'Ii'yān chí i'téenu yā Señor Jesucristo nan'á yā nanáán juez ndúúcu vaadī 'caa'va

yeⁿ'é yā

¹ Nduuti chi 'aama chéé ndís'tiī vée vaadī 'caa'va ndúúcu taama chéé ndís'tiī, ¿de'ē cúúví chí caⁿ'á nī nanáán juez yeⁿ'e yaān vaacú nī, ní nguée caⁿ'á nī nanáán 'iiⁿ'yān chi chéé vmnaaⁿ yeⁿ'e yāacū yeⁿ'é nī? ² ¿'Áá nguée deenu ndís'tiī ti s'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo ndáá nguuví chi cuuvi n'diichi yú nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yān yeⁿ'e iⁿ'yeendí 'cūū? Nduuti chi ndís'tiī caⁿ'á nī n'diichi nī nuuⁿndi chi idiin 'iiⁿ'yān yeⁿ'e iⁿ'yeendí 'cūū, ¿'áá nguée cuuvi n'diichi nī ta 'lín nuuⁿndi yeⁿ'e nī chí nguaaⁿ ndís'tiī? ³ ¿'Áá nguée deenu ndís'tiī chí s'uuúⁿ caⁿ'a yú n'diichi yú nuuⁿndi yeⁿ'e ángeles? Ní nduuti chí cuuvi diiⁿ yú 'tíicā tuu'mi ní cuuvi n'diichi yú dendu'ū nuuⁿndi chí vée yeⁿ'e yú iⁿ'yeendí 'cūū. ⁴ Nduuti chí canée chí n'diichi nī dendu'ū vaadī 'caa'va nguaaⁿ ndís'tiī, n'daacā chí caⁿ'á nī nanáán 'iiⁿ'yān yeⁿ'e yaacū 'aara chí nguée 'iiⁿ'yān chí duū'vī nēⁿ'e yā vi'ī. ⁵ Ngaⁿ'á chuū chí cuuvi 'cuinaán nī. ¿'Áá cadiinuū nī chí nguée vée mar 'áámá 'iiⁿ'yān nguaaⁿ ndís'tiī, mar 'áámá 'iiⁿ'yān chí nguée cuuvi n'diichi yā du'u hermano chí vée nuuⁿndi yeⁿ'e yā? ⁶ Nduuti chí vée 'aama hermano chí deenu ca nguaaⁿ ndís'tiī, ¿de'ē cúúví chí ngeⁿ'e hermanos ndúúcu vaadī 'caa'va yeⁿ'é yā nanáán 'iiⁿ'yān chí nguée i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿ'é yú?

⁷ Cuaacu níⁿnyúⁿ nguée n'gíⁿ'i ndís'tiī chí yeⁿ'e Ndyuūs ndís'tiī ti vée vaadī 'caa'va yeⁿ'e 'áámá nī táámá nī ndúúcu vi'ī. ¿De'ē cúúví chí nguée ichéé nī nguaaⁿ ndís'tiī dendu'ū chí nguée n'daacā chí hermano diiⁿ yā nduucú nī? N'daacā n'dai chí ichéé nī tanducueⁿ'ē ní nguée caⁿ'á nī nanáán 'iiⁿ'yān cucáāvā hermanos chí idiin yā ndúúcu nī. ⁸ Ndís'tiī, hermanos, ní nguée n'daacā idiin nī chí nginnche'éi nī 'áámá nī ndúúcu taama nī chí hermano yeⁿ'e nī.

⁹ Ndís'tiī nguée 'caandiveéⁿ nī chiiⁿ chí 'iiⁿ'yān ngaⁿ'a yā chí cuaacu ní nguée cuaacu. ¿'Áá nguée deenu nī chí 'iiⁿ'yān chí nguée idin'daacá yā nguée ndaa yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā? Ní nguée 'iiⁿ'yān s'eeⁿ ndíi nguée 'iiⁿ'yān chí sta'á yā n'daataá yeⁿ'e taama sa, o isaⁿ'ā yeⁿ'e taama ta, ní nguée n'daataá chí n'diichi tá saⁿ'ā chí

nguée yeⁿ'e tá, ní nguée saⁿ'ā chí n'diichi sa n'daataá chí nguée yeⁿ'e sá, ndúúcu 'iiⁿ'yān chí i'teenu ídolos chí santos, ndúúcu saⁿ'ā chí iduuchinéⁿ ví'i sa. ¹⁰ 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yān duucu, ndúúcu 'iiⁿ'yān chí neⁿ'e cá yā dendu'u chí vée yeⁿ'e taama 'iiⁿ'yān, ndúúcu 'iiⁿ'yān chí ngii cúú'ví, ndúúcu 'iiⁿ'yān chí ngaⁿ'a taán yā yeⁿ'é taama 'iiⁿ'yān, ndúúcu 'iiⁿ'yān chí itá'á yā yeⁿ'é taama yā. Nducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yān s'eeⁿ nguée cuuvi ndaá yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ yā. ¹¹ 'Tiicá ntúūⁿ diiⁿ ndís'tiī. Dinuuⁿndí nī tiempo chí 'āā chó'ōo naati maaⁿ ní Ndyuūs n'diichi yā ndís'tiī tan'dúúcu chí 'āā ntée vée nuuⁿndi yeⁿ'é nī cáāvā Jesucristo. Maaⁿ ní ndís'tiī ní diiⁿ nī nducuéⁿ'ē chí n'daacā ti yeⁿ'é Jesucristo ndís'tiī. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'é yú canée ndúúcu nī.

Yeⁿ'e chí n'daacā chí diiⁿ yú

¹² Tanducuéⁿ'ē chí nguée nuuⁿndi cuuvi diiⁿ, naati nducueⁿ'ē chí n'daacā nguée neⁿ'é diiⁿ, ti nguée n'dai chí diiⁿ. Cuuvi diiⁿ tanducuéⁿ'ē chí neⁿ'é chí n'daacā, naati nguée necio canee yeⁿ'é mar 'áámá dendu'ū. ¹³ Cuaacu chí yúutē chí che'e yú ní caavā cheⁿ'e yú. Cheⁿ'e yú ní neⁿ'e che'e yuūtē. Naati Ndyuūs di'cuinú yā yuūtē chí che'e yú ndúúcu cuerpo yeⁿ'e yú ndúúcu chí vée yeⁿ'é. Nguée cuuvi caaⁿ'maⁿ yú chí Ndyuūs teé yā cuerpo yeⁿ'e yú chí n'daataá n'diichi yā saⁿ'ā. Ndyuūs diiⁿ yā chí s'uuúⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā ní cuerpo yeⁿ'é yú ní yeⁿ'é Dendyuūs. ¹⁴ Jesucristo chí 'iivi yú, Ndyuūs nducuéⁿ'ē yā yeⁿ'é nguaaⁿ tináⁿ'ā. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs nadacueⁿ'ē ntúū yā s'uuúⁿ ndúúcu poder yeⁿ'é yā.

¹⁵ ¿'Áá nguée deenu ndís'tiī chí cuerpo yeⁿ'é nī ní yeⁿ'e Cristo? ¿'Áá cuta'á nī 'áámá saⁿ'ā chí yeⁿ'e Cristo ní diiⁿ nī chí saⁿ'ā miiⁿ yeⁿ'é 'áámá n'daātāa chí 'yaaⁿ saⁿ'ā yeⁿ'é tá? Ndyuūs nguée 'cuáaⁿ yā chí 'tíicā. ¹⁶ ¿'Áá nguée deenu ndís'tiī chí saⁿ'ā chí caⁿ'a sa ndúúcu n'daātāa chí 'yaaⁿ saⁿ'ā yeⁿ'é tá ndu- uvi 'aama nú yā? 'Iivú Ndyuūs ngaⁿ'a yā ndii cuáaⁿ vmnaaⁿ naachi canee nguūⁿ na libro yeⁿ'e yā 'tiicā: Naachi na'uuví yā ní nduuvi 'aama cuerpo nú yā. ¹⁷ S'uuúⁿ chí i'teenu yú Jesucristo chí 'iivi yú canee yú ndúúcu dáámá espíritu chí yeⁿ'é Jesucristo.

18 Ndís'tiī n'daataá, nguée ca'n'á nī ndúúcū sa'n'ā, o sa'n'ā nguée ca'n'á nī ndúúcū n'daataá, chi idinuu'ndí nī ti idiīn nuu'ndí nī ndúúcū cuerpo ye'n'e maán nī. Castigo ye'n'e nuu'ndi mii'n 'áámá cūnee na cuerpo ye'n'e nī. Taná'n'a ca nuu'ndi chi idiīn nī ní nguée contra cuerpo chi ye'n'e maán nī. 19 ¿'Áá nguée deenú ndís'tiī chi cuerpo ye'n'e nī chíí' chí yaácū ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs chi canée ndúúcū ndís'tiī? Ndyuūs tee yā Espíritu N'dai ye'n'e yā ndís'tiī. Maa'n ni cuerpo ye'n'e nī nguée ye'n'e maán nī ti ye'n'e Espíritu N'dai chi ye'n'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs tee yā ndís'tiī Espíritu N'dai ye'n'e yā. 20 Chuū ní cáávā Jesucristo cá yā ndís'tiī ndúúcū 'áámá precio chi néené ya'ai chíi'vē. Cáávā chuū dich'etē nī Dendyuūs ndúúcū nuu'mán cuerpo ye'n'e nī ti ndís'tiī ní ye'n'e Ndyuūs ndís'tiī.

7

Pablo ca'á yā consejo 'iī'yān chí n'giindivaacu yā

1 Maa'n ní idinguún ní nan'guεcútā'n'a ye'n'e preguntas chi dingúu'n nī ye'n'e. N'daacā chi 'aama sa'n'ā nguée 'caandavaacu sa. 2 Naati 'tíicā. Deenú chi sa'n'ā ne'n'e sa cūnee sa ndúúcū n'daataá. Cáávā chuū n'dááca chi 'caandavaacu sá ní vée n'daataá ye'n'e sa. 'Tiicá ntúū'n chi 'aama n'daataá 'caandavaacu tá ní vée sa'n'ā ye'n'e tá. 'Tíicā ní nguée diīn yā nuu'ndi. 3 Sa'n'ā ní canée chí cun'diití sá ndúúcū n'daataá ye'n'e sa. 'Tiicá ntúū'n n'daata mii'n canée chí cun'diití tá ndúúcū sá'n'ā ye'n'e tá. 4 N'daataá chi n'giindivaacu tá, cuerpo ye'n'e tá nguée ye'n'e tá dámaān tá ti ye'n'e sa ndúucu tá. 'Tiicá ntúū'n sa'n'ā mii'n. Cuerpo ye'n'e sa nguée ye'n'e sa dámaān sa ti ye'n'e sa ndúucu tá. 5 Diīn nī cumplir ndúúcū n'daata ye'n'e nī o isan'ā ye'n'e nī. Nduuti chi nduu 'uuví nī canee yiinú nī ye'n'e 'áámá tiempo chi 'áámá caa'n'ma'ngua'á nī ní ndee nī ndúúcū 'iivú Ndyuūs, tuu'mí chuū ní chi diīn nī cumplir tiempo 'cūū. 'Cuiinū caa'n'ma'ngua'á nī ndúúcū 'iivú Ndyuūs, tuu'mí ní diīn nī cumplir ndúúcū isan'ā o n'daataá ye'n'e nī. Nduuti chi nguée diīn nī 'tuucā, tuu'mí ní cuuvi ne'n'e nī ca'n'á nī ndúúcū táámá sa'n'ā o n'daataá. Ní yáá'n'guiinūu'n n'diichínēn sa ndís'tiī ne'n'e chi nguée diīn nī cumplir

ndúúcū isan'ā o n'daataá ye'n'e nī. Ní cuuvi diīn nī nuu'ndi.

6 'Úú nguée caa'n'mán ndis'tiī chíi' chi diīn nī, ndís'tiī chi ne'n'e nī 'caandavaacu nī. Nguée teé chuū tan'dúúcā 'áámá ley. 7 Ti ne'n'e chi nducyaaca sa'n'ā nguée 'caandavaacu sa ní cūnee sa dámaān sa tan'dúúcā chi 'úú canee, naati nguεε cuuví chi 'tíicā. 'Úú deenu chi Ndyuūs ca'á yā 'áámá 'áámá 'iī'yān chíi' chi cuuvi diīn yā.

8 'Úú nga'n'á ngī sa'n'ā n'gaiyāa o n'daataá n'gaiyāa ndúúcū n'daataá n'guá'āa chí n'daacā chi 'iī'yān s'een nguée 'caandavaacu yā ní cūnee yā dámaān yā tan'dúúcā chi 'úú canee. 9 Nduuti chi nguée cuuvi 'cuetinée yā damaān yā, tuu'mí ní 'caandavaacu yā. Ti n'daacā chí 'caandavaacu yā ní nguée cūnee yā ndúúcū deseo chí sa'n'ā ne'n'e sa n'daataá o n'daataá ne'n'e tá sa'n'ā.

10 Chuū nga'n'á ye'n'e 'iī'yān chí n'giindivaacu yā. Sa'n'ā mii'n nguée diví sa n'daataá ye'n'e sa, o tá'n'ā mii'n nguée diví tá isan'ā ye'n'e tá. Chuū chí ley ye'n'e Ndyuūs. 11 Ndúúti chí 'áámá n'daataá diví tá ye'n'e isan'ā ye'n'e ta caati nguée yaa'n yiinú tá ndúúcū isan'ā ye'n'e tá, tuu'mí ní 'āā ntée 'caandavaacu tá ndúúcū taama sá'n'ā. 'Tiicá ntúū'n sa'n'ā ye'n'e tá nguée cu'neen sá n'daataá ye'n'e sa cucáávā taama n'daataá.

12 Maa'n ní chuū chí nga'n'á ngī taná'n'ā 'iī'yān ní cosa tan'dúúcā chí deenú chí n'daacā cááva yā. Ní chuū ní nguée ley ye'n'e Ndyuūs. Nduuti chí 'áámá sa'n'ā chí i'teenu Ndyuūs ní n'daataá ye'n'e sa ní nguée i'teenu tá, tuu'mí nguée cu'neen sa n'daataá ye'n'e sa nduuti chí tán'ā mii'n n'daacā canee tá ndúúcū sa. 13 'Tiicá ntúū'n, n'daataá chí i'teenu tá ní sa'n'ā ye'n'e tá nguée i'téenu sa ní n'dááca canee tá ndúúcū sa, tuu'mí nguée cu'neen tá isan'ā ye'n'e tá. 14 Sán'ā ye'n'e tá chí nguée i'téenu sa ní cuuvi ye'n'e Jesucristo sa'n'ā mii'n cucáávā n'daataá ye'n'e sa chí i'teenu tá. 'Tiicá ntúū'n, n'daataá chí nguée i'teenu tá ní cuuvi ye'n'e Jesucristo n'daataá mii'n cucáávā isan'ā ye'n'e tá chí i'teenu sa. Ndúúti chí nguée 'tíicā, tuu'mí ní nguée cuuví ye'n'e Jesucristo daiyá yā. Naati 'tíicā, tuu'mí ní cuuví ye'n'e Jesucristo daiyá yā. 15 Naati nduuti chí sa'n'ā o n'daata chí nguée i'téenu yā Señor Jesucristo nguée

cūnee n'dáaca sa'nā miiⁿ ndúúcū n'daataá ye'nē sa, o n'daataá miiⁿ ndúúcū isa'n'a ye'nē tá chi i'téenu yā Señor Jesucristo, tuu'mi ní cuuvi divíi yā ye'nē ví'í. 'Ii'n'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo nguée a fuerza chi cuneé yā ndúúcū 'ii'n'yāⁿ chi nguεε i'téenu yā Señor Jesucristo. Ndyuūs ne'nē yā chi 'ii'n'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo cunee n'dáaca yā ndúúcū vaadī 'diiⁿ. ¹⁶ Ndís'tiī 'ii'n'yāⁿ chi i'téenu nī Señor Jesucristo, ¿táacā cuuvi deenú nī nduuti chí cuuvi dinguá'n'ai nī isa'n'a ye'nē nī o n'daataá ye'nē nī? Nguée cuuvi déenu nī chuū chí 'tíicā.

¹⁷ Ndyuūs ye'nē yú yaa'ví yā s'uuúⁿ chí ye'nē yā s'uuúⁿ. Ní tee yā 'áámá 'áámá s'uuúⁿ ntii'nyuⁿ s'uuúⁿ chí ye'nē yā chí ituneeⁿ s'uuúⁿ. Ní 'íicú vée ntii'nyuⁿ ye'nē Ndyuūs ye'nē 'áámá 'áámá s'uuúⁿ. Ní canee chí 'cuεetinee yú n'daacā tan'dúúcā Ndyuūs ne'nē yā chí diiⁿ yú. 'Tíicā nga'n'a ntii'nyuⁿ 'úú ye'nē nducyáácá yáacū. ¹⁸ Nduuti chí Ndyuūs yaa'ví yā 'áámá sa'nā ye'nē ndaata Israel chí cuuvi ye'nē yā ní 'ii'n'yāⁿ 'āā diiⁿ yā circuncidar cuerpo ye'nē sa'nā miiⁿ ndii chí 'líiⁿ sa tan'dúúcā chí nga'n'a ley ye'nē 'ii'n'yāⁿ ndaata Israel, 'āā canee sa 'tíicā. Ndúúti chí Ndyuūs yaa'ví yā 'áámá sa'nā chí cuuvi ye'nē yā ní sa'nā miiⁿ nguée ye'nē ndaata Israel ní nguée diiⁿ yā circuncidar cuerpo ye'nē sa'nā miiⁿ, 'āā canee sa 'tíicā. ¹⁹ Nguée de'ē vεε nanáán Ndyuūs nduuti chí diiⁿ yā circuncidar cuerpo ye'nē sa'nā o nguée. Dámaāⁿ dichíí'vε nduuti chí cu'teenu yú Jesucristo ní diiⁿ yú tan'dúúcā chí Ndyuūs ne'nē yā. ²⁰ Tan'dúúcā chí ndís'tiī 'āā canee nī taachí Ndyuūs yaa'ví yā 'áámá 'áámá ndís'tiī 'tíicā ntúūⁿ cunee nī. ²¹ Taachi Ndyuūs yaa'ví yā n'diī chí cuuvi ye'nē yā, nduuti chí n'diī canée nī tan'dúúcā chí canée 'ii'n'yāⁿ chí canée caadi 'iiyu ní nguée cuuvi na'n'a yā nguée nacádiinúúⁿ nī de'ē vεε ye'nē chúū. Ní nduuti chí cuuvi canee libre ndís'tiī, chí diiⁿ nī ntii'nyuⁿ caadi 'iiyu tuu'mi ní ca'ná nī. Ní cunee nī libre. ²² Taachí Ndyuūs yaa'ví yā 'ii'n'yāⁿ chí canée caadi 'iiyu ní 'ii'n'yāⁿ miiⁿ i'téenu yā Jesucristo, 'ii'n'yāⁿ canée yā tan'dúúcā chí libre, tī canee libre yā ye'nē nuuⁿndi ye'nē yā. 'Ii'n'yāⁿ chí canée libre taachí Ndyuūs yaa'ví yā 'ii'n'yāⁿ, 'ii'n'yāⁿ miiⁿ nguée libre tī dichíí'vε yā Ndyuūs. ²³ Iivú Ndyuūs ní cái yā ndís'tiī ndúúcū 'áámá

precio chí neéné ya'n'ai chii'vε ti yuuúⁿ ye'nē daiyá yā. Maaⁿ ní ndís'tiī ní ye'nē Ndyuūs ndís'tiī. Ní diiⁿ nī ntii'nyuⁿ ye'nē Ndyuūs. Nguée diiⁿ nī tan'dúúcā 'ii'n'yāⁿ ye'nē i'n'yeeⁿdí 'cūū chí nguεε i'téenu yā Jesucristo nga'n'a yā chí diiⁿ nī. ²⁴ Ndís'tiī hermanos ye'nē, ca'áámá ca'áámá ndís'tiī canée nī ndúúcū Ndyuūs. Naachi canée nī miiⁿ canée Dendyuūs ndúúcu nī.

²⁵ 'Úú ca'á 'áámá consejo ye'nē n'daataá chí nguée n'giindivaacu tá. Deenú chí nga'ná tan'dúúcā chí Dendyuūs ne'nē yā, naati chuū ní nguée ley ye'nē yā. 'Úú Pablo 'úú chí i'teenú Ndyuūs. Ní Ndyuūs chí'í yā 'úú chíiⁿ chí 'úú diiⁿ ní nga'ná. ²⁶ 'Úú nadacadiinúúⁿ chí n'daacā chí sa'nā s'eeⁿ 'cuεetinée sa damaāⁿ sa. Tī maaⁿ ní deenu yú chí ndaā tiempo chí n'geenu yú ngii. ²⁷ Ndís'tiī sa'nā chí vée n'daataá ye'nē nī, nguée cu'neeⁿ nī tá'nā. Ndís'tiī sa'nā chí nguée n'daataá ye'nē nī nguée in'nuúⁿ nī n'daataá chí cuuvi ye'nē nī. ²⁸ Nduuti chí 'áámá sa'nā chíiindivaacu sa, nguée dinuūⁿndí sa. Nduuti chí n'daataá miiⁿ 'caandavaacú tá, nguée dinuūⁿndí tá. 'Úú nadacadiinúúⁿ chí 'ii'n'yāⁿ chí chíiindivaacu yā ní 'cueenu cá yā cuuvi. Nguée ne'nē chí ndís'tiī 'cueenu cá nī cuuvi.

²⁹ Chuū nga'ná ngii ndís'tiī hermanos ye'nē: Nguée 'naaⁿ tiempo 'cuεetinée yú i'n'yeeⁿdí 'cūū. Sa'nā chí vée n'daataá ye'nē sa ndiīⁿ sa ntii'nyuⁿ ye'nē 'iivú Ndyuūs vmnáán vmnaaⁿ nguée tī ne'nē n'daataá ye'nē sa. ³⁰ Nguée diiⁿ nī cuenta ye'nē de'ē vεε chí chó'oo ye'nē nī. Nduuti chí ngeεcú nī ye'nē 'aama tinán'ā nguée 'naaⁿ tiempo cuεεcú nī. Nduuti chí yeenú nī tī vée 'áámá 'viicu nguée 'naaⁿ tiempo cunee vaadī yeenú nanáán nī. Nduuti chí ngái nī tuu'mi ní ngáacú nī chí nguée 'naa tiempo cunee. ³¹ Ní ndís'tiī chí vée negocio ye'nē nī ye'nē cosa chí vée ná i'n'yeeⁿdí 'cūū, nguée 'cuεetinee nī dámaāⁿ ye'nē chuū, tī i'n'yeeⁿdí ndúúcū nducuéⁿē chí vεε ye'nē ní chó'oo.

³² 'Úú ne'nē chí nguée nadacadiínuuⁿ nī ye'nē dendu'ū chí vée. Sa'nā s'eeⁿ chí nguée n'giindivaacu sa ndéε sa cuidado ye'nē dendú'ū chí ye'nē 'iivú Ndyuūs. Ní idiīⁿ sa tan'dúúcā chí ne'nē Ndyuūs. ³³ Sa'nā chí n'giindivaacu sa ndéε sa cuidado ye'nē

chi véé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū táácā cuuvi cunee yíínūu n'daataá yeⁿ'ē sa. ³⁴ 'Tiicá ntúūⁿ idiiⁿ n'daataá chí n'gííndívaacu tá. 'Áámá n'daataá chí nguéeⁿ n'giindivaacu tá ndéé tá cuidado yeⁿ'e dendu'ū yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs. Ní diiⁿ tá ndúúcu nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'ē tá nducuéⁿ'ē chi neⁿ'e Ndyuūs. Nguéeⁿ 'tíicā idiiⁿ n'daataa chí n'gííndivaacu tá. Ndéé tá cuidado yeⁿ'e nducuéⁿ'ē yeⁿ'ē vaacu tá ní táácā chi cuuvi cunee yíínūu isaⁿ'ā yeⁿ'ē tá.

³⁵ Ngaⁿ'á ngíi ndis'tiī chuū: Nguéeⁿ chi nguéeⁿ 'caandavaacú ní ti neⁿ'é chi ndís'tiī ní cuuvi cunee n'daaca cá nī. Neⁿ'é chi ndís'tiī diiⁿ ní ndúúcu nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'e ní chíiⁿ chi cuuvi dichíí'vē ca Ndyuūs. Ní cu'neéⁿ ní nducuéⁿ'ē chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí cuuví nī.

³⁶ Nduuti chi 'áámá saⁿ'ā nadacádiinuuⁿ sa chi n'daacā chí daiya sa chi n'daataa cuiinu 'caandavaacu tá ti véé nduuyu yeⁿ'ē tá tuu'mi ní cuuvi diiⁿ sa n'daacā caava tá. Ní 'caandavaacú tá. Chuū ní nguéeⁿ nuuⁿndi. ³⁷ Nduuti chi táámá saⁿ'ā miiⁿ nguéeⁿ neⁿ'e sa chí daiya sa 'caandavaacu tá ti canéé ditiinú sa na staava yeⁿ'ē sa chí nguéeⁿ neⁿ'e sa 'caandavaacu tá, tuu'mi ní cunee libre sa. Ní cuuví diiⁿ sa chéé chí neⁿ'ē sa. Ní diiⁿ sa cuidado táⁿ'ā daiya sa. Ní n'daacā idiiⁿ sa. ³⁸ Saⁿ'ā chí ngaⁿ'a sa chí n'gííndivaacu tá, o saⁿ'ā chí nguéeⁿ neⁿ'e sa chí 'caandavaacú tá, nduu 'uuví saⁿ'ā miiⁿ din'daacá sa. Naati n'daacā ca idiiⁿ saⁿ'ā chí nguéeⁿ neⁿ'e sa chí 'caandavaacú tá.

³⁹ N'daataá chí n'gííndívaacu tá canéé chí 'cuéetinee tá ndúúcu isaⁿ'ā yeⁿ'ē tá núúⁿmáⁿ neⁿ'e chí cándúúchí sá. Ndúúti chí 'cuūví saⁿ'ā yeⁿ'e tá tuu'mi ní cuuví 'caandavaacu tá ndúúcu táámá saⁿ'ā chí i'téenu sa Jesucristo. ⁴⁰ 'Úú inadacádiinúúⁿ chí n'daacā ca yeⁿ'ē tá chí 'aa ntéé 'caandavaacu tá. Chuū chí ngaⁿ'á nguéeⁿ dámaāⁿ yeⁿ'e chí 'úú nadicádiinúúⁿ ti tan'dúúcu chí neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs.

8

Yeⁿ'e yuūtē chí 'iīⁿ'yāⁿ cá'a yā yeⁿ'ē nátaí yeⁿ'e ídolos

¹ Maaⁿ ní idinguúⁿ taama chí yeⁿ'e yuūtē yeⁿ'e 'iiti chí 'iīⁿ'yāⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā ní cá'a yā yuūtē miiⁿ yeⁿ'ē nátaí cáávā ídolos. Deenu yú chí nducyaaca yú deenu yú 'tē yeⁿ'e chuū. 'Iīⁿ'yāⁿ chí nadacádiinúúⁿ yā chí

deenú cá yā cuuvi dich'etē maáⁿ yā 'iīⁿ'yāⁿ. 'Iīⁿ'yāⁿ chí neⁿ'é yā Ndyuūs ní neⁿ'é yā hermanos, 'iīⁿ'yāⁿ miiⁿ néⁿ'é yā chí tanáⁿ'ā hermanos chí cuuvi déenu cá yā yeⁿ'e Ndyuūs. ² 'Iīⁿ'yāⁿ chí nadacádiinúúⁿ yā chí deenu yā nguéeⁿ tanducuéⁿ'ē deenu yā tan'dúúcu chí canéé chí cuuví deenu yā. ³ Nduuti chí 'áámá 'iīⁿ'yāⁿ dinéⁿ'e yā Ndyuūs, tuu'mi ní Ndyuūs inaaⁿ yā 'iīⁿ'yāⁿ miiⁿ. ⁴ Maaⁿ ní 'úú neⁿ'é chí cadíinúúⁿ ní yeⁿ'e yuūtē chí 'iīⁿ'yāⁿ cá'a yā yeⁿ'e nátaí yeⁿ'e ídolos. Deenu yú chí ídolos nguéeⁿ cánduuchi. Deenu yú ti 'áámá n'dyáⁿ'ā Ndyuūs chí véé yā ní nguéeⁿ ca táámá yā. ⁵ 'Iīⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chí nééné véé cá ídolos na yáⁿ'ā 'cūū níicú nanguuvi váá. Ní 'iīⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chí cosa s'eeⁿ ní dendyuūs s'eeⁿ. ⁶ S'uuúⁿ deenu yú chí véé 'áámá nuúⁿ Ndyuūs yeⁿ'ē yú. Ndyuūs Chiida yú chí din'dái yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū. Ní Ndyuūs diiⁿ yā chí cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. Véé 'áámá n'dyáⁿ'ā 'iivú Ndyuūs yeⁿ'ē yú chí Jesucristo. Ndyuūs Chiida yú ndúúcu Jesucristo daiyá yā din'dái yā tanducueⁿ'ē dendu'ū chí véé. Jesucristo yeⁿ'ē yú tee yā vida yeⁿ'ē yú cuen^{'e} daāⁿmaⁿ.

⁷ Nguéeⁿ nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo deenú yā chí 'aama n'dyáⁿ'ā Dendyuūs véé yā. Ndií maaⁿ ní náⁿ'a yā ní i'téenu yā chí canduuchi ídolos. Taachi 'iīⁿ'yāⁿ cá'a yā yuūtē yeⁿ'ē nátaí yeⁿ'e ídolos, ní i'téenu yā chí cá'a yā yuūtē nátaí yeⁿ'é dendyuūs s'eeⁿ. Ní taachi 'iīⁿ'yāⁿ chí duu'ví deenú yā yeⁿ'e Ndyuūs che^{'e} yā yuūtē yeⁿ'e nátaí s'eeⁿ, 'iīⁿ'yāⁿ miiⁿ nadacádiinuuⁿ yā chí véé nuūⁿndi yeⁿ'e yā. ⁸ Ndyuūs nguéeⁿ diiⁿ cuenta yā yeⁿ'ē s'uuúⁿ nduuti chí nge^{'e} yú yuūtē miiⁿ o nguéeⁿ. Nduuti chí nge^{'e} yú yuūtē miiⁿ nguéeⁿ idiiⁿ chí n'daacā ca yú. Nduuti chí nguéeⁿ che^{'e} yú nguéeⁿ idiiⁿ chí nguéeⁿ n'daacā ca yú. ⁹ Ndís'tiī chí déenu ní chéé chí Ndyuūs neⁿ'é yā chí diiⁿ ní, 'caandiveéⁿ ní. Nguéeⁿ diiⁿ ní dē^{'e} véé chí 'iīⁿ'yāⁿ chí duu'ví déenú yā yeⁿ'e Jesucristo cuuvi nacádiinuuⁿ yā chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ¹⁰ 'Úú ngaⁿ'á ngíi ndís'tiī chí canee diituu cá ní chí i'téenu cá ní Ndyuūs. Deenú ní chí nguéeⁿ véé nuuⁿndi yeⁿ'e ní taachi chí snéé na mesa yeⁿ'e ní'vēé yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e ídolos. Naati 'iīⁿ'yāⁿ chí duu'ví déenu yā yeⁿ'é Jesucristo cuuvi n'diichí yā ndís'tiī,

tuu'mi ní 'iĩ'yāⁿ miiⁿ chi nadacadiinúⁿ yā chi ndís'tiĩ 'tēē 'tēē i'téenu nī ídolos. 'Iĩ'yāⁿ miiⁿ cuuvi diĩⁿ yā tan'dúú^{cā} ndís'tiĩ idiĩⁿ nī. Caⁿ'á yā che'é yā yuūtē miiⁿ ní diĩⁿ yā sentir chi vée nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ¹¹ 'Áará chi cuuvi che'é nī yuutē 'cūū ní nguée vée nuuⁿndi yeⁿ'é nī nguée neⁿ'é nī chi hermanos chi duuⁿvī deenú yā yeⁿ'ē Jesucristo diĩⁿ yā 'tíicā, caati nguēcúndiĩ yā ní 'tēē 'tēē i'téenu yā ídolos. Ní 'tíicā idiĩⁿ hermanos ní Cristo ch'iĩ yā na cruz ntúūⁿ caavá yā. ¹² Taachi diĩⁿ nī 'tuucā 'tíicā idinuuⁿndi nī contra Cristo níicú contra yeⁿ'e hermano chi duuⁿvī déenu yā yeⁿ'ē Jesucristo. Caati hermanos miiⁿ 'tēē 'tēē i'téenu yā ídolos, ní vée nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ¹³ 'Úú nacádiinúⁿ yeⁿ'e chuū 'tíicā. Nduuti chi 'úú che'é yuūtē miiⁿ, ní 'úú diĩⁿ chi hermano chi duuⁿvī deenú yā yeⁿ'ē Jesucristo che'é yā ní vée nuuⁿndi yā, tuu'mi ní 'āā ntéé che'é yuūtē miiⁿ.

9

Pablo ca'á yā orden ti 'áamá apóstol yeⁿ'é Jesucristo

¹ ¿'Áá nguée 'úú Pablo 'áamá apóstol 'úú ní cuuvi diĩⁿ nducueⁿ'ē chi nguée nuuⁿndi? ¿'Áá nguée 'úú nnguaⁿ'āi 'úú? 'Úú n'diichí Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. 'Úú candéé nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs. Ní ndís'tiĩ i'téenu nī nduudu miiⁿ caavā ntiĩnyuⁿ yeⁿ'é. ² Nduuti chi tanáⁿ'a yā nguē i'téenu yā chi 'úú apóstol 'úú, ndís'tiĩ i'téenu nī chi cuaacu. Ndís'tiĩ ní tan'dúú^{cā} sello 'tiicá nī, ti i'téenu nī Señor Jesucristo. Ní deenú nī chi 'úú 'aama apóstol yeⁿ'e Señor Jesucristo. Ndís'tiĩ ní yeⁿ'e Jesucristo caavā chi 'úú candéé nduudu miiⁿ.

³ 'Iĩ'yāⁿ chi itínguuneeⁿ yā 'úú yeⁿ'ē chi 'úú chi 'aama apóstol, 'túú^{cā} nan'guēcútaⁿ'á yeⁿ'e yā. ⁴ Nús'uu chi apóstoles ¿'áá nguée tuneéⁿ 'nū chi ché'é 'nū ní cú'ú 'nū ndúú^{cū} ndís'tiĩ na vaacu nī? ⁵ ¿'Áá nguée tuneéⁿ 'nū chi 'áamá 'áamá 'nū candéé 'nū n'daataá yeⁿ'e 'nū taachi caⁿ'a 'nū cuaaⁿ cyúúⁿi? 'Túú^{cā} diĩⁿ tanáⁿ'ā apóstoles, ndúú^{cū} hermanos chi yeⁿ'e Jesucristo, ndúú^{cū} hermano Pedro. ⁶ Dámaāⁿ 'úú ndúú^{cū} Bernabé diĩⁿ 'nū ntiĩnyuⁿ cáavā chi ché'é 'nū. ⁷ ¿Du'ú

soldado diĩⁿ sa gastar tuumi caavā gastos yeⁿ'e sa taachi diĩⁿ sa ntiĩnyuⁿ miiⁿ? ¿Du'ú saⁿ'ā ngiichi sa dí'yú uvas ní 'áá nguée cuuvi ché'é sá yeⁿ'ē? ¿Du'ú 'iĩ'yāⁿ chi diĩⁿ cuidado 'áamá taaⁿ 'iiti cuūchī ní 'áá nguée cuuvi cu'ú yā leche yeⁿ'ē 'iiti miiⁿ? ⁸ 'Úú nguée ngaⁿ'á chuū tan'dúú^{cā} chi ngaⁿ'a saⁿ'a chi ca'a orden. Ngaⁿ'á chuū, ti 'tíicā ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ. ⁹ Canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chi ley chi Moisés dinguúⁿ yā chi 'tíicā: Nguée cu'nuúⁿ nī yaana duutú tī chi inde'eĩ nuúⁿ tī nguaaⁿ trigo chi nguée cuuvi che'é tī: ¿'Áá ndēē cuidado Ndyuūs dámaāⁿ 'iiti? Nguée 'túú^{cā}. ¹⁰ Cáavā nús'uu, ní cuaacu nínyuⁿ canéé nguūⁿ 'tíicā: 'Iĩ'yāⁿ chí di'cuūndú yā 'iiti ndúú^{cū} 'iĩ'yāⁿ chi yiinenaáⁿ yā 'iiti chi inde'eĩ nuúⁿ tī nguaaⁿ trigo, 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ ní cunee ngiinuⁿ yā cosechā yeⁿ'e yā. ¹¹ Candéé 'nū nduudu yeⁿ'é Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiĩ taachi 'āā cuée 'caandiveéⁿ nī nduudu miiⁿ. ¿'Áá nguée téē nī nús'uu necesidades yeⁿ'é 'nū? ¹² Nduuti chi tanáⁿ'ā apóstoles cuuvi cuta'á yā necesidades yeⁿ'é yā yeⁿ'e ndís'tiĩ, ¿'áá nguée cuuvi cuta'á 'nu necesidades yeⁿ'é 'nū dendu'ū? Nguée caaⁿ'máⁿ 'nū chi ndís'tiĩ téē nī necesidades yeⁿ'é 'nū naatí chi chéé 'nū nducueⁿ'ē dendu'ū, caati 'iĩ'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā nduudu yeⁿ'e iivú Ndyuūs. ¹³ ¿'Áá nguée déenú ndís'tiĩ chuū ndiĩ tiempo chi 'aa chó'ōo yeⁿ'e 'iĩ'yāⁿ chi diĩⁿ ntiĩnyuⁿ yeⁿ'e yaacū templo? 'Iĩ'yāⁿ miiⁿ che'é yā comida yeⁿ'e yaacū. 'Tiicá ntúūⁿ, 'iĩ'yāⁿ chi diĩⁿ yā ntiĩnyuⁿ yeⁿ'e nátaí, 'iĩ'yāⁿ miiⁿ che'é ntúuⁿ yā chí vée nátaí chí 'iĩ'yāⁿ ndéē yā ndaa yā nátaí. ¹⁴ 'Tíicā ngaⁿ'a Señor iivú Ndyuūs yeⁿ'é 'iĩ'yāⁿ chi candéé yā nduudu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'é Jesucristo. 'Iĩ'yāⁿ miiⁿ 'cuētinée yā ndúú^{cū} 'iĩ'yāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo, ní ca'á yā 'iĩ'yāⁿ s'uuⁿ chi che'é yā. ¹⁵ 'Úú nguée sta'á túumī yeⁿ'é nī, ní nguée che'é dē'ē vēē, ti teé túumī ndís'tiĩ. Nguée dinguúⁿ chuū chi 'tíicā diĩⁿ nī nduucú. N'dáacā ca yeⁿ'é chí 'cuūví ní mar 'áamá 'iĩ'yāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'maⁿ yā chí 'úú candéé ndúú^{cū} cuaacu yeⁿ'e Dendyuūs cáavā chi nadí'vē yā 'úú.

¹⁶ 'Áará chi ngaⁿ'á evangelio chí ndúú^{cū} ngai yeⁿ'é Jesucristo 'úú nguée cuuvi

caa'n'mán chi 'úú chi ch'eté. Canéé chí caa'n'mán ye'n'é evangelio, ti cáávā chuū chíi'n chi Ndyuūs dicho'ó yā 'úú. Néené 'cuenú cuuvi nduuti chi nguée caa'n'mán ye'n'é evangelio. ¹⁷ Ndúúti chí caa'n'mán ye'n'é evangelio ti dii'n buscar ntii'nyu'n mii'n tuu'mi ní Ndyuūs nadíi'vε yā 'úú, naati nguεε 'tíicā. Cáávā chuū canéé chí caa'n'mán evangelio chí ndúúdu ngai ye'n'é Jesucristo. ¹⁸ ¿De'é ndaacā ye'n'é 'úú? Nguée de'ε vεε ndaacā ye'n'é. Cáávā 'úú nadíi'vε ye'n'é chíi'n chí nga'n'á ndúúdu ngai. 'Úú caa'n'mán nduudu ngai ye'n'é Jesucristo ní yeenú taavi 'úú ti nguée cuta'n'á dendú'ū ye'n'e nī. Nguée caa'n'mán chí ndís'tiī tee nī 'úú de'ε vεε cáávā ntii'nyu'n ye'n'é 'aara chí cuaacu chí canéé chí dii'n nī.

¹⁹ N'daacā caneé 'tíicā. Nguée du'ū vεε cuuvi caa'n'ma'n ntii'nyu'n ye'n'é, ti 'ii'n'yā'n nguée nadíi'vε yā 'úú. 'Úú dichíi'vε nducyáácá 'ii'n'yā'n 'iicu cuuvi cu'téenu yā Jesucristo ye'n'é yú. ²⁰ 'Áará chí maa'n nguée costum-bre ye'n'é chí idií'n tan'dúúca chí nga'n'a ley ye'n'é Moisés, naati taachi caneé nguaa'n 'ii'n'yā'n hebreo s'een chí dii'n yā tan'dúúca chí nga'n'a ley ye'n'é Moisés, 'tíicā idií'n dendu'ū. Idií'n 'tiicā ní 'iicu 'ii'n'yā'n hebreo s'een cuuvi cu'téenu yā Jesucristo. ²¹ Taachi 'úú caneé ndúúcu 'ii'n'yā'n chí 'āā vi'i cá ley ye'n'é yā nguée ti ley ye'n'é Moisés mii'n, 'úú idií'n tan'dúúca 'ii'n'yā'n s'een. Naati nguée idií'n cosa chí Ndyuūs nguεε ne'n'é yā chí 'úú dii'n. 'Tíicā idií'n, ní 'íicú 'ii'n'yā'n mii'n cuuvi cu'téenu yā Jesucristo. ²² Taachi caneé nguaa'n 'ii'n'yā'n chí duūvā tuu'mi 'úú idií'n tan'dúúca 'aama chí duūvā, ní 'iicu cuuvi cu'téenu yā Jesucristo. Nduu cuaa'n naachi ca'n'á 'úú idií'n nducué'n'é tan'dúúca chí idií'n 'ii'n'yā'n s'uu'n. Idií'n 'tíicā ní 'iicu dii'n chí nanguá'n'ai ná'n'a yā. ²³ 'Úú idií'n tanducué'n'é chuū chí 'úú cuuvi caa'n'mán nduudu ye'n'e Ndyuūs nanáán 'ii'n'yā'n. Ní cuuvi cuta'a yú cosa chí n'dai chí Ndyuūs téé yā s'uūú'n.

²⁴ ¿'Áá nguée déenu ndís'tiī ye'n'e 'ii'n'yā'n chí ngéenu yā na juego? Nducyaaca yā ngéenu yā na juego naati 'áámá núu'n yā chí dii'n yā ganar ní ndaaca regalo ye'n'e yā. Maa'n ní ndís'tiī dii'n nī tan'duucā 'aama chí ngéenu yā ní dii'n nī ganar. 'Tíicā dii'n nī chíi'n chí Ndyuūs ne'n'é yā, ní tunée

ndís'tiī chí cuuvi ye'n'é nī chεε chí Ndyuūs téé yā ndís'tiī. ²⁵ Ca'áámá ca'aama sa'n'ā chí ngeēnū sa nguée cuuvi dii'n sa nducué'n'é chí ne'n'e sa. Dámaā'n idií'n sa cosas chí n'daacā caavā sa cucáávā chí dii'n sa. 'Tíicā idií'n sa ní cuuví ndaacā sa 'áámá corona ye'n'e naāndā chí ngo'o yé'n'é. S'uūú'n ní idií'n cá yú tan'dúúca chí Dendyuūs ne'n'é yā chí dii'n yú, ní ndaaca yú 'áámá corona chí nguée tuvíi ye'n'é chí Dendyuūs téé yā s'uuú'n. ²⁶ 'Úú idií'n ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs tan'dúúca 'áámá chí ngeenu na juego ní dii'n yā ganar. 'Úú idií'n ntii'nyu'n díitū tan'dúúca 'ii'n'yā'n chí ngu'n'ú yā ndúúcu taamá yā, nguée tan'duucā chí ngu'n'ú yā ní ngén'é yā na 'yúúné. ²⁷ 'Úú idií'n sufrir cáávā ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs, ní dii'n n'dai cá ntii'nyu'n mii'n. 'Tíicā idií'n, ti nguée ne'n'é chí cuayiivi chí caa'n'mán nduudu cuaacu mii'n, Ndyuūs cuuvi caa'n'mán yā ye'n'e 'úú chí nguée n'daacā dii'n ntii'nyú'n ye'n'e yā.

10

Pablo ca'á yā consejo chí 'ii'n'yā'n nguée canee chí i'teenú yā ídolos

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, ne'n'é chí ndís'tiī nan'gáácú nī ye'n'e tiempo chí 'āā chó'ōo. 'Ii'n'yā'n hebreos dii'n yā seguir 'áámá meē'n chí ngíicá nanguuvi. Ndyuūs dicho'ó yā mééén mii'n. Ní nducyaaca 'ii'n'yā'n n'diichí yā tií cuen'e mééén mii'n. Ní ngíicá yā ní cho'ó yā naavta'n'ā yíicú chí nuū'nī'n'yā'n'ā chí nguuvi Roja naachí Ndyuūs dii'n yā chí nduūvī cuu'mán 'áámá yāanū ye'n'é caavā yā. ² Nducyaaca 'ii'n'yā'n ní cuen'é yā ndúúcu Moisés. Ní meēén mii'n ch'i'nī yúúní 'ii'n'yā'n s'een. Ní cho'ó yā naavta'n'ā nuū'nī'n'yā'n'ā ndúúcu Moisés mii'n. Chuū ní tan'dúúca chí Ndyuūs chεēdīnuū'nī'n yā 'ii'n'yā'n s'een ndúúcu Moisés mii'n. ³ Nducyáácá yā che'é yā pan chí Ndyuūs dicho'o. Ní pan mii'n chí chíicā ndii nanguuvi. ⁴ Ndyuūs ca'a yā 'ii'n'yā'n s'een nuū'nī'n chí can'daā na tuū, ní nducyáácá yā chí'i yā nuu'nī'n mii'n. Ní tuū mii'n ní tan'dúúca chí Cristo mii'n, 'tíicā. Espíritu ye'n'é Cristo cuen'e ndúúcu yā naachí cuen'e yā. ⁵ Ndyuūs nguée canee yiinú yā tan'dúúca chí idií'n n'deēe n'daí 'ii'n'yā'n ti nguée chí indiveén yā ye'n'é

Ndyuūs. Ní 'iinyān s'een ch'iī yā cuaan naachi nguée 'iinyān na yán'āa cuūnmán.

⁶ Dendú'ū chuū chi chó'ōo ní 'íicú n'diichi yú, 'íicú s'uūū nguée nen'e yú ye'n'e dendú'ū chi nguée n'daacā tan'dúúcā 'iinyān s'een chí idiné'e yā. ⁷ Cáávā chuū nguée idii yú 'viicu cáávā ídolos, tan'dúúcā chi idii tanán'ā 'iinyān tiempo chi 'āā chó'ōo. Canée nguū ndii cuáán vmnaa na libro ye'n'é Ndyuūs 'tíicā: 'Iiinyān s'een dii yā 'viicu cáávā ídolos, ní ch'εté yā, ní che'e yā, ní chí'í yā ní ch'iinu chuū, ní nacueen yā, ní nde'ei yā. Cuayiivi ní sa'a s'een n'diichi yā n'daataa s'een ní dinuūndí yā. ⁸ Nguée n'diichi yú 'áámá sán'ā o 'aama n'daataa taachi 'āā cuée 'caan-davaacu yú ndúucu yā, tan'dúúcā chi idii tanán'ā 'iinyān s'een. Ní cáávā nuu'ndi ye'n'é yā, na 'áámá nguūvi nūu n'diicu 'ínú mīl 'iinyān ch'iī yā ná yán'āa cuūnmán naachi nguée 'iinyān. ⁹ Nguée dii yú chí tuu'vī yú Ndyuūs, ti nen'e yú n'diichi yú nduuti chi Ndyuūs dii yā castigar s'uūū tan'dúúcā chi Ndyuūs dii yā ndúucū tanán'ā 'iinyān. Ní Ndyuūs dichó'o yā cúu taa chí che'é tī 'iinyān s'een ní ch'iī yā. ¹⁰ Ní nguée caa'ma taa yú ye'n'e Ndyuūs tan'dúúcā chi dii tanán'ā 'iinyān s'een. Cáávā chuū ní Ndyuūs dichó'o yā ángel ye'n'é yā ní ch'iī yā.

¹¹ Tiempo chí 'āā chó'ōo ndii cuáán vmnaa, chó'ōo tanducué'n'e chuū ní canée nguū na libro ye'n'é Ndyuūs. Maa ní s'uūū cuuvi deenu yú ye'n'e 'iinyān s'een ní nguée dii yú tan'dúúcā chí dii yā. ¹² Cáávā chuū 'iinyān chí nadacadiinúu yā chí i'teenu diitú yā Ndyuūs canee chí nadacadiinúu yā chεε chí dii yā, ní nguée 'cuūvá yā na nuu'ndi. ¹³ Ndís'tiī 'caandiveén nī ye'n'é. Mar 'áámá cosa chí nguée n'daacā nguée ndaā nanáán ndís'tiī nduuti chí nguée ndaā nanáán tanán'a ca 'iinyān. Ndyuūs ní n'dai ca yā ndúucū ndís'tiī, ní nguée 'cuūn yā chí ndaā nanáán ndís'tiī dendu'ū chí nguεε cuuví cuchée nī. Taachi ndaā dendu'ū chí nguée n'daacā nanaa ndís'tiī Ndyuūs teé yā fuerzas ndís'tiī chí nguée dii nī dendu'ū chí nguée n'daacā. Ní 'íicú cuuví cuchée nī.

¹⁴ Cáávā chuū ndís'tiī hermanos chí ne'n'é taavi, divi nī ye'n'e nducyaaca ídolos. ¹⁵ 'Úu nga'á ngī ndís'tiī chí 'iinyān chí deenu, ní ndís'tiī cuuvi deenú nī ye'n'e chí'í chí

nga'á nduuti chí nduudu cuaacu o nguée.

¹⁶ Taachi dii yú 'viicu ní che'e yú Santa Cena ye'n'e Señor Jesucristo ní sta'a yú taza chí cu'u yú vino, tuu'mi ní caa'ma yú gracias Ndyuūs chí di'viicú yā vino mii. Dii yú chuū ti maa ní ch'i'i yú chí ye'n'é Cristo s'uūu. Ní vée vida ye'n'e yú cue'n'e daā'ma cucáávā yuūu ye'n'é Cristo chí n'gee. Pan ye'n'e Santa Cena chí n'dee yú, n'dee yú ti maa ní ye'n'é Cristo s'uūu. Ní cuerpo ye'n'e yā ca'née'ngá'āa na cruz cáávā s'uūu. ¹⁷ S'uūu ní 'yaa yú ní nducyaacu yú che'e yú ye'n'e 'áámá pan nūu. 'Tíicā s'uūu ní tan'dúúcā 'áámá cuerpo nūu ti ye'n'é Cristo s'uūu.

¹⁸ Cuin'diichi nī 'iinyān ye'n'e ndaata Israel tiempo chí 'āā chó'ōo. 'Iiinyān s'een 'caan'nú yā 'iiti ní tee yā yuūtē vmnaa nátaí ye'n'e Ndyuūs. Ní i'téenu yā 'iivú Ndyuūs ye'n'e yú. Cuayiivi ní che'é yā yuūtē mii. 'Tíicā 'iinyān ch'i'i chí ye'n'é Ndyuūs. ¹⁹ Ne'n'é caā'ma ye'n'é yuūtē chí 'iinyān che'é yā maa chí ye'n'e nátaí ye'n'e ídolos. Nguée vée poder ye'n'e ídolos. Nguée vée poder ye'n'e yuūtē mii. ²⁰ Chuū ní nga'á. 'Iiinyān chí ch'iin'nú yā 'iiti s'een ní tee yā yuūtē nátaí ye'n'e ídolos dii yā chuū cáávā yáán'nguīnūu s'een. Ní nguée dii yā cáávā 'iivú Ndyuūs. 'Úu nguée ne'n'é chí che'é nī yuūtē mii ye'n'e nátaí mii, nī ndís'tiī ní nguée ca'á nī lado ye'n'e yáán'nguīnūu. ²¹ Ndís'tiī nguée cuuvi cu'ú nī vino ye'n'e taza nī ye'n'e chí vée na mesa ye'n'e Santa Cena ye'n'e Jesucristo nduuti chí cu'ú nī ye'n'e chí vée na mesa ye'n'e yáán'nguīnūu. Nguée cuuvi ye'n'é Ndyuūs ndís'tiī nduuti chí ye'n'é yáán'nguīnūu ndís'tiī. ²² ¿'Áá ne'n'e nī 'cuu'mi nī 'iivú Ndyuūs chí ca'á nī lado ye'n'e yáán'nguīnūu? ¿'Áá ditiinú cá ndís'tiī nguée ti 'iivú Ndyuūs ti Ndyuūs nguée dii yā castigar ndís'tiī?

Ye'n'e chí 'iinyān cuuvi dii yā ti i'teenu yā Jesucristo ní canee yā ndúucū vaadī ne'n'e ye'n'é Ndyuūs

²³ Cuuvi dii yú tanducué'n'e chí n'daacā, naati nguée dii yú cosa chí nguée n'daacā ti nguée vée nuu'ndi ye'n'e yú. Nguée nducué'n'e chí n'daacā chí dii yú nginne s'uūu chí ye'n'e Cristo. Ní dendu'ū mii chí

n'daacā, nguée n'daacā cá caavā s'uuún chi i'téenu yú 'iivú Ndyuūs. ²⁴ Mar 'áamá 'iinyān chi ye'e Cristo damaán yā nadacadíínuuⁿ yā dēndu'ū chi ye'e maán yā, naati nadacadíínuuⁿ ntúuⁿ yā ye'e chi ne'e taná'nā 'iinyān.

²⁵ Yúútē chi 'iinyān in'diicuí yā ní'vēē cuuvi che'é nī. Ní nguée itínguuneeⁿ nī ye'e yuūtē miiⁿ. 'Tíicā diín nī ní nguée dinuuⁿndí nī. ²⁶ Ní yá'nāa ndúúcū nducué'nē chi véē vmnaaⁿ ye'nē ní ye'e 'iivú Ndyuūs.

²⁷ Nduuti chi 'aama 'iinyān chi nguée i'téenu yā Jesucristo diín yā invitar ndís'tiī chi che'é nī ndúúcu yā, ní nduuti chi ne'e nī tuu'mi ní ca'nā nī ndúúcu yā. Tanducué'nē chi cun'duú yā na mesa ní che'é nī. Nguée tiinguuneeⁿ nī dē'ē vεε ye'e chi che'é nī. 'Tíicā nguεε dinuuⁿndí nī. ²⁸ Nduuti chi 'áamá 'iinyān nga'a yā ngii yā ndís'tiī chuu: Yúútē 'cūū ní canée vmnaaⁿ nátaī ye'e ídolos, tuu'mi ní nguée ché'e nī yuūtē miiⁿ. Ní nguée diín nī chi 'iinyān miiⁿ cuuvi nadacadíínuúⁿ yā chi dinuuⁿndí nī. Ní yá'nāa ndúúcū nducué'nē chi véē vmnaaⁿ ye'nē ní ye'e 'iivú Ndyuūs. ²⁹ 'Úú nga'nā ngii ndís'tiī chuū. Nguée che'é nī yuūtē miiⁿ chi ye'nē nátaī taachi 'iinyān nga'nā yā chi che'é nī yuūtē miiⁿ, ti 'iinyān nadacadíínuúⁿ yā chi véē nuuⁿndi ye'nē nī taachi che'é nī yuūtē miiⁿ. 'Úú deenú chi cuuvi che'é yuūtē miiⁿ ní nguée idinuuⁿndí. 'Iinyān chi duu'vī déenu yā ye'nē Jesucristo nguée cuuvi ché'e yā. 'Túúcā yúútē 'cūū, ní diín yā juzgar cosa chi nguée ituneeⁿ yā. 'Úú deenú chi nguée véē poder ye'e ídolos. 'Úú ca'nā, gracias Ndyuūs caava yuūtē miiⁿ, ní che'é yuūtē miiⁿ.

³⁰ Ndúúti chi ca'nā, gracias Ndyuūs cáávā yuūtē chi che'é, ¿dē'ē cuuvi chi cunncaā nga'nā yā ye'e 'úú ye'nē chi che'é? ³¹ Diín nī tan'dúúcā chi nga'nā. Ní nduuti chi nge'e nī, o ngi'i nī, o ye'nē táamá cosa chi diín nī, ndís'tiī diín nī tanducué'nē cucáávā chi cuuvi dich'εεtē n'dai nī Ndyuūs. ³² Nguée diín nī cosa chi 'iinyān Israel s'een o 'iinyān s'een chi nguée ndaata Israel, o 'iinyān s'een chi i'téenu yā Jesucristo ye'nē yú cuuvi nadacadíínuuⁿ yā chi véē nuuⁿndi ye'nē nī. ³³ 'Áa tíi nūuⁿ lugar taachi 'úú canée, 'úú idiín tanducué'nē chi cunée yiinu 'iinyān na lugar

miiⁿ. Nguée idiín cosa chi ne'e maán, ti diín tanducué'nē ní 'iicu cuuvi nanguán'ai 'iinyān.

11

¹ Ndís'tiī ní diín nī tan'dúúcā chi 'úú idiín ti 'úú idiín tan'dúúcā chi Cristo chi'cueeⁿ yā 'úú.

Ye'nē n'daata s'éeⁿ chí ca'nā yā yaācū

² 'Úú nga'nā n'daacā ye'e ndís'tiī hermanos ye'nē ti n'gaacú nī ye'e 'úú, ndúúcū tanducue'nē dēndu'ū. Ní diín nī tan'dúúcā chi 'úú ngi'cueeⁿ ndís'tiī. ³ 'Úú ne'e chí cadíínuūⁿ ndís'tiī chí Cristo miiⁿ ní nga'a ntiiⁿnyuⁿ yā ye'nē nducyaaca sa'nā. 'Íicú sa'nā ní nga'nā ntiiⁿnyuⁿ sa ye'e n'daataá yé'e sa. 'Íicú Ndyuūs Chiida yú nga'nā ntiiⁿnyuⁿ yā ye'e Cristo miiⁿ. ⁴ Nducyáácá sa'nā chí nga'nāngua'a sa o nga'nā sa nduudu ye'nē Ndyuūs ndúúcū sndiín ye'nē sa chí canúúⁿ tiín sa, ngii 'cuináaⁿ sa. ⁵ Nducyáácá n'daataá chí nga'nāngua'a tá o nga'nā tá nduudu ye'nē Ndyuūs ní nguée ndεεcu paño ye'e tá tiín tá, ngii 'cuináaⁿ tá ti idiín tá tan'dúúcā chí ndií tiín tá. ⁶ Ndúúti chí nguée ndεεcu paño ye'e tá tiín tá tuu'mi ní cuū tá yuudū tiín tá. Nduuti chí 'aama n'dáataá ngii 'cuináaⁿ tá chí ndií tiín tá, tuu'mi ní canée chí chεεcu paño ye'e tá tiín tá. ⁷ Sa'nā ní nguée cánée chí caa'nmaⁿ sa nduudu ye'nē Ndyuūs ndúúcū sndiín ye'nē sa chí canuuⁿ tiín sa, ti Ndyuūs din'dái yā sa'nā tan'dúúcā maán yā chí caa'nmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa, 'tíicā. Sa'nā s'uūuⁿ, sa'nā ní diín sa ntiiⁿnyuⁿ ye'e Ndyuūs. N'daataá nguée 'tíicā. Idiín tá chíiⁿ chí nga'nā isa'nā ye'e tá, ti sa'nā miiⁿ caa'nmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa ye'nē n'daata miiⁿ. ⁸ Ti Ndyuūs nguée din'dái yā sa'nā ye'e n'daataá naati din'dái yā n'daataá ye'e sánā. ⁹ Ti Ndyuūs nguée din'dái yā sa'nā chí dichíí'vē sa n'daataá, naati din'dái yā n'daataá chí dichíí'vē tá sa'nā. ¹⁰ N'daataá ní canée chí ndεεcu paño ye'nē tá tiín tá ti chí'iⁿ tá chí nguée caa'nmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ tá. 'Tiicá ntúuⁿ ángel s'een ní chí canuúⁿ tiínuú náaⁿ yā taachí canée yā nanáán 'iivú Ndyuūs. ¹¹ Ndyuūs diín yā chí sánā nguée canē sa dāmāⁿ sa, ndií nguée n'daataá canē tá dāmāⁿ tá. Ndyuūs diín cuenta chí sa'nā ní n'daataá daama daamá

yā nanaáⁿ yā ti Jesucristo ch'i yā cucááⁿvā nduu 'uuví 'iⁿyāⁿ s'uuⁿ. ¹² Vmnááⁿ vmnaaⁿ n'daata miⁿ ní yeⁿ'e saⁿ'ā. Maaⁿ ní saⁿ'ā ch'iindiyáaⁿ sa yeⁿ'ē n'daataá naati tandu-
cuéⁿ'ē dendu'ū ní yeⁿ'ē 'iivú Ndyuūs.

¹³ ¿De'ē nadacadiinúⁿ nī yeⁿ'e chuū? ¿'Áá n'daacā chi n'daata caaⁿ'maⁿngua'a tá ndúúⁿcū Ndyuūs 'aara chi nguée ndεεcuú paño yeⁿ'ē tá tiⁿ tá? ¹⁴ Nducyááⁿ 'iⁿyāⁿ deenú yā chi saⁿ'ā chi n'géénū yuūdū tíⁿ sa ti 'cuináaⁿ sa. ¹⁵ Nduuti chi n'daata n'géénū tiⁿ tá n'daacā yeⁿ'ē tá. Ní yuūdū tiⁿ tá n'daacā chi in'díⁿ tiⁿ tá chi tan'dúúⁿcā 'áámá paño. ¹⁶ Nduuti chi 'iⁿyāⁿ neⁿ'e caaⁿ'maⁿ taán yā yeⁿ'e chuū, 'úú nguée cu-
uvi caaⁿ'maⁿ cá yeⁿ'ē ti 'tíicā costumbre yeⁿ'ē yú. 'Tiicá ntuūⁿ costumbre yeⁿ'e nducyaaca 'iⁿyāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo.

Cosas chi nguεε n'daacā idiíⁿ yā taachi che'é yā Santa Cena yeⁿ'ē Señor Jesucristo

¹⁷ Maaⁿ ní 'úú idinguúⁿ yeⁿ'ē ndís'tiī ti nguée n'daacā diíⁿ nī. Taachi nduuvidaamá nī nguée n'daacā ca idiíⁿ nī ti cunncaā ca idiíⁿ nī. ¹⁸ 'Úú n'giindiveéⁿ chi ndís'tiī nguée daama vaadī cadiinuⁿ yeⁿ'e nī taachi ndu-
vidaamá nī ná yaācū. Véé 'téé chi i'teenú chi cuaacu chi ch'iindiveéⁿ. ¹⁹ Canée chi véé chi nduuvidaamá 'āā vi'í caā ndís'tiī chi i'téenu nī Jesucristo, ti cuuvi deenú nī chεé hermanos nguaaⁿ ndís'tiī chi 'áámá canee yā chí i'téenu cá yā. ²⁰ Taachi 'āā vi'í caā nduuvidaamá nī ní che'é nī Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo nguée che'é nī Cena miⁿ tan'dúúⁿcā chi Jesucristo caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ²¹ Ndís'tiī nguée canee ngínú nī taachi ndaa nducyaaca hermanos naati ca'áámá ca'aamá nī diiⁿ núúⁿ yiinu nī ní caⁿ'á nī na yāacū ní che'é nī Cena yeⁿ'e nī. Ní taachi ndaa tiempo chi che'é nī Santa Cena náⁿ'a nī ní cuiicu nī. Tanáⁿ'a nī ní cuu'vi nī. ²² ¿Dé'ē chuū? ¿'Áá nguée véé va'ai yeⁿ'e nī naachi cuuvi che'e nī ní cu'u nī? Nduuti chi nguée neⁿ'ē nī repartir Cena yeⁿ'ē nī, ¿dé'ē cuuví chí candεé nī Cena yeⁿ'ē nī chεeti yaācū? Nguée n'daacā idiíⁿ nī taachi ndu-
vidaamá nī na yaācū yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs. Diíⁿ nī cosa chi cuuvi 'cuináaⁿ 'iⁿyāⁿ chi nguée véé chi che'e yā. ¿Dé'ē neⁿ'ē nī chí 'úú caaⁿ'máⁿ ndúúⁿcū ndís'tiī yeⁿ'e chuū? ¿'Áá neⁿ'ē nī chí 'úú caaⁿ'máⁿ ndúúⁿcū ndís'tiī

chi n'daacā idiíⁿ nī? Nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ 'tiicā.

Chuū historia yeⁿ'ē Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ 'Iivú Señor Jesucristo chii yā 'úú chiiⁿ chi 'úú ca'cueéⁿ ndís'tiī. Nguiinū miⁿ chí 'āā cuée nca'a Judas Iscariote miⁿ Jesu-
cristo chí ndí yā preso na ta'á 'iⁿntyéⁿ'ē, Jesús miⁿ ní sta'a yā pan. ²⁴ Ch'iinu Jesús nca'a gracias Ndyuūs cáávā pan miⁿ,
tuu'mi ní n'déé yā pan. Ní Jesús ní caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿ'e yā: Ndís'tiī cuta'á nī ní che'e nī. Pan 'cū chi 'úú n'déé tan'dúúⁿcā
cuerpo yeⁿ'ē 'tíicā. Ní cuerpo yeⁿ'ē ca'á chí n'déé cucááⁿvā ndís'tiī. Nadiíⁿ nī chuū, ní taachi nache'é nī pan miⁿ ní nan'gaacú nī yeⁿ'ē 'úú cuen'e daāⁿmaⁿ. ²⁵ Cuayiiⁿvi chí che'é nī pan 'cū Jesús sta'a ntúuⁿ yā taza
chi s'néeⁿ vino ní ngan'a yā: Vino chεeti taza 'cū ní tan'dúúⁿcā yuuúⁿ yeⁿ'ē 'tíicā. Ndúúⁿcū yuuúⁿ yeⁿ'ē idiíⁿ 'áámá compro-
miso chí ngai. Nadiíⁿ nī chuū ní taachi nangi'í nī vino miⁿ nan'gaacú nī yeⁿ'ē 'úú cuen'e daāⁿmaⁿ. ²⁶ Maaⁿ ní taachi che'é nī pan 'tíicā, ní cu'ú nī vino yeⁿ'e taza
'tíicā, tuu'mi ní ch'iⁿ'í nī 'iⁿyāⁿ chí Jesu-
cristo ch'i yā caavā ndís'tiī. Nadiíⁿ nī Cena 'cū ndii tiempo chí ndaa Jesucristo taama
vmnéⁿ'ēe.

Yeⁿ'e táácā cuuvi che'e yú Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo

²⁷ 'Iiⁿyāⁿ chí nge'é yā pan yeⁿ'e Cena 'cū ní ngi'í ntúuⁿ yā vino yeⁿ'e taza yeⁿ'e
Santa Cena yeⁿ'ē Jesucristo, canée chí canée ndúúⁿcū staava yeⁿ'ē yā dεεve nanááⁿ
Dendyuūs. Nduuti chi nguée dεεve staava yeⁿ'ē yā nanááⁿ Dendyuūs taachi che'é yā
Cena miⁿ, tuu'mi ní diiⁿ nuuⁿndí yā con-
tra cuerpo yeⁿ'e Señor Jesucristo ndúúⁿcú yuuúⁿ yēⁿ'e yā dendu'ū, ti nguée diíⁿ yā
respetar Jesucristo. ²⁸ Caava chúū 'áámá 'áámá 'iⁿyāⁿ chí neⁿ'ē yā che'é yā yeⁿ'e
Santa Cena yeⁿ'ē Señor Jesucristo, canée chí n'diichi maáⁿ yā ndúúⁿtí chí dεεve staava
yeⁿ'ē yā nanááⁿ Dendyuūs. Taachi dεεve staava yeⁿ'ē yā nanááⁿ Dendyuūs tuu'mi
ní cuuvi che'e yā pan yeⁿ'e Santa Cena yeⁿ'ē Señor Jesucristo, ní cu'ú yā vino yeⁿ'e

taza yeⁿē Cena 'cūū. ²⁹ 'Iiⁿyāⁿ chi nge^e yā ní ngiⁱ yā yeⁿe Cena yeⁿē Señor Jesucristo ní ngu^é nacádiinúúⁿ yā yeⁿe cuerpo yeⁿe Jesús chí ch'iⁱ caava s'uúúⁿ, Dendyuūs diⁱn yā castigar 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. Véé nuuⁿndi yeⁿē yā nanááⁿ 'iivú Ndyuūs. Maáⁿ yā dinuuⁿndí yā ní diiⁿ yā chí cuuvi castigado yā. ³⁰ Cáávā chí diiⁿ nī 'túúcā, 'yaaⁿ n'dái ndís'tiī ní duuva nī, ní nán'a nī ní ngúta nī, tanáⁿā ní ch'iⁱ nī nguaaⁿ ndís'tiī. ³¹ Nduúti chí s'uúúⁿ n'diichi maaⁿ yú chí n'daacā canee yú nanááⁿ Ndyuūs yeⁿē yú, Ndyuūs ngu^é diiⁿ yā castigar s'uúúⁿ. ³² Taachi 'iivú Ndyuūs n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿē yú ní ngu^é δεεε staava yeⁿē yú taachi che^e yú Santa Cena yeⁿē Jesucristo, tuu'mi ní teé yā 'aama castigo s'uúúⁿ. Níicú nadacadíinuⁿ yú yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yú. Ní íicú ngu^é canee yú condenado tan'dúúcā tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí ngu^é i'téenu yā 'iivú Ndyuūs.

³³ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿē, taachi nduuvidaamá nī ní che^e nī Santa Cena yeⁿe Jesucristo 'cuεεtinee ngiinú nī ti ndaā tanáⁿā hermanos yeⁿē nī. ³⁴ Nduuti chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ cuiicú yā, canéé chí ché^e yā na vaacú yā. Tuu'mi ní nducyaaca nī nduuvidaama nī na yaācū ní che^e nī Santa Cena yeⁿe Señor Jesucristo. 'Tíicā cuuvi che^e nī pan ní ngiⁱ nī vino ní diiⁿ nī respetar Señor Jesucristo. Ní n'diichi Ndyuūs chí ngu^é véé nuuⁿndi yeⁿē nī. Tan'dúúcā tanáⁿā chí véé 'úú caaⁿmán yeⁿē taachi ndaá ní cunee ndúúcu nī.

12

Yeⁿē nducuéⁿē chí Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs téé yā s'uúúⁿ ti yeⁿē Señor Jesucristo

¹ Maaⁿ ní 'úú neⁿé idinguúⁿ yeⁿe chí nca'a Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs s'uúúⁿ. Neⁿé chí cadíinuⁿ nī chuū. ² Ndís'tiī chí ngu^é 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel ndís'tiī, ti taachi 'āā cuéé i'teenú nī Señor Jesucristo diiⁿ nī tan'dúúcā costumbre yeⁿē nī ní s'téenu nī ídolos chí ngu^é cuuvi caāⁿmaⁿ. ³ Neⁿé chí ndís'tiī cadíinuⁿ nī chuū. 'Iiⁿyāⁿ chí canee ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ní ngaⁿá yā nduudu cuaacu yeⁿé Dendyuūs, ngu^é cuuvi caaⁿmán yā contra yeⁿe Jesucristo. 'Iiⁿyāⁿ chí ngaⁿá yā chí Jesucristo ní 'iivú Ndyuūs yeⁿe

yā, ngaⁿa yā 'túúcā ti Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs diiⁿ yā chí 'túúcā chí ngaⁿa yā.

⁴ Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ s'uúúⁿ chí 'āā vi'i caā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē 'áámá 'áámá s'uúúⁿ. Ní tee yā poder s'uúúⁿ chí cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chí 'āā vi'i caā. Niicu véé 'áámá n'dyáⁿā Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs. ⁵ Idiⁱn yú n'dee nánⁿ ntiiⁿnyuⁿ chí 'āā vi'i caā chí yeⁿe 'iivú Ndyuūs, naati nducyaaca ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní yeⁿe 'áámá n'dyáⁿā 'iivú Ndyuūs. ⁶ N'dee nánⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Dendyuūs véé chí idiⁱn yú ní Ndyuūs ngínnee yā 'áámá 'áámá s'uúúⁿ. ⁷ Ndyuūs tee yā Espíritu N'dai yeⁿé yā s'uúúⁿ ní Espíritu miiⁿ ngínnee s'uúúⁿ. Ní s'uúúⁿ cuuvi cunee yú nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo chí 'iivi yú. ⁸ Espíritu N'dai miiⁿ ní cunee tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa n'dáaca yā nduudu yeⁿé Ndyuūs. Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ngínnee naⁿa 'iiⁿyāⁿ chí cuuvi caaⁿmaⁿ yā ndúúcū vaadī deenú ca. Dámaāⁿ 'áámá n'dyáⁿā Espíritu N'dai miiⁿ diiⁿ chuū. ⁹ Ní Espíritu N'dai miiⁿ ní ngínnee nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu cá yā Dendyuūs. Ní Espíritu N'dai ngínnee nánⁿā 'iiⁿyāⁿ ní caⁿá poder miiⁿ 'iiⁿyāⁿ s'uúⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'uúⁿ cuuvi diiⁿ yā chí nduúvā yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā. ¹⁰ Espíritu N'dai miiⁿ caⁿá naⁿa 'iiⁿyāⁿ chí idiⁱn yā vaadī n'giinuú ní ngaⁿa poder nánⁿā 'iiⁿyāⁿ chí cuuvi candéé yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. Espíritu N'dai miiⁿ ní diiⁿ chí nánⁿā 'iiⁿyāⁿ cuuvi déenu yā cheé 'iiⁿyāⁿ ngaⁿá yā caavā Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs o cáávā espíritu yeⁿe yááⁿnguiinūⁿ. Ní Espíritu N'dai caⁿa nánⁿa yā poder chí caaⁿmaⁿ yā n'dee nánⁿ dávaacu, ní nánⁿa yā chí caⁿa yā chíiⁿ chí neⁿe caāⁿmaⁿ nduudu miiⁿ. ¹¹ 'Áámá n'dyáⁿā Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs tee yā poder 'áámá 'áámá s'uúúⁿ chí cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé yā tan'dúúcā chí néⁿe yā.

S'uúúⁿ ní tan'dúúcā chí s'uúúⁿ ní 'áámá cuerpo nūuⁿ s'uúúⁿ

¹² 'Tíicā véé 'áámá cuerpo yeⁿē yú ní nééné n'dee nánⁿ chí véé yeⁿē. Ní ndúúcū n'dee nánⁿ chí véé yeⁿē, ní yeⁿē 'áámá cuerpo nūuⁿ, 'túúcā. Cucáávā chí yeⁿe Jesucristo s'uúúⁿ, tuu'mi s'uúúⁿ ní tan'dúúcā chí s'uúúⁿ ní 'áámá cuerpo nūuⁿ

s'uuún. Ní cuerpo miiⁿ ní Jesucristo miiⁿ.
¹³ Ti cááva Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ
 ngēēdinuūⁿ nī yú ní maaⁿ ní s'uuún ní yeⁿ'ē
 'áámá cuerpo s'uuún. Nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ
 Israel chi judíos s'uuún, o 'iiⁿ'yāⁿ griegos
 s'uuún o 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé caadi 'iiyu s'uuún,
 o 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ cáávā maán yā
 s'uuún, nducyaaca s'uuún ní yeⁿ'ē 'áámá
 Espíritu N'dai yeⁿ'é Dendyuūs.

¹⁴ 'Tíicā cuerpo yeⁿ'ē yú, ní nguée 'áámá
 n'dyáⁿ'ā nūⁿ ti 'yaaⁿ n'dái yeⁿ'ē. ¹⁵ Ndúúti
 chi ca'a yú chí ngíí ngaⁿ'a ní miiⁿ ní caāⁿ'maⁿ:
 Caati 'úú nguée 'áámá ta'á 'úú nguée yeⁿ'e
 cuerpo yeⁿ'e yú. ¿'Áá nadacadíinuⁿ nī chi
 cáávā chiiⁿ chi caⁿ'a ca'a yú, ní ca'a yú
 nguée yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú? Nguée 'tíicā.
¹⁶ Ndúúti chi veeⁿ yú chí ngíí ngaⁿ'a ní
 miiⁿ ní caāⁿ'maⁿ: Caati 'úú ní nguée 'áámá
 nduutināⁿ 'úú nguée yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē
 yú. ¿'Áá nadacadíinuⁿ nī chi cáávā chiiⁿ
 chi caⁿ'a veeⁿ yú, ní veeⁿ yú nguée yeⁿ'ē
 cuerpo yeⁿ'e yú? Nguée 'tíicā. ¹⁷ Nduuti chi
 nuuⁿ'maⁿ cuerpo yeⁿ'ē yú ní 'áámá nduuti-
 naaⁿ yú tuuⁿ'mi ní ¿taacā cúúví 'caandi-
 veeⁿ yú? Ní ndúúti chi nuuⁿ'máⁿ cuerpo
 yeⁿ'ē yú ní veeⁿ yú tuuⁿ'mi ní ¿táacā cuuvi
 'táaⁿ'nuⁿ yú? ¹⁸ Dendyuūs s'néeⁿ yā ca'áámá
 ca'áámá chi canee yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'ē yú na
 lugar naachi canee yiinú yā. ¹⁹ Nduuti chi
 cuerpo yeⁿ'ē yú ní 'áámá parte nūⁿ ¿tií
 canée nducuéⁿ'ē cuerpo yeⁿ'ē yú? ²⁰ 'Tíicā
 Dendyuūs dín'dái yā 'áámá cuerpo yeⁿ'ē
 yú chí n'deee nááⁿ chi vεε naati véé 'áámá
 cuerpo yeⁿ'ē yú.

²¹ Nduuti chi nduutināⁿ yú chí ngíí
 ngaⁿ'a ní miiⁿ ní caāⁿ'maⁿ yeⁿ'e ta'ā yú
 'tíicā: Dii ta'ā, nguée dichíí'vε di. 'Tiicā
 ntúūⁿ tiīⁿ ra yú ní caaⁿ'maⁿ yeⁿ'ē ca'ā yú
 'tiicā: Díí ca'ā, nguée dichíí'vε dii. Nguée
 cuuvi 'tíicā. ²² Dendu'ū chi snéé na cuerpo
 yeⁿ'e yú chí duūvā ní 'lííⁿ chí nguée diiⁿ
 yú cuenta yeⁿ'ē, chííⁿ chí neené dichíí'vε
 s'uuún. ²³ Dendu'u chi yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē yú
 chí nacadiinuⁿ yú chí nguée importante,
 chuū ní diiⁿ yú cuidado yeⁿ'ē tan'dúúⁿcā chí
 ch'εεε ca. Dendu'ū yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú
 chí nguée neⁿ'e yú chí 'iiⁿ'yāⁿ n'diichi yā chí
 n'díi yú ndúúⁿcū catecai yú. ²⁴ Tanáⁿ'ā parte
 yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú 'āā n'daacā canee 'āā
 tiiní caā. Dendyuūs diiⁿ yā cuerpo yeⁿ'e yú

ní diiⁿ yā chí cundεε ca yú cuidado yeⁿ'ē
 nducuéⁿ'ē chí nadacadíinuⁿ yú chí nguée
 importante yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú. ²⁵ Chuū
 ní diiⁿ Dendyuūs chí nducuéⁿ'ē parte yeⁿ'e
 cuerpo n'daacā diiⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'ē cuerpo
 yeⁿ'e yú. Ní nducuéⁿ'ē cuerpo yeⁿ'e yú diiⁿ
 yú cuidado 'áámá parte yeⁿ'ē yú ndúúⁿcū
 táámá parte yeⁿ'e yú. ²⁶ Nduuti chí diiⁿ
 yú cuidado yeⁿ'e 'áámá dendú'ū nūⁿ yeⁿ'e
 cuerpo yeⁿ'e yú ti diiⁿ sufrir, tuuⁿ'mi ní
 nuuⁿ'maⁿ ch'εεε cuerpo yeⁿ'e yú diiⁿ sufrir.
 Nduuti chí dich'εεε yā 'áámá dendu'ū yeⁿ'e
 cuerpo yeⁿ'ē yú tuuⁿ'mi ní núúⁿ'máⁿ cuerpo
 yeⁿ'e yú ní yeenú taavi.

²⁷ Chuū chí caaⁿ'máⁿ. Maaⁿ ní nducyaaca
 ndís'tiī ní yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e Cristo Jesús.
 Ní ca'áámá ca'áámá ní véé parte yeⁿ'e
 cuerpo yeⁿ'e Cristo Jesús. ²⁸ Ndyuūs tee
 yā ntiiⁿ'nyuⁿ ca'áámá ca'áámá s'uuún chí
 i'teenú yú Jesucristo. Vmnááⁿ vmnaaⁿ ca'a
 yā ntiiⁿ'nyuⁿ chí ch'εεε ca chí ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e
 apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs. Cuayiivi
 ní tee yā tanáⁿ'ā yú ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e profe-
 tas chí ndεε yú nduudu yeⁿ'ē 'iivú Ndyuūs.
 Cuayiivi ní tee yā tanáⁿ'ā yú ntiiⁿ'nyuⁿ chí
 maestros yeⁿ'e nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní
 tanáⁿ'ā yú Ndyuūs tee yā ntiiⁿ'nyuⁿ s'uuún
 chí diiⁿ yú vaadī n'giinu. Tuuⁿ'mi ní tee
 yā tanáⁿ'ā yú ntiiⁿ'nyuⁿ chí diiⁿ yú chí in-
 duūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Tee yā tanáⁿ'ā yú
 ntiiⁿ'nyuⁿ chí cunnee yú 'iiⁿ'yāⁿ. Tee yā
 tanáⁿ'ā yú ntiiⁿ'nyuⁿ chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ
 yú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí cunnee yā 'iiⁿ'yāⁿ chí
 diiⁿ yā ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. Ní teé yā
 ntiiⁿ'nyuⁿ tanáⁿ'ā yú chí ngaⁿ'a yú n'deee
 'nááⁿ davaacu. ²⁹ ¿'Áá nadacadíinuⁿ nī
 chí nducyaaca yú apóstoles? ¿'Áá nada-
 cadíinuⁿ nī chí nducyaaca yú profetas chí
 ndεε nduudu yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs? ¿'Áá
 nadacadíinuⁿ nī chí nducyaaca yú mae-
 stros yeⁿ'e nduudu yeⁿ'é Ndyuūs? ¿'Áá
 nducyaaca yú diiⁿ yú vaadī n'giinu? ³⁰ ¿'Áá
 nducyaaca yú cuuvi diiⁿ yú chí nduuvā
 yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ? ¿'Áá nducyaaca yú ngaⁿ'a yú
 n'deee 'naaⁿ davaacu? ¿'Áá nducyaaca yú
 cuuvi caaⁿ'maⁿ yú chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ táámá
 davaacu? Nguée 'tíicā. ³¹ Canée chí diiⁿ
 yú ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Dendyuūs tan'dúúⁿcā chí
 Dendyuūs neⁿ'é yā chí diiⁿ yú. Ní caavā

s'uuúⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní n'daacā ca. Maaⁿ ní 'úúⁿ 'cuuⁿ'míⁿ ndís'tíⁿ táácā cuuvi chí diiⁿ yú chí más cā n'daacā ca.

13

Yen'e vaadī nen'e chí ch'εεε n'dai

¹ Nduuti chí s'uuúⁿ caaⁿ'maⁿ yú tan'dúúⁿcā chí ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu, o tan'duucā chí ngaⁿ'a ángeles, ní nguéeⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuuⁿ'míⁿ ní nduudu yeⁿ'e yú tan'duucā 'áámáⁿ cūⁿ 'líⁿ chí n'geεcu, o tan'dúúⁿcā 'áámáⁿ cu'u lata chí di'cuēcū yú. ² Ndúúti chí Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ s'uuúⁿ chí cuuvi caaⁿ'maⁿ yú dendúⁿ'ū chí cuchíⁿ, ní nduuti chí cadiinuⁿ yú nducuéⁿ'ē chí yeⁿ'é Ndyuūs chí nguεε deenu tanáⁿ'a yā, ní nducuéⁿ'ē vaadī deenu chí yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdíⁿ 'cūⁿ, ní nguéeⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuuⁿ'míⁿ ní chíⁿ chí diiⁿ yú nguéeⁿ dichíⁿ'vē nanááⁿ Dendyuūs. Ní nduuti chí i'teenu ca yú Dendyuūs chí cuuvi caaⁿ'maⁿ yú yeⁿ'ē 'áámáⁿ yīcūⁿ 'tíicā: N'diiⁿ yīcū, divíⁿ ní yeⁿ'ē 'muuⁿ, ní yīcū miiⁿ caⁿ'ā taama lado. Ní nduuti chí nguéeⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuuⁿ'míⁿ ní chíⁿ chí diiⁿ yú nguéeⁿ dichíⁿ'vē nanááⁿ Dendyuūs. ³ Ndúúti chí ca'a yú nducuéⁿ'ē chí véeⁿ yeⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'é yā, ní 'áaráⁿ chí ca'a yú maaⁿ cuerpo yeⁿ'e yú chí 'iiⁿ'yāⁿ cuucú yā s'uuúⁿ cucááⁿvā chí ngaⁿ'a yú nduudu cuaacu, ní nguéeⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuuⁿ'míⁿ ní nguéeⁿ de'ε vεε chí diiⁿ yú chí dichíⁿ'vē nanááⁿ Dendyuūs.

⁴ Ndúúti chí s'uuúⁿ ní nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ taaⁿ yú ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ ní cuchεε yú tanducuéⁿ'ē tuuⁿ'míⁿ ní neene n'dai yú. Ndúúti chí s'uuúⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéeⁿ ngueē yú chíⁿ chí naaⁿ yú chí véeⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéeⁿ nadacadíⁿnuuⁿ yú chí ch'εεε n'dai yú. Ní nguéeⁿ maāⁿ yú caaⁿ'maⁿ yú chí ch'εεε n'dai maāⁿ yú. ⁵ Ndúúti chí s'uuúⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ a fuerza diiⁿ yú dámaāⁿ chíⁿ chí neⁿ'e yú. Ní nguéeⁿ nadacadíⁿnuuⁿ yú dámaāⁿ yeⁿ'e maaⁿ yú, naati nginneⁿ yú 'iiⁿ'yāⁿ chí di'vaachi. Ní cuchεε yú taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dí'vaachí yā s'uuúⁿ. Ní nguéeⁿ nadacadíⁿnuuⁿ yú yeⁿ'ē chí nguéeⁿ n'daacā. ⁶ Nduuti chí s'uuúⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ yeenu yú taachi táámáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yā chí nguεε n'daacā, ti

yeenu yú taachi 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yā dendu'ū chí n'daacā. ⁷ Nduuti chí s'uuúⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ tuuⁿ'míⁿ ní cuchéeⁿ yú tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí chó'ōo ndúúⁿcu yú. Ní nguéeⁿ i'teenu yú tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí n'giindiveeⁿ yú chí 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yeⁿ'e táámáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e chí nguéeⁿ n'daacā idiíⁿ yā. Ní cunee yíⁿnu yú nducuéⁿ'ē chí n'daacā. Ní cuchéeⁿ yú yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí diitu n'dái taachí chó'ōo yeⁿ'ē yú.

⁸ Nduuti chí s'uuúⁿ nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuuⁿ'míⁿ ní 'áámáⁿ canee yú ndúúⁿcū vaadī nen'e yeⁿ'é Dendyuūs chí 'áámáⁿ cūneé ndúúⁿcu yú. Ndaā tiempo chí profetas chí ngaⁿ'a nduudu yeⁿ'é Dendyuūs 'āā ntéeⁿ caaⁿ'maⁿ yā 'tíicā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā n'deee 'nááⁿ davaacu 'āā ntéeⁿ caaⁿ'máⁿ yā 'tíicā. Ní vaadī déenū ntúūⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a ní cho'ōo yéⁿ'ē. Dámaāⁿ canee vaadī nen'e. ⁹ Maaⁿ ní caaⁿ'maⁿ yú nduudu yeⁿ'é Dendyuūs tan'dúúⁿcā chí n'giⁿ'í yā s'uuúⁿ naati Ndyuūs nguéeⁿ ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ vaadī déenū yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē. ¹⁰ Taachi chó'ōo tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí canéeⁿ chí cuchíⁿ tuuⁿ'míⁿ ní deenu yú nducuéⁿ'ē, nguéeⁿ dámaāⁿ 'tééⁿ nūⁿ.

¹¹ Taachí saⁿ'a 'líⁿ 'úú, ngaⁿ'á tan'dúúⁿcā chí ngaⁿ'ā da'cáiyāⁿ ní nadacadíⁿnuúⁿ tan'duucā da'cáiyāⁿ. Taachí chí ch'εεε 'úú 'āā ntéeⁿ diiⁿ tan'dúúⁿcā da'cáiyāⁿ. ¹² Maaⁿ ní inaaⁿ yú tanducuéⁿ'ē tan'dúúⁿcā chí inaaⁿ yú cheeti 'áámáⁿ espejo yaāⁿ yáāiⁿ, ní nguéeⁿ inaaⁿ yú n'daacā. Cuayiivi miiⁿ ní n'diichi yú 'iivú Señor Jesucristo dánaaⁿ dánaaⁿ yú. Maaⁿ ní 'tééⁿ nuúⁿ deenu yú. Cuayiivi miiⁿ ní snaaⁿ yú tan'dúúⁿcā 'iivu Señor Jesucristo n'diichi yā s'uuúⁿ. 'Tíicā snaaⁿ yú. ¹³ Ná vida yeⁿ'e s'uuúⁿ véeⁿ 'iinū chí n'daacā. Véeⁿ chí i'teenu yú Dendyuūs, ní véeⁿ chí canee ngiinu yú chí diiⁿ Dendyuūs ndúúⁿcu yú, ní véeⁿ chí neⁿ'e yú Dendyuūs. Nduu 'iinú naaⁿ chuū ní chíⁿ chí ch'εεε n'dai, ní chíⁿ chí neⁿ'e yú 'iivú Dendyuūs ní neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ.

14

Yen'e chí 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā táámáⁿ davaacu

¹ Nducuéⁿ'ē chí diiⁿ yú canéeⁿ chí diiⁿ yú chí n'daacā, ti neⁿ'e yú nducyaaca

'iɪn'yān. Véé ntiiⁿnyuⁿ ch'εεε yeⁿ'é Ndyuūs. Ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chuū chi vmnáán vmnān chi ndís'tiī cuuvi neⁿ'é nī chi diíⁿ nī. Chííⁿ chí caaⁿ'mán nī nduudu cuaacu chi Ndyuūs ch'iⁿ'í yā ndís'tiī. ² 'Áámá hermano yeⁿ'e yú chi ngaⁿ'a táámá davaacu chi n̄'dáán chi nguée deēnū yú, hermano miiⁿ nguée ngaⁿ'a sa ndúúcū 'iɪn'yān ti ngaⁿ'a sa ndúúcū Ndyuūs. S'uuúⁿ nguεε n'giindiveeⁿ yú nduudu miiⁿ, naati Ndyuūs n'giindiveeⁿ yā, ní hermano miiⁿ ngaⁿ'a sa yeⁿ'e espíritu yeⁿ'e maaⁿ sa. ³ 'Iiⁿ'yān chi ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs na veedi diíⁿ yā chi hermanos chi i'téenu cá yā Ndyuūs. Ní ca'cueeⁿ yā hermanos. Ní cá'a yā 'viich'εεtíínūⁿ hermanos. ⁴ 'Iiⁿ'yān chi ngaⁿ'á yā nduudu chi n̄'dáán chi nguée deenú tanáⁿ'ā 'iɪn'yān, 'iɪn'yān miiⁿ ngi'cueeⁿ maán yā. Ní 'iɪn'yān chi candéε nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chí n'giindiveeⁿ tanáⁿ'a yā, 'iɪn'yān miiⁿ ngi'cueeⁿ yā tanáⁿ'a yā chi snúūⁿ yaācū.

⁵ Neⁿ'é chi nducyaaca ndís'tiī cuuvi caaⁿ'mán nī tanáⁿ'ā davaacu chi n̄'dáán naati n̄'daacā ca chi caaⁿ'mán nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs na veedi ní n'giindiveeⁿ yā 'iɪn'yān. 'Iiⁿ'yān chi ngaⁿ'á yā tanáⁿ'a davaacu chi n̄'dáán chi nguée deenu yú, 'iɪn'yān s'eeⁿ nguée ca'cueeⁿ yā s'uuúⁿ. Dámaāⁿ n'giindiveeⁿ yú nduuti chi táámá yā caaⁿ'mán yā dε'ε neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudu miiⁿ. ⁶ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, ndúúti chi 'úú ndaá ní caaⁿ'mán ndúúcū táámá davaacu chi n̄'dáán chi nguée n'giindiveeⁿ nī, ¿táácā cuuvi cunnee ndís'tiī? Naati nduuti chi caaⁿ'mán na veedi tuu'mi ní cuuví caaⁿ'mán yeⁿ'e cosas chi cuchiī, o yeⁿ'e nduudu cuaacu chí n'dai chí yeⁿ'é Ndyuūs. Tuu'mi ní cuuvi 'cuεεtinée nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'á nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ní ca'cueeⁿ ndís'tiī.

⁷ Taachí 'iɪn'yān itii'ví yā 'áámá flauta, o tuu'ví yā 'áámá guitarra, ní nguée n̄'daan tono chi itii'ví yā, o tuu'ví yā tuu'mi ní ¿táácā cuuvi deenú tanáⁿ'ā 'iɪn'yān dε'ε música chi itii'ví yā o tuu'ví yā? ⁸ Nduuti chi 'áámá soldado itii'ví yā trompeta yeⁿ'e música yeⁿ'e caanda, ní nguεε n̄'daán tono chi itii'ví yā, ¿táácā cuuvi deenú tanáⁿ'ā soldados ní cuundiyaán yā chi 'āā ndaá caanda? ⁹ 'Tiicá ntúūⁿ. Nduuti chi ndís'tiī ní caaⁿ'maⁿ nī ndúúcū nduudu chi

nguée deenu tanáⁿ'a yā ¿táácā tuumicadiinúūⁿ yā chi ngaⁿ'á nī? Ndís'tiī ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'á nī na 'yúúné. ¹⁰ Néené n'deeé 'náán davaacu véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní 'iɪn'yān cuuvi caaⁿ'mán yā maaⁿ na nduudu yeⁿ'e yā nducueⁿ'ē chi neⁿ'é yā ní tanáⁿ'ā 'iɪn'yān s'eeⁿ 'caandiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā. ¹¹ Nduuti chi 'úú nguεε n'giindiveeⁿ nduudu yeⁿ'e tanáⁿ'a 'iɪn'yān tuu'mi ní 'iɪn'yān miiⁿ canée yā tan'dúúcā 'áámá 'iɪn'yān chi canúūⁿ yúúní. 'Tíica ntúūⁿ, 'úú ní canee tan'dúúcā 'áámá 'iɪn'yān chi canúūⁿ yúúní ti nguée n'giindiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'é. ¹² Ndís'tiī chi neⁿ'é nī diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ ch'εεε yeⁿ'é Ndyuūs, ngicá nī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi téé yā ntiiⁿnyuⁿ ndís'tiī, ntiiⁿnyuⁿ chi cuuví ca'cueeⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs 'iɪn'yān. Ní 'íicú 'iɪn'yān cuuvi déenu ca yā yeⁿ'e Ndyuūs.

¹³ 'Iiⁿ'yān mííⁿ chi caaⁿ'maⁿ yā táámá davaacu chi n̄'dáán canee chi ngicá yā Ndyuūs dε'ε chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudu chí caⁿ'a yā. Ní cuuvi caaⁿ'mán yā tanáⁿ'a yā nduudú miiⁿ. ¹⁴ Nduuti chi 'úú caaⁿ'mán'gua'á ndúúcū táámá davaacu chi n̄'dáán ní nguée deenú chííⁿ chí caaⁿ'mán tuu'mi ní dámaāⁿ espíritu yeⁿ'é caaⁿ'maⁿ. Ní 'úú ní nguée tuumicadiinúūⁿ dε'ε vεε chi caaⁿ'mán. ¹⁵ ¿Dε'ε diíⁿ tuu'mi? Caaⁿ'maⁿ'gua'á ndúúcū nduudu na veedi ní espíritu yeⁿ'é ní túúmícadíinúūⁿ chííⁿ chi diíⁿ. Ní caatá ndúúcū nduudu na veedi ní espíritu yeⁿ'é ní túúmícadíinúūⁿ chííⁿ chi caatá dendu'ū. ¹⁶ Ndúúti chi ndís'tiī caaⁿ'maⁿ'gua'á nī ndúúcū táámá davaacu chi n̄'dáán ní ngaⁿ'á nī 'tíicā: N'dií Ndyuūs, gracias, ní diíⁿ nī ndúúcū espíritu yeⁿ'é nī, tuu'mi ní ¿táácā cuuvi caaⁿ'maⁿ tanáⁿ'a yā chi 'tíicā chiiⁿ chi ngaⁿ'a nī? ¹⁷ 'Áará chí n'daacā ngaⁿ'a nī, nguée cunnee nī 'iɪn'yān chi caⁿ'á yā yaācū. ¹⁸ 'Úú Pablo nca'á gracias Ndyuūs yeⁿ'e yú chi ngaⁿ'á cá n'deeé 'náán davaacu chi n̄'dáán ndúúcū espíritu yeⁿ'é nguεε ti ndís'tiī. ¹⁹ Taachí ngaⁿ'á na yaācū n'daacā ca chí caaⁿ'mán nyuⁿ'u nduudu na veedi chí 'úú cadíinúūⁿ ní 'iicu ca'cueeⁿ tanáⁿ'a yā, ti 'úú ngaⁿ'á ta ndiichi mil nduudu táámá naaⁿ davaacu chí n̄'dáán chí nguée itúúmícadíinúūⁿ tanáⁿ'a yā. ²⁰ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nguée nadacadíinúūⁿ nī tan'dúúcā dá'caiyaā,

o tan'dúúcā 'áámá da'cuá'āa chi nguée inadacadiínuuⁿ yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē yā 'tíicā nī. Maaⁿ ní nducueⁿ'ē chí dííⁿ nī ní nadacadiínuuⁿ nī yeⁿ'ē tan'dúúcā saⁿ'ā n'gεεε nadacadiínuuⁿ sa. ²¹ Canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā: 'Úú chi 'iivú Ndyuūs ngaⁿ'á chuū. 'Úú dicho'ó 'iín'yāⁿ chí canúúⁿ yúúⁿ chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é ndúúcū táámá naaⁿ davaacu. Ndaa yā nanááⁿ 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ nguée neⁿ'é yā 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é. 'Tíicā ngaⁿ'a Ndyuūs. ²² Cáávā chiiⁿ ní Ndyuūs ca'á yā poder 'iín'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā n'deee 'naaⁿ davaacu chí 'iín'yāⁿ nguée tuumicadiínuuⁿ yā. Ní chííⁿ chí n'giⁿ'i Ndyuūs ní 'aama seña chí poder yeⁿ'e yā cááva 'iín'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Ndyuūs. Nguée caavā s'uuúⁿ chí i'téenu yú. 'Iín'yāⁿ chí ca'cueéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'a yā cáávā s'uuúⁿ chí i'teenu yú nguée ti cáávā 'iín'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Dendyuūs yeⁿ'ē yú. ²³ Ndúúti chí 'iín'yāⁿ chí nguée i'téenu yā 'iivú Ndyuūs, o 'iín'yāⁿ chí canúúⁿ yúúⁿ, ndaa yā na yáacū ní nduuvidaamá yā ndúúcu yú ní nducyaaca yú ngaⁿ'a yú davaacu chí n'dááⁿ. ¿Áá nguée caaⁿ'máⁿ yā chí s'uuúⁿ ní loco yú? ²⁴ Ndúúti chí nducyaaca nī ca'cueeⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs na veedi ní ndaa 'áámá 'iín'yāⁿ chεeti yaācū, 'iín'yāⁿ chí nguée i'téenu yā 'iivú Ndyuūs o nguée déenu yā 'iivú Ndyuūs yeⁿ'ē yú, tuu'mi ní 'iín'yāⁿ miiⁿ cuuvi dííⁿ yā sentir nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní nadacadiínúúⁿ yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā na staava yeⁿ'é yā. ²⁵ 'Iín'yāⁿ miiⁿ ní cuuvi deenú yā de'ε chí maáⁿ yā nadacadiínúúⁿ yā na staava yeⁿ'e yā chí nguεε cuuvi n'diichí yā. Ní 'iín'yāⁿ miiⁿ cundiitín'díí yā ní cu'téenu yā Ndyuūs. Ní ngaⁿ'á yā 'tiicā: Cuaacu níⁿnyúⁿ Ndyuūs canée yā ndúúcū ndís'tiī.

Diiⁿ n'daacá nī tanducuéⁿ'e ndúúcū orden

²⁶ Ndís'tiī ní 'tíicā dííⁿ nī taachi nduuvidaámá nī. Naⁿ'a ndís'tiī ní candée nī 'aama canción. Ní naⁿ'a nī ch'eeⁿnee listo nī chí ca'cueéⁿ nī tanáⁿ'a yā. Naⁿ'á nī ní ch'eeⁿnee listo nī chí caaⁿ'máⁿ nī 'áámá nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Naⁿ'á nī ní caaⁿ'máⁿ nī táámá naaⁿ davaacu chí n'dááⁿ naati n'nuúⁿ nī vmnaaⁿ vmnaaⁿ 'áámá hermano chí cuuvi caaⁿ'máⁿ de'ε chí neⁿ'e

caaⁿ'maⁿ nduudu s'eeⁿ chí n'dááⁿ. 'Tíicā cuuvi, ní cu'téenu cá nī yeⁿ'ē 'iivú Ndyuūs. ²⁷ Damaāⁿ 'uuví o 'iínú nī 'aama 'aamá nī caaⁿ'máⁿ nī ndúúcū naaⁿ davaacu, nduudú chí n'dááⁿ, naati táámá nī ch'eeⁿnee listo chí caaⁿ'máⁿ nī de'ε neⁿ'é caaⁿ'māⁿ nduudu s'eeⁿ chí n'dááⁿ. ²⁸ Nduuti chí nguée véé 'áámá yā nguaaⁿ ndís'tiī chí cuuvi caaⁿ'maⁿ de'ε neⁿ'e caaⁿ'māⁿ nduudu s'eeⁿ chí n'dááⁿ tuu'mi 'iín'yāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā ndúúcū davaacu chí n'dááⁿ naachi nduuvidaamá nī. Naati 'iín'yāⁿ miiⁿ cuuvi ndee yā cúūnū cúūnū ndúúcū Dendyuūs ndúúcū davaacu chí n'dááⁿ. ²⁹ Taachi nduuvidaamá nī, 'uuví nī o 'iínu nī candée nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní ca'aama ca'aama nī caaⁿ'máⁿ nī nduudu na veedi ní tanaⁿ'á yā nadacadiínuuⁿ yā yeⁿ'e nduudu chí ngaⁿ'a nī. ³⁰ Ní nduuti Ndyuūs ní n'giⁿ'i yā 'áámá ndís'tiī chí véé nī 'áámá nduudu yeⁿ'é yā chí caaⁿ'máⁿ nī, tuu'mi ní 'iín'yāⁿ chí candée yā nduudu miiⁿ canée chí téé yā lugar chí caaⁿ'máⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. ³¹ 'Tíicā nducyaaca nī cuuvi caaⁿ'máⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ca'áámá ca'áámá nī. Tanáⁿ'a nī n'giindiveéⁿ nī. Ní 'tíicā ní cuuvi déenu cá nī yeⁿ'é Ndyuūs ní cu'téenu cá nī yeⁿ'é yā. ³² 'Iín'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs deenu yā de'ε tiempo chí caaⁿ'máⁿ yā. ³³ Ndyuūs neⁿ'é yā chí véé orden chεeti yáacū yeⁿ'é yā ní véé vaadī 'diiⁿ. 'Tíicā ní ch'eeⁿnéé 'diiⁿ nī dendu'ū na staava yeⁿ'é nī. 'Tíicā cānee tanducuéⁿ'e yaācū yeⁿ'é Ndyuūs. ³⁴ Taachi nduuvidaámá nī n'daataá nguée cuuvi candεε tá nduudu yeⁿ'e Dendyuūs, naati 'diiⁿ 'diiⁿ nūuⁿ 'cuεεtinée cheendí tá. 'Tíicā canée nguūⁿ na ley yeⁿ'é Ndyuūs. ³⁵ Nduuti chí 'áámá n'daataá nguée tuumicadiínuuⁿ tá yeⁿ'e nducuéⁿ'e chí ngaⁿ'a yā chεeti yaācū, tuu'mi taachi ndaa tá ná vaacu tá cuuvi níⁿinguuneeⁿ ta isanⁿ'ā yeⁿ'e tá. Nduuti chí 'ááma n'daataá candεε tá nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chεeti yaācū, tuu'mi 'cuināⁿ tá.

³⁶ ¿Áá nguée neⁿ'é nī 'caandiveéⁿ nī chí dinguúⁿ yeⁿ'e nī? ¿Dé'ε ra tuu'mi? ¿Áá yeⁿ'e ndís'tiī nduudu yeⁿ'e Ndyuūs o ndaa dáamáⁿ nanááⁿ ndís'tiī nduudu miiⁿ? ³⁷ Nduuti chí 'áámá saⁿ'ā nguaaⁿ ndís'tiī nadacadiínuuⁿ sa chí cuaacu chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē sa chiiⁿ chí caaⁿ'maⁿ sa nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, ní Espíritu

N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ca'cueéⁿ yā saⁿ'a miiⁿ, tuu'mi ní cuuvi deenu sa chíⁿ chi idinguúⁿ tan'dúúⁿcā chi Ndyuūs ch'iⁿ'í yā 'úú.
³⁸ Nduuti chi saⁿ'ā miiⁿ nguéeⁿ 'caandiveeⁿ sa nduudu yeⁿ'é, tuu'mi ní ndís'tiī nguéeⁿ 'caandiveeⁿ nī nduudu yeⁿ'ē sa.

³⁹ 'Tíicā diíⁿ nī, ndís'tiī hermanos yeⁿ'é. Caaⁿ'máⁿ nī nduudu cuaacu ní ca'á nī lugar chi 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā táámá davaacu chi n'dááⁿ. ⁴⁰ Diíⁿ n'daacá nī tanducuéⁿ'ē ndúúⁿcū orden.

15

Jesucristo 'āā nnduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā

¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, maaⁿ ní chuū ngaⁿ'a cuaacú ngii ndís'tiī nduudu yeⁿ'e evangelio chi ndúúⁿdú ngai yeⁿ'ē Jesucristo. Chíⁿ 'āā ngaⁿ'á, ní ngi'cueéⁿ ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní n'giindiveeⁿ nī ní s'téenu nī. Ní 'aama canee n'daacá nī ná nduudu 'cūū.
² Cáávā nduudu cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs ndís'tiī ní nnguáⁿ'ai nī yeⁿ'é nuuⁿ'ndi yeⁿ'é nī nduuti chi 'áámá cānee na staava yeⁿ'é nī chíⁿ chi ca'cueéⁿ ndís'tiī. Nduuti chi ndís'tiī nguéeⁿ i'teenú nī nguéeⁿ dichíⁿ'vē nduudu miiⁿ cáávā ndís'tiī.

³ Vmnááⁿ vmnaaⁿ ní chi'cueéⁿ ndís'tiī chεε chí más ca importante tan'dúúⁿcā chi Cristo chi'cueéⁿ yā 'úú. Chuū chíⁿ chi Cristo ní ch'iⁿ yā cáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'ē yú tan'dúúⁿcā chi canée nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. ⁴ 'Iiⁿ'yāⁿ ní ch'iichi yā Cristo ní cho'ōo ndii 'íínú nguuví ní Dendyuūs nadin'duuchi yā Cristo yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúúⁿcā chí canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Dendyuūs. ⁵ Cuayiivi chí Cristo nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā saⁿ'ā Pedro n'diichi sá Cristo. Cuayiivi chí cho'ōo chuū ní ndichuuví apóstoles n'diichi yā Cristo. ⁶ Cuayiivi miiⁿ ní 'áámá tiempo nūuⁿ nyuⁿ'u ciento hermanos nduuvidaamá yā ní n'diichi yā Cristo chí 'āā nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. N'dee cá yā yeⁿ'e nyuⁿ'u ciento hermanos sндуuchi yā ndíí maaⁿ, naati duuⁿ'ví yā n'díi yā. ⁷ Cuayiivi miiⁿ ní Jacobo, apóstol chí ndεε nduudu yeⁿ'é Dendyuūs n'diichi ntúuⁿ yā Cristo. Ní cuayiivi ní nducyaaca apóstoles n'diichi yā Cristo.

⁸ Cho'ōo 'yááⁿ n'dai nguuví ní 'úú, Pablo, n'diichi ntúuⁿ Cristo, 'áará chí 'úú nguéeⁿ

intiinaáⁿ Cristo taachi cánée yā in'yeendí 'cūū. ⁹ 'Úú, Pablo, nacadiinúúⁿ chí 'úú nguéeⁿ n'daacā 'úú, tan'dúúⁿcā yeⁿ'e tanáⁿ'ā apóstoles chí candεε yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. 'Úú nguéeⁿ canée chí cuuví apóstol ti vmnááⁿ vmnaaⁿ can'daá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'é Dendyuūs, ti neⁿ'é chí 'iiⁿ'ntyén'ē ca'á yā orden chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chí naⁿ'á yā yaacū yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰ Maaⁿ ní 'úú 'aama apóstol 'úú ti Ndyuūs diíⁿ yā n'daacā n'dai nduucú. Caati Ndyuūs diíⁿ yā n'daacā n'dai nduucú maaⁿ ní 'úú idiíⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é yā. Ní chíⁿ chí Ndyuūs diíⁿ yā nduucú dichíⁿ'vē. Nguéeⁿ dámaāⁿ 'úú chí diíⁿ ca ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é yā ti Ndyuūs. Ndyuūs chí diíⁿ yā n'daacā n'dai nduucú ní canée yā nduucú ní nginne yā 'úú. ¹¹ Nguéeⁿ dεε vεε ndii nduuti chí 'úú o náⁿ'a yā chí candεε nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, tí nús'ūū ngaⁿ'a 'nū nduudu miiⁿ. Ní ndís'tiī ní i'téenu nī nduudu miiⁿ.

'Iiⁿ'yāⁿ caⁿ'á yā nnduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā

¹² Ndís'tiī ní i'téenu nī chí ngaⁿ'a 'nū chí Cristo nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¿Táácā cuuvi chí ngaⁿ'á nī chí nguéeⁿ nnduuchi 'iiⁿ'yāⁿ s'een yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā? ¹³ Nduuti chí nguéeⁿ nnduuchi 'iiⁿ'yāⁿ s'een yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā Cristo ntúūⁿ ní nguéeⁿ 'āā nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cuerpo yeⁿ'e Cristo canee na yáinyāⁿ ndíí maaⁿ. ¹⁴ Ndúúti chí Cristo nguéeⁿ 'āā nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā tuu'mi ní nduudu chí ngaⁿ'á 'nū nguéeⁿ dichíⁿ'vē. 'Tíicá ntúūⁿ nguéeⁿ dichíⁿ'vē chíⁿ chí i'téenu 'nū yeⁿ'e Cristo. ¹⁵ 'Tíicá ntúūⁿ chíⁿ chí ngaⁿ'á 'nū chí nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, tuu'mi ní nduudu yaadi nduuti chí nguéeⁿ 'tíicā. Naati ngaⁿ'a cuaacú 'nū chí Ndyuūs diíⁿ yā chí 'āā nduuchi Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Nduuti chí nguéeⁿ nnduuchi tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā 'tíicá ntúūⁿ nguéeⁿ 'āā nduuchi Ndyuūs Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁶ Ndúúti chí tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ nnduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'tíica ntúūⁿ, Cristo nguéeⁿ 'āā nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁷ Nduuti chí Cristo nguéeⁿ 'āā nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā nguéeⁿ dichíⁿ'vē chí i'téenu yú Ndyuūs. Ní s'uuúⁿ canee yú condenado ndúúⁿcū

nuuⁿndī yeⁿē yú. ¹⁸ Nduuti chi 'tíicā, tuu'mi ní 'iīⁿ'yāⁿ chi 'āā i'téenu yā Cristo, ní maaⁿ ní 'āā n'dīi yā, 'āā chindái yā ndúú^{cū} nuuⁿndi yeⁿē yā. ¹⁹ Nduuti chi nguée nduuchi Cristo yeⁿē nguaaⁿ tináⁿ'ā tuu'mi ní s'uuúⁿ chi i'teenu yú Cristo, núú^mánⁿ neⁿ'e chi snée yú na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū neenē ndaachi yíⁿu yú nguée ti tanáⁿ'ā 'iīⁿ'yāⁿ.

²⁰ Naati cuaacu chi Cristo miiⁿ 'āā nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Cristo miiⁿ ní 'iīⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ chi nduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā yeⁿē nducyáácá 'iīⁿ'yāⁿ chi n'díi. ²¹ Ti cáávā nuuⁿndi yeⁿe 'áámá saⁿ'a Adán, canée chi nducyaaca yú 'cuūvi yú. Ní cáávā chi diiⁿ 'aama saⁿ'ā Cristo miiⁿ, canée chí nduuchi yú yeⁿē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²² S'uuúⁿ ní yeⁿe Adán chi diiⁿ nuuⁿndi sa. S'uuúⁿ ní 'iīⁿ'yāⁿ chi diiⁿ nuuⁿndi s'uuúⁿ. Taachí 'iīⁿ'yāⁿ diiⁿ nuuⁿndí yā tuu'mi canee chi 'cuūvi yā. S'uuúⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuúⁿ ní 'cuēti nduuchí yú. ²³ Ti 'áámá 'áámá 'iīⁿ'yāⁿ caⁿ'á yā nnduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúú^{cā} chi itunéēⁿ 'iīⁿ'yāⁿ. Cristo 'āā nduuchí yā vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cuayiivi taachi ndaá Cristo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū taama vmnéⁿ'ēe, tuu'mi ní 'iīⁿ'yāⁿ chi n'díi chi yeⁿe Cristo, 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'á yā nnduuchi yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²⁴ Tuu'mi ní ndaā nguuvi chi 'cuiūⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuayiivi taachi chó'ōo tanducuén^{'ē} chi Dendyuūs Chiida yú neⁿ'ē yā chí chó'ōo. Ní Cristo caaⁿ'maⁿ ntiīⁿnyúⁿ yā yeⁿē nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ ndíi tiīⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúú^{cū} poder yeⁿē. Tuu'mi ní Cristo nca^{'á} yā Chiidá yā tanducuén^{'ē} chi yeⁿe chi nga^{'a} ntiīⁿnyúⁿ yā. ²⁵ Ti maaⁿ ní Cristo miiⁿ canée yā tan'dúú^{cā} 'áámá Rey. Ní taachi chí cuché^e yā yeⁿē tanducuén^{'ē} enemigo yeⁿe yā, tuu'mi ní enemigos yeⁿē yā canée yā tan'dúú^{cā} chí canée yā mááⁿ ca'a Cristo; ²⁶ tuu'mi ní chí 'cuiūⁿ enemigo yeⁿe Cristo chí vaadí n'gii. Ní Cristo chiché^e yā yeⁿē. ²⁷ Dendyuūs 'āā ca'a yā nducuén^{'ē} dendu'u na ta'ā Cristo ní Cristo nga^{'a} ntiīⁿnyúⁿ yā yeⁿe tanducuén^{'ē}. Ní nducuén^{'ē} canee tan'dúú^{cā} chí canee maaⁿ ca'a Cristo. Cristo miiⁿ nguée nga^{'a} ntiīⁿnyúⁿ yā yeⁿē Chiidá yā naati Chiidá yā 'āā ca'a yā Cristo tanducuén^{'ē}. ²⁸ Taachí Cristo ché^e yā yeⁿe tanducuén^{'ē},

tuu'mi ní Cristo, chí daiya Dendyuūs, ca'a yā nducuén^{'ē} na ca'a Dendyuūs chí Chiidá yā. Ní Cristo miiⁿ maáⁿ yā canée yā maaⁿ poder yeⁿē Chiidá yā.

²⁹ ¿De'ē rā tuu'mi? Nduuti chí nguée nnduuchi 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā, ¿de'ē cúúví chí diiⁿ yā 'iīⁿ'yāⁿ chí ndéédíⁿuūⁿniⁿ yā cáávā tanáⁿ'ā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí n'díi? ¿De'ē cáávā idiīⁿ yā 'tíicā? Nduuti chí nguée i'téenu yā chí 'iīⁿ'yāⁿ chí n'díi caⁿ'á yā nduuchi yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿ'ā.

³⁰ 'Tiicá dendu'ū. ¿De'ē cúúví chí 'úú cuneé ndúú^{cū} cáándá chí 'iīⁿ'yāⁿ caaⁿ'núⁿ yā 'úú ndii hora miiⁿ? ³¹ Cuáácú chí nguuvi nguuvi 'iīⁿ'yāⁿ neⁿ'e 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú cucáávā chí i'teenú Cristo. Cuáácú chí yeenú, ti cáávā Señor Jesucristo chí Señor yeⁿe yú ndís'tiī i'téenu nī Jesucristo ti 'úú nga^{'a} nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo nanááⁿ ndis'tiī. ³² ¿De'ē chí cuuvi yeⁿē chí cuché^e yeⁿē 'iīⁿ'yāⁿ yáā Efeso chí diiⁿ yā nduucú tan'dúú^{cā} 'iiti taaⁿ nduuti chí nguée nduuchi 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā? Tuu'mi ní nga^{'a} yú 'tiicā: Ché'e yú vaa, cu'u yú vaa, ti cavyaaⁿ ní 'cuūví yú.

³³ Nguée diiⁿ nī chí 'iīⁿ'yāⁿ canche'éi yā ndís'tiī. Nduuti chí caⁿ'á nī ndúú^{cū} 'iīⁿ'yāⁿ chí nguée n'daacā idiīⁿ yā tuu'mi ndís'tiī cuuvi diiⁿ nī tan'dúú^{cā} chí idiīⁿ 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Nguée n'daacā chí diiⁿ nī 'tíicā. ³⁴ Nadacadíⁿuūⁿ nī ché^e chí diiⁿ nī. Ní diiⁿ nī cosa chí n'daacā. Ní nguée díⁿuūⁿndí nī. Tanáⁿ'ā 'iīⁿ'yāⁿ nguée deenú yā yeⁿe Dendyuūs. Chuū ní nga^{'a} yeⁿe ndís'tiī ní cuuvi 'cuináⁿ nī.

Yeⁿe tan'dúú^{cā} chí 'iīⁿ'yāⁿ caⁿ'á yā nnduuchí yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿ'ā

³⁵ Nduu'ví 'iīⁿ'yāⁿ ní cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chuu. ¿Táácā chí 'iīⁿ'yāⁿ chí 'āā tináⁿ'ā chí nnduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā? Ní vee cuerpo gai yeⁿē 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, ¿táácā canée? ³⁶ Ndís'tiī chí nga^{'a} nī 'túú^{cā} nguée nadacadíⁿuūⁿ nī yeⁿe chí nga^{'a} nī. Ndís'tiī chí ngiūⁿ nī ndaata deenú nī chí ndaata miiⁿ canée chí n'díi vmnááⁿ vmnaaⁿ chí díⁿhíⁿ vē ní ndéē n'gui^{'i} yeⁿē. ³⁷ Ndaata miiⁿ chí ndís'tiī ngiūⁿ nī. ¿Áá nguée tan'dúú^{cā} 'áámá planta chí cuhiī, nduuti chí trigo, o nduuti chí niīⁿnuⁿ, o de'ē vee ndaata chí véé? ³⁸ Dendyuūs diiⁿ yā chí 'cuiita ca'áámá

ca'áamá ndaata miiⁿ tan'dúúcā chi nen'e yā, ní 'āā vi'í cā ca'áamá ca'áamá yaata naaⁿ yen'e ndaata miiⁿ. ³⁹ 'Tíicā ntúūⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Nguεε dáámá cuerpo yen'e 'iⁿ'yāⁿ. 'Āā vi'í caā cuerpo yen'e 'iiti, 'āā vi'í caā cuerpo yen'e 'yáádá, ní 'āā vi'í caā cuerpo yen'e 'yáacā. ⁴⁰ Véé cuerpo yen'e cosa s'een chi véé nanguuvi. Ní véé cuerpo yen'e 'iⁿ'yāⁿ chi canéé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuerpo yen'e cosa chi véé nanguuvi ní dεεvε. Ní 'aa vi'í caā cuerpo chi ndεεvε yen'e 'iⁿ'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁴¹ 'Tiicā ntúūⁿ 'yán'ā, ní 'iīyū, ní 'iīnyúⁿ, ní nducyaaca ní dεεvε cá ní 'āā vi'í caā. Nguaaⁿ 'iīnyuⁿ s'een chi dεεvεé, nguεε dáámá tí 'āā vi'í caā. ⁴² 'Tiicā ntúūⁿ cuerpo yen'e yú, ch'iī yú ní choō cuerpo yen'e yú, naati taachi nnduuchi yú yen'e nguaaⁿ tinán'ā, 'āā ntéé nuuⁿndi yú. ⁴³ Maaⁿ ní idinuūⁿndi yú ní 'cuináaⁿ yú cáávā cuerpo yen'e yú. Naati taachi nnduuchi yú yen'e nguaaⁿ tinán'ā, tuu'mi ní cuerpo yen'e yú ní dεεvε, ní n'daacā canéé. ⁴⁴ Maaⁿ ní cuerpo yen'e yú ní yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'cuūvi yú. Ní taachi nnduuchi yú yen'e nguaaⁿ tinán'ā, tuu'mi ní cuerpo yen'e yú ní yen'e espíritu. Nduuti chi véé cuerpo yen'e yú chi yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, tuu'mi ní véé cuerpo yen'e yú chi yen'e espíritu.

⁴⁵ Canéé nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yen'é Dendyuūs 'tíicā: Dendyuūs din'dái yā cuerpo yen'e saⁿ'ā Adán chi sán'ā chí cunduuchi sá vmnááⁿ vmnaaⁿ. Naati táámá Adán chí cuayiivi ní nguuví yā Jesucristo. Ní Jesucristo miiⁿ ní yen'e vida chi espíritu chí canduuchi. Ní Jesucristo ca'á yā vida 'iⁿ'yāⁿ s'een yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí vida chí yen'e espíritu. ⁴⁶ Nadacadíinuūⁿ nī yen'e chuū. Vmnááⁿ vmnaaⁿ véé cuerpo tan'dúúcā cuerpo yen'e s'uuúⁿ, ní cuayiivi véé cuerpo chí yen'e espíritu. ⁴⁷ Dendyuūs din'dái yā Adán chí saⁿ'ā vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'e yaⁿ'á 'cūū. Naati saⁿ'ā cuayiivi miiⁿ chíicā sa ná va'ai chεeti nguuví ní saⁿ'ā miiⁿ chí Jesucristo. ⁴⁸ Nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canéé ndúúcū cuerpo tan'dúúcā 'iⁿ'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chí yen'e Cristo cuuvi canéé ndúúcū cuerpo tan'dúúcā cuerpo yen'e Jesucristo chí yen'e va'ai chεeti nguuví. ⁴⁹ Maaⁿ ní cuerpo yen'e

yú tan'dúúcā cuerpo yen'e 'iⁿ'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Cuayiivi ní ndaāca yú 'áámá cuerpo yen'e yú tan'dúúcā chí véé na va'ai chεeti nguuví.

⁵⁰ Maaⁿ ní chuū ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī hermanos yen'é: Ndúúcū cuerpo yen'e yú ndúúcū yuūtē yen'e ndúúcū yuūuⁿ yen'e nguéé cuuvi ndaa yú na va'ai chεeti nguuví. Ndíi nguéé véé 'áámá cuaaⁿ dendú'ū chí nchoo ndúúcū chí nguéé ngoō. ⁵¹ Cuin'diichí nī. 'Úú ní ngaⁿ'á n'gīⁿ'í ndís'tiī yen'e 'áámá cosa chí 'iⁿ'yāⁿ nguεε deenu yā. Nguéé nducyaaca yú 'cuūvi yú. Naati Ndyuūs téé yā nducyaaca s'uuúⁿ 'áámá cuerpo chí ngai tan'dúúcā cuerpo yen'é yā chí yen'e espíritu. ⁵² Ní 'áámá tiempo 'lín 'lín nūuⁿ tan'dúúcā chí 'áámá ingaaⁿ 'áámá in'gaadi nduutinaaⁿ yú, mááⁿ n'chεté nūuⁿ, ní n'daaⁿ cuerpo yen'e yú, taachi 'cuεεcú trompeta chí ndii na 'cuiinu. Ní taachi 'cuεεcu trompeta miiⁿ, tuu'mi ní 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo chí maaⁿ ní 'āā tinán'ā ní nducuéeⁿ yā yen'e nguaaⁿ tinán'ā ndúúcū cuerpo ngai yen'é yā chí 'āā ntéé choo. Ní 'tiicā ntúūⁿ. S'uuúⁿ chí i'teenu yú Jesucristo ní canduuchi yú, ní n'daaⁿ cuerpo yen'e yú. ⁵³ Cuerpo yen'e yú chí ngoō. Ní Ndyuūs canéé chí n'daáⁿ yā cuerpo yen'e yú ní téé yā s'uuúⁿ táámá cuerpo chí nguéé nchoo. Cuerpo yen'e yú chí n'gīi, Ndyuūs canéé chí téé yā s'uuúⁿ táámá cuerpo chí 'āā ntéé ndaa nguuví chí 'cuūvi. ⁵⁴ Taachí cuerpo yen'e yú chí n'gīi ní ngoo, 'āā n'daaⁿ cuerpo yen'e chí nguéé cuuvi n'gīi ndíi nguéé cuuvi chōō. Tuu'mi cuuvi cuaacu chí canéé nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yen'e Ndyuūs 'tíicā: Vida cuen'e daāⁿmaⁿ miiⁿ ní chíchεé yen'e vaadī n'gīi miiⁿ ti 'āā ntéé ch'iī 'iⁿ'yāⁿ. ⁵⁵ Vaadī n'gīi ní 'āā chó'ōo. ¿Táácā cuuvi cuchée vaadī n'gīi yen'e 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé cuuvi 'cuūvi yā? ¿Táácā cuuvi diiⁿ vaadī n'gīi miiⁿ tan'dúúcā chí 'áámá 'iiti chí nga'a tī 'iⁿ'yāⁿ ní n'gīi yā? Nguéé cuuvi. ⁵⁶ Nuūⁿndi miiⁿ chí diiⁿ yú, chíiⁿ chí tee lugar vaadī n'gīi, ní n'gīi yú. Ní vaadī n'gīi miiⁿ diiⁿ tan'dúúcā chí nga'a tī 'iⁿ'yāⁿ ní n'gīi yā. Ley miiⁿ chíiⁿ chí diiⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ deenu yā chí véé nuūⁿndi yen'e yā. ⁵⁷ Nca'a yú gracias Ndyuūs, ti nginneé yā s'uuúⁿ chí ichεε yú

yeⁿe nducuén^e chi yeⁿē yááⁿn'guiinūⁿ cáávā Señor Jesucristo yeⁿē yú. ⁵⁸ Cáávā chuū ndís'tiī hermanos yeⁿé chi neⁿe taaví, 'cuεεtinéén n'daaca nī ndúúcu chíⁿ chi i'téenu nī. Ní nguée n'daaⁿ chíⁿ chi i'téenu nī. Ní cueⁿe daāⁿmaⁿ díⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Señor Jesucristo yeⁿē yú. Ní deenú nī chí ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní véé chíⁿvē.

16

Yeⁿe ofrenda caavā hermanos

¹ Maaⁿ ní neⁿé caaⁿmaⁿ ndís'tiī yeⁿe ofrenda yeⁿé nī chí ca'á nī 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo cáávā 'iiⁿyāⁿ ndaachí snée yā ní nguée dendu'ū yeⁿē. Díⁿ nī tan'dúúca chí 'úú ngaⁿá ngī 'iiⁿyāⁿ yeⁿe tanáⁿā yáacū s'eeⁿ na yáⁿāa Galacia. ² 'Tíicā díⁿ nī. Nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿé ndεεtē chí domingo miiⁿ, ca'áamá ca'áamá ndís'tiī ní cu'néeⁿ nī 'āā vi'í caā parte yeⁿé nī chí tunéeⁿ Ndyuūs chí yeⁿe nducuén^e chí Ndyuūs tee yā ndís'tiī. Ní ndís'tiī ca'a nī ofrenda yeⁿé nī na ta'a 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yáacū. Ní taachi 'úú ndaá nguée canée chí ca'a nī ofrenda yeⁿe nī. ³ Ní taachi ndaá, 'úú dicho'ó 'iiⁿyāⁿ chí ndís'tiī ne'én nī chí candεε yā ofrenda yeⁿé nī ndíí yáān Jerusalén. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ candεε yā carta yeⁿé ndúúcu ofrenda yeⁿe nī. ⁴ Nduuti chí 'úú canee chí caⁿá yáān Jerusalén tuu'mi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿá yā nduucú.

Pablo caⁿa yā chí caⁿá yā yāāⁿ s'eeⁿ

⁵ Caneé chí cho'ó na yáⁿāa Macedonia. Ní taachi cho'ó na yáⁿāa miiⁿ cuayiivi ní ndaá na yáān Corinto ní cuneé ndúúcu ndís'tiī. ⁶ Neⁿé chí cūnēe ndúúcu ndís'tiī tiempo chí 'iichεε. Ní cuayiivi ní ndís'tiī cuuvi caⁿá nī nduucú 'téé nūuⁿ naachi 'úú naⁿá cuaaⁿ cyúúni. ⁷ Nguée neⁿé n'diichí ndís'tiī taachi cho'ó yáān vaacú nī, naati canee ngiinu chí ndaá n'diichí ndís'tiī 'áamá tiempo nduuti chí Ndyuūs tee yā lugar 'úú. ⁸ Naati cuneé na yáān Efeso ndii tiempo yeⁿe 'viicu yeⁿe Pentecostés. ⁹ Miiⁿ ní véé n'dee ca ntiiⁿnyuⁿ chí díⁿ. Ní yáān Efeso miiⁿ tan'dúúca 'áamá cheendi va'āi chí ch'εεtε n'dai ní ndεεvéé n'dai caavā 'úú, ti véé cá ntiiⁿnyuⁿ chí díⁿ. Miiⁿ ntúūⁿ neene véε 'iiⁿyāⁿ chí induuví táaⁿ yā yeⁿé.

¹⁰ Ndúúti chí ndaa saⁿā Timoteo nanááⁿ ndís'tiī, canee chí díⁿ nī recibir saⁿā miiⁿ tan'dúúca 'áamá saⁿā chí díⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿé Ndyuūs, ti saⁿā miiⁿ ní idiin sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs tan'dúúca 'úú. ¹¹ Mar 'áamá ndís'tiī nguée díⁿ nī ndúúcu Timoteo tan'dúúca chí saⁿā chí nguεε n'daacā, ní nguée deenu sa. Cuaviivi taachi dicho'ó nī Timoteo miiⁿ cuaaⁿ cyúúni, dicho'ó nī saⁿa miiⁿ ndúúcu n'dai. Caneé ngiinu chí ndaa sa ndúúcu tanáⁿā hermanos nanááⁿ 'úú.

¹² 'Úú neⁿé chí hermano Apolos ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī taachi ndaa tanáⁿā hermanos. Apolos miiⁿ nguée neⁿe sa ndaa sa maaⁿ, naatí ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī taachi véé yaaⁿ sa.

Pablo díⁿ yā saludar hermanos

¹³ 'Cuεεtε n'daacá nī ndúúcu cuidado. Ní 'cuεεtinéé n'daacá nī ndúúcu chí i'téenu nī chí yeⁿe Ndyuūs. Ní tan'dúúca saⁿā n'gεεtε díⁿ yā ní 'tíicā díⁿ nī. Ní cunee díⁿ nī. ¹⁴ Tanducuén^e chí díⁿ nī, ní díⁿ nī ti neⁿe nī Ndyuūs.

¹⁵ Ndís'tiī ní deenú nī chí 'iiⁿyāⁿ yeⁿe va'āi saⁿa Estéfanos s'téenu yā Jesucristo vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi snee yā na yáⁿāa Acaya. 'Úú yaa'ví ndís'tiī chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ne'é yā díⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí nginne nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿē yú. ¹⁶ 'Úú ngiicá ndís'tiī hermanos yeⁿé, chí 'caandiveén nī yeⁿe chí ngaⁿā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe va'ai Estéfanos ní cunee nī 'áamá 'áamá 'iiⁿyāⁿ chí idiin ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Dendyuūs. ¹⁷ Yeenú chí ndaa hermano Estéfanos ndúúcu hermano Fortunato ndúúcu hermano Acaico. N'daacá chí canee yā ndúúcu nī na lugar yeⁿé. ¹⁸ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nduūví n'daí yā na espíritu yeⁿé ní caⁿá yā nduūví n'daí yā na espíritu yeⁿe nī dendú'ū. Caneé chí díⁿ nī aceptar tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chí díⁿ yā tan'dúúca 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

¹⁹ 'Iiⁿyāⁿ yeⁿe yaacū yeⁿe yáⁿāa Asia dicho'ó yā saludos yeⁿé nī: N'daí nī, ngaⁿa yā. Saⁿa Aquila ndúúcu n'daataá Priscila ndúúca 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaacū chí snée yā ndavaacú yā dicho'ó yā saludos yeⁿe nī: N'daí nī, ngaⁿa yā. ²⁰ Nducyáacá hermanos ní dicho'ó yā saludos yeⁿe nī: N'daí nī, ngaⁿa yā. Ndís'tiī ní caaⁿmaⁿ nī 'tíicā yeⁿe

hermanos: N'daí yā, nga'n'a nī. Ní ca'á nī ta'a nī taachi diíⁿ nī saludar hermanos ti ndís'tiī ní ne'n'é nī Dendyuūs.

²¹ 'Úú Pablo dinguúⁿ carta miiⁿ ndúúcū ta'á, ní: N'daí nī, nga'n'á.

²² Nduuti chi 'áámá sa'n'ā nguée idinéⁿ'e yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú 'āā cuuví yā condenado. Niiⁿnuⁿ niiⁿnuⁿ canee tiempo chi Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú cuuvi ndaa ntúuⁿ yā.

²³ Ní Señor Jesucristo yeⁿ'e yú téē yā ndís'tiī nducuén'ē chi n'daacā yeⁿ'e yā.

²⁴ 'Úú ne'n'é ndís'tiī ti ndís'tiī ní yeⁿ'e Cristo Jesús ndís'tiī. 'Tíicā.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ CHI SNĒE YĀ YĀĀⁿ CORINTO

Pablo idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū na yāāⁿ Corinto

¹ 'Úú Pablo 'úú. Ní Ndyuūs neⁿ'é yā chi 'úú cuuvi 'áámá apóstol chi candéé nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo. 'Úú ndúúcū Timoteo chi hermano yeⁿ'e yú idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Corinto chi caⁿ'á yā yāacū yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs, ní yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenú yā Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na núúⁿ máⁿ yáⁿ'āa yeⁿ'e Acaya. ² Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo cuuvi téé yā s'uuúⁿ cosa chi n'daacā yeⁿ'é yā ní 'íicú cunée vaadi 'diiiⁿ yeⁿ'é yā na staava yeⁿ'e yú.

Pablo ch'eenú yā chiī

³ Dich'εετε yú Ndyuūs ti nééné n'dai Ndyuūs Chiida yú chi Chiida Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ndyuūs Chiida yú ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ ní tee yā 'viich'εεtínūⁿ s'uuúⁿ. ⁴ Ndyuūs yeⁿ'e yú itee yā 'viich'εεtínūⁿ nús'uu yeⁿ'e tanducuéⁿ'e chi n'geenú 'nū ngii ti nús'uu ní cuuvi ca'á 'nū dáámá 'viich'εεtínūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi n'geenú yā ngii ndúúcū dáámá 'viich'εεtínūⁿ chi Ndyuūs tee yā nús'uu. ⁵ Nús'uu ní n'geenú 'nū ngii n'dee ca cáavā chi idiīⁿ 'nū ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo. Ní Señor Jesucristo tee ca yā 'viich'εεtínūⁿ nús'uu. ⁶ Maaⁿ ní, nduuti chi n'geenú 'nū ngii, chuu ní cáavā ndís'tiī cuuvi cuta'á nī 'viich'εεtínūⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní cuuvi nnguaⁿ'ai nī. Ní nduuti chi Ndyuūs tee yā nús'uu 'viich'εεtínūⁿ, chuū ní cáavā ndís'tiī cuuvi cuta'á nī 'viich'εεtínūⁿ yeⁿ'é Ndyuūs, ní cuuvi nnguaiⁿ'ai nī. 'Tiicā ntúūⁿ ndís'tiī cuuvi cuchéε nī nducuéⁿ'e chi n'geenu nī ngii tan'dúúcā chi nús'uu n'geenú 'nū ngii. ⁷ Ní canee ngiinú 'nū yeⁿ'e ndís'tiī chi cunee n'daaca nī. Ti deenú 'nū ti taachi ndís'tiī n'geenu nī ngii tan'dúúcā nús'uu 'tiicā ntúūⁿ Ndyuūs tee yā, 'viich'εεtínūⁿ ndís'tiī tan'dúúca chí tee yā nús'uu.

⁸ Ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é 'nū. Neⁿ'é 'nū chi cadiinuⁿ nī yeⁿ'e tanduvéé vaadi caa'va chi cho'ō nuúⁿ 'nū na yáⁿ'āa yeⁿ'e Asia. Chíⁿ chí ch'eenu taaví 'nū chíⁿ ní nééné n'dee ca, ní nadicadiinuúⁿ 'nū chi nguéé fuerzas yeⁿ'é 'nū chi cuchéε 'nū yeⁿ'e nducuéⁿ'e ti cuuví 'cuūvi 'nū. ⁹ Nacadiinuúⁿ 'nū chí ca'á yā orden chí 'cuūvi 'nū naati chuū ní chíⁿ chí ch'iⁿ'i nús'uu chí cu'téenu cá 'nū Ndyuūs chí nadacuéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní nguεε i'téenu 'nū yeⁿ'e maáⁿ 'nū. ¹⁰ 'Tiicā Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā nús'uu yeⁿ'e peligro chí 'āā chéé 'cuūvi 'nū. 'Tiicā ntúūⁿ cunee ngiinú 'nū Ndyuūs chí nadanguáⁿ'ai yā nús'uu yeⁿ'e nducuéⁿ'e chí n'geenú 'nū ngii ní yeⁿ'e chí ch'εεte n'dai. ¹¹ Ní ndís'tiī ní nginne ntúūⁿ nī nús'uu ti ngaⁿ'anguāⁿ'á nī caavā nús'uu. Caati ndúútí chí 'yāāⁿ ca hermanos ngaⁿ'anguaⁿ'á yā yeⁿ'é 'nū, tuu'mi ní ca'á yā gracias Ndyuūs, ti Ndyuūs diīⁿ yā n'dai ca cáavā nús'uu.

Pablo chi'naaⁿ yā chi ndaá yā na yāāⁿ Corinto

¹² Ní yeenú 'nū ti deenú 'nū na staava yeⁿ'é 'nū chí chíⁿ chí idiīⁿ 'nū ní cáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní n'daacā diīⁿ 'nū. Ní n'daacā diīⁿ 'nū cáávā ndís'tiī. Ndyuūs chí n'dai taavi chíⁿnee yā nús'uu chí 'túúcā din'daacá 'nū. Chuū nguéé cuuvi diīⁿ 'nū cáávā vaadi deenu yeⁿ'e maáⁿ 'nū. ¹³ Chíⁿ chí dinguúⁿ 'nū yeⁿ'e ndís'tiī ní ndís'tiī ní cuuvi 'cueéⁿ nī ní intiinaáⁿ nī. Cunee ngiinú 'nū chí túúmícadíinuúⁿ nī nducuéⁿ'e. ¹⁴ Tan'dúúcā chí ndís'tiī túúmícadíinuúⁿ nī 'téé maaⁿ naati taachi ndaa Señor Jesucristo taama vmnéⁿ'ee tuu'mí ndís'tiī cuuvi yeenú nī cáávā nús'uu tan'dúúcā chí cuuvi yeenú 'nū cáávā ndís'tiī.

¹⁵ Caati véé confianza yeⁿ'é 'nū ndúúcū ndís'tiī, vmnááⁿ vmnaaⁿ nadacádiinuúⁿ chí chíⁿ ní ndaá ní canee nduucú nī 'áámá tiempo ní cuayiivi ndaá taama vmnéⁿ'ee ní cunee nduucú nī chí cuuvi yeenu cá nī. ¹⁶ Nadacádiinuúⁿ chí cho'ó yaā'ví ndís'tiī taachi caⁿ'á na yáⁿ'āa Macedonia. Ní cuayiivi míⁿ taachi n'daá yáⁿ'āa Macedonia miiⁿ tuu'mi ní nandaa ntúūⁿ yaa'ví ndís'tiī ní cunee ndúúcu nī. Ní taachi can'daá yeⁿ'e nī, ndís'tiī cuuvi cunee nī 'úú ndúúcū necesidades yeⁿ'é caati caⁿ'á yáⁿ'āa Judea.

17 'Tíicā nadacádiinúúⁿ chi diíⁿ. 'Úú nguée diíⁿ tan'dúúcā 'iíⁿyāⁿ chi diíⁿ yā tan'dúúcā chi maáⁿ yā neⁿe yā. Ní ngaⁿ'a yā: Júúⁿ, júúⁿ chuú chi diíⁿ, ní cuayiivi ngaⁿ'á yā chi nguée diíⁿ yā ti diíⁿ yā tan'dúúcā chi neⁿe yā. 18 Naatí Ndyuús deenú yā nduudu chi ngaⁿ'á 'nū chi nguée ngaⁿ'á 'nū 'tíicā idiíⁿ 'nū ní cuayiivi nguée idiíⁿ 'nū 'tíicā. 19 Ti taachi 'úú ndúúcu saⁿā Silvano ndúúcu Timoteo candéé 'nū nduudu cuaacu yeⁿe Señor Jesucristo chi Daiya Dendyuús nguée ngaⁿ'á 'nū chi Jesucristo miíⁿ ngaⁿ'á yā chi júúⁿ 'tíicā, ní cuayiivi nguée 'tíicā diíⁿ yā. Cristo ní ngaⁿ'á yā ní diíⁿ yā tanducuén^e dendu'ú chí cuaacu. 20 Ti Cristo miíⁿ ngaⁿ'á yā chi 'tíicā, yeⁿe nducuén^e chi Ndyuús Chiida yú caⁿ'á yā chi téé yā 'iíⁿyāⁿ ndúúcu s'uuúⁿ chi i'téenu yú Ndyuús. Cáávā chuú idich'εεε yú Ndyuús ti cucáávā Cristo caⁿ'a yú chi 'tíicā. 21 Ní Chiida yú diíⁿ yā chi ndís'tií ndúúcu nús'uu cunee diitu ca yú ndúúcu chi i'teenu yú yeⁿe Cristo. Ní Ndyuús nadidεεvé yā s'uuúⁿ chi diíⁿ yú ntiíⁿnyuⁿ yeⁿe yā. 22 Ndyuús tee yā s'uuúⁿ 'áámá sello yeⁿe yā na cuerpo yeⁿe yú ti yeⁿe yā s'uuúⁿ. Tee yā Espíritu N'dai yeⁿe yā na staava yeⁿe yú. Ní cáávā Espíritu N'dai yeⁿe yā deenu yú chi cuuvi yeⁿe yú chiiⁿ chi Ndyuús caⁿ'a yā chi téé yā s'uuúⁿ.

23 Nguée cuen^e yáāⁿ Corinto ti neⁿe yaa'vi neéⁿ ndís'tií ní nguée neⁿe 'caa'vá cucáávā chi 'cuεεtinée ya'ai ní. Maaⁿ ní Ndyuús deenú yā staava yeⁿe ní testigo yeⁿe. 24 Nguée neⁿe 'nū caaⁿ'máⁿ 'nū ntiíⁿnyuⁿ yeⁿe ní yeⁿe chiiⁿ chi canee chi i'téenu ní ti 'āā canee diitú ní ndúúcu chi i'téenu ní. Naatí neⁿe 'nū cunnee 'nū ndís'tií. Nús'uu diíⁿ 'nū ntiíⁿnyuⁿ ndúúcu ndís'tií ní cuuvi yeenú ní. Ní ndís'tií snée n'daaca ní caavā chi i'teenú ní Jesucristo.

2

1 'Úú nadicádiinúúⁿ māaⁿ chi nguée ndaa nanááⁿ ndís'tií chi cuuvi ndaachí ní. 2 'Úú nguεε neⁿe ndaa nanááⁿ ndís'tií nduuti chi 'úú idiíⁿ chi ngii ndaachi yiinú ndís'tií. ¿De'ε cúúví chi diíⁿ chi ngii ndaachi yiinú ndís'tií ti nguée du'ú chi cuuvi tee yā 'úú vaadī yeenú nduuti chi ndaachi yiinú ndís'tií? 3 Chuú idinguúⁿ yeⁿe ndís'tií ti taachi ndaa nguée cu'neeⁿ ndaachi nuúⁿ cucáávā

ndís'tií ti ndís'tií cuuvi tee ní 'úú vaadī yeenú. Véé 'viich'εεtiinúúⁿ 'cúú nanááⁿ nducyáácá ndís'tií chi vaadī yeenú chi véé yeⁿe, maaⁿ vaadī yeenú miíⁿ cunée ndúúcu nducyaaca ní. 4 Ní taachi dinguúⁿ yeⁿe ndís'tií neené di'vaachi 'úú ndii ná staava yeⁿe ndíí tuunu cheécú. Nguée diíⁿ 'tuucā ti cu'neeⁿ ndaachi yiinú ndís'tií ti neⁿe chi ndís'tií cuuvi déenu ní chi neené neⁿe taavi cá ndís'tií.

Ndyuús nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿe 'iíⁿyāⁿ

5 Ndúútí chi 'aama 'iíⁿyāⁿ diíⁿ yā 'aama cosa chi véε de'ε cáávā chi cu'neeⁿ ndaachi yiinú náⁿā ndís'tií 'úú ntúúⁿ cu'neeⁿ ndaachi yiinú 'úú ndúúcu nducyáácá ndís'tií dendu'ú 'téé nūⁿ. 'Úú nguée neⁿe caaⁿ'máⁿ yeⁿe 'iíⁿyāⁿ miíⁿ chi véé cá nuuⁿndi yeⁿe yā yeⁿe chi dinuuⁿndí yā. 6 Deenú ntúúⁿ chi n'deēe cá ndís'tií 'āā n'diichí ní nuuⁿndi yeⁿe yā ní nadacádiinúúⁿ chi 'āā véé castigo yeⁿe 'iíⁿyāⁿ miíⁿ, ní nguée diíⁿ ní más ca ndúúcu 'iíⁿyāⁿ miíⁿ. 7 Maaⁿ ní canée chi ncaⁿ'á ní 'viich'εεtinúúⁿ 'iíⁿyāⁿ 'cúú ní nadach'εεcú yā yeⁿe 'iíⁿyāⁿ 'cúú ní nguée neené taaⁿ cu'neeⁿ ndaachi yiinú yā. 8 Caavā chuú chi ngaⁿ'á chí ndís'tií 'cuuⁿ'miⁿ ní chi dinéⁿe ca ní 'iíⁿyāⁿ 'cúú. 9 Nícu taachi idinguúⁿ chuú yeⁿe ndís'tií yeⁿe 'iíⁿyāⁿ 'cúú neⁿe cadiinúúⁿ ní n'diichí nduuti chi ndís'tií ní diíⁿ ní ndúúcu yā tan'dúúcā chi 'āā ngaⁿ'á ngii ndís'tií na carta yeⁿe. 10 'Úú dendú'ú caⁿ'á inadich'εεcú nuuⁿndi yeⁿe 'āā de'ε nūⁿ 'iíⁿyāⁿ chi ndís'tií nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní taachi 'úú nadich'εεcú yeⁿe yā, ní 'túúca diíⁿ cucáávā ndís'tií ní nanááⁿ Cristo. 11 Nduuti chí diíⁿ yú 'túúca tuuⁿ'mi ní yááⁿ'n'guiinúúⁿ nguée cuuvi cuchée sa yeⁿe yú ti deenu yú de'ε chi nginnche'ei sá.

Pablo nguεε yeenú yā chi ndaa yā na yáāⁿ Troas

12 Taachi cuen^e cuaaⁿ cyuuni ní ndaa na yáāⁿ Troas chi caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿe evangelio yeⁿe Cristo, tuuⁿ'mi ní Ndyuús nn'guaáⁿ yā yáāⁿ miíⁿ tan'dúúcā chi nn'guaaⁿ 'iíⁿyāⁿ 'áámá cheendi va'āí. 'Tíicā diíⁿ Ndyuús cucaavā 'úú chi caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿe evangelio. 13 Ní neené

nadacadiinúúⁿ na staava yeⁿ'é ti nguée nndaacá saⁿ'ā Tito, hermano yeⁿ'ē yú. Cáávā chuū díiⁿ despedir 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní chiicá ni cueⁿ'é na yáⁿ'āa Macedonia.

Chεε yú yeⁿ'e nducuéⁿ'ē ti yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

¹⁴ 'Úú ní ca'á gracia Ndyuūs caati Ndyuūs caⁿ'á yā nduucú 'nū 'āā tií nūⁿ lugar naachi caⁿ'á 'nū caati nūs'uu cuuvi chεé 'nū yeⁿ'e nducuéⁿ'ē cucáávā s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ. Níicú Ndyuūs díiⁿ yā cáávā nūs'uu chi deenu 'nū yeⁿ'ē Cristo chi cuuvi caaⁿ'māⁿ 'nū yeⁿ'e Cristo nanáāⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmāⁿ iⁿ'yeeⁿdī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi deenú yā yeⁿ'ē Cristo dendú'ū. Ní chuū ní tan'dúúⁿcā 'áámá cosa chi n'dēēvεε ngéeⁿ chi véé nducuéⁿ'ē yáāⁿ naachi cueⁿ'é 'nū. ¹⁵ S'uuúⁿ tan'dúúⁿcā 'áámá cosa chi n'dēēvεε ngéeⁿ chi incienso nanáāⁿ Dendyuūs. 'Tíicā s'uuúⁿ chi i'teenu yú Cristo. 'Tiicā ntúūⁿ s'uuúⁿ nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā cu'téenu yā Jesucristo ní caⁿ'á yā na va'ai chεeti nguuvi. Ní nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée i'téenu yā ní caⁿ'á yā ná vaadi n'gii cueⁿ'e daāⁿmaⁿ, ¹⁶ s'uuúⁿ tan'dúúⁿcā 'áámá cosa chi ngéeⁿ chi n'díi chí 'āā nteε n'dáaca, 'tíicā s'uuúⁿ nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée i'téenu yā Jesucristo. Ní chuū ch'iⁿi chí caⁿ'á yā 'cuuvi yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní s'uuúⁿ ní tan'dúúⁿcā 'áámá cosa chi n'dēēvεε ngéeⁿ ti véé vida yeⁿ'ē. 'Tíicā s'uuúⁿ nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā cu'téenu yā Jesucristo ni caⁿ'á yā na va'ai chεeti nguuvi. ¿Dú'ū cuuvi diiⁿ yeⁿ'e chuū 'tuucā? ¹⁷ Nūs'uu ní nguée caaⁿ'māⁿ 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi 'iiⁿ'yāⁿ nadí'vε yā nūs'uu, tan'dúúⁿcā chi diiⁿ n'deēe n'dái 'iiⁿ'yāⁿ. Naati Ndyuūs dichó'o yā nūs'uu ní nūs'uu ní caaⁿ'māⁿ 'nū nduudu miiⁿ ndúúⁿcū núúⁿmāⁿ staava yeⁿ'é 'nū. Ní Ndyuūs inaán yā nūs'uu ti diiⁿ 'nū tan'dúúⁿcā chi Cristo neⁿ'é yā chi diiⁿ 'nū, ti yeⁿ'é Cristo nūs'uu.

3

Yeⁿ'ē Nduudu Ngai yeⁿ'é Ndyuūs

¹ Taachi dingúúⁿ 'nū chuu, ¿'áá nadacadiinúúⁿ nī chi nūs'uu caaⁿ'maⁿ cá 'nū chi n'daacā idiíⁿ 'nū? O ¿'áá canee chi ndεé 'nū taama carta chi ndεε recomendación, nanáāⁿ ndís'tiī, o 'áámá carta chi dingúúⁿ

nī chi ngíicá nī recomendación yeⁿ'é nī tan'dúúⁿcā chi ndεε tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ? Nguεε 'tíicā. ² Ndís'tiī ní tan'dúúⁿcā carta yeⁿ'é 'nū 'tíicā ndís'tiī ti yeⁿ'é Cristo ndís'tiī. Ní ndís'tiī tan'dúúⁿcā chi carta yeⁿ'é 'nū chi canée nguūⁿ na staava yeⁿ'é 'nū 'tíicā ndís'tiī. Ní 'íicú nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi 'cueeⁿ yā níicú cadíinuⁿ yā chi ndís'tiī i'téenu nī Jesucristo. ³ Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ deenú yā chi ndís'tiī ní tan'dúúⁿcā 'áámá carta chi dingúúⁿ Cristo ní tee yā nūs'uu 'tiicā ndís'tiī cáávā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo chi díiⁿ 'nū nanáāⁿ ndís'tiī. Carta miiⁿ nguée cánée nguūⁿ ndúúⁿcū tinta ndíi nguée ndúú tan'dúúⁿcā chi Ndyuūs diiⁿ nguúⁿ yā ley na tabla yeⁿ'e tuū ti Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi canduuchi dingúúⁿ carta 'cūū staava yeⁿ'ē yú.

⁴ Ní seguro chi Ndyuūs ndεεvε yā ndís'tiī ní véé 'viich'εetiinuⁿ yeⁿ'é 'nū caati Jesucristo innee yā 'úú. Ní deenú chi dichí'vε Ndyuūs ndúúⁿcū ntiiⁿnyuⁿ n'daacā chi díiⁿ cucááva Cristo. ⁵ Nguée nadacadiinúúⁿ 'nū chi cuuvi cundεε yú cuidado yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi diiⁿ yú. Ndyuūs nginnee yā nūs'uu ní téε yā poder nūs'uu ní cuuvi díiⁿ 'nū nducuéⁿ'ē. ⁶ Ndyuūs tee yā nūs'uu ntiiⁿnyuⁿ chi candεé 'nū táámá compromiso yeⁿ'é yā chí ngai. Ní compromiso chí ngai miiⁿ nguée yeⁿ'e ley yeⁿ'e yú chi canée nguūⁿ ti yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Dendyuūs. Nduudu yeⁿ'e ley yeⁿ'e yú diiⁿ chi condenado s'uuúⁿ ní 'cuuvi yú naati Espíritu N'dai miiⁿ itee vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ s'uuúⁿ.

⁷ Ley yeⁿ'ē yú chi Ndyuūs dingúúⁿ yā na tabla yeⁿ'e tuū nanáāⁿ Moisés ní dichí'vε chi deenu yú chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú, ní chíndai yú. Ní taachi ndaā ley miiⁿ chí dεεvε n'dai ca yeⁿ'é Ndyuūs tuu'mi ní ngii na naaⁿ Moisés miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel nguée cuuvi n'diichí yā naaⁿ Moisés miiⁿ cáávā chi neené dεεvε ngii naán yā, naati dεεvε miiⁿ na naán yā 'āā ntuūvī. ⁸ Taachi ndaā ley miiⁿ ní dεεvε cá ngii ní chó'ōo dεεvε yeⁿ'ē ¿'áá nguée cuuvi ch'εεte n'dái cá ngii ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nguée ti ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e ley miiⁿ? ⁹ Ní nduuti chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e ley miiⁿ chí dεεvε n'dai ní diiⁿ condenar 'iiⁿ'yāⁿ chí ndai yā, tuu'mi ní ¿'áá nguée más cá ch'εεte taavi cá ngii ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é ndu-

udu ye'n'é Ndyuūs ndúúcū Espíritu N'dai ti diín yā aceptar 'iín'yān nguée ti ley miiⁿ? 'Tíicā vāá. ¹⁰ Caati 'aara chí dεεvé n'dai ley miiⁿ nguée dεεvé chíi chí cuuvi tan'dúúcā chí dεεvé n'dai ca ye'n'é Ndyuūs. Maaⁿ ní ley miiⁿ canee tan'dúúcā chí nguée dεεvé n'dai. ¹¹ Caati chí ley miiⁿ chí dεεvé ní cunee 'áámá tiempo nūⁿ tuu'mi ní chu- unee dεεvé taavi cá nduudu ye'n'é Ndyuūs chíiⁿ chí 'áámá cūnee.

¹² Cáávā chuū deenú 'nū chí compro- miso chí ngai canée cūeⁿe daāⁿmaⁿ ní 'tíicā cuuvi. Maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu ngai ye'n'é Ndyuūs ní nguée 'va'a 'nū mar 'áámá. ¹³ Nguée diín 'nū tan'dúúcā chí diín Moisés taachi sндуú yā 'áámá velo naáⁿ yā ti 'iín'yān Israel nguée cuuvi snááⁿ yā naaⁿ Moisés miiⁿ cucáávā dεεve ye'n'e Ndyuūs chí canée na náaⁿ yā. Dεεvé miiⁿ nguée chíi 'naaⁿ. ¹⁴ Ní 'iín'yān Israel s'eeⁿ nguée tuumicadiinúⁿ yā ye'n'e dεεvé chí canée náaⁿ Moisés miiⁿ. Ndii nguuví 'cūū taachi 'iín'yān Israel s'eeⁿ ch'eeⁿ yā compromiso ndiicū miiⁿ, nguεε cuuvi deenú yā caati canée yā tan'dúúcā chí canée 'aama velo na náaⁿ yā. Velo miiⁿ Cristo diín chí chó'oo ye'n'é. ¹⁵ Ndii nguuví 'cūū taachi 'iín'yān s'eeⁿ 'cūeeⁿ yā ley ye'n'e Moisés, cunee velo miiⁿ ti nan'gaadí vaanicadiinūⁿ ye'n'e yā. ¹⁶ Ní ndii taachi cu'téenu yā Señor Jesucristo Daiyá Dendyuūs tuu'mi ní velo miiⁿ ní cuavii. ¹⁷ Señor miiⁿ ní Espíritu ye'n'e Cristo. Ní naachi véé Espíritu miiⁿ ye'n'e Señor miiⁿ tuu'mi ní 'iín'yān canée libre yā. ¹⁸ Maaⁿ ní cáávā chuū nducyaaca yú nguée snee yú tan'dúúcā chí véé 'áámá velo na naaⁿ yú. Maaⁿ ní 'iín'yān n'diichi yā dεεve ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú na vida ye'n'e yú ti s'uuúⁿ tan'dúúcā 'áámá espejo, 'tíicā s'uuúⁿ. Ní taachi n'diichi yú Señor Jesucristo ye'n'e yú tuu'mi ní n'daaⁿ vida ye'n'e yú chí cuuvi tan'dúúcā vida ye'n'é Cristo. Ní cūnee ngiinu yú chí n'daaⁿ vida ye'n'e yú tan'dúúcā chí ch'εεε ca dεεve vida ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú. Chuū chí idiín Espíritu ye'n'e Cristo cáávā s'uuúⁿ.

4

¹ Deenu yú chí Señor Jesucristo tee yā s'uuúⁿ cosas chí n'dai ca. Cáávā chuū diín

'nū ntiiⁿnyuⁿ ye'n'é yā ní caaⁿ'máⁿ 'nū ndu- udu cuaacu ye'n'é yā ní nguεε cuuvi cúunū 'nū. ² Maaⁿ ní nguεε diín 'nū cosas chí nguεε n'daacā chí cuuvi snááⁿ 'iín'yān, cosa chí diín 'nū chí 'cuináaⁿ 'nū nanááⁿ 'iín'yān. Ní nguée cachiicá 'nu nginnche'etí 'nū 'iín'yān. Ní nguée ndastaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ndúúcū nduudu yaadi. 'Tíicā idiín 'nū ní caaⁿ'maⁿ 'nū dámaāⁿ nduudu cuaacu ye'n'é Dendyuūs ní cuuvi deenú nducyaaca 'iín'yān, ní Dendyuūs n'diichi yā nús'uu. ³ Nduuti chí 'iín'yān nguée itu- umicadiinūⁿ yā nduudu cuaacu chí ngaⁿ'á 'nū tuu'mi ní 'iín'yān miiⁿ nguée i'téenu yā Señor Jesucristo ye'n'e yú ní cuuvi ndái yā. ⁴ 'Iín'yān nguée i'téenu yā Señor Je- sucristo caati ndyuūs ye'n'e iⁿ'yeēⁿdí 'cūū chí yááⁿ'nguiniūⁿ n'gaadi sá ná vaadī cadiinúⁿ ye'n'e yā, caati yaaⁿ'nguiniūⁿ nguée n'gúúⁿ sá chí n'diichi yā dεεve ye'n'e Dendyuūs. Maaⁿ ní 'iicu 'iín'yān nguée snaaⁿ yā dεεvé n'dai ye'n'e nduudu ye'n'e Cristo chí dεεve. Ní s'uuúⁿ taachi inaaⁿ yú Cristo miiⁿ inaaⁿ yú Ndyuūs. ⁵ Ní taachi ngaⁿ'á 'nū nduudu ye'n'e Dendyuūs nguée ngaⁿ'á 'nū nduudu ye'n'e maá 'nū ti ngaⁿ'á 'nū chí Jesucristo miiⁿ ní Señor ye'n'e yú. Tiī nús'uu ní dichí'vε 'nū ndís'tiī cucáávā chí Cristo neⁿ'e yā nducyaaca 'iín'yān. ⁶ Ní taachi Ndyuūs din'dái yā iⁿ'yeēⁿdí ngaⁿ'a yā 'tíicā: Ye'n'e naachi maaiⁿ miiⁿ canée dεεve. Maaⁿ Ndyuūs miiⁿ ní diín yā chí dεεve miiⁿ canée na staava ye'n'é 'nū. Ní ndúúcū dεεve miiⁿ cuuvi deenú 'nū vaadī deenu ye'n'é Ndyuūs chí n'dai taavi ca. Ní nús'uu n'diichi 'nū dεεve ye'n'é Ndyuūs taachi n'diichi 'nū naaⁿ Jesucristo miiⁿ.

Vida ye'n'é 'iín'yān chí i'téenu yā Jesucristo

⁷ Ní nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs chí i'téenu 'nū canée na staava ye'n'e 'nū tan'dúúcā tesoro 'tíicā. Ní 'áará chí cuerpo ye'n'é 'nū tan'dúúcā 'cuūtí yáⁿ'aa chí nguεε dεεvé, nú'suu chí iⁿ'í 'nū cáávā ntiiⁿnyuⁿ chí diín 'nū chí poder chí cānee nduucú 'nū ní ch'εεε ca ní ye'n'é Ndyuūs. Ní nguée ye'n'e nús'uu. ⁸ 'Áará chí nduū cuaaⁿ n'geenú 'nū ngii mar 'áámá naāⁿ nguée diín chí dúú'va 'nū. 'Áará chí n'deee náaⁿ inadacadiinúⁿ 'nū deenú chεε chí diín 'nū. ⁹ 'Áará chí 'iín'yān ní n'daa yā chí neⁿ'e 'caaⁿ'nún yā

nús'uu Dendyuūs canee yā nduucú 'nū. 'Áará chi 'ii'n'yān cun'dáa yā nús'uu na yá'n'āa nguεε 'cuūvi 'nū. ¹⁰ 'Āā tií nūuⁿ cuáán naachi ca'n'á 'nū cuen'e daā'maⁿ canee na staava ye'n'é 'nū chi cuuvi 'cuūvi 'nū tan'dúúcā chi ch'iī Señor Jesucristo ye'n'e yú. Ní 'íicú 'ii'n'yān cuuvi n'diichí yā chi Jesucristo nadanguán'ai yā nús'uu. Ní cuuvi deenú yā chí Jesucristo canduuchí yā. ¹¹ Ní nducué'n'e tiempo chi sндуuchí 'nū na i'n'yeeⁿdí 'cūū deenú 'nū chi cuuvi 'cuuvi 'nū cucáávā chi nús'uu diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e Cristo. Ní 'íicú 'ii'n'yān cuuvi n'diichí yā chi poder ye'n'e Cristo Jesús canéé ndúúcū nús'uu. ¹² 'Tíicā ní vaadi n'gii diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e na vida ye'n'é 'nū 'tiicā ntuūⁿ vida cuen'e daā'maⁿ diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e na vida ye'n'é ndís'tiī.

¹³ 'Tíicā canéé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaaⁿ: 'Úú i'teenú, ní cáávā chiiⁿ chi nga'n'á. Ní 'tiicā ntúūⁿ nús'uu i'téenu 'nū ní cáávā chuū nga'n'á 'nū. Ní daama chí'téenu 'nū ndúúcu yā. ¹⁴ Caati deenu yú chi 'ii'n'yān chi nadacuéeⁿ yā Señor Jesucristo ye'n'e nguaaⁿ tina'n'ā, 'ii'n'yān miiⁿ nadacuéeⁿ ntúūⁿ yā s'uuúⁿ ye'n'e nguaaⁿ tiná'n'ā. Ní Dendyuūs candéé yā nús'uu ndúúcū ndís'tiī nanáán Jesucristo. ¹⁵ Nducué'n'e chi diiⁿ 'nū ní cucáávā chi ndís'tiī cuuvi cuta'á nī tanducuéⁿ chi n'dai. Ní 'íicú n'deeé 'náán 'ii'n'yān cuuvi cuta'á yā cosa chi n'dai ye'n'é Dendyuūs. Ní n'deeé n'dái 'ii'n'yān cuuvi caa'n'maⁿngua'á yā, ní ca'a yā gracia, Dendyuūs, ní cuuvi ch'εεte cá yā Dendyuūs chi dεεve taavi ca.

¹⁶ Cáávā nducuéⁿ chuū nguéeⁿ ngii cúunu yú 'aara chi cuerpo ye'n'e yú n'gii néenⁿ nguuví nguuví naati Dendyuūs téé yā fuerzas s'uuúⁿ nguuví nguuví. ¹⁷ Níicú chuū chi n'geenú yú ngii na i'n'yeeⁿdí 'cūū nguéeⁿ ch'εεte ní nuuⁿ nūuⁿ chó'ōo, ní diiⁿ cáávā s'uuúⁿ chi véeⁿ ye'n'e yú 'aama lugar chí n'dεεve n'dai ca ní n'deēe ca chí 'áámá cunee cuen'e daā'maⁿ. ¹⁸ Maaⁿ ní nguεε diiⁿ yú cuenta ye'n'e dendu'ū chi inaaⁿ yú ti chíiⁿ chí inaaⁿ yú ní ngo'o yé'n'é. Naati chíiⁿ chi nguéeⁿ inaaⁿ yú cunee cuen'e daā'maⁿ.

5

¹ Maaⁿ ní deenu yú chi cuerpo ye'n'e yú 'cuiinu ti tan'dúúcā 'áámá va'ai chí nguéeⁿ

'áámá cūnee 'tíicā cuerpo ye'n'e yú naati Ndyuūs idin'dái yā 'aama va'ai ye'n'e yú ná va'ai chεεti nguuví chí 'áámá cūnee. Ní nguéeⁿ sa'n'ā ye'n'e i'n'yeeⁿdí 'cūū din'dái sa ndúúcū ta'a sa va'ai miiⁿ. ² Maaⁿ ní chí n'dai yiinu yú ti néené ne'n'é yú n'daaⁿ yú cuerpo ye'n'e yú ní snee yú na va'ai chεεti nguūvī ndúúcū cuerpo ngai ní dεεve chí ye'n'e va'ai chεεti nguuví. ³ Nguuví miiⁿ ní Ndyuūs ca'á yā chí téé yā 'aama cuerpo ngai ye'n'e yú chí tan'dúúcā chí 'aama vestido. Ní Ndyuūs nguéeⁿ cuuvi ndaacá yā s'uuúⁿ chí nguéeⁿ chí dεεve cuerpo ye'n'e yú. ⁴ Ne'n'e chí snée yú na i'n'yeeⁿdí 'cūū na va'ai ye'n'e yú chí cuerpo ye'n'e yú, nandái yiinu yú ti n'geenu yú ngii. Nguéeⁿ cucaavā chí ne'n'e yú chí cuerpo ndiicūⁿ ye'n'e yú 'cuūvī naati ne'n'e yú chí Ndyuūs téé yā chí caadí na cuerpo ye'n'e yú chí ngai chí tan'dúúcā chí catecai ngai yú. Ní 'iicú cuerpo ndiicūⁿ ye'n'e yú ye'n'é i'n'yeeⁿdí 'cūū ní 'cuiinu ti snée yú ndúúcū cuerpo chí ngai ní véeⁿ vida cuen'e daā'maⁿ ye'n'e yú. ⁵ Ní cáávā chuū ní Ndyuūs ch'iindiyaán yā ye'n'e yú cuerpo chí ngai ní tee yā Espíritu N'dai ye'n'e yā s'uuúⁿ chí cuuvi deenu yú chí cuaacu chí tee yā chuū chí cuuvi ye'n'e yú.

⁶ 'Tíicā rā va, cuen'e daā'maⁿ véeⁿ confianza ye'n'e yú ndúúcū Dendyuūs. Deenu yú chí ne'n'e chí snée yú na i'n'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū cuerpo ndiicūⁿ ye'n'e yú nguéeⁿ cuuvi cunee yú ndúúcū Señor ye'n'e yú na va'ai chεεti nguuví. ⁷ Maaⁿ ní chiiⁿ chí diiⁿ yú, diiⁿ yú ti i'teenú yú Jesucristo ní nguéeⁿ idiíⁿ yú cucáávā chí n'diichi yú cosa chí ye'n'é i'n'yeeⁿdí 'cūū. ⁸ 'Íicú vεε confianza ye'n'é yú. Ne'n'e yú ca'n'a yú ye'n'é vaacu yú chí cuerpo ndiicūⁿ ye'n'e yú ní cunee yú ndúúcū cuerpo ngai ye'n'e yú na va'ai chεεti nguuví ndúúcū Señor ye'n'é yú. ⁹ Cáávā chuū ne'n'e yú diiⁿ yú cuen'e daā'maⁿ chiiⁿ chí Ndyuūs ne'n'é yā chí diiⁿ yú nduuti chí snée yú na va'ai ye'n'e yú na i'n'yeeⁿdí 'cūū o nduuti chí snée yú na va'ai ye'n'e yú na va'ai chεεti nguuví ndúúcū Señor Jesucristo. ¹⁰ Ti 'tíicā nducyaaca yú canee chí na'n'a yú nanáán juez chí Cristo ní 'íicu ca'aama ca'aama s'uuúⁿ cuuvi cuta'ā yú chuū chí cuuvi ye'n'é yú tan'dúúcā chí diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ye'n'é yā ne'n'e chí snee yú na

cuerpo ndiicúu ye'n'e yú na i'n'yee'ndí 'cūu, nduuti chi ntii'nyu' chi n'daacā o nguεε n'daacā.

Nduudu cuaacu ye'n'e vaadī 'diīn

11 Nús'uu ní deenú 'nū chi Señor Jesucristo ca'n'á yā n'diichí yā nducyaaca 'i'n'yān. Ní ne'n'é 'nū diīn 'nū n'daacā. Ní cáávā chuū ní nús'uu diitu diīn 'nū nducué'n'e chi ch'in'í 'nū 'i'n'yān chi nga'n'á 'nū nduudu cuaacu ye'n'e Señor Jesucristo. Ndyuūs déenu yā chii'n chi diīn 'nū ní cunee ngiinú 'nū chi ndís'tiī cuuvi déenu nī chuū dendu'ū. 12 Nguéé nga'n'á 'nu taama vmné'n'ēe ye'n'e vida ye'n'é 'nū nanáán ndís'tiī naati ca'á 'nū 'áámá lugar ndís'tiī ti cuuvi caa'n'mán nī chi n'daacā idiīn 'nū. Nga'n'á 'nū nduudu cuaacu nanáán ndís'tiī. Maa'n ní 'iicu ndís'tiī cuuvi nan'guεεcútá'n'a nī ye'n'e 'i'n'yān chi itiinguuneén nī, 'i'n'yān chi nga'n'a yā ye'n'e maán yā chi n'daacā yā tan'dúúcā chi tanán'ā 'i'n'yān snaan yā, ní 'i'n'yān mii'n nguéé nacádiinúún yā ye'n'e chíin chi véε na staava ye'n'é yā. 13 Ní nduuti chi nadacadiinúún nī chi nús'uu tan'dúúcā loco nús'uu, 'tíicā nga'n'á 'nū ní diīn 'nū chi Ndyuūs ní ch'εεté yā nanáán ndís'tiī. Ní nduuti chí nguéé loco 'nū ní cáávā chi diīn 'nū ntii'nyu' ye'n'e Ndyuūs cucáávā ndís'tiī. 14 Jesucristo nga'n'a ntii'nyu' ye'n'é 'nū ti ne'n'é yā nús'uu. Deenu yú chi cuaacu chi 'áámá sa'n'a chi Cristo ch'iī sa, ní cucáávā sa'n'ā mii'n ní tan'dúúcā chi nducyaaca 'i'n'yān ní ch'iī. 15 'Tíicā Cristo ch'iī yā cucáávā nducyaaca 'i'n'yān maa'n ní 'i'n'yān chi snée yā na i'n'yee'ndí 'cūu. 'i'n'yān s'een 'āā ntée snée yā cucáávā vida ye'n'e maán yā caati snée yā ye'n'e Jesucristo chi ch'iī yā ní nduuchi ntuu' yā ye'n'e nguaan tinán'ā cucáávā 'i'n'yān. 16 Maa'n ní cáávā chuū chi chó'ōo nús'uu nguéé inaán 'nū 'tée ye'n'e 'i'n'yān tan'dúúcā tanán'ā 'i'n'yān ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūu. Tiempo chi 'āā chó'ōo nús'uu inaán 'nū Cristo ndúúcū ye'n'e chi diīn yā taachi canee yā na i'n'yee'ndí 'cūu naati maa'n ní nguεε inaán 'nū 'tíicā. Inaán 'nū chi Cristo ní Ndyuūs. 17 'Tíicā ní 'i'n'yān chi i'téenu yā Cristo ní ye'n'é Cristo. Ní 'i'n'yān mii'n 'áámá 'i'n'yān ngai. Cosas chi diīn yā vmnaa'n nguéé diīn yā maa'n ti nducué'n'e chí diīn yā ní ye'n'e vida ngai ye'n'e yā.

18 Ní tanducue'n'e chúu ní Ndyuūs diīn yā. Cucáávā Cristo mii'n ní Ndyuūs diīn yā chi s'uuún ní ye'n'é yā s'uuún ní nguéé contra ye'n'e yā s'uuún. Ní Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu' yā ye'n'é 'nū chi caa'n'mán 'nū nduudu ye'n'é yā chi 'i'n'yān na i'n'yee'ndí 'cūu cuuvi ye'n'é yā 'i'n'yān. 19 'Tíicā canee chi caa'n'mán 'nū nduudu cuaacu ye'n'e Cristo chi 'i'n'yān s'een cuuvi ye'n'é yā 'i'n'yān. Ní cucáávā Cristo mii'n Ndyuūs diīn yā chi véé vaadī 'diīn nguaan 'i'n'yān nduucú yā. Ní nguéé diīn Ndyuūs cuenta ye'n'e nuu'ndi ye'n'e 'i'n'yān s'een. Níicu Ndyuūs tee yā nús'uu ntii'nyu' chi caa'n'mán 'nū nduudú 'cūu ye'n'é yā chi vaadī 'diīn. 20 Maa'n ní 'tíicā ndaá 'nū nanáán ndís'tiī ndúúcū nduudu ye'n'e Cristo ní caa'n'mán 'nū nduudu mii'n na lado ye'n'e Ndyuūs. Ní tan'dúúcā chi Cristo nga'n'á yā chi ndaacadaamí nī, cáávā chuū nús'uu ngiicá 'nū ndís'tiī cááva Cristo chi ndaacadaamí nī ye'n'e nuu'ndi ye'n'é nī ní 'íicú véé vaadī 'diīn ye'n'e ndís'tiī ndúúcū Ndyuūs. 21 Cristo nguéé dinuu'ndí yā mar 'áámá. Caati cucáávā s'uuún Ndyuūs diīn cuenta yā ní diīn yā tan'dúúcā chi Cristo dinuu'ndí yā. Ní 'íicú taachi ye'n'e Cristo s'uuún Ndyuūs n'diichí yā s'uuún chi nduuví n'dai vida ye'n'e yú nanáán yā.

6

1 'Tiicá ntúūn nús'uu diīn 'nū ntii'nyu' tan'dúúcā chi ntii'nyu' chi ne'n'e Ndyuūs. Ngicá 'nū ndís'tiī chi cuta'á nī vaadī n'dai chi itée Ndyuūs chi vaadī n'dai chi Ndyuūs ch'in'í yā s'uuún. 2 Caati 'tíicā Ndyuūs nga'n'a yā. Ní canée nguūn na libro ye'n'é yā:

'Úú ch'iindiveén nduudu ye'n'é nī tiempo chi n'daacā. Ní chinnee ndís'tiī nguuvi chí nangua'n'ái nī.

Nguuvi 'cūu ní 'áámá nguuvi chi cuuvi n'dai cáávā ndís'tiī, nguuvi 'cūu ní nguuvi chi cuuvi nangua'n'ai nī.

3 Maa'n ní nguéé diīn 'nū mar 'áámá cosa chi di'vaachí 'i'n'yān ti 'i'n'yān cuuvi caa'n'mán yā chi ntii'nyu' ye'n'e Ndyuūs chi diīn 'nū nguéé n'daacā. 4 Naati diīn 'nū nducué'n'e ntii'nyu' mii'n chi n'daacā ti ne'n'é 'nū ch'in'í 'nū nducyáácá 'i'n'yān chi ntii'nyu' chi diīn 'nū ní ye'n'e Ndyuūs. Ní cucáávā ntii'nyu' mii'n chi chéé 'nū ye'n'e nducué'n'e

chi ch'eenú 'nū chiī nguuvī nguuvī. Ní neéné n'deēe dendu'ū chíí' ch'í di'vaachi nús'uu ndúucū chi vεε necesidades ye'n'é 'nū ndúucū vaadī 'caa'va. ⁵ Ní ch'e'n'é yā nús'uu chí cu'née' yā nús'uu na vacūū. Ní neené 'yaa' 'ii'yā' nduuvidaamá yā ye'n'e chi ne'n'e 'cue'n'e yā nús'uu. Ní dií' 'nū n'deee n'dái ntii'nyu' chi neéné díitū. Ní cho'ōo 'náa' nguuvī chi nguée cheetiyaadú 'nū, ní nguée che'e 'nū va. ⁶ Níicú nducué'n'é dendu'ū chuū ní ch'í' 'nū 'ii'yā' chí vida ye'n'é 'nū ní n'daacā. Ní ch'í' 'nū chi deenú 'nū nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. Ní dií' 'nū ntii'nyu' mii' ndúucū vaadī ngiīnū ní ndúucū vaadī n'dai. Ní dií' 'nū nducué'n'é cucáavā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs canee nduucú 'nū. Dií' 'nū túucā ti cuaacu ní'nyú' dine'n'é 'nu nducyaaca 'ii'yā'. ⁷ Ní nga'n'á 'nū nduudu cuaacu cucáavā poder ye'n'e Ndyuūs chi canee nducú 'nū ní caavā chi n'daacā canee 'nū nanáa' Ndyuūs. 'Tíicā dií' 'nū. Ní dií' 'nū defender nús'uu ndúucū vaadī cuaacu. Ndúucū vaadī cuaacu mii' ní tan'dúucā chi ndée 'nū 'áamá machete chí 'uūvi lados 'caā' ní dií' 'nū defender nús'uu nduucū. 'Tíicā dií' 'nū. ⁸ Ní ná'a 'ii'yā' nga'n'á yā chí n'dái 'nū ní taná'a yā nga'n'á yā chí nguée n'dái 'nū. Ní ná'a 'ii'yā' nga'n'á n'daaca ye'n'é 'nū ní taná'a yā nguée nga'n'a n'daaca ye'n'é 'nū. 'Áamá tiempo ní dií' yā tratar nduucú 'nū tan'dúucā chi nga'n'á 'nū nduudu yaadī ní taama tiempo tan'dúucā chi nga'n'á 'nū chi cuaacu. ⁹ Ní 'áamá tiempo 'ii'yā' dií' yā tan'dúucā chi nguée n'diichí yā nús'uu 'tíicā dií' yā, ní táamá tiempo dií' yā tan'dúucā chí nús'uu amigos ye'n'é yā, 'tíicā dií' yā. Ní n'deee n'dái tiempo cuuví 'cuūvi 'nū ní nguée 'cuūvi 'nū. Ní tee yā nús'uu 'áamá castigo chi neené díitū n'deee n'dái tiempo naati nguεε 'caa'nún' yā nús'uu. ¹⁰ 'Áará chí di'vaachí yā nús'uu, nús'uu ní yeenú 'nū. 'Áará chí pobre nús'uu, dií' 'nū ntii'nyu' ní n'deee n'dái 'ii'yā' vée vaadī 'cuiica ye'n'é yā. 'Áará chí nguée dε'ε vεε vée ye'n'é 'nū nducué'n'é chí vée ní ye'n'é 'nū.

¹¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'e yú ye'n'e yāa' Corinto, dingú' 'nū nduudu ye'n'é 'nū ye'n'e nducué'n'é chí vée tan'dúucā chí vée ca. Ní nduudu mii' cachiica ye'n'e staava ye'n'é 'nū

ti ne'n'é 'nū ndís'tiī. ¹² Nús'uu ch'í' 'nū nducué'n'é chí canee na staava ye'n'é 'nū naati ndís'tiī nguée dií' ní 'túucā nduucú 'nū ti nguée ch'í' 'nū nús'uu chí ne'n'é ní nús'uu ndúucū nú'mán' staava ye'n'é ní. ¹³ Nús'uu ngiica 'nū ndís'tiī tan'dúucā 'áamá chiida ngiica yā daiya yā 'tíicā ngiica 'nū ndís'tiī ti cuuví diné'n'e ní nús'uu ndúucū nú'mán' staava ye'n'é ní. Ní ndís'tiī cuuví caa'n'án' ní nduudu cuaacu ye'n'e nducué'n'é tan'dúucā chí nús'uu dií' 'nū ndúucū ní.

Cuerpo ye'n'e yú mii' ní yáacū ye'n'é Ndyuūs chí canduuchi

¹⁴ Ndís'tiī, nguée ca'n'á ní ndúucū 'ii'yā' chí nguée i'téenu yā Jesucristo ti nguée cuuvi dií' ní dáamá ntii'nyú' ndúucū yā. Ní dií' ní tan'dúucā 'áamá yunta chí nguεε daamá tī, 'tíicā dií' ní. ¿'Áá cuuví cuuvi dáamá chí n'daacā ndúucū chí nguεε n'daacā? O ¿'Áá daama canee chí dεεε ndúucū chí maā'n? Nguée cuuvi. ¹⁵ ¿'Áá cuuvi nduuvidaamá Cristo ndúucū Satanás? O ¿'Áá daama vεε parte ye'n'e 'ii'yā' chí i'téenu yā Cristo ndúucū 'ii'yā' chí nguée i'téenu yā Cristo? Nguée cuuvi. ¹⁶ ¿'Áá nduuvidaama templo ye'n'e Ndyuūs ndúucū ídolos? Nguée cuuvi. Cuerpo ye'n'e ndís'tiī ní yaacū ye'n'é Ndyuūs. Ndyuūs maán' yā nga'n'a yā na libro ye'n'é yā 'tíicā:

'Úú Ndyuūs canee nduucú 'ii'yā' ye'n'é ní cachiicá nguaa' 'ii'yā' ye'n'é. 'Úú ní cuuvi Ndyuūs ye'n'é yā ní 'ii'yā' cuuvi 'ii'yā' ye'n'é.

¹⁷ Cáava chuū Ndyuūs nga'n'á yā ní canee nguū' 'tíicā:

Nan'dáa ní nguaa' 'ii'yā' s'een' ní diví ní ye'n'e 'ii'yā' s'een'. 'Tíicā nga'n'a Señor 'iivú Ndyuūs. Nguée tuu'ví ní dendu'ū chí vaatī. Ní 'iicu 'úú Ndyuūs dií' aceptar ndís'tiī.

¹⁸ Ní 'úú Ndyuūs cuuví Chiidá ní. Ní ndís'tiī cuuví daiyá ndís'tiī, 'tíicā nga'n'a 'iivú Ndyuūs caati nducué'n'é poder chí vée ní ye'n'é yā.

7

¹ 'Tiicá ndís'tiī hermanos ye'n'é chí neené ne'n'é. Nducué'n'é chuū ní promesa chí Ndyuūs téé yā s'uūu'. Cáavā chuū canee ntúū' chí dií' yú ndúucū cuerpo ye'n'e yú

ní ndúúcū espíritu ye^{n'}ē yú nducué^{n'}ē chi n'daacā 'iicu ní δεεε yú. Ní nguée^{n'} dii^{n'} yú mar 'áámá cosa chi nguée^{n'} n'daacā ti vεε nuu^{n'}ndi ye^{n'}ē yú. Ní né^{n'}é chi canduuchi yú na i^{n'}yeedí 'cūū canee chi dii^{n'} yú chi δεεε ca yú tan'dúúcā chi ne^{n'}e Ndyuūs. 'Tiícā dii^{n'} yú ti 'va'a yú Ndyuūs.

'Ti^{n'}yā chi i'teenú yā Cristo na yāā Cor-into nanguεεcunée yā din'daacá yā

² Maa^{n'} ní ngiica 'nū ndís'tiī chi 'cuáa^{n'} nī nduudu ye^{n'}é 'nū na staava ye^{n'}é nī. Nús'uū nguεε dii^{n'} daño 'nū ye^{n'}ē mar 'áámá nī, ndí nguée^{n'} dii^{n'} 'nū chi dii^{n'} nuu^{n'}ndi nī ndí nguée^{n'} nginnche'éei 'nū mar 'áámá 'i^{n'}yā. ³ 'Úú nguεε nga^{n'}á chuū ti dii^{n'} condenar ndís'tiī chi nguée^{n'} n'daacá nī. Naati tan'dúúcā chi nga^{n'}á vmnáán vmnaa^{n'}, ne^{n'}é taavi ndís'tiī. Ní canee yú tan'dúúcā chi daama snée yú. 'Tiicá ntúū^{n'} ní canduuchi yú daama vida ye^{n'}ē yú na i^{n'}yeedí 'cūū ní dáámá 'cuūvi yú. ⁴ Vεε 'viich'εétiinúū^{n'} n'dai ye^{n'}é ndúúcu nī ní yeenú ye^{n'}e nī. Ní maa^{n'} ní ndúúcu nducué^{n'}ē chi ch'eenú chi nguée^{n'} di'vaachi 'úú ti néené vée vaadi yeenú ye^{n'}é.

⁵ Ní ndí tiempo taachi ndaá 'nū na yá^{n'}āa Macedonia nguée^{n'} ntaavi'tuūnuū^{n'} cuerpo ye^{n'}é 'nū naati n'geenú 'nū ngí nducué^{n'}ē cuaa^{n'}. Ní ngu^{n'}u 'i^{n'}yā^{n'} nduucú 'nū ní di'va'á 'nū na staava ye^{n'}é 'nū. ⁶ Naati Ndyuūs chi ca'a yā 'viich'εétiinūū^{n'} 'i^{n'}yā^{n'} chi chicuūnú, maa^{n'} Ndyuūs ní tee yā 'viich'εétiinūū^{n'} nús'uu taachi ndaā sa^{n'}ā Tito hermano ye^{n'}é 'nū. ⁷ Nguée^{n'} dámaā^{n'} caavā chi ndaā sa^{n'}ā Tito mii^{n'} ti cáavā chi chiin sá chi ndís'tiī ca'a nī 'viich'εétiinūū^{n'} sa^{n'}ā mii^{n'}. Ní sa^{n'}ā mii^{n'} yaa'vi sá nús'uu chi ndís'tiī neené ne^{n'}é nī n'diichi nī nús'uu, ní neene dindaachí nī ye^{n'}é 'nū ndii ná stááva ye^{n'}é nī. Ní neené ne^{n'}é nī dii^{n'} nī nducué^{n'}ē chi 'úú ne^{n'}é chi dii^{n'} nī. Ní cucáavā chíi^{n'} ní yeenú taavi ca.

⁸ Vmnáán vmnaa^{n'} dii^{n'} sentir ye^{n'}e carta chi dinguú^{n'} ye^{n'}é nī. 'Aara chi s'neen ndaachi yiinu nī cáavā carta mii^{n'}. Maa^{n'} ní nguée^{n'} dii^{n'} sentir ye^{n'}e chi dinguú^{n'} ye^{n'}é nī. Vmnaa^{n'} vmnaa^{n'} nduuti chi s'neen ndaachí núū^{n'} nī, deenú chi carta mii^{n'} dii^{n'} chí ch'εétiinée ndaachí nī 'áámá tiempo nūū^{n'}. ⁹ Maa^{n'} ní vée vaadi yeenú ye^{n'}é. Nguée^{n'} cucáavā chi s'neen ndaachi núū^{n'} nī naati s'neen ya'ai 'iinú nī taanduvée^{n'} ní

ndaacadaami nī ye^{n'}e nuu^{n'}ndi chi dii^{n'} nī. Ní ndís'tiī s'neen ndaachí nī tan'dúúcā chi Ndyuūs ne^{n'}e yā chi dii^{n'} nī ní 'iícú nús'uu nguée^{n'} dii^{n'} 'nū mar 'áámá chi cuuvi ndái nī cucáavā nús'uu. ¹⁰ Caati chíi^{n'} chi dii^{n'} Ndyuūs chi inee ya'ai 'iinú yú ní dii^{n'} chi ndaacadaami yú ye^{n'}e nuu^{n'}ndi ye^{n'}e yú ní nngua^{n'}ai yú. Ní 'iícú cáavā chuū nguée^{n'} dii^{n'} yú chi cunée ya'āi 'iinú yú ye^{n'}e chi nada-cadaami yú ye^{n'}ē nuu^{n'}ndi ye^{n'}e yú. 'Ii^{n'}yā^{n'} chi nguée^{n'} i'téenu yā Ndyuūs ní ndaachi canee yā na i^{n'}yeedí 'cūū ní 'cuūvi yā cuen'e daā^{n'}ma. ¹¹ Naati ndís'tiī cuchεε nī chi inée ndaachí nī. N'diichi nī maa^{n'} nti^{n'}nyu^{n'} ye^{n'}e vaadi ndaachi táácā idii^{n'} na vida ye^{n'}é nī. ¿Áá dii^{n'} chi nadacadiinúū^{n'} nī n'daacā ye^{n'}e nuu^{n'}ndi chi dii^{n'} nī ní caa^{n'}ma^{n'} nī chi nguεε n'daacā idi^{n'} nī? ¿Áá dii^{n'} chi ndís'tiī nguée^{n'} canee yiinú nī ye^{n'}e chíi^{n'} chi dii^{n'} nī? ¿Áá 'va'á nī cucáava nuu^{n'}ndi chi dii^{n'} nī? Cuayiivi ní ne^{n'}é nī n'diichi nī 'úú ní ne^{n'}é nī chi ca'a castigo ye^{n'}e 'i^{n'}yā^{n'} chi dinuu^{n'}ndi yā. Ní ye^{n'}ē nducue^{n'}ē chuū ch'i^{n'}í nī ndúúcu chiin chi dii^{n'} nī chi ndís'tiī dii^{n'} nī chíi^{n'} chí n'daacā. ¹² 'Tiícā taachi dinguú^{n'} carta mii^{n'} ye^{n'}e ndís'tiī, nguée^{n'} dinguú^{n'} cáavā 'i^{n'}yā^{n'} chi dinuu^{n'}ndi o cáavā 'i^{n'}yā^{n'} chi ch'eenú yā chi caavā nuu^{n'}ndi mii^{n'}. Dinguú^{n'} ye^{n'}e nī ti ndís'tiī cuuvi deenú nī chi nús'uu ní n'gi^{n'}í 'nū chi vée cuidado ye^{n'}é 'nū ndúúcu ndís'tiī nanáā^{n'} Dendyuūs. ¹³ Ní cáavā chuū sta'á 'nū 'viich'εétiinūū^{n'} ye^{n'}é ndís'tiī. Nguée^{n'} dámaā^{n'} chi sta'á 'nū 'viich'εétiinūū^{n'} ye^{n'}é ndís'tiī naati sa^{n'}ā Tito mii^{n'} dii^{n'} sá chi yeenú taavi 'nū taachi yaa'vi sá nús'uu ye^{n'}é nī tan'dúúcā ndís'tiī dii^{n'} nī ndúúcu sa. Ní yeenú taavi sá. ¹⁴ 'Úú nga^{n'}á ngi^{n'} sa^{n'}ā Tito mii^{n'} chi ndís'tiī ní n'daacá nī ní 'caandivee^{n'} nī nduudu ye^{n'}e carta mii^{n'}. Ní nguεε 'cuinaán cucáavā chi nga^{n'}á 'tuucā ye^{n'}é nī ti 'tiícā dii^{n'} nī. Nducué^{n'}ē chi nga^{n'}á 'nū ndúúcu ndís'tiī ní nduudu cuaacu. 'Tiicá ntuū^{n'} nduudu chi nga^{n'}á 'nū ngi^{n'} 'nū Tito mii^{n'} ye^{n'}é ndís'tiī ní chiin chi n'giindivee^{n'} nī nduudu ye^{n'}e carta mii^{n'} ní 'tiícā dii^{n'} nī. ¹⁵ 'Tiicá ntúū^{n'} Tito mii^{n'} dine^{n'}e cá sa ndís'tiī taachi nan'gaācu sa ye^{n'}ē ndís'tiī tan'dúúcā ndís'tiī ch'iindivee^{n'} nī nduudu ye^{n'}ē sa ní dii^{n'} nī 'tuucā. Ní ndís'tiī ní 'cuú^{n'} nī sa^{n'}ā mii^{n'} ní din'daaca nī caati 'va'a nī. ¹⁶ Cáavā chuū vée 'vi-

ich'ετινουⁿ yeⁿ'é ndúúcū ndís'tiī yeⁿ'e tanducuénⁿ'ē dendu'ū chi diín nī.

8

Tiⁿ'yāⁿ ca'á yā n'deeⁿ n'dai ofrenda

¹ Ndís'tiī, hermanos yeⁿ'é, maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ 'nū ndís'tiī ti deenú nī yeⁿ'e vaadī n'dai ch'ετε yeⁿ'é Dendyuūs ní táácā chi diín 'nū ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'ē na nducuénⁿ'ē yaacū yeⁿ'é Ndyuūs chi snee na nducuénⁿ'ē yáⁿ'āa yeⁿ'e Macedonia. ² 'Aara chi 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáacū s'eeⁿ diītū n'dái n'geenú yā ngī cucáāvā chi chó'ōo yeⁿ'e yā yeenú taavi cá yā. Ní 'áará chi pobre yā ca'á yā n'deeⁿ n'dái ofrenda tan'dúúcā chi 'áámá 'iīⁿ'yāⁿ chi 'cuiica, 'tíica diín yā caava hermanos chi snée yā na yáⁿ'āa Judea. ³ 'Úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Ndúúcū núⁿ'máⁿ staava yeⁿ'é yā ca'á yā ofrenda, ní ca'á yā nducuénⁿ'ē chi cuuví yeⁿ'e yā. Ní ndii ca'á yā más cā chi cuuví yeⁿ'e yā. ⁴ Caⁿ'a diītú yā ndúúcu 'nū chi 'cuaaⁿ 'nū ofrenda chi 'áámá ayuda yeⁿ'e chi cuuvi yeⁿ'e hermanos yeⁿ'ē yú chi nguéeⁿ véé yeⁿ'e yā ní ca'á 'nū hermanos s'uuúⁿ. ⁵ Ní diín yā más cā chi cunee ngiínú 'nū chi diín yā. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ca'á yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā na ta'a Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. Ní cuayiivi, tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diín yā, 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ téé yā vida yeⁿ'é yā nús'uu chi diín yā ntiīⁿnyuⁿ cáāvā nús'uu. ⁶ Nducuénⁿ'e chuū vmnááⁿ vmnaaⁿ cuuví 'nū Tito ní dicho'ó 'nū saⁿ'ā chi caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e ofrendá yeⁿ'é ndís'tiī. 'Tiicá ntúūⁿ maaⁿ ní dicho'ó 'nū Tito chi 'cuiīnu ntiīⁿnyuⁿ miiⁿ ní cutá'a sa ofrenda yeⁿ'é nī chi ntiīⁿnyuⁿ chi n'dai taavi chi yeⁿ'é Ndyuūs. ⁷ Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā chi 'cuiicá nī 'tiicá nī ti i'téenu cá nī Ndyuūs. Ní ngaⁿ'a cá nī nduudu cuaacu, ní déénu cá nī. Ní nééné neⁿ'é nī cuneeⁿ nī nús'uu, ní neⁿ'é nī nús'uu. Maaⁿ ní neⁿ'é 'nū chi ndís'tiī ní ca'a cá nī ofrenda yeⁿ'é nī ní din'dai ca ntiīⁿnyúⁿ 'cūū chi cuneeⁿ nī hermanos yeⁿ'e yú.

⁸ 'Úú nguéeⁿ ca'á orden yeⁿ'é chuū. Dámaāⁿ neⁿ'é chi deenú nī tan'dúúcā chi diín tanáⁿ'ā hermanos yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e Macedonia ní 'íicú cuuvi deenú chi cuaacu chi ndís'tiī dinéⁿ'e nī Ndyuūs caavā ofrenda chi ca'á nī. ⁹ Ní ndís'tiī ní 'āa deenú nī chéeⁿ chí vaadi n'dai taavi ca yeⁿ'é Señor Jesucristo yeⁿ'ē

yú. Cristo miiⁿ 'āa 'cuiicá yā naati diín yā chi pobre yā cucáāvā chi néⁿ'e yā s'uuúⁿ. Ní 'íicú ndís'tiī cuuvi cutá'a nī vaadī 'cuiica yeⁿ'é yā cáāvā Cristo chi diín yā chi pobre yā.

¹⁰ Ní yeⁿ'ē ofrenda 'cūū 'úú yaaⁿ'vi neénⁿ ndís'tiī chuū. N'daacā ca chi 'cuiinú nī chεε chi diín nī nduuyu chi 'āa chó'ōo. Ndís'tiī ní vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iīⁿ'yāⁿ chi diín yā 'tuucā ní 'tíicā ní neⁿ'é chi di'cuiinú nī yeⁿ'e ofrenda miiⁿ nguuvi chi cuchí. ¹¹ Maaⁿ ní diín nī 'tiicā ní di'cuiinú nī ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'e nī chi 'āa neⁿ'é nī tan'dúúcā chi cuchí nī diín nī ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Ní ca'á nī ofrenda chεε chi cuuvi diín nī. ¹² Ní nduuti chi 'áámá ndís'tiī cuaacu níⁿ'nyúⁿ neⁿ'é nī ca'a nī ofrenda, tuu'mi ní Ndyuūs diín yā aceptar ofrenda yeⁿ'é nī ní diín cuenta yā yeⁿ'ē chi véé yeⁿ'é nī nguéeⁿ yeⁿ'e chi nguéeⁿ véé yeⁿ'é nī.

¹³ 'Úú nguéeⁿ neⁿ'é chi ndís'tiī ca'á nī más cā ofrenda chi cuuví nī ní 'āa ntéeⁿ véé necesidades yeⁿ'é nī cucáāvā chi inneé nī nán'ā hermanos. ¹⁴ Maaⁿ ní véé ca yeⁿ'é nī ní cuuvi diín nī completar ofrenda yeⁿ'é nī ní ca'á nī 'iīⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ véé yeⁿ'é yā. Ní cunee nī 'iīⁿ'yāⁿ. Ní cuuvi ca'á nī daamá nduucú yā. Cuayiivi ní taachi nguéeⁿ véé yeⁿ'é nī ní 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ véε ca yeⁿ'é yā, 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi téé yā ofrenda yeⁿ'é nī ní téé yā ofrenda ndís'tiī. Ní nginnee yā ndís'tiī. 'Tíicā ca'á nī daama ndúúcu yā. ¹⁵ 'Tíicā canee nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ: 'iīⁿ'yāⁿ chi véé cá yeⁿ'é yā nguéeⁿ nacaāva yeⁿ'é yā. 'iīⁿ'yāⁿ chi duū'vī véε yeⁿ'é yā nguéeⁿ chiī faltar yeⁿ'é yā.

Yeⁿ'é saⁿ'ā Tito ndúúcu compañeros yeⁿ'é yā

¹⁶ Maaⁿ ní 'úú ca'á gracias Ndyuūs ti Ndyuūs chi neénⁿ yā na staava yeⁿ'e Tito chí neⁿ'e yā cunee cá yā ndís'tiī tan'dúúcā chi nús'uu diín 'nū. ¹⁷ Ní neⁿ'é yā diín yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'á 'nū nduucú yā yeⁿ'ē ndís'tiī. Ní nééné neⁿ'é yā nginnee yā ndís'tiī caati neⁿ'é yā n'diichí yā ndís'tiī.

¹⁸ Ní dicho'ó 'nū ndúúcu Tito miiⁿ táamá hermano yeⁿ'e yú ní nducyáácá 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducyáácá yaacū ngaⁿ'á yā chi hermano miiⁿ ní neené n'dai diín sa ntiīⁿnyuⁿ. Ní ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chi nduudú ngai yeⁿ'e Jesucristo. ¹⁹ Nguéeⁿ damáāⁿ chuū idiiⁿ saⁿ'ā miiⁿ ti

nducyáácá 'iín'yān ye'n'e nducyáácá yáacū s'ee'n naachi ca'n'á 'iín'yān chi i'teenú yā Señor Jesucristo ye'n'e yú nndéévé yā sa'n'ā mii'n chi ca'n'a sa ndúúcū nús'uu caati cuuvi cunnee sa nús'uu ndúúcū ofrenda chi cuuvi cunnee hermanos. Ní 'íícú hermanos cuuví yā dich'εεε cá yā Señor ye'n'e yú. Ní cuuvi 'cuun'mín 'nū hermanos chi ndís'tiī ne'n'é nī cunnee nī hermanos. ²⁰ 'Tíicā ní 'iín'yān nguée cuuví caan'ma'n neen yā nús'uu ye'n'e chi diín 'nū ndúúcū ofrenda mii'n chi cuta'á 'nū ye'n'e hermanos. ²¹ Ní 'tíicā ne'n'é 'nū diín 'nū nducué'n'e n'daacā nanáán Ndyuūs ní 'tíicā ntúū'n nanáán nducyáácá 'iín'yān.

²² Maa'n ní dicho'ó 'nu taama hermano ye'n'e yú ndúúcū Tito mii'n. Ní 'āā diín 'nū probar hermano mii'n n'deeé n'dái naa'n ni ch'i'n'í sa'n'ā mii'n n'deeé n'dái naa'n chi ne'n'e sa nginne sa nús'uu. Maa'n ní sa'n'a mii'n neen ne'n'e sa nginne sa ndís'tiī ti vεε 'viich'εεtiinūu'n ca ye'n'é 'nū ndúúcū ndís'tiī.

²³ Ní ndúúti chi 'áámá 'iín'yān ítiinguuneén yā ye'n'e sa'n'ā Tito mii'n tuu'mi ní ndís'tiī caa'n'mán nī chi sa'n'ā mii'n compañero ye'n'é. Ní diín sa ntiinnyu'n dáámá nduucú ní diín sa ntiinnyu'n chí dichí'vε ndís'tiī. O nduuti chi itiinguuneén yā ye'n'e taná'n'ā hermanos chi dicho'ó tuu'mi ní ndís'tiī caa'n'ma'n nī chi 'iín'yān ye'n'e nducyaaca yaacū s'ee'n dichó'o yā hermanos s'ee'n. Ní hermanos ní dich'εεé cá yā Cristo ye'n'e yú. ²⁴ Ca'á nī ofrenda ye'n'é nī ní 'tíicā cuuvi deenú 'iín'yān ye'n'e yaacu s'ee'n chi dine'n'é nī hermanos chi dicho'ó. Ndís'tiī ní 'cuun'mín nī nducyáácá 'iín'yān cáávā ofrenda ye'n'é nī chi cuaacu nii'nyún ne'n'é nī hermanos. Ní nús'uu deenú 'nū chi ca'n'á nī diín nī 'tíicā. Ní yeenú 'nū cucáávā ndís'tiī. Ní 'iín'yān cuuvi deenú yā chii'n chi nga'n'á ye'n'e nī ní cuaacu.

9

Ofrenda cáávā hermanos ye'n'e yú

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'é nguée canee chi dinguún ye'n'e ndís'tiī ye'n'e ofrenda chi nga'a nī hermanos chi i'téenu yā Jesucristo ye'n'e yú. ² 'Úú tuumicadiinúú'n chi ndís'tiī ne'n'é nī cunnee nī hermanos. Ní yeenú cucáávā ndís'tiī taachi 'úú yaa'ví 'iín'yān ye'n'e yá'n'āa ye'n'e Macedonia ye'n'e ndís'tiī chi snée nī na yá'n'āa Acaya táácā idiín nī. Ní 'úú yaa'ví 'iín'yān s'ee'n chi ndís'tiī canee

yaa'n nī ndii nduuyu chi chó'ōo chi nginneé nī hermanos ye'n'e yú. Ní maa'n ní n'deeé 'náán hermanos ye'n'e yá'n'āa Macedonia ne'n'é yā nginneé yā hermanos cáávā chi ndís'tiī ca'n'á nī chi ca'a nī ofrenda ye'n'é nī.

³ Ní cáávā chuū dicho'ó Tito ndúúcū 'uuví hermanos. Ní nguée cúúví chó'ōo 'áámá cosa chi nguée cuaacu ye'n'é nī ye'n'e chi 'úú yaa'ví 'iín'yān s'ee'n ye'n'e tan'dúúcā chi ndís'tiī n'daacā diín nī ye'n'e ofrenda 'cūū. Ní ndís'tiī 'cuεεti yaán nī ofrenda ye'n'e nī chi cunnee nī hermanos. ⁴ Nguée deenú nduuti chi na'n'a 'iín'yān ye'n'e yá'n'āa Macedonia ca'n'á yā nduucú. Ní taachi ndaá 'nū nanáán ndís'tiī nguée vée yaán nī ndúúcū ofrenda ye'n'é nī. Ní nús'uu cuuvi 'cuinaán 'nū ti yaa'ví 'nū hermanos ye'n'e yá'n'āa Macedonia ti vée 'viich'εεtiinūu'n ch'εεε ye'n'é 'nū nduucú nī. Ní ndís'tiī cuuvi 'cuinaán nī dendú'ū. ⁵ Ní caavā chí'ín 'úú nadīcadiinúú'n chí chíicá hermanos chí chíi yā vmnáán vmnaa'n nanáán ndís'tiī ní cunee yā nduucú nī. Ní 'íícú ndís'tiī ca'a nī ofrenda ye'n'e nī hermanos chí dicho'ó. Níicú cuuvi cunnee nī hermanos ye'n'e yá'n'āa Judea ndúúcū ofrenda ye'n'e nī, ofrenda mii'n chí nga'a nī chí ca'a nī. 'Tíicā níicú 'cuεεti yaán nī ndúúcū ofrenda ye'n'e nī ní ch'i'n'í nī 'iín'yān s'ee'n chí cuaacu chí ne'n'é nī ca'á nī ofrenda ye'n'e nī. Ní nguée a fuerza canee chí ca'á nī ofrenda.

⁶ Maa'n ní ndís'tiī ní n'gaacú nī ye'n'e chuū chí caa'n'mán. 'Iín'yān chí duu'vī cá ngīnu yā cuta'á yā duu'vī ca cosecha ye'n'é yā ní 'iín'yān chí n'deeé ca ngīnu yā cuta'á yā n'deeé cá cosecha ye'n'é yā.

⁷ Ca'áámá cá'áámá nī ca'á nī ofrenda ye'n'é nī tan'duucā chí nacadiinūu'n nī chí diín nī na staava ye'n'e nī. Nguée ca'á nī nduuti chí nguée ne'n'e nī, ní nguée a fuerza ca'a nī. Ndyuūs ne'n'é yā 'iín'yān chí ca'a yā ofrenda ye'n'é yā tí yeenú yā chí ca'á yā. ⁸ Ní Ndyuūs ní cuuví téé yā ndís'tiī n'deeé cá ye'n'e nducué'n'e chí n'dai taavi ca. Ní 'tíicā ndís'tiī ní cuuví 'cuūndī necesidades ye'n'é nī. Ní cuuvi cunnee nī hermanos ndúúcū nducué'n'e necesidades ye'n'é yā. ⁹ Ní canee nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaa'n 'tíica: Nduuti chí 'iín'yān ca'á yā n'deeé cá ye'n'e 'iín'yān chí pobre yā; tuu'mi ní vεε ca ye'n'e maán yā chí cuuvi ca'á yā 'iín'yān ní 'áámá cānee yā 'tíicā.

¹⁰ Ni Ndyuūs chí nga'á yā ndaata chi 'iín'yān cuūnu yā ndaata miiⁿ, nga'a ntuún yā pan chí che'é yā. Maaⁿ ní Ndyuūs miiⁿ téé yā ndaata ndís'tiī nducuén'ē chí cuūnu nī. Ní diín yā chí véé ca cosecha yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā chí diín nī. ¹¹ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī cuuvi cuta'á nī yeⁿ'e nducuén'ē vaadī 'cuí-ica ní 'íicú cuuvi ca'a cá nī ofrenda yeⁿ'e nī. Ní cucáávā nús'uu, ca'a yā ofrenda yeⁿ'é nī hermanos, tuu'mi ní hermanos ngaⁿ'á yā: Ndyuūs nadíí'vε n'diī cáávā ofrenda miiⁿ. ¹² Ní ndúúcū ofrenda yeⁿ'e nī chí ca'a nī nguée damāāⁿ ca'á nī ti véé yeⁿ'e hermanos naati diín nī chí hermanos ca'a yā n'deeé cá gracias Ndyuūs. ¹³ Ní 'íicú hermanos dich'εté yā Ndyuūs nduuti chí ndís'tiī ch'ín'í nī hermanos chí i'téenu nī nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo. 'Tiicá ntúūⁿ hermanos dich'εté yā Ndyuūs ti ndís'tiī ca'a cá nī ofrenda yeⁿ'é nī cáávā hermanos miiⁿ ní caavā tanáⁿ'ā hermanos. ¹⁴ 'Tiicá ntúūⁿ hermanos ngaⁿ'angua'á yā caavā ndís'tiī. Ní dineⁿ'e cá yā ndís'tiī. 'Tiicá diín yā ti Ndyuūs s'neén yā na staava yeⁿ'é nī chí ndís'tiī diín nī cosa chí n'daacā. ¹⁵ Maaⁿ ní ca'a yú gracias Ndyuūs ti tee yā s'uuún nducuén'ē chí vaadī n'dai ca yeⁿ'e yā chí ch'εεte taavi cá chí nguée cuuvi caaⁿ'maⁿ yú yeⁿ'e nducuén'ē.

10

Pablo caaⁿ'máⁿ yā chí cuaacu chí apóstol yā yeⁿ'e Señor Jesucristo

¹ 'Úú Pablo di'cuiitú ndís'tiī chuū. 'Úú ní ndiicúúⁿ ní véé cá paciencia yeⁿ'é ní tan'dúúcā Cristo ngaⁿ'a yā, 'tiicá ngaⁿ'á. 'Iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā yeⁿ'e 'úú chí 'úú 'aama saⁿ'ā ndiicúúⁿ taachi caneé nduucú ndís'tiī ní naati nguée caneé nduucú ndís'tiī tuu'mi ní chεεchí yaa'ví ndís'tiī. ² 'Úú di'cuítú ndís'tiī chí diín n'daacá nī ti taachi ndaá n'diichí ndís'tiī nguée caneé chí caaⁿ'máⁿ nduudu chεεchi ndúúcū ndís'tiī. Náⁿ'ā 'iín'yāⁿ ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'é 'nū chí nús'uu diín 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs tan'dúúcā chí neⁿ'é 'nū diín 'nū. 'Úú vεε yaáⁿ chí nan-daācá 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní caaⁿ'maⁿ taáⁿ ndu-ucú yā. ³ Cuaacu chí neⁿ'e chí nús'uu ní 'iín'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nús'uu diín 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. Nguée diín 'nū ntiiⁿnyuⁿ cucáávā chí véé chí cuuvi yeⁿ'é 'nū

na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tan'dúúcā chí diín tanáⁿ'ā 'iín'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí nguée i'téenu yā Cristo. ⁴ Caati ntiiⁿnyuⁿ chí diín 'nū nguée diín 'nū ndúúcū vaadī deenu yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tí diín 'nū ndúúcū poder yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs nginneé yā s'uuúⁿ chí cuuvi dituúví 'nū dendu'ū chí yeⁿ'e enemigo yeⁿ'é 'nū chí yááⁿ'nguínūⁿ miiⁿ. ⁵ 'Tiicá chuū cuuvi diín 'nū. Dituví 'nū nducuén'ē vaanicadínūⁿ yeⁿ'e 'iín'yāⁿ chí contra yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'íicú 'iín'yāⁿ cu-uví nadacadínúúⁿ yā yeⁿ'e Cristo ní cuuví cu'téenu yā yeⁿ'e yā. ⁶ Maaⁿ ní taachi ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī nduudu chí ngaⁿ'á tuu'mi ní nús'uu canee yaáⁿ 'nū chí diín 'nū castigar nducyáácá nī chí nguée n'giindiveéⁿ nī ndu-udu chí ngaⁿ'á.

⁷ Ndís'tiī ní n'diichí nī dendu'u chí véé tan'duucā chí cánéé. Ní ndúútí chí 'áámá yā yeⁿ'e ndís'tiī deenú yā chí seguro chí yeⁿ'e Cristo 'iín'yāⁿ miiⁿ, tuu'mi canee cúúⁿmíⁿ yā chí nadacadínūⁿ yā chí nús'uu ntúūⁿ ní yeⁿ'e Cristo nús'uu. Tan'dúúcā yā 'tiicá ntúūⁿ nús'uu. ⁸ 'Áará chí 'úú Pablo ngaⁿ'á chí 'úú ch'εεté 'úú na ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Je-sucristo nguée 'cuinaáⁿ cáávā chí caaⁿ'máⁿ 'túúcā. Deenú 'nū chí Señor yeⁿ'é yú téé yā nús'uu ntiiⁿnyuⁿ chí diín 'nū ndúúcū poder yeⁿ'é yā ti ndís'tiī cuuvi cu'téenu ca nī Ndyuūs, ní nguée cáávā chí diín chí nguée i'téenu nī Ndyuūs. ⁹ 'Úú nguée neⁿ'é chí ndís'tiī nadacadínūⁿ nī chí dingúⁿ carta yeⁿ'é ní cucaavā chí candií ndís'tiī chí 'va'á nī. ¹⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chí cartas yeⁿ'é chí nguúⁿ ní neené ditiīnu nduudu yeⁿ'é ní taachi caneé nanááⁿ ndís'tiī ní 'úú ní duúvā 'úú. Ní nduudu chí ngaⁿ'á ní nguée de'ε véé yeⁿ'é. ¹¹ Neⁿ'é chí 'iín'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā 'túúcā yeⁿ'é, cadínūⁿ yā chuū. 'Túúcā tan'dúúcā chí dingúⁿ 'nū na cartas ti ya'ai caneé 'nū yeⁿ'e nī, 'tiicá ntúūⁿ taachi ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tiī ngaⁿ'á 'nū ndúúcu yā ní dáámá diín 'nū ndúúcu yā.

¹² Nguée caaⁿ'máⁿ 'nū chí nduuvidaamá 'nū ndúúcū tanáⁿ'a yā chí ngaⁿ'á yā chí maáⁿ yā ní n'gεεté yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā tan'dúúcā chí tonto yā tí dicaadi maáⁿ yā ndúúcū 'áámá yā táámá yā hermanos. ¹³ Nús'uu ní nguεε caaⁿ'máⁿ 'nū yeⁿ'e ndúcuéⁿ'e chí n'gεεte chí nguée candéé 'nū

cuidado ye'nē. Ndyuūs ch'i'n'í yā nūs'uu naachi cuuvi cuchiicá 'nū ní diín 'nū ntii'nyu' ye'nē yā. Ní ch'i'n'í yā chí nūs'uu cho'ó 'nū nanáá' ndís'tiī chí snéé na yāā' Corinto. ¹⁴ Cáávā chuū ní deenú 'nū chí nguée' cue'né 'nū mar 'áámá yá'āa nduuti chí Ndyuūs nguée' ch'i'n'í yā nūs'uu chí ca'n'á 'nū mi'ya. Ní cáávā chuū ndaá 'nū nanáá' ndís'tiī ní candéé 'nū nduudu cuaacu chí nduudu ngai ye'nē Señor Jesucristo ye'nē yú. ¹⁵ Nguée' nga'n'á 'nū chí n'gεεε ntii'nyu' ye'nē táámá yā tan'dúúca chí nūs'uu diín 'nū ntii'nyu' ye'nē yā. Dámaā' nga'n'á 'nū ye'nē ntii'nyu' chí diín 'nū. Cuneé ngiinú 'nū chí ndís'tiī cu'téenu cá ní ní nūs'uu cuuvi diín 'nū ntii'nyu' chí más cá ch'εεε ca nguaa' ndís'tiī, naati dámaā' diín 'nū ntii'nyu' naachi Ndyuūs ch'i'n'í yā nūs'uu chí diín 'nū. ¹⁶ Cuayiivi miin' ní ne'né 'nū ca'n'á 'nū táámá cuaa' chí táámá lado ye'nē ndís'tiī chí cuuvi caa'n'mán 'nū nduudu cuaacu ye'nē Ndyuūs. Ní nguée' cánéé chí caa'n'mán ye'nē ntii'nyu' ye'nē táámá yā tan'dúúca chí nūs'uu diín 'nū ntii'nyu' ye'nē yā.

¹⁷ Ní nduuti chí 'áámá 'i'n'yā' ne'né yā caa'n'mán yā ye'nē cosa chí ch'εεε ca tuu'mi ní canee chí caa'n'mán yā chí Ndyuūs diín yā chii' chí ch'εεε ca. ¹⁸ Nduuti chí Ndyuūs deenu yā chí 'áámá 'i'n'yā' ní n'daacā idiín yā tuu'mi ní cuaacu. Nduuti chí maán yā nga'n'a yā chí n'daacā chí diín yā tuu'mi ní ¿du'ū deenu chí cuaacu?

11

Pablo ndúúcu 'i'n'yā' chí nga'n'á chí apóstoles 'i'n'yā' ní nguée' cuaacu

¹ Ne'né chí ndís'tiī cuchéé ní ye'né 'aara chí nadacadiinúú' ní ye'né chí duuchi nga'n'á nduucú ní. ² Caati 'úú ní ne'né ndís'tiī tan'duucā chí Ndyuūs ne'né yā ndís'tiī. Ní 'úú nga'n'á ngi' ndís'tiī chí ye'nē Jesucristo ye'nē yú chí ndís'tiī ca'n'á ní lado ye'né Cristo. Ní ne'né chí ndís'tiī cunéé ní nanáá' Ndyuūs. Ní tan'dúúca 'áámá n'daataá chí cuínú chí ca'n'a 'caandavaacu tá ndúúcu 'áámá sa'n'á nuū'. 'Tíicā ndís'tiī nanáá' Ndyuūs. ³ Ní 'úú 'va'á cáávā ndís'tiī. Caati tan'dúúca chí 'áámá cúú chinnche'ái tī tán'ā Eva ndúúcu nduudu yaadi ye'né tī chí nduudu ye'nē yáá'n'guinuū', 'tiicá ntúū' 'i'n'yā' cannche'ái yā ndís'tiī níicú diví yā vaadi cadinúu' ye'né ní ní nguée' dine'né

ní Jesucristo ndúúcu nuu'ma' staava ye'né ní. ⁴ Caati ndís'tiī ca'á ní lugar 'āa du'ú nuu' 'i'n'yā' chí caa'n'mán yā nduudu chí n'dáá' ye'nē Jesucristo ye'nē yú nguée' tan'dúúca nduudu cuaacu chí ca'n'a 'nū nanáá' ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní n'giindiveé' ní ye'nē taama espíritu chí n'dáá' ní nguée' n'giindiveé' ní ye'nē Espíritu N'dai ye'nē Ndyuūs chí sta'á ní ye'nē Ndyuūs taachi nga'n'a 'nū nduudu cuaacu nanáá' ndís'tiī. Ní ch'iindiveé' ní nduudu chí n'dáá' chí nga'n'á yā ye'nē chí nadinguá'n'ai yā. Nguée' tan'dúúca nduudu cuaacu chí nūs'uu ca'n'á 'nū nguaa' ndís'tiī. Ní yeenú ní ye'nē chuū.

⁵ 'Úú nadacadiinúú' chí nguée' n'gεεε ca taná'ā 'i'n'yā' chí nga'n'á yā chí apóstoles naati nguεε 'tíicā. N'dáá' yā nduudu ye'nē Cristo ní ndís'tiī cu'teenú ní ye'nē yā.

⁶ 'Áará chí nguεε ca'n'á nduudu cuaacu ye'nē Cristo ndúúcu nduudu deenu ca, deenú ca ye'nē nduudu chí nga'n'á. 'Tíicā ch'i'n'í 'nū ndís'tiī ye'nē nducuén'ē ntii'nyu' chí diín 'nū nguáá' ndís'tiī.

⁷ O nguée' n'daacā diín chí nga'n'á nduudu cuaacu ye'né Cristo nanáá' ndís'tiī ní nguée' nadí'vε ní 'úú caavā ntii'nyu' chí diín. Nguée' nadicadiinúú' ye'nē maán naati ne'né chí ndís'tiī cuuvi n'gεεé ní. ⁸ 'Úú ní nguée' chita'á tuumi ye'nē 'i'n'yā' ye'nē taná'ā yaacū cucáávā chí cuuvi diín ntii'nyu' ye'né Cristo nguaa' ndís'tiī. ⁹ Ní ne'né chí canee ndúúcu ndís'tiī ní véé necesidades ye'né tuu'mi ní hermanos ye'nē yú ndaá yā ye'nē yá'āa Macedonia ní tee yā 'úú chii' chí nguεε vεε ye'né. 'Tíicā nguée' di'vaachí mar 'áámá ndís'tiī caavā necesidades ye'né ní nguée' ndaá di'vaachí ndís'tiī tiempo chí cuchí. ¹⁰ Neené seguro chí nduudu cuaacu ye'nē Cristo canee nduucú. Ní 'íicú mar 'áámá 'i'n'yā' cuuvi diín yā chí nguεε cuuvi caa'n'mán nduudu cuaacu miin' na núú'mán yá'āa Acaya caati nguée' sta'á tuumí cáávā ntii'nyu' chí diín. ¹¹ ¿De'ē cáávā chí caa'n'mán 'túúca? ¿'Áá cáávā chí nguée' ne'né ndís'tiī? Nguée' 'tíicā. Ndyuūs deenú yā chí neené ne'né ndís'tiī.

¹² Ní ntii'nyú' chí diín canee chí diín naati nguée' cuta'á tuu'mi ye'nē ntii'nyu' chí diín. Ní 'íicú 'i'n'yā' chí ne'né caa'n'mán yā chí ntii'nyu' ye'né yā chí dáámá ndúúcu

ntii'nyuⁿ chi diín 'nū nguée lugar chi cuuvi caa'n'mán yā chi 'tíicā ti sta'a yā tumi ye'n'e ntii'nyuⁿ chi diín yā. ¹³ 'Ii'nyā mii' nguée apóstoles ye'n'e Cristo ti apóstoles chi falso yā. Ní nginnche'etí yā 'ii'nyā ní diín yā tan'dúucā chi maán yā apóstoles ye'n'e Jesucristo chi candéé yā nduudu ye'n'e Cristo. ¹⁴ Ní nguée nadacadíinuⁿ yú ye'n'e chi vεε ca apóstoles chi falso yā na i'n'yee'ndí 'cūū. Maa'n yáán'n'guiinūⁿ mii' ní diín sa chi maán sa ní tan'dúucā 'áámá ángel ye'n'e Ndyuūs. 'Tíicā diín sa. ¹⁵ Cáávā chuū ní nguée cosa chi ch'εεte chi 'ii'nyā diín yā ntii'nyuⁿ ye'n'e yáán'n'guiinūⁿ tan'dúucā chi ntii'nyuⁿ ye'n'e Ndyuūs. Taachí 'cuiinu i'n'yee'ndí 'cuū ca'n'á yā cuta'a yā chi cuuvi ye'n'e yā.

Pablo néené ch'eenú yā chií cáávā chi apóstol ye'n'e Jesucristo

¹⁶ Maa'n ní taama vmné'n'ēe ne'n'é caa'n'mán ndúucū ndís'tiī ní nguée nadacadíinuⁿ nī chi 'úú nga'n'á tan'dúucā chi 'aama chi loco yā, ti nga'n'á chi ch'εεté maán. Ní 'aara chi nadacadíinuⁿ nī ye'n'e 'tíicā, ¿'áá 'tíicā 'caandiveén nī ye'n'é? ¹⁷ 'Úú nguée ca'n'á chuū chi Señor Jesucristo ye'n'e yú yaa'ví yā 'úú chi ca'n'á 'tíicā. Caati ca'n'á tan'dúucā 'aama chi loco 'tíicā ca'n'á. Ní 'íicú maa'n cuuvi caa'n'mán chi dich'εεté 'úú. ¹⁸ Ní n'deee n'dái 'ii'nyā nga'n'á yā ye'n'e maán yā chi ch'εεte yā cucáávā chiín chi diín yā na i'n'yee'ndí 'cūū. Ní maa'n ní 'úú ntúū nga'n'á chi 'úú ní ch'εεté maán. ¹⁹ Ní ndís'tiī ní nadacadíinuⁿ nī chi deenu cá nī ní chichéé nī ye'n'e 'ii'nyā chi nga'n'á yā chi maán yā ch'εεté yā tan'dúucā chi loco yā, ní yeenú yā. ²⁰ Ní chichéé nī ye'n'e 'ii'nyā s'een ní ch'iindiveén nī ye'n'e yā ní diín nī tan'dúucā chi 'ii'nyā s'een nga'n'á yā chi a fuerza diín nī. Ní tan'dúucā chi s'neén yā 'áámá trampa 'tíica diín yā ndúucū ndís'tiī. Ní n'diichí yā ndís'tiī tan'dúucā 'ii'nyā chí nguée du'ū vεε 'tíicā ndís'tiī. Ní caa'n'mán yā chi ch'εεte maán yā. Ní ch'e'n'é yā naa'n nī. Ní cuchéé nī ye'n'e nducué'n'ē. ²¹ Nús'uu nguée cuuvi diín 'nū ndúucu nī 'tíicā 'aara chi nadacadíinuⁿ nī chi n'daacā diín yā ndúucu nī 'tíicā. Maa'n ní 'áará chí 'cuinaán ye'n'e chi caa'n'mán, 'tíicā caa'n'mán. Nús'uu diín 'nū chi duūva 'nū ní 'iicu cuuvi diín 'nū ntii'nyuⁿ ye'n'e 'nū. Maa'n ní caa'n'mán tan'dúucā chi

loco 'úú. Ní 'úú ní caa'n'mán chi ch'εεte maán ye'n'e ntii'nyuⁿ chí diín tan'dúucā chí tanán'ā 'ii'nyā chí nga'n'a yā chi ch'εεté yā maán yā cáávā ntii'nyuⁿ chí diín yā. ²² ¿'Áá 'ii'nyā hebreos 'ii'nyā s'een? 'Tiicá ntúū 'úú. ¿'Áá 'ii'nyā s'een ye'n'e ndaata Israel? 'Tiicá ntúū 'úú. ¿'Áá 'ii'nyā s'een ye'n'e ndaataá Abraham? 'Tiicá ntúū 'úú. ²³ ¿'Áá 'ii'nyā s'een 'ii'nyā chí idii' ntii'nyuⁿ ye'n'e Cristo? Deenú chí caa'n'mán tan'dúucā 'ii'nyā chí loco yā taachi caa'n'mán 'tiicā. 'Úú idiín más ca ntii'nyuⁿ ye'n'e Cristo nguée ti 'ii'nyā s'een. Ní canéé taavi yaātū na cuerpo ye'n'é chí ch'e'n'é yā 'úú. Neené n'deee cuuvi che'n'é vácūū. Ní neené n'deee cuuvi chí 'āā cháā 'caa'n'nún yā 'úú. ²⁴ Ní cho'ó nyu'u cuuvi chí 'ii'nyā Israel s'een ch'e'n'é yā ndiicu ndíiti'nyuⁿ cuūū vuelta 'úú ndúucū cuarta. ²⁵ Ní cho'ó 'iinū tiempo chí ch'e'n'é yā 'uu ndúucū nduucu. Ní 'áámá cuuvi nūū chíituú yā 'úú. Ní cho'ó 'iinū cuuvi chí ch'εεchi barco naachi cuen'é na nuū'nī'yán'ā. Ní 'áámá vmné'n'ēe cánéé nguaa'n nuū'nī'yán'ā núú'mán yaa'n núú'mán nguuvi. ²⁶ N'deee n'dái cuuvi cachíicā ní n'diichi peligros ye'n'é, peligros ye'n'e yíicú, ndúucū peligros cáávā 'ii'nyā chí duucu yā, ndúucū peligros nguaa'n 'ii'nyā ye'n'e yáā ye'n'é ní ye'n'e 'ii'nyā ye'n'e táámá yáā, ndúucū peligros taachi cánéé ná yáā n'gεεte, ní taachi canéé na yán'ā cuūmán naachi nguée ch'εεtinéé 'ii'nyā, ní taachí cachíicā na barco vmnaa'n nuū'nī'yán'ā. Ní chó'oo peligros ye'n'é taachi canéé nguaa'n 'ii'nyā chí nga'n'a yā chí hermanos ye'n'e 'nū ní nguée 'tíica yā. ²⁷ 'Úú diín ntii'nyuⁿ chí néené díitū ndúucū vaadī 'caa'va ní chicuūnū 'úú. Ní n'deee taavi nguūnū nguée chíí cyaadú, ní cho'oo n'deee taavi cuuvi chí ch'eenú chíí ti 'āā ntéé che'é ní 'āā ntéé chí'í nuū'nī' va. Ní 'āā 'iiche ye'n'é ní nguée catecaí.

²⁸ Ní 'āā ví'í cā ye'n'e nducué'n'ē chuū chí chó'oo na cuerpo ye'n'é, vεε más cā dendu'ū ti nguuvi nguuvi candéé cuidado ye'n'é nducyáácá 'ii'nyā ye'n'e nducyáácá yaācū. ²⁹ Ní nduuti chí 'áámá 'ii'nyā duūvá yā ní 'úú ntúū diín tan'dúucā chí duūva 'úú. Ní nduuti chí 'áámá 'ii'nyā diín yā chí taama 'ii'nyā dinuun'dí yā, 'úú ntúū

n'geenú ngii ní 'cuináaⁿ 'úú, ní nduuví taáⁿ.
³⁰ Maaⁿ ní nduuti chí canéé chí dich'εεté yeⁿē maáⁿ, tuu'mí dich'εεté yeⁿē maáⁿ yeⁿe nducuén^e chí chó'ōo yeⁿé níicu 'cuuⁿmíⁿ ti duūva 'úú. ³¹ Dendyuūs chí Chiidá Señor Jesucristo yeⁿē yú ní n'dai taavi cá yā cueⁿe daāⁿmaⁿ. Ndyuūs ní deenú yā chí nguée ngaⁿ'á nduudu yaadi. ³² Chó'ōo chí taachí canéé na yāāⁿ Damasco chí gobernador chí maaⁿ poder yeⁿe rey Aretas, gobernador miiⁿ s'neeⁿ yā soldados na cheendi va'ai s'eeⁿ chí n'geete yeⁿē yāāⁿ Damasco miiⁿ caati neⁿe sa cuta'a sa 'úú ní candεε sa 'úú chí preso 'úú. ³³ Naati hermanos yeⁿē yú s'nuúⁿ yā 'úú chεeti 'áámá 'cuéētεε chíεεte ní dicua'ái yā 'úú na 'áámá ventana yeⁿe nchεētí yeⁿe yāāⁿ miiⁿ ní 'tíicā ca'ái na ta'a soldado s'eeⁿ caati yāāⁿ miiⁿ ní nuuⁿmaⁿ ndiivi canéé nchεētí chí yaacū tan'dúúca coral.

12

Visión yeⁿe Pablo ndúúcu chí n'diichí yā

¹ Cuaacu níⁿnyúⁿ chí nguεε dε'ε vεε n'daacá chí caaⁿmánⁿ yeⁿē 'úú maáⁿ chí 'úú chíεεté 'úú. N'dáaca ca chí 'úú caaⁿmánⁿ yeⁿe n'dee nááⁿ chí canéé chí snaáⁿ yeⁿe Señor Jesucristo ní yeⁿe chí canúúⁿ n'de'ei chí n'giⁿ'í yā 'úú. ² Cuayiivi chí i'teenú Cristo chó'ōo ndiichi cúuⁿ nduuyúú chí n'diichí 'áámá visión tan'dúúca chí chíiⁿú. Ní 'aama 'iiⁿyāⁿ candεε yā 'úú ndii va'ai chíεeti nguuví. Nguée deenú nduuti chí candεε yā cuerpo yeⁿé o nguée. Dámaaⁿ Ndyuūs deenú yā chuū. ³ Naati chíí ní nguεε deenú nduuti chí cueⁿé ndúúcu cuerpo yeⁿé o nguée ndúúcu cuerpo yeⁿé naati dámaaⁿ Ndyuūs deenú yā táacā cueⁿé. ⁴ 'Úú deenú chí candεε yā 'úú ní cueⁿé ndii paraíso chí va'ai chíεeti nguuví. Ní 'úú n'giindiveén nduudu chí nguée tan'duucā nduudu yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeendí 'cūū ti yeⁿe Ndyuūs. Nguée véε permiso chí cuuvi caaⁿmánⁿ yeⁿē chí n'giindiveén. ⁵ 'Úú cuuvi caaⁿmánⁿ chí 'úú ní chíεεte maáⁿ yeⁿē chí Ndyuūs diíⁿ yā nduucú. 'Úú nguée caaⁿmánⁿ yeⁿe maáⁿ chí chíεεté maáⁿ. Dámaaⁿ caaⁿmánⁿ chí duūvā 'úú. ⁶ 'Áará chí caaⁿmánⁿ chí 'úú chíεεté maáⁿ nguée caaⁿmánⁿ tan'dúúca chí zongo 'úú ti caaⁿmánⁿ nduudu cuaacu yeⁿé naati nguée

caaⁿmánⁿ 'tíicā ti nguée neⁿé chí mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nadacadíinuⁿ yā chí 'úú chíεεte ca 'úú. Neⁿé chí 'iiⁿyāⁿ miiⁿ nadacadíinuⁿ yā yeⁿe 'úú tan'dúúca chí n'diichí yā 'úú, ní n'giindiveén yā nduudu yeⁿé.

⁷ Chuū chí Cristo chíiⁿ'í yā 'úú ní 'áámá visión chí chíεεte ní dεεve taavi ca. Ní Cristo tee yā 'úú 'áámá ya'ai na cuerpo yeⁿé chí 'áámá canéé ní tan'dúúca chí 'áámá yāāⁿ chí cata'ai na cuerpo yeⁿé. Ní chíi tan'dúúca chí yāāⁿn'guinūⁿ s'neeⁿ sa yāāⁿ miiⁿ chí neⁿe sa chí 'cueenú cuuvi. Ní Ndyuūs tee yā permiso chí 'úú canee ndúúcu dolor miiⁿ cáávā chí nguée cuuvi caaⁿmánⁿ yeⁿe maáⁿ chí chíεεté 'úú. ⁸ Ní 'iīnū cuuvi chíicā Señor Jesucristo yeⁿē yú chí divíi yā vaadī ya'ái 'cūū yeⁿé. ⁹ Naati Señor yeⁿe yú ngaⁿ'á yā ngii yā 'úú 'tíicā: Vaadī neⁿe yeⁿé ní tūneeⁿ di ní nguée más ca neⁿe ní ti chuū. Ní poder yeⁿé chuū chí n'giⁿ'í cá taachí 'iiⁿyāⁿ chí duūva cuerpo yeⁿé yā. Maaⁿ ní cucáávā chí yaa'ví Señor 'úú 'túúca, 'úú yeenú ti 'úú duūvā 'úú ti Cristo cuuvi 'cuuⁿmíⁿ yā poder yeⁿé yā ti canéé yā na cuerpo yeⁿé. ¹⁰ Cáávā chuū ní yeenú ti duūvā. Ní yeenú 'aara chí 'iiⁿyāⁿ ngaⁿ'a taaⁿyā yeⁿé, ní nguée véε necesidades yeⁿé, ní 'iiⁿyāⁿ diíⁿ yā chí n'geenú ngii. Ní yeⁿe dendú'ū díitūu chí chó'ōo yeⁿé ní n'geenú ngii nducuén^e chí chuū cáávā Cristo. 'Tíica rā va. Taachi duūvā cuerpo yeⁿé tuu'mi ní más ca ditiinu 'úú.

Pablo nadacadiinuⁿ cá yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaacū yeⁿe yāāⁿ Corinto

¹¹ 'Úú deenú chí ngaⁿ'á tan'dúúca chí loco 'úú taachi ngaⁿ'á yeⁿē maáⁿ naati ndís'tií diíⁿ ní chí a fuerza canee chí caaⁿmánⁿ yeⁿe maáⁿ ti ndís'tií nguεε ngaⁿ'á ní yeⁿé 'túúca. N'daacā ca chí ndís'tií caaⁿmaⁿ n'dáaca ní yeⁿé. 'Úú nguée duu'ví 'úú yeⁿé tanáⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿ'á yā chí apóstoles ní nguée 'tíicā 'aara chí 'úú nguée dε'ε vεε 'úú. ¹² Ní taachi canéé nduucú ní chíiⁿ'í ndís'tií chí cuaacu chí 'úú 'áámá apóstol yeⁿe Jesucristo 'úú ndúúcu vaadī n'giinu chíεεte chí diíⁿ ní ndúúcu ntiiⁿnyuⁿ chíεεte chí diíⁿ ní nduūcu vaadī n'giinu n'dai chí diíⁿ. ¹³ Dε'ε vεε chí nguée diíⁿ ndúúcu ndis'tií taachi canéé ndúúcu ní tan'dúúca chí diíⁿ ndúúcu nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿé tanáⁿ'ā yaacū. 'Āā daamá nūⁿ idiíⁿ nduucú

nī. Deenú chi nguée ngiicá ndís'tiī chi cun-
neé nī 'úú caavā necesidades ye'n'é. Maa'n
ní nadich'εεcú nī ye'n'é caavā falta 'cūū ti
nguée dii'n daamá ndúúcu nī.

14 Maa'n ní vεε yaán chi ndaá nanáán
ndís'tiī ndiichi ndii 'ínú cuuvi, ní taachi
ndaá nguée di'vaachí ndís'tiī. Ní nguée ne'n'é
dε'ε vée ye'n'e nī chi maán nī in'nuún nī naati
'úú ne'n'é ndís'tiī. Deenu yú chi 'ii'yān chi
chiidá yā canée chí in'nuún yā necesidades
ye'n'e daiyá yā, nguée ti daiyá yā in'nuún yā
necesidades ye'n'e chiidá yā. 15 Ní 'úú diín
gastar tuūmī ye'n'é chí diín ntii'nyu'n cáávā
ndís'tiī ní ndíi chí cuūnū 'úú cáávā almas
ye'n'e nī níicú 'cuεεtinée n'daacá nī. 'Áará
chí ne'n'e cá ndís'tiī ní nguée ti ndís'tiī ne'n'é
nī 'úú.

16 Ní 'áará chí 'úú nginneé ndís'tiī, ná'nā
'ii'yān nguaan ndís'tiī chí deenú yā chí
nguée sta'á tuumi ye'n'é nī, nga'n'á yā chí
'úú nginnche'éei 'ii'yān s'een. 17 ¿'Áá ngin-
nche'éei ndís'tiī cucáávā 'ii'yān s'een chí di-
cho'ó nanáán ndís'tiī? Nguεε 'tíicā. 18 'Úú
chiicá sa'nā Tito chí na'nā yā. Ní dicho'ó Tito
ndúúcu táamá hermano ye'n'e yú nanáán
ndís'tiī. ¿'Áá cuaacu chí Tito mii'n chin-
nche'éei yā ndís'tiī? Nguεε 'tíicā. O ¿'áá
cuaacu chí 'úú ndúúcu 'ii'yān mii'n nguée
diín 'nū dáámá ntii'nyu'n nguaan ndís'tiī ní
nguée ndúúcu dáámá sentido ye'n'é 'nū?
Nguεε 'tíicā.

19 Maa'n ní ndís'tiī, ¿'áá nadacadiinuun
nī chí nga'n'a 'nū chí chíi'n chí diín 'nū
ní cuaacu caatí chí idiín 'nū defender
ntii'nyu'n ye'n'é 'nū? Nguée 'tíicā. Nga'n'á
'nū nanáán Ndyuūs nduudú 'cūū cáávā chí
nú's'uu ní ye'n'é Jesucristo. Ní nducué'né
chí diín 'nū, diín 'nū ti ndís'tiī hermanos
chí ne'n'é 'nū cuuvi cu'téenu cá nī Ndyuūs.
20 Ní 'úú ní 'va'á ti taachi ndaá nanáán
ndís'tiī 'úú nguée nndaácá chí ndís'tiī diín nī
tan'dúúcu chí 'úú ne'n'é chí diín nī. Ní ndís'tiī
nguée nndaácā nī 'úú tan'dúúcu chí ne'n'é
nī chí 'úú idiín tí canée chí 'caa'vá ndúúcu
ndís'tiī. Ní nndaácá ndís'tiī tan'dúúcu chí
nguée canée chí 'cuεεtinée nī. Ní nndaácá
chí vée nguaan ndís'tiī 'ii'yān chí n'geεcu
cheendí yā, ndúúcu 'ii'yān chí ne'n'é yā
cosas tan'dúúcu chí vée ye'n'e taama yā
ndúúcu 'ii'yān chí nduuví taán yā. Ní
'ii'yān s'een chí 'caa'vá yā ndúúcu táamá

hermano ní maán yā diví yā ye'n'é yā ti
ne'n'é yā nga'n'a yā chí ch'εεε maán yā. Ní
'ii'yān nga'n'á yā contra ye'n'e taama yā. Ní
'ii'yān nééné ne'n'e caa'n'mán yā ye'n'e chí dii'n
taama yā. Ní 'ii'yān nga'n'á yā chí maán yā
ní ch'εεé yā, ní nguée vée vaadi 'diíi'n nguaan
ndís'tiī. 21 Ní 'va'á chí 'cuinaán nanáán
Ndyuūs cáávā ndís'tiī taachi ndaá nanáán
ndís'tiī taama vmné'n'ée. Ní taachi canee
ndúúcu nī ngii ya'ái 'iinú ye'n'é 'yáán ndís'tiī
chí dinuun'dí nī ní nguée nadaacadaamí nī
ye'n'e nuu'ndí nī chí diín nī ye'n'e chí ne'n'e
cuerpo ye'n'e nī. Ní diín nī cosas chí nguεε
n'daacā. Chíi'n ní diín nī chí sán'a sta'a sa
n'daataá ye'n'e táama sa'nā.

13

*Pablo dingúūn diitú yā ye'n'e 'ii'yān ye'n'e
yáān Corinto ní nga'n'á yā: N'dai ndís'tiī*

1 Chuū ní ndii 'ínú cuuvi chí ca'n'á ndaá
nanáán ndís'tiī ní taachi ndaá nduuti chí
'ii'yān caa'n'ma'n nuu'ndí ye'n'e táamá 'ii'yān
canée chí vée 'uūví o 'iinū testigo ndúúcu yā.
Ní cunee n'daacā nduudu mii'n tan'dúúcu
chí canée nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs.

2 'Áā nga'n'á cuáán vmnaa'n taachi cānee ndu-
ucú nī ndúúcu 'ii'yān chí dinuun'dí yā ní
ndúúcu nducyaacá nī. Maa'n ní chí canee
ya'ái ye'n'e ndís'tiī dingúūn taama vmné'n'ée
ye'n'e chúū tan'dúúcu chí nga'n'á cuaa'n vm-
naa'n nanáán ndís'tiī. Taachi ndaá nanáán
ndís'tiī taama vmné'n'ée n'diichi nuu'ndí
ye'n'e nducyaaca hermanos. 3 Ní 'úú idiín ti
ndís'tiī cadiinuun nī nduuti chí Cristo ye'n'e
yú ch'ín'í yā 'úú nduudu chí nga'n'á o nguée.
Ní Cristo ye'n'e yú nguée duūvā taachi diín
yā tratar nduucú nī. Ca'n'á yā ch'ín'í yā chí
ditiínú yā nguée ti ndís'tiī. 4 Cuáácú chí
'ii'yān chí'née'nga'á yā Cristo tan'dúúcu
chí Cristo ní 'aama 'ii'yān chí duuvā, naati
maa'n ní Cristo mii'n canduuchí yā ye'n'e
nguaan tinán'ā cucáávā poder ye'n'é Ndyuūs.
'Tíicā ntúū'n nú's'uu ní ye'n'e Cristo. Nú's'uu ní
duūvā 'nū naati poder ye'n'e Ndyuūs canee
ndúúcu 'nū. Ní cáávā chuū cuuví n'diichi
'nū nuu'ndí ye'n'é nī ní dichíi'vε 'nū ndís'tiī.

5 Maa'n ní ndís'tiī n'diichi maán nī nduuti
chí ndís'tiī 'āā canee diitú nī ndúúcu chí
i'téenu nī ye'n'e Cristo. N'diichi maán nī chí
cuaacu chí i'téenu nī. ¿'Áá nguée déénú
ndís'tiī nduuti chí Cristo canee nduucú nī
o nguée? Ní nduuti chí cuaacu chí nguée

i'téenu nī cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é nī tuu'mi ní nguée yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. ⁶ Neⁿ'é chi ndís'tiī cadiinú^un nī chi nūs'uū ní dichii'vé 'nū Ndyuūs ní ti yeⁿ'é Ndyuūs nūs'uū. Nguée falso 'nū. ⁷ Maaⁿ ní ngaⁿ'angua'á 'nū Ndyuūs caavā ndís'tiī chi ndís'tiī nguée dinuuⁿndí nī yeⁿ'e mar 'áámá chi nguée n'daacā. Neⁿ'é 'nū chi ndís'tiī ní diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chi n'daacā. Nguée ti cuuvi 'cuuⁿ'míⁿ 'nū chi diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā. 'Iiⁿ'yāⁿ ní cuuvi n'diichí yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é 'nū, ní caaⁿ'máⁿ yā chi nguée n'daacā idiíⁿ 'nū. Dámaāⁿ neⁿ'é 'nū chi ndís'tiī din'daacá nī. ⁸ Nūs'uū ní nguée dē'ē vεε diíⁿ 'nū chi contra yeⁿ'e nduudu cuaacú naati nducuéⁿ'ē chi diíⁿ 'nū ní yeⁿ'ē nduudu cuaacu miiⁿ. ⁹ Cáávā chuū nūs'uū ní yeenú taaví 'nū taachi duūva 'nū ní taachi ndís'tiī ditiinú nī ndúúcū chi i'téenu nī. Ní ngaⁿ'angua'a cá 'nū ní ngiicá 'nū Ndyuūs chi ndís'tiī cuuvi diíⁿ nī chi n'daacā n'dai ní 'cuεεtineé nī tan'dúúcā chi Jesucristo neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. ¹⁰ Idingú^un 'nū yeⁿ'e ndís'tiī vmnaaⁿ taachi 'āā cuée ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tiī caati taachi ndáa 'nū nanááⁿ ndís'tiī nguée chεεchi caaⁿ'máⁿ ndúúcu nī cucáávā poder chi Señor Jesucristo tee yā 'úú. Ní Señor yeⁿ'ē yú tee yā poder 'úú caavā chi ndís'tiī ní cuuvi cu'téenu cá nī nguée caava chi cuuvi ndái nī.

¹¹ Maaⁿ ní 'cuiīnū carta yeⁿ'é. Nī na carta yeⁿ'é ní ngaⁿ'á ti n'dai taavi ndís'tiī ní diíⁿ nī chi 'cuεεtinée n'daacá nī ndúúcū vaadī 'diīⁿ na vida yeⁿ'e nī. Níicú cunée nī ndúúcū dáámá vaanicádiinū^un yeⁿ'é nī ní Ndyuūs chi vée vaadī 'diíⁿ yeⁿ'e yā ní dinéⁿ'e yā ndís'tiī Ndyuūs miiⁿ canee nduucú nī. ¹² Ní nguaaⁿ maáⁿ nī diíⁿ nī saludar 'áámá nī ndúúcū taamá nī. Caaⁿ'máⁿ nī chi n'dai hermano yeⁿ'é nī ní túú'ví nī cheendi hermano yeⁿ'é nī tan'dúúcā costumbre yeⁿ'é nī ti yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. ¹³ Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenú yā Jesucristo yeⁿ'e yú dichó'o yā saludos na carta 'cūū yeⁿ'é nī ní ngaⁿ'á yā: N'dai ndís'tiī.

¹⁴ Ní neⁿ'é chi Señor Jesucristo téé yā ndís'tiī vaadī n'dai taavi yeⁿ'é yā. Ní vaadī neⁿ'e yeⁿ'é Ndyuūs ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canée nduucú nī. Chuū carta chi 'úú Pablo dingúⁿ yeⁿ'e nī. 'Tíicā chii.

CARTA YEⁿE 'IIⁿYĀⁿ YEⁿE YĀⁿĀA GALACIA

Pablo idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi caⁿ'ā yā yaācū s'eeⁿ na yāⁿāa Galacia

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú 'áámá apóstol chi dichó'ó Ndyuūs. Mar 'áámá saⁿ'ā nguée dichó'o sa 'úú chi 'úú ngaⁿ'á nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ndíí nguée ndúú ndεεve sá 'úú, ti Ndyuūs Chiida yú ndúúcu Señor Jesucristo dichó'o yā 'úú. Ní Chiida yú nadacuéeⁿ yā Jesucristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿā. ² Nducyaaca vi'i yú s'tiī chi 'cuεεtinée yā yāāⁿ miiⁿ ndúúcu 'úú, idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿe ndís'tiī chi i'téenu nī Jesucristo ní caⁿ'á nī yaācū s'eeⁿ na yaⁿ'āa Galacia. ³ Neⁿ'é chi Chiida yú ndúúcu Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú téé yā s'uuúⁿ dendú'ū chi n'dai. Ní ndís'tiī canee nī ndúúcu vaadi 'diīⁿ chi Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ. ⁴ Jesucristo miiⁿ ca'a yā vida yeⁿe maáⁿ yā cucáāvā nuuⁿndi yeⁿe yú. Maaⁿ ní nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ yeⁿe dendú'ū chi nguée n'daacā chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 'Tíicā neⁿ'e Ndyuūs Chiida yú. ⁵ Cuen'e daāⁿmaⁿ canee Ndyuūs ndúúcu dεεve yeⁿ'é yā. Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ canee chi dich'εεte cá yā Ndyuūs chi dεεve cuen'e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā.

Nguée véé táámá nduudu yeⁿe chi Cristo nanguáⁿai yā s'uuúⁿ

⁶ Neené nge'e yiinú chi ndís'tiī neené nīⁿnuúⁿ nūuⁿ idiví nī yeⁿ'e Ndyuūs chi n'gai yā ndís'tiī, ní yeⁿ'e cosas chi n'dai ca chi Cristo tee yā ndís'tiī. Ní n'giindiveéⁿ nī nduudu chi nguée cuaacu yeⁿ'ē táámá 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a nduudu miiⁿ tan'dúúca chi táámá evangelio. ⁷ Cuaacu chí nguée véé táámá evangelio chí nduudu yeⁿ'e Dendyuūs naati véé n'dúúví yā chi idi'vaachí yā ndís'tiī. Ní neⁿ'e yā n'daaⁿ yā evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. ⁸ 'Aara chi s'uuúⁿ o 'áámá ángel chi ndaa yeⁿ'e va'ai chēeti nguuví ngaⁿ'a yā táámá evangelio chí n'daaⁿ nguée tan'dúúca chi caⁿ'a 'nū chiī 'nū ndís'tiī, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuví yā condenado. ⁹ 'Āā caⁿ'á chuū maaⁿ ní neⁿ'é caaⁿ'maⁿ ntuúⁿ táámá vmnéⁿ'ēe: Nduuti chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ caaⁿ'maⁿ yā táámá

evangelio chí n'daaⁿ nguée tan'dúúca chí caⁿ'a 'nū chiī 'nū ndís'tiī, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi yā condenado.

¹⁰ Taachi ngaⁿ'á chuū, ¿dε'ε inada-cadínuuⁿ nī nduucú? Nguée neⁿ'é chí cunee yiinú nī yeⁿ'é caati neⁿ'é chí Ndyuūs cunee yiinú yā yeⁿ'é. O ¿'áá canee chí 'úú idiīⁿ chí cunee yíinū saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? Nduuti chí 'úú idiīⁿ chiīⁿ ti inee yíinū saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, tuu'mi ní nguée idiīⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Cristo.

Taacā chí chiī Pablo apóstol

¹¹ 'Úú ngaⁿ'á cuaacu ní ngī ndís'tiī her-manos yeⁿ'é. Nduudu ngai chí evangelio yeⁿ'ē Jesucristo chí 'úú ngaⁿ'á, nguée yeⁿ'ē mar 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹² Ti 'úú nguée sta'á nduudu miiⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā, ndíí nguée ndúú ch'eēēⁿ yeⁿ'ē mar 'áámá saⁿ'ā caati Jesucristo ch'iⁿ'i yā 'úú nduudu cuaacu yeⁿ'é yā.

¹³ Ndís'tiī ch'iindiveéⁿ nī tan'dúúca chí 'úú i'teenú tiempo chí chó'ōo ní canee chεechí na religión yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ judíos chí Israel. Ní deenú nī taacā chí diīⁿ. Ní diīⁿ chí dícaānú 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Jesu-cristo ti caⁿ'á yā na yaācū yeⁿ'é Ndyuūs. Ní diīⁿ chuū ti neⁿ'é can'daá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e nducyáácá yaācū yeⁿ'é Ndyuūs ti neⁿ'é di'cuiinú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴ Ní chí teenú más ca yeⁿ'e religión yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí ndaata yeⁿ'e Israel s'eeⁿ nguaaⁿ nducyaaca yā chí dáamá ndaata yeⁿ'é ndúúcu yā ti neⁿ'é diīⁿ nducuéⁿ'ē tan'dúúca chí diīⁿ 'iiⁿyāⁿ ndi-icúū chí 'āā n'díí. ¹⁵ Naatí Ndyuūs ndεεve yā 'úú taachi 'āā cuée 'cuundiyaáⁿ. Ní taachi ndaa tiempo chí Ndyuūs neⁿ'e yā, Ndyuūs yaa'ví yā 'úú cáāvā chí neⁿ'é yā 'úú chí 'úú n'giindiveéⁿ nduudu yeⁿ'é yā ní cu'teenú Ndyuūs. ¹⁶ Ní Ndyuūs yaa'ví yā 'úú yeⁿ'ē Daiyá yā Jesucristo chí 'úú i'teenú 'yā, ti 'úú ní caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'e Cristo nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ gentiles, 'iiⁿyāⁿ chí nguεε yeⁿ'e ndaata Israel. Ndíí tuu'mi nguée ti-inguuneéⁿ mar 'aama saⁿ'ā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'ē Cristo. ¹⁷ Ndíí nguée ndúú ndaá na yāāⁿ Jerusalén chí intiinguuneéⁿ apóstoles chí dichó'ó Ndyuūs vmnaaⁿ chí dichó'o yā 'úú, naati 'úú chen'é na yāⁿāa Arabia. Ní cuayiivi miiⁿ ní nguεεcuneeⁿ na yāāⁿ Dam-ascó.

18 Cuayiivi chi cho'ó 'iīnū nduūyū ndii tiempo chi 'āā i'teenú Jesucristo tuu'mí ní cue'né yāān Jerusalén tuu'mí n'diichí Pedro tí 'āā cuéé n'diichí sa'nā. Ní canee ndúúcu sa ndiiti'nyu'nguuví. 19 Yāān mii'nguée n'diichí táámá apóstol chi dichó'ó Ndyuūs. Dámaān n'diichí Jacobo sa'nā 'diinū Jesús mii'. 20 Chuū idinguún ye'né ndís'tiī. 'Cuin'diichí ndís'tiī. 'Úú nguée nga'ná nduudu yaadi ti Ndyuūs n'diichí yā 'úú ní deenú yā chi cuaacu nga'ná.

21 Cuayiivi ní ndaá na yán'āa ye'né Siria ndúúcu yán'āa Cilicia. 22 'Ii'nyān ye'né yán'āa Judea chi cue'né yā na yaācū naachi ngen'é yā ye'né Cristo nguée iitiinaán yā 'úú ti nguée in'diichí yā 'úú. 23 'Ii'nyān s'een dámaān n'giindiveén yā ye'né 'úú cuáán vmnaa' 'tíicā, 'ii'nyān chi can'dáa yā s'uuún ti ne'né yā di'cuinú yā s'uuún maa' ní nga'ná yā nduudu cuaacu ye'né Jesucristo. Cuáán vmnaa' nguée ne'né yā chi 'ii'nyān i'téenu yā nduudu cuaacu ye'né Jesucristo. 24 Ní ye'né chuū 'ii'nyān s'een dich'eté yā Ndyuūs caavā chi maa' ní 'úú i'teenú Jesucristo.

2

Taná'nā apóstoles diin'yā aceptar Pablo chi 'áamá apóstol ndúúcu yā

1 Cho'ōo ndiichi cúūu nduuyúu chi 'úú che'né ntuún yāān Jerusalén. Che'né ndúúcu sa'nā Bernabé chi compañero ye'né ndúúcu sa'nā Tito. 2 Ní ndaá ti Ndyuūs ch'in'i yā 'úú chi canee chi ca'ná. Vmnáán vmnaa' ca'ná nanáán apóstoles chi n'geete ye'né yaācū mii'. Ní chi 'ii'nyān s'een taacā chi nga'ná nduudu ngai ye'né Cristo nanáán 'ii'nyān gentiles chi nguée ye'né ndaata Israel. Chuū diin' chí 'ii'nyān s'een cu'téenu yā chi dichí'vē ntiinnyu' ye'né Ndyuūs chi diin' nguaa' 'ii'nyān gentiles. Ni apóstoles n'geete nguée ca'ná yā chi nguée 'cuún yā 'úú. 3 Ní apóstoles n'geete ní canee yiinú yā ndúúcu nduudu chi nga'ná. Ni sa'nā Tito chi sa'nā griego chi canee sa nduucú, nguée canee chi cuuví circuncidar Tito tan'dúúcā chi nga'ná ley ye'né 'ii'nyān Israel s'een ti nguée ye'né ndaata Israel. 4 Chuū diin' ti naachi nduuvidaama yú chí ndaā n'dé'ei 'ii'nyān chi diin' yā tan'dúúcā chi hermanos ye'né yú yā, naati nguée 'tíicā. Ní ndaā yā

chí n'diichí yā s'uuún caati 'āā cuéé diin' yú tan'dúúcā chi nga'ná ley ye'né circuncisión ti s'uuún ní ye'né Cristo s'uuún ní diin' yú chí nga'ná Cristo. Ne'né yā chí diin' yú tan'dúúcā chí nga'ná ley ye'né Moisés mii'. 5 Nús'uu ní nguée diin' 'nū tan'dúúcā chí 'ii'nyān s'een ne'né yā ye'né ley ye'né circuncisión caati ne'né 'nū chí nduudu cuaacu chí 'āā nga'ná 'nū ye'né evangelio ye'né Señor Jesucristo, ní 'áamá cūnee ndúúcu ndís'tiī. 'Tíicā diin' 'nū.

6 Apóstoles n'geete ye'né yaācū mii' nguée de'ē vee más cā ca'cueén yā 'úú ye'né chí 'úú caa'n'mán. 'Áará chí n'geete n'dai yā nguée de'ē vee tuneen 'úú ti Ndyuūs ne'né yā nducyaaca 'ii'nyān 'āā daamá nūu'. 7 Apóstoles n'geete ye'né yaācū 'āā deenú yā chí Ndyuūs dicho'ó yā 'úú. 'Úú, Pablo, nga'ná nduudu ngai ye'né Cristo nanáán 'ii'nyān chí nguée ye'né ndaata Israel. 'Tiicā ntúū deenú yā chí Ndyuūs dicho'ó yā Pedro chí nga'ná yā nduudu ngai ye'né Cristo nguaa' 'ii'nyān ye'né ndaata Israel. 8 Ti Ndyuūs ye'né yú ní nginne yā Pedro mii' chí nga'ná nduudu cuaacu ye'né yā nguaa' 'ii'nyān Israel s'een chí diin' yā tan'dúúcā chí nga'ná ley ye'né circuncisión. Maa' Señor mii' nginne yā 'úú chí caa'n'mán nduudu ye'né yā nguaa' 'ii'nyān chí nguée ye'né ndaata Israel. Ní nguée vée ley ye'né circuncisión ye'né yā.

9 Apóstoles n'geete ye'né yaācū chí Jacobo ndúúcu Pedro ndúúcu Juan ní deenu ntúū yā chí Ndyuūs din'daacá yā nduucú chí 'úú idiin' ntiinnyu' ye'né apóstol nguaa' 'ii'nyān chí nguée ye'né ndaata Israel. Tuu'mi ní sta'á yā tá'a cuaacú 'nū ní nduuvidaamá nduudu yú nanáán Ndyuūs ti 'úú ndúúcu Bernabé ní caa'n'mán 'nū nduudu cuaacu ye'né Jesucristo nanáán 'ii'nyān gentiles ní 'ii'nyān s'een nanáán 'ii'nyān ye'né ndaata Israel. 10 Ní nga'ná yā ngii yā nús'uu chí n'gáacú 'nū ye'né hermanos chí vée necesidades ye'né yā. 'Úú ntúū ní nga'ná, 'tíicā.

Pablo ca'ná chechi yā ndúúcu Pedro

11 Ndaá 'nū na yāān Antioquía ní taachí ndaā Pedro mii' na yāān Antioquía 'úú ní ca'ná chechí ndúúcu sa yáāvēnaa' sa nanáán 'ii'nyān s'een ti Pedro mii' nguée idiin' sa tan'dúúcā chí deenu sa chí canee chí diin'

sa. ¹² Ti taachi 'āā cuéé ndaa sa'n'ā s'een chi dichó'ó Jacobo ye'n'ē yāā Jerusalén, Pedro mii'n ní che'é sa ndúúcu 'ii'yān gentiles chi hermanos ye'n'e yú. Ní taachi ndaa sa'n'ā s'een tuu'mi 'āā ntéé che'e sa ndúúcu 'ii'yān gentiles chi hermanos ye'n'e yú ti 'va'a sá ye'n'ē 'ii'yān ye'n'ē sa chi ye'n'ē ndaata Israel chi dii'n yā tan'dúúca chi nga'a ley ye'n'e circuncisión. ¹³ Ní taná'n'ā hermanos chi ye'n'ē ndaata Israel dii'n yā tan'dúúca chi idiin Pedro mii'n. 'Tiicá ntúūn Bernabé dii'n yā chi maa'n ní 'āā ntéé che'é yā ndúúcu 'ii'yān gentiles. 'Tiicā nducyaaca yā dii'n yā 'áará chi deenú yā chi n'daacā chi che'é yā ndúúcu 'ii'yān gentiles. ¹⁴ Taachi n'diichí chi 'ii'yān s'een nguée din'daacá yā ti nguée che'é yā ndúúcu 'ii'yān gentiles chi hermanos ye'n'e yú tan'dúúca chi nga'a nduudu cuaacu ye'n'e Cristo, tuu'mi ní 'úú Pablo can'á chí Pedro mii'n nanáán nducyaaca yā 'túúca: Díi chi sa'n'ā Israel, díi chí maa'n ní nguée dii'n di tan'dúúca chi nga'a ley ye'n'e Israel ti maa'n ní i'téenu di Cristo, táácā cúúví chí nguée che'e di ndúúcu hermanos ye'n'e yú chi 'ii'yān gentiles ní dii'n di chi 'ii'yān s'een nadacadíinuun yā chi cánéé chí dii'n yā tan'dúúca chi nga'a ley ye'n'e 'ii'yān Israel chi judíos.

Ti'yān Israel s'een dáámá yā ndúúcu taná'n'ā 'ii'yān ye'n'e in'yee'dí 'cūū nángua'n'ái yā caavā chi i'téenu yā Jesucristo

¹⁵ Ní s'uuún ní 'ii'yān Israel s'uuún ti 'tíicā ch'etiyáan yú ní nguée dii'n nuu'ndí yú daama tan'dúúca chi dii'n taná'n'ā 'ii'yān gentiles chi nguée ye'n'e ndaata ye'n'e yú. ¹⁶ Ní s'uuún chi 'ii'yān Israel deenu yú chi Ndyuūs nguée nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e yú ti idiin yú dámaan chi nga'a ley ye'n'e yú. 'Tiicá ntúūn Ndyuūs nguée nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'ii'yān ye'n'e in'yee'dí 'cūū ti dii'n yā dámaān tan'dúúca chi nga'a ley ye'n'e Moisés. Ndyuūs nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e 'ii'yān chi i'téenu yā Jesucristo. Cáávā chuū s'uuún ní i'teenu yú Jesucristo ní Ndyuūs nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e yú. Ti cucáávā ley ye'n'e yú mar 'áámá 'ii'yān chi dii'n yā chi nga'a ley mii'n cuuví yā perdonado, ti nguée nadach'εεcú ley mii'n nuu'ndi ye'n'é yā.

¹⁷ S'uuún ní i'téenu yú Jesucristo chi Jesucristo mii'n nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e yú. 'Tíicā s'uuún ní ch'i'n'i yú chi dinuu'ndi yú tan'dúúca taná'n'ā 'ii'yān ye'n'e in'yee'dí 'cūū. Maa'n ní, ¿'áá cuaacu chi Cristo nginneé yā s'uuún ti idinuun'ndi yú? Nguée 'tíicā. ¹⁸ Nduuti chi s'uuún nadi'tuuví yú 'áámá cosa chi ley ye'n'e yú ní 'cuiinuun ní nadin'dái ntuūn yú ley mii'n chi n'giindiveen yú ye'n'ē, tuu'mi ní dinuu'ndi yú. ¹⁹ Vmnáán vmnaa'n idiin yú tan'dúúca chi nga'a ley ye'n'ē yú naati nguée ngii idiin yú nducué'n'ē ye'n'ē. Ní ley mii'n dii'n condenar s'uuún. Ní canee yú tan'dúúca 'ii'yān chi 'āā vi'í cā ye'n'ē ley ye'n'e yú. Cáávā chuū ní maa'n ní ch'εetinée yú tan'dúúca chi ne'n'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs nadach'εεcú yā ye'n'ē yú ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yú. Ní cáávā chuū cunduuchi yú cuen'e daānma'n. ²⁰ Taachi ca'nee'nga'á yā Cristo, tuu'mi ní cánéé tan'dúúca chi 'úú ntúūn ca'nee'nga'á nduucú yā. Maa'n ní nguée idiin tan'dúúca chi 'úú ne'n'é ti idiin chii'n chi ne'n'é Jesucristo ti Jesucristo chi daiya Dendyuūs canée yā na staava ye'n'é. Ní maa'n ní 'úú canduuchí ti i'teenú Daiyá Ndyuūs mii'n. Cristo mii'n dinén'e yā 'úú ní ca'a maán yā vida ye'n'e maán yā ní ch'i'i yā caavā 'úú. ²¹ 'Uú nguée cuta'á vaadī n'dai ye'n'e Ndyuūs tan'dúúca 'áámá cosa chiduuchi. Nduuti chi ley mii'n cuuví nach'εεcú nuu'ndi ye'n'e yú tuu'mi ní nguée ch'i'i Cristo cucáávā s'uuún.

3

¿'Áá i'teenu yú ley mii'n o i'teenu yú Cristo?

¹ Ndís'tiī 'ii'yān ye'n'e yán'āa Galacia, de'ē chúúca ch'εechi tiín nī. ¿Dú'ú chi nche'ei ndís'tiī chi maa'n ní nguée n'giindiveén nī nduudu cuaacu? Nga'n'á nduudu cuaacu nanáán ndís'tiī ní ndís'tiī déenu nī chi 'ii'yān chi'nee'nga'á yā Jesucristo na cruz cucáávā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'ii'yān.

² Chuū ne'n'é chi 'cuuvi nī 'úú: ¿'Áá sta'á nī Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs cucáávā chi dii'n nī tan'dúúca chi nga'a ley ye'n'é Moisés, o cucáávā chi n'giindiveén nī nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ní i'téenu nī? ³ ¿De'ē chúúca ch'εechi tiín nī? 'Áā i'téenu nī nduudu ye'n'é Ndyuūs nī sta'á nī Espíritu N'dai ye'n'é

Ndyuūs. Maaⁿ ní neⁿ'é nī ndúú^{cū} fuerzas yeⁿ'e maáⁿ nī diíⁿ nī tan'dúú^{cā} chí ngaⁿ'a ley caati Ndyuūs cuuvi n'diichí yā chí n'daaca idiiⁿ nī. ⁴ 'Āā ch'eenu taaví nī chií cucáá^{vā} chí i'téenu nī Cristo. Maaⁿ ní chuū nguée dichíí^{vē} ndís'tiī, nduuti chí nadacadaamí nī yeⁿ'e yā. 'Āā deenú chí dichíí^{vē} ndís'tiī nduuti chí 'cuεεtinée nī ndúú^{cū} Cristo. ⁵ Ndyuūs tee yā ndís'tiī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní diíⁿ yā vaadī n'giinu nguaaⁿ ndís'tiī. ¿'Āā diíⁿ Ndyuūs chuū caati ndís'tiī 'āā diíⁿ nī tan'duucā chí ngaⁿ'a ley? Nguεε 'tíicā. Ndyuūs diíⁿ yā vaadī n'giinu nguaaⁿ ndís'tiī caati i'téenu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é yā.

⁶ Ndii cuááⁿ vmnaaⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a yeⁿ'e Abraham chí 'āā n'dii. Abraham chí'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs diíⁿ cuenta yā chí'téenu Abraham ní nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁷ Cáá^{vā} chuū deenu nī chí 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, cuaacu níⁿnyúⁿ ní yeⁿ'e ndaata Abraham, caati i'téenu yā tan'dúú^{cā} chí'téenu Abraham miiⁿ. ⁸ Ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs chí Ndyuūs caⁿ'á yā nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chí nguée yeⁿ'e ndaata Abraham o Israel nduuti chí i'téenu yā Ndyuūs. Chuū Ndyuūs ngaⁿ'á yā ngii yā Abraham ndii tiempo chí 'āā chó'ōo, vmnaaⁿ chí diíⁿ yā. 'Tíicā ngaⁿ'a Ndyuūs ndúú^{cū} Abraham: 'Úú caaⁿ'máⁿ chí di'viicú 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿmáⁿ íⁿ'yeēⁿdī nduuti chí cu'téenu yā 'úú tan'dúú^{cā} chí dií i'téenu di 'úú. ⁹ Tan'dúú^{cā} Abraham chí'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'a yā Abraham vaadī n'dai yeⁿ'é yā ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ca'a yā vaadī n'dai yeⁿ'é yā nducyáá^{cā} 'iiⁿ'yāⁿ chí cu'téenu yā Ndyuūs.

¹⁰ Nducyáá^{cā} 'iiⁿ'yāⁿ chí nadacadíínuuⁿ yā na staava yeⁿ'e yā chí Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yā ti diíⁿ yā tan'dúú^{cā} chí ngaⁿ'a ley miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nan'dai yā ní cánée yā condenado, ti mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi diíⁿ yā nducuéⁿ'ē chí ngaⁿ'a ley miiⁿ. Canée nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tiicā: 'Iiⁿ'yāⁿ chí nguée diíⁿ yā tanducuéⁿ'ē chí canée nguūⁿ na ley yeⁿ'e Moisés chii yā condenado. ¹¹ S'uuúⁿ ní deenu yú chí Ndyuūs nguée nadach'εεcú yā nuuⁿndi

yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ caava chí diíⁿ yā chí ngaⁿ'a ley ti 'tíicā canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā ní ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ¹² Ní ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ ní nguée ngaⁿ'a chí 'iiⁿ'yāⁿ cu'téenu yā Jesucristo caati 'tíicā canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ chí diíⁿ tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí ngaⁿ'a ley miiⁿ 'cuεεtinée yā ndúú^{cū} vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

¹³ Cucáá^{vā} ley miiⁿ deenu yú chí diíⁿ yú nuuⁿndi ní canee yú condenado. Ní nguée canee yú condenado cáá^{vā} ley miiⁿ ti Jesucristo diíⁿ yā tan'dúú^{cā} chí canee yā condenado. Ní sta'á yā lugar yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní can'diícú yā na cruz. 'Tíicā canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Condenado taanduvée 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'íi tí can'diícú yā na 'áámá yáⁿ'á. ¹⁴ Chuū chí chíi. Maaⁿ níicú 'iiⁿ'yāⁿ gentiles cuuvi diíⁿ yā recibir vaadī n'dai yeⁿ'é Dendyuūs tan'dúú^{cā} Ndyuūs caⁿ'a yā ndúú^{cū} Abraham, ní chí ca'a yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chí i'téenu yā Jesucristo. 'Íicú s'uuúⁿ ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chí i'teenu yú Jesucristo cuta'a yú Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Ley yeⁿ'e Moisés ndúú^{cū} compromiso chí Ndyuūs ca'a yā

¹⁵ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, n'diichí nī tan'dúú^{cā} 'aama ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e in'yeēⁿdī 'cūū tan'dúú^{cā} chí idiiⁿ yā taachi vée papel chí cuaacu yeⁿ'e 'áámá compromiso yeⁿ'é yā. Canee ngiinú yā ní dinguúⁿ yā 'aama papel chí cuaacu. Maaⁿ ní chí canée nguūⁿ ní cuaacu chí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguεε nadiví yā ndíi nguée ndúú íintiinee ra yā chíiⁿ chí canée nguūⁿ. ¹⁶ 'Tiicá ntúūⁿ, Ndyuūs ndii vmnááⁿ vmnaaⁿ ca'a yā promesa Abraham ndúú^{cū} nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndaata yeⁿ'e yā chí cuchii cuayi-ivi. Canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs 'tíicā: Nguée ngaⁿ'a yeⁿ'e ndaata chí n'dee n'dái yeⁿ'e Abraham tan'dúú^{cā} chí 'yaaⁿ yā ti ngaⁿ'a tan'dúú^{cā} chí yeⁿ'e 'aama 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Abraham ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí Jesucristo. ¹⁷ Chuū ngaⁿ'á cuaacu yeⁿ'e compromiso chí idi'cuaacú yā cáá^{vā} Cristo: Ndyuūs diíⁿ yā 'áámá compromiso ndúú^{cū} Abraham

chi canéé nguūⁿ. Cho'ōo cuūⁿ ciento canee ndiicú ndíichí nduuyū ní Ndyuūs ca'a yā ley Moisés. Ley miiⁿ nguéé cuuví diví 'aama lado compromiso yeⁿ'e Ndyuūs chi ca'a yā vmnááⁿ vmnaaⁿ ní diiⁿ chi nguéé dichíí^{'vē} compromiso yeⁿ'e yā. ¹⁸ Ndúúti chi Ndyuūs téé yā chi cuuvi yeⁿ'e yú cáávā chi diiⁿ yú tan'dúúcā chí nga'a ley miiⁿ tuu'mi ní 'āā ntéé téé yā chi cuuvi yeⁿ'e yú cáávā compromiso. Ndyuūs ca'a yā Abraham chi cuuvi yeⁿ'e yā cáávā compromiso chi diiⁿ yā ndúúcu yā.

¹⁹ ¿De'ē dichíí^{'vē} ley tuu'mi? Ndyuūs ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ ley miiⁿ chi cuuvi deenu yú chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Ní ley miiⁿ canee ndii tiempo chí ndaā Cristo Daiya Dendyuūs iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Cristo miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e compromiso chi Ndyuūs ca'a yā chi ca'a yā. Ndyuūs dichó'o yā ángeles chí ca'a yā ley Moisés. Moisés miiⁿ ní saⁿ'ā chi canee naavtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu Ndyuūs. ²⁰ Taachi Ndyuūs ca'a yā compromiso ndúúcu Abraham, nguéé cānee 'aama saⁿ'ā naavtaⁿ'ā yeⁿ'e yā ndúúcu Abraham, nguéé ti tan'dúúcā Moisés miiⁿ.

Yeⁿ'e chi diiⁿ ley yeⁿ'e Moisés

²¹ ¿'Áá ley miiⁿ contra compromiso yeⁿ'e Dendyuūs? Nguéé 'tíicā. Nduuti chi Ndyuūs cuuvi ca'a yā 'áámá ley chí cuuví ca'a vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní 'āā ntéé véé nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ caavā ley miiⁿ. ²² Naati canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs chi nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ti nguéé diiⁿ yā cumplir ley miiⁿ. Cáávā chuū canéé chí i'téenu yú Jesucristo ní Ndyuūs cuuvi téé yā s'uuúⁿ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cucáávā compromiso miiⁿ.

²³ Taachi 'āā cuéé ndaā Jesucristo caavā chi cuuvi cu'téenu yú Jesucristo, tuu'mi ní ch'εεtinée yú maaⁿ poder yeⁿ'e ley. 'Tíicā ch'εεtinée yú ndíi tiempo chí Ndyuūs dichó'o yā Jesucristo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'íicú cuuvi cu'téenu yú Jesucristo. ²⁴ Ley miiⁿ canee tan'dúúcā criada yeⁿ'e s'uuúⁿ chí diiⁿ cuidado s'uuúⁿ ndíi tiempo chí ndaā Cristo. Maaⁿ ní cucáávā chí i'téenu yú Jesucristo tuu'mi ní Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ²⁵ Ní taachi ndaā Jesucristo miiⁿ ní i'teenu yú yā, nguéé canee yú

maaⁿ poder yeⁿ'e ley miiⁿ chí ley miiⁿ nguéé diiⁿ cuidado s'uuúⁿ.

²⁶ Maaⁿ ní nducyaaca yú ní daiya Dendyuūs s'uuúⁿ caavā chí i'teenu yú Jesucristo. ²⁷ Caati nducyaaca yú chí ch'εεdínúūⁿ ní ti i'teenu yú Jesucristo, s'uuúⁿ ní canee yú tan'dúúcā chí véé vestido ngai yeⁿ'e yú ní canee yú tan'dúúcā Jesucristo ti yeⁿ'e yā s'uuúⁿ. 'Tíicā s'uuúⁿ. ²⁸ Maaⁿ ní nguéé de'ē véé ndíi nduuti chí s'uuúⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel, o 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata griego, o criada chí yeⁿ'e 'áámá patrón, o 'iiⁿ'yāⁿ chí libre yā, o saⁿ'ā o n'daataá ti nducyaaca s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'áámá s'uuúⁿ nūⁿ cucáávā chí i'teenu yú Jesucristo ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ. ²⁹ Ndúúti chí s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ tuu'mi ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'e ndaata Abraham s'uuúⁿ, ní véé chí cuuvi yeⁿ'e yú yeⁿ'e compromiso ti 'tíicā Ndyuūs ca'a yā ndúúcu Abraham chí téé yā s'uuúⁿ.

4

¹ Maaⁿ ní neⁿ'é caaⁿ'máⁿ chuū ndís'tíi yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā n'gaiyāá chí véé chí cuuvi yeⁿ'e sa. Taachi saⁿ'ā 'líiⁿ sa canee sa tan'dúúcā 'aama mozo ní idiⁿ sa chíiⁿ chí ngaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'εεtinée yā ná vaacu sa. 'Áará chí véé chí cuuvi yeⁿ'e sa nducuén^{'ē}. ² Saⁿ'ā 'líiⁿ sa canee sa ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ cuidado yeⁿ'e sa ní ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e nducuén^{'ē} chí yeⁿ'e sa. 'Tíicā canee sa ndii tiempo chí ngaⁿ'ā chiida sa ní véé nduuyu yeⁿ'e sa. Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ ca'a yā nducuén^{'ē} chí cuuvi yeⁿ'e sa. ³ 'Tíicā ntúūⁿ s'uuúⁿ Taachi nguéé deenu yú yeⁿ'e Cristo, tuu'mi ní canee yú tan'dúúcā n'gaiyāá yú chí nguéé iincheenaⁿ yú. Ní canee yú maaⁿ poder yeⁿ'e ley yeⁿ'e yú ní diiⁿ yú chí ngaⁿ'ā ley yeⁿ'e yú ndúúcu costumbre yeⁿ'e yú. ⁴ Taachi snuūⁿ ca'a nguuvi miiⁿ Ndyuūs dichó'o yā Daiya yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní ch'iindiyāⁿ yā yeⁿ'e 'áámá n'daataá chí yeⁿ'e ndaata Israel, yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā chí ngaⁿ'ā ley yeⁿ'e Moisés. ⁵ Ní saⁿ'ā miiⁿ ní ndaā sa ní nadanguáⁿ'ai sa s'uuúⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí snée yú ndúúcu ley yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ gentiles ndúúcu costumbres yeⁿ'e

yā, 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ yeⁿ'ē ndaata Israel, níicú nducyaaca yú cuuvi daiya sa s'uuúⁿ.

⁶ Maaⁿ ní nducyaaca s'uuúⁿ ní daiya Ndyuūs s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs dicho'ó yā Espíritu yeⁿ'ē Daiya yā chi Cristo na staava yeⁿ'e yú. Espíritu miiⁿ chíiⁿ chí diiⁿ chi cuuvi caaⁿ'maⁿ yú 'tíicā: N'diī Ndyuūs Chiidá. ⁷ Maaⁿ ní s'uuúⁿ nguéeⁿ tan'dúúicā mozos s'uuúⁿ ti daiyá Dendyuūs s'uuúⁿ. Ní ndúúti chi daiyá yā s'uuúⁿ tuu'mí Ndyuūs caⁿ'a yā ca'a yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú tan'dúúicā chi ngaⁿ'a yā ti i'teenu yú Cristo.

Pablo idiīⁿ yā cuidado yeⁿ'e 'iīn'yāⁿ chi i'téenu Jesucristo

⁸ Vmnaáⁿ vmnaaⁿ taachi nguéeⁿ n'diichí nī Ndyuūs, ndís'tiī chi nguéeⁿ yeⁿ'ē 'iīn'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel diīⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ caavā ídolos chi nguéeⁿ dendyuūs s'eeⁿ. ⁹ Maaⁿ ní chi n'diichí nī Ndyuūs o más cā n'daacā chi caaⁿ'máⁿ chi Ndyuūs chi n'diichí yā ndís'tiī chi yeⁿ'é yā taacā chi maaⁿ ní nguéeⁿcúndii ntúuⁿ nī ní neⁿ'é nī diīⁿ nī dendú'ū cosas chi nguéeⁿ cuuvi nanguaⁿ'ai yú. Dé'ē cuuvi chi neⁿ'é nī cunée nī tan'duucā 'áamá mozo yeⁿ'ē cosas chi 'tíicā. ¹⁰ Ndís'tiī ní di'viicú nī nguuví s'eeⁿ, ndúúcu 'iīyū, ndúúcu tiempo, ndúúcu nduūyū ti neⁿ'é nī caⁿ'á nī favor yeⁿ'é Ndyuūs. ¹¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, 'va'á yeⁿ'e ndís'tiī ti nguéeⁿ dichíi'vē nduudu cuaacu chi ngaⁿ'á nguaaⁿ ndís'tiī.

¹² Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é di'cuiitú nī chi diīⁿ nī tan'dúúicā chi 'úú idiīⁿ, ní divíi nī yeⁿ'e ley ti 'úú divíi yeⁿ'e ley miiⁿ ti neⁿ'é diīⁿ tan'dúúicā ndís'tiī chi nguéeⁿ deenú nī ley. Taachí ngaⁿ'á nduudu cuaacu nguaaⁿ ndís'tiī, ndís'tiī ní din'dái nī nduucú. ¹³ Ndís'tiī deenu nī chi vmnaáⁿ vmnaaⁿ chí'cueén ndís'tiī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngítā 'úú. ¹⁴ Ndís'tiī nguéeⁿ taanduvéeⁿ diīⁿ nī nduucú chi nguéeⁿ neⁿ'é nī 'úú cáavā ca'ai chi canuuⁿ 'úú chi idiīⁿ sufrir. Ní 'cuuⁿ nī 'úú ní sta'a nī 'úú tan'dúúicā chi 'úú 'áamá ángel yeⁿ'é Dendyuūs chi ndaā nanááⁿ ndís'tiī. Ní sta'a nī 'úú tan'dúúicā chi 'úú ní Cristo 'úú. ¹⁵ ¿Dé'ē cuuvi chi maaⁿ ní nguéeⁿ yeenú nī nduucú ní nguéeⁿ neⁿ'é nī 'úú? 'Úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu chi vmnaáⁿ vmnaaⁿ neⁿ'é nī 'úú ti nduuti chí cuuvi tun'dáa nī nduutinaáⁿ nī maáⁿ nī chi

tée nī 'úú. ¹⁶ Maaⁿ ní 'áá enemigo yeⁿ'é nī 'úú ti ngii chēechí ndís'tiī nduudu cuaacu.

¹⁷ Véeⁿ 'iīn'yāⁿ chi ndaā nguaaⁿ ndís'tiī chi ngaⁿ'á yā chi neⁿ'é yā ndís'tiī naati nguéeⁿ n'daacā idiīⁿ yā. Neⁿ'é yā chi ndaacadáámí ndís'tiī yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní 'caandiveén nī yeⁿ'e 'iīn'yāⁿ. ¹⁸ N'dáacā chi 'iīn'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi neⁿ'e yā ndís'tiī nduuti chi diīⁿ yā chi n'daacā ndúúcu nī. Ní 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ní diīⁿ yā 'túúicā nguéeⁿ dámaāⁿ taachi 'úú caneé nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, ndís'tiī tan'dúúicā daiyá 'tíicā ndís'tiī. Ti taachi ngaⁿ'á nduudu cuaacu nanááⁿ ndís'tiī, 'úú diīⁿ sufrir tan'dúúicā 'aama n'daataa diīⁿ tá sufrir taachi ch'iindiyaāⁿ dacuá'āa. 'Tíicā idiīⁿ ndii tiempo chi i'téenu nī Jesucristo ní yeⁿ'é yā ndís'tiī. 'Tíicā idiīⁿ sufrir taama vmnéⁿ'ēe ti neⁿ'é chi ndís'tiī ch'i'í nī chi cuaacu níiⁿnyúⁿ i'téenu nī Cristo. ²⁰ Maaⁿ ní neⁿ'é cunée ndúúcu ndís'tiī ní cunnee ndís'tiī ti nguéeⁿ deenú táacā cuuvi diīⁿ nduucú ndís'tiī taachi yaⁿ'ái caneé yeⁿ'e nī.

'Áamá ejemplo chi historia yeⁿ'ē n'daataa Agar ndúúcu n'daataa Sara

²¹ Ndís'tiī chi neⁿ'é nī caneé nī ndúúcu ley yeⁿ'e Moisés, 'cuuvi nī 'úú: ¿'Áá nguéeⁿ déenu nī chi ngaⁿ'a ley miiⁿ? ²² Canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chi Abraham ní véé 'uūvī daiya yā. 'Aama daiya yā ní yeⁿ'e tán'ā chi caneé caadi 'iīyū. Ní táamá daiya yā ní yeⁿ'ē n'daataa yeⁿ'e yā chi nguéeⁿ criada. ²³ Daiya yā chi yeⁿ'e tán'ā chi caneé caadi 'iīyū ch'iindiyaāⁿ sa ti Abraham neⁿ'e yā daiya yā. Naati táamá daiya táamá n'daataa chi n'daataa yeⁿ'é yā, ch'iindiyaāⁿ sa cucáavā compromiso chi diīⁿ Ndyuūs. Ní maaⁿ níicú chíi compromiso chí caⁿ'a Ndyuūs chí ca'a yā daiya Abraham. ²⁴ Chuū ní 'áamá historia ní 'áamá comparación yeⁿ'e tán'ā criada miiⁿ ndúúcu tán'ā chi n'daataa yeⁿ'e Abraham. Ndyuūs diīⁿ yā contratar cucáavā nduu 'uuvi cosas chi Ndyuūs cānee yiinú yā chi diīⁿ yā. Tán'ā criada miiⁿ ní nguuví tá Agar ní 'áamá seña tan'dúúicā chi Ndyuūs cānee yiinú yā ní ca'a yā ley Moisés miiⁿ na 'cuēti Sinaí. Nducyaaca 'iīn'yāⁿ chi caneé yā maaⁿ poder yeⁿ'e ley miiⁿ tan'dúúicā criada yeⁿ'e ley 'tíicā yā. Ní tan'dúúicā criada Agar ndúúcu daiyá

yā canéé caadi 'iiyu, 'tíica yā. ²⁵ Ndyuūs ch'i'n'í yā s'uuún chi Agar miiⁿ ní 'áamá seña tan'dúúcā chi 'cuēti Sinaí na yá'n'āa Arabia 'tíica yā. 'Tiicā ntúūⁿ táamá seña tan'dúúcā 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi ye'e yāāⁿ Jerusalén ti 'ii'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén miiⁿ canéé yā maaⁿ poder yeⁿ'e ley yeⁿ'e Moisés. Ní canéé yā tan'dúúcā criados yeⁿ'e ley miiⁿ. ²⁶ Naati Ndyuūs ch'i'n'í yā s'uuún chi n'daataá chi nguuví Sara chi nguée criada ní 'áamá seña tan'dúúcā chi yāāⁿ Jerusalén chí ngai chí canee na va'ai chēti nguuví. Ní yāāⁿ yeⁿ'e nducyaaca yú chi i'teenu yú Jesucristo. ²⁷ Canéé nguūⁿ ndii cuáāⁿ vmnaaⁿ na nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, 'tiicā:

Ndís'tiī n'daata s'eeⁿ chi nguée chiindī daiyá nī cuuvi yeenu taaví nī. Ní 'cuai nī ní caaⁿ'māⁿ nī ndúúcū vaadī yeenú 'aara chi nguée véé daiyá nī. Ti ndís'tiī chi libre chi nguée daiyá nī cuuvi más ca daiyá nī nguée ti n'daataá criada chi véé daiyá yā yeⁿ'e isaⁿ'ā yeⁿ'é nī.

²⁸ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, 'tíicā s'uuún tan'dúúcā daiya chi nguuví Isaac chi yeⁿ'e Abraham ndúúcū Sara 'tíicā s'uuún. Ní Ndyuūs tee yā compromiso s'uuún ti 'tiicā Ndyuūs ngaⁿ'a yā chi ca'a yā Abraham miiⁿ daiyá yā Isaac miiⁿ tí Isaac miiⁿ ní yeⁿ'é compromiso, 'tíicā s'uuún. ²⁹ 'Tíicā tiempo chi 'āā chó'ōo Ndyuūs idiíⁿ yā chi saⁿ'ā daiya criada chi daiya Abraham caati neⁿ'e yā daiya yā, daiya criada miiⁿ can'dāa sa saⁿ'ā daiya Sara caati daiya Sara ndúúcū Abraham ní yeⁿ'e compromiso chi diiⁿ Ndyuūs ndúúcū Abraham. 'Tíicā maaⁿ ní, 'ii'yāⁿ chi cānee yā maaⁿ poder yeⁿ'e ley yeⁿ'e Moisés ní nguée yeⁿ'e Señor Jesucristo. 'Ii'yāⁿ s'eeⁿ can'dāa yā s'uuún ní diiⁿ yā chi diiⁿ yú sufrir ti i'teenu yú Jesucristo. Ní canéé yú ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cáāvā compromiso yeⁿ'é yā. ³⁰ Naati canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuáāⁿ vmnaaⁿ 'tíicā: Cuaaⁿ chuya'āi í'neēⁿ tán'ā chi canéé caadi 'iiyū ndúúcū daiya tá ti nguée de'ē véé chi tuneⁿ daiya tán'ā chi canéé caadi 'iiyū yeⁿ'e chi cuuvi yeⁿ'e saⁿ'ā chi daiya tán'ā Sara chi libre. ³¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, cáāvā chuū s'uuún ní nguée tan'dúúcā chi daiya

tán'ā chi canéé caadi 'iiyū s'uuún, ti s'uuún tan'dúúcā chi daiya tán'ā chi libre 'tíicā s'uuún.

5

Cunéé diitū yú ndúúcū chi i'teenu yú ti libre yú

¹ Maaⁿ ní Cristo nadanguáⁿ'ai yā s'uuún yeⁿ'e maaⁿ poder yeⁿ'e ley. Caavā chúū 'cuētinéé n'daaca yú caati i'teenu yú Cristo. Ní nguée nguēcunéé yú ní diiⁿ yú tan'duucā chi ngaⁿ'a ley. Ní nguée canee yú tan'dúúcā 'ii'yāⁿ chi canéé caadi 'iiyū.

² Ndís'tiī 'caandiveéⁿ nī. 'Úú, Pablo, ngaⁿ'á ngī ndís'tiī. Nduuti chi ndís'tiī saⁿ'ā ca'a nī lugar chí 'ii'yāⁿ diiⁿ yā circuncidar ndís'tiī tuu'mi ní nguée cuuvi cuta'á nī yeⁿ'e vaadī n'dai chi Cristo neⁿ'é yā téé yā ndís'tiī. ³ Ngaⁿ'á ntuūⁿ chi nducyaaca saⁿ'ā chi canéé sá circuncidado canéé chi diiⁿ sa cumplir nducuéⁿ'e chi ngaⁿ'a ley miiⁿ. ⁴ Nduuti chi nadacadínnuūⁿ nī chi ndís'tiī nanguáⁿ'ai nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e nī cucáāvā ley miiⁿ tuu'mi ní 'āā diví nī Cristo 'áamá lado. Ní Cristo miiⁿ nguée téé yā ndís'tiī dendú'ū chi n'dai ca yeⁿ'e yā cucáāvā chi dineⁿ'e cá yā s'uuún. ⁵ Ti s'uuún chi i'teenu yú Jesucristo canéé yú ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi nginneé s'uuún. Ní canee ngiinu yú chi nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú nanáāⁿ Ndyuūs. ⁶ S'uuún chi saⁿ'ā s'uuún nguée dichí'vē nduuti chi 'ii'yāⁿ diiⁿ yā circuncidar s'uuún o nguée. Chuū dichí'vē chi i'teenu yú Jesucristo. Ní cáāvā chuū neⁿ'e yú 'ii'yāⁿ.

⁷ Nguuvi chi chó'ōo ndís'tiī n'daacā i'téenu nī Jesucristo naati maaⁿ ní nguée 'tíicā. ¿Du'ú di'vaachi yeⁿ'e nī chi nguée n'giindiveéⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo? ⁸ Ndyuūs nguée dí'vaachi yā ndís'tiī ti Ndyuūs miiⁿ yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. ⁹ 'Ii'yāⁿ chi di'vaachí yā ndís'tiī ní tan'duucā ta 'líiⁿ chúundí levadura chí nadicuéeⁿ tanducuéⁿ'e yaāchí, 'tíica yā. ¹⁰ Véé confianza yeⁿ'é ndúúcū Señor Jesucristo ní 'úú ní deenú chi ndís'tiī nguée n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e 'ii'yāⁿ chí di'vaachi yā ndís'tiī. Ndyuūs diiⁿ yā castigar 'āā du'ú nūuⁿ 'ii'yāⁿ chí di'vaachi ndís'tiī.

11 Ndís'tiī hermanos ye'n'é, nduuti chi ndíí maa'n 'úú nga'n'á chi sa'n'ā gentiles canee chi canéé circuncidado tuu'mi ní 'iī'yā'n Israel chí judío s'ee'n nguée can'dáa yā 'úú chi ya'āi 'úú. Nguée 'tíicā. 'Iī'yā'n Israel s'ee'n can'dáa yā 'úú ti 'úú nga'n'á chi Jesucristo nadanguá'n'ai yā 'iī'yā'n ti ch'iī yā na cruz cáávā nuu'ndi ye'n'é yā. 12 N'daacā chi 'iī'yā'n chi di'vaachi yā ndís'tiī divíi yā ye'n'e nguaa'n ndís'tiī.

13 Ndís'tiī hermanos ye'n'é, Ndyuūs yaa'ví yā s'uuún ní nguée canéé yú maa'n poder ye'n'e ley ti libre yú. Maa'n ní chi libre yú nguée diīn yú dendu'ū chi ne'n'e yú ye'n'e cosas chi véé i'n'yee'ndī, naati dinen'e yú 'aama yú ndúúcu taama yú. Ní cunnee yú vi'ī cucáávā chi ne'n'e yú vi'ī. 14 S'uuún cuuvi diīn yú nducué'n'é chi nga'n'a ley ndúúti chí diīn yú tan'dúúca chí nga'n'a 'tíicā: Diné'n'e yú nducyaaca 'iī'yā'n tan'duucā chi diné'n'e yú maān yú. 15 Ndúúti chi nguée ne'n'e yú 'aama yú taama yú tuu'mi ní diīn yú tan'dúúca chi che'e yú 'aama yú taama yú; cuin'diichi yú ti cuuvi ituuvi yú 'aama yú taama yú.

Lo que chi ne'n'e yú diīn yú ndúúcu chi ne'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs chi diīn yú

16 'Caandiveé'n nī chuū chi nga'n'á: Canee yú chí 'cuēti chiicá yú tan'dúúca chi Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ch'i'n'i s'uuún. Ní nguée diīn yú tan'dúúca chi ne'n'e cuerpo ye'n'e yú. 17 Ti chíi'n chí ne'n'e cuerpo ye'n'e yú chi diīn yú nguée tan'dúúca chi ne'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs chi diīn yú. Ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ndúúcu chi ne'n'e diīn cuerpo ye'n'e yú nguée ne'n'e 'aama taama na staava ye'n'e yú. Chíi'n chí nguée cuuvi diīn yú ní chíi'n chí ne'n'e yú diīn yú. 18 Nduuti chi s'uuún idiīn yú tan'dúúca chi ch'i'n'i Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs s'uuún tuu'mi ní nguée canee yú maa'n poder ye'n'e ley.

19 Ti nuu'ndi ye'n'e cuerpo chí 'iī'yā'n diīn yā ní inaa'n yú, ní chúū: 'iī'yā'n chi n'giindivaacú yā nga'n'á yā ndúúcu n'daataá o sa'n'ā ye'n'e taama yā. Sa'n'ā da'caiyāa ca'n'á sa ndúúcu 'áamá n'daataá chi duuchi née sa tan'ā. 'Iī'yā'n chi diīn yā dendu'ū chi nguée n'daacā, 'iī'yā'n s'ee'n ní nguée nadacadíinūu'n yā taacā

chi diīn yā. 20 'Iī'yā'n i'teenú yā ídolos ndúúcu cosas chi nguée Ndyuūs ndúúcu nducue'n'é chí diīn 'iī'yā'n chí ye'n'e chingaatu. 'Iī'yā'n nduuvitaán yā ní n'díite yā. Ní taán yā ní in'nuún yā vaadī 'caa'va. 'Iī'yā'n 'iī'nu'n cheendí yā ní 'iī'yā'n diīn yā chi véé divisiones nguaa'n vi'i yā. Ní diīn yā chi véé vaadī 'caa'va. 21 'Iī'yā'n ne'n'é yā cosas tan'dúúca chi véé ye'n'e tanán'a yā. Ní 'iī'yā'n n'giī'nún yā 'iī'yā'n. Ní 'iī'yā'n chí cúú'ví ndúúcu 'iī'yā'n chí n'dee'e n'dái nge'e ní idiīn yā dendu'ū chi nguée n'daacā chí tan'dúúca chuū. 'Úú ní nga'n'á ngīi ndís'tiī chí divíi nī ye'n'e dendu'ū chuū tan'dúúca chí 'āā nga'n'á nguuvi chí 'āā cho'ōo. 'Iī'yā'n chí idiīn yā s'tuucā nguée de'ē véé cuuvi ye'n'é yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā.

22 Naati nduuti chí 'cuēti chiicá yú tan'dúúca chí ch'i'n'i Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs s'uuún tuu'mi ní dinen'e yú 'iī'yā'n. Ní yeenu taavi yú. Ní canéé vaadī 'diiīn na staava ye'n'e yú. Ní cuché yú ye'n'e tanducué'n'é chí n'geenu yú ngii. Ní din'daaca yú ndúúcu vi'ī ní diīn yú nducué'n'é chí n'dai ndúúcu vi'ī. Ní 'áamá canee yú ndúúcu chí i'teenú yú. 23 Ní canee yú ndiicúū. Ní diīn yú cuidado chí diīn yú cosas chí n'daacā. Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs nginne s'uuún chí diīn yú nducué'n'é chuū chí n'daacā. Ní ley ye'n'e Moisés mii'n nguée nga'n'a chí nguée cuuvi diīn yú s'túúca. 24 S'uuún chí 'āā i'teenú yú Señor Jesucristo ye'n'e yú nguée diīn yú tan'duucā chí ne'n'e cuerpo ye'n'e yú. Ní canee yú tan'dúúca chí 'āā ca'nee'nga'ā yú nducue'n'é chí nguée n'daacā chí ne'n'e diīn cuerpo ye'n'e yú, 'tíicā canee yú. 25 Nduuti chí candúúchí yú ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs tuu'mi ní canéé chí 'cuēti chiicá yú tan'dúúca chí n'gi'n'i Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs s'uuún.

26 Nguée canéé chí din'geete yú chí véé vaadī 'caa'va nguaa'n s'uuún. Ní nguée nguee yú 'aama yú taama yú.

6

S'uuún cunnee yú 'aama yú ndúúcu taamayú

1 Ndís'tiī hermanos ye'n'é chí diīn nī tan'dúúca chí ch'i'n'i Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs, nduuti chí 'áamá hermano ye'n'e

yú 'āā diín yā nuuⁿndi ndís'tiī canéé chí cunnee nī hermano miiⁿ. Diiⁿ n'daacá nī ndúúcu yā. Ní ch'iⁿ'i nī hermano miiⁿ chēē nuuⁿndi chí diín yā caati cuuvi nguεεcúndii yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā. Ndís'tiī ntúūⁿ 'cuεεtinée nī cáácá nī ndúúcu cuidado ti nguée dinuuⁿndi nī. ² Cunnée yú 'aama yú taama yú ní ya'āī 'iinu yú hermanos caava dendu'ū vaadī ya'āī chí yeⁿ'ē 'aama yú taama yú. 'Tíicā ní diiⁿ yú tan'dúúca chí Cristo caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā s'uuúⁿ.

³ Nduuti chí 'áámá saⁿ'ā nadacadíinuⁿ sa chí neenē ch'εεε sa ní nguεε 'tíicā, saⁿ'ā miiⁿ nginnche'éeí máaⁿ sa saⁿ'ā.

⁴ Ca'áámá ca'aama s'uuúⁿ ní canee chí tuumicadíinuⁿ yú nducuéⁿ'ē chí diiⁿ yú. Tuu'mi ní cuuvi yeenu yú ti n'daacā cosas chí diiⁿ yú. Ní nguée nadacadíinuⁿ yú yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē taama 'iiⁿ'yāⁿ táacā chí diiⁿ yā. ⁵ Caati ca'áámá ca'aama s'uuúⁿ canee chí cuchεε yú yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chí chó'ōo yeⁿ'ē maaⁿ yú ní diiⁿ yú cuenta yeⁿ'ē maaⁿ yú yeⁿ'e chí diiⁿ yú nguée yeⁿ'ē taamá yā.

⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'geēⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs canéé chí cunnee yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngi'cueeⁿ nduudu miiⁿ.

⁷ Ndís'tiī nguée canee chí cannche'éeí nī maaⁿ nī. Ndyuūs n'diichí yā ndís'tiī ní nguée cuuví cannche'éeí nī Ndyuūs. Nducuéⁿ'ē cosa chí idiiⁿ saⁿ'ā tan'dúúca chí cúunū sa, ní chíiⁿ ntúūⁿ cútā'a sa cosecha yeⁿ'ē sa.

⁸ Nduuti chí diiⁿ yú tan'dúúca chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē yú chí dinuuⁿndi yú tuu'mi ní dindai yú ní canee yú tan'dúúca 'áámá cosecha chí ngiīnū chí ngo'oó yeⁿ'ē. Naati nduuti chí diiⁿ yú cosas chí ch'iⁿ'i Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ tuu'mi ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs téé yā s'uuúⁿ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní dendu'ū tan'dúúca cosecha yeⁿ'ē chí diiⁿ yú téé yā s'uuúⁿ. ⁹ Cáávā chuū nguée canee chí cuuví 'daān'di yú chí diiⁿ yú nducueⁿ'ē chí n'daācā. ti ndaá nguuvi yeⁿ'ē chí cuuvi cuta'a yú cosecha yeⁿ'ē chí n'daacā idiiⁿ yú nduuti chí nguée cuūnu yú. ¹⁰ Tan'dúúca chí véé yaaⁿ yú din'daāca yú ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. 'Tíicā ntúūⁿ din'daāca ca yú ndúúcu hermanos yeⁿ'e yú chí i'téenu yā Jesucristo.

Consejo yeⁿ'e Pablo ndúúcu saludos yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ

¹¹ N'diichí nī 'téé chεεε 'áámá caaca din-guúⁿ yeⁿ'é nī ndúúcu ta'á. ¹² 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí ngaⁿ'a yā ndís'tiī chí canéé chí cu-uví nī circuncidado, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diín yā 'túúca, ti neⁿ'é yā caⁿ'á yā favor yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ judíos chí Israel chí yeⁿ'e circun-cisión chí canéé ndúúcu ley yeⁿ'e yā. Ní nguée neⁿ'é yā chí 'cueenu yā cuuvi cáávā Jesucristo chí ch'iī yā na cruz. ¹³ Saⁿ'a Israel s'eeⁿ chí 'āā circuncidado yā ní mar 'áámá yā nguée cuuvi diiⁿ yā tanducuéⁿ'e chí canéé nguūⁿ na ley yeⁿ'é yā. Neⁿ'é yā chí ndís'tiī saⁿ'ā cuuví nī circuncidado. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi yeenú yā ní ngaⁿ'á yā chí dich'εεε yā maaⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ tí ndís'tiī ntúūⁿ diiⁿ nī tan'duucā chí diiⁿ yā, ní candεε nī marca yeⁿ'e circuncisión na cuerpo yeⁿ'e nī. ¹⁴ 'Úú nguée neⁿ'é caaⁿ'máⁿ chí ch'εεε yeⁿ'ē mar 'áámá dendu'ū yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Neⁿ'é caaⁿ'máⁿ chí Jesucristo ch'iī yā na cruz caava nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. Taachi Cristo ch'iī yā na cruz, 'tíicā tan'duucā chí cuerpo yeⁿ'é ch'iī ntúūⁿ. 'Tíicā ntúūⁿ ní caavā 'úú nducuéⁿ'ē chí yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí canee tan'duucā chí n'díí. ¹⁵ Maaⁿ ní s'uuúⁿ saⁿ'ā chí i'teenu yú Señor Jesu-cristo yeⁿ'e yú nguée dichí'vē nduuti chí véé marca yeⁿ'e circuncisión na cuerpo yeⁿ'e yú o nguée. Chuū ní dichí'vē chí 'iiⁿ'yāⁿ ngai s'uuúⁿ ní véé vida ngai yeⁿ'e yú tan'dúúca chí nuuⁿmaⁿ ch'iindiyāāⁿ ntúūⁿ yú táámá. ¹⁶ Nducyaaca yú chí 'cuεεti chiicá yú tan'dúúca chí ch'iⁿ'i ndís'tiī tuu'mi ní Ndyuūs téé yā vaadī 'diiⁿ na staava yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs ya'ai 'iinú yā caavā ndís'tiī. Ní nducyaaca s'uuúⁿ chí i'teenu yú Jesu-cristo, s'uuúⁿ ní yeⁿ'é ndaata yeⁿ'e Ndyuūs chí cuaacu níⁿnyúⁿ ndaata yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Is-rael chí judíos.

¹⁷ Ndíí maaⁿ ndíí cuaaⁿ chí cuchii nguée neⁿ'é chí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ dííⁿ nndú'u yā 'úú, caati 'úú ndεé yaātū na cuerpo yeⁿ'é naachi 'iiⁿ'yāⁿ ch'eⁿ'é yā 'úú, ti 'úú idiīⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú.

¹⁸ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, Señor Jesu-cristo yeⁿ'e yú canéé yā nduucú nī ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ itée yā ndís'tiī nducuéⁿ'ē chí n'daacā n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ EFESO

Pablo idinguún yā carta 'cūy yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi naⁿ'á yā yaācū na yāāⁿ Efeso

¹ 'Úú Pablo 'úú, ní 'úú apóstol yeⁿ'e Señor Jesucristo caavā chi 'tíicā neⁿ'e Ndyuūs chi dichó'o yā 'úú. 'Úú idinguún carta 'cūy yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Efeso, 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs ní i'téenu yā Señor Jesucristo. ² Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nginneé yā ndís'tiī ní téé yā cosas chi n'daacā n'dai, ní téé yā ndís'tiī vaadī 'diiⁿ yeⁿ'e yā.

Yeⁿ'e dendu'ū chi n'daacā n'dai chi Cristo ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā

³ Nducyaaca yú canee chi dich'εεté yú Ndyuūs chi Chiidá Señor Jesucristo. Maaⁿ ní caavā chi s'uuún ní yeⁿ'e Cristo s'uuún, Ndyuūs téé yā s'uuún dendú'ū yeⁿ'é yā chi n'dai taavi ca yeⁿ'e nducuéⁿē chi n'dai tan'dúúcā chi s'uuún snee yú na va'ai chεεti nguuví. ⁴ Ní 'tíicā Ndyuūs nadidεεvé yā s'uuún chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuún ní cuuvi yeⁿ'e Cristo s'uuún ndíí taachi 'āā 'cuéé din'dái yā iⁿ'yeēⁿdī. Ní nduuví n'dai yú ní i'teenu n'daāca yú Cristo ní nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú nanáāⁿ yā. ⁵ Ní Ndyuūs 'āā deenú yā chiiⁿ chi neⁿ'é yā diín yā cáávā chi neⁿ'é yā s'uuún. Cáávā chi neⁿ'é yā chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuún, sta'á yā s'uuún chi cuuvi daiyá yā s'uuún cucáávā Cristo Jesús. ⁶ Cucáávā chuū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ dich'εεté taavi yú Ndyuūs chi itée yā s'uuún dendu'ū chi ch'εεte n'dai yeⁿ'é yā caati maaⁿ ní s'uuún ní yeⁿ'e Cristo s'uuún. Ndyuūs diín yā recibir s'uuún caati neⁿ'e taavi cá yā Cristo. ⁷ Ní cáávā Ndyuūs neⁿ'e taavi cá yā nducyaaca yú dichó'o yā Daiya yā chi ch'ti yā cáávā s'uuún. Ní Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú cáávā yuūⁿ yeⁿ'é Cristo. Ní cáávā chi Ndyuūs 'tíicā neⁿ'é yā s'uuún itée yā dendu'ū chi n'daacā yeⁿ'é yā. ⁸ Níicú Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuún chi neⁿ'e taavi cá yā s'uuún. Ní diín yā chi deenu yú taanduvéé vaadī n'dai yeⁿ'é yā ní tuumicadiínuuⁿ yú nducuéⁿē. ⁹ Ní Ndyuūs 'āā diín yā chiiⁿ

chi neⁿ'é yā diín yā. Ní diín yā chí n'diichi yú chiiⁿ chi canúún n'de'ei yeⁿ'é yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ cucáávā Cristo. ¹⁰ Ní chuū chi canuuⁿ n'de'ei yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi diín yā chi cuuvi taachi ndaa tiempo yeⁿ'ē, Ndyuūs caⁿ'a yā chi diín yā chi Cristo ngaⁿ'a ntiinyún yā yeⁿ'e nducuéⁿē chi snée nanguuvi ndúúcū chi snée ná yāⁿāa. Ní Ndyuūs caⁿ'á yā chi nduuvidaamá tanducuéⁿē dendu'ū nanáāⁿ Cristo.

¹¹ Ndyuūs diín yā chi nducuéⁿē chi chó'ōo ní chó'ōo tan'dúúcā chi neⁿ'e yā. Ní Ndyuūs nndεεvé yā s'uuún ndii cuááⁿ vmnaaⁿ níicú chi cuuvi yeⁿ'e yú cosas chi caⁿ'a yā chi téé yā s'uuún, caati s'uuún ní yeⁿ'e Cristo s'uuún. ¹² Ní Ndyuūs 'tíicā diín yā ti neⁿ'é yā chi nús'uu ní ch'iⁿ'í 'nū vaadī dεεve ca yeⁿ'é Ndyuūs nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ti nús'uu ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel nús'uu chi vmnáāⁿ vmnaaⁿ i'téenu 'nū Cristo. ¹³ Chuū dendú'ū ní yeⁿ'e ndís'tiī chi nguéé yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'een ti taachi ch'iindiveéⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿ'e Cristo chi nadanguan'aī ndís'tiī ní s'téenu ní yeⁿ'ē. Tuu'mi ní canée 'áámá sello yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu ní. Ní sello miiⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chí 'áámá compromiso chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi téé yā s'uuún ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ. ¹⁴ Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní 'áámá seña chi cuta'a yú chi cuuvi yeⁿ'e yú chiiⁿ chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi téé yā chi cuuvi yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs yaa'vi yā s'uuún chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuún. Taachi ndaa nguuví chi neⁿ'e Ndyuūs, Ndyuūs caⁿ'á yā diín yā chi s'uuún tan'dúúcā maáⁿ yā 'tíicā s'uuún. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní 'áámá seña yeⁿ'é chuū. Ní 'íicú nducyaaca yú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi cu'téenu yā Cristo cuuvi nadich'εεte yú Ndyuūs cucáávā chi ch'εεté n'dai yā.

Pablo ngiicá yā Ndyuūs chi ca'á yā vaadī deenu 'iiⁿ'yāⁿ chi cu'téenu yā Cristo

¹⁵ Cucaavā chuū, taachi 'úú Pablo ch'iindiveéⁿ chi ndís'tiī i'téenu ní Señor Jesucristo ní dinéⁿe ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo 'iivú Ndyuūs, ¹⁶ tuu'mi ní nguéé ngíí 'daan'dí chi ca'á gracias Ndyuūs cucáávā ndís'tiī. Ní taachi in'gaacú yeⁿ'e ndís'tiī, tuu'mi ní ngaⁿ'angua'á cucáávā ndís'tiī. ¹⁷ Ní ngiicá

Ndyuūs yeⁿe Señor Jesucristo yeⁿe yú chi Ndyuūs miiⁿ chi Chiida yú chi deενε taavi ca, ní ngiicá Ndyuūs chi téē yā ndís'tiī vaadī deenu yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs, ní 'íicú cuuvi déenu cá nī ní 'iintiinaáⁿ nī chíⁿ chí neⁿe Ndyuūs. ¹⁸ Ní ngiicá Ndyuūs chi diíⁿ yā chi cuuvi déenu nī ní cadíinuūⁿ nī cheε chi cūnee ngiinu yú chi Ndyuūs téē yā s'uuúⁿ, ti ndενε yā s'uuúⁿ. Ní deenú nī de'ē chúcā n'dai ca ní deενε ca chi cuuvi yeⁿe nī chi Ndyuūs ca'á yā 'iīⁿyāⁿ chi yeⁿe yā. ¹⁹ Ní ngiicá Ndyuūs chi cuuvi deenú nī chi poder chi ch'εεε taavi ca chi yeⁿe Ndyuūs. Ní nguée mar 'áámá dendu'ū chi Ndyuūs nguεε cuuvi diíⁿ yā. Ní Ndyuūs diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ caavā s'uuūⁿ chi i'teenu yú 'iīⁿyāⁿ. Maaⁿ ní diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū poder yeⁿe yā cáavā s'uuúⁿ, ní ch'iⁿ'í yā poder yeⁿe yā chí ch'εεε ní ndúúcū fuerzas yeⁿe yā. ²⁰ 'Tíicā Ndyuūs ch'iⁿ'í yā maaⁿ poder yeⁿe yā taachi nadicuéeⁿ yā Cristo yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā. Ní s'néeⁿ yā Cristo na va'ai cheεti nguuví ní Cristo ch'iindí yā lado tá cuaacu yeⁿe Ndyuūs chiidá yā chi lado yeⁿe honor. ²¹ Ní ca'á yā Cristo nducuén'ē poder tan'dúúcā 'áámá 'iīⁿntyén'ē chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe tanáⁿā 'iīⁿntyén'ē ndúúcū yeⁿe nducyáácá 'iīⁿyāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndúúcū yeⁿe nducuén'ē poder chi véé yeⁿe nducyaaca patrón chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní Cristo ní más ca ch'εεε ca yeⁿe nducuén'ē chi véé chi cuuvi caaⁿmaⁿ yú yeⁿe, nguée dámaāⁿ yeⁿe chi véé mááⁿ, 'tiicá ntúūⁿ yeⁿe nducuén'ē chi cuchiī. ²² Ní Ndyuūs s'néeⁿ yā tanducuén'ē dendu'ū maaⁿ poder yeⁿe Cristo. Ní Ndyuūs s'néeⁿ yā Cristo lugar más cá ch'εεε. Ní Cristo miiⁿ tan'duucā chi tiíⁿ yā yeⁿe nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā ní cáⁿ'a yā yaacū yeⁿe Cristo, 'tíicā Cristo miiⁿ. ²³ 'Iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā Cristo ní nducyaaca 'iīⁿyāⁿ s'een ní tan'duucā cuerpo yeⁿe Cristo, 'tíicā yā. Ní cuaacu nducyaaca 'iīⁿyāⁿ s'een ní yeⁿe Cristo. Ní Cristo miiⁿ ní n'daacā taaví yā ní canée yā yeⁿe tanducuén'ē dendu'ū ndúúcū tanducuén'ē cuaaⁿ.

2

Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ ti neⁿe yā nducyaaca 'iīⁿyāⁿ

¹ Nguuvi chí chó'ōo ndís'tiī dinuuⁿndí nī ní sneé nī tan'dúúcā 'iīⁿyāⁿ chí n'díí caavā nducuén'ē dendu'ū chí diíⁿ nī chí nguεε n'daacā. Naati maaⁿ ní Ndyuūs tee yā ndís'tiī vida cuen'e daāⁿmaⁿ dáámá ndúúcū Cristo caati nadacuéeⁿ yā Cristo yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā. ² Ní nguuvi chí chó'ōo ndís'tiī diíⁿ nī nuuⁿndí ní dinuuⁿndí nī ndúúcū tanáⁿā 'iīⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní diíⁿ nī tan'dúúcā chí neⁿe espíritu chí nguée n'dai. Espíritu miiⁿ ní yááⁿnguīnūūⁿ ní espíritu chí canée na 'yúúné ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yeⁿe nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí nguée n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Ndyuūs. ³ Ní nducyaaca s'uuúⁿ 'tíicā diíⁿ yú nguuvi chí chó'ōo ní diíⁿ yú tan'dúúcā chí neⁿe yú ní diíⁿ yú tan'dúúcā chí neⁿe cuerpo yeⁿe yú ní tan'dúúcā chí nadicadi-inuuⁿ yú. Ní cáavā chuū nducyaaca yú canée chí cuta'a yú ndúúcū tanáⁿā 'iīⁿyāⁿ castigo chí diitu n'dái chí ca'a Ndyuūs 'iīⁿyāⁿ chí dinuuⁿndí yā. ⁴ Naati Ndyuūs ní nééné ya'āi 'iīnu cá yā nducyaaca 'iīⁿyāⁿ ní neⁿe taavi cá yā s'uuúⁿ. ⁵ Ní 'áará chí n'díí yú cucáavā chí dinuuⁿndí yú Ndyuūs itée yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿe yú dáámá dáámá ndúúcū Jesucristo caati nadacuéeⁿ yā Cristo yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā. Maaⁿ ní ninnguaⁿ'ai yú caavā chí Ndyuūs ní n'dai taavi cá yā ní neⁿe cá yā s'uuúⁿ. ⁶ Ndyuūs diíⁿ yā chí nanduuchi yā s'uuúⁿ dáámá dáámá ndúúcū Cristo tí s'uuúⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuúⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ yā chí s'uuúⁿ tan'dúúcā chí snee yú ná va'ai cheεti nguuví ndúúcū Jesucristo 'tíicā s'uuúⁿ. ⁷ Ní Ndyuūs diíⁿ yā 'tuucā chí cuuvi 'cuuⁿmiⁿ cá yā s'uuúⁿ nguuví chí cuchiī tan'dúúcā chí dineⁿe taavi cá yā s'uuúⁿ ndúúcū n'dee n'dái dendu'ū chí n'dai taavi chí itée yā s'uuúⁿ, ti yeⁿe Cristo Jesús s'uuúⁿ. ⁸ Ní cucáavā chí Ndyuūs ní neⁿe taavi cá yā s'uuúⁿ, ndís'tiī ní ninnguaⁿ'ai ní tí i'téenu nī Cristo. Ndís'tiī nguée diíⁿ nī mar 'áámá chí nanguaⁿ'ai ní naati Ndyuūs chí datée yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿe nī. ⁹ Ní nguée nanguaⁿ'ai ní cucáavā ntiiⁿnyuⁿ chí diíⁿ nī caati nguée cuuvi caaⁿmáⁿ nī chí ch'εεε n'dai ní maáⁿ nī cucáavā chí diíⁿ nī. ¹⁰ Taachi Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ diíⁿ yā chí s'uuúⁿ ní yeⁿe Jesucristo s'uuúⁿ

ní cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā. Ndyuūs 'āā ch'iindiyaāⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chi canéé chí diiⁿ yú ndiiⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ.

Véé vaadī 'diiⁿ yeⁿē yú cucáávā Cristo

¹¹ Maaⁿ ní n'gaacú nī tan'dúúcā chi sneé nī nguuví chi 'āā chó'ōo. Ndís'tiī ní nguéé 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel naati 'iiⁿyāⁿ gentiles ndís'tiī. Ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel diiⁿ yā circuncidar ca'áámá ca'áámá saⁿā ní 'caacá yā 'áámá seña na cuerpo yeⁿe saⁿā s'eeⁿ. Ní canéé na cuerpo yeⁿe saⁿā s'eeⁿ seña 'cūū chi saⁿā s'eeⁿ ní yeⁿe ndaata yeⁿé Ndyuūs. Cáávā chuū 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel nguuví yā maáⁿ yā 'iiⁿyāⁿ circuncidado yā, ní caⁿa yā yeⁿē ndís'tiī chi nguuví nī 'iiⁿyāⁿ chi nguéé ndíi nī circuncidado, ní caⁿa yā yeⁿe nī chi nguéé 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Ndyuūs ndís'tiī. ¹² Ní tiempo miiⁿ ní ndís'tiī nguéé déenu nī yeⁿe Cristo, ní canéé nī tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chi canúúⁿ yúúⁿ. Ní nguéé ndís'tiī yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel ndís'tiī. Ndyuūs nndεεεε yā 'iiⁿyāⁿ chi cuuvi yeⁿé yā 'iiⁿyāⁿ. Nguéé véé 'áámá parte yeⁿé nī ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi nndεεεε yā ní ca'á yā compromisos ndúúcū promesas nduucú yā. Ndís'tiī ch'εεtinée nī na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé ndúúcū dε'ε véε chi canee ngiinú nī chi cuuvi yeⁿé nī. Ní nguéé ch'εεtinée nī ndúúcū Ndyuūs ndís'tiī. ¹³ Ndís'tiī chi yaⁿ'ai canéé nī yeⁿe Ndyuūs cuááⁿ vmnaaⁿ naati maaⁿ ní 'āā nduuvidaamá nī nduucú yā caavā chi ch'iī Cristo cucáávā nuuⁿndi yeⁿe yú. Ní maaⁿ ní ndís'tiī ní yeⁿé Cristo ndís'tiī. ¹⁴ Ní cáávā Cristo miiⁿ véé vaadī 'diiⁿ yeⁿe yú. Ní Cristo diiⁿ yā chi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi nguéé yeⁿē ndaata Israel nduuvidaamá yā tan'dúúcā 'áámá raza nūuⁿ. Ní Cristo miiⁿ diví yā vaadī 'caa'va chi canéé nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcū tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéé 'iiⁿyāⁿ Israel yā. Vaadī 'caa'va ch'εεεε miiⁿ chi cu'néeⁿ yā ní tan'dúúcā 'áámá chεεtī náávtaⁿ'a 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, 'tíicā. ¹⁵ Ní cucáávā chi Cristo maáⁿ yā ch'iī yā tuu'mi ní diví yā ley yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel ndúúcū mandamientos yeⁿē ndúúcū reglas yeⁿē. Cristo miiⁿ diiⁿ yā chi naachi nduu 'uuví clase yeⁿe 'iiⁿyāⁿ nadáámá yā ní véé 'áámá clase nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ, ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿe Cristo. 'Tíicā diiⁿ Cristo chi véé

vaadī 'diiⁿ. ¹⁶ 'Tíicā diiⁿ Cristo taachi ch'iī yā na cruz. Ní diiⁿ yā chi 'āā ntεε véé vaadī 'caa'va nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní diiⁿ yā chi véé vaadī 'diiⁿ nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū Ndyuūs. 'Tíicā Cristo diiⁿ yā chi véé 'áámá clase nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ.

¹⁷ Cristo ndaá yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní maaⁿ ní cuuvi deenú nī yeⁿē vaadī 'diiⁿ, ndís'tiī chi nguéé 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel chi yaⁿ'ai ch'εεtinée nī yeⁿe Cristo. 'Tíicā ntúūⁿ cuuvi deenú 'iiⁿyāⁿ yeⁿē ndaata Israel chi ch'εεtinée nīiⁿnuⁿ yā. ¹⁸ Ní cucáávā Cristo miiⁿ nducyaaca yú nduuti chi 'iiⁿyāⁿ Israel s'uuúⁿ o nguéé 'iiⁿyāⁿ Israel s'uuúⁿ, nducyaaca yú, cucáávā Cristo miiⁿ cuuvi cundáa yú nanááⁿ Ndyuūs Chida yú ndúúcū 'áámá Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs. ¹⁹ Ní ndís'tiī chi nguéé yeⁿē ndaata Israel chi ndaata yeⁿe Ndyuūs, maaⁿ ní 'āā ntéé 'iiⁿyāⁿ chi snúúⁿ yā yúúⁿ ndís'tiī ní snée nī na yáⁿāa chi nguéé yeⁿé nī. Maaⁿ ní dáámá snée nī ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿe Ndyuūs. Ní ndís'tiī ní yeⁿe ndaata yeⁿe nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿé Dendyuūs. ²⁰ Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá va'ai ch'εεεε taavi ca chi 'iiⁿyāⁿ din'dái yā 'tíicā ndís'tiī. Ní yeⁿē va'ai ch'εεεε miiⁿ Cristo miiⁿ ní tan'dúúcā tuūu ch'εεεε yeⁿe esquina, 'tíica yā. Ní apóstoles chi candéé yā nduudu yeⁿé Ndyuūs ndúúcū profetas chi nga'a yā nduudu yeⁿé Ndyuūs 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní tan'dúúcā tuūu yeⁿe cimientos yeⁿe va'āi miiⁿ, 'tiicá yā. Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā tuūu vmnaaⁿ tuūu ch'εεεε yeⁿē esquina, 'tiicá nī. ²¹ Ní vmnaaⁿ tuūu ch'εεεε yeⁿe esquina chi Cristo miiⁿ nducuénⁿē tuūu ní yeⁿe va'āi ch'εεεε chi din'dái Cristo. Ní Cristo diiⁿ yā chi n'daacā canee nducuénⁿē na lugar yeⁿē cucáávā chi dichíí'vε Ndyuūs. Ní Cristo diiⁿ yā chi va'āi ch'εεεε taavi ca ní 'áámá templo yeⁿe 'iivú Ndyuūs. ²² 'Tiicá ntúūⁿ, ndís'tiī chi yeⁿe Cristo nduuvidaamá nī ndúúcū tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿe Cristo ní tan'dúúcā 'áámá va'ai naachi Ndyuūs canee yā cucáávā Espíritu N'dai yeⁿe yā, 'tíicā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿe Cristo.

3

Ndyuūs dichó'o yā Pablo chi nga'a yā evangelio chí nduudu ngai yeⁿe Jesucristo

nanáán 'ii'yān chi nguée yen'e ndaata Israel

¹ Cáávā chuū 'úú Pablo canéé preso ná vácū ti dichíí'vε 'úú Jesucristo ní nga'á nduudu cuaacu yen'é yā cucáávā ndís'tiī chi nguεε yen'e 'ii'yān yen'e ndaata Israel. Ní nga'angua'á cáávā ndís'tiī. ² Cuaacu ní'nyú' 'āā deenú nī chi Ndyuūs chi n'dai taavi cá yā dichó'o yā 'úú chi nga'á ngī ndís'tiī chi Ndyuūs nen'e taavi cá yā ndís'tiī. ³ Ndyuūs ch'ín'í yā 'úú dendu'ū yen'e yā chi canúú' n'de'ei ní diín yā chi deenú chi canúú' n'de'ei tan'dúúcā chi 'āā dinguún yen'é nī ndúúcū duū'vī nduudu. ⁴ Ní taachi ndís'tiī ch'ée' nī caacá 'cūū chidinguún tuu'mi ní cuuvi deenú nī chi 'úú deenú chiín' chi canúú' n'de'ei yen'é Ndyuūs, chiín' chi yen'e Jesucristo. ⁵ Ní tiempo chi 'āā chó'ōo Ndyuūs nguée ch'ín'í yā mar 'áámá 'ii'yān nduudu yen'é yā chi canúú' n'de'ei naati tiempo mii' Ndyuūs ch'ín'í yā chuū apóstoles chi didεεvé yā yen'e nuu'ndi yen'é yā ndúúcū profetas chi nga'a nduudu yen'é yā cucáávā Espíritu N'dai yen'é yā. ⁶ Ní chuū chi canúú' n'de'ei cáávā nduudu cuaacu chí nduudu ngai yen'e Jesucristo. 'Ii'yān chi nguée yen'e ndaata Israel chi yen'e Jesucristo, 'ii'yān s'een ní cuuvi yen'é yā dáámá dáámá ndúúcū chi cuuvi 'ii'yān yen'e Israel. Ní dáámá canée yā ndúúcū 'ii'yān Israel. Ní snee yā tan'dúúcā 'áámá cuerpo yen'e Cristo. Ní véé 'áámá parte yen'é yā yen'e compromiso chi Ndyuūs diín yā. ⁷ Ní 'úú nguée n'daaca ca 'úú naatí Ndyuūs tee yā privilegio 'úú chi caa'mán nduudu yen'e yā cucáávā poder yen'é yā. ⁸ Ní 'úú chí 'lí' chuundí nguaa' nducyáácá 'ii'yān chi yen'é Ndyuūs naati Ndyuūs tee yā 'úú privilegio 'cūū chi 'úú nga'á nduudu cuaacu yen'é yā nanáán 'ii'yān chi nguée yen'e ndaata judíos chi Israel. Ní nga'á nduudu cuaacu yen'e n'deee n'dái vaadī 'cuiica taavi ca yen'e Cristo. Ní nguée cuuvi diín yú cuenta yen'e vaadī 'cuiica mii'. ⁹ Ní nga'á nduudu cuaacu yen'é yā. Ní 'íicú nducyaaca 'ii'yān cuuvi deenu yā tan'dúúcā Ndyuūs can'á yā diín yā yen'e chi canúú' n'de'ei yen'é yā. Ní Ndyuūs chi din'dái yā nducué'n'e chi véé ní chí'neen n'de'ei yā chuū nducué'n'e tiempo chi 'āā chó'ōo. ¹⁰ Ní 'tíicā diín Ndyuūs

caati maa' ní nducyáácá chi canée na va'ai chεeti nguuvi chí nga'ā ntii'nyu' o chi 'ii'ntyé'n'e cuuvi n'diichi nducué'n'e vaadī deenu yen'é Ndyuūs cucáávā vaadī n'giinu yen'é Ndyuūs chi diín yā ndúúcū 'ii'yān ná in'yee'ndí 'cūū, 'ii'yān chi i'téenu yā Cristo ní can'á yā yaācū yen'é yā. ¹¹ Ní 'túúcā diín Ndyuūs ti tan'dúúcā chi nen'é yā diín yā ndii vmnáán vmnaa'. Ní diín yā chi cuaacu yen'e cucáávā Jesucristo chi 'iivi yú. ¹² Ní caavā chi s'uuú' ní yen'e Cristo s'uuú' ní cáávā chi i'teenu yú Jesucristo, cuuví ndaā yú nanáán Ndyuūs ndúúcū confianza. ¹³ Cáávā chuū 'úú di'cuíitūu ndís'tiī chi nguée cuuvi ngáa' nī cucaavā chi 'úú n'geenú ngii ti chuū chi n'geenú ngii ní cosa chi n'daacā chi cuuví ndís'tiī ní canee chi yeenú nī.

Cristo nen'é yā nducyaaca 'ii'yān

¹⁴ Ní cucaavā chuū 'úú ca'á gracias Ndyuūs ní 'úú ní ngiintii'yá nanáán Ndyuūs Chiidá Señor Jesucristo yen'e yú. ¹⁵ Ndyuūs ní Chiida nducyaaca yú ní cuaacu Chiida nducyaaca 'ii'yān yen'é yā chi snée nanguuvi, 'tiicá ntúū' nducyaaca 'ii'yān yen'é yā chi snée in'yee'ndí 'cūū. ¹⁶ Can'angua'á ní ngiicá Ndyuūs Chiida yú chi yen'e néené n'deee n'dái chi n'daacā yen'é yā ní téé yā ndís'tiī fuerza na staava yen'é nī chi ditiinú nī cucáávā Espíritu N'dai yen'é yā. ¹⁷ Ní ngiicá Ndyuūs chi Cristo canée yā na staava yen'é nī cáávā chi i'téenu nī Cristo. Ní 'íicú ndís'tiī snee diitú nī ndúúcū vaadī nen'e yen'e Cristo. Ní snee nī tan'dúúcā chi véé dii'yu na yá'n'āā yen'e 'áámá yá'n'á. 'Tíicā cunée vaadī nen'e yen'é Cristo na staava yen'é nī. 'Tíicā snee nī. ¹⁸ Tuu'mí ndís'tiī ndúúcū nducyaaca 'ii'yān chi i'téenu yā Cristo n'daacā cuuvi cádiinuu' nī yen'e chi vaadī nen'e yen'é Cristo ní tan'dúúcā Cristo nen'é taavi cá yā nducyaaca 'ii'yān. ¹⁹ Ní ngiicá Ndyuūs chi ndís'tiī ní cádiinuu' nī chεε chí vaadī nen'e yen'é Cristo, 'áará chí ch'εεε taavi ca chi nguée cuuvi deenu yú nducué'n'e yen'e. Ní ngiicá chí staava yen'e ndís'tiī ní canee diitú ndúúcū nducué'n'e chi n'daacā n'dai taavi caavā chí ndís'tiī ní yen'e Ndyuūs ndís'tiī.

²⁰ Ní Ndyuūs yen'e yú cuuvi diín yā tan-ducué'n'e ní n'deē ca cuuvi diín ya ní nguée tí chí tuumicádiinuu' yú.

Tan'dúúcā chi n'deee n'dái idiín yā cucáávā poder yēn'é yā 'tíicā idiín yā ntiiⁿnyuⁿ yēn'é yā ndúúcū s'uuún. ²¹ Maaⁿ ní nducuéⁿē tiempo ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ canéé Ndyuūs chi ch'εεε taavi ca ní dεεε taavi cá yā nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chi caⁿ'á yā yaācū yēn'é yā. 'Tiicá ntúūⁿ nanááⁿ Cristo.

4

Nduuvidaama yú cucáávā Espíritu N'dai yēn'é Ndyuūs

¹ 'Úú Pablo chi preso canéé vácuū caati diín ntiiⁿnyuⁿ yēn'é 'iivú Ndyuūs. Ní 'úú di'cuiitú ndís'tiī chi n'daacā n'dai diín ní nducuéⁿē tan'dúúcā Ndyuūs neⁿ'é yā chi diín ní caati yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yēn'e yā. ² 'Úú ngiicá chi 'cuεεtinée ní chi maáⁿ ní ndiicúúⁿ ní. Ní diín ní nducuéⁿē ndúúcū 'viich'εεtíinūⁿ ndúúcū 'aama ní taama ní ní cuchéé ní yēn'e nducuéⁿē ti dinéⁿ'e ní 'áámá ní taama ní. ³ Ní cucáávā Ndyuūs itée yā vaadī 'diiín yēn'é yā chi diín chi nduuvidaamá ní, 'úú ngiicá chi cueⁿ'e daāⁿmaⁿ diín ní nducuéⁿ'e chi cuuví ní chi nduuvidaamá ní caati Espíritu N'dai yēn'é Ndyuūs nginneé yā ndís'tiī. ⁴ Véé 'áámá cuerpo nūⁿ ndúúcū 'áámá nūⁿ Espíritu N'dai yēn'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs yaa'ví yā s'uuún chi cuuvi yú yēn'é yā ní ndúúcū 'áámá nūⁿ chi cunee ngiinu yēn'e yú. ⁵ Ní véé 'áámá nūⁿ Señor Jesucristo chí 'áámá nūⁿ 'iiⁿyāⁿ chi i'teenu yú, ní véé 'áámá nūⁿ chi duuchi chi ngēēdínūⁿnīⁿ 'iiⁿyāⁿ. ⁶ Véé 'áámá nūⁿ Ndyuūs chi Ch'idá nducyáácá 'iiⁿyāⁿ ní 'iivú Ndyuūs miiⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yēn'e nducuéⁿē. Ní diín yā ntiiⁿnyuⁿ cucáávā nducueⁿē, ní canéé yā ndúúcū nducuéⁿē.

⁷ Naati Ndyuūs tee yā ca'áámá ca'áámá s'uuún vaadī n'dai yēn'é yā cáávā ntiiⁿnyuⁿ yēn'e yú tan'dúúcā chi deenú yā chi cuuvi diín yú, ní ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní chíiⁿ chi tee Cristo ca'áámá ca'áámá s'uuún. ⁸ Níicú canéé nguūⁿ na libro yēn'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā:

Chich'εε yā yēn'e enemigos yēn'e yā ní cuich'εε yā ná va'ai ch'εεti nguuvi, ní cand'εε yā n'deee n'dái 'iiⁿyāⁿ yēn'é yā chi snúⁿ yā vácuū, ní ca'á yā regalos 'iiⁿyāⁿ s'een yēn'é yā.

⁹ ¿Dé'ε neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū chiiⁿ chi ch'εε yā? Nduudú 'cūū neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā 'áámá cuaaⁿ yáánūⁿ ca chi ch'εεti yáⁿ'āa. ¹⁰ 'Iiⁿyāⁿ chí cáⁿ'ā miiⁿ maáⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ cuchéé yā cuaaⁿ naachí yaacu taavi ca chí va'ai ch'εεti nguuvi caati maáⁿ yā cuuvi canéé yā tanducuéⁿē dendú'ū cuaaⁿ. ¹¹ Ní itée yā ca'áámá ca'áámá s'uuún ntiiⁿnyuⁿ chi cuuvi diín yú. Itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ yēn'e apóstoles chi cand'εε yú nduudu yēn'e Ndyuūs. Ní itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ chi caaⁿ'maⁿ yú nduudu chi sta'a yú yēn'é Ndyuūs. Ní itée yā ntiiⁿnyuⁿ naⁿ'a yú chí ngaⁿ'a yú nduudu chi nanguaⁿ'ai 'iiⁿyāⁿ. Ní itée yā ntiiⁿnyuⁿ naⁿ'a yú chí cand'εε yú nduudu yēn'é yā na yaācū. Ní itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ chi maestro yēn'e nduudu yēn'é yā. ¹² 'Tíicā diín Ndyuūs chi chi'cueéⁿ yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Cristo ní 'íicú 'iiⁿyāⁿ s'een cuuvi diín yā ntiiⁿnyuⁿ chi tunéeⁿ yā. Ní nducyaacá yā chi yēn'e cuerpo yēn'e Cristo cuuvi cu'téenu cá yā Ndyuūs. ¹³ Ní nducyaaca s'uuún ní cuuvi nduuvidaama yú ti maaⁿ ní s'uuún ní tan'dúúcā chi 'aama yú ndúúcū chi i'teenu yú ní ndúúcū chi deenu yú yēn'e Cristo chí Daiya Dendyuūs. Ní nguuvi nguuvi cuuvi diitū ca yú ndúúcū chi i'teenu yú ndúúcū vaanicadiinūⁿ yēn'e yú ndíi tiempo chi s'uuún din'daaca yú ní tan'dúúcā Cristo 'tíicā s'uuún. ¹⁴ 'Āā ntée diín yú tan'dúúcā da'caīyā diín yā chí ch'iindiveéⁿ yā yēn'e 'aamá yā taamá yā chí ca'cueéⁿ yā cosa chí n'dááⁿ ní diín yā tan'dúúcā chí 'yúúné cand'εε 'iiⁿyāⁿ 'múúⁿ miiⁿ. Ní nguée canéé chí i'téenu yú nduudu yēn'e 'iiⁿyāⁿ chí nginche'ei yā s'uuún. 'Iiⁿyāⁿ s'een neⁿ'é yā cand'εε yā s'uuún lado yēn'é yā chí i'téenu yú chiiⁿ chí nguée cuaacu. ¹⁵ Nguée diín yú 'túúcā naati canee chí caaⁿ'maⁿ yú nduudu cuaacu yēn'é Ndyuūs ti neⁿ'e yú 'iiⁿyāⁿ ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yēn'e yú. Ní cuuvi cu'teenu ca yú ní diín yú nducuéⁿē chí n'daacā tan'dúúcā chí diín Cristo chí tiiⁿ 'áámá cuerpo yēn'e nducyaaca yú. Ní s'uuún tan'dúúcā cuerpo yēn'é yā, 'tíicā s'uuún. ¹⁶ Ní nducyaaca yú ní canee yú maaⁿ poder yēn'e Cristo chí tiiⁿ nducyaaca yú. Ní canee yú n'daacā na lugar chí tuneēⁿ yú ti

yeⁿé Cristo s'uuúⁿ. Ní nducuéⁿē coo yeⁿe cuerpo yeⁿé yā n'daacā n'dai snéé ní 'áámá 'áámá coo ní inuⁿu tan'dúúcā chi canéé chi diiⁿ. 'Tíicā s'uuúⁿ chi yeⁿe Cristo canee chí diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ chí tuneenⁿ yú cáávā chi n'giita yú, ní ditiinuⁿ yú, ní dineⁿe yú nducyaaca 'iiⁿyāⁿ.

Véé vida ngai yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿe Cristo

17 Maaⁿ ní 'úú ngaⁿá cáávā Señor Jesu-cristo ní ngaⁿá chí din'daacā nī. Nguéé 'cuεstinéé nī tan'duucā tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chi nguεε i'téenu yā Ndyuūs. 'Iiⁿyāⁿ s'een nadacadíinuⁿ yā yeⁿe dendu^u chi nguεε dichí^ívē. 18 Ní chiiⁿ chi nadacadíinuⁿ yā ní yeⁿē ná maāⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'een nguéé véé vida cueⁿe daāⁿmaⁿ yeⁿé yā chí Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿyāⁿ chí yeⁿé yā ti 'iiⁿyāⁿ s'een canee yā ndúúcū staava yeⁿé yā chí chεεchi. Ní cáávā chuū 'iiⁿyāⁿ s'een canee yā chí nguéé deenú yā Ndyuūs. 19 'Iiⁿyāⁿ s'een 'āā ntéé diiⁿ yā sentir chí cuuvi 'cuinaán yā caavā nuuⁿndi chí diiⁿ yā. Ní diiⁿ yā tan'dúúcā chí véé vicio yeⁿe yā. Ní diiⁿ yā nducuéⁿē dendu^u chí nguεε n'daacā. Ní nguéé nadacadíinuⁿ yā yeⁿe chí diiⁿ yā. 20 Naati ndís'tiī nguéé 'tiicā ch'eén nī yeⁿe Cristo. 21 Nduuti chí cuaacu chí ch'iindiveén nī nduudu yeⁿe Cristo ní Cristo chí cueéⁿ yā ndís'tiī ní i'téenu nī nduudu cuaacu chí yeⁿé Cristo, tuuⁿmi ní nduudu cuaacu yeⁿé yā cūnee ndúúcū nī. 22 Maaⁿ ní 'āā ntéé diiⁿ nī tan'dúúcā chí diiⁿ nī vmnaaⁿ chí i'téenu nī. Divíi nī yeⁿe nducuéⁿē chí diiⁿ nī tiempo chí chó'ōo caati chuū nginnche'ei ndís'tiī ndúúcū nducuéⁿē chí neⁿe chí diiⁿ nī chí nguéé n'daacā. 23 Ndís'tiī ní canee chí nadíngai nī espíritu yeⁿé nī ndúúcū vaan-icadíinuⁿ yeⁿe maáⁿ nī. 24 Ní canee chí cuta'á nī vida ngai yeⁿe Cristo tan'dúúcā chí 'áámá vestido ngai ní cunúuⁿ nī vestido ngai. Ní diiⁿ nī nducuéⁿē tan'dúúcā chí Ndyuūs neⁿé yā chí diiⁿ nī. Ní 'tíicā vida yeⁿe maáⁿ nī ní cuaacu níⁿnyúⁿ chí n'daacā ní dεεve.

25 Cáávā chuū nguéé caaⁿmáⁿ nī nduudu yaadi. Ca'áámá ca'áámá s'uuúⁿ ní caaⁿmaⁿ yú nduudu cuaacu ndúúcū nducyaaca 'iiⁿyāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'āi. Caati s'uuúⁿ ní yeⁿé 'áámá cuerpo nūuⁿ ti yeⁿe Cristo s'uuúⁿ.

26 Ní nduuti chí nduuvi taáⁿ nī, nguéé ca'a nī lugar chí vaadi taaⁿ yeⁿé nī diiⁿ chí dinuuⁿndi nī. Ní nguéé 'naaⁿ tiempo nduuvi taáⁿ nī. 27 Nguéé ca'á nī mar 'áámá lugar yááⁿn'guiinuⁿ chí cuuvi tuuⁿvi sa vida yeⁿé nī.

28 Ní ndís'tiī chí diduucú nī 'āā ntéé didu-ucú nī. Diiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ n'daacā caati véé yeⁿe nī. Ní 'íicú cuuvi ca'á nī 'iiⁿyāⁿ chí pobre yā chí nguéé véé yeⁿé yā.

29 Nguéé caaⁿmáⁿ nī nduudu yaadi 'yāa, dámaāⁿ caaⁿmáⁿ nī nduudu chí n'daacā chí diiⁿ chí cu'téenu cá yā ní diiⁿ chí cunnee nī 'iiⁿyāⁿ chí 'caandiveén yā nduudu yeⁿé nī. 30 Ndís'tiī nguéé diiⁿ nī dendu^u chí cuuvi ndaachií Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ti maaⁿ Espíritu yeⁿe Ndyuūs miiⁿ chí véé yeⁿe yú ní diiⁿ chí sellado nī chí yeⁿé Ndyuūs s'uuúⁿ. Ní diiⁿ chí cuuvi cuaacu chí Ndyuūs nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ.

31 Ní ndís'tiī 'āā ntéé cuneé nī ndúúcū vaadi taaⁿ, ní nguéé diiⁿ nī chí nguéé neⁿe nī 'iiⁿyāⁿ, ndíi nguéé 'cuaí taáⁿ nī, ndíi nguéé caaⁿmáⁿ nī dendu^u chí nguεε n'daacā yeⁿe taamá yā, ndíi nguéé diiⁿ nī yeⁿe taama yā cosas chí nguεε n'daacā. 32 Caati diiⁿ n'daacā nī ní diya'ai 'íinu nī 'aamá nī taamá nī vi'í, ní nadích'εεcú nī nuuⁿndi yeⁿé nī yeⁿe 'áámá nī taamá nī vi'í tan'dúúcā Ndyuūs nadāch'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿé nī ti yeⁿé Cristo ndís'tiī.

5

Táácā canee chí 'cuεstinéé 'iiⁿyāⁿ chí daiya Ndyuūs

1 Cuaacu chí ndís'tiī ní daiya Dendyuūs ndís'tiī. Maaⁿ ní cáanu nī diiⁿ nī tan'dúúcā Ndyuūs diiⁿ yā. 2 Ní dinéⁿe nī nducyaaca 'iiⁿyāⁿ tan'dúúcā Cristo dinéⁿe yā s'uuúⁿ ní ca'a maáⁿ yā vida yeⁿe maáⁿ yā cáávā s'uuúⁿ. Ní diiⁿ yā tan'dúúcā chí maáⁿ yā ní 'áámá 'íiti cuūchí chí 'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā 'caaⁿnúⁿ yā 'iiti chí ofrenda yeⁿé yā ní ca'á yā nátai nanááⁿ Ndyuūs. Ní Cristo maáⁿ yā ofrenda chí n'dεεve ngééⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Ní yeenú Ndyuūs ndúúcū ofrenda miiⁿ chí Cristo miiⁿ.

3 Maaⁿ ní chí ndís'tiī ní yeⁿé Ndyuūs ndís'tiī nguéé canee chí caaⁿmáⁿ nī mar 'áámá yeⁿe nuuⁿndi chí saⁿā n'diichi sa n'daataá. Ní nguéé canee chí caaⁿmáⁿ nī

yeⁿe táamá dendu'ū chi nguεε n'daacā ní nguée δενε, ndíí nguεε dínngueé nī yeⁿe chí véé chí yeⁿe taamá yā. ⁴ Ndíí nguée canee chí caaⁿmaⁿ nī dendu'ū chí cuuvi 'cuinaáⁿ nī, ndíí nguée caaⁿmaⁿ nī nduudu tonto o nduudu chí nguée n'daacā, caati nducuéⁿe chuū ní nguée n'daacā yeⁿe nī. Naati ndís'tiī ní canee chí caaⁿmaⁿ nī Ndyuūs 'tíicā: Gracias n'diī Ndyuūs. ⁵ Ní ndís'tiī 'āā deenú nī chí saⁿā chí caⁿa sá ndúúcu n'daataá chí nguée yeⁿe sa o n'daataá chí caⁿa tá ndúúcu saⁿā chí nguée yeⁿe ta, o 'iīⁿyāⁿ chí diīⁿ dendu'ū chí nguée n'daacā o 'iīⁿyāⁿ chí dínngueé yā yeⁿe chí véé yeⁿe taama yā ti tanducuéⁿe chuū ní tan'dúúca chí i'téenu yā santos ídolos. Nducyáácá 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée véé parte yeⁿe yā naachi Cristo ndúúcu Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyūⁿ yā. ⁶ Nguée caⁿá nī lugar chí caaⁿmaⁿ 'iīⁿyāⁿ chí cannche'éei yā ndís'tiī ndúúcu nduudu chí tonta ti ngaⁿá yā chí cuuvi diīⁿ nī nducuéⁿe chí nguεε n'daacā. Caati cáávā nducuéⁿe chuū ní Ndyuūs diīⁿ yā diituu cá castigar 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguée n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Ndyuūs. ⁷ Ní ndís'tiī nguée nduuvidaamá nī ndúúcu 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée diīⁿ nī mar 'áámá chí diīⁿ yā.

⁸ Ndís'tiī ní tiempo chí 'āā chó'ōo ch'εetinée nī ndúúcu yááⁿn'guiinūⁿ na maāiⁿ, naati maaⁿ ní chí ndís'tiī ní yeⁿe Señor Jesucristo, ndís'tiī canée nī na chidεεve yeⁿe Señor miiⁿ. Ní maaⁿ ní cuεeti chiicá nī na chidεεve miiⁿ tan'dúúca chí ndís'tiī ní daiyá Ndyuūs ndís'tiī. ⁹ Ní chuū 'iīⁿyāⁿ diīⁿ yā taachi snée yā chidεεve yeⁿe Ndyuūs. Tanducuéⁿe chí n'daacā ndúúcu tanducuéⁿe chí cuaacu diīⁿ yā. Ní ch'iⁿí yā na vida yeⁿe maáⁿ yā chí n'daacá yā. Chuū ní tan'dúúca n'gui'i yeⁿe yáⁿá ti n'gui'i yeⁿe chidεεve miiⁿ ní 'tíicā. ¹⁰ Ní caanú nī diīⁿ nī ca'cueéⁿ nī nducuéⁿe chí Ndyuūs neⁿe yā chí diīⁿ nī. ¹¹ Ní ndís'tiī nguée diīⁿ nī mar 'áámá chí nguée dichíⁿvē ndúúcu 'iīⁿyāⁿ chí chiicá yā na maāiⁿ naati caaⁿmaⁿ nī 'iīⁿyāⁿ chí chiicá yā na maāiⁿ chée chí nguée n'daacā chí diīⁿ yā nanááⁿ Dendyuūs. ¹² S'uuúⁿ cuuvi 'cuinaaⁿ yú nduuti chí caaⁿmaⁿ yú yeⁿe dendu'ū nuuⁿndi ch'εεte chí 'iīⁿyāⁿ diīⁿ yā taachi din'dé'ei yā. ¹³ Ní taachi

ngaⁿá nī 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe tanducuéⁿe chí nguée n'daacā chí diīⁿ yā tuuⁿmi ní canée na chidεεve. Ní Ndyuūs ch'iⁿí yā 'iīⁿyāⁿ nducuéⁿe tan'dúúca chí diīⁿ yā, ti 'āā ntée canúúⁿ n'de'ei. ¹⁴ Canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs. Cáávā chuū ní Ndyuūs ngaⁿa yā 'tíicā:

Ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ chí ch'iī; nadacuéeⁿ nī yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā, ní 'íicú Cristo chí chidεεve ní téé yā chidεεve ndís'tiī.

¹⁵ Cáávā chuū ndís'tiī ní nadacadíinuūⁿ n'daacá nī yeⁿe chí diīⁿ nī. Nguée diīⁿ nī tan'duucā chí ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ zonzo ndís'tiī naati diīⁿ nī tan'duucā chí ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ deenu ndís'tiī. ¹⁶ Ní diīⁿ nī aprovechar tiempo chí véé yeⁿe nī chí din'daacá nī caati tiempo 'cūū 'iīⁿyāⁿ diīⁿ yā dendu'ū chí nguée n'daacā. ¹⁷ Nguée diīⁿ nī tan'dúúca 'iīⁿyāⁿ chí nguée tuumicadíinuūⁿ yā ti zonzo yā naati diīⁿnúú yiiⁿnuⁿ nī maaⁿ níicú tumicadíinuūⁿ nī chεε chí Ndyuūs neⁿe yā chí diīⁿ nī. ¹⁸ Nguée cuuvi cuuⁿví nī ti diiⁿ chí cuuvi ndái nī, naati itée nī lugar chí Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs cuuví cūnee nduucú nī. ¹⁹ Ní ndeé nī 'áámá nī ndúúcu taama nī ndúúcu salmos, ndúúcu himnos, ndúúcu canciones chí ngaⁿa yeⁿe Ndyuūs. Ní ngiitá nī ní dinéⁿe nī Señor Jesucristo yeⁿe yú ndúúcu núúⁿmaⁿ staava yeⁿe nī. ²⁰ Ní cuen'e daāⁿmaⁿ ncaⁿá nī gracias Ndyuūs Chiida yú ndúúcu chí dúúchí Señor Jesucristo yeⁿe yú caava nducuéⁿe chí véé.

Yeⁿe vida yeⁿe familia s'eeⁿ chí yeⁿe Jesucristo

²¹ Nguée dich'εeté nī maáⁿ nī. Dinéⁿe nī vi'i 'áámá nī ndúúcu taama nī caati 'āā diīⁿ nī respetar Ndyuūs.

²² Ní ndís'tiī táⁿā chí ch'iindivaacu canee chí 'caandiveéⁿ nī yeⁿe isaⁿā yeⁿe nī tan'dúúca chí ch'iindiveéⁿ nī nduudu yeⁿe Ndyuūs ti isaⁿā yeⁿe nī tan'duucā 'iiví nī, 'tíicā sa. ²³ Caati isaⁿā yeⁿe nī ní tan'dúúca tiiⁿ yeⁿe familia, 'tíicā sa. 'Tiicá ntúūⁿ tan'dúúca Cristo ní tiiⁿ 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā 'yā, Cristo ntúūⁿ 'iīⁿyāⁿ chí nadanguáⁿai yā nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā 'yā. Ní nducyáácá 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā Cristo, 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'duucā cuerpo yeⁿe Cristo, 'tiicá yā. ²⁴ Ní tan'duucā 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā Cristo canee yā maaⁿ poder yeⁿe Cristo

'tiicá ntúūn tá'nā canee tá maaⁿ poder yeⁿe isaⁿā yeⁿe tá ní canee chi 'caandiveeⁿ tá yeⁿe sa.

25 Ní ndís'tiī chi isaⁿā chí ch'iindivaacu canee chi neⁿé nī n'daataá yeⁿé nī tan'duucā Cristo neⁿé yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaacu yeⁿé yā. Ní Cristo nca'a maáⁿ yā vida yeⁿe maáⁿ yā ní ch'iī yā cáávā 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿé yā. 26 Ní 'tíicā ch'iī Cristo caati s'uuúⁿ cuuvi 'iiⁿyāⁿ yeⁿé yā s'uuúⁿ caavā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā. Ní Cristo didεεvé yā 'iiⁿyāⁿ cucáávā nuūⁿnīⁿ ní cucáávā nduudu yeⁿé yā. 27 Ní Cristo candée yā 'iiⁿyāⁿ chí yeⁿé yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngii n'gai ní dεεve yā. Ní nguée falta yeⁿé yā, ndíi nguée véé mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿé yā, ndíi nguée 'áámá dendu^ū chi nguée cuaacu na vida yeⁿé yā, ndíi nguée véé mar 'áámá dendu^ū chi 'túúcā. Ní 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿé yā ní núúⁿmáⁿ yā ní yeⁿé Cristo. Ní nguée véé mar 'áámá chi nguée n'daacā yeⁿé 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. 28 Ní isaⁿā chí ch'iindivaacú canée chí dinéⁿe sa n'daataá yeⁿe sa tan'dúúcā chi neⁿe sa maaⁿ sa cuerpo yeⁿe sa, 'tíicā n'daataá yeⁿe sa. Ní saⁿa chi dinéⁿe sa n'daataá yéⁿe sa neⁿe maaⁿ sa saⁿā. 29 Nguée véé mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chi nguée neⁿé maáⁿ yā cuerpo yeⁿé yā, naati nga'a maáⁿ yā chiiⁿ chi n'daacā chi cuuvi yeⁿé yā. Ní maáⁿ yā diíⁿ yā cuidar cuerpo yeⁿe maáⁿ yā. 'Tiicá ntúūn Cristo dinéⁿe yā ní diíⁿ yā cuidar nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā 'yā. 30 'Tíicā diíⁿ Cristo ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi yeⁿé yā ní tan'dúúcā cuerpo yeⁿé yā 'tíicā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'áámá parte yeⁿe cuerpo yeⁿe Cristo 'tíicā s'uuúⁿ. 31 Ní 'tiicá ntúūn saⁿā i'neeⁿ sa chεecu sa ndúúcū chiida sa ní nduuvidaama sa ndúúcū n'daataá yeⁿe sa ní nduu 'uuví yā nduuvidaamá yā ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi 'áámá cuerpo nūⁿ. 32 Chuū ní 'áámá vaadi cuaacu na libro yeⁿé Ndyuūs, ní ngaⁿá ngii ndís'tiī yeⁿe chuū. Nduudu miiⁿ ngaⁿā yeⁿe Cristo ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Cristo ní yeⁿé yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. 33 Maaⁿ ní neⁿé caaⁿmáⁿ ca'áámá cā'aama ndís'tiī chi saⁿā chí 'nínívaacu, canee chi neⁿe nī n'daataá yeⁿe nī tan'dúúcā chi neⁿé nī maáⁿ nī. Ní ndís'tiī n'daataá canée chi dinéⁿe nī isaⁿā yeⁿé nī nī 'caandiveeⁿ nī yeⁿe sa.

6

1 Ndís'tiī da'caīyá chi i'téenu nī Cristo, canee chi 'caandiveeⁿ nī yeⁿe chiidá nī caati chuū chí coša chí n'daacā chí diíⁿ nī. 2 Ní mandamiento yeⁿe Ndyuūs chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi Ndyuūs teé yā compromiso yeⁿe ní chuū: Cu'téenu nī chiidá nī ndúúcū chεecu nī, 3 ní 'iicu nduuti chi diíⁿ nī 'tíicā cuuvi yeenú nī níicú cuneé nī na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū n'deeⁿ n'dái nduuyū.

4 Ní ndís'tiī saⁿā chi véé daiyá nī, nguée diíⁿ nī chi nduuví taaⁿ daiyá nī naati di'cuiitá nī daiya nī ní yaa'ví nī daiya nī taachi nguée din'daacā ní ca'cuéeⁿ nī daiyá nī yeⁿe Señor Jesucristo caati cuuvi cu'téenu yā yeⁿé yā.

5 Ní ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū 'iiví nī, 'caandiveeⁿ nī yeⁿe 'iiví nī chi véé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní diíⁿ nī respetar 'iiví nī ní 'va'á nī yeⁿe yā. Ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yā ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿe nī. Ní diíⁿ nī nducuéⁿe ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé yā tan'duucā chí diíⁿ nī caavā Cristo. 6 Ní diíⁿ nī n'dai ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé yā nguée dámaāⁿ taachi 'iiví nī inaáⁿ yā ndís'tiī caati n'daacā canee nī ndúúcū yā. Naati diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé yā tan'dúúcā chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Cristo chi diíⁿ nī ní ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿé nī. Chuū ní chiiⁿ chi Ndyuūs neⁿé yā chí diíⁿ nī. 7 Ní dinéⁿe nī din'daacā nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yā tan'dúúcā chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Señor Jesucristo chí diíⁿ nī, nguée tan'dúúcā chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 8 Ní nducyáácá nī ní déenu nī nduuti chí 'iiⁿyāⁿ chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ caadi 'iiyu o nduuti chí 'iiⁿyāⁿ libre yā nducyáácá yā cuta'á yā yeⁿe Señor Jesucristo chí 'iiví yú chíiⁿ chí téé yā 'iiⁿyāⁿ caavā ntiiⁿnyuⁿ n'daacā chí diíⁿ yā.

9 Ní ndís'tiī chí 'iiví yeⁿe 'iiⁿyāⁿ, 'tiicá ntúūn din'daacá nī ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí dichí'vε ndís'tiī. Nguée caaⁿmáⁿ nī chí caⁿá nī 'cuen'é nī 'iiⁿyāⁿ chí dichí'vε ndís'tiī. N'gaacu nī chí ndís'tiī ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí dichí'vε ndís'tiī ní snée nī na poder yeⁿe 'iivú Señor Jesucristo chí canée na va'ai chεeti nguuví. Ní 'āā daamá nūⁿ nducyáácá 'iiⁿyāⁿ nanááⁿ Señor Jesucristo yeⁿe yú.

Armas ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs cááva 'i'n'yān chi i'téenu yā Ndyuūs

10 Maa'n ní ndís'tiī hermanos ye'n'é dii'n nī chi ditiinú 'cuɛɛtinée nī nanáa'n Señor Jesucristo ye'n'e yú ndúúcū nducué'n'e poder chi vée ye'n'é Cristo. 11 Ní cuuvi dii'n nī defender maá'n nī ndúúcū nducué'n'e armadura chi tan'dúúcā armadura catecai soldados chi Ndyuūs dátee yā s'uuú'n chi ye'n'e Cristo. Ní 'íicú cuuvi cuchéé nī ye'n'e nducué'n'e dendu'ū chi dii'n yáá'n'guiinūu'n taachi ngínche'e sa ndís'tiī. 12 Nguéé 'cuu'n'ma'n yú contra 'i'n'yān chi nguéé n'daacā naati 'cuu'n'ma'n yú ní contra fuerzas ye'n'e espíritus chi nguéé n'daacā chi canéé na 'yúúné ndúúcū espíritus chi 'i'n'tyén'e ye'n'é taná'n'ā espíritus chi ca'a orden ye'n'e espíritus chi nguéé n'dai ndúúcū nducué'n'e ye'n'e ín'yee'di chi canéé na maa'n chi ye'n'e yáá'n'guiinūu'n. 13 Cáávā chuū tan'dúúcā 'áámá soldado cuta'a sa catecai ye'n'e soldado ní maa'n ní cuta'á nī nducué'n'e armadura chi tan'dúúcā catecai nī chi Ndyuūs dátee yā ndís'tiī. Ní 'íicú cuuvi cuchéé nī contra enemigo nguuvi taachi ndaa nanáa'n nī nducué'n'e dendu'ū chi nguéé n'daacā. Ní taachi chichéé nī ye'n'e nducué'n'e chi nguéé n'daacā ndíí chí 'cuiinū, tuu'mi ní cuuvi 'cuɛɛtinée diitú nī ndúúcū chi i'téenu nī. 14 Ní canéé diitú nī ndúúcū armadura ye'n'é Ndyuūs. Cáávā caandaá 'tiicá ntúū'n ndís'tiī cuta'á nī cinturón ní chiichi cunéé cinturón ye'n'é nī chi armadura ye'n'e Ndyuūs chi vaadī cuaacu. Ní vée fuerzas ye'n'é nī. Ní dii'n n'daacā nī caati canéé diitú nī. 'Tiicá ntúū'n ndís'tiī cuta'á nī chaleco cūū ye'n'e Ndyuūs chí vaadī cuaacu. Ní canéé chi dii'n nī nducué'n'e chi n'daacā caati cuuvi dii'n nī proteger pecho maá'n nī ye'n'e nducué'n'e chi nguéé n'daacā chí dardos ye'n'e enemigo. 15 'Tiicá ntúū'n ndís'tiī snúú'n ca'a nī zapatos chí ye'n'é Ndyuūs chí ye'n'e vaadī 'dii'n. Ní 'cuɛɛtinée listo nī chi caa'n'ma'n nī 'i'n'yān nduudu cuaacu ye'n'e Jesucristo ní 'íicú cuuvi cunéé vaadī 'dii'n ye'n'é yā. 16 'Tiicá ntúū'n ndís'tiī sta'á nī escudo ye'n'é Ndyuūs chí vaadī i'teenu. Ní 'íicú diitú canéé nī ndúúcū chi i'téenu nī. Ní dii'n nī protejer maá'n nī ye'n'e dardos chí ngiichi ye'n'e yáá'n'guiinūu'n. Ní yáá'n'guiinūu'n nguéé cuuvi cuchéé sá ye'n'e ndís'tiī ndúúcū

cosas ye'n'e sa chi nguéé n'daacā. 17 'Tiicá ntúū'n ndís'tiī sta'á nī cachucha cūū ye'n'e Ndyuūs chí vaadī ngua'n'ai ye'n'é nī chí dii'n proteger tií'n nī. Ní n'gáácú nī chí Jesucristo nadanguá'n'ai yā ndís'tiī ní itée yā fuerzas ndís'tiī chí nguéé 'va'á nī ní nguéé vée 'uuvī vaanicádiinuu'n ye'n'é nī. 'Tiicá ntúū'n ndís'tiī sta'á nī espada ye'n'e Ndyuūs chí Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. Ní Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ndúúcū Nduudu Cuaacu ye'n'é Ndyuūs inneé yā ndís'tiī chí nguéé n'giindiveé'n nī nduudu ye'n'e yáá'n'guiinūu'n naati yáá'n'guiinūu'n ca'n'a sa caanu sa ye'n'é nī. 18 Ní cue'n'e daā'ma'n caa'n'ma'ngua'á nī ye'n'e tandu-cué'n'e chuū. Ní cue'n'e daā'ma'n di'cuiitú nī Ndyuūs cucáávā Espíritu N'dai ye'n'é yā, ní ngiicá nī caati cuuvi cuta'á nī ye'n'e poder ye'n'e Ndyuūs. Ní 'íicú cuuvi dii'n nī nducué'n'e chuū. Ní canee listo nī. Ní nguéé cuuvi cúunu nī. Ní caa'n'ma'ngua'á nī caavā nducyaaca 'i'n'yān chi i'téenu yā Ndyuūs. 19 Ní ca'n'angua'á nī caavā 'úú dendu'ū ti Ndyuūs téé yā nduudu ye'n'é yā 'úú taachi nga'n'á nduudu cuaacu ye'n'é yā. Ní 'íicú 'úú cuuvi caa'n'mán nduudu mii'n ndúúcū valor caati 'i'n'yān cuuvi déenu yā nduudu chí nga'n'á táacā chí cuuvi nanguá'n'ai 'i'n'yān, nduudu chí canéé n'de'ei cuáá'n vmnaa'n. 20 Ndyuūs ye'n'e yú ní dichó'o yā 'úú tan'dúúcā chí 'úú embajador ye'n'é yā 'úú chí 'úú caa'n'mán nduudu cuaacu ye'n'é yā. Ní cááva chuū ní 'úú ní preso 'úú ní maa'n canuú'n vácūū. Ní ndís'tiī ní ca'n'angua'á nī caavā 'úú chí 'úú cuuvi caa'n'mán nduudu cuaacu mii'n ndúúcū valor tan'dúúcā chí 'úú canéé chí caa'n'mán.

Saludos ye'n'e Pablo naachi ch'iinū carta 'cuū

21 Hermano Tíquico, chí ne'n'e nducyaaca s'uuú'n, ní n'daacā dii'n sa ntii'nyu'n ye'n'e Señor Jesucristo nduucú. Ní sa'n'ā mii'n caa'n'ma'n sa ndúúcū ndís'tiī ye'n'e 'úú ní ye'n'e chí 'úú idií'n. 22 Cáávā chuū dicho'ó hermano Tíquico nanáa'n ndís'tiī ti caa'n'ma'n sa táacā snéé 'nū ní 'iicu dii'n sa chí diituu 'cuɛɛtinée'n nī na staava ye'n'é nī.

23 Maa'n ní 'úú ne'n'é chí Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo ye'n'e yú ca'á yā nducyaaca hermanos ye'n'é vaadī 'dii'n na staava ye'n'é yā. Ní ne'n'é chí Ndyuūs

diíⁿ yā chi ndís'tiī cu'téenu cá nī Ndyuūs,
ní dineⁿ'e cá nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁴ Ní
neⁿ'é chi Ndyuūs ca'á yā vaadī n'dai yeⁿ'é yā
nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi cuaacu níⁿnyúⁿ neⁿ'é
yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ní 'áámá neⁿ'é
yā, ní nguée n̄'daáⁿ yā. 'Tiicā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ FILIPOS

Taachi Pablo canúuⁿ yā vácūū idingúuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Filipos, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo

¹ 'Úú Pablo ndúú^{cū} Timoteo ní nús'uu ní dichíí^{'ve} 'nū Jesucristo. Maaⁿ ní idingúuⁿ 'nū carta 'cūū yeⁿ'ē nducyáá^{cá} hermanos chi i'téenu yā Jesucristo ndúú^{cū} obispos chi sa^{'ā} ndíí tiiⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo ndúú^{cū} diáconos chi nginneé yā obispos, nducyaaca yā chi snee yā na yāāⁿ Filipos. ² Nen'é 'nū chí Ndyuūs Chiida yú ndúú^{cū} Señor Jesucristo yeⁿ'e yú tee yā ndís'tiī yeⁿ'e vaadī n'dai taavi yeⁿ'é yā ní 'cuεεtinée nī ndúú^{cū} vaadī 'diiⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

Pablo ngaⁿ'angua'á yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo

³ 'Úú nca'á gracias Ndyuūs yeⁿ'ē yú ca'áámá ca'áámá vuelta taachi n'gaacú yeⁿ'e ndís'tiī. ⁴ Ní taachi caⁿ'angua'á, nducuéⁿ'ē tiempo caⁿ'angua'á yeⁿ'e nducyaaca ndís'tiī ndúú^{cū} vaadī yeenú. ⁵ Caati ndís'tiī ní nduucú ní dáámá diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ti inneé nī 'úú chi 'úú candéé nduudu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo, ndii nguuví chi i'téenu nī Jesucristo ndíí maaⁿ. ⁶ Ní deenú chi seguro canee chiiⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs ti Ndyuūs chi tuca'á yā diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ n'daacā n'dai na vida yeⁿ'e ndís'tiī ní idiíⁿ yā chí ndís'tiī 'cuεεtinée nī diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā nguuví nguuví ndíí nguuví chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ē. ⁷ Ní 'tíicā chí n'dai chí 'úú nacádiinúúⁿ chuū yeⁿ'ē nducyaaca ndís'tiī caati nen'é taavi ndís'tiī. Ní nducyaaca ndís'tiī ní vée parte yeⁿ'é nī nduucú yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chí n'dai taavi chí Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ. Ní ndís'tiī nginneé nī 'úú 'áará chí canuúⁿ vácūū o 'áará chí canee nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'iiⁿ'ntyén'ē 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e nduudu ngai yeⁿ'é Cristo chí cuaacu chí 'tíicā. ⁸ Ní Ndyuūs yeⁿ'e yú ní deenú yā chí 'úú nen'é ndís'tiī tan'dúú^{cā} chí Cristo nen'é yā s'uuúⁿ. ⁹ Ní 'úú ngiicá

Ndyuūs chí ndís'tiī cuuvi dinéⁿ'e ca nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuuvi deenu cá nī yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní cuuvi nada-cadínuuⁿ n'daacā nī yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chí cuaacu. ¹⁰ Caati cuuví ndεεve nī nducuéⁿ'ē tiempo chée chí n'daacā taavi ca. Ní 'tíicā cuuvi 'cuεεtinée nī n'daacā n'dai. Ní taachi ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ē nguée vée mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'é nī. ¹¹ Ní nen'é chí Jesucristo ndaacá yā ndís'tiī chí 'cuεεtinée n'daacá nī cucáávā poder yeⁿ'e Cristo ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. Ní 'íicú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'māⁿ yā chí ch'εεte taavi Ndyuūs. Ní diíⁿ yā honrar Ndyuūs.

Cáávā 'úú vida yeⁿ'é ní Cristo

¹² Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nen'é chí cadínuuⁿ nī chí tanducuéⁿ'ē chí ch'eenú chíí ní diiⁿ chí 'yaaⁿ ca 'iiⁿ'yāⁿ ngí n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu chí ngai yeⁿ'e Cristo. ¹³ 'Tíicā chíí chí taanduvée soldados chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ na palacio yeⁿ'e César ndúú^{cū} taanduvée 'iiⁿ'yāⁿ, nducyaaca yā deenu yā chí 'úú canee preso na vácūū cucáávā chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo. ¹⁴ Ní nééné 'yaaⁿ hermanos chí i'téenu yā Señor Jesucristo taachi cadínuuⁿ yā chí canee vácūū nguée di'va'á yā naati nen'é yā caaⁿ'maⁿ cá yā nduudu ngai chí nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs ndúú^{cū} confianza nanááⁿ Cristo miiⁿ.

¹⁵ Cuaacu chí náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā nduudu ngai yeⁿ'e Cristo cáávā chí dingueeé yā yeⁿ'é ní cáávā chí nen'e yā 'caa'va yā nduucú. Ní tanáⁿ'a yā ní ngaⁿ'á yā nduudu ngai miiⁿ ti cuaacu chí nen'é yā diíⁿ yā ní nen'é yā cunnee yā 'úú. ¹⁶ Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'een vmnaaⁿ nguεε ngaⁿ'a yā nduudu ngai yeⁿ'e Cristo ndúú^{cū} nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é yā naati diíⁿ yā chí 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā ndúú^{cū} yā. Diíⁿ yā ti nen'é yā chí 'úú ní ngueeé yeⁿ'é yā. Ní cadínuuⁿ yā chí diíⁿ yā chí 'úú n'geenú ngii ca taachi canuúⁿ vácūū. ¹⁷ Ní 'iiⁿ'yāⁿ cuayiivi ní ngaⁿ'á yā nduudu ngai miiⁿ ti nen'é yā 'úú. Ní deenú yā chí Ndyuūs tee yā 'úú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā chí ngaⁿ'á nanááⁿ 'iiⁿ'ntyén'ē táácā chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. ¹⁸ Naati ¿de'ē ituneéⁿ? 'Áā

'tuucá nūuⁿ nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā nduudu ngai miiⁿ ndúú^{cū} nuuⁿ'máⁿ staava yeⁿ'é yā o cáávā chi nguéeⁿ neⁿ'é yā 'úú, nducyaacá yā ngan^a yā nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. Ní cáávā chuū 'úú ní yeenú, ní yeenú taavi cá.

19 Caati deenú chi yeⁿ'e nducueⁿ'ē chi chó'ōo yeⁿ'é, n'daacā cuuvi yeⁿ'é caati ndís'tiī ní ngan^a'angua^a nī cáávā 'úú. Ní Jesucristo nginneé yā 'úú cucáávā Espíritu yeⁿ'é yā. 20 Ní maaⁿ chuū chi neⁿ'é chi dicuaacu chi cuuvi diíⁿ. Nguéeⁿ 'cuinaáⁿ yeⁿ'ē mar 'áámá naaⁿ naati ngan^a'á nduudu ngai yeⁿ'e Cristo cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ndúú^{cū} nducueⁿ'ē confianza tan'dúú^{cā} chi diíⁿ maaⁿ, 'tiicá ntúūⁿ cuuvi diíⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní 'íicú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi n'diichi cá yā Cristo chi ch'εετε ca yā cucáávā 'úú, 'áará chí 'úú cunduūchí o 'áará chí 'úú 'āā n'dií. 21 Ní cucaavā 'úú, vida yeⁿ'é ní Cristo níicú nduuti chí 'cuūví 'āā diíⁿ ganar caati 'úú caneé ndúú^{cū} Cristo. 22 Ní nduuti chí candií ca cuneé ca na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúú^{cū} cuerpo yeⁿ'é, tuu'mi ní cuuvi diíⁿ ca ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. Ní candéé nduudu yeⁿ'e yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ níicú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Maaⁿ ní nguéeⁿ deenú de'ē chi n'daacā ca chi ndεενέ cáávā 'úú 23 caati 'úú canuūⁿ nguaaⁿ nduu 'uuví vaanicadiínūⁿ. Ní neⁿ'é chí 'cuūví níicú can^a'á cunēe ndúú^{cū} Cristo caati deenú chí neenē n'daacā caavā 'úú. 24 Naati cáávā ndís'tiī ní n'daacā ca chí 'úú cuneé ca na cuerpo yeⁿ'é 'tεε 'tée ndúú^{cū} ndís'tiī. 25 Seguro caneé maaⁿ yeⁿ'e chuū. Ní deenú ti 'úú cuneé ca 'tεε 'tée ndúú^{cū} ndís'tiī caati ndís'tiī cuuvi 'cuεεtinée nī n'daacā ca ní yeenu taavi nī caati i'téenu nī Ndyuūs. 26 'Túú^{cā} cuneé 'tεε 'tée ndúú^{cū} ndís'tiī ní taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī tuu'mi ní ndís'tiī cuuvi yeenu cá nī nduucú ti s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ.

27 Di'cuiitú ndís'tiī chí dámaāⁿ diíⁿ núú yiiⁿnuⁿ nī chí 'cuεεtinée n'daacā nī taan-
duvéé chí n'daacā tan'dúú^{cā} chí ngan^a ndu-
udu n'dai yeⁿ'e Cristo. Níicú ndúútí chí
ndaá n'diichi ndís'tiī o ndúútí chí caneé
yaⁿ'ai yeⁿ'é ndís'tiī neⁿ'é 'caandiveéⁿ yeⁿ'é
ndís'tiī. Neⁿ'é chí 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi yaaⁿ'ví yā 'úú
yeⁿ'é ndís'tiī chí ndís'tiī ní n'daacā sneé nī.
Ní nduuvidaamá nī ndúú^{cū} 'áámá espíritu
nūuⁿ ndúú^{cū} 'áámá vaanicadiínūⁿ yeⁿ'é

nī. Ní 'áámá diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs
ní ngan^a'á nī nduudu ngai yeⁿ'e Cristo chí
evangelio caati 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā
Cristo. 28 Neⁿ'é 'caandiveéⁿ yeⁿ'é nī chí
nguéeⁿ di'va^a'á nī mar 'áámá yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí
contra yeⁿ'e nī. Caati chuū ní 'áámá seña
yeⁿ'é yā chí nguéeⁿ i'téenu yā Cristo ní can^a'á
yā infierno. Naati chuū ní 'áámá seña yeⁿ'é
nī chí ndís'tiī ní cuuví ninguaⁿ'ái nī yeⁿ'e
infierno caati chuū ní yeⁿ'é Ndyuūs. 29 Ní
Ndyuūs diíⁿ yā 'áámá favor ndúú^{cū} ndís'tiī
caati nguéeⁿ dámaāⁿ chí cu'téenu nī Cristo
naati canéé chí 'cuenú nī cuuvi caavā chí
i'téenu nī Cristo. 30 Ní ndís'tiī ndúú^{cū} 'úú
'āā daamá nūuⁿ snée yú chí n'geenu yú ngii
cucáávā chí ngan^a yú nduudu cuaacu yeⁿ'é
Cristo. Ndís'tiī 'āā n'diichi nī cuááⁿ vmnaaⁿ
tan'dúú^{cā} chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní ch'eenú chíi.
Ní maaⁿ ní n'giindiveéⁿ ntúuⁿ nī tan'dúú^{cā}
chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní tan'dúú^{cā} chí n'geenú
ngii.

2

*Cristo ní ndiicúúⁿ yā ní cuayiivi chich'εεte
yā*

1 Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nduuti chí
Cristo diíⁿ yā animar ndís'tiī ní nduuti chí
Cristo tee yā 'viich'εεtiínūⁿ ndís'tiī ti neⁿ'é
yā ndís'tiī ní nduuti chí Espíritu N'dai yeⁿ'é
Ndyuūs canée yā ndúú^{cū} ndís'tiī ní nduuti
chí neⁿ'é nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní ya'ai 'íínú
nī 'iiⁿ'yāⁿ tuu'mi ní 'tíicā diíⁿ nī. 2 Diíⁿ nī chí
cuuvi yeenú taavi cá caati snée nī 'túú^{cā}.
N'dáácā 'cuεεtinée nī ndúú^{cū} 'aama vaadi
cadínnuⁿ yeⁿ'é nī. Ní neⁿ'é nī dáámá nūuⁿ
'aama nī ndúú^{cū} taama nī tan'dúú^{cā} Cristo
neⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ neⁿ'é nī
vi'í 'aama nī ndúú^{cū} taama nī. Ní nduu-
vidaamá nī ndúú^{cū} 'áámá espíritu yeⁿ'é nī
ndúú^{cū} 'áámá staava yeⁿ'é nī. 3 Ní nguéeⁿ
diíⁿ nī dendu'ū chí neⁿ'e maáⁿ nī o caavā
chí neⁿ'é nī ch'εεte maáⁿ nī caati ndiicúúⁿ
'cuεεtinée nī. Maaⁿ ní ca'áámá ca'aamá nī
canéé chí nadacadiínūⁿ nī yeⁿ'e hermanos
yeⁿ'é nī chí néené n'dai ca hermanos yeⁿ'é
nī nguéeⁿ ti maáⁿ nī. 4 Ní mar 'áámá nī nguéeⁿ
n'nuúⁿ nī dendu'ū chí cuuví yeⁿ'ē maáⁿ nī
caati n'nuúⁿ nī ntúuⁿ dendu'ū chí n'daacā
chí cuuvi yeⁿ'e tanáⁿ'ā hermanos yeⁿ'é nī.

5 Ní nguaaⁿ ndís'tiī ní tan'dúú^{cā} chí Cristo
nadacadiínūⁿ yā yeⁿ'ē maáⁿ ya 'tiicá ntúūⁿ
ndís'tiī canee chí nadacadiínūⁿ nī yeⁿ'e

maaⁿ nī. ⁶ Ní n'dáá rá chí Cristo miiⁿ ti Ndyuūs 'yā, Cristo nguée 'āā fuerza diiⁿ yā chí cuuvi daamá yā ndúúcu Ndyuūs Chiidá yā. ⁷ Naati Cristo s'neeⁿ yā chí ch'εεte yeⁿ'é yā tanducuén'e chí canée na va'ai ch'εeti nguuvi. Ní tan'dúúca s'uúúⁿ 'tiicá yā. Ní tan'dúúca 'áámá saⁿ'ā chí dichíi'vε 'iiⁿ'yāⁿ, 'tiicá núúⁿ yā. Ní ch'iindiyáaⁿ yā tan'dúúca 'áámá saⁿ'a yeⁿ'é iⁿ'yeendí 'cūū. ⁸ Ní taachi canée yā tan'dúúca saⁿ'a na iⁿ'yeendí 'cūū ndiicúúⁿ n'dai diiⁿ yā ní ch'iindiveén yā taanduvée chí ngaⁿ'ā Chiidá yā chí canée na va'ai ch'εeti nguuvi. 'Áará chí ch'iī yā na cruz, ch'iindiveén yā nduudu yeⁿ'e Chiidá yā ní ca'á yā lugar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁹ Ní cáávā chí diiⁿ Jesús, Ndyuūs diiⁿ yā chí Jesús ní ch'εεte cundaá yā na va'ai ch'εeti nguuvi. Ní Ndyuūs ca'á yā 'áámá chí duuchí yā chí ch'εεte n'dai nguée tí tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeendí 'cūū. ¹⁰ Ní nducyáácá yā canée chí caāntiiⁿ yā yā taachi 'caandiveén yā chí duuchi Jesús miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaacá yā chí snee yā na va'ai ch'εeti nguuvi. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca yā chí snee yā na yán'āa. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca yā chí snee yā na infierno. ¹¹ 'Tiicá ntúūⁿ canee chí caaⁿ'maⁿ cuaacú yā chí Jesucristo miiⁿ ní 'iivú Ndyuūs. Ní caaⁿ'maⁿ cuaacú yā chí néené ch'εεte n'dai Ndyuūs chí Chiida yú.

Tiⁿ'yā chí i'téenu yā Cristo ní tan'duucā chí dεεve yeⁿ'é iⁿ'yeendí 'cūū 'tiicá yā

¹² Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chí neⁿ'e taaví, tan'dúúca chí cueⁿ'e daāⁿmaⁿ i'téenu nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs taachi canée ndúúcu ndís'tiī, maaⁿ ní i'téenu nī taachi 'āā yaⁿ'ai canée yeⁿ'é ndís'tiī. Maaⁿ ní 'va'á nī Ndyuūs. Ní ndís'tiī diiⁿ n'daacá nī ti Ndyuūs nadinguán'ai yā ndís'tiī ní diiⁿ n'daacá nī ndúúcu cuidado yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. ¹³ Cuaacu chí Ndyuūs diiⁿ yā chí ndís'tiī neⁿ'é nī diiⁿ nī nducuéⁿ'ē chí n'daacā. Ní Ndyuūs cunnee yā ndís'tiī chí diiⁿ nī. Ní 'cuiinú nī chiiⁿ chí diiⁿ nī tan'dúúca chí neⁿ'é yā chíⁿ chí n'daacā n'dai.

¹⁴ Maaⁿ ní ndís'tiī diiⁿ nī nducuéⁿ'ē ní nguée cueēndiitú nī ndíi nguée 'cuuⁿ'máⁿ nī. ¹⁵ Ní ndúúti chí diiⁿ nī 'tuucā mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é nī o nguée n'daacā idiíⁿ nī

caati deenú yā chí ndís'tiī daiyá Dendyuūs ndís'tiī. Ní nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Ndyuūs ní nguée n'daacā idiíⁿ yā. Ní tan'dúúca 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ngíi yán'āa taachi maāⁿ 'tiicá nī. ¹⁶ Ní candée nī nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ti nduudu miiⁿ diiⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cunduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ caati 'úú ní cuuvi yeenu taavi nguuvi chí ndaa Cristo taama vmnéⁿ'ēe. Ní deenú chí nguée tandii rá diiⁿ ndu'ú 'úú ndíi nguée nduu tandii rá diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁷ Ndúúti chí nca'á vida yeⁿ'e maāⁿ ní chíⁿ caavā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs, tuuⁿ'mi ní cáávā chí 'āā itéenu nī Ndyuūs ní diiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā, tanducuén'e chuū ní tan'dúúca 'áámá ofrenda nanááⁿ Ndyuūs 'tíicā. Ní 'úú ní yeenu, ní cuuvi yeenu ndúúcu nī. ¹⁸ 'Tiicá ntúūⁿ cáávā chuū ndís'tiī cuuvi yeenu nī. Ní cuuvi yeenu ntúūⁿ nī nduucú.

Yeⁿ'ē hermano Timoteo ndúúcu hermano Epafrodito

¹⁹ Nduuti chí Señor Jesucristo neⁿ'é yā chí 'úú idiíⁿ chiiⁿ chí nadacadíinuúⁿ chí diiⁿ, tuuⁿ'mi ní caⁿ'á dicho'ó Timoteo nanááⁿ ndís'tiī nguuvi chí cuchiī. Maaⁿ níicú cuuvi yeenu taachi cadíinuúⁿ ní cuuvi deenú táácā snee ndís'tiī. ²⁰ Ti nguée véé táámá compañero yeⁿ'é chí dáámá nadacadíinuúⁿ sa nduucú tan'dúúca Timoteo miiⁿ. Ní n'daacā idiíⁿ sa cuidado yeⁿ'é ndís'tiī. ²¹ N'dee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ i'nuúⁿ yā chí n'daacā yeⁿ'ē maāⁿ yā ní nguée diiⁿ yā dendu'ū chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo Jesús. ²² Naati ndís'tiī ní deenú nī yeⁿ'e Timoteo chí n'daacā canee sa yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. Ní deenú nī chí saⁿ'a miiⁿ tan'dúúca daiyá chí dichíi'vε sa 'úú, 'tíicā sa taachi ngaⁿ'á 'nū evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'é Cristo. ²³ Sáⁿ'a 'cūū nadacadíinuúⁿ chí dicho'ó saⁿ'ā nanááⁿ ndís'tiī naati neⁿ'é cadíinuúⁿ vmnaaⁿ táácā 'cuenú asuntos yeⁿ'é núúⁿ niiⁿyūⁿ. ²⁴ Maaⁿ ní véé confianza yeⁿ'é ndúúcu Ndyuūs chí núúⁿ niiⁿyūⁿ cuuvi ndaá maāⁿ ní n'diichí ndís'tiī.

²⁵ Ní nadicadíinuúⁿ ntúūⁿ chí dicho'ó yeⁿ'e ndís'tiī hermano Epafrodito. Saⁿ'ā miiⁿ idiíⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ nduucú ní diiⁿ sá luchar nduucú. Saⁿ'ā miiⁿ ndís'tiī maāⁿ nī dicho'ó nī saⁿ'ā nanaáⁿ chí cuuvi cunnee sa 'úú ndúúcu necesidades yeⁿ'é. ²⁶ Saⁿ'ā

miiⁿ neené neⁿe sa n'diichi sa nducyaaca ndís'tiī ní neené nadacadíínuuⁿ sa yeⁿe ndís'tiī caati ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī chí ngítā sa. ²⁷ Cuaacu níⁿnyúⁿ chí neéⁿé ya'ai chíitā sa ti 'āā cháa 'cuūvī sa. Naati Ndyuūs ní ya'āī 'iinú yā saⁿ'ā ní nguéé dámaāⁿ saⁿ'ā miiⁿ caati ndúúⁿcū 'úú ti 'úú nguεε cunee ndaāchī yīinú cá dē'ē ca chí canéé yeⁿ'é. ²⁸ Ní cáāvā chuū neⁿe cá dicho'ó saⁿ'ā Epafrodito nanáāⁿ ndís'tiī ní ndís'tiī cuuvi yeenú nī taachi snaaⁿ nī taama vmnéⁿ'ēe saⁿ'ā. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'úú nguéé nadacadíínuuⁿ ndaachí yeⁿ'é nī. ²⁹ Ní taachi ndaa sa nanáāⁿ ndís'tiī, 'cuāaⁿ nī Epafrodito ndúúⁿcū vaadī yeenú caati saⁿ'ā miiⁿ hermano yeⁿ'é nī ti i'téenu sa Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ní diíⁿ nī honrar tanáⁿ'a yā chí diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs tan'dúúⁿcā saⁿ'ā miiⁿ. ³⁰ Caati 'áará chí neéⁿé chíitā sa nī 'āā cháa 'cuūvī sa cucáāvā chí diíⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Cristo, nguéé nadacadíínuuⁿ sa yeⁿ'e vida yeⁿ'e maāⁿ sa ndúúⁿcū peligro chí cuuvi 'cuūvī sa caati dichííⁿvē sa 'úú. Ní diíⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é chí ndís'tiī maāⁿ nī neⁿ'é nī diíⁿ nī naati nguεε cuuvi diíⁿ nī.

3

Pablo yaa'ví yā contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chí necio yeⁿ'e ley yeⁿ'é yā

¹ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é ngaⁿ'ā ngī ndís'tiī chí canéé chí cuuvi yeenú nī ti yeⁿ'e Señor Jesucristo ndís'tiī. Ní cáāvā 'úú nguéé dē'ē vεε chí di'vaachi 'úú taachi dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī táamá vmnéⁿ'ēe chí cuuvi yeenú nī, ti canéé chí diíⁿ nī cáāvā chí cho'ōo n'dai yeⁿ'é nī. ² Ndís'tiī ní diíⁿ nī cuidado yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí tan'dúúⁿcā 'yaānā ti 'tiicá yā ti neⁿ'é yā circuncidar cuerpo yeⁿ'e saⁿ'a chí nguéé saⁿ'ā Israel sa. Nguéé n'daacā diíⁿ yā chí nadacadíínuuⁿ yā chí canee chí diíⁿ yā circuncidar cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā s'een. ³ Ní cuaacu níⁿnyúⁿ s'uuúⁿ ní tan'dúúⁿcā chí 'āā circuncidado s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ dich'εεε yú Ndyuūs ndúúⁿcū espíritu yeⁿ'e maāⁿ yú. Ní s'uuúⁿ ní yeenu yú ti yeⁿ'e Señor Jesucristo s'uuúⁿ. Ní nguéé véé confianza yeⁿ'e yú yeⁿ'e tan'dúúⁿcā chí 'āā circuncidado cuerpo yeⁿ'e yú. ⁴ Ní 'úú dendúⁿū cuuví cunee ndúúⁿcū confianza na vida yeⁿ'é nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tí 'úú canéé circuncidado. Ní nguεε vεε mar

'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí cuuvi nadacadíínuuⁿ cá yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chuū ndúúⁿcū confianza tan'dúúⁿcā chí cuuvi 'úú. ⁵ Caati taachi chíiⁿ níⁿ nguuví chí ch'iidiyaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā circuncidar 'úú ní 'caacá yā seña na cuerpo yeⁿ'é tan'dúúⁿcā chí diíⁿ yā ndúúⁿcū nducyaaca saⁿ'ā 'líiⁿ yeⁿ'e ndaata Israel chí judíos. Ní 'úú ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Benjamín 'úú. Ní 'úú ní saⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ hebreo o Israel 'úú ndíi taachi ch'iindiyaāⁿ caati chíidá ní saⁿ'ā hebreo yā. Ní 'úú ní saⁿ'a fariseo 'úú ní diíⁿ ndúúⁿcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é chíiⁿ chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é. ⁶ Ní 'úú ní neené necio 'úú chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é. Ní 'úú i'nuuca'ái 'iiⁿ'yāⁿ chí ngenⁿ'e yaācū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Cristo. Ní diíⁿ nducuéⁿ'ē chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yú. Ní 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chí véé nuuⁿndi yeⁿ'é. ⁷ Naati nducuéⁿ'ē chuū chí nadacadíínuuⁿ chí cosas chí ch'εεε chí neené dichííⁿvē caavā 'úú, ní nducuéⁿ'ē dendu'ū yeⁿ'é 'āā chí'neéⁿ. Ní maaⁿ ní dichííⁿvē 'úú chí i'teenú Jesucristo. ⁸ Ní nguéé nadacadíínuuⁿ cá yeⁿ'e nducuéⁿ'ē dendu'ū yeⁿ'é chí 'úú chí'neéⁿ ti diíⁿ cuenta chí dindai nducuéⁿ'ē dendu'ū yeⁿ'é cáāvā chí n'dai taavi ca chí maaⁿ ní i'teenú Jesucristo chí 'iivú. Ní diíⁿ cuenta chí nducuéⁿ'ē dendu'ū yeⁿ'é ní tan'dúúⁿcā yaācā, 'tiicá vεε, cáāvā chí n'daāⁿ nducuéⁿ'ē dendu'ū yeⁿ'é cáāvā chí i'teenú Cristo. Ní sta'á Cristo tan'dúúⁿcā chí 'iivú 'tiica yā. ⁹ Ní 'tiicá idiíⁿ ti maaⁿ ní 'úú ní yeⁿ'e Cristo 'úú. Maaⁿ ní canee n'daacā nanáāⁿ Ndyuūs. Nguéé cucáāvā chí neⁿ'é canee n'daacā nanáāⁿ Ndyuūs cucáāvā ley miiⁿ naati cucáāvā chí i'teenú Cristo. Ní 'úú ní n'daacā ca 'úú nanáāⁿ Ndyuūs caati neⁿ'é Jesucristo. ¹⁰ Níicú 'úú ní dámaāⁿ neⁿ'e chí 'úú snaāⁿ Cristo ní canee cuuⁿmiⁿ chí canee ndúúⁿcū maaⁿ poder chí diiⁿ chí nduuchi Cristo yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Níicú cuuví daamá nduucú yā chí 'cuenú cuuvi tan'dúúⁿcā chí Cristo ch'eenú yā chíi ndíi cuuví 'cuūvī tan'dúúⁿcā Cristo ch'iī yā. ¹¹ Ní 'tiicá ntúūⁿ 'úú cuuvi deenú chí 'āā cuuví nnduuchí yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.

Diíⁿ yú luchar cáāvā premio chí Ndyuūs caⁿ'a yā téé yā s'uuuⁿ

¹² 'Úú nguéé neⁿ'é caaⁿ'máⁿ ndís'tiī chí 'āā tuneéⁿ tanducuéⁿ'ē chuū caati 'āā cuéé

ndaa n'daacā 'úú. Naati 'úú candií cá cuáán vmnaaⁿ ndúúcū chi i'teenú ní ngiínú ndií taanduvéé tuneén yeⁿ'e premio chi cuuvi yeⁿ'é. Ní vmnáán vmnaaⁿ Cristo miíⁿ diíⁿ yā chi 'úú ní yeⁿ'é yā 'úú, caati cuuvi cuta'á premio miíⁿ. ¹³ Ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, 'úú māaⁿ nguée nacadiínúⁿ chi 'āā tuneén dendú'u 'cūū. Naati chuū idiíⁿ chi cuuvi naáⁿ nducuén'ē chi 'āā diíⁿ nguuvi chi chó'ōo. Ní diíⁿ chi cuuvi tuneé nducuén'ē chi cuuvi yeⁿ'é nguuvi chi cuchií. ¹⁴ Ní 'íicú 'úú cuuvi diíⁿ nducuén'ē caati cuuvi diíⁿ ganar vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi premio chi cuuvi yeⁿ'é chi cūneé na va'ai chεeti nguuvi ndúúcū Ndyuūs. Ndyuūs chi canéé na va'ai chεeti nguuvi yaa'ví yā s'uuúⁿ chí dátee yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ caati s'uuúⁿ ní yeⁿ'é Cristo s'uuúⁿ.

¹⁵ Ní nducyaaca yú chí n'daacā snée yú ndúúcū chi i'teenú yú, canee cuuⁿmiⁿ chi nadacadiínúⁿ yú 'tíicā chi nguée tuneén yú. Ní nduuti chi tanán'a ndís'tiī nguée nadacadiínúⁿ nī 'tíicā, tuu'mi ní Ndyuūs ní 'cuuⁿmiⁿ yā ndís'tiī chεē chi cuaacu. ¹⁶ Níicú chuū ní néené neⁿ'e cunée chí dáámá nūⁿ cadíínúⁿ yú n'daacā ní 'cuεetinee yú n'daacā ndúúcū chi 'āā deenu yú yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁷ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é diíⁿ nī tan'dúúcā chi 'úú idiíⁿ. Ní nadacadiínúⁿ n'dai nī yeⁿ'e 'iín'yāⁿ chi 'cuεetinee n'daacá yā tan'dúúcā chi ch'iⁿ'í 'nū 'iín'yāⁿ ní 'tiicá ntúūⁿ ch'iⁿ'í 'nū ndís'tiī. ¹⁸ Ní néené n'dee cuuví caⁿ'á ndís'tiī chí véeⁿ yaaⁿ taavi 'iín'yāⁿ chi neⁿ'é yā diíⁿ yā tan'dúúcā chi maán yā neⁿ'é yā. Ní nguée neⁿ'e yā Cristo chi maán yā ch'iⁿ yā na cruz. Maaⁿ ní ngaⁿ'á chuū taama vmnéⁿ'ē ní néené ya'āi 'iínú ndií chi ngεécú yeⁿ'ē. ¹⁹ Ní cáávā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ndaā tiempo chí ndái yā. 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ ní dámaāⁿ neⁿ'é yā n'nuuⁿ yā chi che'e yā ndúúcū nducuén'ē chi neⁿ'e yā. Ní dich'εεte maán yā 'iín'yāⁿ taachi canee chi 'cuinaán yā caavā chi diíⁿ yā. 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ dámaāⁿ nadacadiínúⁿ yā yeⁿ'e nducuén'ē vicio chí vée iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ²⁰ Naati s'uuúⁿ chi yeⁿ'e Cristo ní yāāⁿ vaacu yú ní va'ai chεeti nguuvi. Ní snée ngiinu yú Señor Jesucristo yeⁿ'e va'ai chεeti nguuvi chí ndaa yā taama vmnéⁿ'ē ní nadinguán'ái yā s'uuúⁿ. ²¹ Ní taachi Cristo ndaa yā, tuu'mi ní n'dáán

yā cuerpo yeⁿ'e yú chí cuerpo ndúúcū nuūⁿndi ndii cuerpo ngai yeⁿ'e yú chí tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'é yā chí δεενε n'dai, 'tíicā cuerpo s'uuúⁿ. Ní 'tíicā Cristo caⁿ'a yā chí diíⁿ yā ndúúcū dáámá poder yeⁿ'ē maán yā chí yeⁿ'ē chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e taanduvéé chí vée.

4

Canee chi yeenu yú nducuén'ē tiempo ti s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

¹ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chí neⁿ'é cáávā nducuén'ē chuū neené neⁿ'é n'diichí ndís'tiī. Ndís'tiī ní diíⁿ nī chí 'úú ní yeenu ní véeⁿ premio yeⁿ'é tan'dúúcā chí corona yeⁿ'é caati ndís'tiī ní i'téenu nī Jesucristo. Canee diitú nī ndúúcū chí i'téenu nī yeⁿ'e 'iivu yú chí Cristo. 'Úú yaa'ví ndís'tiī 'tíicā ti neⁿ'é taavi ndís'tiī.

² 'Úú di'cuítú táⁿ'ā Euodias ní di'cuítú táⁿ'ā Síntique chí diíⁿ yā chí dáámá nūⁿ cuuví vaanicadiínūⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā chí canee chí diíⁿ hermanos chí i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. ³ Ní di'cuítú n'dií, saⁿ'ā chí 'áámá canee nduucú na ntiiⁿnyuⁿ chí cúnnee nī n'daataá hermanas chí diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ nduucú. N'daataá s'eeⁿ ní dichíⁿve yā 'úú naachi 'úú ngaⁿ'á nduudu ngai yeⁿ'é Cristo chí nadanguán'ai yā nducyaaca 'iín'yāⁿ. Ní cúnnee nī saⁿ'ā Clemente ndúúcū tanán'a yā chí nginneé yā 'úú ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ chí duuchí yā ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ chí dúúchí nducyáácá 'iín'yāⁿ chí canduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

⁴ Ndís'tiī canéé chí yeenu nī nducuén'ē tiempo caati ndís'tiī ní yeⁿ'e Señor Jesucristo ndís'tiī. Ní 'tíicā caaⁿ'máⁿ ntuúⁿ taama vmnéⁿ'ē chí canee chí cuuví yeenu nī. ⁵ Ní nducyaaca 'iín'yāⁿ cuuví snaán yā ndís'tiī chí 'iín'yāⁿ n'dái taavi ndís'tiī. Ní ndís'tiī deenu nī chí nīⁿnuúⁿ canee Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú.

⁶ Ní nguée de'ē vεε nadicadiínúⁿ nī yeⁿ'e tanducuén'ē. Ní taachi caaⁿ'maⁿngua'á nī cuuví nī Ndyuūs nducuén'ē chí neⁿ'é nī. Ní taachi caacá nī Ndyuūs cucáávā chiiⁿ chí neⁿ'é nī ní ca'a ntuúⁿ nī gracias Ndyuūs. ⁷ Tuu'mi ní Ndyuūs téé yā vaadi 'diiíⁿ yeⁿ'é yā chí ch'εεte ca chí nguée cuuvi tuumi-cadiínúⁿ nī yeⁿ'ē. Níicú vaadi 'diiíⁿ miíⁿ

ní nguáin'dai nī na staava yen'é nī ndúúcū vaanīcadíínuuⁿ yen'é nī caati ndís'tiī ní yen'e Cristo ndís'tiī.

Nadacadíínuuⁿ nī yen'e nducuéⁿē chi n'daacā

⁸ Ní ndís'tiī ní yen'e nducuéⁿē dendu'ū nadacadíínuuⁿ nī yen'e nducuéⁿē chi nduudu cuaacu, ní yen'e nducuéⁿē chí n'dai chi diiⁿ yú respetar, ní yen'e nducuéⁿē vaadi cuaacu, ní yen'e nducuéⁿē chí δεενε, ní yen'e nducuéⁿē chi nen'e Ndyuūs chi nadacadíínuuⁿ nī, ní yen'e nducuéⁿē chi 'iīⁿyāⁿ deenu n'dái yā chi n'daacā. Ní nadacadíínuuⁿ nī yen'e tanducuéⁿē chi n'daacā ca chi cuuvi nī caaⁿmaⁿ nī yen'e 'tíicā, δεε chúúcā n'daacā chuū.

⁹ Níicú diiⁿ nī dendu'ū chí ch'eeⁿ nī yen'é tan'dúúcā chi ch'iⁿí ndís'tiī. Ní diiⁿ nī tan'dúúcā chi ch'iindiveéⁿ nī yen'é chi n'geéⁿ ndís'tiī ní tan'dúúcā chi n'diichí nī chi 'úú idiīⁿ. Diiⁿ nī nducuéⁿē chuū. Ndyuūs chi canee ndúúcū vaadi 'diiīⁿ yen'é yā ní canée yā ndúúcū ndís'tiī ndúúcū vaadi 'diiīⁿ yen'é yā.

Tiⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ Filipos ca'á yā ofrendas Pablo

¹⁰ 'Uú ní yeenú taavi ti yen'é Señor Jesucristo ní caati ndís'tiī ní 'āā n'gaacu ntúuⁿ nī ní nadicadíínuuⁿ nī yen'e 'úú. Deenú chi ndís'tiī 'āā n'gaacú nī yen'e tiempo chi chó'ōo naati nguéeⁿ cuuvi cunneé nī 'úú, 'áará chi nen'é nī. ¹¹ Ní 'úú nguéeⁿ ngaⁿá ndís'tiī yen'e chí nguεε véé yen'é caati maaⁿ ní 'āā deenú chi cuuvi yeenú ndúúcū δεε chí véé yen'é. ¹² Ní 'āā deenú táácā chi diiⁿ taachi pobre 'úú, ní 'āā deenú táácā chi diiⁿ taachi véé cá yen'é. Ní 'āā deenú ntúūⁿ táácā chí cuneé ndúúcū 'āā δεεⁿ nūuⁿ chí cúchiī yen'é, nduuti chí véé cá chí che'é o nduuti chí nguéeⁿ véé chí che'é, o nduuti chí véé taavi ca yen'é o nduuti chí nguéeⁿ δεε véé yen'é. Ní yen'e taanduvéeⁿ chuū ní deenú táácā cuuvi diiⁿ. ¹³ Ní 'úú ní cuuvi diiⁿ tanducuéⁿē chí cho'ō yen'é caati Cristo itée yā fuerzas 'úú. ¹⁴ Ní ndís'tiī ní n'daacā idiīⁿ nī chí chinnee nī 'úú taachi n'geenú ngii.

¹⁵ Ní ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ Filipos deenu n'daacá nī taachi cho'ó na yāⁿāa Macedonia ní tuca'á cāⁿa nduudu yen'e Cristo chí nadanguáⁿai yā 'iīⁿyāⁿ na yāⁿāa Macedonia miiⁿ. Deenú nī chí taachi

can'daá cueⁿé chí dámaāⁿ ndís'tiī chí yen'e yaācū Filipos tee nī 'úú tuumi chí ofrenda yen'e yaācū yen'é nī chí nnee nī 'úú. ¹⁶ Ní taachi 'úú caneé na yāāⁿ Tesalónica, ndís'tiī ní tee nī 'áamá 'uūví cuuvi ayuda ndúúcū tuumī taachi 'āā véé necesidades yen'é. ¹⁷ Nguéeⁿ dámaāⁿ nacadíínuuⁿ yen'e chí cuta'á δεε tuūmī chí ndís'tiī téé nī 'úú naati nen'é chí snāaⁿ chí cuuvi véé cá yen'e ndís'tiī, chíiⁿ chí Ndyuūs caⁿá yā téé yā ndís'tiī cucáāvā chí ndís'tiī nnee nī 'úú. ¹⁸ 'Úú ní yaa'ví ndís'tiī chí 'āā sta'á nducuéⁿē chí tee nī 'úú ní ngo'o ca cáāvā necesidades yen'é. Ní maaⁿ ní chí sta'á yen'e hermano Epafrodito dendu'ū ofrenda chí dicho'o ndís'tiī. Ndúúcū chuū ní véé cá yen'é. Ní nducuéⁿē ofrenda chí dicho'o ndís'tiī 'úú, ní chuū ní 'áamá ofrenda chí n'dai taavi nanáāⁿ Dendyuūs. Ní tan'dúúcā 'áamá ofrenda chí ca'á nī Ndyuūs, tíicā ofrenda yen'é nī. Ní ofrenda miiⁿ cosas chí Ndyuūs nen'e taavi yā. ¹⁹ Ní maaⁿ ní Ndyuūs yen'e yú téé yā ndís'tiī nducuéⁿē dendu'ū chí necesidades yen'é nī yen'e vaadi 'cuiica n'dai chí véé yen'é yā chí n'deee taavi ca. Chuū ní Ndyuūs diiⁿ yā ti s'uuúⁿ ní yen'é Cristo Jesús s'uuúⁿ. ²⁰ Maaⁿ ní caaⁿmaⁿ yú chí Ndyuūs Chiida yú, ní ch'εετε ca ní ndεεβε n'dái cá caati cueⁿe daāⁿmaⁿ 'tiicá yā.

'Cuiīnū carta miiⁿ ndúúcū saludos

²¹ Maaⁿ ní ngaⁿá ndúúcū nducyaaca ndís'tiī chí i'téenu nī Jesucristo: N'dái nī, ngaⁿá. Hermanos yen'e yú chí canée nduucú: N'dái ndís'tiī, ngaⁿa yā. ²² Ní nducyáácá 'iīⁿyāⁿ chí snée yā 'muuⁿ nduucú ní i'téenu yā Cristo: N'dai ndís'tiī, ngaⁿa yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'iīⁿyāⁿ chí snée na va'ai yen'e César chí emperador yen'e Roma: N'dai ndís'tiī, ngaⁿá yā.

²³ Ní Jesucristo yen'e yú itée yā nducyaaca ndís'tiī nducuéⁿē chí n'dai taavi ca yen'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ COLOSAS

*Pablo idinguún yā yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi naⁿ'a
yáacū na yāāⁿ Colosas*

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú apóstol yen'e Señor Jesucristo caati 'tíicā neⁿ'é Ndyuūs. ² 'Úú ní ndúúcū hermano Timoteo idinguún carta 'cūū yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yen'e Ndyuūs ní i'téenu yā Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Colosas. Neⁿ'é chi Ndyuūs Chiida yú téé yā ndís'tiī vaadī n'dai ca yen'e yā ndúúcū vaadī 'diiⁿ yen'e yā.

*Pablo ngaⁿ'angua'á yā caava 'iiⁿ'yāⁿ chi
i'téenu yā Jesucristo*

³ Taachi ngaⁿ'angua'á 'nū, 'úú ndúúcū Timoteo cuen'e daāⁿmaⁿ ca'á 'nū gracias Ndyuūs Chiidá Señor Jesucristo yen'e yú caavā ndís'tiī. ⁴ 'Tíicā diīⁿ 'nū ti caati náⁿ'ā hermanos yen'e yú ndaá yā nanááⁿ nús'uu 'āā yaa'ví yā yen'e ndís'tiī tan'dúúcā chi i'téenu nī Cristo Jesús ní tan'dúúcā chi dineⁿ'e nī nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi yen'e Ndyuūs. ⁵ Chuū ní cucáāvā chí snée ngi-inú nī chiiⁿ chi cuuvi yen'e nī chi Ndyuūs nguáin'dai yā na va'ai chεeti nguuvi cáāvā ndís'tiī. Ní 'āā ch'iindiveéⁿ nī nduudu cuaacu chi yen'e Cristo. Ní nduudu cuaacu miiⁿ ní cuuvi nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ ní véé chi cuuvi yen'e nī. ⁶ Ní nduudu miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā nanááⁿ ndís'tiī, ní maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snee núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī. Ní tan'dúúcā 'áámá cosecha chí véé n'gui'i yen'e, 'tíicā nduudu miiⁿ caati n'giita nduudu miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ nduudu miiⁿ 'cuiita na staava yen'e ndís'tiī ndii ngu-uvi chí ch'iindiveéⁿ nī yen'e. Ní tuumi-cadíínuuⁿ cá nī chεē chí cuaacu yen'e vaadī n'dai yen'e Ndyuūs yen'e yú chi Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ní taacā Ndyuūs dineⁿ'é yā s'uuúⁿ. ⁷ Chuū ní ch'eéⁿ nī yen'e saⁿ'ā Epafras chí saⁿ'ā chi neené neⁿ'e yú. Ní dáámá nginne sa s'uuúⁿ. Ní 'áámá canee sa na ntiiⁿnyuⁿ yen'e Cristo. Ní diīⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yen'e Cristo nguaaⁿ ndís'tiī. ⁸ Saⁿ'ā miiⁿ ní ndaa sa nanááⁿ nús'uu ní ngaⁿ'a cuaacu sa yen'e ndís'tiī. Ní ngaⁿ'a sa chí ndís'tiī dineⁿ'é

nī 'iiⁿ'yāⁿ caati Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs caneé yā ndúúcū ndís'tiī.

⁹ Ní cáāvā chuū ntúūⁿ nús'uu ndii tiempo chí ch'iindiveéⁿ 'nū yen'e ndís'tiī nguéé s'neen naaⁿ 'nū caⁿ'angua'á 'nū caavā ndís'tiī. Ngiicá 'nū chí maaⁿ Ndyuūs ch'iⁿ'í yā ndís'tiī nducuén'e chí neⁿ'é yā chí diīⁿ nī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs chí Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs téé yā ndís'tiī nducuén'e vaadī deenu ndúúcū vaanicadíínuuⁿ chí yen'e Ndyuūs. ¹⁰ Ngaⁿ'angua'á 'nū chí ndís'tiī cuuvi 'cuεtinéé n'daacá nī nanááⁿ Jesucristo ti yen'e yā s'uuúⁿ. Ní cuen'e daāⁿmaⁿ diīⁿ nī tan'dúúcā chí neⁿ'e Señor yen'e yú. Ní 'íicú véé n'gui'i yen'e nī yen'e tanducuén'e chí n'daacá chí idiīⁿ nī. Ní cuuvi 'cueēⁿ ca nī yen'e vaadī deenu chí yen'e Dendyuūs. ¹¹ Ngiicá 'nū Ndyuūs chí téé yā ndís'tiī poder yen'e yā chí ch'εεε ca chí cuuvi diīⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yen'e nī ndúúcū poder chí yen'e Ndyuūs. Ní 'íicú ndúúcū paciencia cuuvi cuchéé nī yen'e tanducuén'e chí 'iiⁿ'yāⁿ diīⁿ yā ndúúcū nī. Ní yeenú nī. ¹² Ní ndís'tiī caneé chí ca'á nī gracias Ndyuūs Chiida yú caati Ndyuūs diīⁿ yā ndúúcū yú chí véé parte yen'e yú naachi cuuvi yen'e yú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí i'téenu yā Cristo. Ní caⁿ'a yā chí téé yā s'uuúⁿ chí cuuvi yen'e yú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí yen'e yā taachi ndaa yú na lugar chí dεεε ca naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yen'e. ¹³ Canéé chí ca'á nī gracias Ndyuūs caati nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yen'e saⁿ'ā chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ yen'e maaⁿ. Ní Ndyuūs dicho'ó yā s'uuúⁿ naachi caneé Jesucristo chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā. Jesucristo ní Daiyá Ndyuūs chí Ndyuūs neⁿ'e taaví yā. ¹⁴ Níicú Jesucristo cuaí yā s'uuúⁿ ndúúcū precio chí yuúúⁿ yen'e yā taachi ch'iī yā na cruz cucáāvā s'uuúⁿ. Ní cáāvā chuū Ndyuūs nadach'εεcú yā s'uuúⁿ yen'e nuūⁿndī yen'e yú.

*Chi nduuvidaama yú ndúúcū Ndyuūs
cucáāvā chí Cristo ch'iī yā*

¹⁵ Jesucristo ní tan'dúúca Ndyuūs chi-ida yú chí nguéé inaaⁿ yú, 'tiicá yā. Ní Cristo miiⁿ'āā caneé yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chí din'dái yā núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī. ¹⁶ Ní Ndyuūs yen'e yú ndúúcū Cristo miiⁿ din'dái yā tanducuén'e dendu'ū chí véé. Din'dái yā tan-

ducué'nē dendu'ū chi véé nanguuvi. 'Tiicá ntúū'n na yá'n'āa ye'n'e chi inaa'n yú ndúúcū ye'n'e chi nguée inaa'n yú. N'dáá rá chi véé ángeles chi ye'n'e Ndyuūs ndúúcū ángeles chi ye'n'e yáá'n'guiinū'n chi nga'n'ā ntii'nyu'n na 'yúúné ndúúcū 'ii'ntyé'n'e chi nga'n'ā yā ntii'nyu'n ye'n'e naciones na i'n'yee'ndí 'cūū ndúúcū 'ii'ntyé'n'e ndúúcū poder ye'n'e yā, tanducué'nē ní Cristo mii'n dín'dái yā ní 'iivi ye'n'e tanducué'nē. ¹⁷ Cristo mii'n ní nga'n'a ntii'nyu'n yā ye'n'e tanducué'nē dendu'ū. Ní Cristo mii'n diín yā chi tanducué'nē dendu'ū chi véé canee lugar ye'n'e ndúúcū orden. ¹⁸ Ní Cristo mii'n ní tiín yā ye'n'e cuerpo chi yaācū ye'n'e yā chi nducyaaca 'ii'yā'n chi i'téenu yā Cristo. Ní ca'á yā vida 'ii'yā'n chi ye'n'e cuerpo ye'n'é yā. Ní Cristo mii'n vmnáán vmnaa'n 'ii'yā'n chi nduuchí yā ye'n'e nguaa'n tinán'ā, caati lugar chi vmnáán vmnaa'n cuuvi ye'n'é yā ye'n'e nducué'nē dendu'ū chi véé. ¹⁹ Ní Ndyuūs Chiida yú ne'n'é yā chi Cristo mii'n canee yā ndúúcū nducué'nē poder chi ye'n'é Ndyuūs. ²⁰ Ní cucáávā Cristo mii'n Ndyuūs Chiida yú ne'n'é yā diín yā chi cuuvi ye'n'é Cristo tanducué'nē dendu'ū taama vmné'n'e tan'dúúcā tanducué'nē chi véé vmnáán vmnaa'n na va'ai chεeti nguuvi. 'Tiicá ntúū'n cuuvi ye'n'é yā tanducué'nē chi véé na i'n'yee'ndí 'cūū. Ní diín yā chi véé vaadī 'diiín cáávā yuuún ye'n'é Jesucristo chi can'daā taachi ch'i'i yā na cruz.

²¹ Ní tiempo chi 'āā chó'ōo ndís'tiī ní tan'dúúcā 'ii'yā'n chi snúu'n yā yúúní 'tíicā ndís'tiī. Ní nguεε deenú nī Ndyuūs caati diín nī cosas chi nguée n'daāca. Ní ndís'tiī ní contra ye'n'e Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguée n'daacā staava ye'n'é nī. Naati maa'n ní Ndyuūs nch'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e ndís'tiī. Maa'n ní amigos ye'n'é Ndyuūs ndís'tiī. ²² Ní diín yā chi nduuvidaamá nī ndúúcū Ndyuūs cáávā chi cuerpo ye'n'e Jesucristo ch'i'i na cruz. Ní Jesucristo ch'i'i yā caavā s'uuún chi ndaa yā ndúúcū s'uuún nanáán Ndyuūs Chiida yú. Ní Cristo ch'i'n'í yā chi s'uuún ní ye'n'é Ndyuūs s'uuún ní dεεve vida ye'n'é yú. Níicu 'āā ntée caa'n'ma'n Ndyuūs chi véé nuu'ndi ye'n'e yú. ²³ Maa'n ní canee chi i'téenu n'daacá nī nduudu cuaacu ní cunee diitú nī ndúúcū chi i'téenu nī chi ye'n'e Cristo. Ní cu'téenu cá nī nduudu cuaacu ye'n'e Jesucristo chi ch'i'n'i chée chi

cuuvi ye'n'e yú ní ye'n'e chi cunee ngiinu yú. Ní nguée divíi nī ye'n'e nduudu cuaacu ye'n'e Jesucristo ti n'daacā canee nī nanáán yā ní cunee ngiinu cá nī. Nduudu cuaacú 'cūū ye'n'e Jesucristo mii'n maa'n ní 'ii'yā'n s'een chen'e yā candεε yā chí cuuvi ye'n'e nducyáácá 'ii'yā'n chi snée na i'n'yee'ndí 'cūū. Ní nduudu cuaacu mii'n chii'n chi 'úú Pablo nga'n'a caati 'tíicā ntii'nyu'n ye'n'é.

Pablo nginneé yā 'ii'yā'n chi ye'n'e Jesucristo

²⁴ Maa'n ní yeenú taaví ye'n'e chi n'geenú ngii cucáávā ndís'tiī chi i'téenu nī nduudú 'cūū. Ní 'tíicā maa'n ní yeenú taaví chi 'cúeenú cuuvi na cuerpo ye'n'é tan'dúúcā chi ch'eenú chiī Cristo na cuerpo ye'n'e yā cucáávā 'ii'yā'n chi i'téenu yā 'ii'yā'n ní ye'n'e cuerpo ye'n'e yā. Ní 'tíicā diín cumplir vaadī ya'ai ye'n'e Cristo cucáávā 'ii'yā'n ye'n'e yā. ²⁵ Ndyuūs tee yā ntii'nyu'n 'cūū ye'n'é chi diín ntii'nyu'n ye'n'e yaacū ye'n'é yā. Ní diín ntii'nyu'n ye'n'e Ndyuūs nguaa'n ndís'tiī chi nguée ye'n'e ndaata Israel caati 'tíicā cuuvi cuaacu nduudu ye'n'e Ndyuūs chi nga'n'a ndii cuáán vmnaa'n. ²⁶ Ní nduudú 'cūū nguée deenú 'ii'yā'n caati canúún n'de'ei ndii tiempo chi 'āā 'cuée 'ii'yā'n i'n'yee'ndí 'cūū, naati maa'n ní chuū ch'i'n'i Cristo nanáán 'ii'yā'n ye'n'é yā. ²⁷ Níicú Ndyuūs ne'n'é yā chi nducyáácá 'ii'yā'n chi ye'n'é yā, 'ii'yā'n chi Israel s'een yā ndúúcū 'ii'yā'n chí nguée Israel s'een yā, nducyaaca yā cuuvi deenú yā vaadī 'cuiica ye'n'e chi canúún n'de'ei. Chuū ní secreto mii'n. Cristo canee yā ndúúcū ndís'tiī chi nguée 'ii'yā'n Israel yā. Ní ndúúcū Cristo mii'n snee ngiinú nī chi ca'n'á nī na va'ai chεeti nguuvi.

²⁸ Nús'uu ní nga'n'á 'nū nduudu cuaacu ye'n'é Cristo nanáán nducyaaca 'ii'yā'n. Ní nducué'nē ngi'cúeen 'nū 'ii'yā'n ndúúcū vaadī deenu caati cuuvi deenú n'daacá yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. Ní cuuvi ye'n'é Cristo 'ii'yā'n ní n'daacā canee yā nanáán Jesucristo. ²⁹ Ní cáávā chuū 'úú idiín ntii'nyu'n 'cūū, ní diín diituú taaví nducué'nē tiempo ndúúcū nducué'nē poder chi Ndyuūs itée yā 'úú.

2

¹ 'Úú ne'n'é chi ndís'tiī cadíinuun nī chi diitú diín ntii'nyu'n caavā ndís'tiī ní cáávā

'iɪn'yān chi snéé na yáān Laodicea, ní cáávā 'iɪn'yān chi nguée n'diichi tandii yā naán. ² Nen'é chi nducyáácá 'iɪn'yān s'een ndúúcu ndís'tiī cuuvi diitú nī ndúúcu staava ye'n'é nī. Ní nguée 'va'á nī. Ní dáámá nada-cadínuu nī, ni dine'n'é nī 'aamá nī taama nī. Ní deenu cá nī ye'n'e nducué'n'é vaadi cuaacu, ní diituu caneé nī ndúúcu chi i'téenu nī. Ní 'íicú cuuvi deenu cá nī chii'n chi Ndyuūs cunuun n'de'ei yā chi ye'n'e maa'n Jesucristo mii'n. Ní 'íicú cuuvi diituu cá nī ndúúcu chi i'téenu nī ye'n'e Jesucristo. ³ Caati ndúúcu Cristo mii'n tanducué'n'é chi véé ye'n'é vaadi deenu ndúúcu vaadi cadinuun ní ye'n'é yā ndúúcu nducue'n'é cosa chi cunúún n'de'ei ye'n'e nducyáácá 'iɪn'yān. ⁴ Ní nducué'n'é chuū nga'n'á chi nguée du'ū véε canche'ei ndís'tiī ndúúcu nduūdū yaadi ye'n'é yā. ⁵ Ní chuū nga'n'á caati 'áará chi nguée caneé ndúúcu ndís'tiī cuuvi deenú nī chi nadacadínuun taavi ye'n'e ndís'tiī. Ní yeenú taavi 'úú taachi n'giindiveé'n chi n'daacā idii'n nī ní díituu caneé nī ndúúcu nduudu cuaacu ye'n'e Cristo chi i'téenu nī.

⁶ Maa'n ní tan'dúúca chi i'téenu nī Señor Jesucristo ye'n'é yú 'tiicá ntúūn ndís'tiī chi ye'n'é Cristo canéé chi n'geetinée n'daacá nī cáávā Señor Jesucristo ye'n'é yú nginne yā ndís'tiī. ⁷ Ní canéé chi dii'n n'daacá nī ndúúcu nducué'n'é caati cu'téenu cá nī Jesucristo. Ní cu'téenu cá nī nguuvi nguuvi tan'dúúca chi ch'ee'n ndís'tiī. Ní nguée ndaacadamí nī ye'n'e chi i'teenú nī. Ní cué'n'é daā'ma'n nga'n'á nī, gracias Ndyuūs ti ye'n'é yā ndís'tiī.

Ye'n'é vida ngai ye'n'é 'iɪn'yān chi ye'n'e Cristo

⁸ Maa'n ní dii'n nī cuidado ndís'tiī ye'n'e maán nī chí mar 'áámá sa'n'ā nguée casta'n'a sa ndís'tiī caavā vaanicadínuun ch'eté ye'n'é sa ndúúcu nduudu yaadi ye'n'é sa. Ní nguée canche'ei sa ndís'tiī caati nduudu ye'n'é sa chí sta'a sa ye'n'e vaanicadínuun ye'n'e 'iɪn'yān ní ye'n'e costumbre ye'n'é 'iɪn'yān ye'n'é in'yeendí. Ndíi nguée sta'a sa ye'n'é vaanicadínuun ye'n'é Cristo.

⁹ Caati nducué'n'é chi véé ní ye'n'e Ndyuūs ndúúcu daiya yā Jesucristo. Jesucristo mii'n ní Ndyuūs 'yā ní dáámá yā ndúúcu chiidá yā. 'Tíica yā. ¹⁰ Ní nducué'n'é chi véé ní ye'n'e ndís'tiī caati ndís'tiī ní ye'n'e Cristo ndís'tiī. Jesucristo mii'n ní ndíi tiin yā ye'n'e

tanducué'n'é 'iɪn'yān ní ye'n'e tanducué'n'é 'iɪntyén'é ye'n'e tanducué'n'é nación ní ye'n'e tanducué'n'é poder ye'n'e yáá'n'guinūu chi véé na in'yeendí 'cūū. ¹¹ Ndís'tiī nguée 'iɪn'yān circuncidado yā na cuerpo ye'n'é yā. Naati cáávā chi ndís'tiī ní ye'n'e Jesucristo ndís'tiī, Cristo ní dii'n yā cuenta chi ndís'tiī tan'dúúca 'iɪn'yān chí circuncidado yā ndís'tiī taachi Jesucristo nadanguán'ai yā ndís'tiī ye'n'e poder ye'n'e nuūndí chi véé na cuerpo ye'n'é nī. ¹² Ní taachi chēdinuūni'n yā ndís'tiī, tuu'mi ní caneé nī tan'dúúca chí ch'echí nī na yáinyān ndúúcu Cristo ní caneé nī tan'dúúca chí nadacueén nī ye'n'é nguaa'n tinán'ā ndúúcu Cristo. 'Tíica rá váá caati i'téenu nī poder ye'n'e Ndyuūs chi dii'n chí nacuee'n Jesucristo ye'n'é nguaa'n tinán'ā. ¹³ Ní tiempo chí chó'ōo espíritu ye'n'e ndís'tiī ní n'diī cucáávā nuūndi chí dii'n nī. Ní nguée ndís'tiī 'iɪn'yān circuncidado yā ndís'tiī. Naati maa'n ní Ndyuūs tee yā vida cue'n'e daā'ma'n ndís'tiī dáámá dáámá ndúúcu Cristo ti Ndyuūs nadanch'εécú yā ye'n'é tanducué'n'é nuūndi ye'n'é nī. ¹⁴ Cuáán vmnaa'n canee yú ndúúcu nducué'n'é cuenta ye'n'e nuūndi ye'n'e yú ti nguée dii'n yú tan'dúúca chí nga'n'a ley ye'n'é Ndyuūs. Ní cáávā ley mii'n ní cuenta ye'n'e nuūndi ye'n'e yú dii'n condenar s'uúú. Naati Cristo nadíi'vé yā 'áámá vmné'n'ee cuenta ye'n'e nuūndi yú taachi ch'iī yā na cruz cáávā s'uúú. Ní cáávā chí ch'iī yā cáávā s'uúú ní tan'dúúca chí nadatuūví yā ley mii'n ti nguée cuuvi condenar s'uúú. ¹⁵ Ní taachi Cristo ch'iī yā na cruz cuhéé yā ye'n'e nducué'n'é 'iɪntyén'é ye'n'e espíritu chí nguée n'daacā ndúúcu poder ye'n'é yā. Ní dii'n yā chí 'cuinaa'n espíritu s'een nanáán nducyáácá espíritus. Ní Cristo ch'in'í yā nducyáácá 'iɪn'yān chí ch'εé yā ye'n'e espíritus.

In'nuún nī nducué'n'é chí ye'n'é va'ai chēti nguuvi

¹⁶ Maa'n ní nguée nacadínuu nī ye'n'e 'iɪn'yān chí dii'n yā condenar ndís'tiī caavā dendu'ū chí nguée chí nge'é nī ndúúcu chí ngi'i nī o ndúúcu ye'n'é chí dii'n nī taachi véé 'viicu s'een ndúúcu 'viicu ye'n'e 'iiyū ngai ndúúcu 'viicu ye'n'e sábado chí nguuvi chí ntaavi'tuunúūn 'iɪn'yān. ¹⁷ Nducué'n'é 'viicu ndúúcu chí dii'n 'iɪn'yān ní ch'in'í ye'n'e

Cristo chi cuchii, naati nducuéⁿē chuū cuaacu níⁿyúⁿ ngaⁿā chi yeⁿe Cristo miiⁿ.
 18 Nguéé nadacadíⁿuuⁿ nī yeⁿe 'iⁿyāⁿ chi diⁿ yā condenar ndísⁿtiī caati ngaⁿa yā chí n'diichí yā visiones. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ nadacadíⁿuuⁿ yā chi n'gεεε maáⁿ yā caavā cosas chi n'diichí yā. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿa yā chi canee chi ndiicuúⁿ nī maáⁿ nī ní dich'εεé nī ángeles. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ diⁿ yā cosas chi nguéé deenú yā yeⁿe ní n'gεεε maáⁿ yā caavā chi nadacadíⁿuuⁿ yā yeⁿe cosas chi candεε yeⁿe maaⁿ tiⁿ yā. 19 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé canee yā ndúúⁿcū nduudu cuaacu yeⁿé Jesucristo. Cristo miiⁿ ní tiiⁿ yeⁿe cuerpo yeⁿé yā chi 'iⁿyāⁿ chi i'téenu yā yā. Ní Cristo miiⁿ ní diⁿ yā chi nducuéⁿē 'iⁿyāⁿ yeⁿé yā ní n'giita yā caati i'téenu cá yā yeⁿé yā. Ní Cristo miiⁿ diⁿ yā chi nducyaaca 'iⁿyāⁿ yeⁿé yā canee yā tan'dúúⁿcā chi nduuví daamá yā tan'dúúⁿcā cuerpo yeⁿe yú nduuví daama yeⁿe ndúúⁿcū 'iⁿi ndí nduū. 'Tíicā diⁿ Cristo tan'dúúⁿcā chi neⁿe Ndyuūs.

20 Maaⁿ ní ndísⁿtiī 'āā ch'iⁿ nī taachi ch'iⁿ Jesucristo. Ní canee nī libre yeⁿe reglas yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ ní, ¿dε'ε cuuvi chi n'gεεtinéé ndísⁿtiī tan'dúúⁿcā chi yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndísⁿtiī? ¿Dε'ε cuuvi chi i'téenu nī reglas yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi ngaⁿa 'tíicā? 21 Nguéé tuu'ví nī chuū, nguéé che'é nī cosa 'cūū, ní nguéé cuta'á nī cosa 'cūū na ta'á nī. 22 Ní reglas miiⁿ chíⁿ chi 'iⁿyāⁿ din'dái yā ní chíⁿ chí ca'cueeⁿ yā 'iⁿyāⁿ. Nducuéⁿē reglas 'cūū nguéé dichíⁿvē caati Ndyuūs ca'á yā 'iⁿyāⁿ cosas caati cuuvi che'é yā yeⁿe. 23 Cuaacu chi 'iⁿyāⁿ sta'á yā reglas miiⁿ tan'dúúⁿcā chi ch'iⁿi chi yeⁿe vaadi deenu yeⁿé 'iⁿyāⁿ. Reglas miiⁿ ch'iⁿi chi yeⁿe religión chi ngaⁿā chi 'iⁿyāⁿ canee chí dich'εεé yā ángeles. Ní reglas miiⁿ ch'iⁿi chí 'iⁿyāⁿ canee chí ndiicuúⁿ yā maáⁿ yā ní ch'iⁿi chí 'iⁿyāⁿ canee chí 'cueenú yā cuuvi na cuerpo yeⁿe yā. Naati nguéé dichíⁿvē mar 'áámá regla yeⁿe chí diⁿ ayudar 'iⁿyāⁿ caati nguεε dinuunⁿdí yā tan'dúúⁿcā chi neⁿe diⁿ cuerpo yeⁿé yā.

3

1 Maaⁿ ní chi ndísⁿtiī ní 'āā nduuchí nī yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā dáámá ndúúⁿcū Jesucristo, ndísⁿtiī in'nuúⁿ nī dendu'ū chi yeⁿe

va'ai chεeti nguuví naachi Cristo véé yā lado yeⁿe honor yeⁿe Ndyuūs chí lado tá cuaacú yā. 2 Ní nadacadíⁿuuⁿ nī yeⁿe nducuéⁿē chi yeⁿe Ndyuūs ní nguéé yeⁿe nducuéⁿē chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 3 'Tíicā ndísⁿtiī ní ch'iⁿ nī dáámá ndúúⁿcū Cristo ní canee nī tan'duucā chi ch'iⁿ cuerpo yeⁿé nī. Maaⁿ ní canúúⁿ n'de'ei vida yeⁿé nī ndúúⁿcū Cristo nanááⁿ Ndyuūs. 4 Maaⁿ vida yeⁿe yú ní cuaacu chí Cristo. Ní taachi ndaa Cristo taama vmnéⁿēe tuu'mi ní s'uuúⁿ ndaa yú nduucú yā ní véé parte yeⁿe yú nduucú yā na va'ai chεeti nguuví.

Yeⁿe vida ndiicúⁿ yeⁿe yú ní yeⁿe vidā ngai yeⁿe yú

5 Maaⁿ ní diⁿ yú cuenta chi ch'iⁿ cuerpo yeⁿe yú ní 'āā ntéé diⁿ yú nuuⁿndi. N'diichí nī, véé nuuⁿndi nguaaⁿ nī. Nen'é nī 'áámá saⁿā o 'aama n'daataá chí nguéé yeⁿé nī. Ní nen'é nī diⁿ nī cosa chí nguéé yeⁿé Ndyuūs. Ní nen'é nī n'diichí nī 'áámá n'daataá o 'áámá sáⁿā chí nguéé yeⁿé nī. Ní nen'é nī dendu'ū chí nguéé yeⁿe nī. 'Tiicā nī. Ní canee nī tan'dúúⁿcā chí i'téenu nī ídolos chí imágenes. 6 Nducuéⁿē chuū ní nuuⁿndi. Ní Ndyuūs diⁿ yā castigar nducyááⁿ 'iⁿyāⁿ chí nguéé diⁿ yā tan'dúúⁿcā chí ngaⁿa yā. 7 'Tíicā 'āā dinuunⁿdí ndísⁿtiī tiempo chí 'āā chó'ōo. 8 Maaⁿ ní 'āā ntéé diⁿ nī nuuⁿndi. Nguéé ditaáⁿ nī, nguéé caaⁿ'maⁿ taáⁿ nī. Nguéé diⁿ nī cosas chí nguεε n'daācā 'aamá nī ndúúⁿcū taamá nī. Nguéé caaⁿ'máⁿ nī 'iⁿyāⁿ chíⁿ chí nguéé n'daāca chí maáⁿ yā diⁿ yā. Nguéé caaⁿ'máⁿ nī mar 'áámá nduudu chí nguéé n'daacā. 9 Nguéé caaⁿ'máⁿ nī nduudu yaadi 'aama nī ndúúⁿcū taama nī. Nguéé diⁿ nī 'túúⁿcā caati 'āā dicuenta nī tan'dúúⁿcā chí 'āā ch'iⁿ cuerpo yeⁿé nī ndúúⁿcū nducuéⁿē chí nguéé n'dááca chí 'āā diⁿ nī. 10 Ní maaⁿ ní cuerpo yeⁿé nī ní tan'dúúⁿcā cuerpo chí ngai chí Ndyuūs din'dái yā. Ní nguuví nguuví diⁿ yā chí ndísⁿtiī cuuví nī tan'dúúⁿcā Ndyuūs, 'tiicā nī. Ní 'íicú Ndyuūs diⁿ yā chí cuuvi deenu cá nī yeⁿé Ndyuūs. 11 Caati nanááⁿ Jesucristo miiⁿ nguéé dε'ε véε nduuti chí 'iⁿyāⁿ nguéé yeⁿe ndaata 'iⁿyāⁿ Israel o 'iⁿyāⁿ chí yeⁿe ndaata 'iⁿyāⁿ Israel. Nguéé dε'ε véε nduuti chí 'iⁿyāⁿ ní circuncidado yā o nguéé circuncidado yā. Nguéé dε'ε véε nduuti chí 'iⁿyāⁿ tan'dúúⁿcā chí snéé yúúⁿi, o nduuti

chi 'iɪn'yāⁿ tan'dúú^{cā} chi 'iiti 'cuɛɛti. Nguéé dɛ'ɛ vɛɛ nduuti chi 'iɪn'yāⁿ chi dichíí'vɛ 'iivi yeⁿ'é yā, o 'iɪn'yāⁿ chi snéé libre yā. Dámaāⁿ dichíí'vɛ chi 'iɪn'yāⁿ s'een ní yeⁿ'e Cristo ní Cristo caneé yā nduucú yā.

¹² Ndís'tiī ní yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní Ndyuūs dineⁿ'é yā ndís'tiī ní nndɛɛvɛ yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. Maaⁿ ní ndís'tiī canee chi diya'ái nī 'iɪn'yāⁿ ní din'daāca cá nī. Nguéé dich'ɛɛtɛ nī maāⁿ nī naati diíⁿ nī nducuén'ɛ ndúú^{cū} vaadi ndiicúⁿ. ¹³ Ní nginneé nī 'aamá nī taama nī. Ní cuchéé nī yeⁿ'e nducuén'ɛ. Ní nadach'ɛɛcú nī 'iɪn'yāⁿ chí diíⁿ yā 'áamá falta ndúú^{cū} nī. Ní tan'dúú^{cā} chi Cristo nadach'ɛɛcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é nī, 'tiicá ntúūⁿ nadach'ɛɛcú nī yeⁿ'e 'aama nī ndúú^{cū} taama nī. ¹⁴ Nguaaⁿ nducuén'ɛ chí diíⁿ nī, dineⁿ'e taavi cá nī 'iɪn'yāⁿ ti taachi diíⁿ nī 'túú^{cā} caneé nī tan'dúú^{cā} chi nduuvidaamá nī yeⁿ'e nducuén'ɛ chí vée. Ní diíⁿ nī cumplir nducuén'ɛ dendu'ū. ¹⁵ Ní vaadi 'diiíⁿ chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī na staava yeⁿ'é nī canee chi ch'in'í ndís'tiī nducuén'ɛ chí diíⁿ nī caati Ndyuūs yaa'ví yā nducyáá^{cā} ndís'tiī chí cuuvi yeⁿ'é nī vaadi 'diiíⁿ miiⁿ. Ní nducyáá^{cā} nī ní caneé nī tan'dúú^{cā} 'áamá cuerpo nūⁿ, 'tiicá nī. Maaⁿ ní ca'á nī gracias Ndyuūs caavā chuū.

¹⁶ Ní 'áamá caneé n'daacā na staava yeⁿ'é nī nducuén'ɛ nduudu cuaacu chí n'daacā taavi ní yeⁿ'e Ndyuūs. Ca'cueéⁿ nī ní ch'in'í nī 'áamá nī taama nī ndúú^{cū} nducuén'ɛ vaadi deenu. Ngiitá nī salmos ndúú^{cū} himnos ndúú^{cū} canciones chí ngaⁿ'ā yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ndúú^{cū} núú^{má}n staava yeⁿ'é nī nca'á nī gracias Ndyuūs. ¹⁷ Níicú nducuén'ɛ cosa chí diíⁿ nī 'áará chí caaⁿ'máⁿ nī o diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ, diíⁿ nī nducuén'ɛ caavā Señor Jesús ní nca'á nī gracias Ndyuūs Chida yú cáávā Cristo.

Tan'dúú^{cā} chi canee chí diíⁿ yú ti yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

¹⁸ Ndís'tiī n'daataá chí 'nínívaacu, cu'teenú nī yeⁿ'e isaⁿ'ā yeⁿ'é nī caati 'tíicā canee chí diíⁿ nī ti yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. ¹⁹ 'Tiicá ntúūⁿ isaⁿ'ā yeⁿ'é yā, dinéⁿ'e nī n'daataá yeⁿ'é nī ní nguéé nduuví taāⁿ nī ndúú^{cū} n'daataá yeⁿ'é nī. ²⁰ Ndís'tiī daiyá yā chí yeⁿ'e Cristo 'caandiveén nī yeⁿ'e chiidá nī ní chɛɛcu nī yeⁿ'e tanducuén'ɛ

caati 'tíicā neⁿ'e Ndyuūs. ²¹ Ní ndís'tiī chí vée daiyá nī, nguéé diíⁿ nī chí nduuví taāⁿ daiyá nī caati cuayiivi ní nguéé cu'téenu yā chɛɛ chí caaⁿ'máⁿ nī yeⁿ'e yā. ²² Ndís'tiī chí dichíí'vɛ 'iɪn'yāⁿ, 'caandiveén nī yeⁿ'e tanducuén'ɛ chí ngaⁿ'ā 'iiví nī yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū. Nguéé diíⁿ nī tan'dúú^{cā} chí neⁿ'é yā dámaaⁿ taachi nanáaⁿ yā ndís'tiī. Ní 'iiví nī cuuvi deenú yā chí n'daacā idiíⁿ nī, naati diíⁿ nī nducuén'ɛ ntiiⁿnyuⁿ ndúú^{cū} núú^{má}n staava yeⁿ'é nī. Ní 'va'á nī Ndyuūs. ²³ Ní tanducuén'ɛ chí diíⁿ nī, diíⁿ nī ndúú^{cū} núú^{má}n staava yeⁿ'é nī. Ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ tan'dúú^{cā} chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní nguéé ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e 'iiví nī. ²⁴ Ní ndís'tiī deenú nī chí cuuvi cuta'á nī yeⁿ'e chí vée yeⁿ'é nī chííⁿ chí téé Cristo ndís'tiī. Cuaacu chí ndís'tiī dichíí'vɛ nī Jesucristo ní cuaacu nííⁿnyúⁿ Cristo ní 'iiví nī. ²⁵ Ní 'iɪn'yāⁿ chí nguéé n'daacā idiíⁿ yā caⁿ'á yā cuta'á yā ná dííⁿ vɛ yā yeⁿ'e chí diíⁿ yā chí nguéé n'daacā. Ndyuūs 'āā daamá nūⁿ diíⁿ yā tratar ndúú^{cū} nducyáá^{cā} 'iɪn'yāⁿ.

4

¹ Ndís'tiī patrones chí vée mozos yeⁿ'é nī, diíⁿ nī chí cuaacu ndúú^{cū} chí n'daacā ndúú^{cū} mozos yeⁿ'é nī. N'gaacú nī chí vée 'iiví nī chí caneé na va'ai chɛɛti nguuví.

² Nducuéⁿ'ɛ tiempo caaⁿ'maⁿngua'á nī ní 'cuɛɛti nduuchí nī. Ní ca'á nī gracias Ndyuūs. ³ Caaⁿ'maⁿngua'á ntuúⁿ nī yeⁿ'e nús'uu ti Ndyuūs téé yā lugar nús'uu chí cuuvi caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Ní nduudu miiⁿ ní yeⁿ'e Cristo. Ní nguéé déenu 'iɪn'yāⁿ naati maaⁿ ní ngaⁿ'ā 'nū nduudu miiⁿ. Ní cucáávā nduudu miiⁿ maaⁿ 'úú canuúⁿ vácūū ndúú^{cū} cadena 'cūū. ⁴ Caaⁿ'maⁿngua'á nī cáávā 'úú chí cuuvi caaⁿ'máⁿ n'daacā nduudu miiⁿ tan'dúú^{cā} chí caneé chí caaⁿ'máⁿ.

⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī 'cuɛɛtinéé n'daacá nī ndúú^{cū} 'iɪn'yāⁿ chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs. Diíⁿ nī n'daacā nducuén'ɛ tiempo. ⁶ Cuén'ɛ daāⁿmaⁿ caaⁿ'máⁿ nī chí n'daacā ndúú^{cū} nduudu n'dai. Ní caneé chí déenu nī táácā chí cuuvi nan'guɛɛcuta'á nī ca'áámá ca'áámá 'iɪn'yāⁿ.

'Cuiñu carta miiⁿ ndúú^{cū} saludos

⁷ Hermano Tíquico chi nen'e yú, 'áamá canee sa chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Jesucristo ní diiⁿ sa dáamá ntiiⁿnyuⁿ nduucú. Saⁿ'ā miiⁿ cuuvi sa ndís'tiī tan'dúúcā chi 'úú canee ní diiⁿ. ⁸ Ní cáāvā chiiⁿ dicho'ó Tíquico nanááⁿ ndís'tiī caati cuuvi sa ndís'tiī táácā n'gεεtineé 'nū. Ní tée sa 'viich'εεtíinūuⁿ na stava yeⁿ'é nī. ⁹ Ní dicho'ó ntúūⁿ hermano Onésimo, saⁿ'ā chi nen'e yú, ní 'áamá canee sa chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní yeⁿ'e 'áamá chεε ndís'tiī. Hermanos s'eeⁿ yaa'ví yā ndís'tiī tanducuéⁿ'ē chi diiⁿ 'nū 'muuⁿ.

¹⁰ Saⁿ'ā Aristarco chi canúúⁿ vácūū nduucú idichó'o sa: N'dai ndís'tiī. 'Tiicá ntúūⁿ dicho'o saⁿ'ā Marcos chi dácūú saⁿ'ā Bernabé. Ní ndís'tiī 'āā sta'á nī orden chi 'cuaaⁿ nī hermano Marcos miiⁿ nduuti chi ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī. ¹¹ 'Tiicá ntúūⁿ Jesús chi nguuví Justo dicho'o sa: N'dai ndís'tiī. Dámaāⁿ saⁿ'ā s'uuⁿ chi yeⁿ'ē ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel ní i'téenu yā Jesucristo diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ nduucú yeⁿ'ē naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Saⁿ'ā s'uuⁿ ntée ca yā 'viich'εεtíinūuⁿ 'úú. ¹² Saⁿ'ā Epafras ntúūⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo ní yeⁿ'e 'áamá chεε ndís'tiī dicho'o sa: N'dai ndís'tiī. Saⁿ'ā miiⁿ neené ngaⁿ'angua'ā sa yeⁿ'e ndís'tiī chi ndís'tiī 'áamá canee nī ndúúcū chi i'téenu nī níicú chi dámaāⁿ neⁿ'é nī diiⁿ nī tanducuéⁿ'ē tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'e yā chi diiⁿ nī. ¹³ 'Úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e Epafras miiⁿ. Neené inadacadínuuⁿ sa yeⁿ'é ndís'tiī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Laodicea ndúúcū yāāⁿ Hierápolis. ¹⁴ Saⁿ'ā Lucas chi doctor chi nen'e yú ndúúcū saⁿ'ā Demas dicho'ó yā: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'á yā.

¹⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī dicho'ó nī: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'á nī hermanos chi snée na yāāⁿ Laodicea. Dicho'ó nī: N'dai ndís'tiī, n'daataá Ninfas ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo ní nduuvidaamá yā na vaacu tá chi yaācū yeⁿ'é yā. ¹⁶ Ní taachi 'cuiīnū n'geén nī carta 'cūū nguaaⁿ ndís'tiī dicho'ó nī carta 'cūū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Laodicea chi 'cueén yā na yaacū yeⁿ'é yā. Ní canee chi 'cueén nī ntúūⁿ 'áamá carta chi dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Laodicea. ¹⁷ Ní ndís'tiī cuuvi nī saⁿ'ā Arquipo chi 'úú caaⁿ'máⁿ 'tíicā: Díí Arquipo, diiⁿ di cuidado chi diiⁿ n'daacā di ní 'cuiīnu di ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor chi Señor tee yā díí.

¹⁸ 'Úú, Pablo, dingúúⁿ saludos 'cūū ndúúcū ta'á ndúúcū letras yeⁿ'é. N'gaacú nī yeⁿ'é chi canuúⁿ vácūū. Neⁿ'é chi Ndyuūs itée yā vaadī n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ TESALÓNICA

Pablo ndúúcu compañeros yeⁿ'é yā idinguúⁿ yā carta 'cūu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū na yāāⁿ Tesalónica

¹ 'Úú, Pablo, idinguúⁿ carta 'cūu ndúúcu saⁿ'a Silvano ndúúcu saⁿ'ā Timoteo yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú chi caⁿ'á yā na yaācū yeⁿ'e yāāⁿ Tesalónica, 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs Chiida yú nícu yeⁿ'é Señor Jesucristo. Neⁿ'é 'nū chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcu Señor Jesucristo té yā ndís'tiī nducuéⁿ'ē vaadī n'dai yeⁿ'é yā, ní vaadī 'diīⁿ yeⁿ'é yā canee na staava yeⁿ'é nī.

'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Tesalónica din'daacá yā ní diitu i'téenu yā Jesucristo

² Caⁿ'á 'nū gracias nanáāⁿ Ndyuūs cáāvā nducyaaca ndís'tiī ní taachi caaⁿ'maⁿnguaⁿ'á 'nū inin'gáácú 'nū yeⁿ'e ndís'tiī. ³ Ní taachi ngaⁿ'anguaⁿ'á 'nū nanáāⁿ Ndyuūs Chiida yú, ngaⁿ'anguaⁿ'á 'nū yeⁿ'e ntiiⁿ'nyuⁿ chi diīⁿ nī caati i'téenu cá nī ní chí neⁿ'e cá nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní chí nginne yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuchéε nī yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē. Ní 'áámá canee nī ndúúcu chi i'téenu nī caati cūnee ngiinú nī chi Señor Jesucristo yeⁿ'é yú caⁿ'á yā té yā chiiⁿ chi cuuvi yeⁿ'é nī. ⁴ Ndís'tiī, hermanos yeⁿ'é 'nū, Ndyuūs neⁿ'é yā ndís'tiī. Ní deenú 'nū chi Ndyuūs ndεεε yā ndís'tiī chi ndís'tiī cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. ⁵ Taachi ngaⁿ'a 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanáāⁿ ndís'tiī nguεε dámaāⁿ ngaⁿ'á 'nū nduudu miiⁿ ndúúcu nduudu yeⁿ'é 'nū ti ndúúcu poder yeⁿ'é Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní deenú 'nū chi nduudu cuaacu miiⁿ ní cuaacu. Ndís'tiī ní deenú nī duⁿ'u saⁿ'ā nús'uu taachi canee 'nū ndúúcu ndís'tiī ní táácā diīⁿ 'nū caati maāⁿ nī cuuvi 'cuεεtinéε n'daaca nī.

⁶ Ní ndís'tiī ní 'āā diīⁿ nī tan'dúúca chi nús'uu diīⁿ 'nū ní tan'dúúca chi diīⁿ Señor Jesucristo yeⁿ'é yú. Ní i'téenu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní yeenú nī ndúúcu vaadī yeenú chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tee yā ndís'tiī 'áará chí ch'eenú nī chiī cucáāvā chi i'téenu nī. ⁷ Ní cucáāvā chi

diīⁿ nī 'tuucā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nús'mán yāⁿ'āa Macedonia ndúúcu nús'mán yāⁿ'āa Acaya cuuvi cutaⁿ'á ndís'tiī tan'dúúca 'áámá ejemplo ní diīⁿ yā tan'dúúca chi diīⁿ nī. ⁸ Ní ndís'tiī diīⁿ nī chi tanán'a 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi déenu yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Señor. Nguεε dámaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Macedonia ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Acaya naati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē cuaāⁿ 'āā deenú yā chi ndís'tiī i'téenu nī Ndyuūs. Ní nguεε canee chí caaⁿ'maⁿ cá 'nū dε'ε vεε yeⁿ'e nī ti n'daacā i'téenu nī. ⁹ Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā nús'uu yeⁿ'e visita yeⁿ'é 'nu taachi canee 'nū nguaaⁿ ndís'tiī. Ní ngaⁿ'a yā tan'dúúca chi ndís'tiī s'néeⁿ nī ídolos caavā chí cu'téenu nī Ndyuūs chí canduuchi, Ndyuūs chí cuáácú chí Ndyuūs. Ní tucaⁿ'á nī diīⁿ nī ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰ 'Tiicá ntúūⁿ ngaⁿ'a yā chí ndís'tiī cūnee ngiinú nī chí Jesucristo chí Daiya Ndyuūs ní ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe yeⁿ'é va'ai chεeti nguuvi. Ndyuūs nada'cueeⁿ yā Jesús miiⁿ yeⁿ'é nguaaⁿ tinán'a. Nícu Jesucristo miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nadanguán'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'é castigo chí neené díitūu yeⁿ'e tiempo chí cuchī.

2

Ntiiⁿ'nyuⁿ chí diīⁿ Pablo naachi canee yā nayāāⁿ Tesalónica

¹ Ndís'tiī, hermanos yeⁿ'e yú, deenú nī chí tiempo chí canee 'nū nguaaⁿ ndís'tiī chí nguεε tandii rá diīⁿ 'nū ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ² 'Āā deenú nī chí 'āā cuen'é 'nū yāāⁿ Filipos vmnaaⁿ chí ndaa 'nū nanáāⁿ ndís'tiī. Ní déenu nī chí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ'ya nguεε n'daacā diīⁿ yā nduucú 'nū. Ní ngaⁿ'a taán yā yeⁿ'é 'nū chí ch'eenú 'nū chí. Nícu taachi ndaa 'nū nanáāⁿ ndís'tiī, nguεε 'va'á 'nū chí caaⁿ'mán 'nū nduudu cuaacu chí ngai yeⁿ'e Cristo 'áará chí deenú 'nū chí vεε cá 'iiⁿ'yāⁿ chí contra yeⁿ'e nús'uu, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée n'daacā diīⁿ yā nduucú 'nū. ³ Caati deenú 'nū chí ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu miiⁿ nguée ndúúcu vaanicadínūuⁿ yeⁿ'é 'nū chí nguée n'daacā ndíi nguée ndúú nginche'ei 'nū 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴ Naati Ndyuūs n'diichí ya vida yeⁿ'é 'nū chí n'daacā n'gεεtineé 'nū. Ní tee yā ntiiⁿ'nyuⁿ nús'uu chí caaⁿ'mán 'nū

nduudu cuaacu yeⁿ'ē chi cuuvi nanguáⁿ'ai 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní ngu^{εε} diíⁿ 'nū ntiⁿ'nyuⁿ miiⁿ chi cūnee yíⁿnū 'iⁿ'yāⁿ naati diíⁿ 'nū chiiⁿ chi neⁿ'e Ndyuūs chi snaaⁿ yā nducuéⁿ'ē chi vεε na staava yeⁿ'e yú. ⁵ Ní ndís'tiī deenú nī chi ngu^{éé} ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu miiⁿ ndúú^{cū} n'dee n'dáí nduudu chi n'dai taavi chi cūnee yíⁿnū nī yeⁿ'é 'nū. Ní ngu^{éé} ngaⁿ'á 'nū cáávā chi diíⁿ 'nū ganar tuūmī. Ndyuūs ní deenú yā yeⁿ'é 'nū yeⁿ'e chi diíⁿ 'nū. ⁶ Mar 'áámá vmnéⁿ'ēe diíⁿ 'nū ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs caavā chi 'iⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'mān yā chi n'gεεtē 'nū. Ní ngu^{éé} nanááⁿ ndís'tiī, ndí ngu^{εε} nduu nanááⁿ tanáⁿ'a yā. Ní deenú 'nū chi cuuvi ch'iⁿ'í 'nū 'iⁿ'yāⁿ chi ch'εεte maáⁿ 'nū caati Cristo dichó'o yā nús'uu chi diíⁿ 'nū ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e apóstoles ní candéé 'nū nduudu yeⁿ'é yā. ⁷ Naati 'tíicā diíⁿ 'nū ndúú^{cū} nī tan'dúú^{cā} chi ndís'tiī da'caiyā daiyá 'nū. Niicu tan'dúú^{cā} chi diíⁿ 'áámá n'daataá ndúú^{cū} daiyá yā taachi idi'cuiitá yā ní diíⁿ yā cuidado daiyá yā, 'tíicā diíⁿ 'nū ndúú^{cū} nī. Ní n'daacā ngaⁿ'á 'nū ndúú^{cū} nī ndúú^{cū} vaadī n'giinu. ⁸ Ní 'tíicā neⁿ'e cá 'nū ndís'tiī chi neⁿ'é 'nū tee 'nū ndís'tiī ngu^{éé} dámaāⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, naati 'tiicā ntúūⁿ neⁿ'é 'nū 'cuuví 'nū cáávā ndís'tiī caati 'āā neⁿ'e taavi cá 'nū ndís'tiī. ⁹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú, n'gaacu nī yeⁿ'ē ntiⁿ'nyuⁿ chi diíⁿ cá 'nū ní ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ ndís'tiī. Ní diíⁿ 'nū ntiⁿ'nyuⁿ ndúú^{cū} ta'á 'nū ndí nguuví ndí n'gaaⁿ cáávā chi véé necesidades yeⁿ'é 'nū. Ní ngu^{éé} di'vaachí 'nū ndís'tiī yeⁿ'ē dé'ε vεε. ¹⁰ Ní ndís'tiī ní testigos yeⁿ'é 'nū. 'Tiicā ntúūⁿ Ndyuūs ní testigo yeⁿ'é 'nū tan'dúú^{cā} chi 'cuεεtinee n'daacá 'nū ní diíⁿ 'nū dendu'ū chi cuaacu taachi caneé 'nū nguaaⁿ ndís'tiī chi i'téenu nī Señor Jesucristo. Ní ngu^{éé} mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'maⁿ yā chi ngu^{éé} n'daacā diíⁿ 'nū. ¹¹ Ní 'tiicā ntúūⁿ ndís'tiī deenú nī tan'dúú^{cā} chi diíⁿ 'nū ndúú^{cū} ca'áámá ca'áámá ndís'tiī. Ní diíⁿ 'nū tan'dúú^{cā} chi nús'uu ní chiidá nī ní ndís'tiī ní daiyá 'nū ní tee 'nū consejo ndís'tiī ndúú^{cū} 'viich'εεtíinūⁿ. ¹² Ní ch'iⁿ'í 'nū ndís'tiī tan'dúú^{cā} chi cuuvi n'gεεtinee n'daacá nī nanááⁿ Ndyuūs caati ndís'tiī ní yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní Ndyuūs ní

yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi ndaa nī naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā. Ní véé nducuéⁿ'ē cosas chí n'dai yeⁿ'é nī. ¹³ Níicú cáávā nducuéⁿ'ē chuū cuen'e daāⁿ'maⁿ ní ca'á 'nū gracias Ndyuūs caati taachi ndís'tiī ní ch'iinniveéⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi ngaⁿ'á 'nū nanááⁿ ndís'tiī, chí'téenu nī nduudu miiⁿ chi nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngu^{éé} nduudu chi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ. Ní cuaacu chi nduudu miiⁿ ní yeⁿ'é Ndyuūs caati diíⁿ ntiⁿ'nyuⁿ na vida yeⁿ'é ndís'tiī chí i'téenu nī. ¹⁴ Ndís'tiī, hermanos yeⁿ'é 'nū. Dáámá cho'o yeⁿ'e ndís'tiī taachi n'geenu nī ngii cucáávā chi diíⁿ 'iⁿ'yāⁿ Israel chi paisanos yeⁿ'é nī ndúú^{cū} nī. Chó'ōo ntúūⁿ yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi naⁿ'á yā yaacū naachi 'iⁿ'yāⁿ i'téenu yā Jesucristo na yáⁿ'āa Judea caati 'tíicā diíⁿ 'iⁿ'yāⁿ Israel chi paisanos yeⁿ'é yā ndúú^{cū} yā. ¹⁵ Maan 'iⁿ'yāⁿ paisanos chí 'iⁿ'yāⁿ Israel ch'iⁿ'nuⁿ yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú tan'dúú^{cā} chí diíⁿ yā ndúú^{cū} profetas chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs tiempo chí 'āā chó'ōo. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ can'dáa yā s'uuúⁿ ní diíⁿ chí n'geenu yú ngii. Ní ngu^{éé} diíⁿ yā chiiⁿ chí Ndyuūs neⁿ'é yā chí diíⁿ yā ní contra yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ. ¹⁶ Ní taachi neⁿ'é 'nū ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí ngu^{éé} yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā caati cuuví nnguaⁿ'ai yā, 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí paisanos yeⁿ'é nī ngu^{éé} n'guúⁿ yā chí ngaⁿ'á 'nū. 'Tíicā ní véé cá nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 'Tíicā diíⁿ yā maan naati cuayiivi Ndyuūs caⁿ'á yā chí ca'a yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá castigo chí neené diitūu ca.

Pablo neⁿ'é yā caⁿ'á yā taama vmnéⁿ'ēe ní n'diichí yā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Tesalónica

¹⁷ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú 'áará chí maan ní yaⁿ'ai snée 'nū yeⁿ'e ndís'tiī ní ngu^{éé} cuuvi naáⁿ 'nū ndís'tiī nadacadiinúúⁿ 'nū yeⁿ'e ndís'tiī. Nééné neⁿ'é 'nū cunée 'nū ndúú^{cū} ndís'tiī ní n'diichí 'nū ndís'tiī. ¹⁸ Ní diíⁿ 'nū nducuéⁿ'ē chí cuuví 'nū tí cuuvi ndaa 'nū nanááⁿ ndís'tiī. Ní 'úú Pablo 'naaⁿ tiempo canee listo chí naⁿ'á naati yááⁿ n'guinūⁿ diíⁿ sa chí ngu^{εε} cuuvi ndaa. ¹⁹ ¿De'ε cáávā chí snée ngiinu 'nū ní yeenú 'nū? Snée ngiinu 'nū ní yeenú 'nū tí cuuvi candéé 'nū ndís'tiī nanááⁿ Jesucristo taachi ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe. ²⁰ Cuaacu níⁿ'nyúⁿ chí ndís'tiī chí i'téenu nī ní diíⁿ chí

nééné yeenú 'nū cáávā chi diín 'nū ntii'nyu' ye'n'é Ndyuūs nguaa' ndís'tiī.

3

¹ Ní taachi 'āā ntéé cuchéé 'nū chi nguéé ndaa 'nū nanáán ndís'tiī, tuu'mi ní nad-icadínuu' 'nū chi n'daacā chi maán 'nū n'gētineé 'nū na yáā' Atenas. ² Ní dicho'ó 'nū Timoteo chi hermano ye'n'é yú chi cuuvi n'diichi sa ndís'tiī taacā snée nī. Sa'n'ā mii' 'āā dii' sa ntii'nyu' ye'n'é Ndyuūs daama nduucú 'nū ní nga'n'a sa nduudu cuaacu ye'n'é Cristo chi dii' chi nadinguán'ai 'ii'yā'. Sa'n'ā mii' ní cuuvi cūnnee sa ndís'tiī ní téé sa 'viich'εtíinu' ndís'tiī. Ní cuuvi cūnee diitu cá nī ndúúcū chi i'téenu nī. Cáávā chuū dichó'o 'nū Timoteo. ³ Nguéé ne'n'é 'nū chi ndís'tiī ndaacadaamí nī ye'n'e Jesucristo chi nguéé i'téenu nī Jesucristo cucáávā chi n'geenú nī ngii. 'Āā deenú nī chi canee chi 'cueenú nī cuuvi caati i'téenu nī Jesucristo.

⁴ Ní cuaacú taachí ch'εtineé 'nū ndúúcū ndís'tiī chii 'nū ndís'tiī chi ndaa tiempo chi canéé chi 'cueenu yú cuuvi tan'dúúcā chi chó'oo ye'n'é nī. Chuū ní ndís'tiī déenu nī.

⁵ Ní cáávā chuū taachi 'āā ntéé chéé chi nguéé n'giindiveén ye'n'é ndís'tiī cho'ó hermano Timoteo chi 'úú cuuvi deenú táácā snée nī ndúúcū chi i'téenu nī. Caati 'úú 'va'á chi yáá'n'guiinu' dii' chi nguéé i'téenu nī ní maa' ní nguéé dichí'vε ntii'nyu' chi 'āā dii' 'nū nguaa' ndís'tiī.

⁶ Naati maa' ní Timoteo chi chiīca sá ye'n'e ndís'tiī chi snee na yáā' Tesalónica ndaa sa nanaán 'nū. Ní yaa'vi sa nús'uu' chi n'daacā n'dai snee nī ti i'téenu nī Ndyuūs. Ní nga'n'a ntúū' sá chi ne'n'e nī nducyaaca 'ii'yā'. Ní yaa'vi sa nús'uu' chi cue'n'e daā'ma' n'gaacu nī ye'n'é 'nū ní ne'n'é nī nús'uu'. Ní nééné ne'n'é nī n'diichi nī nús'uu'. Ní nús'uu' ne'n'e ntúū' 'nū n'diichi 'nū ndís'tiī. ⁷ Ní ndís'tiī her-manos ye'n'é 'nū cucáávā chi n'giindiveén 'nū ye'n'é ndís'tiī chi díitū canee nī ndúúcū chi i'téenu nī ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú maa' ní véé 'viich'εtíinu' ye'n'é 'nū ye'n'é tanducué'n'é chi ch'eenú 'nū chiī. ⁸ Ní snée 'nū tan'dúúcā chi véé vida ngai ye'n'é 'nū ti n'giindiveén 'nū chí n'daacā n'dai canee nī maa' chi ndís'tiī ní ye'n'e Señor Jesucristo ndís'tiī. ⁹ Maa' ní gracias cuuvi nca'á 'nū Ndyuūs Chiida yú cucáávā ndís'tiī ní cucáávā chi ndís'tiī dii' nī chi yeenu

taaví 'nū taachi nga'angua'á 'nū caavā ndís'tiī ndúúcū Ndyuūs Chiida yú. ¹⁰ Ní nga'angua'á 'nū ndíí nguuvi ndii n'gaa' chi Ndyuūs dii' yā chi ndaa 'nū naachi snée nī. Níicú cūnnee 'nū ndís'tiī níicú cuuvi cu'téenu cá nī ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú.

¹¹ Ne'n'é 'nū chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo ye'n'e yú cūnnee yā nús'uu caati cuuvi ndaa 'nū nanáán ndís'tiī. ¹² Ní Señor Jesucristo ye'n'e yú cūnnee yā ndís'tiī caati cuuvi ne'n'e cá nī nducyáácá 'ii'yā'. Ní dine'n'e taaví cá nī tan'dúúcā nús'uu ne'n'e taaví cá 'nū ndís'tiī. ¹³ Ní Ndyuūs cuuvi cūnnee yā ndís'tiī chi 'áámá canéé vaadī ne'n'e ye'n'é yā na staava ye'n'é nī. Ní nguéé véé nuu'ndi ye'n'é nī. Ní canéé dεvε staava ye'n'é nī nanáán Ndyuūs Chiida yú taachi ndaa Señor Jesucristo ye'n'e yú ndúúcū nducyáácá 'ii'yā' chi i'téenu yā 'yā.

4

Ye'n'é tan'dúúcā chi Ndyuūs ne'n'é yā chi 'cuestinee yú

¹ Maa' ní di'cuítu ca 'nū ndís'tiī her-manos ye'n'e yú ní ngiicá 'nū ndís'tiī nanáán Jesucristo chi dii' nī chuū. Tan'dúúcā chi ca'cueén 'nū ndís'tiī táácā chi cuuvi n'gētineé nī tan'dúúcā Ndyuūs ne'n'é yā, 'tiicá 'āā dii' nī. Ní 'tiicá ntúū' dii' cá nī cue'n'e daā'ma' ní ngo'ó cá dii' nī.

² Ndís'tiī ní deenú nī tan'dúúcā chí chi'cueen 'nū nanáán ndís'tiī caati Ndyuūs dicho'ó yā nús'uu. ³ Ní Ndyuūs ne'n'é yā chi ndís'tiī n'gētineé n'daacá nī. Ní nducué'n'é chi dii' nī, dii' nī ti ye'n'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguéé ca'n'á nī ndúúcū 'ii'yā' chi nguéé isan'a o n'daataá ye'n'é nī. ⁴ Ní ca'áámá ca'aama ndís'tiī chí sa'n'ā canee chi déenu nī tan'dúúcā chi cuuvi cuta'á nī n'daataá ye'n'é nī ní 'caandavaacú nī. Ní canee n'daacá nī ndúúcū n'daataá ye'n'é nī. Ní diné'n'e nī n'daataá ye'n'é nī. ⁵ Nguéé dii' nī cosa chi nguéé n'daacā ndúúcū cuerpo ye'n'é tá tan'dúúcā chi dii' taná'n'ā 'ii'yā' chi nguéé ye'n'é ndaata 'ii'yā' Israel, 'ii'yā' chi nguéé déenu yā Ndyuūs. ⁶ Ní mar 'áámá yú chí sán'ā nguéé ca'n'a sa ndúúcū n'daataá chí nguéé ye'n'e sa o n'daataá nguéé ca'n'a tá ndúúcū 'áámá isán'ā chí nguéé ye'n'e tá caati Señor Jesucristo ye'n'é yú ca'á yā 'ii'yā' mii'

'áamá castigo chí ch'εεε caavā nuuⁿndi chí 'tíicā yeⁿ'é yā. Ní yeⁿ'é chuū 'āā n'diichi yú na vida yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú chí diiⁿ yā 'túúcā chí nginnche'éi yā hermano yeⁿ'é yā. Ní nguée n'daacā chuū. ⁷ 'Tíicā Ndyuūs yaa'ví yā s'uuúⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cáávā chí diiⁿ yú nducuén^{'ē} chí n'daacā nguée caavā chí diiⁿ yú cosas chí nguée n'daacā. ⁸ 'Tíicā 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée diiⁿ yā tan'dúúcā chí ngi'cueén^{'nū}. Ndís'tiī nguée idi'vaachí yā mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ. Dámaāⁿ di'vaachí yā Ndyuūs caati Ndyuūs téé yā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. ⁹ 'Úú nguée caneé chí dinguúⁿ yeⁿ'é ndís'tiī tan'dúúcā chí canee chí neⁿ'é nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e Cristo chí hermanos yeⁿ'ē yú. Deenú chí Ndyuūs maāⁿ yā ngi'cueén^{'nū} yā ndís'tiī tan'duucā chí canee chí dineⁿ'é nī 'áamá nī ndúúcū taama nī. ¹⁰ Cuáácú chí neⁿ'é nī nducyaaca hermanos yeⁿ'ē yú chí snée na yáⁿ'āā Macedonia naati maaⁿ ní di'cuíitu caⁿ'a 'nū chí dinéⁿ'e ca nī hermanos yeⁿ'e nī. ¹¹ Ngiiⁿá 'nū chí ch'εεtinée n'daacā nī nguaaⁿ nducyaaca nī ndúúcū vaadī 'diiⁿ. Ní diiⁿ nī ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē maāⁿ nī ndúúcū ta'á nī tan'dúúcā chí n'giⁿ'i 'nū ndís'tiī. ¹² Ní diiⁿ nī 'tuucā caati 'iiⁿ'yāⁿ chí nguεε i'téenu yā Jesucristo yeⁿ'e yú cuuvi diiⁿ yā respetar ndís'tiī ní véé necesidades yeⁿ'é nī.

Yeⁿ'ē chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe

¹³ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é 'nū, nguée neⁿ'é 'nū chí nguée cadínuuⁿ nī yeⁿ'e chí cuchiⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí n'díi caati nguée cuuvi ndaachii nuuⁿ nī tan'dúúcā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée cunee ngiinú yā chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe. ¹⁴ Ní 'tíicā tan'duucā chí i'teenu yú chí Jesucristo ch'iⁿ yā ní nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'tiicá ntúūⁿ i'teenu yú chí taachi Ndyuūs dicho'ó yā Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe, Cristo miiⁿ ní ndεε yā ndúúcu yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí 'āā n'díi ní 'āā i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. ¹⁵ Ní cáávā chuū yaa'ví 'nū ndís'tiī chuū tan'dúúcā chí Señor chí'cueén yā nús'uu. S'uuúⁿ chí canduuchi yú ní canee yú na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndíi ndaa Señor yeⁿ'ē yú nguée can'dáánaaⁿ yú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí 'āā n'díi. ¹⁶ Caati maaⁿ Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nch'éeⁿ yā yeⁿ'ē va'ai chεεti nguvi taachí Ndyuūs ca'á yā orden. Ní ángel

chí ch'εεε ca ní caaⁿ'máⁿ yā ní di'cuεεcú yā trompeta yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'āā n'díi chí chí'téenu yā Jesucristo taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní snuuⁿ yā maaⁿ yáⁿ'āā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁷ Tuu'mi ní s'uuúⁿ chí sндуuchi yú chí snee yú na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, Cristo miiⁿ cuta'á yā s'uuúⁿ na 'yúúné. Ní ndaa yú na meēeⁿ ndúúcū tanáⁿ'a yā chí 'āā n'díi, ní nducyaaca yú ní dáámá ndaa yú nanááⁿ Jesucristo na 'yúúné. 'Tíicā ní 'áamá cūnee yú ndúúcū Señor yeⁿ'ē yú. ¹⁸ Níicú cáávā chíiⁿ chí nca'a nī 'viich'εεtíinūⁿ 'áamá nī taama nī ndúúcū nduudu 'cūū.

5

¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é 'nū, nguée canee chí dinguúⁿ 'nū yeⁿ'e ndís'tiī yeⁿ'e chεε fecha o de'ē tiempo nduuti chí tiempo 'iiche o 'íiⁿnūⁿ taachi ndaa Señor Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe. ² 'Āā deenu n'daacá nī chí nguvi chí ndaa Señor Jesucristo ní nguvi chí nguée du'ū véε deenu. Hora miiⁿ tan'dúúca hora yeⁿ'e n'gaaⁿ chí ndaa 'áamá duucu chí 'iiⁿ'yāⁿ nguée déenu yā. ³ Níicú taachi 'tíicā nga'a 'iiⁿ'yāⁿ: Maaⁿ ní véé vaadī 'diiⁿ ndúúcū yú ní seguro chí n'daacā canee yú tuu'mi dácanaaⁿ ní ndaa nanááⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tiempo chí di'cuinú yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní tiempo miiⁿ ndaa tan'dúúcā chí ndaa vaadi ya'āi ngii yeⁿ'e 'áamá n'daataá taachi 'cuundiyaāⁿ daiya tá. Ní yeⁿ'e tiempo miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée cuuvi nánguaⁿ'ai yā yeⁿ'ē. ⁴ Naati ndís'tiī hermanos yeⁿ'é nguée canee nī tan'duucā chí nguée deenú nī yeⁿ'e chuū, ní ndaa tiempo miiⁿ tan'dúúcā tiempo chí ndaa 'áamá chí duucu. ⁵ Ní nducyaaca s'uuúⁿ ní yeⁿ'e dεεvé s'uuúⁿ ní s'uuúⁿ yeⁿ'e nguvi s'uuúⁿ. Nguée yeⁿ'e n'gaaⁿ s'uuúⁿ ndíi nguée yeⁿ'e na maāⁿ s'uuúⁿ. ⁶ Ní cáávā chuū nguée ch'εεtinee yú tan'dúúcā chí 'cuεεti yaadu yú tan'dúúcā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí nguεε cūnee ngiinú yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú naati 'cuεεti nduuchi yú, níicú cadínuuⁿ yú. ⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ chí cyaadu ní cyaadú yā n'gaaⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí ngii cúú'ví, ní cuuvi cúú'ví yā n'gaaⁿ. ⁸ Naati s'uuúⁿ chí yeⁿ'ē nguvi s'uuúⁿ ní 'cuεεtinée yaaⁿ yú nguvi chí ndaa Señor yeⁿ'e yú. Ní diiⁿ

yú cuidado s'uuún chi 'aama canee yú lado ye'n'é Ndyuūs cucáávā chi i'teenu yú. Ní canee chi ne'n'e yú nducyaaca 'i'in'yān. Ní diin yú tan'dúúcā 'áámá soldado diin yā defender maán yā ndúúcū armadura ye'n'é yā. Ní canee yú cūnee ngiinu yú nguuvu chi Ndyuūs nadanguán'ai yā s'uuún ye'n'e castigo. Ní chuū ní tan'dúúcā 'aama soldado sta'á yā cachucha ye'n'e cūū ye'n'é yā ní diin yā defender tiin yā nduúcū. ⁹ Ní Ndyuūs nguée yaa'ví yā s'uuún chi cuuvi ye'n'é yā s'uuún caati téé yā s'uuún castigo chi díitūu naati caati nadanguán'ai yā s'uuún ye'n'e castigo cucáávā Señor Jesucristo ye'n'e yú. ¹⁰ Níicú Jesucristo ch'ti yā na cruz cucááva s'uuún caati maa' ní cuuvi ca'n'a yú 'cuεεtinée yú nduucú yā taachi ndaa yā 'áará chí n'gεεtinée yú na i'n'yee'ndi 'cūū o 'áará chí 'āā ch'iī yú. ¹¹ Ní cáávā chuū ndís'tiī ní nca'á nī 'viich'εεtíinūu' ndís'tiī ní di'cuíitu nī 'aamá nī ndúúcū taamá nī tan'dúúcā chí maa' 'āā idiin nī 'aamá nī ndúúcū taamá nī.

Pablo nca'á yā consejo hermanos chi ye'n'e yāān Tesalónica

¹² Ní di'cuíitú 'nū ndís'tiī chí 'caandiveén nī ye'n'e 'i'in'yān chí diin ntiin'nyu' ye'n'é Ndyuūs nguaa' ndís'tiī caati 'i'in'yān miin nga'n'a ntiin'nyu' yā ní itée yā consejo ndís'tiī. 'Iin'yān s'een ní 'i'in'yān chí Ndyuūs dichó'o yā nanáán ndís'tiī. ¹³ Ní canee chí n'giindiveén nī ní dine'n'e cá nī 'i'in'yān s'een cucáávā chí diin yā ntiin'nyu' ye'n'é Ndyuūs. Maa' ní 'cuεεtinée n'daacá nī 'aamá nī ndúúcū taama nī ndúúcū vaadi 'diiin'.

¹⁴ Ní di'cuíitu cá 'nū ndís'tiī hermanos ye'n'e yú chí diin nī chuū tan'dúúcā chí idinguún 'nū. Caa'n'mán nī cuuví nī 'i'in'yān chí nguée ne'n'e diin ntiin'nyu' ní cunnee nī 'i'in'yān chí 'va'a. Ní ca'á nī 'viich'εεtíinūu' ye'n'e 'i'in'yān chí duūvá yā. Ní canée chí véé paciencia ye'n'é nī ndúúcū nducyaaca 'i'in'yān.

¹⁵ Ní n'diichi nī chí din'daacá nī ndúúcū 'i'in'yān chí nguée din'daacá yā nduucú nī. Naati 'tíicā diin núúú yii'nu' nī chí din'daacá nī 'áámá nī ndúúcū taamá nī ndúúcū nducyaaca 'i'in'yān.

¹⁶ Nducué'n'e tiempo ní yeenú nī.

¹⁷ Cue'n'e daān'ma' nga'angua'á nī. ¹⁸ Níicú ca'á nī gracias Ndyuūs caava nducué'n'e chí cho'ō nuún nī caati 'tíicā ne'n'é Ndyuūs ye'n'e

yú chí diin nī ti maa' ní i'téenu nī Cristo Jesús.

¹⁹ Nguεε diin nī chí nguée n'giindiveén nī nduudu ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs.

²⁰ Ní nguée diin nī despreciar nduudu ye'n'é Ndyuūs chí nga'n'a 'i'in'yān, nduudu chí Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ca'a yā 'i'in'yān.

²¹ N'diichínee nī nducué'n'e dendu'ū nduuti chí n'daacā o nguée. Níicú cuta'á nī ye'n'e nducué'n'e chí n'daacā ní din'daacá nī. ²² Ní divíi nī ye'n'e nducué'n'e chí n'diichi nī chí nguée n'daacā.

²³ Ní maa' ní Ndyuūs ye'n'e yú tee yā vaadi 'diiin' s'uuún ní didεεvé n'daacá yā ndís'tiī. Ní candεε yā cuidado ndís'tiī ndúúcū espíritu ye'n'é nī ndúúcū alma ye'n'é nī ndúúcū cuerpo ye'n'é nī ndúúcū nducué'n'e vida ye'n'é nī. Ní 'íicú 'i'in'yān cuuvi caa'n'mán yā chí nguεε véé mar 'áámá nuu'ndi ye'n'é nī taachi ndaa Señor Jesucristo ye'n'e yú taama vmné'n'ee na i'n'yé'ndi 'cūū. ²⁴ Níicú Ndyuūs chí yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi ye'n'é yā ndís'tiī diin yā chí véé confianza ye'n'e yú ndúúcū yā. Ní Cristo miin ntúūn diin yā cumplir nducué'n'e chí nga'n'a yā chí cuuvi diin yā.

Pablo ca'a yā saludos 'i'in'yān ní ne'n'é yā chí Ndyuūs ca'a yā cosas n'dai ye'n'é yā

²⁵ Ndís'tiī hermanos ye'n'e yú nga'angua'a ndís'tiī cáávā nūs'uu.

²⁶ Caa'n'mán nī nducyaaca hermanos ye'n'e yú: N'dai ndís'tiī. Ní ituu'ví nī cheendi yā taachi diin nī saludar hermanos ye'n'e yú tan'dúúcā costumbre ye'n'e yú ti ye'n'e yú Ndyuūs.

²⁷ 'Úú ndúúcū poder ye'n'e Señor nga'n'a ngi chí 'cueén nī carta 'cūū nanáán nducyaaca hermanos ye'n'e yú.

²⁸ Ne'n'é chí Señor Jesucristo ye'n'e yú téé yā ndís'tiī nducue'n'e cosas chí n'daacā taavi ca ye'n'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ TESALÓNICA

Pablo ndúú^{cū} compañeros yeⁿ'é yā idinguúⁿ yā carta 'cū^ū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Tesalónica, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs

¹ 'Úú Pablo idinguúⁿ carta 'cū^ū ndúú^{cū} hermano Silvano ndúú^{cū} hermano Timoteo. Ní idinguúⁿ yeⁿ'e hermanos chi caⁿ'á yā na yaā^{cū} yeⁿ'e yāāⁿ Tesalónica. Ní hermanos ní yeⁿ'e Ndyuūs Chiida yú ní yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ² Neⁿ'é chi Ndyuūs Chiida yú ndúú^{cū} Señor Jesucristo cuuvi té^e yā ndís'tiī cosas chí n'daacā n'dai yeⁿ'é yā ndúú^{cū} vaadī 'diíⁿ yeⁿ'e yā.

Ndyuūs caⁿ'á yā diíⁿ yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ chi vé^e nuuⁿndi yeⁿ'é yā taachi ndaa Cristo taama vmnéⁿ'ē

³ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú, cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cané^e chi caⁿ'á 'nū gracias Ndyuūs cucáāvā ndís'tiī caati n'daacā chi diíⁿ 'nū 'tíicā. Caati deenú 'nū chi nguuví nguuví ca'áámá ca'áámá ndís'tiī ní i'téenu ca nī ní neⁿ'e cá nī nducyaaca nī 'aamá nī ndúú^{cū} taama nī. ⁴ Ní^{cū} taachi ngaⁿ'á 'nū ngii 'nū hermanos yeⁿ'e yú yeⁿ'e ndís'tiī, tuu'mi ngaⁿ'á 'nū chi yeenú 'nū caati ch'ētíné^e n'daacā nī nducyaaca nī chi caⁿ'á nī na yaā^{cū} yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e yú, ní cáāvā chi ndís'tiī ní ch'iⁿ'í nī ndúú^{cū} nducuéⁿ'ē chi n'geenú nī ngii ní ndúú^{cū} cosas chí dí^{tū}u chí ch'ó^o yeⁿ'é nī chí vé^e paciencia yeⁿ'é nī. Ní n'daacā i'teenú nī. ⁵ Ní chuū ní cuaacu ch'iⁿ'í chí Ndyuūs ní diíⁿ yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ ndúú^{cū} vaadī cuaacu caati Ndyuūs diíⁿ yā chí ndís'tiī ch'iⁿ'í nī chí n'dai taaví nī chí cuuvi ndaa nī naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní cáāvā chuū chíⁿ chí ndís'tiī ní n'geenú nī ngii.

⁶ Caati n'daacā nduucú Ndyuūs chí Ndyuūs nadí^v'ē 'iiⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ chí ndís'tiī n'geenú nī ngii ndúú^{cū} chí 'cuenú yā cuuvi. ⁷ Tiempo taachi Señor Jesucristo miiⁿ ngiicá yā yeⁿ'e va'ai ch'eti nguuví ndúú^{cū} ángeles yeⁿ'é yā ndúú^{cū} poder yeⁿ'e yā, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaa yā ná nguuchi yaⁿ'ā. Ní tiempo miiⁿ Ndyuūs teé

yā ndís'tiī chí 'āā nté^e 'cuenú nī cuuvi. 'Tiicá ntú^ū ní teé ya nús'uu chí 'āā nté^e 'cuenú 'nū cuuvi. ⁸ Ní ndaa yā chí ca'a yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ chí ngué^e n'diichí yā Ndyuūs ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chí ngué^e n'giindiveén yā nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuuvi yā castigados ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ Ndyuūs di'cuiinú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní Ndyuūs s'neeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yaⁿ'ai yeⁿ'é yā. Ní ngué^e cuuvi n'diichí yā naaⁿ Ndyuūs. Ndíⁿ ngué^e ndúú cuuvi n'diichí yā δεε^ε taavi ca yeⁿ'é yā ndúú^{cū} poder yeⁿ'é yā. ¹⁰ Ní tiempo chí ndaa Jesucristo miiⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí 'āā i'téenu yā Jesucristo ní ca'a yā dich'et^e yā Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ntú^ū ca'a yā dich'et^e yā Ndyuūs caati i'téenu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chí ngaⁿ'a 'nū nanááⁿ nī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngeⁿ'e yiiⁿnuⁿ yā.

¹¹ Ní cáāvā chuū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ngaⁿ'angua'á 'nū caavā ndís'tiī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs yeⁿ'e yú chí diíⁿ cuenta yā chí ndís'tiī ní n'daacā ti yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs chí diíⁿ yā ndúú^{cū} ndís'tiī ndúú^{cū} poder yeⁿ'é yā chí ndís'tiī ní cuuvi diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chí n'daacā. Ní cuuvi diíⁿ nī cumplir ntiiⁿnyuⁿ n'dai chí diíⁿ nī cáāvā chí i'téenu nī Jesucristo. ¹² Ní 'iicu 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi dich'et^e yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú cáāvā chíⁿ chí diíⁿ ndís'tiī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dich'et^e yā ndís'tiī caati Ndyuūs yeⁿ'e yú ndúú^{cū} Señor Jesucristo nginneé yā ndís'tiī.

2

Yeⁿ'é 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí dinuuⁿndi yā

¹ Maaⁿ ní hermanos yeⁿ'é di'cuiitú 'nū ndís'tiī chí cūnee ngiinú nī yeⁿ'e tiempo chí nindaa Señor Jesucristo ní yeⁿ'e taachi nduuvidaama yú ndúú^{cū} yā. ² Di'cuiitú 'nū chí ngué^e na'daaⁿ nī chíⁿ chí nadacádíⁿnuuⁿ nī. Ngué^e diíⁿ 'va'á nī yeⁿ'e chí 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chí Cristo 'āā ndaá yā taama vmnéⁿ'ē ti ngaⁿ'á yā tan'dúú^{cā} chí cáāvā Espí^ritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs, naati ngué^e 'tíicā. Ndíⁿ ngué^e ndúú 'va'a nī yeⁿ'e táámá nduudu chí n'giindiveén nī yeⁿ'e chuū. Ndíⁿ ngué^e ndúú caavā carta chí sta'á nī chí tan'dúú^{cā} chí dingúⁿ 'nū yeⁿ'e nī naati

nguée 'tíicā. Ní ye'e nducué'nē chuū ní chiin chi nga'nā chí 'āā ndaā Señor Jesucristo ye'e yú, nguée 'va'á nī. ³ Nguée ca'á nī lugar 'iī'yā'n chi cuuvi canche'éi yā ndís'tiī mar 'áámá vmné'nē. Vmnaa'n chi ndaa tiempo chi cuuvi nindaā Jesucristo taama vmné'nē, 'iī'yā'n na i'n'yee'dí 'cūū canéé chi ndaacadaamí yā ye'e Señor ní canee yā contra ye'e Señor. Tuu'mi ní ndaā 'áámá Sa'nā Nuun'di, sa'nā chi Ndyuūs nga'nā yā chí 'āā condenado sa ní ca'n'a sa infierno. ⁴ Sa'nā mii'n ní caaca taa'n sa ní contra nducué'nē chi ye'é Ndyuūs ndúúcū nducué'nē chi 'iī'yā'n i'téenu yā. Sa'nā mii'n ní dich'εεε sa maa'n sa nguée tan'dúúcā taná'nā 'iī'yā'n. Ní ndaa sa cuaa'n cheeti yaācū templo ye'é Ndyuūs ní 'cuūndí sa. Ní máa'n sa sta'a sa lugar ye'é Ndyuūs. Ní dii'n sa máa'n sa chi cu'téenu 'iī'yā'n sa'nā. Ní dii'n sa tan'dúúcā Ndyuūs sa'nā.

⁵ ¿'Áá nguée n'gaacú nī ndís'tiī ye'e tiempo chi canee nduucú nī ní ca'nā chí ndís'tiī nduudú 'cūū? ⁶ Maa'n ní 'āā deenú nī de'ē idiī'n chí 'āā 'cuée ndaa sa'nā mii'n caati cuuvi ndaa sa'nā mii'n taachi ndaa tiempo ye'e sa chí ndaā sa. ⁷ Niicu maa'n poder ye'e nuun'di chí idiī'n chí 'iī'yā'n dinuun'dí yā ní 'āā ngii. Chíi'n chí dii'n chí Sa'nā Nuun'di nguée cuuvi 'cuun'mi'n sa maa'n sa chí Sa'nā Nuun'di. 'Tíica rā vaa ndii tiempo chí 'iī'yā'n chí dii'n chí nguée cuuvi 'cuun'mi'n Sa'nā Nuun'di, 'iī'yā'n mii'n ca'nā yā táámá lado. ⁸ Tuu'mi ní ndaa Sa'nā Nuun'di ní 'iī'yā'n cuuvi n'diichí yā sa'nā níicú Señor Jesucristo ca'nā yā 'caan'nún yā Sa'nā Nuun'di ndúúcū 'yúúné chí candaā ye'e cheendí yā ní di'cuiinú yā Sa'nā Nuun'di mii'n ndúúcū de'εvé ye'é yā taachi nndaa yā. ⁹ Ní Sa'nā Nuun'di mii'n ndaa sa ndúúcū n'deee n'dái poder ye'e Satanás chí yáá'n'guinūu'n. Ní dii'n sa vaadī n'giinu ndúúcū milagros chí nguée vaadī cuaacu. ¹⁰ Ní ndúúcū nducué'nē chí nguée n'daacā idiī'n sa ntiin'nyu'n ye'e sa ní nginche'ei sa 'iī'yā'n caati cuuvi dii'n sa ganar 'iī'yā'n lado ye'é yā, 'iī'yā'n chí ca'nā yā infierno. Ní chó'ōo nducué'nē chuū caati 'iī'yā'n nguée ne'né yā 'caandiveén yā nduudu cuaacu ye'é Ndyuūs, nduudu chí dii'n chí ninguán'ai yā. ¹¹ Níicú cucáávā chí dii'n yā 'túúcā, Ndyuūs ca'nā yā dii'n yā

ndúúcū 'iī'yā'n s'ee'n chí cu'téenu yā nduudu yaadi ye'e Sa'nā Nuun'di. ¹² Ní nducyáácá 'iī'yā'n chí nguée ne'né yā cu'téenu yā nduudu cuaacu caati ne'e ca yā cosas chí nguée n'daacā ní cuuví yā condenado.

Ndyuūs ndεεvé yā nducyaaca 'iī'yā'n chí nadanguán'ai yā 'iī'yā'n

¹³ Níicú ndís'tiī hermanos ye'e yú, Señor ne'né yā ndís'tiī. Ní nús'uu ní cuén'é daā'ma'n ca'á 'nū gracias Ndyuūs cucáávā ndís'tiī caati Ndyuūs ndεεvé yā ndís'tiī vmnáán vmnaa'n chí cuuvi nadanguán'ai yā ndís'tiī cucáávā Espíritu N'dai ye'é yā. Espíritu N'dai ye'é Ndyuūs mii'n ní cuuvi didεεvé ndís'tiī caati ndís'tiī cuuvi cu'téenu nī nduudu cuaacu ye'é Ndyuūs. ¹⁴ Ní Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi ye'é yā ndís'tiī cucáávā nduudu cuaacu ye'é yā chí n'giindiveén nī ní dii'n chí cuuví nanguán'ai nī. Ní nduudu cuaacu mii'n nús'uu nga'nā 'nū nanáán ndís'tiī. Ní Ndyuūs ne'né yā chí ndís'tiī tunée'n nī chí cuuví canee nī tan'dúúcā Señor Jesucristo ye'e yú.

¹⁵ 'Tíicā maa'n ní 'cuεεtinéé n'daacá nī ndúúcū chí i'téenu nī. N'gaacú nī ye'e chí ngi'cueén 'nū ndís'tiī taachi sneé 'nū nduucú nī ní ye'e chí idinguún 'nū ye'é nī. ¹⁶ Maa'n Señor Jesucristo ye'e yú ndúúcū Ndyuūs Chiida yú diné'e yā s'uuún caati Ndyuūs ní n'dai taavi. Ní cuen'e daā'ma'n itée yā s'uuún 'viich'εεtíinūu'n ní cānee ngiinu yú vaadī n'dai taavi ye'é Ndyuūs chí Ndyuūs ca'nā yā chí téé yā s'uuún. ¹⁷ Ne'né chí Ndyuūs ní téé yā 'viich'εεtíinūu'n ndís'tiī na staava ye'é nī ní téé yā fuerzas n'dís'tiī caati ndís'tiī ní cuuvi dii'n nī nducué'nē chí n'daacā ní caa'n'má'n nī dámaā'n nduudu chí n'daacā.

3

Caan'ma'ngua'á nī caavā nús'uu

¹ Maa'n ní ye'e nducué'nē, ndís'tiī hermanos ye'é 'nū caa'n'ma'ngua'á nī cucáávā nús'uu chí niin'núún nūu'n cuuvi candéé 'nū nduudu cuaacu ye'é Ndyuūs na núú'mán cuaa'n. Ní 'iī'yā'n cuuvi cu'téenu yā nduudu cuaacu mii'n ní cuuvi din'daacá yā ní dii'n yā chíi'n chí Ndyuūs ne'né yā tan'dúúcā chí ndís'tiī dii'n nī. ² Caa'n'ma'ngua'á nī ntúū'n chí cuuví nadanguán'ai 'nū ye'e 'iī'yā'n chí nguée n'daacā idiī'n yā chí perverso yā caati

nguée nducyaaca 'ii'yān i'téenu yā Señor Jesucristo. ³ Naati Señor Jesucristo ní dámaān n'daacā diín yā ní nducuéⁿē tiempo nginneé yā ndís'tiī chi 'áamá canee nī ndúúcu chi i'téenu nī. Ní candεε yā cuidado ndís'tiī yeⁿe dendu'ū chi nguεε n'daacā. ⁴ Ní véé 'vi-ich'εεtínūⁿ yeⁿé 'nū ndúúcu Señor ndúúcu ndís'tiī caati ndís'tiī ní idiín nī nducuéⁿē chi caⁿa 'nū nduucú nī chi canee chi diín nī ní 'tíicā caⁿá nī diín nī. ⁵ Neⁿé 'nū chi Señor Jesucristo cunnee yā ndís'tiī chi cuuvi deenú nī na staava yeⁿé nī dε'ē chi vaadī neⁿe yeⁿé Ndyuūs. Ní cuuví yeⁿe nī maān 'vi-ich'εεtínūⁿ chi yeⁿe Cristo. Ní cuuvi cuchéé nī yeⁿe tanducuéⁿē chi cuchii.

Canee chi diín yú ntiiⁿnyuⁿ

⁶ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿe yú, itée 'nū orden ndís'tiī ndúúcu chi dúúchí Señor Jesucristo chi divíi nī yeⁿe hermanos yeⁿe yú chi nguée neⁿé yā diín yā ntiiⁿnyuⁿ ní nguée diín yā tan'dúúca chi nús'uu chi'cueén 'nū 'ii'yān. ⁷ Ndís'tiī ní deenú nī tan'dúúca chi cánée chi ch'εεtineé nī. Ní diín nī ntiiⁿnyuⁿ tan'dúúca chi diín 'nū taachi sneé 'nū ndúúcu nī ní diín 'nū ntiiⁿnyuⁿ. ⁸ Ní nguée sta'á 'nū pan yeⁿe mar 'áamá ndís'tiī chi nguée cái 'nū. Naati 'tíicā diín 'nū. Diín 'nū ntiiⁿnyú ndii nguuví ndíi n'gaaⁿ chi nguée di'vaachí 'nū mar 'áamá ndís'tiī. ⁹ Ní 'áará chí cuuvi ngiicá ndis'tiī chi téé nī necesidades yeⁿé 'nū nguεε diín 'nū 'tíicā. Idiiⁿ 'nū ntiiⁿnyúⁿ chi neⁿé 'nū cu'neén 'nū cáávā 'áamá ejemplo nanááⁿ ndís'tiī caati cuuvi diín nī tan'dúúca chi diín 'nū. ¹⁰ Ní taachi ch'εεtineé 'nū ndúúcu ndís'tiī caⁿa 'nū nduucú nī nduudú 'cūū. 'Ii'yān chi nguée neⁿé yā diín yā ntiiⁿnyuⁿ nguée che'é yā. ¹¹ Ch'iindiveén 'nū chi duu'vi 'ii'yān chiicá yā nguaaⁿ ndís'tiī nguée chiicá n'daaca yā ti nguée idiín yā ntiiⁿnyuⁿ ní neené n'deee n'dái diín yā cosas chi nguée dichí'vε. ¹² 'Ii'yān chi diín 'tíicā, ca'á 'nū orden ní di'cuítu 'nū 'ii'yān ndúúcu chi duuchi Señor Jesucristo yeⁿé yú chi diín yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu vaadī yeenú. Níicú diín yā ganar cáávā gastos yeⁿé yā.

¹³ Ndís'tiī hermanos yeⁿé 'nū nguée cánée chi cuuvi 'daan'dí nī chi diín nī dendu'ū chi n'daacā. ¹⁴ Ndúútí chi 'áamá 'ii'yān nguée cu'neeⁿveén yā nduudu chí idinguúⁿ 'nū na carta 'cūū, n'diichí nī du'u chi 'ii'yān miiⁿ

ní nguée diín nī dε'ē vεε ndúúcu yā. 'Tíicā ní cuuvi 'cuináaⁿ yā. ¹⁵ Ní nguée diín nī ndúúcu yā tan'dúúca chi contra yeⁿé nī naati ca'á nī consejo 'ii'yān miiⁿ tan'dúúca chi 'díinu nī 'ii'yān.

Yeⁿe vaadī n'dai yeⁿé Ndyuūs

¹⁶ Neⁿé chi maaⁿ Señor Jesucristo chi vεε vaadī 'diín yeⁿé yā cuen'e daāⁿmaⁿ itée yā ndís'tiī vaadī 'diín nducuéⁿē tiempo ní nducuéⁿē cuaaⁿ. Señor miiⁿ ní cunée yā ndúúcu nducyaaca ndís'tiī.

¹⁷ 'Úú Pablo idinguúⁿ nduudu 'cūū yeⁿe carta 'cūū ndúúcu ta'á ní canée letra yeⁿé. 'Tíicā dinguúⁿ ní 'tíicā diín firmar nducuéⁿē cartas yeⁿé. ¹⁸ Neⁿé chi Señor Jesucristo yeⁿe yú téé yā nducyáacá ndís'tiī nducuéⁿē vaadī n'dai yeⁿé yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAⁿ'A TIMOTEO

¹ 'Úú Pablo 'úú. Ní 'úú apóstol yeⁿ'e Señor Jesucristo caati Ndyuūs ndúúcū Señor Jesucristo dichó'o yā 'úú. Ní snéé ngiinu yú 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ yeⁿ'e yú chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. ² 'Úú ngiicá compañero yeⁿ'e chi idingúuⁿ yā carta 'cū yeⁿ'e dii Timoteo chi saⁿ'ā chi cuaacu níⁿ'nyúⁿ i'téenu sa Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ní alumno yeⁿ'é. Ní tan'dúúcā chi daīyā 'tíicā di. Neⁿ'é chi Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú téé yā dii vaadī n'dai yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī ya'ai 'iinú yeⁿ'é yā. Ní téé yā dii vaadī 'diiⁿ yeⁿ'é yā.

Ngaⁿ'á yā yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi nguée n'daācā ngi'cueeⁿ yā

³ Dii, Timoteo, 'úú neⁿ'é chi cūnee di yāā Efesio tan'dúúcā chi 'āā yaa'ví dii taachi cueⁿ'é yāⁿ'āa Macedonia ti véé 'iⁿ'yāⁿ chi chi'cueeⁿ doctrina chi n'dááⁿ. Yaa'vi di 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguée ngi'cueeⁿ doctrina chi n'dááⁿ. ⁴ Ní yaa'vi di 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāā miiⁿ chi nguée 'caandiveeⁿ yā yeⁿ'e cuentos yeⁿ'é yā chi falsos. Ndii nguée ndúú 'caandiveeⁿ yā nduudu chi chi'cueeⁿ 'iⁿ'yāⁿ ndiicū. Nduudu miiⁿ ní nguée dichí'vē. Dámaāⁿ diiⁿ chi 'iⁿ'yāⁿ ch'εεcu cheendí yā ní nguée nginneⁿ 'iⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā. Caati Ndyuūs dichó'o yā orden chi 'iⁿ'yāⁿ ngi'cueeⁿ yā cáāvā chi tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téenu cá yā Ndyuūs.

⁵ Ní ngaⁿ'a yú tan'dúúcā Ndyuūs neⁿ'é yā taachi ngi'cueeⁿ yú ndúúcū vaadī neⁿ'e chí ngiicá ná staava yeⁿ'e yú chi Ndyuūs 'āā didεεvé yā. Tanducueⁿ'ē ní diiⁿ yú ndúúcū vaanicadínuuⁿ yeⁿ'e yú chi ndεεvé. Ní i'teenu yú Ndyuūs ndúúcū núúⁿ'máⁿ staava yeⁿ'e yú. ⁶ Naⁿ'a 'iⁿ'yāⁿ ndaacadaamí yā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní n'giindiveeⁿ yā nduudu chi nguée dichí'vē. Ní n'gεεcu cheendí yā. Ní cuuvi ndái yā. ⁷ 'Iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neⁿ'é yā ca'cueeⁿ yā ley yeⁿ'é Ndyuūs naati nguée tuumicadínuuⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'a yā, ndii nguée ndúú nduudu chi ca'cueeⁿ yā 'áará chí diiⁿ yā tan'dúúcā chi déenu yā tanducueⁿ'ē.

⁸ S'uuúⁿ ní deenu yú chi ley yeⁿ'e Moisés ní n'dai ndúúti chí cu'téenu n'daāca yú yeⁿ'ē. ⁹ Deenu yú chi ley miiⁿ nguée dámaāⁿ caavā 'iⁿ'yāⁿ chí din'daacá yā naati caavā 'iⁿ'yāⁿ chí nguée diiⁿ yā tan'dúúcā chí ngaⁿ'ā ley, caavā 'iⁿ'yāⁿ chí nguée n'giindiveeⁿ yā chiiⁿ chí ngaⁿ'ā ley, níicú caavā 'iⁿ'yāⁿ chí nguée n'daacā, caavā 'iⁿ'yāⁿ chí idinuuⁿndi, caavā 'iⁿ'yāⁿ chí nguée diiⁿ yā respetar Ndyuūs ndii nguée diiⁿ yā respetar religión, ní caavā 'iⁿ'yāⁿ chí n'giinⁿ'núⁿ yā chεεcú yā o chiidá yā, ní cáāvā 'iⁿ'yāⁿ chí n'giinⁿ'núⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ. ¹⁰ Ley miiⁿ ní caavā saⁿ'ā chí caⁿ'a sa ndúúcū n'daataá o n'daataá chí caⁿ'a tá ndúúcū saⁿ'ā ní nguée yeⁿ'e yā vi'ī ní cáāvā saⁿ'ā chí caⁿ'a sa ndúúcū saⁿ'a chí duuchineeⁿ sa ndúúcū sa chí vi'ī, ní cáāvā 'iⁿ'yāⁿ chí duucú yā 'iⁿ'yāⁿ caati cuuvi dichí'vε yā táámá 'iⁿ'yāⁿ ní cáāvā 'iⁿ'yāⁿ chí indee ndúúdú yaadi, ní caavā 'iⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā chí cuaacu chiiⁿ chí ngaⁿ'a yā ní n'gai yā: “Por Dios”, chí 'tíicā, ní nguée 'tíicā. Ní ley miiⁿ ní caavā 'iⁿ'yāⁿ chí ngi'cueeⁿ yā nducueⁿ'ē chí nguée n'daācā ní nguée tan'dúúcā Ndyuūs chí'cueeⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ. ¹¹ Naati chuū chí ngi'cueeⁿ chí nduudu n'dai yeⁿ'e evangelio ní n'dεεvé n'dai chí nanguanⁿ'āi 'iⁿ'yāⁿ, ní yeⁿ'é Ndyuūs chí n'dai taavi. Ní Ndyuūs dichó'o yā 'úú chí caaⁿ'máⁿ nduudu miiⁿ.

Caaⁿ'maⁿ yú, gracias Ndyuūs ti ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ

¹² 'Úú ní ca'á gracias Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí itée yā fuerzas 'úú chí diiⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é yā. Ní s'neéⁿ yā 'úú tan'dúúcā 'áámá 'iⁿ'yāⁿ chí véé valor yeⁿ'é yā. Ní s'neéⁿ yā 'úú na ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é yā. ¹³ Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ chí Jesucristo yaa'ví yā 'úú chí cuuvi yeⁿ'é yā, 'úú ní neené caaⁿ'maⁿ taán yeⁿ'e Jesucristo ní cachiicá can'daá 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo ti neⁿ'é i'nuuⁿ cá'ai 'iⁿ'yāⁿ. Ní caneé taaⁿ contra Jesucristo. Naati Ndyuūs ya'ai 'iinú yā 'úú 'áará chí diiⁿ 'túúcā taachi 'āā cuée cu'teenú 'iⁿ'yāⁿ, ní nguée deenú dε'ε cáāvā chí diiⁿ 'tíicā. ¹⁴ Ní Señor diiⁿ n'dai cá yā nduucú, ní 'úú i'teenú Jesucristo, ní neⁿ'é Jesucristo caati maaⁿ ní 'úú ní yeⁿ'é Jesucristo 'úú.

¹⁵ Ní nduudu 'cūū ní nduudu cuaacu chi Cristo Jesús ndaá yā i'n'yéⁿdi 'cūū chi nadanguáⁿai yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ caati id-inuuⁿndi yā, ní n'dái taavi chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cu'téenu yā nduudú 'cūū. Ní deenú chi 'úú ní ch'εεε cá nuuⁿndi yeⁿ'é nguée ti tanáⁿ'a yā. ¹⁶ Naati cucáávā chi vée nuuⁿndi yeⁿ'e 'úú Ndyuūs ya'ai 'iinú yā 'úú caati Señor Jesucristo ch'in'í yā 'úú tanducuén^{'ē} vaadī n'dái taavi yeⁿ'é yā, 'úú chi ch'εεε cá nuuⁿndi yeⁿ'é. 'Tíicā ní Ndyuūs vée paciencia yeⁿ'é yā nduucú vmnáⁿāⁿ vmnaaⁿ ní s'neén yā 'úú chi 'úú tan'dúúcā 'áámá ejemplo yeⁿ'e tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuayiivi caⁿ'á yā cu'téenu yā Cristo ní vée vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā. ¹⁷ Cáávā nducuén^{'ē} chuū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ca'a yú Ndyuūs honra ní dich'εεε ca yú Ndyuūs chi rey chi 'áámá canee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní nguée n'gii yā. Ní maaⁿ ní nguée cuuvi snaaⁿ yú Ndyuūs chi 'áámá n'dyáⁿ'ā Dendyuūs yeⁿ'e yú. 'Tíica rā vaa.

¹⁸ Maaⁿ ní, dii Timoteo chi tan'dúúcā daiyá, i'neén encargo 'cūū ndúúcū dii. Ní encargo 'cūū chíⁿ chi tiempo chi 'āā chó'ōo 'iiⁿ'yāⁿ profetas caⁿ'a yā yeⁿ'e di yeⁿ'e chi caⁿ'á di diiⁿ di. Maaⁿ ní cuchée di yeⁿ'e tanducuén^{'ē} ní diiⁿ di tan'dúúcā chi diiⁿ 'áámá soldado chi nguⁿ'u n'daacā sa. 'Tíicā diiⁿ di tan'dúúcā chi profetas caⁿ'a yā yeⁿ'e di tiempo chi 'āā chó'ōo. ¹⁹ Dii ní cu'téenu n'daacā di ní diiⁿ n'daacā di ndúúcū vaanicadínūⁿ yeⁿ'e di chí n'dai. Náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní nguée diiⁿ n'daacā yā caati vaanicadínūⁿ yeⁿ'é yā ní nguée n'dai. Ní cáávā chuū nguée i'téenu yā Señor Jesucristo maaⁿ ní canee yā tan'dúúcā chi yaⁿ'ai yeⁿ'e Ndyuūs. ²⁰ 'Túúcā chó'ōo yeⁿ'e saⁿ'ā Himeneo ndúúcū saⁿ'ā Alejandro ní 'úú deenú chí canee yā a cuenta yeⁿ'e yááⁿ'n'guinūⁿ maaⁿ. Ní 'íicú cuuvi deenú yā chí 'āā ntée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā ní nguée diiⁿ yā ofender Ndyuūs yeⁿ'e yú.

2

Yeⁿ'e chí cuuvi caaⁿ'maⁿngua'a yú

¹ Vmnáⁿāⁿ vmnaaⁿ ngiicá dii Timoteo chi caaⁿ'maⁿngua'a di cáávā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ní ca'a di gracias Ndyuūs cáávā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. ² Ní canee cuuⁿ'míⁿ chi caaⁿ'maⁿngua'a di cáávā saⁿ'ā reyes níicú cáávā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ 'iiⁿ'ntyén^{'ē}

caati cuuvi 'cuεεtinee yú n'daacā ní nguée ndúúcū vaadī 'caa'va ti 'cuεεtinee yú ndúúcū vaadī 'diiⁿ. Ní diiⁿ yú tanducuén^{'ē} tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā chí diiⁿ yú. Ní 'cuεεtinee yú n'daacā yeⁿ'e nducuén^{'ē} ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ. ³ Ti chuū ní n'daacā nanáⁿāⁿ Ndyuūs ní inée yiinū taaví yā taachí diiⁿ yú 'tíicā. Ndyuūs yeⁿ'e yú nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ. ⁴ Ní neⁿ'é yā chí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ninguan^{'ai} yā ní tuumicadínūⁿ yā chée chí nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. ⁵ Deenu yú chí vée 'áámá Ndyuūs. Ní vée 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā na lugar yeⁿ'e yú nanáⁿāⁿ Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní Saⁿ'ā chí Daiyá yā chí Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ⁶ Ní Jesucristo ca'á yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā chí ch'íi yā cáávā chí nadíí'vε yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ní 'íicu cuuvi nadinguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Chuū ní Cristo diiⁿ yā tiempo chí n'daacā 'íicú 'cuuⁿ'míⁿ yā chí Ndyuūs neⁿ'é yā chí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi ninguan^{'āi}. ⁷ Ní cáávā chuū Ndyuūs dichó'o yā 'úú chí 'úú cuuvi apóstol yeⁿ'é yā. Ní 'úú ca'cueén^{'ē} 'iiⁿ'yāⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanáⁿāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chí nguée yeⁿ'e ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel. 'Úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní 'íicú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā. Nguée ngaⁿ'á nduudu yaadi.

⁸ Neⁿ'é chí ndii nducuén^{'ē} cuaaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cááⁿ'máⁿngua'a yā ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é yā chí dεεvε. Ní nguée nduuvi taáⁿ yā, ndíi nguée ndúú 'cuuⁿ'maⁿ yā. ⁹ Ní 'tiicá ntúūⁿ n'daataá canee chí cunúu yā catecai yā chí n'daacā chí nguée yaⁿ'āi ca chíi'vε ní nguée neené n'dεεvε. Ní nguée canee chí dich'εεε yā maáⁿ yā. Ní nguée diiⁿ yā 'aama peinada tíiⁿ yā chí nguée n'daacā. Ní nguée snuuⁿ yā vmnaaⁿ cuerpo yeⁿ'é yā n'deee n'dái 'diiⁿ'nguāⁿ ndíi nguée ndúú perlas. Ní nguée cunúuⁿ yā tiinūⁿ chí yaⁿ'ai chíi'vε. ¹⁰ Naati n'daata s'eeⁿ canee chí din'daaca yā nanáⁿāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chí Ndyuūs neⁿ'e yā ní tan'dúúcā chí canee chí diiⁿ nducyaaca n'daataá chí cuaacu chí i'téenu yā iivú Ndyuūs. ¹¹ Ní n'daataá s'eeⁿ canee chí n'geeⁿ yā chíiⁿ chí n'giindiveeⁿ yā ní cuneé yā chí ndiicúuⁿ yā. ¹² Nguée neⁿ'é chí n'daataá ca'cueeⁿ yā saⁿ'ā chεeti yaacú

ní nguée cunee yā lado ye'n'e 'iĩntyé'n'e chi caa'n'ma'n ntii'nyu'n yā ye'n'e sa'n'ā. Ní nguée canée chi caa'n'ma'n n'daataá s'ee'n chεεti yaācū. ¹³ Caati Ndyuūs vmnāā'n vmnaa'n din'dái yā sa'n'ā Adán ní cuayiivi mii'n ní din'dái yā n'daataá Eva. ¹⁴ Ní yáá'n'giinūu'n nguée chinnche'ei sa Adán mii'n naati chinnche'ei sa n'daataá Eva mii'n ní dinuun'di tá. ¹⁵ De'ē chúú'cā n'dai 'áámá n'daataá chi véé daiyá tá. Cuuvi nguá'n'ai tá nduuti chi 'áámá cunee tá ndúú'cū chi i'teenu tá, ní nduuti chi diné'n'e tá nducyaaca 'iĩ'yā'n. Ní ch'i'n'i tá chi ye'n'e Ndyuūs, ní dii'n ta cosas chi seria.

3

Ye'n'e tan'dúú'cā chi canee chi dii'n sa'n'ā chi obispo

¹ Chuū chi nga'n'á maa'n ní cuaacu. 'Āā du'ú nūu'n sa'n'ā chi ne'n'e sa cuuvi sa obispo ní cundeε sa cuidado ye'n'e 'iĩ'yā'n ye'n'e yaācū canee sa chi dii'n sa ntii'nyu'n chí n'daacā. ² Ní cáávā chuū sa'n'ā chí dii'n sa ntii'nyu'n ye'n'e obispo canee chi 'cuεεtinee sa n'daacā caati 'iĩ'yā'n s'ee'n nguée cuuvi caa'n'má'n yā chi véé nuu'n'di ye'n'é yā. Ní sa'n'ā mii'n, sá'n'ā chi 'áámá nūu'n n'daataá ye'n'e sa. Ní sa'n'ā mii'n canée cuu'mi'n chi serio sa ní dii'n sa cue'n'e daā'ma'n ntii'nyu'n chi n'daacā ndúú'cū orden. Sa'n'ā mii'n canee chi 'cuaa'n sa na vaacu sa 'iĩ'yā'n chi canúú'n yúú'ní. Ní canee chi ca'cuee'n sa n'dai. ³ Sa'n'ā mii'n nguée cuuvi 'cúú'ví sá ní nguée in'nuu'n sa vaadī 'caa'va chi 'caa'va sa. Ndí nguée ndúú ne'n'e sa dii'n sa ganar tuūmī manera chi nguée n'daacā cáávā vicio ye'n'e sa. Sá'n'ā obispo mii'n canee chi dii'n sa 'tíicā. Canee chi manso sa ní nguée ne'n'e sa 'cuu'n'ma'n sa ndúú'cū 'iĩ'yā'n, ndí nguée ndεε sa 'aama vicio ye'n'e tuūmī. ⁴ Sa'n'ā mii'n canee chi nga'n'ā ntii'nyu'n sa chi n'daacā na vaacu sa ní dii'n sa chi daiya sa 'caandiveén yā ye'n'e sa ní daiya sa dii'n yā respetar chiidá yā. ⁵ Ní ndúú'ti chi 'áámá sa'n'ā nguée déenu sa caa'n'ma'n ntii'nyu'n sa na vaacu sa tuu'mi ní ṽtáácā cuuvi dii'n sa cuidado ye'n'e dendu'ū chi ye'n'e yāacū ye'n'é Ndyuūs? ⁶ Sa'n'ā obispo mii'n nguée canee sa tan'dúú'cā 'áámá sa'n'ā chi caama i'téenu sa Jesucristo caati cuuvi nacádíinuu'n sa chi ch'εεte maa'n sa ti nguée dinuun'di sa

tan'dúú'cā chi dii'n yáá'n'guinūu'n. ⁷ Ní sa'n'ā obispo mii'n canee ntúū'n chi din'daacā sa nanáá'n 'iĩ'yā'n chi nguεε i'téenu yā Señor Jesucristo ye'n'e yú caati 'iĩ'yā'n s'ee'n dii'n yā honrar sa'n'ā mii'n. Ní 'íicú sa'n'ā obispo mii'n nguée cúú'ví cunee sa ndúú'cū vaadī 'cuiinuú chi ca'a sa lugar chi nginnche'ei yáá'n'guinūu'n sa'n'ā mii'n.

Ye'n'e chi canée chi dii'n sa'n'ā chi diáconos

⁸ Maa'n ní nga'n'á ye'n'e sa'n'ā diáconos chi cūnnee sa ndúú'cū ntii'nyu'n ye'n'e yāacū. 'Tíicá ntúū'n sa'n'a sa diáconos canee chí dii'n sa ntii'nyu'n chi n'daacā ndúú'cū orden. Ní canée cuu'mi'n chi sa'n'ā serio sa. Ní canée chí dii'n sa cumplir chíi'n chi nga'n'ā sa. Sa'n'ā mii'n ní nguée cuuvi 'cúú'ví sá. Ndí nguée ndúú ne'n'e sa dii'n sa ganar tuūmī manera chi nguée n'daacā cáávā vicio ye'n'e sa. ⁹ Sa'n'ā diácono canée chí deenu sa n'daacā n'dai nducué'n'e enseñanza ye'n'e chí i'teenu sa ye'n'e chi Ndyuūs chi 'cueén yā s'uuú'n. Ní canee sa ndúú'cū vaanicadíinūu'n ye'n'e sa chí dεεve. ¹⁰ Sa'n'ā diácono ní sa'n'ā chí 'iĩ'yā'n 'āā n'diichí yā chí n'daacā chí dii'n sa. Ní nduuti chi nguée véé falta ye'n'e sa tuu'mi ní cuuvi dii'n sa ntii'nyu'n ye'n'e sa'n'ā diáconos. ¹¹ Níicú 'tíicá ntúū'n n'daataá ye'n'e sa'n'ā diácono canee chí tán'ā seria ta ní din'daacā tá. Nguée canee chí caa'n'ma'n tá ye'n'e 'iĩ'yā'n. Ní canee chí din'daacā tá ye'n'e tanducué'n'e chí dii'n tá. ¹² Níicú sa'n'ā diácono mii'n ní sa'n'ā chí 'áámá nūu'n n'daataá ye'n'e sa. Ní canee chí nga'n'ā ntii'nyu'n sá chí n'daacā na vaacu sa ní dii'n sa chí daiya sa n'giindiveén yā ye'n'e sa. ¹³ Caati sa'n'ā mii'n chí dii'n n'daacā ntii'nyu'n ye'n'e diácono, sa'n'ā mii'n dii'n sa ganar lugar ye'n'e 'iĩ'yā'n chí honrado yā. Ní véé cá confianza ye'n'e sa chí cuuvi caa'n'ma'n sa ye'n'e Señor Jesucristo tan'dúú'cā chí i'téenu sa ye'n'e nduudu ye'n'é yā.

Ye'n'e chi 'iĩ'yā'n nguée deenú yā chi ye'n'e Ndyuūs

¹⁴ Cunee ngiinú chí ndaa nuún n'diichí dii naati maa'n ní chuū idinguún ye'n'e di. ¹⁵ Ní nduuti chí nguée ndaa nuún tuu'mi cuuvi tuumicádíinuu'n di táácā chí cuuvi 'cuεεtinée 'iĩ'yā'n s'ee'n taachi i'téenu yā ní ye'n'é Ndyuūs 'iĩ'yā'n s'ee'n. Caati nducyaaca s'uuú'n chí i'teenu yú Señor Jesucristo ní ye'n'é Ndyuūs s'uuú'n. Ní

s'uuúⁿ ní yáacū yeⁿe Ndyuūs chi candu-uchi, 'tíicā s'uuúⁿ. Ní s'uuúⁿ tan'dúúicā cimientu ndúúicū pilar yeⁿe yáacū, 'tíicā s'uuúⁿ ti ngaⁿa yú nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs nanááⁿ nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ. ¹⁶ Níicú mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā yeⁿe enseñanzas yeⁿe Ndyuūs yeⁿe yú chi nguée ch'εεε taavi ca, enseñanzas chi Ndyuūs chi'cueén yā s'uuúⁿ:

Ndyuūs yeⁿe yú ndaá yā na iⁿ'yeeⁿdi 'cūū ndúúicū cuerpo tan'dúúicā s'uuúⁿ. Ní ch'iⁿ'i Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs chi Cristo ní cuaacu yā. Ní ángeles yeⁿe va'ai chεεti nguuví n'diichí yā Cristo. Ní 'iⁿ'yāⁿ candéé yā nduudu cuaacu yeⁿe Cristo nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe tanducuéⁿe país yeⁿe iⁿ'yeeⁿdi 'cūū. Ní 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe tanducuéⁿe cuaaⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdi 'cūū ní ch'iⁿ'téenu yā Cristo. Ní Cristo cunaⁿa ntuúⁿ yā na va'ai chεεti nguuví.

4

Yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ chi nguée 'áámá cunee yā ndúúicū ch'iⁿ'téenu yā

¹ Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ngaⁿa cuaacu yeⁿe nguuví chi cuchíi taachi ngaⁿa chí naⁿa 'iⁿ'yāⁿ caⁿa yā ndaacadamí yā yeⁿe nduudu cuaacu ní cu'neeⁿveeⁿ yā nduudu yeⁿe espíritus chi nginncheⁿei 'iⁿ'yāⁿ, espíritus chi ngi'cueeⁿ cosas chi nguée cuaacu. Ní yááⁿnguiniūⁿ dichó'o sa espíritus. ² Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caandiveeⁿ yā nduudu yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ chi ngaⁿá yā ch'iⁿ'téenu yā Ndyuūs yeⁿe yú, ní nguée cuaacu. Ní caⁿá yā n'giindiveeⁿ yā nduudu yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ chi ngaⁿa nduudu yaadi. Níicú 'iⁿ'yāⁿ chi nguεε n'daacā idiíⁿ yā canee yā ndúúicū vaanicadínūⁿ yeⁿe yā chi nguée n'daacā. Ní nguée ya'ái yā yeⁿe ch'iⁿ'diíⁿ yā taachi diíⁿ yā cosas chi nguée n'daacā. ³ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée n'guuⁿ yā ch'iⁿ'iindivaacu 'iⁿ'yāⁿ. Ní nguée n'guuⁿ yā ch'iⁿ'ge'e 'iⁿ'yāⁿ tanducuéⁿe ch'iⁿ'ge'e yú. Deenu yú ch'iⁿ'Ndyuūs din'dái yā tanducuéⁿe ch'iⁿ'ge'e yú. Cáávā ch'iⁿ'nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ ch'iⁿ'iⁿ'téenu yā Ndyuūs ndúúicū 'iⁿ'yāⁿ ch'iⁿ'deenú yā nduudu cuaacu yeⁿe yā cuuvi che'é yā tanducuéⁿe. Ní nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ch'iⁿ'che'é yā canee ch'i

caaⁿ'máⁿ yā gracias Ndyuūs cáávā chí che'e yā. ⁴ Deenu yú ch'iⁿ'nducuéⁿe ch'iⁿ'din'dái Ndyuūs ch'iⁿ'che'e yú ní n'daacā. Ní 'iⁿ'yāⁿ nguée canee ch'iⁿ'cu'neeⁿ yā 'áámá lado mar 'áámá caati canée ch'iⁿ'cuta'á yā ní caaⁿ'máⁿ yā gracias Ndyuūs. ⁵ Caati tanducuéⁿe dendu'ú 'cūū ní n'daacā ní 'iⁿ'yāⁿ cuuvi che'é yā chuū ti Dendyuūs ngaⁿá yā 'tíicā yeⁿe na libro yeⁿe yā. Maaⁿ ní ngiica yú Ndyuūs ch'iⁿ'Ndyuūs diíⁿ yā bendecir chuū ch'iⁿ'che'e yú.

'iⁿ'yāⁿ idiíⁿ ntiíⁿnyuⁿ yā chí n'dai yeⁿe Jesucristo

⁶ Nduuti ch'iⁿ'dii, Timoteo, ca'cueeⁿ dí dendu'ú 'cūū nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ ch'iⁿ'iⁿ'téenu Señor Jesucristo tuu'mi ní dichííⁿvē ca di Señor Jesucristo. Ní taachi ca'cueeⁿ di nduudu n'dái 'cūū yeⁿe Jesucristo ní 'cuεεtinee di tan'dúúicā ch'iⁿ'ngaⁿa nduudú 'cūū tuu'mi ní idiíⁿ di ch'iⁿ'dii maaⁿ di ch'iⁿ'n'giindiveeⁿ di nduudu yeⁿe di ní cu'téenu ca di yeⁿe Ndyuūs. ⁷ Nguée cu'neeⁿveeⁿ di yeⁿe cuentos zonzos ch'iⁿ'yeⁿe iⁿ'yeeⁿdi, cuentos ch'iⁿ'nguée ngíicá yeⁿe Ndyuūs caati nguée dichííⁿvē ch'iⁿ'caaⁿ'maⁿ yú chuū nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ. Ní tanducuéⁿe ch'iⁿ'diíⁿ di, cuen'e daāⁿmaⁿ diíⁿ di tan'dúúicā Ndyuūs neⁿe yā ch'iⁿ'diíⁿ di. ⁸ Deenu yú ch'iⁿ'taachi diíⁿ yú ejercicios cáávā cuerpo yeⁿe yú taaⁿ 'lín chuundi dichííⁿvē s'uuúⁿ. Níicú taachí diíⁿ yú chíⁿ chí neⁿe Ndyuūs tanducuéⁿe dichííⁿvē yú caati diíⁿ yú ch'iⁿ'n'daacā cáávā s'uuúⁿ nguuví s'eeⁿ ch'iⁿ'canee yú iⁿ'yeeⁿdi 'cūū níicú cucáávā nguuví ch'iⁿ'cuchíi. ⁹ Nduudú 'cūū ní cuaacu chí cuaacu, níicú nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ canée ch'iⁿ'cu'téenu yā nduudú 'cūū. ¹⁰ Ní cáávā nduudú 'cūū ní diíⁿ yú ntiíⁿnyuⁿ. Ní n'geenu yú ngii ti 'iⁿ'yāⁿ ngaⁿa taán yā yeⁿe yú. 'Tíicá chó'oo yeⁿe yú caati iⁿ'teenu yú Jesucristo ní canée ngiinu yú Ndyuūs ch'iⁿ'canduuchi chí cuuvi nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ch'iⁿ'iⁿ'téenu yā yā.

¹¹ Níicú diíⁿ, Timoteo, 'úú ngaⁿá ch'iⁿ'canee ch'iⁿ'ca'cueeⁿ di nduudú 'cūū. ¹² Nguée 'cuaaⁿ di lugar ch'iⁿ'iⁿ'yāⁿ nguée neⁿe yā diíⁿ cucáávā ch'iⁿ'duū'vi nguuví yeⁿe di. Din'daacā di ndúúicū tanducuéⁿe ch'iⁿ'diíⁿ di, yeⁿe ch'iⁿ'ngaⁿa di, yeⁿe ch'iⁿ'diíⁿ di. Ní

dine'e di nducyáácá 'iìnyān. Ní diitu canee di ndúúcū chi i'téenu di. Ní dii di chi vida ye'n'e di ní n'daacā nanáán nducyáácá 'iìnyān. Ní vida ye'n'e di canee tan'dúúcā 'áámá ejemplo. ¹³ Níicú 'naa tiempo chi 'āā cuéé ndaá nanáán di 'cúee di libro ye'n'e Ndyuūs nanáán 'iìnyān. Ní yaa'vi di 'iìnyān chi 'caandiveén yā nduudu ye'n'e Ndyuūs. Ní ca'cúee di 'iìnyān tanducué'n'e chi ye'n'e Ndyuūs ne'n'e chi ndaá. ¹⁴ Ní dii di tanducué'n'e chi cuuvi di ye'n'e ntii'nyu chi Ndyuūs tee yā dii taachi sa'n'a chi 'cúee nduudu ye'n'e Ndyuūs nga'n'a yā ye'n'e chi dii di. Ní sa'n'a chi nga'n'a ntii'nyu ye'n'e yáacū s'núu yā ta'a yā ná tii di cáávā chi cho'ó yā dii chi dii di ntii'nyu ye'n'e Ndyuūs.

¹⁵ Canéé chí dii di nducué'e chi nga'n'a dii ní dii di tan'dúúcā chi 'āā 'cúee di. Ní 'íicú 'iìnyān cuuvi deenú yā chi cu'téenu ca di nguvi nguvi. ¹⁶ Ní díi, Timoteo, cundé di cuidado ye'n'e maa di, ní ye'n'e tanducué'n'e chi dii di, ní ye'n'e chi ca'cúee di 'iìnyān. Caati nduuti chi dii di 'túúcā nadinguá'n'ai maā di dii ndúúcū 'iìnyān chi n'giindiveén yā nduudu ye'n'e di.

5

Ye'n'e tan'dúúcā chi cuuvi dii di ndúúcū 'iìnyān chi i'téenu yā Ndyuūs

¹ Nguéé dii di reprender mar 'áámá sa'n'a ndiicū naati ca'a di consejo sa'n'a mii tan'dúúcā chi chiida di. Ní dii di tratar ndúúcū sa'n'a da'caiyā tan'dúúcā chi sa'n'a s'ee ní 'dii di. Ní canéé chí dii di nducué'n'e chi n'daacā. ² Ní dii di tratar ndúúcū n'daataá ndiicū tan'dúúcā chi chεεcu di. Ní dii di tratar ndúúcū ta'n'a dá'caiyā tan'dúúcā chi ví'i di. Ní canéé chí dii di tanducué'n'e n'daacā ndúúcū 'iìnyān.

³ Ní innee di n'daataá nguá'āa chi cuaacu ní'nyu vée necesidades ye'n'e yā. ⁴ Naati nduuti chi n'daataá nguá'āa vée daiya tá o daiya yiinu tá da'caiyā s'één canéé chí din'daacá yā ní canéé chí dii cumplir obligaciones ye'n'e yā ndúúcū 'iìnyān ye'n'e familia ye'n'e yā. Ní da'caiyā s'één ní canéé chí dii yā cosas chi n'daacā cáávā chεεcú yā ndúúcū chiidá yā ní cáávā chi ne'n'e ca yā chiidá yā ndúúcū chεεcú yā caati chuū ní cosa chi n'daacā, ní cosa chi Ndyuūs ne'n'e

yā chi da'caiyā s'één dii yā. ⁵ Ní nduuti chi cuaacu ní'nyu chi n'daataá nguá'āa ní dámaā ta, canéé chí i'téenu tá Ndyuūs ndúúcū confianza ní caa'ma'ngua'a tá nanáán Ndyuūs ndii nguvi ndii n'gaan. ⁶ Ní nduuti chi n'daataá nguá'āa dii tá tan'dúúcā chi maā tá ne'n'e tá, 'áará chi canduūchi tá caneē tá tan'dúúcā chi n'dii tá nanáán Ndyuūs. ⁷ 'Tiicá ntúū ca'cúee di nducué'n'e chuū nanáán 'iìnyān ye'n'e yaacū ni taná'n'a 'iìnyān nguéé cuuvi caa'mán yā chi vée nuu'ndi ye'n'e yā. ⁸ Nduuti chi 'iìnyān s'ee nguéé candεε yā cuidado ye'n'e 'iìnyān ye'n'e familia ye'n'e yā ndúúcū chεεcú yā ndúúcū chiidá yā tuu'mi ní 'iìnyān s'ee ndaacadaamí yā ye'n'e chi i'téenu yā ní ndii cuncáa cá nguéé ti 'iìnyān chi nguεε i'téenu yā.

⁹ Cuuvi dingúū di na lista ye'n'e n'daataá nguá'āa ca'áámá n'daataá nguá'āa chi 'āā ngii tá 'iinu nguεεcu 'áámá nduūyū ní 'áámá nūu isan'a nduūcū ta. ¹⁰ Ní n'daataá nguá'āa mii canee chi 'āā ch'εεtinee n'daacā tá ní taaví n'daacā tá daiya tá. Ní canéé chí n'guu tá na vaacu tá 'iìnyān chi snúu yā yúúní, ní 'āā naa'nu tá ca'a 'iìnyān chí i'téenu yā Ndyuūs tan'dúúcā costumbre ye'n'e 'iìnyān ye'n'e ndaata ye'n'e yā. Ní chinnee ta'a tá 'iìnyān chi ngiitā, ní dii tá 'āā de'é nūu ntii'nyu chi n'daacā.

¹¹ Nguéé dingúū di na lista ye'n'e n'daataá nguá'āa 'áámá n'daataá nguá'āa na'n'a chi nguéé nduuyu ye'n'e tá caati cuuvi ne'n'e ta 'caandavaacu tá ní nguéé ne'n'e tá dii tá ntii'nyu ye'n'e Cristo. ¹² Ní cuayivi mii ní n'daataá nguá'āa mii vée culpa ye'n'e tá chi nguéé dii tá cumplir compromiso ye'n'e tá chi dii tá ntii'nyu ye'n'e Cristo. ¹³ Ní más cá cuuvi dii n'daataá nguá'āa s'ee. 'Íicú cuuvi 'daān'di ntúū ta taachi ngen'e tá 'áámá va'ai táámá va'ai. Níicú nguéé dámaā chi 'daān'di tá ti neené ne'n'e nandee tá ye'n'e 'iìnyān ndúúcū nduudu chi nguéé cánéé chi caa'ma tá ní diyaadí ta. Ní ca'n'a tá mii ca'n'a tá 'muu ní dii tá cosas chi nguéé itunee tán'a. ¹⁴ Cáávā chuū ne'n'e chi n'daataá nguá'āa chi da'caiyā ta 'caandivaacu tá ní taavi tá daiya tá ní caa'ma ntii'nyu tá na vaacu tá. 'Tiicá ní 'iìnyān chi nguéé i'téenu yā Ndyuūs nguéé caa'ma cúnnaa yā ye'n'e tá. ¹⁵ Caati

n'duuví n'daataá nguá'āa chi da'caiya tá 'āā ndaacadaami tá ye'n'e Cristo ní cue'n'e tá lado ye'n'e yáá'n'nguínūuⁿ.

16 Ní nduuti chi 'áámá n'daataá o sa'n'ā chi i'téenu yā Jesucristo ye'n'e yú ní vεε n'daataá nguá'āa chi 'i'n'yān ye'n'é yā, canéé chí ca'á yā n'daataá nguá'āa dε'ē chi ne'n'e tá. 'Tíicā ní nguée canéé chi ca'a 'i'n'yān ye'n'e yaācū n'daataa ngua'áá miiⁿ. 'Tíicā ní cúúví ca'a 'i'n'yān ye'n'e yaācū taná'n'ā n'daataá nguá'āa chi cuaacu ní'nyūⁿ chi vée necesidades ye'n'e tá.

17 Maaⁿ ní sa'n'ā s'eeⁿ chi nga'n'a ntii'nyuⁿ n'dai ye'n'e yaācū ndúúcū sa'n'ā chi ca'cueeⁿ nduudu ye'n'e Ndyuūs ndúúcū sa'n'ā chi candεε nduudu ye'n'e Ndyuūs cuuvi cuta'a sa honor chi doble ye'n'e 'i'n'yān s'eeⁿ ye'n'e yaācū. 18 'Tíicā canéé nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs ndii cuáán vmnaaⁿ. Nguée cu'nūu di yaānā duutu 'yúúdūu o 'itiindu chí inde'ei nuúⁿ tī nguaaⁿ trigo ní 'íicú cuuvi che'é tī ye'n'e. Ní canéé nguūⁿ táámá. Sa'n'ā chi nídiⁿ ntii'nyuⁿ cuuvi cuta'a sa chílvē ye'n'e sa.

19 Nguée cu'téenu di 'i'n'yān chi nga'n'a yā ye'n'e sa'n'ā chi nga'n'a ntii'nyuⁿ ye'n'e yaācū nduuti chi nguée vée 'uuvī ndúú 'iinu testigos ye'n'é yā. 20 Naati canee chí diiⁿ di reprender nanáán nducyáácá 'i'n'yān ye'n'e yaācū 'i'n'yān chi nadinuuⁿndí yā. Ní 'íicú taná'n'ā 'i'n'yān ní dí'va'á yā. 21 Maaⁿ ní 'úú Pablo nga'n'á ngī dii Timoteo chuū nanáán Dendyuūs ní nanáán Señor Jesucristo ní nanáán ángeles chí Ndyuūs ndεεvε yā. Diiⁿ di nducuéⁿē chuū ní nguée nadacadíínuuⁿ di chí 'áámá yā chí ch'εεtε cá yā nguée ti táámá yā. Ní 'āā daamá nūuⁿ diiⁿ di ndúúcū nducyaaca 'i'n'yān. 22 Nguée ndεεvε nuuⁿ di 'áámá sa'n'ā chí caa'n'maⁿ ntii'nyuⁿ sa ye'n'e yaācū nduuti chí nguée n'diichi di sa'n'ā miiⁿ 'naaⁿ tiempo. Ní nguée vée 'áámá parte ye'n'e di ndúúcū sa'n'ā miiⁿ taachi dinuuⁿndi sa. Diví di ye'n'e nducuéⁿē chí nguée n'daacā ní nguée dinuuⁿndí maāⁿ di.

23 Maaⁿ ní taachi ya'āi chεeti di nguée cu'u di dámaāⁿ nuūⁿnī caati cuuvi cu'u di 'tée vino. Ní taama vmnéⁿēe chí ya'āi cuerpo ye'n'e di cu'u di 'tée vino.

24 Ní nuuⁿndi chí diiⁿ ná'n'ā 'i'n'yān, ní deenu yú ti n'diichi yú vmnaaⁿ chí ndaa nguuvi chí Ndyuūs n'diichi yā nuuⁿndi

ye'n'e yú. Níicú nguée deenu yú nuuⁿndi chí diiⁿ taná'n'ā 'i'n'yān naati cuayiivi miiⁿ taachi n'diichi Ndyuūs nuuⁿndi ye'n'e yú tuu'mi ní snaaⁿ yú nuuⁿndi ye'n'é yā. 25 'Tiicá ntúūⁿ snaaⁿ yú nducuéⁿē chí n'daacā chí diiⁿ 'i'n'yān. Ní 'áará chí nguée inaaⁿ yú maaⁿ chiiⁿ chí n'daacā chí diiⁿ yā cuayiivi ní Ndyuūs idiiⁿ yā chí cadiinuūⁿ yú táácā ye'n'é 'i'n'yān s'eeⁿ.

6

1 Nducyaaca 'i'n'yān chí i'téenu yā Jesucristo chí diiⁿ ntii'nyuⁿ ye'n'e criado o criada ní 'áámá canéé yā na ntii'nyuⁿ ye'n'e 'iivi yā chí esclavo yā, canéé yā tan'dúúcā chí vée 'áámá yugo na daandú yā. Ní 'i'n'yān esclavos canee chí diiⁿ ca yā respetar 'iivi yā. Níicú 'iivi yā nguée cuuvi cunncaā caa'n'maⁿ yā ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú ndíi nguée ndúú ye'n'e chí ca'cueeⁿ yú. 2 Ní sa'n'ā esclavos chí i'téenu sa ní vée 'iivi sa chí 'tiicá ntúūⁿ i'téenu yā, canéé chí diiⁿ ca sa respetar 'iivi sa tan'dúúcā chí 'aama 'iivi sa chí nguée i'téenu yā. Naati canee chí diiⁿ sa servir más cā 'iivi sa chí i'téenu yā caati 'iivi sa ní hermano ndúúcū sa caati ye'n'é Ndyuūs nduu 'uuví yā. Ní hermanos ne'n'e sa 'iivi sa. Tanducuéⁿē dendu'ū dii, Timoteo, ngi'cueeⁿ di ní nga'n'a di.

'i'n'yān chí i'téenu yā Jesucristo ní vée vaadiyeenu ye'n'é yā

3 Níicú nduuti chí 'áámá 'i'n'yān ngi'cueeⁿ yā táámá nduudu chí n'dáán ní nguée tan'dúúcā nduudu n'dai ye'n'e Señor Jesucristo, ndíi nguée ndúú tan'dúúcā nduudu ye'n'é Ndyuūs chí ngi'cueeⁿ yú ye'n'e chí 'cuεtinee yú n'daacā tan'dúúcā chí Ndyuūs ne'n'e yā chí diiⁿ yú, 4 tuu'mi ní 'i'n'yān miiⁿ ní nadacadíínuuⁿ yā chí maaⁿ yā ch'εtε yā, ní nguée dε'ē vεε deenu yā. 'i'n'yān miiⁿ ní ch'εcu cheendí yā. Ní diiⁿ yā chí ná'n'ā 'i'n'yān ngu'u yā ní gue'éí yā ní 'caa'vá yā ní nga'n'a taán yā ye'n'e 'i'n'yān. Ní 'i'n'yān miiⁿ diiⁿ yā chí ná'n'ā 'i'n'yān nguée vée 'viich'εtíínuuⁿ ndúúcū taná'n'ā 'i'n'yān. 5 Ní 'i'n'yān miiⁿ diiⁿ yā chí nducyaaca 'i'n'yān dámaāⁿ n'gεεcu cheendí yā, ní nguée n'daacā nadacadíínuuⁿ yā. Ní nguée deenú yā nduudu ye'n'e Cristo. 'i'n'yān miiⁿ nadacadíínuuⁿ yā chí diiⁿ yā ganar tuumī caati

chi'téenu yā ní nga'n'a yā nduudu ye'n'e Cristo. Diví di ye'n'e tanducuén'ē 'i'i'yā'n chi 'tíicā. ⁶ Deenu yú chi 'i'i'yā'n chi i'téenu yā Jesucristo canee n'daacá yā ndúúcū chi vεε ye'n'é yā ní yeenu yā. Chi'n chi i'téenu yā ní tan'dúúcā vaadī 'cuiica ca ye'n'é yā. 'Tíicā rā vaa. ⁷ Deenu yú chi nguée dε'ē vεε ndεē yú taachi ch'iindiyaān yú i'n'yeendí 'cūū. Ní nguée dε'ē vεε ntúūn candεε yú ye'n'ē i'n'yeendí 'cūū taachi 'cuūvī yú. ⁸ Ne'n'e chí snee yú i'n'yeendí 'cūū nduuti chi véé chi nge'e yú ndúúcū catecai yú, ní ndúúcū chuū nūu'n cānee chi yeenu yú. ⁹ Caati 'i'i'yā'n chi ne'n'é yā 'cuiicá yā taachi yáá'n'guiinūu'n n'diichi neen sa 'yā cuuvi díi'n yā dendú'ū chi nguεε n'daacā. Ní canee yā ndúúcū vicio zonzó ye'n'é yā chi nguεε n'daacā. Ní nguée dichí'vē. Ní dii'n chi dinuu'ndí yā níicú dii'n chi ca'n'á yā infierno. ¹⁰ Chíi'n chí dii'n chi 'i'i'yā'n dinuu'ndí yā ní chuū. 'I'i'yā'n ne'n'e cá yā tuūmī. Ní in'nuu'n cá yā tuūmī chi 'āā ntée véé tiempo chi cu'téenu yā. Ní maán yā díi'n yā chi ya'āi n'geenu taavi yā ngii.

Ye'n'e chi cuuvi din'daaca yú maa'n chi i'teenu yú

¹¹ Maa'n ní dii, Timoteo, sa'n'ā chi ye'n'é Ndyuūs dii, diví di ye'n'e nducuén'ē chuū chi nguεε n'daacā. Ní dii'n di nducuén'ē chi n'daacā. Dich'εεε di Ndyuūs ní cu'téenu ca di. Diné'e ca di nducyaaca 'i'i'yā'n ní dii'n di nducuén'ē ndúúcū paciencia. Ní canee di ndúúcū staava ye'n'e di chi n'dai. ¹² Ní taachi 'cueenu di cuuvi cáávā chi i'téenu di Ndyuūs canee diitu di ndúúcū chi i'téenu di ye'n'é Ndyuūs ye'n'ē yú. Ní diitu dii'n di caati chi cuuvi ye'n'ē di vida cuen'e daā'ma'n chi cuuvi cuta'a di ye'n'e Ndyuūs ti Ndyuūs yaa'ví yā dii chi cuuvi ye'n'é yā dii. Ní dii 'āā nga'n'a di chi i'téenu di Ndyuūs nanáán 'yaa'n n'dái 'i'i'yā'n. ¹³ Maa'n ní 'úú yaa'ví dii nanáán Ndyuūs chi testigo ye'n'e yú, Ndyuūs chi itée yā vida ye'n'ē nducuén'ē chi véé, ní nanáán Jesucristo chi 'āā nga'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs chiidá yā nanáán gobernador Poncio Pilato. ¹⁴ 'Úú yaa'ví dii chi 'caandivee'n di ní dii'n di nducuén'ē chi ca'á orden ye'n'ē di. Ní nguée n'daa'n orden ye'n'é caati nguée ne'n'é chi 'i'i'yā'n caa'n'mán yā contra ye'n'ē di caavā cosa chi dii'n di. Dii'n di 'tíicā ndii tiempo chi ndaa Señor Jesucristo

ye'n'e yú táámá vmné'n'ēe. ¹⁵ Níicú tiempo taachi Ndyuūs ne'n'é yā, Ndyuūs ca'n'á yā dicho'ó yā Jesucristo chí n'dai taavi nanáán 'i'i'yā'n taama vmné'n'ēe. Ní Cristo mii'n maán yā ní 'áámá n'dyán'ā 'i'i'yā'n nūu'n chi nga'n'a ntii'nyu'n yā ye'n'e nducuen'ē chi véé, ní Rey chi ch'εεε taavi ca nguée ti tanán'ā reyes. Ní 'iivi yú chi ch'εεε taavi ca nguée ti tanán'ā sa'n'ā chi 'iivi. ¹⁶ Dámaā'n Ndyuūs mii'n ní 'áámá canduuchí yā cuen'e daā'ma'n. Ní canduuchí yā ná chidεεεε chi nguée cuuvi indaa mar 'áámá 'i'i'yā'n. Ní nguée n'diichi mar 'áámá 'i'i'yā'n Ndyuūs mii'n ndíi nguée cuuvi snaa'n ra yā. Maa'n ní cuén'e daā'ma'n canee cuu'mi'n yú dich'εεε yú Ndyuūs ti tanducuén'ē poder chi véé ní ye'n'é yā. 'Tíicā rā vaa.

¹⁷ Maa'n ní dii, Timoteo, cuuvi di 'i'i'yā'n 'cuiica chi nguée nadacadíi'nuu'n yā chi ch'εεε n'dái yā. Ní nguée cunee ngiinú yā ye'n'e chi véé ye'n'e yā caati cosa chi nguée seguro chi 'áámá cūnee ndúúcu yā. N'dáácā ca nduuti chi 'i'i'yā'n s'een cu'téenu yā Ndyuūs chi canduuchí ní Ndyuūs ca'á yā n'deee n'dái dendu'ū ye'n'e nducuén'ē chi vεε caati cuuvi cuta'a yú ní yeenu yú. ¹⁸ Níicú díi yaa'ví di 'i'i'yā'n 'cuiica chi din'daacá yā ní dii'n yā n'deee tááví ntii'nyu'n chi n'daacā. 'Íicú canee listo yā chi cuuvi ca'a yā tanán'ā 'i'i'yā'n chi nguée véé ye'n'e yā ní innee yā 'i'i'yā'n s'een. ¹⁹ 'Tíicā cuuvi ye'n'é 'i'i'yā'n s'een vaadī 'cuiica ye'n'é yā chi vida cuen'e daā'ma'n chi Ndyuūs ca'n'á yā chi ca'a yā 'i'i'yā'n ye'n'é yā.

Pablo ca'á yā últimas órdenes Timoteo ti 'cuiinū carta maa'n

²⁰ Díi'n, Timoteo, cundεε di n'daacā cuidado ye'n'e encargo chi 'i'i'yā'n 'āā tee yā dii. Nguée cu'nee'vee'n di n'deee n'dái nduudu chi nga'n'a 'i'i'yā'n ye'n'e cosa ye'n'ē i'n'yeendí 'cūū o ye'n'ē nduudu chi nguée dichí'vē o ye'n'ē chi nga'n'a 'i'i'yā'n chi nduudu deenu ní nguée 'tíicā. ²¹ 'I'i'yā'n s'een ndáácadaami yā ye'n'ē nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ní maán yā ní nguée i'téenu yā nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs. Maa'n ní 'úú ne'n'é chi Ndyuūs téé yā dii tanducuén'ē chi n'daāca. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E TIMOTEO

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú apóstol yeⁿ'e Jesucristo caati Ndyuūs neⁿ'é yā chí 'úú cuuvi apóstol yeⁿ'é yā, ní dichó'o yā 'úú. Ní chuū chí Ndyuūs diiⁿ yā ní tan'dúúcā chí ngaⁿ'a yā chí ca'a yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e Jesucristo. ² 'Úú dingúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e di, Timoteo, chí tan'dúúcā daiyá 'tíicā dii caati neⁿ'é taavi dii. Neⁿ'é chí Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú téé yā dii cosas chí n'dai, ní ya'āi 'iinú yā dii, ní téé yā dii vaadi 'diiⁿ na staava yeⁿ'é di.

Caaⁿ'maⁿ di nduudu yeⁿ'e Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ

³ Maaⁿ ní ca'á Ndyuūs gracias caavā chí 'úú dichii'vé Ndyuūs ndúúcū vaan-icadínūⁿ yeⁿ'é chí n'daacā tan'dúúcā chí diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú tiempo chí 'āā chó'ōo. Ní ndii nguuví ndii n'gaaⁿ taachi ngaⁿ'anguā'a, 'úú ca'á Ndyuūs gracias, ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'úú ngaⁿ'anguā'a caavā dii, Timoteo. ⁴ Néené neⁿ'é snaáⁿ dii, Timoteo, taachi n'gaacú yeⁿ'é nuūⁿnīⁿ nduutinááⁿ di taachi caneé 'áámá lado yeⁿ'é di. Ní taachi cuuvi n'diichí dii tuu'mi ní yeenú taaví. ⁵ Ní n'gaacú chí i'téenu di Ndyuūs ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é di. Vmnaaⁿ chí i'teenu di Jesucristo táⁿ'ā Loida chí chicuⁿ'u di ní táⁿ'ā Eunice chεεcu di i'téenu yā Jesucristo. Maaⁿ ní seguro caneé chí cuaacu chí dii ntúūⁿ i'téenu di.

⁶ Cáávā chí i'téenu di Ndyuūs neⁿ'é chí n'gaacu di chí cuén'é daāⁿmaⁿ diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ chí Ndyuūs 'āā teé yā dii ndíi tiempo chí 'úú sn'duū ta'á vmnaaⁿ tiiⁿ di. ⁷ Ndyuūs nguée 'āā teé yā s'uuúⁿ 'áámá staava yeⁿ'é yú chí 'va'ā yú naati 'āā teé yā s'uuúⁿ 'áámá staava yeⁿ'e yú chí véé poder yeⁿ'é yú. Ní 'íicú cuuví dinéⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuuvi nadicadínūⁿ yú n'daacā. ⁸ Maaⁿ ní nguée 'cuináaⁿ di chí caaⁿ'maⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ndíi nguée ndúú 'cuináaⁿ di yeⁿ'e 'úú caati canuúⁿ vácūū cáávā chí ngaⁿ'á nduudu

cuaacu yeⁿ'e Cristo. Naati n'daacā ca diiⁿ di chí cucheε di yeⁿ'e nducuén'ē chí 'cueenu di cuuvi ntúūⁿ cáávā chí ngaⁿ'a di nduudu yeⁿ'e Cristo chí nadanguáⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e di. Diiⁿ di tanducuén'ē ndúúcū fuerzas chí Ndyuūs itée yā dii. ⁹ Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ ní yaa'ví yā s'uuúⁿ chí diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā chí n'daacā. Nguée nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ cáávā ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ yú chí n'daacā. Naati Ndyuūs diiⁿ yā 'túúcā ndúúcū s'uuúⁿ ti 'tíicā neⁿ'é yā diiⁿ yā. Níicú neené neⁿ'e yā s'uuúⁿ. Ní maaⁿ ní s'uuúⁿ 'āā nduuvi daama yú ndúúcū Cristo Jesus. Níicú Ndyuūs neⁿ'e yā s'uuúⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ chí 'āā cuée iⁿ'yeēⁿdī. ¹⁰ Maaⁿ ní Ndyuūs ch'iⁿ'í yā chí neⁿ'e taaví yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ taachi dichó'o yā Jesucristo yeⁿ'é yú iⁿ'yeēⁿdī 'cūū. Jesucristo ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Ní nduudu cuaacu yeⁿ'é evangelio chí yeⁿ'e vida yeⁿ'e Cristo chí iⁿ'í s'uuúⁿ chí nguée 'aama 'cuūvi yú. Níicú cáávā chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ cuuvi cunduuchi yú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

¹¹ Níicú Ndyuūs nidεεvé yā 'úú chí caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é yā ní dichó'o yā 'úú lado yeⁿ'e apóstol yeⁿ'é yā chí 'úú caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel. ¹² Níicú cáávā chí 'úú apóstol yeⁿ'é yā tanducuén'ē n'geenú ngii chí canuúⁿ vácūū. Ní nguée ngii 'cuináaⁿ caati deenú du'ū chí Cristo chí i'teenú. Ní deenú chí cuaacu chí Cristo miiⁿ ní véé poder yeⁿ'é yā chí diiⁿ cuenta yā yeⁿ'e nducuén'ē ntiiⁿnyuⁿ chí tee yā 'úú ndíi nguuví chí diiⁿ yā juzgar nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ.

¹³ Dii, Timoteo, diiⁿ di ndúúcū nduudu chí serio nducuén'ē tan'dúúcā chí 'úú chí'cueén dii. Ní cunée di n'daacā ndúúcū chí i'teenu di Dinéⁿ'e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ caati mááⁿ ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Jesucristo s'uuúⁿ. ¹⁴ Ní cundεε di cuidado chí diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ chí Ndyuūs teé yā dii. Ní tee di lugar chí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí caneé ndúúcu yú cunnee yā dii.

¹⁵ Dii ní deenu di chí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo chí yeⁿ'e yáⁿ'āa Asia, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí caneé yā nduucú nguuví chí chó'ōo, maaⁿ ní ndaacadaamí yā yeⁿ'é 'úú. Ní nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caneé saⁿ'ā

Figelo ndúúcū sa'n'a Hermógenes. ¹⁶ Naati 'i'in'yān ye'n'e familia ye'n'e sa'n'a Onesíforo nguée 'cuináa' yā 'úú ye'n'e chi canuún' vácūū. Sa'n'a mii' ndaa sa n'diichi sa 'úú chi nnee sa 'úú. Ne'n'é chi Señor Jesucristo ca'á yā vaadi ya'ai ye'n'é yā sa'n'a mii' ndúúcū 'i'in'yān ye'n'e familia ye'n'e sa. ¹⁷ Nguée dii' sa'n'a Onesíforo tan'dúúcā chi dii' tanán'a yā caati taachi canée sa na yāā Roma neenē na'nuū sa 'úú ndí taachi ndaācā sa 'úú. ¹⁸ Ne'n'é chi Ndyuūs ya'ai 'iinú yā sa'n'a mii' nguuvu chi Señor Jesucristo ye'n'e yú dii' yā juzgar 'i'in'yān ye'n'e i'nyee'ndí 'cūū. Ní dii' ní neenē n'dai deenū di tan'dúúcā chi chinnee sa s'uuún' taachi snée yú na yāā Efeso.

2

'Aámá soldado ye'n'e Señor Jesucristo chi dii' d'áaca sa

¹ Díi, Timoteo, chi tan'dúúcā daiyá, cuta'a di fuerzas ye'n'e nducué'n'e vaadi n'dai chi cuuvi ye'n'e yú caati maa' ní ye'n'e Jesucristo s'uuún'. ² Ní tanducué'n'e chi n'giindivee' di ye'n'e 'úú chi nga'n'á nanáán' n'deee n'dái 'i'in'yān, chuū ní ca'cuee' di sa'n'a s'een' chi i'téenu sa chi 'áámá cūnee sa n'daacā ndúúcū chi i'téenu sa, ní sa'n'a s'een' ní cuuvi ca'cuee' sa tanán'a 'i'in'yān.

³ Ní taachi canee chi 'cueenu dí cuuvi tuu'mi ní n'geenu di ngii tan'dúúcā 'áámá soldado chi n'daacā sa. 'Tíicā dii' di caati dii' ní 'áámá soldado ye'n'e Señor Jesucristo.

⁴ Deenu di tan'dúúcā chi 'áámá soldado chi canée na servicio nguée dii' sa tan'dúúcā tanán'a sa'n'a chi nguée canee na servicio caati canee sa dii' sa cumplir tanducué'n'e chi nga'n'a comandante ye'n'e sa. ⁵ 'Tiicá ntúūn'. 'Ii'n'yān chi ca'n'á na cancha nguée cuuvi cuta'a yā mar 'áámá premio nduuti chi nguée dii' yā cumplir reglas ye'n'e. ⁶ 'Tiicá ntúūn'. 'Ii'n'yān chi dii' ntii'nyu' na campo ye'n'é yā cuuvi cuta'á yā caavā maán' yā cosecha ye'n'é yā chi vmnáán' vmnaa'. ⁷ Dii, Timoteo, nadacádínūū di ye'n'e chi nga'n'á níicú Señor ye'n'e yú dii' yā chi cadíínuu' di tanducué'n'e.

⁸ N'gáacú dí ti Jesucristo ye'n'e yú ní ye'n'e ndaata ye'n'e David 'i'in'yān, ní nduuchi yā ye'n'e nguaa' tinán'a. 'Túúcā nga'n'a nduudu cuaacu chi nadinguá'āi 'i'in'yān. ⁹ Níicú cáavā chi nga'n'á nduudu cuaacu ye'n'é

yā neene n'geenú ngii ní canuún' vácūū ndúúcū cadenas tan'dúúcā chi 'i'in'yān' naati nduudu ye'n'é Ndyuūs nguée cuuvi 'cuéé chiichí ndúúcū cadenas. ¹⁰ Ní cáavā nducué'n'e chuū 'úú cuchéé ye'n'e tanducué'n'e chi n'geenú ngii caavā 'i'in'yān' chi Ndyuūs nndéevé yā chi cuuvi ye'n'é yā 'i'in'yān'. Ní 'íicú 'i'in'yān' s'een' cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs cuuvi nadangua' ai yā 'i'in'yān' ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā cáavā Jesucristo. Ní 'i'in'yān' s'een' cuuvi ndaaca yā vida n'dai chi vida cue'n'e daā'ma'.

¹¹ Nduudú 'cūū ní cuaacu chi nga'n'a 'i'in'yān:

Nduuti chi dii' yú cuenta chi 'āā n'díi yú ndúúcū Cristo tuu'mi ní dii' yú cuenta chi cunduuchi ntúūn' yú ndúúcu yā.

¹² 'Tiicá ntúūn'. Nduuti chi n'geenú yú ngii cáavā yā ndúúcū nducué'n'e dendu'ū tuu'mi ní caa'n'ma' ntii'nyu' yú ndúúcu yā. Ní nduuti chí cuee'diitu yú ye'n'e Cristo tuu'mi ní Cristo ca'n'á yā caa'n'ma' yā chi s'uuún' nguée ye'n'é yā s'uuún'.

¹³ Nduuti chi n'daa' yú ní nguée 'aama canee yú ndúúcū chi i'teenu yú ye'n'e Jesucristo tuu'mi ní Jesucristo nguée n'daa' yā ti 'tíica yā ní 'áámá canee yā caati Cristo mii' nguée cuuvi cuee'diitú yā ye'n'e maán' yā.

¹⁴ Maa' ní dii, Timoteo, n'gaacú di ye'n'e nducué'n'e dendu'ū. Yaa'vi di 'i'in'yān' s'een' nanáán' 'iivú Ndyuūs ye'n'e yú chi canée chi dii' yā 'túúcā. Yaa'vi di 'i'in'yān' s'een' chi nguée cuuvi 'cuu'n'mán' yā ndúúcū cheendí yā caati nduudu ye'n'é yā nguée dichí'vē. Nduudu s'een' dámaān' dii' chi tanán'a 'i'in'yān' nadacádínūū ca yā ye'n'e chi ch'iindivee' yā ye'n'e nduudu ye'n'é yā. ¹⁵ Ní díi dii' di tanducué'n'e chi n'daacā chi cuuvi di caati taachi ndaa di nanáán' Dendyuūs cuuvi di 'cuu'n'mi' di chi n'daacā dii' di ntii'nyu' ye'n'é yā. Ní n'daacā ngi'cuee' di nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs nanáán' 'i'in'yān'. Ní nguée cuuvi 'cuináa' di nanáán' Ndyuūs. ¹⁶ Diví di ye'n'e 'i'in'yān' chi nga'n'a n'deee n'dái nduudu chi nguée dáámá ndúúcū nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs caati nguée dichí'vē. 'Ii'n'yān' chi nga'n'a yā 'túúcā dii' cá yā nuu'ndi. ¹⁷ Níicú

nduudu chi nguée n'daacā chi 'iinyān s'een ca'cueén yā 'iinyān ní ngéenū tan'dúúcā chi ca'ai gangrena ní tan'dúúcā chi nge'e 'áamá n'daa. 'Tíicā dii' nduudu ye'n'e sa'nā Himeneo ndúúcū sa'nā Fileto. ¹⁸ Sá'nā s'een ní divíi yā ye'n'e nduudu cuaacu ní nga'n'a yā chi 'iinyān nguée nnduuchí yā ye'n'e nguaa tiná'nā. Ní ná'nā 'iinyān 'āā ntée i'téenu yā nducuén'e nduudu cuaacu. ¹⁹ Naati chíi' chi Ndyuūs 'āā dii' yā mar 'áamá 'āā ntée cuuvi nadin'nú'u yā. Ní 'āā canée nguūn na libro ye'n'é yā ní chiichi canée tan'dúúcā 'áamá sello. 'Tíicā nduudu mii': Señor Jesucristo ye'n'e yú deenú yā du'u 'iinyān chi ye'n'é yā. Níicú nducyaaca 'iinyān chi nga'n'a yā chi ye'n'e Señor ye'n'e yú canée chi divíi yā ye'n'e nuu'ndi.

²⁰ Taachi ca'n'a yú cuaa' chεeti va'ai chí ch'εete taavi ca n'diichi yú nguée dámaān platos ndúúcū 'cuūtu ye'n'e 'dii'nguāa' o 'dii'nguē naati n'diichi yú ntúū' 'cuūtu ye'n'e yá'ná ní ye'n'e ínchεtí. N'duuvi 'cuūtu 'iinyān cuta'á yā cáāvā ntii'nyu' especiales ní ná'nā 'cuūtu ní 'iinyān sta'á yā chí 'cuii yā cosas chi nguée dichí'vē. ²¹ Ní taachi 'aama yú ne'n'e yú dii' yú ntii'nyu' ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú canee chí 'cuεetinée n'daacā yú ní divíi yú ye'n'e tanducuén'e chi nguée dichí'vē. 'Tíicā dii' yú maa' níicú cuuvi dii' yú 'āā dε'ε nūu' ntii'nyu' chi n'daacā.

²² 'Tiicá ntúū'. Dii, Timoteo, divíi di ye'n'e vicios ye'n'e sa'nā n'gaiyāā. Cunée di n'daacā ní dii' di tanducuén'e chi n'daacā. Cu'téenu ca di Ndyuūs, diné'n'e di nducyaaca 'iinyān, ní cunée di ndúúcū vaādī 'dii' ndúúcū nducyáácá 'iinyān chi Ndyuūs nadidεvε yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā. Ní maa' ní nga'n'angua'á yā ndúúcū 'iinyān chi ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú. ²³ Ní dii, Timoteo, nguée dii' di cuenta ye'n'e 'iinyān chi n'deee n'dái ne'n'é yā caa'mán yā ndúúcū dii ndúúcū nduudu chi zonga caati nguε déenu yā. 'Āā déenu di chi naachi 'cuiinū nduudu mii' ní ndaacā vaadī 'caa'va. ²⁴ Deenu di chí mar 'áamá 'iinyān chí dichí'vε Señor Jesucristo ye'n'e yú nguée canée chí ndíicúu' yā ndúúcū 'iinyān naati canée chí ndíicúu' yā ndúúcū nducyaaca 'iinyā. Ní canee chí ngi'cueen n'dáácá yā. Ní canee chí dii' yā tanducuén'e ndúúcū

paciencia. ²⁵ Ní canee chí díi' di componer 'iinyān chí yáadi'yāa ndúúcū núú'mán staava ye'n'e di. Ní 'iinyān mii' canee chí cūnee ngiinú yā chí Ndyuūs n'daán yā vida ye'n'e 'iinyān rebelde caati cuuvi deenú yā nduudu chí cuaacu. ²⁶ 'Tíicā ní 'iinyān s'een canée yā tan'dúúcā chí cyaadú yā níicú cuayiivi ní canduuchí yā ní 'íicú cuuvi ngeenú yā tan'duucā chí dii' yā cuán'ai yā ye'n'e trampa ye'n'e yáá'n'guiinūu'. Ní nguée preso yā ye'n'e yáá'n'guiinūu' chí yáá'n'guiinūu' cuuvi dii' sa chíi' chí ne'n'e sa nduucú yā. Ní maa' ní 'iinyān cuuvi dii' yā chíi' chí ne'n'e Ndyuūs.

3

*Tan'dúúcā chí 'iinyān ca'ná yā dii' yā ngu-
uvi chí cúchī*

¹ Dii, Timoteo canee chí déenu ntúū' di chuū. Nguuvi chí cúchī véé cosas chí ngi'ni. ² 'Iinyān ní ne'n'é yā maán yā 'iinyān ní diné'n'e taavi yā tuūmī. Ní caa'mán yā chí neenē n'gεete maa' yā ní nacádíinuu' yā chí neenē n'daacā maán yā, ní nguée n'daacā dináa' yā ye'n'e tanán'ā 'iinyān. Ní ngii taa' yā contra ye'n'e Ndyuūs. Ní nguée n'giindiveén yā ye'n'e chiidá yā ndúúcū chεcú yā. Ní nguée nga'n'a yā 'tíicā: N'dii Ndyuūs, gracias. Ní nguée n'giindiveén yā ye'n'e nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. ³ Ní nguée diné'n'e yā 'iinyān tan'dúúcā chí canée chí diné'n'é yā 'iinyān, ndii nguée ndúú ya'āi 'iinú yā 'iinyān. Caa'mán yā nuu'ndi ye'n'e 'iinyān ní nguée 'tíicā. Ní nguée dii' yā chí n'daacā caati ne'n'é yā ca'ná yā ndúúcū n'daataá ó sa'nā chí nguée ye'n'é yā. Ní neenē taa' yā. Ní nguée cuuvi n'diichí yā cosa chí n'daacā. ⁴ Néené ne'n'e yā vaadī 'caa'va ndúúcū 'iinyān. Nguée 'va'a yā 'āā dε'ε nūu' chí dii' yā ndúúcū 'iinyān Ní neenē nada-cadíinuu' yā chí n'dεεve maán yā. Néené ne'n'e yā dii' yā taanduvée vicio chí véé in'yee'ndí 'cūū. Ní nguée nadacadíinuu' yā ye'n'e Ndyuūs. ⁵ Néené n'gi'i yā chí i'téenu yā Ndyuūs naati nguée dii' yā chíi' chí nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. Díi, Timoteo, divíi di ye'n'e 'iinyān chí 'tíicā.

⁶ Caati ná'nā sa'nā s'een ní nge'n'e yā ndúú va'ai nduu va'ai ye'n'e n'daataá chí nguée dii' n'daacā yā. Ní ca'cueen sa nduudu

chi nguée n'daacā. Ní n'daataa s'éeⁿ nguée cuuvi ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē yā. ⁷ N'daataa s'eeⁿ ní nguuvi nguuvi n'geeⁿ yā nduudu miiⁿ naati nguée cuuvi tuumicadín^{uu}n yā nduudu miiⁿ. ⁸ Ní iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi diiⁿ 'tíicā ní contra yeⁿ'ē nduudu cuaacu yeⁿ'ē Ndyuūs. Ní tan'dúú^{cā} chi diiⁿ saⁿ'ā ngaatú^ū Janes ndúú^{cū} Jambres taachi contra yeⁿ'e Moisés tiempo chi 'āā chó'ōo, 'tíicā maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée n'daacā nadicadín^{uu}n yā. Ní nguée cuaacu chi i'téenu yā Ndyuūs. ⁹ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée cuuvi 'cueeⁿ cá yā caati nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ deenú yā táacā idiiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi tonto yā tan'dúú^{cā} chi 'tiicā ntúūⁿ deenú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ taacā chi diiⁿ ngaatú^ū Janes ndúú^{cū} Jambres tiempo chi 'āā chó'ōo.

Cuááⁿ ná ch'iinu ní Pablo dingúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e Timoteo

¹⁰ Díi, Timoteo, 'āā diiⁿ di nducuéⁿ'ē tan'dúú^{cā} chi ch'cueeⁿ dii. Ní tan'dúú^{cā} chi 'úú caneé n'daacā, 'tiicā ntúūⁿ cunee di n'daacā. Ní diiⁿ di tanducuéⁿ'ē tan'dúú^{cā} chi 'úú diiⁿ nducuéⁿ'ē cáávā chi i'teenu yú Ndyuūs. 'Tíicā diiⁿ di. Ní i'téenu di tan'dúú^{cā} chi 'úú i'teenú. Ní ya'ai 'iinu di 'iiⁿ'yāⁿ ní dineⁿ'e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuchéⁿ di yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. Tan'dúú^{cā} chi diiⁿ 'tiicā ntúūⁿ diiⁿ di. ¹¹ Ní deenu di tanducuéⁿ'ē chi ch'eenú chií cáávā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nducúⁿ ní táacā chi ch'eenú na yāāⁿ Antioquía ndúú^{cū} yāāⁿ Iconio ndúú^{cū} yāāⁿ Listra. Ní chichéⁿ tanducuéⁿ'ē chi ch'eenú chií naati Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ní nadanguáⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chúū. ¹² 'Tíicā ní cuaacu. Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā 'cuētinéⁿ n'daacā vida yeⁿ'é yā cááva Jesucristo ní caⁿ'á yā 'cueenú yā cuuvi. ¹³ Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée n'daacā ní nginnche'ei yā 'iiⁿ'yāⁿ. Dach'εετε dách'εετε cá diiⁿ yā. Ní nginnche'ei yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ndíi maáⁿ yā nginnche'ei yā 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁴ Naati dii, Timoteo, canee n'daacā di yeⁿ'e chi ch'eeⁿ di caati cuaacu níiⁿ'nyuⁿ chí deenu di chi cuaacu ní deenu di du'ú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ch'cueeⁿ di 'túú^{cā}. ¹⁵ Ndíi taachi 'líiⁿ dii chicadín^{uu}n di yeⁿ'e nduudu yeⁿ'ē Ndyuūs. Ní cáávā nduudu miiⁿ chi ca'cueeⁿ di cuuvi cadín^{uu}n di táacā cuuvi

ninguaⁿ'āi di cáávā chi i'téenu di Señor Jesucristo. ¹⁶ Ní nducuéⁿ'ē chi canee nguūⁿ na libro yeⁿ'ē Ndyuūs cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní dichíí^{'vē} chi ca'cueeⁿ yú 'iiⁿ'yāⁿ ní cuuvi yú 'iiⁿ'yāⁿ chεε chi nguée n'daacā chi diiⁿ yā. Ní cuuvi yú 'iiⁿ'yāⁿ táacā chi cuuvi din'daacá yā. Ní ca'cueeⁿ yú táacā chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi 'cuētinéⁿ n'daacá yā nanááⁿ Ndyuūs. ¹⁷ Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'ēⁿ Ndyuūs ní dichíí^{'vε} yā Ndyuūs ní cuuvi diiⁿ yā nducuéⁿ'ē ntiiⁿ'nyuⁿ chi n'daacā.

4

¹ 'Úú yaa'ví dii nanááⁿ Ndyuūs ní nanááⁿ Señor Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā chí ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe tan'dúú^{cā} rey. Ní ndaa yā ní diiⁿ yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ chi sндуⁿuchí ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā n'dii caatí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē naachi ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yā. ² Ní 'úú yaa'ví dii chí ngaⁿ'a di nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caaⁿ'maⁿ di nducuéⁿ'ē tiempo chi cuuvi diiⁿ di ní 'aara chí tiempo chí nguée cuuvi diiⁿ di ní diiⁿ di. Caaⁿ'maⁿ yuudu di caati 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā. Ní caaⁿ'maⁿ dí nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí dinuuⁿndí yā chí 'āā ntéé dinuuⁿndí yā 'tíicā. Ní ca'a di consejo 'iiⁿ'yāⁿ, ní ca'cueeⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ. Ní diiⁿ di tanducuéⁿ'ē ndúú^{cū} n'dai, ní ca'cueeⁿ di nduū 'cuaaⁿ. ³ 'Tíicā diiⁿ di caati ndaa tiempo chí 'iiⁿ'yāⁿ nguée 'caandiveéⁿ yā nduudu chí n'dai. Naati caⁿ'á yā in'nuúⁿ yā n'deeⁿ n'dái maestros chí ca'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúú^{cā} chí neⁿ'é yā 'caandiveéⁿ yā. Ní tan'dúú^{cā} vaanicadín^{uu}n yeⁿ'e maáⁿ yā 'tíicā neⁿ'e yā chí ca'cueeⁿ yā. ⁴ Ní ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní nguée 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'ē. Ní 'caandiveéⁿ yā cuentos chí nguée n'daacā. ⁵ Naati dii ní canee chí candéε di cuidado yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē dendu'ū tanducuéⁿ'ē tiempo. Ní cuchéⁿ di yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chí 'cueenu di cuuvi. Diiⁿ di ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'ē Ndyuūs ní caaⁿ'maⁿ di nduudu yeⁿ'ē Ndyuūs chí diiⁿ chí nguaⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ. Canee chí diiⁿ di cumplir ntiiⁿ'nyuⁿ chí Ndyuūs tee yā dii.

⁶ 'Úú deenú chí ca'á vida yeⁿ'ē cáávā Cristo ní 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'á yā 'caaⁿ'nuⁿ yā 'úú. 'Āā canee níiⁿ'nuuⁿ nguuvi chí 'cuūví. ⁷ Naati deenú chí diiⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'ē tan'dúú^{cā}

'áámá soldado chí idiiⁿ sa caandaá n'daacā. 'Tíicā diiⁿ. Ch'iinú ntiinⁿnyuⁿ yeⁿ'é ní 'áámá caneé n'daacā ndúúcū chí i'teenú yeⁿ'e Ndyuūs. ⁸ Cáávā chuū cunee ngiinú 'aama corona chí Señor Jesucristo chí juez chí diiⁿ nducuéⁿ'ē chí cuaacu, caⁿ'á yā chí téé yā 'úú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí n'daacā idiíⁿ yā. 'Tíicā cuuvi nguuví chí Cristo ndaa yā taama vmnéⁿ'ēē. Ní nguéé téé yā corona dámaāⁿ 'úú naati ca'a yā corona nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí neⁿ'é yā Jesucristo ní cūnee ngiinú yā Jesucristo ní neⁿ'é yā chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēē.

Pablo ca'á yā instrucciones ca'áámá cā'aama 'iiⁿ'yāⁿ

⁹ Dii, Timoteo, diiⁿ núúⁿ yiiⁿnu di chí chíi di n'diichi di 'úú. ¹⁰ Saⁿ'ā Demas miiⁿ ní ndaacadaamí sá yeⁿ'e 'úú caati neⁿ'e ca sa cosas chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní cheⁿ'ē sa yāāⁿ Tesalónica. Saⁿ'ā Cresente cheⁿ'ē sa yāⁿ'āa Galacia ní saⁿ'ā Tito cheⁿ'ē sa yāⁿ'āa Dalmacia. ¹¹ Dámaāⁿ Lucas canee sa nducú maaⁿ. Ní yaaⁿ'vi di Marcos chí caⁿ'a sa ndúúcū dii. Ní candēē di sáⁿ'ā ndúúcū di caati Marcos cuuvi cunnee ca sá 'úú na ntiinⁿnyuⁿ chí diiⁿ. ¹² 'Úú 'āā dicho'ó saⁿ'ā Tíquico na yāāⁿ Efeso. ¹³ Ní taachi cuchii di, nandēē di cotón yeⁿ'é chí s'neéⁿ na vaacu saⁿ'ā Carpo na yāāⁿ Troas. Nandēē di ntúūⁿ libros yeⁿ'é ndúúcū caaca chí neⁿ'e niiⁿnyúⁿ.

¹⁴ Saⁿ'ā Alejandro chí 'viichi cūū ní nééⁿé n'deeé cosas chí nguéé n'daacā diiⁿ sa nducú. Ndyuūs caⁿ'á yā nadííⁿ've yā saⁿ'ā caavā tanducuéⁿ'ē chí nguēē n'daacā diiⁿ sa nducú. ¹⁵ Cundēē di cuidado yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ caati neenē taaⁿ ngaⁿ'a sa yeⁿ'e chí ngi'cueeⁿ yú ti contra yeⁿ'e chí ngi'cueeⁿ yú.

¹⁶ Vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi 'úú cheⁿ'é nanaaⁿ juez mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cheⁿ'e yā nducú naati nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ diví yā yeⁿ'e 'úú. 'Úú ngiicá nanááⁿ Ndyuūs chí nadach'ēecú yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e 'iis'tií.

¹⁷ Naati Señor nginneé yā 'úú ní teé yā fuerzas 'úú cáávā chí 'úú ngii ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel, nduudu chí diiⁿ chí nnguaⁿ'āī 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'íicú nducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'tíicā

Señor yeⁿ'e yú nadanguáⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní chuū ní tan'dúúcā chí ninguáⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e cheendi 'yáíⁿ'yāⁿ cuá'āa. 'Tíicā diiⁿ yā nducú. ¹⁸ Níicú Señor Jesucristo ní nadanguaⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē cosas chí nguēē n'daacā chí 'iiⁿ'yāⁿ neⁿ'é yā diiⁿ yā nducú. Ní Señor Jesucristo candēē yā cuidado yeⁿ'e vida yeⁿ'é chí cuuvi naⁿ'á na va'ai cheeti nguuví naachi ngaⁿ'a ntiinⁿnyúⁿ yā. Señor Jesucristo miiⁿ ní dich'ēetē yú 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā.

'Cuiinū carta ndúúcū saludos ndúúcū vaadi n'dai yeⁿ'e Ndyuūs

¹⁹ Lado yeⁿ'é: N'dái yā ngaⁿ'á, caaⁿ'maⁿ di taⁿ'ā Prisca ndúúcū isaⁿ'ā tá chí Aquila ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e saⁿ'ā Onesíforo. ²⁰ Saⁿ'ā Erasto canee sá na yāāⁿ Corinto. Ní saⁿ'ā Trófimo chí ngiitā sa, 'úú s'neéⁿ saⁿ'ā na yāāⁿ Mileto. ²¹ Maaⁿ ní diiⁿ núúⁿ yiiⁿnu di cuchii dí n'diichi di 'úú taachi 'āā 'cuéé ndaa tiempo chí 'iichē. Saⁿ'ā Eubulo ndúúcū saⁿ'ā Pudente ndúúcū saⁿ'ā Lino n'dúúcū n'daataá Claudia ndúúcū nducyaaca vi'i yú: N'dái ndís'tií ngaⁿ'á yā.

²² Neⁿ'é chí Señor Jesucristo yeⁿ'e yú caneé yā ndúúcū dii hermano yeⁿ'é níicú Ndyuūs téé yā dii yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chí n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿE SAⁿĀ TITO

1 'Úú Pablo chi apóstol yeⁿé Señor Jesucristo ní diín ntiíⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs. Ndyuūs dichó'o yā 'úú chi cuuvi inneé 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ chi Ndyuūs nndεεε yā chi cuuvi yeⁿé yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ caati cu'teenu cá yā yeⁿe religiún yeⁿe yú. 2 Ní cūnee ngiinú yā ndúúcū s'uuúⁿ chi Ndyuūs téé yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ s'uuúⁿ chi Ndyuūs caⁿa yā chi ca'a yā 'iíⁿyāⁿ chi yeⁿe yā vmnáánⁿ vmnaaⁿ chi 'āā cuéé cūnee iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ndyuūs miiⁿ ní nguée cuuvi caaⁿmánⁿ yā nduudu yaadi. 3 Ní taachi ndaa tiempo chi neⁿe Ndyuūs, Ndyuūs ch'iⁿi yā nduudu cuaacu yeⁿé yā cucáávā 'iíⁿyāⁿ chi ngaⁿa nduudu cuaacu yeⁿé yā. Maaⁿ ní Ndyuūs yeⁿe yú chi nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ dichó'o yā 'úú chi ngaⁿá nduudu cuaacu yeⁿé yā. 4 Maaⁿ ní dinguúⁿ carta 'cūū yeⁿe dii, Tito. Ní cuaacu níⁿnyúⁿ díí ní tan'dúúcā daiyá chi ngaⁿá nduudu cuaacu nanáánⁿ dii, nduudu chi i'teenu yú. Neⁿé chi Ndyuūs chi-ida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿe yú chi nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ itée yā dii nducuéⁿe chi n'dai taavi yeⁿé yā ní ya'ai 'iinú Ndyuūs 'iíⁿyāⁿ 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ di. Ní Ndyuūs téé yā dii vaadi 'diiⁿ yeⁿé yā.

Ntiíⁿnyuⁿ yeⁿe Tito na yáⁿāa Creta

5 Ní cáávā ntiíⁿnyuⁿ chi canee chi diiⁿ di 'úú chi neéⁿ dii na isla Creta. Canée chi dicuaacú di cosas chi nguεε n'daacā. Ní cu'neeⁿ dí 'iíⁿyāⁿ n'gεεε chi ngaⁿa ntiíⁿnyúⁿ yā yeⁿe nducuéⁿe yaācū na 'áámá 'áámá ciudad. 'Úú dicho'ó dii chi diiⁿ di ntiíⁿnyuⁿ 'cūū. 6 Ní 'iíⁿyāⁿ chi ndεεε dí canee chi 'cuεεtinée n'daaca yā manera chi nguée cuuvi caaⁿmaⁿ tanánⁿā 'iíⁿyāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿé yā. Ní véé 'áámá nūūⁿ n'daataa yeⁿe yā. Ní daiyá yā canée chí i'téenu yā Ndyuūs, ní nguée da'caiyāa chi travieso yā chi nguée n'daacā idiiⁿ yā, ní nguée da'caiyāa chí yaadí'yāa. 7 'Iíⁿyāⁿ chi diiⁿ yā ntiíⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs canee chi candé yā cuidado yeⁿe ntiíⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs. Ní cáávā chuū 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ canee chi 'cuεεtinée n'daaca yā. Nguée cuuvi 'iíⁿyāⁿ chi necio yā, ní nguée

'iíⁿyāⁿ chi nduuvi taán yā, ndí nguée ndúú 'iíⁿyāⁿ chi ngii cuu'ví yā va ní in'nuuⁿ yā vaadi 'caa'va. Ní nguée cuuvi 'iíⁿyāⁿ chi neⁿé yā diiⁿ yā ganar tuūmī cáávā ntiíⁿnyuⁿ chi diiⁿ yā chi nguée n'daacā. 8 Naati 'tiicā canee chi diiⁿ yā. Canée chi diiⁿ yā recibir na vaacú yā 'iíⁿyāⁿ chi canúúⁿ yúúní. Canée chi neⁿe yā chi din'daaca yā ní n'daacā nadacadíínuuⁿ yā yeⁿe nducuéⁿe chi caⁿá yā diiⁿ yā, ní diiⁿ yā chiiⁿ chi cuaacu. Ní dεεε vida yeⁿe yā, ní nguée canee chi taamá yā ca'a yā consejo 'iíⁿyāⁿ. 9 Ní cundéé n'daaca yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs chi ch'eeⁿ yā ní 'tíicā cuuvi ca'cueéⁿ yā nduudu cuaacu miiⁿ. Ní cuuvi diiⁿ yā cuchéé yā ndúúcū 'iíⁿyāⁿ chi contra yeⁿe nduudu cuaacu ní cuuvi ch'iⁿi yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nduudu cuaacu miiⁿ ní cuaacu.

10 Neene n'dái 'iíⁿyāⁿ nguaaⁿ 'iíⁿyāⁿ judíos s'eeⁿ nguée neⁿe yā cu'téenu yā nduudu cuaacu miiⁿ. 'Iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿá yā cosas chi nguée dichí'vε ní nginnche'éi yā 'iíⁿyāⁿ. 11 Canee chi diiⁿ yú chi 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée cuuvi candεε yā nduudu yeⁿé yā caati ndástaⁿá yā vaadi cadíínuuⁿ yeⁿé 'iíⁿyāⁿ. Ní diiⁿ yā chi nducyaaca 'iíⁿyāⁿ yeⁿe 'áámá va'āi yeⁿe táámá va'āi cu'téenu yā nduudu yeⁿé yā. Ní ngi'cueéⁿ yā cosas chi nguée n'daacā cucáávā chi neⁿé yā diiⁿ yā ganar tuūmī manera chi nguée n'daacā.

12 Ní 'áámá saⁿā yeⁿe isla Creta chi profeta yeⁿe yáán miiⁿ ngaⁿa sa 'túúcā yeⁿe 'iíⁿyāⁿ yeⁿe yáán vaacú sa. Ngaⁿa sa chí 'iíⁿyāⁿ yeⁿe yáⁿāa Creta ní neéⁿe yaadí yā, ní neéⁿe táán yā, ní neéⁿe 'daandí yā, ní neéⁿe n'deēe nge'e yā. 13 Ní saⁿā miiⁿ ní ngaⁿa sa nduudu cuaacu yeⁿe 'iíⁿyāⁿ. Níicú cáávā chuū canee chí yaa'ví dí 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū nduudu chεεchi caati cuuvi cu'téenu n'daacá yā nduudu cuaacu miiⁿ. 14 Ní nguée diiⁿ yā cuenta yeⁿe nduudu yeⁿe 'iíⁿyāⁿ judíos chí nginnche'éi yā 'iíⁿyāⁿ ndúúcū nduudu chí maán yā nadacadíínuuⁿ yā ní ngaⁿa yā. Ndí nguée n'giindiveéⁿ yā orden chí ngaⁿa 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ chí ndaacadaamí yā yeⁿe nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs.

15 Ní 'iíⁿyāⁿ chí Ndyuūs didεεvé yā staava yeⁿé yā chí dεēε nacadíínuuⁿ yā dámaāⁿ

yeⁿe dendu'ū chi δενε ní sta'á yā nducuéⁿē tan'dúúcā chi δενε. Naati 'iⁿyāⁿ chi nguée i'téenu yā Ndyuūs nadacadíínuuⁿ yā yeⁿe cosas chi nguée n'daācā. Ní mar 'áámá cosa ní nguée δενε yeⁿe 'iⁿyāⁿ miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ ní vaanīcadíínuuⁿ yeⁿé yā ní nguée δενε. Ní nducuéⁿē chi véé na staava yeⁿé yā ní nguée δενε. Ndíí nguée ndúú chi inacadíínuuⁿ yā chí δενε. ¹⁶ 'iⁿyāⁿ s'een ngaⁿ'a yā chi n'diichí yā Ndyuūs naati dendu'ū chi diíⁿ yā ch'iⁿ'í chi nguée cuaacu. 'iⁿyāⁿ s'een nguée neⁿ'é yā 'iⁿyāⁿ ní nguée neⁿ'é yā diíⁿ yā chi ngaⁿ'a 'iⁿyāⁿ. Nguée n'daacā yā. Ní nguée dichíí^vē chi diíⁿ yā mar 'áámá cosa chi n'daācā.

2

Canée chi ca'cueeⁿ di dendu'ū chi cuaacu

¹ Díí, Tito, nducuéⁿē chi caaⁿ'maⁿ di canee chi caaⁿ'maⁿ di ndúúcū nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. ² Yaa'vi di saⁿ'ā ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū naachi 'iⁿyāⁿ i'téenu yā Jesucristo chi canée chí serio yā. Ní canée chí nadacadíínuuⁿ yā n'dai ní nguée diíⁿ yā dendu'ū chi nguée n'daācā. Canée chi cu'téenu yā dámaāⁿ nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs ní dinéⁿe yā nducyaaca 'iⁿyāⁿ. Ní canée chi cuchée yā yeⁿe nducuéⁿē ndúúcū paciencia. ³ 'Tiicá ntúūⁿ yaa'vi di n'daataa s'een chi ngeⁿe yā na yaācū yeⁿé 'iⁿyā chí i'téenu yā Jesucristo chí 'cuεtinée n'daaca yā tan'dúúcā 'iⁿyāⁿ δενε chi yeⁿé Ndyuūs. Nguée caaⁿ'máⁿ yā yeⁿé mar 'áámá 'iⁿyāⁿ chí nduudu yaadi ní nguée cuu'ví yā va. Ní canee chi diíⁿ n'daaca yā caati tanáⁿ'ā 'iⁿyāⁿ cuuvi cuta'á yā ejemplo yeⁿé n'daataá s'een. ⁴ Ní 'íícú cuuvi ca'cueeⁿ yā tanáⁿ'ā n'daataá da'cáiyā tan'dúúcā chi canée chi dinéⁿe yā isaⁿ'ā yeⁿé yā ní dinéⁿe ntúūⁿ yā daiya yā. ⁵ Ní n'daataa s'een cuuvi nadacadíínuuⁿ yā chεε chi n'daācā ní diíⁿ yā chuū. Ní diíⁿ yā nducuéⁿē chi neⁿ'e Ndyuūs. Ní din'dai cá yā na vaacú yā ní n'giindiveeⁿ yā isaⁿ'ā yeⁿe yā. 'Tiicá ní mar 'áámá 'iⁿyāⁿ nguée cuuvi cunncā caaⁿ'maⁿ yā yeⁿé nduudu yeⁿé Ndyuūs.

⁶ 'Tiicá ntúūⁿ yaa'vi di saⁿ'ā n'gaiyāⁿ chi nadacadíínuuⁿ yā n'daaca vmnaaⁿ chí diíⁿ yā de'ē vεε. ⁷ Ní díí, Tito, diíⁿ di n'daaca nducuéⁿē chí diíⁿ di ní 'íícú 'iⁿyāⁿ cuuvi cuta'á

yā vida yeⁿé di tan'dúúcā 'áámá ejemplo. Ní taachi ca'cueeⁿ di 'iⁿyāⁿ, diíⁿ di ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿé di ní canee di serio di. ⁸ Ní ca'cueeⁿ di ndúúcū nduudu chí n'daaca ní 'iicu mar 'áámá 'iⁿyāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā de'ē vεε yeⁿe chí ngaⁿ'a di. Ní 'iⁿyāⁿ chí contra yeⁿé di cuuvi 'cuinaáⁿ yā caati nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā mar 'áámá contra yeⁿé di.

⁹ Ní yaa'vi dí 'iⁿyāⁿ chí 'áámá canee chí diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ, canée chí n'giindiveeⁿ yā nducuéⁿē yeⁿé 'iiví yā. Ní cunee yiinú yā yeⁿe nducuéⁿē yeⁿé 'iiví yā. Ní nguée canee chí nguεcútaⁿ'á yā yeⁿe 'iiví yā. ¹⁰ Ní nguée canée chí diduucú yā yeⁿé 'iiví yā naati canee chí diíⁿ n'daaca yā ndúúcū 'iiví yā ní ch'iⁿ'í yā chí dámaāⁿ diíⁿ yā cosas chí n'daaca cáávā 'iiví yā. Ní 'íícú ndúúcū nducuéⁿē chí diíⁿ yā cuuvi ch'iⁿ'í yā 'iiví yā ní 'iiví yā cuuvi caaⁿ'maⁿ n'daaca yā yeⁿe nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs chí nan-guaⁿ'āi yú.

¹¹ Ndyuūs ch'iⁿ'í yā chí díneⁿe yā nducyaaca 'iⁿyāⁿ. Ní ch'iⁿ'í yā vaadī n'dai taavi yeⁿé yā caati cuuvi nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iⁿyāⁿ. ¹² Níícú vaadī n'dai taavi yeⁿé Ndyuūs ngi'cueeⁿ s'uuúⁿ chí canee chí divíi yú yeⁿe nducuéⁿē chí nguεε n'daaca ndúúcū nducuéⁿē vicio chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí neⁿ'e yú diíⁿ yú. Ní canee chí nadacadiinuⁿ yú n'daaca yeⁿe nducuéⁿē vmnááⁿ chí diíⁿ yú. Ní 'cuεtinée n'daaca yú ní diíⁿ yú tanducuéⁿē chí neⁿ'e Ndyuūs 'naaⁿ chí canee yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹³ Ní vaadī n'dai taavi yeⁿé Ndyuūs ngi'cueeⁿ s'uuúⁿ chí 'cuεtinée n'giiⁿnu yú nguuvi ch'εεε taachi Cristo diíⁿ yā cumplir nduudu chí ngaⁿ'a yā. Ní taama vmnéⁿē ndaa ntúūⁿ Jesucristo yeⁿe yú chí Ndyuūs chí ch'εεε taavi ca chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. ¹⁴ Ní ca'á yā vida yeⁿe maáⁿ yā chí ch'íi yā cáávā s'uuúⁿ chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿe nducuéⁿē nuuⁿndí yeⁿé yú. Ní nadidεεvé yā s'uuúⁿ yeⁿe nducuéⁿē nuuⁿndí chí diíⁿ yú chí cuuvi yeⁿé yā s'uuúⁿ. Ní 'íícú 'áámá cunee yú diíⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ chí n'daaca.

¹⁵ Nducuéⁿē chuū ní canee chí ca'cueeⁿ di. Ní ca'a di orden tí dií tan'dúúcā 'iⁿntyéⁿē dii. Cunnee di 'iⁿyāⁿ chí dí'vaachi yā. Ca'a di consejo 'iⁿyāⁿ chí nguεε n'daaca

idiiⁿ yā. Din'daacá di yeⁿ'e nducuén^{'ē} caati mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cunncaā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'ē di.

3

Yeⁿ'e chi canéé chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā
Señor Jesucristo yeⁿ'e yú

¹ Cúúví dí 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo chi n'gaacu yā chí canéé maaⁿ poder yeⁿ'e gobernador ndúúcu tanáⁿ'ā 'iiⁿ'nyéⁿ'ē ní canee chi n'giindiveén^{'ē} yā yeⁿ'e yā. Ní 'āā vεε yaáⁿ yā chí diiⁿ yā nducuén^{'ē} ntiiⁿ'nyuⁿ chí n'daacā. ² Ní nguée canéé chí caaⁿ'maⁿ taaⁿ yā yeⁿ'e mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ. 'Tíicā canee chí 'cuεtinéé diiⁿ yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ ní din'dai yā ndúúcu yā. Ní canéé chí ch'iⁿ'i yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu tanducuén^{'ē} chí diiⁿ yā ndúúcu yā chí maaⁿ yā ndiicuuⁿ yā.

³ 'Tiicā ntúūⁿ s'uuúⁿ tiempo chí chó'ōo taachi tonto yú ní nguée n'giindiveeⁿ yú nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní nguée n'daacā idiiⁿ yú. Ní canee yú tan'dúúca saⁿ'a esclavo caati yeⁿ'e chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú ní diiⁿ yú ndúúcu nducuén^{'ē} vicio yeⁿ'e chí vée, 'tíicā diiⁿ yú. Ní diiⁿ taáⁿ yú, ní neⁿ'e ca yú cosas tan'dúúca chí vée yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguée neⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ. Ndí nguée ndúú neⁿ'ē yā s'uuúⁿ. Ní nguée neⁿ'e yú 'aama yú taama yú. ⁴ Naati taachi Cristo chí n'dai taavi yā ní neⁿ'ē yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā nanááⁿ yú, Cristo chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ, ⁵ tuuⁿ'mi ní nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Nguée nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ cáávā chí diiⁿ yú cosas chí n'daacā naati caati ya'āi 'iinú yā s'uuúⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ caavā chí naaⁿ'nú yā s'uuúⁿ. Ní chuū neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí ch'iindiyaaⁿ yú ndúúcu vida ngai cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Espíritu miiⁿ tee yā s'uuúⁿ 'áámá vida chí ngāi. ⁶ Ní 'tíicā cuuvi cucáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ, Ndyuūs tee yā núúⁿ'máⁿ ch'εεε Espíritu N'dai yeⁿ'e yā s'uuúⁿ. ⁷ Ní cucáávā Ndyuūs ca'á yā nducuén^{'ē} chí n'dai yeⁿ'é yā, diiⁿ yā chí s'uuúⁿ nguεε 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿ'ndi yú nanááⁿ yā ti didεεvé yā s'uuúⁿ. Ní maaⁿ ní diiⁿ yā aceptar s'uuúⁿ ní caⁿ'á yā chí téε yā s'uuúⁿ vida cuen^{'e} daāⁿ'maⁿ chí cuuvi yeⁿ'e yú. Ní cunee ngiiⁿ'nuⁿ yú vida 'cūū chí cuuvi yeⁿ'e yú.

⁸ Nduudú 'cūū chí ngaⁿ'á ní nduudu cuaacu ní 'áámá cūnee. Neⁿ'é chí diitū cunee di ndúúcu nduudu 'cūū ní diitu caaⁿ'maⁿ di va. Ní 'iícú nduudú 'cūū cūnee 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs, ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā diiⁿ yā ntiiⁿ'nyuⁿ chí n'daacā. Nduudú 'cūū ní n'daacā ní dichí^{'vē} 'iiⁿ'yāⁿ. ⁹ Nguée cu'neeⁿveeⁿ di nduudu chí nguée dichí^{'vē} chí n'deee n'dái chí n'guεεcútaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguée cu'neeⁿveeⁿ ca di nduudu chí canéé nguūⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e di. Ndí nguée ndúú cu'neeⁿveeⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí nguūⁿ yā yeⁿ'ē nduudu yeⁿ'e ley. Nduudú 'cūū nguée dε'ē vεε ní nguée dichí^{'vē}. Naati cu'neeⁿveeⁿ cá di nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁰ Nduuti chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yā chí vée divisiones nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Cristo, yaaⁿ'vi di 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'áámá cuuvi o 'uūvī cuuvi. Ní ndúúti chí nguée n'giindiveeⁿ yā yeⁿ'ē di tuuⁿ'mi ní tun'dáa di 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ yeⁿ'e yaācū.

¹¹ Deenu di chí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguée n'daacā vaanicadíinūⁿ yeⁿ'e yā ní dinuuⁿ'ndi yā. Ní nuuⁿ'ndi chí diiⁿ yā ní caaⁿ'maⁿ chí condeⁿ'ado yā.

Pablo ca'cueén yā Tito yeⁿ'ē chí canee chí diiⁿ yā

¹² Taachi dicho'ó hermano Artemas o hermano Tíquico nanááⁿ di, diiⁿ di chí diiⁿ'núúⁿ yiiⁿ'nu di chí di naachi canéé na yāāⁿ Nicópolis caati neⁿ'é cūneé yāāⁿ miiⁿ tiempo chí 'iiche. ¹³ Cunnee di Zenas chí abogado ndúúcu Apolos chí caⁿ'á yā na yúúni. Ní ca'a di 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ nducuén^{'ē} necesidades yeⁿ'é yā cáávā viaje yeⁿ'é yā caati nguée diiⁿ yā falta mar 'áámá. ¹⁴ Ní yaaⁿ'vi di hermanos yeⁿ'e yú chí i'téenu yā Jesucristo chí 'cueeⁿ yā taacā chí canee chí din'daacá yā nducuén^{'ē} tiempo ní cunnee yā 'iiⁿ'yāⁿ chí vée necesidades yeⁿ'e yā caati 'tíicā dichí^{'vē} vida yeⁿ'e yā.

'Cuiñū carta ndúúcu saludos ndúúcu vaadi n'dai yeⁿ'é Ndyuūs

¹⁵ Nducyaaca hermanos chí snée yā nducú: N'dai dii, ngāⁿ'a yā. Ní díi ngaⁿ'a di: N'dai yā, nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs, hermanos chí dineⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ. Neⁿ'é chí Ndyuūs téε yā ndís'ti nducuén^{'ē} chí n'dai taavi yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E SAⁿ'Ā FILEMÓN

¹ 'Úú Pablo, saⁿ'ā chi canuúⁿ vácūū cáávā chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē Jesucristo. 'Úú ndúúcū hermano Timoteo idingúūⁿ 'nū carta 'cūū yeⁿ'ē dii Filemón chi nééné neⁿ'e 'nū dii compañero yeⁿ'e yú vi'ī chi dáámá idiiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū ví'i. ² Ní idingúūⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e yaācū chi nduuvidaamá yā ná vaacu di ní yeⁿ'ē hermana Apia ní yeⁿ'ē hermano Arquipo chi diiⁿ sa luchar nduucú 'nū na ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ 'nū. ³ Neⁿ'é chi Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo téé yā ndís'tiī nducuénⁿ'ē dendu'ū chi n'dai taavi yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī 'diiⁿ.

Filemón dinéⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ ni i'téenu yā Ndyuūs

⁴ Cuenⁿ'e daāⁿmaⁿ 'úú ca'á gracias Ndyuūs taachi n'gaacú yeⁿ'e di 'naaⁿ chi ngaⁿ'āngua'á. ⁵ Caati hermanos yeⁿ'e yú ngaⁿ'a yā yeⁿ'e di tan'dúúcā chi neⁿ'e di Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Jesucristo, ní tan'dúúcā chi i'téenu di Señor Jesucristo. ⁶ 'Úú ngiicá Ndyuūs caava 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā caati candēⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'é Jesucristo nanáaⁿ yā. Ní ngiicá chi cuuvi tuumicadiínūⁿ yā yeⁿ'e tanducuénⁿ'ē chi n'daacā chi Jesucristo itée yā s'uuúⁿ. ⁷ Ní 'úú yeenu taaví ní véé 'viich'εtínūⁿ yeⁿ'é caati dinéⁿ'e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ca'a di consuelo 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs.

Pablo ngiicá yā 'áámá favor caavā esclavo Onésimo

⁸ 'Áará chí cuuví dicho'ó orden yeⁿ'ē di caati 'úú apóstol 'úú chí candēⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ⁹ naati neⁿ'é di'cuiitú dii cucáávā chi neⁿ'e yú Cristo. 'Úú Pablo 'āā ndiicúú maaⁿ ní canuúⁿ vácūū cucáávā chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo. ¹⁰ Ní ngiicá 'áámá favor caavā Onésimo chi tan'dúúcā daiyá cucáávā chi i'téenu sa nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi 'úú ngaⁿ'á taachi canuúⁿ vácūū.

¹¹ Tiempo chi chó'ōo sán'a 'cūū 'áámá esclavo yeⁿ'ē di. Ní chéenū sa yeⁿ'ē di. Ní nguéeⁿ dē'ē vεε dichí'vē sa dii naati maaⁿ

ní dichí'vē sa dii tan'dúúcā chi dichí'vē sa 'úú. ¹² 'Úú dicho'ó sán'a 'cūū nanáaⁿ dii. Dii ní 'cuáaⁿ di sán'a 'cūū tan'dúúcā chi maán 'úú. ¹³ 'Úú neⁿ'é chi cunee sa nduucú caati cuuvi sa dichí'vē sa 'úú lado yeⁿ'ē di neⁿ'e chi canuúⁿ vácūū cucáávā chi idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁴ Naati nguéeⁿ dē'ē vεε neⁿ'é chi a fuerza canee chi diiⁿ di nduuti chi nguéeⁿ neⁿ'e di. Naati neⁿ'é chi dii cunee yīnū di. Neⁿ'é chi diiⁿ di 'áámá favor nduucú, nguéeⁿ 'aama cosa chi di'cuiitú dii naati cosa chí maaⁿ di neⁿ'e di diiⁿ di. ¹⁵ Nééné dīví sa yeⁿ'e di 'áámá tiempo nūⁿ caati cuuvi cuta'a di saⁿ'á 'cūū chi dichí'vē sa dii cuenⁿ'e daāⁿmaⁿ. ¹⁶ Naati maaⁿ ní nguéeⁿ cuta'a di saⁿ'á 'cūū tan'dúúcā esclavo chi 'áámá cānee sa dichí'vē sa dii naati tan'dúúcā chi 'aama saⁿ'ā n'daacā ca, nguéeⁿ ti 'aama esclavo caati maaⁿ ní Onésimo 'cūū 'áámá hermano yeⁿ'e yú chi neené neⁿ'é 'nū. 'Úú neⁿ'é taavi hermano Onésimo naati dii canee chí dinéⁿ'e taavi ca di saⁿ'ā. Nguéeⁿ dámaāⁿ chi saⁿ'ā esclavo naati chi hermano yeⁿ'e yú ti saⁿ'ā miiⁿ ntūūⁿ ní yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú.

¹⁷ Maaⁿ ní nduuti chi dii sta'a di 'úú chí compañero yeⁿ'e di tuu'mi ní 'cuaaⁿ di Onésimo tan'dúúcā chi 'úú nūⁿ. ¹⁸ Ní nduuti chí vεε chí nguεε n'daacā idiíⁿ sa ndúúcū di o nduuti chí can'dícu sa yeⁿ'e di tuu'mi ní cu'neenⁿ dí cuenta yeⁿ'ē 'úú. ¹⁹ 'Úú maán idingúūⁿ carta yeⁿ'e di ndúúcū ta'á ní ndúúcū letra yeⁿ'é. 'Úú nadii'vé yeⁿ'ē di. Nguéeⁿ canee chí 'cuuví dii ti maaⁿ vida yeⁿ'ē di can'dícu di yeⁿ'é cáávā chí caⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'ē di. ²⁰ Maaⁿ ní dii Filemón, di'cuítu ca dii chí diiⁿ di favor 'cūū nduucú chí 'cuaaⁿ di Onésimo caati s'uuúⁿ hermanos yeⁿ'e yú vi'ī cucáávā chí i'téenu yú Señor Jesucristo. Téé di 'viich'εtínūⁿ na staava yeⁿ'é tan'dúúcā hermano yeⁿ'e yú vi'ī chí yeⁿ'e Cristo.

²¹ Maaⁿ ní idingúūⁿ yeⁿ'ē di ti seguro cāneé chí n'giindiveeⁿ di nduudu yeⁿ'é. 'Úú ní deenú chí idiíⁿ di ní n'daacā ca idiíⁿ di nguéeⁿ ti chí ngiicá dii. ²² Ní taachi 'úú ndaá cu'neenⁿ yaaⁿ di 'aama cuarto yeⁿ'é. Cunee ngiinú chí Ndyuūs caⁿ'á yā diiⁿ yā chiiⁿ chí ngaⁿ'angua'á ní cáávā 'úú ní Ndyuūs neⁿ'e yā chí chí ní n'diichí ndís'tiī.

'Cuiīnū carta ndúúcū saludos ndúúcū vaadī n'dai yeⁿ'e Jesucristo

²³ Saⁿā Epafraſ chi yeⁿe Jesucristo ní compañero yeⁿé ní canee sa vácūū nduucú: N'dai di, ngaⁿa sa. ²⁴ 'Tiicá ntúūⁿ hermanos Marcos ndúúcū Aristarco ndúúcū Demas ndúúcū Lucas, hermanos chi diíⁿ yā dáámá ntiiⁿnyuⁿ nduucú: N'dai di, ngaⁿ'á yā.

²⁵ Neⁿé chi Señor Jesucristo yeⁿe yú téé yā vaadī n'dai yeⁿé yā nducyaaca ndís'tiī. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿE 'IIⁿYĀⁿ HEBREOS

*Ndyuūs dichó'o yā daiyá yā chi caaⁿmaⁿ
yā lado yeⁿé yā*

1 Tiempo chi 'āā chó'ōo, Ndyuūs caⁿa yā n'deee cūūví tiempo ndúú^{cū} neen^e n'deee nááⁿ taachi profetas chi cand^εé yā nduudu yeⁿe Ndyuūs ngaⁿ'á yā lado yeⁿé yā. 2 Ní maaⁿ ní tiempo 'cūū Ndyuūs dichó'o yā daiyá yā Jesucristo chi ngaⁿ'á yā ndúú^{cū} s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs ndúú^{cū} daiyá yā dīn'dái yā tanducuén^e chi véé ní Ndyuūs caⁿ'á yā tanducuén^e chi yeⁿé daiyá yā. 3 Ní daiyá Dendyuūs miiⁿ ní ngíⁿ n'gai yā yeⁿé chid^εéⁿ n'dai yeⁿé Ndyuūs. Ní tan'dúú^{cā} Ndyuūs miiⁿ 'āā 'tiicá nūⁿ daiyá yā. Daiyá yā ní ndúú^{cū} nduudu chi ngaⁿ'a yā, dīⁿ yā chi tanducuén^e dendu^ū sné^e na lugar yeⁿé. Ní cuayiivi chi daiyá yā dīⁿ yā chi nadach^εé^{cū} yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nuuⁿndi yeⁿé yā tuuⁿmi ní ch'iindí yā ná va'ai ch^εeti nguuví na lado tá cuaacú chiidá yā chi lado yeⁿe honor. Ndyuūs miiⁿ ní poder chi ch^εete ca yeⁿé tanducuén^e poder.

Daiya Ndyuūs ní ch'εete ca nguée ti ángeles

4 Ní daiya Dendyuūs ní neen^e ch'εete ca nguée ti ángeles. Ní chi duuchí yā ndúú^{cū} chi véé yeⁿé yā ní neen^e ch'εete ca nguée ti ángeles. 5 Caati mar 'áámá vmnéⁿēe nguée caⁿ'a Ndyuūs ndúú^{cū} mar 'áámá ángel tan'dúú^{cā} chi ngaⁿ'a yā ndúú^{cū} daiyá yā Jesucristo:

Díí ní daiyá; maaⁿ caⁿ'á vida yeⁿé nī.

Ní nguée caⁿ'a yā ndúú^{cū} mar 'áámá ángel 'tíicā:

'Úú ní chiida di 'úú; niicu díí ní daiyá dii. 6 Ní taachi Ndyuūs dichó'o yā 'áámá n'dyaⁿ'ā daiyá yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'a yā 'tíicā:

Nducyaaca ángeles yeⁿé Ndyuūs cané^e chi dich^εeté yā daiya Ndyuūs. 7 Ní Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿe ángeles yeⁿe yā 'tíicā:

'Úú dīⁿ chi ángeles yeⁿé ní tan'dúú^{cā} espíⁿitu s'eeⁿ, 'tiicá yā. Ní dīⁿ chi ángeles dichííⁿve yā 'úú. Ní tan'dúú^{cā}

'áámá nguuchi yaⁿ'ā 'tíicā ángeles yeⁿé. 8 Naati Ndyuūs ngaⁿ'á yā yeⁿe daiya yā Jesucristo 'tíicā:

Dii Ndyuūs, trono yeⁿe di ní 'áámá cūnee. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿé tanducuén^e ndúú^{cū} vaadī cuaacu.

9 Dii ní neⁿe di cosas chi cuaacu, ní nguée neⁿe di ch^εε chi nguée cuaacu. Cucáávā chuū Ndyuūs yeⁿe di chi chiida di ní tee yā dii vaadī yeenu taavi nguée ti ca'a yā 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿé nī. 10 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿé daiyá yā Jesucristo:

Díí, Señor, ndii cuááⁿ vmnaaⁿ s'núuⁿ di cimientⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ní dīn'dái di nanguuvi ndúú^{cū} ta'a di.

11 Iⁿ'yeeⁿdi ndúú^{cū} nánguuví ní dí'cuiinu naati díí 'áámá cūnee di. Ní tanducuén^e chuū cuuvi ndiicú^ū tan'dúú^{cā} catecaí yú, 'tíicā ndiicú^ū.

12 Ní dīⁿ nī n'cánnduu nī nducuén^e tan'dúú^{cā} 'iiⁿyāⁿ dīⁿ yā chí n'cannduu yā catecaí yā. Ní n'daaⁿ di nducuén^e tan'dúú^{cā} 'iiⁿyāⁿ n'daaⁿ yā catecaí yā. Naati dii Jesucristo daiyá Ndyuūs 'āā daamá nūⁿ canee di nduuyu nduuyu. Ní 'áámá cūnee di cueⁿe daāⁿmaⁿ. 13 Ndyuūs nguée caⁿ'á yā mar 'áámá ángel mar 'áámá vmnéⁿēe tan'dúú^{cā} chi ngii yā daiyá yā Jesucristo 'tíicā:

'Cuūndī di lado ta cuaacú ndíí 'úú dīⁿ chi nducyaacá yā chí taáⁿ yā yeⁿé di canee yā maaⁿ ca'a di tan'dúú^{cā} 'áámá banco 'líí 'tíicā yā chí ch^εé dí yeⁿé yā. 14 Nducyáácá ángeles ní espíⁿitu s'eeⁿ chi dīⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs. Ní Ndyuūs dichó'o yā ángeles chí innee yā 'iiⁿyāⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi Ndyuūs nadinⁿguáⁿai yā.

2

Cané^e chí dīⁿyú cuidado yeⁿe chi Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ

1 Ní cucáávā chí Cristo nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ cané^e chí cand^εε yú cuidado yeⁿé nduudu cuaacu chí n'giindiveeⁿ yú ti nguée i'neeⁿ yú cucáávā nduudu chí n'daaⁿ ní maaⁿ ní nguée caⁿ'a yú táámá yúúⁿ. 2 Nduudu cuaacu chí 'āā ngaⁿ'a

ángeles ní nduudu chi ch'i'n'i nanáán 'i'n'yān chi cuaacu ní'nyú' chí nduudu cuaacu. Ní 'i'n'yān chi nguée n'giindiveén yā nduudu cuaacu mii' ní vée nuu'ndi ye'n'é yā 'āā cūneé yā na castigo caati 'tíicā cuuvi. ³ Ní maa' ní ḡtáácā cuuví nangua'n'āi s'uuú' ye'n'e castigo nduuti chi nguée dii' yú cuidado ye'n'é chi nadanguá'n'ai yā s'uuú'? Vmnáán vmaaa' Señor Jesucristo nga'n'á yā chi nadanguá'n'ai yā 'i'n'yān. Cuayiivi mii' ní 'i'n'yān chi ch'i'ndiveén yā nduudu mii' dii' yā ch'i'n'í yā s'uuú' ndúú'cū pruebas chi nduudu mii' ní nduudu cuaacu. ⁴ 'Tiicā ntúū' tiempo maa' Ndyuūs ch'i'n'í yā s'uuú' chi cuaacu chi nduudu mii' ní cuaacu caati dii' yā señas ndúú'cū vaadī n'giinu chi ch'εεε. Ní ch'i'n'í yā poder ye'n'é yā ní dii' yā milagros. Ní ca'a yā n'deee n'dái ntii'nyu' ye'n'é Espíritu N'dai ye'n'é yā 'i'n'yān chi ye'n'e yā caati 'tíicā ne'n'é yā dii' yā.

Jesucristo ch'iindiyáa' yā tan'dúú'cā 'áámá sa'n'ā ye'n'e i'n'yee'ndī

⁵ Ndyuūs nguée cuuvi s'neén yā chi ángeles mii' nga'n'á yā ntii'nyu' ye'n'e i'n'yee'ndī chi cuayiivi ca'n'á yā din'dái yā. Ní ye'n'e i'n'yee'ndī mii' chíi' chi nga'n'a yú. ⁶ Nguée dii' yā 'tíicā. Ná libro ye'n'e Ndyuūs chi canée nguū' ní 'áámá yā nga'n'a yā 'tíicā: N'dii, Ndyuūs, ḡdē'ē chi sa'n'ā s'ee' chi snée na i'n'yee'ndī 'cūū chi nan'gaacu nī ye'n'é sa? ḡDē'ē chi sa'n'ā s'ee' chi snée na i'n'yee'ndī 'cūū chi dii' nī cuidado ye'n'e sa'n'ā s'ee'?

⁷ Ta 'līi' tiempo nūu' n'dii, Ndyuūs, s'neén nī sa'n'ā Daiyá nī chi nguée ch'εεε cá yā tan'dúú'cā ángeles. Ní teé nī sa'n'ā daiyá nī chi ch'εεé yā ndúú'cū honra ye'n'é yā tan'dúú'cā chi sa'n'ā rey 'tíicā yā. Ní ch'i'n'é nī sa'n'a mii' chi caa'n'ma' ntii'nyu' yā ye'n'e tanducué'n'é chi nadin'dái nī.

⁸ Ní s'neén nī tanducué'n'é dendu'ū maa' ta'a yā.

Ní 'tíicā rā va ti Ndyuūs s'neén yā tanducué'n'é dendu'ū chi sa'n'ā mii' caa'n'mán yā ntii'nyu' ye'n'é. Maa' ní nguée inaa' yú chi sa'n'ā mii' nga'n'a ntii'nyu' yā ye'n'e tanducué'n'é. ⁹ Naati maa' ní snaa' yú chi Ndyuūs dii' yā chi Jesucristo nguée ch'εεé yā tan'dúú'cā ángeles dúú'ví tiempo nūu'.

Ní Ndyuūs neene ya'ai 'iinú yā 'i'n'yān ye'n'e i'n'yee'ndī 'cūū chi ne'n'é yā chi Jesucristo ch'i'i yā lugar ye'n'e nducyaaca yú. Maa' ní vée δεεvé ye'n'e Jesucristo ní vée honra ye'n'é yā cucáāvā chí ch'i'i yā na cruz.

¹⁰ Ní Ndyuūs din'dái yā tanducué'n'é dendu'ū ní dii' yā cuidado ye'n'é. Ní n'daacā dii' Ndyuūs taachi dii' chi Jesucristo mii' ní sa'n'ā perfecto yā chí chichée yā ye'n'e nducué'n'é chi n'geenu yā ngii. Ní Ndyuūs n'diichí yā chi n'daacā idií' yā. 'Tíicā dii' Ndyuūs caati cuuvi ye'n'é yā n'deee n'dái daiyá yā. Ní cuuvi ca'a yā 'i'n'yān s'ee' parte chi cuuvi ye'n'é yā ndúú'cū vaadī δεεεε n'dai ye'n'é yā. Jesucristo ní sa'n'ā chí nadanguá'n'ai yā 'i'n'yān ye'n'e i'n'yee'ndī 'cūū.

¹¹ Ní Jesucristo ní didεεvé yā 'i'n'yān ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā ní 'i'n'yān chí ndúú'vī δεεvé yā ní tan'dúú'cā Jesucristo mii'. Vée 'áámá nūu' chiida nducyaaca 'i'n'yā. Cáāvā chuū Jesucristo nguée 'cuinaán yā chí caa'n'mán yā chí 'i'n'yān s'ee' ní ví'i yā. ¹² Ní 'tíicā Jesucristo nga'n'á yā ngii yā 'i'n'yān s'ee' ní canée nguū':

N'diī Ndyuūs, 'úú caa'n'mán ye'n'é n'diī nanáán hermanos ye'n'é ní caātá himnos chi cantos chí nga'n'ā chí ch'εεé nī nanáán 'i'n'yān ye'n'é nī taachi nduuvidaamá yā. ¹³ Taama vmnén'ēe Jesucristo ca'n'a yā 'tiicā:

'Úú ní canée confianza ye'n'é ndúú'cū Ndyuūs.

Ní táámá ca'n'a yā:

'Muū canée ndúú'cū daiyá chí Ndyuūs tee yā 'úú.

¹⁴ 'Tíicā, 'i'n'yān ye'n'e 'áámá familia ní 'áámá yuūtē ye'n'é yā ní 'áámá yuūu' ntúū' va. Ní 'tiicā ntúū' Jesucristo mii' ch'iindiyáa' yā ndúú'cū cuerpo ndúú'cū yuūú' tan'dúú'cā s'uuú'. Ní 'tiicā ntúū' Jesucristo ch'i'i yā caati cuuvi di'cuiinú yā yáá'n'guiinūu' caavā chí dii' sa chí nducyaaca yú ní n'gii yú. ¹⁵ 'Tiicā ntúū' Jesucristo dii' yā chí nguée 'va'a yú ye'n'e tiempo chí 'cuūvi yú. ¹⁶ Cuaacu chí Jesucristo nguée ndaá yā nanáán ángeles chí chinnee yā ángeles naati nanáán 'i'n'yān ye'n'e ndaata ye'n'e Abraham cáāvā chí nadanguá'n'ai yā 'i'n'yān. ¹⁷ Cáāvā chuū Jesucristo canée chí ch'iindiyáa' yā

tan'dúúcā nducyaaca hermanos ye'n'é yā ní 'íicú maán yā cuuvi cūneé yā chiiduú ch'εεε ca chi 'áámá cānee ye'n'e ntii'nyuⁿ ye'n'e Ndyuūs. Ní ya'ai 'iinú yā 'ii'yāⁿ. Ní 'íicú cuuví nadach'εēcú yā nuuⁿndi ye'n'e 'ii'yāⁿ ti nadíí^{ve} yā nducuéⁿē nuuⁿndi ye'n'e 'ii'yāⁿ. ¹⁸ Ní Jesucristo maán yā ch'eenú yā chiī ní chichεε yā taachi ndaá yááⁿn'guiinūⁿ chí n'diichineeⁿ sa 'yā. Ní cáávā chuū maaⁿ ní Jesucristo cuuvi cūneé yā 'ii'yāⁿ s'een taachi n'geenú yā ngii ní nadanguáⁿai yā 'ii'yāⁿ s'een ye'n'e yááⁿn'guiinūⁿ taachi ndaa sa n'diichineeⁿ sa 'ii'yāⁿ s'een.

3

Jesucristo ní ch'εεε taavi cá yā nguée ti Moisés

¹ Ndís'tiī, hermanos ye'n'e yú chi Cristo didεεvé yā ní ndís'tiī ntúūⁿ Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi ye'n'é yā. Maaⁿ ní nadicadíínuuⁿ n'dai nī ye'n'e Jesucristo chi apóstol chi dichó'o Ndyuūs ti Jesucristo miiⁿ ní chiiduú ch'εεε cá ye'n'é 'ii'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo tan'dúúcā s'uuúⁿ. ² Jesucristo miiⁿ 'áámá canee yā ndúúcū Ndyuūs ní diíⁿ yā tanducuéⁿē dendu'ū. Ní diíⁿ yā tanducuéⁿē dendu'ū chi Ndyuūs dineⁿé yā. Ní tan'dúúcā Moisés din'daacá yā ntii'nyuⁿ chi Ndyuūs ca'a yā, 'tiicá ntúūⁿ Jesucristo din'daacá yā tanducuéⁿē ntii'nyuⁿ ye'n'e va'ai ye'n'é Ndyuūs chi Ndyuūs ca'a yā. ³ Ní 'áámá 'ii'yāⁿ chi din'dái yā 'aama va'āi ní ch'εεε cá yā nguée ti va'āi miiⁿ. 'Tíicā Jesucristo ní ch'εεε taavi cá yā nguée ti Moisés. ⁴ Deenu yú chi véé 'ii'yāⁿ chi din'dái yā ca'áámá cā'aama va'āi naati Ndyuūs din'dái yā nducuéⁿē dendu'ū chi véé. ⁵ Moisés miiⁿ dichíí^{ve} yā Ndyuūs ní n'dááca taavi idiíⁿ sa ntii'nyuⁿ ye'n'e vaacu Ndyuūs. Ní Moisés diíⁿ yā ntii'nyuⁿ chi ngaⁿ'a yā nduudu ye'n'é Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi caaⁿ'máⁿ yā cuayiivi. ⁶ Naati Cristo chi daiyá Dendyuūs ní 'áámá diíⁿ yā ntii'nyuⁿ ti 'ii'yāⁿ ndii tiíⁿ yā ye'n'e vaacu Dendyuūs. Ní s'uuúⁿ tan'dúúcā vaacu Ndyuūs 'tíicā s'uuúⁿ nduuti chi canee diitu yú ndúúcū chi i'teenu yú. Ní yeenu yú ndúúcū chi cuuvi ye'n'e yú ndíí tiempo chi 'cuūvi yú.

Vée tiempo chi ntaavi'tuunúūⁿ 'ii'yāⁿ chi ye'n'é Ndyuūs

⁷ Ní chuū Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ngaⁿ'a yā 'túúcā naachi canee nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs:

Maaⁿnguuví miiⁿ nduuti chi ndís'tiī 'caan-diveéⁿ nī nduudu ye'n'é Ndyuūs:

⁸ Nguée dichεεchí nī staava ye'n'é nī chí ditaáⁿ nī tan'dúúcā chí diíⁿ 'ii'yāⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo taachi 'ii'yāⁿ s'een diíⁿ yā n'diichineeⁿ yā Ndyuūs ndúúcū nuuⁿndi chí diíⁿ yā na yáⁿ'āa cuuⁿmáⁿ naachi nguée ch'εεtinéeⁿ 'ii'yāⁿ. ⁹ Ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā ngi yā 'ii'yāⁿ:

Tiempo chí chó'ōo na yáⁿ'āa cuuⁿmáⁿ naachi nguée ch'εεtinéeⁿ 'ii'yāⁿ, 'ii'yāⁿ s'een ye'n'e ndaata ye'n'é nī n'diichineeⁿ ntúūⁿ yā 'úú 'áará chí n'diichí yā nducuéⁿē chí 'úú diíⁿ ndúúcū yā 'naaⁿ chí 'uūvi ngεεcu nduuyū.

¹⁰ Ní cáávā chuū 'úú, Ndyuūs, ditaáⁿ ndúúcū 'ii'yāⁿ s'een. Ní 'túúcā ngaⁿ'á ngi 'ii'yāⁿ s'een: Ndis'tiī, nducuéⁿē tiempo nguée n'daacā nadacadíínuuⁿ nī na staava ye'n'é nī. Ní nguée n'diichí nī yúúni ye'n'é.

¹¹ Ní cáávā chí diíⁿ 'ii'yāⁿ s'een 'úú ní nguée canee yiinú ye'n'e yā ní caⁿ'a 'túúcā: Cuáácú chí 'ii'yāⁿ s'een nguée cuuví ndaa yā naachi canee chí ntaavi'tuunúūⁿ 'ii'yāⁿ ye'n'e ndaata ye'n'é nī.

¹² Maaⁿ ní ndís'tiī, hermanos ye'n'é, cundée nī cuidado chí nguée 'áámá ndís'tiī chí nguée n'daacā staava ye'n'é nī chí nguée i'téenu nī ní nguée diví nī ye'n'é Ndyuūs chí canduuchi. ¹³ Ní ndís'tiī ní yaa'ví nī ví'i nī 'áámá nī taama nī nguuví nguuví taachi maaⁿnguuví ní 'íicú mar 'áámá ndís'tiī nguée dichεεchí nī staava ye'n'é nī cáávā nuuⁿndi chí nginnche'eī ndís'tiī. ¹⁴ Ní véé 'áámá cuaaⁿ ye'n'e yú ndúúcū Cristo nduuti chí s'uuúⁿ ní 'áámá canee yú ndúúcū chí i'téenu yú vmnááⁿ vmnaaⁿ ye'n'e Cristo ndíí tiempo chí 'cuūvi yú.

¹⁵ 'Tíicā canee nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs:

Nguéé dichéechí nī staava ye'n'é nī chi ditaán nī tan'dúúcā chi dii'n 'ii'n'yān na yá'n'āa cuū'má'n naachi nguéé ch'εεtinéé 'ii'n'yān tiempo chi chó'ōo taachi n'diichinee'n yā 'úú chi Ndyuūs. ¹⁶ ¿Du'ú 'ii'n'yān chi ch'iindiveé'n yā nduudu ye'n'é Ndyuūs ní cuayi-ivi nduuvitaán yā? 'Túúcā dii'n nducyaaca 'ii'n'yān chi cue'n'é yā ndúúcū Moisés ye'n'e yá'n'āa Egipto. Nducyaacá yā nduuvitaán yā. ¹⁷ ¿Du'ú 'ii'n'yān chi Ndyuūs nguéé yiinú yā nduucú yā 'uūwī ngεεcu nduuyu? 'Túúcā nguεε yiinú yā ndúúcū 'ii'n'yān chi dinuu'ndí yā ní ch'íi yā na yá'n'āa cuū'má'n naachi nguéé ch'εεtinéé 'ii'n'yān. ¹⁸ ¿Du'ú 'ii'n'yān chi Ndyuūs nga'n'á yā caavā maa'n chi duuchí yā chi 'ii'n'yān s'een nguéé cuuví cundaa yā lugar naachi ntaavi'tuunúu'n 'ii'n'yān ye'n'e yā? 'Túúcā nga'n'á yā ye'n'e 'ii'n'yān chi nguéé n'giindiveé'n yā nduudu ye'n'e yā. ¹⁹ Maa'n ní deenu yú ti 'ii'n'yān s'een nguéé cuuvi cundaa yā lugar ye'n'e Ndyuūs ti nguéé i'téenu yā Ndyuūs.

4

¹ Maa'n ní Ndyuūs tee yā promesa s'uuún chi cuuvi cundaa yú lugar ye'n'é yā ní cuuvi ntaavi'tuunúu'n yú ndúúcu Ndyuūs. Canéé chí candεε yú cuidado caati 'aatī 'aama chéé ndis'tiī nguéé cucheé nī tanducuén'e dendu'ū ní nguéé cuuvi cundaa nī lugar mii'n. ² Caati 'ii'n'yān ye'n'é Jesucristo ndéé yā nduudu cuaacu ye'n'é Jesucristo nanáán s'uuún, 'tiicá ntúū nanáán 'ii'n'yān s'een chi ch'íi yā na yá'n'āa cuū'má'n naachi nguéé ch'εεtinéé 'ii'n'yān. Ní nguéé dichíí'vē nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs nguaa'n 'ii'n'yān s'een ti taachi ch'iindiveé'n yā nduudu mii'n nguéé s'téenu yā ye'n'é. ³ Naati s'uuún chi i'teenu yú nduudu mii'n, s'uuún ní cuuvi ndaa yú naachi ca'n'a Ndyuūs chi ntaavi'tuunúu'n yú ndúúcu yā. 'Tíicā nga'n'a Ndyuūs na libro ye'n'é yā naachi canéé nguū'n:

Caávā chi dii'n 'ii'n'yān s'een 'úú nguéé yiinú ye'n'e yā. Ní cuaacú nga'n'á nduudu ndúúcū maáán chi duuchí. Nguéé

cuuvi ndaa yā nduucú na lugar ye'n'é naachi ntaavi'tuunúu'n.

Ní Ndyuūs di'cuiinú yā ntii'nyu'n ye'n'é yā taachi din'dái yā i'n'yeen'dí 'cūū. ⁴ Ní 'áámá cuaa'n ye'n'é libro ye'n'é Ndyuūs naachi canéé nguū'n ní nga'n'a ye'n'é ndíí chí ndεēchē ngu-
uvi chi ntaavi'tuunúu'n 'ii'n'yān:

Ndyuūs ní ndíí chí ndεēchē nguuvi ntaavi'tuunúu'n yā ye'n'é tanducuén'e ntii'nyu'n ye'n'é yā. ⁵ Ní canee táámá vmne'n'ēe na libro ye'n'e Ndyuūs 'tíicā: 'Ii'n'yān s'een nguéé cuuvi cūndaa yā ní ntaavi'tuunúu'n yā nduucú. ⁶ Maa'n ní vée n'duuvi 'ii'n'yān chi canéé chi cundaa yā na lugar naachi ntaavi'tuunúu'n 'ii'n'yān. Naati 'ii'n'yān chi vmnáán vmnaa'n n'giindiveé'n yā nduudu cuaacu mii'n nguéé s'ndaa yā ti nguéé s'téenu yā Ndyuūs. ⁷ Taama vmné'n'ēe Ndyuūs s'neén yā 'áámá nguuvi ní nga'n'a yā chi nguuvi ní maa'nguuví. Ní Ndyuūs nga'n'a yā ye'n'é nduudu mii'n cuayiivi taachí 'āā chó'ōo chuū. 'Āā 'naa'n tiempo nguuvi chi David nga'n'a sa ye'n'é. Ní 'tíicā canéé nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs ye'n'é nguuvi mii'n:

Maa'nguuví nduuti chi ndís'tiī 'caandi-veé'n nī nduudu chi Ndyuūs nga'n'á yā: Nguéé dichéechí nī staava ye'n'é nī. ⁸ Ní nduuti chi sa'n'ā Josué chi sa'n'ā ndíí tiīi'n ye'n'e 'ii'n'yān Israel s'een cuuvi sa ca'a sa 'ii'n'yān Israel s'een chí ntaavi'tuunúu'n yā tuu'mi ní Ndyuūs nguéé canee chi caa'n'mán yā taama vmné'n'ēe ye'n'é táámá ngu-
uvi. ⁹ Maa'n ní cáávā chuū vée chi ntaavi'tuunúu'n 'ii'n'yān chi ye'n'é Ndyuūs. ¹⁰ Ní 'ii'n'yān chi s'ndaa yā naachi Ndyuūs ntaavi'tuunúu'n yā 'āā ntée idií'n yā ntii'nyu'n tan'dúúcā chi Ndyuūs 'āā ntée idií'n yā ntii'nyu'n. ¹¹ Maa'n ní canéé chí di'cuítu yú chi cuuvi cūndaa yú lugar naachi ntaavi'tuunúu'n yú ní 'aatī tanán'ā yú dii'n yú chi nguéé i'téenu yú tan'dúúcā 'ii'n'yān s'een chi nguéé chi'téenu yā.

¹² Ní nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ní can-duuchi ní neené ditiinú. Ní vεε ca 'caāi'n ye'n'é nguéé ti 'áámá machete chi 'caāi'n nduu 'uuví lados. 'Tíicā nduudu cuaacu ye'n'é

Ndyuūs. Ndaā na coo ye'n'e cuerpo ye'n'e yú naachi canee alma ye'n'e yú ndúúcū espíritu ye'n'e yú ndíí túútē ye'n'e yú. Ní déenu chεε chi tumicadínuuⁿ yú ndúúcū chεε chi ne'n'e yú diiⁿ yú chi ngiicā ye'n'e staava ye'n'e yú. ¹³ Nguéé de'ē vεε chi véé chi cuuvi cunúún n'de'ei ye'n'é Ndyuūs. Ndyuūs din'dái yā tanducuén'ē dendu'ū chi véé ní inaán yā nducuén'ē tan'dúúcā chi canee nanáaⁿ yā. Ní canéé chí ca'a yú cuenta ye'n'e vida ye'n'e yú taachi ndaa yú nanáaⁿ yā.

Jesús ni chiiduú ch'εεε taavi ca ye'n'e yú

¹⁴ Jesús chi daiyá Dendyuūs ní chiiduú ch'εεε taavi ca ye'n'e yú. Ní cunan'a yā va'ai chεeti nguuvi ní ndaa yā nanáaⁿ Ndyuūs. Ní cáávā chuū canee chi 'áámá canee yú ndúúcū chi i'teenu yú Ndyuūs. ¹⁵ Ní chiiduú ch'εεε taavi ca ye'n'e yú ya'ai 'iinú yā s'uuún taachi n'geenu yú ngii caati Jesús miiⁿ ní ch'eenú yā chi tanducuén'ē tan'dúúcā s'uuún naati nguéé dinuunⁿdí yā mar 'áámá vmnéⁿ'ē. ¹⁶ Ní cáávā chuū cuuvi ndaa yú nanáaⁿ trono ye'n'é Ndyuūs ye'n'e yú ndúúcū confianza ti dinen'ē yā s'uuún. Ní 'íicú Ndyuūs cuuvi ya'ai 'iinú yā ye'n'e s'uuún ní cunnee yā s'uuún taachi, véé necesidades ye'n'e yú. Ní itée yā s'uuún dendu'ū chi n'daacā n'dai ye'n'é yā.

5

¹ Tiempo chi chó'ōo 'iin'yāⁿ chi snée yā in'yeeⁿdí 'cūū ndεεvé yā ca'áámá cā'aama chiiduú ch'εεε chi canéé chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ye'n'é Ndyuūs cucáávā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. Ní ca'á yā ofrendas ní 'caan'núⁿ yā 'iiti chi candεε 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ti ofrenda caavā nuuⁿndi ye'n'é yā. ² Ní chiiduú ch'εεε ca ní dinuunⁿdí yā tan'dúúcā nducyáácá 'iin'yāⁿ. Ní cáávā chuū véé paciencia ye'n'é yā ndúúcū 'iin'yāⁿ chi tonto ní ndúúcū 'iin'yāⁿ chi dinuunⁿdí yā. ³ Ní chiiduú ch'εεε ca cáávā chi dinuunⁿdí yā canéé chí 'caan'núⁿ yā 'iiti chi ofrenda ye'n'e maán yā cáávā nuuⁿndi ye'n'e maán yā tan'dúúcā chi diíⁿ tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ cáávā nuuⁿndi ye'n'é yā.

⁴ Ní mar 'áámá saⁿ'ā cuuví diiⁿ sa nombrar maaⁿ sa lado ye'n'é chiiduú ch'εεε ca cáávā chi maán sa ne'n'e sa ti Ndyuūs yaa'ví yā saⁿ'ā chi cuuvi chiiduú ch'εεε ca chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ye'n'é yā tan'dúúcā chi yaa'ví

yā saⁿ'ā Aarón chi cuuvi chiiduú ch'εεε ca tiempo chi 'āā chó'ōo. ⁵ 'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo ye'n'e Cristo. Cristo miiⁿ nguéé diíⁿ yā nombrar maán yā chi cuuvi chiiduú ch'εεε ca. Ndyuūs yaa'ví yā Cristo chi cuuvi chiiduú ch'εεε ca. Ní 'tiicā canéé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs:

Dii ní daiyá, 'úú ní chiida di ní cuaacu chí dii ní daiyá. ⁶ Ngaⁿ'a ntúūⁿ táámá ní canéé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs 'tiicā:

Díí ní daiyá ní cuén'ē daāⁿmaⁿ canee di chiiduú ch'εεε ca. Tan'dúúcā chi tiempo chi 'āā chó'ōo chiiduú ch'εεε ca chi nguuvi Melquisedec 'tiicá nī ti ye'n'é ndaata ye'n'é yā. ⁷ Ní taachi Jesús canee yā in'yeeⁿdí 'cūū caⁿ'angua'á yā nanáaⁿ Ndyuūs chi-idá yā ní ngaⁿ'a yā: N'dií Ndyuūs diíⁿ nī chiiⁿ chi ne'n'é nī. Ní 'caí diitú yā ne'n'e chi chεécú yā: N'dií, Ndyuūs, cuuvi nadanguáⁿ'ai nī 'úú chi nguéé 'cuūví nduuti chi ne'n'é nī diíⁿ nī 'tiicā. Ní Ndyuūs ch'iindiveéⁿ yā nduudu ye'n'e Jesús taachi ngaⁿ'angua'á yā ti dich'εεé yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs ca'á yā fuerzas Jesús. ⁸ Ní 'áará chí Jesús miiⁿ ní daiyá Dendyuūs ch'eeⁿ yā cáávā dendú'ū chi canéé chí ch'eenú yā chií ní ch'iindiveéⁿ yā ye'n'e nducuén'ē. ⁹ Ní taachi Ndyuūs n'diichineéⁿ yā Jesús, Jesús miiⁿ ní diíⁿ yā nducuén'ē chi ne'n'e Ndyuūs. Ní 'íicú Jesús miiⁿ cuuví yā nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca s'uuún chi n'giindiveeⁿ yú ye'n'e yā. ¹⁰ Ní Ndyuūs diíⁿ yā chi Jesús cuuvi chiiduú ch'εεε ca tan'dúúcā tiempo chi chó'ōo chiiduú ch'εεε ca chi nguuvi Melquisedec, 'tiicá yā.

Véé peligro ye'n'e yú chi ngaⁿ'a yú chi 'āā ntéé i'teenu yú Jesucristo

¹¹ Maaⁿ ní véé cá chi ne'n'é 'nū caan'mán 'nū ye'n'e Melquisedec chi chiiduú ch'εεε ca naati ngii n'dái caan'mán 'nū ye'n'é ti ndís'tií ní nguéé ituumicadiinuunⁿ nī. ¹² 'Āā chó'ōo tiempo chi ndís'tií 'āā s'téenu nī ní maaⁿ ní ndís'tií canéé chí ca'cueéⁿ nī 'iin'yāⁿ naati ndíí maaⁿ 'āā ne'n'é nī taama vmnéⁿ'ē chi 'áámá 'iin'yāⁿ ca'cueéⁿ yā

ndís'tiī dendu'ū chi vmnáán vmnaaⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ndís'tiī ní 'āā débíl nī. Ní tan'dúúcā dacuá'āa chi neⁿ'e leche ní nguéeⁿ neⁿ'e comida chi ditiīnú, 'tiicá nī. ¹³ Ní 'iīⁿ'yāⁿ chi dámaāⁿ ngi'i leche ní tan'dúúcā dacuá'āa 'tiicá yā. Ní nguéeⁿ deenú yā de'ē chi n'daacā o de'ē chi nguéeⁿ n'daacā. ¹⁴ Ní comida chí ditiīnu ní che'é 'iīⁿ'yāⁿ n'gēēté chi 'āā deenú yā in'nuú yā chéé chí n'daacā o chéé chi nguéeⁿ n'daacā caati 'tíicā costum-bre yeⁿ'é yā chi diīⁿ yā.

6

¹ Maaⁿ ní i'téenu ca yú ní 'caandiveeⁿ ca yú cosas chi chεεchi chí 'iīⁿ'yāⁿ ca'cueén yā s'uuúⁿ. Ní nguéeⁿ neⁿ'e yú 'caandiveeⁿ yú taama vmnéⁿ'ēe tan'dúúcā chí ngi'cueén yā s'uuúⁿ ndii vmnáán vmnaaⁿ taachi cáámá i'teenu yú nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo. Ní nguéeⁿ ngaⁿ'a yú táámá vmnéⁿ'ēe chí s'neeⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yú chí nguéeⁿ n'daacā chí diīⁿ chí 'cuūvi yú ti maaⁿ ní i'teenu yú Jesucristo. ² Ní nguéeⁿ ca'cueeⁿ ca yú yeⁿ'é chí ngēēdīnuūⁿnī, ní nguéeⁿ yeⁿ'é chí s'nuuⁿ yú ta'a yú nanáán tiīⁿ 'iīⁿ'yāⁿ, ní nguéeⁿ yeⁿ'é chí nnduuchí 'iīⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e Cristo yeⁿ'é nguaaⁿ tinán'ā, ní nguéeⁿ yeⁿ'é nguuvi chí Cristo diīⁿ yā juzgar nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ. ³ Ca'cueeⁿ ca yú más cā yeⁿ'e chí i'téenu yú yeⁿ'e Cristo. Ní chuū ní diīⁿ yú nduuti chí Ndyuūs neⁿ'e yā.

⁴ Ní ¿de'ē yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ chí 'āā sta'á yā deεve chí Cristo, ní sta'á yā cosas chí n'dai taavi chí Cristo ca'a yā, ní 'āā sta'á yā Espíritu N'dai yeⁿ'e Cristo, ⁵ ní deēnú yā nduudu cuaacu chí n'dai chí yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū poder chí yeⁿ'e táámá iⁿ'yeeⁿdi chí cuchīi? ⁶ Ní nduuti chí 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaacadaamí yā yeⁿ'e Cristo ní dinuuⁿndí yā, nguéeⁿ cuuvi diīⁿ yā ndaa yā nanáán Cristo chí nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā, tí 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diīⁿ yā tan'dúúcā chí s'néénga'á yā daiyá Ndyuūs miiⁿ taama vmnéⁿ'ēe. Ní diīⁿ yā chí Cristo miiⁿ 'cuináaⁿ yā nguaaⁿ 'yáán n'dái 'iīⁿ'yāⁿ. ⁷ Ndyuūs diīⁿ yā ndúúcū 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chí diīⁿ yā ndúúcū yáⁿ'āa taachi n'deee cuuví ngeen cuūvi vmnáán yáⁿ'āa ní yáⁿ'āa sta'ā nuūⁿnī miiⁿ 'áámá 'áámá vmnéⁿ'ēe chí ngeen cúúvī. Ndyuūs ca'á yā yáⁿ'āa miiⁿ cosecha chí n'dai 'iīⁿ'yāⁿ chí ngiīnú yā ndaataá. ⁸ Naati

nduuti chí yáⁿ'āa miiⁿ ní ngii yáán yeⁿ'é ndúúcū yaata chí nguéeⁿ dichíí'vē tuu'mi ní nguéeⁿ dichíí'vē. Ní Ndyuūs nguéeⁿ ca'á yā cosecha n'dai yeⁿ'é níicú cuayiivi 'iīⁿ'yāⁿ ní 'neeⁿ yáⁿ'a yā yáⁿ'āa miiⁿ.

Vée chí cuuvi yeⁿ'e yú chí nnee s'uuúⁿ chí 'áámá cunee yú

⁹ Maaⁿ ní 'áará chí ngaⁿ'á 'nū 'tíicā yeⁿ'e ndís'tiī, hermanos, deenu 'nū chí vée cosas chí n'dai taavi ca yeⁿ'é nī ti yeⁿ'é Cristo ndís'tiī ní Ndyuūs nadanguán'ai yā ndís'tiī. ¹⁰ Ndyuūs dámaāⁿ diīⁿ yā dendu'ū chí cuaacu. Nn'gaacú yā yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chí diīⁿ nī ní táácā nneeⁿ nī hermanos yeⁿ'é yú caati dineⁿ'é nī hermanos chí i'téenu yā Jesucristo. Ní 'tíicā ní diīⁿ nī nguuvi nguuvi. ¹¹ Maaⁿ ní neⁿ'é 'nū chí ca'áámá ca'áámá ndís'tiī daamá nūⁿidiīⁿ ní ndúúcū núúⁿmánⁿ staava yeⁿ'é nī tan'dúúcā chí diīⁿ nī taachi cáámá i'téenu nī. Ní diīⁿ nī ndíí tiempo chí ch'íi nī. Ní 'tíicā cuuvi cuaacu chí vée chí cuuvi yeⁿ'é nī. ¹² Nguéeⁿ neⁿ'é 'nū chí nduuví 'daan'di nī naati neⁿ'é 'nū chí diīⁿdaacá nī tan'dúúcā tanán'a cā 'iīⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā. Ní cunee ngiīnú yā yeⁿ'e vaadī n'dai chí Ndyuūs ca'á yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí Ndyuūs ngaⁿ'á yā chí cuuvi yeⁿ'é yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

¹³ 'Āā 'náán tiempo chí chó'ōo Ndyuūs diīⁿ yā 'áámá compromiso ndúúcū Abraham ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā cáávā chí duuchi maán yā chí 'tíicā caⁿ'á yā diīⁿ yā caati nguéeⁿ cá táámá 'iīⁿ'yāⁿ chí ch'εεte cá yā ti Ndyuūs. ¹⁴ Ní caⁿ'a yā: Díí, Abraham, cuaacu níⁿnyúⁿ di'viicú dii ní diīⁿ chí cuuvi n'deee n'dái daiyá 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'é di cuaaⁿ naachi cuchīi. ¹⁵ Abraham cūnee ngiīnú yā compromiso yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū vaadī ngiīnú ní tunée yā compromiso chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí ca'á yā Abraham miiⁿ. ¹⁶ Maaⁿ ní taachi 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿndí 'cūū ngaⁿ'á yā chí cuaacu níⁿnyúⁿ caⁿ'á yā diīⁿ yā, ngaⁿ'á yā “Por Dios” cucáávā 'áámá yā chí ch'εεte cá yā nguéeⁿ ti 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Níicú taachi 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chí 'tíicā caⁿ'á yā diīⁿ yā cáávā 'iīⁿ'yāⁿ miiⁿ chí ch'εεte ca tuu'mi ní nguéeⁿ vée más cā chí cuuvi caaⁿmánⁿ yā yeⁿ'é. ¹⁷ Ní 'tíicā Ndyuūs neⁿ'é yā chí 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e Abraham chí

cuaacu níⁿnyúⁿ díⁿ yā cumplir compro-
miso yeⁿ'é yā. Ní nguéeⁿ n̄ⁿdaaⁿ mar 'áámá
nduudu yeⁿ'é yā. Ní cáávā chuū ngaⁿ'á yā
cucáávā chi duuchi maáⁿ yā. ¹⁸ Ní cáávā
chuū véé 'úúví dendu'ū chi nguéeⁿ cuuvi
n̄ⁿdaaⁿ. Ndyuūs ní nguéeⁿ cuuvi cu'neén
yā táámá cosa lugar yeⁿ'ē 'uuvī compro-
miso yeⁿ'é Ndyuūs ndúúⁿcū chi ngaⁿ'á yā chi
caⁿ'á yā díⁿ yā cáávā chi duuchi maáⁿ yā.
Ndyuūs nguéeⁿ cuuvi caaⁿ'māⁿ yā nduudu
yaadi. Ní ndúúⁿcū compromiso yeⁿ'é yā,
Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ 'viich'εεtíⁿūⁿ ch'εεte
yeⁿ'e yú caati s'uuúⁿ n'nuuⁿ yú Ndyuūs ní
i'téenu yú 'yā ní yeⁿ'ē chi Ndyuūs tee yā
chi cuuvi yeⁿ'ē yú. ¹⁹ Chíⁿ chí i'téenu yú
cáávā alma yeⁿ'e yú ní tan'dúúⁿcā 'áámá
ancla yeⁿ'e barco ti i'nēēⁿ díⁿ barco chi
'āā ntééⁿ ínⁿu. 'Tíicā s'uuúⁿ ndúúⁿcū chí
i'téenu yú cuuvi ndááⁿ n̄ⁿnuⁿ yú nanááⁿ
Ndyuūs. ²⁰ Jesucristo 'āā ndaá yā nanááⁿ
Ndyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē s'uuúⁿ. Ní
maaⁿ ní cááva yā cuuvi ndaa yú nanááⁿ
Ndyuūs. Ní maaⁿ ní Jesucristo m̄ⁿiⁿ ní
chiiduú ch'εεte ca yeⁿ'e yú chi 'áámá cūnee
ná ntiiⁿnyuⁿ m̄ⁿiⁿ. Ní tan'dúúⁿcā chiiduú
ch'εεte ca Melquisedec chi 'áámá cūnee na
ntiiⁿnyuⁿ 'āā tiicá nūⁿ Jesucristo.

7

*Yeⁿ'e Jesús chi chiiduú ch'εεte ca
tan'dúúⁿcā Melquisedec chi chiiduú ch'εεte ca*

¹ 'Iiⁿ'yāⁿ Melquisedec ní rey yeⁿ'é yāāⁿ
Salem ní chiiduú ch'εεte ca yeⁿ'e Ndyuūs
chí ch'εεte n'dai. Tiempo chi 'āā 'náāⁿ
chó'ōo, saⁿ'ā Abraham ní taachi cuchíⁿ sa
chi chen'e sa ná caandaá naachi ch'iinⁿ'nuⁿ
sa reyes, saⁿ'ā Abraham m̄ⁿiⁿ ndaaca sa
nanááⁿ chiiduú ch'εεte ca Melquisedec ní
Melquisedec di'viicú yā Abraham. ² Ní
Abraham m̄ⁿiⁿ ní caⁿ'ā sa Melquisedec 'áámá
ndiichí parte yeⁿ'ē nducuénⁿ'ē chi divíⁿ yā
yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e reyes cucáávā caāndāa.
Ní chi duuchi chi Melquisedec vmnááⁿ
vmnaaⁿ neⁿ'ē caaⁿ'māⁿ rey chi yeⁿ'e vaadī
cuaacu. Ní cuayiivi ní neⁿ'e caaⁿ'māⁿ rey
yeⁿ'e yāāⁿ Salem, ní chi duuchí yā neⁿ'e
caāⁿ'maⁿ rey yeⁿ'ē vaadī 'diiⁿ. ³ Nguéeⁿ
caneé nguūⁿ ch'εε chi ch'εεcú Melquisedec,
ch'εε chi chiidá yā ndíⁿ nguéeⁿ ndúúⁿ yeⁿ'e

'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā yeⁿ'e chi chiicá yā. Nguéeⁿ ca-
nee nguūⁿ yeⁿ'e tiempo chi ch'iindiyáaⁿ yā
ndíⁿ nguéeⁿ ndúúⁿ yeⁿ'e tiempo chi ch'íⁿ yā. Ní
cucáávā chuū Melquisedec m̄ⁿiⁿ tan'dúúⁿcā
daiyá Ndyuūs 'tiicá yā ti 'áámá chiiduú
ch'εεte ca chi 'áámá cūneeⁿ na ntiiⁿnyuⁿ
cuen'e daāⁿmaⁿ.

⁴ Maaⁿ ní nadacádíⁿnuuⁿ n̄ⁿ chi ch'εεte
n'dai saⁿ'ā Abraham 'cūū. Abraham ca'a
yā 'áámá ndiichi parte yeⁿ'ē nducuénⁿ'ē chi
divíⁿ yā yeⁿ'e reyes taachi cuⁿ'u yā na
caāndaá. ⁵ 'Tíicā ngaⁿ'ā ley yeⁿ'e Ndyuūs
chi Moisés dingúⁿ yā: Nducyaaca chiiduú
chi yeⁿ'e ndaata yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Leví canéé chi
cuta'á yā ndíⁿchí parte yeⁿ'e nducuénⁿ'ē chi
véé yeⁿ'e nducyááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e Abra-
ham ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā, ti
'iiⁿ'yāⁿ Leví m̄ⁿiⁿ ní yeⁿ'ē ndaata Abraham.

⁶ Naati chiiduú ch'εεte ca Melquisedec m̄ⁿiⁿ
ní nguéeⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Leví naati sta'á yā
ndíⁿchí parte yeⁿ'e Abraham. Ní Abraham
m̄ⁿiⁿ ní saⁿ'ā chi Ndyuūs díⁿ yā compro-
miso ndúúⁿcū sa chi véé chi cuuvi yeⁿ'e sa.
Ní chiiduú ch'εεte ca Melquisedec di'viicú
yā Abraham. ⁷ Maaⁿ ní Melquisedec chí
di'viicú yā Abraham ní ch'εεte cá yā nguéeⁿ
ti Abraham chí di'viicú yā 'yā. ⁸ Maaⁿ ní
'iiⁿ'yāⁿ Leví chi ita'á yā chi ndiichí parte
yeⁿ'e nducuénⁿ'ē chi véé yeⁿ'e yú, ní 'iiⁿ'yāⁿ
chi caⁿ'á yā 'cuūvi yā. Naati canéé nguūⁿ
na libro yeⁿ'é Dendyuūs 'tíicā chi chiiduú
ch'εεte ca Melquisedec chí sta'á yā ndiichi
parte yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéeⁿ ngaⁿ'ā chi n'díⁿ
yā. ⁹ Ní chuū ní neⁿ'e caaⁿ'māⁿ chi taachi
Abraham ca'á yā ndiichi parte yeⁿ'é yā chi-
iduú ch'εεte ca Melquisedec, maaⁿ tiempo
nūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Leví chí yeⁿ'ē ndaata
Abraham ní 'iiⁿ'yāⁿ chí sta'á yā ntūⁿ chí
ndiichi parte yeⁿ'é yā. 'Tiicá ntūⁿ ca'a yā
chi ndiichi parte yeⁿ'é yā chiiduú ch'εεte ca
Melquisedec. ¹⁰ Ní 'áará chí saⁿ'ā Leví m̄ⁿiⁿ
'āā cuéeⁿ 'cuundiyaāⁿ sa, Abraham m̄ⁿiⁿ díⁿ
yā chuū cáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā chí 'āā cuéeⁿ
'cuundiyaāⁿ yā taachi ndaācā sa chiiduú
ch'εεte ca Melquisedec cuaaⁿ na yúúⁿ, ní
ca'á yā chí ndiichi parte m̄ⁿiⁿ.

¹¹ Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e ndaata Israel
sta'á yā ley yeⁿ'é yā yeⁿ'ē chiiduú s'eeⁿ chí
yeⁿ'ē ndaata Leví. Ní 'iiⁿ'yāⁿ Leví s'eeⁿ ní
yeⁿ'e ndaata Aarón. Ní nduuti chí 'iiⁿ'yāⁿ
Leví s'eeⁿ cuuvi díⁿ yā chí nducyaaca

'iɪn'yān cuuvi 'cuɛtinéé n'daacá yā ní nguée nuu'ndi ye'né yā, ¿de'ē cáávā chi ne'né yā táámá chiiduú ch'ɛɛte ca chí 'āā vi'í cā ní nguée ye'né ndaata chiiduú Aaron? Naati tan'dúúcā chiiduú ch'ɛɛte ca Melquisedec, 'tiicá yā. ¹² Caati naachi n'daa' yā chiiduú ch'ɛɛte ca ye'né táámá ndaata ye'né 'iɪn'yān Israel 'tiicá ntúūn canee chi n'daa yā ley. ¹³ Ná libro ye'né Ndyuūs 'tíicā canée nguūn ye'né Señor ye'né yú. Señor ní ye'né táámá 'iɪn'yān chi nguée diín yā ntii'nyu' ye'né chiiduú chi diín ntii'nyu' ye'né nátaí naachi 'caa'nún yā 'iiti cáávā ye'né ofrenda ye'né Ndyuūs. ¹⁴ Nducyaaca 'iɪn'yān ní déénu yā chi Señor Jesucristo ye'né yú ch'iindiyáa' yā ye'né 'iɪn'yān ye'né Judá. Ní Moisés nguée nga'n'a yā de'ē vɛɛ ye'né 'iɪn'yān ye'né Judá taachi cā'n'a yā ye'né chiiduú ye'né ndaata ye'né yā.

¹⁵ Ní neené cuaacu ca canee taachi ndaa táámá chiiduú chí tan'dúúcā chiiduú ch'ɛɛte ca Melquisedec, 'tíicā yā. ¹⁶ Ní táámá chiiduú mii' nguée diín yā ntii'nyu' ye'né chiiduú cáávā ley chi nga'n'a chi chiiduú mii' canee chi cuuvi ye'né 'iɪn'yān ye'né ndaata ye'né chiiduú. Naati táámá chiiduú mii' diín yā ntii'nyu' ye'né chiiduú cáávā chi véé vida cuen'e daā'ma' ye'né yā ní véé poder ye'né yā. ¹⁷ 'Tíicā canee nguūn na libro ye'né Ndyuūs naachi Ndyuūs nga'n'á yā ye'né yā 'tíicā:

Díí ní 'áámá chiiduú chi cuén'é daā'ma' 'áámá cūnee na ntii'nyu'. Tan'dúúcā chiiduú ch'ɛɛte ca Melquisedec 'tiicá nī. ¹⁸ Maa' ní ley ye'né Moisés ní nguée ley ye'né maa' caati nguée dichí'vē. ¹⁹ Ley ye'né Moisés nguée cuuvi diín chi 'iɪn'yān 'cuɛtinéé n'daaca yā chi nguée nuu'ndi ye'né yā. Naati maa' ná lugar ye'né ley mii' véé 'viich'ɛɛtíínūu' chi n'daacā ca chi cuuvi ye'né yú chi Ndyuūs tee yā s'uuú'. Ní cáávā chuū ndaa yú nanáa' Ndyuūs.

²⁰ Ní Ndyuūs, cáávā chi duuchi maán yā, ca'n'a yā chi diín yā chi Jesucristo chiiduú ch'ɛɛte ca. Taná'n'a ca chiiduú diín yā ntii'nyu' tan'dúúcā chi nga'n'a reglas ye'né 'iɪn'yān nguée cáávā mar 'áámá nombre ye'né Ndyuūs. Naati ye'né táámá chiiduú ch'ɛɛte ca chi Jesucristo, Ndyuūs nga'n'á yā

ye'né Jesucristo ndúúcū chi duuchi maán yā chi canée yā 'áámá chiiduú ch'ɛɛte ca. ²¹ 'Tíicā canée nguūn na libro ye'né Ndyuūs naachi Ndyuūs nga'n'a yā ye'né taama yā:

Señor Ndyuūs nga'n'á yā ndúúcū chi duuchi maán yā ní nguée n'daa' yā chi nga'n'a yā. Díí ní cuén'é daā'ma' canée dí chi dií ní 'áámá chiiduú dií tan'dúúcā chiiduú ch'ɛɛte ca Melquisedec 'tíicā di. ²² Maa' ní cucáávā chi Ndyuūs diín yā chuū, Jesús ní diín yā chi seguro canee compromiso ye'né Ndyuūs. Ní n'daacā ca nguée tí chi vmnáa' vmnaa' chi ye'né 'iɪn'yān s'een. ²³ 'Tiicá dendú'ū neené 'yaa' chiiduú vɛɛ naati nguée ch'ɛɛtinéé yā ndúúcū ntii'nyu' caati ch'íi yā. ²⁴ Naati Jesucristo mii' nguée ch'íi yā tí 'áámá canee yā. Ní nguée ca'á yā táámá 'iɪn'yān ntii'nyu' chi ye'né yā. ²⁵ Maa' ní Jesucristo cuuvi nadanguá'n'ai yā cuen'e daā'ma' nducyáácá 'iɪn'yān chi ndaa yā nanáa' Ndyuūs cáávā Jesucristo mii'. Níicú Jesucristo mii' canduuchí yā cuen'e daā'ma' ní nga'n'angua'á yā cáávā 'iɪn'yān s'een chi ye'né yā.

²⁶ 'Tíicā Jesús mii' ní chiiduú ch'ɛɛte ca chí itée yā necesidades ye'né yú. Ní deɛvɛ yā. Ní nguée diín yā cosas chi nguée n'daacā. Ní nguée diín yā mar 'áámá nuu'ndi. Jesucristo mii' 'āā vi'í ca yā ye'né 'iɪn'yān chí dinuu'ndí yā. Ní cuen'é yā yaācu cá nguée tí nanguuvi. ²⁷ Ní Jesucristo chí chiiduú ch'ɛɛte ca nguée canée chí diín yā tan'dúúcā taná'n'a chiiduú n'gɛɛte ca chí 'caa'nún yā 'iiti nguuvi nguuvi cáávā nuu'ndi ye'né maán yā ní cuayiivi cáávā nuu'ndi ye'né taná'n'a ca 'iɪn'yān. Jesús mii' 'áámá vmné'ē diín yā chuū taachi nca'a vida ye'né maán yā taachi ch'íi yā cáávā nuu'ndi ye'né yú. ²⁸ Cáávā ley ye'né Moisés 'iɪn'yān i'néén yā chiiduú n'gɛɛte ca chí 'iɪn'yān chí véé nuu'ndi ye'né yā. Chó'ōo 'naa' tiempo ní cuayiivi ní Ndyuūs nga'n'á yā cáávā chí duuchi maán yā chí daiyá yā ní chiiduú ch'ɛɛte ca chí diín yā chíi' chí Ndyuūs ne'né yā chí diín yā. Ní 'áámá cūnee yā cuen'e daā'ma'.

8

Jesucristo ní abogado ye'nē táamá com-promiso

¹ Chuū chi ca'n'a 'nū ní ch'εεε ca ye'n'e tanducuén'ē chi nga'n'á 'nū chi 'tíicā. Chi-iduú ch'εεε ca ye'n'e yú chi Jesucristo ní vεé yā ná va'ai chεeti nguuví na lado ye'n'e honor ye'n'e trono ye'n'e Ndyuūs chí canéé na va'ai chεeti nguuví. ² Ní Jesucristo dí'n yā ntii'nyu'n ye'n'e chiiduú ch'εεε ca na yaācū na va'ai ch'εεε nguuví chi cuaacu ní'nyu'n chí ye'n'e Ndyuūs. Ní 'ii'yā'n s'een nguée din'dái yā yaācū mii' ti Señor Jesucristo maán yā din'dái yā. ³ 'Ii'yā'n s'neén yā ca'áamá cā'aama chiiduú ch'εεε ca chi canéé chí ca'á yā ofrenda ní 'caan'nún yā 'iiti cáávā nuu'ndi ye'n'é 'ii'yā'n. Cáávā chuū Jesucristo canéé chí vεé ye'n'é yā chí cuuví ca'a yā chí vida ye'n'e maán yā. ⁴ Ní ndúútí chí Cristo mii' cunée yā i'n'yee'dí 'cūū nguée cuuví chiiduú yā caati vεé chiiduú s'een chí nga'a yā ofrendas nanáán Ndyuūs tan'dúúcā chí nga'a ley ye'n'e Moisés. ⁵ Ní chiiduú s'een ní dí'n yā ntii'nyu'n ye'n'é yā ní dí'n yā tan'dúúcā ntii'nyu'n ye'n'e yaācū chí canéé na va'ai ch'εεti nguuví. Deenú 'nū chí dí'n yā copiar ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs ti taachi Moisés ne'n'é yā din'dái yā yaācū chí va'ai tíinūn, Ndyuūs ca'n'a yā chí yā Moisés ní nga'n'a yā:

Dii, Moisés, candée nī cuidado ye'n'e tanducuén'ē chí dí'n di. Ní dí'n di tan'dúúcā chí ch'i'n'í dii taachi canee di na cuééti. ⁶ Naati Cristo chí chiiduú ch'εεε ca ye'n'e yú dí'n yā ntii'nyu'n chí ch'εεε taavi ca nguée ti ye'n'e chi-iduú n'gεεε ca ye'n'e i'n'yee'dí 'cūū caati Ndyuūs dí'n yā compromiso chí Cristo canéé yā naavta'n'ā ye'n'e 'ii'yā'n ye'n'e i'n'yee'dí 'cūū ndúúcū Ndyuūs. Maa'n ní s'uuú' cuuvi ndaa yú nanáán Ndyuūs cáávā Cristo mii'. Ní compromiso mii' ní ch'εεε ca tí ye'n'e tanducuén'ē chí n'daacā taavi ca.

⁷ Ní nduuti chí compromiso chí vmnáán vmnaa'n chí ye'n'é Ndyuūs ní n'daacā taavi ca tuu'mi ní nguée canee chí dí'n yā ndiichí ndii 'úúví compromiso. ⁸ Naati Ndyuūs n'diichi yā chí nguée n'daacā dí'n 'ii'yā'n tiempo chí 'āā chó'ōo. Ní nga'n'á yā ngi yā

'ii'yā'n s'een tan'dúúcā chí canéé nguū'n na libro ye'n'é yā 'tíicā:

'Tíicā nga'n'a Señor: Tiempo chí cuchii 'úú ní dí'n 'áámá compromiso ngaí ndúúcū 'ii'yā'n ye'n'e ndaata Israel ní ndúúcū 'ii'yā'n ye'n'e ndaata Judá.

⁹ Nguεε idií'n tan'dúúcā chí dí'n ndúúcū chi-idá yā taachi diví 'ii'yā'n ye'n'e yá'n'āa Egipto. 'Ii'yā'n s'uu' nguée dí'n yā tan'dúúcā chí 'úú yaa'ví 'ii'yā'n s'uu'. Ní cáávā chuū nguée dí'n cuenta ye'n'é yā.

¹⁰ Cuayiivi chí chó'ōo nguuví s'een ní maa'n ní chuū chí compromiso ngaí chí ca'n'á dí'n ndúúcū 'ii'yā'n ye'n'e nación Israel. Nga'n'a Señor: Cu'neén leyes ye'n'é na vaanicadíinūn ye'n'é yā ní dinguún leyes ye'n'é na staa'a ye'n'é yā. Ní 'úú cuuvi Ndyuūs ye'n'é yā, ní 'ii'yā'n s'een cuuvi 'ii'yā'n ye'n'é.

¹¹ Ní mar 'áámá yā canee chí ca'cueén yā 'ii'yā'n ye'n'e nación ye'n'é yā 'tíicā. Ndís'ti n'diichí nī Señor mii', caati nducyáácá yā ní n'diichí yā 'úú ndí 'ii'yā'n chí nga'n'ā ntii'nyu'n yā ndii taná'a 'ii'yā'n.

¹² Ní 'úú ní nadach'εεcú nuu'ndi chí dí'n yā ní 'āā ntée nn'gaacú nuu'ndi ye'n'é yā.

¹³ Ní Ndyuūs nga'n'a yā ye'n'e compromiso chí ngai ti caati compromiso chí vmnáán vmnaa'n ní 'āā ndiicúū tuu'mi ní deenu yú chí dendú'ū chí 'āā ndiicúū ní 'āā nuún 'cuiinu.

9

Ye'n'e yáacū na i'n'yee'dí 'cūū ní ye'n'e yáacū na va'ai chεeti nguuví

¹ Cuáácú chí vεé reglas ye'n'e compromiso chí vmnáán vmnaa'n ndúúcū yaācū chí 'ii'yā'n s'een din'dái yā naachi dich'εεε yā Ndyuūs. ² Din'dái yā yaācū ye'n'e tíinūn ndúúcū 'uuví cuartos. Cuarto chí vmnáán vmnaa'n ní nguuví Lugar Dεεε. Ní chεeti cuarto mii' vεé 'áámá candelero ndúúcū 'áámá mesa, ní vmnaa'n mesa vεé pan chí ofrenda ye'n'é Ndyuūs. ³ Ná cuarto chí yaānūn táámá lado ye'n'e cortina ye'n'e tíinūn nguuví Lugar Dεεε N'dai Ca Ye'n'é Ndyuūs. ⁴ Na cuarto mii' vεé 'áámá nátaī ye'n'e 'dii'nguāa'n naachi chiiduú ch'εεε ca ngi'í yā cú'úyaa. Ní mii' canéé 'áámá caja

chi yeⁿē compromiso. Nducuéⁿē lados yeⁿe caja miiⁿ ní candúūⁿ 'diiⁿnguāⁿ vmnáⁿ yeⁿē. Chεeti caja miiⁿ véé chíité yeⁿē 'diiⁿnguāⁿ ní miiⁿ snúūⁿ pan chi nguuví maná. Ní chεeti caja ntúūⁿ canée nduucu chi nanguaaⁿnu chi yeⁿe Aarón ndúúⁿcū 'úúví tablas yeⁿē tuūⁿ naachi canée nguūⁿ ley chi diíⁿ Ndyuūs. ⁵ Vmnaaⁿ caja miiⁿ canée 'uūví querubines tan'dúúⁿcā ángeles ndúúⁿcū ngεεchí yā. Ní miiⁿ Ndyuūs canée yā. Ní canée 'cutií yeⁿe ngεεchí yā yeⁿē vmnaaⁿ cuaaⁿ naachi Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿē nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Maaⁿ ní yeⁿē chuū nguée cuuvi caaⁿmaⁿ yeⁿē tanducuéⁿē maaⁿ.

⁶ 'Tíicā chiiduú s'eeⁿ idiíⁿ yā nducuéⁿē. Nguuvi nguuví chiiduú s'eeⁿ ngén^e yā na cuarto vmnáⁿ vmnaaⁿ ní diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿē yaācū yeⁿē Ndyuūs. ⁷ Ní na cuarto chi yaānūⁿ miiⁿ chi ndii 'úúví dámaāⁿ chiiduú ch'εεte ca indaá yā 'áámá vmneⁿéé nūⁿ ca'áámá ca'áámá nduuyū. Ní canée chí candεé yā yuūúⁿ yeⁿe 'iiti chi ca'a yā ofrenda Ndyuūs cáávā nuuⁿndi yeⁿē yā ní cáávā nuuⁿndi yeⁿē tanán^a 'iiⁿyāⁿ. ⁸ Espíritu N'dai yeⁿē Ndyuūs ch'iⁿí yā s'uuúⁿ chi nguée cuuvi ndaa yú nanáⁿ Ndyuūs néⁿé chi canée yaācū yeⁿe tínnūⁿ caati yaacu tínnūⁿ miiⁿ ní yeⁿe compromiso chi vmnáⁿ vmnaaⁿ.

⁹ Ní nducuéⁿē chuū chi diíⁿ chiiduú s'eeⁿ ní canee tan'dúúⁿcā 'áámá ejemplo yeⁿē tiempo yeⁿe yú. Chiiduú s'eeⁿ ní ca'a yā ofrendas nanáⁿ Ndyuūs ndúúⁿcū 'iiti chi n'giiⁿnúⁿ yā cáávā ofrendas yeⁿē nuuⁿndi yeⁿē yā. Chuū ní neⁿē caaⁿmaⁿ chi ofrendas ndúúⁿcū 'iiti chi n'giiⁿnúⁿ yā ní ca'a yā Ndyuūs nguée cuuvi diíⁿ chi staava yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní dεεve neⁿe chi 'tíicā chí nga'a yā ofrendas nanáⁿ Ndyuūs. ¹⁰ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ dich'εεté yā Ndyuūs dámaāⁿ ndúúⁿcū cosas chi che'é yā ndúúⁿcū cosas chi cu'u yā ndúúⁿcū chiiⁿ chi diíⁿ yā chi cuuvi dεεvé yā staava yeⁿē yā. Nducuéⁿē chuū ní reglas chi diíⁿ yā ní canee chi diíⁿ yā 'tíicā ndii tiempo chi Ndyuūs n'daaⁿ yā dendu'ū yeⁿē.

¹¹ Cristo ní 'āā ndāa yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní maaⁿ ní Cristo miiⁿ ní chiiduú ch'εεte ca yeⁿe dendú'ū chi n'dai taavi ca. Ní yaācū naachi Cristo diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ní ch'εεte

taavi ca ní n'daacā ca nguée ti yaācū yeⁿe tínnūⁿ chi yeⁿē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée n'dái yā yaācū chí ch'εεte ca. ¹² Ní Cristo ndāa yā chεeti yāacū ndíi cuarto yaānūⁿ chí nguuví Lugar Dεεve N'dai Ca Yeⁿē Ndyuūs. Nguée sndεé yā ndúúⁿcū yuuúⁿ yeⁿe 'iiti chi chivo o daiyā vaca chi n'giiⁿnúⁿ yā naati ndúúⁿcū yuuúⁿ yeⁿe maáⁿ yā. Ní 'tíicā sndāa yā dámaāⁿ 'aama vmnéⁿēe na Lugar Dεεve N'dai Ca Yeⁿē Ndyuūs cáávā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Ní maaⁿ ní nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿē yā s'uuúⁿ cuen^e daāⁿmaⁿ. ¹³ Cuáácú chí yuūⁿ yeⁿe itiindu ndúúⁿcū yuūⁿ yeⁿe chivo ndúúⁿcū yaíyā yeⁿe daiya vaca chi 'āā ngi-ichi vmnaaⁿ nátaí ní chiiduú s'eeⁿ ch'eeⁿ ndái yā vmnaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿē yā ti yuūúⁿ cuuvi nadivεεve 'iiⁿyāⁿ cáávā ley yeⁿē yā. ¹⁴ Ní chuū ní cuaacu. Maaⁿ ní nééné n'daacā ca chi cuuvi diíⁿ yuūúⁿ yeⁿe Cristo nguée ti yuūúⁿ yeⁿē 'iiti. Cucáávā Espíritu N'dai yeⁿē Ndyuūs chi canduuchi cuen^e daāⁿmaⁿ, Cristo diíⁿ yā ofrecer cuerpo yeⁿe maáⁿ yā chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'caanⁿnúⁿ yā 'yā cáávā ofrenda yeⁿē Ndyuūs, ofrenda chí n'daacā yeⁿē. Ní yuūúⁿ yeⁿe Cristo ní cuuvi didεεve staava yeⁿē yú yeⁿe nducuéⁿē chí nadacadínnuⁿ yú chí nguée n'daacā. Ní 'íicú cuuvi s'uuúⁿ ní dichíí'vē yú Ndyuūs chí canduuchi.

¹⁵ Cáávā chí Jesucristo diíⁿ yā 'áámá compromiso chí ngai, Jesucristo canée yā naavtán^a yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúⁿcū Ndyuūs. Ní maaⁿ ní cuuvi ndaa yú nanáⁿ Ndyuūs. Ní cáávā chí ch'ii Cristo, Cristo ní cuuvi nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí cuneé yā mááⁿ compromiso chí vmnáⁿ vmnaaⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ chí Ndyuūs yaa'ví yā chí cuuvi yeⁿē yā, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi cuta'a yā chí cuuvi yeⁿē yā chí 'áámá cūnee chí Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿyāⁿ cucáávā Cristo. ¹⁶ Taachí 'iiⁿyāⁿ s'neeⁿ yā escrito yeⁿe herencia yeⁿē yā chí caⁿa yā ca'a yā taamá yā, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ canee chí 'cuúvi yā vmnáⁿ vmnaaⁿ chí dichíí'vē chiiⁿ chí canée nguūⁿ. Chuū ní tan'dúúⁿcā 'áámá compromiso chí diíⁿ yā. ¹⁷ 'Iiⁿyāⁿ chí s'neeⁿ escrito yeⁿe herencia yeⁿē yā chí caⁿá yā ca'a yā taama yā, nguée dichíí'vē escrito yeⁿē yā neⁿe tiempo chí canduuchí yā.

Naati taachi 'āā n'dīi yā tuu'mi ní dichíí'vē chuū. Ní tan'dúúcā 'áámá compromiso chí diíⁿ yā 'tíicā escrito miiⁿ. ¹⁸ Ní 'tíicā chííⁿ chí dichíí'vē compromiso chí diíⁿ Ndyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ nduuti chí véeⁿ yuūúⁿ ti ch'iíⁿ'núⁿ yā 'iiti. ¹⁹ Moisés ca'a sa chíi sá nducyaaca mandamiento yeⁿ'e ley. Cuayi-ivi ní 'iíⁿ'yāⁿ caaⁿ'núⁿ yā 'iiti ní Moisés sta'a sa yuūúⁿ yeⁿ'e daiya vaca ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e chivo ní ndástaⁿ'a sa nuūⁿ'nīⁿ ndúúcū yuūúⁿ. Cuayiivi ní sta'á sa yuūúⁿ ndúúcū duūdū 'iiti cuūchī ndúúcū 'áámá yaatā chí duuchi hisopo. Ní s'neéⁿ yā yuūúⁿ vmnaaⁿ libro yeⁿ'e ley ní vmnaaⁿ yeⁿ'e nducyaaca 'iíⁿ'yāⁿ dendú'ū. ²⁰ Ní ngaⁿ'á Moisés 'tíicā: Chuū ní yuūúⁿ chí 'áámá sello yeⁿ'e chí cuuví cuaacu compromiso chí Ndyuūs ca'a yā orden chí ndís'tiī canee chí diíⁿ nī 'tíicā. ²¹ 'Tiicā ntúūⁿ Moisés s'neen sa yuūúⁿ miiⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e tīnūⁿ ní vmnaaⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendú'ū chí ituneen na ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ²² Cuaacu chí tan'dúúcā chí ngaⁿ'ā ley 'téé 'téé nguéeⁿ nducuéⁿ'ē ní yuūúⁿ diiíⁿ chí canéeⁿ dεεve nducuéⁿ'ē. Ní Ndyuūs nguéeⁿ nadich'εεcú yā 'iíⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā nduuti chí nguéeⁿ ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti chí 'caaⁿ'núⁿ chiiduú s'een.

Jesucristo ca'á yā maaⁿ cuerpo yeⁿ'é yā chí 'iíⁿ'yāⁿ s'een 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā lado yeⁿ'e ofrenda

²³ 'Tíicā nducuéⁿ'ē dendú'ū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canéeⁿ chí ndúúví dεεve ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti. 'Téé 'téé nduuví dεεve tan'dúúcā dεεve na va'ai chεeti nguuví. 'Tiicā ntúūⁿ cuuví ndaa yú na va'ai chεeti nguuví nduuti chí dεεve yú ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e táámá yā chí Cristo chí ch'εεte taavi ca nguéeⁿ ti ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti. ²⁴ Cristo nguéeⁿ cueⁿ'é yā sndaa yā na 'áámá yaacū chí dεεve taavi ca chí nin'dái saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Yaācū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'téε 'téé tan'dúúcā yaācū chí dεεve taavi ca chí cuaacu níⁿ'nyúⁿ chí yaācū yeⁿ'é Ndyuūs. Cristo cueⁿ'é yā sndaa yā na va'ai chεeti nguuví ní miiⁿ canee yā nanááⁿ Ndyuūs lado yeⁿ'e s'uuúⁿ. ²⁵ Saⁿ'ā chiiduú ch'εεte ca yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí yeⁿ'e ndaata judíos chí Israel nduuyu nduuyu ndaa yā na Lugar dεεve N'dai Ca ndíí ná

yaānūⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e Ndyuūs ní ca'á yā Ndyuūs ofrenda chí yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti, ní nguéeⁿ yuūúⁿ yeⁿ'é yā chí ca'a yā. Naati Cristo ca'á yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā caavā ofrenda 'áámá vmneⁿ'éeⁿ nūⁿ. ²⁶ Nduuti chí Cristo canee chí diíⁿ yā tan'dúúcā chí idiíⁿ chiiduú ch'εεte ca tuu'mi ní canéeⁿ chí 'cuūvi yā n'deee n'dái cuuvi ndíí tiempo chí Ndyuūs din'dái yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndíí chí 'cuiⁿū iⁿ'yeeⁿdí. Naati nguéeⁿ diíⁿ Cristo 'tíicā. Caati tiempo chí Ndyuūs s'neéⁿ yā ní Jesucristo 'áámá vmneⁿ'éeⁿ nūⁿ ch'ií yā ní ndāa yā nanááⁿ Ndyuūs chí nadach'εεcú yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e nducyaaca 'iíⁿ'yāⁿ cucáávā chí ca'a maáⁿ yā cuerpo yeⁿ'é yā chí 'iíⁿ'yāⁿ s'een n'giiⁿ'núⁿ yā 'yā cáávā ofrenda. ²⁷ 'Tiicā ntúūⁿ nducyaaca 'iíⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canee chí 'cuūvi yā 'áámá vmnéⁿ'ē. Níicú cuayiivi ní Cristo caⁿ'á yā n'diichí yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e 'iíⁿ'yāⁿ s'een. ²⁸ Ní 'tíicā Cristo 'áámá vmnéⁿ'ē ca'á yā cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā cáávā ofrenda chí nadich'εεcú yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e nducyaaca 'iíⁿ'yāⁿ. Ní taachi caⁿ'á yā ndaa yā taama vmnéⁿ'ē nguéeⁿ ndaa yā cucáávā chí caⁿ'á yā nadíí'vε yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e nducyaaca 'iíⁿ'yāⁿ. Naati caⁿ'á yā nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca s'uuúⁿ chí canéeⁿ ngiinu yú chí ndaa yā ndiichi ndíí 'úúví cuuvi. Ndaa yā chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ.

10

¹ Ní ley yeⁿ'e Moisés ní tan'dúúcā 'daā'nú nūⁿ 'tíicā ti nguéeⁿ 'áámá cūnee. Ní nguéeⁿ dáámá dáámá ndúúcū nducuéⁿ'ē vaadī cuaacu chí n'daacā chí cuchí. Ti cáávā chí ngaⁿ'a ley miiⁿ 'iíⁿ'yāⁿ s'een nduuyu nduuyu 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā ofrenda cucáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā. Ní cáávā chuū, ¿táácā cuuvi ley miiⁿ diíⁿ chí 'iíⁿ'yāⁿ s'een canéeⁿ n'daaca yā nanááⁿ Ndyuūs? ² Ti nduuti chí ley miiⁿ diíⁿ chí 'iíⁿ'yāⁿ s'een canee n'daaca yā nanááⁿ Ndyuūs ní nguéeⁿ nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs, tuu'mi ní 'āā ntéé 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā. Ní nguéeⁿ nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e chí chidεεvé yā yeⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā. ³ Ní 'tíicā diíⁿ ley miiⁿ. Taachi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti nduuyu nduuyu tuu'mi ní nan'gáácú yā yeⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā. ⁴ Ti ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e 'itííndú ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e chivo 'iíⁿ'yāⁿ

s'eeⁿ nguée^é cuuvi didεεvé yā yeⁿē nuuⁿndi yeⁿé yā.

⁵ Ní cucáāvā chuū taachi ndaá Cristo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'á yā ngīi yā yeⁿē nduudu yeⁿé Ndyuūs chi canée nguūⁿ 'tíicā:

Díi, Ndyuūs, nguée^é neⁿe di chi 'iⁿ'yāⁿ 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiti lado yeⁿe ofrenda ndíi nguée^é ndúú chi ca'á yā 'iiti cáávā ofrenda yeⁿē di naati din'dái di 'áámá cuerpo yeⁿé chi ch'iindiyaáⁿ.

⁶ Ní nguée^é neⁿe di ofrendas yeⁿē chi nguuchí yā cuerpo yeⁿē 'iiti nátaī, ní nguée^é yeⁿē chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā chi Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿé yā.

⁷ Dii Ndyuūs, 'úú ndaá iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi cuuvi díiⁿ chεε chi neⁿe di chi díiⁿ caati 'tíicā canée nguūⁿ yeⁿe 'úú na libro yeⁿe Ndyuūs naachi canée nguūⁿ ley. ⁸ Vmnááⁿ vmnaaⁿ ngaⁿ'a Cristo: Dii Ndyuūs nguée^é neⁿe di ní nguée^é yeenú di ndúúcū ofrendas yeⁿe chi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti, ní nguée^é yeⁿe 'iiti chi tee yā dii. Ndíi nguée^é ndúú yeⁿe chi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti ní ngiichí yā yuūtē yeⁿe 'iiti cáávā chi nadach'εεcu di nuuⁿndi yeⁿé yā. 'Tíicā ngaⁿ'a Cristo 'áará chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ díiⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ yeⁿē ofrenda chi canée chi ca'á yā Ndyuūs. ⁹ Ní cuayiivi ngaⁿ'á Cristo: Dii, Ndyuūs, 'úú ndaá na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi cuuvi díiⁿ chεε chi neⁿe di chi díiⁿ. Maaⁿ ní nducuén^é chuū neⁿe caaⁿ'maⁿ 'tíicā. Ndyuūs divíi yā 'áámá lado ofrenda yeⁿe 'iiti chi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iⁿ'núⁿ yā. Ní na lugar yeⁿe ofrenda miiⁿ Ndyuūs ca'á yā Cristo chí ch'íi yā. ¹⁰ Maaⁿ ní Ndyuūs didεεvé yā s'uuúⁿ cáávā Jesucristo díiⁿ yā nducuén^é chi Ndyuūs neⁿé yā chi díiⁿ yā. Ní 'áámá vmnéⁿ'ee nūuⁿ Jesucristo ca'á yā cuerpo yeⁿe maáⁿ yā cáávā ofrenda chi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'giiⁿ'núⁿ yā 'yā cáávā nuuⁿndi yeⁿe nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ.

¹¹ Ca'áámá cā'aama chiidúú judío chi Israel nguuví nguuví díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ní cheendii yā ní nga'á yā ofrenda dáámá daama nūuⁿ neéné n'deēe cuūví 'áará chi

ofrenda miiⁿ chi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti nguée^é cuuvi divíi nuuⁿndi yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ mar 'áámá vmnéⁿ'ee. ¹² Naati Jesucristo 'áámá vmnéⁿ'ee nūuⁿ ca'á yā maaⁿ cuerpo yeⁿé yā chi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'giiⁿ'núⁿ yā 'yā caavā ofrenda yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe nducyáácú 'iⁿ'yāⁿ. Ní cuayiivi cuen^é yā na va'ai chεεti nguuví ní ch'iindí yā na lado yeⁿe honor yeⁿé Ndyuūs chi lado tá cuaacu. ¹³ Maaⁿ ní Jesucristo canee ngiinú yā chi ndaa tiempo chi Ndyuūs idiíⁿ yā chi nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chi contra yeⁿé yā canée yā maaⁿ ca'á Jesucristo tan'dúúcā chi 'áámá banco 'lín 'tiicá yā chi Jesucristo cuchéε yā yeⁿe yā. ¹⁴ Ní cáávā chi Cristo ca'á yā cuerpo yeⁿe maáⁿ yā chi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'giiⁿ'núⁿ yā 'yā 'áámá vmnéⁿ'ee nūuⁿ cáávā ofrenda tuu'mi ní Cristo díiⁿ yā chi dáámá cuuvi dεεvé 'iⁿ'yāⁿ ti nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿé yā. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿe Ndyuūs cuen^é daāⁿmaⁿ. ¹⁵ Ní Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ngaⁿ'a ndúúcu yú chi nducuén^é chuū ní cuaacu. Vmnááⁿ vmnaaⁿ ngaⁿ'a Ndyuūs chuū:

¹⁶ Chuū chi díiⁿ prometer chi díiⁿ caavá yā cuayiivi chi chó'oo nguuví s'eeⁿ, ngaⁿ'a Ndyuūs. Cu'neén ley yeⁿé na staava yeⁿé yā. Ní dingúún ley yeⁿé na vaanicadíiⁿūuⁿ yeⁿé yā. ¹⁷ Ní cuayiivi ngaⁿ'á yā:

'Āā ntéε nan'gaacú nuuⁿndi yeⁿé yā ní nguée^é nducuén^é chi díiⁿ yā chi nguée^é n'daacā. ¹⁸ Níicú taachi Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿé 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tuu'mi ní 'āā ntéε canée chi ca'á yā ofrendas chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā nuuⁿndi yeⁿe yā.

Canée chi nan'gaacu yú yeⁿe Ndyuūs yeⁿe yú

¹⁹ 'Tíicā ní hermanos yeⁿé maaⁿ ní cuuvi nandaa yú nanááⁿ Ndyuūs na cuarto chí Dεεve N'dai Ca na yaācū yeⁿé Ndyuūs ti véé 'viich'εεtíiⁿūuⁿ yeⁿé yú nanááⁿ Ndyuūs cáávā yuūúⁿ yeⁿe Señor Jesucristo. ²⁰ Ní Jesucristo nn'guaaⁿ yā 'áámá yúúni chí n'dai ní canduuchi taachi chíi nteeⁿ yā tíiⁿūuⁿ yeⁿe yaācū. Tíiⁿūuⁿ miiⁿ ní neⁿe caaⁿ'maⁿ chi tan'dúúcā cuerpo yeⁿe maáⁿ Cristo taachí ch'íi yā, 'tíicā va. Maaⁿ ní cuuvi ndaa yú na cuarto chí yaānūuⁿ nanááⁿ Ndyuūs

caavá yā. ²¹ Ní Jesucristo ní chiiduú ch'εεε ca ye'n'e yú ní diín yā ntii'nyu'n ye'n'e yaācū ye'n'e Ndyuūs. ²² Maa'n ní canéé chí indaa yú nanáá'n Ndyuūs ndúú'cū núú'má'n staava ye'n'e yú ní 'áámá canee yú ndúú'cū chi i'téenu yú. Cristo mii'n 'āā didεεvé yā staava ye'n'e yú ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yú caati nguée nadacadíinuun ca yú ye'n'e castigo ye'n'e nuu'ndi chí dii'n yú. Ní nadidεεvé yā cuerpo ye'n'e yú ndúú'cū nuū'nī'n dεεvé. ²³ Maa'n ní dii'n yú chí 'áámá canee yú ndúú'cū chí nga'n'a yú chí i'téenu yú caati deenu yú chí Ndyuūs ca'n'á yā diín yā cumplir compromiso ye'n'e chí ca'n'a yā chí téé yā s'uuú'n. ²⁴ Ní s'uuú'n canéé chí inadacadíinuun yú táácā cuuvi cunnee yú 'aama yú taama yú ní dine'n'e yú 'aama yú taama yú ní dii'n yú dendu'ū chí n'daacā. ²⁵ Ní nguée dii'n yú chí nguée nduuvidaama yú chεeti yaācū tan'dúú'cā chí dii'n ná'n'a yā. Naati ca'a yú consejo 'aama yú taama yú caati deenu yú chí nguuvi chí ndaa Cristo taama vmné'n'ēe 'āā snee nii'nuu'n.

²⁶ Ní nduuti chí idii'n yú nuu'ndi caati maa'n yú ne'n'e yú cuayiivi chí 'āā deenu yú nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs tuu'mi ní 'āā ntεε véé taama ofrenda chí cuuvi ca'a yú Ndyuūs cáávā nuu'ndi ye'n'e yú chí Ndyuūs divíi yā nuu'ndi ye'n'e yú. ²⁷ Dámaā'n 'va'a yú ne'n'e chí cunee ngiinu yú ye'n'e chí cuchii. Cristo ca'n'á yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e yú ní ndúú'cū ya'n'ā íngiichi chí cuucu tanducué'n'ē 'ii'n'yā'n chí contra ye'n'é Ndyuūs. ²⁸ Deenu yú ye'n'e 'ii'n'yā'n chí nguée dii'n yā cuenta ye'n'e ley ye'n'e Moisés. Nduuti chí véé 'uuví o 'iinū 'ii'n'yā'n chí nga'n'ā nduudu cuaacu ye'n'e falta ye'n'é yā tuu'mi ní ch'ii 'ii'n'yā'n mii'n. Ní nguée ya'ai 'ii'n'yā'n s'een taachi ch'ii yā.

²⁹ Maa'n ní nadacadíinuun yú ye'n'e 'ii'n'yā'n s'een chí nguée dii'n yā cuenta ye'n'e yuūū'n ye'n'e Cristo chí cuuví dεεvé 'ii'n'yā'n s'een. 'Ii'n'yā'n s'een nga'n'a taán yā ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. ¿Dε'ē chúú'cā n'deee ca castigo véé ye'n'é 'ii'n'yā'n s'een? ³⁰ Deenu yú chí Señor ní nga'n'a yā 'tíicā: 'Úú canéé chí ca'á castigo 'ii'n'yā'n. 'Úú idii'n chí 'ii'n'yā'n nadíi'vé yā chii'n chí dii'n yā chí nguée n'daacā. Chuū dendú'ū nga'n'a Señor mii'n: Señor mii'n ca'n'á yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e

'ii'n'yā'n ye'n'é yā. ³¹ Dε'ē chúú'cā ya'āi ye'n'e yú. Néené 'va'a yú chí ndaa yú nanáá'n Ndyuūs chí cānduuchi chí dii'n yā castigar s'uuú'n nduuti chí nguée n'daacā idii'n yú.

³² Maa'n ní n'gaacú nī ye'n'e nguuvi s'een chí 'āā chó'ōo chí caama n'diichi nī ní s'téenu nī Jesucristo, ní cuayiivi chí chεé nī ch'eenu nī chíi ye'n'e tanducué'n'ē dendu'ū cucáávā chí dii'n nī luchar ye'n'e chí i'téenu nī. ³³ Ná'n'a nī ch'eenú nī chíi ní 'cuináa'n nī taachi 'ii'n'yā'n sta'á yā ndís'tiī ní nga'n'a taán yā ye'n'e ndís'tiī ní ch'en'é yā ndís'tiī nanáá'n n'deee n'dái 'ii'n'yā'n. Ní taachi 'tíicā dii'n yā ndúú'cū na'n'ā hermanos ye'n'e yú ne'n'é nī 'cuenú nī cuuvi nduucú yā. ³⁴ Ní taachi ná'n'ā hermanos ch'eenú yā chíi chí canéé yā vácūū, ndís'tiī ní ya'ái nī hermanos s'een. Ní taachi 'ii'n'yā'n sta'á yā nducué'n'ē chí véé ye'n'e nī ndís'tiī ní chichεε nī ye'n'e nducué'n'ē. Ní yeenú nī caati deenú nī chí véé chí cuuvi ye'n'é nī chí n'dai taavi ca ná va'ai chεeti nguuvi chí cuen'e daā'ma'n 'áámá cūnee ye'n'e nī. ³⁵ Maa'n ní nguée di'vaachi nī ti nguée véé confianza ye'n'é nī ndúú'cū Ndyuūs caati ndúú'cū chí i'téenu nī cuuvi dii'n nī ganar cosas chí n'daacā taavi ca. ³⁶ Ní ndís'tiī ní canéé chí chεé nī ye'n'e nducué'n'ē ní dii'n nī nducué'n'ē chí Ndyuūs ne'n'é yā chí dii'n nī. Ní 'íicú cuuvi cuta'á nī ye'n'e chí véé ye'n'é nī chí Ndyuūs ca'n'a yā chí téé yā ndís'tiī. ³⁷ Canéé nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs 'tíicā:

'Āā ntεε 'náán tiempo ní Señor chí canéé chí ndaa ní ndaa yā. Ní 'āā ntéé cuuví 'náan yā. ³⁸ Ní nga'n'a yā 'tíicā:

'Ii'n'yā'n chí ye'n'é ní dεεvé yā tí i'téenu yā 'úú ní canduuchi yā cuen'e daā'ma'n. Ní nduuti chí 'aama yā ndaacadaamí yā ye'n'é tuu'mi ní 'úú nguée yeenú ye'n'e yā. ³⁹ Maa'n ní s'uuú'n ní nguée tan'dúú'cā 'ii'n'yā'n chí ndaacadaamí yā ye'n'e Cristo ní chindai yā. Nguée 'tíicā s'uuú'n. S'uuú'n ní i'téenu yú Cristo ní Cristo nadanguá'ai yā s'uuú'n.

11

Ye'n'e chí i'teenu yú Jesucristo

¹ Cáávā chi i'teenu yú Ndyuūs deenu yú chi seguro chi cuta'a yú ye'nē chi canee ngi-inu yú. Ní deenu yú chí cuuvi cuaacu ye'nē dendu'ū chi nguée inaaⁿ yú. ² Ní tiempo chi 'āā chó'ōo 'iīn'yāⁿ ngaⁿá yā chi 'iīn'yāⁿ chi diīⁿ yā ntiīⁿnyuⁿ ye'nē Ndyuūs ní n'dáāca yā nanáāⁿ Ndyuūs ti i'téenu yā Ndyuūs.

³ Ní deenu yú cucáāvā chi i'teenu yú Ndyuūs, chí chiiⁿ chí inaaⁿ yú ní cáāvā chi Ndyuūs din'dái yā íⁿ'yeeⁿdí ní nguée dε'ε.

⁴ Ní cáāvā chi saⁿā Abel ní i'téenu sa Ndyuūs, ca'a sa 'áámá ofrenda chí n'daacā ca nguée ti saⁿa Caín miiⁿ. Ní Ndyuūs n'diichí yā chi ofrenda ye'nē Abel miiⁿ ní n'daacā ca ní sta'á yā ofrenda miiⁿ. Ní Ndyuūs n'diichí yā chi Abel ní n'daacā sa. Ní cáāvā chi Abel i'téenu sa Ndyuūs 'áará chí ch'iī saⁿā miiⁿ ndíí maaⁿ ní ngaⁿa 'iīn'yāⁿ ye'nē vaadi i'téenu ye'nē sa.

⁵ Cáāvā chi saⁿā Enoc i'téenu sa Ndyuūs, nguée ch'iī sa ti Ndyuūs candée yā saⁿā miiⁿ na va'ai chεeti nguuvi. 'Iīn'yāⁿ ye'nē yā 'āā ntée ndaacá yā saⁿā miiⁿ ti Ndyuūs candée yā saⁿā miiⁿ nduucú yā. Canée nguūⁿ na libro ye'nē Ndyuūs 'tíicā: Taachi 'āā cuée candée Ndyuūs saⁿā miiⁿ, Ndyuūs canee yiīnú yā chí idiīⁿ sa. ⁶ Mar 'áámá 'iīn'yāⁿ nduuti chi nguée i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs nguée cunee yiīnú yā 'iīn'yāⁿ. Nduuti chi 'iīn'yāⁿ ne'nē yā ndaa yā nanáāⁿ Ndyuūs canee chi cu'téenu yā chi véé Ndyuūs. Ní Ndyuūs caⁿa yā chi ca'a yā chi véé chi cuuvi ye'nē 'iīn'yāⁿ chi n'nuún yā Ndyuūs.

⁷ Ní cáāvā saⁿā Noé i'téenu sa Ndyuūs ní n'giindiveeⁿ sa nduudu ye'nē Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'ví yā cosas chi caⁿá yā diīⁿ yā. 'Áará chi nguée inaaⁿ sa cosas miiⁿ n'giindiveeⁿ sa nduudu ye'nē Ndyuūs ní din'dái sa 'áámá arca chi barco ch'εεte ní 'íicú cuuví nanguáⁿāi 'iīn'yāⁿ ye'nē sa na vaacú sa. 'Túúcā Noé diīⁿ sa condenar 'iīn'yāⁿ ye'nē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū caati i'téenu sa Ndyuūs. Ní Ndyuūs didεεvé yā Noé chi cuuvi ye'nē yā caati i'téenu sa Ndyuūs.

⁸ Ní cáāvā saⁿā Abraham i'téenu sa Ndyuūs, ch'iindiveeⁿ sa nduudu ye'nē Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'ví yā Abraham. Ní yaa'ví yā saⁿā chi canée chí caⁿa sa táámá yáⁿāa chi caⁿa Ndyuūs chi cuuvi ye'nē sa. Ní s'neeⁿ sa yáāⁿ vaacú sa ní

cuén'e sa. Ní nguée déenu sá tíí ndíí caⁿa sa.

⁹ Ní cáāvā chi Abraham i'téenu sa Ndyuūs, canee sa na yáⁿāa chi Ndyuūs caⁿa yā chi ca'a yā. Ní miiⁿ canee sa tan'dúúcā 'iīn'yāⁿ chi canúúⁿ yúúní. Ní canúúⁿ sá va'āi tíínūuⁿ ndúúcū daiya sa chi Isaac ndúúcū Jacob. Ní 'āā daamá nūuⁿ cuuvi ye'nē yā ye'nē chí cuuvi ye'nē Abraham miiⁿ. ¹⁰ Abraham miiⁿ ní cūnee ngíinu sa yáāⁿ chi Ndyuūs 'āā din'dái yā tan'dúúcā chi Ndyuūs nadacadíínuuⁿ yā. Yáāⁿ miiⁿ chi 'áámá cūnee cimientu ye'nē ní va'ai chεeti nguuvi.

¹¹ Ní cáāvā chi Sara i'téenu tá Ndyuūs, ní ditiīnú ca tá chi taavi tá daiya tá. Sta'a tá poder ye'nē Ndyuūs ní ch'iīndí daiya tá taachi 'āā ndiicúū ta ti i'téenu tá chi Ndyuūs diīⁿ yā cumplir nduudu chi ngaⁿa yā. ¹² Ní 'tíicā Abraham miiⁿ 'āā ndiicúū ca yā chi cuuvi chiidá ye'nē daiyá yā. Ní n'daataá ye'nē yā chi Sara miiⁿ 'āā ndiicúū ca ntúuⁿ tá. Naati ná 'iīn'yāⁿ ye'nē yā ichii n'deeⁿ n'dái 'iīn'yāⁿ tan'dúúcā 'íīnyúⁿ ye'nē nanguuvi ní tan'dúúcā yáⁿāa ndúutíi chi véé cuaaⁿ 'diituú yíicú chi s'uuúⁿ nguée ngii iduuche yú.

¹³ Nducyaaca 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ch'iī yā naati i'téenu yā Ndyuūs. Nguée sta'á yā cosas chi Ndyuūs caⁿa yā chi ca'a yā naati i'téenu yā ní n'diichi chí yaⁿáí yā cosas chi Ndyuūs caⁿa yā chí ca'a yā. Ní yeenú yā. Ní 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿa yā chí yā nducyáácá 'iīn'yāⁿ chí tan'dúúcā 'iīn'yāⁿ chí snúúⁿ yúúní, 'tíicā yā 'naaⁿ tiempo chí snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

¹⁴ Ní nducyaaca 'iīn'yāⁿ chí ngaⁿá yā 'tíicā ch'iīⁿ yā chí in'nuún yā táámá nación chí n'dái chí cuuvi ye'nē yā. ¹⁵ Ní nduuti chí nn'gaacú yā ye'nē yáⁿāa naachi chíicá yā tuu'mi ní cuuvi nguεεcunée yā ní ndaa yā na yáāⁿ miiⁿ. ¹⁶ Naati 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ne'nē yā táámá nación chí n'daacā ca chí ye'nē va'ai chεeti nguuvi. Ní cáāvā chuū Ndyuūs nguée 'cuináaⁿ yā taachi 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿa yā 'tíicā: N'diī Ndyuūs ní Ndyuūs ye'nē yú. Ndyuūs 'āā véé yaáⁿ yā 'áámá yáāⁿ chí cuuvi ye'nē 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ.

¹⁷ Ní cáāvā chi Abraham miiⁿ i'téenu yā Ndyuūs, n'giindiveeⁿ yā ye'nē Ndyuūs taachi Ndyuūs n'diichineeⁿ yā Abraham. Ní Abraham ní caⁿá yā ca'á yā daiyá yā

Isaac cáávā lado yēn'e ofrenda chi 'caan'nún yā daiyā yā. Ní canee listo yā chi ca'á yā 'áámá n'dya'nā daiyā yā lado yēn'e ofrenda mii'n 'áará chí Ndyuūs ca'á yā 'áámá compromiso chi 'tíicā: ¹⁸ Díi, Abraham, cáávā daiya di Isaac 'úú ní teé dii n'deee n'dái taavi cuuvi ndaata yēn'e di. ¹⁹ Ní Abraham mii'n tuumicádíinuun yā chi Ndyuūs cuuví nadacuée'n yā 'i'in'yān s'een yēn'e nguaan tinán'ā. Ní Abraham déenu sa chi Ndyuūs cuuvi nadacuée'n yā daiya sa yēn'e nguaan tinán'ā, naati nguée ch'iī sa. Abraham mii'n candée sa daiya sa na vaacú sa.

²⁰ Ní cáávā chi Isaac i'téenu sa Ndyuūs, ngan'a sa chi can'a sa di'viicú sa daiya sa Jacob ndúúcū sa'nā Esaú. Ní ngan'ā sa yēn'e cosas n'dai chí cuchī. ²¹ Ní cáávā chi Jacob i'téenu sa Ndyuūs, taachi 'āā cháā 'cuuvi sa di'viicu sa ca'áámá ca'áámá daiya yēn'e daiya José. Ní cuayiivi ní dich'εεε sá Ndyuūs nen'e chí sta'ā sa in'daacúú yēn'e sa. Ní yiin'diicúnee'n sa na in'daacúú yēn'e sa. ²² Ní cáávā chi José i'téenu sa Ndyuūs taachi 'āā cháā 'cuuvi sa ngan'a sa yēn'e tiempo chí 'i'in'yān yēn'e ndaata Israel nan'dáa yā ná yá'āa Egipto. Ní yaa'vi sa 'i'in'yān yēn'e chí canée chí diín yā ndúúcū 'iini yēn'e sa taachi tinán'ā sa.

²³ Ní cáávā chí i'téenu yā Ndyuūs chiida sa ní chεεcu sa Moisés, taachi ch'iindiyaān Moisés mii'n chinuun'dé'ei yā sa'nā 'lín mii'n na 'iinu 'iīyū. N'diichi yā daiyā yā chí Moisés mii'n sa'nā 'lín sa neené n'dεεvεε sa. Nguée di'vá'a yā yēn'e orden yēn'e rey chí canée chí 'caan'nún yā sa'nā 'lín mii'n. ²⁴ Cáávā chí Moisés i'téenu sa Ndyuūs, ní tááchí ch'εētē sa nguée 'cuū sa chí 'i'in'yān ngan'á yā chí Moisés ní daiya n'daataa daiyā rey yēn'e yá'āa Egipto. ²⁵ Naati Moisés mii'n nen'e sa 'cueenu ca sá cuuvi ndúúcū 'i'in'yān chí yēn'e Ndyuūs. Ní nguée 'cuū sa chí yeenú sa 'áámá tiempo ndúúcū vaadi yeenú chí dinuun'di sa. ²⁶ Ní Moisés mii'n nadacádíinuun sa chí n'daacā ca chí 'cueenu sa cuuvi tan'dúúcā chí ch'eenú Cristo chí na yá'āa 'cúú ní nguée tí chí cuuví yēn'e sa tanducué'nē vaadi 'cuica chí véé na yá'āa Egipto. Ní 'tíicā nacádíinuun sa caati deenu sa chí Ndyuūs can'á yā ca'a yā chí véé chí cuuvi yēn'e sa. ²⁷ Ní cáávā chí Moisés i'téenu sa Ndyuūs, nan'dáa sa yēn'e

yá'āa Egipto ní nguée 'va'a sa chí nduuví taa'n rey. Ní díitu canee sa chí i'téenu sa Ndyuūs tan'dúúcā chí n'diichi sa Ndyuūs 'áará chí nguée inaa'n sa Ndyuūs.

²⁸ Ní cáávā chí Moisés i'téenu sa Ndyuūs s'nee'n sa orden yēn'e 'viicu pascua chí 'i'in'yān canée chí s'neén yā yuūún yēn'e 'iiti cuūchī na cheendi va'ai yēn'é yā caati taachi ndaa ángel chí n'gii'nun yā nducyaaca da'caīyā sa'nā chí vmnāán vmnaa'n, nguée cuuvi 'caan'nún yā da'caīyā chí yēn'é ndaata yēn'é Israel. ²⁹ Ní cáávā 'i'in'yān yēn'e ndaata Israel i'téenu yā Ndyuūs, chicho'ó yā naavta'nā yēn'e mar chí nguuví Rojo ní ngiicá yā ndii yá'āa cuū'mán. Ní cuayiivi ní taachi cho'o 'i'in'yān s'een yēn'e yá'āa Egipto tuu'mi ní chí 'i nuū'nīn 'i'in'yān ní nducyaaca yā ch'iī yā tí nduuvidaā'mán nuū'nīn.

³⁰ Ní cáávā 'i'in'yān yēn'e ndaata Israel i'téenu yā Ndyuūs, chen'e yā nuu'ma'n ndiivi ch'εētī yēn'e yāān Jericó ndεεchē nguuví. Tuu'mi ní ch'iinu mii'n ní chindεεvεε ch'εētī yēn'e yāān mii'n. ³¹ Ní cáávā chí Rahab i'téenu tá Ndyuūs, ní 'áará chí cuen'e tá ndúúcū sa'nā s'een, nguée ch'iī tá ndúúcū 'i'in'yān s'een yēn'e yāān yēn'e tá chí nguée i'téenu yā Ndyuūs; tí n'daata mii'n ní sta'a tá sa'nā s'een yēn'e Israel. Ní n'daacā idiin tá ndúúcū sa'nā s'een chí 'dííin 'dííin ndaá yā nguaan 'i'in'yān yēn'e tá chí cuuvi deenú yā táácā canee 'i'in'yān yēn'e tá.

³² Maa'n ní ¿de'ē cá cuuví caan'mán ndís'tiī? Nguée véé tiempo chí cuuví ndís'tiī yēn'e sa'nā Gedeón ní yēn'e sa'nā Barac, ní yēn'e sa'nā Sansón, ní yēn'e sa'nā Jefté, ní yēn'e sa'nā David, ní yēn'e sa'nā Samuel, ní yēn'e sa'nā profetas chí candεε nduudu yēn'é Ndyuūs. ³³ Nducyaaca 'i'in'yān s'een ní cáávā chí i'téenu yā Ndyuūs idiin caandá yā ní cuchéé yā yēn'e nán'ā países. Ní n'daacā ngan'a ntii'nyun yā yēn'e tanán'ā yāān. Ní tuneén yā chí Ndyuūs ngan'a yā chíin chí ca'a yā. Ní diín yā chí nduūdi cheendi 'yáin'yāa cuá'aá. ³⁴ Ní ya'nā chí diitu n'dái ngiichi nguée cuuvi 'tuuví 'i'in'yān s'een chí i'téenu yā Ndyuūs. Ní n'géenu yā yēn'e 'i'in'yān chí nen'é yā 'caan'nún yā 'yā ndúúcū machete chí 'caāin ndúú 'uuví lados. Ní 'áará chí duūvá yā ditiinú yā. Ní taachi diin caandá yā ní ditiinú yā chí 'caan'nún yā.

Ní chεε yā yen'e n'deee n'dáí soldados yen'e enemigos yen'é yā. ³⁵ Ní cáávā chi n'daataa s'eeñ i'téenu yā Ndyuūs, nta'á yā tinán'ā chi n'dii yen'e familia yen'é yā taachi 'āā nduuchí yā yen'e nguaa tinán'ā. Ní nán'ā 'iñ'yāñ ch'éénu yā chiñ ní ch'i yā. Ní nguée 'cūñ yā chi nnguañ'ai yā ti nen'é yā n'diichí yā táámá vida chi n'daacā ca. ³⁶ Nán'a yā ní 'iñ'yāñ s'eeñ duuchí yā yen'e yā ní ch'en'é yā 'iñ'yāñ. Ní nán'a yā ní 'iñ'yāñ s'eeñ ch'εε chi-ichí yā ndúúcū cadenas ní chen'é yā vácū. ³⁷ Ní nán'a yā ní 'iñ'yāñ s'eeñ ca'a tuū yā 'iñ'yāñ ní ch'i yā. Ní nán'a yā ní 'iñ'yāñ s'eeñ n'deé yā nduu 'uuví taañ yā ndúúcū cierra. Ní nán'a yā 'iñ'yāñ s'eeñ n'giiñ'nuñ yā 'iñ'yāñ ndúúcū machete chi 'úúvī lados 'caāñ. Nán'a yā ní ch'εε chiicá yā ndíí 'muñ ndíí miiñ ndúúcū catecai yā yen'e 'iiti cuūchí ní yen'e diiñ'mañ chivo. Ní pobre yā ní ch'eenú yā chiñ. Ní nguée din'daacá 'iñ'yāñ s'eeñ ndúúcu yā. ³⁸ Ní 'iñ'yāñ chi ch'eenú yā chiñ cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs, 'iñ'yāñ yen'e ín'yeeñdí nguée n'daacā ca chi cuuvi cūneé yā ndúúcu yā. 'iñ'yāñ chi i'téenu yā ngeñ'é yā 'muñ ngeñ'é yā miiñ ní tan'dúúcā 'iñ'yāñ chi nguée vaacú yā, 'tiicá yā. Chiicá yā yáñ'āa cuuñ'mañ naachi nguée ch'εetinée 'iñ'yāñ. Ní chiicá yā na cuéetí ní ná yi-ivi yáávā yen'e 'iiti o yiivi yáñ'āa naachi 'cuéetinée yā. ³⁹ Cáávā chi 'iñ'yāñ s'eeñ chi i'téenu yā Ndyuūs, n'dai yā ndúúcū ndu-cuéñ'e chi Ndyuūs 'cūñ yā chi n'geenu yā ngii ndíí tiempo chi ch'i yā. 'Āā cuéé cuta'a yā chi cuuvi yen'e yā chi Ndyuūs can'a yā chi ca'a yā, ⁴⁰ caati Ndyuūs nadacádíñuñ yā chi can'á yā diñ yā chi n'daacā ca cááva yā ní cáávā s'uuúñ. 'iñ'yāñ s'eeñ nguée cuuvi cuta'á yā chi cuuvi yen'é yā ndíí tiempo chi s'uuúñ cuuvi cuta'a yú chi cuuvi yen'e yú.

12

Cueñ'e daāñ'mañ snaañ yú yen'e Jesús

¹ Maañ ní deenu yú cáávā vida yen'e n'deee n'dáí 'iñ'yāñ chí ch'i yā ti ch'ín'í yā s'uuúñ táácā cuuvi cu'teenu ca yú Ndyuūs. Ní cáávā chuū canee chi cū'neeñ yú tandu-cuéñ'e dendu'ū chi di'vaachi s'uuúñ ndúúcū nuuñndi chi diñ yú caati nuuñndi miiñ diñ chí cuuvi ndai yú. Ní caānu yú ndúúcū ngiiñū carrera yen'e vida yen'e yú chi

Ndyuūs itée yā s'uuúñ. ² Ní cueñ'e daāñ'mañ snaañ yú Jesús ti diñ yā chi cuuvi i'téenu yú yā. Ní diñ yā chi n'daacā ca cuuvi cu'teenu yú. Jesucristo ní ch'eenú yā chiñ taachi ch'i yā na cruz. Ní nguée diñ yā cuenta chi 'cuinaañ yā cucáávā chi ch'i yā tan'dúúcā chi n'giiñ'nuñ yā 'iñ'yāñ caati deenú yā chi yeenú yā cuayiivi ti cuuvi nadanguáñ'ai yā 'iñ'yāñ. Maañ ní vεé yā na lado yen'e honor yen'e trono yen'e Ndyuūs.

³ Ndís'tiñ, nadacádíñuñ nñ tan'dúúcā Jesucristo chi ejemplo yen'e yú. Ch'eenú yā chiñ cucáávā 'iñ'yāñ s'eeñ chi dinuuñndí yā. Ní 'íicú ndís'tiñ nguée cuuvi 'daañ'dí nñ ní nguée s'neén nñ chiñ chi i'téenu nñ. ⁴ Ndís'tiñ ní 'āā chichεε nñ ndúúcū nuuñndí ní nguée ch'eenú nñ chiñ ndíí chi 'āā n'díi nñ. ⁵ ¿Āā nguée n'gaacú ndís'tiñ consejo chi Ndyuūs ca'á yā ndís'tiñ chi daiyá yā? Canée nguūñ na libro yen'é Ndyuūs 'tíicā:

Dií, daiyá, nguée nadacádíñuñ nñ chi nguée dε'ε vεε taachi Ndyuūs diñ yā castigar ndís'tiñ caati cuuvi deenú nñ chi nguée n'daacā idiñ nñ. Ní nguée ndaacadáámí nñ yen'é yā taachi diñ yā castigar ndís'tiñ.

⁶ Señor yen'e yú yaa'vineén yā nducyáácā 'iñ'yāñ chi nen'é yā ní diñ yā castigar nducyaaca 'iñ'yāñ chi sta'á yā chi cuuvi daiyá yā. ⁷ Maañ ní cuchée nñ castigo chi Ndyuūs itée yā ndís'tiñ ti Ndyuūs ní chiidá nñ. Taachi n'geenu nñ ngiiñ tuu'mi ní deenú nñ chi diñ yā ndúúcū ndís'tiñ tan'dúúcā chi ndís'tiñ ní daiyá yā. 'Tíicā diñ yā. ¿Dú'ū daiyá yā vεε chi chiidá yā nguée idiñ yā castigar? ⁸ Nduuti chi Ndyuūs nguée diñ yā castigar ndís'tiñ tan'dúúcā chi diñ yā castigar nducuéñ'e daiyá yā, tuu'mi ní ndís'tiñ nguée maañ daiyá yā ti ndís'tiñ ní daiyá yen'e táámá yā. Ní nguée daiyá Dendyuūs ndís'tiñ. ⁹ Ní 'tiicá ntúūñ chiida yú chi yen'e ín'yeeñdí 'cūñ diñ yā castigar s'uuúñ tan'dúúcā chi nen'é yā. Ní s'uuúñ ní dinén'e yú chiida yú. N'daacā ca chi diñ yú chiñ chi nen'e Ndyuūs chi canée na va'ai chεeti nguuví ní sñduuchi yú. ¹⁰ Chiida yú chi yen'e ín'yeeñdí 'cūñ

diín yā castigar s'uuún dúu'vī nduuyū nūuⁿ tan'dúúcā chi tumicadínuuⁿ yā chi n'daacā caavā s'uuúnⁿ. Ndyuūs yeⁿe yú ní diín yā castigar s'uuúnⁿ tì cuáácú chí n'dai caavā s'uuúnⁿ tì s'uuúnⁿ ní cuuvi dín'dai ca yú tan'dúúcā chi Ndyuūs ní n'dai cá yā. ¹¹ Cuaacu chi nguée yeenu yú taachi té yā castigo s'uuúnⁿ naati yá'ai yú. Cuayiivi ní 'iín'yāⁿ chi tumicadínuuⁿ yā yeⁿe castigo yeⁿe yā ní véé chi n'daacā yeⁿe castigo. 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ dín'daacā cá yā ní canée 'diínⁿ vida yeⁿe yā.

Vée peligro yeⁿe yú nduuti chi nguée n'giindiveeⁿ yú nduudu yeⁿe Ndyuūs

¹² Maaⁿ ní Ndyuūs 'āā tee yā castigo ndís'tiī ní maaⁿ ní cuta'á nī fuerzas ndúúcū ta'á nī ní dicuaacú nī duūⁿntií'yá nī chi ndicuūnū. ¹³ Cachiicá nī ná yúúní cuaacu maaⁿ ní 'íicú cuuvi nanduūvā yeⁿe nī ca'a nī chi ndíi dúúvā yeⁿe nī.

¹⁴ Maaⁿ ndís'tiī ní diín nī chi 'diínⁿ 'cuētínée nī ndúúcū nducyaaca 'iín'yāⁿ. Ní diín nī nducuén^e chi n'daacā ca caati dēēve canée vida yeⁿe nī. 'Iín'yāⁿ chi nguée dēēve vida yeⁿe yā nguée cuuvi n'diichí yā Señor Ndyuūs. ¹⁵ Cundée nī cuidado chi mar 'áámá ndís'tiī nguée diví nī yeⁿe Ndyuūs tì nguée cuuvi inneé yā ndís'tiī. Ní nguée cúúvī cunee 'aamá nī nguaaⁿ ndís'tiī chi tan'dúúcā 'áámá dii'yu yaātā yaāa chi diiⁿ daño yeⁿe nducuén^e dii'yu yaātā. 'Tíicā cuuvi diiⁿ daño 'áámá nī tan'dúúcā chi veneno nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁶ Candée nī cuidado chi mar 'áámá ndís'tiī nguée caⁿá nī ndúúcū n'daataá o saⁿā chi nguée yeⁿe nī. Ní nguée diiⁿ nī cuenta yeⁿe nducuén^e chi yeⁿe Ndyuūs. 'Tíicā diiⁿ saⁿā Esau ti cáávā 'áámá comida nūuⁿ n'diicuí sá chi cuuvi yeⁿe sa ti saⁿā vmnaaⁿ. ¹⁷ Ní ndís'tiī deenú nī yeⁿe saⁿā Esau taachi neⁿe sa cuta'a sa yeⁿe chiidá sa chi cuuvi yeⁿe sa ti saⁿā daiya vmnaaⁿ, naati nguée 'cuūⁿ chiida sa. Ní Esau chēcū taavi sá ní n'nuuⁿ sa manera chi nduuví n'daacā chi 'āā diiⁿ sa naati nguée ndaacā n'daaca sa.

¹⁸ Maaⁿ ní ndís'tiī nguée ndāa nī na yīcū chi ngiichi chi diiⁿ nī sentir ngiichi miiⁿ, tan'dúúcū chi diiⁿ 'iín'yāⁿ Israel tiempo chi 'āā chó'ōo. Ndíi nguée diiⁿ nī sentir

maāiⁿ, ndíi nguée ndúú meēeⁿ, ndíi nguée ndúú 'áámá cheeⁿ cúúvī díitūu. ¹⁹ Ní nguée n'giindiveeⁿ nī chi ch'ēcū trompeta miiⁿ ní nguée nduudu yeⁿe Ndyuūs chi caⁿa yā ndúúcū 'iín'yāⁿ s'eeⁿ. Taachí 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveeⁿ yā nduudu yeⁿe Ndyuūs chi-ica yā Ndyuūs chi 'āā ntée caaⁿmaⁿ cá yā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ. ²⁰ 'Tíicā ngaⁿa yā tì nguée cuuvi chē yā chi Ndyuūs ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ yā tì 'tíicā: Ndúúti chi 'áámá 'iiti nindaá tī na yīcū 'cūū canee chi cuiituú yā 'iiti ní 'caaⁿnúⁿ yā 'iiti. ²¹ Ní maaⁿ Moisés miiⁿ ní taachi n'diichí yā yīcū 'cūū ní ch'iindiveeⁿ yā nducuén^e, 'tíicā ngaⁿa yā: Nééné 'va'á ní yīinⁿduuvi 'úú.

²² Maaⁿ ní nguée 'tíicā tì ndís'tiī ndaa nī 'áámá yīcū chi nguuvi Sióⁿ chi yāāⁿ yeⁿe Ndyuūs chi cánduuchi chí yāāⁿ Jerusalén chí va'ai chēti nguuví naachi n'deeⁿ n'dái miles ángeles snée yā. ²³ Ní nduuvidaamá yā chi dich'etē yā Ndyuūs. Ní miiⁿ canee nducyaaca 'iín'yāⁿ chi daiyá Ndyuūs. Ní chi duuchí yā canée nguūⁿ na libro yeⁿe va'ai chēti nguuví. Nducyaaca nī ndaa nī nanááⁿ Ndyuūs chi diiⁿ yā juzgar nducyáácá 'iín'yāⁿ. Ní ndís'tiī chí yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ndaa nī nanááⁿ espíritu s'eeⁿ yeⁿe 'iín'yāⁿ chí dēēve ca chí Ndyuūs diiⁿ yā chí nguée nuuⁿndi yeⁿe yā. ²⁴ Ní ndaa nī nanááⁿ Jesucristo chí abogado chí canúuⁿ yā naavtaⁿā compromiso chí ngai chí yeⁿe Ndyuūs ndúúcū 'iín'yāⁿ. Ní ndaa nī nanááⁿ Cristo chí chingée yā yuūúⁿ yeⁿe yā cucáávā s'uuúnⁿ. Yuūúⁿ yeⁿe Cristo ní n'daacā ca nguée tì yuūúⁿ yeⁿe Abel. Ndúúcū yuūúⁿ yeⁿe Cristo, Ndyuūs nadich'ēcú yā nuuⁿndi yeⁿe 'iín'yāⁿ. Naati cáávā 'díinu Abel ch'iínⁿnúⁿ Abel tuuⁿmi ní Ndyuūs ca'a yā castigo 'díinu Abel.

²⁵ Ní cáávā nducuén^e chuū candéé nī cuidado chí n'giindiveeⁿ nī nduudu yeⁿe Ndyuūs chí ngaⁿá yā ngī yā ndís'tiī. 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ chí nguée ch'iindiveeⁿ yā nduudu yeⁿe Cristo taachí snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguée nguaⁿái yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní 'tēe cá s'uuúnⁿ chí cuuvi nguaⁿái yú nduuti chí ndaacadaami yú yeⁿe Cristo chí canee na va'ai chēti nguuví ní ngaⁿá yā ndúúcū s'uuúnⁿ yeⁿe chí cuchí. ²⁶ Tiempo chí chó'ōo taachi Ndyuūs ngaⁿá yā yeⁿe

yiicū nuⁿu yáⁿāa. Maaⁿ ní Ndyuūs ngaⁿá yā 'tíicā: Taama vmnéⁿēe inuⁿú yáⁿāa ndúúcu nanguuvi. ²⁷ Maaⁿ ní taachi ngaⁿa Ndyuūs taama vmnéⁿēe nūuⁿ deenu yú chi nducuénⁿē chi din'dái Ndyuūs ní caⁿá yā din'núⁿu yā ní divíi yā. Ní nducuénⁿē chi nguéeⁿ din'núⁿu yā ní cūnee. ²⁸ Canéeⁿ chí ca'a yú gracias Ndyuūs caati véé yāāⁿ yeⁿe yú, lugar naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā. Ní nguéeⁿ cuuvi nuⁿu lugar miiⁿ. Canee chi dich'εεte yú Ndyuūs ní i'teenu yú Ndyuūs. Ní 'va'a yú yeⁿé yā ní diiⁿ yú tan'dúúca chi neⁿe yā. ²⁹ Ndyuūs yeⁿe yú tan'dúúca 'áámá nguuchi yáⁿā chí dituūvi nducuénⁿē chi nguéeⁿ n'daacā. Tiicá yā.

13

Yeⁿé chi diiⁿ yú chi cunee yiinuú Ndyuūs

¹ Canéeⁿ chi dineⁿe yú 'aama yú taama yú caati hermanos s'uuúⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuúⁿ. ² Nan'gaacu yú chi canee chi ca'a yú va'āi yeⁿe yú 'iiⁿyāⁿ chi canúúⁿ yúúni. N'duuvu yā ní diiⁿ yā 'túúca ní sta'á yā va'ai yā ángeles ní nguéeⁿ déenu yā chí ángeles.

³ Nan'gaacu yú yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí snúúⁿ yā vácūū. Diiⁿ yú cuenta chí s'uuúⁿ snuūⁿ yú vácūū nduucú yā. Nan'gaacu yú yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí n'geenú yā ngii na cuerpo yeⁿé yā ní diiⁿ yú cuenta chí s'uuúⁿ ní n'geenu yú ngii na cuerpo yeⁿe yú nduucú yā.

⁴ Diiⁿ yú respetar 'iiⁿyāⁿ chí n'giindivaacú yā ti nguéeⁿ dinuunⁿdí yā. 'Iiⁿyāⁿ chí n'giindivaacú yā canee chí caⁿá yā dámaāⁿ ndúúcu isanⁿā o n'daataá yeⁿé yā. Ndyuūs ní n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿé yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí n'giindivaacú yā ní caⁿá yā ndúúcu táamá n'daataá o saⁿā.

⁵ Nguéeⁿ dineⁿe yú tuūmī naati yeenú yú ndúúcu chí véé chí yeⁿe yú ti Ndyuūs ngaⁿá yā 'tíicā: 'Úú nguéeⁿ cu'neén ndís'tiī ní nguéeⁿ diiⁿ abandonar ndís'tiī. ⁶ Ní 'tíicā cuuvi caaⁿmaⁿ cuaacu yú ndúúcu confianza:

Señor ní nginnee yā 'úú. 'Úú nguéeⁿ 'va'á yeⁿe chí 'iiⁿyāⁿ cuuvi diiⁿ yā nduucú.

⁷ Nan'gaacú ní yeⁿe 'iiⁿyāⁿ n'gεεte yeⁿe yaācū chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā nanáán ndís'tiī ní ngaⁿá yā ngii yā ndís'tiī nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. Nadacadíinuⁿ ní táaca 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ diiⁿ yā ní n'gεεtineé yā

ní ch'iī yā. Maaⁿ ní candéeⁿ ní cuidado chí diiⁿ ní tan'dúúca 'iiⁿyāⁿ n'gεεte chí i'téenu yā Ndyuūs diiⁿ yā ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ejemplo yeⁿé ní.

⁸ Jesucristo miiⁿ ní 'āā 'tiicá nūuⁿ tan'duucá yā 'iicu, 'tiicá ntúuⁿ yā maaⁿnguuvu. 'Āā 'tiica nuúⁿ yā cuen'e daāⁿmaⁿ. ⁹ Cuin'diichí ní ndís'tiī. Nguéeⁿ 'caandiveénⁿ ní ndúúdu 'naⁿa chí n'dáánⁿ ndúúcu yeⁿé chí che'e yú. N'daacā ca chí staava yeⁿé ní canéeⁿ n'daacā chí cuuvi cuta'á ní fuerzas yeⁿé nducuénⁿē chí n'dai taavi chí Ndyuūs itée yā ndís'tiī. Staava yeⁿé 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ diiⁿ aprovechar nduuti chí chiindiveénⁿ yā nduudu n'dáánⁿ ndúúcu yeⁿe chí che'e yú.

¹⁰ Deenu yú chí chiiduú s'eeⁿ chí diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū yeⁿé yā nguéeⁿ cuuvi che'é yā yuūtē yeⁿe nátaí yeⁿe 'iiti chí ch'iiⁿnúⁿ yā cáávā ofrenda yeⁿe yú ti ofrenda yeⁿe yú ní 'āā ví'í caā ti i'teenu yú Jesucristo. Ní Jesucristo miiⁿ ní ch'iī yā chí lado yeⁿe ofrenda yeⁿe yú.

¹¹ Chiiduú ch'εεte ca yeⁿe judíos chí Israel s'eeⁿ taachi chí 'iiⁿnúⁿ yā 'iiti cáávā ofrenda yeⁿe nuūⁿndī candéeⁿ yā yuūúⁿ yeⁿé 'iiti ch'εeti cuarto chí nguuvu Dεεve naati cuerpo yeⁿé 'iiti miiⁿ ní ngiichí yā 'áámá lado yeⁿé yāāⁿ yeⁿé yā. ¹² Ní 'tiicá ntúuⁿ Jesucristo ch'iī yā cuaaⁿ dáámí cheendi va'āi yeⁿe yāāⁿ Jerusalén ní 'íicú cuuvi dεεvé yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nuuⁿndi yeⁿé yā ndúúcu yuūúⁿ yeⁿe maāⁿ yā. ¹³ Maaⁿ ní caⁿa yú tan'dúúca chí cuen'e Jesús 'áámá lado yeⁿé yāāⁿ ní 'cueenu yú cuuvi tan'dúúca chí ch'eenú yā chí ní cuuvi 'cuinaaⁿ yú tan'dúúca chí 'cuinaánⁿ yā. ¹⁴ Caati nguéeⁿ véé 'áámá yāāⁿ chí 'áámá cūnee cáávā s'uuúⁿ naati in'nuuⁿ yú 'áámá yāāⁿ ch'εεte chí 'áámá cūnee chí véé tiempo chí cuchiī. ¹⁵ Ní cáávā chuū canee yú chí dich'εεte yú Ndyuūs cucáávā Jesucristo. Ní taachi dich'εεte yú Ndyuūs chuū ní ofrenda chí canee chí ca'a yú Ndyuūs. Ní canéeⁿ chí ca'a yú gracias Ndyuūs cáávā Jesucristo ndúúcu nduudu yeⁿé yú. ¹⁶ Nguéeⁿ cuuvi 'náaⁿ ní chí din'daacá ní ní nneé ní 'aamá ní taamá ní caati chuū ní ofrenda yeⁿé ní chí 'túúca Ndyuūs neⁿe yā.

¹⁷ Cu'neeⁿveénⁿ ní nduudu yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé ní. Cu'téenu ní yeⁿé

yā chi ngaⁿa yā caati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā cuidado yeⁿ'ē staava yeⁿ'é nī. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ canéé chi nca^a'á yā cuenta nanááⁿ Ndyuūs yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā. Diiⁿ núúⁿ yiiⁿnu nī chi ngaⁿa yā caati yeenú yā diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. Ti nduuti chi nguéeⁿ diíⁿ nī 'túúcā nguéeⁿ yeenú yā ní nguéeⁿ diíⁿ nī aprovechar yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā cáávā ndís'tiī.

18 Maaⁿ ní caaⁿ'maⁿngua^a'á nī cáávā nús'uu ti nadacadiinúúⁿ 'nū n'daacā na staava yeⁿ'é 'nū ní neⁿ'é 'nū 'cuεεtinéé n'daacá 'nū yeⁿ'e nducuén^{'ē} dendu'ū. 19 'Úú ngiicá ndís'tiī chi taachi ngaⁿ'angua^a'á nī, ngiicá nī Ndyuūs chi téé yā lugar 'nū chi niiⁿnuúⁿ nūuⁿ cuuvi nandaá ní cuneé ndúúcū ndís'tiī.

Dì'viicú yā ndís'tiī ní dicho'ó yā, n'dai ndís'tiī

20 Maaⁿ ní Ndyuūs ní yeⁿ'e vaadī 'diiⁿ, maaⁿ Ndyuūs miiⁿ nadin'duuchí yā Jesucristo yeⁿ'ē yú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā chi Jesucristo miiⁿ Pastor chi ch'εετε n'dai chi diíⁿ yā cuidado s'uuúⁿ chi tan'dúúcā 'iiti cuūchī yeⁿ'é yā. Ní Jesucristo yeⁿ'ē yú ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'é yā diíⁿ yā chi 'áámá cūnee compromiso chi Ndyuūs diíⁿ yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ. 21 Neⁿ'é chi Ndyuūs yeⁿ'e vaadī 'diiⁿ téé yā ndís'tiī nducuén^{'ē} chi n'dai yeⁿ'é yā chi nguéeⁿ yeⁿ'é nī. Ní cuuvi n'dai nī ti ndís'tiī cuuvi diíⁿ nī chiiⁿ chi neⁿ'é Ndyuūs chi diíⁿ nī. Ní neⁿ'é chi Ndyuūs diíⁿ yā cáávā nducyaaca yú nducuén^{'ē} chi neⁿ'é yā diíⁿ yā cáávā Jesucristo. Caⁿ'a yú chi ch'εετε ca canéé Cristo ní n'dεεvé ngii yā cuén^{'é} daāⁿmaⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā.

22 Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é ngiicá ndís'tiī chí cuchéé nī ndúúcū nduudu chi ngi'cueén ti nguéeⁿ 'yaaⁿ idinguúⁿ na carta miiⁿ yeⁿ'é ndís'tiī. 23 Yaa'ví ndís'tiī chi cadiinúúⁿ nī chi Timoteo hermano yeⁿ'ē yú 'āā ntéé canee sa vácūū. Ní ndúúti chi niiⁿnuⁿ niiⁿnuⁿ ndaa sa nanááⁿ 'úú tuu'mi 'úú ní candéé saⁿ'ā taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī ní n'diichí ndís'tiī.

24 Maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ nī 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī ndúúcū nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo: N'dai ndís'tiī, caaⁿ'máⁿ nī. 'Iiⁿyāⁿ yeⁿ'e país Italia: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'a yā.

25 Neⁿ'é chi Ndyuūs téé yā nducyaaca ndís'tiī nducuén^{'ē} vaadī n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿE SANTIAGO

Santiago idingúuⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi s'nééⁿ 'muuⁿ s'nééⁿ miiⁿ

¹ 'Úú Santiago 'úú ní 'úú idiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Ndyuūs ní yeⁿe Señor Jesucristo. Idingúuⁿ carta 'cūū ní dicho'ó: Ndaí ndís'tiī ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndu'ū ndiichúúví tribus chi familias chi yeⁿe ndaata Israel chi s'nééⁿ 'muuⁿ chi s'nééⁿ miiⁿ ndii núúⁿmáⁿ íⁿyeēⁿdī.

Ndyuūs ca'á yā vaadī deenu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi i'téenu yā yā

² Ndís'tiī hermanos yeⁿé, canéé chi yeenú nī taachi ndaā n'deee n'dái chi idi'vaachí yeⁿe nī. ³ Caati déenu nī chuū chi taachi ndaā n'deee n'dái chi idi'vaachí yeⁿe nī ní n'daacā idiⁿ nī, ch'iⁿí nī chi i'téenu nī Jesucristo ní ch'iⁿi ntúuⁿ nī chi cuuvi cuchéé nī yeⁿe tanducuén^e ndúúcu paciencia. ⁴ Ní canéé chi candéé nī cuidado chi cuchéé nī yeⁿe nducuén^e chi di'vaachi ndís'tiī ní cuuvi 'cuētínéé n'daacá nī ní diiⁿ cá chí n'daaca nī. Ní 'āā véé nducuén^e necesidades yeⁿé nī. Ní Ndyuūs téé yā ndís'tiī cosas chi n'dai yeⁿé yā.

⁵ Ndúútī chi 'áámá ndís'tiī deenú nī chi nguée deenú nī tuu'mi ní canéé chí caacá nī Ndyuūs chi itée yā vaadī deenu. Ndyuūs ca'a yā n'deee n'dái vaadī deenu yeⁿé yā nducyáacá 'iiⁿyāⁿ. Ní nguée n'gaa'vá yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿe chi n'deēe vueltas caaca yā Ndyuūs. ⁶ Canéé chí caacá nī Ndyuūs ní cu'téenu nī Ndyuūs chi caⁿ'á yā téé yā ndís'tiī. Taachi nguée cu'téenu nī chi Ndyuūs nguée caⁿ'á yā ca'a yā chiiⁿ chi ngiicá nī tuu'mi ní ndís'tiī tan'dúúca nuūⁿnīⁿyáⁿā taachi olas yeⁿe indéé yaācū chi candéé 'yúúné cuaaⁿ lácūū cuaaⁿ lácāā, 'tíicā ndís'tiī. ⁷ 'Áámá 'iiⁿyāⁿ chi ngiica yā Ndyuūs ní nguée cu'téenu yā chi Ndyuūs caⁿ'á yā téé yā dē'ē véé, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ nguée cūnee ngíínú yā chi Ndyuūs caⁿ'á yā téé yā 'iiⁿyāⁿ dē'ē véé. ⁸ 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ véé 'uūvī vaanicadíínūuⁿ yeⁿé yā. Maaⁿ ní neⁿ'é yā diiⁿ yā 'áámá cosa, cuayiivi ní taama cosa. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ nguée canéé yā ndúúcu 'áámá vaanicadíínūuⁿ yeⁿe yā.

⁹ Ní hermano yeⁿé yú chi nguée ch'εεε ca ní canéé chi yeenú yā taachi Ndyuūs nginneé yā 'iiⁿyāⁿ. ¹⁰ 'Iiⁿyāⁿ chi 'cuiicá yā canéé chi yeenú yā taachi Ndyuūs diiⁿ yā chi nguée 'cuiicá yā. 'Iiⁿyāⁿ chí 'cuiica miiⁿ ní tan'dúúca naāndā yeⁿe yaātā chi 'cuiinu, 'tiicá yā. ¹¹ Taachi can'dāā 'yáⁿā ní 'áámá 'íⁿūuⁿ tuu'mi ní tí'í yaatā ní naāndā yeⁿe chingéén ní 'āā ntεε véé naandā ti ch'iinu. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí 'cuiica ní 'cuiinú yā ndúúcu vaadī 'cuiica yeⁿé yā.

Canéé chí cuchéé yú yeⁿe nducuén^e

¹² Dē'ē chúúca yeenu 'iiⁿyāⁿ chí ichéé yā tanducuén^e taachi n'geenu yā ngii. Taachi chéé yā yeⁿe tanducuén^e tuu'mi ní Ndyuūs téé yā 'iiⁿyāⁿ chí canduuchí yā cueⁿe daāⁿmaⁿ. 'Tíicā Ndyuūs ngaⁿ'á yā chí caⁿ'á yā ca'a yā 'iiⁿyāⁿ vida cueⁿe daāⁿmaⁿ tan'dúúca chí 'aama corona yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí dinéⁿe yā Ndyuūs. ¹³ Taachi ndaā nanááⁿ ndís'tiī cosa chí diiⁿ chí di'vaachí ndís'tiī chí neⁿ'é nī diiⁿ nī chí nguεε n'daācā, nguée canéé chí nadacadíínūuⁿ nī chí Ndyuūs diiⁿ yā chuū caati mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ cuuvi di'vaachí yā yeⁿe Ndyuūs chí Ndyuūs diiⁿ yā cosa chí nguεε n'daācā. Ndíí nguée ndúú cuuvi dinuuⁿndí Ndyuūs. Ndíí nguée ndúú Ndyuūs di'vaachí yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā cosa chí nguée n'daācā. ¹⁴ Taachi 'iiⁿyāⁿ inadacadíínūuⁿ yā chí maáⁿ yā neⁿ'é yā diiⁿ yā cosa chí nguεε n'daācā tuu'mi ní véé nuuⁿndi yeⁿe yā ní diiⁿ yā chí nguεε n'daācā. ¹⁵ Ní taachi diiⁿ yā chiiⁿ chí neⁿ'é yā diiⁿ yā chí nguée n'daācā tuu'mi ní dinuuⁿndí yā. Ní taachi ch'εεε ca nuuⁿndi miiⁿ tuu'mi ní 'cuiinú ní diiⁿ chí 'cuuvi yā cueⁿe daāⁿmaⁿ.

¹⁶ Ndís'tiī hermanos yeⁿé chí neⁿ'e taaví. Nguée ca'a nī lugar 'iiⁿyāⁿ chí cannche'éi yā ndís'tiī chí dinuuⁿndí nī. ¹⁷ Nducuén^e chí n'daācā ní dεεε chí Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ chiiⁿ ní ngiicá cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ. Chiiⁿ ní yeⁿe Ndyuūs. Ndyuūs din'dái yā tanducuén^e dεεε yeⁿe nanguuvi. Ndyuūs nguée n'daaⁿ yā tan'dúúca 'áámá 'daaⁿnūⁿ chí n'daaⁿ. ¹⁸ Ní Ndyuūs tee yā vida s'uuúⁿ cáávā chí i'teenu yú nduudu cuaacu yeⁿé yā. Ní diiⁿ yā tan'dúúca chí maáⁿ yā neⁿ'e yā diiⁿ yā. Ní 'íicú s'uuúⁿ chí i'teenu yú, tan'dúúca

'áamá cosecha chi vmnáán vmnaaⁿ yeⁿe nducuéⁿē chi din'dái yā 'tíicā s'uuúⁿ.

Yeⁿe vaadī cuaacu yeⁿé Ndyuūs

¹⁹ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos chi neⁿe taaví 'aama 'aamá nī canee chi 'cuεεtinéé yaáⁿ ní chi 'caandiveéⁿ nī naati nguéeⁿ maaⁿ n'chεεté caaⁿ máⁿ nī. Ní nguéeⁿ maaⁿ n'chεεte nūuⁿ nduuví taáⁿ nī. ²⁰ 'Iiⁿyāⁿ chí induuvi taáⁿ yā nguéeⁿ n'daacā diíⁿ yā yeⁿe chi vaadī cuaacu yeⁿé Ndyuūs. ²¹ Ní cáávā nducuéⁿē chuū canee chí divíi nī yeⁿé tanducuéⁿē chi nguεε n'daacā chi nadacádíínuuⁿ nī. Ní nguéeⁿ diíⁿ nī cosa chi nguεε ndaacā. Ní 'caandiveéⁿ nī nduudu cuaacu chí i'téenu nī ní canee na staava yeⁿé nī. Ní ndiicuuⁿ nī. Ní véé poder yeⁿe nduudu cuaacúⁿ cūū chi cuuvi dinguáⁿ ai alma yeⁿé nī.

²² Naati canéé chí diíⁿ nī chiíⁿ chi ngaⁿā nduudu cuaacu miiⁿ. Nguéeⁿ dámaāⁿ chi 'caandiveéⁿ nī ní nguεε diíⁿ nī. Ní nguéeⁿ cannche'etí maáⁿ nī ndís'tiī. ²³ Nduuti chí 'áamá 'iiⁿyāⁿ n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu miiⁿ ní nguéeⁿ diíⁿ yā chiíⁿ chi ngaⁿā tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ tan'dúúicā 'áamá 'iiⁿyāⁿ chí inaán yā maáⁿ yā na 'aama espejo, 'tiicā yā. ²⁴ Inaán yā maáⁿ yā tan'duucá yā 'tíicā. Ní cuayíivi nguéeⁿ nn'gaacu yā tan'duucá yā 'áará chí n'diichí yā maáⁿ yā na 'áamá espejo. ²⁵ Naati 'iiⁿyāⁿ chí nn'gaacú yā chiíⁿ chí n'giindiveéⁿ yā ní nadacádíínuuⁿ n'daacá yā yeⁿe ley chí nduudu cuaacu miiⁿ yeⁿé Ndyuūs, tuu'mi ní nduudu cuaacu miiⁿ cuuví nadinguáⁿ āi 'iiⁿyāⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ canéé chí 'caandiveeⁿ cá yā nguuví nguuví. Ní nguéeⁿ dámaāⁿ n'giindiveéⁿ yā naati diíⁿ yā chiíⁿ chí ngaⁿā, tuu'mi ní cuuvi yeenú yā ndúúicū chí diíⁿ yā.

²⁶ Ní nduuti chí 'aama ndís'tiī ngaⁿā ní chí i'téenu nī Ndyuūs ní nguéeⁿ candéé nī cuidado yeⁿe chí ngaⁿā ní tuu'mi ní nginche'ei maáⁿ nī ndís'tiī. Ní nguéeⁿ dichíí'vē chí ngaⁿā ní chí i'téenu nī Ndyuūs. ²⁷ 'Iiⁿyāⁿ chí neenē i'téenu yā ní didεεve staava yeⁿé yā ní nguéeⁿ véé nuuⁿndi yeⁿé yā nanáán Ndyuūs chiida yú ní 'tíicā diíⁿ yā. Ngineé yā da'cáiyāa nguá'āa ndúúicū n'daataá nguá'āa taachi n'geenu yā ngii. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní nguéeⁿ diíⁿ yā cosas yeⁿe iⁿyeendí 'cūū chí nguéeⁿ n'daacā.

2

'Cuaáⁿ nī nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí daama daamá nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ

¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿé chí maaⁿ ní i'téenu nī Señor Jesucristo yeⁿe yú chí dεεvé ngii yeⁿé yā, ndís'tiī canéé chí diíⁿ nī chí 'āā dáámá daamá nūuⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ nanáán nī. ² N'diichí nī. Taachi ndaá 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguaaⁿ ndís'tiī taachi nduuvidaamá nī ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ canúúⁿ nduu tá'a yā 'áamá chí ntá'āa yeⁿe 'díínguāaⁿ ní n'daacā catecai yā, ní 'tiicā ntúūⁿ ndaá táámá 'iiⁿyāⁿ chí ndaachíí yā ní ndiicúū catecai yā, ³ ní neⁿe cá nī 'iiⁿyāⁿ chí n'daacā catecaí yā, ní ngaⁿā nī ngii nī 'iiⁿyāⁿ miiⁿ: N'diī cun'dií nī lugar chí n'daacā ca; ní ngaⁿā nī ngii nī saⁿā chí ndaachíí: N'diī cuééndiinú nī cuaaⁿ la'tiī o 'cundií nī na yiivε, ⁴ tuu'mi ní nguéeⁿ diíⁿ nī chí dáámá daamá nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ nguaaⁿ ndís'tiī. Ní n'diichí nī 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chεε chí n'daacā, ní nguéeⁿ n'daacā chiíⁿ chí nadacádíínuuⁿ nī.

⁵ Ndís'tiī hermanos yeⁿé chí neⁿé taavi, 'caandiveéⁿ nī chiíⁿ chí ngaⁿā. Ndyuūs ndεεvé yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿé iⁿyeendí 'cūū chí pobre yā chí cuuvi 'cuiicá yā ndúúicū chí i'téenu yā. Ní véé chí cuuvi yeⁿé yā naachi Ndyuūs caaⁿ máⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā ti chuū Ndyuūs ngaⁿā yā chí ca'á yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí neⁿé yā Ndyuūs. ⁶ Maaⁿ ní ndís'tiī maáⁿ nī s'néeⁿ nī 'iiⁿyāⁿ chí ndaachíí yā chí nguéeⁿ véé yeⁿe yā ná lugar chí nguéeⁿ n'daacā. ¿'Áá nguéeⁿ 'iiⁿyāⁿ 'cuiica chí idi'vaachí yā ndís'tiī ní icandéε yā ndís'tiī nanáán 'iiⁿntyéⁿé? ⁷ ¿'Áá nguéeⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí cunncaā ngaⁿa yā yeⁿé chí duuchi yeⁿe Cristo chí n'daacā? Ní Cristo yeⁿe yú yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi yeⁿé yā ndís'tiī.

⁸ Nduuti chí ndís'tiī cuaacu níⁿnyúⁿ diíⁿ nī tanducuéⁿē chí ngaⁿa ley yeⁿé Ndyuūs chí 'tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿé yā: Dinéⁿe di 'iiⁿyāⁿ níⁿnuuⁿ vaacu di tan'dúúicā chí neⁿe di maaⁿ di, tuu'mi ní n'daacā idiíⁿ di. ⁹ Ní ndúúti chí ndís'tiī nguéeⁿ dáámá daamá nūuⁿ dinéⁿe nī nducyaaca 'iiⁿyāⁿ tuu'mi ní dinuuⁿndi nī. Ní nguéeⁿ diíⁿ nī tan'dúúicā chí ngaⁿā ley yeⁿé Ndyuūs. Ley miiⁿ n'giⁿi chí ndís'tiī ní véé nuuⁿndi yeⁿé nī. ¹⁰ Ní

ndúútí chi 'áamá 'iín'yān nguée díí yā chi nga'nā 'áamá 'lín chuundi ye'n'e ley ye'n'e Ndyuūs tuu'mi ní caneé yā tan'dúúcā chi nguée díí yā mar 'áamá chi nga'nā ley mii'. ¹¹ Ndyuūs chi nga'n'a yā 'tíicā: Nguée ca'n'á di ndúúcū n'daataá o sá'n'ā chi nguée ye'n'e di, Ndyuūs mii' 'tiicá ntúūn nga'n'a yā: Nguée 'caan'nu' di 'iín'yān. Maa' ní nduuti chi 'aama 'iín'yān nguée ca'n'á yā ndúúcū n'daataá o sa'n'ā chi nguée ye'n'e yā naati ch'iín'nú' yā 'iín'yān 'āā nguée díí yā chi nga'n'a ley ye'n'e Ndyuūs. ¹² Ní ndís'tiī ní canee chi caan'mán nī n'daacā ní din'daacá nī tan'dúúcā chi nga'n'a ley ye'n'e Ndyuūs ti ley mii' n'diichi s'uuú'. Ní ley mii' dii' chi cuuvi nanguán'āi s'uuú'. ¹³ 'Iín'yān chi nguée ne'n'e ya'ai 'iínú yā 'iín'yān 'tiicá ntúūn Ndyuūs nguée ne'n'e ya'ai 'iínú yā 'iín'yān s'ee' taachi n'diichí yā nuu'ndi ye'n'e yā. 'Iín'yān chi ya'ai 'iínú yā 'iín'yān ichée yā taachi Ndyuūs n'diichí yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'iín'yān.

'Iín'yān chi i'téenu yā Ndyuūs díí yā ntii'nyu' ye'n'e Ndyuūs

¹⁴ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, ¿de'ē dichí'vē 'áamá 'iín'yān chi nga'n'á yā chi i'téenu yā Jesucristo ní nguée díí yā cosas chi n'daacā? ¿Áa cuuví nanguan'ai yā nduuti chi nga'n'á yā chi i'téenu yā 'tíicā? ¹⁵ Maa' ní nadacadínnu' yú ye'n'e 'áamá hermano o hermana ye'n'e yú chi nguée véé catecai yā ní nguée véé chí che'e yā. ¹⁶ Nduuti chi n'diichi yú hermano o hermana mii' ní nga'n'a yú ngii yú yā: Dii cuen'e di ndúúcū vaadī 'dii'. Nan'guεεcundii di ní che'e di. Ní nguée ca'a yú hermano o hermana mii' ye'n'e yú chi che'é yā o catecai caavā chi díí yā tapar, tuu'mi ní, ¿de'ē chí'vē chi nga'n'a yú ngii yú hermano o hermana ye'n'e yú 'tíicā? ¹⁷ Ní 'tiicá ntúūn ye'n'e chii' chi i'teenu yú Ndyuūs. Nduuti chi 'áamá 'iín'yān nguée din'daacá yā cáavā chi i'téenu yā Cristo tuu'mi ní chí' chí i'téenu yā tan'duucā chi cosa chi n'díí.

¹⁸ Nduuti chi 'áamá yā nga'n'á yā ngii yā s'uuú' 'tíicā: Díí nga'n'a di chi i'téenu di Ndyuūs naati 'úú idiín nducué'n'e chi n'daacā. 'Úu nga'n'á ngii 'iín'yān mii': Dii ch'i'n'í di 'úú tan'dúúcā chi cuuvi cu'téenu yú Ndyuūs ní nguée n'daacā cuuvi dii' yú. 'Úú ch'i'n'í dii chi i'teenu Ndyuūs caavā chi

n'daācā idiín. ¹⁹ 'Áa i'téenu di chi véé 'áamá n'dyā'nā Ndyuūs. N'daacā chi i'téenu di 'tíicā. 'Tiicá ntúūn 'yáá'n'guinūu' i'téenu sa ní n'duuví sa ti 'va'a sa. ²⁰ Díí 'iín'yān chi chεechí tii' chi nguée ne'n'e di cu'téenu di. Nduuti chi 'áamá 'iín'yān i'téenu yā Ndyuūs ní nguée din'daacá yā tuu'mi ní díí yā tan'dúúcā chi nguée i'téenu yā. Ní vaadī i'teenu ye'n'é yā cūnee tan'dúúcā chi n'díí 'tíicā cunée. ²¹ Maa' ní nadacadínnu' nī ye'n'e tiempo chi 'āā chó'ōo ye'n'e chiida yú chi nguuví Abraham chi ye'n'e ndaata ye'n'e yú. Ndyuūs inadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'é yā cáavā ntii'nyu' chi díí yā taachi ca'á yā daiyá yā Isaac lado ye'n'e ofrenda nanáá' na nátaī cáavā chi 'caan'nú' yā daiyá yā naati nguée ch'i sa. ²² ¿'Áa nguée deenú nī chi Abraham i'téenu yā Ndyuūs ní ch'i'n'í yā 'iín'yān chi i'téenu yā caavā chii' chi díí yā? Ní Abraham néené i'téenu yā Ndyuūs caavā chi díí yā. ²³ Ní chiī cuaacu chi canée nguū' na libro ye'n'é Ndyuūs 'tíicā: Abraham s'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ní díí yā cuenta chi Abraham ní n'daaca yā. Ní Ndyuūs sta'á yā Abraham chi cuuvi ye'n'é yā cáavā chi i'téenu yā Ndyuūs. Ní 'iín'yān s'ee' nga'n'á yā chi Abraham mii' ní amigo ye'n'é Ndyuūs.

²⁴ Maa' ní cuuvi n'diichí nī chi Ndyuūs cuta'á yā 'iín'yān chi cuuvi ye'n'é yā nguée dámaā' caava chi i'téenu yā 'yā naati 'tiicá ntúūn caavā chi din'daāca yā. ²⁵ 'Tiicá ntúūn tán'ā Rahab chi ndúúcu tá 'yaa' sa'n'ā, Ndyuūs ní díí yā cuenta ye'n'e tá chi n'daacā tá. Ní Ndyuūs sta'á yā tán'ā chi cuuvi ye'n'é yā caava chi n'daacā dii' tá. N'daata mii' 'cuu' tá sa'n'ā s'ee' chi ndaā n'de'ei n'de'ei sa'n'ā chi Ndyuūs dichó'o yā. Ní tán'ā mii' dicho'ō tá sa'n'ā s'ee' táámá yúúní taachi véé peligro ye'n'e sa. ²⁶ Ní tan'dúúcā cuerpo ye'n'e yú taachi nguée canée espíritu ye'n'e yú ndúúcū ní n'díí, 'tiicá ntúūn taachi i'téenu yú Ndyuūs ní nguée n'daacā idiín yú, chii' chi i'téenu yú cunée tan'dúúcā chi n'díí.

3

Ye'n'e chiíya yú

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'é nguée canée chi cuuví 'yaa' maestros ye'n'e yaacū nguaan' ndís'tiī. Deenú nī chi Ndyuūs diitu n'diichí

yā nuuⁿndi yeⁿ'e maestros miiⁿ nguéeⁿ ti ndís'tiī. ² Nducyaacu yú idiiⁿ yú n'dee n'dái faltas. Ní nduuti chi 'áámá 'iiⁿyā nguéeⁿ caaⁿmán yā mar 'áámá falta tuu'mi ní 'iiⁿyā miiⁿ ní neené n'daacā. Ní cuuvi ngaⁿ'á ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e nuuⁿmaⁿ cuerpo yeⁿ'e maán yā. ³ Cuin'diichí nī. Cu'nuūⁿ yú frenos naaⁿ 'yúúduu ní cu'téenu tī yeⁿ'e yú. Ní nuuⁿmaⁿ cuerpo yeⁿ'e tī cuuvi diiⁿ tan'dúúcā chi neⁿ'e yú. ⁴ Maaⁿ ní nadacadíínuuⁿ yú yeⁿ'e barco. 'Áará chí ch'εετε ní 'yúúné taaⁿ ngéenū ní 'iiⁿyā cuuvi diiⁿ yā manejar barco miiⁿ cáávā 'áámá yáⁿ'á 'lííⁿ yeⁿ'e barco miiⁿ chi canúúⁿ cheeti nuūⁿnī'yáⁿ'ā. Ní barco miiⁿ ngiicā naachi neⁿ'é yā. ⁵ 'Tiicá ntúūⁿ chiya yú. 'Áará chí 'áámá chí 'lííⁿ chí yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú naati ngaⁿ'a yú yeⁿ'e n'dee n'dái cosas chí n'geete ndúúcū chiya yú. Ní cuin'diichí nī ta 'lííⁿ chuundí yaⁿ'ā cuuvi caacyáⁿ'ā 'áámá icyáⁿ'ā ch'εετε. ⁶ Ní chiya yú tan'dúúcā 'áámá nguuchi yaⁿ'ā 'tíicā chiya yú. Ní tanducuéⁿ'ē tan'dúúcā 'áámá iⁿ'yeeⁿdi chí ndiitúú ndúúcū nducuéⁿ'ē chí nguεε n'daacā, 'tíicā cuerpo yeⁿ'e yú cáávā chiya yú. Ní diiⁿ chí núúⁿmán cuerpo yeⁿ'e yú véé nuuⁿndi yeⁿ'ē. Ní tan'dúúcā infierno chí ngiichi yaⁿ'ā 'tíicā diiⁿ chiya yú. Ní yaⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ tan'dúúcā chí ngiichi nducuéⁿ'ē vida yeⁿ'e yú 'naaⁿ chí canee yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁷ Ca'áámá ca'áámá naaⁿ 'iiti chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū yeⁿ'ē 'iiti 'yúúduu, yeⁿ'ē 'yaada, yeⁿ'ē cúú, 'iiti chí snúūⁿ cheeti nuūⁿnī'yáⁿ'ā ní nducyaaca tī saⁿ'ā cuuvi diiⁿ sa amansar ní 'āā diiⁿ sa amansar 'iiti s'eeⁿ. ⁸ Naati mar 'áámá 'iiⁿyā nguéeⁿ cuuvi diiⁿ yā chí amansar chiya maán yā. Ngaⁿ'a yú cosas chí nguéeⁿ n'daacā 'aara chí nguéeⁿ neⁿ'e yú. Ní ndúúcū chiya yú ngaⁿ'a yú n'dee n'dái chí nguéeⁿ n'daacā yeⁿ'e 'iiⁿyā. Ní diiⁿ yú chí cuuvi 'cuūvi yā. ⁹ Ní ndúúcū maaⁿ chiya yú dich'εεte yú Ndyuūs chiida yú ní ngaⁿ'a taaⁿ yú yeⁿ'e 'iiⁿyā chí Ndyuūs din'dái yā chí tan'dúúcā maán Ndyuūs 'tiicá din'dái yā 'iiⁿyā. ¹⁰ Yeⁿ'e maaⁿ cheendi ntúūⁿ yú ngaⁿ'a yú chí Ndyuūs n'daacā yā ní ngaⁿ'a taaⁿ yú ndúúcū 'iiⁿyā. Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nguéeⁿ canée chí cuuvi 'tíicā. ¹¹ ¿'Áá yeⁿ'ē 'áámá nduutinaaⁿ nuūⁿnīⁿ can'dáā

nuūⁿnī yaāa ndúúcū nuūⁿnīⁿ yaādī? Nguéeⁿ cuuvi. ¹² Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, ¿'áá cúúví 'áámá yáⁿ'á yeⁿ'e n'guiidī yááⁿ nguuvi cuuvi aceitunas yeⁿ'ē? Nguéeⁿ cuuvi. O 'aama yáⁿ'á 'lííⁿ yeⁿ'e uvas ¿'áá cuuvi n'guiidī yááⁿ nguuvi cuuvi yeⁿ'ē? Nguéeⁿ cuuvi. 'Tiicá ntúūⁿ yeⁿ'ē 'aama ndúútinaaⁿ nuūⁿnīⁿ nguéeⁿ cuuvi can'dáā nuūⁿnīⁿ diini ndúúcū nuūⁿnīⁿ yaadi.

Yeⁿ'e vaadī deenu chí cuaacu nííⁿnyúⁿ chí vaadī deenu

¹³ Nduuti chí véé saⁿ'ā chí cadiinuun sa ní chí deenu nguaaⁿ ndís'tiī canée chí cuuⁿ'mīⁿ sa 'iiⁿyāⁿ chí cuaacu chí deenu sa ní ndiicuuⁿ sa cáávā nduudu n'dai yeⁿ'ē sa ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ n'daacā chí diiⁿ sa. ¹⁴ Naati nduuti chí véé vaadī ngueēe chí ch'εεte ndúúcū vaadī 'caa'va na staava yeⁿ'é ní ndís'tiī ní nadacadíínuuⁿ ní na staava yeⁿ'é ní chí caⁿ'á ní diiⁿ ní nducuéⁿ'ē caavā maán ní diiⁿ ní aprovechar, tuu'mi ní nguéeⁿ cuuvi nadacadíínuuⁿ ní chí n'geete ní. Ndíí nguéeⁿ cuuvi caaⁿmán ní nduudu yaadi chí contra yeⁿ'ē nduudu cuaacu. ¹⁵ Ní vaadī deenú 'cūū yeⁿ'é ní nguéeⁿ vaadī deenu chí yeⁿ'é Ndyuūs naati vaadī deenú 'cūū ní yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní yeⁿ'e chí nadacadíínuuⁿ yā ní yeⁿ'ē yááⁿnguiniuuⁿ. ¹⁶ Naachi 'iiⁿyāⁿ chí dínngueé yā ní diiⁿ yā nducuéⁿ'ē caava maán yā neⁿ'é yā diiⁿ yā aprovechar, tuu'mi ní miiⁿ canée 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ véé orden yeⁿ'é yā. Ní diiⁿ yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí nguéeⁿ n'daacā. ¹⁷ Naati 'iiⁿyāⁿ chí véé vaadī deenu yeⁿ'é yā chí yeⁿ'e Ndyuūs, tuu'mi ní vmnááⁿ vmnaaⁿ canée chí ch'εetinée n'daaca yā ndúúcū vida yeⁿ'é yā chí δεεε. Cuayivi ní diiⁿ yā chí véé vaadī 'diiíⁿ. Ní ndiicúuⁿ yā, ní amigo yā. Ní ya'ai 'iinú yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ ní dámaāⁿ diiⁿ yā tanducuéⁿ'ē chí n'daacā. 'Áā daamá nūuⁿ 'cuaaⁿ yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Ní nguéeⁿ nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'ē chí nguéeⁿ ndaacā, ní nguéeⁿ diiⁿ yā dendu'ū chí nguéeⁿ n'daacā. ¹⁸ Ní 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā chí véé vaadī 'diiíⁿ ní diiⁿ yā tan'dúúcā chí cuuⁿ'nú yā ndaata yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chí cuaacu. 'Tíicā diiⁿ yā. Ní n'gui'i yeⁿ'ē nducueⁿ'ē chí cuaacu ní vaadī cuaacu.

4

Yen'e ndís'tiī amigos yen'e 'iī'yān chi nguée i'téenu yā Jesucristo

¹ ¿Tiī ngiica cosas chi caandaá chi 'tíica ngu'n'ú nī nguaa'n maá'n nī? Ngicā yen'e ná vaanicadínūu'n yen'e maá'n nī ti ne'n'e nī diī'n nī cosas chi nguée n'daacā. ² Ndís'tiī ne'n'é nī cosas ní nguée vée yen'e nī. Ní cáávā chuū ne'n'é nī 'caa'n'nú'n nī 'iī'yān. Ne'n'é nī dendu'ū chi inaa'n nī ní nguée cuuvi cuta'á nī. Ní cáávā chuū ngu'n'ú nī ní diī'n nī caandaá. Ní nguée ndaaca nī chiī'n chi ne'n'é nī ti nguée ngicā nī Ndyuūs de'ē chi ne'n'e nī. ³ Ní taachi ndís'tiī ngicā nī Ndyuūs de'ē chi ne'n'e nī, Ndyuūs nguée téē yā chiī'n chi ne'n'e nī ti ngicā nī dámaā'n caavā maá'n nī caati cuuvi yeenú nī. Ní nguée n'daacā chi ngiica nī 'tíicā. ⁴ Ndís'tiī 'iī'yān chi nguée 'áámá cunee nī ndúúcū chi i'téenu nī, ¿'áá nguée deenu ndís'tiī chi taachi ca'n'á nī ndúúcū 'iī'yān chi nguée i'téenu yā Jesucristo ní diī'n nī dendu'ū chi yen'e i'n'yee'ndí 'cūū tuu'mi ní caneé nī enemigos yen'é Ndyuūs? 'Tiicā nī. ⁵ ¿'Áá nadacadínūu'n ndís'tiī chi diī'n nī chi nguée dichí'vē nduudu yen'e libro yen'é Ndyuūs naachi caneé nguū'n 'tíicā?: Ndyuūs s'neen yā Espíritu N'dai yen'é yā chεεti staava yen'e yú. Ní Espíritu mii'n ní ne'n'e ca chi s'uuú'n caneé yú dámaā'n yen'e Ndyuūs s'uuú'n. ⁶ Naati Ndyuūs nginnée yā s'uuú'n ní itée yā s'uuú'n vaadī n'dai yen'é yā s'uuú'n. Caneé nguū'n na libro yen'é Ndyuūs 'tíicā: Ndyuūs nguée ca'n'á yā lado yen'e 'iī'yān chi idin'gεεte maá'n yā naati ca'a yā vaadī n'dai yen'é yā 'iī'yān ndiicúu'n. ⁷ 'Tíicā caneé chi s'neén nī vida yen'e maá'n nī na ta'á Ndyuūs. Nguée ca'á nī lugar yáá'n'guiinūu'n chi ngan'a ntii'nyu'n sa yen'e ndís'tiī ní yáá'n'guiinūu'n ní cuεεvii sá yen'e nanáá'n ndís'tiī. ⁸ Ndaá nī nanáá'n Ndyuūs ní Ndyuūs ní chí nndaa ntúū'n yā nanáá'n ndís'tiī. Ndís'tiī 'iī'yān nuu'ndí nadidεεvé nī vida yen'é nī. Ndís'tiī chi vée 'uūvī vaanicadínūu'n yen'é nī, nadidεεvé nī staava yen'é nī. ⁹ Ndís'tiī 'iī'yān nuu'ndí di'vaachi maá'n nī ní cuεεcú nī ní ya'āī 'iī'nú nī yen'e chi diī'n nī. Nguée caneé chi n'gíi'nyu'n nī naati caneé chi cuεεcú nī. Nguée caneé chi yeenú nī naati caneé chi di'vaachí maa'n nī. ¹⁰ Ní

'cuεεtinée ndiicuu'n nī nanáá'n Señor yen'e yú ní Señor yen'e yú ní diī'n yā chi n'gεεte nī.

Yen'e chi n'diichi yú nuu'ndí yen'e hermanos yen'e yú

¹¹ Ndís'tiī hermanos yen'é, nguée caa'n'ma'n cúnncā nī yen'é 'aama nī taama nī hermanos yen'e yú. 'Áā du'ú ndís'tiī chí ngan'a contra 'áámá hermano yen'e yú o n'diichi nī nuu'ndí yen'e hermano yen'e yú, ndís'tiī ngan'a ntúū'n cúnncā nī contra ley yen'é Ndyuūs ní n'diichi nī yen'e ley mii'n. Ní naachi n'diichí nī yen'e ley mii'n tuu'mi ní diī'n nī ntii'nyu'n yen'e juez ní nguée diī'n nī chí ngan'a ley mii'n. ¹² Dámaā'n vεε 'áámá n'dyá'n'ā chi Ndyuūs chi ca'á yā ley mii'n ní 'tiicā ntúū'n Ndyuūs ní juez. Maá'n yā cuuvi nadinguá'n'ai yā 'iī'yān o cuuvi di'cuinú yā 'iī'yān. Maa'n ní ndís'tiī, ¿du'u ndís'tiī chí n'diichí nī de'ē idiī'n táámá 'iī'yān?

Nguée deenu yú de'ε chi cuuvi ndúúcu yú ndii cavyaa'n

¹³ Maa'n ní 'caandiveén nī nduudu chí ngan'a ngíi ndís'tiī chí ngan'a nī 'tíicā. Maa'nguuví o cavyaa'n ca'n'á táámá yáā'n ní caneé mii'n 'áámá nduūyū, ní diī'n negocio ní diī'n ganar. ¹⁴ Ndís'tiī ní nguée de'ē vεε déenu nī chí de'ē cuuvi cavyaa'n. ¿De'ē vida yen'e ndís'tiī? Vida yen'é nī ní tan'dúúcā 'áámá meē'n chí ngo'óo 'áámá nch'εεté ní n'giinu. ¹⁵ Ndís'tiī ní caneé chí caa'n'mán nī 'tíicā, Nduuti chí Ndyuūs ne'n'é yā chí cunduūchí tuu'mi ní diī'n chuū o diī'n cháā. ¹⁶ Naati nguée diī'n nī 'tíicā. Ndís'tiī ngan'a nī yen'e cosas n'gεεte chí diī'n nī. Ní yeenú nī yen'e nducué'n'e 'cūū chí ngan'a nī chí n'gεεte. Ní nguée n'daacā chí diī'n nī 'tíicā. ¹⁷ 'iī'yān chí déenu yā yen'e chí cuuvi diī'n yā chí n'daacā ní nguée idiī'n yā chuū tuu'mi ní dinuu'ndí yā.

5

Yaa'ví 'iī'yān chí 'cuiica chí candéé yā cuidado

¹ 'Caandivee'n ndís'tiī 'iī'yān chí 'cuiica. Cuεεcú nī ní 'cuaī nī caati 'cuenú nī cuuvi dendu'ū chí diītūu chí cuchiī nanáá'n yen'e ndís'tiī. ² Vaadī 'cuiica yen'é nī ní nchōō ní catecai n'daí nī n'dáá ní che'é tī. ³ Ní 'dii'nguāā'n ndúúcū 'dii'nguεε yen'é nī ní che'e yá'n'āa. Ní chiī'n chí nche'e yá'n'āa mii'n

ní canéé tan'dúúcā 'áámá lado ye'n'e testigo chi caa'n'ma'n contra ye'n'é nī. Ní chii'n chi dii'n tan'dúúcā chi cacyá'n'ā cuerpo ye'n'é nī nduucū ya'n'ā. Ní vaadī 'cuiica ye'n'é nī ní nguáin'daí nī ní maa'n ní tiempo chí cuuví 'cuiinu ín'yeēndī. ⁴ N'diichí nī. 'Āā cuéé nadí'vē nī 'iī'n'yā'n chi dií'n yā ntiī'nyu'n ní sta'á yā cosecha ye'n'é nī. Ní chí'vē mii'n canéé tan'dúúcā 'áámá testigo contra ye'n'e ndís'tiī. 'Iī'n'yā'n s'ee'n ní 'caí yā contra ye'n'e ndís'tiī ní Señor chi nga'n'a ntiī'nyu'n yā ye'n'e nducyáácá 'iī'n'yā'n 'āā n'giindiveén yā chii'n chi 'caí yā. ⁵ Ndís'tiī 'iī'n'yā'n 'cuiica, maá'n nī ch'εεtineé nī ndúúcū tanducuén'ē chi ne'n'é nī ní yeenú nī. Ní dich'εεtē nī cáávā nguuvi chi 'cuuví nī tan'dúúcā chi dií'n nī ndúúcū 'áámá cuuchí chi cuuvi 'viiché tī níicú ndaa 'áámá nguuvi chi 'caa'n'nú'n nī 'iiti mii'n. ⁶ Ní ndís'tiī 'āā dií'n nī condenar sa'n'ā chi n'dai ní 'iī'n'yā'n s'ee'n n'giī'n'nú'n yā sa'n'ā. Ní nguéé dii'n sa mar 'áámá chi nadanguá'n'ai sa maa'n sa.

Ye'n'e 'viich'εεtíinūu'n ye'n'e yú ní ye'n'e chi nga'n'angua'a yú

⁷ Ní cáávā nducuén'ē nga'n'á ndís'tiī hermanos ye'n'é canéé chí dií'n nī nducuén'ē ndúúcū vaadī 'dii'n nanáa'n nī ní nanáa'n Señor ye'n'e yú ndii tiempo chí ndaa yā taama vmné'n'ēe. Cuin'diichí nī. 'Iī'n'yā'n chi dií'n yā ntiī'nyu'n ye'n'e campo canee chi cūnee ngíínú yā chi ndaācá n'daacā cosecha ye'n'e yā. Ní cūnee ngíínú n'dai yā chí cuee'n cuuvi vmnáa'n vmnaa'n. Ní taachi cho'ōo chí cuee'n cúuvi cuayiivi tuu'mi ní cuta'á yā cosecha ye'n'e yā. ⁸ 'Tiicá ntúū'n ndís'tiī vée paciencia ye'n'é nī ní canee diitú nī ndúúcū chí i'téenu nī na staava ye'n'é nī caati tiempo chí ndaa Señor ye'n'e yú 'āā snee nīi'nuún. ⁹ Ní ndís'tiī hermanos ye'n'é nguéé caaca nuu'ndi nī 'aama nī contra taama nī ní nguéé cuuvi n'diichi Ndyuūs nuu'ndi 'cūū chí ye'n'e nī. Ndyuūs chí juez ní nīi'nuún nūu'n ndaa yā. ¹⁰ Maa'n ní hermanos ye'n'é nadacádíinuu'n nī ye'n'e tiempo chí 'āā chó'ōo tan'dúúcā chí dii'n profetas chí cand'εε yā nduudu ye'n'é Ndyuūs ní n'deee n'daí ch'eenú yā chiī. Ní vée paciencia ye'n'é yā. Tan'dúúcā chí dií'n yā 'tiicá ntúū'n canee chí dií'n nī. ¹¹ Deenu yú chí yeenú profetas s'ee'n taachi ch'eenú yā chiī. Ndís'tiī ní ch'iindiveén nī ye'n'e sa'n'ā Job ní tan'dúúcā chí vée ca paciencia ye'n'e

sa taachi ch'eenu sa chiī. 'Āā n'diichí nī ntúū'n tan'dúúcā Señor ye'n'e yú dií'n yā cáávā sa'n'ā Job mii'n taachi ch'iinu ch'eenu sa chiī. Maa'n ní Señor ye'n'e yú ní néené ne'n'é yā s'uuú'n ní néené ya'ai yā s'uuú'n.

¹² Ní ye'n'e tanducuén'ē hermanos ye'n'é, nguéé caa'n'ma'n nī d'e'ē chí ne'n'e dií'n nī ndúúcū nduudu “por Dios” chí ca'n'á nī dií'n nī 'tíicā o nguéé ca'n'á nī dii'n nī 'tíicā. Ní nguéé caa'n'mán nī “caavā nanguuvi”, ndíi nguéé ndúú cáávā “ín'yeēndí 'cūū”, ndíi nguéé ndúú caavā táámá naa'n. Dámaā'n caa'n'mán nī, “tíicā idiín” o “nguéé 'tíicā idiín” caati Ndyuūs nguéé cuuvi dií'n yā condenar ndís'tiī.

¹³ Ndúútī chí 'áámá ch'εε ndís'tiī chí n'geenú nī ngii, canéé chí caa'n'ma'ngua'á nī Ndyuūs. Nduuti chí canee 'áámá 'iī'n'yā'n chí diyeenú, cánéé chí caatá yā chí Ndyuūs ní ch'εεtē yā. ¹⁴ Nduuti chí 'áámá ch'εε ndís'tiī ní ngííta nī canéé chí yaa'ví nī 'iī'ntyén'ē ye'n'e yaācū chí cuchii yā ní 'cuεendāa yā aceite na cuerpo ye'n'é 'iī'n'yā'n mii'n chí ngííta yā ní caa'n'ma'ngua'á yā nanáa'n Señor Jesucristo ye'n'e yú cáávā 'iī'n'yā'n mii'n chí ngííta yā. ¹⁵ Ní taachi nga'n'angua'á nī, i'téenu nī chí Jesucristo cuuvi dií'n yā chí nduūvā ye'n'e 'iī'n'yā'n chí ngiitā, ní Señor Jesucristo mii'n ní nadicuée'n yā 'iī'n'yā'n chí ngiitā ní nduūvā ye'n'é yā. Ní nduuti chí vée nuu'ndi ye'n'é yā Señor Jesucristo nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e yā. ¹⁶ Cáávā chuū ní caa'n'mán nī nuu'ndi chí dií'n nī contra hermanos ye'n'é nī ní cuuví nī hermanos. Ní caa'n'ma'ngua'á nī 'áámá nī táámá nī ní cuuvi nduūvā ye'n'é nī. 'Iī'n'yā'n chí n'dai taavi taachi caa'n'ma'ngua'á yā vée poder ye'n'e Ndyuūs na staava ye'n'é yā taachi caa'n'ma'ngua'á yā. ¹⁷ Deenu yú chí sa'n'ā Elías chí profeta ní 'áámá sa'n'ā tan'dúúcā s'uuú'n 'tíicā sa. Taachi ca'n'angua'a sa chí chiica sa Ndyuūs chí dií'n yā chí nguéé cuee'n cuūvī tuu'mi ní nguéé chee'n cuūvī vmnaa'n yá'n'ā 'iīnu nduūyū canéé ma'n'ā. ¹⁸ Ní cuayiivi mii'n ní ca'n'angua'a ntúū'n sa táámá vmné'n'ēe chí cuee'n cuūvī ní chee'n cuūvī vmnaa'n yá'n'ā ní chiī taavi cosecha ye'n'e.

¹⁹ Maa'n ní ndís'tiī hermanos ye'n'é, nduuti chí 'áámá ndís'tiī ngíí divíi nī ye'n'e nduudu cuaacu ní táámá yā idiín yā chí 'iī'n'yā'n

miiⁿ nanguεεcunée yā ní i'téenu yā nduudu
cuaacu, ²⁰ tuumi ní canée chi cadíínuuⁿ nī
chuū. 'Áámá 'iiⁿyāⁿ chi diíⁿ yā chi táámá
'iiⁿyāⁿ chi dinuuⁿndí yā nacuεεcúndii yā ní
cuvíi yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā, tuu'mi ní
'iiⁿyāⁿ vmnaaⁿ nadanguáⁿ'ai yā alma chi
n'dií yeⁿ'ē taamá yā. Ní diiⁿ chi Ndyuūs
nadach'εεcú yā n'deee n'dái nuuⁿndi yeⁿ'é
yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAN PEDRO

*Pedro idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'ē her-
manos chi i'téenu yā Jesucristo hermanos
chi s'néenⁿ 'muuⁿ chi s'néenⁿ miiⁿ*

¹ 'Úú Pedro 'úú ní 'úú 'áámá apóstol yeⁿ'e Jesucristo. Ní Cristo dichó'o yā 'úú chi 'úú candéé nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs. 'Úú idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo ní nguéeⁿ chi ch'εetinée yā na yāāⁿ yeⁿ'e yā tí cheⁿ'e 'néenⁿ 'múúⁿ cheⁿ'e 'néenⁿ miiⁿ yā ndii yāⁿ'āa yeⁿ'e Ponto, yeⁿ'e Galacia, yeⁿ'e Capadocia, yeⁿ'e Asia, ndúúcū Bitinia. ² Ní idinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī, 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs ndεεvé yā tan'dúúcā chi Ndyuūs deenú yā chi caⁿ'a yā diiⁿ yā ndíi vmnáāⁿ vmnaaⁿ. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní nadidεεvé yā ndís'tiī cáávā chi n'giindiveéⁿ nī yeⁿ'e yā ní cáávā yuuúⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo chi nadidεεvé yā ndís'tiī. Neⁿ'é chi Ndyuūs téé yā ndís'tiī n'deee n'dái vaadi n'dai yeⁿ'é yā ní vaadi 'diīⁿ cuuvi ch'εεte nguāaⁿ ndís'tiī.

³ Dich'εεte ca yú Ndyuūs chi chiida Señor Jesucristo caati néenē ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ chi diīⁿ yā chi ch'iindiyāāⁿ ngai yú. Chuū diīⁿ yā caati nadacuéeⁿ yā Jesucristo yeⁿ'e nguāaⁿ tinán'ā. Maaⁿ ní cucáávā Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ 'áámá vida ngai yeⁿ'e yú ní véé esperanza yeⁿ'e yú. ⁴ Ní cūnee ngiinu yú yeⁿ'e tanducuén'ē vaadi n'dai yeⁿ'e Ndyuūs chi Ndyuūs ngan'á yā chi téé yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs nanguáin'dai yā cáávā s'uuúⁿ chiīⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú na va'ai chεeti nguuvī naachi nguéeⁿ cuuvi chóō. Ní nguéeⁿ cuuvī 'cuεε, ndíi nguéeⁿ cúúví chó'ōo yeⁿ'ē. ⁵ Ní chuū chi Ndyuūs nguáin'dai yā ní cáávā ndís'tiī ti ndís'tiī i'téenu nī Jesucristo. Ní Ndyuūs diīⁿ yā cuidado ndís'tiī ndúúcū poder yeⁿ'é yā 'naaⁿ chi cūnee ngiinu nī chi nadanguán'ai yā ndís'tiī chi cuuvi déenu nī yeⁿ'e chuū tiempo chi cuchīi.

⁶ Ní canee chí yeenú nī yeⁿ'e chuū 'aara chí dindaachí nī duu'vi tiempo nūuⁿ 'naaⁿ chí n'geenú nī ngīi n'deee n'dái cosas chí ngīi. ⁷ Cáávā chi i'téenu nī Jesucristo vaadi i'téenu yeⁿ'é nī ní tan'dúúcā

'díiⁿnguāaⁿ, 'tíicā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ canée chí n'diichineeⁿ 'díiⁿnguāaⁿ ndúúcū yaⁿ'ā caati cuuvi deenú yā chí dámaāⁿ 'díiⁿnguāaⁿ. Ní 'tiicā ntúūⁿ vaadi i'téenu yeⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ canée chí n'diichineeⁿ yā. Ní vaadi i'téenu yeⁿ'é nī nduuti chí ichéeⁿ yeⁿ'e tanducuén'ē taachi 'iiⁿ'yāⁿ n'diichineeⁿ yā yeⁿ'ē, tuu'mi ní cuaacu chí i'téenu nī ní 'áámá cūnee vaadi i'téenu yeⁿ'é nī nguéeⁿ ti 'díiⁿnguāaⁿ chí n'giinu. Cuayiivi taachi ndaá Jesucristo tuu'mi ní dich'εεté yā ndís'tiī ní díiⁿ yā honrar ndís'tiī ní diīⁿ yā chí n'dεεvé ngīi ndís'tiī cáávā chí n'daacā ca i'téenu nī Jesucristo.

⁸ 'Áará chí nguéeⁿ n'diichí yā Jesucristo dineⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ. Ní i'téenu nī 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chí nguéeⁿ inaán nī 'iiⁿ'yāⁿ. Maaⁿ ní neenē yeenú nī ndúúcū vaadi yeenu chí ch'εεte taavi ca. Ní nguéeⁿ véé nduudu yeⁿ'é nī chí cuuvi caaⁿ'māⁿ nī yeⁿ'ē. ⁹ Ní nen'ē nī tunéeⁿ nī nguuvī chí Ndyuūs nadanguán'ai yā almas yeⁿ'e nī. Ní cáávā chuū chí i'téenu ca nī Ndyuūs.

¹⁰ Tiempo chí 'āā chó'ōo 'iiⁿ'yāⁿ profetas chí candéε yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs neenē n'dai n'nuuⁿ yā yeⁿ'e chí Ndyuūs nadanguán'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní itíinguuneeⁿ yā yeⁿ'e chuū. Profetas ní 'iiⁿ'yāⁿ chí ngan'á yā yeⁿ'e chí Ndyuūs caⁿ'á yā chí téé yā ndís'tiī yeⁿ'e chí n'dai taavi ca yeⁿ'é yā. ¹¹ Ní profetas ní nen'ē yā deenu yā yeⁿ'e tiempo 'cūū ní táácā cuuvi chó'ōo yeⁿ'e tiempo 'cūū taachi Cristo 'cuenú yā cuuvi ní cuchεε yā. Ní cuayiivi cuchīi chí dεεvé ngīi yeⁿ'é Cristo caati Espíritu yeⁿ'e Cristo chí canee ndúúcū profetas 'āā ch'iⁿ'í yā profetas yeⁿ'e chuū. ¹² Naati Ndyuūs ch'iⁿ'í yā profetas chí tiempo yeⁿ'e Cristo yeⁿ'e chí ngan'a yā nguéeⁿ cuuvi n'diichí profetas naati ndís'tiī ní 'āā n'diichí nī. Profetas ngan'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e chí cuchīi naati ndís'tiī 'āā n'giindiveéⁿ nī chí 'āā chó'ōo chíiⁿ chí caⁿ'a yā. Ní cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngan'á yā ngīi yā ndís'tiī nduudu cuaacu chí Jesús nadanguán'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū poder yeⁿ'ē Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs dichó'o yā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā yeⁿ'ē va'ai chεeti nguuvī nanááⁿ s'uuúⁿ. Ní nducuén'ē chuū ní ángeles maáⁿ yā neⁿ'e yā snaaⁿ yā dendu'ū.

Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā

ní n'daacā ca cuuvi yā

¹³ Maaⁿ ní cáávā nducuén'ē chuū nada-cadínuuⁿ ní n'daacā yeⁿ'e chí caⁿ'á ní diiⁿ ní ní 'cuεεtinéé n'daacá nī. Ní cunee ngiinú nī dámaāⁿ yeⁿ'e nducuén'ē chí n'dai taavi chí Señor Jesucristo caⁿ'á yā téé yā ndís'tiī taachi ndaa yā taama vmnéⁿ'ēē. ¹⁴ Ndís'tiī ní 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ti daiya Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguée diiⁿ ní tan'dúúcā chí diiⁿ nī nducuén'ē chí neⁿ'e maáⁿ nī taachi 'āā cuée n'diichí nī Ndyuūs. ¹⁵ Maaⁿ ní 'cuεεtinéé n'daacā nī chí nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī caati Ndyuūs chí yaaⁿ'vī yā ndís'tiī chí cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī ní dεεve yā. ¹⁶ Canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā: Canée chí diiⁿ n'daacā nī chí dεεve nī caati 'úú, Ndyuūs, ní dεεve 'úú.

¹⁷ Nduuti chí ndís'tiī ní ngaⁿ'á nī chí Ndyuūs ní chiidá nī ní caacá nī Ndyuūs chí cunee yā ndís'tiī, canée chí 'cuεεtinéé n'daacá nī ní 'va'á nī Ndyuūs neⁿ'e chí cunee nī in'yeeⁿdí 'cūū. Ndyuūs yeⁿ'e yú 'āā daamá nūuⁿ n'guúⁿ yā nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ. Ní n'diichí yā ca'áámá cá'aama yā tan'dúúcā chí ch'εεtineé yā ndúúcū ntiinyuⁿ chí diiⁿ yā. ¹⁸ Deenú nī chí Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā ndís'tiī yeⁿ'e vida chí nguée n'daacā chí sta'á nī yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é nī. Ní n'dáácā ca deenú nī chí nadí'vē yeⁿ'e chí nadanguáⁿ'ai yā ndís'tiī. Nguée cuái yā ndúúcū dendu'ū chí nchōō tan'duucā 'diiⁿnguāⁿ o 'diiⁿnguēε. ¹⁹ Naati Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā ndís'tiī ndúúcū yuūⁿ chí yaⁿ'ai chí'vē ti yuūⁿ yeⁿ'e Cristo. Cristo ní ca'a yā maáⁿ yā cuerpo caavā ofrenda chí 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caan'núⁿ ya 'yā. Ní Cristo miiⁿ tan'dúúcā 'áámá 'iiti cuūchī chí nguée n'gai tī ní nguée dε'ē vεε ndí yeⁿ'e tī, 'tíicā yā. ²⁰ Ní Ndyuūs ndεεvé yā Cristo chí maáⁿ yā cuerpo yeⁿ'é yā cuuvi ofrenda ndí vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi 'āā cuée din'dái yā in'yeeⁿdí 'cūū. Naati maaⁿ ní nguuvi s'eeⁿ Ndyuūs ch'in'i yā Cristo nanááⁿ ndís'tiī ní caavā ndís'tiī. ²¹ Ní cucáávā Cristo miiⁿ ní ndís'tiī i'téenu nī Ndyuūs chí nadacuéⁿ yā Cristo yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Ndyuūs dich'εεté yā Cristo ndúúcū honor. Ní ndís'tiī 'āā i'téenu nī Ndyuūs ní cūnee ngiinú nī yeⁿ'e chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí téé yā ndís'tiī chí cuuvi yeⁿ'é nī.

²² Maaⁿ ní chí 'āā i'téenu nī nduudu

cuaacu yeⁿ'é Cristo cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs 'āā didεεvé nī staava yeⁿ'é nī chí dineⁿ'é nī hermanos yeⁿ'e yú. Canée chí dineⁿ'é taavi cá nī 'aama nī taama nī hermanos ndúúcū staava yeⁿ'é nī chí dεεve. ²³ Ndís'tiī ní 'āā ch'iindiyáaⁿ nī taama vmnéⁿ'ēē nguée yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū chí 'cuūvi yā naati yeⁿ'e nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, nduudu chí canduuchi ní 'áámá cūnee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²⁴ Caati canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā:

Tanducuén'ē 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū ní tan'dúúcā yaātā ní tanducuén'ē chí n'gεεte ca yeⁿ'é 'iīⁿ'yāⁿ ní tan'dúúcā naāndā yeⁿ'e yaātā, 'tíicā yā. Yaātā miiⁿ ní tī'i ní naandā miiⁿ ní n'geen,

²⁵ naati nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní 'áámá cūnee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní nduudu cuaacú 'cūū yeⁿ'e evangelio chíⁿ chí candée 'iīⁿ'yāⁿ nanááⁿ ndís'iī.

2

¹ Maaⁿ ní cáávā chuū diví nī 'áámá lado nducuén'ē chí diiⁿ nī chí nguée n'daacā ní nguée canche'ée nī. Ndí nguée caan'mánⁿ nī dendu'ū chí nguεε cuaacu. Ndí nguée ndúú diiⁿ ngueé nī yeⁿ'e taama 'iīⁿ'yāⁿ. Ndí nguée ndúú ngaⁿ'a nī nduudu yaadī yeⁿ'é 'iīⁿ'yāⁿ. ² Ní ndís'tiī tan'dúúcā chí dacua'aá chí caama 'niindiyáaⁿ ní neⁿ'e leche, 'tíicā ndís'tiī. Diiⁿ nī ní neⁿ'é nī leche chí nduudu n'dai yeⁿ'e nduudu cuaacu. Ní cuuvi cu'téenu cá nī ndúúcū nduudú 'cūū tan'dúúcā dacua'aá cuuvi 'cuiitá yā ndúúcū leche n'dai. ³ 'Tíicā cuuvi diiⁿ nī nduuti chí cuaacu níⁿnyúⁿ n'diichíneeⁿ nī Señor Jesucristo chí n'dai yā.

Jesucristo ní tan'dúúcā tuū ch'εεte chí canduuchi

⁴ Ndís'tiī canée chí ndaa niiⁿnuúⁿ nī nanááⁿ Señor Jesucristo ti tan'dúúcā 'áámá tuū ch'εεte chí canduuchi 'tíicā nī. 'Iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū nguée 'cuúⁿ yā tuú miiⁿ ti nadacadínuuⁿ yā chí nguée dichí'vē naati Ndyuūs ndεεve yā tuū miiⁿ chí yaⁿ'ai chí'vē chí Cristo. ⁵ Ní ndís'tiī ntúūⁿ tan'dúúcā tuū cánduuchi 'tíicā nī ti Ndyuūs 'āā teé yā ndís'tiī vida ngai. Ca'a nī lugar Ndyuūs chí cuta'á yā vida yeⁿ'e ndís'tiī ní din'dái yā yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e ndís'tiī 'áámá yaācū yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní

ndís'tiī canéé chi diín nī ntii'nyuⁿ yeⁿ'e chi-
iduú yeⁿ'e yaacú 'cūū ní ca'á nī ofrendas
nanááⁿ Ndyuūs ndúú^{cū} chi duuchi Jesu-
cristo, ofrendas chi Ndyuūs cuuvi 'cuáaⁿ yā.

⁶ Ní 'tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs
cáávā chuū:

Cuin'diichí nī. 'Úú Ndyuūs cu'neéⁿ yáāⁿ Sión
'áámá tuūu ch'εεε yeⁿ'e cimientu
yeⁿ'e esquina yeⁿ'e yaācū. Tuūu miiⁿ
n'dεεvé ní yaⁿ'ai chíí'vē. 'Iiⁿ'yāⁿ chi
i'téenu yā Señor yeⁿ'e yú chi tuūu
ch'εεε miiⁿ nguéeⁿ cuuvi 'cuinaáⁿ yā
yeⁿ'e Señor yeⁿ'e yú.

⁷ Ní tuūu miiⁿ ní neenéⁿ vééⁿ chíí'vē cucáávā
ndís'tiī chi i'téenu nī Cristo naati nguéeⁿ
'tíicā tuūu miiⁿ nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ
i'téenu yā. 'Tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é
Ndyuūs:

Tuūu miiⁿ nūuⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ chi din'dái
yā yaācū nguéeⁿ 'cūū yā ti nada-
cadíínuuⁿ yā chi nguéeⁿ dichíí'vē.
Tuūú 'cūū nūuⁿ ní tuūu ch'εεε yeⁿ'e
cimientu yeⁿ'e esquina.

⁸ Ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs
táámá chi 'tíicā:

Tuūú 'cūū ní diiⁿ chi cuundí ca'a 'iiⁿ'yāⁿ ni
tuūu miiⁿ chíiⁿ chí cundεεvé 'iiⁿ'yāⁿ.

Cuaacu chí indéeⁿ ca'a yā ti nguéeⁿ
n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu ní Ndyuūs
diiⁿ yā chi 'tíicā canee chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

Yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs

⁹ Ndís'tiī ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs
ndεεvé yā. Ndís'tiī ní chiiduú yeⁿ'e Ndyuūs
chi Rey. Ndís'tiī ní yeⁿ'e ndaata dεεvé.
Ndís'tiī ní yeⁿ'e Ndyuūs ndís'tiī. 'Tíicā diiⁿ
Ndyuūs caati ndís'tiī cuuvi caaⁿ'máⁿ nī chi
ch'εεε n'dai chi diiⁿ Ndyuūs. Ndyuūs n'gai
yā ndís'tiī yeⁿ'e na maaiⁿ ní ndaá nī nanáaⁿ
yā ná déévé chi n'dεεvé n'dai yeⁿ'e maáⁿ
yā. ¹⁰ Ndís'tiī ní tiempo chi chó'ōo ní nguéeⁿ
yeⁿ'e Ndyuūs ndís'tiī naati maaⁿ ní 'tíicā nī.
Tiempo chi chó'ōo Ndyuūs nguéeⁿ ya'ai 'iinú
yā ndís'tiī naati maaⁿ ní 'tíicā déénu nī chi
Ndyuūs ya'ai 'iinú yā ndís'tiī ti yeⁿ'é Ndyuūs
ndís'tiī.

Tiⁿ'yāⁿ chi 'áámá diiⁿ yā ntii'nyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs

¹¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'é taavi,
'úú idi'cuítú ndís'tiī chi tan'dúú^{cā} 'iiⁿ'yāⁿ
chi snúúⁿ yúúⁿ 'tiicá nī neⁿ'e chi snéé nī

in'yeeⁿdí 'cūū ndís'tiī. Nguéeⁿ diiⁿ nī nuuⁿndi
tan'dúú^{cā} chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'é nī chi diiⁿ
nī caati chíiⁿ chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'é nī ní
cuen'e daāⁿmaⁿ contra yeⁿ'é chi neⁿ'e staava
yeⁿ'é nī. ¹² 'Cuεεtinéeⁿ n'daaca nī nguaaⁿ
'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ i'téenu yā nduudu cuaacu
yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'áará chí ngaⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ contra yeⁿ'e ndís'tiī tan'dúú^{cā} chi
ndís'tiī ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ n'daacā, 'iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ ní cuuvi snaaⁿ yā ntii'nyuⁿ chi n'daācā
ca chi idiíⁿ nī. Ní cuuvi 'caaⁿ'máⁿ yā chí
ch'εεε ca Ndyuūs nguuvi chi Ndyuūs ndaa
yā taama vmnéⁿ'ēe ní nnguāi yā cuenta
yeⁿ'e nuūⁿndi yeⁿ'e yú.

¹³ Canéé chi diiⁿ nī tan'dúú^{cā} chi ngaⁿ'á
'iiⁿ'ntyéⁿ'ē 'āā du'ú nūuⁿ chi véé nduuti chí
saⁿ'ā rey o chí 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē ch'εεε. Ní n'daacā
canee nī nanáaⁿ yā caavā chi ndís'tiī ní yeⁿ'e
Señor Ndyuūs yeⁿ'e yú ndís'tiī. ¹⁴ Ní diiⁿ
nī chí ngaⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē chi Ndyuūs
s'neéⁿ yā miiⁿ caati 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē cuuvi ca'a
yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ n'daacā idiíⁿ
yā ní cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chí ch'εεé 'iiⁿ'yāⁿ
chi n'daacā idiíⁿ yā. ¹⁵ Ti chuū ní chíiⁿ chi
Ndyuūs neⁿ'é yā chí diiⁿ nī. Ní cáávā chí
ndís'tiī din'daacá nī, 'iiⁿ'yāⁿ chí zonso yā
ní nguéeⁿ deenu yā nguéeⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā
de'ē véε contra yeⁿ'e ndís'tiī.

¹⁶ Ní 'cuεεtinéeⁿ nī tan'dúú^{cā} 'iiⁿ'yāⁿ chí
canéé libre yā. Nguéeⁿ diiⁿ nī chíiⁿ chí
nguεε n'daacā cucáávā chí canéé libre nī, ní
ngaⁿ'á nī chí cuuvi diiⁿ nī 'túú^{cā}. N'daacā
ca chí 'cuεεtinéeⁿ n'daacá nī ti ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ
chí 'áámá canee chí dichíí'vē Ndyuūs. ¹⁷ Ní
diiⁿ nī honrar nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní dinéⁿ'e
nī nducyaaca hermanos yeⁿ'e yú. 'Va'á nī
Ndyuūs ní diiⁿ nī honrar emperador chí
'iiⁿ'ntyéⁿ'ē.

Yeⁿ'e chi Cristo n'geenu yā ngii chí ejem- plo yeⁿ'e yú

¹⁸ Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ criados chí chíí'vē, diiⁿ nī
respetar patrón yeⁿ'é nī ní diiⁿ nī tan'dúú^{cā}
chí ngaⁿ'á patrón yeⁿ'e nī, nguéeⁿ dámaāⁿ
patrón yeⁿ'é nī chí din'daacā ní n'dai yā
naati patrón yeⁿ'é nī chí nguéeⁿ din'daacā yā
ní taaⁿ yā. ¹⁹ Caati n'daacā ca chí cuchεε nī
taachi n'geenu nī ngii cáávā cosas chí nguéeⁿ
n'daacā chí diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí contra yeⁿ'é nī.
Ní cuchεε nī ti deenu nī chí n'daacā idiíⁿ nī.
'Tíicā Ndyuūs neⁿ'e yā chí diiⁿ nī. ²⁰ ¿De'ē

ch'εεε chuū nduuti chi n'geenu nī ngii ti vée nuuⁿndi yeⁿ'é nī nī 'tíicā castigo yeⁿ'é nī, ní ichée nī? Nguée ch'εεε chuū. Naati nduuti chi n'geenu nī ngii ti n'daacā idiíⁿ nī nī ngiinū ngiinū cuchεε nī tuu'mi ní Ndyuūs nadi'viicú yā ndís'tiī. ²¹ Ní yaa'ví yā ndís'tiī caavā chi diíⁿ nī 'tíicā. Cristo 'āā ch'eenú yā chií cáavā s'uuúⁿ ní s'neéⁿ yā 'áámá ejemplo yeⁿ'e yú. Ní s'uuúⁿ canéé chi 'tíicā nūuⁿ diíⁿ yú tan'dúucā chi diíⁿ yā. ²² Cristo miiⁿ nguée diíⁿ yā mar 'áámá chuundi 'liiⁿ nuuⁿndi ní nguée chinnche'ei yā mar 'áámá. ²³ Ní taachí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a taán yā yeⁿ'e Cristo, Cristo miiⁿ nguée ngaⁿ'a taán yā yeⁿ'e yā. Ní taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā chi Cristo ya'ai ch'eenú yā chi nguée caⁿ'ā cúnncā yā yeⁿ'e yā. Naati cūnee ngiinú yā nanááⁿ Ndyuūs chi cuaacu chí Ndyuūs caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní Ndyuūs diíⁿ yā cosa chi cuaacu. ²⁴ Cristo maán yā candεε yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú na cuerpo yeⁿ'e maán yā taachi ch'i yā na cruz. Ní 'íicú s'uuúⁿ ní cuuvi diíⁿ yú tan'dúucā chi n'dii yú yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Ní maaⁿ ní 'cuεetinee yú yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi n'daacā. Ní 'āā nnduuvá yeⁿ'ē yú yeⁿ'e castigo yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú cáavā chi Cristo naca'ái yā cáavā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ²⁵ Tiempo chi chó'ōo s'uuúⁿ ní tan'dúucā 'iiti cuūchī chi nindai tī 'tíicā s'uuúⁿ naati maaⁿ ní ndaa yú nanááⁿ Cristo chi candεε yā cuidado s'uuúⁿ tan'duucā 'áámá pastor. Cristo ní candεε yā cuidado alma yeⁿ'e yú.

3

Yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ chí 'nínđivaacu chi canéé chi 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'ē víí

¹ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī n'daataá chi 'nínđivaacu tá, canéé chi diíⁿ nī chi ngaⁿ'ā isaⁿ'ā yeⁿ'é nī. Ní nduuti chi isaⁿ'ā yeⁿ'é nī nguée i'téenu sa Cristo, cuuvi cu'téenu sa Cristo cáavā n'daataá yeⁿ'e sa tí n'daacā n'geetinée tá. 'Áará chi nguée ngaⁿ'ā ta mar 'áámá nduudu yeⁿ'e Cristo tuu'mi ní cuuvi cu'téenu sa Cristo. ² Caati n'diichi sa chi n'daataá yeⁿ'e sa yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chí idiíⁿ tá ní n'daacā ní diíⁿ tá respetar isaⁿ'ā tá. ³ Ní n'daataá chi n'dai tá chi vée isaⁿ'ā yeⁿ'e tá nguée canéé chi sta'a tá cosas ní s'nuuⁿ tá cosas miiⁿ na cuerpo

yeⁿ'e tá chi diíⁿ chi n'dεεvεε maaⁿ tá. Ní nguée neené n'dεεvεé diíⁿ tá tiiⁿ tá o sta'a tá cosas yeⁿ'e 'diiⁿnguāāⁿ o catecai chi ya'ai chíí'vε chí snee tá chi cuuvi dich'εεté maaⁿ tá táⁿ'ā. ⁴ Naati n'dεεvεé chí yeⁿ'e tá canee chí cūnee yeⁿ'e maaⁿ tá ní canéé chí n'dεεvεε tá ndúúcū espíritu yeⁿ'ē tá chí ndiicúúⁿ. Ní canee 'diiíⁿ tá. Chuū ní dichíí'vε nanááⁿ Ndyuūs. ⁵ Caati tiempo chí chó'ōo 'tíicā idiíⁿ n'daataa s'eeⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs, n'daataa chí i'téenu ca Ndyuūs ní s'teenu tá chí ngaⁿ'ā isaⁿ'ā yeⁿ'e tá. ⁶ Ní táⁿ'ā Sara 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ tá. S'teenu tá isaⁿ'ā yeⁿ'e tá chí nguuvi Abraham. Ní ngaⁿ'ā tá isaⁿ'ā yeⁿ'e tá: N'dii ní señor yeⁿ'é. Maaⁿ ní ndís'tiī cuuvi diíⁿ nī tan'dúucā chí ndís'tiī daiya Sara ndís'tiī nduuti chí n'daacā idiíⁿ nī ní nguée 'va'á nī yeⁿ'ē mar 'áámá.

⁷ Ní 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī saⁿ'ā chí vée n'daataá yeⁿ'é nī. 'Cuεetinée nī ndúúcū tá ní diíⁿ nī respetar n'daataá yeⁿ'é nī. Ní diíⁿ nī honrar n'daataá yeⁿ'e nī tan'dúucā chí deenu nī chí n'daacā ti n'daataa miiⁿ nguée vée fuerzas yeⁿ'e tá tan'dúucā 'áámá saⁿ'ā. Ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs yeⁿ'e vaadi n'dai yeⁿ'é yā ca'a yā vida yeⁿ'e tá daama daama tan'dúucā chí tee yā ndís'tiī saⁿ'ā. Ní ndís'tiī saⁿ'ā diíⁿ nī 'túucā ní nguée du'ū vεε chí di'vaachí ndís'tiī yeⁿ'e chí diíⁿ nī taachi ngaⁿ'angua'á nī.

Yeⁿ'e chí n'geenu yú ngii caavā chí n'daacā idiíⁿ yú.

⁸ Ní yeⁿ'e nducuéⁿ'ē canéé chí dáámá nūuⁿ nadacadíínuuⁿ nī nducyaaca ndís'tiī ní dáámá nūuⁿ nadacadíínuuⁿ nī na staava yeⁿ'é nī. Dinéⁿ'e nī 'aama nī taama nī tan'dúucā chí cuáácú chí ví'í nī. Ní ya'ai 'iinú nī 'aamá nī taama nī. Ní diíⁿ chí ndiicúúⁿ nī 'aamá nī ndúúcū taama nī. ⁹ Taachi 'iiⁿyāⁿ nguée n'daacā idiíⁿ yā ndúúcu nī nguée idiíⁿ nī chí nguée ndaacā ndúúcu yā. Ní taachi 'iiⁿyāⁿ nguée n'daacā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'é nī nguée cunncaā caaⁿ'máⁿ nī yeⁿ'e yā. Ndaacā ca diíⁿ nī ní caaⁿ'máⁿ nī ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'tiī ní di'viicú nī 'iiⁿyāⁿ s'tiī. 'Tíicā Ndyuūs cuuvi di'viicú yā ndís'tiī. Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi yeⁿ'é yā ti diíⁿ yā 'tíicā nduucú nī. ¹⁰ Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā: 'Iiⁿyāⁿ chí neⁿ'e chí yeenú yā ndúúcū vida yeⁿ'é yā ní neⁿ'é yā chí vée

nduuyu yen'é yā, 'āā ntéé canéé chi caa'n'mán yā dendu'ū chi nguée n'daacā. Ní nguée caa'n'mán yā nduudu yaadi. ¹¹ Canéé chi diví yā yen'e nducue'n'e chi nguée n'daacā ní dámaān diín yā chi n'daacā. Canéé chí ne'n'é yā vaadi 'diiín ní diín yā nducue'n'e chi véé vaadi 'diiín yen'e yā. ¹² Señor Ndyuūs yen'e yú maán yā 'iín'yān chi din'daacá yā. Ní cue'n'e daān'ma'n n'giindiveén yā chi 'iín'yān s'een nga'angua'á yā. Ní Señor yen'e yú ní contra yen'e 'iín'yān chi nguée n'daacā idiín yā.

¹³ ¿Du'ú 'iín'yān chi'nuucá'ai yā ndís'tiī nduuti chi ndís'tiī nducue'n'e tiempo diín nī chi n'daacā? Nguée diín yā 'tíicā. ¹⁴ Ní nduuti chi ndís'tiī n'geenu nī ngii cáávā chi n'daacā idiín nī tuu'mi ní yeenú nī. Nguée diín 'va'a nī yen'e mar 'áámá 'iín'yān ní nguée di'yáá nī cuuvi. ¹⁵ Canéé chí dich'eté nī Cristo na staava yen'é nī ní 'cuaán nī lugar Cristo chi 'iiví nī. Ní canéé listo nī chi cuuvi nan'guεεcuta'n'á nī 'āā du'ú nūu'n 'iín'yān chi intiinguunee'n ndís'tiī 'tíicā: Ndís'tiī de'ē cáávā chi cūnee ngíínú nī yen'e Ndyuūs yen'é nī. Ní taachi nan'guεεcuta'n'á nī yen'e yā diín nī chi ndiicúú'n n'dai nī. Ní diín nī respetar 'iín'yān. ¹⁶ 'Cuεetinéé n'daaca nī chi nguée véé chi nadacadíínúu'n nī yen'e chi nguée n'daacā chi diín nī. Ní 'iín'yān chi cunncaā nga'n'a yā yen'e chi n'daacā chi diín nī caavā chi i'téenu nī Cristo, cuuvi 'cuináa'n yā cáávā chi nga'n'á yā. ¹⁷ N'dáácā ca chi 'cueenu yú cuuvi cáávā cosas chi n'daacā idiín yú nduuti chi Ndyuūs ne'n'é yā 'tíicā, nguée ti cáávā cosas chi nguée n'daacā idiín yú.

¹⁸ Cristo mii'n maán yā ch'eenú yā chiī chi ch'iī yā cáávā nuu'ndi yen'e yú ní 'áámá vmné'n'ēe ch'iī Cristo cáávā nuu'ndi yen'e nducyaaca 'iín'yān, ní nguée nuu'ndi yen'é yā. Ní ch'iī yā caati cuuvi candée ya s'uuún nanáán Ndyuūs. Cuáácú ch'iī cuerpo yen'é yā naati espíritu yen'é yā nduuchi. ¹⁹ Ní espíritu yen'e Cristo cuayiivi chi ch'iī yā che'n'e yā ní ca'n'a yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs nanáán espíritu s'een yen'e 'iín'yān s'een chi n'diī. Ní espíritu s'een ní preso yā na lugar yen'e espíritu s'een. ²⁰ Espíritu s'een ní yen'e 'iín'yān chi nguée ch'iindiveén

yā Ndyuūs 'áámá tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní Ndyuūs canee ngíínú yā ní 'diiín canéé yā chi 'iín'yān s'een ndaacadaamí yā yen'e nuu'ndi yen'e yā 'naa'n tiempo chi sa'n'ā Noé din'dái sa 'áámá arco chí barco ch'εεε. Ní ch'etēti barco mii'n n'duuví 'iín'yān, dámaān niíní yā, ní ngua'n'ai yā yen'e nuū'nīn. ²¹ Ní nuū'nīn mii'n ní tan'dúúccā nuū'nīn chi ngεεdínúū'nīn yú chi nangua'n'āi s'uuún. 'Tíicā nuu'ni'n mii'n. Taachi ngεεdínúū'nīn yú nguée caavā chi naa'nu cuerpo yen'e yú naati cáávā chi 'áámá compromiso yen'e yú nanáán Ndyuūs. Ní n'daacā diín yú chuū ndúúccū núú'nmán staava yen'e yú. Ní Ndyuūs nadanguá'n'ai yā s'uuún chi i'teenu yú Cristo cáávā Cristo nducueen yā yen'e nguaa'n tiná'n'ā. ²² Ní Cristo mii'n cuna'n'á yā na va'ai ch'etēti nguuvi ní maa'n canee yā lado yen'e honor yen'e Ndyuūs chi lado tá cuaacu. Ní Cristo nga'n'a ntiínnyún yā yen'é ángeles ndúúccū 'iín'ntyén'ē ní yen'e poderes chí véé.

4

Canee chi dichí'vε yú Ndyuūs tan'dúúccā chi Ndyuūs tee yā fuerzas s'uuún

¹ Tan'dúúccā Cristo ch'eenú yā chiī ní diín yā sentir na cuerpo yen'é yā 'tiicá ntúū'n ndís'tiī canéé chi cuta'á nī fuerzas yen'é nī cáávā tiempo chi ca'n'á nī 'cueenú nī cuuvi. Maa'n ní 'iín'yān s'een chí ch'eenú yā chiī ní diín yā sentir na cuerpo yen'é yā 'āā ntéé ne'n'é yā dinuu'ndi yā. ² Ní ndíí maa'n ndís'tiī canee chi diín nī tanducue'n'e chi ne'n'e Ndyuūs chi diín nī tanducue'n'e nguuvi yen'e nī. Ní nguée diín nī tan'dúúccā chi maa'n cuerpo yen'é nī ne'n'e chi diín nī. ³ Tiempo chi 'āā chó'ōo ní diín yú tan'dúúccā 'iín'yān chi nguée yen'e ndaata Israel chi nguée i'téenu yā Ndyuūs. Tiempo mii'n ní diín yú cosas chi nguée n'daacā. Ní diín yú nuu'ndi tan'dúúccā chi ne'n'e cuerpo yen'e yú chi diín yú. Ní 'cuū'vi yú ní cho'o nee che'e yú taachi véé fiesta yen'e chi che'e yú. Ní cu'u ca yú vino. Ní s'teenu yú santo s'een chi ídolo s'een. ⁴ 'Iín'yān s'een chi nguée i'téenu yā Cristo, ¿De'ē cáávā chi nadacadíínúu'n yā chi ndís'tiī nguée nduuvidaamá nī ndúúcu yā, ní nguée idiín nī ndúúcu yā cosas chí nguée n'daacā? Ní chíín chi 'iín'yān s'een ní cunncaā nga'n'a yā yen'é nī. ⁵ 'Iín'yān

s'eeⁿ canéé chi nga'a yā cuenta yeⁿ'e vida yeⁿ'e maáⁿ yā nanááⁿ Cristo chi diíⁿ yā juzgar nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi canduuchi ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí. ⁶ Ní cáávā chuū Cristo ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e maáⁿ yā nanááⁿ espíritus yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí caati espíritus yeⁿ'é yā cuuvi canduuchi tan'dúúca chi Ndyuūs canduuchi yā. Ní Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taachi ch'εεtineé yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tan'dúúca chi n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi snee yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

⁷ 'Āā cháā snee niiⁿnuúⁿ nguuví chi 'cuiinu tanducuén^e dendu'ū. Ní cáávā chuū 'cuεεtinee n'daaca nī ní 'āā dε'ε ora nūuⁿ ní cuuvi caaⁿmaⁿnguaⁿ'á nī. ⁸ Ní yeⁿ'é tanducuén^e dineⁿ'e cá nī 'aama nī taama nī caati taachi dineⁿ'e cá nī tuuⁿmi ní inadīch'εεcū nī nuuⁿndi yeⁿ'é 'áámá nī taama nī. ⁹ 'Cuaáⁿ nī 'áámá nī taama nī na vaacu nī ní nguée 'cuεεcu cheendí nī. ¹⁰ Ní ca'áámá ca'aama nī ní diíⁿ nī servir taamá nī ndúúcu ntiⁿnyuⁿ chi Ndyuūs itée yā chi diíⁿ nī. Ní canéé chi diíⁿ n'daaca nī ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī chi Ndyuūs itée yā ca'aama ca'aamá nī ti Ndyuūs itée yā ndís'tiī nducuén^e chi n'dai taavi yeⁿ'e yā. ¹¹ Nduuti chi 'áámá nī candεε nī nduudu cuaacu canéé chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Nduuti chi 'aamá nī diíⁿ nī ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū canéé chi diíⁿ yā ndúúcu nducuén^e fuerzas yeⁿ'é yā chi Ndyuūs ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ miⁿ. Ní yeⁿ'e tanducuén^e chi ndís'tiī diíⁿ nī canéé chi diíⁿ nī chi cuuvi dich'εεtē nī Ndyuūs cucáāvā Jesucristo. Ní yeⁿ'é Ndyuūs chí ngíí dεεve yeⁿ'e yā ní vεε poder yeⁿ'é yā tanducuén^e tiempo. 'Tííca yā.

Canéé chi n'geenu yú ngii ti yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

¹² Ndís'tiī hermanos chi neⁿ'é taavi nguée nadicadínūuⁿ nī chi cosa chi díítūu nguée canéé chí chó'oo yeⁿ'é nī taachi 'iiⁿ'yāⁿ n'diichineeⁿ cá yā ndís'tiī chi ya'ai n'geenú nī ngii ti canéé chí chó'oo yeⁿ'é nī 'tííca. ¹³ Naati canéé chí cuuvi yeenú nī taachi n'geenú nī ngii tan'dúúca Cristo ch'eenú yā chii. Ní cuayiivi cuuvi yeenu cá nī taachi Cristo ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe ní 'cuuⁿ'mín yā chi ch'εεtē n'dai ngiichí yā tan'dúúca dεεve ngiichí ch'εεtē. ¹⁴ Nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ

n'gaa'vá yā ndúúcu nī cucáāvā chi i'téenu nī Cristo tuuⁿmi ní yeenú nī. Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí dεεvé ngii canéé ndúúcu ndís'tiī. 'Áará chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cunncaā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e Cristo, ndís'tiī ní diíⁿ nī honrar Cristo. ¹⁵ Ní nduuti chi 'áámá chée ndís'tiī n'geenu nī ngii 'úú nguée neⁿ'é chí 'cuenú nī cuuvi caati ch'iiⁿ'núⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ o ididuucú nī o nguée diíⁿ nī tan'dúúca chí ngaⁿ'ā ley yeⁿ'é Ndyuūs chí ch'εεtē ca. ¹⁶ Ní nduuti chí 'áámá chεε ndís'tiī n'geenu nī ngii cáávā chi i'téenu nī Cristo nguée cuuvi 'cuinaán nī naati canee chí dich'εεtē nī Ndyuūs caati 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chí dií ní yeⁿ'e Cristo dií.

¹⁷ 'Āā ndaa tiempo chi Cristo caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní vmnááⁿ vmnaaⁿ caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nduuti chí vmnááⁿ vmnaaⁿ n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú, ¿táácā cuuvi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs cuayiivi taachi n'diichi Cristo nuuⁿndi yeⁿ'e yā? ¹⁸ Ní nduuti chí ngí'íi chí 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dai cuuvi nanguaⁿ'ai yā, ¿dε'ε cuuví ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée n'daacā diíⁿ yā ní ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí dinuuⁿndí yā ní nguée i'téenu yā? ¹⁹ Ní 'tííca canee chí diíⁿ yú. Taachi n'geenu yú ngii caavā chí Ndyuūs neⁿ'é yā chí diíⁿ yú 'tííca, canéé chí diíⁿ yú nducuén^e chí n'daacā. Ní canéé chí nga'a yú vida yeⁿ'e yú na ta'a Ndyuūs caati Ndyuūs din'dái yā s'uuúⁿ ní 'indεε yā cuidado s'uuúⁿ. Ndyuūs ní diíⁿ yā chiiⁿ chí ngaⁿ'a yā chí caⁿ'a yā diíⁿ yā.

5

Yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs

¹ 'Úú Pedro caⁿ'á consejo 'iiⁿntyen^e yeⁿ'e yaācū chí snée nguaaⁿ ndís'tiī. 'Úú 'tiicá ntúūⁿ 'iiⁿntyen^e 'úú. 'Úú ngaⁿ'á yeⁿ'e Cristo tan'dúúca chí ch'eenú yā chí ti n'diichi nduucú nduutinaáⁿ maáⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ vée parte yeⁿ'é vaadī dεεve ngii chí Ndyuūs 'cuuⁿ'mín yā s'uuúⁿ cuayiivi. ² Ndís'tiī 'iiⁿntyen^e yeⁿ'e yaācū, idiíⁿ nī ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī tan'dúúca 'áámá pastor chí indεε yā cuidado yeⁿ'e 'iiti cuūchī. 'Tííca diíⁿ nī ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs chí caⁿ'á yā yaācū naachi ndís'tiī ní 'iiⁿntyén^e. Nguée

diín nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e nī chi canéé chi diín nī naati diín nī ti maán nī neⁿ'e nī diín nī caati 'tíicā neⁿ'e Ndyuūs. Nguéé diín nī caavā chi cuta'á nī tuūmī naati diín nī ndúúcu nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī chi n'dai. ³ Nguéé diín nī ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi maaⁿ cuidado yeⁿ'é nī tan'dúúca chi ndís'tiī ní 'iiví yeⁿ'é yā naati 'cuētinéé n'daacá nī níicú 'iiⁿyāⁿ cuuvi n'diichi yā ndís'tiī ní diín yā tan'dúúca chi ndís'tiī diín nī. ⁴ Ní 'íicú taachi ndaa Jesucristo chi 'iiⁿyāⁿ chí ndíi tiīⁿ chí ícandē yā cuidado yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúca 'áamá pastor chi ndii tiīⁿ chí ícandē yā cuidado 'iiti yeⁿ'é yā, tuu'mi ní ndís'tiī cuuvi cuta'á nī 'áamá corona chi nguéé 'cuīnu dēv'é yeⁿ'ē. Nguéé corona yeⁿ'e yaātā chi ituuvií.

⁵ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī saⁿ'ā da'caīyāā canéé chí diín nī tan'dúúca chi ngaⁿ'a 'iiⁿntyēⁿ'ē yeⁿ'e yaācū. Nducyaaca nī canéé chí ndiicuuⁿ nī ní cunnee nī 'aama nī taama nī caati canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā:

Ndyuūs nguéé neⁿ'e yā 'iiⁿyāⁿ chi nacadiínuuⁿ yā chi maán yā ch'ēte yā naati ca'á yā nducuén'ē chi n'dai yeⁿ'e yā 'iiⁿyāⁿ chi ndiicúúⁿ.

⁶ Maaⁿ ní nducyaaca ndís'tiī ndiicúúⁿ n'dai 'cuētinéé nī maaⁿ poder yeⁿ'é Ndyuūs ti Ndyuūs cuuvi dich'ēte yā ndís'tiī tiempo chi neⁿ'é yā. ⁷ Ca'á nī nducueⁿ'ē cuidado chi díitūu yeⁿ'e nī na ta'a Cristo caati Cristo candéé yā cuidado yeⁿ'e ndís'tiī.

⁸ Canéé listo nī ní nguéé 'cuētiyaadú nī. Cundē nī cuidado chi n'daacā 'cuētinéé nī ti yááⁿ'nguīnūuⁿ miiⁿ chí contra yeⁿ'e nī chíicá sá ní n'diichi sa ndii 'muuⁿ ní ndii miiⁿ. Ní tan'dúúca 'áamá 'yáíⁿyāⁿ cuá'aá n'gai tī ní cachiicá tī ní i'nuúⁿ tī du'u chi cuuvi che'é tī 'tíica diín yááⁿ'nguīnūuⁿ miiⁿ.

⁹ Nguéé ca'a nī lugar yááⁿ'nguīnuúⁿ 'cūū naati 'áamá cūnee nī ndúúcu chi i'téenu nī. Ní déenu nī chi 'āā daamá nūuⁿ n'geenu yú ngii tan'dúúca nducyaaca hermanos chi s'néeⁿ yā na núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdī ti i'téenu yā Cristo. ¹⁰ Ní cuayiivi chi ch'eenú nī chiī duu'vi tiempo nūuⁿ tuu'mi ní Ndyuūs diín yā chi ndēv'é canéé vida yeⁿ'e nī. Ní diituú canéé nī ndúúcu chi i'téenu nī Ndyuūs. Ní Ndyuūs ca'á yā fuerzas yeⁿ'e nī ní diín yā chi seguro canéé nī ndúúcu chi i'téenu nī. Maaⁿ Ndyuūs miiⁿ ní teé yā nducuén'ē chi

n'dai. Ní maán yā yaa'ví yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cáávā chi v'éé parte yeⁿ'e yú ndúúcu dēv'é ngii ch'ēte yeⁿ'é yā caati s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ. ¹¹ Caaⁿ'maⁿ yú chi Ndyuūs ní ch'ēte n'dai yā ní yeⁿ'é yā v'éé nducuén'ē poder chi v'éé ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'tíicā.

'Cuiinu carta miiⁿ ní yaa'vi yā 'iiⁿyāⁿ chi n'dai ndís'tiī

¹² 'Téé nūuⁿ idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e ndís'tiī ní hermano Silvano nginne sa 'úú. Nadicádiinúúⁿ chi Silvano miiⁿ ní hermano chi n'dai taavi. 'Úú teé consejo ndís'tiī chi seguro canee ndís'tiī chi nducuén'ē chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī yeⁿ'e vaadī n'dai yeⁿ'é yā ní yeⁿ'é nī ti neⁿ'é yā ndís'tiī. Maaⁿ ní 'cuētinéé n'daaca nī ní diituu canee nī ní cuchéé nī yeⁿ'e tanducuén'ē chuū.

¹³ 'Iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yaācū chi canéé na yāāⁿ Babilonia chi Ndyuūs didēv'é yā tan'dúúca s'uuúⁿ: N'daí ndís'tiī, ngaⁿ'a yā. 'Tiicá ntúūⁿ Marcos chi tan'dúúca daiyá: N'daí ndís'tiī, ngaⁿ'a sa. ¹⁴ Nds'tiī hermanos: N'daí nī, ngaⁿ'a nī 'aama nī taama nī ti neⁿ'é nī 'aama nī taama nī ti yeⁿ'é Cristo ndís'tiī. Ní Ndyuūs téé yā vaadī 'diiⁿ yeⁿ'é yā nducyaacá ndís'tiī chi yeⁿ'e Cristo. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEN'E SAN PEDRO

*Pedro idinguún yā carta 'cūū yen'e 'i'in'yān
chi i'téenu yā Cristo*

1 'Úú Simón Pedro 'úú ní 'úú ní apóstol yen'e Jesucristo. Ní candéé nduudu yen'é Ndyuūs ti Ndyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú dichíí'vē Jesucristo. Dinguún carta 'cūū yen'e 'i'in'yān chi 'āā i'téenu n'dai yā Jesucristo tan'dúúcā nú'suu. 'Tíicā dii' Ndyuūs ndúúcū Salvador chi Jesucristo ti cuaacu yā. 2 'Úú ne'n'é chi ndís'tiī cuta'á nī nducue'n'é vaadī n'dai ndúúcū vaadī 'diīn chi Ndyuūs téē yā ndís'tiī, ní cáávā chi deenū n'daacá nī yen'é Ndyuūs chiida yú ndúúcū Jesucristo yen'e yú.

Yen'e vida yen'e 'i'in'yān chi i'téenu yā Jesucristo

3 Ndyuūs cáávā poder yen'é yā 'āā tee yā s'uuún tanducué'n'é caati cuuvi 'cuεεtinéé n'daāca yú ní cuuvi dich'εεte yú Ndyuūs. Ní 'tíicā cuuvi dii' yú ti deenu yú Jesucristo chi ch'εεte maán yā ní dii' yā vaadī n'giinu. Ní Jesucristo yaa'ví yā s'uuún chi cuuvi yen'é yā s'uuún. 4 Ní Cristo 'āā tee yā s'uuún promesas chí n'dεεvé n'dai ní ng'εεte ca. Ní cucáávā promesas mii' ndís'tiī ní cuuvi cuta'á nī yen'e vida ngai chí yen'e Ndyuūs. Ní cuuvi nnguan'ai nī yen'e nuu'ndi yen'e i'n'yee'ndí 'cūū, nuū'ndī chi maa' cuerpo yen'e yú ne'n'e chi dii' yú. 5 Maa' chi i'téenu nī Jesucristo candéé nī cuidado chi n'daacā ca 'cuεεtineé nī. Ní taachi n'daacā ca 'cuεεtineé nī tuu'mi ní ca'cueén nī caati cuuvi deenu cá nī. 6 Ní taachi déénú cá nī tuu'mi ní ngan'a ntii'nyu' nī yen'e maa' cuerpo yen'é nī. Ní taachi dii' nī chi ngan'a ntii'nyu' nī yen'e maa' cuerpo yen'é nī tuu'mi ní cuchéε nī yen'e maa' cuerpo yen'e nī. Ní taachi cuchéε nī yen'e maa' cuerpo yen'é nī tuu'mi ní dii' nī tan'dúúcā chi Ndyuūs ne'n'é yā chí dii' nī. 7 Ní taachi 'āā dii' nī tan'dúúcā chi Ndyuūs ne'n'é yā chí dii' nī tuu'mi ní dinen'é nī 'áámá nī taama nī. Ní taachi dinen'é nī 'áámá nī taama nī tuu'mi ní 'áámá dinen'e nī 'i'in'yān.

8 Ní yen'e tanducué'n'é chuū, nduuti chi ndís'tiī dii' nī ní n'dai n'dai dii' nī tuu'mi ní

cuuvi dii' nī ntii'nyu' yen'e Señor Jesucristo yen'e yú. Ní dichíí'vē nī Señor yen'e yú. Ní chuū dii' nī chí dichíí'vē chí deenu n'daāca cá nī Señor Jesucristo yen'e yú. 9 Ní nduuti chí 'áámá nī nguée dii' nī tanducué'n'é chuū tuu'mi ní ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá 'i'in'yān chí ngueenáán 'tiicá nī ti nguée cuuvi snaan nī chí ya'ai. Ní nguée n'gaacu nī chí nduuví dεεvé nī yen'e nuu'ndi yen'e nī chí dii' nī cuáán vmnaa' taachi caama i'téenu nī Jesucristo. 10 Maa' ní ndís'tiī hermanos yen'é cáávā nducué'n'é chuū candéε cá nī cuidado chí 'aama canéé n'daaca nī ndúúcū chí i'téenu nī. Ní canee nī seguro chí Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi yen'é yā ndís'tiī. Ní ndεεvé yā ndís'tiī. Ní nduuti chí dii' nī dendu'ū chí 'túúcā tuu'mi ní 'āā ntée dε'ε cáávā chí dii' nī nuu'ndi. 11 Ní taachi dii' nī 'túúcā Jesucristo téē yā lugar ndís'tiī chí cuuvi ndaa nī naachi canee Señor Jesucristo chí nadangua'ai yā s'uuún ní naachi cuén'é daā'man nga'a ntii'nyu' yā yen'e.

12 Ní cáávā chuū 'úú cuen'e daā'man idií' chí ndís'tiī n'gaacu nī yen'e tanducué'n'é chuū 'áará chí deenú n'dai nī yen'e. Ní n'gεεtinéé n'daaca nī ní n'giindivéén n'daaca nī nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs.

13 'Úú nadacádiinúún chí n'daāca ca ne'n'e chí canduuchi cá chí 'tíicā dii' chí ndís'tiī cuuvi nan'gaacu nī yen'e tanducué'n'é chuū.

14 Señor Jesucristo yen'e yú 'āā ch'in'í yā 'úú, Pedro, 'tíicā. 'Áā ntée 'náán canduuchi ní 'cuūví. 15 'Tíicā ntúū' idií' chí ndís'tiī n'gaacu nī cuén'é daā'man yen'e dendu'ū 'cūū taachi 'āā n'dií.

'I'in'yān n'diichí yā dεεvé ngii yen'e Cristo

16 Chí' chí nús'uu ca'cueén 'nū ndís'tiī yen'e Señor Jesucristo yen'e yú chí ndaa ntúún yā ndúúcū poder yen'é yā nguée yen'e vaanicadiínūu' yen'e 'i'in'yān yen'e i'n'yee'ndí 'cūū. 'Tíicā nús'uu 'āā n'diichí 'nū ndúúcū nduutinaán maán 'nū Señor Jesucristo yen'e yú chí neené ch'εεte. 17 Ní n'diichí 'nū chí Cristo ní neené ch'εεte yā taachi Ndyuūs chiida yú dich'εεte yā Jesucristo ní ca'a yā Cristo chí dεεvé taavi ngii yā. Caati Ndyuūs chí dεεvé ngii ca ngan'a yā yen'e Cristo ní n'giindivéén 'nū nduudú 'cūū. Chuū ca'a Ndyuūs: Sán'a 'cūū chí daiyá chí ne'n'e taaví ní 'úú neéné yeenú yen'e daiyá. 18 Ní nús'sū maán 'nū ch'iindivéén 'nū nduudu 'cūū chí chiica yen'e va'ai chεεti nguuví

taachi cueⁿé 'nū ndúú^{cū} Jesucristo na yiicū chi duuchi N'dεεvé N'dai.

¹⁹ Maaⁿ ní cu'téenu cá 'nū chi nduudu cuaacu chi 'iⁿ'yāⁿ profetas candéε yā tiempo chi 'āā chó'ōo ní cuaacu. N'daacā ca chi ndís'tiī i'neeⁿveéⁿ nī nduudú 'cūū. Nduudú 'cūū tan'dúú^{cā} 'áámá chidεεvé chi ngii yaⁿā na 'áámá cuaaⁿ chí maaiⁿ. 'Tíicā yeⁿē, ní chidεεvé ní ngii ndii tiempo chi ndaá nguuví ní can'daā 'íⁿnyúⁿ chi nguuví 'yuudi chí nduudu cuaacu ní canee na staava yeⁿé nī. ²⁰ Neⁿé chi ndís'tiī vmnááⁿ vmnaaⁿ nadacadíⁿnuuⁿ nī yeⁿe chuū. Mar 'áámá nduudu yeⁿe libro yeⁿé Ndyuūs chi ngaⁿā yeⁿe 'áámá dendu'ū chi cuchiī ndís'tiī nguéé dámaāⁿ maáⁿ nī cuuví deenú nī yeⁿē. ²¹ Ní nduudu cuaacu chi ngaⁿa profetas tiempo chi chó'ōo nguéé ngaⁿa yā yeⁿe chi nadacadíⁿnuuⁿ yā maáⁿ yā naati Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs yaa'ví yā profetas nduudu cuaacu chí caⁿa yā. Ní nduudu yeⁿé yā ngiica yeⁿé Ndyuūs ti 'áámá diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs.

2

Yeⁿé 'iⁿ'yāⁿ chi nguéé ca'cueéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs

¹ Tiempo chi chó'ōo nguaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ Israel véé 'iⁿ'yāⁿ profetas chi nguéé ngaⁿa yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ tiempo maaⁿ caⁿa n'dai maestros yeⁿe yaācū nguaaⁿ ndís'tiī chi nguéé caaⁿ máⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. Ní candéε n'de'ei yā nduudu chi nguéé cuaacu chi diiⁿ chi nguéé i'téenu nī Cristo. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caaⁿ máⁿ yā contra yeⁿe Jesucristo chi nadanguáⁿai yā 'iⁿ'yāⁿ. Ní chíⁿ chi diiⁿ yā diiⁿ chi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ niⁿnuuⁿ niⁿnuúⁿ nūuⁿ 'cuiⁿú maáⁿ yā. ² Áará chi nguéé 'tíicā chiiⁿ chi ngaⁿa 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ ní 'caandiveéⁿ yā yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní diiⁿ yā chi nguéε n'daacā tan'dúú^{cā} chi diiⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní nguéé n'daacā ngaⁿa 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yúúⁿí cuaacu chi evangelio chi nduudu ngai yeⁿe Jesucristo. ³ Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ca'cueéⁿ yā nduudu chi ngiica yeⁿe chi maáⁿ yā nadacadíⁿnuuⁿ yā ti neⁿé yā tuumī chi ndís'tiī ca'á nī 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. 'Āā 'naaⁿ tiempo chi Ndyuūs 'āā n'diichí yā nuuⁿndi

yeⁿé yā ní 'āā ngaⁿā yā chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'āā condenado yā.

⁴ Deenu yú chi Ndyuūs nguéé nadich'εεcú yā yeⁿe ángeles chi dinuuⁿndí yā naati s'neéⁿ yā cuaaⁿ chuva'ai na infierno ní s'neéⁿ yā naachi maaⁿ. Ní dichiichí yā ángeles ndúú^{cū} cadenas. Ní ángeles cūnee yā miiⁿ ndii nguuví chi Cristo caⁿā yā n'diichi yā nuuⁿndi. ⁵ Ní deenu yú chi Ndyuūs 'āā idi'cuiⁿú yā iⁿ'yeēⁿdí 'cūū ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ yeⁿē taachi diiⁿ yā chí chee cúú^ví vmnááⁿ iⁿ'yeēⁿdí ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé n'daacā idiⁿ yā. Ndyuūs dámaāⁿ nadinguaⁿai yā saⁿa Noé chí candéε sa nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs ndúú^{cū} táámá ndεēchē 'iⁿ'yāⁿ. Tanaⁿa cá yā ní ch'ti yā. ⁶ 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs diiⁿ yā condenar 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ Sodoma ndúú^{cū} yaāⁿ Gomorra. Ní di'cuiⁿú yā yāāⁿ s'eeⁿ chí nduuví yāiyāⁿ cáāvā chí dicho'ó yā nguuchi yāⁿā vmnaaⁿ yāāⁿ s'eeⁿ. Ní 'íicú Ndyuūs s'neeⁿ yā ejemplo 'cūū chí 'iⁿ'yāⁿ chí cuchiī cuayiivi, ní nguéé n'daacā idiⁿ yā, cuuví deenú yā táácā cuuví chó'ōo yeⁿe yā. ⁷ Naati Ndyuūs nadanguaⁿai yā yeⁿe yāāⁿ s'eeⁿ saⁿa Lot chí saⁿā n'dai, saⁿā chí ch'eenú sa chíī caavā chí diiⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé n'daacā. ⁸ Ní Lot miiⁿ chí n'dai sa canéé sá nguaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní nguuví nguuví n'diichi sa ní n'giindiveeⁿ sa nducuéⁿē chí diiⁿ yā chí nguéé n'daacā. Ní n'geenu sa ngii na staava yeⁿē sa. ⁹ Ní nduuti chí Ndyuūs diiⁿ yā 'túú^{cā} tiempo chí 'āā chó'ōo 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs deenú yā táácā chí nadanguáⁿai yā 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé n'daacā idiⁿ yā chí n'diichineeⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe yā. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs deenú yā táácā ca'á yā testigo 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé n'daacā ndíi taachi ndaa nguuví chí n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ.

¹⁰ 'Tiicá Ndyuūs ca'a yā castigo 'iⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā nuuⁿndi tan'dúú^{cā} chí neⁿe cuerpo yeⁿé yā. Ní nguéé n'giindiveeⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe 'iivú Ndyuūs. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé 'va'á yā chí caaⁿmaⁿ yā cosas chí nguéε ndaacā yeⁿe 'iⁿntyéⁿē. Ní nguéé 'va'á yā yeⁿē mar 'áámá. Ní diiⁿ yā nducuéⁿē nuuⁿndi chí neⁿe yā. ¹¹ Ní ángeles nguéé 'tíica yā. Áará chí ditiinu cá yā nguéé

ti 'iĩntyén'ē s'eeⁿ ti taachi ndaá yā nanááⁿ Señor Jesucristo yeⁿe yú nguée cunncaá ngaⁿa ángeles contra yeⁿe 'iĩntyén'ē s'eeⁿ. 12 'Iĩ'yāⁿ s'eeⁿ diĩⁿ yā tan'dúúca 'yúduu taáⁿ diĩⁿ tĩ ní nguée nadacadíĩnuuⁿ tĩ. 'Tíicā diĩⁿ yā. Ní tan'dúúca 'iiti taaⁿ chi 'iĩ'yāⁿ n'nuúⁿ yā ní n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti, 'tíicā 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cunncaá ngaⁿa yā yeⁿe dendu'ū chi nguée ituumicadíĩnuuⁿ yā. Ní 'cuūví yā tan'dúúca 'áamá 'iiti taaⁿ. 13 Ní 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'eenú yā chii caati 'āā diĩⁿ yā chi tanáⁿ'a yā ch'eenú yā chii. Maaⁿ ní yeenú yā chi dinuuⁿndí yā tan'dúúca chi neⁿe cuerpo yeⁿé yā. Ní nduuti chi 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿá yā ndúúcu nĩ ní che'é yā ndúúcu nĩ taachi véé 'viicu yeⁿe nĩ tuu'mi ní nadacadíĩnuuⁿ yā chi nginnche'etí yā ndís'tiĩ. Ní chuū nĩ cosa chi cuuvi 'cuinaáⁿ yā yeⁿé.

14 'Iĩ'yāⁿ s'eeⁿ taachi n'diichí yā 'áamá n'daataá neⁿé yā caⁿá yā ndúúcu n'daataá miiⁿ. Dámaāⁿ neⁿé yā dinuuⁿndi yā ní nginnche'etí yā 'iĩ'yāⁿ chi debil staava yeⁿé yā chi dinuuⁿndí yā. 'Iĩ'yāⁿ s'eeⁿ deenu n'dai yā na staava yeⁿé yā chi neⁿé yā dendu'ū chi nguée n'daacā. Ní Ndyuūs ngaⁿa yā yeⁿe yā 'tíicā: De'ε chúú cā ya'ai yeⁿé yā tĩ condenado yā. 15 'Iĩ'yāⁿ s'eeⁿ divíi yā yeⁿe yúúni cuaacu yeⁿe Ndyuūs ní chiicá yā yúúni chí neⁿe maáⁿ yā. Diĩⁿ yā tan'dúúca chi diĩⁿ profeta Balaam chi daiya saⁿā Beor. Tiempo chi chó'ōo Balaam miiⁿ neⁿe sa diĩⁿ sa ganar tuumĩ yeⁿe chi nguée n'daacā chi diĩⁿ sa. 16 Ní taachi cueⁿe sa ndúúcu burro yeⁿe sa, burro yeⁿe sa ngaⁿá tĩ ndúúcu nduudu yeⁿe 'iĩ'yāⁿ ní diĩⁿ tĩ reprender saⁿā Balaam miiⁿ yeⁿe nuuⁿndi chi diĩⁿ sa. Ní 'āā ntée diĩⁿ sa nuuⁿndi miiⁿ tiempo miiⁿ.

17 Ní 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ ní tan'dúúca vaacu nuūⁿnĩ díyaāi 'tiicá yā. Tan'dúúca meēⁿ chi candéε 'yúúné taaⁿ 'tiicá yā. 'Iĩ'yāⁿ s'eeⁿ ní condenado yā ní caⁿá yā cho'ó yā naachi diituu n'dái maaiⁿ. Ní miiⁿ canee yā cueⁿe daāⁿmaⁿ. 18 'Iĩ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿa yā nduudu n'gεεtε chi nguée dichíi'vē. Ní ndúúcu vicio yeⁿe yā, ndúúcu nducuéⁿē nuuⁿndi chi neⁿe cuerpo yeⁿe yā, 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ ní neⁿe yā diĩⁿ yā chi tanáⁿ'a 'iĩ'yāⁿ chi 'āā nduuvideεvé yā ní 'āā ntée caⁿá yā ndúúcu 'iĩ'yāⁿ chi dinuuⁿndi yā ní tanáⁿ'a yā neⁿé yā nanguεεcúndi ntuúⁿ yā

ní dinuuⁿndi yā taama vmnéⁿ'ē. 19 'Iĩ'yāⁿ s'eeⁿ chi nginnche'etí yā 'iĩ'yāⁿ ngaⁿá yā chi ca'á yā 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ chi libre yā. 'Iĩ'yāⁿ s'eeⁿ maáⁿ yā ní canée yā prisioneros yeⁿe nuuⁿndi chi diĩⁿ yā. Ní ca'áamá ca'aama 'iĩ'yāⁿ chi nguée libre yā ní canée yā maaⁿ poder nuuⁿndi ní nguée cuuvi cucheε yā yeⁿé. 20 Ní 'iĩ'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿe yú ní yeⁿé yā, ní Cristo 'āā nadanguáⁿ'ai yā 'iĩ'yāⁿ yeⁿe nducuéⁿē chi nguée n'daacā yeⁿe iⁿ'yeendí 'cūū. Ní cuayi-ivi miiⁿ nduuti chi 'iĩ'yāⁿ nanguεεcunée yā taama vmnéⁿ'ē ní diĩⁿ yā dendú'ū nuuⁿndi chi yeⁿe iⁿ'yeendí 'cūū tuu'mi ní cunncaá ca canee yā nguée tĩ tiempo chí 'āā cuée i'téenu yā Jesucristo. 21 N'dáacā ca chi 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ nguée n'diichí yā yúúni cuaacu yeⁿé Ndyuūs ti taachi 'āā n'diichí yā yúúni cuaacu tuu'mi ní ndaācādaamí yā yeⁿe ley yeⁿé Ndyuūs chi Ndyuūs ca'a yā 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ. 22 Ní cho'óo yeⁿe 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúca chi ngaⁿa 'áamá nduudu cuaacu 'tíicā: 'Yaānā nguεεcunée tĩ che'e tĩ chí ndaāchi tĩ ní cuuchí chi 'iĩ'yāⁿ naaⁿnú yā chi dεεvε tĩ ní nguεεcunée tĩ ngeⁿe tĩ nguεεcundāa tĩ nguaaⁿ nuūⁿnĩ ncheētí.

3

Jesucristo ndaá yā taama vmnéⁿ'ē

1 Ndís'tiĩ hermanos yeⁿé chi neⁿe taaví, carta 'cūū ní ndii chí ndii 'úúví chi idinguúⁿ yeⁿe nĩ. Ní na 'uuví carta chi idinguúⁿ yeⁿe ndís'tiĩ, neⁿé diĩⁿ chi nadacadíĩnuuⁿ nĩ yeⁿe nducuéⁿē chi dεεvé n'dai. Ní teé consejo ndís'tiĩ chi n'gaacú nĩ yeⁿe nducuéⁿē chi idinguúⁿ. 2 Neⁿé chi n'gaacu nĩ yeⁿe tiempo chi chó'ōo yeⁿe profetas chi dεεvε ní ngaⁿa yā nduudu cuaacu. Ní n'gaacú nĩ yeⁿe tiempo maaⁿ yeⁿe mandamiento yeⁿe Señor chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Mandamiento yeⁿé yā ní apóstoles chi'cueeⁿ yā ndís'tiĩ.

3 Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ nadacadíĩnuuⁿ nĩ yeⁿe chuū chí nguuvi s'eeⁿ chi 'cuiinū iⁿ'yeendí 'cūū. Véé 'iĩ'yāⁿ chi duuchinéⁿ yā yeⁿe nducuéⁿē chi yeⁿé Ndyuūs. Ní 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ diĩⁿ yā nuuⁿndi tan'duucā chi maáⁿ yā neⁿe yā. 4 Ní ngaⁿá yā: ¿Tíi cánée promesa chi ngaⁿa chi Cristo canée chi ndaa yā táamá vmnéⁿ'ē? Ndii tiempo chí 'āā chó'ōo

taachi ch'iī 'iīn'yān ye'n'e ndaata ye'n'e yú. 'Āā daamá nūuⁿ canéé tanducuénⁿē ndíí taachi Ndyuūs din'dái yā iⁿ'yeeⁿdí. ⁵ 'Iīn'yān chi ngaⁿ'á yā 'tíicā nguéeⁿ neⁿ'e yā dííⁿ yā cuenta ye'n'e tiempo chi 'naaⁿ tiempo chi chó'ōo. Tiempo miiⁿ Ndyuūs ngaⁿ'á yā ní ndúú^cū nduudu ye'n'é yā din'dái yā nánguuví ndúú^cū iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canee na lugar ye'n'e cáávā nduudu ye'n'é Ndyuūs. ⁶ Ní iⁿ'yeeⁿdí ye'n'e tiempo chi chó'ōo ní chiituuⁿ nuūⁿnīⁿ ní ndai naāⁿ ye'n'e cáávā chi cheeⁿ taaⁿ cúúvī. ⁷ Ní nanguuvi ndúú^cū yáⁿ'āa chi véé maaⁿ Ndyuūs ca'á yā orden ye'n'e chi canéé chí candéé yā cuidado ye'n'e ndii tiempo chi cuucu ndúú^cū yaⁿ'ā. Ní taachi ngiichi yáⁿ'āa miiⁿ tuuⁿmi ní Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi ye'n'é 'iīn'yān. Ní Ndyuūs dííⁿ yā chi 'cuiīnū 'iīn'yān chi nguéeⁿ n'daacā.

⁸ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos ye'n'é chi neⁿ'é taavi, nguéeⁿ cuuvi naāⁿ nī chi nanáāⁿ Ndyuūs 'áámá nguuví ní tan'dúú^cā chi 'áámá mil nduūyū ní 'áámá mil nduūyū ní tan'dúú^cā chi 'áámá nguuví. 'Tíicā canéé nanáāⁿ Ndyuūs. ⁹ Ní Señor Jesucristo ye'n'e yú nguéeⁿ cuuvi 'naa yā ye'n'e chi ngaⁿ'a yā chí dííⁿ yā tan'dúú^cā chi nadicadínuuⁿ tanáⁿ'ā saⁿ'ā. Naati Ndyuūs ní véé paciencia ye'n'e yā ndúú^cū s'uuúⁿ caati nguéeⁿ neⁿ'é yā chí 'aama yú cuuvi ndai yú ti neⁿ'é yā chí nducyaaca s'uuúⁿ ní ndaacadaami yú ye'n'e nuuⁿndi ye'n'e yú.

¹⁰ Ní nguuví chi ndaa Señor Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe, nguuví miiⁿ ndaa tan'dúú^cā chí 'ááma duucu chí indáá n'gaaⁿ. Ní nguéeⁿ canéé ngiinu yú ye'n'e nguuví 'cūū taachi Ndyuūs nadiⁿtuūví yā nanguuvi yuudu n'dái 'cuεεcú. Ní tanducuénⁿē chí véé nanguuvi ní cuūcū ní 'cuiīnū ndúú^cū ngiichi yaⁿ'ā chí 'iīn'nuⁿ taaⁿ. Ní yáⁿ'āa ntúūⁿ va ndúú^cū tanducuénⁿē dendu'ū ní cuūcū.

¹¹ Deenu yú chí tanducuénⁿē dendu'ū chí 'túú^cā 'cuiinu tuví. Ní ¿táácā cuuvi 'cuεetinée nī? Ndís'tiī canee chí ca'á nī núúⁿmaⁿ staava ye'n'é nī na ta'a Ndyuūs ní dich'εεté nī Ndyuūs. Ní 'cuεetineé nī dámaāⁿ tan'dúú^cā chí Ndyuūs neⁿ'é yā. ¹² 'Tíicā 'cuεetineé nī 'naaⁿ chí canee ngiinu yú ndii nguuví chí ndaa Señor Jesucristo taama

vmnéⁿ'ēe. Ní dííⁿ yú nducuénⁿē ntiīⁿnyuⁿ ye'n'e Señor caati nīⁿnuúⁿ nīⁿnuuⁿ cuuvi ndaa yā. Nguuví chí ndaa yā nánguuví ní cuūcū ní 'cuiinu ndúú^cū tanducuénⁿē chí véé ye'n'e. Ní 'cuiinu ntuví cáávā nguuchi yaⁿ'ā. ¹³ Naati s'uuúⁿ ní canéé ngiinu yú chí snaaⁿ yú 'áámá nanguuvi chí ngai ndúú^cū 'áámá iⁿ'yeeⁿdí chí ngai naachi véé dámaāⁿ nducuénⁿē chí cuaacu ní nducuénⁿē ní n'daacā n'dai. 'Tíicā Ndyuūs ngaⁿ'á yā chí téé yā s'uuúⁿ.

¹⁴ Ní cáávā chuū ndís'tiī hermanos chí neⁿ'é taavi, 'naaⁿ tiempo chí cunee ngiinu nī dendu'ú 'cūū candéé cá nī cuidado chí 'dííⁿ 'dííⁿ 'cuεetineé nī ní nguéeⁿ dinuuⁿndí nī. Ní 'tíicā nguéeⁿ véé culpa ye'n'e nī nanáāⁿ Ndyuūs taachi Cristo ndaa yā. ¹⁵ Dííⁿ nī cuenta chí Señor Jesucristo ye'n'e yú ndúú^cū ngiinu n'dái dííⁿ yā ndúú^cū yú caati neⁿ'é yā chí nanguan'ai yú. 'Tiicā ntúūⁿ Pablo, hermano ye'n'e yú chí neené neⁿ'e yú, 'āā dinguúⁿ yā ye'n'é ndís'tiī 'áámá carta ndúú^cū vaadī deenu chí Ndyuūs nca'á yā Pablo miiⁿ. ¹⁶ Ní Pablo miiⁿ ngaⁿ'á yā ye'n'e nducuénⁿē 'cūū ndúú^cū vaadī deenu ye'n'é Ndyuūs na nducyáácā carta chí dingúuⁿ yā. Ní naⁿ'a carta ye'n'é yā duūⁿvi dendu'ū ní n'gíⁿ'i n'dái chí cuuvi déenu yú. Ní 'iīn'yān chí nguéeⁿ deenu yā ndúú^cū 'iīn'yān chí duuⁿvi i'téenu yā nguéeⁿ ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu ye'n'e dendu'ū chí ngií ní ye'n'e 'tεε chí canéé nguūⁿ. Ní caavā chí ngaⁿ'á yā chí nguéeⁿ cuaacu ní dííⁿ yā chí canéé chí ntuví maāⁿ yā.

¹⁷ Naati ndís'tiī hermanos ye'n'é chí neⁿ'é taavi, 'āā deenú nī dendu'ú 'cūū. Cundéé nī cuidado chí nguéeⁿ 'caandiveén nī nduudu ye'n'e 'iīn'yān chí nguéeⁿ dííⁿ yā chí ngaⁿ'a ley ye'n'é Ndyuūs iīn'yān chí candéé yā ndís'tiī lado ye'n'é yā ti ndís'tiī nguéeⁿ 'cuεetinée n'daacā ndúú^cū chí i'téenu nī. ¹⁸ Maaⁿ ní ndís'tiī cu'téenu cá nī Señor Jesucristo ye'n'e yú chí nadanguán'ai yā s'uuúⁿ. Ní itée yā s'uuúⁿ nducuénⁿē chí n'dai taavi ye'n'é yā ndúú^cū vaadī deenu ye'n'é yā. Ngaⁿ'a yú chí Jesucristo miiⁿ ní ch'εεtε cá yā maaⁿ ndúú^cū nguuví chí cúchí ní cuaeⁿ daāⁿmaⁿ. 'Tíicā cuuvi.

2

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAN JUAN

Nduudu cuaacu yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ

¹ Chiiⁿ chí ndii vmnaaⁿ, chiiⁿ chí ch'iindiveéⁿ 'nū, chiiⁿ chí n'diichí 'nū ndúúcu nduutináaⁿ 'nū, chiiⁿ chí n'gíinú 'nū, níicú chiiⁿ chí tuu'vi 'nū ndúúcu ta'á 'nū chiiⁿ ní Nduudu yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ² Ch'iⁿ'i yā ní naāⁿ 'nū chiiⁿ chí vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Níicú n'diichí 'nū ní caaⁿ'maⁿ cuaacu 'nū, ní yaa'vi 'nū yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chí canéé ndúúcu chiidá yā. Ní chiidá yā ch'iⁿ'i yā nús'uu vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ miiⁿ. ³ Chiiⁿ chí n'diichí 'nū ní ch'iindiveéⁿ 'nū, chíⁿ chí ngaⁿ'á 'nū yeⁿ'e vida caati ndis'tiⁿ ní canee cúúⁿmiⁿ ní chí nduuvidaama ní ndúúcu nús'uu. Níicú cuaacu níⁿnyúⁿ nduuvidaama yú ndúúcu chiida yú ní ndúúcu daiya yā Jesucristo. ⁴ Cosa chuu ní dingúuⁿ 'nū yeⁿ'é ndis'tiⁿ caati vaadi yeenú yeⁿ'é ní cuuvi cuaacu cá.

Dendyuūs ní deεve ngii

⁵ Chuū ní nduudu chí ch'iindiveéⁿ 'nū yeⁿ'é yā. Chíⁿ chí ngaⁿ'a 'nū chí Dendyuūs ní chideεve. Níicú mar 'aámá maāⁿ nguée ndúúcu yā. ⁶ Ndúúti chí s'uuúⁿ ngaⁿ'ā yú chí ndiidaama yú ndúúcu yā níicú na maāⁿ cachiica yú tuu'mi nduudu yaadi ngaⁿ'ā yú, níicú nguée idiiⁿ yú chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu. ⁷ Nduuti chí cachiica yú na chideεve tan'dúúca chí Jesucristo canéé yā na chideεve tuu'mi ní nduuvidaama yú 'aama yú ndúúcu taama yú. Yuuúⁿ yeⁿ'e Jesucristo daiya Dendyuūs inaaⁿnu yā s'uuúⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ⁸ Nduuti chí ngaⁿ'ā yú chí nguée nuuⁿndi yú maāⁿ yú nginnche'ei yú s'uuúⁿ ní nguée canee nduudu cuaacu ndúúcu yú. ⁹ Nduuti chí natúmiⁿnu yú nuuⁿndi yeⁿ'e yú tuu'mi Jesucristo miiⁿ ní n'dai yā ní diiⁿ yā dácaā chí caaⁿ'máⁿ yā ní nguée n'daāⁿ yā caati nadach'εécú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Níicú naaⁿnú yā s'uuúⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ¹⁰ Nduuti chí ngaⁿ'ā yú chí nguée nuuⁿndi yú tuu'mi ní idiiⁿ yú chí Jesucristo ngaⁿ'a yā nduudu yaadi, níicú nduudu yeⁿ'é yā nguée canéé ndúúcu yú.

Cristo ní caaⁿ'máⁿ yā lado yeⁿ'e yú

¹ Ndís'tiⁿ daiya n'gaiyáá, chuū dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tiⁿ caati nguée idiíⁿ ní nuuⁿndi. Níicú nduuti chí 'aámá yā diiⁿ yā nuuⁿndi vée táamá yā chí Jesucristo chí neené n'dai chí caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e yú ndúúcu Nduuūs chiida yú. ² Níicú Jesucristo ca'á maāⁿ yā vida yeⁿ'e maaⁿ yā ní ch'iⁿ yā cucááⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e yú. 'Iicu nguée dámaaⁿ yeⁿ'e s'uuúⁿ naati cucááⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī.

³ Chuū chí deenu nús'uu chí n'diichí 'nū 'yā ndúúti chí diiⁿ 'nū tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'é yā. ⁴ Du'ū chí ngaⁿ'a chí n'diichí yā 'iⁿ'yāⁿ ní nguée diiⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'é yā tuu'mi ní nduudu yaadi chí ngaⁿ'a yā. Níicú nguée cánéé nduudu cuaacu ndúúcu yā. ⁵ Du'ū chí n'giindiveeⁿ nduudu yeⁿ'e yā cuaacu níⁿnyúⁿ cánéé n'dai vaadi neⁿ'e yeⁿ'e Dendyuūs ndúúcu yā. Chiiⁿ chí deenu yú chí canee yú nduucú yā. ⁶ Du'ū chí ngaⁿ'ā chí canee nduucú yā, cánéé chí cuchiicá tan'dúúca chí cáchiicá yā.

Ley chí ngai

⁷ Ndís'tiⁿ vi'í, nguée dingúuⁿ mar 'aámá ley chí ngai, tii ley ndiicúⁿ chí 'āā canee ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ, ley ndiicúⁿ ní ndúúdu chí ch'iindiveéⁿ ní ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ. ⁸ Dingúuⁿ táamá vmnéⁿ'ee ley ngai yeⁿ'é ndís'tiⁿ chí cuaacu chí nduucú yā ní nduucú ní. Caati maāⁿ miiⁿ 'āā cho'ōo níicú chideεve miiⁿ ní cuaacu ní ngiichi.

⁹ Du'ū chí ngaⁿ'a chí cachiica na chideεve ní nguée ngii n'diichi vi'í, tuu'mi ní 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ cáchiica núúⁿ yā na maāⁿ ndíi maaⁿ. ¹⁰ Du'ū chí neⁿ'e vi'í cánéé ná chideεve ní nguée idiíⁿ yā chí cundεε ca'a yā yeⁿ'e taamá yā. ¹¹ Naati du'ū chí nguée ngii n'diichí yā vi'í cánéé ná maāⁿ níicú cachiica ná maāⁿ, ní nguée deenú yā tíi cuaaⁿ cachiicá yā caati chí maāⁿ miiⁿ ní nguée diiⁿ chí inaaⁿ yā.

¹² Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tiⁿ daiya n'gaiyáá, caati nuuⁿndi yeⁿ'é ní ních'εecu cááⁿ chí dúúchí Jesucristo. ¹³ Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tiⁿ chiida s'ééⁿ caati 'āā n'diichí ní 'iⁿ'yāⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tiⁿ saⁿ'ā ngaiyáá caati cucheé ní ndúúcu chí nguée n'daacā. Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tiⁿ daiya

n'gaiyáa caati 'āā n'diichí nī chiida yú.
 14 'Úú dinguún ye'n'e ndís'tiī chiida s'één
 caati 'āā n'diichí nī 'iī'yān chi canee ndíi
 cuaaⁿ vmnaaⁿ. Dinguún ye'n'e ndís'tiī saⁿā
 ngaiyáa caati ditiinú nī. Níicu nduudu ye'n'e
 Dendyuūs chi cánée nduucú nī níicú cucheé
 nī ndúúcū chi nguée n'daacā.

15 Nguée dinén'e nī iⁿ'yéendī ndíi nguée
 dendu'ū chi vée na iⁿ'yéendī. Du'u chí
 dineⁿe iⁿ'yéendī vaadī nen'e ye'n'e Dendyuūs
 nguée canée nduucú yā. 16 Caati tánducuén^e
 chí vée na iⁿ'yéendī chí nen^e cuerpo ye'n'e
 yú ndúúcū chí nen^e nduutináaⁿ yú, níicú
 vaadī ingueé ye'n'e vida ye'n'e iⁿ'yéendī ní
 nguée ye'n'e chiida yú, tiī ní ye'n'e iⁿ'yéendī.
 17 Iⁿ'yéendī nínchó'ōo ndúúcū taanduvée
 ye'n'e ndúúcū vaadī nen'e chí nguée n'daacā.
 Naati du'u 'iī'yān chí diīⁿ yā chí nen^e
 Dendyuūs, 'iī'yān miiⁿ cunée yā cunen^e
 daāⁿmaⁿ.

Ye'n'e nduudu cuaacu ní ye'n'e nduudu yaadi

18 Ndís'tiī daiya n'gaiyáa, 'āā chée 'cuiinu
 hora tan'dúúcā chí ndís'tiī ch'iindiveénⁿ nī
 ye'n'e chí anticristo miiⁿ ní ndaa yā. 'Tiicā
 ntúūⁿ chí caama vée chí n'deee n'dái 'iī'yān
 ní ngaⁿá yā chí anticristo yā. Tiī ní cucáavā
 chí s'uuúⁿ deenu yú chí 'āā chée 'cuiinu
 hora. 19 'Iī'yān s'eenⁿ can'dáa yā ye'n'e yú
 naati nguée ye'n'e yú 'yā. Nduuti chí ye'n'e yú
 'áamá canée yā nduucú yú naati can'dáa yā
 ní cunen^e yā. Ní chíiⁿ ní cuuⁿmīⁿ chí iī'yān
 s'eenⁿ ní nguée ye'n'e yú 'yā.

20 Naati ndís'tiī ní vée ye'n'é nī chí ca'a
 Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. Ní ndís'tiī
 nin'diichí nī tanducuén^e dendu'ū. 21 Nguée
 idinguún ye'n'e ndís'tiī tan'dúúca chí nguée
 deenú nī nduudu cuaacu, ti idinguún
 tan'dúúcā chí 'āā deenú nī ti nguée vée
 ndíi 'áamá nduudu yaadi chí ye'n'e nduudu
 cuaacu.

22 ¿Du'ū chí yaadi míiⁿ? 'Iī'yān chí ngaⁿá
 yā chí nguée Jesús chí Cristo ní yaadi yā.
 'Iī'yān s'eenⁿ chí anticristo chí caaⁿmáⁿ yā
 chí nguée i'téenu yā Dendyuūs chiida yú
 ndúúcū daiyá yā. 23 Du'ū chí nguée i'téenu
 yā daiyá yā ní nguée canée yā ndúúcū chí-
 idá yā. Du'ū chí i'téenu yā daiyá yā canée yā
 ndúúcū chiidá yā.

24 Tuu'mi ní chíiⁿ chí ch'iindiveénⁿ nī
 ndíi vmnaaⁿ 'tiicā canee cúuⁿmīⁿ chí canée
 ndúúcū ndís'tiī. 'Tiicā ntúūⁿ ndís'tiī ní ye'n'é
 daiyá yā ní ye'n'e chiida yú cunen^e daāⁿmaⁿ.
 25 Chuū compromiso chí diīⁿ yā ndúúcū
 nús'uu chí cunee yú ndúúcū vida cunen^e
 daāⁿmaⁿ.

26 Dinguún chuū ye'n'é ndís'tiī chí ye'n'é
 'iī'yān chí nginnche'éei yā ndís'tiī. 27 Naati
 chíiⁿ chí ye'n'é Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs
 chí ndís'tiī sta'á nī ye'n'é yā, chuū canée
 ndúúcū ndís'tiī. Nguée canee cúuⁿmīⁿ
 chí du'ū vεε iī'yān ca'cueeⁿ yā ndís'tiī,
 naati Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs maánⁿ
 yā ngi'cuéeⁿ yā ndís'tiī nducuén^e dendu'ū.
 'Tiicā chuū ní nduudu cuaacu, nguée ndu-
 udu yaadi. Tan'dúúcā chí chí'cueeⁿ yā
 ndís'tiī, 'túúcā canée diitú nī ndúúcū ndu-
 udu miiⁿ.

28 Maaⁿ ndís'tiī daiya n'gaiyáa, cunée
 nī chí ye'n'é nī caatí taachi Cristo ndaa
 yā vée nduudu ye'n'é yú nduucú yā. Ní
 nguée 'cuináaⁿ yú nanáaⁿ yā taachi ndaa yā.
 29 Ndúúti chí ndís'tiī déenu nī chí Cristo miiⁿ
 ní n'dai yā, 'tiicā ntúūⁿ deenu ndís'tiī chí
 du'ū chí diīⁿ chí n'daacā ch'iindiyáaⁿ táamá
 ye'n'é yā.

3

'Iī'yān s'een chí daiyá Dendyuūs

1 Cun'díichí ndís'tiī vaadī néⁿe chí tee chí-
 ida yú s'uuúⁿ chí yaa'vi yā s'uuúⁿ chí daiyá
 Dendyuūs s'uuúⁿ. Cáavā chuū chí iⁿ'yéendī
 nguée in'diichi s'uuúⁿ caati nguée in'diichi
 Cristo. 2 Ndís'tiī chí nen^e taaví, maaⁿ ní
 daiya Dendyuūs s'uuúⁿ. Ní nguée ngii yā
 s'uuúⁿ táácā chí cūnee yú. Caati deenu yú
 taachi ndaa yā 'iī'yān miiⁿ ní tan'dúúca yā
 'tiicā ntúūⁿ s'uuúⁿ, caati n'diichi yú 'iī'yān
 taacá yā. 3 Du'ū chí canee ngínú yā chuū
 ní nadεεvé yā tan'dúúcā chí Ndyuūs miiⁿ ní
 dεεvé yā.

4 Du'ū chí idiiⁿ nuuⁿndi nguée diīⁿ yā
 tanducuén^e chí ngaⁿa ley. Níicú nuuⁿndi
 ní chíiⁿ chí nguée diīⁿ yā chí ngaⁿa ley.
 5 Ndís'tiī déenu nī chí Dendyuūs ní ndaa
 yā chí divíi yā nuuⁿndi ye'n'é yú. Níicú
 nguée vée nuuⁿndi ye'n'é yā. 6 Du'ū chí
 ye'n'é yā nguée idiiⁿ nuuⁿndi. Du'ū chí idiiⁿ
 nuuⁿndi nguée n'diichí yā 'iī'yān. 7 Ndís'tiī
 daiya n'gaiyáa nguée canche'éei nī mar

'áamá 'iinyān. Du'ū chi idii dendu'ū chí n'daacā tuu'mi ní n'dai tan'dúúcā 'iinyān mii' ní n'dai yā. ⁸ Du'ū chi idii nuu'ndi ní ye'n'e yáá'n'guinūu' caati yáá'n'guinūu' dii' nuu'ndi sa ndii vmnaa'. Cáávā chuū ndaá daiya Dendyuūs cucáávā chí nadituuví yā chí dii' yáá'n'guinūu'.

⁹ Du'ū chí ch'iindiyáa' yā taama vmné'ēe ní ye'n'e Dendyuūs ní nguée idií' yā nuu'ndi caati ndaata ye'n'é Ndyuūs canée ndúucu yā. Ní nguée ngii dii' yā nuu'ndi caati ch'iindiyáa' yā taama vmné'ēe ní ye'n'é Dendyuūs. ¹⁰ Níicú chuū chí n'gi'n'i chεε chí daiya Dendyuūs. Níicú n'gi'n'i chεε chí daiya yáá'n'guinūu'. Du'ū chí nguée idií' n'daacā ní nguée ne'n'e vi'í, ní nguée ye'n'e Dendyuūs.

Dine'e yú 'aama yú taama yú

¹¹ Chuū ní nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs chí ndís'tií ch'iindiveén' nī ndii vmnaa', chí dine'n'e yú 'aama yú ndúúcū taama yú. ¹² Nguée tan'dúúcā sa'n'ā Caín chí ye'n'é yáá'n'guinūu'. Sa'n'ā ch'iin'nu' sá 'diinū sa. ¿'Íicú de'ē cáávā chí ch'iin'nu' sá 'diinū sa? 'Tíicā dii' sa caati chíi' chí maa' sa dii' sa ní nguée n'daacā. Níicú chíi' chí dii' 'diinū sa ní n'daacā.

¹³ Ndís'tií vi'í, 'áá nguée n'diichi nī chí 'iinyān ye'n'e in'yee'ndí nguée ne'n'é yā ndís'tií. ¹⁴ 'Āā cho'ō yú vaadī n'gii ní 'āā n'gεetinée' yú ndúúcū vida cue'n'e daā'ma'. S'uuú' déenu yú ti ne'n'e yú vi'í yú. Du'ū chí nguée ne'n'e vi'í, 'iinyān mii' cánée vaadī n'gii ndúucu yā. ¹⁵ Du'ū chí nguée n'diichi vi'í 'caa'n'nú' yā 'iinyān. Níicú deenu yú chí 'iinyān chí n'giin'nu' 'iinyān nguée canée vida cue'n'e daā'ma' ndúucu yā. ¹⁶ Ní ndúúcū chuū n'diichi yú vaadī ne'n'e, caati ch'ií Jesús cáávā s'uuú'. 'Tíicā ntúū' s'uuú' canee chí 'cuūvi yú lado ye'n'é vi'í yú. ¹⁷ Naati du'ū chí véé ye'n'é tanducuén'ē chí véε ye'n'e in'yee'ndí 'cūū níicú naa' yā vi'í yā chí nguée ye'n'é yā, ní nguée ne'n'e yā ca'á yā 'iinyān, ¿táácā cūnee vaadī ne'n'e ye'n'e Dendyuūs nduucú yā? ¹⁸ Ndís'tií daiya n'gaiyáa, nguée dine'n'e yú ndúúcū nduudu ye'n'e yú ndúúcū chí caa'n'ma' yú naati ndúúcū ntii'nyu' chí dii' yú ndúúcū vaadī cuaacu.

Véé confianza ye'n'e yú nanáá' Ndyuūs

¹⁹ Ndúúcū chuū ní deenu yú chí vaadī cuaacu ní ndúucu yú. Níicú staava ye'n'e yú seguro canée nanáa' yā. ²⁰ Ndúúti chí staava ye'n'e yú caa'n'ma' nuu'ndi ye'n'e yú, ch'εεε cá Dendyuūs nguée ti staava ye'n'e yú. Níicú déenu yā nducuén'ē dendu'ū. ²¹ Ndís'tií chí ne'n'é, ndúúti chí staava ye'n'e yú nguée caa'n'ma' nuu'ndi ye'n'e yú tuu'mi ní véé confianza ye'n'e yú ndúúcū Dendyuūs. ²² Nducuén'ē chí caaca yú Ndyuūs, itée yā ye'n'e yú caati dii' yú chí nga'n'a ley ye'n'é yā níicú idii' yú cosa chí n'daacā nanáa' yā. ²³ Chūū chí ley ye'n'é yā, chí i'teenu yú chí duuchi daiyá yā Jesucristo, ní dine'n'é yú 'aama yú ndúúcū taama yú, tan'dúúcā chí nga'n'á yā nduucú yú. ²⁴ Du'ū chí dii' chí nga'n'a ley ye'n'é yā canée ndúúcū Ndyuūs, níicú Dendyuūs canee yā nduucú. Ní chuū chí deenu yú chí 'áamá cūnee yā ndúucu yú cáávā Espíritu N'dai ye'n'é yā chí tee yā s'uuú'.

4

Ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ní ye'n'e espíritu chí contra ye'n'e Cristo

¹ Ndís'tií chí ne'n'é, nguée cu'téenu nī tanducuén'ē espíritu naati n'díichinee' nī tanducuén'ē espíritu chεé chí ye'n'e Dendyuūs caati néené 'yaa' 'iinyān nguée nga'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'e Dendyuūs. ² Caati 'tíicā ní cuuvi deenú nī Espíritu chí ye'n'e Dendyuūs 'yā. Tanducuén'ē espíritu chí ntúmiin'nu' chí Jesucristo ní ndaá yā in'yee'ndí 'cūū ní ye'n'e Dendyuūs. ³ Niicu tanducuén'ē espíritu chí nguée ntúmiin'nu' chí Jesucristo ní ndaá yā in'yee'ndí tan'dúúcā s'uuú' nguée ye'n'e Dendyuūs 'yā. Chíi' chí espíritu ye'n'é anticristo. 'Āā ch'iindiveén' nī ye'n'é espíritu ye'n'e anticristo chí cánée chí ndaa ní maa' 'āā canée in'yee'ndí 'cūū.

⁴ Ndís'tií ní daiyá ye'n'e Dendyuūs ndís'tií. Níicú 'āā chichεé nī ye'n'e espíritu chí canée in'yee'ndí 'cūū chí espíritu ye'n'e anticristo caati 'iinyān chí canée ndúucu nī ch'εεε cá yā nguée ti espíritu chí canée in'yee'ndí 'cūū. ⁵ Ní espíritus ní ye'n'e in'yee'ndí 'cūū, caavā chíi' chí nga'n'á yā ye'n'e in'yee'ndí. Ní 'iinyān ye'n'e in'yee'ndí n'giindiveén' yā ye'n'é. ⁶ S'uuú' ní ye'n'é Dendyuūs s'uuú'. Du'ū chí n'diichi

Dendyuūs n'giindiveén yā ye'n'e yú. Du'u chí nguée ye'n'e Dendyuūs, nguée n'giindiveén yā ye'n'e yú. Caati ndúúcū chúū ní n'diichi yú Espíritu ye'n'e nduudu cuaacu ní espíritu chí nguée ye'n'e nduudu cuaacu.

Ndyuūs ní vaadī ne'n'e

⁷ Ndís'tiī chí ne'n'e taaví, dinen'ē yú 'aama yú taama yú caati vaadī ne'n'e ní ye'n'e Dendyuūs. Nducyáácá 'iīn'yān chí ya'āi 'iīnú yā 'iīn'yān ní ye'n'e Dendyuūs 'iīn'yān miiⁿ, ní n'diichi yā Dendyuūs. ⁸ Du'u chí nguée idinén'e yā 'iīn'yān nguée in'diichi yā Dendyuūs, ti Dendyuūs ní vaadī ne'n'e. ⁹ Níícú chuū chí ch'í'í yā nanáaⁿ yú ní vaadī ne'n'e ye'n'e Dendyuūs. Níícú chuū chí Dendyuūs dichó'o yā 'áámá n'dyáⁿ'ā daiya yā in'yeēndī 'cūū caati cuuvi 'cuεeti nduuchi yú cáávā 'iīn'yān miiⁿ. ¹⁰ Níícú chuū ní chíín chí canée vaadī ne'n'e. Nguée chí s'uuún chí dinén'e yú Dendyuūs miiⁿ, ti Dendyuūs miiⁿ chí idinén'e yā s'uuún, níícú dichó'o yā daiyá yā chí ch'íi yā lado ye'n'e yú cucáávā nuūⁿndī ye'n'e yú.

¹¹ Ndís'tiī chí ne'n'é, ndúúti chí 'tíicā ne'n'e Dendyuūs s'uuún 'tíicā ntúūⁿ s'uuún canée chí dinén'e yú 'aama yú taama yú. ¹² Mar 'áámá 'iīn'yān nguée n'diichi yā Dendyuūs. Ndúúti chí idinén'e yú 'aama yú taama yú, Dendyuūs ní canée yā ndúúcu yú. Níícú vaadī ne'n'e n'daacā n'dai canée ndúúcu yú. ¹³ Ndúúcu chuū ní deenu yú chí canee yú nduucú yā ní 'iīn'yān miiⁿ nduucú yā s'uuún cáávā chí tee yā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs s'uuún. ¹⁴ S'uuún in'diichi yú ní ngan'a yú nduudu cuaacu chí chiida yú dichó'o yā daiya yā. Ní daiya yā nadangán'ai yā 'iīn'yān ye'n'e tanducuén'ē nuūⁿndi chí véé ye'n'e yā ye'n'ē in'yeēndī 'cūū. ¹⁵ Du'ū chí intúmiiⁿnuⁿ chí Jesús ní daiyá Dendyuūs 'yā, Dendyuūs canée yā nduucú yā, ní 'iīn'yān miiⁿ canée yā ndúúcu Dendyuūs.

¹⁶ Níícú s'uuún nin'diichi yú ní i'teenu yú chée chí vaadī ne'n'e chí Dendyuūs dineⁿ'ē yā s'uuún. Vaadī ne'n'ē miiⁿ ní Dendyuūs. Níícú 'iīn'yān chí ne'n'é yā nducyaaca 'iīn'yān ní ye'n'e Dendyuūs 'iīn'yān. Níícú Dendyuūs canée yā nduucú yā. ¹⁷ Ní chuū ní vaadī ne'n'e chí n'dai taavi chí véé ye'n'e yú. Níícú véé nduudu ye'n'e yú nduucú yā nguuvi chí ndaa juicio. Tan'dúúca 'iīn'yān miiⁿ 'tíicā

ntúūⁿ s'uuún canée yú in'yeēndī. ¹⁸ Vaadī ne'n'é ní nguée vaadī 'va'ā. Naati chíín chí n'daacā taavi ye'n'e vaadī ne'n'e i'neén 'áámá lado vaadī 'va'ā ti vaadī 'va'a ngíi chí 'cuīnáaⁿ yú. Du'ū chí 'va'a nguée canée vaadī ne'n'ē n'daacā ndúúcu.

¹⁹ S'uuún ní idinén'e yú 'yā ti 'iīn'yān miiⁿ dinén'e yā s'uuún vmnaaⁿ. ²⁰ Du'ū chí ngan'a: 'Úú idineⁿ'ē Dendyuūs, níícú nguée in'diichi yā vi'i yā, ní yaadī yā. Caati dú'u chí nguée idinén'e yā vi'i chí n'diichi yā, ¿táácā cuuvi dinén'e yā Dendyuūs chí nguée in'diichi yā? ²¹ Niicu s'uuún ní canee yú ndúúcu ley ye'n'é yā. Du'u chí idinén'e Dendyuūs, 'tíicā ntúūⁿ idinén'e yā vi'i yā.

5

S'uuún cuuvi cuchεε yú ye'n'e in'yeēndī

¹ Nducyáácá yā chí i'téenu yā chí Jesús chí Cristo miiⁿ tuu'mi ní ch'iindiyáaⁿ yā táámá ye'n'é Dendyuūs. Nducyáácá yā chí dinén'e yā chiida yú, idinén'e ntúūⁿ yā 'iīn'yān chí daiyá yā. ² Ndúúcu chuū ní deenu yú chí idinén'e yú 'iīn'yān s'een chí daiya Dendyuūs miiⁿ taachi idinén'e yú Dendyuūs ní diiⁿ yú chí ngan'a ley ye'n'e yā. ³ Caati chuū chí vaadī ne'n'e ye'n'e Dendyuūs chí s'uuún ní diiⁿ yú chí ngan'a ley ye'n'e yā. Ní ley ye'n'e yā nguée cosa chí 'cuinaaⁿ yú ye'n'ē. ⁴ Nducyáácá yā chí ch'iindiyáaⁿ táámá ní ye'n'é Dendyuūs ní cuuvi cuchεε yā ye'n'e in'yeēndī. Ní chuū chí diiⁿ chí cuchεε yú ye'n'e in'yeēndī, ní chuū chí i'teenu yú Dendyuūs. ⁵ ¿Du'ū chí cuuvi cuchεε ye'n'e in'yeēndī? 'Iīn'yān chí i'téenu yā chí Jesús ní daiyá Dendyuūs 'yā ní cuchεε yā.

Nduudu cuaacu ye'n'e Daiyá Ndyuūs

⁶ Ní chuū ní Jesucristo chí ndaa ndúúcu nuūⁿnīⁿ ndúúcu yuuún. Nguée dámaāⁿ ndúúcu nuūⁿnīⁿ caati ndúúcu nuūⁿnīⁿ ndúúcu yuuún. Ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ngan'a nduudu cuaacu ye'n'e yā caati Espíritu miiⁿ ní vaadī cuaacu. ⁷ Caati 'iīnu yā ngan'a yā nduudu cuaacu na va'ai chεeti nguuvi, Dendyuūs chiida yú ndúúcu Nduudu ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. Níícú naachi ndii 'iīnú yā vεε 'áámá núúⁿ yā. ⁸ Véé 'iīnu yā chí ngan'a yā nduudu cuaacu ná in'yeēndī 'cūū ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ndúúcu

nuūⁿnīⁿ ndúú^cū yuuúⁿ. Ní naachi ndúú^c 'iinu yā ní vée 'áamá núúⁿ yā. ⁹ Ndúú^ti chí cu'teenu yú nduudu cuaacu yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī 'cūū ch'εεε ca nduudu cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs nguée ti 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ. Caati chúū chíⁿ chí nduudu cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs, Ndyuūs ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e daiyá yā. ¹⁰ Du'ū chí i'teenu daiyá Dendyuūs vée nduudu cuaacu ndúú^cū maāⁿ. Du'ū chí nguée i'teenu Dendyuūs, diiⁿ yā chí Dendyuūs ní yaadi yā caati nguée i'téenu yā nduudu cuaacu chí Dendyuūs chiida yú ngaⁿ'á yā yeⁿ'é Daiyá yā. ¹¹ Níicú chuū chí nduudu cuaacu ní chuū chí Dendyuūs téé yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ s'uuúⁿ. Níicú vida cueⁿ'e daaⁿmáⁿ 'cūū ní yeⁿ'é daiyá yā. ¹² Du'ū chí i'teenu daiyá yā vée vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā. Du'ū chí nguée yeⁿ'e daiyá yā nguée vée vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā.

Ch'iinū carta ndúú^cū consejos

¹³ Chuū ní dingúúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī chí i'téenu nī chí Cristo ní daiyá Dendyuūs caati maaⁿ ní cuuvi cádíinuūⁿ nī chí vée vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é nī. Níicú cu'téenu nī chí Cristo ní daiyá Dendyuūs miiⁿ.

¹⁴ Ní chuū ní confianza chí vée yeⁿ'e yú ndúú^cū yā. Nduuti chí s'uuúⁿ caaca yú 'yā tan'dúú^cā chí neⁿ'é yā chí caaca yú 'yā 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ n'giindiveén yā yeⁿ'é yú. ¹⁵ Nduuti chí deenu yú chí n'giindiveén yā yeⁿ'e yú yeⁿ'e tanducuén^{'e} chí caaca yú 'yā, tuu'mi ní 'āā deenu yú chí itée yā s'uuúⁿ chiīⁿ chí 'āā chiica yú 'yā.

¹⁶ Du'ū chí n'diichi chí dinuuⁿndí vi'i nuuⁿndi chí nguée yeⁿ'e vaadi n'gii, canée chí caacá yā Dendyuūs chí Dendyuūs ca'á yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. Ngaⁿ'á yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí nguée dinuuⁿndí yā yeⁿ'e vaadi n'gii. Vée nuuⁿndi chí yeⁿ'e vaadi n'gii. Ní yeⁿ'e chuū nguée caacá chí caacá nī yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí diiⁿ nuuⁿndí yeⁿ'e vaadi n'gii. ¹⁷ Tanducuén^{'e} chí nguée yeⁿ'e nduudu cuaacu ní nuuⁿndi, naati vée nuuⁿndi míiⁿ chí nguée yeⁿ'e vaadi n'gii.

¹⁸ 'Āā deenu yú du'u 'iⁿ'yāⁿ chí ch'iindiyáⁿ yā táamá ní yeⁿ'e Dendyuūs ní nguée idinuūⁿndí yā. 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ candée yā cuidado yeⁿ'e maáⁿ yā. Ní yááⁿn'guinūⁿ nguée cuuvi tuneen 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ.

¹⁹ Déenu yú ti yeⁿ'e Dendyuūs s'uuúⁿ, ní tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī canée yā lado yeⁿ'e yááⁿn'guinūⁿ.

²⁰ Déenu yú ti daiya Dendyuūs miiⁿ ní ndaá yā. Ní tee yā chí cadinuūⁿ yú, ní 'íicú n'diichi yú 'iⁿ'yāⁿ chí cuaacu yā. Ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ chí cuaacu yā ní yeⁿ'e daiya Dendyuūs chí Jesucristo. Dendyuūs miiⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ chí cuaacu, 'iⁿ'yāⁿ chí vée vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. ²¹ Ndís'tiī daiyá cundée nī cuidado ti nguée cu'téenu nī santos ídolos. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E SAN JUAN

Yeⁿ'e nduudu cuaacu ní yeⁿ'ē vaadī neⁿ'e

¹ 'Úú Juan chi saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū idinguúⁿ yeⁿ'ē n'daataá chí Ndyuūs ndεεεε yā ndúúcū daiya yā chi cuaacu níⁿnyúⁿ neⁿ'é. Ní nguée 'úú dámaáⁿ neⁿ'é ti 'tiicá ntúūⁿ nducyáácá yā chi n'diichí yā nduudu cuaacu. ² Ní cáāvā chi véé vaadī cuaacu yeⁿ'e yú ní caavā nduudu cuaacu chi canée ndúúcu yú, 'áámá cūnee tandíí ndúúcu yú. ³ Neⁿ'é chi canée ndúúcu ndís'tiī vaadī n'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu vaadī ya'ai 'iinu yeⁿ'e yā ndúúcu 'diiⁿ yeⁿ'e Dendyuūs chiida yú ndúúcu Señor Jesucristo chí daiya Dendyuūs chi chiida yú. Tanducuéⁿ'ē chuū canée ndúúcu ní ndúúcu nduudu cuaacu ndúúcu vaadī neⁿ'ē.

⁴ 'Āā 'áámá yeenú caati chí nindaācá daiya di chí díⁿ yā chiiⁿ chi cuaacu tan'dúúcā s'uuúⁿ chi sta'a yú ley yeⁿ'ē chiida yú. ⁵ Maaⁿ ní idi'cuítú n'diī n'daataā chí dinéⁿ'e yú 'áámá yú táámá yú. Chuū nguée tan'dúúcā chi idinguúⁿ 'áámá ley ngaī caati ley yeⁿ'ē yú chíⁿ chí canee ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ. ⁶ Níicú chuū chí vaadī neⁿ'e ní chiiⁿ chi cachiica yú tan'dúúcā chi caaⁿ'maⁿ ley yeⁿ'e yā. Ley yeⁿ'e yā ní chuū chí cachiicá ní ndúúcu vaadī neⁿ'e tan'dúúcā chi n'giindiveéⁿ ní ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ.

Tiⁿ'yāⁿ chi nginnche'éi yā 'iⁿ'yāⁿ

⁷ N'dee n'dái 'iⁿ'yāⁿ 'āā nginnche'éi yā 'iⁿ'yāⁿ na iⁿ'yeeⁿdí'cūū. Nguée natumiiⁿnúⁿ yā chí Jesucristo ní ndaá yā tan'dúúcā s'uuúⁿ. 'Iⁿ'yāⁿ chí 'tíicā nginnche'éi yā, 'ti-icá ntúūⁿ anticristo yā. ⁸ Cundéε ní cuidado yeⁿ'ē maáⁿ ní ní nguée dindai yú tanducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ yú ti s'uuúⁿ ní cuuvi cuta'a yú tanducuéⁿ'ē chí yeⁿ'e yú.

⁹ Du'ū chí díⁿ nuuⁿndi ní nguée 'áámá canée yā ndúúcu nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo, nguée yeⁿ'e Dendyuūs 'iⁿ'yāⁿ. Du'ū chí 'aama canée ndúúcu nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo, tuu'mí 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ní yeⁿ'e chí-ida yú Dendyuūs ndúúcu daiyā yā. ¹⁰ Du'ū

chí ndaa vaacú ní chí nguée ngaⁿ'a nduudu cuaacú 'cūū nguée 'cuaáⁿ ní chí cunée yā na vaacú ní. Ní nguée caaⁿ'maⁿ ní, n'daacā chí ndaá yā va'āi yeⁿ'e ní. ¹¹ Du'ú 'iⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ chí n'daacā chí ndaá yā va'āi yeⁿ'é yā tuu'mi ní induuvidáámá yā ndúúcu 'iⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ chí nguée n'daacā.

Ch'iīnu carta maaⁿ

¹² 'Áámá véé cá yeⁿ'é chí neⁿ'é dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī ní nguée neⁿ'é dinguúⁿ na caaca 'cūū ndúúcu tinta, caati neⁿ'é chí n'diichí ndís'tiī ní caaⁿ'máⁿ ndúúcu ní ní ndís'tiī nduucú. Níicú vaadī yeenú yeⁿ'e yú ní cúúví cuaacu.

¹³ Véé daiya tá yeⁿ'ē n'daataá chí Ndyuūs indεεεε yā táⁿ'ā. Daiya tá idicho'ó yā: N'dai n'diī, ngaⁿ'a yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA NDÍÍ 'IINŪ YEⁿ'E SAN JUAN

Yeⁿ'e saⁿ'ā Gayo chi n'dai

¹ 'Úú Juan, saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e saⁿ'ā Gayo chi cuaacu níⁿyúⁿ neⁿ'e taaví saⁿ'ā.

² Díí saⁿ'ā Gayo chi neⁿ'é, 'úú neⁿ'é chi cáāvā maaⁿ di tanducuén^{'ē} chi véé yeⁿ'ē di ní n'dai taavi. Níícú véé vaadī 'viicheé yeⁿ'ē di tan'dúúcā chi alma yeⁿ'e di véé vaadī 'viicheé yeⁿ'ē. ³ Nduudu cuaacu chi neene yeenú taachi ndaā vi'í yú chi caⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'ē di chi n'daacā diiⁿ di, tan'dúúcā chi 'áámá idiin di chiiⁿ chi cuaacu. ⁴ Nguéé ch'εεε ca vaadī yeenu yeⁿ'é chi ch'iindiveén chí daiyá diiⁿ yā chiiⁿ chi cuaacu.

⁵ Dii chi neⁿ'é, tanducuén^{'ē} chi diiⁿ di, n'daacā n'dai diiⁿ di ndúúcū vi'í yú ndúúcū 'iin'yāⁿ chi ngiica ná yúúni. ⁶ 'Iin'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'á yā nduudu cuaacú yeⁿ'e vaadī neⁿ'e yeⁿ'e di nanáán 'iin'yāⁿ chi snúūⁿ yaācū. Nduuti chi cunnée dí 'iin'yāⁿ tan'dúúcā chi canée chi diiⁿ di ní tan'dúúcā chi neⁿ'e Dendyuūs chi diiⁿ di, tuu'mi ní n'daacā idiin di. ⁷ Caati 'iin'yāⁿ cueⁿ'é yā 'muuⁿ cueⁿ'é yā miiⁿ cucáāvā chi neⁿ'é yā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e Cristo. Nguéé de'ē vεε sta'á yā yeⁿ'ē 'iin'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā. ⁸ S'uuúⁿ ní canee chi 'cuaaⁿ yú 'iin'yāⁿ s'tíí. Níícú cuuvi cunée yā ndúúcu yú 'iin'yāⁿ chí idiin yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e vaadī cuaacu.

Saⁿ'a Diótrefes nguéé n'daacā diiⁿ sa

⁹ 'Úú nidinguúⁿ yeⁿ'ē 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yaācū caati Diótrefes nguéé 'cuaaⁿ sa nús'uu ti néⁿ'é sa caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sá yeⁿ'é yā. ¹⁰ Cáāvā chuū taachi 'úú chi ndaá tuu'mi ní nin'gaacú tanducuén^{'ē} chi diiⁿ sáⁿ'ā miiⁿ. Taatii caⁿ'ā sa yeⁿ'e s'uuúⁿ ndúúcū nduudu taaⁿ chi nguéé n'daacā taatii 'caā'vā sa contra yeⁿ'e s'uuúⁿ. Ní nguéé yeenú sá ndúúcū dendu'ū. Nguéé n'guuⁿ sa vi'í yú. Ní nguéé neⁿ'e sa chi tanáⁿ'a yā chi 'cuaaⁿ yā vi'í yā. Níícú tun'dáa sa 'yā cheeti yaācū.

¹¹ Díí chi neⁿ'é, nguéé diiⁿ di chiiⁿ chi n'diichi di chi nguéé n'daacā. Diiⁿ di chi n'daacā. Du'ū chi din'daacā ní yeⁿ'ē

Dendyuūs. Du'ū chi nguéé n'daacā nidiiⁿ ní nguéé n'díichi Dendyuūs.

Saⁿ'a Demetrio, n'daacā idiin sa

¹² Nducyáácá yā ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e saⁿ'ā Demetrio. 'Āā 'tiicá nūuⁿ nduudu cuaacu n'giⁿ'i vida yeⁿ'é yā. 'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ ngaⁿ'a yú ndúúdu cuaacu yeⁿ'e yā. Ní ndís'tiī deenú ní chí ngaⁿ'ā yú nduudu cuaacu yeⁿ'é yā.

Ch'iinū carta maaⁿ

¹³ Nééné véé yeⁿ'é chi neⁿ'é dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī naati nguéé neⁿ'é dinguúⁿ ndúúcū tinta ndúúcū pluma.

¹⁴ Caati neⁿ'é n'diichi ndís'tiī núúⁿ niⁿ'yūⁿ ní caaⁿ'máⁿ ndúúcu di ní ndís'tiī nduucú.

¹⁵ 'Diiⁿ canée ndúúcū di. Amigos yeⁿ'e s'uuúⁿ dichó'o yā: N'daí n'diī, ngaⁿ'a yā. Dii dichó'o di: N'daí ndís'tiī, yeⁿ'ē amigos yeⁿ'e s'uuúⁿ taachi yaa'vi di 'iin'yāⁿ ca'áámá ca'áámá yā caavā chi duuchí Cristo. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿE JUDAS

Judas idinguúⁿ carta 'cūyēⁿe 'iī'yāⁿ chi Ndyuūs yaa'ví yā chi cuuvi yeⁿ'é yā

¹ 'Úú saⁿā Judas ní saⁿā chi dichíí'vē Jesucristo. 'Úú 'diinú Jacobo ní 'úú idinguúⁿ carta 'cūyēⁿe 'iī'yāⁿ s'een chi Ndyuūs chiida yú dinéⁿe yā ní didεεvé yā. Ní Cristo yaa'ví yā 'iī'yāⁿ s'een chi cuuvi yeⁿ'é yā. Ní Cristo candéé yā cuidado 'iī'yāⁿ s'een cáávā chi yeⁿ'é yā 'iī'yāⁿ s'een. ² Neⁿ'é chi Ndyuūs téé yā ndís'tiī n'deeé cá yeⁿ'é yā yeⁿ'e vaadī ya'ai ní yeⁿ'é vaadī 'diiⁿ ní yeⁿ'é vaadī neⁿ'e caati cuuvi 'yaaⁿ nducuéⁿē chuū nguaaⁿ ndís'tiī.

Yeⁿ'é 'iī'yāⁿ chi nguée ngaⁿ'ā nduudu cuaacu

³ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'e taaví, neené neⁿ'é idinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī yeⁿ'é chi Ndyuūs nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ. Maaⁿ ní cadiinuúⁿ chi canee chi idinguúⁿ carta 'cūyēⁿe ní caati cuuví yaa'ví ch'εεchi ndís'tiī chi canéé chi diiⁿ ní luchar n'dai cáávā chiīⁿ chi i'téenu ní Ndyuūs. Ndyuūs 'áámá vmnéⁿēe ca'á yā vaadī i'téenu yeⁿ'é yā 'iī'yāⁿ chi yeⁿ'é yā. ⁴ Náⁿ'ā 'iī'yāⁿ chi nguée yeⁿ'é Ndyuūs ní nduuvidaamá yā ndúúⁿcū ní. Ndíí nguée deenú ní chuū. 'Iī'yāⁿ s'een ní nguée n'daacā. Ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'é yā 'tíicā: Condenado yā ní 'cuūvi yā. Ní 'iī'yāⁿ s'een dámaāⁿ sta'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi tanáⁿ'ā 'iī'yāⁿ nguée cuuvi tuumicadíinuⁿ yā yeⁿ'e chi maáⁿ yā diiⁿ yā chi nguée n'daacā. 'Iī'yāⁿ s'een ngaⁿ'á yā contra yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e yú chi 'áámá n'dyáⁿ'ā Ndyuūs chi 'iivu yú, ní contra yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú dendú'ū.

⁵ 'Áará chi 'āā deenú ní yeⁿ'é Señor 'iivú Ndyuūs taachi nadanguáⁿai yā 'iī'yāⁿ Israel ní diví yā 'iī'yāⁿ s'een yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto, neⁿ'é chi ndís'tiī n'gaacú ní chuū. Cuayiivi míⁿ Ndyuūs di'cuinú yā 'iī'yāⁿ na yáⁿ'āa miiⁿ, 'iī'yāⁿ chi nguεε s'téenu yā 'yā. ⁶ Ní n'gaacú ní yeⁿ'e ángeles chi nguée diiⁿ yā tan'dúúⁿcā chi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ángeles miiⁿ. Ní Ndyuūs canéé chí diví yā yeⁿ'e lugar yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní

Ndyuūs s'néeⁿ yā ángeles chi presos yeⁿ'é yā na maaiⁿ chi yáanūⁿ. Miiⁿ canee yā ndíí chiichi yā ndúúⁿcū cadenas chi 'áámá canee ndii tiempo chi Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e ángeles miiⁿ. ⁷ Ní n'gaacú ní yeⁿ'e yáāⁿ Sodoma ndúúⁿcū yáāⁿ Gomorra ndúúⁿcū yáāⁿ chi snéeⁿ cuaaⁿ 'diituú. 'Tiicá ntúūⁿ nguée n'daacā idiiⁿ 'iī'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ s'een tan'dúúⁿcā chi diiⁿ ángeles. 'Iī'yāⁿ s'een ní cueⁿ'é yā ndúúⁿcū n'daataá o isan^{'ā} chi nguée yeⁿ'é yā. Ní n'daataā nguaaⁿ n'daataá yā induuchineeⁿ tá n'daataa ndúúⁿcū vi'i. Ní saⁿ'ā nguaaⁿ saⁿ'ā yā induuchineeⁿ sa saⁿ'ā ndúúⁿcū vi'i. 'Iī'yāⁿ s'een cáávā castigo yeⁿ'e yā 'áámá cunée yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ na nguuchi yaⁿ'ā. Ní chuū ní ch'iⁿ'i s'uuúⁿ chi cuuvi chó'ōo yeⁿ'e yú nduuti chi diiⁿ yú chi nguée n'daacā.

⁸ 'Tiicá ntúūⁿ nguuvi nguuvi saⁿ'ā s'een n'gíinu sa tan'dúúⁿcā chi taachi cyaadu sa yeⁿ'e dendú'ū chi cuuvi diiⁿ sa chi dinuuⁿndi sa ndúúⁿcū maaⁿ cuerpo yeⁿ'e sa. Ní nguée neⁿ'e sa chi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e sa. Ní cunncāā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e 'iīⁿtyéⁿ'ē chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ⁹ Ní nguée 'tíicā diiⁿ ángel Miguel chí ndíí tiīⁿ taachi diiⁿ caandaá ndúúⁿcū yáāⁿnguīnūⁿ ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e Moisés. Ángel Miguel miiⁿ nguée diiⁿ yā condenar yáāⁿnguīnūⁿ miiⁿ ní nguée cuuvi ngaⁿ'a taāⁿ yā chi yáāⁿnguīnūⁿ chi cuuvi condenado yā. Dámaāⁿ ngaⁿ'a yā 'túúⁿcā. Señor ní diiⁿ yā reprender dii yeⁿ'e nuuⁿndi chi diiⁿ di. ¹⁰ Saⁿ'ā s'een ní nguée n'daacā ngaⁿ'a sa yeⁿ'e dendú'ū chi nguée deenu sa. Ní taachi saⁿ'ā s'een yeⁿ'e chi maaⁿ sa deenu sa ngaⁿ'a sa tuu'mí ní canee sa tan'dúúⁿcā chi 'iiti s'een chi maaⁿ tī deenu tī. 'Tíicā saⁿ'ā s'een. Dendú'ū miiⁿ ní diiⁿ chi dituuví maāⁿ saⁿ'ā s'een.

¹¹ De'ε chúuca ya'ai yeⁿ'e saⁿ'ā s'een caati dámaāⁿ chi neⁿ'é sa diiⁿ sa tan'dúúⁿcā chi diiⁿ saⁿ'ā Caín. Ní saⁿ'ā s'een cáávā chi neⁿ'e sa tuūmī, dinuuⁿndi sa tan'dúúⁿcā chi diiⁿ saⁿ'ā Balaam. Ní ch'iī sa caati nguée diiⁿ sa chi ngaⁿ'a Ndyuūs, tan'dúúⁿcā saⁿ'ā Coré chi nguée diiⁿ sa chi ngaⁿ'a Ndyuūs taachi nguée ch'iindiveeⁿ sa chi ngaⁿ'a Moisés. ¹² Maaⁿ ní 'iī'yāⁿ chi 'tíicā, taachi nduuvidaamá yā ní che'é yā ní cu'ú yā ndúúⁿcū ndís'tiī taachi véé 'viicu ná va'ai yeⁿ'é ní

ye'n'e chi dine'n'é nī 'áámá nī taama nī, tuu'mi ní chuū ní cosa chi cuuvi 'cuináa nī. 'Ii'yān s'een nguée 'va'á yā ye'n'e mar 'áámá. Dámaān candεε yā cuidado ye'n'e maán yā. 'Ii'yān s'een tan'dúúca meēn chi nguée nuūnīn ye'n'e chi cueen cuuvi ní tan'dúúca 'yúúné candεε 'muu nī candεε mīn 'tíca yā. 'Ii'yān s'een tan'dúúca yá'á chi nguée véé n'gui'i ye'n'e 'tíca yā. Ní yá'á mīn ní nguée dichí'vē caati nguée n'gui'i ye'n'e ní n'diī tan'dúúca tiempo ye'n'e 'iichεε. Ní 'ii'yān tiicú yā yá'á mīn ndiī dí'yú. 'Tíca 'ii'yān s'een. ¹³ 'Ii'yān s'een ní tan'dúúca nuūnīn'yá'á chi ngii yú yaacu ndúúcu ngii yā' inaa cucáāvā 'yúúné taan. Ní nducué'n'e chi nguée n'daacā chi diīn yā ye'n'e chi cuuvi 'cuináa yā ní tan'dúúca ngii yā' inaa ye'n'e nuūnīn mīn chi inaa yú 'táacā idiīn yā. 'Ii'yān s'een ní tan'dúúca 'íi'nyú chi ngíicá, 'tíca yā. Ndyuūs nguáin'dai yā 'áámá lugar ye'n'e 'ii'yān s'een chi díttuu taavi ca maān ndiī yaānūn naachi canée yā cuen'e daāman.

¹⁴ 'Tiicá ntúūn, san'a Enoc chí ndíí ná ndεēchē ngiini familia ye'n'e san'a Adán, ní Enoc mīn cáāvā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ca'n'a sa chíi sa 'ii'yān ye'n'e dendu'ū chí cuchí ye'n'é yā. Ní ca'n'a sa 'tíca: Cuin'diichí nī Señor Jesucristo mīn ní cuchii yā ndúúcu n'dee n'dái mil 'ii'yān chí i'téenu yā 'yā. ¹⁵ Señor Jesucristo ndaa yā chí n'diichí yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'ii'yān. Ní caan'ma yā chí condenado yā nducyaaca 'ii'yān nuu'ndi chí nguée i'téenu yā 'yā caavā nducué'n'e nuu'ndi chí diīn yā ndúúcu nduudu chí nga'n'a yā chí nguée n'daacā chí contra Ndyuūs. ¹⁶ 'Ii'yān s'een ní néené n'gεεcu cheendí yā tan'dúúca chí 'téé nūu taán yā ní nga'n'a yā ye'n'e chí nguée nen'é yā ye'n'e chí táámá yā idiīn yā. Ní diīn yā chí nguεε n'daacā caati maán yā nen'e yā. Ní ndúúcu nduudu chí n'gεεte nga'n'a yā ye'n'e taamá yā chí ch'εεté yā taachi 'ii'yān s'een nen'é yā diīn yā aprovechar dendu'ū cáāvā maán yā.

Judas nga'n'a yā ye'n'e chí 'ii'yān chí ye'n'e Cristo canée chí diīn yā

¹⁷ Ndís'tiī, hermanos chí neene nen'é, maa'n ní nen'é chí ndís'tiī ní n'gaacú nī ye'n'e nduudu chí apóstoles ye'n'e Señor Jesucristo

ye'n'e yú taacā chí ca'n'a yā. ¹⁸ 'Tíca ca'n'a yā chíi yā ndís'tiī: Taachí 'āā canée nīn'nuún nguuvi chí ndaa Señor Jesucristo taama vmné'n'e tuu'mi ní 'ii'yān s'een ní didu-uchineén yā ye'n'e ní ndúúcu tanducué'n'e chí ye'n'e Ndyuūs. Ní nducué'n'e chí 'ii'yān s'een nen'é yā diīn yā chí nguεε n'daacā, chuū ní diīn yā. ¹⁹ 'Ii'yān s'een ní divíi yā ye'n'e nguaa'n ndís'tiī. 'Ii'yān s'een ní dinuu'ndí yā tan'dúúca chí nen'e yā ní nguée canée Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ndúúcu yā.

²⁰ Maa'n ní ndís'tiī hermanos ye'n'é chí neene nen'é, cu'téenu cá nī nguuvi ngu-uví ye'n'e vaadī i'teenu chí Ndyuūs itée yā ndís'tiī. Taachi caan'ma'ngua'á nī diīn ní ndúúcu poder ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. ²¹ 'Cuεεtineé nī ní diīn ní nducué'n'e ndúúcu vaadī nen'e chí Ndyuūs itée yā ndís'tiī 'naa chí cūnee ngiinú nī nguuvi chí Señor Jesucristo ye'n'e yú chí n'dai taavi ca'n'a yā téé yā vida cuen'e daāman ndís'tiī.

²² Ndís'tiī n'dee cá nga'n'a ní ndúúcu 'ii'yān chí nguée n'daacā i'téenu yā. ²³ Ní 'tíca nadanguá'n'ai ní 'ii'yān s'een ye'n'e chí nguée i'téenu yā tan'dúúca chí tun'dáa nī 'ii'yān nguáán nguuchi ya'n'a, 'tíca diīn nī. Ya'ai 'iinú nī ye'n'e tanán'a 'ii'yān naati diīn ní ndúúcu cuidado, ndíi nguée cuuvi ca'n'a ní ndúúcu yā chí dinuu'ndí nī.

Judas nga'n'angua'á yā ní dich'εεté yā Ndyuūs

²⁴ Maa'n ní 'úú chí'neén ndís'tiī na ta'a Ndyuūs chí cuuvi candεε yā cuidado ye'n'e ndís'tiī chí nguée dinuu'ndí nī. Ní Jesucristo cuuvi 'cuu'mín yā nanáán Ndyuūs chí dεεve ngii n'dai ndís'tiī chí nguée nuu'ndi ye'n'é nī. Ní neené yeenu nī. ²⁵ Dich'εεté yú Ndyuūs chí 'áámá n'dyá'n'a Ndyuūs chí deenu nducué'n'e ní nadanguá'n'ai yā s'uuún cáāvā Señor Jesucristo chí 'iivi yú. Caati ye'n'é yā ní véé dεεvé ngii n'dai ndúúcu n'gεεte n'dai ndúúcu poder ch'εεte n'dai ndúúcu poder ye'n'e 'iinyé'n'e ye'n'é yā nguuvi chí chó'oo ndúúcu nguuvi maa'n ní cué'n'é daāman. 'Tíca cuuvi.

APOCALIPSIS, NDUUDU CHÍ CH'IN'I NDYUŪS YEⁿ'E JESUCRISTO

Yeⁿ'e chi Jesucristo ch'ín'i yā

¹ Na libro 'cūū canéé nguūn chuū chi ch'ín'i Jesucristo. Ní Ndyuūs ch'ín'i yā Jesucristo chuū caati 'cuun'mín yā 'iín'yān chi dichíí'vē Ndyuūs dendú'ū chi 'āā ntéé 'náán chi ndaa yeⁿ'ē. Ní Jesucristo ch'ín'i yā chuū Juan chi dichíí'vē Ndyuūs cáávā 'áámá ángel chi dichó'o yā nanáán yā. ² Juan miiⁿ caⁿ'a cuaacú yā nduudu cuaacu yeⁿ'e tanducuén'ē chi n'diichí yā. Chuū ní nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs. Ní chuū ní nduudu cuaacu chí Jesucristo ch'ín'i yā Juan miiⁿ.

³ De'ε chúúcā yeenú 'iín'yān chi n'geen yā libro 'cūū chi yeⁿ'é Ndyuūs. Ní de'ε chúúcā yeenú 'iín'yān s'uuuⁿ chi n'giindiveén yā nduudu yeⁿ'e libro 'cūū ní i'téenu yā yeⁿ'e chí ngaⁿ'ā, ti ngaⁿ'ā yeⁿ'e dendu'ū chí cuchiī ti tiempo miiⁿ chi canee chi chó'ōo 'āā snee niiⁿnuún.

Juan idingúuⁿ yā yeⁿ'e 'iín'yān yeⁿ'e ndu'u ndēechē yaācū.

⁴ 'Úú Juan idingúuⁿ cartas yeⁿ'e 'iín'yān yeⁿ'e ndēechē yaācū chi snéé na yáⁿ'āa Asia. Neⁿ'é chi Ndyuūs téé yā ndís'tiī dendú'ū chi n'dai yeⁿ'é yā ndúúcū vaādī 'diiín yeⁿ'é yā. Ní Ndyuūs ní 'áámá canee yā tiempo chi chó'ōo, ní maaⁿ ní 'tíica yā, ní caⁿ'á yā ndaa yā. Maaⁿ ní neⁿ'é chi yeⁿ'e ndu'u ndēechē espíritus chi snéé yā nanáán trono yeⁿ'é Ndyuūs, espíritus téé yā ndís'tiī vaadī n'dai yeⁿ'e Ndyuūs. ⁵ Ní 'tíicā ntúūⁿ neⁿ'é chi Cristo téé yā ndís'tiī vaadī n'dai yeⁿ'é yā, Jesucristo chi cuén'ē daāⁿmaⁿ ngaⁿ'a cuaacú yā. Ní Cristo miiⁿ ní daiyá Ndyuūs ní 'iín'yān chi vmnáán vmnaaⁿ nacueen yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e nducyáácá reyes chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní Cristo dinéⁿ'e yā s'uuúⁿ ní nadeēvé yā s'uuúⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú ndúúcū yuuúⁿ yeⁿ'e maán yā. ⁶ Ní Cristo diín yā chi s'uuúⁿ reyes s'uuúⁿ ní chiiduú s'uuúⁿ chi dichíí'vē yú Ndyuūs chi chiidá yā. Maaⁿ ní vaadī deēve ngii ní yeⁿ'é yā ndúúcū nducuén'ē

poder chi yeⁿ'é yā cuuvi yeⁿ'é yā cuen'e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā.

⁷ Cuin'diichí nī. Cristo miiⁿ cuchiī yā nguáán meēeⁿ ní nducyáácá 'iín'yān cuuvi snaaⁿ yā ndúúcū 'iín'yān s'eeⁿ chi dichó'ōo tíicuā Cristo ndúúcū machete chi 'uūvī lados 'caāiⁿ. Ní nducyaaca 'iín'yān yeⁿ'e nducyaaca yáán yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuεεcú yā taachi n'diichí yā Cristo. 'Tíica rā va. Cuaacu níⁿnyúⁿ chí 'tíicā.

⁸ Señor Ndyuūs chi véé tanducuén'ē poder dendu'ū yeⁿ'é yā chí 'áámá canee yā tiempo chí chó'ōo, ní maaⁿ ní 'tíica yā, ní caⁿ'á yā ndaa yā, Señor miiⁿ ngaⁿ'a yā: 'Úú chí 'iín'yān vmnáán vmnaaⁿ 'úú, ní 'úú ndíí cuáán naachí 'cuiinu 'úú. Tan'dúúcā letras A ndii Z yeⁿ'e alfabeto 'tíicā 'úú.

Yeⁿ'e chi Juan n'diichí yā Cristo chi deēve n'dai taavi yā ndii túúⁿnúⁿ ngii 'yán'a yā

⁹ 'Úú apóstol Juan 'úú ní hermano yeⁿ'e ndís'tiī. Ní caati 'úú ní yeⁿ'e Jesús 'úú, 'úú dáámá ch'eenú chii ndúúcū ndis'tiī ní dáámá nduucú nī yeⁿ'e naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, ní dáámá nduucú nī yeⁿ'e vaadī 'diiín chi Jesucristo itée yā s'uuúⁿ. 'Úú canéé preso 'úú na isla Patmos cáávā chí candéé nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Jesucristo. ¹⁰ Ní taachi 'úú canee miiⁿ 'áámá domingo chó'ōo chí 'úú ní canee maaⁿ poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu ch'εεε cuaaⁿ daamí tan'dúúcā chí n'gεεcú 'áámá trompeta. ¹¹ Ní 'tíicā ngaⁿ'ā ngii 'úú: 'Úú 'iín'yān chí vmnáán vmnaaⁿ 'úú, 'úú ndíí cuáán naachí 'cuiinu 'úú. Tan'dúúcā letras A ndii Z yeⁿ'e alfabeto 'tíicā 'úú. Dii, Juan, idingúuⁿ di na 'áámá libro cosa chí inaaⁿ di ní dichó'o di libro miiⁿ nanáán 'iín'yān yeⁿ'e ndu'u ndēechē yaācū chí snee na yáⁿ'āa Asia. Yáacū s'eeⁿ ní yeⁿ'e yáán Efeso, ní yeⁿ'e yáán Esmirna, ní yeⁿ'e yáán Pérgamo, ní yeⁿ'e yáán Tiatira, ní yeⁿ'e yáán Sardis, ní yeⁿ'e yáán Filadelfia, ndúúcū yeⁿ'e yáán Laodicea.

¹² Tuu'mi ní 'úú nan'guaacúndií ní n'diichí du'ū chí yaā'vi 'úú. Taachi n'diichi cuaaⁿ daamí n'diichí ndēechē candeleros yeⁿ'e 'diiⁿnguāāⁿ. ¹³ Ní náávtaⁿ'a yeⁿ'e ndu'u candeleros miiⁿ 'áámá yā cheendii yā tan'dúúcā 'aama saⁿ'ā daiyá 'iín'yān

in'yeeⁿdí 'cūū. Canúuⁿ yā 'áámá catecai chi ngeε yā chi ndaa ndii ná daandu ca'a yā. Ní ndéé chiichí 'áámá cinta yeⁿe 'díínguāaⁿ cuaaⁿ 'nínúⁿ yā. ¹⁴ Ní tiíⁿ yā ndúúⁿcū yundutiíⁿ yā ní cuéε tan'dúúⁿcā duudū 'iiti cuūchí cuéé, ní 'tiicá ntúūⁿ cuéε tan'dúúⁿcā yaāⁿ. Ní nduutināaⁿ yā tan'dúúⁿcā 'áámá nguuchi yaⁿā. ¹⁵ Ní ca'a yā tan'dúúⁿcā cūū cuááⁿ chí ndís'tiī 'āā ngiichí nī cheεti 'áámá horno ní deεvé diiⁿ nī. Ní nduudu yeⁿe yā ní tan'dúúⁿcā chí n'geεcū 'yaa n'dái yíícú. ¹⁶ Ní ndéε yā na ta'a cuaacū yā ndéechē 'íínyúⁿ. Ní na cheendí yā miiⁿ canéé 'áámá machete chí 'caāiⁿ nduu 'uuví lados. Ní núúⁿmanⁿ naaⁿ yā ngíi n'gāi tan'dúúⁿcā chí n'gāi 'yáⁿā taachi nééné ínguāaⁿ nááⁿ.

¹⁷ Ní taachi 'úú snaáⁿ 'iín'yāⁿ miiⁿ sndéεvé na ca'a yā tan'dúúⁿcā chí ch'íí. Ní 'iín'yāⁿ miiⁿ s'neéⁿ yā ta'ā cuaacū yā vmnaaⁿ yeⁿe 'úú ní caⁿa yā chíi yā 'úú: Nguéé 'va'a di. 'Úú chí vmnááⁿ vmnaaⁿ, 'úú ndíí cuaaⁿ naachí 'cuiinu 'úú. ¹⁸ 'Úú 'áámá canduuchí, Cuáácú ch'ti naati cuin'diichí nī maaⁿ ní 'úú canduuchí cuen'e daāⁿmanⁿ 'tíicā. 'Úú ní ndéé llaves yeⁿe vaadi n'gii chí yeⁿe lugar naachi snéé 'iín'yāⁿ chí n'díí ní nguéé chí'téenu yā Ndyuūs. ¹⁹ Maaⁿ ní dii dingúuⁿ di dendu'ū chí 'túúⁿcā chí n'diichi di ndúúⁿcū dendu'ū chí 'tíicā ndúúⁿcū dendu'ū chí ndaa cuayiivi. ²⁰ Maaⁿ ní 'úú n'gíⁿí dii de'ε neⁿe caaⁿmanⁿ ndéechē 'íínyúⁿ miiⁿ chí n'diichi di na ta'ā cuaacū ní yeⁿe chí ndéechē candeleros yeⁿe 'diiⁿnguāaⁿ miiⁿ. Ndu'u ndéechē 'íínyúⁿ miiⁿ chíiⁿ chí du'ū ndéechē 'iín'yāⁿ chí ndíí tiíiⁿ yeⁿe ndu'ū ndéechē yaācū miiⁿ. Ní ndu'ū ndéechē candeleros chí n'diichí di chíiⁿ chí ndéechē yāacū miiⁿ.

2

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿe 'iín'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ Efeso

¹ Díí, Juan idingúuⁿ di chuū yeⁿe 'iín'yāⁿ chí ndíí tiíiⁿ yeⁿe yāacū yeⁿe yāāⁿ Efeso. 'Iín'yāⁿ chí ndéé yā ndu'u ndéechē 'íínyúⁿ na tá'ā cuaacū yā ní chiicá yā nguaaⁿ ndéechē candeleros yeⁿe 'díínguāaⁿ, 'iín'yāⁿ miiⁿ ngaⁿá yā dendu'ū chí 'túúⁿcā: ² 'Úú ní deenú ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ di. Deenú chí díitūu n'dái diiⁿ dí ntiiⁿnyuⁿ ní véé paciencia nanáaⁿ di. Ní deenú chí ichéε di yeⁿe 'iín'yāⁿ chí nguεε n'daācā idiíⁿ yā. Ní deenú ntúūⁿ chí

ndéε di cuidado yeⁿe 'iín'yāⁿ chí ngaⁿa chí apóstoles ní nguéé 'tiicá yā. Ní dii deenu di chí 'iín'yāⁿ s'een nguéé apóstoles 'iín'yāⁿ. Ní deenu di chí yaadi yā. ³ Ní dii véé paciencia nanáaⁿ di ní n'geenu di ngii. Ní diiⁿ di n'deeε n'dái ntiiⁿnyuⁿ cáávā 'úú. Ní nguéé chicúuⁿnuⁿ di yeⁿe dendu'ū. ⁴ Naati véé 'téé contra yeⁿe di. Nguéé dineⁿe di 'úú tan'dúúⁿcā chí vmnááⁿ vmnaaⁿ dineⁿe ca di. ⁵ Ní cáávā chuū nn'gāacū dí yeⁿe chí diiⁿ di chí nguéé dineⁿe ca di 'úú ní ndaacadaami di yeⁿe. Ní dineⁿe ca di 'úú tan'dúúⁿcā chí diiⁿ di vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní nduuti chí nguéé 'túúⁿcā diiⁿ di, 'úú ní ndāa niiⁿnuúⁿ ní divií candelero yeⁿe di yeⁿe naachi snéé. ⁶ Ní chuū chí véé favor yeⁿe di. Nguéé inee yiinu di ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ 'iín'yāⁿ yeⁿe grupo yeⁿe Nicolaítas. Ní 'úú ntúūⁿ nguεε neⁿe chí diiⁿ yā. ⁷ 'Iín'yāⁿ chí véé veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chí ngaⁿā Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ngii 'iín'yāⁿ yeⁿe yāacū s'een. 'Úú ngaⁿá chí 'iín'yāⁿ chí cuchéε yā yeⁿe dendu'ū, 'úú ca'á 'iín'yāⁿ s'een chí che'ε yā n'gui'í yeⁿe yáⁿá yeⁿe vida cuen'e daāⁿmanⁿ chí cánéé naavtaⁿā yeⁿe paraíso chí jardín yeⁿe Ndyuūs.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿe 'iín'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ Esmirna

⁸ Díí, Juan, idingúuⁿ di yeⁿe 'iín'yāⁿ chí ndíí tiíiⁿ yeⁿe 'iín'yāⁿ yeⁿe yāacū yeⁿe yāāⁿ Esmirna. Dendu'ū chí 'túúⁿcā ngaⁿá 'iín'yāⁿ chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ndii chí 'cuiinu, 'iín'yāⁿ chí 'āā n'díi yā ní maaⁿ ní 'āā canduuchi ntuúⁿ yā. ⁹ 'Úú deenú ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ di. Deenú chí n'geenu di ngii ndúúⁿcū dendu'ū chí cheεchí n'dai yeⁿe di. Deenú chí nguéé de'ε véε yeⁿe di naati cuaacu níínyúⁿ chí 'cuiica di. 'Úú deenú yeⁿe chí 'iín'yāⁿ chí ngaⁿá yā chí judíos yā chí Israel ya ní nguéé diiⁿ yā tan'dúúⁿcā chí 'iín'yāⁿ judíos yā. Ní deenú chí 'iín'yāⁿ s'een nguéé n'daacā ngaⁿá yā yeⁿe di. Ní 'iín'yāⁿ s'een ní yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ. ¹⁰ Nguéé 'va'a di yeⁿe dendú'ū chí canee chí 'cueenu di cuuvi. 'Caandiveeⁿ di yeⁿe. Yááⁿn'guiinūuⁿ cutá'a sa náⁿā ndís'tiī ní cu'nuuⁿ sa 'iín'yāⁿ vácūū caati n'diichineeⁿ sa nducyaaca ndís'tiī. Ní canee chí 'cueenú nī cuuvi ndiichí nguuvi. Naati 'áámá canee nī ndúúⁿcū chí i'téenu nī ndii chí 'cuuvi nī ní 'úú teé ndís'tiī 'áámá

corona chi vida cueⁿe daāⁿmaⁿ. ¹¹ 'Iiⁿyāⁿ chi véé veén yā 'caandiveén yā chi ngaⁿā Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ngii 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yáacū s'eeⁿ. 'Iiⁿyāⁿ chi cuchéε yā yeⁿe tanducuén^e dendu'ū nguée cuuvi 'cueenú yā cuuvi yeⁿe ndii 'úúví vaadī n'gii chi infierno.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Pérgamo

¹² Díí, Juan, idingúuⁿ di ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ ndíí tiíiⁿ chi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáacū yeⁿe yáāⁿ Pérgamo: Chuū ngaⁿā 'iiⁿyāⁿ chi véé machete chi 'uūví lados 'caāiⁿ. ¹³ Chuū ngaⁿā yā. 'Úú ní deenú tanducuén^e chi diiⁿ di. Deenú chi canee di naachi yááⁿn'guiinūⁿ ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ sa. Ní 'áará chí 'tíicā 'áámá canee di lado yeⁿé nguée ndaacádaami di yeⁿe chi i'téenu di 'úú. Ní 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ di nguuvi chi chó'ōo taachi nguaaⁿ ndís'tií 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iiⁿnúⁿ yā saⁿā Antipas chi 'áámá caⁿā sa nduudu cuaacu yeⁿé na yáāⁿ naachi canee yááⁿn'guiinūⁿ. ¹⁴ Naati véé n'duuvu dendu'ū yeⁿe chi contra yeⁿe di. Na yáāⁿ Pérgamo chi yáāⁿ yeⁿe di véé nguaaⁿ ndís'tií nánⁿā 'iiⁿyāⁿ chi nguée neⁿé yā s'neén yā yeⁿe chi i'téenu yā chi 'cueeⁿ Balaam. Ní Balaam miiⁿ 'iiⁿyāⁿ chí chí'cueén yā saⁿā Balac táácā cuuvi diiⁿ sa chi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Israel dinuuⁿndí yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe Israel dinuuⁿndí yā taachi che^e yā dendu'ū yeⁿe chi 'iiⁿyāⁿ cáávā ofrenda ca'a yā nátai yeⁿe santos chi ídolos, ní taachi caⁿā yā ndúúcu 'aama n'daataá o 'aama isánⁿā chi nguée yeⁿé yā. ¹⁵ Ní 'tiicá ntúūⁿ véé nguaaⁿ ndís'tií 'iiⁿyāⁿ chi nguée neⁿé yā s'neén yā yeⁿe chi i'téenu yā chi ca'cueén yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe grupo yeⁿe nicolaítas. Ní 'úú nguée inee yiinú yeⁿe chuū. ¹⁶ Ndaacadáámí dí yeⁿe nducuén^e chuū. Nduuti chi nguée diiⁿ di 'túúca ndaa nuúⁿ naachi canee di ní 'cuuⁿmán ndúúcu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcu machete chi 'uūví lados 'caāiⁿ chi canée cheendí. ¹⁷ 'Iiⁿyāⁿ chi véé veén yā 'caandiveén yā chi ngaⁿā Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ngii 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yáacū s'eeⁿ. 'Iiⁿyāⁿ chi cuchéε yā yeⁿe tanducuén^e 'úú ní ca'á 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ pan chi duuchi maná chi canúúⁿ n'de'ei. Ní ca'á 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'áámá tuū cuéε naachi canée nguūⁿ 'áámá chi duuchi chi ngai. Mar

'áámá 'iiⁿyāⁿ nguée deenú yā chi duuchi miiⁿ, dámaāⁿ 'iiⁿyāⁿ chi cuta'á yā tuū cuéε miiⁿ deenú yā chi duuchi miiⁿ.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Tiatira

¹⁸ Díí, Juan, idingúuⁿ di yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ndíí tiíiⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáacū yeⁿe yáāⁿ Tiatira: Daiyá Ndyuūs chi véé nduutináaⁿ yā tan'dúúca cūū cuaaaⁿ chi deεvé n'dai ngaⁿā yā 'tíicā. ¹⁹ 'Úú deenú nducuén^e chi diiⁿ di. Deenú chi dineⁿe di 'úú, chi i'téenu di 'úú, ní dichiiⁿvε di 'úú. Ní véé paciencia nanáaⁿ di. Deenú chi maaⁿ díiⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ chi n'deee n'dái nguée ti ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé ní chi vmnaaⁿ. ²⁰ Naati véé duūⁿvī dendu'ū contra yeⁿe di. Ndís'tií ní 'cuaaⁿ ní tánⁿā Jezabel chi ngaⁿā tá chí chíiⁿ chí ngaⁿā tá ní nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. Nginche'ei tá 'iiⁿyāⁿ chí dichíiⁿvε 'úú ndúúcu chí ngí'cueeⁿ tá. Ní ngaⁿā tá chí 'iiⁿyāⁿ cuuvi caⁿā yā ndúúcu n'daataá o isaⁿā chí nguée yeⁿé yā ní cuuvi ché'e yā dendu'ū chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cáávā ofrenda ca'a yā nátai yeⁿe santos chí ídolos. ²¹ 'Úú ní ca'á lugar tánⁿā miiⁿ chí ndaacadaami tá yeⁿe chí diiⁿ tá chí nguée n'daacā naati nguée 'cuūⁿ ta ndaacadaami tá yeⁿe nducuén^e chí diiⁿ tá chí nguée n'daacā. Ní neⁿe tá chí tanánⁿā 'iiⁿyāⁿ dinuuⁿndí yā ndúúcu tá. ²² Maaⁿ ní 'úú díiⁿ chí néené ngiitā tá miiⁿ ní nducyáácá isaⁿā chí díiⁿ yā tan'dúúca chí ngí'cueeⁿ tá neen^e 'cueenu yā cuuvi. 'Tíicā maaⁿ ní díiⁿ ndúúcu nducyáácá yā nduuti chí nguée ndaacadáámí yā yeⁿe chí ngí'cueeⁿ n'daataá míiⁿ. ²³ 'Tiicá ntúūⁿ 'úú ní 'caāⁿnúⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí díiⁿ yā tan'dúúca chí chí'cueeⁿ tá. Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nducyáácá yaācū caⁿā yā cadíiⁿnuuⁿ yā chí 'úú chí n'diichí de'ε véε chí 'iiⁿyāⁿ nadicadíiⁿnuuⁿ yā ndii na staava yeⁿé yā. Ní 'úú nadiiⁿvé ndís'tií tuunu tuunu ca dendu'ū chí díiⁿ ní. ²⁴ Chuū ngaⁿā ngii ndís'tií ndúúcu tanánⁿā 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs ní chí snée yā na yáāⁿ Tiatira chí nguée díiⁿ yā tan'dúúca chí ngí'cueeⁿ tánⁿā miiⁿ. Ní nguée déenu ní de'ε chí nuuⁿndi s'eeⁿ chí ch'εεε chí yeⁿe yááⁿn'guiinūⁿ. Tan'dúúca chí ngaⁿā nánⁿā 'iiⁿyāⁿ 'úú ngaⁿā chí nguée cu'neén

táamá dendú'ū chi díitūu nanáán ndís'tiī.
²⁵ Naati chíin chi 'āā vée ye'n'é nī cundée nī cuidado ye'n'e ndii 'úú nindaá nanáan nī.
²⁶ 'Ii'yān chi cuchée yā ye'n'e tanducuén'e dendu'ū nínguuví nguuví díin yā tan'dúúcā 'úú ne'n'é ndíi cuaa ná n'giinu, 'úú ní ca'á ntii'nyu' 'ii'yān s'een chi 'ii'ntyén'e ye'n'e nducuén'e naciones. ²⁷ Ní ca'n'a ntii'nyu' yā ye'n'e 'ii'yān s'een tan'dúúcā chiidá tee yā poder 'úú chi 'úú nga'n'a ntii'nyu' ye'n'e nducuén'e naciones ndúúcū 'áámá nduucu cūū ye'n'é. Ní ndúúcū nduucu cūū mii' 'cuen'é naciones chí chīcheiyei tan'dúúcā chi naciones ní 'aama vaso ye'n'e yá'āa chi 'cueēn'. ²⁸ Ní 'ii'yān chi cuchée yā ye'n'e tanducuén'e 'úú ní ca'á 'ii'yān mii' 'íi'nyu' ye'n'e nguētiyaa'. ²⁹ 'Ii'yān chi vée veén yā 'caandiveén yā chi nga'n'a Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ngii 'ii'yān s'een ye'n'e yaācū s'een.

3

Juan idingúu yā carta 'cūū ye'n'e 'ii'yān ye'n'e yāān Sardis

¹ Díi Juan, idingúu di ye'n'e 'ii'yān ndíi tiīin ye'n'e 'ii'yān ye'n'e yāacū ye'n'e yāān Sardis: Chuū nga'n'a Cristo chí vée ndēēchē espíritus ye'n'e Ndyuūs ndúúcū ndēēchē 'íi'nyu' s'een. 'Úú deenú chíin chi dii' di. Ní deenú chí 'áará chí 'ii'yān s'een deenú yā dii cáávā cosas chi dii' di ti cánduuchi di naati nanáan 'úú dii canée dí tan'dúúcā chi n'díi di cucáávā nuu'ndi ye'n'e di. ² Nandúúchí dí. Cunée díitū di ní cu'téenu ca di ye'n'e cosas chí vée caati vmnáan vmaaa nguée dii' di cuidado ye'n'e nducuén'e. Cu'téenu ca di ní nguée cuuvi cho'ōo ye'n'e chí vée chí ye'n'e di. Ní 'úú n'diichí ntii'nyu' chi dii' di. Ní nguée n'daacā ca nanáan Ndyuūs. ³ N'gaacú di ye'n'e chi n'giindiveen di chí 'ii'yān chí 'cueen yā dii. Maa' ní dii' di tan'dúúcā chí 'cueen di ní ndaacadaami di ye'n'e chí dii' di chí nguée n'daacā. Ní nduuti chí nguée dii' di cuidado tuu'mi ní 'úú ndaá tan'dúúcā 'áámá chí duucu ní nguée cadíinu' di hora chí ndaá nanáan dii. ⁴ Vée duu'vi 'ii'yān nguaa' ndís'tiī chí snée yā na yāān Sardis, 'ii'yān chí nguée dinuu'ndí yā tan'dúúcā taná'n'a 'ii'yān chí dinuu'ndí yā. 'Ii'yān s'een ca'n'a yā nduucú ndúúcū catecai cuée yā ti 'ii'yān s'een ní n'dai taaví yā chí cuuvi

'tíicā ndúúcu yā. ⁵ 'Ii'yān chí cuchée yā ye'n'e tanducuén'e nndaāca yā catecai cuée yā. Ní 'úú nguée nadatuūví chí duuchi yā naachi canée nguū' na libro ye'n'e vida cuen'e daā'ma'. Ní 'úú ní caa'n'mán chí duuchí yā nanáan chiidá ní nanáan ángeles dendú'ū. ⁶ 'Ii'yān chí vée veén yā 'caandiveén yā chíin chí nga'n'a Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ngii 'ii'yān s'een ye'n'e yaācū s'een.

Juan idingúu yā carta 'cūū ye'n'e 'ii'yān ye'n'e yāān Filadelfia

⁷ Díi, Juan, idingúu ntúū di ye'n'e 'ii'yān ndii tiīin ye'n'e 'ii'yān ye'n'e yaācū ye'n'e yāān Filadelfia. Dendu'ū chí 'túúcā nga'n'a 'ii'yān chí dēēve taavi ca yā ní cuaacu yā. 'Ii'yān mii' chí ndée yā llave ye'n'e David, 'ii'yān mii' taachi nn'guaa' yā puerta mar 'áámá 'ii'yān nguée cuuvi nn'gaadí yā. Ní taachi nn'gaadí yā 'tiicā ntúū' mar 'áámá 'ii'yān nguée cuuvi nn'guaa' yā. ⁸ 'Úú n'diichí tanducuén'e chí dii' di. 'Úú n'neén cucáávā di 'áámá cheendi va'āi chí maa' ní cánda'āi ní mar 'áámá 'ii'yān nguée cuuvi nn'gaadí yā cheendi va'āi mii'. 'Áará chí vée duu'vi fuerzas ye'n'e di ch'iindiveen di nduudu cuaacu ye'n'é ní nguée ndaacadaami di ye'n'é. ⁹ 'Caandiveen di ye'n'é. 'Ii'yān s'een ní ye'n'e yáān'guiinūu' ti nga'n'a yā nduudu yaadi. Nga'n'a yā chí 'ii'yān judíos yā chí Israel yā ní nguée 'túúcā díin yā tan'dúúcā 'ii'yān judíos yā. Cuin'diichi di. 'Úú idiin chí 'ii'yān s'een ní ndaá yā nanaa' di ní caan-tii'yā yā nanáan ca'a di ní cu'téenu yā dii. Ní 'ii'yān s'een cuuvi cadíinu' yā chí 'úú ní ne'n'é dii. ¹⁰ Dii ní ndēē di cuidado ye'n'e nuu'ndi chí nga'n'a ye'n'e chí cuchée di, ní cuchée di. Ní cáávā chuū 'úú ndēē cuidado ye'n'e dii ye'n'e tiempo chí cuchí chí caa'ma' ndaá cosas chí n'diichinee' yā dii. Ní cosas mii' ndaa ye'n'e 'ii'yān chí snée yā núú'mán in'yeen'dí. Ní n'diichinee' nducyaaca 'ii'yān chí s'neen yā na in'yeen'dí 'cūū. ¹¹ Cuin'diichi di. Nii'nu' ndaá nanáan dii. Cundée ca di cuidado ye'n'e chí vée ye'n'e di ní mar 'áámá 'ii'yān cuuvi cuta'á yā corona chí cuuvi ye'n'e di. ¹² 'Ii'yān chí cuchée yā ye'n'e tanducuén'e, 'úú idiin chí 'ii'yān s'een 'áámá canée yā na yaācū ye'n'é tan'dúúcā 'áámá pilar ye'n'e yaācū ye'n'e Ndyuūs, 'tíica yā. Ní 'āā ntée can'daa yā ye'n'e yaācū mii'. Ní

'úú idinguúⁿ nchɛtɛ yā chi dúúchí Ndyuūs yeⁿ'é ndúú^{cū} chi duuchi yeⁿ'e yāāⁿ yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'é. Ní yāāⁿ miiⁿ nguuví Jerusálén chí ngai chi ndaā yeⁿ'e va'ai chɛeti nguuví ní yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'é. ¹³ 'Iiⁿ'yāⁿ chi véé veén yā 'caandiveén yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ s'een yeⁿ'e yaācū s'een.

Juan idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Laodicea

¹⁴ Díí, Juan, idinguúⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndii tiíⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e yāāⁿ Laodicea: Nduudú 'cūū ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuví yā Amén chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí cuaacu yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi testigo yā ní ngaⁿ'a cuaacu yā cueⁿ'e daāⁿ'maⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní yeⁿ'é yā tanducuén^{'ē} chi Ndyuūs din'dái yā. ¹⁵ 'Úú deenú tanducuén^{'ē} chi diiⁿ di. Ní díí canee di tan'dúú^{cā} chi nguée ndúú 'iiⁿ'nūⁿ di ndíí nguée ndúú 'iiche di. Dɛ'ɛ chúú^{cā} n'daacā cáávā dii ndúútí chí 'iiⁿ'nūⁿ di o 'iiche di. ¹⁶ Cáávā chi dii ní cuūtú di, ní nguée 'iiⁿ'nūⁿ di, ndíí nguée ndúú 'iiche di, 'úú ní dííⁿ ndúú^{cū} di tan'dúú^{cā} chi caachí dii yeⁿ'e na cheendí ti dii tan'dúú^{cā} chi nuūⁿ'nīⁿ daaíⁿ dii, ní 'tíicā dííⁿ. ¹⁷ Díí ní 'túú^{cā} ngaⁿ'a di chí 'cuiica di ní nguée dɛ'ɛ véɛ neⁿ'e di ti neené n'deēe dendú^{'ū} yeⁿ'e di véé. Naati díí nguée deenu di chí nguée dɛ'ɛ véɛ yeⁿ'e di. Ní ndaachí canée di caati canée di tan'dúú^{cā} chí díí ní po-bre di ní nguée catecai di, ní ngueenāⁿ di. 'Tíicā canée di. ¹⁸ 'Úú ní teé consejo dii. Cuai di yeⁿ'e 'úú 'dííⁿnguāⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ din'dái yā cáávā nguuchi yaⁿ'ā ní 'íicú cuuvi cuaacu chí 'cuiica di. Ní cuai di catecai cuéé chí cu'nuuⁿ di cuerpo yeⁿ'e maaⁿ di ní nguée cuuvi 'cuināⁿ di caavā chí nguée catecai di. Ní cuai di yīicū ní cu'neen di na nduutināⁿ di ní 'íicú cuuvi snaaⁿ di. ¹⁹ 'Úú yaa'vineé nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí idine^{'é} ní dííⁿ castigar 'iiⁿ'yāⁿ s'een. Maaⁿ ní canée chí nndaácádaámí dí yeⁿ'e chí diiⁿ di chí nguée n'daacā. Ní serio canee di ndii staava yeⁿ'e di. ²⁰ Cuin'diichi di. 'Úú ní canee cheendi va'āí ní 'cuaí 'iiⁿ'yāⁿ. Nduuti chí 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ 'caandiveén yā nduudu yeⁿ'é ní nn'guaaⁿ yā cheendi va'āí caavā 'úú, tuu'mi ní 'úú cho'ó cuaaⁿ chɛeti va'āí ní n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Ní che'é ndúú^{cū} yā ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ che'é yā nduucú. ²¹ 'Iiⁿ'yāⁿ

chí cuchɛɛ yā yeⁿ'e tanducuén^{'ē} dendu'ū 'úú ní ca'á lugar yeⁿ'e yā chí 'cuūndí yā ndúú^{cū} 'úú na trono yeⁿ'é tan'dúú^{cā} chí 'úú chichɛɛ yeⁿ'e tanducuén^{'ē} dendu'ū ní ch'iindí ndúú^{cū} chiidá na trono yeⁿ'é yā. ²² 'Iiⁿ'yāⁿ chí véé veén yā 'caandiveén yā chí ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū s'een.

4

Nducyáácá yā chí snée yā na va'ai chɛeti nguuví dich'ɛtɛ yā Ndyuūs

¹ Chó'ōo dendu'ū chí 'túú^{cā} ní cuayiivi ní 'úú n'diichí cuaaⁿ 'nín^{'n}úⁿ ní miiⁿ canée 'áamá cheendi va'āí yeⁿ'e va'ai chɛeti nguuví chí canée candá'āí. Ní ch'iindiveén 'áamá nduudu chí tan'dúú^{cā} chí n'gɛɛcu trompeta. Ní nduudu miiⁿ daámá ndúú^{cū} nduudu chí ch'iindiveén vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní nduudu miiⁿ ní caⁿ'a nduucú 'tíicā: Dii cūchɛɛ dí 'múúⁿ ní 'úú ní 'cuuⁿ'míⁿ dii dendu'ū chí cuchíi cuayiivi.

² Hora miiⁿ nūⁿ 'úú canee maaⁿ poder Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní n'diichí 'áamá trono na va'ai chɛeti nguuví. Ní Ndyuūs véɛ yā na trono miiⁿ. ³ 'Iiⁿ'yāⁿ chí véé yā na trono miiⁿ ní núú^{'m}án^{'n} cuerpo yeⁿ'é yā naán^{'n} yā tan'dúú^{cā} 'áamá tuū chí 'áamá ngii n'gai tan'dúú^{cā} tuū jaspe ndúú^{cū} tuū sardio. 'Tíicā cuerpo yeⁿ'é yā. Ní nuu^{'ma} ndiivií cuaaⁿ 'diituú trono miiⁿ canee 'áamá cun'gúú^{'n} dí tan'dúú^{cā} color yeⁿ'e tuū esmeralda. ⁴ Ní nuu^{'ma} ndiivií cuááⁿ 'diituú trono miiⁿ n'diichí ndiicu cuūⁿ tronos yeⁿ'e 'iiⁿ'ntyén^{'ē} s'een naachi véɛ yā. Ní nducyáácá yā véé catecai yā chí cuéé. Ní nducyáácá yā snúú^{'n} tiíⁿ yā 'áamá corona yeⁿ'e 'dííⁿnguāⁿ. ⁵ Ní yeⁿ'e trono chí naavta^{'n}ā can'dāā 'cuaí ndúú^{cū} dɛɛvɛ ndúú^{cū} nduudu. Ní nanááⁿ trono miiⁿ canee ndúú^{cū} ndɛɛchɛ yaⁿ'ā ngiichi chí ndɛɛchɛ espíritus yeⁿ'e Ndyuūs. ⁶ Ní canee ntúūⁿ nanááⁿ trono miiⁿ 'áamá cosa tan'dúú^{cā} nuū^{'n}ī^{'n} yá^{'n}ā tan'dúú^{cā} 'áamá vidrio chí ngii dɛɛvɛ n'dai. Ní naavta^{'n}ā yeⁿ'e trono miiⁿ ní nuu^{'ma} ndiivii cuaaⁿ 'diituú yeⁿ'e trono miiⁿ snée cuū^{'n} 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'ai chɛeti nguuví chí snée 'yaaⁿ n'dái nduutināⁿ yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ yā ndii cuááⁿ daamí yā. Ní ndiituú nduutinaáⁿ yā núú^{'m}án^{'n} ch'ɛtɛ cuerpo yeⁿ'é yā. ⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ

yeⁿ'e va'ai che^εeti nguuvⁱ chi v^mnaáⁿ v^mnaaⁿ tan'dúú^{cā} 'áámá 'yáíⁿyāⁿ cuá^{aá} 'tiicá yā. Ndiⁱ chííⁿ ndiⁱ 'uuvⁱ yā tan'dúú^{cā} 'áámá itiindu 'lííⁿ 'tiicá yā. Ní 'iíⁿyāⁿ ndiⁱ chííⁿ ndiⁱ 'iinū miiⁿ v^{εε} naáⁿ yā tan'dúú^{cā} naáⁿ 'iíⁿyāⁿ 'tíica yā. Ní ndiⁱ chííⁿ ndiⁱ cuū^ú 'iíⁿyāⁿ ní tan'dúú^{cā} í^{yā} chⁱ nge'e tⁱ na 'yúú^{né} 'tiicá yā. ⁸ Ní ndu^u cuū^u 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní v^{éé} niyaaⁿ ng^{εε}echi yā 'áámá 'aamá yā ní núú^{mán} cuááⁿ 'diituú yā ní cuaaⁿ nááⁿ ng^{εε}echi yā ní ndiitū^u nduuti náaⁿ yā. Nguéé intaaviⁱ tuunuúⁿ yā ndíí nguéé ndúú nguuvⁱ ndíí nguéé ndúú n'gaaⁿ chⁱ caⁿ'a yā:

Dē^ē chúú^{cā} dē^{εε}v^e yā, dē^ē chúú^{cā} dē^{εε}v^e yā,
dē^ē chúú^{cā} dē^{εε}v^e yā, Señor Ndyuūs,
chⁱ v^{éé} tanducuéⁿ'ē poder yeⁿ'é yā.
'Iíⁿyāⁿ chⁱ canéé ndiⁱ v^mnaáⁿ v^m-
naaⁿ 'iíⁿyāⁿ chⁱ maaⁿ canéé yā, ní
'iíⁿyāⁿ chí canéé chí ndaa yā.

⁹ Ní ca'áámá ca'áámá v^mnéⁿ'ē chⁱ 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ dich'ε^εté yā 'iíⁿyāⁿ miiⁿ chⁱ v^{éé} yā na trono miiⁿ ní diíⁿ yā honrar 'iíⁿyāⁿ miiⁿ ní ca'á yā gracias 'iíⁿyāⁿ miiⁿ chⁱ candúú^{chí} yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'tíicā diiⁿ yā. ¹⁰ Ndu^u ndi-
icú cuū^u 'iíⁿntyéⁿ'ē candiitínⁱ dⁱí yā nanááⁿ 'iíⁿyāⁿ miiⁿ chⁱ v^{éé} yā na trono miiⁿ ní dich'ε^εté yā 'iíⁿyāⁿ chⁱ 'áámá canéé yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ s'neenⁿ yā coronas yeⁿ'e yā nanááⁿ trono miiⁿ ní caⁿ'a yā 'túú^{cā}:

¹¹ Díí Señor chⁱ Ndyuūs yeⁿ'e yú, díí ní n'dai taavi di chⁱ dich'ε^εté yā dii, ní diíⁿ yā honrar dii, ní ngaⁿ'á yā chⁱ tanducuéⁿ'ē poder ní yeⁿ'e di caati dii ní dínⁱdái di tanducuéⁿ'ē dendu^u chⁱ v^{éé}. Ní cáávā chⁱ maaⁿ di neⁿ'e di dínⁱdái di tanducuéⁿ'ē dendu^u, 'tíicā diiⁿ di.

5

Libro ndúú^{cū} 'iiti cuū^{chí}

¹ Ní n'diichí na ta'a cuaacú yā 'iíⁿyāⁿ chⁱ v^{éé} yā na trono miiⁿ 'áámá libro chⁱ tan'dúú^{cā} 'áámá rollo caaca naachi canéé nguūⁿ cuááⁿ che^εeti ndiⁱ cuaaⁿ dáámí. Ní libro miiⁿ nduudi ndúú^{cū} ndēēchē sellos. ² Ní n'diichí 'áámá ángel chⁱ v^{éé} poder yeⁿ'é yā. Ní yuudu n'dái 'cai yā ní caⁿ'a yā 'túú^{cā}. ¿Dú^u chⁱ n'dai taavi ca chⁱ cuuvi nn'guaaⁿ libro 'cū^u ní ndiví sellos chⁱ nduudí?

³ Naati mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e va'ai che^εeti nguuvⁱ ndíí nguéé mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ

yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cū^u ndíí nguéé ndúú mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ chⁱ canúúⁿ maaⁿ yáⁿ'āa cuuvi nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ ndíí nguéé ndúú cuuvi n'diichí yā libro miiⁿ. ⁴ Ní 'úú Juan neen^e cheēcu taaví ti nguéé ndaaca yā mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ chⁱ n'dai taavi cá yā chⁱ cuuvi nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ ní 'cueeⁿ yā yeⁿ'ē. Ndíí nguéé ndúú cuuvi snaaⁿ yā libro miiⁿ. ⁵ Tuu^umi ní 'áámá 'iíⁿntyéⁿ'ē caⁿ'a yā chíi yā 'úú: Díí nguéé cuēcu di. Cuinⁱdíichí dí. Jesu-
cristo chⁱ duuchi 'yáíⁿyāⁿ cuá^{aá}, chⁱ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e 'iíⁿyāⁿ Judá chⁱ yeⁿ'e 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e ndaata David, 'iíⁿyāⁿ miiⁿ chiché^é yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē ní cuuví nan'guaaⁿ yā li-
bro miiⁿ ní cuuvi cáánteⁿ'ē yā ndu^u ndēēchē sellos.

⁶ Tuu^umi ní n'diichí chⁱ naavtaⁿ'ā yeⁿ'e trono miiⁿ ní naavtaⁿ'ā yeⁿ'e ndu^u cuū^u 'iíⁿyāⁿ miiⁿ ní naavtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iíⁿntyéⁿ'ē s'eeⁿ n'diichí 'áámá 'iíⁿyāⁿ chⁱ nguuvⁱ 'iiti cuū^{chí} chⁱ chééndiⁱ yā. Ní n'diichí chⁱ v^{éé} seña na cuerpo yeⁿ'e yā chⁱ 'iíⁿyāⁿ ch'íiⁿnúⁿ yā 'yā. Ní 'iíⁿyāⁿ chⁱ nguuvⁱ 'iiti cuū^{chí} miiⁿ v^{éé} ndēēchē duunⁱníⁿ yā ní ndēēchē nduutináaⁿ yā chⁱ ndēēchē espíritus yeⁿ'é Ndyuūs chⁱ Ndyuūs dicho^o yā núú^{mán} íⁿ'yeeⁿdí. ⁷ 'Iíⁿyāⁿ miiⁿ ní cueⁿ'é yā ní ndaá yā ní sta^a yā libro miiⁿ yeⁿ'e ta^a cuaacú yā 'iíⁿyāⁿ chⁱ v^{éé} yā na trono miiⁿ. ⁸ Ní taachi sta^a yā libro miiⁿ ní ndúú cuū^u 'iíⁿyāⁿ miiⁿ ndúú^{cū} ndiicú cuū^u 'iíⁿntyéⁿ'ē chintiiⁱyá yā nanááⁿ 'iíⁿyāⁿ chⁱ nguuvⁱ 'iiti cuū^{chí} miiⁿ. Ní ca'áámá ca'áámá 'iíⁿntyéⁿ'ē s'eeⁿ candē^ε yā arpas yeⁿ'e yā. Ní ndēé yā chiite yeⁿ'e 'díínguāⁿ ndiituú ndúú^{cū} cúⁿ'úyaa. Ní 'yaaⁿmiⁿ yeⁿ'e cúⁿ'úyaa miiⁿ chííⁿ chⁱ ngaⁿ'anguá^a 'iíⁿyāⁿ na íⁿ'yeeⁿdí 'cū^u, 'iíⁿyāⁿ chí yeⁿ'e Ndyuūs. ⁹ Ní chiitá yā 'áámá canto chí ngai chí 'tíicā:

Díí ní n'dai taavi di chⁱ cuta'a di libro miiⁿ ní cáánteⁿ di sellos yeⁿ'ē caati 'iíⁿyāⁿ ch'íiⁿnúⁿ yā dii. Ní dii cáávā yuūúⁿ yeⁿ'e di cáí di nús^u chⁱ cu-
uví 'nū yeⁿ'e Ndyuūs nús^u. Ní nús^u ní yeⁿ'e nducyáácá raza yeⁿ'e 'iíⁿyāⁿ, ní yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē idioma ní yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē yāāⁿ, ní yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē nación. 'Tíicā nús^u.

¹⁰ Ní dii ní dínⁱdái di nús^u ní dii di chⁱ reyes nús^u, ní dii di chⁱ chiiduú nús^u cucáávā Ndyuūs yeⁿ'e yú. Ní

'iicú cuuvi caaⁿmaⁿ ntiⁿnyuⁿ 'nū nanááⁿ 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

¹¹ Ní cuaaⁿ 'nⁱnⁿúⁿ n'diichí ní ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe 'yaaⁿ n'dái ángeles chí snée yā cuaaⁿ 'diitúⁿ yeⁿe trono miiⁿ ní yeⁿe nduu cuūⁿ 'iⁿyāⁿ miiⁿ, ní yeⁿe 'iⁿntyéⁿē s'eeⁿ. Ní ángeles ní n'deee n'dái yā chí ngii yā ndiichi millares ndii chíⁿ cuuvi millares ndúúⁿcū millares ndúúⁿcū millares. ¹² Ní yuudu n'dai caⁿ'a nducyaaca s'eeⁿ:

'Iⁿyāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí chí 'iⁿyāⁿ ch'iⁿnúⁿ yā ní n'dai taavi cá yā chí nducyaaca 'iⁿyāⁿ dich'εεⁿté yā. 'Iⁿyāⁿ miiⁿ staⁿ'á yā tanducuéⁿē denduⁿ poder ndúúⁿcū tanducuéⁿē vaadī 'cuiica ndúúⁿcū tanducuéⁿē vaadī deenu ndúúⁿcū tanducuéⁿē fuerzas ndúúⁿcū tanducuéⁿē honra ndúúⁿcū tanducuéⁿē vaadī dεεⁿve ngí ndúúⁿcū chí nducyaaca 'iⁿyāⁿ dich'εεⁿté yā 'iⁿyāⁿ miiⁿ.

¹³ Ní ch'iindiveéⁿ ntuúⁿ nduudu yeⁿe nducyaaca chí snée na va'ai chεεⁿti nguuví ndúúⁿcū nducyaaca chí snée vmnaaⁿ yáⁿ'āa 'cūū ndúúⁿcū nducyaaca chí snée maaⁿ yáⁿ'āa ndúúⁿcū nducyaaca chí snée ná nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā, nducyaaca chí véeⁿ yeⁿe nducueⁿē chí véeⁿ ní ngiita yā 'tíicā:

Cueⁿe daāⁿmaⁿ cueⁿe daāⁿmaⁿ dich'εεⁿté 'nū dii ní diiⁿ 'nū honrar dii. Ní caⁿ'a 'nū chí vaadī dεεⁿve ngii ndúúⁿcū poder ní yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí véeⁿ yā na trono miiⁿ ní yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí.

¹⁴ Ní ndu'u cuūⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Tíicā cuuvi. Ní ndu'u ndiichi cuūⁿ 'iⁿntyéⁿē chintii'yā yā ní s'téenu yā 'iⁿyāⁿ chí 'áamá canée yā cueⁿe daāⁿmaⁿ.

6

Yeⁿe ndεēchē sellos

¹ Cuayivi ní n'diichí taachi 'iⁿyāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí nan'guaaⁿ yā 'áamá chée sello yeⁿe chí naachi ndεēchē sello yeⁿe libro miiⁿ. Ní ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe 'áamá chée 'iⁿyāⁿ yeⁿe chí cuuúⁿ yā chí canduuchi. Ní neené diitūⁿ n'gai yā tan'dúúⁿcā daavi ní caⁿ'a yā: Cuchí di ní n'diichi di.

² 'Úú ní n'diichí ní miiⁿ cánée 'yúudūu cuéε ndúúⁿcū 'áamá saⁿ'ā candúu sa 'iiti miiⁿ. Ní ndεε sa 'áamá arco na ta'a sa. Ní ca'a yā

'áamá corona saⁿ'ā miiⁿ ní can'daā sa chí 'cuuⁿ'miiⁿ sa. Ní diiⁿ sa chí cuchεε sa yeⁿe enemigo yeⁿe sa.

³ Ní taachi 'iⁿyāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí nan'guaaⁿ yā ndii chíⁿ ndii 'úúví sello yeⁿe libro miiⁿ ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe ndii chíⁿ ndii 'uuví 'iⁿyāⁿ chí naachi cuuúⁿ yā, ní caⁿ'a yā: Cuchí di ní n'diichi di.

⁴ Tuu'mi ní n'diichí. Can'daā táamá 'yúúdūu chí cuá'a tī ndúúⁿcū 'áamá saⁿ'ā candúu sa 'iiti miiⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ sta'a sa 'áamá machete chí ch'εεⁿté chí 'uūví lados 'caāiⁿ chí táamá yā ca'a sa. Ní saⁿ'ā miiⁿ ndεε sa poder chí diitiinú miiⁿ chí diví sa vaadī 'diiⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'íicú 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū caⁿ'á yā 'caaⁿ'nūⁿ yā 'áamá yā taama yā.

⁵ Ní taachi 'iⁿyāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí nan'guaaⁿ yā ndii chíⁿ ndii 'íinú sello ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe ndii chíⁿ ndii 'íinú 'iⁿyāⁿ miiⁿ chí caⁿ'a yā 'túúⁿcā: Cuchí di ní n'diichi di. Ní n'diichí 'áamá 'yuūdūu cuāⁿ. Ní saⁿ'ā chí candúu sa 'yuūdūu miiⁿ ndεε sa 'áamá cūū caadi na ta'a sa. ⁶ Ní ch'iindiveéⁿ nduudu naavtáⁿ'ā yeⁿe na cuūⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí caⁿ'a 'tíicā: 'Áamá kilo yeⁿe trigo ní nditiiⁿ'yuⁿ caadi, ní 'iⁿnū kilos yeⁿe cebada ní nditiiⁿ'yuⁿ caadi. Nguéε diiⁿ di daño yeⁿe aceite, ndí nguéε ndúú yeⁿe vino ti nduu 'uuví naaⁿ ní nduuví n'deee n'dái.

⁷ Ní taachi 'iⁿyāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí miiⁿ nan'guaaⁿ yā ndii chíⁿ ndí cūūⁿ sello miiⁿ ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí ndii chíⁿ ndí cūūⁿ 'iiti miiⁿ chí caⁿ'a 'túúⁿcā: Cuchí di ní n'diichi di.

⁸ N'diichí ní snaáⁿ 'áamá 'yúúdūu cuaaⁿ dεεⁿvé ndúúⁿcū saⁿ'ā chí cundúu sa 'yúúdūu miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní nguuví sa vaadī n'gii. Ní cuaaⁿ daami sa cuchí taama saⁿ'ā chí mensajero yeⁿe vaadī n'gii chí tá'āa ní nguain'dai almas yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí n'dí. Tuu'mi ní 'iⁿyāⁿ ca'a yā poder saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿe 'áamá cuarto parte yeⁿe yáⁿ'āa yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí saⁿ'ā s'eeⁿ diiⁿ sa caan'daá s'eeⁿ. Ní 'íicú ch'iⁿnūⁿ sa 'iⁿyāⁿ ndúúⁿcū machete chí 'uūví lados 'caāiⁿ ní ndúúⁿcū 'áamá vaadī cuiicu ní ndúúⁿcū ca'ai ní ndúúⁿcū 'iiti taaⁿ. Ní 'tíicā saⁿ'ā s'eeⁿ ch'iⁿnūⁿ sa 'iⁿyāⁿ.

⁹ Ní taachi 'iⁿyāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí nan'guaaⁿ yā ndii chíⁿ ndii nyuⁿ'u sello

miiⁿ, n'diichí mááⁿ nátaī ní n'diichí almas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ch'iiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een cáávā chi ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní cáávā chi ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'e Ndyuūs. ¹⁰ Ní almas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'een yuudu n'dái 'caí yā ní caⁿ'a yā: N'dii Señor chi véé tanducuénⁿ'ē poder yeⁿ'e nī, n'dii chi dεεve nī ní cuaacú nī, ¿ndíí dε'ē tiempo caⁿ'á nī n'diichí nī nuuⁿ'ndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū ní dííⁿ nī castigar 'iiⁿ'yāⁿ s'een cáávā chi ch'iiⁿ'núⁿ yā nú'suu?

¹¹ Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ca'á yā 'áámá 'áámá yā catecai cuéε yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'á yā 'tíicā: Ndís'tiī ní ntaavi'tuunúúⁿ nī 'tεε 'téε cá ndíí taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū 'caanⁿ'núⁿ yā tanáⁿ'ā ca 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ ntiiⁿ'nyúⁿ yeⁿ'e Cristo, 'iiⁿ'yāⁿ chi hermanos yeⁿ'é nī. Ní canéé chi 'cuūvi yā tan'dúúⁿcā ndís'tiī ch'íí nī.

¹² Ní n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchí taachi nan'guaaⁿ yā ndii chííⁿ ndii niyaaⁿ sello miiⁿ. Ní n'diichí chí díítūu n'dái nuⁿ'u yáⁿ'āa yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū. N'diichí 'yáⁿ'ā miiⁿ chíí tan'dúúⁿcā chi cuáíⁿ catecai yā chi cuáíⁿ yeⁿ'e luto. Ní 'iiyū miiⁿ ní nduuví cua'āa tan'dúúⁿcā yuúúⁿ. ¹³ Ní 'ííⁿ'nyúⁿ s'een yeⁿ'e nanguuvi ní sn'daā ndii na yáⁿ'āa. Ní tan'dúúⁿcā chi ingéε tá'a n'gui'í yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíídi taachi ndaā 'áámá 'yúúné tááⁿ 'tíicā sn'daā 'ííⁿ'nyúⁿ s'een. ¹⁴ Ní nanguuvi ní ch'iiⁿu yeⁿ'e ní nduuví 'lííⁿ tan'dúúⁿcā chi n'gεεcu yú 'áámá caaca. Ní 'áámá 'áámá yīicū ndúúⁿcū 'áámá 'áámá isla ní nuⁿ'u yeⁿ'e na lugar yeⁿ'e. ¹⁵ Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū, reyes ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'εεte ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ comandantes ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí véé poder yeⁿ'é yā ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí 'áámá dííⁿ yā ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e 'iiví yā ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí libre yā, nducyáácá yā chεεti núúⁿ n'de'ei yā na yīiví yáává ní nguááⁿ na tuūu yeⁿ'e yīicū. ¹⁶ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een caⁿ'a yā chíí yā icyáⁿ'ā ndúúⁿcū tuūu: Ndís'tiī icyáⁿ'ā ndúúⁿcū tuūu, cun'dáá nduúⁿ nī vm-naaⁿ yeⁿ'e nús'uu ní cunūūⁿ n'dé'ei nī nús'uu yeⁿ'e nanááⁿ Ndyuūs chí véε yā na trono miiⁿ ní yeⁿ'e castigo chí neenē diitūu n'dai chí Jesucristo chí nguuví 'iiti cuūchí téε yā nús'uu.

¹⁷ Caati 'āā ndaā nguuví ch'εεte miiⁿ

taachi Ndyuūs ca'a yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní ¿Du'ū cuuvi cuchéé castigo 'cūū?

7

Yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí señalado yā yeⁿ'e tribus yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel

¹ N'diichí dendú'ū chí 'túúcā, ní cuayi-ivi 'úú n'diichí cuūuⁿ ángeles chí chééndii yā ndu'u cuuúⁿ esquinas yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū. Ní ángeles s'een índεenee yā ndii chííⁿ ndii cuuúⁿ 'yúúné yeⁿ'e yáⁿ'āa 'cūū. Ní 'íicú 'yúúné s'een nguéé chéenū diituuⁿ na yáⁿ'āa ndíí nguéé ndúú vmnaaⁿ mar 'áámá nuūⁿ'nī'yáⁿ'ā, ndíí nguéé ndúú vm-naaⁿ mar 'áámá yáⁿ'á. ² Ní n'diichí ntuúⁿ táámá ángel chí cuchii yā naachi can'daa 'yáⁿ'ā. Ní ndεε yā na ta'a yā 'áámá sello yeⁿ'é Ndyuūs chí canduuchi. Ní ángel miiⁿ yúúduⁿ n'dái ngaⁿ'a yā ndu'u cuūuⁿ ángeles chí sta'á yā poder chí ditiīnú yā chí diiⁿ yā daño na yáⁿ'āa 'cūū ndúúⁿcū ná nuuⁿ'nī'yáⁿ'ā.

³ Ní ángel miiⁿ ngaⁿ'á yā 'túúcā: Ndís'tiī ángeles, nguéé dííⁿ nī daño yeⁿ'e yáⁿ'āa 'cūū, ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e nuūⁿ'nī'yáⁿ'ā, ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e yáⁿ'á ndíí taachi s'nuúⁿ 'nū 'áámá sello yeⁿ'e Ndyuūs na nchéetē 'iiⁿ'yāⁿ chí dichíí'vε Ndyuūs yeⁿ'e yú.

⁴ Ní ch'iindiveén chí duuchi 'iiⁿ'yāⁿ chí chíí sellado yā ní ngii yā 'áámá ciento 'uūvī ngeεcú cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē tribus yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Judá ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Rubén ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Gad ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. ⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Aser ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Neftalí ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Manasés ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. ⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Simeón ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Leví ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Isacar ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. ⁸ 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Zabulón ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví

mil. 'Ii'nyān yen'e tribu yen'e ndaata sa'nā José ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Ii'nyān yen'e tribu yen'e ndaata sa'nā Benjamín ní ndíí yā sellado yā ndiichúúví mil.

Nducyáácá 'ii'nyān chi véé catecai cuéé yā

⁹ Cuayiivi ní n'diichí n'dee n'dáí 'ii'nyān yen'e tanducuén'ē nación, yen'e tanducuén'ē raza, yen'e 'ii'nyān yen'e tanducuén'ē daveedi ndúúcu tanducuén'ē davaacu chi n'dáá, yen'e tanducuén'ē yáān yen'e tanducuén'ē 'ii'nyān chi véé na i'nyeedí 'cūū. Ní nducyaaca 'ii'nyān s'ee chééndii yā nanáán trono mii' ní nanáán 'ii'nyān chi nguuví 'iiti cuūchī. Ní mar 'áámá 'ii'nyān nguéé cuuvi didúúché yā. Nducyáácá yā véé catecai yā cuéé ní ndéé yā yíi'nyú' na ta'á yā. ¹⁰ Ní nducyáácá yā 'cai yā yíicú yā ní ca'n'a yā 'tíicā:

Ndyuūs chi véé yā na trono mii' ndúúcu Cristo chi nguuví 'iiti cuūchī nadanguán'ai yā s'uuú. ¹¹ Ní nducyaaca ángeles s'ee ní ch'etē yā núú'mán 'diituú yen'e trono mii' ndúúcu ndu'ū ndiicú cuū' 'ii'ntyén'ē ndúúcu ndu'u cuū' 'ii'nyān s'ee. Ní nducyaaca yā candiitín'dii yā nanáán 'ii'nyān chi véé yā na trono mii' ní dich'etē yā Ndyuūs. ¹² Ní 'tíicā ca'n'a yā:

'Tíicā va. Di'ch'etē yú Ndyuūs chi d'eev' ngii yā chí deenu yā tanducuén'ē dendu'ū chi véé. Ca'n'a yú gracias Ndyuūs. Ní dii' yú honrar 'ii'nyān. Ní nducuén'ē poder ndúúcu nducuén'ē fuerzas ní yen'e yā. Ní 'tíicā canéé Ndyuūs yen'e yú cue'n'e daā'ma' cue'n'e daā'ma'. 'Tíicā.

¹³ Cuayiivi ní 'áámá 'ii'ntyén'ē nan'gu'ecúta' yā ní itiinguuneé' yā 'úú: ¿Dú'u rá 'ii'nyān chi véé catecai cuéé yā ní tíí chiicá yā?

¹⁴ Ní 'úú ní nga'ná: N'dii, Señor, deenú ní yen'e yā. Tuu'mi ní 'ii'ntyén'ē mii' ca'n'a yā: 'Ii'nyān s'ee ní chiica yā yen'e chi ch'eenu taaví yā chií ní 'āā d'eev' yā catecai yā ndúúcu yuu' yen'e Cristo chi nguuví 'iiti cuūchī. ¹⁵ Ní cáávā chuū 'ii'nyān s'ee snée yā nanáán Ndyuūs chi véé yā na trono yen'é yā. Ní dich'íí'v' yā Ndyuūs ndii nguuví ndii n'gaa' na yáacū yen'e yā. Ní 'ii'nyān chi véé yā na trono mii' ní canéé yā mii' ní candéé

yā cuidado nducyaaca 'ii'nyān s'ee. ¹⁶ Ní 'ii'nyān s'ee 'āā ntéé cuuvi cuicú yā, ní 'āā ntéé cuuvi yaácá yā. Ní 'āā ntéé cundáā yā'ā vmnaa' yen'e yā ndíí nguéé ndúú cuuvi cuucu 'ii'nyān ndúúcu yā'ā. ¹⁷ Caati 'ii'nyān chi nguuví 'iiti cuūchī chi véé yā na trono mii' ní dii' yā cuidado 'ii'nyān s'ee tan'dúúcu chi 'ii'nyān s'ee ní 'iiti cuūchī yen'é yā. 'Tíicā dii' yā. Ní can'dáá naa' yā ní 'cuu'mí' yā 'ii'nyān s'ee naachí candaā nuū'ní' yen'e vida cue'n'e daā'ma'. Ní Ndyuūs nadid'ev' yā tanducuén'ē nuū'ní' nduutináa' yā.

8

Sello chi ndii chí' ndíí ndéechē ndúúcu incensario yen'e 'dii'nguāa'

¹ Ní taachi 'ii'nyān chi nguuví 'iiti cuūchī nan'guaa' yā ní diví yā ndii chí' ndíí ndéechē sellos mii' yen'e libro mii' tuu'mi ní chó'ōo tan'dúúcu ma'n'a hora chí chí' 'dii' canéé na va'ai ch'etē nguuví. ² Tuu'mi ní n'diichí chi ndu'u ndéechē ángeles chí chééndii yā nanáán Ndyuūs. Ní ángeles sta'á yā 'áámá trompeta 'áámá 'aamá yā yen'e 'ii'nyān mii' chí ca'á yā trompetas. ³ Ní cuayiivi táámá ángel chí ndéé yā 'áámá incensario yen'e 'dii'nguāa' ní ndaa yā nanáán nátaí yen'e 'dii'nguāa' ní chééndii yā mii'. Ní ángel mii' ní sta'á yā n'dee n'dáí cú'úyaa. Ní ca'á yā cáávā ofrenda dáámá ndúúcu chí nga'angua'á yā 'ii'nyān chí yen'é Ndyuūs. Ní s'née yā incienso nanáán nátaí yen'e 'dii'nguāa' chí canéé nanáán trono mii'. ⁴ Ní 'yáán'mí' yen'e cú'úyaa chí canéé na ta'a ángel mii' ndúúcu yen'e chí nga'angua' 'ii'nyān yen'e i'nyeedí 'cūū chí yen'e Ndyuūs ní dáámá cuhéé nanáán Ndyuūs. ⁵ Tuu'mi ní ángel mii' sta'á yā incensario yen'e 'dii'nguāa' chiitú yā ndúúcu nducya'ā yen'e nátaí mii'. Ní chingée yā vmnaa' yá'āa yen'e i'nyeedí 'cūū. Ní ndaā daavi chí diituu n'g'ecú ndúúcu d'eev' yen'e 'cuai ndúúcu chí 'nu'u yá'āa.

Yen'e trompetas

⁶ Ní ndu'u ndéechē ángeles chí ndéé yā trompetas ch'et'ineé ya'á yā chí di'cu'ecú yā trompetas yen'é yā.

⁷ Ní ángel chi vmnáán vmnaaⁿ di'cuεεcú yā trompeta yeⁿe yā ní chingéē vmnaaⁿ yáⁿ'āa yuūuⁿ ndúúcu nguuchi yaⁿ'ā ndístáⁿ'ā ndúúcu yuūúⁿ. Ní chiichi 'iinū parte yeⁿe yáⁿ'āa yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcu 'iinū parte yeⁿe yáⁿ'á chi véé. Dáámá chiichi ndúúcu 'iinū parte yeⁿe yáⁿ'á ndúúcu nducuén^{'ē} yaātā cueēe yéⁿ'ē.

⁸ Tuu'mi ní ndii chíⁿ ndii 'úúví ángel di'cuεεcú yā trompeta yeⁿe yā ní n'diichí 'áámá cosa tan'dúúca 'áámá yīcū ch'εεtē chí ngiichi chí 'áámá 'iⁿ'yāⁿ chεεcú yā yeⁿe va'ai chεeti nguūvi. Ní snⁿdaā vmnaaⁿ yeⁿe nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā. Ní yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ná 'iinū parte yeⁿe nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā nduuví yuūúⁿ. ⁹ Ní ch'iī 'áámá 'iinū parte yeⁿe 'iiti chí véé chεeti nuuⁿnīⁿyáⁿ'ā miiⁿ ndúúcu 'iinū parte yeⁿe nducuén^{'ē} barcos chí chica vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā ní ntuūví.

¹⁰ Tuu'mi ní ángel ndii chíⁿ ndii 'iinū miiⁿ di'cuεεcú yā trompeta yeⁿe yā ní snⁿdaā 'áámá 'iⁿ'nyúⁿ ch'εεtē ca yeⁿ'ē nanguuvi tan'dúúca 'áámá táán yáácá chí ngiichi. Ní snⁿdaā vmnaaⁿ yeⁿe 'iinū parte yeⁿ'ē yícu s'eeⁿ ndúúcu nuūⁿnīⁿ chí can^{'daā} chí véé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹¹ Ní 'iⁿ'nyúⁿ ch'εεtē ca miiⁿ ní chí duuchi Ajenjo chí neⁿe caaⁿ'maⁿ chí yaaá. Ní 'iinū parte yeⁿe nuūⁿnīⁿ yeⁿ'ē yīcū ndúúcu nuūⁿnīⁿ chí can^{'daā} ní nduūví Ajenjo chí yaaá. Ní neen^{'ē} 'yaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ ch'iī yā chí chí^{'i} yā nuūⁿnīⁿ miiⁿ ti neen^{'ē} yaaá nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

¹² Tuu'mi ní ángel ndii chíⁿ ndii cuūuⁿ di'cuεεcú yā trompeta yeⁿe yā ní 'iinū parte yeⁿe 'yáⁿ'ā nca^{'aī} ndúúcu 'iinū parte yeⁿ'ē 'iīyū ndúúcu 'iinū parte yeⁿe 'iⁿ'nyúⁿ. Ní 'iícu 'iinū parte yeⁿe dendu^{'ū} chí 'túuca ní chíi maāiⁿ. Ní nguéeⁿ canuuⁿ dεεve yeⁿ'ē na 'iinū parte yeⁿe nguuví. 'Tiicá ntúūⁿ n'gaaⁿ.

¹³ Tuu'mi ní n'diichí 'áámá ángel tan'dúúca 'iī'yāa ní n'giindiveén chí n'gai yā naachi cueⁿe yā naavta^{'ā} nanguuvi. Ní nga^{'a} yuudú yā 'tíicā: Dε'ē chúúca ya'āī, dε'ē chúúca ya'āī, dε'ē chúúca ya'āī yeⁿ'ē 'iⁿ'yāⁿ chí snée yā na yáⁿ'āa yeⁿ'ē chí cuuvi taachi tá'iinū ángeles ca^{'á} yā di'cuεεcú yā trompetas yeⁿ'ē yā.

9

¹ Cuayiivi ní n'diichí ndíi nyu^{'u} ángel miiⁿ di'cuεεcú yā trompeta yeⁿe yā ní

n'diichí 'áámá 'iⁿ'nyúⁿ chí chíicā nanguuvi ní chíiya na yáⁿ'āa. Ní 'áámá 'iⁿ'yāⁿ ndée yā llave yeⁿ'ē abismo chí 'áámá yīive yáⁿ'āa ch'εεtē chí nan'guāāⁿ yáaⁿnūuⁿ n'dái. Ní 'áámá ángel chí nguéeⁿ n'daacā ca'a yā llave miiⁿ na ta'a 'iⁿ'nyúⁿ miiⁿ. ² Ní ángel miiⁿ n'gaaⁿ yā yīive yáⁿ'āa ní can^{'daā} 'yaaⁿ'mīⁿ yeⁿ'ē tan'dúúca 'yaaⁿ'mīⁿ chí can^{'daā} yeⁿ'ē 'áámá horno ch'εεtē. Ní 'yaaⁿ'mīⁿ miiⁿ chí can^{'daā} yeⁿ'ē yīive miiⁿ ní díiⁿ chí nduuví maāiⁿ na 'yáⁿ'ā ndúúcu 'yúúné. ³ Ní yeⁿ'ē 'yaaⁿ'mīⁿ miiⁿ can^{'daā} langostas na yáⁿ'āa. Ní 'iiti s'eeⁿ ní taáⁿ tī, ní chingaá tī. Ní tan'dúúca 'iiti dá^{'aī} díiⁿ tī, 'tíicā cuuvi díiⁿ tī. ⁴ Ní 'iⁿ'yāⁿ dichó'o yā langostas chí nguéeⁿ díiⁿ tī daño yeⁿ'ē yaātā chí véé na yáⁿ'āa ndúúcu mar 'áámá naaⁿ chí yaātā cueee ndíi mar 'áámá yáⁿ'á, naati dámaāⁿ cuuvi díiⁿ tī daño 'iⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ ndεε yā sello yeⁿ'ē Ndyuūs ná nchεεtē yā. ⁵ Naati can^{'á} yā chíi yā langostas chí nguéeⁿ cuuvi 'caaⁿ'núⁿ tī 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ naati cuuvi díiⁿ tī chí 'cueenu yā cuuvi chí ya'ai cá yā chεeti nyú^{'ú} 'iíyú. Ní díiⁿ tī chí ya'ai cá yā tan'dúúca chí ya'ai ca 'iⁿ'yāⁿ taachi cá'a 'iiti da^{'aī} 'iⁿ'yāⁿ. ⁶ Ní nguuví s'eeⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū in^{'nuú} yā taacā chí cuuvi 'cuūví yā ti neⁿ'ē yā chí 'cuūví yā, naati nguéeⁿ cuuvi 'cuūví yā.

⁷ Ní langostas miiⁿ ní tan'dúúca 'aama 'yúúdūu chí canee listo tī chí 'cuu^{'má}n tī 'tíicā langostas miiⁿ. Na tíiⁿ tī cánduūu cosa tan'dúúca corona yeⁿ'ē 'díiⁿnguāⁿ. Ní naán tī ní tan'dúúca náán 'iⁿ'yāⁿ. ⁸ Ní yuūdūu tíiⁿ tī tan'dúúca yuūdūu tíiⁿ n'daataá. Ní 'dii^{'yu}n tī tan'dúúca 'dii^{'yu}n 'yáíyāⁿ cuá^{'á}. ⁹ Ní snúuⁿ cuerpo yeⁿ'ē tī catecai tan'dúúca catecai cūū chí armadura cūū yeⁿ'ē soldado. Ní n'géeⁿcú n'gεεchi tī tan'dúúca chí n'gεεcu 'yaaⁿ n'dái carros ndúúcu 'yaaⁿ n'dái 'yúúdūu chí ngéenu tī ndεε tī carro yeⁿ'ē tī tan'dúúca chí ngéenu tī cueⁿe tī neⁿ'ē chí 'cuu^{'má}n yā. ¹⁰ Ní véé nduucuda^{'aī} tī tan'dúúca nduucuda^{'aī} 'iiti da^{'aī} ní vεε 'iini ch'εεtē na nduucuda^{'aī} tī. Ní ndúúcu 'iini ch'εεtē yeⁿ'ē nduucuda^{'aī} tī chí díiⁿ tī daño chí ch'eenu yā chíi chεeti nyú^{'ú} 'iíyú. ¹¹ Ní canée 'áámá ángel ndíi tíiⁿ yeⁿ'ē 'iiti s'eeⁿ, chíiⁿ chí ángel yeⁿ'ē yīive yáⁿ'āa miiⁿ. Ní ángel miiⁿ chí duuchi Abadón na nduudu hebreo, ní Apolión ná nduudu griego

chi neⁿe caaⁿ'maⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nada'tuū^vi tanducuén^{'ē}.

¹² Maaⁿ ní chó'ōo 'áamá vaadī ya'āi chi canéé chi chó'ōo naati véé na 'uū^vi vaadī ya'āi chi canéé chi cho'óo.

¹³ Tuu'mi ní ndii chíⁿ ndii niyaaⁿ ángel miiⁿ idi'cu^εécú yā trompeta yeⁿ'é yā ní ch'iindiveéⁿ 'áamá nduudu chi cuchiī naavtaⁿ'ā yeⁿ'e chi cuū^u níⁿiⁿ tī chi adorno yeⁿ'ē nátaⁱ yeⁿ'e 'diiⁿnguāⁿ chi canéé nanááⁿ Ndyuūs naachi dich'ε^εté yā Ndyuūs. ¹⁴ Ní nduudu miiⁿ caⁿ'a chíⁿ ndii niyaaⁿ ángel miiⁿ chi ndéé yā trompeta yeⁿ'é yā: Dii, ángel, n'daatíⁱ di ndu'u cuū^u ángeles chi snéé i'yúú yā niiⁿnuúⁿ na yíⁱcú ch'ε^εte chí nguuví Eufates.

¹⁵ Ní nín'daatí yā ndú'ū cuū^u ángeles s'een caati cuuvi 'caāⁿ'nuⁿ yā 'iinū parte yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní canéé listo yā hora yeⁿ'ē. ¹⁶ Ní ch'iindiveéⁿ chi chéé dúúché yā soldados chi sndúu sa 'yuūdūu chí ngii sa tan'dúú^cā 'uuví ciento millones.

¹⁷ Ní 'tíicā n'diichí 'yuūdūu s'een taachi 'úú, Juan, cueⁿ'é ndúú^cū espíⁱritu yeⁿ'é. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi sndúu yā 'yuūdūu s'ééⁿ véé catecaí yā chi armadura yeⁿ'e pecho yeⁿ'é yā ní color cuá[']ā tan'dúú^cā chí nguuchi yaⁿ'ā ndúú^cū color cueéé nanguuvi ndúú^cū color cuaaáⁿ. Ní 'yuūdūu s'een ní tíⁱn tī tan'dúú^cā tíⁱn 'yáíⁿyāⁿ cuá[']āá. Ní na cheendí tī ican'daā nguuchi yaⁿ'ā ndúú^cū 'yaaⁿ'míⁿ ndúú^cū azufre. ¹⁸ Ní yeⁿ'e 'iinū naaⁿ dendu'ū s'túú^cā chí can'daā yeⁿ'e cheendí tī ní 'áamá 'iinū parte yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ch'iⁱ yā ndúú^cū nguuchi yáⁿ'ā miiⁿ ndúú^cū 'yaaⁿ'míⁿ miiⁿ ndúú^cū azufre miiⁿ. ¹⁹ Ní chi ditiⁱnú yeⁿ'e 'yuūdūu s'ééⁿ canúúⁿ cheendí tī ndúú^cū nduucudaⁿ'ai tī tī nduucudaⁿ'ai tī miiⁿ ní yaaaⁿ ní tan'dúú^cā tíⁱn cúú, 'tíicā nduucudaⁿ'ai tī. Ní ndúú^cū cheendí tī ndúú^cū nduucudaⁿ'ai tī díⁱn tī daño 'iiⁿ'yāⁿ s'een.

²⁰ Tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí nguéé ch'iⁱ yā yeⁿ'e daños nguéé ndaācādaamí yā yeⁿ'e dendu'ū chí díⁱn yā chí nguéé n'daacā. Ní i'téénu yā espíⁱritu yeⁿ'e yááⁿ'nguⁱinūⁿ ndúú^cū santos ídolos yeⁿ'e 'díⁱnnguāⁿ ndúú^cū santos ídolos yeⁿ'e 'díⁱnngu^εε ndúú^cū santos ídolos yeⁿ'ē cúú cuaaáⁿ ndúú^cū santos ídolos yeⁿ'e

tuūu ndúú^cū santos ídolos yeⁿ'e yáⁿ'á. Dendú'ū santos ídolos nguéé cuuvi inaaⁿ, ní nguéé cuuvi n'giindiveéⁿ, ndíⁱ nguéé cuuvi ngiicá. ²¹ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een 'tíicā ntúūⁿ nguéé ndaācādaamí yā yeⁿ'e chí n'giⁱn'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndíⁱ nguéé ndúú yeⁿ'e ngaatu chí díⁱn yā, ndíⁱ nguéé ndúú yeⁿ'e chí caⁿ'á yā ndúú^cū isaⁿ'ā o n'daataá chí nguéé yeⁿ'é yā, ndíⁱ nguéé ndúú yeⁿ'e chí duucu yā.

10

Yeⁿ'e ángel ndúú^cū libro 'líⁱn

¹ Cuayiivi ní n'diichí 'áamá ángel chí véé n'deee n'dái poder yeⁿ'e yā. Ní chíicá yā yeⁿ'e va'ai chε^εti nguuví ní chíiyá yā. Ní véé catecaí yā yeⁿ'e meēⁿ. Ní vmnaaⁿ tíⁱn yā canéé cuuⁿ'gúúⁿndí yeⁿ'e nanguuvi. Ní naán yā tan'dúú^cā dε^εve yeⁿ'e 'yáⁿ'ā, 'tíicā ngii naán yā. Ní ca[']á yā ní tan'dúú^cā columnas chí nguuchi yaⁿ'ā. ² Ní na ta[']á yā ndε^ε yā 'áamá libro 'líⁱn chí canda'āi. Ní ángel miiⁿ s'neeⁿ yā ca[']á yā lado ta cuaacú yā vmnaaⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní s'neeⁿ yā ca[']á yā lado tá 'cuee yā vmnaaⁿ na yáⁿ'āa. ³ Tuu'mi ní yuudu n'dái 'caí yā tan'dúú^cā chí n'gaí 'áamá 'yáíⁿyāⁿ cuá[']āá. Ní ch'íⁱnú 'cai yā ní ndε^εchē daavi ní ca[']ā ndúú^cū nduudu yeⁿ'ē. ⁴ Taachí ch'íⁱnú ngaⁿ'ā ndu'ū ndε^εchē daavi miiⁿ 'úú ní canéé listo chí dinguúⁿ chíⁱn chí n'diichí taachi ch'iindiveéⁿ 'áamá nduudu yeⁿ'e ná va'ai chε^εti nguuví chí caⁿ'a chíⁱ 'úú: Nguéé dinguuⁿ di nduudu chí ngaⁿ'ā ndu'ū ndε^εche daavi miiⁿ naati canúúⁿ n'de'ei di na staava yeⁿ'e di nduudu miiⁿ.

⁵ Ní ángel miiⁿ chí n'diichí chí chééndii vmnaaⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ndúú^cū vmnaaⁿ na yáⁿ'āa ch'éé yā ta'a yā lado ta cuaacú yā ndíⁱ nanguuvi. ⁶ Ní díⁱn yā 'áamá compromiso ní ngaⁿ'a yā: “Por Dios”, Ndyuūs chí canduuchi cueⁿ'e daāⁿmaⁿ, Ndyuūs chí dín'dái yā nánguuví ndúú^cū tanducuén^{'ē} dendu'ū chí vé^ε yeⁿ'ē, ndúú^cū yáⁿ'āa ndúú^cū tanducuén^{'ē} dendu'ū chí vé^ε yeⁿ'ē, ndúú^cū nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ndúú^cū tanducuén^{'ē} dendu'ū chí vé^ε yeⁿ'ē. Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā: 'Āā ntéé tiempo chí cuuvi 'naaⁿ. ⁷ Tí nguuví taachi ndii chíⁿ ndii ndε^εchē ángeles ní tucá'a yā 'cu^εécú yā trompetas yeⁿ'e yā tuu'mi ní chíⁱn chí Ndyuūs cunee n'de'ei

yā ní 'cuiinu. Ní Ndyuūs tucá'a yā díí' yā tanducuén'ē chi nga'n'a yā ngii yā 'ii'yān profetas chi dichí'vε yā Ndyuūs.

⁸ Tuu'mi ní nduudu chi ch'iindiveén ndii nanguuvi ca'n'a ntúu' yā ndúú'cū 'uú táámá vmne'ēe ní ca'n'a 'tíicā: Dii, Juan, cuen'e di ní cuta'a di libro 'líi' chi ngaadi chi ángel mii' ndéε yā na ta'á yā, ángel chi chééndii yā vmnaa' na nuū'nī'yā'n'ā ndúú'cū vmnaa' na yā'n'āa.

⁹ Ní che'n'é nanáán ángel mii' ní ca'n'á chií ángel: Díí, ángel, tee di libro 'líi' 'uú. Ní teé yā libro 'líi' 'uú. Ní ángel mii' ca'n'a yā chiíyā 'uú: Cuta'a di ní ché'é dí libro 'líi'. Ní cuuvi yaadi na cheendi di tan'dúú'cā n̄d'i' naati nduū'vī yaáá ná chεēti di.

¹⁰ Tuu'mi ní sta'á libro 'líi' mii' chi canéé na ta'a ángel mii' ní che'é. Ní chií yaadi cheendí tan'dúú'cā n̄d'i'. Taachi 'āā ch'íinú che'é ní nduū'vī yaáá ye'n'e chεēti. ¹¹ Angel mii' ní ní'núú' nūu' nga'n'a yā ngii yā 'uú: Díí, Juan, taama vmné'ēe canéé chí caa'n'ma' di nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ye'n'é n'dee n'dái 'ii'yān' ndúú'cū 'yaa' n'dái naciones ndúú'cū 'yaa' taavi 'ii'yān' chi nga'n'a davaacu s'ee' chi n'dáán ní ndúú'cū reyes.

11

'Uuvi 'ii'yān' chi nga'n'a yā nduudu cuaacu

¹ Tuu'mi ní ángel mii' tee yā 'aama taa' nduu 'uú ti tan'dúú'cā 'áámá nduucu chi dicaadí yā, 'tíicā. Ní ángel mii' nga'n'a yā ngii yā 'uú: Cuééndii di ní dicaadí dí yáacū ye'n'e Ndyuūs ndúú'cū nátaī. Ní dīduuche di chεēti yaācū 'ii'yān' chi i'téenu yā Ndyuūs.

² Naati chuva'āi ye'n'e yáacū na patio mii' nguée dícaadí dí mii' ti chií' ní ca'n'á 'ii'yān' chi nguée i'téenu yā Ndyuūs. 'Ii'yān' s'ee' ní 'caanca'a yā nducuén'ē yáā' mii' chi ye'n'é Ndyuūs 'uū'vī ngεεcū 'uū'vī 'ii'yū. ³ Ní nga'n'á yā 'tíicā. 'Úú ní dicho'ó 'uū'vī 'ii'yān' chi nga'n'a cuaacú yā ye'n'é, chi caa'n'má' yā nduudu cuaacu ye'n'é 'áámá mil canee 'uū'vī ciento ndúú'cū 'ii'nu ngεεcu nguuvi. Ní catecai yā ní 'ii'yān' chi luto yā.

⁴ Ná 'uū'vī 'ii'yān' s'ee' chi nga'n'a cuaacu ye'n'é, 'ii'yān' s'ee' ní tan'dúú'cā 'uū'vī yá'n'á ye'n'e olivas ndúú'cū 'uū'vī candeleros chi snéé nanáán Señor chi 'iivi ye'n'e yá'n'āa.

⁵ Ní nduuti chi 'áámá 'ii'yān' ne'n'e yā díí'

yā daño 'uuvi 'ii'yān' chi nga'n'a cuaacu ye'n'é tuu'mi ní can'dáā nguuchi ya'n'ā na cheendi 'uū'vī 'ii'yān' ní ch'íinū 'ii'yān' chi contra ye'n'e yā. Ní 'tíicā cuuvi 'ii'yān' chi ne'n'é yā díí' yā daño 'uuvi 'ii'yān' s'ee', canéé chi 'cuū'vī yā ndúú'cū nguuchi ya'n'ā.

⁶ 'Uuvi 'ii'yān' chi caa'n'ma' cuaacu ye'n'é ní vée poder ye'n'e yā chi cuuvi nn'gaadí yā nanguuvi ní 'íicū nguée cueen' cúū'vī 'naa' tiempo chi nga'n'á yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. Ní cuuví yā díí' ntúu' yā chi nuu'nī' nduuvi yuū'ū'. Ní díí' yā chi ndáá n'dee n'dái ca'ai ye'n'e 'ii'yān' ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū, ní díí' yā chuū 'āā dε'ε nūu' tiempo taachi ne'n'e yā. ⁷ Ní cuayiivi taachi 'cuiinu caa'n'má' yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs tuu'mi 'iiti taa' chi nguuvi monstruo ní can'dáā tī ye'n'e yiivε yá'n'āa ní díí' caandaá tī ndúú'cū 'uuvi 'ii'yān' s'ee'. Ní cuchεε tī ye'n'e yā ní 'caa'n'nú' tī 'uuvi 'ii'yān' s'ee'.

⁸ Ní cuerpo ye'n'e 'uū'vī tiná'n'ā s'ee' cunéé na yúúní ye'n'e yáā' ch'εεε mii' chi dáámá yáā' mii' naachi 'ii'yān' ca'néé'nga'á yā Señor Jesucristo ye'n'e yú na cruz. Ní ndúú'cū táámá nduudu yáā' ch'εεε mii' tan'dúú'cā yáā' Sodoma o yá'n'āa Egipto tī 'ii'yān' chi nguée n'daacā ch'εεtinée yā mii'. ⁹ Ní 'ii'yān' ye'n'e yáā' s'ee' ndúú'cū 'ii'yān' ndaataa s'ee' ndúú'cū 'ii'yān' ye'n'e n'dee n'dái davaacu chi n'dáán ndúú'cū 'ii'yān' ye'n'e 'naa' naciones ca'n'á yā n'diichi yā 'uū'vī cuerpo chi tiná'n'ā ye'n'e 'ii'yān' chi n'dií chεēti na 'íinú nguuvi canéé ma'a. Ní 'ii'yān' s'ee' nguée 'cuaá' yā chi 'ii'yān' 'cuεεchi yā cuerpos ye'n'e tiná'n'ā ye'n'e 'ii'yān' chi n'díí mii'. ¹⁰ Ní 'ii'yān' chi ch'εεtinée yā na yá'n'āa ní neenε cuuvi yeenú yā chi n'díí nduu 'uū'vī profetas. Ní díí' yā 'viicu. Ní dicho'ó yā regalos ye'n'e 'aamá yā taama yā caati 'uuvi profetas chi nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs díí' yā chi 'ii'yān' s'ee' néenε ch'eenu yā chíí.

¹¹ Naati cuayiivi chi chó'ōo 'ii'nu nguuvi canéé ma'a Ndyuūs nadacuée' yā nduu 'uuvi 'ii'yān' s'ee' ye'n'e nguaa' tiná'n'ā. Ní nducyaaca 'ii'yān' di'va'a yā ye'n'e chi n'diichi yā. ¹² Ní cuayiivi mii' 'uuvi 'ii'yān' s'ee' ch'iindiveén yā 'áámá nduudu yuudu n'dái ye'n'e ná va'ai chεēti nguuvi chi ca'n'a: Ndís'tiī, cuchεε nī 'muu'. Ní 'ii'yān' s'ee' ní cuchεε yā na va'ai chεēti nguuvi na 'áámá

meēen. Ní 'iinyān s'een chi taan yā yen'e yā n'diichí yā chuū. ¹³ Ní hora mii' nūu' n'u' u' taa' yā'āa ní 'áamá ndiichi parte yen'e yā'āa mii' chi n'daā ní ndēēchē mil 'iinyān ch'i yā taachi n'u' u' yā'āa mii'. Taná'a yā ní dí'vá'a yā ní dich'etē yā Ndyuūs chi canéé na va'ai chēti nguuví.

¹⁴ Chó'ōo ndii 'uuví vaadī yā'āi naati ní ndii chí' nndii 'iinu mii' ndaa núu'.

Yen'e ángel chí di'cuēcú yā ndíi ndēēchē trompeta

¹⁵ Ní ndii chí' nndii ndēēchē ángel mii' di'cuēcú yā trompetas yen'e yā ní ch'iindiveén' naa' nduudu yuudu na va'ai chēti nguuví chi nga'ā:

Maa' ní Señor Ndyuūs yen'e yú ndúúcū Cristo ní vé poder yen'é yā tiempo maa' chi caa'ma' ntii'nyu' yā cue'e daā'ma' yen'e nducué'ē 'iintyén'ē yen'e í'nyee'ndī ndúúcū naachi nga'a ntii'nyu' yā ti nducué'ē ní yen'e Cristo maa'. ¹⁶ Tuu'mi ní ndu'u ndiicú cuūu' 'iintyén'ē chi vé yā na trono yen'e yā naná' Ndyuūs ch'etē ndiitin'dí yā ndúúcū naa' yā na yā'āa naná' Ndyuūs ní dich'etē yā Ndyuūs. ¹⁷ Ní nga'a yā:

N'diī Señor Ndyuūs chi vé tanducué'ē dendu'ū poder yen'e nī, n'diī chi canéé nī tiempo maa' ní canéé nī tiempo ndíi vmnaa' ní canéé nī ndíi tiempo chi cuchí. Teé 'nū gracia n'diī, Ndyuūs, ti n'diī ní sta'a nī poder chi yen'é nī chí ch'etē n'dai. Ní n'diī nga'a ntii'nyú' nī maa'.

¹⁸ Ní maa' ní ndaa tiempo chi dituūví nī 'iinyān s'een chi idituuví yā í'nyee'ndī. 'Iinyān yen'e naciones chi nguée i'téenu yā ní nduuví taá' yā ti ndaā nguuví chi ca'a nī castigo yen'e 'iinyān s'een ní hora chi cuuví n'diichí nī nuu'ndi yen'e tiná'ā s'ee. Ní ca'a nī premio 'iinyān profetas chi dichí'vē n'diī ní nga'a yā nduudu cuaacu yen'é nī. Ní ca'a nī nducyáácá 'iinyān chi ne'e yā n'diī ndúúcū 'iinyān chi dich'etē yā n'diī, 'iinyān chi nga'a ntii'nyú' yā ndúúcū taná'ā 'iinyān, nducyáácá 'iinyān chi i'téenu yā Ndyuūs.

¹⁹ Tuu'mi ní 'áamá yā n'guaa' yā cheendi va'āi yen'e yāacū yen'e Ndyuūs, yāacū chi canéé na va'ai chēti nguuví. Ní mii' canéé arca chi caja naachi canéé compromiso yen'e Ndyuūs. Ní canéé chēti yāacū mii'. Ní n'diichí 'cuāi ndúúcū n'dee n'dái ruido ndúúcū daavi n'u' u' na yā'āa ndúúcū 'aama cúuví yuūu'.

12

N'daataá ndúúcū 'iiti dragón

¹ Tuu'mi ní vé 'áamá seña chi néené ch'etē chí ch'i'í na va'ai chēti nguuví. N'diichí 'áamá n'daataá chi canu' tá cate-cai tan'dúúcā 'yā'ā. Ní 'iinyu' mii' ní canéé maa' ca'a tá. Ní canú' ti' tá 'áamá corona ndúúcū ndichuuví 'iinyu'. ² Ní hora mii' nūu' ní cuuví 'cuundiyā' daiya tá ní 'cāi yiicu tá ndúúcū vaadī ya'ai chí cuuví 'cuundiyā' daiya tá. Neené ch'eenu tá chí ní 'āa 'cuéé 'cuundiyā' daiya tá. ³ Ní ní'nyu' nūu' vé táamá seña chi néené ch'etē chí ch'i'í nanguuví. N'diichí 'áamá 'iiti cuá'āa chí ch'etē ca chí nguuví dragón. Ní vé ndēēchē tí' tí ní ndiichí duu'nii'ní tí. Ní canduu tí' tí ndēēchē coronas 'áamá 'áamá ca'áamá cā'aama tí' tí. ⁴ Ní dragón mii' ndúúcū ndúúcudā' ai tí dí' tí chín'daā na 'iinu parte yen'e 'iinyu' yen'e nanguuvi ní chíya ndii na yā'āa. 'Iiti dragón mii' chéendí tí naná' n'daataá chí 'cuundiyā' daiya tá ní 'ícu cuuví che'é tí daiya tá mii' taachi 'cuundiyā'. ⁵ Tuu'mi ní n'daataá mii' ní ch'i'ndiyā' 'áamá sa'ā 'lín'. Sa'ā 'lín mii' canéé chí diituu caa'ma' ntii'nyu' sa yen'e tanducué'ē naciones yen'e í'nyee'ndī ndúúcū 'áamá nduucu cū. Ní ní'nyu' nūu' 'áamá yā sta'a yā sa'ā 'lín mii' ní cuna'ā yā ndúúcū dacuá'āa mii' na va'ai chēti nguuví naachi canéé Ndyuūs chí vé yā na trono yen'e yā. ⁶ N'daata mii' ní chéenu ta na yā'āa cuū'ma' naachi nguée ch'etinéé 'iinyā' ní mii' nūu' Ndyuūs din'dái yā 'áamá lugar cáavā tá'ā mii'. Ní mii' Ndyuūs ca'a yā chí che'e tá 'áamá mil canee 'uuví ciento nduuyu canéé 'iinū ngēecu nguuví.

⁷ Cuayiivi ní vé 'aama caandaá ch'etē na va'ai chēti nguuví. Angel Miguel chí nga'a ntii'nyu' ndúúcū ángeles yen'é yā 'cu'u yā contra yen'e 'iiti dragón. Ní 'iiti dragón mii' ndúúcū ángeles yen'é tí 'cu'u

tī ndúúcū ángel Miguel miiⁿ. ⁸ Naati 'iiti dragón miiⁿ nguée díiⁿ tī ganar caandaá ch'εεε miiⁿ. Ní 'áá ntée véé lugar cááva tī na va'ai chεeti nguuví. ⁹ 'Áámá 'iiⁿyāⁿ ch'εεcú yā 'iiti dragón miiⁿ ndúúcū nducyaaca ángeles yeⁿ'é tī ndíi iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 'Iiti dragón miiⁿ chí ch'εεε ní 'iiti cúú miiⁿ ndíi vmnááⁿ vmnaaⁿ chí yááⁿn'guiinūⁿ chí Satanás. 'Iiti cúú miiⁿ ní chinncⁿhe'ái tī núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdí.

¹⁰ Tuu'mi ní ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu chí díitūⁿ n'dai yeⁿ'e na va'ai chεeti nguuví chí ngaⁿ'a 'tíicā: Maaⁿ ní ndaā tiempo chí Ndyuūs yeⁿ'e yú nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'é yā. Ní ch'iⁿ'í yā poder yeⁿ'é yā chí rey yā. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū yeⁿ'e yā. Ní Cristo ch'iⁿ'í yā chí 'iiⁿntyéⁿ'e yā caati saⁿ'ā miiⁿ chí Satanás chí ca'a sa nuuⁿndi yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú ndíi ngúúví ndíi n'gááⁿ nanááⁿ Ndyuūs, 'iiⁿyāⁿ ch'εεcú yā saⁿ'ā miiⁿ ndii va'ai chεeti nguuví ndii na yáⁿ'āa. ¹¹ Ní hermanos yeⁿ'e yú chichéⁿ yā yeⁿ'e yááⁿn'guiinūⁿ cáávā yuūⁿ yeⁿ'e Cristo chí nguuví 'iiti cuūchí, ní cáávā chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs, ní cáávā chí nguée 'va'á yā yeⁿ'e vida yeⁿ'e maáⁿ yā chí ch'iⁿ'i ya cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ¹² Ndís'ti chí canée na va'ai chεeti nguuví yeenú nī, naati dε'ē chúúcā ya'āi yeⁿ'é nducyaaca chí snée na yáⁿ'āa 'cúú ndúúcū nducyaaca chí snée na nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā caati yááⁿn'guiinūⁿ ndaa sa nanááⁿ yā. Ní neené taaⁿ sa ti deenu sa chí 'āá ntée cuuvi 'naaⁿ sa na iⁿ'yeeⁿdí.

¹³ Taachi 'iiti dragón miiⁿ ní chicadínuuⁿ tī chí 'āá candiití tī ndíi na yáⁿ'āa, cheⁿ'e tī can'dáa tī n'daataá chí ch'iiⁿndiyáāⁿ daiya tá chí 'cueenu tá cuuvi. ¹⁴ Naati 'áámá yā ca'a yā n'daata miiⁿ 'uūvī ngεεchi tá tan'dúúcā ngεεchi 'íi'yāa chí ch'εεε ca. Ní 'iicú cuuvi caavā tá nanguuvi ní caⁿ'a tá lugar yeⁿ'e tá naachi nguée 'iiⁿyāⁿ. Ní yaⁿ'ai canee tá yeⁿ'e 'iiti cúú chí yááⁿn'guiinūⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ ca'á yā chí cheⁿ'e tá 'iīnū ndúuyū canée maⁿ'a. ¹⁵ Ní cúú miiⁿ tun'dáa tī na cheendi tī n'deee n'dái nuūⁿnīⁿ tan'dúúcā nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e 'áámá yíicú. Ní nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní nduuví yíicú chí cuuvi candεⁿ táⁿ'ā miiⁿ tī 'tíicā neⁿ'e cúú miiⁿ. ¹⁶ Naati yáⁿ'āa miiⁿ chinnee n'daataá miiⁿ tī n'da'ai tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ n'da'ái yā cheendí yā ní yáⁿ'āa

miiⁿ chí i nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní cheēnū nuūⁿnīⁿ miiⁿ chεeti yáⁿ'āa, nuūⁿnīⁿ chí 'iiti dragón miiⁿ tun'dáa tī ndúúcū cheendí tī. ¹⁷ Ní ndúúcū chuū 'iiti dragón miiⁿ neené taaⁿ n'dái tī ndúúcū n'daataa miiⁿ ní chéⁿ'e tī cuⁿ'ú tī ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ ndaata yeⁿ'ē n'daataa miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ chí díiⁿ yā chí ngaⁿ'a mandamiento yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'áámá canee yā ndúúcū nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo.

13

Yeⁿ'e 'uūvī 'iiti taaⁿ chí nguuví monstruo

¹ Tuu'mi ní taachi chéendí vmnaaⁿ yáⁿ'āa ndúútí yeⁿ'e nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā miiⁿ n'diichí chí can'daa 'áámá 'iiti chí ch'εεε taavi ca yeⁿ'e nuuⁿnīⁿyáⁿ'ā. 'Iiti miiⁿ ní nguuví monstruo ní véé ndεēchē tíiⁿ tī ndúúcū ndiichi duuⁿniiⁿ ní tī. Ní vmnaaⁿ 'áámá 'aama duuⁿniiⁿ ní tī sndúūⁿ 'áámá corona. Ní canée nguūⁿ ca'áámá cá'aama tíiⁿ tī chí duuchi chí nguée inee yíinūⁿ Ndyuūs. ² 'Iiti chí monstruo chí ch'εεε miiⁿ chí n'diichí ní tan'dúúcā 'iiti chí leopardo, 'tíicā tī. Ca'a tī ní tan'dúúcā ca'a oso, 'tíicā ca'a tī. Cheendí tī ní tan'dúúcā cheendi 'yáⁿyāaⁿ cuá'aá, 'tíicā cheendí tī. 'Iiti dragón miiⁿ ca'á tī poder yeⁿ'é tī ndúúcū trono yeⁿ'é tī na ta'a 'iiti monstruo chí ch'εεε miiⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ tī. ³ Ní n'diichí chí 'áámá chéé tíiⁿ 'iiti monstruo chí ch'εεε taavi ca ní tan'dúúcā chí nca'āi 'áámá 'iiti chí n'díi ní nduūvā yeⁿ'é tī, 'tíicā 'áámá tíiⁿ tī. Ní nducyááca 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū néené cheⁿ'e yíinú yā yeⁿ'e chuū. Ní cueⁿ'é yā ndúúcū 'iiti monstruo miiⁿ. ⁴ Ní nducyaacá yā s'téenu yā 'iiti dragón miiⁿ cáávā chí ca'á tī poder yeⁿ'é tī táámá 'iiti chí monstruo chí ch'εεε taavi ca. Ní 'iiⁿyāⁿ 'tiicá ntúūⁿ chí'téenu yā 'iiti monstruo miiⁿ. Tuu'mi ní caⁿ'a yā: ¿Du'u véé poder yeⁿ'ē tan'dúúcā 'iiti monstruo 'cūū? ¿Du'u cúúví 'cuuⁿ'maⁿ ndúúcū 'iiti monstruo 'cūū ní cuchεε ndúúcū 'iiti 'cūū?

⁵ Ní 'iiti dragón ca'á tī poder 'iiti monstruo miiⁿ chí caaⁿ'máⁿ tī dendu'ū chí ch'εεε. Ní cunncāā ngaⁿ'a tī contra yeⁿ'e Ndyuūs. Ní di'tiinuú tī chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ tī 'túúcā chééti 'uūvī ngεεcu 'uūvī 'iiyū. ⁶ Ní 'tíicā idiiⁿ 'iiti monstruo. Ní cunncāā ngaⁿ'a tī contra yeⁿ'e Ndyuūs ní ngaⁿ'a tī cunncāā contra yeⁿ'e chí duuchi Ndyuūs ní contra yeⁿ'e va'ai chεeti nguuví naachi Ndyuūs

ch'εetinée yā ní contra ye'n'e 'i'in'yān chi snée yā ndúúcū Ndyuūs. ⁷ Ní 'tiicá ntúūn 'iiti dragón ca'á tī poder 'iiti monstruo mii'n chi dii'n tī vaadī 'caa'va ndúúcū 'i'in'yān chi ye'n'é Ndyuūs ndíí chi chεε tī ndúúcū 'i'in'yān s'een. Ní ca'á tī poder 'iiti monstruo chi nga'n'a ntii'nyú'n tī ye'n'e tanducuén'ē raza ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e tanducuén'ē yāān ndúúcū ye'n'e tanducuén'ē davaacu ndúúcū ye'n'e tanducuén'ē nación. ⁸ Ní nducyáácá 'i'in'yān chi snée yā na yā'n'āa cu'téenu yā 'iiti monstruo mii'n. 'Tíicā nén'e Ndyuūs. Ní nguée canée nguūn chi duuchi 'i'in'yān s'een na libro ye'n'e vida cue'n'e daā'ma'n chi ye'n'e 'i'in'yān chi duuchi 'iiti cuūchī. Ní 'i'in'yān s'een ch'i'in'nún yā Cristo ndii tiempo chi Ndyuūs din'dái yā i'n'yee'ndī.

⁹ Nduuti chi 'áámá 'i'in'yān véé veén yā 'caandiveén yā nduudu 'cūū. ¹⁰ 'I'in'yān chi can'daa yā 'i'in'yān chi cuuvi preso yā, 'tiicá ntúūn maān yā canée chí cuuvi preso yā. 'I'in'yān chi n'giin'nun yā 'i'in'yān ndúúcū machete 'uūvī lados 'caāi'n canée chí 'cuuvi ntúūn yā 'tíicā. Ní cáāvā chuū 'i'in'yān chi ye'n'é Ndyuūs canée chi véé 'viichεε'tíinūu'n ndúúcū yā ní canée chi i'téenu yā Ndyuūs.

¹¹ Cuayiivi ní n'diichí táámá 'iiti monstruo chí ch'εεte ca chí can'dáa tī nguaan yā'n'āa mii'n. Véé 'uūvī duu'nii'nín tī tan'dúúcā 'áámá duu'nii'nín 'iiti cuūchī 'tiicá tī. Ní 'iiti monstruo ndii 'uūvī indeé tī tan'dúúcā 'áámá 'iiti dragón. ¹² Ní véé tanducuén'ē poder ye'n'e 'iiti monstruo chi ndii 'uuvi chí ch'εεte taavi ca tan'dúúcā poder ye'n'e 'iiti monstruo ch'εεte ca chí vmnaa'n. Ní dii'n tī chí 'i'in'yān ye'n'é i'n'yee'ndí 'cūū ní cu'téenu yā 'iiti vmnáán vmnaa'n chí 'iiti monstruo chí naca'ái tī ní nduūvā ye'n'é tī. ¹³ Ní 'iiti chí monstruo chí ndii 'uūvī dii'n tī vaadī n'giinu ch'εεte n'dai. Dii'n tī chí can'daa ya'n'ā ye'n'é nanguuvi ndíí vmnaa'n yā'n'āa 'cūū ní n'deee n'dái 'i'in'yān n'diichí yā chuū. ¹⁴ Ní caavā vaadī n'giinu chí dii'n tī taachi cheendií tī nanáán 'iiti monstruo chí vmnáán vmnaa'n chí téé tī lugar chí dii'n tī 'túúcā, tuu'mi ní chinnc'he'ei tī 'i'in'yān chí ch'εetinée yā i'n'yee'ndí 'cūū. Ní ca'a tī orden 'i'in'yān s'een chí din'dái yā 'áámá santo ídolo tan'dúúcā 'iiti monstruo chí nca'ái tī ndúúcū machete 'uūvī lados 'caāi'n ní cunduuchi tī chí cuuvi santo ye'n'e yā.

¹⁵ Ní 'iiti monstruo chí vmnáán vmnaa'n ní ca'á tī poder 'iiti monstruo chíi'n ndíí 'uuví tī chí ca'á tī vida santo 'iiti ídolo mii'n. Ní 'íicú 'iiti santo tī cuuvi 'caa'n'mán tī ní dii'n tī chí 'cuūvi nducyáácá 'i'in'yān chí nguée i'téenu yā 'iiti santo mii'n. ¹⁶ Ní cuayiivi ní 'iiti monstruo chí ndii 'uūvī ní dii'n tī ntúūn chí nducyaaca 'i'in'yān chí nga'n'a ntii'nyú'n yā ndúúcū tanán'ā 'i'in'yān ndúúcū 'i'in'yān chí 'cuiica ndúúcū 'i'in'yān pobre yā ndúúcū 'i'in'yān chí libre yā ní ndúúcū 'i'in'yān chí 'áámá dichíí'vε yā 'iivi yā, 'iiti monstruo mii'n dii'n tī chí nducyaaca yā canée chí ndεε yā 'áámá sello na ta'a cuaacú yā o nchεéte yā. ¹⁷ Ní dii'n ntúūn tī 'tíicā. Mar 'áámá 'i'in'yān nguée cuuvi cuái yā o n'diicui yā nduuti chí nguée ndεε yā sello ye'n'e 'iiti monstruo ndii 'uūvī o chí duuchí tī o número ye'n'e chí duuchí tī. ¹⁸ Ní chuū ní 'i'in'yān chí déenu yā cuuvi dii'n yā. 'I'in'yān chí déenu yā ca'n'á yā nga'n'a duuchi yā chí dúúchí 'iiti monstruo ndíí 'uūvī mii'n tī número mii'n ní lado ye'n'e chí duuchi 'áámá sa'n'ā. Ní número mii'n ní ngii jaān ciento canduū 'iinu ngεecu jaa'n.

14

Ngii'tá 'i'in'yān chí 'áámá ciento canée 'uūvī ngεecu cuūu'n mil ye'n'e chí nangua'n'ai yā

¹ Cuayiivi ní n'diichí 'i'in'yān chí nguuvi 'iiti cuūchī chí chéendii yā ná yīlcū chí nguuvi Sión. Ní nduucú yā canée 'áámá ciento 'uūvī ngεecu cuūu'n mil 'i'in'yān chí ndεε yā chí duuchí yā ndúúcū chí duuchi chiidá yā chí canee nguūn nchεéte yā. ² Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chí nge'n'e na va'ai chεeti nguuvi. Ní nduudu mii'n tan'dúúcā chí yuūdūu n'gεεte chí chí yā n'dai nuū'nīn o tan'dúúcā chí n'gεecu 'áámá daavi ch'εεte; ní nduudu mii'n ní tan'dúúcā chí n'gεecu n'deee n'dái arpas chí idi'cuēēcú 'i'in'yān. 'Tíicā nduudu mii'n. ³ Ní 'i'in'yān chí n'deee n'dái mii'n chí snée yā nanáán trono mii'n ní nanáán ndu'u cuūu'n 'i'in'yān mii'n ní nanáán 'i'in'ntyén'ē mii'n ní ngii'tá yā 'áámá canto chí ngai. Ní mar 'áámá 'i'in'yān nguée ngii n'geen yā canto mii'n, dámaān ndu'u chí 'áámá ciento 'uūvī ngεecu cuūu'n mil 'i'in'yān chí Ndyuūs nadanguá'n'ai yā nguaan 'i'in'yān ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū. ⁴ Ní 'i'in'yān s'een chí sa'n'ā chí nguée nga'n'á yā ndúúcū mar 'áámá n'daataá ní nguée n'giindivaacú yā.

Ní can'a yā ndúúcū 'iīn'yān chi nguuvī 'iiti cuūchī 'āā tiī nūuⁿ cuaaⁿ naachi ca'ná yā. Ní 'iīn'yān s'eeⁿ Ndyuūs yaa'vī yā chi cuuvi yeⁿe yā yeⁿe nducyaaca 'iīn'yān. Ní 'iīn'yān s'eeⁿ 'iīn'yān chi vmnáán vmnaaⁿ chi ch'iī yā cáávā chi diīⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Ndyuūs ní yeⁿe 'iīn'yān chi duuchi 'iiti cuūchī. ⁵ 'Iīn'yān s'eeⁿ nguéeⁿ nga'ná yā mar 'áámá nduudu yaadi ní nguéeⁿ véé nuuⁿndi yeⁿe yā nanáán trono yeⁿe Ndyuūs.

Yeⁿe chi nga'ná 'iīnū ángeles

⁶ Tuu'mi ní n'diichí táama ángel ngaá yā naavtaⁿā nanguuvi. Ní ángel miiⁿ ní ndéé yā nduudu chí canéeⁿ cueⁿe daāⁿmaⁿ chi nduudu ngai chí nanguaⁿai 'iīn'yān. Ní nga'ná yā nduudu ngai miiⁿ nanáán nducyaaca 'iīn'yān yeⁿe iⁿ'yeendí 'cūū, nanáán nducuén^e naciones ndúúcū nducuén^e tribus yeⁿe 'iīn'yān ndúúcū nducyaaca davaacu yeⁿe tanducuén^e 'iīn'yān ndúúcū nducyaaca 'iīn'yān chí snée yā na yá'nāa 'cūū. ⁷ Ní ángel miiⁿ ca'ná yā ndúúcū 'áámá nduudu díitūu: Ndís'tiī 'va'á nī Ndyuūs, dich'etē nī 'iīn'yān ti 'āā ndaa hora chí diīⁿ yā juzgar nducyaaca 'iīn'yān. Dich'etē nī 'iīn'yān chí din'dái yā nanguuvi ndúúcū yá'nāa ndúúcū nuūⁿnīn'yá'nā ndúúcū naachi icān'daa nuūⁿnīn.

⁸ Ní n'diichí taama ángel can'dáa yā ángel miiⁿ ní nga'ná yā: Yáān Babilonia 'āā ntuūvī. Yáān Babilonia chí yáān ch'etē miiⁿ 'āā ntuūvī ti 'iīn'yān yeⁿe yáān miiⁿ ní diīⁿ yā chí tanán'ā 'iīn'yān yeⁿe nducuén^e nación dinuuⁿndi cá yā ní ca'ná yā ndúúcū n'daataá ó isa'nā chí nguéeⁿ yeⁿe yā ti diīⁿ yā nuuⁿndi tan'dúúcā chí diīⁿ 'iīn'yān s'eeⁿ.

⁹ Ní cuayiivi ní n'diichí ndii 'iīnū ángel miiⁿ can'dáa yā ángel s'eeⁿ ní ca'ná yuudu yā: Nduuti chí 'áámá 'iīn'yān cu'téenu yā 'iiti monstruo miiⁿ ndúúcū 'iiti santo chí dáámá ndúúcū 'iiti miiⁿ ní 'iīn'yān ndéé yā sello yeⁿe tī nch'etē yā o na ta'á yā, ¹⁰ canéeⁿ chí cuta'á yā neenē taaⁿ castigo chí Ndyuūs ca'ná yā ca'a yā 'iīn'yān miiⁿ. Ní castigo miiⁿ tan'dúúcā 'áámá copa diituu ndúúcū vaadi taaⁿ yeⁿe Ndyuūs. "Tíicā va. Ní castigo miiⁿ ní chiiⁿ chí 'iīn'yān s'eeⁿ cuuvi yá'ái yeⁿe yā ndúúcū nguuchi yá'nā ní ndúúcū tuūu chí nguuvī azufre chí nguuchi ya'nā ní cuuvi chó'ōo chuū nanáán ángeles yeⁿe

Ndyuūs ní nanáán 'iīn'yān chí duuchi 'iiti cuūchī. ¹¹ Ní 'yáán'mín yeⁿe nguuchi yá'nā miiⁿ chí castigo miiⁿ ngéⁿe cueⁿe daāⁿmaⁿ yeⁿe lugar chí n'geenu yā ngii. Ní 'iīn'yān s'eeⁿ chí n'geenú yā ngii ní i'téenu yā 'iiti monstruo miiⁿ chí ch'etē taavi ca ndúúcū 'iiti chí santo yeⁿe tī. Ní ndéé yā seña yeⁿe chí duuchí tī na cuerpo yeⁿe yā. 'Iīn'yān s'eeⁿ nguéeⁿ ntaavi'tuunúúⁿ yā yeⁿe chí ya'ái yā ndíí nguéeⁿ nguuvī ndíí nguéeⁿ n'gaaⁿ. ¹² Ní cáávā chuū 'iīn'yān chí yeⁿe Ndyuūs ní n'giindiveeⁿ yā mandamiento yeⁿe yā ní 'áámá canéeⁿ yā chí i'téenu yā Cristo ní canéeⁿ chí véⁿe paciencia yeⁿe yā.

¹³ Cuayiivi ní 'úú ch'iindiveeⁿ 'áámá nduudu yeⁿe va'ai ch'etē nguuvī chí nga'nā ngii 'úú 'tíicā: Díí, Juan, dígúuⁿ di chuū. De'ē chúúcā yeenu 'iīn'yān chí ca'ná yā 'cuūvi yā tiempo 'cūū ndíí tiempo chí cuchí, 'iīn'yān chí i'téenu yā Señor. Ní 'tíicā cuuvi nga'nā Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. Ní 'iīn'yān s'eeⁿ ntaavi'tuunúúⁿ yā yeⁿe ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yā ní candéé yā ndúúcū yā yeⁿe chí diīⁿ yā.

Cosecha yeⁿe yá'nā 'cūū

¹⁴ Cuayiivi miiⁿ ní n'diichí 'áámá meēⁿ cuéⁿ. Ní 'áámá 'iīn'yān véⁿe yā vmnaaⁿ meēⁿ miiⁿ ní tandúúcā Jesucristo chí duuchi Sá'nā chí Daiya 'iīn'yān yeⁿe iⁿ'yeendí 'cūū. Canduu tíⁿ yā 'áámá corona yeⁿe 'díínguāⁿ ní na ca'á yā ní ndéé yā 'áámá hoz chí 'caāⁿ. ¹⁵ Ní n'diichí táámá ángel can'dáa yā yeⁿe yaācū miiⁿ yeⁿe Ndyuūs ní yuudu ca'nā yā ndúúcū 'iīn'yān chí véⁿe yā na meēⁿ miiⁿ. 'Cáácá dí cosecha ndúúcū hoz yeⁿe di ti maaⁿ ní 'āā tiempo yeⁿe chí diīⁿ di cosechar ti cosecha yeⁿe yá'nāa miiⁿ 'āā n'daacā.

¹⁶ Níⁿnuúⁿ nūuⁿ 'iīn'yān chí véⁿe yā na meēⁿ miiⁿ ch'iicā yā cosecha yeⁿe yā chí canéeⁿ na yá'nāa ní nta'á yā.

¹⁷ Tuu'mi ní táámá ángel can'dáa yā yeⁿe yaācū miiⁿ chiiⁿ canéeⁿ na va'ai ch'etē nguuvī. Ní 'tiicā ntúūⁿ ángel miiⁿ ndéé yā 'áámá hoz chí 'caāⁿ. ¹⁸ Ní táámá ángel chí candéé yā cuidado yeⁿe nguuchi ya'nā vmnaaⁿ nátaī yeⁿe yaācū miiⁿ can'dáa yā yeⁿe nátaī ní ca'nā yuudu yā ángel chí ndéé yā hoz chí 'caāⁿ. Dii 'caaca di ndúúcū hoz 'caāⁿ yeⁿe di duuⁿnē 'lín yeⁿe yá'nā 'lín miiⁿ ndúúcū

n'gui'i chi uvas chi canéé na yá'āa ní cuta'a di uvas mii'n ti n'gui'í ye'n'e 'āā n'daacā maa'n.

¹⁹ Tuu'mi ní ángel mii'n ndúúcū hoz 'caāi'n ye'n'é yā ch'iica yā duu'nne 'líi'n ye'n'e yá'āa chi snéé ndúúcū n'gui'i uvas ye'n'e chi canee vmnaa'n yá'āa. Ní nta'á yā n'gui'i uvas ní s'née'n yā n'gui'i uvas mii'n na trapiche naachi cuta'á yā nuū'nī'n uvas mii'n chi vino. Ní trujal mii'n ní tan'dúúcā castigo chi ch'εεε n'dai chi Ndyuūs ca'n'a yā chí ca'a yā 'ii'n'yā'n. ²⁰ Ní trapiche naachi cuta'á yā nuū'nī'n ye'n'e uvas mii'n canéé 'áámá lado ye'n'e yāā'n mii'n. Ní ye'n'e trapiche can'daā n'deee n'dái yuūu'n chí yaacu. Ní yuūu'n mii'n tan'dúúcā 'áámá yíicú ch'εεε yuūu'n chi ngii caadi 'iinū ciento kilómetros ye'n'e. Ní yaacu n'dái indáá ndii na freno ye'n'e 'yúudūu.

15

Angeles ndúúcū tá ndēēchē yá'āi

¹ Cuayiivi ní n'diichí táámá señal na va'ai chεeti nguuví chí ch'εεε n'dai ní che'n'e yí-inú ye'n'e. Ní vée ndēēchē ángeles ndúúcū ndēēchē chi cuuvi 'nuūcá'ai chí 'cuiinu. Ní ndúúcū ndēēchē chi cuuvi 'nuūcá'ai chí 'cuiinu, ndúúcū chuú nūu'n 'cuiinū tiempo chi Ndyuūs nduuví taán yā.

² Tuu'mi n'diichí 'áámá nuū'nī'n'yá'n'ā chi tan'dúúcā vidrio ndísta'n'a ndúúcū nguūchí yá'ā. Ní 'ii'n'yā'n s'een chí chéé yā cu'n'u yā ndúúcū 'iiti monstruo mii'n ndúúcū 'iiti chí santo ye'n'é tī ndúúcū 'ii'n'yā'n chí canéé chí duuchí tī ní número ye'n'é tī na cuerpo ye'n'e yā, 'ii'n'yā'n chí ichéε yā ye'n'e 'ii'n'yā'n s'een chééndii yā nīi'nuū'n ná nuū'nī'n'yá'n'ā chí vidrio mii'n, ní ndεε yā arpas chí Ndyuūs ca'á yā 'ii'n'yā'n s'een. ³ Ní chiitá yā canto ye'n'e Moisés, chí sa'n'ā chí dichí'vε sa Ndyuūs. Ní chiitá yā canto ye'n'e 'ii'n'yā'n chí nguuví 'iiti cuūchí. Ní 'tíicā nduudu chí chiitá yā:

Dii Señor Ndyuūs chí vée tanducuén'e dendu'ū poder ndúúcu di. N'gεεε taavi ca dii ní nge'n'e yíinu yú ye'n'e tanducuén'e dendu'ū chí dii'n di. Dii rey ye'n'e tanducuén'e nación ní yúúni ye'n'e di ní cuaacu.

⁴ Díi, Señor, ¿du'ū nguée 'va'ā dii? ¿Du'ū nguée caa'n'ma'n chí dii ní neené ch'εεε dii ti dámaa'n dii chí dεεvε di? Ní ndaa 'ii'n'yā'n ye'n'e tanducuén'e

naciones nanáá'n dii chí dich'εεé yā dii caati nducyáácá 'ii'n'yā'n n'diichi yā chí dii'n di tanducuén'e dendu'ū chí cuaacu ní n'daacā n'dai.

⁵ Ní cuayiivi ní n'diichí chí nanguaa'n cheendi va'āi ye'n'e yáacū chí canéé na va'ai chεeti nguuví, ní chεeti yaācū mii'n, mii'n canéé cuarto chí yaānūu naachi canéé tuūu ch'εεé chí canéé nguū'n ley ye'n'e Moisés. ⁶ Ní ye'n'e yaācū mii'n can'dáā ndēēchē ángeles. Ní ndεε yā ndu'u ndēēchē chí n'nuu cá'ai yā. Ní vée catecai yā ye'n'e tīi'nūu'n chí nguuví lino chí cuée ní dεεvε. Ní n'dēē chíichí nīi'nuu'n yā ndúúcū cinta ye'n'e 'díi'nguā'n. ⁷ Núú'mán chεetí nūu'n 'áámá 'ii'n'yā'n naachi na cuuú'n yā ní ca'a yā ndu'u ndēēchē ángeles ndēēchē 'cuutií ye'n'e 'díi'nguā'n ca'áámá ca'áámá yā 'áámá 'cuutií chí ndiituú ye'n'e castigo chí neene taa'n chí ye'n'e Ndyuūs chí canduuchi cuen'e daā'ma'n. ⁸ Ní yaācū mii'n ndiituú 'yaa'n'mi'n chí can'daā ye'n'e vaadī ch'εεε taavi ca ye'n'e Ndyuūs ní ye'n'e poder ye'n'e yā. Ní mar 'áámá 'ii'n'yā'n cuuví cundaa yā na yaācū mii'n ndíi taachi chó'ōo ndēēchē vaadī ya'ai chí ndée ndu'u ndēēchē ángeles.

16

Ndēēchē 'cuutií ye'n'e vaadī ya'ai

¹ Tuu'mi ní ch'iindiveén 'áámá nduudu neene díitūu chí can'daā ye'n'e yaacu mii'n ní nga'n'a ngii ndu'u ndēēchē ángeles mii'n: Ndís'tií ángeles, cuen'é nī ní n'daaviyai nī vmnaa'n yá'āa ye'n'e chí snūū'n chεeti 'cuutií ye'n'e nī chí castigo chí neené díitūu chí Ndyuūs ca'á yā 'ii'n'yā'n.

² Ní ángel vmnáá'n vmnaa'n che'n'e yā n'daaviyai yā chí snūū'n 'cuutií ye'n'e yā vmnaa'n yá'āa ní vmnaa'n nducyaaca 'ii'n'yā'n chí ndée yā sello ye'n'e 'iiti monstruo na cuerpo ye'n'e yā, 'ii'n'yā'n chí i'téenu yā 'iiti santo ye'n'é tī. Ní can'dáā n'dúú'vί n'gεεε chí neené ya'ai na cuerpo 'ii'n'yā'n s'een.

³ Tuu'mi ní ndii chíi'n ndii 'uūvī ángel mii'n n'daaviyai yā 'cuutií ye'n'e yā vmnaa'n nuū'nī'n'yá'n'ā ní nduuví yuuú'n tan'dúúcā yuuú'n ye'n'e 'aama tinán'ā. Ní tanducuén'e 'iiti chí snduuchí chεeti nuū'nī'n'yá'ā mii'n ch'i tī.

⁴ Ní ndii chíi'n ndii 'íinú ángel mii'n n'daaviyai yā 'cuutií ye'n'e yā vmnaa'n

ye'n'e yíicú ní vmnaaⁿ ye'n'ē naachi can'daā nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní nducuéⁿē nuūⁿnīⁿ miiⁿ nduuvⁱ yuuúⁿ. ⁵ Ní nīⁿnuúⁿ nuūⁿ ch'iindiveéⁿ ángel ye'n'e nuūⁿnīⁿ miiⁿ chi ngaⁿ'a yā: Dii Señor, 'āā canéé dí cuááⁿ vmnaaⁿ, ní canee di maaⁿ. Dii ní cuaacu di ti n'diichi di nuūⁿndī 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁶ Ní 'tíicā diiⁿ di caati 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ch'iīⁿnúⁿ yā 'iīⁿyāⁿ ye'n'e di ndúú^cū 'iīⁿyāⁿ chí 'áámá diiⁿ yā ntiīⁿnyuⁿ ye'n'e di ndúú^cū 'iīⁿyāⁿ chí can'a nduudu cuaacu ye'n'e di. Ní maaⁿ ní dii nca'a di yuuúⁿ ye'n'ē nuūⁿnīⁿ miiⁿ chí cu'ú yā caati 'tíicā chí n'daacā chí cu'ú yā yuūⁿ miiⁿ cucáá^vā chí diiⁿ yā chí nguéé n'daacā.

⁷ Ní ch'iindiveéⁿ nduudu ye'n'e 'áámá ye'n'e nátaí chí ngaⁿ'a ngii Ndyuūs, ní ngaⁿ'a: Dii, Ndyuūs, chí vée tanducuéⁿē dendu'ū poder ndúú^cū di, cuaacu níⁿnyúⁿ n'diichi di nuuⁿndi ye'n'e 'iīⁿyāⁿ. Ní diiⁿ di chí cuaacu ní n'dai taavi.

⁸ Ní n'diichí ndíí cuūⁿ ángel miiⁿ n'daaviyaí yā 'cuutií ye'n'e yā vmnaaⁿ ye'n'e 'yáⁿā. Ní ca'á yā poder 'yáⁿā miiⁿ chí 'neen 'yáⁿā 'iīⁿyāⁿ ndúú^cū 'yáⁿā ye'n'ē. ⁹ Ní nducyaaca 'iīⁿyāⁿ ní chiichi yā ndúú^cū 'iīⁿnūⁿ taán ye'n'e 'yáⁿā miiⁿ. Ní neenē taan ya'ai ye'n'ē yā. Ní cunncāⁿ can'a yā ye'n'e chí duuchi Ndyuūs chí vée poder ye'n'ē yā ye'n'ē ndēēchē cá'ai 'cūū. Naati 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé ndaacadaamí yā ye'n'e nuuⁿndi ye'n'ē yā ní nguéé dich'ēte yā Ndyuūs.

¹⁰ Ní n'diichí ndii nyuⁿ'u ángel miiⁿ n'daaviyaí yā 'cuutií ye'n'e yā vmnaaⁿ ye'n'e trono ye'n'e 'iiti monstruo miiⁿ ní vmnaaⁿ ye'n'e tanducuéⁿē chí ngaⁿ'á tī ntiīⁿnyuⁿ ye'n'ē ní canéé ná 'áámá maāⁿ. Ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cheⁿenée yā chiīya yā cáá^vā chí ya'ai yā. ¹¹ Ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ cunncāⁿ can'a yā ye'n'e Ndyuūs chí canéé yā na va'ai chēti nguuvⁱ cucáá^vā chí ya'ai ye'n'e yā ndúú^cū n'duuⁿ'vi ye'n'ē yā. Ní nguéé nandaacadaamí yā ye'n'e nuuⁿndi ye'n'ē yā.

¹² Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii niyaaⁿ ángel miiⁿ n'daaviyaí yā 'cuutií ye'n'ē yā vmnaaⁿ yíicú ch'ēte chí nguuvⁱ Eufrates ní nuūⁿnīⁿ ye'n'e yíicú ch'ēte chí nguuvⁱ miiⁿ nti'i. Ní n'guaāⁿ 'aama yúúⁿ ní 'iicu 'iīⁿyāⁿ reyes cuuvi cuchii yā cuaaⁿ naachi can'daā 'yáⁿā na yúúⁿ miiⁿ.

¹³ Tuu'mi ní n'diichí chí can'daā 'iīⁿu espíritus ye'n'e yááⁿ'nguiinūⁿ chí tan'dúú^cā

sapo, 'tíicā espíritus. Ní can'daā ye'n'ē cheendi 'iiti dragón miiⁿ ní ye'n'ē cheendi 'iiti monstruo chí ch'ēte taavi cá tī ní ye'n'e cheendi profeta chí ngaⁿ'a yā chí ye'n'e Ndyuūs 'yā, ní nguéé ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu ye'n'e maāⁿ yā. ¹⁴ Espíritus ndúú^cū espíritus ye'n'e yááⁿ'nguiinūⁿ ní diiⁿ yā señas ye'n'e vaadī n'giinu. Ní cueⁿ'e yā nanááⁿ nducyáá^cá reyes ye'n'ē núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí nadaama yā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi 'cuuⁿmaⁿ yā nguuvⁱ chí ch'ēte chí ye'n'ē Ndyuūs chí vée nducuéⁿē dendu'ū poder ye'n'e yā. ¹⁵ Ní Cristo ngaⁿ'á yā. Cuin'diichí nī. 'Úú ní cuchii tan'dúú^cā 'áámá chíduucu. Dē'ē chúú^cā n'dai 'iīⁿyāⁿ chí sндуuchí yā ní snúⁿ yā catecai yā ní nguéé 'cuētinée yā chí chiica yā chí yuucú yā chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ inaán yā ní 'íicú cuuvi 'cuináaⁿ yā. ¹⁶ Ní espíritus nduuvidaami yā reyes ye'n'e yáⁿ'āa na 'áámá lugar chí nguuvⁱ Armagedón na davaacu hebreo.

¹⁷ Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii ndēēchē ángel miiⁿ n'daaviyaí yā 'cuutií ye'n'e yā na 'yúúⁿé. Ní ye'n'e yáacū miiⁿ chí canéé na va'ai chēti nguuvⁱ miiⁿ can'daā 'áámá nduudu neene díitūⁿ lado ye'n'e trono miiⁿ chí ngaⁿ'ā 'túú^cā: Āā tunéeⁿ nducuéⁿē.

¹⁸ Tuu'mi ní vée 'cuaí ndúú^cū nduudu s'eeⁿ ndúú^cū daavi ndúú^cū chí diituu n'dái n'nuⁿ'u yáⁿā. Ní ch'ēte ca nguéé tī tan'dúú^cā chí cunee ndii tiempo chí 'iīⁿyāⁿ canéé yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹⁹ Ní yáāⁿ ch'ēte chí yáāⁿ Babilonia miiⁿ chíí 'iīⁿū taan ní nducuéⁿē yáāⁿ ye'n'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní sndēēve. Ní Ndyuūs nn'gáácú yā ye'n'e yáāⁿ ch'ēte chí yáāⁿ Babilonia miiⁿ. Ní ca'á yā 'iīⁿyāⁿ chí canéé na yáāⁿ s'eeⁿ chí cu'ú yā vino ye'n'ē yā chí vino ye'n'e vaadī taan ye'n'ē Ndyuūs. Ní vino miiⁿ chí ca'á yā ní castigo chí neenē díitūⁿ. ²⁰ Ní tanducuéⁿē yáⁿ'āa islas ndúú^cū tanducuéⁿē yíicú n'gēte ní ndáá inaaaⁿ. ²¹ Ní ye'n'e nanguuvi ní ndēēve n'dee n'dái yuūúⁿ chí neenē diituu vmnaaⁿ 'iīⁿyāⁿ ye'n'e iⁿ'yeeⁿdí. 'Áámá áámá yuūⁿ miiⁿ n'gii tan'dúú^cā uūⁿ ngēecu kilos. Ní 'iīⁿyāⁿ ye'n'e iⁿ'yeeⁿdí caaⁿmaⁿ taán yā ye'n'ē Ndyuūs cáá^vā ye'n'e vaadī ya'ai miiⁿ ye'n'e yuūⁿ tī castigo ye'n'ē vaadī ya'ai miiⁿ ní néenē díitūⁿ.

17

Nuunndi taavi yen'e 'áamá n'daataá chi nééné ca'a tá ndúúcū sa'ā s'ee'

¹ Tuu'mi ní 'áamá ángel naachi ndéechē yā chi ndéē yā ndu'u ndéechē 'cuutií ndáa yā nanáán 'úú, ní ca'n'a yā chii yā 'úú: Dii, Juan cuchí di nduucú ní 'úú ní 'cuu'mín dii castigo chi ch'etē ca chi cuchíi vmnaa' 'áamá ndaataá chi véé cá sa'ā yen'e ta. N'daataá mii' ní véé yā vmnaa' nuū'nī'yā'ā s'ee'.
² Sa'ā reyes yen'e i'nyeedí 'cūū cuen'é yā ndúúcū n'daataá mii' ní n'gētinée yā ndúúcū n'daataá mii'. Ní nducyaaca 'iī'yā' chi snée yā na yā'āa cuen'é yā ndúúcū n'daataá ó isa'ā chi nguée yen'e yā tan'dúúcā chi cuu'ví yā ndúúcū vino yen'e tá yen'e chi dinuunndi cá yā 'tíicā.

³ Ní 'úú canée maán poder Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní ángel mii' candée yā 'úú na yāā cuu'mán naachi nguée ch'etinéé 'iī'yā'. Ní mii' n'diichí 'áamá n'daataá candúu tá 'áamá monstruo cuá'a tī chi ch'etē ca. Ní nééné ndeēe chi duuchi chi contra yen'e Ndyuūs s'néén nguū' na cuerpo yen'e 'iiti mii'. Ní véé ndéechē tiín tī ní véé ndiichi duunniín tī.
⁴ Ní n'daataá chi candúu ta monstruo cuá'a tī ní canuū' tá vestido chi morado ndúúcū cuá'ā. Ní véé adorno yen'e tá chi 'dí'nguāa' ndúúcū tuūu chi nééné ya'ái chí'vē ndúúcū perlas. Ní ndéē tá ná ta'a tá 'aama taza yen'e 'dí'nguāa' chi diituú ndúúcū dendu'ū chi nguē n'daacā chi nuū'ndī vaatii ndúúcū chi dendú'ū yen'e chi cuen'e tá ndúúcū sa'ā s'ee' chi nguée yen'e tá.
⁵ Ní canée nguū' 'áamá chi duuchi ná nchētē tá chi canúún n'de'ei chi ne'e caa'ma' chi 'túúcā. Yāā Babilonia ch'etē chi ch'ecuú nducyaaca n'daataá chi ca'á yā ndúúcū sa'ā chi nguée yen'e yā ndúúcū nducué'nē cosas chí nguée n'daacā na i'nyeedí 'cūū chi dii' 'iī'yā' s'ee'.
⁶ Ní 'úú chicadiinúún chi n'daata mii' ní cuu'ví tá caati cu'u ta yuūu' yen'e 'iī'yā' chi n'díi yā tī yen'e Ndyuūs ní yen'e 'iī'yā' chí nga'á yā nduudu cuaacu yen'e Cristo. Ní taachi n'diichí chuū cuen'e yiinú yen'e.
⁷ Tuu'mi ní ángel chi ndéē yā 'úú nga'a yā ngīi yā 'úú: ¿Dē'ē cúúví chí nge'n'e yiinu dí yen'e chuū? 'Úú ní cuuví dii chi canúún n'de'ei yen'e n'daataá mii' ndúúcū yen'e monstruo ch'etē chi ndéē tī ndaataá

mii', monstruo mii' chi véé ndéechē tiín tī ní ndiichi duunniín tī.
⁸ 'Iiti monstruo chi n'diichí di ní 'áamá tī chi ndii tiempo vmnaa' canduuchí tī naati maa' ní 'āā ntéé tī, naati 'iiti mii' cáamá canée chí can'daá tī na yiivéé yen'e yā'āa vmnááa' vmnaa' chí ca'á tī di'cuiinú tī. Ní 'iī'yā' chi snée yā na yā'āa ní nguée snée chí duuchí yā na libro yen'e vida cuen'e daā'ma' ndíi taachi Ndyuūs din'dái yā i'nyeedí. 'Iī'yā' s'ee' ní nge'n'e yiinú yā taachi n'diichí yā 'iiti mii' chí vmnaa' canduuchí tī naati maa' ní 'āā ntéé tī. 'Āā chíi tī naati nnguaacunée tī ndaá tī.

⁹ Ní yen'e chúū véé cá chi cuuvi déenu 'iī'yā'. Ndu'u ndéechē tiín tī ní chíi' tan'dúúcā chí ndéechē yiicū ch'etē naachi n'daataá mii' ní véé yā vmnaa' yen'e.
¹⁰ Ní véé ndéechē reyes. Nyu'u reyes ní ch'īi yā. Maa' ní 'áamá rey mii' ní nga'a ntiinyu' yā yen'e 'iī'yā' chí véé maa'. Ní táamá rey ní canée chí ndaá yā. Ní taachi ndaá rey mii' chí ndu'u chí ndéechē nguée 'naa' tiempo canee yā i'nyeedí.
¹¹ Ní táamá 'iiti monstruo chí vmnaa' canduuchí tī ní maa' ní 'āā ntéé tī tī chíi tī ní 'iiti mii' chí rey mii' ní nduuvíáamá tī ndúúcū ta ndéechē tī. Ní cuayivi ní rey mii' ca'á yā cuuvi ndai yā chí vaadī n'gii yen'e ndii 'uūví cuuvi chí infierno.

¹² Ní ndu'u ndiichi duunniín tī chí n'diichi di chíi' chí ndu'ū ndiichi reyes chí 'āā cuée cuta'á yā poder yen'e yā naachi nga'ā ntiinyu' yā. Taachi cuta'á yā poder ní chí cuuvi reyes ndúúcū 'iiti monstruo mii' 'áamá hora nūu'.
¹³ Ní reyes s'ee' ní dáamá nūu' vaanicadiinūu' yen'é yā. Ní ca'a yā poder yen'é yā ndúúcū fuerzas yen'e yā na ta'a 'iiti monstruo mii'.
¹⁴ Ní reyes ní 'cuu'ma' yā ndúúcū 'iī'yā' chí nguuvi 'iiti cuūchī naati 'iī'yā' mii' chí nguuvi 'iiti cuūchī cuchéē yā yen'e reyes. Ní Señor ch'etē ca ní 'iivi nducyaaca 'iī'yā' señores ní rey ch'etē ca yen'e nducyaaca reyes. Ní 'iī'yā' s'ee' chí canee yā ndúúcū 'iī'yā' mii' ní Ndyuūs yaa'ví yā 'iī'yā' s'ee' chí cuuvi yen'é yā. Ní Ndyuūs ndéevé yā 'iī'yā' s'ee' chí yen'é yā. Ní 'iī'yā' s'ee' ní 'aama canee yā ndúúcū chí i'téenu yā Ndyuūs.

¹⁵ Ní ángel mii' ca'a yā chii yā 'úú: Nuū'nī'yā'ā s'ee' chí n'diichí di naachi véé n'daataá chí ca'a tá ndúúcū sa'a s'ee',

nuūnīn'yān'ā s'eeⁿ ní chíiⁿ chí yāān s'eeⁿ ndúúcu n'dee^e n'dái 'iīn'yān ndúúcu 'iīn'yān chí ngaⁿ a n'dee^e n'dái davaacu chí n'dáán ndúúcu naciones. ¹⁶ Ní ndu'u ndiichí duuⁿniīn'íⁿ tī chí véé yeⁿe monstruo miiⁿ, nguée^e neⁿe n'daataa miiⁿ. Ní cuta'a tī nducuéⁿe yeⁿe n'daataa miiⁿ. Ní divíi tī catecai n'daataa miiⁿ ní s'neēⁿ tán'ā chí yuucū tá. Ní che'é tī yuūtē yeⁿe tá. Ní 'neeⁿ yaⁿā n'daataa miiⁿ ndúúcu nguuchi yaⁿā. ¹⁷ Caati Ndyuūs s'neēⁿ yā na staava yeⁿe reyes chí diīⁿ yā 'túúca tan'dúúca chí Ndyuūs neⁿe yā chí diīⁿ yā. Ní ndiichi duuⁿniīn'íⁿ tī nduuvidaamí tī ní ca'á tī poder yeⁿe tī na ta'a 'iiti monstruo miiⁿ chí caaⁿmaⁿ ntiīnyúⁿ tī. Ní 'tíicā diīⁿ tī chí cuuví cuaacu nduudu chí ngaⁿ a Ndyuūs. ¹⁸ Ní n'daataa chí n'diichi di chíiⁿ chí yāān ch'ēte chí caaⁿmaⁿ ntiīnyuⁿ yeⁿe nducyaaca reyes chí snée yā ná iⁿyeēⁿdī.

18

Yāān Babilonia ntuūvī

¹ Ní cuayīvi miiⁿ ní n'diichi táamá ángel chí ngiicá yā yeⁿe na va'ai chēti nguuví ní véé poder ch'ēte yeⁿe yā. Ní yāān miiⁿ canéé dēve ndúúcu dēve yeⁿe ángel miiⁿ. ² Ní 'cai yiicú yā ní caⁿ a yā: Yāān chí ch'ēte nítuūvī, yāān Babilonia chí ch'ēte ní nítuūvī. Ní maaⁿ ní ch'ētinee espíritus yeⁿe yāān'ngiīnūⁿ ndúúcu espíritus chí nguée^e n'daacā. Ní n'dee^e n'dái 'yaada chí vaatí snée tī yāān miiⁿ, 'yaada chí ní nguée^e 'iīné^e yiīnú yā 'iiti. ³ Caati n'daataa miiⁿ chí yāān Babilonia miiⁿ ní ca'a tá vino chí vaadī taaⁿ yeⁿe tá nducyaaca 'iīn'yān ní cu'ú yā vino miiⁿ chíiⁿ chí yeⁿe chí dinuūndi tá. Ní reyes yeⁿe iⁿyeēⁿdí 'cū cuen'é yā na yāān miiⁿ ní dinuūndí yā. Ní 'iīn'yān yeⁿe iⁿyeēⁿdí 'cū diīⁿ yā negocios chí 'cuiica yā cucáavā poder yeⁿe vaadī 'cuiica yeⁿe tá.

⁴ Tuu'mi ní ch'iīndiveēⁿ táamá nduudu yeⁿe va'ai chēti nguuví chí ngaⁿ a 'túúca: Ndís'tiī, 'iīn'yān yeⁿe, nan'daa nī yeⁿe yāān miiⁿ caati nguée^e diīⁿ nī nuūndi ndúúcu tá. Ní nguée^e cuta'á nī yeⁿe vaadī yā'āi yeⁿe tá. ⁵ Tí núūndí yeⁿe tá n'dee^e n'dái chí ndaā ndiī na va'ai chēti nguuví. Ní Ndyuūs nin'gaacu yā yeⁿe chí diīⁿ tá chí nguée^e n'daacā. ⁶ Ní ndís'tiī diīⁿ nī ndúúcu tá tan'dúúca chí diīⁿ tá nduucú nī. Ní ca'á

nī tán'ā miiⁿ 'uūvī vueltas yeⁿe chí tee tá ndís'tiī. Ní didiitú nī ndúúcu vino yeⁿe taza yeⁿe tá ndúúcu vino chí 'uūvī veces ditiinúú yeⁿe chí tee tá ndís'tiī. ⁷ Ní diīⁿ nī chí 'cueenu taavi tá cuuvi ní cuuvi yá'ai yeⁿe tá n'dee^e cá tan'dúúca chí maaⁿ tá dich'ēte maaⁿ ta tán'ā ndúúcu chí véé cá chí sta'a tá cáavā maaⁿ tá. Ní 'tíicā nacadi-inuūⁿ tá maaⁿ tá na staava yeⁿe tá. 'Muūⁿ caneé ní 'úú véé tan'dúúca 'aama reina véé yā. Nguée^e n'daata nguá'ā 'úú. Ní nguē^e 'cuenú cuuvi. ⁸ Ní yāān Babilonia, cáavā chí diīⁿ tá 'túúca, n'dee^e n'dái vaadī yā'āi ní ndaā vmnaaⁿ yeⁿe tá na 'áamá nguuví nūⁿ, chíiⁿ chí cuuvi yá'ai yeⁿe 'iīn'yān s'eeⁿ. Ní 'cuūvi yā ní chēcu yā chí ya'ai yā. Ní cuiicu yā ní cuūcu 'iīn'yān s'eeⁿ ndúúcu nguuchi yā'āi ti Señor Ndyuūs miiⁿ ní véé poder yeⁿe yā chí ch'ēte taavi ca ní ngaⁿ a yā chí condenado yā.

⁹ Ní reyes yeⁿe yā'āa 'cū chí cuen'é yā ndúúcu tá ní dinuūndí yā ndúúcu tá, ní n'dee^e n'dái véé yeⁿe yā ti diīⁿ yā tan'dúúca chí diīⁿ tá. Reyes miiⁿ cuécú yā ní yuudu n'dái cuécú yā taachi snaaⁿ yā tán'ā miiⁿ chí cuūcu tá ní snaaⁿ yā 'yaaⁿmiⁿ yeⁿe tá. ¹⁰ Ní 'va'á yā yeⁿe tá cáavā castigo yeⁿe tá ní cuéndiī yā ya'ai yeⁿe tá ní caaⁿmán yā: De'e chúúca ya'ái díi, de'e chúúca ya'ái díi n'daataa chí yāān Babilonia chí ch'ēte chí véé poder ch'ēte yeⁿe, ti chēti 'áamá miní'yuⁿ nūⁿ ndaā castigo yeⁿe di.

¹¹ Ní 'iīn'yān chí diīⁿ yā negocio na iⁿyeēⁿdí 'cū cuécú yā ní yuudu n'dái cuécú yā cáavā yāān Babilonia miiⁿ. Ní ya'ai yā cáavā yāān miiⁿ ti nguée^e véé mar 'áamá 'iīn'yān chí cuuvi cuái yā yeⁿe mercancia chí ndē yā. ¹² Mar 'áamá 'iīn'yān nguée^e cuái yā yeⁿe chí ndē yā chí 'dīnguāaⁿ ndúúcu 'dīnguē^e, ndúúcu tuūu chí ya'ai chíiⁿvē, ndúúcu perlas ndúúcu tiīnūⁿ n'dai ca chí nguuví lino, ndúúcu tiīnūⁿ seda, ndúúcu tiīnūⁿ n'dai ca chí cuá'ā ndúúcu tiīnūⁿ n'dai ca chí morado, ndúúcu tanducuéⁿe clase yeⁿe yā'á chí yuūdū ngéēⁿ, ndúúcu cosas yeⁿe marfil, ndúúcu nducuéⁿe cosas yeⁿe yā'á chí ya'ai chíiⁿvē ndúúcu cū cuááⁿ, ndúúcu cū, ndúúcu tuūu mármol, ¹³ ndúúcu canela, ndúúcu especias chí yuudu ngéēⁿ, ndúúcu cú'úyaa, ndúúcu ungüento chí

nguuvi mirra ndúúcū perfumes chi δεεε νγεέν, ndúúcū vino, ndúúcū aceite, ndúúcū harina fino, ndúúcū trigo. Ní ndéé yā ntúūn 'iiti s'een yen'e carga ndúúcū 'iiti cuūchī s'een, ndúúcū 'yuūdūu s'een, ndúúcū carros, ndúúcū 'iin'yān chi esclavos. ¹⁴ Ní 'iin'yān s'een chi diín yā negocios miiñ nga'ná yā yen'e yāān ch'εετε miiñ: Tanducuénē cosas yen'e chi nguée n'daacā n'dai chi nen'e 'iin'yān yen'e yāān 'āā ntée véé. Ní nducuénē chi vaadī 'cuiica ndúúcū cosas chi n'dai taavi yen'e yāān miiñ 'āā ntée véé. Ní 'āā ntée cuuví nndaāca yā tanducuénē dendu'ū yen'e.

¹⁵ Ní 'iin'yān chi diín yā negocios ndúúcū 'iin'yān yen'e yāān ch'εετε miiñ, chíñ chi diín chi 'cuiicā yā. 'Iin'yān s'een cuētindí ya'nái yā ti 'va'a yā yen'e castigo yen'e yāān miiñ. Ní cuēcú yā ní yuudu n'dai 'cuai yā. ¹⁶ Ní nga'ná yā: Dε'ε chúúcā ya'ai yen'e yāān Babilonia ch'εετε ti tan'dúúcā 'áámá n'daataá chi véé vestido yen'e tiinūu lino chi ya'nái chí'vē ndúúcū tiinūu chi cuá'a ndúúcū morado. Ní véé adorno yen'e tá chi 'diínnguān ndúúcū tuūu chi ya'nái chí'vē ndúúcū perlas. ¹⁷ Ní chεeti 'áámá hora nūuñ tanducuénē vaadī 'cuiica yen'e yāān miiñ ní ch'iinu. Ní nducyaaca 'iin'yān capitanes chi nga'ná ntiinyuñ yen'e barcos ti diín yā negocios cucáāvā barcos yen'e yā ní ndúúcū nducyaaca 'iin'yān chi ca'ná yā na barcos, ndúúcū nducyaaca 'iin'yān chi diín yā ntiinyuñ yen'e barcos, nducyaaca 'iin'yān miiñ ní chεētindii ya'nái yā. ¹⁸ Ní taachi n'diichí yā 'yaa'nmin yen'e nguuchi ya'ná yen'e yāān miiñ 'cai yiicú yā: ¿Chεε táámá yāān tan'dúúcā yāān 'cūū?

¹⁹ Ní 'iin'yān s'een ní s'neén yā iyaācá vmnaa tiñ yā ní chεēcú yā. Ní yuudu n'dai chεēcú yā. Ní 'caí yā: Dε'ε chúúcā ya'ai, dε'ε chúúcā ya'ai yen'e yāān ch'εετε miiñ. Ní nducyaaca 'iin'yān chi véé barco yen'e yā vmnaa nuūnñ'yān'ā ní 'cuíca yā cáāvā vaadī 'cuiica yen'e yāān miiñ, chεeti 'áámá hora nūuñ ch'iinu yāān ch'εετε miiñ ndúúcū chi véé yen'e.

²⁰ Naati ndís'tiī chi canée na va'ai chεeti nguuví ndúúcū ndís'tiī chí apóstoles, ndúúcū ndís'tiī chi nga'ná nduudu yen'é Ndyuūs ní ndúúcū nducyaaca 'iin'yān chi yen'é Ndyuūs, nducyáácá nī yeenú nī yen'e

yāān miiñ ti Ndyuūs ca'ná yā chi condenado yāān miiñ. Ní Ndyuūs diín yā justicia yen'e ndís'tiī.

²¹ Tuu'mi ní ángel chi neené ditiinú yā sta'á yā 'áámá tuūu ch'εετε chi tan'dúúcā 'áámá tuūu ch'εετε yen'e molino. Ní canuún yā tuūu miiñ na nuūnñ'yān'ā ní nga'ná yā. 'Tíicā: Ní diitu dituuví yā yāān Babilonia chi yāān ch'εετε miiñ ní 'āā ntée cuuvi n'diichí yā yāān miiñ. ²² Ní 'āā ntée n'giindiveen yā na yúúní yen'e yāān miiñ música yen'e 'iin'yān chi di'cuēcú yā arpas, ndúúcū música yen'e 'iin'yān músicos, ndúúcū música yen'e 'iin'yān chi i'tiiví yā flautas, ndúúcū 'iin'yān chi di'cuēcú yā trompetas. Ní nguée véé 'iin'yān chi idiín ntiinyuñ na yāān miiñ. Ní nguée n'giindiveen yā chi 'cuēcú tuūu yen'e molino na yāān miiñ. ²³ 'Āā ntée n'diichí yā chidεεε yen'e lámparas yen'e yāān miiñ. 'Āā ntée n'giindiveen yā ruido yen'e 'vi-icú chi diín 'iin'yān chi n'giindivaacú yā. 'Áará chi 'iin'yān yen'e yāān miiñ ní diín yā negocios ní ch'εετε n'dai ca poder yen'é yā nguée ti tanán'a yā yen'e i'nyeedí 'cūū, ní 'iin'yān yen'e yāān miiñ ní chinnche'ei yā 'iin'yān yen'e tanán'ā naciones ndúúcū dendu'ū yen'e vaadī ngaatu chi diín yā.

²⁴ Ní na yāān ch'εετε miiñ 'iin'yān nndaāca yā yuūuñ yen'é 'iin'yān chi nga'ná yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ndúúcū yuūuñ yen'é 'iin'yān chí yen'é Ndyuūs ndúúcū yuūuñ yen'e nducyáácá 'iin'yān yen'e i'nyeedí 'cūū chí ch'i yā.

19

¹ Cuayiivi miiñ ní ch'iindiveen 'áámá nduudu chí ch'εετε n'dai yen'e na va'ai chεeti nguuví chí yen'e neéné 'yaa' n'dai 'iin'yān. Ní nga'ná yā:

Aleluya. Dich'εετε yú Ndyuūs ti nadanguán'ai yā s'uuún. Ní vaadī δεεε n'gii ndúúcū tanducuénē poder ní yen'e Ndyuūs yen'e yú.

² Caati Ndyuūs n'diichí yā nuuñdi yen'e 'iin'yān ndúúcū nduudu cuaacu chí n'dai. Nga'ná yā chí n'daataá chí cuen'e tá ndúúcū san'ā s'een ní condenado tá ti n'daataa miiñ ní diín tá chí 'iin'yān yen'e yān'ā 'cūū ní dinuunndi yā cáāvā chí neéné dinuunndi tá. Ndyuūs ca'ná yā castigo tán'ā miiñ

caati ngée tá yuūuⁿ yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ chi dichíí'vε yā Cristo taachi ch'iⁿ'nuⁿ tá 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

³ Ní n'deee n'dái 'iⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a ntúuⁿ yā: Aleluya. Dich'εεε yú Ndyuūs. 'Yaaⁿ'míⁿ yeⁿe n'daataá miiⁿ chi cuucu yaⁿ'ā táⁿ'ā 'áámá chεε 'yaaⁿ'míⁿ yeⁿe tá chi castigo yeⁿe tá cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

⁴ Ní ndu'u ndiicú cuūuⁿ 'iⁿ'ntyéⁿ'ē ndúúⁿcū ndu'u cuūuⁿ 'iⁿ'yāⁿ ch'eēndiitín'dii yā nanááⁿ Ndyuūs chi véε yā na trono yeⁿ'é yā ní nducyaaca yā ndúúⁿcū naán yā na yáⁿ'āa chí'téenu yā Ndyuūs ní caⁿ'a yā 'tíicā: Aleluya. Dích'εεε yú Ndyuūs.

⁵ Ní ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu yeⁿ'e trono miiⁿ chí ngaⁿ'a 'tíicā: Nducyáácá nī canéé chí dich'εεé nī Ndyuūs yeⁿ'e yú. Ndís'tíi chí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ nī ndúúⁿcū tanáⁿ'a nī, nducyaaca nī chí dichíí'vε nī Ndyuūs ní 'va'á nī yeⁿ'e yā.

'Viicu yeⁿ'ē chí ch'iindivaacú 'iⁿ'yāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí

⁶ Ní táámá vmnéⁿ'ēe ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu yeⁿ'ē n'deee n'dái 'iⁿ'yāⁿ tan'dúúⁿcā chí n'gεεcú naachí 'yaaⁿ n'dái nuūⁿ'nīⁿ ní tan'dúúⁿcā chí n'gεεcu diituu n'dái daavi. Ní ngaⁿ'a yā:

Aleluya. Dich'εεε yú Ndyuūs ti Señor yeⁿ'e yú, Ndyuūs yeⁿ'e yú chí véé tandu-cuéⁿ'ē dendu'ū poder nduucú yā 'āā ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū.

⁷ Maaⁿ ní yeenu taavi yú ní véé vaadī yeenú nanááⁿ yú ní caⁿ'a yú chí ch'εεε taavi ca Ndyuūs ti ndaā tiempo chí 'iⁿ'yāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí ní 'caandavaacú yā. Ní n'daataá yeⁿ'e yā 'āā véé yaaⁿ tá. N'daataá miiⁿ ní nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Cristo.

⁸ Ní ca'á yā n'daataa yeⁿ'e yā 'áámá vestido chí yeⁿ'e lino chí yaⁿ'ai chíí'vε chí dεεvε ní cuéē.

Ní tiīnuūⁿ lino miiⁿ ní chííⁿ chí vida chí n'dai taavi yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs.

⁹ Tuu'mi ní ángel chí candée yā 'úú caⁿ'a yā chíi yā 'úú. Díí, Juan, dingúuⁿ di 'tíicā: Dε'ε chúúⁿcā n'dai cáávā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'áámá 'caí yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuchíí yā

naachi 'iⁿ'yāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchí 'caan-davaacú yā ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ che'e nguīnú yā yeⁿ'e 'viicu miiⁿ. Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā 'úú: Nduudú 'cūú ní yeⁿ'é Ndyuūs ní cuaacu.

¹⁰ Ní 'úú chíintii'yā na ca'a ángel miiⁿ chí dich'εεé ángel miiⁿ. Ní caⁿ'a yā: Nguéé 'tíicā diiⁿ di. 'Úú ntúuⁿ dichii'vε Ndyuūs tan'dúúⁿcā díí ndúúⁿcū hermanos yeⁿ'ē di dichíí'vε nī Ndyuūs ní ngaⁿ'a nī nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo. Dii, cu'téenu di Ndyuūs. Ní 'iⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā ndu-udu cuaacu yeⁿ'é Cristo ní ngaⁿ'á yā cáávā chí Ndyuūs ch'iⁿ'í yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chíiⁿ chí ngaⁿ'á yā.

Yeⁿ'e 'áámá 'iⁿ'yāⁿ chí canduú yā 'yuūdūu cuéē

¹¹ Tuu'mi ní n'diichí chí canda'āi va'ai chεeti nguuví ní can'dáā 'áámá 'yuūdūu cuéē. Ní Cristo chí canduú yā 'yuūdūu miiⁿ chí duuchí yā ní 'Áámá N'daacā N'dai yā ní Cuaacú yā. Ní 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ní dííⁿ yā tanducuéⁿ'ē chí cuaacu taachi dííⁿ yā caandaá ní n'diichí yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

¹² Ní nduutinaáⁿ yā miiⁿ ní tan'dúúⁿcā ngu-uchi yaⁿ'ā, 'tíicā nduutinaáⁿ yā. Ní canéé n'deee n'dái coronas na tííⁿ yā. Ní canéé nguūⁿ 'áámá chí duuchí yā chí mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ nguéé n'diichí yā. Dámaāⁿ 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ deenú yā dε'ē chí duuchí yā. ¹³ Ní catecaí yā chí canuuⁿ yā ndiituu yúuúⁿ. Ní chí duuchí yā ní Nduudu yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁴ Ní cuaaⁿ daamí yā ní n'dáa n'deee n'dái soldados yeⁿ'e va'ai chεeti nguuví ndúúⁿcū catecaí yā chí lino chí yaⁿ'ai chíí'vε chí cuéē ní dεεvε. Ní soldado candúu ntúuⁿ yā 'yuūdūu cuéē yeⁿ'e yā. ¹⁵ Ní na cheendí Cristo can'daā 'áámá machete nduu 'uūvī lados 'caāiⁿ. Ní ndúúⁿcū chuū n'nuū cá'ai yā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e naciones. Tuu'mi ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿ'nyúⁿ yā diituu yeⁿ'e naciones ndúúⁿcū 'áámá nduucu cūū. Ní ngii ca'a yā lugar chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ sta'á yā vino chí nuūⁿ'nīⁿ yeⁿ'e n'gui'i uvas chí 'iⁿ'yāⁿ dinde'éi yā ndúúⁿcū ca'á yā. Ní Cristo ca'a yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cu'u yā vino miiⁿ chí castigo yeⁿ'e vaadī

taaⁿ yeⁿ'é Ndyuūs chí véé tanducuéⁿ'ē poder chí véé ní yeⁿ'e yā. ¹⁶ Ní canéé nguūⁿ na vestido yeⁿ'e yā ní na 'diiⁿ'má yā chí duuchí 'cūū: Rey ch'εεε yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē reyes chí

vée, Señor 'iiví yā ch'εεε ye'n'e nducyaaca señores 'iivi chí vée.

¹⁷ Ní cuayiiví nūuⁿ n'diichí 'aama ángel cheendii yā vmnaaⁿ 'yáⁿā. Ní ángel miiⁿ yuudu n'dái n'gai yā ní caⁿ'a yā chíi yā nducyaaca 'iiti chí ngaá tī nánguuví: Ndís'tiī 'iiti s'eeⁿ cuchií nī ní nduuvidaamá nī chí chen'e nguínú nī chí ye'n'ē 'viicu ye'n'ē Ndyuūs chí ch'εεε. ¹⁸ Cuchií nī ní che'ē nī yuute ye'n'e reyes ndúúcū yuute ye'n'ē capitanes ndúúcū yuute ye'n'e saⁿā chí vée ca fuerzas ye'n'e yā ndúúcū yuute ye'n'e 'yuūdūu ní ye'n'e nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí sндуú yā 'yuūdūu ndúúcū yuutē ye'n'e nducyáácá 'iīⁿyāⁿ, 'iīⁿyāⁿ chí libre yā ní 'iīⁿyāⁿ chí esclavo yā, 'iīⁿyāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū tanáⁿā 'iīⁿyāⁿ.

¹⁹ Tuu'mi ní n'diichí 'iiti monstruo chí ch'εεε ca ndúúcū reyes ye'n'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū soldados ye'n'ē yā chí nduuvidaamá yā ndúúcū 'iiti miiⁿ chí diíⁿ yā caandaá ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí canduú yā 'yuūdūu cuéē miiⁿ ndúúcū soldados ye'n'ē yā. ²⁰ Ní 'iīⁿyāⁿ miiⁿ chí canduú yā 'yuūdūu cuéē miiⁿ sta'á yā monstruo miiⁿ chí 'iiti preso tī. 'Tiicá ntúūⁿ sta'á yā chí preso sa 'áámá saⁿā chí ngaⁿ'a sa chí profeta sa, ní nguée profeta sa. Naati saⁿā miiⁿ diiⁿ sa señas ndúúcū vaadi n'gíínūu ní chinche'ei yā 'iīⁿyāⁿ chí canée ndúúcū sello ye'n'ē tī na cuerpo ye'n'ē yā. Ní i'téenu yā 'iiti santo ye'n'ē tī. Níicú nduu 'uuví sa chí preso sa, 'iīⁿyāⁿ miiⁿ sta'á yā nduu 'uuví sa ne'n'e chí canduuchi sa ní chin'dáá nuún yā nduu 'uuví sa na nuūⁿnīⁿ'yāⁿā ye'n'e ngiichi yaⁿā chí ngiichi ndúúcū tuū chí azufre. ²¹ Áámá yā ndúúcū machete 'uuví lados 'caāiⁿ chí canée na cheendí yā chí canduú yā na 'yuūdūu cuéē ch'iīⁿnún yā tanáⁿā soldados ye'n'e 'iiti monstruo. Ní nducyaaca 'yáádá che'ē tī nducuén'ē yuutē ye'n'e soldados ní chiitu 'yáádá s'éeⁿ ye'n'e yúútē ye'n'e yā.

20

Ye'n'e mil nduūyū

¹ Cuayiivi ní n'diichí 'áámá ángel chí cuch'éeⁿ yā ye'n'e va'ai ch'εeti nguuví ní ndé yā na ta'a yā llave ye'n'e yiivē yáⁿā ndúúcū 'áámá cadena ch'εεε ca. ² Ní ángel miiⁿ

sta'á yā 'iiti dragón chí cúú miiⁿ chí canée tī ndii tiempo chí chó'ōo chí nguuví diablo o yááⁿn'guinūuⁿ chí Satanás. Ní ángel miiⁿ dichiichí yā 'iiti dragón miiⁿ ndúúcū cadena ch'εεε ca. Ní canée tī 'tíicā ch'εeti 'áámá mil nduūyū. ³ Ní ángel miiⁿ chin'dáá nuún yā 'iiti dragón miiⁿ na yiivē yáⁿā naachi canee chiichí tī. Ní nan'gaadí yā cheendi va'ai ye'n'ē. Ní s'neén yā 'áámá sello vmnaaⁿ cheendi va'ai miiⁿ. Ní 'iiti dragón miiⁿ 'āá ntéé cuuvi cannche'ei tī 'iīⁿyāⁿ ye'n'e naciones ndí 'cuiinu 'áámá mil nduūyū. Ní cuayiivi ní canée chí n'daatí yā 'iiti dragón miiⁿ 'áámá tiempo 'lín nūuⁿ.

⁴ Ní cuayiivi ní n'diichí tronos ní 'iīⁿyāⁿ vée yā na tronos. Ní 'áámá 'iīⁿyāⁿ ca'á yā poder 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí diíⁿ yā juzgar 'iīⁿyāⁿ. Ní n'diichí almas ye'n'e 'iīⁿyāⁿ ndiitaá daandu yā tī caⁿ'a cuaacú yā ye'n'e Jesucristo. Ní caⁿ'a ntúūⁿ yā nduudu cuaacu ye'n'ē Ndyuūs. 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée chí téenu yā 'iiti monstruo miiⁿ, ní nguée chí téenu yā 'iiti santo ye'n'ē tī. Ndí nguée ndúú ca'a yā lugar 'iiti monstruo miiⁿ chí s'neén tī sello ye'n'ē tī nch'εé yā o ta'á yā. Ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'εetinduuchi ntuuⁿ yā ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyún yā dáámá ndúúcū Cristo ch'εeti 'áámá mil nduūyū. ⁵ Chuū miiⁿ ní vmnááⁿ vmnaaⁿ chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ nanduuchi ntuuⁿ yā naati tanáⁿā 'iīⁿyāⁿ chí n'dí yā nguée nduuchi ntúūⁿ yā ndí chí chó'ōo 'áámá mil nduūyū miiⁿ. ⁶ De'ε chúúcā yeenú 'iīⁿyāⁿ chí ye'n'ē Ndyuūs, 'iīⁿyāⁿ chí vmnááⁿ vmnaaⁿ caⁿ'á yā ch'εetinduuchi ntuuⁿ yā ye'n'ē nguaaⁿ tináⁿā. Maaⁿ ní ndii chíⁿ ndii 'úúví cuuvi 'cuūvi 'iīⁿyāⁿ nguée vée poder ye'n'e chí tuneen 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'cuūvi yā. Ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cuuvi chiiduú s'eeⁿ ye'n'e Ndyuūs ní ye'n'e Cristo ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyún yā dáámá ndúúcū Cristo ch'εeti 'áámá mil nduūyū.

⁷ Ní taachi ch'iinu 'áámá mil nduūyū miiⁿ n'daatí yā yááⁿn'guinūuⁿ chí ndíchiichi sa ní cuch'εε sá ye'n'e yiivē chí vácūū naachi canée sa. ⁸ Ní caⁿ'a sa chiica sa chí cannche'ei sa 'iīⁿyāⁿ ye'n'e naciones ye'n'e núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdí chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā lado ye'n'ē sa. Ní cannche'ei sa rey Gog ndúúcū yááⁿ Magog chí yááⁿ ye'n'e yā. Ní nadidáámá sá nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí diiⁿ sa caandaá. Ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū sa ní n'dee n'dái yā tan'dúúcā

yaⁿā ndúútī yeⁿē yíícú. ⁹ Ní 'iīⁿyāⁿ s'een cueⁿé yā nuuⁿmaⁿ iⁿ'yeeⁿdī ní cuaaⁿ diituu ní nuuⁿmaⁿ ndiivi yeⁿe campamento yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chí yeⁿé Ndyuūs ní yeⁿe yāāⁿ Jerusalén chí Ndyuūs neenē neⁿe. Ní Ndyuūs dicho'ó yā chí chingēē nguuchi yaⁿā yeⁿē na va'ai cheeti nguuvi. Ní 'iīⁿyāⁿ s'een ngiichi ndúúcū nguuchi yaⁿā miiⁿ ní di'cuīnū yā. ¹⁰ Ní yāāⁿnguīnūⁿ miiⁿ chí diablo chí chinnche'ei sá 'iīⁿyāⁿ, 'áámá yā chin'dáánuúⁿ yā saⁿā miiⁿ ndii nuūⁿnīⁿyāⁿ chí ngiichi ndúúcū tuūu azufre naachi 'āā chin'dáánuúⁿ yā 'iiti monstuo miiⁿ ndúúcū profeta chí nguée caⁿa yā nduudu cuaacu. Ní 'cueenū yā cuuvi na lugar miiⁿ ndii nguuvi ndíí n'gaaⁿ. Ní cueⁿe daāⁿmaⁿ ní 'cueenū yā cuuvi.

Cristo n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe 'iīⁿyāⁿ taachi ch'iindí yā na trono cuéⁿe yeⁿe yā

¹¹ Cuayiivi ní n'diichí 'áámá trono chí ch'εεε ní cuéⁿe ní 'áámá 'iīⁿyāⁿ véε yā na trono miiⁿ. Ní na yāⁿāa ndúúcū nanguuvi cueⁿe yeⁿē nanáaⁿ yā. 'Āā ntéé mar táámá lugar naachí cuuví cuεεtineē na yāⁿāa ndúúcū nanguuvi. ¹² Ní n'diichí 'iīⁿyāⁿ s'een chí n'dīi yā, tináⁿā chí n'gεεε yā chí ngan'a ntiiⁿnyuⁿ yā ndúúcū tanáⁿā tináⁿā. Nducyaaca yā ní cheεtindii yā nanáaⁿ Ndyuūs. Ní Ndyuūs nan'guaáⁿ yā libros yeⁿe yā. Ní nan'guaáⁿ yā táámá libro chí libro yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ. Ní Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe tináⁿā s'een yeⁿé dendu'ū chí canéé nguūⁿ na libro s'een tan'dúúcā chí diíⁿ yā. ¹³ Ní 'iīⁿyāⁿ chí ch'iī yā nguaaⁿ nuūⁿnīⁿyāⁿ ní nan'dáa yā. Ní tanáⁿā chí snuú yā na lugar yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chí n'díí ní nan'dáa yā. Ní Cristo n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe ca'áámá ca'aamá yā tan'dúúcā chí diíⁿ yā. ¹⁴ Tuuⁿmi ní vaadī n'gii ndúúcū lugar yeⁿē ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí n'díí yeⁿe 'áámá yā cannuúⁿ yā ná nuūⁿnīⁿyāⁿ chí ngiichi. Ní nuūⁿnīⁿyāⁿ chí ngiichi miiⁿ, chííⁿ chí ndíí 'úúví vaadī n'gii ní yeⁿé 'iīⁿyāⁿ chí n'díí yā. ¹⁵ 'Áámá 'iīⁿyāⁿ chin'dáá nuuⁿ yā na nuūⁿnīⁿyāⁿ chí ngiichi miiⁿ nducyááca 'iīⁿyāⁿ chí nguée canee n'guūⁿ chí duuchi yeⁿe yā na libro yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ.

21

Yeⁿe va'ai cheeti nguuvi ngai ndúúcū iⁿ'yeeⁿdī ngai

¹ Maaⁿ ní n'diichí táámá va'ai cheeti nguuvi chí ngai ndúúcū 'áámá yāⁿāa chí ngai ti va'ai cheeti nguuvi chí vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ndúúcū yāⁿāa chí vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní chó'ōo yeⁿē. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'āā ntéé véé nuūⁿnīⁿyāⁿā. ² Ní 'úú, Juan, n'diichí yāāⁿ chí dεεε chí yāāⁿ Jerusalén chí ngai chí chíicā yeⁿe na va'ai cheeti nguuvi naachi canéé Ndyuūs. Ní yāāⁿ miiⁿ ní yεεε taaví tan'dúúcā 'aama n'daataá chí caama 'caan-davaacu tá ní dεεε idiiⁿ tá ndúúcū tá cáávā novio yeⁿe tá. ³ Ní ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu ch'εεε yeⁿe na va'ai cheeti nguuvi chí caⁿa 'túúcā: Cuin'diichí nī maaⁿ. Va'ai yeⁿe Ndyuūs ní canee ndúúcū 'iīⁿyāⁿ s'een ní Ndyuūs canéé yā nguaaⁿ 'iīⁿyāⁿ s'een. Ní Ndyuūs canéé yā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ s'een. Ní 'iīⁿyāⁿ s'een ní cuuvi 'iīⁿyāⁿ yeⁿé yā. Ní maāāⁿ Ndyuūs miiⁿ ní cuuvi Ndyuūs yeⁿé yā. ⁴ Ndyuūs didεεvé yā nuūⁿnīⁿ nduuti-naáⁿ yā yeⁿe nduutináaⁿ 'iīⁿyāⁿ s'een. 'Āā ntéé cuuvi 'cuūvi yā. 'Āā ntéé cuuvi ya'ai ca yā ní 'āā ntéé cuεεcu yā. 'Āā ntéé cuuvi 'cueenū yā cuuvi ti dendú'ū yeⁿe cuááⁿ vmnaaⁿ 'āā chó'ōo.

⁵ Tuuⁿmi ní 'iīⁿyāⁿ chí véε yā na trono miiⁿ ní caⁿa yā: Ndís'tiī n'diichí nī. 'Úú ní diíⁿ tanducuén'ē dendu'ū chí nduuví ngai. Ní 'iīⁿyāⁿ miiⁿ caⁿa yā chíi yā 'úú: Dií, Juan, dinguūⁿ di nduudu s'een ti nduudu s'een ní nduudu cuaacu. Ní nducyaaca 'iīⁿyāⁿ cuuvi cu'téenu yā nduudu s'een.

⁶ Cuayiivi caⁿa yā chíi yā 'úú 'tíicā: 'Úú dīn'daí nducuén'ē. 'Úú ní yeⁿe cuaaⁿ naachi ínga'a ní ndíí cuaaⁿ ná 'cuīnu tan'dúúcā letras A ndíí Z yeⁿe alfabeto. 'Iīⁿyāⁿ chí yaaca yā 'úú ní ca'á nuūⁿnīⁿ chí cu'u yā tanducuén'ē chí neⁿé yā ní nguée nadíí'vé yā cáávā nuūⁿnīⁿ miiⁿ chí vida cueⁿe daāⁿmaⁿ. ⁷ 'Iīⁿyāⁿ chí cuchéε yā yeⁿē tanducuén'ē 'úú ní ca'á tanducuén'ē chuū chí cuuvi yeⁿé yā. Ní 'úú cuuvi Ndyuūs yeⁿe yā ní 'iīⁿyāⁿ s'een ní cuuvi daiyá. ⁸ Naati 'iīⁿyāⁿ chí 'va'a yā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí nguée i'téenu yā o 'iīⁿyāⁿ chí nguée neⁿe yā 'iīⁿyāⁿ, ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí n'giūⁿnúⁿ yā 'iīⁿyāⁿ, ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí caⁿa yā ndúúcū n'daataá o isaⁿā chí nguée

yeⁿe yā, ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chi nadiiⁿ dendu'ū yeⁿe ngaatu, ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā santos chi ídolos, ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chi yaadí yā, nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní canéé chi caⁿ'á yā nuūⁿnīⁿ'yāⁿā chi ngiichi ndúú^{cū} yaⁿ'ā ní ndúú^{cū} tuūu azufre. Chuū ní chiiⁿ chii ndii 'uū^{vī} cúú^{vī} 'cuū^{vī} yā.

Yeⁿe yāā Jerusalén chí ngai

⁹ Tuu'mi ní ndaā nanááⁿ 'úú 'áámá chεε ángel naachi ndεēchε yā chí véé 'cuū^{tí} yeⁿ'é yā, 'cuū^{tí} s'eeⁿ ndúú^{cū} ndεēchε vaadí ya'ai yeⁿe cuaaⁿ na 'cuiinu. Ní caⁿ'a yā chii yā 'úú: Díí, Juan, cuchíí di 'muuⁿ ní 'úú 'cuūⁿ'míⁿ dii du'u chi novia chi n'daataá yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī.

¹⁰ Ní chuū ní yeⁿ'e chi n'diichí taachi caneé maaⁿ poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Angel candéε yā 'úú naachi véé 'áámá yīcū ch'εεte ní yaacu. Ní ch'iⁿ'í yā 'úú yāā ch'εεte ní dεεve chi nguuví Jerusalén chi cuch'één yeⁿ'e na va'ai chεeti nguuví yeⁿ'e nanááⁿ Ndyuūs. ¹¹ Yāā miiⁿ ní dεεvé ngii ndúú^{cū} yeⁿ'é Ndyuūs chi dεεvé ngii. Ní dεεvé ngii yeⁿ'e yāā miiⁿ ní tan'dúú^{cā} 'áámá tuūu chi yaⁿ'ai chíí^{vē} chi tan'dúú^{cā} tuūu jaspe chí dεεvé tan'dúú^{cā} cristal. ¹² Ní véé 'áámá ncheētí nuuⁿmaⁿ ndiivi na yāā miiⁿ ndúú^{cū} ndichúú^{vī} cheendi va'āi ch'εεte yeⁿ'é. Ní véé ndichúú^{vī} ángeles 'áámá 'áámá yā ní nguaindaí yā 'áámá 'áámá cheendi va'āi ch'εεte miiⁿ. Ní chi duuchi chi canéé nguūⁿ vmnaaⁿ ca'áámá ca'áámá cheendi va'ai ch'εεte miiⁿ ní 'áámá yeⁿ'e chi duuchi yeⁿ'e chi ndu'u ndichúú^{vī} tribus yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi Israel chi judíos. ¹³ Ní véé 'iinū cheendi va'āi n'gεεte 'áámá 'áámá lado yeⁿ'é yāā miiⁿ. Cuaaⁿ naachi can'daā 'yāⁿ'ā véé 'iinū cheendi va'āi. Ní cuaaⁿ na 'niiⁿnuⁿ véé 'iinū cheendi va'āi, ní cuaaⁿ ndiyyā véé 'iinū cheendi va'āi, ní cuááⁿ na ngiyya 'yāⁿ'ā véé 'iinū cheendi va'āi. ¹⁴ Ní cimientu yeⁿ'e yāā miiⁿ véé ndichúú^{vī} tuūu chi cimientu yeⁿ'é. Ní chi duuchi yeⁿ'e ndu'ū ndichuuví apóstoles yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi duuchi 'iiti cuūchī, 'áámá 'áámá chi duuchi yā canéé nguūⁿ vmnaaⁿ 'áámá 'áámá tuūu miiⁿ.

¹⁵ Ní ángel miiⁿ chí ngāⁿ'a yā ndúú^{cū} 'úú ndéε yā 'áámá tááⁿ ndúú yeⁿ'e 'dííⁿnguāⁿ chi dicaadí yā yāā miiⁿ ndúú^{cū} cheendi va'āi ch'εεte miiⁿ yeⁿ'é ndúú^{cū} ncheētí miiⁿ yeⁿ'é. ¹⁶ Ní yāā miiⁿ ní cuadrada

ní chi ch'eeⁿnuu dáámá nūuⁿ ndúú^{cū} chi ch'eēnūu. Ní ángel miiⁿ ní dicaadí yā yāā miiⁿ ndúú^{cū} nduu yeⁿ'e 'dííⁿnguāⁿ. Ní caadi yeⁿ'e yāā miiⁿ ní 'uū^{vī} mil canéé 'uū^{vī} cientos kilómetros yeⁿ'é. Ní chí ch'eeⁿnuu miiⁿ ní chi ch'eēnūu ní chi yaacu yeⁿ'e yāā miiⁿ 'āā daamá nūuⁿ. ¹⁷ Ní ángel miiⁿ dicaadí yā nancheētí miiⁿ. Ní ngí 'iinū ngεecu cuūuⁿ metros chi ángel miiⁿ dicaadí yā. Ní caadí miiⁿ ní dáámá ndúú^{cū} caadí yeⁿ'e chi caadí 'iⁿ'yāⁿ chi snee iⁿ'yeeⁿdí 'cūu.

¹⁸ Ní ncheētí miiⁿ ní chin'dai ndúú^{cū} tuūu jaspe. Ní yāā miiⁿ ní chin'dai yeⁿ'e dámaāⁿ 'dííⁿnguāⁿ puro. Ní tan'dúú^{cā} chí 'nááⁿ vidrio dεεve, 'tíicā yāā miiⁿ.

¹⁹ Cimientu yeⁿ'e ncheētí miiⁿ ndií adornado ndúú^{cū} tanducuén^{'ē} tuūu chí yaⁿ'ai chíí^{vē}. Cimientu chí vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní yeⁿ'e tuūu jaspe, ndii chííⁿ ndii 'uū^{vī} miiⁿ ní yeⁿ'e tuūu zafiro, ndii chííⁿ ndii 'íínú miiⁿ ní yeⁿ'e tuūu ágata ní ndii chííⁿ ndii cuūuⁿ miiⁿ ní yeⁿ'e tuūu esmeralda. ²⁰ Ndií chííⁿ ndii nyuⁿ'u miiⁿ ní yeⁿ'é tuūu ónice, ní ndii chííⁿ ndii niyaaⁿ miiⁿ ní yeⁿ'é tuūu cornalina, ní ndii chííⁿ ndii ndεēchε ní yeⁿ'e tuūu crisólito, ní ndii chííⁿ ndii niiⁿniⁿ ní yeⁿ'e tuūu berilo, ní ndii chííⁿ ndii nuuⁿ ní yeⁿ'e tuūu topacio, ní ndii chííⁿ ndii ndiichi ní yeⁿ'e tuūu crisoprasa, ní ndii chííⁿ ndicháámá ní yeⁿ'e tuūu jacinto, ní ndii chííⁿ ndichúú^{vī} ní yeⁿ'e tuūu amatista. ²¹ Ní ndu'u ndichúú^{vī} cheendi va'āi n'gεεte miiⁿ ní ndichúú^{vī} perlas. Ní ca'áámá ca'áámá cheendi va'āi ch'εεte miiⁿ ní 'áámá perla nūuⁿ. Ní yúúⁿi ch'εεte yeⁿ'e yāā miiⁿ dámaāⁿ 'dííⁿnguāⁿ puro ní dinááⁿ tan'dúú^{cā} vidrio dεεve.

²² Ní 'úú nguéeⁿ n'diichí mar 'áámá yaācū na yāā miiⁿ ti Señor chi Ndyuūs chí véé tanducuén^{'ē} dendu'ū poder yeⁿ'e yā ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī miiⁿ, 'iⁿ'yāⁿ s'uuuⁿ chi Ndyuūs chí yaācū yeⁿ'e yāā miiⁿ.

²³ Ní yāā miiⁿ nguéeⁿ neⁿ'e 'yāⁿ'ā ndií nguéeⁿ ndúú 'iyyū chí dεεve yeⁿ'é ti Ndyuūs chí dεεve ngii ní dεεve yeⁿ'e yāā miiⁿ, ní 'iⁿ'yāⁿ chí duuchi 'iiti cuūchī ní dεεve yeⁿ'e yāā miiⁿ. ²⁴ Ní 'iⁿ'yāⁿ chí nadanguaⁿ'ai yā yeⁿ'e naciones chiicá yā ná dεεve yeⁿ'e yāā miiⁿ. Ní reyes yeⁿ'e yāⁿ'āa 'cūu ndéε yā ch'εεte yeⁿ'e maáⁿ yā ndúú^{cū} honra yeⁿ'e

maán yā nduucú yā ndii yáān miiⁿ. ²⁵ Ní cheendi va'ai n'gεεε yeⁿe yáān miiⁿ nguée nduudi núúⁿmaⁿ nguuvi. Ní 'āā ntée vée n'gaaⁿ miiⁿ. ²⁶ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe naciones yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ndéé yā yeⁿe chí ch'εεε ndúú^{cū} honor yeⁿe naciones yeⁿe yā. ²⁷ Nguée cuuvi cundaā na yáān miiⁿ dendu'ū chí nguée dεεε, ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā chí nguée n'daacā, ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿ'a yā nduudu yaadi. Dámaāⁿ cundaā 'iiⁿyāⁿ chí canée nguūⁿ chí duuchi yā na libro yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ chí ndée 'iiⁿyāⁿ chí nguuvi 'iiti cuūchī.

22

¹ Tuu'mi ní ángel miiⁿ ch'iⁿ'i yā 'úú 'áamá yíicú dεεε naachi canée nuūⁿnīⁿ yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ. Nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní dεεé tan'dúú^{cā} cristal ní ican'daā yeⁿe trono yeⁿe Ndyuūs ndúú^{cū} trono yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí nguuvi 'iiti cuūchī. ² Ní náávtan'a yeⁿe yúúⁿi ch'εεε yeⁿe yáān miiⁿ ní nduu 'úúví lado yeⁿe yíicú miiⁿ cáta'ai yáⁿ'á yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ chí ngii ndu'ū ndichúúví naaⁿ n'gui'i. Ni ca'aama 'íyú ní ngii 'áamá 'áamá naaⁿ n'gui'i yeⁿe. Ní táⁿ'ā yáⁿ'á miiⁿ chíⁿ chí diiⁿ chí nduū^{vā} yeⁿe vaadi ya'ai yeⁿe naciones. ³ 'Āā ntée vée mar 'áamá dendu'ū miiⁿ chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí condenado chí canée na yáān miiⁿ. Trono yeⁿe Ndyuūs ndúú^{cū} trono yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí nguuvi 'iiti cuūchī canée na yáān miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ chí dichí^{vē} Ndyuūs canée yā miiⁿ. ⁴ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní snaán yā naán Ndyuūs ní canée nguūⁿ chí duuchi Ndyuūs nchεεé yā. ⁵ Ní nguée cuuví n'gaaⁿ yáān miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí n'gεεtinée yā miiⁿ nguée neⁿ'é yā mar 'áamá dεεε yeⁿe lámpara ní nguée dεεε yeⁿe 'yáⁿ'ā caati 'iivú Ndyuūs ngii dεεε yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā cueⁿe daāⁿmaⁿ cueⁿe daāⁿmaⁿ tan'dúú^{cā} reyes.

Tiempo taachi cuchii Jesucristo ní 'āā canée niinuúⁿ

⁶ Cuayiivi miiⁿ ní ángel caⁿ'a yā chí yā 'úú: Nduudú 'cūū ní nduudu cuaacu. Ní 'iiⁿyāⁿ cuuvi cu'téenu yā nduudu miiⁿ. Señor chí maaⁿ Ndyuūs yeⁿe espíritus yeⁿe 'iiⁿyāⁿ profetas chí Ndyuūs ndεεvé yā, maán yā dicho'ó yā ángel yeⁿe yā chí ángel 'cuuⁿ'mín

yā 'iiⁿyāⁿ chí dichí^{vē} Ndyuūs dendu'ū chí 'āā canée chí chó'ōo ní 'āā snee niinuúⁿ.

⁷ Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā ndís'tiī. 'Caandiveéⁿ nī. 'Úú ní ndaá nuuⁿ. Dε'ε chúú^{cā} yeenu 'iiⁿyāⁿ chí 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs, nduudu chí canée nguūⁿ na libro 'cūū.

⁸ 'Úú, chí Juan, ch'iindiveéⁿ ní n'diichí dendú'ū chí 'túú^{cā}. Ní cuayiivi chí n'diichí ní ch'iindiveéⁿ chuū, candiitin'dií ná ca'a ángel chí ch'iⁿ'i yā 'úú dendu'ū chí 'túú^{cā} chí neⁿ'é i'teenú ángel miiⁿ. ⁹ Naati ángel miiⁿ caⁿ'a yā chí yā 'úú: Nguée diiⁿ di 'tíicā. 'Úú ntúūⁿ dichii^{vē} Ndyuūs tan'dúú^{cā} dii ndúú^{cū} hermanos yeⁿe di chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs ndúú^{cū} nducyáácá yā chí 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu chí canée nguūⁿ na libro 'cūū. Díí, cu'téenu di Ndyuūs.

¹⁰ Ní ángel miiⁿ ní caⁿ'a ntúūⁿ yā chí yā 'úú: Nguée cunuuⁿ n'dé'ei di nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs chí canée nguūⁿ na libro 'cūū caati tiempo yeⁿe dendú'ū chí 'túú^{cā} 'āā snee niinuúⁿ. ¹¹ Maaⁿ ní cu'néeⁿ ní 'iiⁿyāⁿ chí nguεε n'daacā idiⁿ'i yā chí 'tíicā diiⁿ yā. 'Tíicā ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí nadacadi-inúúⁿ yā yeⁿe dendu'ū chí nguεε n'daacā, cu'néeⁿ nī chí 'tíicā diiⁿ yā. 'Iiⁿyāⁿ chí diⁿ'daacá yā, cu'néeⁿ nī chí diiⁿ yā 'tíicā. 'Iiⁿyāⁿ chí 'áamá diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Ndyuūs cu'néeⁿ nī chí 'aama diiⁿ yā 'tíicā.

¹² 'Caandiveéⁿ nī chí chí caⁿ'a Jesús. 'Úú ní núúⁿ nūuⁿ ndaá. Ní ndéé premios chí caⁿ'á ca'á 'áamá 'áamá 'iiⁿyāⁿ premios chí tuneé yā yeⁿe ntiiⁿnyuⁿ chí yeⁿe yā.

¹³ 'Úú ní 'iiⁿyāⁿ vmnáāⁿ vmnaaⁿ ndíi naachi 'cuiinu. 'Úú ní canée naachi chinga'ā ndíi cuayiivi chí 'cuiinū tan'dúú^{cā} letras yeⁿe alfabeto A ndíi Z, 'tíicā 'úú, ngaⁿ'a Jesús.

¹⁴ Dε'ε chúú^{cā} yeenu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nandεεvé yā catecai yā caati cuuvi cuta'á yā n'gui'i yeⁿe yáⁿ'á yeⁿe vida, ní cuuvi cundaā yā cheendi va'ai yeⁿe yáān miiⁿ ní cho'ó yā cuaaⁿ chεēti va'ai chεēti nguuvi. ¹⁵ Naati cuaaⁿ daami yáān miiⁿ ch'εεtinée 'iiⁿyāⁿ chí nguée chí'téenu yā Ndyuūs ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí ngaatu, ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí caⁿ'á yā ndúú^{cū} ndaataá o isaⁿ'ā chí nguée yeⁿe yā, ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā santos o ídolos

ndúúcū nducyáácá 'ii'yāⁿ chi nen'é yā nginnche'etí yā 'ii'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu yaadi.

¹⁶ 'Úú Jesús idicho'ó ángel yen'é chi caaⁿ'maⁿ cuaacú yā yen'e nducuéⁿ'e cosas chi 'túúcā nanááⁿ ndís'tiī chi 'ii'yāⁿ yen'e yaācū s'eeⁿ. 'Úú ní 'ii'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'e ndaata yen'e David 'úú. 'Úú ní 'íínyúⁿ chí ngíí δεενε nguεεtiyaaⁿ.

¹⁷ Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ndúúcū 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chi yen'é Ndyuūs ngaⁿ'a yā 'tíicā: Ndís'tiī cuchíi nī. Ní 'āā du'ú nūuⁿ 'ii'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā nduudu yen'é ní canéé chi caaⁿ'máⁿ yā: Cuchíi nī. Ní n'diī chí yaaca nī cuchíi nī. Cuchíi nī ndúúcū 'āā du'ú nūuⁿ 'ii'yāⁿ chí nen'é yā. Cuchíi nī ní cu'u nī yen'e nuūⁿnīⁿ yen'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní nguée δεε νεε cūndi'i yen'é nī nuūⁿnīⁿ yen'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

¹⁸ 'Úú ngaⁿ'á ngī nduudu cuaacu ca'áámá ca'áámá 'ii'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā

nduudu yen'e dendú'ū chi canéé chi cuchíi chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū. Nduuti chi 'áámá yā cu'neeⁿ ca n'deēe nduudú nguéeⁿ ti chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū Ndyuūs ca'á yā 'ii'yāⁿ miiⁿ castigo yen'e yā yen'e nducuéⁿ'ē vaadī ya'ai chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū. ¹⁹ Ní nduuti chi 'áámá 'ii'yāⁿ divíi yā na'a nduudu yen'é Ndyuūs yen'e dendú'ū chi cuchíi chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū, 'tiicā ntúūⁿ Ndyuūs nadivíi yā parte chi cuuvi yen'e yā yen'e libro yen'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ndúúcū parte chí cuuvi yen'é yā yen'e yāāⁿ chí δεενε yen'e chí canéé nguūⁿ na libro 'cūū.

²⁰ 'Ii'yāⁿ chí ngaⁿ'a cuaacú yā dendu'ū chi 'túúcā, 'ii'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a yā: Cuaacu nííⁿnyuⁿ chí 'āā cuchíi nuúⁿ. 'Tíicā cuuvi. Cuchíi nī Señor Jesucristo.

²¹ Ní maaⁿ ní Señor Jesucristo yen'e yú tée yā ndís'tiī nducuéⁿ'ē chí n'daacā yen'é yā, ní canéé yā ndúúcū ndís'tiī. 'Tíicā cuuvi.